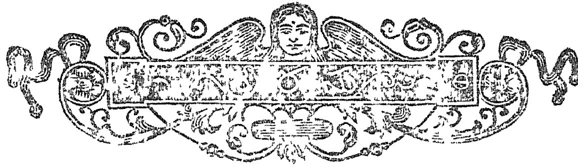

శ్రీ సరస్వతీ ప్రార్థన.

క్షోణితలంబునన్ నుదురు సోకఁగ మ్రొక్కి నుతింతు సైకత
శ్రోణికిఁ జంచరీకచయసుందరవేణికి రక్షితామర
శ్రేణికిఁ దోయజాతభవచిత్తవశీకరణైకవాణికిన్
వాణికి నక్షదామశుకవారిజపుస్తకరమ్యపాణికిన్.

నిన్నుఁ దలంచి పుస్తకము చేఁ బూనితిన్ నీవు నా
యున్నంబందున నిల్చి జృంభణముగా నుక్తుల్ సుశబ్దంబు శో
భిల్లం బల్కుము నాదు వాక్కునను సంప్రీతిన్ జగన్మోహినీ
ఫుల్లాబ్జాక్షి సరస్వతీ భగవతీ పూర్ణేందుబింబాననా

శ్రీమద్భాగవతగ్రంథప్రణేత యగు వ్యాసమహర్షి ప్రార్థన.

ప్రాంశుపయోదనీలతనుభాసితు సుజ్జ్వలదండధారుఁ బిం
గాంశుపటాచ్ఛటాభరణు నాగమపుంజపదార్థతత్త్వని
ర్మాంశముకాంతుఁ గృష్ణమృగచర్మకృతాంబరకృత్త్వ భారతీ
వంశవివర్ధనుం ద్రిదశవందితు సాత్యవతేయుఁ గొల్చెదన్.

శ్రీమద్భాగవతార్థోపదేష్ట యగు శుకమహర్షి ప్రార్థన.

మునుఁ దైవాయువిదుండు ముక్తమతుఁడై సన్న్యాసియై యొంటి పో
వ భువామేఘని నో పుత్రకుమార యనుచున్ వ్యాసుండు చీరంగ వృ
క్షములుం దన్మయతం బ్రతిధ్వనులు సక్రమం జేసె మున్నట్టిభూ
తమయున్ మ్రొక్కెద బాదరాయణిఁ దపోధన్యాగ్రణిన్ ధీమణిన్

శ్రీమద్భాగవతప్రార్థన.

వేదకల్పవృక్షవిగళితమై శుక, ముఖసుధాద్రవమున మొనసియున్న
భాగవతపురాణఫలరసాస్వాదన, పదవిఁ గనుఁడు రసికభావవిదులు.

లలితస్కంధము గృష్ణమూలము శుకాలాపాభిరామంబు మం
జులతాశోభితమున్ సువర్ణసుమనస్సుజ్ఞేయమున్ సుందరో
జ్జ్వలవృత్తంబు మహాఫలంబు విమలవ్యాసాలవాలంబునై
వెలయున్ భాగవతాఖ్యకల్పతరు వుర్విన్ సద్ద్విజశ్రేయమై.

నిగమములు వేయి చదివిన, సుగమంబులు గావు ముక్తిసుభగత్వంబుల్
సుగమంబు భాగవత మను, నిగమంబుఁ బఠింప ముక్తినివసనము బుధా.

ఆతిథి సర్వ[illegible] భాగవతంబు, [illegible] దెవ్వఁడేని మాపు రేపు
జాల భక్తితోడఁ జదువుఁ డా సంసార, దుఃఖరాశిఁ బాసి తొలఁగిపోవ

శ్రీభాగవతగ్రంథప్రతిపాద్యశ్రీకృష్ణమూర్తిప్రార్థన.

మ. తరుణాబ్జారుణలోచనద్వయి కృపాధారేయమై యొప్ప సా
గరకన్యాకుచకుంభపాళిఁ బులకల్ గన్పట్టు మాసింద్రహృ
త్సరసీజంబులు సంచలింప మురళీసంజాతగీతామృత
స్ఫురణన్ రాల్ గరఁగం జరించుహరికై శోరంబు భావించెదన్.

చ. జలనిధికన్యకాఘనకుచస్థలిపచ్చలతాళి గోపికా
విలసితహారమధ్యమణి విశ్వజగద్వలయప్రకాశకో
జ్జ్వలమహనీయరత్న మనివారితకాళియభోగిభోగము
డలగిరివజ్రమై వెలయునందతనూజు భజింతు నామదిన్.

గ్రంథనాయకుం డగుశ్రీరామమూర్తిప్రార్థన.

క. శ్రీకంఠచాపఖండన, పాకారిప్రముఖవినుతభండన విలస
త్కాకుత్స్థవంశమండన, రాకేందుయశోవిశాల రామనృపాలా.

ఆంధ్రభాగవతరచనాక్రమము.

పైఁ దెలిపినపోతనామాత్యవిరచితం బగు నీయాంధ్రభాగవతంబు [illegible] గ్రంథసంఖ్య సమాకల్యంబుగా గణింప సరాసరి ముప్పదినాలుగువేలున్నది. [illegible] బునకు మూలభూతం బగుసంస్కృతభాగవతంబునం గలగ్రంథసంఖ్య [illegible] యిరువదిరెండువేలు. ఈమీఁదఁ జెప్పినక్రమమున మూలగ్రంథము సత్త్రి [illegible] గ్రంథసంఖ్య గలదిగా నీగ్రంథము రచియింపఁబడుటకుఁ గారణం బేయన్న [illegible] బ్రాహ్మాద్యష్టాదశపురాణంబులలో నుత్తమం బగునీపురాణం బత్యంత [illegible] ప్రతిపాదకంబును బరమవేదాంతప్రతిపాద్యభగవద్గుణగణప్రతిపాదకంబు [illegible] యుత్తమగ్రంథం బగుటఁబట్టి యిట్టిగూఢం బైనగ్రంథార్థంబు [illegible] వ్యాఖ్యానరూపముగా నభివర్ణించుట, భగవద్గుణవర్ణనాదిఘట్టంబులం [illegible] భాగవతప్రతిపాదితక్రమమున నభివర్ణించి స్వకీయభగవద్భక్త్యతిశయ [illegible] నవ్యకవిత్వవిద్యాచాతురీసంప్రాప్తనిరంకుశస్వాతంత్ర్యము సకలవిద్వజ్జనంబులకుం దెలుప భగవద్గుణాదులను విశేషముగా వర్ణించుట,* భాగవతగ్రంథప్రతిపాదితంబె కాక నిశిష్టశిష్టజనాంగీకార్యంబు లగువిష్ణుపురాణహరివంశాదిగ్రంథప్రతిపాదితంబు లగు కథావిశేషంబులం గొన్నిటిం దెలుపుట, యనునీహేతుత్రయంబువలనను నాంధ్రభాగవతంబునందు సరాసరి యష్టసహస్రగ్రంథసంఖ్య యధికంబై యున్నది. కాన సంరక్షితసకలార్థంబులు గలధనికునకు నధికార్థంబు చేకూడుటచే నతనిసంపద యతిశ్లాఘ్యంబుగా నుండురీతి సంస్కృతభాగవతగ్రంథప్రతిపాదితార్థావిరుద్ధభగవద్గుణవర్ణనాదులు గలయీగ్రంథం బతిపూజ్యంబుగా సకలవిద్వజ్జనంబులచే నంగీకరింపంబడఁదగినదిగా నున్నయది.

ఇదియునుం గాక భారత-రామాయణ-విష్ణుపురాణ-స్కాందాద్యుత్తమ గ్రంథంబులఁ దెనుంగున గద్యపద్యాత్మకంబులుగాఁ జేసి [illegible] యుభట్టారకాదు

* ఇందలి సత్యభామయుద్ధము మున్నగునవి కొన్ని సంస్కృతమునఁ గానరావు.

లయినను బహుళకవులు యీగ్రంథస్థితకథాంశానుక్రమణికమాత్రము వదలక తమకు దోఁచినట్లు గ్రంథరచన గావించినందున సపాదలక్షగ్రంథపరిమితంబగు మహాభారతం బాంధ్రంబున సుమారు పంచాశత్సహస్రసంఖ్యాకగ్రంథవిస్తృతంబై యున్నది. అట్లనే చతుర్వింశత్సహస్రగ్రంథపరిమితంబై షట్కాండములుగల శ్రీమద్రామాయణము తెనుఁగునందు ముందుచెప్పినచొప్పున భాస్కరకవి పంచసహస్రగ్రంథవిస్తృతంబుగా నొనర్చె ఇట్లు మూలగ్రంథార్థం బతిసంగ్రహంబు చేసి స్వేచ్ఛననుసరించి గ్రంథంబుల రచియించుటవలన వ్యాసవాల్మీక్యాదిమహర్షులయభిప్రాయంబు సమగ్రంబుగాఁ దెలుపఁబడక కేవలకథాంశానుక్రమవర్ణనపరంబులుగా నుండుటవలన ఋషిప్రోక్తసంస్కృతగ్రంథంబులవలె సత్యాదరణీయములుగా నేరవు కావునఁ బూర్వోక్తక్రమంబున నీభాగవతము వ్యాసప్రోక్తభాగవతగ్రంథార్థము నీషన్మాత్రం బయినం దారపాటు లేకయుండుటయకాక యాయాసందర్భములకుఁ దగినట్లు హరిగుణవర్ణనాధిక్యంబు గలిగియుండుటవలన సమగ్రభగవద్గుణప్రతిపాద గ్రంథ మగుచున్నది. కాబట్టి భగవద్వ్యాసప్రణీతభాగవతమువలెఁ బోతనామాత్య విరచితం బగు నీయాంధ్రభాగవతమును బఠియించునట్టి నిఖిలజనులకు నైహికాముష్మికఫలప్రదం బగు నని నిశ్చయింప నించుకయు సందియంబు పనిలేదు.

శ్రీకృష్ణావతారకాలనిర్ణయవిచారఘట్టము.

శ్రీమదాశ్రితజనాపన్నివారణైకపరాయణుం డగు నాదినారాయణుండు భూభారాపహరణార్థంబు బ్రహ్మరుద్రేంద్రాదినిఖిలదేవగణంబులచే సంప్రార్థితుం డై శ్రీకృష్ణావతారంబు నొంది యఖిలదుష్టజననిబర్హణశిష్టజనపరిరక్షణాదికృత్యంబులు సలిపి యమానుషంబు లగువిచిత్రచరిత్రంబులచే నపరిమేయమహిమ నశేషభక్తజనాళికి దెలిపి మరల బ్రహ్మాదిదేవగణప్రార్థితుండై స్వధామం బగువైకుంఠధామంబునకరిగె నట్టి యపరిమేయానన్యాదృశానవద్యగుణగణప్రభావవినుతుం డగుభగవంతుని యవతారకాలనిర్ణయంబు సమ్యగనాతిరిక్తం బగునట్లు సాకల్యంబుగాఁ దెలిపెడ భాగవతవిష్ణుపురాణహరివంశాదిగ్రంథంబులలోఁ గొన్నిటియందు శ్రీకృష్ణావతారఘట్టంబునఁ దజ్జననక్షత్రమును దదావిర్భావప్రతిపాదకనిశీథకాలవిశేషమును మాత్రము దెలియుచున్నవి మఱికొన్ని గ్రంథంబులయందు మాస-ఋతు-పక్ష-నక్షత్ర-ముహూర్తములుమాత్రము దెలుపఁబడి యున్నవి గాని యట్టియభ్యుదయకాలంబు నిఖిలభక్తజనులత్యంతానందంబున నిదానించి తెలిసికొనుటకు నుపయుక్తం బగునట్లు యుగవర్షాదినిర్ణయం బాయవతారఘట్టంబున నింతోక్తిగా నెందును దెలుపఁబడలేదు. అయినను బఠితఘట్టంబులయందు నాయుగవర్షాదినిర్ణయంబు విద్వజ్జనైకవేద్యం బగునట్లు వివిధవచనంబులచే సూచితం బై యున్నది. అట్టిసూచితార్థం బఖిలభక్తజనగ్రాహ్యంబు గానిచో నెడల నాకృష్ణపరబ్రహ్మమూర్తి యేయుగంబున నేవర్షంబున నవతరించెననియు, అట్టికాలంబు గణింప నిప్పటికి గతసంవత్సరము లెన్ని యనియు; నమ్మహాత్ముండు భూలోకంబున లీలామానుషవిగ్రహంబు దీనవర్షంబు లెన్ని యనియుఁ, దెలియక భగవద్భక్తు లెల్లవారును సందిగ్ధ

మానసు లగుచున్నారు. కాబట్టి యట్టిసందేహనివృత్తి చేయుటచే నఖిలాస్మదీయ జనుల నుల్లసింపఁ జేయుదలంచి శ్రీకృష్ణావతారకాలనిర్ణయప్రతిపాదక గ్రంథంబులఁ దెలుపఁబడి యుండెడు ప్రమాణవచనాభిప్రాయములు బట్టి సర్వగ్రంథసామరస్యంబు గలుగునట్లు విశదముగా నీపిగువఁ దెలుపుచున్నాము.

—శ్రీకృష్ణావతారకాలనిర్ణాయకప్రమాణవచనార్థవిచారము.—

శ్రీమద్భాగవతమునందు దశమస్కంధంబునందలి తృతీయాధ్యాయమునందుఁ దెలుపఁబడి యుండెడు శ్రీకృష్ణమూర్త్యావిర్భావకాలప్రతిపాదక ప్రమాణవచనములు.

శ్లో. అథ సర్వగుణోపేతః కాలః పరమశోభనః, యర్హ్యేవాజనజన్మర్క్షం శాంతర్క్షగ్రహతారకమ్.
మందం మందం జలధరా జగర్జు రనుసాగరమ్, నిశీథే తమ ఉద్భూతే జాయమానే జనార్దనే.

ఈశ్లోకద్వయమునందుఁ బ్రథమశ్లోకంబున "అజనజన్మర్క్షమ్" అనుటచేత రోహిణీనక్షత్రమనియు, రెండవశ్లోకమున "నిశీథే తమ ఉద్భూతే" అనుటచేతఁ జీఁకటితోఁ జేరియుండెడు నిశీథకాలమనియుఁ దెలియఁబడుచున్నది. ఈమీఁదఁ జెప్పిన రోహిణీనక్షత్రనిశీథకాలంబులు గాక తక్కినయుగ వర్ష ఋతు మాస పక్ష తిథులు మొదలయినవి యేమియు నీభాగవతమునందు నారాయణావతారఘట్టంబునఁ దెలుపఁబడియుండలేదు.

హరివంశమునందుఁ బూర్వభాగములోఁ గలఁ [illegible] యధ్యాయమునందలి
ప్రమాణవచనములు

యోగమాయాం ప్రతి విష్ణూక్తిః.

శ్లో. తతోఽహం సంభవిష్యామి దేవకీజఠరే శుభే, [illegible] యశోదాయా గర్భస్య మవలంబితమ్. ప్రావృట్కాలే చ నభసి కృష్ణాష్టమ్యాం మహానిశి, ఉత్పత్స్యామి నవమ్యాం తు ప్రసూతిం త్వ మవాప్స్యసి.

ఈశ్లోకద్వయంబునందు "ప్రావృట్కాలే" అనుదానివలన వర్షర్తువనియు, "నభసి" అనుదానివలన శ్రావణమాసమనియు, "కృష్ణాష్టమ్యాం నిశి" అనుటవలనఁ గృష్ణపక్షాష్టమినాఁటిరాత్రి పూట యనియుఁ దెలియఁబడుచున్నది. మఱియు "నవమ్యాం చ ప్రసూతిం త్వ మవాప్స్యసి" అను వాక్యార్థమును విష్ణుపురాణహరివంశగ్రంథోదాహృతప్రమాణవచనస్థములగు "యామేవ రజనీ కృష్ణో జజ్ఞే వృష్ణికులే ప్రభుః, తామేవ రజనీం కన్యాం యశోదాదేవ్యజాయత" అనువచనార్థంబును సమరసపెట్టి యాలోచింపఁగా నవమీవిద్ధ గల యష్టమి శ్రీకృష్ణజననతిథి యని తెలియఁబడుచున్నది

తస్మిన్నే వాధ్యాయే—నిద్రాం ప్రతి శ్రీమన్నారాయణోక్తిః.

శ్లో. అర్ధరాత్రే కరిష్యామి గర్భమోక్షం యథాసుఖమ్, అష్టమస్యతు మాసస్య జాతా [illegible] స్తమః.
అహం యశోదాం యాస్యామి త్వం దేవీం యాహి దేవకీమ్, ఆవయోర్గర్భవ్యత్యయసేకం సోగచ్ఛతిమాధ [తామ్.

—3-అధ్యాయే.—

శ్లో. యస్మిన్నహని దేవేశం గర్భే చాధత్త దేవకీ, యశోదాపి సమాధత్త గర్భం తదహ రేవ హి. విష్ణోశ్శరీరతాం నిద్రాం విష్ణోర్నిర్దేశకారిణీమ్, గర్భకాలేత్వసంపూర్ణే హ్యష్టమే మాసి

శ్లో. దేవకీ చ యశోదాచ సుషువాతే సమం తదా, యామేవ రజనీం కృష్ణో జజ్ఞే వృష్ణికులే ప్రభుః.
తామేవ రజనీం కన్యాం యశోదాదే వ్యజాయత, అష్టమ్యాం శ్రావణే మాసి కృష్ణపక్షే మహాతిథౌ.
రోహిణ్యామర్ధరాత్రే చ సుధాంశావుదయోన్ముఖే, దేవక్యజనయద్విష్ణుం యశోదా తాన్తు కన్యకామ్.
ముహూర్తేఽభిజితి ప్రాప్తే హ్యర్ధరాత్రే సుఖావహే.

తస్మిన్నేవాధ్యాయే.—

శ్లో. వసుదేవ స్తతో గత్వా దేవకీగర్భవేశ్మతత్, దదర్శ దేవదేవేశం రాత్రౌ జాత మధోక్షజమ్,
శయాన మంబుజే పత్రే వటపత్రే యథా పురా, ప్రాచీనశిరసం దేవం పశ్చిమన్యస్తపాదకమ్.

ఈవచనార్థపర్యాలోచన సమగ్రముగాఁ జేయుటవలన భాగవత విష్ణుపురాణప్రతిపాదిత మాస ఋతు పక్ష నక్షత్ర తిథి రాత్ర్యాదులు మాత్రమే కాక జననముహూర్తము అభిజిత్తనియు, దేవకీయశోదలగర్భంబులం దేకరాత్రియందే శ్రీకృష్ణ యోగ మాయ లుద్భవించిరనియు, అట్టియుద్భవకాల మసంపూర్ణమగు నష్టమమాసముగా నుండె ననియు, అట్లసంపూర్ణకాలంబున జనియించినందుననే శ్రీకృష్ణమూర్తి యతని జననోత్తరకాలంబున లోకుల వాడుకప్రకారము పద్మపత్త్రముల నుంపఁబడియుండెననియు, అత్తఱి సూతికాగృహంబునఁ దేజరిల్లెడు నా శ్రీకృష్ణుండు ప్రాగ్దిజ్ఞియమితశిరస్కుండును, పశ్చిమదిగ్విన్యస్తపాదయుగళుండు నై యుండె ననియు నిట్టివిశేషార్థంబులు దెలియఁబడుచున్నవి.

శ్రీమద్భాగవతైకాదశస్కంధంబునం గలషష్ఠాధ్యాయమున నుండు శ్రీకృష్ణమూర్తి జీవిత కాలనిర్ణాయకప్రమాణవచనము శ్రీకృష్ణంప్రతి బ్రహ్మాదిదేవోక్తిః.

శ్లో. యదువంశేఽవతీర్ణస్య భవతః పురుషోత్తమ, శరచ్ఛతం వ్యతీయాయ పంచవింశాధికం విభో.

ఈవచనమునందుండు "భవతః పంచవింశాధికం, శరచ్ఛతం, వ్యతీయాయ" అనుపదములచేత బ్రహ్మాదిదేవతలు శ్రీకృష్ణుని వైకుంఠమునకు రమ్మని పిలువవచ్చిన కాలమునందు నమ్మహాపురుషునికి జననప్రభృతిగతసంవత్సరములు ౧౨౫ అని తెలియఁబడుచున్నది విష్ణుపురాణమునందు నీక్రమంబుననే చెప్పఁబడియున్నది. అదెట్లనిన:—

విష్ణుపురాణము, అంశము-౫-అధ్యాయము-౩౭-శ్రీకృష్ణంప్రతిఇంద్రప్రేషితదేవదూతోక్తిః.

శ్లో. వస్వశ్విమరుదాదిత్యరుద్రసాధ్యాదిభిస్సహ, విజ్ఞాపయతి శక్రస్త్వాం తదిదం శ్రూయతే ప్రభో.
దుర్వృత్తా నిహతా దైత్యా భువో భారోఽవతారితః, త్వయా సనాథా స్త్రిదశా భవన్తు త్రిదివే పునః. పంచవింశత్యుత్తరకం శతంతు శరదాం గతమ్, ఇదానీం గమ్యతాం స్వర్గో భవతే యది రోచతే.

ఈవచనములయందుఁ దెలుపఁబడిన "పంచవింశత్యుత్తరకం శతంతు శరదాం గతమ్" అనువాక్యముచేత ౧౨౫ సంవత్సరములు జరిగినవి యని తెలియఁబడుచున్నది. హరివంశాదిగ్రంథములయం దీక్రమంబుననే తెలుపఁబడియున్నది. గ్రంథవిస్తరభీతిచేత నాగ్రంథస్థప్రమాణవచనంబుల నిచ్చుటఁ బ్రకాశపఱుప లేదు.

శ్రీమద్భాగవతైకాదశస్కంధమునం గలసప్తమాధ్యాయములో నుండు శ్రీకృష్ణమూర్తినిర్యాణకాలప్రతిపాదకప్రమాణవచనములు.

శ్లో. ఉత్తరార్థమారభ్య.—సముద్ర స్సప్తమేఽహ్న్యేతాం పురీం మాప్లావయిష్యతి. యర్హ్యేవాయం మయాత్యక్తో లోకోఽయం నష్టమంగళః, భవిష్యత్యచిరాత్సాధో కలినాఽపి నిరాకృతః.

ఈ ప్రమాణవచనార్థపర్యాలోచనవలనం దెలియఁబడిన దేమనిన, బ్రహ్మాది దేవతలు శ్రీకృష్ణమూర్తిని వైకుంఠమునకు రమ్మని విన్నవించి వారివారిలోకములకుఁ బోయినతోడనే శ్రీకృష్ణుం డుద్ధవునితో నీద్వారకాపట్టణము నేఁటి కేడవదినమునందు సముద్రునిచే నావరింపఁబడును. నేను భూలోకమును వదలఁగానే కలి ప్రవేశించును. అట్టికాల మతిత్వరితముగానే సంభవించును. అని చెప్పినందున శ్రీకృష్ణనిర్యాణకాలము కలియుగప్రవేశదిన మనియు, అట్టికలియుగాదిదివసమునకు నవ్యవహితపూర్వమాసంబుననే బ్రహ్మాదిదేవతలు శ్రీకృష్ణాహ్వానము సేయ వచ్చి రనియు సూచనగాఁ దెలియఁబడుచున్నది. ఈయర్థము విష్ణుపురాణమునందు స్పష్టముగాఁ దెలుపఁబడియున్నది అ దెట్టులనిన:—

విష్ణుపురాణము, అంశము-౪, అధ్యాయము-౨౪.

శ్లో. యస్మిన్ కృష్ణోదివంయాతస్తస్మిన్నేవ తదాహని, ప్రతిపన్నం కలియుగం తస్య సంఖ్యాంనిబోధత.

ఈవచనార్థపర్యాలోచనమువలన శ్రీకృష్ణనిర్యాణదివసమునందే యీ భూలోకమునందుఁ గలి ప్రవేశ మాయెను అని దృఢముగాఁ దెలియఁబడుచున్నది. కాన మీఁదఁ దెలుపఁబడినభాగవతవచనముల యర్థమునకు సామరస్యము లెస్సగాఁ గలుగుచున్నదని తెలియఁబడినది. బ్రహ్మాదిదేవతలు శ్రీకృష్ణాహ్వానమునందుఁ దెలియఁజేసిన ౧౨౫-సంవత్సరములు దైవసంవత్సరము లని చెప్పుట మరాక్షేపపరిహార విచారము.

విష్ణుపురాణము, అంశము-౫, అధ్యాయము-౨౩.

—శ్రీకృష్ణంప్రతి ముచుకుందోక్తి—

శ్లో. ముచుకుందశ్చ తత్రాదౌ వృద్ధగార్గ్యవచస్స్మరన్, సంస్మృత్య ప్రణిపత్యైనం సర్వం సర్వేశ్వరం హరిం, ప్రాహ జాతో భవా న్విష్ణో రంశ స్త్వం పరమేశ్వర, పురా గర్గేణ కథితం అష్టావింశ త్తమే యుగే. ద్వాపరాంతే హరే ర్జన్మ యదువంశే భవిష్యతి.

ఈవచనార్థపర్యాలోచనవలన శ్రీకృష్ణావతారము జగత్సృష్టి మొదలుకొని జరిగెడి యిరువదెనిమిదవమహాయుగమునందు తటస్థించునట్టి ద్వాపరయుగంబున నంతిమభాగములో యదువంశమునందు శ్రీకృష్ణమూర్తి యవతరింపఁబోవుచున్నాఁడని తొల్లి వృద్ధగార్గ్యులు చెప్పినట్లు ముచుకుందమహారాజు శ్రీకృష్ణునితో విన్నపము సేసె నని తెలుపఁబడినందున ముందుదాహరించిన ప్రమాణవచనములలో శ్రీకృష్ణునితో బ్రహ్మాదిదేవతలు తెలిపినసంవత్సరపరిగణనము, ఐహికవ్యవహారోపయుక్త్యాస్మత్ప్రభవాదిసంవత్సరములే కాని యాముష్మికలోకవ్యవహార్యమాణదైవసంవత్సరంబులు గావు. కావున మీఁదఁజెప్పనముచుకుందోక్తి చొప్పున నిరువదెనిమిదవ మహాయుగంబునఁ దటస్థించినద్వాపరయుగం బితరయుగంబునకు నవ్యవహితపూర్వంబయినద్వాపరయుగమే కాని వేఱొకద్వాపరయుగము కానేరదు. అ దెట్లనిన:—

సూర్యసిద్ధాంతము - అధ్యాయము-౧

శ్లో. ఆయుషోఽర్ధంగతంతస్య శేషాత్కాలోఽయమాదిమః, కల్పాదస్మాచ్చమనవష్షడ్వ్యతీతాస్ససంధయః. అష్టావింశద్యుగా దస్మా ద్యాత మేత త్కృతం యుగమ్, అతః కాలం ప్రసంఖ్యాయ సంఖ్యామేకత్ర పిండయేత్.

ఈవచనములయందుఁ దెలిపిన "అష్టావింశయుగాదస్మాత్" అనుదానివలన నిరువదెనిమిదవమహాయుగ మని తెలియనాయెను. ఇచ్చట యుగశబ్దము వ్యాఖ్యాతృభిప్రాయానుసారముగా మహాయుగపర మని తెలియఁ దగినది. అట్లు కానిపక్షమున దీవచనములోనే "యాతే మేత త్కృతం యుగం" అనువచనము వలనఁగృతయుగంబునకు నష్టావింశమహాయుగాంతఃపాతిత్వము ఘటింపక పోవును. కాఁగా నాక్రమంబుననే క్రిందటజరిగినకృతయుగము మొదలుకొని యిప్పుడుజరగెడికలియుగపర్యంతముఁ గలయుగచతుష్టయము నిరువదెనిమిదవమహాయుగంబునఁ జేరినవి గాన ముందు విష్ణుపురాణోదాహృతమగు "ద్వాపరాంతే హరేర్జన్మ యదువంశేభవిష్యతి" అనువచనమువలనఁ దెలిపినయుగ మీఁకలియుగావ్యవహిత పూర్వయుగం బగుద్వాపరయుగంబే యనుట సూర్యసిద్ధాంతాదినిఖిలసిద్ధాంత గ్రంథప్రతిపాదితసిద్ధాంతముతో నత్యంతసామరస్యము నొంది యున్నదిగాన మీఁదఁ దెలిపినసంవత్సరనిర్ణయము దైనసంవత్సరపర మని కుశంకలు సేయుపురుషులపలుకుల కెంతమాత్రము నవకాశము గలుగ నేరదు. అదియునుంగాక మీఁద నుదాహరించిన గర్గవాక్యానుస్మృతశ్రీకృష్ణజననకాలనిర్ణయవిషయము శ్రీమద్భాగవతమునందును సూచనగాఁ దెలుపఁబడియున్నది. అ దెట్టులనిన:—

భాగవతము - దశమస్కంధము - అధ్యాయము-౫౧

శ్లో. ఇత్యుక్తస్తం ప్రణమ్యాహ ముచికుందో ముదాన్వితః,
జ్ఞాత్వా నారాయణం దేవం గర్గవాక్య మనుస్మరన్.

ఇచట "గర్గవాక్యమనుస్మరన్" అనుటకు భాగవతవ్యాఖ్యానకర్తలును సర్వజ్ఞులు నగుశ్రీధరాచార్యులవారు "అష్టావింశతితమే మహాయుగే యదువంశే భగవా నవతరిష్యతీతి గార్గ్యవాక్య మనుస్మర న్నిత్యర్థః" అని చెప్పియున్నారు. మఱియు నాంధ్రభాగవతకర్త యగుబమ్మెరపోతనయును దశమస్కంధపూర్వభాగములో ముచికుందపూర్వకథాభివర్ణనఘట్టమునందు నంతిమవచనాంతములో "హరికి ముచికుందుండు నమస్కరించి నారాయణదేవుండ వగుట యెఱింగి యిరువదెనిమిదవమహాయుగంబునందు నారాయణుం డవతరించునని మున్ను గర్గుండు చెప్పుట తలంచి" అనివ్యాఖ్యాతృభిప్రాయానుసారముగానే తెలిపియున్నాఁడుగాన యష్టావింశమహాయుగాంతఃపతితం బగుద్వాపరయుగం బీకలియుగావ్యవహిత పూర్వప్రవృత్తయుగమే యని దృఢముగా నఖిలజనులకుఁ దెలుపుటయం దత్యంతానందంబు నొందుచున్నాము. కాఁగా శ్రీమద్భాగవత - విష్ణుపురాణ - హరివంశాది శిష్టజనాంగీకార్యంబు లగువిషయముల ససాకల్యముగా సంప్రదాయార్థమునకుఁ బొరపాటు రానటులు పరిశీలించినయెడ నఖిలసందేహంబులకు సామరస్యం బతిశ్లాఘ్యతమంబుగాఁ గలుగు ననుటయం దేమియు సందేహము లేదు. కాన నిఖిల చరాచరపోషణైకాయత్తచిత్తుం డగుభగవంతుని యవతారాదికృత్యములను గుఱించి కుమతప్రవిష్టు లగుకుజనులు సేయుకుత్సితాక్షేపణము లన్నియు నసంప్ర

దాయాధీతాపరిపూర్ణగ్రంథార్థపరిజ్ఞానప్రయుక్తావివేక మూలకము లని దృఢముగా నమ్ముచున్నారము.

నిష్కృష్టాభిప్రాయవివేచనము — మీఁదఁ దెలిపినక్రమంబున భాగవత - విష్ణుపురాణ - హరివంశాదిగ్రంథప్రతిపాదితప్రమాణవచనార్థపర్యాలోచనచేఁ గలి నిష్కృష్టాభిప్రాయం బఖిలజనులకుఁ గరతలామలకముగాఁ దెలియఁబడున ట్లదిగువ వివరించుచున్నాము.

ద్వాపరయుగపరిమిత సంవత్సరములు ౮౬౪౦౦౦ లలో ౮౬౩౮౭౪ సంవత్సరములు, ౪ నెలలు, ౨౧ దినము, గత మయినకాలమునందలి శ్రీముఖసంవత్సరశ్రావణబహుళనవమీవిద్ధాష్టమియందు రాత్రి నిశీథకాలంబున వృషభలగ్నమునందు సంఘటించిన సర్వోత్తమం బగునభిజిన్ముహూర్తంబున శ్రీమహాదినారాయణపరబ్రహ్మమూర్తి లీలాగృహీతశరీరుం డయి దేవకీదేవిగర్భంబున నర్భకుం డయి యుదయించెను. అట్టియుదయకాలంబునఁ బ్రాగ్దిఙ్నియమితశిరస్కుండును, బశ్చిమదిగ్విన్యస్తపాదుండును గళుండును, జతుర్బాహుండును, శంఖచక్రాద్యాయుధధరుండును, నధికతేజఃపుంజదీపితసూతికాగృహుండును నై పద్మపత్త్రంబుల శయనించి తేజరిల్లుచుండెను అమ్మహాత్ముం డావిర్భావంబు నొందిన మీఁదఁ దెలిపిన శ్రీముఖసంవత్సరశ్రావణబహుళాష్టమి మొదలుకొని లీలామానుషవిగ్రహంబుఁ దాల్చి భూలోకంబుననుండిన సంవత్సరంబులు ౧౨౫ ను, నెలలు ౭ ను, దినములు ౮ యును గానున్నవి. అప్పురుషోత్తముండు లీలామానుషవిగ్రహంబు వదలి మరల వైకుంఠంబు ప్రవేశించినకాలంబు కలియుగాదిమసంవత్సరం బగుప్రమాదిసంవత్సరచైత్రశుద్ధప్రతిపద్భృగువాసర మగుచున్నది. బార్హస్పత్యమానరీతిని శ్రీకృష్ణావతారసంవత్సరము పార్థివ; నిర్యాణసంవత్సరము ఖర. అట్టిజగదీశ్వరునినిర్యాణానంతరము గతసంవత్సరంబులపరిమితి ౫౦౩౫ గా నున్నవి. శ్రీకృష్ణమూర్త్యావిర్భావదినంబునందే నవమీఘటికలలో యశోదాదేవిగర్భంబున యోగమాయ జనించెను గాన యోగమాయ శ్రీకృష్ణానుజన్మ యని తెలియందగినది.

ఇదియునుంగాక నిఖిలాస్మదీయజనులకు నిత్యక్షేమము గలుగఁ జేసెడు సద్విద్యాభివృద్ధి నొందుటకు ముఖ్యసాధనంబులుగా నుండుసద్గ్రంథపరిష్కరణతత్ప్రకాశనాదిసత్క్రియలయందుఁ బ్రవర్తించి యుండెడునస్మత్సజాతీయు లగు జనులచే నత్యంతపరిశ్రమంబునం బరిష్కరింపం బడెడునస్మద్గ్రంథంబులఁ బఠించుటవలనఁ గలిగెడునానందంబు ననుభవించుసత్పురుషులు కృతజ్ఞులై యీక్రమంబుననే యస్మదీయసద్గ్రంథంబులభివృద్ధినొందుట కత్యంతసాహాయ్యంబు సేయుటయం దపరిమితాసక్తి నొంది యుండవలయు నని నిఖిలసజ్జనసద్విద్యావైదుష్యాభివర్ధనైకపరాయణుం డగునారాయణుని నిరంతరంబు ప్రార్థించుచున్నారము.

ఇట్లు,

20-7-1934.

వావిళ్ల రామస్వామిశాస్త్రులు అండ్ సన్స్.

విషయసూచిక.

ప్రథమస్కంధము.

విషయము.		పుటసంఖ్య.
ఇష్టదేవతాదిప్రార్థనము	...	1
కృతిపతినిర్ణయము	...	3
గ్రంథకర్తృవంశవర్ణనము	...	4
షష్ఠ్యంతములు	...	4
కథాప్రారంభము	...	5
సూతుండు నారాయణకథాప్రశంస సేయుట	...	8
భగవంతుని యేకవింశత్యవతారములు	...	10
శ్రీమహాభాగవత రచనాది వృత్తాంతము	...	13
వ్యాసుండు వ్యాకులచిత్తుండై చింతించుట	...	14
వ్యాసునికడకు నారదుండు వచ్చుట	...	15
నారదుని పూర్వజన్మవృత్తాంతము	...	18
అర్జునుండు పుత్రఘాతి యగునశ్వత్థామ నవమానించుట	...	22
ద్రౌపది యశ్వత్థామను జూచి సంభాషించుట	...	24
శ్రీకృష్ణుం డుత్తరాగర్భస్థుం డగునర్భకుని రక్షించుట	...	26
కుంతీదేవి శ్రీకృష్ణుని నుతించుట	...	27
ధర్మజుఁడు శ్రీకృష్ణసహితుండై శరతల్పగతుండైనభీష్మునికడ కేఁగుట	...	30
భీష్ముఁడు శ్రీకృష్ణుని స్తుతించుట	...	32
శ్రీకృష్ణుండు ద్వారకానగరంబున కరుగుట	...	34
శ్రీకృష్ణుండు ద్వారకానగరంబు ప్రవేశించుట	...	36
శ్రీకృష్ణుం డంతఃపురకాంతలం జూడఁ బోవుట	...	38
ఉత్తరకుఁ బరీక్షిత్తు జనించుట	...	40
విదురుఁడు తీర్థయాత్రలఁ జేసి కరిపురంబునకు వచ్చుట	...	43
గాంధారీధృతరాష్ట్రులు దేహత్యాగము సేసికొనుట	...	44
ధర్మజుఁడు దుర్నిమిత్తంబులం గని చింతించుట	...	47
అర్జునుండు ద్వారకనుండి వచ్చి కృష్ణనిర్యాణంబు చెప్పుట	...	48
ధర్మరాజు పరీక్షితునకుఁ బట్టముఁగట్టి మహాప్రస్థానంబున కేఁగుట	...	53
కలిపురుషుఁడు ధర్మదేవతను దన్నుట	...	56
పరీక్షిన్మహారాజు కలిని నిగ్రహించి ధర్మపరిపాలనము సేయుట	...	59
పరీక్షితుఁడు వేఁటాడి శమీకునిపై మృతసర్పము నెత్తి వైచుట	...	61

విషయము. పుటసంఖ్య.

శమీకపుత్త్రుం డగుశృంగి పరీక్షితుని శపించుట ... 62
పరీక్షితుఁడు విప్రశాపం బెఱింగి ప్రాయోపవిష్టుం డగుట ... 65
శుకమహర్షి పరీక్షిన్మహారాజునొద్ద కేతెంచుట ... 67

ద్వితీయస్కంధము.

శుకుఁడు పరీక్షితునకు ముక్తిమార్గంబు దెల్పుట ... 70
శుకుఁడు పరీక్షితునకు భక్తిమార్గంబె ముఖ్యంబని తెలుపుట ... 77
నారదుండు బ్రహ్మను బ్రపంచప్రకారంబు నడుగుట ... 81
వెలిగందల నారయకవిత్వప్రారంభము ... 86
శ్రీమన్నారాయణుని లీలావతారంబుల యభివర్ణనము ... 89
పరీక్షితుఁడు శుకునిఁ బ్రపంచోద్భవాదికంబు నడుగుట ... 99
నారాయణుండు బ్రహ్మతపంబునకు మెచ్చి వరంబు లిచ్చుట ... 102

తృతీయస్కంధము.

విదురుండు తీర్థయాత్ర సేయుట ... 113
విదురుం డుద్ధవుం గని కృష్ణాదులవృత్తాంతం బడుగుట ... 117
విదురమైత్త్రేయసంవాదము ... 131
స్వాయంభువమనువు ప్రజావృద్ధి సేయుట ... 161
శ్రీయజ్ఞవరాహావతారాభివర్ణనము ... 162
శ్రీయజ్ఞవరాహమూర్తిని బ్రహ్మాదులు స్తుతియించుట ... 164
మైత్త్రేయమహాముని విదురునకు హిరణ్యాక్షహిరణ్యకశిపులవృత్తాంతం బెఱింగించుట. 167
సనకసనందనాదులు వైకుంఠమున కరుగుట ... 172
సనకాదులు నారాయణదేవుని స్తుతించుట ... 178
జయవిజయులు దితియందు హిరణ్యకశిపులై పుట్టుట ... 183
హిరణ్యాక్షుఁడు యజ్ఞవరాహం బగుహరి నెదిరించి పోరుట ... 186
చతుర్ముఖుం డొనర్చుయక్షాదిదేవతాగణసృష్టిఁ దెలుపుట ... 194
కర్దముఁడు భగవదనుజ్ఞ వడసి దేవహూతిని బెండ్లియాడుట ... 198
కర్దమప్రజాపతి యోగప్రభావంబుచే విమానంబు గల్పించి భార్యతోఁగూడఁ దాను విహరించుట. 204
దేవహూతిగర్భంబున విష్ణుండు గపిలాచార్యుండుగాఁ బుట్టుట ... 208
దేవహూతి పుత్త్రుండైనకపిలునిచేఁ దత్త్వజ్ఞానంబు వడయుట ... 211
కపిలుండు దేవహూతికి భక్తియోగమును దెలియఁజేయుట ... 226
కపిలుండు దేవహూతికిఁ బిండోత్పత్తిక్రమంబుఁ దెలుపుట ... 231
గర్భస్థుం డగుజీవుండు భగవంతుని స్తుతియించుట ... 232

భాగవతప్రశంస.

శ్రీమత్సకలభూతాంతరాత్మ యై యొక్కరూపంబున దీపించువాఁ డయ్యు, సాధుజనరక్షణార్థంబును, దుర్జనశిక్షణార్థంబును, శ్రీమన్నారాయణుండు బహులీలావతార ధారణ పరాయణుం డై విలసిల్లు. అట్టియవతారంబుల నేకవింశత్యవతారంబులు మిక్కిలి ప్రధానంబులు. అందుఁ బదునేడవరూపంబునఁ బరాశరమహర్షికి సత్యవతియందు జనియించి, కృష్ణద్వైపాయనుం డన ఖ్యాతి గాంచి, మందబుద్ధులు, నల్పాయువులు నగుపురుషుల ననుగ్రహించుపొంటె నేకం బై యున్న వేదంబును ఋగ్యజుస్సామాథర్వణంబు లను నాలుగు నామంబుల విభాగించి వ్యాసుం డనఁ బ్రసిద్ధి వహించి, యితిహాసపురాణంబు లన్నియుఁ బంచమవేదం బని వచియించె.

అట్టివేదంబులు మేధావిహీను లైనపూరుషులచే బ్రాహ్మణనికరమందు ధరియింపఁబడు. వెండియు దీనరక్షణకరణకరుణావిన్యాసుం డగువేదవ్యాసుండు స్త్రీశూద్రులకు ద్రైవర్ణికాధములకు వేదంబు లాకర్ణింప నర్హంబులు గావు గావున మూఢుల కెల్ల మే లగు నని భారతాఖ్యానంబు గావించియు భూతహితంబునందుఁ దనస్వాంతంబు సంతసింపకున్న నత్యంతచింతాక్రాంతుం డై సరస్వతీతటంబున నొంటియుండి నారదోపదేశంబునఁ బురాణగుహ్యం బై విష్ణుభక్తిసంజనకం బై జ్ఞానవైరాగ్యసాధనం బైన శ్రీమహాభాగవతంబు రచియించె.

పూర్వంబున శౌనకుండు సూతు నవలోకించి కర్ణరసాయనం బగుకథాసారం బానతిండు భక్తిజ్ఞానవిరాగయుక్తం బగువివేకం బెట్లు వర్ధిల్లు? మాయామోహనిరసనంబు వైష్ణవులచే నెట్లు సేయంబడు? అత్యంతఘోరం బయినయీ కలియుగంబున జీవకోటి ప్రాయికంబుగ నాసురతం బొంది క్లేశాక్రాంతం బై యుండ వానిం గడతేర్ప నెయ్యది యోపు? పావనంబులయందుఁ బరమపావనం బైనది యేది? కృష్ణప్రాప్తికరం బైనసాధనం బేది? అని యడిగెను. సూతుం డవ్వచనంబు లాలించి నీమనస్సునందుఁ గలకోర్కిని నెఱవేర్పఁ జక్కఁగా విచారించి తెల్పెద వినుము. సర్వసిద్ధాంతనిష్పన్నంబును సంసారభయనాశనంబును భక్తిజ్ఞానవిరాగవర్ధనంబును కృష్ణసంతోషహేతుకంబును నగుశ్రీమద్భాగవతం బనుశాస్త్రంబు గాలవ్యాళముఖగ్రాసత్రాసనిరాసార్థంబు పూర్వంబు శుకునిచేఁ దెల్పంబడియె. మనశ్శుద్ధిసేయుపొంటె దీనికంటెఁ బరమ మైనశాస్త్రం బెయ్యదియు లేదు. జన్మాంతరం

బున మహాపుణ్యంబు లాచరించినజీవునకుం గాని భాగవతంబు దొరకొనదు. పరీక్షితునకు భాగవతకథను వచియింప శుకుం డుపక్రమించుటయు నత్తఱి వేల్పులమృతకుంభంబును గొని సభ కరుదెంచి శుకుం గాంచి నమస్కరించి కథాసుధను మాకిచ్చి యీసుధను మీరు పరిగ్రహించి యమృతంబు రాజునకుం ద్రావ నిండు. ఏము భాగవతామృతంబును బానంబు సేసెదము. అని నుడివిరి అంత శుకుండు వారిమాటలచే దేవతలను భక్తులు గారని తెలిసికొని వారికిం గథామృతంబు నొసంగం డయ్యె. కావున భాగవతకథామృతంబు దేవతలకేని దుర్లభంబు. అట్లు భాగవతకథామృతపానంబునం జేసి పరీక్షిన్మహారాజునకు మోక్షంబు లభింపం గనుంగొని పద్మభవుండు విస్మితుండై భాగవతసారంబును దదన్యసాధనంబులచేం దూంచి చూచెను. భాగవతసారం బన్నిటికంటె నెక్కుడయ్యె. ఋషులెల్లరు నత్యంతవిస్మయావిష్టమనస్కులైరి భగవద్రూపమైనభాగవతశాస్త్రమును గలియుగంబునం బఠించుటచేతను, వినుటచేతను, దోడ్తోన ముక్తిదాయకం బని భావించిరి. సప్తాహంబున దీనిని వినిన మోక్షప్రదం బగు ఇది సనకాదులచేంబూర్వము నారదునికొఱకు నుపదేశింపంబడియెను. సప్తాహశ్రవణవిధియును వారిచేం జెప్పంబడియె. మఱియు సనకాదులు నారదునకు భాగవతమాహాత్మ్యంబు సవిస్తరంబుగా నెఱింగించిరి. వేదాంతశ్రవణంబుచేతను భగవద్గీతాపఠనంబుచేతను లభింపని భక్తిజ్ఞానవైరాగ్యములు శ్రీమద్భాగవతపఠనంబుచే లభించి ముక్తిప్రదాయకంబులై విలసిల్లు నని భాగవతమాహాత్మ్యంబునందు నిక్కముగ స్పష్టముగాం జెప్పంబడియున్నది. ఇమ్మాహాత్మ్యము శ్రీపాద్మపురాణోత్తరఖండంబున మొదటియాఱధ్యాయంబులందుం జక్కంగా వివరింపంబడినది.

పోతనవంశము.

అట్లు సుప్రసిద్ధమై మోక్షదాయకం బైనసంస్కృతభాగవతము నాంధ్రీకరించినమహాకవిబమ్మెర-పోతనామాత్యుండు.ఇతండు కౌండిన్యసగోత్రుండు.ఆపస్తంబసూత్రుండు. భీమనమంత్రికిం బ్రియపుత్రుండైనయన్నయకును, గౌరమాంబకును బుత్రుండు సోమనమంత్రి. సోమనమంత్రిభార్య మల్లమ. వారితనయుండెల్లన. ఎల్లనామాత్యునకు మాచమయం దుదయించినవాండు కేసన. కేసనకు లక్కమాంబయందు నీశ్వరసేవాకాముండైనతిప్పనయు, మహాకవీశ్వరుండైనపోతనయు జన్మించిరి. కవిశిఖామణి యగునీపోతనామాత్యుం డేకశిలానగరమం దుండినవాండు. అమాత్యశబ్దంబుచే నీతండు నియోగిబ్రాహ్మణుం డని యూహింపనగు.

పోతనకవినివాసస్థానము.

ఏకశిలానగర మనునది కడపమండలములోని యొంటిమిట్టకు నామ మని కొందఱును, ప్రతాపరుద్రదేవునిరాజ్యమున ముఖ్యపట్టణ మగు నోరుగంటికి నామాంతరమని కొందఱును జెప్పుదురు.

మ్మెర పోతనామాత్యుఁ డందఱివలె గురువుల చెంతఁ బఠింపక స్వతస్సిద్ధ
ండిత్యము నొందినట్లు సహజపాండిత్య పోతనామాత్య యను గద్యములో
ంబట్టి యూహింపఁదగియున్నది. ఇతఁడు దనబాల్యంబున గోవులను
గ్రామమునకు దాపున నున్న యడవికిఁ బోయి యుండ నందుఁ జిదానందుం
గీశ్వరుం డాతనికి రామమంత్రం బుపదేశింప దానం జేసి యాతనికి నఖండ
ంబున నవద్యకవిత్వంబును లభించినట్లు కొందఱనుదురు కాని గద్యము
శ్రీపరమేశ్వరకరుణాకలితకవితావిచిత్ర కేసనమంత్రిపుత్ర యనుమాటలచే
కిఁ బరమేశ్వరానుగ్రహంబున నఖండకవిత్వధార యుదయించినట్లు స్పష్ట
ముగఁ దెలియవచ్చెడిని.

పోతనామాత్యుని పేదఱికము.

ఇతఁడు పుట్టినకోలె మహాదారిద్ర్య మనుభవించినవాఁడు. మహాకవు లందఱుఁ బెక్కండ్రు దారిద్ర్యపీడితు లయ్యును మహాధనికుల నాశ్రయించి, ధనసంపన్నులై నిశ్చింతంబుగఁ దమకాలంబు గడపుచు వచ్చిరి. ఆంధ్రకవులకెల్ల శిరోమణులై కవిత్రయం బని పేరు వడసినవారియందు తిక్కన శంభుదాసులును రాజమహేంద్రవరాధీశుండగు రాజరాజనరేంద్రుని, నెల్లూరిప్రభువగు మనుమసిద్ధిరాజును, కొండవీటిప్రభువైన యనవేమారెడ్డిని నాశ్రయించి, వారివలన ధనకనకవస్తువాహనాదిసంపదలం బడసి, కవిత్వసంపదయందు లోకవిశ్రుతకీర్తులై యుండిరి. రామాయణముఁ దెలిఁగించిన భాస్కరుఁడును సాహిణిమారనవలన సమస్తసంపదలఁ బరిగ్రహించి సుఖజీవి యయ్యె. అట్లే కావ్యాలంకారచూడామణికర్త యగు విన్నకోట-పెద్దనయు విశ్వేశ్వరమహారాజాశ్రయము గాంచి మహాసంపన్నుం డయ్యె. మఱియుఁ బోతనబావ యగు శ్రీనాథకవిసార్వభౌముఁడును, దనగ్రంథముల ననేకులకుం గృతు లొసంగి కోటి వడసినంత ననుభవించె. కృష్ణదేవరాయలయాస్థానకవీశ్వరులై యష్టదిగ్గజము లని ప్రసిద్ధి వడసిన యల్లసాని-పెద్దనాదులు సర్వభోగముల సంపదలం బడసి, సౌఖ్యాబ్ధి నోలలాడుచు నుండిరి. సంస్కృతకవు లగు కాళిదాసాదులును [illegible] నాశ్రయించి శ్రీమంతులైరి. మఱి యాంధ్రభాగవతకర్త యగు పోతనామాత్యుఁ [illegible] పేదఱికంబున మునింగినను ధనార్జనమునకై రాజులం బొగడ నొల్లక కేవలకర్షకుండై తనకాలమంతయుఁ గడపెను. ఈవిషయము బమ్మెర-పోతనయే భాగవతప్రథమస్కంధమున నిట్లు నుడివె.

ఉ. ఇమ్మనుజేశ్వరాధముల కిచ్చి పురంబులు వాహనంబులున్
సొమ్ములు గొన్ని పుచ్చుకొని చొక్కి శరీరము వాసి కాలుచే
సమ్మెటపోటులం బడక సమ్మతితో హరి కిచ్చి చెప్పె నీ
బమ్మెరపోతరా జొకఁడు భాగవతంబు జగద్ధితంబుగన్.

ఇట్లు మహాదారిద్ర్యంబు ననుభవింప దాని సహనయింప నతనిబావ ం శ్రీనాథుండు భాగవతంబును దనప్రభువైనకర్ణాటప్రభువునకు నంకితము నేఁ నెంచి పల్లకిపై నొంటిమిట్టకు రా నయ్యూరివెలుపల మడక గట్టించి పోతన కుమారునిచేఁ బొలమును దున్నించుచుండెను. శ్రీనాథుండు దనమహిమ ం దెలుపఁగోరి యాందోళికావాహకులను నొకకొమ్ము విడువుం డని యాన నఁట. ఒకవైపున మోచువారు లేకయే యందలము నడవంజూచి పోతనకుప రుండైన మల్లన దనతండ్రితో నాచిత్రముం జెప్పఁగా నాతండు నాఁగటికాఁడికిఁ గట్టినయొకటున్నను వదలు మని యాజ్ఞాపెరిచెనఁట. దున్న యొకండు లేకయే నాఁగలి సాగుచుండుటఁ జూచి శ్రీనాథుండు తనయందలపు రెండవకొమ్మునుగూడ విడువఁ బోయలకు నుత్తరువు సేయ వారు నట్లు చేసిరి. అందలంబు నెప్పటియట్లు నడచు చుండె. పోతనయుఁ దనకుమారునిచే నాఁగటికి మఱియొక ప్రక్కనున్న దున్నను విడువ నియోగించెను. అరకయు పశువులు లేకయే నడచుచుండెను. శ్రీనాథుండు తనకుంబోలె నాతనికిని సామర్థ్యంబు గల దని తెలిసికొని పోతనను సమీపించి హాలికులు సుఖమున్నారా? యని పరిహాసపూర్వంబుగఁ గుశలప్రశ్నంబు సేయ

ఉ. బాలరసాలసాలనవపల్లవకోమలకావ్యకన్యకం
గూళల కిచ్చి యప్పడుపుఁగూడు భుజించుటకంటె సత్కవుల్
హాలికులైన నేమి గహనాంతరసీమలఁ గందమూలకౌ
ద్దాలికులైన నేమి నిజదారసుతోదరపోషణార్థమై.

అని యుల్లకుట్టుమాట లాడెననియు నంత శ్రీనాథుం డాతని దనబిగికౌఁగటం గ్రుచ్చి, బావా వేడుకకై మేల మాడినఁ గినియ నగునే యని యాతనినూరార్చి,

క. కమ్మనిగ్రంథం బొక్కటి, యిమ్ముగ నేనృపతి కైనఁ గృతి యిచ్చినచోఁ
గొమ్మని యియ్యరె వెయ్యి, క్లిమ్మహి దున్నంగ నేల యిట్టిమహాత్ముల్.

అని నరాంకితంబు సేయఁ బురిగొల్పుచు వారిం గూడి యింటి కేఁగె. బమ్మెరపోతన దనయింటఁ బాకసామగ్రి యేమియు లేమిం జేసి తనపుత్త్రుం డగుమల్లన నెటకేని నప్పు దేరం బనుప నతండు ఋణం బెందును లభింప నోపక మగిడి గృహంబున కరుదెంచుటయుఁ బోతన యిందఱికని నేఁ డెప్పగిది నోరెంబు సమకట్టువాఁడనని కొండొక వగచి యెట్టకేలకు దిట్టతనం బవలంబించి బావను దక్కుం గలవారలను స్నానంబు సేసి రాఁ బంచి సరస్వతీదేవిని నిజస్వాంతంబున నత్యంత భక్తియుక్తుండై ధ్యానింప నమ్మహాదేవియు నాతనికి సాక్షాత్కరించి, బానసంబున నొకతెర గట్ట నాజ్ఞాపించి యాతం డట్లు సేయ నే నెల్లను సమకూర్చెద వగవ వలదని యనునయించె పదంపడి శ్రీనాథుండు సుస్నాతుండై తనవారినెల్ల వెంటఁ బెట్టుకొని పోతనామాత్యగృహంబునకు వచ్చి యచ్చటఁ బాకకార్యము లేవియు నొనరింపకుండుట కచ్చెరువడి తానును దనవారలును భుజింప వరుసలు

హార్చుండిరి. అప్పుడు తెరమాటున నున్నసరస్వతీదేవి తన కందియ పోతనా త్యునిభార్య పంచభక్ష్యపరమాన్నయుక్తంబు లగుచతుర్విధాహారంబులం తెచ్చి తనియునట్లు వారి కందఱకు వడ్డించెను. శ్రీనాథుండు లోనగువారు మాహాత్మ్యంబున కబ్బురపడిరి భోజనానంతరము శ్రీనాథుండు తనబావ గనుంగొని కవిరత్నంబ వగు నీ విట్టినిప్పచ్చరంబునం దొప్పదోఁగ నేల? నీ ఋంసుభాగవతంబు నేరాజునకేని నంకితం బొనరించి సమస్తసంపద లార్జించి ఋఖం బుండరాదే? ఆముష్మికసుఖంబుపై నాశచే నైహికసుఖంబు గోలుపుచ్చనేల! యని పలుమఱు బోధించుచు నాతనిం బట్టువఱుప నంతలో భారతి యాతని యెట్టయెదుటఁ బొడకట్టి వలవల నేడువఁగాఁ బోతనయు

ఉ. కాటుకకంటినీరు చనుఁగట్టుపయిం బడ నేల యేడ్చె దో
కైటభదైత్యమర్దనుని గాదిలికోడల యోమదంబ యో
హాటకగర్భురాణి నిను నాఁకటికిం గొనిపోయి యల్లక
ర్ణాటకిరాటకీచకుల కమ్మఁ ద్రిశుద్ధిగ నమ్మ భారతీ.

యని సరస్వతి నూరార్చెనఁట. ఆకాలమునం దాంధ్రరాజులనేకర్ణాటరాజు లనుచు వచ్చిరి. అంత శ్రీనాథుండు విఫలమనోరథుం డై తనయూరు సేరెనఁట.

గ్రంథపాతవివేచనము.

వ్యాసవిరచితభాగవతంబును బమ్మెరపోతరాజాంధ్రీకరించె నన్నవార్తను సర్వజ్ఞసింగభూపాలుఁ డాకర్ణించి యాకవీంద్రుఁ దనయాస్థానంబునకు రావించి తదీయగ్రంథమును జదివించి దనకాగ్రంథంబు గృతి యిమ్మని యడిగె ననియు నతఁడు తనగ్రంథంబు నరాంకితంబు సేయ నొల్ల నని తెలుప రాజు నత్యంతకుపితాంతరంగుండై యాతనిగ్రంథమును నేలం బాఁతిపెట్టించె ననియు శ్రీరామమూర్తి యారాజుభార్యకు స్వప్నంబునం దోఁచి భర్తను వేఁడుకొని భాగవతంబు లోకంబున వ్యాపింపఁజేయ నీయుకొలుపు మని యాయమతోఁ జెప్పి పోయె ననియు నాసతి నిజస్వప్నవృత్తాంతంబు దనభర్తకు నివేదించి పాఁతిపెట్టినగ్రంథంబు వెలికిఁ దీయింప నందలి తాళపత్త్రంబులు పురుగులు దిని పెక్కుభాగములు శిథిలము లై పోయె ననియు వానినెల్ల గంగనాదికవులు పూరించి రనియుఁ గొందఱు నుడువుదురు. లక్షణసారసంగ్రహంబందుఁ గూచిమంచి తిమ్మకవి రచియించిన యీ క్రిందిపద్యము పైవృత్తాంతమునకు సమర్థక మై యున్నది.

సీ. ఘనుఁడు పోతనమంత్రి మును భాగవతము రచించి చక్రికి సమర్పించునెడల
సర్వజ్ఞసింగయక్ష్మావరుం డది తన కిమ్మని వేఁడఁగా నీయ కున్న
నలిగి యాపుస్తకం బవనిఁ బాఁతించినఁ జివికి యం దొకకొంత శిథిలమయ్యెఁ
గ్రమ్మఱ నది వెలిగందలనారపరాజును మఱిబొప్పరాజు గంగ
తే. రాజు మొదలగుకవివరుల్ తేజ మెసఁగఁ, జెప్పి రాగ్రంథములయందె తప్పు లొదవెఁ
గాని పోతకవీంద్రునికవితయందు, లక్షణం బెందుఁ దప్పునా దక్షహారిణి.

అట్టు లుత్పన్నంబు లైనభాగంబులు పోతనశిష్యవర్గములో వెలిగందల-నారయ మొదలగువారిచేఁ బూరింపఁబడెనవి. కాని ఏయేభాగ కవులచే రచియింపఁబడెనో దాని నిర్ణయింపవలయు నాధారంబు లెందు ద్వితీయస్కంధమున బ్రహ్మ నారదునకుఁ దత్త్వోపదేశంబు నేఁ

ఉ. అట్టియనంతశక్తి జగదాత్మునినాభిసరోజమందు నేఁ

బుట్టి ... ... నామనంబునన్. స్కం.

అను పద్యము మొదలుకొని వెలిగందల - నారయ చెప్పినకవిత్వ మని ముద్రితభాగవతగ్రంథములలో లిఖింపఁబడియున్నది ద్వితీయస్కంధాంత గద్యముం జూడఁ బోతనామాత్యరచితం బనియే యున్నది. తృతీయ చతుర్థ స్కంధంబులును బోతనామాత్యప్రణీతము లనియే యున్నది. పంచమస్కంధాంత గద్యమున గంగనార్యప్రణీతం బనియు షష్ఠస్కంధాంతగద్యమున సింగయనామ ధేయప్రణీతం బనియు నున్నది సప్తమాష్టమనవమస్కంధంబులును దశమస్కంధ పూర్వభాగమును బోతనామాత్యప్రణీతము లని యున్నది. దశమస్కంధోత్తర భాగంబున శ్రీకృష్ణుఁడు కేళీగృహమునందు రుక్మిణీదేవితో విరసోక్తులాడుట అను ఘట్టమున

సీ. కాటుక నెఱయంగఁ గన్నీరు వఱద లై కుచకుంభయుగళకుంకుమము వడియ

... ... పువ్వుఁబోలె. 237.

అను సీసపద్యము మొదలు వెలిగందల - నారయకవివిరచిత మని ప్రాచీనపండితజన లిఖితపుస్తకములయందుఁ జెప్పఁబడియున్న దని పూర్వముద్రితగ్రంథపీఠికయందుఁ దెల్పఁబడి యున్నది. ఏకాదశద్వాదశస్కంధాంతగద్యములయందు వెలిగందల నారాయణనామధేయప్రణీతం బని యున్నది ఇంతియ కాక పోతనామాత్యవిరచితము లని గద్యము లున్నస్కంధములలో నేయేస్థలంబుల నేయే పద్యముల నేయేకవు లెం తెంతభాగములు రచియించిరో నిర్ణయింప రాకున్నది. శైలిభేదంబుల వలనఁ గొంత కొంత యూహింపవచ్చును గాని కలరూపు నిశ్చయింప దురవగాహంబు.

పోతనకాలము.

మీఁదఁ జర్చింపఁబడినవిషయములం బట్టి బమ్మెర-పోతరాజు శ్రీనాథమహాకవికిని సర్వజ్ఞసింగభూపాలునకును సమకాలికుఁడు. శ్రీనాథుఁడును, సింగమనాయనికి సమకాలికుఁ డైన ట్లీక్రిందిపద్యమువలనఁ దెలియవచ్చెడిని.

సీ. దీనారటంకాలఁ దీర్థమాడించితి దక్షిణాధీశుముత్యాలశాలఁ

బలుకుఁదోడై తాంధ్రభాషామహాకావ్యనైషధగ్రంథసందర్భమునను

బగులఁ గొట్టించితి తుద్భటవివాదప్రౌఢి గౌడడిండిమభట్టుకంచుఢక్కఁ

జంద్రశేఖరక్రియాశక్తిరాయలయొద్దఁ బాదుగొల్పితి సార్వభౌమబిరుద

తే. మెటుల మెప్పించెదో నన్ను నింక మీఁద, రావుసింగమహీపాలు ధీవిశాలు
నిండుకొలువున నెలకొనియుండి నీవు, సరససద్గుణనికురుంబ శారదాంబ.

అని వేంకటగిరియందుండి సమస్తవిద్యలయందు నిరుపమానపాండిత్యంబు గలిగి సర్వజ్ఞుఁడని వాసి కెక్కినరావుసింగభూపతియాస్థానంబున కేఁగుతతి నెక్కడ నేనిఁ దప్పులు కలుగునో యని భయంపడి చింతామణిమంత్రరాజమునఁ దనకుఁ బ్రసన్నురాలైనసరస్వతీదేవిని సంస్తుతించెనఁట.

శ్రీనాథుఁడు సింగభూపతిని దర్శించినవెనుక సింగభూపతియాస్థానమందలి యొకబట్టురాజు శ్రీనాథుని వంచించుటకై హాస్యవ్యాజంబున 'కుక్కవో నక్కవో ఫణివో క్రోఁతివో పిల్లివో భూతపిల్లివో' యని సమస్య నీయఁగా శ్రీనాథుఁడు

ఉ. తక్కక రావుసింగధరణీశ్వరుఁ డర్థుల కిచ్చు చున్నచో
దిక్కుల లేరికర్థుని దధీచిని ఖేచరు వేల్పుమ్రానిఁ బెం
పెక్కినకామధేనువు శిబీంద్రుని నెన్నెదు బట్టదిట్టవై
కుక్కవో ... ... పిల్లివో.

అని పూరించెనఁట. (ఈపద్యమున మొదటిపాదమునందు యతిభంగము. కావున నిది శ్రీనాథవిరచితము కాదని తోఁచెడిని. 'తక్కక' అనునది 'ఇక్కడ' అని యుండిన మేలు.)

మఱియు బమ్మెరపోతరాజు వేంకటగిరి సంస్థానమునకుఁ బ్రభువైన సర్వజ్ఞసింగభూపాలునియాస్థానపండితుఁడై యుండుటకుఁ బోతరాజప్రణీతమైన భోగినీదండకము తార్కాణమై యున్నది. ఈదండకము సర్వజ్ఞసింగమనాయఁడుంచు కొన్న వేశ్యావిషయమయి రచియింపఁబడినది. దానికవిత్వ మించుమించుగా భాగవతమును బోలియుండును. ఈదండకము తుది నీక్రిందిపద్యము గూర్పఁబడి యున్నది.

ఉ. పండితకీర్తనీయుఁ డగుబమ్మెరపోతన యాసుధాంశుమా
ర్తాండకులాచలాంబునిధితారకమై విలసిల్ల భోగినీ
దండకము న్రచించె బహుదానవిహార్తకు రావుసింగభూ
మండలభర్తకు న్విమతమానవనాథమదాపహర్తకున్.

కావున శ్రీనాథుఁడును సర్వజ్ఞసింగభూపాలుఁడును బమ్మెరపోతరాజును సమకాలికులు.

సర్వజ్ఞసింగమనాయఁడు 1422 సం. మొదలు 1447 సం. దాఁక రాజ్యమును బాలించెను ఇతఁడు ప్రౌఢదేవరాయలకు సమకాలికుఁడు. సింగభూపతి రసార్ణవ సుధాకర మను నామాంతరంబు గల సింగభూపాలీయనామ కాలంకారశాస్త్రమును సంగీతరత్నాకరవ్యాఖ్యను మఱికొన్ని సంస్కృతగ్రంథములను రచించి, సర్వజ్ఞ

బిరుదమును వహించినవాఁడు. వీనియందు రసార్ణవసుధాకర మను గ్రంథము రసనాటకాదివిషయమై మూఁడుల్లాసములుగ రచియింపఁబడినది ఇది యత్యుత్తమ గ్రంథము కావ్యపంచకమునకు వ్యాఖ్య యొనరించి మహామహోపాధ్యాయుఁ డనుఖ్యాతి వహించినమల్లినాథసూరిచేఁ దనవ్యాఖ్యలయం దచ్చటచ్చట నుదాహరింపఁబడినది రఘువంశసప్తసర్గమందు నిందుమతీపరిణయఘట్టమున 'తాం ప్రత్యభివ్యక్తమనోరథానాం' అను శ్లోకవ్యాఖ్యానమందు "తత్ర శృఙ్గారలక్షణం రసార్ణవసుధాకరే—విభావై రనుభావై శ్చ సాత్త్వికై ర్వ్యభిచారిభిః" అనునది లోనుగా శృంగారలక్షణము రతిలక్షణము అనుభావలక్షణము సింగభూపాలీయంబున నుండి యుదాహరింపఁబడియె.

మైసూరియందు ముద్రించిన రసార్ణవసుధాకరంబు నుపోద్ఘాతమునను "మల్లినాథేన చ బహవో ఽస్మాద్గ్రంథా త్సముద్ధృతా రఘువంశాదివ్యాఖ్యానేషు లిఖితా దృశ్యంతే" అని వ్రాయఁబడినది అలంకారశిరోమణియందుఁ బ్రతాపరుద్రీయవ్యాఖ్యయందును శాకుంతల బాలరామాయణాదినాటకవ్యాఖ్యలు లోనగు ననేకగ్రంథములయందు నీగ్రంథము ప్రమాణముగాఁ బరిగ్రహింపఁబడినది హూణశకము పదునాల్గవశతాబ్దము నుత్తరభాగమున నీగ్రంథమును రచియించినట్లున్నది. కాన 10 వ తరము సింగమనాయఁడే రసార్ణవసుధాకరకర్త యని యింతదాఁక వ్రాయఁబడినగ్రంథములలోఁ గాన్పించుచున్నది కాని యది సరికాదు. రసార్ణవసుధాకరగ్రంథసందర్భము చేతను మఱికొన్ని కారణములచేతను నేడవతరముసింగభూపతియే రసార్ణవసుధాకరకర్తగాని పదవతరమువాఁడు కాఁడు. ఈవల చెన్నపురి ప్రాచ్యలిఖితపుస్తకభాండాగారమునదొరకినప్రౌఢదేవరాయలవారిశాసనము(స్వస్తి శ్రీవిజయాభ్యుదయ శాలివాహన శకవర్షంబులు 1380 అగు నేఁటిబహుధాన్యసంవత్సర మాఘ బ 30 సోమవారము సూర్యోపరాగ పుణ్యకాలమునందు ఆత్రేయసగోత్రోద్భవు లైన శ్రీమద్రాజాధిరాజ రాజపరమేశ్వర రాజశ్రీ ప్రౌఢదేవరాయలు విద్యానగరమందు వజ్రసింహాసనారూఢు లై పృథివీరాజ్యంబు చేయుచును శ్రీశైలమునకు తులాభారము తూఁగను వచ్చి బహుధాన్య సం. మాఘ బ 30 సోమవారము సూర్యగ్రహణపుణ్యకాలమందు స్వాతీనక్షత్రమందు సిద్ధాపురము సీమలోనికి చెల్లివచ్చే చిన్న అనంతాపురగ్రామము గార్గేయసగోత్ర ఆపస్తంబసూత్ర యజుశ్శాఖాధ్యాయు లైననిడిచెనమెట్ల తిరుమలభట్లు గంగావఝ్ఝలు అన్నావఝ్ఝలు గారికిన్ని భారద్వాజసగోత్రు లైన ఆపస్తంబసూత్రు లైన బొందలపాటి తిరుమలభట్లవారికి నగ్రహారముగ నిచ్చిరి) ననా రాజు శాలివాహనశకము 1380 అనఁగా హూణశకము 1458 సంవత్సరము తులాభారము దూఁగుటకై శ్రీశైలంబునకుఁ బోయినట్లు దెల్పఁబడి యున్నది గాన యంతకుమున్ను యీతఁడు రాజ్యమేలుచున్నట్లు స్పష్టపడుచున్నది. కాఁబట్టి దీనింబట్టి ప్రౌఢదేవరాయలు 1458 సంవత్సర

మునకుఁ బూర్వమే యెప్పుడో రాజ్యారంభము సేసినట్లు తోఁచెడిని. శ్రీనాథుఁడు కొండవీటికైఫీయత్తులో నున్న ప్రకారము కోమటివెంకారెడ్డి యాస్థానకవిగా నున్నవాఁడు. కోమటివెంకారెడ్డి 1395 సం. మొదలు 1423 సం దాఁక రాజ్యము చేసినాఁడు 1379 సం మొదలు 1401 సం దాఁక రాజ్యము చేసిన హరిహరరాయలు ఒంటిస్తంభపుమేడ కట్టింపఁదలఁచి సభయందుఁగూర్చుండి యెవరైన నొంటిస్తంభపుమేడ యింతకుఁ బూర్వము కట్టినారా యని యడుగ నచ్చట నున్న శ్రీనాథుఁడు లేచి కోమటివెంకారెడ్డి కొండవీటిలోఁ గట్టించుచుండె నని చెప్పెను. హరవిలాసమును గృతినొందినతిప్పయ్య కొండవీటికుమారగిరిభూపాలునకుసుగంధ ద్రవ్యము లిచ్చువాఁడు. కుమారగిరి భూపాలుఁడు 1381 సం మొదలు 1395 సం. దాఁక రాజ్యము చేసినవాఁడు. వీరభద్రరెడ్డిపేరుగ 1415 సంవత్సరమునకుఁ బూర్వమే రాజ్యమునకు వచ్చి 1436 సం. దాఁక రాజ్యము చేసినట్లు దృష్టాంతములు గల యల్లాడ-వేమారెడ్డియెుద్ద నతఁ డాస్థానకవీశ్వరుఁడుగా నుండెను.

మఱియు భీమేశ్వరపురాణములోని

ఉ. అన్నయమంత్రిశేఖరుఁ డహమ్మదుశాసనదానభూమిభృ
త్సన్నిధికిన్ మదిన్ సముచితంబుగ వేమమహీసురేంద్రరా
జోన్నతి సంతతాభ్యుదయ మొందఁగఁ బారసిభాష వ్రాసినం
గన్నులపండు వై యమరుఁ గాకితమందలివర్ణపద్ధతుల్.

అనుపద్యమువలన నహమ్మదుషా రాజ్యమునకు వచ్చినతరువాతనే భీమఖండము రచియింపఁబడినట్లు తేలుచున్నది. ఈతఁడు కల్బరిగ (Kulburga) రాజధానిగఁ బరిపాలించెను. భామినీరాజులలో నహమ్మదుషా యెుకఁడు. ఈయన క్రీ.శ. 1422 సం. మొదలు 1435 సం. దాఁక రాజ్యము చేసెను. దీనినిబట్టి భీమఖండము 1424 సం. ప్రాంతమున శ్రీనాథుఁడు రచించి యుండు నని చెప్పనగును. కావున నితఁడు క్రీ.శ. 1384 సం. ప్రాంతమున జన్మించి. 1404 సం న నైషధము, 1424 సం. ప్రాంతమున భీమఖండము, 1432 ప్రాంతమునఁ గాశీఖండము నాంధ్రీకరించి యుండును. కావున శ్రీనాథుఁడు 1384 సం. న జన్మించి 1422 సం. లకుమీఁద జీవించినవాఁడు. సర్వజ్ఞసింగమనాయఁడు 1422 మొదలు 1447 వఱకు పాలించినవాఁడు. పైఁగనిన యిద్దఱకాలమునుబట్టి చూడఁగా బమ్మెర - పోతరాజు పదునేనవశతాబ్దపు మొదటియర్ధభాగమున నున్నవాఁ డని తోఁచుచున్నది.

కవిత్వ ప్రశంస.

ఇమ్మహామహునికవిత్వ మతిమృదులపదఘటితంబు గావునఁ గర్ణరసాయనంబై శబ్దార్థాలంకారభాసమానంబు గావునఁ బండితపామరజనమనోరంజనంబై యెల్లవారిహృదయారవిందంబుల కమందానందం బొసంగక మానదు. అర్థమాపాతస్ఫూర్తి గలిగి యుండుఁ గావునఁ గేవలము ద్రాక్షాపాకంబై యుండును, సమ

తా ప్రసాదమాధుర్యాదికావ్యగుణంబులు నెల్లెడఁ జూపట్టు. తత్తద్రసానుగుణం బుగ శైలియు సముచితవృత్తిరీతులును గూర్చి రసపోషణంబు గావించుటయందీకవి యత్యంతసమర్థుఁడు బహువిధవర్ణనంబులచే నొప్పారి, తత్త్వార్థవివృతిచే నెంతయు భాసిల్లి నిరుపమానమధురవాఙ్మయమాధురీధురీణకవిత్వధారాపూరంబు పోతన రచనయం దెల్లెడ నమృతవాహినియుంబోలె మానసోల్లాసజనకం బై శ్రోతల నితాంతసంతోషపారావారంబున నోలలార్చు. అర్థసారస్యం బంతగాఁ బాటింప కున్నను పదవాక్యగ్రథనంబునం దనురూపపాటవంబు గలిగి రసానురూపరచ నానియమంబున విలసిల్లునట్లు పోతనామాత్యుండు గృతి సేయ సమర్థుం డని గ్రంథభాగంబులందు నేర్పరులకుఁ దెల్లంబుగఁ దెలియవచ్చు. ఏరసమును వర్ణించినను భక్తిసముద్దీపనం బించుకయైనను గొఱవడకయుండు. రసపుష్టియందును శబ్దాలంకారవైచిత్ర్యయందును నీకవికి సంపూర్ణదృష్టియుండుటంబట్టియే యితనికవిత్వంబునం దచ్చటచ్చటఁ బదాడంబరంబు వ్యర్థపూరణపదంబు ప్రయోగింపఁబడినను వీనులకు విందై యుండు. విష్ణుభక్తి యెంతయు భక్తులమనంబులం బాదుకొనునట్లు హరిమహిమంబుల నానావిధంబుల వర్ణించియుండుటంజేసి భాగవతంబు చదువం జదువ భక్తులకు మేను పులకరించి మఱపు గలుగు. ఇక్కవిపుంగవుండు సింగ భూపాలునిగుఱించి భోగినీదండకమును రచియింప నారాజశిఖామణి యాదండక మాలించి తానొకవారకాంతకు లోఁగినకతంబున నత్యంతలజ్జాభరితాంతఃకరణుం డైనం దనమనంబున నెఱింగి.

ఆ. "రసికు లైనవారు రమణులకొకచెక్క సంగు టెల్ల ధర్మవర్తనంబు
ఈరసమున విల్లు నారికి వంగదా, చిత్తజాతరూప సింగభూప."

అనుపద్యమును దోడ్తోన చెప్పి తనచమత్కృతి చూపినట్లే భాగవతంబున నయ్యెయెడల మిక్కిలి పొంకముగా శృంగారరసమును బోషించుటయందు నెంతయు వలంతి. ఐనను దక్కుంగలరసంబులును సందర్భానుసారిగఁ గూర్చ మిక్కిలి నేర్పరి. ఏవిషయ మెట్లు వర్ణించినను భక్తులభక్తి యంతకంతకు నగ్గలం బై యభివృద్ధి గాంచునట్లు నుడికారం బిం పెసలార గ్రంథంబు రచియింప నోపు ననుట కించుకేని సందియంబు లేదు.

శబ్దాలంకారంబులం దంత్యప్రాసనియమంబు పాటించుట కవుల కందఱకు సామాన్య మైయున్నను నీకవి యెంతయు హృదయంగమంబుగఁ దనగ్రంథంబునం బెక్కుచోట్లఁ బ్రయోగించియున్నాఁడు. దీని కుదాహరణంబులఁ గొన్నింటిఁ దెల్పెద. విషయ మొకటియే యయ్యేనేనిఁ బదము లన్నియు నించుమించుగ నొక్కటిగనే యుండును. పరికించునది.

ఉ. ఆతత సేవఁ జేసెద సమస్తచరాచరభూతసృష్టివి
జ్ఞాతకు భారతీహృదయసౌఖ్యవిధాతకు వేదరాశిని

ర్ణేతకు దేవతానికరనేతకుఁ గల్మషజేతకున్ నత
త్రాతకు ధాతకున్ నిఖిలతాపసలోకశుభప్రదాతకున్. స్కం. 1. ప. 3

ఉ. ధాతవు భారతశ్రుతివిధాతవు వేదపదార్థజాలవి
జ్ఞాతవు కామముఖ్యరిపుషట్కవిజేతవు బ్రహ్మతత్త్వని
ర్ణేతవు యోగినేతవు వినీతుఁడ వీవు చలించి చెల్లరే
కాతరుకైవడిన్ వగవఁ గారణ మేమి పరాశరాత్మజా. స్కం. 1. ప. 89

మీఁదిపద్యమునే సింగయ షష్ఠస్కంధమందు నిట్లు వ్రాసియున్నాఁడు

ఉ. ధాతకు దేవతావిభవధాతకుఁ బుణ్యజనానురాగసం
ధాతకు సర్వలోకహితధాతకు వైదికధర్మమార్గని
ర్ణేతకు నుల్లసద్విభవనేతకు సర్వజగజ్జయాంగజ
భ్రాతకుఁ బుణ్యయోగిజనభావవిజేతకు మ్రొక్కి యయ్యెడన్. స్కం. 6. ప. 278

క. రామున్ మేచకజలద, శ్యామున్ సుగుణాభిరాము సద్వైభవసు
త్రామున్ దుష్టనిశాటవి,రాముం బొమ్మనియెఁ బంక్తిరథుఁ డడవులకున్. స్కం. 2. ప. 160

(ఈపద్యమును భాస్కరరామాయణములోని బాలకాండమందలి

క. రాముఁడు మేచకజలద,శ్యాముఁడు సుగుణప్రభావసంయమివినుతి
స్తోముఁడు గిరిజాధిపనుత,నాముఁడు వ్యాత్రచ్చెఁ గుశికనందనుతోడన్.

అను 339 వ పద్యముతోఁ బోల్చి చూచునది.)

క. చనిచని ముందట గనుఁగొనె, ఘనపాపతమఃపతంగఁ గరుణాపాంగం
గనదుత్తుంగతరంగన్, జనవరనుతబహుళపుణ్యసంగన్ గంగన్. స్కం. 3. ప. 178

(మహాస్రగ్ధర. ఘను లారాజన్యసూనుల్ గని రెదురఁ గృతాకాశగంగాపరిష్వం
గను రంగత్తుంగభంగం గలితజలవిహంగన్ సదాశంభుసంగన్
మునిగేహోపాంతరంగన్ మురహరపదసంభూతపూతాంబుసంగన్
జనితాంహోభంగచంగన్ సగరనృపసుతస్వర్గసోపానగంగన్.

అనుభాస్కరరామాయణబాలకాండమందలి 343 వ పద్యముతోఁ బోల్చునది.)

(ఈక్రిందిపద్యము లన్నియు నొక్కతీరుననే యున్నవి. పోల్చి చూచునది.

క. చని ముందటఁ గనుఁగొనె మధువనమును మునిదేవయోగివర్ణితగుణపా
వనమును దుర్భవజలదపవనమును నిఖిలైకపుణ్యవరభవనంబున్. స్కం. 4. ప. 269

మ. అటఁ గాంచెం గరిణీవిభుండు నవఫుల్లాంభోజకహ్లారమున్
నటదిందీవరవారముం గమఠమీనగ్రాహదుర్వారమున్
వటహింతాలరసాలసాలసుమనోవల్లీకుటీతీరముం
జటులోద్ధూతమరాళచక్రబకసంచారంబుఁ గాసారమున్. స్కం. 8. ప. 42

మ. కనియెం బుణ్యజనౌకమున్ వికసరోగస్వప్నపీడాన్నఘౌ
ఘదపసంశోకముఁ బుష్పపల్లవఫలోద్దామద్రుమానీకమున్

స్వనితోద్ధూతపతాకముం బ్రవిచరద్వైమానికానీకముఙ్
ఘనగంగాసలిలైకముఙ్ మఘవదుక్తశ్రీకముఙ్ నాకమున్. స్క. 8. ప. 446

శా. చండస్ఫూర్తి వటుండు గాంచె బహుధాజల్పన్నిశాటంబు ను
ద్దండాహూతమునీంద్రభిక్షదమృతాంధస్సిద్ధకూటంబు వే
దండాశ్వధ్వజినీకవాటము మహోద్యద్ధూమసంఛన్నమా
ర్తండస్యందనఘోటముఙ్ బలిమఖాంతర్వేదికావాటమున్. స్క. 8. ప. 531

ఉ. పుణ్యుఁడు రామచంద్రుఁ డట వోయి ముదంబునఁ గాంచె దండకా
రణ్యముఁ దాపసోత్తమశరణ్యము నుద్ధతబర్హిబర్హలా
వణ్యము గౌతమీవిమలవాఃకణపర్యటనప్రభూతసా
ద్గుణ్యము నుల్లసత్తరునికుంజవరేణ్యము నగ్రగణ్యమున్. స్క. 9. ప. 268

శా. ఆరాజేంద్రుఁడు గాంచె భూరివిధరత్నాగారముఙ్ మీనకుం
భీరగ్రాహకఠోరముఙ్ విపులగంభీరంబు నభ్రభ్రమ
ద్ఘోరాన్యోన్యవిభిన్నభంగభవనిర్ఘోషచ్ఛటాంభఃకణ
ప్రారుద్ధాంబరపారముఙ్ లవణపారావారముం జేరువన్. స్క. 9. ప. 279

మ. కనియెం గృష్ణుఁడు సాధుసీరము మహాగంభీరముం బద్మకో
కనదాస్వాదవినోదమోదమదభృంగద్వంద్వఝంకారముఙ్
ఘనకల్లోలలతావితానవిహరత్కాదంబకోలాహల
స్వనవిస్ఫారము మందవాయుజకణాసారంబుఁ గాసారమున్. స్క. 10. పూ. భా. ప. 491

ఉ. ఆసమయంబునఙ్ విభుఁ డనంతుఁడు కృష్ణుఁడు చిత్రమూర్తి యై
చేసెను మండలభ్రమణశీలపరస్పరబద్ధబాహుకాం
తాసువిలాసముఙ్ బహువిధస్ఫురితానహస్తపాదవి
న్యాసము రాసముం గృతవియచ్చరనేత్రమనోవికాసమున్.

స్క. 10. పూర్వ. భా. ప. 1081

ఉ. రాకొమరుల్ గనుంగొనిరి రమ్యగుహాగతకిన్నరీకముఙ్
స్వీకృతనాకసింధుజలసేకము సంకులచంతిచంతిభి
స్ఫారపుండరీకమును దీపితసంయమివేదనాదని
ర్వారము సిద్ధసేవితశరపరిపాకము బుద్ధ్యపూర్వకమున్.

(ఇది భాస్కరరామాయణారణ్యకాండములోని 135 వ పద్యమునందలి
యనుప్రాసమును జూచునది.)

ఇట్లే సింగయయును బ్రయోగించినాఁడు.

క. కింకరుల ధర్మరాజవశంకరుల దురంతదురితసమధికజననా
శంకరుల సకలలోకభయంకరులం గనియె నింద్రియాఘులుఁ డగుచున్. స్క. 6. ప. 68

మ. కనియెన్ బ్రాహ్మణుఁ డంత్యకాలమున వీఁకన్ రోషనిర్ధూతలన్
ఘనపీనోష్ఠపిశాచవక్త్రవిలసద్గర్వేక్షణోపేతులన్

జనసంత్రాసకరోద్యతాయతసుపాశశ్రేణికా హేతులన్
హననవ్యాప్తివిభీతులన్ ముపుర నాత్మాసేశలన్ దూతలన్. స్కం. 6. ప. 70

క. భటునిన్ రతిశాస్త్రకళా,ర్భటునిన్ వరయూవనానుభవమదవిభవో
ద్భటునిన్ సురతేచ్ఛాసం,ఘటునిన్ విగతాంబరోరుకటునిన్ విటునిన్. స్కం. 6. ప. 97

నాచనసోమనాథమహాకవియు నిక్కరణిన యంత్యానుప్రాసమును దనహరి వంశంబునఁ బ్రయోగించినాఁడు. ఉదాహరణము.

చ. భయరసమగ్నులం బ్రధనభగ్నుల దుర్భరదైన్యభుగ్నులన్
నయనవిలగ్నుల న్నివసనాయితనిర్వ్రతనగ్నులం బరా
జయపరివిగ్నులం బ్రణతసారవలగ్నుల నగ్నులం బిలే
శయశయనుండు సూచి చన సాగె గిరివ్రజరాజధానికిన్. ఆశ్వా. 6. 48

మఱియు ననుప్రాసంబు లనేకవిధంబుల నతిచిత్రముగ నీకవి ప్రయోగించి యున్నాఁడు. క్రిందివానిం బరికించునది.

నామవాచకములయందుఁ జిత్రము.

క. చిత్రంబులు త్రైలోక్యప,విత్రంబులు భవలతాలవిత్రంబులు స
న్మిత్రంబులు మునిజనవన, చైత్రంబులు విష్ణుదేవుచారిత్రంబుల్. స్కం. 7. ప. 6

క. పరిభూతవ్యథనంబులు, నిరుపమసంసారజలధినిర్మథనంబుల్
నరకేసరికథనంబులు, పరిరక్షితదేవయక్షఫణిమిథునంబుల్. స్కం. 7. ప. 28

మీఁదిపద్యమునందలి యనుప్రాసంబులం గడపలిదానియందుఁ బ్రక్రమ విరోధం బున్నది.

శా. సూనుల్ శాంతగుణప్రధాను నతిసంశుద్ధాంచితజ్ఞాను స
జ్ఞానారణ్యకృశాను నంజలిపుటీసంభ్రాజమానున్ సదా
శ్రీనారాయణపాదపద్మయుగళీచింతామృతాస్వాదనా
ధీనున్ ధిక్కరణంబు సేసి పలికెన్ దేవాహితుం డుగ్రతన్. స్కం. 7. ప. 256

పాదపాదంబునకు వేర్వేఱుగా నంత్యానుప్రాసంబు లున్నిటికిసుదాహరణము.

సీ. కమనీయశుభగాత్రుఁ గంజాతదళనేత్రు వసుధాకళత్రుఁ బావనచరిత్రు
సత్యసంకల్పు నిశాచరోగ్రవికల్పు నతపన్నగాకల్పు నాగతల్పుఁ
గౌస్తుభమణిభూషు గంభీరమృదుభాషు శ్రితజనపోషు సంచితవిశేషు
నీలనీరదకాయు నిర్జితదైతేయు ధృతపీతకౌశేయు నతవిధేయు

తే. నఖిలమహాగదవైద్యు వేదాంతవేద్యు, దివ్యమునిసన్నుతామోదుఁ దీర్ఘపాదు
జిష్ణు వరసద్గుణాలంకరిష్ణుఁ గృష్ణుఁ, జూడు దైతేయకులబాల సుభగలీల.
స్కం. 10. ఉ-భా. ప. 358

క. భూషణములు వాణికి నఘ, పేషణములు మృత్యుచిత్తభీషణములువ్యా
త్తోషణములు గల్యాణవి, శేషణములు హరిగుణోపచితభాషణముల్. స్కం. 1. ప. 46

క. అనుదినసంతోషణములు, జనితశ్రమతాపదుఃఖసంశోషణముల్
తనయులసంభాషణములు, జనకులకుం గర్ణయుగళసద్భూషణముల్. స్కం. 7. ప. 140

క. భూషణములు సెవులకు బుధ,తోషణము లనేకజన్మదురితౌఘవిని
శ్శోషణములు మంగళతర, ఘోషణములు గరుడగమనుగుణభాషణముల్.
స్కం. 10. పూ-భా. ప. 1683

పై మూఁడుపద్యములం దంత్యానుప్రాసంబులం బరికించునది. మఱియు నీక్రింది పద్యప్రాసములయందు నొక్కవిధముగ విన(బడుపదములఁ బ్రయోగించినాఁడు. దీనికి నిదర్శనములు.

క. శ్రీపంబులు ఖండితపసం, తాపంబులు గల్మషాంధతమసమహోద్య
ద్దీపంబులు పాషండదు, రాపంబులు విష్ణువందనాలాపంబుల్. స్కం. 1. ప. 445

క. పావనములు దురితలతా, లావనములు నిత్యమంగళప్రాభవసం
జీవనములు లక్ష్మీసం, భావనములు వాసుదేవపదసేవనముల్. స్కం. 1. ప. 446

క. పుట్టితి వజుతనువునఁ జే, పట్టితివి పురాణపురుషభజనము పదముల్
మెట్టితివి దిక్కులం దుది, ముట్టితివి మహాప్రబోధమున మునినాథా. స్కం. 1. ప. 91

చ. వెఱచినవాని దైన్యమున వేఁదుఱు నొందినవాని నిద్రమై
మఱచినవాని సౌఖ్యమున మద్యముఁ ద్రావినవాని భగ్నుఁడై
పఱచినవాని సాధుజడభావమువానిని గావుమంచు వా
చఱచినవానిఁ గామినులఁ జంపుట ధర్మము గాదు ఫల్గునా. స్కం. 1. ప. 155

క. ఉన్నారము సౌఖ్యంబున, విన్నారము నీప్రతాపవిక్రమకథలన్
మన్నారము ధనికులమై, కన్నారము నీపదాంఘ్రికమలములు హరీ. స్కం. 1. ప. 250

క. విన్నారమె యీచెలువముఁ, గన్నారమె యిట్టిశౌర్యగాంభీర్యంబుల్
మన్నార మింతకాలముఁ, గొన్నారమె యెన్నఁడైనఁ గూరిమి చిక్కన్.
స్కం. 10 ఉత్తరభా. ప. 211

క. గురువులు దమకును లోఁబడు, తెరువులు సెప్పెదరు విష్ణుదివ్యపదవికిం
దెరువులు సెప్పరు చీకటిఁ, బరువులు వెట్టంగ నేల బాలకులారా. స్కం. 7. ప. 246

క. తెం డెల్లపుస్తకంబులు, నిం డాచార్యునకు మరల నేకతమునకుం
రండు విశేషము సెప్పెదఁ, బొం డొల్లనివారు కర్మపుంజముపాలై. స్కం. 7. ప. 247

క. ఆడుదము మనము హరిరతిఁ, బాడుద మే ప్రొద్దు విష్ణుభద్రయశంబుల్
వీడుదము దనుజసంగతిఁ, గూడుదము ముకుందభక్తకోటిఁ సూటిన్. స్కం. 7. ప. 248

క. విత్తము సంసృతిపటలము, వృత్తము కామాదివైరివర్గంబుల నేఁ
జిత్తము చిత్తము హరికిని, జొత్తము నిర్వాణపదము శుభమగు మనకున్. స్కం. 7. ప. 249

ఉ. చంపుదుమే నిలింపులను జంకెల ఱంకెలఁ దాపసావలిం
బంపుదుమే కృతాంతకునిపాలికిఁ గ్రేపులతోడ గోవులం

ద్రుంపుదుమే ధరాసురులఁ దోలుదుమే నిగమంబులన్ విదా
రింపుదుమే వసుంధర హరింపుదుమే జననాథ పంపుమా. స్కం. 10. పూ-భా. ప. 170

ఇటులే నాచనసోమనాథుని హరివంశమందు

చ. కొలువఁగ నేర నిన్ను శతకోటివిభాకరతేజు డగ్గఱన్
బిలువఁగ నేర నిన్ను మునిబృందవివేకవిమర్శదూరునిన్
విలువఁగ నేర నిన్నుఁ బృథివీవియదంతరభిన్ను నేమిటన్
నిలువఁగదయ్య నాహృదయనీరజకర్ణికపై మహేశ్వరా.

చ. ఒరసిరి నిన్నుఁ దర్కనికషోపలధారల వన్నెఁ గాన రె
త్తరసిరి విశ్వముం గపిల యైనను నీదెస ముల్లు సూపఁగా
బెరసిరి బ్రహ్మముఖ్యు లగుపెద్దలు బచ్చులుఁబోలె నెల్లచో
నెరసిరిగాని ని న్నెఱుఁగ నేరరు నావశమే మహేశ్వరా. ఆశ్వా. 5. ప. 10

ఉ. నెయ్యము లేనిసంగతియు నిక్కము లేనివచోవిలాసమున్
వియ్యము లేనివైభవము విందులసందడి లేనిముంగిలిం
దియ్యము లేనిచాగమును ధీరత లేనియమాత్యకృత్యముం
గయ్యము లేనిశూరతయుఁ గైకొని యూరక మెచ్చవచ్చునే. ఆశ్వా. 5. ప. 27

ఇట్లే యెఱ్ఱాప్రెగ్గడహరివంశము-ఉత్తరభాగము.

క. క్షణమాత్రము చిత్రరణ, క్షణము ననుభవించి పిదపఁ గాళిపుఁ గమలే
క్షణుఁడు శిరశ్ఛేదవిచ, క్షణుఁ డై పీరజనయోగ్యగతులకు ననిచెన్. ఆశ్వా.

రెండేసిపదంబులకు నంత్యప్రాసనియమంబు వాటించుటయుఁ గలదు ఉదా:

సీ. దరదరవిందసుందరపత్త్రరుచిరాక్షు సలలితశ్రీవత్సకలితవక్షు
నీలనీరదనీలనీలోత్పలశ్యాము నలికులాకులమాలికాభిరాముఁ
గౌస్తుభరుచిరముక్తాహారయుతకంఠు యోగిమానసపంకజోపకంఠు
సతతప్రసన్నసస్మితవదనాంభోజు దినకరకోటిసందీప్తతేజు

తే. సలలితానర్ఘ్యరత్నకుండలకిరీట, హారకంకణకటకకేయూరముద్రి
కాతులాకోటిభూషు భక్తప్రపోషుఁ, గింకిణీయుతమేఖలాకీర్ణజఘను. స్కం. 3. ప. 922

సీ. జలధరదేహు నాజానుచతుర్బాహు సరసీరుహాక్షు విశాలవక్షుఁ
జారుగదాశంఖచక్రపద్మవిలాసుఁ గంఠకౌస్తుభమణికాంతిభాసుఁ
గమనీయకటిసూత్రకంకణకేయూరు శ్రీవత్సలాంఛనాంచితవిహారు
నురుకుండలప్రభాయుతకుంతలలలాటు వైదూర్యమణిగణవరకిరీటు

తే. బాలుఁ బూర్ణేందురుచిజాలు భక్తలోక, పాలు సుగుణాలవాలుఁ గృపావిశాలుఁ
జూచి తిలకించి పులకించి చోద్య మంది, యుబ్బి చెలరేఁగి వసుదేవుఁ డుత్సహించె.
స్కం. 10. పూ-భా. ప. 112

సీ. ఇందీవరశ్యాము వందితసుత్రాముఁ గరుణాలవాలు భాసురకపోలుఁ
గౌస్తుభాలంకారుఁ గామితమందారు సురుచిరలావణ్యు సురశరణ్యు

హార్యక్షనిభమధ్య నఖిలలోకారాధ్య ఘనచక్రహస్త జగత్ప్రశస్త
ఖగకులాధిపయానుఁ గౌశేయపరిధానుఁ బన్నగశయను నబ్జాతనయను

తే. మకరకుండలసద్భూషు మంజుభాషు, నిరుపమాకారు దుగ్ధసాగరవిహారు
భూరిగుణసాంద్రు యదుకులాంభోధిచంద్రు, విష్ణు రోచిష్ణు జిష్ణు సహిష్ణుఁ గృష్ణు.

స్క. 10. ఉత్తరభా. ప. 979

ఇట్టియనుప్రాసములు ప్రాయికంబుగా నీతనికిఁ బూర్వమం దున్నకవులు విశేషించి ప్రయోగింపలేదు. కవిత్రయమువారియందు నెఱ్ఱాప్రగ్గడమాత్ర మించుక ప్రయోగించియున్నాఁడు నాచనసోమనాథుఁడు దనయుత్తరహరివంశము నందు భాస్కరాదులు రామాయణమునందు నీయలంకారము ననేకవిధములఁ జిత్రముగా నచ్చటచ్చటఁ బ్రయోగించి యున్నారు. వీరె యీతనికి మార్గదర్శకు లని తోఁచెడిని.

ఉత్తరహరివంశమునందు

సీ. అభ్రంకషం బైనయాలపోతు నితండు త్రుంచినాఁ డీతండు వెంచినాఁడు
సాధుసమ్మతముగా సామజంబు నితండు గాచినాఁ డీతండు ద్రోచినాఁడు
బర్హిర్ముఖార్థమై పర్వతేశు నితండు దాల్చినాఁ డీతండు వ్రాల్చినాఁడు
ఫణపరంపరతోడిపన్నగేంద్రు నితండు మెట్టినాఁ డీతండు సుట్టినాఁడు

తే. నేఁడు నాఁడును నాఁడును నేఁడు మనకుఁ, జూపఁ జెప్పంగఁ జెప్పంగఁ జూపఁగలిగె
ననుచుఁ గొనియాడుసంయమిజనుల కొదవె, రజతగిరిమీఁద హరిహరారాధనంబు.

ఆశ్వా. 2. పద్య. 180

సీ. సారసంబున లేవ నీరసంబునఁ జావఁ బద్మాసనుఁడు వీరిపాలఁ గనియె
రూపు గంటఁ జెలంగఁ జూపు మంట నలంగఁ బంచబాణుఁడు వీరిపాలఁ గనియె
వరములు వడయంగ శిరములు గెడయంగఁ బంక్తికంఠుఁడు వీరిపాలఁ గనియె
దేహరక్ష నటింప దేహశిక్ష ఘటింప బాణాసురుఁడు వీరిపాలఁ గనియెఁ

తే. గనియెఁ జిత్రంబులకు వీరు గలసి యుండి, మనుపఁ జెఱుపంగఁ జెఱుపంగ మనుప నేర్తు
రెల్లలోకంబులకు దైవ మేక మగుట, హరిహరాత్మక మెఱిఁగితి మనిరి సురలు.

ఆశ్వా. 2. పద్య. 181

మఱియు లాటానుప్రాసాదిశబ్దాలంకారములు నక్కడక్కడఁ గలవు. ఉదా:—

సీ. కమలాక్షు నర్చించుకరములు కరములు శ్రీనాథు వర్ణించుజిహ్వ జిహ్వ
సురరక్షకునిఁ జూచుచూడ్కులు చూడ్కులు శేషశాయికి మ్రొక్కుశిరము శిరము
విష్ణు నాకర్ణించువీనులు వీనులు మధువైరిఁ దగిలినమనము మనము
భగవంతు వలగొనుపదములు పదములు పురుషోత్తమునిమీఁదిబుద్ధి బుద్ధి

తే. దేవదేవునిఁ జింతించుదినము దినము, చక్రహస్తునిఁ బ్రకటించుచదువు చదువు
కుంభినీధవుఁ జెప్పెడిగురుఁడు గురుఁడు, తండ్రి హరిఁ జేరు మనియెడితండ్రి తండ్రి.

స్కం. 7. ప. 169

ఇట్లు ప్రాసంబు లనేకవిధంబులు కర్ణసుఖావహంబులుగ సముచితసరణిని ప్రయుక్తము లై యున్నవి.

మఱియు నచ్చతెనుఁగుపదములచేఁ బెక్కుపద్యములు మిక్కిలి సొంపుగాఁ గూర్పఁబడినవి. ఉదా:—

క. క్రొక్కారుమెఱుఁగుమేనులుఁ, గ్రిక్కిఱిసినచన్నుఁగవలు గ్రిస్సిననడుముల్
పిక్కటిలి యున్నతుఱుములుఁ, జక్కనివాఁపులును దివిజసతులకు నొప్పున్.

స్కం. 8. ప. 263

క. తొలుకారుమెఱుఁగుకైవడి, తళతళ మని మేను మెఱయ ధగధగ మనుచుం
గలుముల నీనెడుచూపులఁ, జెలువంబుల మొదలిటెంకి సిరి వుట్టె నృపా. స్కం. 8. ప. 865

సీ. పాలమున్నీటిలోపలిమీఁదిమీఁగడమీసిమిజిడ్డుఁ జేసి మేను వడసి
క్రొక్కారుమెఱుఁగులకొనలక్రొత్తళుకులమేనిచేఁ గలనిగ్గు మెఱుఁగు సేసి
నాఁటినాఁటికిఁ బ్రోదినవకంపుఁదీవలనుచుబోదనెయ్యంబు నూలుకొలిపి
క్రొవ్వారుకెందమ్మికొలఁకునఁ బ్రొద్దునఁ బొలసినవలపులఁ బ్రోదివెట్టి
తే. పసిఁడిచంపకదామంబు బాగుఁ గూర్చి, వాలుక్రొన్నెలచెలువున వాఁడిదీరి
జాణతనమునఁ జేతులజడ్డు విడిచి, నలువ యీకొమ్మ నొగిఁ జేసినాఁడు నేఁడు.

స్కం. 8. ప. 266

క. కెంపారెడునధరంబులు, జంపారెడినడుము సతికి శంపారుచులన్
సొంపారుమోముఁ గన్నులుఁ, బెంపారుచు నొప్పుఁగొప్పపిఱుఁదు గుచముల్.

స్కం. 8. ప. 267

కొన్నిచోట్ల మానసంబున కెంతయు సంతసంబు గల్పించువిధంబున సుకుమారశైలిం గూర్పఁబడి యీతనికవిత్వం బతిరమ్యం బై యున్నది. దీనికిఁ దార్కాణంబులుగా

సీ. కుప్పించి యెగసినఁ గుండలంబులకాంతి గగనభాగం బెల్లఁ గప్పికొనఁగ
నుఱికిన నోర్వక యుదరంబులో నున్న జగముల వ్రేఁగున జగతి గదలఁ
జక్రంబుఁ జేపట్టి చనుదెంచురయమునఁ బై నున్నపచ్చనిపటము జాఱ
నమ్మితి నాలావు నగుఁబాటు సేయకు మన్నింపు మని క్రీడి మరలఁ దిగువఁ
తే. కరికి లంఘించుసింహంబుకరణి మెఱసి, నేఁడు భీష్మునిఁ జంపుదు నిన్నుఁ గాతు
విడువు మర్జున యనుచు మద్విశిఖవృష్టిఁ, దెరలి చనుదెంచుదేవుండు దిక్కు నాకు.

స్కం. 1. ప. 222

సీ. చెలికాఁడ రమ్మని చీరు నన్నొకవేళ మన్నించు నొకవేళ మఱఁది యనుచు
బంధుభావంబునఁ బాటించు నొకవేళ దాత యై యొకవేళ ధనము లిచ్చు
మంత్రి యై యొకవేళ మంత్ర మాదేశించు బోధి యై యొకవేళ బుద్ధి సెప్పు
సారథ్య మొనరించుఁ జన విచ్చి యొకవేళఁ గ్రీడించు నొకవేళ గేలిసేయు

తే. నొక్కశేషవ్యాసనంబున నుండుఁ గన్నుఁ, తండ్రిసైవడిఁ జేసినతప్పుఁ గాచు
హస్తములు పట్టి పొత్తున నారగించు, మనుజవల్లభ మాధవుమఱపురాదు. స్కం. 1. ప. 369

శా. నాతంం జూడఁగఁ జోద్య మయ్యెడిఁగదా నాతండ్రి యీబుద్ధి డా
నీకుఁ లోపలఁ దోఁచెనో పరులు దుర్నీతుల్ పఠింపించిరో
యేకాంతంబున భార్గవుల్ పలికిరో యీ దానవశ్రేణికిన్
వైకుంఠుండు గృతాపరాధుఁ డతనిన్ వర్ణింప నీ కేటికిన్. స్కం. 7. ప. 145

సీ. మందారమకరందమాధుర్యమునఁ దేలుమధుపంబు వోవునే మదనములకు
నిర్మలమందాకినీవీచికలఁ దూఁగురాయంచ సనునె తరంగిణులకు
లలితరసాలపల్లవఖాదియై చొక్కుకోయిల సేరునే కుటజములకుఁ
బూర్ణేందుచంద్రికాస్ఫురితచకోరకం బరుగునే సాంద్రనీహారములకు
తే. నంబుజోదరదివ్యపాదారవింద, చింతనామృతపానవిశేషమత్త
చిత్త మేరీతి నితరంబుఁ జేరనేర్చు, వినుతగుణశీల మాటలు వేయునేల. స్కం. 7. ప. 150

భాషాంతరీకరణపద్ధతి.

పోతనామాత్యుఁడు సంస్కృతము నాంధ్రీకరించుచోఁ దత్తత్సందర్భాను గుణంబుగ వినువారికెంతయు నానందంబు గలిగించునట్లు కొన్నిచోట్ల మూలము ననుసరించియుఁ గొన్నియెడల శ్రీధరవ్యాఖ్య ననుసరించియుఁ గొన్నితావుల మూలమునకంటె నధికంబుగాఁ బెంచియు వర్ణనంబు లెక్కువ చేసియుఁ గొన్ని చోట్ల మూలవ్యాఖ్యలరెంటి ననుసరించియుఁ గొన్నిపట్టుల నింపు గానరాదేని వదలియు నిట్లు పలువిధంబుల రచనానైపుణిం జూపి యున్నాఁడు. మూలము ననుసరించి యుండుటకు నిదర్శనములు.

శ్లో. సత్త్వం రజ స్తమ ఇతి ప్రకృతే ర్గుణా స్తై ర్యుక్తః పరః పురుష ఏక ఇ హాస్య ధత్తే,
స్థిత్యాదయే హరివిరిఞ్చి హరేతిసంజ్ఞాః శ్రేయాంసి తత్ర ఖలు సత్త్వతనోర్నృణాంస్యుః
స్కం. 1. అ. 2. శ్లో. 24

పైశ్లోకమునకుఁ దెలుఁగు.

తరలము. పరమపూరుషుఁ డొక్కఁ డాఢ్యుఁడు పాలనోద్భవనాశముల్
సొరిదిఁ జేయ ముకుందపద్మజశూలిసంజ్ఞలఁ బ్రాకృత
స్ఫురితసత్త్వరజస్తమంబులఁ బొందు నందు శుభస్థితుల్
హరి చరాచరకోటి కిచ్చు ననంతసత్త్వనిరూఢుఁ డై. స్కం. 1. ప. 60

శ్లో. భూయా ననుగ్రహ అహో భవతా కృతో మే
దండ స్త్వయా మయి భృతో యదపి ప్రలబ్ధః,
న బ్రహ్మబంధుషు చ వాం భగవ న్నవజ్ఞా
తుభ్యం హరే శ్చ కుత ఏవ ధృతవ్రతేషు. స్కం. 4. అ. 7. శ్లో. 13

శ్లో. విద్యాతపో వ్రతధరాన్ముఖతస్తు విప్రా న్బ్రహ్మాత్మతత్త్వ మవితుం ప్రథమం త్వమస్రాక్
తద్బ్రాహ్మణాన్ పరమ సర్వవిపత్సు పాసి పాలః పశూనివ విభో ప్రగృహీతదండః.
స్కం. 4. అ. 7. శ్లో. 14

పై శ్లోకములకుఁ దెలుఁగుపద్యములు.

క. విను నీ కపరాధుఁడ నగు, నను దండించు టెగి దండనము గాదు మది
న్నను రక్షించుటగా మన,మునఁ దలఁతును దేవ యభవ పురహర రుద్రా.

స్కం. 4. ప. 159

సీ. అనఘాత్మ తగ నీవు నబ్జనాభుండును బరికింప బ్రాహ్మణాభాసు లైన
వారలయెడల నెవ్వలన నుపేక్షింప రఁట దృఢవ్రతచర్యు లైనవారి
యెడ నీ కుపేక్ష యెక్కడిది సర్గాదిని నామ్నాయసంప్రదాయప్రవర్త
నము నెఱింగించుట కమర విద్యాతపోవ్రతపరాయణు లైనబ్రాహ్మణులను
తే. వరుసఁ బుట్టించితివి కాన వారి నెపుడుఁ, గేల దండంబుఁ బూని గోపాలకుండు
బలసి గోవుల రక్షించుపగిది నీవు, నరసి రక్షించు చుందు గదయ్య రుద్ర.

స్కం. 4. ప. 160

శ్లో. యస్య భాసా సర్వ మిదం విభాతి సచరాచరమ్. స్కం. 10. అ. 13. శ్లో. 55
శ్లో. తతోఽతికుతుకో ద్వృత్య స్తిమితైకాదశేంద్రియః,
తద్ధామ్నాభూ దజ స్తూష్ణీం పూర్దేవ్యం తీవ పుత్రికా. స్కం. 10. అ. 13. శ్లో. 56
చ. వికరమేశు తేజమున నీసచరాచర మైనలోక ము
ద్దీపిత మయ్యె నట్టివిభు తేజముఁ గన్నులఁ జక్కఁ జూడఁగా
నోపక పారవశ్యమును నొందుచు సంస్తిమితాఖిలేంద్రియుం
డై పరమేష్ఠి మై మఱచె నప్పుడు చిత్రపురూపు కైవడిన్. స్కం. 10. పూ. 540
శ్లో. అమ్బామ్బ హే వధూః పుత్రా వీరం మార్హాథ శోచితుమ్,
రిపో రభిముఖే శ్లాఘ్యః శూరాణాం వధ ఈప్సితః. స్కం. 7. అ. 2. శ్లో. 20
శ్లో. భూతానా మిహ సంవాసః ప్రపాయామివ సువ్రతే,
దైవే నైకత్ర నీతానా మున్నీతానాం స్వకర్మభిః. స్కం. 7. అ. 2. శ్లో. 21
శా. నీరాగాంసవిష్టపాంథులక్రియన్ నిక్కంబు సంసారసం
చారుల్ వత్తురు గూడి విత్తురు సదాసంగంబు లే దొక్కచో
శూరుల్ పోయెడి త్రోవఁ బోయెను భవత్పూనుండు దల్లీ మహా
శూరుం డాతఁడు తద్వియోగమునకున్ శోకింప నీ కేటికిన్. స్కం. 7. ప. 38

ఈ క్రిందిశ్లోకములను నింపు నింపుటకై యెట్లు పెంచినాఁడో పరికించునది.

శ్లో. యతో న కశ్చి త్క్వచ కుత్ర విద్వాన్ దీన స్స్వ మాత్మాన మలం సమర్థః,
విమోచితుం కామదృశాం విహారక్రీడామృగో య న్నిగళో విసర్గః.

స్కం. 7. అ. 6. శ్లో. 25

శా. హేలాపావివిజృంభమాణమదగర్వాతీత దేహోల్లస
ద్బాలాలోకనశృంఖలానిచయసంబద్ధాత్ముఁ డై లేశమున్
వేలానిస్సరణంబు గానక మహావిద్వాంసుఁడుం గామినీ
హేలాకృష్టకురంగశాబక మగున్ హీనస్థితిన్ వింటిరే. స్కం. 7. ప. 215

శ్లో. హిరణ్యకశిపుః — ప్రహ్లాద ఉచ్యతాం తాత స్వధీతం కించి దుత్తమమ్,
కాలే నైతావ తాయుష్మన్ య దశిక్ష ద్గురో ర్భవాన్. స్కం. 7. అ. 5. శ్లో. 22

శ్లో. ప్రహ్లాదః — శ్రవణం కీర్తనం విష్ణోః స్మరణం పాదసేవనమ్,
అర్చనం వందనం దాస్యం సఖ్య మాత్మనివేదనమ్. స్కం. 7. అ. 5. శ్లో. 23

శ్లో. ఇతి పుంసార్పితా విష్ణౌ భక్తి శ్చే న్నవలక్షణా,
క్రియతే భగవ త్యద్ధా త న్మన్యేఽధీత ముత్తమమ్. స్కం. 7. అ. 5 శ్లో. 24

తెలుఁగున విస్తరింపఁబడి యెంతసొంపుగా వ్రాయఁబడినదో చూతమనది

శా. చోద్యం బయ్యెడి నింతకాల మరిగెన్ శోధించి యేమేమి సం
వేద్యాంశంబులు సెప్పిరో గురువు లేవెంటం బఠింపించిరో
విద్యాసార మెఱుంగఁ గోరెద భవద్విజ్ఞాతశాస్త్రంబులోఁ
బద్యం బొక్కటి సెప్పి సార్థముగఁ దాత్పర్యంబు భాషింపుమా. స్కం. 7. ప. 163

శా. నిన్నున్ మెచ్చరు నీతిపాఠమహిమన్ నీతోడిదైత్యార్భకుల్
గన్నారన్నియుఁ జెప్ప నేర్తురు గదా గ్రంథార్థముల్ దక్షులై
యన్నా యెన్నఁడు నీవు నీతివిదుఁడౌ యుంచున్ మహావాంఛతో
నున్నాఁడన్ ననుఁ గన్నతండ్రి భవదీయోత్కర్షముం జూపవే. స్కం. 7. ప. 164

క. చదివించిరి నను గురువులు, చదివితి ధర్మార్థముఖ్యశాస్త్రంబులు నేఁ
జదివినవి గలవు పెక్కులు, చదువులలో మర్మమెల్లఁ జదివితిఁ దండ్రీ. స్కం. 7. ప. 166

మ. తనుహృద్భాషల సఖ్యమున్ శ్రవణమున్ దాసత్వమున్ వందనా
ర్చనముల్ సేవయు నాత్మలో నెఱుకయున్ సంకీర్తనల్ చింతనం
బను నీతొమ్మిదిభక్తిమార్గముల సర్వాత్మున్ హరిన్ నమ్మి స
జ్జనుఁడై యుండుట భద్రమంచుఁ దలఁతున్ సత్యంబు దైత్యోత్తమా. స్కం. 7. ప. 167

శా. అంధేందూదయముల్ మహాబధిరశంఖారావముల్ మూకస
ద్గ్రంథాఖ్యాపనముల్ నపుంసకవధూకాంక్షల్ కృతఘ్నావళీ
బంధుత్వంబులు భస్మహవ్యములు లుబ్ధద్రవ్యముల్ క్రోడస
ద్గంధంబుల్ హరిభక్తివర్జితులరిక్తవ్యర్థసంసారముల్. స్కం. 7. ప. 168

సీ. కమలాక్షు నర్చించుకరములు కరములు శ్రీనాథువర్ణించుజిహ్వ జిహ్వ

... ...

కుంభినీధవుఁ జెప్పెడిగురుఁడు గురుఁడు, తండ్రి హరిఁ జేరు మనియెడితండ్రి తండ్రి.
స్కం. 7. ప. 169

సీ. కంజాక్షునకుఁ గానికాయంబు కాయమే పవనగుంఫితచర్మభస్త్రి గాక
వైకుంఠుఁ బొగడనివక్త్రంబు వక్త్రమే ఢమఢమధ్వనితోడిఢక్క గాక
హరిపూజనము లేనిహస్తంబు హస్తమే తరుశాఖనిర్మితదర్వి గాక
కమలేశుఁ జూడనికన్నులు కన్నులే తనుకుడ్యజాలరంధ్రములు గాక
ఆ. చక్రిచింత లేనిజన్మంబు జన్మమే, తరళసలిలబుద్బుదంబు గాక
విష్ణుభక్తి లేనివిబుధుండు విబుధుఁడే, పాదయుగముతోడిపశువు గాక. స్కం. 7. ప. 170

సీ. సంసారజీమూతసంఘంబు విచ్చునే చక్రిదాస్యప్రభంజనము లేక
తాపత్రయాభీలదావాగ్ను లాఱునే విష్ణుసేవామృతవృష్టి లేక
సర్వంకషాఘౌఘజలరాసు లింకునే హరిమనీషాబడబాగ్ని లేక
ఘనవిపద్గాఢాంధకారంబు లడఁగునే పద్మాక్షునుతిరవిప్రభలు లేక
తే. నిరుపమాపునరావృత్తినిష్కలంక, ముక్తినిధిఁ గానవచ్చునే ముఖ్యమైన
శార్ఙ్గకోదండచింతనాంజనము లేక, తామసగర్భునకునైన దానవేంద్ర. స్కం. 7. ప. 171

శ్లో. ఏతస్మిన్నంతరే విష్ణు స్సర్వోపాయవి దీశ్వరః,
యోషిద్రూప మనిర్దేశ్యం దధార పరమాద్భుతమ్. స్కం. 8. అ. 8. శ్లో. 40

శ్లో. ప్రేక్షణీయోత్పలశ్యామం సర్వావయవసుందరమ్,
సమానకర్ణాభరణం సుకపోలోన్నతాననమ్. స్కం. 8. అ. 8. శ్లో. 41

శ్లో. నవయౌవననిర్వృత్తస్తనభారకృశోదరమ్,
ముఖామోదానురక్తాళిఝంకారోద్విగ్నలోచనమ్. స్కం. 8. అ. 8. శ్లో. 42

శ్లో. బిభ్రత్స్వకేశభారేణ మాలా ముత్ఫుల్లమల్లికామ్,
సుగ్రీవకంఠాభరణం సుభుజాంగదభూషణమ్. స్కం. 8. అ. 8. శ్లో. 43

శ్లో. విరజాంబరసంవీతనితంబద్వీపశోభయా,
కాఞ్చ్యా ౖ కపోల్లసద్వల్గుచలచ్చరణనూపురమ్. స్కం. 8. అ. 8. శ్లో. 44

శ్లో. సవ్రీడస్మితవిక్షిప్తభ్రూవిలాసావలోకనైః,
దైత్యయూథపచేతస్సు కామ ముద్దీపయ న్ముహుః. స్కం. 8. అ. 8. శ్లో. 45

సీ. మెత్తనియడుగుల మెఱుఁగారుజానువు లరఁటికంబములదో యైనతొడలు
ఘన మగుజఘనంబుఁ గడులేఁతనడుమును బల్లవారుణకాంతిపాణియుగముఁ
గడుదొడ్డపాలిండ్లుఁ గంబుకంఠంబును బింబాధరముఁ జంద్రబింబముఖముఁ
దెలిగన్నుఁగవయును నలికుంతలంబులు బాలేందుసన్నిభఫాలతలము
తే. నమరఁ గుండలకేయూరహారకంక, ణాదులేపార మంజీరనాద మొప్ప
నల్లనవ్వులఁ బద్మదళాక్షుఁ డసుర, పతుల నడఁగింప నాఁడురూపంబుఁ దాల్చె.
స్కం. 8. ప. 301

సీ. పాలిండ్లపై నున్నపయ్యెద జాఱించు జాఱించి మెల్లన చక్క నొత్తుఁ
దళ్కుదళ్కనుగండఫలకంబు లాలయించు నొలయించి కెంగేల నుజ్జగించుఁ
గడుమెఱుంగులు వాఱుకడకన్ను లల్లార్చు నల్లార్చి ఱెప్పల నండ గొలుపు
నవరనిదరహాసచంద్రికఁ జిలికించుఁ జిలికించి కెమ్మోవిఁ జిక్కపఱచు
తే. దళితధమ్మిల్లకుసుమగంధమ్ము నెఱపుఁ, గంకణాదిఝణంకృతుల్ గడలుకొలుపు
నొడలికాంతులు పట్టు లే కులుకఁబాఱు, సన్నవలిపంపుఁబయ్యెద సౌకళింప.
స్కం. 8. ప. 303

శ్లో. శ్రీశుకః—ఏవం గజేంద్రముపవర్ణితనిర్విశేషం బ్రహ్మాదయో వివిధలింగభిదాభిమానాః,
నైతే యదోపసస్రుపు ర్నిఖిలాత్మకత్వా త్తత్రాఖిలామరమయో హరి రావిరాసీత్.
స్కం. 8. అ. 3. శ్లో. 30

శ్లో. తం తద్వ దార్త ముపలభ్య జగన్నివాసః స్తోత్రం నిశమ్య దివిజైస్సహ సంస్తువద్భిః,
ఛందోమయేన గరుడేన స ఊహ్యమానశ్చక్రాయుధోఽభ్యగమ దాశు యతో గజేంద్రః.
స్కం. 8. అ. 3 శ్లో. 31

శ్లో. సోఽన్తస్సరస్యురుబలేన గృహీత ఆర్తో దృష్ట్వా గరుత్మతి హరిం ఖ ఉపాత్తచక్రమ్,
ఉత్క్షిప్య సాంబుజకరం గిర మాహ కృచ్ఛ్రా న్నారాయణాఖిలగురో భగవ న్నమస్తే.
స్కం. 8. అ. 3. శ్లో. 32

శ్లో. తం వీక్ష్య పీడిత మజ స్సహ సావతీర్య సగ్రాహ మాశు సరసః కృప యోజ్జహార,
గ్రాహాద్విపాటితముఖా దరిణా గజేంద్రం సంపశ్యతాం హరిరమూముచదుస్రియాణామ్
స్కం. 8. అ. 3. శ్లో. 33

పై శ్లోకములను స్కం 8 93 వ పద్యము మొదలు 112 వ పద్యము దాఁక నత్యంతమనోహరంబుగ వ్రాయఁబడినది. వానియందు గొన్ని

ఆ. విశ్వమయత లేమి వినియు నూరక యుండి, రంబుజాసనాదు లడ్డపడక
విశ్వమయుఁడు విభుఁడు విష్ణుండు జిష్ణుండు, భక్తియుతున కడ్డపడఁ దలంచె.
స్కం. 8. ప 94

మ. అల వైకుంఠపురంబులో నగరిలో నామూలసౌధంబుదా
పల మందారవనాంతరామృతసరఃప్రాంతేందుకాంతోపలో
త్పలపర్యంకరమావినోది యగు నాపన్నప్రసన్నుండు వి
హ్వలనాగేంద్రము పాహి పాహి యనఁ గుయ్యాలించి సంరంభియై. స్కం. 8. ప. 95

మ. సిరికిం జెప్పఁడు శంఖచక్రయుగముం జేదోయి సంధింపఁ డే
పరివారంబును జీరఁ డభ్రగపతిం బన్నింపఁ డాకర్ణికాం
తరధమ్మిల్లముఁ జక్క నొత్తఁడు వివాదప్రోత్థితశ్రీకుచో
పరిచేలాంచల మైన వీడఁడు గజప్రాణావనోత్సాహి యై. ప. 96

శా. తాటంకాచలనంబుతో భుజనటద్ధమ్మిల్లబంధంబుతో
శాటీముక్తకుచంబుతో నదృఢచంచత్కాంచితోఁ గీర్ణలా
లాటాలేపముతో మనోహరకరాలగ్నోత్తరీయంబుతోఁ
గోటీందుప్రభతో నురోజభరసంతోచద్విలగ్నంబుతోన్. ప. 102

క. అడిగెద నని కడువడిఁ జను, నడిగినఁ దను మగుడ నుడుగఁ డని నెడ నుడుగున్
వెడవెడ చిడిముడి తడఁబడ, నడుగిడు నడుగిడదు జడిమ నడుగిడు నెడలన్. ప. 103

సీ. నిటలాలకము లంటనిపుర జుంజుమ్మని ముఖసరోజము నిండి ముసరుఁ దేంట్లు
నళులఁ జోపఁగ జిల్క లల్లనల్లన చేరి యోష్ఠబింబద్యుతు లొడిసి పట్టు
శుకములఁ దోలఁ జక్షుర్మీనములతో మందాకినీపాలికోరి మెసఁగు
మీనపంక్తుల దాఁట మెయిదీఁగతో రాయశంపాలతలు మింట సరణిగట్టు

ఆ. శంపలను జయింపఁ జక్రవాకంబులు, కుచయుగంబుఁ దాఁకి క్రొవ్వు సూపు
మెలఁత మొగిల్గుపిఱిఁది నెఱుఁగుఁదీవయుఁబోలె, జలదవర్ణువెనుకఁ జనెడునపుడు. 104

శ్లో. యజంతి యజ్ఞైః క్రతుభి ర్య మాదృతా భవంత ఆమ్నాయవిధానకోవిదాః,
స ఏష విష్ణు ర్వరదోఽస్తు వా పున ర్దాస్యా మ్యముష్మై క్షితి మీప్సితాం మునే.
స్కం. 8. అ. 20. శ్లో. 11

శ్లో. య ద ప్యసౌ పధర్మేణ మాం బధ్నీయా దనాగసమ్,
తథా ప్యేనం న హింసిష్యే ధృత బ్రహ్మతనుం హరిమ్. స్కం. 8. అ. 20. శ్లో. 12

ఈ శ్లోకంబులకు నెంతసొంపుగాఁ బెంచి వ్రాసినాఁడో కనుంగొనునది

క. ఉడుగని క్రతువుల వ్రతములఁ, బొడగనఁ జనునట్టిపొడవు పొడవునఁ గుఱు చై
యడిగెడి నఁట నను బోఁటికి, నిడరా దె మహానుభావ యిష్టార్థంబుల్. స్కం. 8. ప. 591

శా. ఆదిన్ శ్రీసతికొప్పుపైఁ దనువుపై నంసోత్తరీయంబుపైఁ
బాదాబ్జంబులపైఁ గపోలతటిపైఁ బాలిండ్లపై నూత్న మ
ర్యాదం జెందుకరంబు క్రిందగుట మీఁ దై నాకరం బుంట మేల్
గాదే రాజ్యము గీజ్యముల్ సతతమే కాయంబు నాపాయమే. స్కం. 8. ప. 592

మ. నిరయం బైన నిబంధ మైన ధరణీనిర్మూలనం బైన దు
ర్మరణం బైనఁ గులాంత మైన నిజమున్ రానిమ్ము కానిమ్ము పో
హరుఁ డైనన్ హరి యైన నీరజభవుం డభ్యాగతుం డైన నాఁ
దిరుగన్ నేరదు నాదుజిహ్వ వినుమా ధీవర్య వే యేటికిన్. స్కం. 8. ప. 593

ఆ. నొడివినంతవట్టు నుసలక యిచ్చుచో, నేల కట్టు విష్ణుఁ డేటిమాట
కట్టెనేనిఁ దాన కరుణించి విడుమను, విడువకుండ నిమ్ము విమలచరిత. స్కం. 8. ప. 594

క. మేరువు దలక్రిం దైనను, బారావారంబు లింకఁ బాఱిన లోలో
ధారుణి రజ మై పోయినఁ, దారాధ్వము బద్ధ మైనఁ దప్పకయిత్తున్. స్కం. 8. ప. 595

మత్తకోకిలము. ఎన్నఁడుం బరు వేఁడఁ బోఁ డఁట యేకలుం డఁట కన్నవా
రన్నదమ్ములు నైన లేరఁట యన్నివిద్యలమూలగో
ష్ఠి న్నెఱింగిన ప్రోడగు జ్జఁట చేఁతు లొగ్గి వసింప నీ
చిన్నపాపని ద్రోసి పుచ్చఁగఁ జిత్త మొల్లదు సత్తమా. స్కం. 8. ప. 596

శ్లో. ఏకాయనోఽసౌ ద్విఫల స్త్రిమూల శ్చతూరసః పంచవిధ ష్షడాత్మా,
స ప్తత్వ గష్టవిటపో నవాక్షో దశచ్ఛదో ద్విఖగో హ్యాదివృక్షః.
స్కం. 10. అ. 2. శ్లో. 29

శ్లో. త్వ మేక ఏ వాస్య సతః ప్రసూతి స్త్వం సన్నిధానం త్వ మనుగ్రహశ్చ,
త్వన్మాయయా సంవృతచేతస స్త్వాం పశ్యంతి నానా న విపశ్చితో యే.
స్కం. 10. అ. 2. శ్లో. 30

సీ. ప్రకృతి యొక్కటి పాదు ఫలములు సుఖదుఃఖములు రెండు గుణములు మూఁడు వేళ్లు
తగురసంబులు నాల్గు ధర్మార్థముఖరంబు లెఱిఁగెడివిధము లై దింద్రియంబు
లాఱు స్వభావంబు లాశోకమోహాదు లూర్ములు ధాతువు లొక్కయేడు
పైపొర లెనిమిది ప్రంగలు భూతంబు లైదు బుద్ధియు మనోహంకృతులును

తే. రంధ్రములు దొమ్మిదియుఁ గోటరములు ప్రాణ, పత్త్రదశకంబు జీవేశపక్షియుగముఁ
గలుగుసంసారవృక్షంబు గలుగఁ జేయఁ, గావ నడఁగింప రాజ వొక్కరుఁడ వీవ.
స్కం. 10. పూ. ప. 91

శ్లో. దిశః ప్రసేదు ర్గగనం నిర్మలోడుగణోదయమ్,
మహీమంగళభూయిష్ఠపురగ్రామవ్రజాకరా. స్కం. 10. అ. 3. శ్లో. 2

శ్లో. నద్యః ప్రసన్నసలిలా హ్రదా జలరుహశ్రియః,
ద్విజాలికులసన్నాదస్తబకా వనరాజయః. స్కం. 10. అ. 3. శ్లో. 3

శ్లో. వవౌ వాయు స్సుఖస్పర్శః పుణ్యగంధవహ శ్శుచిః,
అగ్నయశ్చ ద్విజాతీనాం శాంతా స్తత్ర సమేధితాః. స్కం. 10. అ. 3. శ్లో. 4

శ్లో. మనాం స్యాసన్ ప్రసన్నాని సాధూనా మసురద్రుహామ్,
జాయమానే జనే తస్మి న్నేదు ర్దుందుభయో దివి. స్కం. 10. అ. 3. శ్లో. 5

సీ. స్వచ్ఛంబు లై పొంగె జలరాసు లేడును గలఘోషణముల మేఘంబు లుఱిమె
గ్రహతారకలతోడ గగనంబు రాజిల్లె దిక్కులు మిక్కిలి తెలివిఁ దాల్చెఁ
గమ్మని చల్లనిగాలి మెల్లన వీచె హోమానలంబు సెన్నొంది వెలిఁగెఁ
గొలఁకులు కమలాళికులము లై సిరినొప్పెఁ బ్రవిమలతోయ లై పాఱె నదులు
తే. వరపురగ్రామఘోష లై వసుధ యొప్పె, విహగరవపుష్పఫలముల వెలసె వనము
లలరువానలు గురిసి రయ్యమరవరులు, దేవదేవుని దేవకీదేవి గనఁగ.
స్కం. 10. పూ. ప. 106

శ్లో. కాలేన వ్రజతా తాత గోకులే రామకేశవౌ,
జానుభ్యాం సహ పాణిభ్యాం రమమాణౌ విజహ్రతుః. స్కం. 10. అ. 8. శ్లో. 22 మొదలు
శ్లో. గోప్యః కదాచన పృథక్పృథగ్ గూహ్యకృష్ణ మేత్యైకదైవ గదితుం ప్రసృతా స్తదాగః,
దృష్ట్వాతదన్యథ తమేవ నిజా నదృష్ట్వా సర్వాశ్చతా నివవృతుః స్వగృహాన్ సలజ్జాః.
స్కం. 10 అ. 8. శ్లో. 33 దాఁక కల

12 శ్లోకములకు మిక్కిలివిపులముగా నెంతయు మనోజ్ఞంబగునట్లు కల్పించి
46 పద్యములు వ్రాసియున్నాఁడు. వానియందుఁ గొన్ని యిటఁ దెల్పెద:—

క. తడ వాడిరి బలకృష్ణులు, దడ వాడిరి వారిఁ జూచి తగ రంభాదుల్
దడ వాడి రరులు భయమునఁ, దడ వాడిరి మంతనమునఁ దపసులు వేడ్కన్.
స్కం. 10. పూ. ప. 290

సీ. తనువున నంటినధరణీపరాగంబు పూసిననెఱిభూతిపూఁత గాఁగ
ముందఱ వెలుఁగొందుముక్తాలలామంబు తొగలసంగడికాని తునుక గాఁగ
ఫాలభాగంబుపైఁ బరఁగుకావిరిబొట్టు కాముని గెల్చినకన్ను గాఁగఁ
గంఠమాలికలోని ఘననీలరత్నంబు గమనీయమగు మెడకప్పు గాఁగ
ఆ. హారవల్లు లురగహారవల్లులు గాఁగ, బాలలీలఁ బ్రౌఢబాలకుండు
శివునిపగిది నొప్పె శివునికిఁ దనకును, వేఱు లేమిఁ దెల్ప వెలయునట్లు. ప. 297

సీ. గోవల్లభుండ నేను గోవులు మీరని వడి ఱంకె వైచుచు వంగి చూడు
రాజ నే భటులు మీరలు రండు రండని ప్రాభవంబునఁ బెక్కు పసులు వనుచు
నేఁ దస్కరుండ మీ రింటివారని నిద్ర వుచ్చి సొమ్ములు గొనిపోయి డాఁగు
నే సూత్రధారి మీ రిందఱు బహురూపు లని చెలంగుచు నాట లాడఁ బెట్టు

తే. మూల లుఱుకును డాఁగిలిమూఁత లాడు. నుయ్యెలల నూఁగుఁ జేబంతు లూనర వైచు
జారచోరులజాడలఁ జాల నిగుడు, శౌరి బాలురతో నాడుసమయమందు. ప. 305

క. ఆడం జని వీరలపెరుఁ, గోడక నీసుతుఁడు ద్రావి యొకయించుక తాఁ
గోడలిమూఁతిం జరిమినఁ, గోడలు మ్రుచ్చనుచు నత్త గొట్టె లతాంగీ. ప. 311

క. వేలుపులటె నాకంటెను, వేలుపు మఱి యెవ్వఁ డనుచు వికవిక నగి మా
వేలుపులగోడపై నో, హేలావతి నీతనూజుఁ డెంగిలిఁ జేసెన్. ప. 313

క. తెఱవ యొకతె నిద్రింపఁగ, నెఱిఁ గట్టినవలువ వీడ్చి నేటగు తేలుం
గఱపించి నీకుమారుఁడు, వెఱచుచు నది పఱవ నగియె విహితమె సాధ్వీ. ప. 324

సీ. కలకంఠి మావాడ గరితల మెల్ల నీపట్టి రాఁ గలఁ డని పాలు పెరుఁగు
లిండ్లలోపల నిడి యే మెల్లఁ దనత్రోవఁ జూచుచో నెప్పుడు సొచ్చినాఁడో
తలుపులముద్రలుఁ దాళంబులును బెట్టి యున్నచందంబున నున్న వరయ
నొకయింటిలో నాడు నొకయింటిలోఁ బాడు నొకయింటిలో నవ్వు నొకటఁ దిట్టు

ఆ. నొకట వెక్కిరించు నొక్కొకచో మృగ, పక్షిఘోషణములు పరఁగఁజేయు
నిట్లు నేసి వెనుక నెక్కడఁ బోవునో, కానరాఁడు రిత్తకడవ లుండు. ప. 327

క. ఓయమ్మ నీకుమారుఁడు, మాయిండ్లను బాలుఁ బెరుఁగు మననీఁ డమ్మా
పోయెద మెక్కడికైనను, మాయన్నలసురభు లాన మంజులవాణీ. ప. 329

శ్లో. అంతర్హితే భగవతి సహసైవ వ్రజాంగనాః,
అతప్యం స్త మచక్షాణాః కరిణ్య ఇవ యూథపమ్. శ్లో. 1

శ్లో. గత్యానురాగస్మితవిభ్రమేక్షితై ర్మనోరమాలాపవిహారవిభ్రమైః,
ఆక్షిప్తచిత్తాః ప్రమదా రమాపతే స్తాస్తా విచేష్టా జగృహు స్తదాత్మికాః. శ్లో. 2

... ...

శ్లో. పునః పులిన మాగత్య కాళింద్యాః కృష్ణభావితాః,
సమవేతా జగుః కృష్ణం తదాగమనకాంక్షితాః. స్కం. 10. అ. 30. శ్లో. 46

మీఁదియధ్యాయములోని 46 శ్లోకములను 1006 మొదలు 1080 దాఁకఁ బద్యములు మిక్కిలి హృద్యంబులుగా రచియింపఁబడినవి. అందుఁ గొన్ని యిచ్చట నుదాహరించెద.

సీ. పున్నాగ కానవే పున్నాగవందితుఁ దిలకంబ కానవే తిలకనిటలు
ఘనసార కానవే ఘనసారశోభితు బంధూక కానవే బంధుమిత్రు
మన్మథ కానవే మన్మథాకారుని వంశంబ కానవే వంశధరునిఁ
జందన కానవే చందనశీతలుఁ గుందంబ కానవే కుందరదను

తే. నింద్రభూజమ కానవే యింద్రనిభవు, గువలవృక్షమ కానవే కువలయేశుఁ
బ్రియకపాదప కానవే ప్రియవిహారు, ననుచుఁ గృష్ణుని వెదకి రయ్యబ్జముఖులు.
స్కం. 10. పూ. ప. 1008

(మీఁదిపద్యము నన్నయభట్టు రచియించినభారత మారణ్యపర్వము ద్వితీయాశ్వాసములోని యీక్రిందిపద్యము ననుసరించునట్లున్నది.

సీ. సహకార మత్ప్రియసహకారుఁ బున్నాగ పున్నాగుఁ దిలక భూభువనతిలకుఁ
జందన బుధహరిచందనుఁ బుష్పితాశోక సుహృజ్జనశోకదమను
వకుళ కులైకదీపకు విభీతక భయభీతార్తిహరు నలుఁ బ్రీతిలోఁ
గానరే కానరే కాన లోకోత్తరు నని మ్రానిమ్రానికి నరిగి యరిగి

ఆ. యడుగు నడుగు లెండవడిఁ బురపురఁ బొక్కి, నిర్ఝరాంతరముల నిలుచుఁ బొలుచుఁ
దరుల గిరులయెడల నరుగుహాంతరములఁ, దొంగి తొంగి చూచుఁ బోయబాక్షి. ప. 49)

ఉ. నల్లనివాఁడు పద్మనయనంబులవాఁడు కృపారసంబు పైఁ
జల్లెడువాఁడు మౌళిపరిసర్పితపింఛమువాఁడు నవ్వు రా
జిల్లెడుమోమువాఁ డొకఁడు చెల్వలమానధనంబుఁ దెచ్చెనో
మల్లియలార మీపొదలమాటున లేఁడు గదమ్మ చెప్పరే. స్కం. పూ. ప. 1010

సీ. మానినీమన్మథు మాధవుఁ గానరే సలలితోదారవత్సకములార
సలలితోదారవత్సకవైరిఁ గానరే సుందరోన్నతలతార్జునములార
సుందరోన్నతలతార్జునభంజుఁ గానరే ఘనతరలసదశోకంబులార
ఘనతరలసదశోకస్ఫూర్తిఁ గానరే నవ్యరుచిరకాంచనంబులార

ఆ. నవ్యరుచిరకాంచనకిరీటుఁ గానరే, గహనపదవికురవకంబులార
గహనపదవికురవకనివాసిఁ గానరే, గణికలార చారుగణికలార. ప. 1012

సీ. అదె నందనందనుం డంతర్హితుం డయ్యెఁ బాటలీతరులార పట్టరమ్మ
హేలావతులఁ గృష్ణ యేల పాసితి వని మైలేయలతలార యడుగరమ్మ
వనజాక్షుఁ డిచటికి వచ్చి డాఁగఁడుగదా చూతమంజరులార చూడరమ్మ
మానినీమదనుతో మారాక యెఱిఁగించి మాధవీలతలార మనుపరమ్మ

ఆ. జాతిసతులఁ బాయ నీతియే హరి కని, జాతులార దిశలఁ జాటరమ్మ
కదళులార పోయి కదలించి శిక్షింప, నాతుఁ దెచ్చి కరుణఁ జూపరమ్మ. ప. 1013

సీ. పూతన నై యొక్కపొలఁతి చరింపఁగ శౌరి నై యొకకాంతచన్ను గుడుచు
బాలుఁ డై యొకభామ పాలకు నేడ్చుచో బండి నే ననుతేమఁ బాఱఁదన్ను
సుడిగాలి నని యొక్కసుందరి గొనిపోవ హరి నని వర్తించు నబ్జముఖియు
బకుఁడ నే నని యొక్కపడఁతి సంరంభింపఁ బద్మాక్షుఁ డనుకొమ్మ పరిభవించు

ఆ. నెలమి రామకృష్ణు లింతు లిద్దఱు గాఁగ, గోపవత్సగణము గొంద ఱగుదు
రసురవైరి ననుచు నబల యొక్కతె చీరుఁ, బసుల మసెడిసతుల భరతముఖ్య. ప. 1019

సీ. కొమ్మకుఁ బువ్వులు గోసినాఁ డిక్కడ మొనసి పాదాగ్రంబు మోపినాఁడు
సతి నెత్తుకొని పేడ్క జరిగినాఁ డిక్కడఁ దృణములోఁ దోఁపదు తెఱవజాడ

ప్రియకు ధమ్మిల్లంబు వెట్టినాఁ డిక్కడఁ గూర్చున్నచోటిదె కొమరుమిగులు
నింతికిఁ గెమ్మోవి యిచ్చినాఁ డిక్కడ వెలఁది నిక్కినగతి విశద మయ్యె

ఆ. సుదతితోడ నీరు సొచ్చినాఁ డిక్కడఁ, జొచ్చి తా వెడలినచోటు లమరెఁ
దరుణిఁ గాముకేళిఁ దనిపినాఁ డిక్కడ, సనఁగి పెనఁగి యున్నయంద మొప్పె. ప. 1026

సీ. ఈచరణంబులే యిందునిభానన సనకాదిమునియోగసరణి నొప్పు
నీపాదతలములే యెలనాఁగ శ్రుతిపథసీమంతవీథులఁ జెన్నుమిగులు
నీపదాబ్జంబులే యిభకులోత్తమయాన పాలేటిరాచూలిపట్టుఁగొమ్మ
లీసుందరాంఘ్రులే యిందీవరేక్షణ ముక్తికాంతామనోమోహనంబు

ఆ. లీయడుగులరజమె యింతి బ్రహ్మేశాది, దివిజవరులు మౌళిదిశలఁ దాల్తు
రనుచుఁ గొంద ఱబల లబ్జాక్షుఁ డేఁగిన, క్రమముఁ గనియు నతనిఁ గానరైరి. ప. 1029

సీ. ఈపొదరింటిలో నిందాఁకఁ గృష్ణుండు నాతోడ మన్మథనటన మాడె
నిన్యోల మగుచోట నిందాఁకఁ జెలువుండు గాఢంబుగా నన్నుఁ గౌఁగిలించె
నీమహీజమునీడ నిందాఁక సుభగుండు జిట్టంటుచేఁతల సిగ్గు గొనియె
నీపుష్పలతపొంత నిందాఁక నియితుండు నను డాసి యధరపానంబు సేసె

ఆ. నీప్రసూనవేది నిందాఁక రమణుండు, గుసుమదామములను గొప్పుఁ దీర్చె
ననుచుఁ గొంద ఱతివ లంభోజనయనుని, పూర్వలీలఁ దలఁచి పొగడి రధిప. ప. 1033

శ్లో. విషజలాశయా ద్వ్యాళరాక్షసా ద్వర్షమారుతా ద్వైద్యుతానలాత్,
వృషమయాత్మజా ద్విశ్వతోభయా దృషభ తే వయం రక్షితా ముహుః.
స్కం. 10. అ. 31. శ్లో. 3

ఆ. విషజలంబువలన విషధరదానవు, వలన ఱాలవానవలన వహ్ని
వలన నున్నవానివలనను రక్షించి, కుసుమశరుని బారిఁ గూల్పఁ దగునె. ప. 1038

శ్లో. విరచితాభయం వృష్ణిధుర్య తే శరణ మీయుషాం సంసృతే ర్భయాత్,
కరసరోరుహం కాంత కామదం శిరసి ధేహి న శ్శ్రీకరగ్రహమ్. స్కం. 10. అ. 31. శ్లో. 5

ఆ. చరణసేవకులకు సంసారభయమును, బాపి శ్రీకరంబు పట్టు గలిగి
కామదాయి యయినకరసరోజంబు మా, మస్తకముల నునిచి మనుపు మీశ. ప. 1040

శ్లో. దినపరిక్షయే నీలకుంతలై ర్వనరుహాననం బిభ్ర దావృతం,
ఘనరజస్వలం దర్శయన్ ముహు ర్మనసి న స్స్మరం వీర యచ్ఛసి.
స్కం. 10. అ. 31. శ్లో. 12

ఉ. మాపటివేళ నీవు వనమధ్యము వెల్వడి వచ్చి గోష్పద
ప్రాపితధూళిధూసరితభాసితకుంతల మై సరోరుహో
ద్దీపిత మైననీమొగము ధీరజనోత్తమ మాకు వేడ్కతోఁ
జూపి మనంబులన్ మరునిఁ జూపుదు గాదె క్రమక్రమంబునన్. ప. 1047

శ్లో. శ్రీశుకః.—రా జాసీ ద్భీష్మకో నామ విదర్భాధిపతి ర్మహాన్,
తస్య పఞ్చాభవన్ పుత్రాః కన్యైకా చ వరాననా. స్కం. 10. అ. 52. శ్లో. 21

... ...

బ్రాహ్మణః—ఇత్యేతే గుహ్యసందేశా యదుదేవ మయాహృతాః,
విమృశ్య కృత్యం యచ్చాత్ర క్రియతాం తదనంతరమ్. స్కం. అ. 52. శ్లో. 46

మీఁది యిరువదియాఱు శ్లోకములకు పీనాల విందుగాఁ జిత్రకల్పనలతోఁ బద్యంబులు వ్రాయఁబడి యున్నవి. చూడుఁడు

సీ. పేర్వేర బొమ్మలపెండ్లిండ్లు సేయుచు సబలలతోడ వియ్యంబు లందు
గుజ్జెనగూళ్లను గొమరొప్ప వండించి చెలులకుఁ బెట్టించుఁ జెలువు మెఱసి
రమణీయమందిరారామదేశంబులఁ బువ్వుఁదీఁగెలకును బ్రోదివెట్టు
సదమలమణిమయసౌధభాగంబుల లీలతో భర్మడోలికల నూఁగు
తే. బాలికలతోడఁ జెలరేఁగి బంతు లాడు, శారికాకీరపంక్తికిఁ జదువు సెప్పు
బర్హిసంఘములకు మురిపములు గఱపు, మదమరాళంబులకుఁ జూపు మందగతులు. ప. 1688

సీ. దేవకీసుతుకోర్కి తీఁగెలు వీడంగ వెలఁదికి మైదీఁగ వీడఁ దొడఁగెఁ
గమలనాభునిచిత్తకమలంబు వికసింపఁ గాంతి నింతికి ముఖకమల మొప్పె
మధువిరోధికి లోన మదనాగ్ని పొడగూపఁ బొలఁతికిఁ జనుదోయి పొడవుసూపె
శౌరికి ధైర్యంబు సన్నమై డయ్యంగ జలజాక్షిమధ్యంబు సన్నమయ్యె
ఆ. హరికిఁ బ్రేమబంధ మధికంబు గాఁ గేశ, బంధ మధిక మగుచు బాల కమరెఁ
బద్మనయనువలనఁ బ్రమదంబు నిండార, నెలఁత యౌవనంబు నిండి యుండె. ప. 1690

సీ. ఏనీగుణములు గర్ణేంద్రియంబులు సోఁక దేహతాపంబులు దీఱిపోవు
నేనీశుభాకార మీక్షింపఁ గన్నుల కఖిలార్థలాభంబు గలుగుచుండు
నేనీచరణసేవ లెప్రొద్దుఁ జేసిన భువనోన్నతత్వంబుఁ బొందఁ గలుగు
నేనీలసన్నామ మెప్రొద్దు భక్తితోఁ దడవిన బంధసంతతులు వాయు
తే. నట్టినీయందు నాచిత్త మనవరతము, నచ్చియున్నది నీయాన నానలేదు
కరుణఁ జూడుము కంసారి ఖలవిదారి, శ్రీయుతాకార మానినీచిత్తచోర. ప. 1702

సీ. లోపలిసౌధంబులోన వర్తింపంగఁ దే వచ్చునే నిన్నుఁ దెత్తునేనిఁ
గావలివారలఁ గలబంధువులఁ జంపి కాని తేరాదు పంతము లనయము
భావించి లేని నుపాయంబు సెప్పెద నాలింపు కులదేవయాత్రఁ జేసి
నగరంబు వెలువడి నగజాతకును మ్రొక్కఁ బెండ్లికి మునుపడఁ బెండ్లికూఁతు
తే. నెలమి మావారుఁ బంపుదు రేను నట్లు, పురము వెలువడి యేతెంచి భూతనాథు
సతికి మ్రొక్కంగ నీవు నాసమయమందు, వచ్చి కొనిపొమ్ము నన్ను నవార్యచరిత. ప. 1707

సీ. ప్రాణేశ నీమంజుభాషలు వినలేనికర్ణరంధ్రంబులకలిమి యేల
పురుషరత్నమ నీవు భోగింపఁగా లేనితనులతవలనిసౌందర్య మేల
భువనమోహన నిన్నుఁ బొడగానఁగా లేనిచక్షురింద్రియములసత్త్వ మేల
దయిత నీయధరామృతం బానఁగా లేనిజిహ్వకు ఫలరససిద్ధి యేల
ఆ. నీరజాతనయన నీవనమాలికా, గంధ మబ్బ లేనిఘ్రాణ మేల
ధన్యచరిత నీకు దాస్యంబు సేయని, జన్మ మేల యెన్ని జన్మములకు. ప. 1709

సీ. పల్లవవైభవాస్పదములు పదములు గనకరంభాతిరస్కారు లూరు
లరుణప్రభామనోహరములు గరములు గంబుసౌందర్యమంగళము గళము
మహితభావాభావమధ్యంబు మధ్యంబు చక్షురుత్సవదాయి చన్నుదోయి
పరిహసితార్ధేందుపటలంబు నిటలంబు జితమత్తమధుకరశ్రేణి వేణి

ఆ. భావజాశుగముల ప్రాపులు చూపును, కుసుమశరునివింటికోవలు బొమలు
చిత్తతోషణములు చెలువభాషణములు, జలజనయనముఖము చంద్రసఖము. ప. 1711

ఉ. ఆయెలనాఁగ నీకుఁ దగు నంగనకుం దగు దీవు మాయుపా
ధ్యాయులయాన పెండ్లి యగుఁ దప్పదు జాడ్యము లేల నీవు నీ
తోయమువారిఁ గూడుకొని తోయరుహాననఁ దెత్తుగాని వి
చ్చేయుము శత్రులన్ సుఖము సేయుము సేయుము శోభనం బిలన్. ప. 1712

శ్లో. తం విలోక్యాచ్యుతో దూరాత్ప్రియాపర్యంక మాస్థితః,
సహసోత్థాయ చాభ్యేత్య దోర్భ్యాం పర్యగ్రహీన్ముదా. స్కం. 10. అ. 80. శ్లో. 18

పై శ్లోకమునకుఁ దెనుఁగున నెంతవిపులముగా వ్రాసియున్నాఁడో చూచునది

మ. కని డాయం జనునంతఁ గృష్ణుఁడు దళత్కంజాక్షుఁ డప్పేదవి
ప్రుని నశ్రాంతదరిద్రపీడితుఁ గృశీభూతాంగు జీర్ణాంబరున్
ఘనతృష్ణాతురచిత్తు హాస్యనిలయున్ ఖండోత్తరీయుం గుచే
లుని నల్లంతనె చూచి సంభ్రమవిలోలుం డై దిగెం దల్పమున్. స్కం. 10. 980

క. కర మర్థి నెదురుగాఁ జని, పరిరంభణ మాచరించి బంధుస్నేహ
స్ఫురణం దోడ్తెచ్చి సమా, దరమునఁ గూర్చుండఁ బెట్టెఁ దనతల్పమునన్. స్కం.10.981

శ్లో. అపి న స్స్మర్యతే బ్రహ్మ న్వృత్తం నివసతాం గురౌ,
గురుదారై శ్చోదితానా మింధనాయ వనే క్వచిత్. స్కం. 10. అ. 80. శ్లో. 35

శ్లో. ప్రవిష్టానాం మహారణ్య మపర్తౌ సుమహా ద్ద్విజ,
వాతవర్ష మభూ త్తీవ్రం నిష్ఠురా స్తనయిత్నవః. స్కం. 10. అ. 70. శ్లో. 36

శ్లో. సూర్య శ్చాస్తంగత స్తావ త్తమసా చావృతా దిశః,
నిమ్నం కూలం జలమయం న ప్రాజ్ఞాయత కించన. స్కం. 10. అ. 80. శ్లో. 37

శ్లో. వయం భృశం తత్ర మహానిలాంబుభి ర్నిహన్యమానా ముహు రంబుసంప్లవే,
దిశో విదంతోఽథ పరస్పరం వనే గృహీతహస్తాః పరిబభ్రి మాతురాః.
స్కం. 10. అ. 80. శ్లో. 38

శ్లో. ఏత ద్విదిత్వా ఉదితే రవౌ సాందీపని ర్గురుః,
అన్వేషమాణో న శ్శిష్యా నాచార్యోఽపశ్య దాతురాన్. స్కం. 10. అ. 80. శ్లో. 39

పై శ్లోకములవిషయ మెంతవిరివిగా వర్ణింపఁబడినదో కనుంగొనునది.

సీ. ఘుమఘుమారావసంకులఘోరజీమూతపటలసంఛన్నాభ్రభాగ మగుచుఁ
జటులఝంఝానిలోత్కటసముద్ధూతనానావిధజంతుసంతాన మగుచుఁ
జండదిగ్వేదండతుండనిభాఖండవారిధారాపూర్ణవసుధ యగుచు
విద్యోతమానోగ్రఖద్యోతకిరణజిద్విద్యుద్ద్యుతిచ్ఛటావిభవ మగుచు

తే. నడరి జడి గురియంగ నినుఁ డస్తమింప, భూనభోరంధ్ర నిబిడాంధకార మొదవి
సూచికాభేద్యమై వస్తుగోచరంబు, గాకయుట్లుండ మనము పథ్యానఁ దడసి.
స్కం. 10. ఉ. ప. 999

తే. బయలు గొందియుఁ బెనుమిట్టు పల్లమును, రేయిపగ లేర్పడఁక పాక
యున్నయత్తఱి మనము నొండొరుల చేతు, లూఁతగాఁ గొని నడచుచు నుండు నంత.
స్కం. ఉ. ప. 1000

క. బిసబిస నెప్పుడు నుడుగక, విసరెడివలిచేత వడఁకు నెడువక మనముం
బస చెడి మార్గముఁ గానక, మసలితి మంటనము నంశుమంతుఁడు దోఁచెన్.
స్కం. 10. ఉ. ప. 1001

క. తెలతెలవాఱెడివేళం, గలకల మని పలికె పక్షిగణ మెల్లెడలన్
మిలమిలని ప్రొద్దుపొడుపున, ధళధళ మను మెఱుఁగు జగ్వితానము నిండెన్.
స్కం. 10. ఉ. ప. 1002

క. అప్పుడు సాందీపని మన, చొప్పరయుచు వచ్చి వానపోఁకనను వలిం
దెప్పిఱిలుటఁ గని ఖేదం, బుప్పతిలం బలికె నకట యోపటులారా.
స్కం. 10. ఉ. ప. 1003

ఇట్లు భాషాంతరీకరణ మెంతయు మనోజ్ఞమై యొప్పుచుండు.

ఇప్పోతన సహజపాండిత్యం డగుటం జేసి లక్షణగతదోషంబులు గొన్ని తనయుంతన గ్రంథమునందుఁ బ్రయుక్తములై యుండవచ్చును. లఘ్వలఘురేఫమైత్రియు నితఁడు సమ్మతింపఁడని సూచించితిమ్మకవి యట్లు మనసునఁ దలంప వచ్చునుగాని యాతనిసి సూచిన నాతఁడు రెండును గలిపి యుపయోగించునని పండితులకుఁ గొందఱకుఁ దోఁచక మానదు. సూచించితిమ్మకవి,

సీ. అఖిలవేదాంతవిద్యారహస్యవిదుండు సహజపాండిత్యవిశారదుండు
మత్తక్షితీశాధమస్తోత్రవిముఖుండు శంభుపదాబ్జపూజారతుండు
పటుతరకవితావిభాసితప్రముఖుండు సకలాంధ్రలక్షణప్రవర్తి
రఘుకులేశనిదేశరచితమహాభాగవతపురాణుండు పుణ్యవర్ధనుండు

తే. బుధజనహితుండు బమ్మెరపోతసుకవి, యెన్న రేఫఱకారంబు లెఱుఁగఁ డనుచు
నజ్ఞు లాకకొంద ఱాడుదు రామహాత్ము, కవిత రెండును లోపాబు గలుగ దఘప.

ఆ. కాకునూరి యప్పకవి యహోబలపతి, పెద్దనాచార్యు మహాప్రభృ లెల్ల
బోతరాజుకబ్బమున ఱాలు రేఫలఁ, గానె కలుచుఁ జెప్పి రని నిర్ణ్రి.

అని సిద్ధాంతీకరించినప్రకార మితఁడు కొన్నిచోట్ల లఘ్వలఘు రేఫములు గలుపక ప్రాసాదులఁ గూర్చియున్నాఁడు. ఆయుక్తి ప్రాసములందు నితనికి మిక్కిలియభిరుచి గలిమిం జేసి యట్లు రెంటిని గలుపక వ్రాసినాఁడే గాని రెంటిని గలుపఁగూడ

దనునియతిం జేసి కాదు. కావుననే యక్కడక్కడ రెంటిని గలిపియున్నాఁడు ఈయభిప్రాయమే సూచించునట్లు కాకునూరి యప్పకవి దనగ్రంథమందు

ఉ. బమ్మెరపోతరాజకృతభాగవతంబు సలక్షణంబు గా
కిమ్మహి నేమిటం గొదవ యెంతయు నారసి చూడఁగాను రే
ఫమ్ములు ఱాలునుం గలిసి ప్రాసము లైనకతంబునం గదా
యిమ్ముల నాదిలాక్షణికు లెల్లరు మాని యుదాహరింపఁగన్.

అని యుదాహరించి యున్నాఁడు ఇట్లు లఘురేఫములు గలసి యుండుటకు నెన్ని యే నుదాహరణములు గలవు కలిపి యుండుటకుఁ గొన్ని పద్యముల నిం దుదాహరించెద.

చ. హరిఁ బరమాత్ము నచ్యుతు ననంతునిఁ జిత్తములం దలంచి సు
స్థిరత వివేకసౌఖ్యములఁ జెందినధీనిధు లన్యకృత్యము
ల్మఱచియుఁ జేయ నొల్లరు తలంచిన నట్టిద యా సురేంద్రుఁడుం
బరువడి నుయ్యి ద్రవ్వునె పిపాసితుఁడై సలిలాభిలాషతన్. స్కం. 2. ప. 209

చ. ఉరువర వేణుజానలవిసృష్టమహోటపము డిక్కఁ బాండుభూ
వరధృతరాష్ట్రసూను లనివార్యనిరూఢి విరోధ మెత్తి యొం
డొరుల జయింపఁ గోరి కదనోర్విఁ గురుక్షితిపాలముఖ్యు లం
దఱు మృతు లౌటయున్ విని ఘనంబుగ శోకనిమగ్నచిత్తుఁడై. స్కం. 3. ప. 43

క. మఱునాఁడు రేపకడ భా,సురపుణ్యుఁడు ఘనుఁడు మధునిషూదనచరణ
స్మరణక్రీడాకలితుఁడు, దరియించెం గలుషగహనదహనన్ యమునన్. స్కం. 3. ప. 170

క. తెఱఁగొప్ప నఖిలవిశ్వముఁ, బురుషోత్తముఁ మాయచేతఁ బుట్టుం బెరుఁగున్
విరతిం బొందుచు నుండుం, గరమర్థిన్ భూతభావికాలములందున్. స్కం. 3. ప. 43

మ. చిరభాగ్యోదయ దేవదేవ లలితశ్రీవత్సలక్ష్మాంగ యీ
పరవిప్రానుపదైకపుణ్యరజమే వర్ణింప నీమేని కా
భరణం బంటివి సర్వలోకులకు విప్రశ్రేణిమాహాత్మ్య మీ
వెఱుఁగం జెప్పుటకై ధరించితిగదా యెన్నం బవిత్రాకృతిన్. స్కం. 3. ప. 574

క. నెఱి నట్టిజలజభవునకుఁ, గర మంతఃకరణగాత్రకము లై పరుసం
బరఁగిన బ్రహ్మక్షత్త్రము, లరయ రమాధీశ్వరునకు నవనీయంబుల్. స్కం. 3. ప. 779

ఇవి గాక తృతీయస్కంధమునందు 3[illegible], 6[illegible], 809, 973, పద్యములలో నిట్టి ప్రాసములు గలవు.

క. మఱియును నమ్మహితాత్మని, చరణసరోజాతయుగము సకలజగంబుల్
నెఱిఁ గొలువఁ గోరుకోర్కులు, దరమిడివర్షించు నతనిఁ దగునే తెగడన్. స్కం. 4. ప. 88

క. కరమనురక్తిని మోము ని,విరి తద్వృత్తాంత మెల్ల వెలఁదులు నంతః
పురవాసులుఁ జెప్పిన విని, పఱపుగ నిట్టూర్పు లెసఁగ బాష్పాకుల యై. స్కం. 4. ప. 225

చ. పరువడి నష్టలోకపరిపాలకముఖ్యవిభూతియుక్తుఁడై
పరఁగి నృపాసనంబున విభాసితుఁ డౌట స్వభావసిద్ధమై
పఱలుమహావలేపమున వారక సంతతమాననీయస
త్పురుషుల నెల్ల నెందుఁ బరిభూతులఁ జేయుచు నుండె నిచ్చలున్. స్కం. 4. ప. 411

చ. పఱియు నతండు భూగగనమార్గములం దొకవేళ నొక్కఁడే
యరదము నెక్కి క్రుమ్మరు నిరంకుశవృత్తిఁ జరించు మత్తసిం
ధురపథుపోల్కి సత్పురుషదూషితవర్తన నొప్పుచున్ నిరం
తరసుజనాపరాధకృతితత్పరమానసుఁడై క్రమంబునన్. స్కం. 4. ప. 412

ఇవి గాక చతుర్థస్కంధమునందు 75, 95, 112, 195, 234, 285, 416, 520, 651, 924 పద్యములలో నిట్టి ప్రాసములు గలవు.

క. పురిలోన వృషలపతి దా, నరుదుగ సంతానకాముఁడై వేడుకతోఁ
బురుషుఁ డగుపశువుఁ గాళికిఁ, దఱుముక కొని పోవఁ బశువు దలఁగిన భృత్యుల్.
స్కం. 5. ఆ. 1. ప. 129

సీ. మఱియును నా మేరుగిరి లక్షయోజనోన్నత మగుచుండి నూనడిమిదళము...
స్కం. 5. ఆ. 2. ప. 19

ఇందుఁ బ్రథమపాదార్ధమందు బ్రాసయతి

క. కర మనురాగంబున నీ, ధరణీమండలముసంనిధానం బెల్ల
న్నెఱిఁగించితి నింతియ కా, కెఱిఁగించెద సర్గమానమెల్ల నరేంద్రా. స్కం. 5.ఆ.2.ప.76

ఇవి గాక పంచమస్కంధమునందు ఆ 2 లో 5, 103 పద్యములలో నిట్టి ప్రాసంబులు గానంబడును.

చ. సురవరు లేయుబాణములు సూక్ష్మకగోచరమై నభస్థ్సలం
బఱిముఱిఁ గప్పి రేసి దివసాంతముఁ జేసినలీల నాసురీ
శ్వరబలయూథవీరులును సాయకపంక్తులచేత వాని రూ
పఱ శరధూళి జేసి పఱ పైనతమం బొనరించి రార్పుచున్. స్కం. 6. ప. 364

క. దురమునఁ గైదువు వదలిన, శర ణన్నను వైరిజనులఁ జంపరు వీరుల్
వెఱగందనేల కులిశము, కర మరుదుగఁ బుచ్చికొనుము కాచితినింద్రా. స్కం. 6.ప.410

ఇవి గాక షష్ఠస్కంధమునందు 57, 265 పద్యములలో నిట్టి ప్రాసములు గనంబడుచున్నవి.

ఉ. పాఱఁడు లేచి దిక్కులకు బాహువు లొడ్డఁడు బంధురాజిలోఁ
దూఱఁడు ఘోరకృత్య మని దూఱఁడు తండ్రిని మిత్రవర్గముం
జేరఁడు మాతృసంఘము వసించుసువర్ణగృహంబులోనికిం
దాఱఁడు కావరే యనఁడు తాపము నొందఁడు కంటగింపఁడున్. స్కం. 7. ప. 194

చ. ఎఱుఁగఁడు జీవనౌషధము లెవ్వరు భర్తలు లేరు బాధలం
దరలఁడు నైజతేజమునఁ దథ్యము జాడ్యము లేదు మిక్కిలిన్

మెఱయుచు నున్నవాఁ డొకనిమేషము దైన్యము నొందఁ డింక నే
తెఱఁగున ద్రుంతు వేసరితి దివ్యము పీనిప్రభావ మెట్టిదో. స్కం. 7. ప. 202

క. మఱియును జల ముడుగక వెసఁ, దరుచరుఁ డొకతరువు వ్రేయఁ దాలాంకుం డా
తరువును దునిమిన వెండియుఁ, దొరఁగించెఁ గుజంబు లతఁడు దోడ్తోఁ దునుమన్.
స్కం. 10. ఉ. ప. 553

క. హరిరాక యెఱిఁగి ధర్మజుఁ, డఱలేని ముదంబుతోడ ననుజులు బంధుల్
గురుజనసచివపురోహిత,పరిచారకకరిరథాశ్వభటయుతుఁడగుచున్. స్కం. 10 ఉ. ప. 685

క. నరగంధర్వసురాసుర, వరులకు నిర్జింప రానివాఁడు బలుం డే
మఱి కరయ హీనబలుచేఁ, బరికింపఁగ నెట్లు పట్టువడె నొకో యనుచున్.
స్కం. 10. ఉ. ప. 902

చ. హరి దనమీఁద ఘోరనిశితాశుగజాలము లేయుసాల్వభూ
వరు వధియింపఁ గోరి బహువారివసిర్గగభూరివృష్టివి
స్ఫురణ నమానతీవ్రశరపుంజములన్ గగనంబుఁ గప్పి క్ర
చ్చఱ రిపుమౌళిరత్నమును జాపము వర్మముఁ ద్రుంచి వెండియున్. స్కం. 10. ఉ. ప. 908

ఇవిగాక యీయుత్తరభాగమందు 415, 480, 931, 992, 1064, 1157 మొదలగువానియం దిట్టిప్రాసములుఁ గలవు.

ప్రథమాష్టమనవమస్కంధములయందును దశమస్కంధపూర్వభాగమునం దును లఘ్వలఘురేఫవిరోధనియతి గల దని యెల్లరకుఁ దెల్లం బగు. ఈస్కంధంబులం దలఘురేఫప్రాసపద్యములు, లఘురేఫప్రాసపద్యములు వేర్వేఱ కలవు గాని యేకపద్యమునందే యుభయసాంకర్యము గనఁబట్టదు. కావుననే కూచిమంచి తిమ్మన లోనగువారు రెండురేఫములుఁ గలుపఁబడ వయ్యె ననియుఁ దక్కుంగల యప్పకవి లోనగువారు గలుపంబడియె ననియుఁ జెప్పెదరు. ఈవిషయ మిట్లని నిర్ణయింపం దగినయాధారంబు లేవియుఁ గానము. రెండును గొన్నియెడలఁ గలిపి యుండుటచే లాక్షణికు లుదాహరింప మాని రనుట యట్లుండ నీభాగవతగ్రంథమందు వ్యాకరణదుష్టంబు లగుప్రయోగంబులును గొన్ని గన్పట్టెడి.

ఉదాహరణములు.

1. క్త్వార్థకేత్తునకు సంధి లోనగుదుష్టసంధులు సేయుటయు,

2. హ్రస్వంబుమీఁది నకారంబున కచ్చు పరంబగునపుడు సంస్కృతంబునం బోలె ద్విత్వంబు వచ్చుటయు,

3. ఉకారాంతశబ్దమునకు కువర్ణకంబు పరంబగుచో నగాగమంబు రామియు, మొదలుగాఁ గొన్నిదోషంబులు చంద్రబింబంబునం గళంకంబునుం బోలె నీభాగవతగ్రంథంబునఁ జూపట్టుచున్నను నయ్యవి యొకకొఱంతగా నెవ్వరును భావింపరు.

క్త్వార్థకేత్తుసంధి కుదాహరణము.

ఎఱిఁగెఱిఁగి బ్రహ్మహత్యాచరితంబు. స్కం. 10. ఉ. ప. 931

హ్రస్వంబుమీఁది నకారంబునకు అచ్చు పరం బగునప్పుడు ద్విత్వంబు వచ్చుటకు

"నీటిపోరాట న్నోటమిపాటుఁ జూపుట కరణ్యాటంబు వాచాటమై" స్కం. 8. ప. 57

"వింటి న్నన్నముఁ గొంటి నీగృహమునన్ వేడ్కన్ ఫలం బబ్బె" స్కం. 9 ప. 146

ఉకారాంతశబ్దమునకు కువర్ణకంబు పరంబగుచో నగాగమంబు రామికి

1. భాగవతసంగలవభాగ్యఫలము కిడె స్కం 1. ప 444

2. రూఢినమ్మనువుకుశతరూపవలన, భూనుతులగు ప్రియవ్రతోత్తానపాదు స్కం. 4 ప. 217

ఇట్టివాని కుదాహరణంబు లనేకములు గలవు కాని వానిని గ్రంథవిస్తరభీతచేఁ దెలుప నైతి గాదయ్యె.

ఈతనికవిత్వంబు తిక్కనసోమయాజి గచించిన

సీ. నెత్తమ్మిఱేకుల మెత్తఁదనముఁ దెచ్చి యచ్చునఁ బెట్టిన ట్లుంద మొంగి
చక్రవాకంబులచందంబు గొనివచ్చి కుప్పలు సేసిన ట్లొప్పు మెఱసి
చందురునుఁగాంతికం దేర్చి హార్చి బాగునకుఁ దెచ్చినయట్లు గొమరు మిగిలి
యళికులంబులకప్పు గలయం యుచు బుచ్చి నారువోసినభంగి నవక మెక్కి

తే. యంఘ్రితలములుఁ గుచములు నాననంబుఁ, గచభరంబును నిట్లున్నరుచిరమూర్తి
యనుపమానభోగములకునాస్పదంబు, గాదెయీత్రిప్పలేటికిఁగమలవదన. విరా ఆ.2. ప. 52

సీ. గండుమీలకుఁ బుట్టి కాముబాణములలోఁగలసి యాడెడునట్టికన్నుఁగవయు
బిసకాండములశిక్షఁ బెరిఁగి లేఁదీఁగల మెచ్చక యున్నట్టిమృదుకరములుఁ
జిగురులతోసంధి సేసి యంబుజములపై నెత్తి చనునట్టిపదములుఁ
గలకంఠములచేతఁ గఱచినవిద్య వీణల కిచ్చునట్టితిన్ననిరొలుంగు

తే. నత్తెఱంగున శేఖయు నవ్విధంబు, గరువచందంబు నమ్మెయికలికిపనము
నట్టిచెన్నును సైరంధ్రియంద కాక, కలవెయొరులకునెఱుఁగకపలికెదు లె. విరా. ఆ.2 ప. 67

శా. దుర్వారోద్యమబాహువిక్రమరసాస్తోకప్రతాపస్ఫుర
ద్గర్వాంధప్రతివీరనిర్మథనవిద్యాపారగుల్ మత్పతు
ల్గీర్వాణాకృతు లేవు రిప్డు నిను దోర్లీలన్ వెసం గిట్టి గం
ధర్వుల్ మానముఁ బ్రాణముం గొనుట తథ్యంబెమ్మెయిం గీచకా. విరా. ఆ. 2. ప. 172

సీ. నడిదివియలు సేసె నగరికి మాణిక్యమకుటముల్ పూనినమనుజపతులఁ
దగునాజ్ఞ సూయాణముగ నొనరించె మంచిగ నేలనాలుఁగుసెఱఁగులకును
బ్రీతార్థిజనుల సచేతనత్యాగధ్వజములుగా నన్ని దేశములఁ బఱపె
దిక్కు లన్నింటను దెలుపారుపూఁత గావించె నుజ్జ్వలయశోవిభ్రమంబు

తే. రాజసూయాధ్వరప్రవర్తకుఁడు నిత్య, సత్యభాషామహావ్రతశాలి పాండు
రాజదుగ్ధపయోనిధిరాజుధర్మ,రాజుసుమ్ము మత్స్యావనీరమణ యితఁడు. విరా. ఆ. 5. ప. 320

చ. ధృతరాష్ట్రుండును బుత్రులున్ వనము గుంతీనందనుల్ సింహముల్
మతి నూహింప నసింహమైనవనమున్ మర్దింతు రెందున్ వనా
వృతవృత్తంబులు గానిసింహములకున్ వేగంబ చే టొందుఁ గా
న లగం బొందుట గార్య మీయుభయము న్సంతుష్టిమై నుక్కుకిన్. ఉద్యో.ఆ.1.ప. 359

ఇవి లోనగువానియందుంబోలె భావంబునను బదసారస్యంబునను గవిత్వం బత్యంతప్రౌఢంబు గాక మిక్కిలి సుకుమారమై యుండును. ఈతనిగ్రంథము ప్రాయికంబుగా మూలంబునట్లు సంక్షిప్తముగా నుండక మూలవివరణంబుకై వడి నెంతయు విపులమై చక్కఁగాఁ దెలియ వచ్చుచుండు. ఇందలి ప్రహ్లాదచరిత్రము, గజేంద్రమోక్షము, రుక్మిణీకల్యాణము మొదలగుకథల నెల్లజనులును బరంపరాగతాచారంబుగఁ బఠించుచుండ నియ్యవి సర్వజనచిత్తాకర్షకం బని వేఱ చెప్పవలయునే? ఇం దున్న నరకాసురయుద్ధము, ఉషాపరిణయము లోనగుకొన్నిటియందుఁ గ్రొత్తవిషయములు హరివంశము, విష్ణుపురాణము మొదలగుగ్రంథములం దుండి గ్రహింపఁబడినది ఈపోతనామాత్యుండు భాగవతచతుర్థస్కంధంబున దక్షయాగప్రసక్తిం జేసి పరమేశ్వరుం డైనశివుని దూషించినమహాపాతకంబు పరిహరించుకొఱకు వీరభద్రవిజయ మనునొకగ్రంథము రచియించియున్నాఁడు. అందును గొన్నిదోషంబులు గలవు ఉన్నను నార్యులు గుణగ్రాహులు గావుటంజేసి యది యొకలోపంబుగా భావింపరు. ఇమ్మహాత్మునిగుఱించి యెంతవ్రాసినను మనంబు దనివోదు గాని గ్రంథవిస్తరభయంబునం జేసి మానవలసె.

సింగన.

ఇతనికవిత్వము కోమలపదగుంభితం బై యనుప్రాసభాసురం బై కొంతవట్టు పోతనకవిత్వంబు ననుసరించి యున్నది. దీని కుదాహరణంబు లితఁడు తెనిఁగించిన షష్ఠస్కంధమందుఁ గొన్ని ముందే తెలుపఁబడినవి. మూలము ననుసరించి, సరిగా నాంధ్రీకరించినవాఁడు గాఁడు. కొన్నిచోట్ల స్వకపోలకల్పితంబు లగువర్ణనంబులం జేసి శ్రోతలకు మిక్కిలి శ్రవణానందంబు గావించి యున్నాఁడు. కొన్నిచోట్ల మూలమునం దున్నవిషయమును మిగుల సంక్షేపించి వ్రాసినాఁడు.

గంగయనారాయణకవులు.

సింగనకవిత్వముకంటె వీరికవిత్వ మన్నివిషయములఁ గొఱవడి యుండు. నారయకవిత గంగయకవిత్వముకంటె యించుక సరసమై యున్నట్టు చూపట్టు. నారయ సంస్కృతము నాంధ్రీకరించుటయం దేకాదశద్వాదశస్కంధములందు మిక్కిలి సంగ్రహపఱచియున్నాఁడు.

అన్నిటిని జక్కఁగాఁ బరిశీలింపఁ బోతనకవిత్వమే సర్వవిధముల శ్లాఘనీయమై భక్తిరసంబు వెల్లిగొల్పుచు మృదుపదఘటాయుక్తం బై యలంకారసమన్వితంబై భాసిల్లెడు. ఇతనికిఁ గలలోకానుభవం బగ్గలంబు ఇట్టివారికీర్తి యాచంద్రతారార్కమై లోకంబున నెగడ నీగ్రంథంబు పండితపామరజనులచే నిరంతరముఁ బఠింపఁబడి తదీయరసాస్వాదనసుఖం బనుభవింపం బడుఁగాక యని పరమేశ్వరు నాంధ్రభాషాభిమాను లందఱుఁ బ్రార్థింతురుగాత.

గ్రంథముద్రణోద్యమహేతువు.

ఈపురాణరత్నం బించుమించుగ నన్నూటయేఁబది యేండ్లకుమున్ను బమ్మెర పోతనామాత్యునిచే గీర్వాణభాషనుండి యాంధ్రంబున వ్రాయఁబడినది. ఇయ్యది లేఖకు లెందఱిచేతనో తాళపత్రంబులందు నాత్మీయపాండిత్యానుగుణంబుగ లిఖితమై కొన్నియెడల మార్పులుఁ గొన్నియెడలఁ గూర్పులుఁ గలిగియే యుండవచ్చును. ఆధునికులు ముద్రించుగ్రంథములయందే యెన్నియేని మార్పులుఁ గూర్పులు నేర్పడుచుండ లేఖకులగ్రంథములం దట్టివి లేక పోవునా? ఉండు ననియే చెప్పవలయు. లేఖకు లందఱుం బండితులై యుండ వలనగునే? కొందఱు దమ యజ్ఞానంబునం జేసి తప్పిదములు దమయంతన దొంతరలుగ దొరలుచుండ వానికి లోఁబడుదురు. మఱికొందఱు దమకుఁ గలయల్పవైదుష్యంబున స్వమతానుసారిగ సవరింతురు. కైతలల్ల నేర్చినమఱికొందఱేని స్వప్రయోగానురోధంబుగఁ దమ పరిష్కరించుగ్రంథములం దతినిపుణంబుగ మార్చియుఁ గూర్చియు స్వాభిమతంబు వడయనోపుదురు. ఇట్లుండ లేఖకులం దెవ రెవ రేమేమి సేసిరో యెఱుంగ రాదు. అందు విశేషించి తాళపత్రగ్రంథములందు నిరంకుశంబుగ నేమి సేసినను మాన్పం దరమా? ఇక్కాలంబున ముద్రింపఁబడుగ్రంథములం దే వెల్లడి యగు నని తెలిసియు నాలోచింపక విచ్చలవిడి సవరించుచుండ నియ్యది మాన్ప నలవిగానిచోఁ బెక్కురకుఁ దెలియకుండునట్టు లొక్కరొక్కరు వ్రాసినగ్రంథములను గుఱించి వాక్రువ్వవలయునే? ఇట్టిలేఖకులతాళపత్రగ్రంథములం గొన్నింటినే ప్రమాణంబుగాఁ బరిగ్రహించి ముద్రితగ్రంథంబుల నిగ్రహించి భాగవతంబును సవరించిన సూరులకుం గలధీరత యతిమాత్రంబు శ్లాఘాపాత్రం బనఁ జెల్లుఁ గాదె? ఏతాదృశసూరులలో నొక్కరుఁ డయినయాధునికశోధకుఁడు దనకుమున్ను ముద్రించినవారిని తాత లని హేళనంబు సేయుచు వారిచేఁ బరిష్కరింపఁబడి యనవద్యములై యున్న ప్రయోగంబులం గొన్నిఁటిని సంస్కృతమూలానుసారులై యున్నను దద్విరుద్ధములుగాను, మఱికొన్నింటని ఛందోవ్యాకరణసమ్మతము లై యున్నను లక్షణదూషితంబులుగాను మార్చి గ్రంథమును బూర్వస్థితికంటె నపకృష్టదశకుం దెచ్చియుఁ బెచ్చు పెఱిగి పెద్దలఁ దద్దయు గర్హించుట చూడ నెంతయు సంతాపావహం బై యున్నది. ఈపరిష్కర్త కొన్ని చోట్ల మిక్కిలి చక్కఁగ దిద్దినాఁ డనుట

కించుకయు సందియంబు లేదు. ఇట్టి విషయంబుసం బ్రాజ్ఞు లీయునయెడఁ గృతజ్ఞులై యుందురు సూరిజనాగ్రేసరుం డైన యియ్యన తన కనన్యసామాన్యమైదుష్యంబు గలిగి పూర్వపరిష్కర్తలకంటెఁ దాన మిన్నయని యెన్నికొని వారల నధిక్కరించుట సజ్జనబృందంబున కెట్లు దోఁచు? అయ్యది న్యాయ్యమా? పూర్వులచేఁ బరిష్కరింపఁబడినయాంధ్రభాగవతగ్రంథమునందు నిర్దోషంబులుగా నున్నవిషయంబుల సదోషంబులం గావించి యున్కికిఁ గొన్ని యుదాహరణంబుల స్థాలీపులాకన్యాయంబుగఁ దెల్పెద. ఆర్యుల కియ్యది విచార్యం బైనదిగాన విన్నవింప కుండుట యనర్హంబని దోషంబులఁ దెల్పెదం గాని స్వీయప్రకర్షంబు ప్రకటింపఁ గాదు. మఱి యిందు దోషంబు లున్నను సాధుజనసందోహంబులు నన్ను మన్నించి నాదెసం గారుణ్యంబు సేయుదురుగాత మని యత్యర్థంబు నభ్యర్థించెద.

1. శా. 'స్వప్రాణంబుల నెవ్వఁడేనిఁ గరుణాసంగంబు సాలించి యన్యప్రాణంబులచేత రక్షణము సేయఁడా వాఁ డధోలోకదుఃఖప్రాప్తుం డగు' (స్కం-1-ప-156) దీనికి సంస్కృతంబు 'స్వప్రాణాన్ యః పరప్రాణైః ప్రపుష్ణా త్యఘృణః ఖలః, తద్వధ స్తస్య హి శ్రేయో యద్దోషా ద్యాత్యధః పుమాన్.' (స్కం-1-అ-7-శ్లో-37) పైపద్యమందలి వాఁ డధోలోకదుఃఖప్రాప్తుం డగు అనునది జూచువాఁ డంత్యలోకప్రాప్తుం డగు. అని *మార్పఁబడినది.

2. 'సర్వగుణోత్తరఫలసూచకంబు' (స్కం-1-ప-288) అనునది మహోత్తర ఫలసూచకంబు అని మా. దీనికి సంస్కృతము 'తత స్సర్వగుణోదర్కే సానుకూలగ్రహోదయే.' స్కం-1-అ-12-శ్లో-12.

3. 'అశ్వమేధయాగంబు సేయం దలంచి ప్రజలవలన' (స్కం-1-ప-298) అనునది అశ్వమేధ యాగంబు సేయుచుఁ బ్రజలవలన అని మా. దీనికి సంస్కృతము. 'యక్ష్యమాణోఽశ్వమేధేన జ్ఞాతిద్రోహజిహాసయా.' (స్కం-1-అ-13-శ్లో-32) యక్ష్యమాణః అనుదానికి యజ్ఞము సేయఁబోవుచు (అనఁగా తలంచి) అని గాని యజ్ఞము సేయుచుఁ బ్రజలవలన సముపాత్తం బైనవిత్తంబు చాలక అనుట సరిగాదు. యజ్ఞము చేయుటకు ముందే విత్తమును గూర్పవలయుంగాని చేయుచు గాదు. కావున చేయం దలంచి యనునదియే సరి.

4. 'స్వర్గమేనిని నపవర్గమేని భాగవతసంగలవభాగ్యఫలము కీడె.' (స్కం-1-ప-444) అనునది జన్మాంతరము లేనిస్వర్గమైన, విష్ణుభక్తులసంగంబు వెలకు రాదు. అని మా. పైరెంటియందు ఏది సంస్కృతమునకు సరిగా నున్నదో విమర్శించునది. సంస్కృతము. 'తులయామ లవే నాపి న స్వర్గం నాపునర్భవం, భగవత్సంగిసంగస్య మర్త్యానాం కిము తాశిషః.' (స్కం-1-అ-18-శ్లో-13.)

5. 'కాల దేవ సత్త్వరజస్తమో గుణాహంకార మహాతత్త్వప్రధానంబులకుఁ బ్రభుత్వంబు లేదు.' (స్కం-2-ప-28.) అనుదానికి కాలదేశ...లేదు. అని యున్నది. దీనికి సంస్కృతమున 'నయత్ర కాలోఽనిమిషాం పరః ప్రభుః కుతో ను దేవా జగతాం య ఈశిరే' (స్కం-2-అ-2-శ్లో-17) ఇందు 'దేవాః' అని ఉన్నదిగాని 'దేశాః' అని లేదు.

6. 'ద్వితీయం బండసంస్థితం బనం దగుఁ దృతీయంబు సర్వభూతస్థం బన నొప్పు' (స్కం-2-ప-112.)అనునది, ద్వితీయం బఖండసంస్థితంబును దృతీయంబు సర్వభూతజననంబును గలిగియుండు

* (మార్పఁబడినది. అనుదానికి మాఱుగా మా. అని ముద్రింపఁబడును.)

అని. మూ. సంస్కృతము. (స్కం-1-అ-6-శ్లో-32) శ్లోకవ్యాఖ్యానమున, 'నిష్ఠాసు త్రీణి యాపాణి పురుషాఖ్యాన్యథో విదుః, ప్రథమం మహతః స్రష్టృ ద్వితీయం త్వండసంస్థితమ్, తృతీయం సర్వభూతస్థం తాని జ్ఞాత్వా విముచ్యతే.' అని యున్నది గావున ... వివరణ ... .

7. క్రూరాత్ము లగుచు ... , ... వారు ... యుండెదరు, ... దరి కొలిపిరి, మారణకర్ముల కప్రమత్తత వెలయన్. (స్కం-3-ప-1) ... అప్రమత్తత వెలయన్ అనుదానిని అప్రమత్తత వెలయుంక్ అని మం. ఇం ఎన్వయ మెట్లు?

8. అనిత్యప్రేషణాధీసమాహితప్రో ... తైన ... (స్కం-3-ప-28) ... అనిత్యప్రేషణ అనునది అవిక్షిప్త ... అని మూ. సంస్కృత ... మనిత్యప్రత్యాంశ ... (స్కం-3-అ-2-శ్లో-11) అనియుండుటచే ... అనిత్యప్రేషణ అను టయే సరి.

9. తే. హరియు నప్పుడు నివృత్తుఁ ... , ... టెట్లు ... మఱియుఁ త్రిగుణాత్మకం బైనమాయఁ గూడి, యఖిలజగముల గల్పించె ననుట యెట్లు? (స్కం-3-ప-232) అనునది తే. వరుజభేదనుఁ డెట్లు స్వతంత్రవృత్తి వెలయు ... నేరీతి ... మఱియుఁ త్రిగుణాత్మకం బైనమాయఁ గూడి, యఖిలజగము గల్పించు యుండవలెను. అని మూ. సం. స్వతస్తృప్తస్య ... నివృత్తస్య స దాస్యతః ... త్వయా ... విశ్వం గుణమయ్యాత్మ మాయయా, ... సంస్థాపయ త్యేత ... ప్రత్యభిధాస్యతి. (స్కం-3-అ-7-శ్లో-3-4) అని యున్నదికాన ... , అనుటయే సరి. స్వతంత్రవృత్తి వెలయ వర్తించె, ననుట నిర్మూలము. ఓలిని జరించుచుఁ, అనునవి సమాసక్రియ. ధాతువిశేషణంబుగ గ్రహింపరాదు. ఓలిని జరించుచుఁగాన హరియు నెపుడు... యెట్లు. అని గ్రహింపవలయు.

10. మాయఁ గూడి యఖిలజగములఁ గల్పించె ననుట యెట్లు. (స్కం-3-ప-232) సీ. అమ్మాయ చేత నీయఖిలంబు సృజియించి పాలించి పొలియించి పరమపురుషుండు (స్కం-3-ప-233) అను నది మాయఁ గూడి యఖిలజగములఁ గల్పించి యుండుమా ... సీ. అమ్మాయ చే నియఖిలంబు ద్రుంచిన ... కాశుఁ డీశ్వరుఁడు పరుఁడు. అని మూ. సం. అస్రాక్షీ ద్భగవాన్ విశ్వం గుణమయ్యాత్మ మాయయా, తయాసంస్థాపయ త్యేత ద్భూయః ప్రత్యభిధాస్యతి. (శ్లో-4) ... లతో ... వస్థాత ... స్వతో ... అభిలు ... ప్తా ... భాత్మా ... (స్కం-3-అ-7-శ్లో-5) అని యున్నది. కాన మొదట మాయఁ గూడి... గల్పించె ననుట యెట్లు అని సందిష్టవాక్యము దర్వాత వివరణవాక్యమును వ్రాయఁబడెను. ... ఖ్యూలానుసారి. ... ందవ దానియందుఁ మాయఁ గూడి యఖిలజగములఁ గల్పించి, యుం ... నమ్మాయచే ... పరుఁడు అని యొక వాక్య ముందే అమ్మాయచేత ననుటయు నీయఖిలంబు ... వ్యాఖ్యాయుంపలి సంస్థాపయతి=పాలయతి యనుదానికిఁ ... శశ్వ ... కాశుఁ డీశ్వ రుఁడు పరుఁడున్. అనునది నిర్మూలము. ... కడపటి ... ప్రకాశ మనుదానికి బోధ మని చెప్పవత్తు రేమో, ... జ్ఞానస్వభావ ... అనునది అవిలుప్తావ బోధాత్మా అనుదానిని సమానార్థకమై యుండఁగా శశ్వ ... కాశుఁడు ... యేల? ... విషయ మంతయు నారయ మొదటిపాఠము యుక్త మనవలయు.

11. జీవునకు దుర్భగక్లేశసిద్ధి యెట్టి, కర్మమున ... గడఁగ నాఁగ, ... దుర్గమ స్థితిఁ గలంగి, యధికఖేదంబు నొందెడు ననఘచరిత. (స్కం-3-ప-233) అనున: జీవుని దగువిభూతి

ప్రసిద్ధి యేమి, కర్మమున సంభవించెను గడఁగి. నాకు, చిత్త మజ్ఞానదుర్గమస్థితిఁ గలంగి, యద్భుతం బునఁ బొంచెడు నఘుచరిత. అని మా. సం. అముష్య దుర్భగత్వం వా క్లేశో వా కర్మభిః కృతః, ఏతస్మిన్నే మనో విద్వన్ ఖిద్యతే జ్ఞానసంకటే, తన్మే పరాణుద విభో కశ్మలం మానసం మహత్. (స్కం-3. అ-7-శ్లో-5-6) అని యున్నది. దీనికి సరియైన తెలుఁగు మొదటిపద్యముగాని రెండవ పద్యము కాదు.

12. నలినభవసూతి యైనసనత్కుమార, కునకు నెఱిఁగించెసాంఖ్యాయనునకు నతఁడు (స్కం-3-ప-268) అనునది "నలినభవసూతి యైనసనత్కుమార, కునకు నెఱిఁగించె నతఁడు సాంఖ్యునకుఁ దగను. అని మా. దీనికి సంస్కృతము. సనత్కుమారాయ స చాహ పృష్టః సాంఖ్యాయనా యాథ ధృతవ్రతాయ, సాంఖ్యాయనః పారమహంస్యముఖ్యో వివక్షమాణో భగవద్విభూతిః. (స్కం-3-అ-81-శ్లో-7-8) ఇక్కడ పేరుకూడ మార్చుట చూడఁగా బరిష్కర్త కలిసాహస మని తోఁచెడి.

13. మహత్తత్త్వంబు ప్రథమసర్గం బది...ద్రవ్యజ్ఞానక్రియాత్మకం బైనయహంకార తత్త్వంబు ద్వితీయసర్గంబు (స్కం-3-ప-344) అనునది మహత్తత్త్వగుణాశ్రయంబు ప్రథమసర్గం బది...క్రియోదయం బైనయహంకారతత్త్వంబు ద్వితీయసర్గంబు అని మా. దీనికి సంస్కృతము. ఆద్యస్తు మహతస్సర్గో గుణవైషమ్య మాత్మనః, ద్వితీయస్త్వహమో యస్తు ద్రవ్యజ్ఞానక్రియాత్మకః, భూతసర్గస్తృతీయస్తు తన్మాత్రో ద్రవ్యశక్తిమాన్, చతుర్థ ఐంద్రియ స్సర్గో యస్తు జ్ఞానక్రియాత్మకః. (స్కం-3-అ-10-శ్లో-14-15-16. ఇందు ద్రవ్యజ్ఞానక్రియాత్మకః అనుదానికి ద్రవ్యజ్ఞానక్రియోదయః అని బొంబాయిప్రతిలోనిపాఠము.) అయినను మహత్తత్త్వగుణాశ్రయం బనుటయేల? మహత్తత్త్వ మనుటయ చాలదా? రెండవదానియం దుపక్రమము చూడఁగా, క్రియాత్మకః అనుటయె సరి యనియు నీదేశపాఠమందుఁ గ్రియాత్మకః అని యున్నదిగాన దాని ననుసరించియే పోతన వ్రాసియుండు ననియుం దోఁపక మానదు.

14. జననం బందిననీలలోహితుఁడు గంజాతాసనుం జూచి యి, ట్లను నోదేవ మదాఖ్య లెట్టివి మదీయావాసముల్ పేర్క నా, కనయంబు న్నెఱిఁగింపవే. (స్కం-3-ప-368) అనునది జననంబందిన నీలలోహితుఁడు గంజాతాసనుం జూచి యిట్లను నోదేవ మదాఖ్య యెట్టిది మదీయావాస మెచ్చోటు నా, కనయంబు న్నెఱిఁగింపవే. అని మా. దీనికి సంస్కృతము. స వై రురోద దేవానాం పూర్వజో భగవాన్ భవః, నామాని కురు మే ధాతః స్థానానిచ జగద్గురో (స్కం-3-అ-12-శ్లో-8) ఇందు నామాని స్థానాని అని బహువచనము లున్నవిగాన తెలుఁగునను నట్లే యుండవలయును.

15. ఉ. నైకొని యిట్లు పంకరుహగర్భనియంత్రితు లై (స్కం-3-ప-375) అనుదానియందలి నియంత్రితు లై అనుగాని నిమంత్రితులై అనిమా. దీనికి సంస్కృతము ఏవం పద్మభువా దిష్టః పరిక్రమ్య గిరాంపతిమ్ (స్కం-3-అ-12-శ్లో-20) ఆదిష్టః=1. ఆదేశింపఁబడినవాఁడు, 2. నియమింపఁబడినవాఁడు. రెండుపాఠంబుల నేది సరియో [illegible]ర్యులు పర్యాలోచింతురుగాక.

16. దుహితృస్నేహపరిక్లిష్టాంతఃకరణుండ నై (స్కం-3-ప-780) అనుదానికి దుహితృస్నేహ దుఃఖపరిచ్ఛిన్నాంతఃకరణుండ నై అని యున్నది. దీనికి సంస్కృతము. సభవాన్ దుహితుస్స్నేహ పరిక్లిష్టాత్మనో మమ. (స్కం-3-అ-22-శ్లో-8) ఇం దేపాఠము సంస్కృతమునకు సరిగా నున్నదో పండితు లూహించునది.

17. భక్తితాత్పర్యస్నేహంబులు రెట్టింపం (స్కం-3-ప-803) అనునది భక్తితాత్పర్యస్నేహ భయంబులు రెట్టింప అని మా. దీనికి సంస్కృతము. తుష్టోఽహ మద్య తవ మానవిమానదాయాః (స్కం-3-అ-23-శ్లో-6) ఇందు భయ మనుమాట లేదు.

18. ఇతనికి నస్మత్తనూజను విధిప్రేరితుండ నై యిచ్చితి (స్కం-4-ప-44) అనునది ఇతనికి నస్మత్తనూజను విధివత్ప్రకారంబున నిచ్చితి అని మా. దీనికి సంస్కృతము. దత్తా బత మయా సాధ్వీ చోదితా త్పరమేష్ఠినః (స్కం-4-అ-2-శ్లో-15) ఇందు ప్రేరితుండ నై అనునదియే సరి.

19. సిద్ధగణమహర్షి జనంబులు (స్కం-4-ప-144) అనునది సిద్ధదేవమహాఋషిజనములు అని మా. దీనికి సంస్కృతము. తథా పరౌ సిద్ధగణా మహర్షిభి ర్యే వై సమంతా దను నీలలోహితమ్ (స్కం-4-అ-6-శ్లో-41)

20. జగములకు నెల్ల యోనిబీజంబు లైన, శక్తిశివకారణుండ వై జగతి నిర్వి, కార బ్రహ్మంబ వగునిన్నుఁ గడఁగి విశ్వ, నాథుఁగా నెఱింగెద నామనమున నభవ. (స్కం-4-ప-145) అనుదాని యందలి నిర్వికార బ్రహ్మంబ వగునిన్ను అనునది నిర్వికారతత్త్వంబ వగునిన్ను అని మా. సంస్కృతము. జానే త్వా మీశ విశ్వస్య జగతో యోనిబీజయోః, శక్తేః శివస్యచ పరం యత్త ద్బ్రహ్మనిరన్తరమ్ (స్కం-4-అ-6-శ్లో-42)

21. త్వదీయపాదారవిందనిహితచిత్తులై (స్కం-4-ప-148) అనునది త్వదీయపాదారవింద భజను లై అని మా. దీనికి సం. న వై సతాం త్వచ్చరణార్పితాత్మనామ్ (స్కం-4-అ-6-శ్లో-46) అని యున్నది కాన పాదారవిందనిహితచిత్తులై అనునదియే సరి.

22. ఉండియుం గృతానుగ్రహనిగ్రహుండు (స్కం-4-ప-170) అనునది ఉండియు భక్తాను గ్రహపరిగ్రహుం డగుటం జేసి అని మా. సం. యథామతి గృణంతి స్మ కృతానుగ్రహనిగ్రహమ్ (స్కం-4-అ-7-శ్లో-24)

23. కానంగ నోపరు బ్రహ్మాదిశరీరు లజ్ఞులయి యోపద్మాక్ష భక్తార్తిసం, హరణా లోకన నన్నుఁ గానఁ దగు నిత్యానందసంధాయి వై (స్కం-4-ప-177) అనుదానియందలి బ్రహ్మాదిశరీరులజ్ఞు లయి అనునది బ్రహ్మాదిశరీరధారులును అని మా. సం. బ్రహ్మాదయ స్తనుభృత స్తమసి స్వపన్తః (స్కం-4-అ-7-శ్లో-30) అందలి తమసి స్వపన్తః అనుదానికిఁ దెలుఁగుండఁగా నది వదలఁబడి వేఱుగా మార్పఁబడినది. అది సరికాదు.

24. అనఘా యేనును బ్రహ్మయుం శివుండును నీజగంబులకుఁ గారణభూతుల మందు నీశ్వరుం డగు నుపద్రష్టను స్వయంప్రకాశకుండును నై (స్కం-4-ప-207) అనునది అనఘా కారణభూ తుండును నీశ్వరుండును ద్రష్టయును స్వయంప్రకాశకుండును నైనయేను అని మా. సం. అహం బ్రహ్మాచ శర్వశ్చ జగతః పరమ కారణం, ఆత్మేశ్వర ఉపద్రష్టా స్వయం దృగవిశేషణః (స్కం-4-అ-7-శ్లో-50) ఈశ్లోకమం దున్నవిషయ మెంత రెండవదానియందు విడువఁబడినదో చూచునది.

25. వితతయోగీంద్రనికరగవేష్యమాణ (స్కం-4-ప-233) అనునది వితతయోగీంద్రకరసం వేష్ట్యమాణ అని మా. సం ముముక్షుభిర్మృగ్యపదాబ్జపద్ధతిమ్ (స్కం-4-అ-8-శ్లో-23) మృగ్య అను దానికి గవేష్యమాణ అనునదియే సరియైనది.

26. ఘోరవృకాహిభల్లముఖసత్త్వశ్రేణి భక్షించెనో (స్కం-4-ప-261) అనుదానియందలి భక్షించెనో అనుదానికి నిర్జించెనో అని మా. సం. అ ప్యనాథం వనే బ్రహ్మన్ మాస్మాదంత్యర్భకం వృకాః (స్కం-4-అ-8-శ్లో-68) బొంబాయి ముద్రణమందు 66 - వ శ్లోకముగా నున్నది. ఇందు అదన్తి అనుదానికి భక్షించెనో అనునదియే సరియైనది.

27. నిత్యముక్తుండవును బరిశుద్ధుండవును సర్వజ్ఞుండవును నాత్మవును (స్కం-4-ప-288) అను నిత్యముక్తుండవును బరిశుద్ధుండవును చిద్రూపకుండవును నాత్మవును. అని మా. సం. త్వం నిత్య ముక్త పరిశుద్ధ విబుద్ధ ఆత్మా (స్కం.4-అ-9-శ్లో-15) వ్యాఖ్యయందు విబుద్ధః = సర్వజ్ఞః అని యున్నది. కావున సర్వజ్ఞుండును అనునదియే సరి.

28. భ్రాతృమరణంబు విని కోపామర్ష శోకవ్యాకులితచిత్తుం డై (స్కం-4-ప-322) అను దానిని భ్రాతృమరణంబు విని శోకవ్యాకులితచిత్తుం డై అని మా. సం. ధ్రువో భ్రాతృవధం శ్రుత్వా కోపామర్ష శుచార్పితః (స్కం-4-అ-10-శ్లో-4) శ్లోకమందును ముందటి ముద్రణమందును న్నకోపామర్ష అనునది విడువఁబడినది.

29. శ్రద్ధాయుక్తులై ధృతవ్రతులై (స్కం-4-ప-395) ఇందలి ధృతవ్రతులై అనునది దృఢవ్రతులై అని మా. సం. గోజితాని ధృతవ్రతైః (స్కం-4-అ-13-శ్లో-27)

30 అరసి సునీథయు శోకార్త, తురదైని పనసునుఁడు సనువుఁ దొఱఁగినఁ దవనం, తరమునను యోగశక్తిం, బరువడి నిజతనయుతనువుఁ బరిపాలించెన్ (స్కం-4-ప-429) ఇందలి నిజతనయుతను బరిపాలించెన్ అనునది నిజరాజ్యము వసి పరిపాలించెన్ అని మా. సంస్కృతము. ఋషిభిః స్వాశ్రమపదం గతే వృత్రకళేబరమ్, సునీథా పాలయామాస విద్యాయోగేన శోచతీ (స్కం-4-14-శ్లో-35) అని యున్నది కాన నిజతనయుతనువు అనునదియే సరి.

31. ఈవైన్యుఁ డఖిలలోకావలి ధర్మానువర్తనముల నెప్డు వఱలఁజేసి, ఘనధర్మమార్గ వర్తనులలో ధన్యుఁ డై (స్కం-4-ప-454) ఇందలి ఘనధర్మమార్గవర్తనులలో ధన్యుఁడై అనునది వర్తనులలో ముఖ్యుఁడై అని మా. సం. ఏష ధర్మభృతాం శ్రేష్ఠో లోకం ధర్మేఽనువర్తయన్ (స్కం-అ16-శ్లో-4) శ్రేష్ఠః అనుదానికి ముఖ్యుఁ డని కాదు. ధన్యుఁ డనునదియే సరి.

32. అష్టదిక్పాలకమూర్తి సంకలితుఁ డగుచు (స్కం. 4.ప.454) ఇందలి మూర్తి అనుదానికి అవయవ అని మా. సం. ఏషవైలోకపాలానాంబిభర్త్యేకస్తనౌతనూః(స్కం. 4. అ. 16.శ్లో. 5) తనూః అనుదానికి మూర్తి యనునదియే సరియైనది. అవయవ అనునది తప్పు.

33. ఆత్మస్తుతినిందలవలన నుదాసీనుం డగుచు (స్కం. 4. ప. 457) అనునది ఆత్మస్తుతి పరనిందలవలన నుదాసీనుం డగుచు అని మా. సం. అంత ర్బహిశ్చ భూతానాం పశ్యన్ కర్మాణి చారణైః, ఉదాసీన ఇ వాధ్యక్షో వాయు రాత్మేవ దేహినామ్ (స్కం. 4 అ. 16.శ్లో.12) ఈశ్లోకమునకు వ్యాఖ్యలో చారణైః గుప్తభృత్యైః పశ్యన్నపి స్తుతినిందాది ష్వుదాసీనఇవ వర్తిష్యతే అని యున్నది. కావున పరనిందలవలన అని చెప్పుట సరిగాదు. ఆత్మనింద యనుటయే సరి.

34. మేరువుపోలికి సత్త్వవంతుఁడును (స్కం.4.ప 642) అనునది మేరువుపోలికి ధైర్యవంతుండును. అని మా. సం. సముద్ర ఇవ దుర్బోధః సత్త్వే నాచలరా డివ (స్కం.4అ.22.శ్లో.58) ఇందలి వ్యాఖ్యయందు అచలరాట్ మేరురివ అని యున్నది గాన మొదటిపాఠమే సరి. మార్పు తప్పు.

35. కీర్తిపూరము సుధీజనకర్ణములందు నించి (స్కం 4. ప. 644) అనునది కీర్తిపూరముల దిగ్గజకర్ణములందు నించి అని మా. సం. కీర్త్యోరుగీతయా పుంభి స్త్రైలోక్యే తత్ర తత్రహ, ప్రవిష్టః కర్ణరంధ్రేషు స్త్రీణాం రామః సతామివ (స్కం. 4. అ. 22. శ్లో. 63)ఇందలి సతాం కర్ణరంధ్రేషు అనుదానికి సుధీజనకర్ణములందు అనుటయే సరి.

36. క్రమానుసిద్ధం బయినతపంబున (స్కం.4,ప.649) అనునది క్రమానిరుద్ధం బయినతపంబున అని మా. సం. తేన క్రమానుసిద్ధేన ధ్వస్తకర్మామలాశయః (స్కం. 4. అ. 23. శ్లో.8) ఇందు క్రమానుసిద్ధంబు అనుపాఠమే సరి.

37 దాని జపధ్యానపూజానియమంబుల సేవించుచు (స్కం. 4. ప. 684) అనునది దానివస్తు ధ్యానపూజానియమంబునఁ దపంబు సేయుచుండ అని మా. సం. తద్ధ్యాయంతో జపన్తశ్చ పూజయంతశ్చ సంయతాః (స్కం. 4.అ 24.శ్లో.15) అని యున్నది గాన మొదట నున్నదే సరి.

38. భూమి యధార్మికరాజచోరపీడానిరతిం (స్కం. 4.ప. 843) అనునది భూతల మెల్ల నుగ్రచోరపీడానిరతిం అని మా. సం. ఉత్తిష్ఠోత్తిష్ఠ రాజర్షే ఇమా ముదధి మేఖలామ్, దస్యుభ్యః క్షత్రబంధుభ్యో బిభ్యతీం పాతు మర్హసి. (స్కం. 4.అ.28.శ్లో.48) అని యున్నదిగాన మొదటి పాఠమే సరి.

39. ఏయేతెఱంగుల నింద్రియములు, వికృతిని బొందు నావిధమున (స్కం-4-ప-895) అనునది ఏయేతెఱంగుల నింద్రియములు, వికసించు నానావిధమున అని మా. సం. యథా యథా విక్రియతే గుణాన్తో వికరోతి వా, తథా తథోపద్రష్టాత్మా తద్వృత్తీరనుకార్యతే (స్కం-4-అ-29-శ్లో-20) బొంబాయి ముద్రణమందు శ్లో-17 అని యున్నది గాన వికసించు అనునది తప్పు. వికృతి బొందు అనునది సరి.

40. అతిమనోహరవనితాజనాలాప (స్కం-4-ప-898) అనునది అతిమనోహరవాంఛితవనితాజనాలాప. అని మా. సం. అతిమనోహరవనితాజనాలాపే ష్వతిస్పృహాం ప్రణోభిమకర్ణం (స్కం-4-అ-29-శ్లో-54) అని యున్నది కావున వాంఛిత అనుమాట యనావశ్యకము గాదు.

41. అనఘాత్ములారా యభిన్నధర్మశీలు రయినమీరు నందఱును (స్కం-4-ప-911) అనునది అనఘాత్ములారా యభిన్నధర్మశీలనామములయినమీరు నందఱును అని మా. సం. అపృథగ్ధర్మశీలానాం సర్వేషాం వ స్సుమధ్యమా (స్కం-4-అ-30-శ్లో-16) కాన నామముల రనుమాట యనావశ్యకము.

42. పరుండవు శుద్ధుండవు (స్కం. 4.ప. 936) అనునది పరుండవు బుద్ధుండవు అని మా. సం. నమ స్సమాయ శుద్ధాయ పురుషాయ పరాయచ (స్కం-4-అ-30-శ్లో-42) బొంబాయి ముద్రణమందును ఇట్లే ఉన్నది. కావున బుద్ధుండవు అనుమాట సరికాదు.

43. యోగవీర్యజ్ఞానార్థధర్మంబులను (స్కం-5-అ-1-ప-11) అనునది యోగజ్ఞానదానార్థధర్మంబులను అని మా. సం. యోగవీర్యేణ మనీషయావా (స్కం-5- అ. 1-శ్లో-12) అని యున్నదిగాన మొదటిపాఠమే సంస్కృతము ననుసరించి యున్నది.

44. ధవళకాంతియుక్తిఁ దనరుదేహంబును,(స్కం-5-అ-1 ప-56)అనునది అతనికాంతియుక్తమయిన దేహంబును అని మా. సం శుక్లయా తను వావతతార (స్కం-5-అ-3-శ్లో-19) కావున ధవళ అనుమాటయే సరి.

45. లోకానుశాసనార్థం బాచారంబు (స్కం-5-అ-1-ప-78) అనునది లోకప్రదర్శనార్థం బాచారంబు అని మా. సం. లోకానుశాసనార్థం (స్కం-5-అ-5-శ్లో-28)

46. కలిగి సుఖదుఃఖంబులయందు (స్కం-5-అ-1-ప-128) అనునది కలిగి యిహసుఖదుఃఖంబులయందు అని మా. సం. సుఖదుఃఖయో ర్ద్వంద్వనిమిత్తయో రసంభావితదేహాభిమానః (స్కం-5-అ-9-శ్లో-9) ఇందు ఇహ అనుమాట లేదు. కాన యది యనావశ్యకము.

47. భక్తియోగంబున నిమీలితనేత్రుండై (స్కం. 5. ప. 32) అనునది భక్తి నిలిపి యోగంబున నిమీలితనేత్రుండై అని మా. సం. అస్మత్కులదేవతాచరణారవిందోదకం భక్తియోగేన......శిరసా బిభర్తి (స్కం. 5. అ. 17. శ్లో. 3) సరిపోల్చి చూచునది.

48. విశేష పాదపం, కరుహాముం బూజసేయక యకర్మముం జేసితి నల్పబుద్ధినై (స్కం. 6. ప. 265) అనునది విశేషపాదపం, కరుహాముం బూజసేయక యకర్మముం జేసితి నప్రబుద్ధినై అని మా. సం. అహో బత మయా సాధు కృతం వై దభ్రబుద్ధినా (స్కం. 6. అ. 7. శ్లో. 11) దభ్రబుద్ధినా అనుదానికి అల్పబుద్ధినై అనునదియే సరి.

49. మురరిపుకడకుం, గునుకుచుం గునుకుచు నేఁగిరి (స్కం. 6. ప. 325) అనునది మురరిపు భక్తుల్, గునుకుచుం గునుకుచు నేఁగిరి అని మా. సం. ప్రత్యఞ్చ మాదిపురుష ముపతస్థు స్సమాహితాః (స్కం. 6. అ. 9. శ్లో. 19) ఉపతస్థుః అనుదానికి కడకు నేఁగిరి అని చెప్పవలయుం గాని భకు నేఁగిరి అని కాదు.

50. కమనీయమాణిక్యఘనకిరీటమువాని దివ్యవిభూషణదీప్తివాని, మండితకేయూరకుండలంబులవాని (స్కం. 6. ప. 332) అనునది కమనీయమాణిక్యఘనకిరీటమువాని దివ్యవిభూషణదీప్తివాని, మండితకోటీరకుండలంబులవాని అని మా. రెండుపదానియందు గల కిరీటకోటీరశబ్దములకు అర్థమొక్కటే కోటీర మనఁగా గిరీట మని హేమచంద్రుఁడు. కోటీరమునకు జట యని యర్థము గలదు గాని యది యిందుఁ బొసఁగదు. కాన కోటీరశబ్దము యుక్తము కాదు. కేయూరశబ్దమే సరి అని తోఁచెడిని.

51. హరికథాతత్పరత్వంబును వాసుదేవునియందలి ప్రేమయు నారాయణగుణకర్మనామకీర్తనంబును (స్కం. 7. ప. 239) అనునది హరికథాతత్పరత్వంబును వాసుదేవునియందలి ప్రేమయు నారాయణగుణకర్మకథానామకీర్తనంబును అని మా. సం. శ్రద్ధయా తత్కథాయాంచ కీర్తనై ర్గుణకర్మణాం, తత్పాదాంబురుహధ్యానా త్తల్లింగేక్షార్హణాదిభిః (స్కం. 7. అ. 7. శ్లో. 33) బొంబాయిముద్రణమందు 31) హరికథాతత్పరత్వంబును అని మొదలనే యున్నదిగాన కర్మ అనుదానికి తర్వాత కథా అనునది పునరుక్తమై యనావశ్యకమై యున్నది.

52. బ్రహ్మమైనవానిఁ బరుని నతీంద్రియు నీశు దూరు సూక్ష్ము నే భజింతు(స్కం. 8. ప. 83) అనునది బ్రహ్మమైనవానిఁ బరుని నతీంద్రియు నీశు స్థూలు సూక్ష్ము నే భజింతు అని మా.స.త మక్షరం బ్రహ్మ పరం పరేశ మవ్యక్త మాధ్యాత్మికయోగగమ్యం, అతీంద్రియం సూక్ష్మ మివాతిదూర మనంతమాద్యం) మీడ్యం పరిపూర్ణ మీడే (స్కం. 8. అ. 3. శ్లో. 21. చన్నపురీ బొంబాయినా ముద్రణములు రెండు నిట్లే) అని యున్నది గాన స్థూలు అను మాటకంటె దూరు అను మాటయే సంగతము. ఈపరిష్కర్తం బోలినవారే యొకరు స్థూలు అనునది సూక్ష్ము అను దానికి విరుద్ధము గాన సరియని తాళపత్రగ్రంథములో మార్చి యుండవలయుం. అది నిర్మూలము.

53. ప్రణతుఁడై సంఫుల్ల, పద్మవదనుఁ డగుచుం బలికెఁ దెలియ (స్కం. 8. ప. 149) అనునది ప్రణతుఁడై సంఫుల్ల, పద్మనయనుఁ డగుచుం బలికెఁ దెలియ అని మా. సం. ఉవాచోత్ఫుల్లవదనో దేవాన్ స భగవాన్ పరః (స్కం. 8. అ. 5. శ్లో. 20. చన్నపురీ బొంబాయి ముద్రణములు రెండు నిట్లే) అని యున్కిం జేసి సంఫుల్లపద్మవదనుఁ డగుచు అనుటయే సరి. సంఫుల్లపద్మనయనుఁ డనుట నిర్మూలము.

36. క్రమానుసిద్ధం బయినతపంబున (స్కం.4,ప.649) అనునది క్రమానిరుద్ధం బయినతపంబున అని మా. సం. తేన క్రమానుసిద్ధేన ధ్వస్తకర్మామలాశయః (స్కం. 4. అ. 23. శ్లో.8) ఇందు క్రమానుసిద్ధంబు అనుపాఠమే సరి.

37. దాని జపధ్యానపూజానియమంబుల సేవించుచు (స్కం. 4. ప. 684) అనునది దానివస్తు ధ్యానపూజానియమంబునఁ దపంబు సేయుచుండ అని మా. సం. ధ్యాయంతో జపన్తశ్చ పూజయంతశ్చ సంయతాః (స్కం 4.అ 24.శ్లో.15) అని యున్నది గాన మొదట నున్నదే సరి.

38. భూమి యథార్థికరాజచోరపీడానిరతిం (స్కం. 4.ప. 843) అనునది భూతల మెల్ల నుగ్రచోరపీడానిరతిం అని మా. సం. ఉత్తిష్ఠోత్తిష్ఠ రాజర్షే ఇమా ముదధి మేఖలామ్, దస్యుభ్యః క్షత్త్రబంధుభ్యో బిభ్యతీం పాతు మర్హసి. (స్కం.4.అ.28.శ్లో.48) అని యున్నదిగాన మొదటి పాఠమే సరి.

39. ఏయే తెఱంగుల నింద్రియములు, వికృతిని బొందు నావిధమున (స్కం-4-ప-85) అనునది ఏయే తెఱంగుల నింద్రియములు, వికసించు నాయాయివిధమున అని మా. సం. యథా యథా విక్రియతే గుణాక్తో వికరోతివా, తథా తథోపద్రష్టాత్మా తద్వృత్తీరనుకార్యతే (స్కం-4-అ-29-శ్లో-20) బొంబాయి ముద్రణమందు శ్లో-17 అని యున్నది గాన వికసించు అనునది తప్పు. వికృతి బొందు అనునది సరి.

40. అతిమనోహరవనితాజనాలాప (స్కం-44-ప-88) అనునది అతిమనోహరవాంఛితవనితాజనాలాప. అని మా. సం. అతిమనోహరవనితాజనాలాపే ష్వతిశగాం ప్రశాభిశకర్ణం (స్కం-4-అ-29-శ్లో-54) అని యున్నది కావున వాంఛిత అనుమాట యావశ్యకము గాదు.

41. అనఘాత్ములారా యభిన్నధర్మశీలు రయినమీరు నందఱును (స్కం-44-ప-911) అనునది అనఘాత్ములారా యభిన్నధర్మశీలనాములయినమీరు నందఱును అని మా. సం. అపృథగ్ధర్మశీలానాం సర్వేషాం వ స్సుమధ్యమా (స్కం-4-అ-30-శ్లో-16) కాన నాముల రనుమాట యనావశ్యకము.

42. పరుండవు శుద్ధుండవు (స్కం. 4.ప. 936) అనునది పరుండవు బుద్ధుండవు అని మా. సం. నమ స్సమాయ శుద్ధాయ పురుషాయ పరాయచ (స్కం-4-అ-30-శ్లో-42) బొంబాయి ముద్రణమందును ఇట్లే ఉన్నది. కావున బుద్ధుండవు అనుమాట సరికాదు.

43. యోగవీర్యజ్ఞానార్థధర్మంబులను (స్కం-5-అ-1-ప-11) అనునది యోగజ్ఞానదానార్థధర్మంబులను అని మా. సం. యోగవీర్యేణ మనీషయావా (స్కం-5- అ. 1-శ్లో-12) అని యున్నది గాన మొదటిపాఠమే సంస్కృతము ననుసరించి యున్నది.

44. ధవళకాంతియుక్తిఁ దనరుదేహంబును,(స్కం-5-అ-1 ప-56)అనునది అతనికాంతియుక్తమయిన దేహంబును అని మా. సం శుక్లయా తను వావతతార (స్కం-5-అ-3-శ్లో-19) కావున ధవళ అనుమాటయే సరి.

45. లోకానుశాసనార్థం బాచారంబు (స్కం-5-అ-1-ప-78) అనునది లోకప్రదర్శనార్థం బాచారంబు అని మా. సం. లోకానుశాసనార్థం (స్కం-5-అ-5-శ్లో-28)

46. కలిగి సుఖదుఃఖంబులయందు (స్కం-5-అ-1-ప-128) అనునది కలిగి యిహసుఖదుఃఖంబులయందు అని మా. సం. సుఖదుఃఖయో ర్ద్వంద్వనిమిత్తయో రసంభావితదేహాభిమానః (స్కం-5-అ-9-శ్లో-9) ఇందు ఇహ అనుమాట లేదు. కాన యది యనావశ్యకము.

47. భక్తియోగంబున నిమీలితనేత్రుఁడై (స్కం. 5. ఆ. 2. ప. 32) అనునది భక్తి నిలిపి యోగంబున నిమీలితనేత్రుఁడై అని మా. సం అస్మత్కులదేవతాచరణారవిందోదకం భక్తియోగేన......శిరసా బిభర్తి (స్కం. 5. అ. 17. శ్లో. 3) సరిపోల్చి చూచునది.

48. విశేష పాదపం, కరుహాముఁ బూజసేయక యకర్మముఁ జేసితి నల్పబుద్ధినై (స్కం. 6. ప. 265) అనునది విశేషపాదపం, కరుహాముఁ బూజసేయక యకర్మముఁ జేసితి నప్రబుద్ధినై అని మా. సం. అహో బత మయా సాధు కృతం వై దభ్రబుద్ధినా (స్కం. 6. అ. 7. శ్లో. 11) దభ్రబుద్ధినా అనుదానికి అల్పబుద్ధినై అనునదియే సరి.

49. మురరిపుకడకుం, గునుకుచుఁ గునుకుచు నేఁగిరి (స్కం. 6. ప. 325) అనునది మురరిపు సభకుఁ, గునుకుచుఁ గునుకుచు నేఁగిరి అని మా. సం. ప్రత్యఞ్చ మాదిపురుష ముపతస్థు స్సమాహితాః (స్కం. 6. అ. 9. శ్లో. 19) ఉపతస్థుః అనుదానికి కడకు నేఁగిరి అని చెప్పవలయుఁ గాని సభకు నేఁగిరి అని కాదు.

50. కమనీయమాణిక్యఘనకిరీటమువాని దివ్యవిభూషణదీప్తివాని, మండితకేయూరకుండలంబులవాని (స్కం. 6. ప. 332) అనునది కమనీయమాణిక్యఘనకిరీటమువాని దివ్యవిభూషణదీప్తివాని, మండితకోటీరకుండలంబులవాని అని మా. రెండవదానియందు గల కిరీటకోటీరశబ్దములకు అర్థమొక్కటే కోటీర మనఁగా గిరీట మని హేమచంద్రుఁడు. కోటీరమునకు జట యని యర్థము గలదు గాని యది యిందుఁ బొసఁగదు. కాన కోటీరశబ్దము యుక్తము కాదు. కేయూరశబ్దమే సరి అని తోఁచెడిని.

51. హరికథాతత్పరత్వంబును వాసుదేవునియందలి ప్రేమయు నారాయణగుణకర్మనామకీర్తనంబును (స్కం. 7. ప. 239) అనునది హరికథాతత్పరత్వంబును వాసుదేవునియందలి ప్రేమయు నారాయణగుణకర్మకథానామకీర్తనంబును అని మా. సం. శ్రద్ధయా తత్కథాయాంచ కీర్తనై ర్గుణకర్మణాం, తత్పాదాంబురుహధ్యానా త్తల్లింగేక్షార్హణాదిభిః (స్కం. 7. అ. 7. శ్లో. 33) (బొంబాయిముద్రణమందు 31) హరికథాతత్పరత్వంబును అని మొదలనే యున్నదిగాన కర్మ అనుదానికి తర్వాత కథా అనునది పునరుక్తమై యనావశ్యకమై యున్నది.

52. బ్రహ్మమైనవానిఁ బరుని నతీంద్రియు నీకు దూరు సూక్ష్ము నే భజింతు(స్కం. 8. ప. 83) అనునది బ్రహ్మమైనవానిఁ బరుని నతీంద్రియు నీశు స్థూలు సూక్ష్ము నే భజింతు అని మా.స.త మక్షరం బ్రహ్మ పరం పరేశ మవ్యక్త మాధ్యాత్మికయోగగమ్యం, అతీంద్రియం సూక్ష్మ మివాతిదూర మనంత (మాద్యం) మీడ్యం పరిపూర్ణ మీడే (స్కం. 8. అ. 3. శ్లో. 21. చన్నపురీ బొంబాయీ ముద్రణములు రెండు నిట్లే) అని యున్నది గాన స్థూలు అను మాటకంటె దూరు అను మాటయే సంగతము. ఈపరిష్కర్తం బోలినవారే యొకరు స్థూలు అనునది సూక్ష్ము అను దానికి విరుద్ధము గాన సరియని తాళపత్త్రగ్రంథములో మార్చి యుండవలయు. అది నిర్మూలము.

53. ప్రణతుఁడై సంఫుల్ల, పద్మవదనుఁ డగుచుఁ బలికెఁ దెలియ (స్కం. 8. ప. 149) అనునది ప్రణతుఁడై సంఫుల్ల, పద్మనయనుఁ డగుచుఁ బలికెఁ దెలియ అని మా. సం. ఉవాచోత్ఫుల్లవదనో దేవాన్ స భగవాన్ పరః (స్కం. 8. అ. 5. శ్లో. 20. చన్నపురీ బొంబాయి ముద్రణములు రెండు నిట్లే) అని యున్కింజేసి సంఫుల్లపద్మవదనుఁ డగుచు అనుటయే సరి. సంఫుల్లపద్మనయనుఁ డనుట నిర్మూలము.

54. మోహరించి బలితో నింద్రుండును దారకునితో గుహుండును హేతితో వరుణుండును (స్కం. 8. ప. 331) అనునది మోహరించి బలియు నింద్రుండును దారకుండును గుహుండును హేతియు వరుణుండును అని మూ. సం. యుయోధ బలి రిన్ద్రేణ తారకేణ గుహ స్తథా. వరుణో హేతినా. (స్కం. 8. అ. 10. శ్లో. 28) సంస్కృతము ననుసరించి (మొదటం దప్పి యున్నను) తెలుఁగున రాక్షసనామములకు తృతీయావిభక్తియును దేవనామములకుఁ బ్రథమయుఁ జేర్చి సమాన పద్ధతితో రమ్యముగా వ్రాయఁబడియున్న దనిన యెడ్డినిఁ జేయరాదలయునని యంశమును బ్రథమాంతములుగా మార్చుట యెంత భ్రాంతిజనకంబో సూక్ష్మబుద్ధి విచారించునది.

55. హతశేషులైన దైత్యాదినవులు ఛిన్నం బైనబలిం దోడ్కొని పశ్చిమశిఖరిశిఖరంబుఁ జేరిరి. (స్కం. 8. ప. 333) అను దానియందలి ఛిన్నుండైన యనునది విషణ్ణుండైన అని మూ. సం. బలిం విసన్నమాదాయ అస్తం గిరి ముపాగమన్ (స్కం. 8. అ. 11. శ్లో. 46. చెన్నపురీ బొంబాయి ముద్రణములు రెండు నొకటే) కావున ఛిన్నుండైన అనుటయే సరి. విషణ్ణుండైన అనునది నిర్మూలము. బలిచక్రవర్తికి విషాదంబు నారోపించుట యతిమాత్రంబుఁ జిత్రంబు. శ్రీమహాభారతము నందలి యింద్రబలిచక్రవర్తిసంవాదమునందలి విషయ మెట్లున్నదో చూచునది.

క. పోరి నర్థంబు ననర్థము, మరణము జననము సుఖము సంగమమును దు
స్తరదుఃఖసంగమంబును, దొరకొను దేవపుమ సమయతోఁ దనె నిలుతున్.

చ. బలమును బెంపు బుద్ధియును శ్లాఘితయోగము నెలవారు లేని నా
ర లనక యొక్కభంగిఁ బెటిరాకయు నాచి వారిందుచుందు ని
చ్చలవిడిఁ గాలుఁ డిట్లగుట నాఁడమతిం గని యున్నవాఁడ ను
మ్మలికయుఁ బుబ్బు నాదుమది మందున కైనను లేదు వాసవా.

ఉ. గడిదరూపు దాల్చి యిటుమకం గను చుండఁగఁ జూచి యుల్లసం
బాడెదు శక్ర శాంతిసమయం బగుటన్ విను మింకఁ గొన్ని నీ
వాడిన నాదుచిత్తమున నల్క యొకింతయుఁ బుట్ట దిట్లు నీ
వాడితె మున్ను నిన్నెఱుఁగనా పలదాసను నీ వెఱుంగఁగన్.

క. పలుమఱు వాడుటయుందు దన, వలనను బుట్టిని పెంటుఁగఁ గా నిప్పటి
బులు బలవంతంబు లగుట, వలదె వివేకంబు పెద్దవారికి నింద్రా 39

ఇట్టి సుగుణములుగల మహాదాత్రలైన యాసురప్రి దొలంగెనను సరకు సేయక నామునవసఁ దన వైభవము నెల్ల నొసంగిన మహామహుండైన బలిచక్రవర్తియందు విషణ్ణత్వంబు నారోపించుట యార్యుల కెల్ల నత్యంతవిషాదావహంబై యున్నది.

56. లోకతత్త్వవిచక్షణుండగుటం జేసి దుఃఖింపకయుండె (స్కం. 8. ప. 383) అనునది లోకకాలవిచక్షణుండగుటం జేసి దుఃఖపడకయుండె అని మూ. సం. పరాజితోఽపి నాఖిద్యల్లోకతత్త్వవిచక్షణః (స్కం. 8. అ. 21. శ్లో. 48. రెండుముద్రణములు నొకటే) కావున లోకతత్త్వ విచక్షణుం డనుటయే మూలానుసారి.

57. నానావిధములైన నామరూపంబులఁ గర్మలోచనులకుఁ గానఁబడఁడు (స్కం. 8. ప. 435) అనునది నానావిధాకారనామగుణంబులఁ గర్మలోచనులకుఁ గలఁడు లేఁడు అని మూ. సం. స్త్వాయ మానో జనై రేభిః మాయయా నామరూపయా, విమోహితాత్మభి ర్నానాదర్శనై ర్నచ దృశ్యతే.

(స్కం-8-అ-14-శ్లో-10 ముద్రణములు రెండు నిట్లే) గుణంబు లనుమాట మూలమందు లేదు. కానఁ బడఁడు అనుటయే మూలానుసారి గాన యుక్తము

58. వైదికజ్ఞానయుక్తియుం వైరిజయము, నిన్నుఁ గొలువనినరులకు నెఱయఁగలదె (స్కం-8-ప-483) అనునది వైదికజ్ఞానమును ముక్తి వైరిజయము, నిన్నుఁ గొలువనినరులకు నెఱయఁగలదె అని మా. సం. ఆయుః పరం వపు రభీష్ట మతుల్యలక్ష్మీ ర్ద్యౌ ర్భూరసా స్సకలయోగగుణా స్త్రివర్గః, జ్ఞానంచ కేవల మనంత భవంతి తుష్టా త్త్వత్తో నృణాం కిము సపత్నజయాదిరాశీః (స్కం-8-అ-17-శ్లో-10) ఇందు ముక్తి అనుమాట లేదు. కాన యది యనావశ్యకము.

59. అంత హరిహృదయంబెఱింగి తార్క్ష్యనందనుండు యాగసుత్యాహంబున వారుణపాశం బుల నసురవల్లభునిబంధించె నంత (స్కం-8-ప-638) ఇందున్న హరిహృదయంబు అను దానియందు హరి అనుమాట వదలఁబడినది. సం. అధ తార్క్ష్యసుతో జ్ఞాత్వా విరాట్ప్రభుచికీర్షితమ్, బబన్ధ వారుణైః పాశైః (స్కం-8-అ-22-శ్లో-27) ఇందలి ప్రభుచికీర్షితమ్ అనుదానికి హరిహృదయంబు వ్రాయఁబడినది. హరి అనుమాట లేకున్న నర్థము చక్కఁగా స్ఫురింపదు.

60. ఉ. కన్నులు గల్గువాఁడు మఱి కాననివానికిఁ ద్రోవఁ జూపఁగాఁ
జన్న తెఱంగు మూఢునకు సన్మతి దా గురుఁ డౌట సూర్యుఁడే
కన్నులు గాఁగ భూతములఁ గాంచుచు నుండురమేశ మాకు ను
ద్యన్నయమూర్తి వై గురువ వై యలసద్గతిఁజూడఁ జూపవే. (స్కం-8-ప-722) అనునది

ఉ. కన్నులు లేనివాఁడు మఱి కాననివానికిఁ ద్రోవఁ జూపఁగాఁ
జన్న తెఱంగు మూఢున కసన్మతి దా గురుఁ డౌట సూర్యుఁడే
కన్నులు గాఁగ భూతములఁ గాంచుచు నుండురమేశ మాకు ను
ద్యన్నయమూర్తి వై గురువ వై యలసద్గతిఁజూడఁ జూపవే. అని మా.

చన్నపురీ ముద్రణమందు సం. సచక్షు రంధస్య యథాగ్రణీః కృత స్తథా జన స్యావిదుషో బుధో గురుః, త్వమర్కదృ క్సర్వదృశాం సమీక్షణో వృతో గురు ర్న స్స్వగతిం బుభుత్సతామ్. బొంబాయీ ముద్రణమందు, అచక్షు రంధస్య యథాగ్రణీః కృత స్తథా జనస్యావిదుషో௨బుధో గురుః, త్వమర్కదృ క్సర్వదృశాం సమీక్షణో వృతో గురు ర్నః స్వగతిం బుభుత్సతామ్. అని యున్నది. పైరెండుపాఠంబులయం దేపాఠము సమీచీనమో విద్వాంసులే పర్యాలోచింపవలయు. శ్లోక ప్రథమార్ధము ద్వితీయార్ధమునకు దృష్టాంతముగా నున్నది. అచక్షుః అని యీపాఠ ముండుట యాలోచనీయము. గ్రుడ్డివానికి గ్రుడ్డివాఁడు దారి సూపుట కెట్లు పలునుపడు. వ్యాఖ్యానమందు పూర్వభాగము దృష్టాంతమని స్పష్టముగా వ్రాయఁబడినది. ఈశ్వరుని గ్రుడ్డివానినిగాఁ జేయుట కేవలముఁ జింత్యము. అట్లగుటం జేసి చన్నపురీ ముద్రణమునందలి పాఠమే యార్యసమ్మతమనవలయు. కావున నిట్లు కన్నులు లేనివాఁడు......జూడఁ జూపవే. అని మార్చుట సాధుసమ్మత మగునా, పర్యాలోచించునది.

61. కొందఱు మంత్రులుగూడ రా సైంధవంబయిన గుఱ్ఱముసెక్కి యందమైన (స్కం-8-ప-16) ఇందలి కొందఱు మంత్రులు అనునది కొందఱుభృత్యులు అని మా. సం. స ఏకదా మహారాజ విచరన్ మృగయాం వనే, వృతః కతిపయామాత్యై రశ్వ మారుహ్య సైంధవమ్ (స్కం.-9-అ-1-శ్లో-23. రెండుముద్రణములు నిట్లే) అనియున్నది గాన మంత్రు లనుటయే మూలానుయాయి.

62. ఉత్తరాపథంబునకు రక్షకులైరి (స్కం. 9. ప. 42) అనునది ఉత్తరాపథంబునకు రాజులైరి అని మా. సం. ఉత్తరాపథగోప్తారో బ్రహ్మణ్యా ధర్మవత్సలాః (స్కం. 9. అ. 2 శ్లో. 16. రెండు ముద్రణములు సట్లే) అని యున్నది కాన గోప్తారః అనుటకు రక్షకులు అనుటయే మేలు.

63. ధృష్టునివలన ధార్ష్టంబను వంశంబు గలిగి భూతలంబున బ్రహ్మభూయంబు నొంది నెగడె. (స్కం-9-ప-42) ఇందలి భూతలంబున బ్రహ్మభూయంబు నొంది నెగడె అనునది భూతలంబున బ్రహ్మణ్యంబై నెగడె అని మా. సం. ధృష్టాద్ధార్ష్టమభూత్ క్షత్రం బ్రహ్మభూయం గతం క్షితౌ (స్కం. 9. అ. 2. శ్లో. 17) అని యున్నది కాన బ్రహ్మభూయంబునొంది నెగడె అనునదియే మేలు.

64. మీర లియ్యాశ్రమదూషణంబు సేయ నోపుదు రది (స్కం. 9. ప. 53) అనునది మీర లియ్యాశ్రమంబున నకృత్యంబు సేయ నోపుదురు అని మా. సం. వ్యక్తం కేనాపి నస్తస్య కృతమాశ్రమదూషణం (స్కం. 9. అ. 3. శ్లో. 6) అనియున్నది కాన యాశ్రమదూషణంబు అనుటయే యుత్తమము.

65. సూర్యతేజంబున సొంపారు నరు. గని వీఁ డెవ్వఁడో దీనివిభుఁడు గాఁడు (స్కం. 9. ప. 62) ఇందలి నరుఁగని అనునది వరుఁగని అని మా. సం. దదర్శ దుహితుః పార్శ్వే పురుషం సూర్యవర్చసం (స్కం. 9. అ 3 శ్లో. 18) పురుషం అని మూల మందున్నది కాన నరుఁగని అనుటయే మేలు.

66. క్రేపులయొఱ్ఱు నాఁకుచును రంగచ్ఛేలలై యున్నమం, దాలక్ (స్కం. 6. ప. 92) ఇందలి రంగచ్ఛేలలై యునది రంగచ్ఛాయలై అని మా. సం. గవాం రుక్మవిషాణానాం రూప్యాంఘ్రీణాం సువాససాం (స్కం-9-అ-4-శ్లో-36. బొంబాయి ముద్రణమందు 33 వ శ్లోకము) సువాససాం అని యున్నది గాన రంగచ్ఛాయలై అనునది నిర్మూలము.

67. ఆఁకట మలమల మాడుచు, వీఁక నతం డడవి నున్న విప్రమిథునముఁ (స్కం-9-ప-241) అను దానియందలి అడవినున్న విప్రమిథునముఁ అనునది అడవిఁ దిరుగు విప్రమిథునముఁ అని మా. సం. వ్యవాయకాలే దదృశే వనౌకౌ దంపతీ ద్విజౌ (స్కం-9-అ-9-శ్లో-26) బొంబాయి ముద్రణమందు 25 వ శ్లో) ఇందలి వనౌకః అనుదానికి అడవినున్న యనుటయే రమ్యము.

68. ప్రస్కందుండు మొదలగు బ్రాహ్మణులను జన్మించిరి. (స్కం-9-ప-593) అనునది ప్రస్కందుండు మొదలగు బ్రాహ్మణజాతులను జన్మించిరి. అని మా. సం. తస్య మేధాతిథి స్తస్మాత్ప్రస్క(ణ్వ)న్నాద్యా ద్విజాతయః (స్కం-9-అ-20-శ్లో-7) ఇందలి ద్విజాతయః అనుదానికి బ్రాహ్మణులు అని యర్థమేగాని బ్రాహ్మణజాతులు అని కాదు. ఇట్లు సవరించుట ఎట్లు లించుకు.

69. ధనములనొంది యుదారవృత్తి (స్కం-9 ప-702) అనునది ధనముల నమ్మ కుదారవృత్తి అని మా. సం. అనష్టవిత్తస్మరణో బుభుజేఽక్షయ్యషడ్వసు (స్కం-9-అ-23-శ్లో-26) అనష్టవిత్తస్మరణః అనుదానికి ధనస్మరణంబు నశింపక అని అర్థము. అనఁగా ధనముల నొంది అని చెప్పవలయునే గాని ధనముల నమ్మక అని చెప్పరాదు.

70. వారలకు ధృతదేవయు శాంతిదేవయు నుపదేవయు శ్రీదేవయు దేవరక్షితయు సహదేవయు దేవకియు ననఁ దోఁబుట్టువు లేడ్వురు గలిగిరి వినుము. (స్కం-9-ప-712) అను దానియందలి అనఁ దోఁబుట్టువు లేడ్వురు గలిగిరి అనునది అనఁ బరఁగినకూఁతు లేడ్వురు గలిగిరి అని మా. ఇందుఁ దోఁబుట్టువులఁ గూఁతులనుగా గ్రహించుట యాచారంబు గాఁబోలు. ఇది యెంతయు

వింత దీవికి సంస్కృతము. తేషాం స్వసార స్స ప్తాసన్ ధృతదేవాదయో నృప (స్కం-9-అ-24-శ్లో-23) ఇందు స్వస అనుటకుఁ దోఁబుట్టువే కాని కూఁతురు కాదు.

71. అని మఱియుం సామరూపంబు లగుపలుకులు వలికిన (స్కం-10-పూ-ప-35) అనునది అని మఱియు సామ భేదంబు లగుపలుకులు పలికిన అని మా. సం. సాంత్వయామాస వై శౌరి ర్బహుమానపురస్సరమ్ (స్కం-10-అ-1-శ్లో-12) అనుటకు సామరూపంబు లగుపలుకులు వలికిన అనుటయే సరి.

72. అని యిట్లు కీర్తించినగుహ్యకులం జూచి నగుచు (స్కం-10-పూ-ప-409) అనునది అని యిట్లు కీర్తించి నమస్కరించిన గుహ్యకులం జూచి నగుచు అని మా. సం. ఇత్థం సంకీర్తిత స్తాభ్యాం భగవాన్ గోకులేశ్వరః (స్కం-10-అ-10-శ్లో-40) ఇందు నమస్కరించిన అని యర్థమిచ్చుమాట లేదు.

73. అబ్బాలకులు మేఘశ్యాములును హార కుండల కిరీట వనమాలికాభిరాములును శ్రీవత్స మంగళాంగద నూపురకనకకటకకంకణకటిఘటిత కాంచీగుణోద్దాములును (స్కం-10-పూ-ప-536) అనునది అబ్బాలకులు మేఘశ్యాములును హారకుండల కేయూర కిరీట వనమాలికాభిరాములును శ్రీవత్స మంగళాంగదనూపుర కనకకటకకంకణకటిఘటిత కాంచీగుణోద్దాములును అని మా. సం. వ్యదృశ్యంత ఘనశ్యామాః పీతకౌశేయవాససః. 46. చతుర్భుజా శ్శంఖచక్రగదారాజీవపాణయః. కిరీటినః కుండలినో హారిణో వనమాలినః. 47. శ్రీవత్సాంగద దోరత్న కంబుకంకణపాణయః, నూపురైః కటకైర్భాజిత్కటిసూత్రాఙ్గుళీయకైః. 48. అంఘ్రిమస్తక మాపూర్ణతులసీనవదామభిః. 49. (స్కం-10-అ-13-శ్లో-46-47-48-49) ఇందు కిరీటినః అని యుండుటావులో కేయూర అని మార్చఁబడినది. మార్చఁబడినను చింత లేదు. పరల మంగళాంగద అని చెప్పుటచే అంగదశబ్దము గ్రహింపబడినది. కావున కేయూరాంగదశబ్దములు రెండును గ్రహింపఁబడినవి. రెండు (కేయూరమఙ్గదం తుల్యే అని నిఘంటువు) నేకార్థంబులే కావున పునరుక్తము. ఇది సంస్కృతమున లేదు. ఇట్లు మార్పు పరిష్కర్తకుం గలనేర్పు.

74. విషజలంబునలన విషధరదానవువలన (స్కం-12-పూ-ప-1038) అనునది విషజలంబునలన విషధరదానవివలన అని మా. సం. విషజలాశయా ద్వ్యాళరాక్షసాత్ (స్కం-10-అ-31-శ్లో-3) అని యున్నది. కాన వ్యాళరాక్షసాత్ అనఁగా విషధరదానవి కాదు. పుంలింగశబ్దమైన విషధరదానవునియే గ్రహింపవలయు. అఘాసురుఁ డజగరరూపమున వ్రేల మ్రింగునట్టివిషయము దశమస్కంధ పూర్వభాగమందు 468 మొదలు 484 దాఁక గలపద్యములలోఁ దెలుపఁబడియున్నది.

75. మొదటిమేను గాంచెదవు మూఢుండ పొమ్మని రాదయానిధుల్ (స్కం-10-పూ-ప-1116) అనునది మొదలిటిమేను గాంచెదవు మూఢుండ పొమ్మని రోదయానిధీ. అని మా. సం. శాపో మేఽనుగ్రహాయైవ కృత స్తైః కరుణాత్మభిః (స్కం-10-అ-34-శ్లో-14 రెండుముద్రణములు నిట్లే) కావున పొమ్మని రాదయానిధుల్ అనుటయే సరి.

76. అభ్యజ్యమానలై జలంబు లాడకయుం అనుదానికి అభ్యంజమానలై జలంబు లాడకయుం అనియున్నవి. సం. అభ్యజ్యమానా అకృతోపమజ్జనాః (స్కం-10-అ-41-శ్లో-26) కావున మొదటిదే సరి, రెండవది తప్పు.

77. వచ్చురాఁగకారుం డగునొక్కరజకుం గని (స్కం-10-పూ-ప-1258) అనునది వచ్చువాని నొక్కరజకుం గని అని మా. సం. రజకం కంచి దాయాంతం రంగకారం గదాగ్రజః (స్కం-10-

అ-41-శ్లో-32) వ్యాఖ్యయందు వస్త్రాణాం రాగ మపి కుర్వన్ రంగకారః అనియున్నది. కావున రా కారుం డనుమాట వదలుట బేలతనము.

78. కర్ణాటక దేశంబుల నలుపు గలిగి మనోజవంబులును శుక్లవర్ణంబులు నైనతురంగంబుల వ ఖుం డొసంగె (స్కం-10-పూ-ప-1611) అనుదానియందలి శుక్లవర్ణంబులు అనునవి శుక్లారుణ వర్ణంబులు అని మా. సం. శ్యామైకకర్ణాన్ వరుణో హయానాం చ్ఛుక్లాన్ మనోజవాన్ (స్కం-10 అ-50-శ్లో-54 బొంబాయిముద్రణమందు 56) ఈశ్లోకమందు శుక్లవర్ణము చెప్పఁబడినదే గాని శుక్లా రుణవర్ణంబులు చెప్పఁబడవయ్యె. అరుణవర్ణంబు గ్రంథపరిష్కర్తకు నెట్లు స్ఫురించెనో విస్మయావహ మై యున్నది

79. గ్రాహ్య గ్రాహక గ్రహణంబు లనుత్రివిధభేదంబులుం గలిగిన (స్కం-11-ప-52 అనునది గ్రాహ్య గ్రాహక గ్రాహిత్వంబు లనుత్రివిధభేదంబులు గలిగి అని మా. సం. విశుద్ధం జ్ఞాన మేవైకం మాయయా భాసతే త్రిధా, గ్రాహకాద్యైర్యథా స్వప్నే యత్ర సంవిల్క్రియాఫలమ్ (స్కం-11-అ-3-శ్లో-5) వ్యాఖ్యయందు గ్రాహకగ్రహణగ్రాహ్యాణి. స్వప్నః స్వప్నావస్థా సంవేత్తీతి సంవిత్ సంవేత్తా. క్రియాసంవేదనం ఫలం సంవేద్యం ఈప్సితతమత్వాత్. అని యున్నది కావున మొదటిదానియం దుండునదే సరి.

80. చతుర్థస్కంధమందు కరిపెన సంఖ్య గలవచనంబున పం బంతికిఁ దర్వాత "స్తంబు నను భవించు వందంబునం బురుషుం డేలింగశరీరంబునం జేసి కర్మంబు" అనుబంతి ముద్రింపఁ బడవయ్యె. ఇట్లు బంతియొకింతసు ముద్రింపఁబడకుండుట చూడఁగాఁ బరిష్కర్తృత్వం గలవారిరూకత యింతనట్టని తెలియనగును.

మీఁద వివరింపఁబడినవే కాక ఛందోవిషయంబులైనస్ఖాలిత్యంబులు వ్యా కరణ విరుద్ధప్రయోగంబులు గలుగున ట్లెన్ని యెడలనో మార్పఁబడినవి. అదోష ములుగా నున్నను సదోషములుగా గ్రంథములమార్చుట యనపేక్షణీయంబు. ఈవిషయంబునకుఁ గొన్ని యుదాహరణంబులు దెలుపఁబడియెడు

ప్రాసభంగమున కుదాహరణములు.—

81. క. ఒకవృక్షమూలతలమున, నకలంకగుణాభిరాముఁ డాసీనుం డై
యకుటిలమతి బదరీవని, కేఁక నీ వరుగు మని మొఱఁగ యేఁగిరి నేఁడున్.

స్కం. 3. ప. 141 అనునది

క. ఒకవృక్షమూలతలమున, నకలంకగుణాభిరాముఁ డాసీనుం డై
యకుటిలమతి బదరీవన,మునకును బొమ్మనుచు మొఱఁగి పోయిన నేఁడున్. అనిమార్పఁబడినది

82. ఉ. తెంపరి వై పొరింబొరిని దేవకిబిడ్డలఁ జిన్నికుఱ్ఱలం, జంపితి వంశ నైన నుపశాంతి వహింపక తాలమీఁద నొ, ప్పింపఁగ నిప్పిరో యిదిఁగను నీరమె నాసరసన్ జనించి నిన్, జంపెడి వీరుఁ డొక్కఁడెస సత్కృతి నొందెడువాఁడు దుర్మతీ. (స్కం-10-పూ-ప-154) అనునది ఉ. తెం పరివై పొరింబొరిని దేవకిబిడ్డలఁ జిన్నికుఱ్ఱలం, జంపితి వంశనైన నుపశాంతి వహింపక తాలమీఁద నొ,ప్పించితి నిప్పిరో యిదియు బీరమె నాసరసన్ జనించి నిన్, జంపెడివీరుఁ డొక్కఁడెస సత్కృతి నొందెడువాఁడు దుర్మతీ. అని మార్పఁబడినది.

గణభంగమున కుదాహరణములు:—

83. తే. ఇన్నియుఁదెలియ నానతి యిచ్చి నన్ను, నర్థి రక్షింపు యజ్ఞదానాదిపుణ్య (స్కం-3-ప-260) అనునది తే. ఇన్నియును జెలియ నానతి యిచ్చి నన్ను, నర్థి రక్షింపు యజ్ఞదానాదిపుణ్య, అని మార్పఁబడినది.

84. తే. రూఢి నమ్మనువుకు శతరూపవలన, భూనుతు లగుప్రియవ్రతోత్తానపాదు (స్కం-4-ప-217) అనునది తే. రూఢి నమ్మనువునకు శతరూపవలన, భూనుతు లగుప్రియవ్రతోత్తానపాదు, అని మార్పఁబడినది.

85. తే. సాధనాయ పురాపురుషాయ యజ్ఞ, రేతసే జీవతృప్తాయ పృథ్వీరూప (స్కం-4-ప-702) అనునది తే. సాధనాయ పురాణపురుషాయ యజ్ఞ, రేతసే జీవతృప్తాయ పృథ్వీరూప, అని మార్పఁబడినది.

86. తే. పరమునికి వందన మొనర్తుఁ బరిఢవించి, మున్నవితథానుభూతికి మ్రొక్కికొందు (స్కం-6-ప-213) అనునది తే. పరమునికి వందనము సేతుఁ బరిఢవించి, మున్నవితథానుభూతికి మ్రొక్కికొందు, అని మార్పఁబడినది.

87. తే. లలితరేఖలు ధరణి నలంకరింప, నుద్ధవునికరతల మూని యొయ్య నడచి (స్కం-10-ఉ-భా-ప-639) అనునది తే. లలితరేఖలు ధరణి నలంకరింప, నుద్ధవునికరతలం బూని యొయ్యనడచి, అని మార్పఁబడినది.

యతిభంగమున కుదాహరణము:—

88. సీ. మనుట నిత్యము గాదు మరణంబు నిజమని యెఱిఁగి మోక్షస్థితి నిచ్ఛగించు (స్కం-1-ప-393) అనునది సీ. మనువు నిత్యము గాదు మరణంబు నిజ మని,యెఱిఁగి మోక్షస్థితినిశ్చయించు అని మార్పఁబడినది.

వ్యాకరణవిరుద్ధప్రయోగముల కుదాహరణములు:—

89. మొనసి నిరాహార భావమున దేవనదీ (స్కం-1-ప-204) అనునది మొనసి నిరాహారిభావమున దేవనదీ, అని మార్పఁబడినది. నిరాహారి యనురూప మెట్లువచ్చె?

90. అమ్మేధాత్మకు లోకయింతయుఁ, గ్రోధముఁ దేరైరి సత్త్వగుణసంగతులై (స్కం-2-ప-130) అనునది అమ్మేధాత్మకు లోకయింతయుఁ, గ్రోధముఁ దేరైరి సత్త్వగుణయుక్తులరై, అని మార్పఁబడినది. ఇందిలి సత్త్వగుణయుక్తులు అను ప్రథమపురుషాంతవిశేషణమునకు అరై అనునది యెట్లు చేర్పఁబడియె?

91. చేయవలయునంటివె యనయంబును (స్కం-4-ప-572) అనుదానికి మాఱు చేయవలయు నంటివి యనయంబును అని యుండుటచే మధ్యమపురుషక్రియాంతి మేత్తునకు సంధి లే దయ్యెఁగదా. ఇది యెట్లు పొసఁగు?

92. బలి నంభోరుహనేత్రుఁ డేమిటికినై పాదత్రయిన్ వేఁడె (స్కం-8-ప-137) అనునది బలి నంభోరుహనేత్రుఁ డేమికోఱకై పాదత్రయిన్ వేఁడె, అని మార్పఁబడినది. ఇది యనౌపవిభక్తి కాంతముగా నెప్పుడైనఁ బ్రయోగంబులం జూపట్టెడినే?

93. ఆ. వికచకమలనయన వేతొ్రోకయింటిలో, వెలయ తోలు దిరుగ వేసి యెక్కి (స్కం-10-పూభా-ప-36) అనునది ఆ. వికచకమలనేత్రి వేతొ్రోకయింటిలో, వెలయ తోలు దిరుగ వేసి యెక్కి, అని మార్పఁబడినది. వికచకమలనేత్రి యనురూపము సాధువా?

94. అభ్యజ్యమాన లై జలంబు లాడకయుం (స్కం-10-పూభా-ప-1247) అనుదానికి మాఱు అభ్యంజమానలై జలంబు లాడకయు అని యున్నది. అభ్యంజమాన అనురూపమెట్లు గలిగె? అర్థము పొసఁగియున్నె?

95. సీ. పరమబంధుఁడుగాని పగయ కాఁడు (స్కం-10-ఉభా-ప-751) అనుదానికి మాఱు సీ. పరమబంధుఁడు కాని పగఱ కాఁడు అనియున్నది. ఏకవచనమున పగఱ అనునది వ్యాకరణసమ్మతమా? పగ=పగవాఁడు, విరోధి.

ఉదా.—మనకుం బగ యింద్రుఁడ కాఁడె యెల్లభంగులఁ దలఁపఁ.

(నిర్వచనోత్తరరామాయణము.)

మీఁద నుదహరింపఁబడినవి గాక ముద్రణస్ఖాలిత్యము లెన్నియేనిఁ గలవు అవి యంతగాఁ బాటింపఁ దగినవి కావు కావున వాని నిందుఁ దెలుప నూను కొంటిని. 'ప్రమాదో ధీమతా మపి' యనున్యాయము ననుసరించి యెట్టివారికేనిఁ బ్రమాదంబు గలుగవచ్చుఁగాని వలయు నని మార్చినకతంబుననే నింతలుగఁ దెలుపవలసె. ఇదియ యీగ్రంథంబు నచ్చొత్తింపం గలప్రధాన కారణంబు

ఏను సర్వకళాశాలను వదలి పోవలసియుఁ గార్యాంతరవ్యాసక్తి యని వార్యంబుగ సంభవించియు నాకు వలసినంతయవకాశంబు లేమింజేసి యాగ్రంథము మిక్కిలిచక్కఁగా శోధింపఁగానీ పీఠిక విరివిగ లిఖింపంగాని వలనుపడదయ్యె.

ఈగ్రంథంబు నొక్కపర్యాయమే సవరించి యిచ్చితిని గాని ముద్రించునప్పుడేను శోధించినవాఁడంగాను. అతివేగముగాముద్రింపఁబడినదిగాన ఇందునుగొన్ని తప్పిదంబు లుండవచ్చును. ఉన్నను నార్యులు గుణగ్రహణంబుగావించి మించినకరుణమై నన్నును మన్నించి కవికిం గలనిరతిశయభక్త్యుద్దీపకకవిత్వమహత్త్వంబు మథించి తదాస్వాదనంబు గాంచి పరమానందంబునం బొందుదురు గాక!

అని ప్రశ్రయంబుగ విన్నవించు

రాయదుర్గము, నరసయ్యశాస్త్రి,

క్రైస్తవ సర్వకళాశాలా ప్రధానాంధ్రపండితుఁడు.

శ్రీరామచంద్రపరబ్రహ్మణే నమః.

ఆంధ్ర భాగవత విమర్శము.

అభిరూపశేఖరులారా !

మహాకవి యగుబమ్మెరపోతరాజుకవితాప్రాగల్భ్య మాబాలవేద్యంబు ఇమ్మహనీయునివలె భక్తిరసోద్బోధకముగ నుద్గ్రంథము వ్రాసినపరమార్థాకాంక్షి యాంధ్రవాఙ్మయమున వే ఱొక్కఁడు లేఁడు. ఆంధ్రవాఙ్మయమున గలగ్రంథములలో భారతభాగవతరామాయణము లుత్తమోత్తమగ్రంథములు. అందు భాగవతము త్యాగశీలుఁడు సహజపాండిత్యుఁడు నగుపోతరాజమహాకవిచే నాంధ్రీకృతంబైనది ఈకవి స్వతంత్రశీలుఁడు. వాఙ్మయరహస్యవేత్త రసపోషణంబున నాఱితేఱినవాఁడు ఉభయవాఙ్మయముల మేళవించి కూర్పుల గూర్చుటయం దసమానుఁడు సమకాలికులగు రాజన్యులకు లోనయి స్వతంత్రజీవనమున కంతరాయము గలిగించుకొనుటకుఁ బ్రతిఘటించిన జీవన్ముక్తుఁడు ఇట్టిలోకోత్తరునిపవిత్రగ్రంథము పఠించి కృతార్థతనొందినందులకుఁగృతజ్ఞతాసూచకముగఁ గొండొకపీఠిక వ్రాసి యాధునికపరిశీలనమున లభించినయాధారములతోఁ గవికాలము నివాసాదికము కవితావిమర్శము నించుకఁ జేయ సాహసించుచున్నారము.

పోతరాజు కాలనిరూపణముఁ జేయుటలోఁ జరిత్రకారులు తలకొకత్రోవఁ ద్రొక్కి యున్నారు. కవికాలనిరూపణమున కను వగుశాసనాద్యాధారములు నేఁటివఱకు లభింపకుంటచే నీయూహానిర్ణయమునం దెంతవఱకుఁ గృతార్థులము కాఁగలమో తెలుపఁజాలము చిరకాలపరిశ్రమముచే మేము సత్యమని విశ్వసించిన యంశ మించుక వాకొని ప్రకృత మనుసరింతుము.

పూర్వపీఠికాకారులు పోతరాజుజీవితకాలము క్రీ. శ. ౧౪౫౦ ప్రాంతమని నిరూపించిరి. కీర్తిశేషు లగువీరేశలింగముపంతులవారు ౧౪౭౫ వ కావలివాఁడని క్రొత్తకూర్పులో సవరించియున్నారు. చిలుకూరివీరభద్రరావుపంతులువారు వేఱొకవిధముగ వ్రాసిరి. పోతరాజు వీరలంద ఱుదాహరించినంతకంటెఁ బూర్వకాలమున నున్నటులఁ గొన్ని యాధారములు కానవచ్చుచున్నవి పోతరా జాంధ్రకవులలో నన్నయభట్టారకుని దిక్కనసోమయాజినిమాత్రమె ప్రశంసఁ జేసెను. శంభుదాసుని ప్రశంసఁగావింపఁకుంటచే నాతనికి సమకాలికుఁడో యాతనిరచనము వెల్లడికానంతటిసమీపకాలముననో యుండి యుండు నని విశ్వసింపవలయును. లేకున్న కవిద్వయమునె ప్రశంసింపవలసినప్రశస్తి తటస్థింపఁజాలదు. ఇంతియగాక పోతరాజు కవి

చక్రవర్తి యనఁదగు నాచనసోమనాథున కించుక యనంతరకాలమువాఁడు. సుప్రసిద్ధకవి యగు మడికి సింగనకవికిఁ బైకాలమువాఁడునై యుండెను. కాన నీయుభయకవుల మధ్యకాలమున నున్నటుల స్థూలదృష్టిచేతను సులభలబ్ధము లగునాధారములచేతను గూడ నిరూపింప నగును.

నాచనసోమనాథుని యుత్తరహరివంశములోని పద్యములఁ గొన్నింటిని పోతరాజనుకరించుటయే గాక మూలగ్రంథములో లేనిసత్యభామాసంగ్రామమును గూడ భాగవతమునఁ జేర్చికొనెను. ఉత్తరహరివంశకవితాచ్ఛాయలు భాగవతమున నందందుఁ గలవు దీనివలనఁ బోతరాజు నాచనసోమనాథునకు నవలివాఁ డనుట నిస్సంశయము నాచనసోమనాథునిజీవితకాలము క్రీ. శ ౧౩౭౦ ప్రాంతము.

పోతరాజు ననుకరించినప్రాచీనకవి మడికిసింగరాజు ఇతఁడు పోతరాజుభాగవతములో ఖిలమైనదశమస్కంధకథను ద్విపదకావ్యముగ వ్రాసియున్నాఁడు భాగవతములోనిపద్యముల ననుకరించి సింగన పద్మపురాణములోఁ బెక్కుపద్యములు వ్రాసియున్నాఁడు. వాని నుదాహరించుటచే గ్రంథవిస్తర మగును. సింగన పద్మపురాణములోని "మడికిసింగన తెనుంగున రచించెఁ దగఁ బద్మపురాణం బానసులకు త్రశీరాంశువు" అనుపద్యభాగముచే క్రీ శ. ౧౪౨౦ ప్రాంతమున నుండి యుండెను. పోతరాజో-ఈయిరువురుకవులకు మధ్యకాలమగు క్రీ. శ ౧౪౦౦ ప్రాంతములోఁ బ్రౌఢవయస్కుఁడై యుండి యుండును ఈనిర్ణయముచేఁ బోతరాజు సర్వజ్ఞసింగభూపాలునకు శ్రీనాథమహాకవికి సమకాలికుఁ డగుట తేటపడఁగలదు పోతరాజువలన భోగినీదండకము కృతినొందినవాఁడును భాగవతాంకిత మభిలషించినవాఁడు నగుసర్వజ్ఞసింగభూపాలుఁడు పిల్లలమర్రి బేతాళనాయని కేడవపురుషుఁడు. సోమకులపరశురామాదిబిరుదాంకితుఁ డగునసపోతరాజున కాత్మజుఁడు ఇతఁడును క్రీ శ. ౧౪౦౦ ప్రాంతమున నుండెను. సమకాలికుఁ డని చెప్పఁబడు శ్రీనాథమహాకవి నిశ్చితము క్రీ. శ ౧౪౧౮ నాటికి వేమభూపాలునివద్ద విద్యాధికారిగ నున్నట్లు, పానుగల్లి తామ్రశాసనములోని "విద్యాధికారీ శ్రీనాథో వీరశ్రీవేమభూపతేః" అనువాక్యముచే వ్యక్తమగుచున్నది. ఇన్నింటిని సమన్వయించి పోతరాజు క్రీ శ ౧౪౩౦లో భాగవతము రచించియుండు ననియు భాగవతపూర్వము వ్రాసెను నిర్ణయించినటులఁ బోతరాజు క్రీ. శ ౧౩౭౮ ప్రాంతములలో జనించి యుండె ననుటయు సమంజసము. కవికాలనిరూపణమున కింతకంటెఁ బ్రబలాధారములు ప్రకృతము లభించుట లేదు.

ఈకవినివాసస్థలమునుగూర్చి చర్చలు బయలుదేరినవి. ఒకపక్షమువారీకవి దత్తమండలములలోని కడపజిల్లా ఒంటిమిట్టనివాసి యని శాసించుచున్నారు. మఱియొకపక్షమువారు నిజామురాష్ట్రములోని ఒరంగల్లుప్రాంతవాసి యని శాసించుచున్నారు. మఱికొందఱుతోఁచినతమయభిప్రాయము నెఱింగింపక కావ్యము విమర్శనీయముగాని నివాసస్థానము జీవితచరిత్రము విమర్శనీయము కా దనుచున్నారు.

ఐశ్వర్యజీవితమురోసి సహజదరిద్రజీవితమె వాంఛించి మదమత్తు లగుసమకాలికరాజన్యులపంచలలోఁబడి దేవిరింపక యున్నంతలోఁ దృప్తినొంది భాగవతమువంటి యుత్కృష్టగ్రంథము తెలుఁగుచేసిన పోతరాజు గౌరవార్హుఁ డనుట నిర్వివాదాంశము. ఇట్టిమహానుభావుని పాదధూళిచేఁ బునీతమైన యాపుణ్యక్షేత్రము-ఆపవిత్రభూమి-ఆవాఙ్మయరంగస్థలము దివ్యస్థలమువలె భాషాసేవకులను దర్శనీయ మనుటలో సాహసము లేదు. మహాత్ముల జీవితములచేఁ బునీతము లైన మథుర-అయోధ్యా-హస్తినలవలెఁ గవులజీవితముల కాధారభూతము లగునివాసస్థలములు సైత మొకప్పుడు యాత్రాస్థలములు కాఁగలవు అట్టి పవిత్రస్థలముల నిరూపింప నవకాశమును గలవారై పరిశీలకులు నిరుత్సాహులయ్యెద రేని భవిష్యదాంధ్రలోకమున కాపరిశీలకులు తీరనియాందోళనము గూర్చినవా రగుదురు కాన లభ్యమానము లగుకవినివాసాదికాధారములు ముఖ్యముగఁ జర్చనీయము లని మామతము.

పోతనామాత్యుని నివాసస్థలనిరూపణమునకుఁ జాలినన్ని యాధారములు లేవు. భాగవతములోన నీవివాదమును బరిష్కరింపఁదగినన్ని చరిత్రాంశములు కానరావు. ప్రధానగ్రంథమగుభాగవతమును ముందుఁ జర్చించి పిమ్మట గ్రంథాంతరముల కేగుట యుక్తము.

భాగవతములో "మఱలి కొన్ని దినంబులకు నేకశిలానగరంబునకు వచ్చి" అని యేకశిలానగరము ప్రశంసింపఁబడి యున్నది. ఇదియె ఒంటిమిట్ట యని కొందఱు వివరించుచున్నారు. ఏకశిలానగరపదము ఒంటిమిట్ట యను తెనుఁగుఁబదమునకు సంస్కృతీకరణము కాఁజాలదు. అయ్యలరాజు రామభద్రుఁడు, అయ్యలభాస్కరకవులు లోనగువారు ఒంటిమిట్ట యని యేతమతమ గ్రంథములలో వ్యవహరించియున్నారు. ప్రాచీనశాసనములయందు గ్రంథములయందు ఒంటిమిట్టను ఏకశిలానగర మని వ్యవహరించినటుల నాధారములు కానరాకుంటచే నీయేకశిలానగరము తద్భిన్నస్థలముగ నిశ్చయించి తీఱవలయును. కాకతీయచక్రవర్తులనాఁటిశాసనములు ప్రతాపరుద్రయశోభూషణము, క్రీడాభిరామము లోనగుగ్రంథములవలన ఒరంగల్లునకు ఏకశిలానగర మనుసంస్కృతనామ మున్నటుల సువ్యక్తమగుచున్నది. చిరకాలమునుండి ఒరంగల్లునకు ఏకశిలానగర మనునామము గ్రంథస్థమై సుప్రసిద్ధమై యున్నది. ఒరంగల్లు అను పదమునకు ఏకశిలానగర మనుసంస్కృతీకరణ మెంతయు నొప్పియున్నది. పోతరాజుకాలమునాఁటికి ధారాళముగ నోరంగల్లు ఏకశిలానగర మని వ్యవహరింపఁబడుచున్నది. అంతకుమున్ను మహాకవులు రాజులు నానామము నెవ్యవహరించి యున్నారు. ఒంటిమిట్టను బోతరాజుసమకాలికులుగాని యంతకుఁ బూర్వులుగాని యంతదనుక నేల ఒకశతాబ్దమునకుఁ బూర్వమున నున్నవారుగాని యేకశిలానగర మని వ్యవహరించి యుండలేదు. "అప్రయుక్తత్వాత్ దోషః" అనునియమము ననుసరించియు నంతకుమున్నట్టినామాంతరవ్యాప్తి లేకపోవుటంబట్టియుఁ బోతననివాసనిరూపణమునకు వలయునన్ని యాధారములు నిజామురాష్ట్రమునందె-ఒరంగల్లుచుట్టుపట్టు

లనె లభించుటచేఁ బోతరాజు పేర్కొనిన ఏకశిలానగరము ఒరంగల్లె యని నిశ్చయించుట ప్రమాదము కాఁజాలదు. ఈయూహతో సుప్రసిద్ధపరిశోధకు లగురాయబహాదూరు వీరేశలింగముపంతులువారు చిలుకూరి వీరభద్రరావుపంతులువారు జయంతి రామయ్యపంతులువారు కే. వి లక్ష్మణరావుపంతులువారు వారు వీ రనేల సుప్రసిద్ధులగు నాంధ్రులందఱు నేకీభవించియే యున్నారు.

ఒరంగల్లుచెంత బమ్మెర యనునొక గ్రామము కలదు. ఆగ్రామమునందుఁ గౌండిన్యసగోత్రు లగునియోగులకుటుంబ మొక్కటి కలదు. వారు పోతనామాత్యుఁడు తమవంశీయుఁడని చెప్పుకొనుచున్నారు ఈబమ్మెరలోఁ బోతరాజుగద్దె యని నాలుగుతాళ్లుప్రాఁతిన యొకస్థలము కలదు అది ప్రస్తుతము జీర్ణమై నామమాత్రావశిష్టముగ నున్న యొక రామాలయమున కెదురుగ నున్నది దానిముందుగఁద్రోవ కడ్డముగ నొకశిల పడియున్నది. దానినె యచటివారు బమ్మెరపోతరా జని వ్యవహరించియున్నారు. నేఁటికి బమ్మెరలోనున్న కౌండిన్యసగోత్రులాశిలను శుభావసరములలోఁ బూజించుచు నది పోతనరూపవిగ్రహ మనియుఁబోతరా జాగ్రామములో నిభూములు దున్నె ననియుఁ దెలుపుచున్నారు ఆబాలగోపాల మచటివారు పోతరాజాబమ్మెరలో నుండెనని విశ్వసించి పరంపరగఁ జెప్పుకొనుచున్నారు ఇవి యన్నియు సత్యేతరము లనుటకంటె సాహస ముండదు ఇంతియగాక ఒరంగల్లుప్రాంతములలో బమ్మెర వారను నియోగులు కౌండిన్యగోత్రులు కలరు. వారందఱు పోతరాజు తమపూర్వుఁడని చెప్పుకొనుచున్నారు. భాగవతములోని స్కంధములు పూర్తిగావించిన యితరకవులుగూడ నొరంగల్లుప్రాంతము వారె. పోతరాజు ప్రియశిష్యుఁ డగు వెలిగందలనారయకవి యచటకు నైదామడలదూరమున నున్న వెలిగందలనివాసి ఈవెలిగందలచరిత్రప్రసిద్ధమై కొండొక కాలమున నాంధ్ర రాజ్యమునకు ముఖ్యపట్టణము గూడ నైయున్నది. భాగవతషష్ఠస్కంధము పూర్తిచేసినటుల గద్యమువలనఁ దెలియును. ఏర్చూరుసింగన యచటికిఁ గొలఁదిదూరములో నున్న యేర్చూరునివాసి ఏకాదశద్వాదశ స్కంధములు వెలిగందలనారయకవి పూర్తిచేసినటులఁ దెలిసెడుం తెలియక యో క్రమ్మర రచించినహరిభట్టారకుఁడు నిజాము రాష్ట్రములోని కంభము మెట్టునివాసి యని యాతని వరాహపురాణమువలన సువ్యక్త మగుచున్నది. వెలిగందలనారయకు ముందు దశమస్కంధభాగమును ద్విపదగ వ్రాసిన మడికిసింగన ఒరంగల్లున కాఱామడలదూరములో నున్న రామగిరిలో నుండెను. దీనిచే భాగవతము రచించినకవియు భ్రష్టభాగములు పూర్తిచేసినవారును ఒరంగల్లుప్రాంతములవా రని సువ్యక్త మగుచున్నది. పోతరాజు భోగినీదండకము రచించి సర్వజ్ఞసింగభూపాలున కంకితము గావించినటుల దండకాంత్యమునఁ గల యీ క్రిందిపద్యమువలనఁ దెలియుచున్నది.

"ఉ. పండితకీర్తనీయుఁ డగుబమ్మెరపోతన యాసుధాంశుమా
ర్తాండకులాచలాంబునిధితారకమై విలసిల్ల భోగినీ

దండకముఁ రచించె బహుదానవిహర్తను రావుసింగ భూ
మండలభర్తకుఁ విమతమానవనాథమదాపహర్తకుఁ."

ఈసర్వజ్ఞసింగభూపాలుఁడు పిల్లలమఱ్ఱి బేతాళనాయని కేడవతరమువాఁడు. ఈతఁడు సోమకులపరశురామాదిబిరుదాంకితుఁ డగు అనపోతనాయనికుమారుఁడు. ఈయనపోతనాయఁడు రాచకొండ రాజధాని గావించికొని యందు నివసించినటుల రాచకొండశాసనములలో నీయంశమువలన స్పష్ట మగుచున్నది. ఇంతియగాక సింగభూపాలకృత మగురసార్ణవసుధాకరములోఁ గూడ

"రాజా సరాజాచలనామధేయా, మధ్యాస్తవంశక్రమరాజధానీం
సతాం చ రక్షా మసతాం చ శిక్షాం, న్యాయానురోధా దనుసందధానః."

నిట్లు తాను రాచకొండలో నివసించుచున్నటులఁ జెప్పుకొని యున్నాఁడు. ఈరాచకొండ బమ్మెరకు ఓరుగల్లులకొకదినములోఁ బ్రయాణము చేయఁదగినంతదగ్గఱలో నున్నది. ఈసర్వజ్ఞసింగభూపాలుఁడే పోతనామాత్యునిభాగవతము నంకితము కావలయు నని కోరినటులను బోతన నిరాకరించుటచే నాతఁడు దౌర్జన్యముగఁ గృతి నాఁచికొని పూడ్చివేయుటచే నది జీర్ణించినటుల నొకప్రవాదము గలదు. దానినె ఇప్పటికి శతాబ్దమునకుఁ బై కాలమున నున్న కూచిమంచి తిమ్మకవి సర్వలక్షణసార సంగ్రహములో నీవిధముగ గ్రంథస్థము గావించియున్నాఁడు.

"సీ. ఘనుఁడు పోతనమంత్రి మును భాగవతము రచించి చక్రికి సమర్పించునెడల
సర్వజ్ఞసింగయక్ష్మావరుం డది తన కిమ్మని వేఁడఁగా నీయకున్న
నలిగి యాపుస్తకం బవనిఁ బాతించినఁ జివికి యం దొకకొంత జీర్ణమయ్యెఁ
గ్రమ్మఱ నది వెలిగందలనారపరాజును మఱి బొప్పరాజు గంగ
తే. రాజు మొదలగుకవివరుల్ తేజ మెసఁగఁ, జెప్పి రాగ్రంథములయందె తప్పు లొదవెఁ
గాని పోతకవీంద్రునికవితయందు, లక్షణం బెందుఁ దప్పునా దక్షహరణ."

దీనిని బట్టిచూడఁ బ్రవాదములను భోగినీదండకమును బట్టిచూడఁ బోతరాజునకు సర్వజ్ఞసింగభూపాలునకు సంబంధ మున్నదనుట సత్య మని తోఁచును సర్వజ్ఞసింగ భూపాలుఁడు పోతరాజును సమీపప్రాంతములలో నుండియుండురు. లేకున్నఁ బరాశ్రయవిముఖుఁ డగుపోతరాజును నిర్బంధింపవలసినయవసరము సింగభూపాలునకుఁ దటస్థింపఁజాలదు పోతరాజే యొంటిమిట్టకుఁ జెందినవాఁ డైనచో నోరుగంటిచెంతనున్న సర్వజ్ఞసింగభూపతి కృతినొంద నెంచుటయు నోరుగంటిప్రాంత వాసు లగునితరకవులు భ్రష్టభాగములు పూర్తిచేయుటయుఁ గౌండిన్యసగోత్రు లగుబమ్మెరవారు ఓరుగంటిప్రాంతములలో నుంటయుఁ దటస్థింపఁజాలదు. ఈవిషయము నిర్ధారణముచేయ నింకఁ గొన్ని సాధనములు కలవు.

పోతరాజు బమ్మెరలో నివసించియుండి యోరుగల్లున భాగవతరచనమునకుఁ బండితోత్తములచే ననుజ్ఞాతుఁ డైనటుల భాగవతమువలనఁ దెలియవచ్చుచున్నది

"వ. ......శ్రీమన్నారాయణ కథాప్రపంచవిరచనాకుతూహలుండనై యొక్కరాకా
నిశాకాలంబున సోమోపరాగంబు రాకంగని సజ్జనానుమతంబున నభ్రంకషశుభ్రసము

తుంగభంగ యగుగంగకుం జని త్రుంకు లిడి వెడలి మహనీయపులినతలమంటపమధ్యం
బున మహేశ్వరధ్యానంబుఁ జేసి..............." భాగ-ప్ర-15.

ఇట్లు పోతరాజు సోమోపరాగంబున గంగ కేగినటులఁ జెప్పికొనియున్నాఁడు. పోతన చంద్రగ్రహణము లక్ష్యమునం దుంచికొని కాశి కేఁగెనని మనము నిశ్చయించుట యుక్తము కాదు. దీనికిఁ గొన్ని బాధకములు కలవు ఎట్టిప్రయాణసౌకర్యములు లేని యాకాలమునఁ బాదచారియై చంద్రగ్రహణమునకుఁ గాశి కేఁగ ననుట పొసగదు. దూరదేశ మగుటచే గమ్యస్థానముఁ జేరకముందె యొకపుడు గ్రహణము మార్గమధ్యమున గడచిపోవచ్చును. ఇదియుఁ గాక గ్రహణమునకుఁ గాశీగంగాస్నానమునకేగువారికి సర్వసౌకర్యములు గలయీకాలముననె లేరు గానఁ బోతరాజేగినది భాగీరథి కని నిరూపింప వీలులేదు సమీపమున నున్న యొక జీవనది కేఁగియుండును గోదావరికి గంగానామము రూఢమై యున్నది. ప్రాచీనకవిపుంగవులు గోదావరిని గంగ యని వ్యవహరించియే యున్నారు. గ్రహణాదులలోఁ గృష్ణాగోదావరులకు సమీపవాసు లేగుటాచారము నాఁటనుండి నేఁటివఱకు కలదు బ్రహ్మపురాణములోని గోదావరీమాహాత్మ్యమునఁ గోదావరికి గంగ యను నామాంతరమున్నట్లును గ్రహణకాలమున గోదావరిస్నానము పుణ్యప్రదమనియును జెప్పఁబడియున్నది

"మహేశ్వరజటాస్థాయా ఆపో దేవ్యో మహామతే
గౌతమేన శివం పూజ్య ఆహృతో లోకవిశ్రుతః
భగీరథేన భూపేన ఆహృతోంశోపరస్తథా
ఏవం ద్వైరూప్య మభవ ద్గంగాయాః మునిసత్తమ
బ్రహ్మహత్యాదిపాపాని మనోవాక్కాయికానిచ
స్నానమాత్రేణ సర్వాణి విజయం యాంతు శంకర
చంద్రసూర్యోపరాగేచ..............."

"ప్రాఁక్స్థితస్థిర యైనభవజూటవాహిని" కావ్యాలంకారచూడామణి.

"క. మందాకిని కేగి మహీ, నందన కమలములు గోసి నలువ్రన లీలం
జెంగ నున్నది లక్ష్మణ, పొందుగ నీ వచటికేగు భూమిజఁ గూడన్."
భాస్కరరామాయణము. అర. 307

"శ్లో. శీఘ్రం లక్ష్మణ జానీహి, గత్వా గోదావరీం నదీం
అపి గోదావరీం సీతాం..............."

అను వాల్మీకి రామాయణసూత్రకముబట్టిచూడ భాస్కరరామాయణమునందలి మందాకినియే గోదావరి యని తేలుచున్నది. గంగను మందాకిని యందురు గనుక గంగాగోదావరిపదములు భాస్కరరామాయణమతానుసారమున సమార్థకములు.

"గీ. అహహ జానకి నా కిపు డబ్బెనేని, యీజనస్థానమందాకినీజలములఁ
బ్రస్రవణగిరిఁ గేళ్కల రాజిలంగ, నేఁకటలు వాయఁ దిరుగనే యింతితోడ."
ఆంధ్రవాల్మీకిరామాయణము. (అరణ్య-1082.)

ఇందు మందాకినీశబ్దము గంగార్థమున రూఢమైనను గోదావరికిఁ బర్యాయ పదముగ నుపయోగింపఁబడియున్నది.

“చంద్రోపరాగసమయమునందు స్నానమొనర్చి దానంబు సేయువారు కిల్బిషహీనులై.”

“యోజనాయుతమయి పరగుగంగ” తాడూరి కృష్ణకవిప్రణీత గౌతమీమాహాత్మ్యము.

(ఈకవి గోదావరిని యథేచ్ఛముగ గంగ యని వ్యవహరించి యున్నాఁడు. ఇది ప్రాచ్యలిఖితగ్రంథాలయమునఁ గలదు.)

శ్రీరాముఁడు గోదావరిని శపించి యనుగ్రహించినకథాంశము గల ఘట్టమునందు గంగా పదము గోదావరికిఁ బర్యాయపదముగ మడికిసింగన ప్రయోగించి యున్నాఁడు. చూడుఁడు.

“గంగాప్రవాహంబునుగూర్చి యత్తీర్థస్నాతులకుం బునరావృత్తిలేని విష్ణుపదంబుఁబొందుటకు సంశయింపవల దని గంగాశబరీసంగమస్నానవిశేషంబుఁ జెప్పి మునిగణంబువీడ్కొని గంగ ననూనయించి యచ్చటువాసి చని” (పద్మ - అష్టమాశ్వాసము.)

సీ. “అట్టిమహాగంగ నఖిలహితార్థమై యవని భగీరథుం డనునృపాలుఁ
డును గౌతముం డనుమునియును జనుదెంచి యతినిష్ఠతోఁ దప మాచరించి
నను వేడుకొని గంగఁ గొనిపోయి రుర్వికి గౌతమాన్విత యయ్యెఁ బూత యైన
యమ్మహానదియును నతిపుణ్యమూర్తి యై తనరియు గౌతమి యనఁగఁబరఁగె

తే. గీ. మఱి భగీరథుచేత చేఁబడినగంగ, యల్లభాగీరథీఖ్యాత యయ్యె ధాత్రి
నువిద యిట్టిది గంగాసముద్భవంబు, వింటిగద దీని నాచేత వివిధగతుల.”

పద్మపురాణము - సప్తమాశ్వాసము.

(మడికిసింగన ఓరుగల్లుచెంతనున్న రామగిరిలో నున్నవాఁడు రామగిరి గోదావరీతీరమున నున్నది. నిజాముదేశమున గంగ యని గోదావరిని వ్యవహరించుటఁ బట్టియు సమార్థకము లగుటఁబట్టియు నిటుల వ్రాసియున్నాఁ డనుట నిక్కువము)

సీ. “ప్రహించు నేవీటిపశ్చిమప్రాకార మొరసి గంగమ్మసాగరము కొమ్మ.” కాశీఖండము.

(రాజమహేంద్రపురవర్ణనసందర్భమున)

సీ. “రాపూర్ణచంద్రిక రాగౌతమీగంగ రమ్ము భగీరథరాజతనయ.”

భాగవతము - దశమస్కంధము.

ఇటుల మహాకవు లనేకులు గోదావరిని గంగ యని వ్యవహరించియున్నారు. నిజాము రాష్ట్రవాసులు గోదావరిని గంగ యని వ్యవహరించుట మేము స్వయముగా నెఱింగియున్నారము. పోతరాజు స్నానార్థ మేగినది సమీపమున నున్న గోదావరీతీరమున కనుట నిక్కువము. కాశి కేగియున్నచో నేమహేశ్వరునో ఏవిశ్వేశ్వరునో ధ్యానించియుండునుగదా! ఇంతియగాక

“భాగవతపురాణ పారిజాత పాదపసమాశ్రయంబునను హరికరుణావిశేషంబునను గృతార్థత్వంబు సిద్ధించె నని బుద్ధి నెఱింగి మఱలి కొన్నిదినంబులకు నేకశిలానగరంబునకుఁ జనుదెంచి గురువృద్ధబుధబంధుజనానుజ్ఞాతుండ నై........” భాగ. ప్రథ. 23.

అను సీసవచనముగూడ పోతనామాత్యుని బమ్మెరనివాసమున కనుకూలముగ నున్నది. పోతరాజు కాలమునాఁటికి ఇంచుమించుగ నలువదియేఁబదిసంవత్సరముల క్రింద విద్యాపీఠ మనఁదగు కాకతీయసామ్రాజ్య మస్తమించెను. కాని విద్యావంతులకుఁ గవులకుఁ బండితులకు నేకశిలానగరమున నా కాలమునఁ గఱవు లేకుండెను. అది నగరముగాన మహాజనపూరితమై యుండెను. పోతరాజు గోదావరిస్నానము గావించి మఱలి బమ్మెరకు వచ్చునపుడు ఏకశిలానగరమునకు వచ్చెను. కాలదియాత్రికుడలు నడచిన రెండుమూఁడుదినములలో గోదావరీతీరమునుండి యేకశిలానగరముఁ జేరవచ్చును. మధ్యమార్గవిశ్రాంతిగ విశ్రమించినచు మఱలి మఱికొన్నిదినములకు ఏకశిలానగరంబునకుఁ జేరియుండుననుట యుక్తియుక్తముగనున్నది. ఏకశిలానగరము పోతరాజు కాలమున నపూర్వవైభవోపేతముగ నున్నటుల క్రీడాభిరామమువలనఁ దెలియును. పోతరాజు గంగాస్నానమునకే యేగెనన్నచో పైబాధకములు కాక స్నానాంతరమునఁ గొన్నిదినంబుల కేకశిలానగరమునకుఁ జేరుట సంభవింపదు. పోతరాజు ఒంటిమిట్టనుండి శ్రీశైలప్రాంతమందు గల పాతాళగంగాస్నానమునకుఁ బోయియుండరాదా యని ప్రతిపక్షవాదము కలదుగాని యది నిస్సారమైనది. పోతరాజు కాలమున నొంటిమిట్టకు నేకశిలానగరనామము లేదు. ఆ కాలమున నది యొకనగరమును గాదు. అట్టి ప్రసిద్ధులున్నట్లు తెలియరాదు. అంతకుమున్ను లేని యేకశిలానగరనామము పోతరాజు కల్పింపవలసినయగత్య ముండదు. ఉండెబో యావలివారు దాని నంగీకరించియుండెడివారే! ఈచర్చవలనఁ బోతరాజు గోదావరిస్నాన మాచరించి శ్రీరామసాక్షాత్కారుఁడై గృహాభిముఖుఁడై బమ్మెరకేగుచు నేకశిలానగరమునఁ బెద్దలకుఁ దనసంకల్ప మెఱింగించి యనుజ్ఞాతుఁడై *బమ్మెర చేరిగాని యేకశిలానగరమున నివసించిగాని భాగవతము రచించియుండుననుట సంభావ్యము.

ఏఁబదియఱువదిసంవత్సరముల క్రింద భాగవతపీఠికలో పురాణము హయగ్రీవశాస్త్రులువారు ఒంటిమిట్టయే యేకశిలానగరమని వ్రాసిరి. నాటనుండి యంధపరంపరగ ఒంటిమిట్టను ఏకశిలానగర మని యేఁబదియేండ్లకిటీవలివారే వ్యవహరింపసాగిరి. క్రీ. శ. 1800 లో మెకంజీదొరవారు సేకరించినస్థానికచరిత్రములో (Local Records) గల ఒంటిమిట్టశాసనములలో కైఫీయత్తులలో నేకశిలానగర మనుపే

* బమ్మెరను ప్రకృతము బొమ్మెర యని వ్యవహరించుటఁ జూచి వావిలికొలను సుబ్బరావు పంతులువారు బమ్మెర వేఱు బొమ్మెర వేరను వింతవాదమునకు వచ్చినారు. దత్తమండలవాసు లగు గుత్తి కేశవపిళ్లగారు బొమ్మెర పోతరా జనిరి. క్రీ. శ. 1829 లో కావలి వెంకటస్వామిగారు బొమ్మెన పోతరా జనిరి. ఇంతియగాక గ్రాంథికభాషలో గల "పలువు వలువగను కోరుకు కోరికగను ఉల్ల అల్లగను" మాఱుట మన మెఱింగియే యున్నాము. వ్యవహారభాషలో బమ్మెర బొమ్మెరగా మారెననుట యాశ్చర్యకరముకాదు. ఒంటిమిట్టను వొంటిమిట్ట యనియు వంటిమిట్ట యనియు వ్యవహారము చేసినటుల శాసనాధారములు కలవు. ఒంటిమిట్ట వేఱు తక్కిన వొంటిమిట్ట వంటిమిట్టలు వేఱని యేరేని యనగలరా? వ్యవహారమున నీషద్వ్యత్యస్తము ప్రతిశబ్దము చెందుచు నున్నది.

రెక్కడ కానరాదు ఒంటిమిట్ట యను పేరా గ్రామమునకు 'ఒంటఁడు'-'మిట్టఁడు' అను బోయలవలన వచ్చినటులఁ జెప్పఁబడినది. ఇట్టియెడ ఏకశిలానగర మనుసంస్కృత నామ మెటుల సరిపడుట సంభవింపఁగలదు? క్రీ. శ. 1430 లో నున్న అయ్యలరాజు త్రిపురాంతకుఁడు మొదలుకొని 1800 లో నున్న మెకంజీకి మధ్యగలవా రెవ్వరు ఒంటిమిట్ట నేకశిలానగర మని వ్యవహరింపలేదు. కాఁగా పోఁగా క్రీ. శ. 1849 ప్రాంతమున పురాణం హయగ్రీవశాస్త్రిగారు భాగవతపీఠికలోను, 18[illegible] లో మదరాసు మాన్యుయల్‌లోను, 1906 లో నేకశిలానగరమాహాత్మ్యమునమాత్రమే ఒంటిమిట్ట కేకశిలానగరప్రయోగము కానవచ్చుచున్నది కావున బాగుగా విచారించినఁ బోతరాజు చెప్పిన 'ఏకశిలానగరము' ఓరుగల్లెగాని ఒంటిమిట్ట కాదనియుఁ బోతఁరాజు దత్తమండలవాసి కాఁడనియు స్పష్టపడకపోదు. ఇఁక నీవిషయ మింతతో నాపి పోతరాజువంశజులు వ్రాసిన దాక్షాయణీపరిణయము పరింతము. కేసనమల్లన కవులు దాక్షాయణీపరిణయ మను గ్రంథము వ్రాసి గురుజాల మల్లనసోమయాజి కంకితముగావించి యున్నారు. వీరు బమ్మెరపోతరాజుమనుమ లనుటకు నా గ్రంథములోని యీ క్రిందికవిస్తుతిసాయము కాఁగలదు

చ. "నెఱిగురిగల్లునన్నయమనీషినిఁ దిక్కన శంభుదాసునిన్
బరువడి మత్పితామహుని బమ్మెరపోతన భాస్కరాహ్వయున్
వరకవి సార్వభౌముని నవారితభక్తి నుతింతు మెప్పుదున్
గురుకరుణాఢ్యు లంధ్రకవికుంజరులన్ దగ భూమి శోభిలన్."

కవిస్తుతిచేఁ బోతరాజునకు దాక్షాయణీపరిణయగ్రంథకర్తలు మనుమలని స్పష్టమగుచున్నది. ఈకృతినొందిన గురిజాల మల్లనసోమయాజి గుంటూరుమండలములోని గురిజాలనివాసి కానోపునని కొందరు తలంచిరి. ఇది ప్రమాదము. ఒరంగల్లుజిల్లా పరకాలతాలూకాలో నీగురుజాలయున్నది కవులనివాసస్థానముగూడ నోరంగల్లు ప్రాంతమే. కృతిపతికవులనుగూర్చి చెప్పుభాగమునఁ గలయీపద్యము చూడుఁడు.

సీ. "శ్రీరామలింగాంఘ్రిసేవావరప్రౌఢకవితాచమత్కృతిఁ గాంచువారి
నప్పలమ్మయును వీరాంబయుఁ బ్రౌఢసరస్వతికిని గన్నప్రజ్ఞవారి
కౌండిన్యగోత్రవిఖ్యాతి బమ్మెరభవ్యవంశాఢ్యులై సిరి వఱలు వారి
ఇవటూరుముక్తినాగేశసద్గురుభక్తి నాదిమశైవులైనట్టివారి
తే. గీ. కేసకవిమల్లకవినామకీర్తిపరుల, మమ్ము పిలిపించి మన్నించి మదిఁ దలంచి
ఘనత నుచితాసనంబుల నునిచి వేడ్క, వినయనయవాక్యములచేత నెనయఁ బల్కి."

ఈపద్యముబట్టిచూడఁ బోతనామాత్యునివంశజులు ఇవటూరియారాధ్యులవారినే గురువులుగ భావించినటులఁ దెలియుచున్నది. కృతికర్త మల్లనసోమయాజి వాసమగు గురిజాల నిజామురాష్ట్రమునందుంటచేతను కేసనమల్లనలు పోతరాజువలెనే శైవాచారప్రవిష్టులై ఇవటూరుఆరాధ్యులవారిశిష్యు లగుటవలనను వీరందఱు ఒరంగల్లుప్రాంతములవా రని విశ్వసింప వీలగుచున్నది. ఏవిధముగ నాలో

చించినను బోతరాజు నతనివంశీయులు వారిసంబంధులు ఒరంగల్లునకు సమీపము లోనివారని స్పష్ట మగుచున్నది.

పోతరాజుబాల్యావస్థ—వీరభద్రవిజయము.

ఇక్కడి రాజువంశజులందఱు వీరశైవమత ప్రవిష్టులై యుండిరి. ఆకాలమునఁ గాకతీయప్రథమప్రతాపరుద్రచక్రవర్తియవలంబనము నూఁతఁ గొని పాలకురికి సోమనాథకవి వీరశైవమతప్రచారము మిక్కుటముగాఁ గావించెను. రాజు లందఱు వీరశైవులైరి. బసవేశ్వరునిపిమ్మట నీమతమునకు వ్యాప్తిఁ దెచ్చిన దీ సోమనాథకవియే. ఇతఁడు పోతనగ్రాసగ్రామి యని చెప్పఁబడుబమ్మెరకు మూఁడు మైళ్లలో నున్నపాలకుర్తినివాసము కలవాఁడు. నియోగిబ్రాహ్మణుఁడు. "ఉత్తమ రాజు" అను నింటిపేరుగల కౌండిన్యసగోత్రుఁ డనియు శిఖాయజ్ఞోపవీతాదులు ద్యజించి సర్వసమతబోధించు వీరశైవమతముఁ బ్రవేశించి దాని నుద్ధరించె నని వినుచున్నారము. సోమనాథుఁడు పాలకుర్తినివాసి యనుటకు గ్రంథస్థము లగు నాధారములుకూడఁ గలవు.

సీ. "భవదీయసంబంధబంధురం బయ్యె నేభాగ్యంబుఁ జేసెనో పాలకురితి
భవదంఘ్రిపూజనాపరుల కిమ్మయ్యె నేభాగ్యంబుఁ జేసెనో పాలకురితి
యుష్మద్విహారసంయుక్తమై మించె నేభాగ్యంబుఁ జేసెనో పాలకురిని
యుష్మదీయాశ్రమాత్యున్నతిఁ గాంచె నేభాగ్యంబుఁ జేసెనో పాలకురితి
ఆ. వె. పాలకురితి యేమిభాగ్యంబుఁ జేసెనో, నీస్వనామపూర్వనిహిత మయ్యె
ఈహితానుషంగ యేకామ్రగురుచిత్త, నలినభృంగ సోమనాథలింగ."

అన్యవాదకోలాహలము.

"అచట శివభక్తులు సిగ్గుపడి పాలకుర్తికేఁ జని సోమనాథుని కెఱింగించిన ఆసోమనాథుండు శైవులు కానివారలఁ జూడకుండుటఁ జేసి ఒక్కశకటంబుగుడారంబుఁ బన్నించి."

ప్రతాపచరిత్రము.

ఈమహాకవి పాలకుర్తిలోనే సిద్ధినొందెను. అట నొకయాలయమును దత్రత్యులు కట్టి యొకలింగమునుస్థాపించి సోమనాథుని దైవముగ నాఁటినుండి నేఁటి వఱకుఁ బూజించుచు నుత్సవాదులు గడపుచున్నారు. పోతరాజుగూడ నాసోమనాథునిభక్తుఁడైనటుల నీక్రిందికీర్తనవలనఁ దెలియనగును.

"పాలకుర్తిసోమలింగా నీపాదములకు శరణూ, ఉరవుగ బమ్మెరపోతరాజునకు నీవు కోరినవరములు కృపఁ జేసినావట ॥పాల॥"

ఈకీర్తన నిజాముకరాష్ట్రములోని పాలకుర్తియుత్సవములలో జనసామాన్యము సోమనాథునిగూర్చి పాడునది దీనిబట్టిచూచినను భాగవతమునఁ గల పోతరాజు జనకుఁ డగు కేసనామాత్యునిఁ బ్రశంసించుఘట్టమునఁ గల

"......కేసన, దానమానకీర్తిధనుఁడు ఘనుఁడు
తనకు లక్కమాంబ ధర్మగేహినిగాఁగ, మనియె శైవశాస్త్రమహిమ గనియె."

ఈ పద్యభాగమువలనఁ బోతరాజుజనకుఁడు శైవమతాభిమాని యనియుఁ బైకీర్తనమువలనఁ బోతరాజు సోమనాథమహాకవిభక్తుఁ డనియుఁ దెలియును. పోతరాజు బాల్యావస్థలో నంతకు రెండుమూఁడువందలసంవత్సరముల క్రింద గతించినసోమనాథుఁడు దైవముగా భావింపఁబడుచుండె ననుట వింత కాదు. ఇంతకుఁ జెప్పునదేమనఁ బోతరాజు బాల్యమున వీరశైవమతాభిమాని యై యుండె ననియే. ఆస్థితిలో వ్రాసినదే వీరభద్రవిజయము. ఈగ్రంథము పోతనకృతము కా దనునొకప్రవాదము కలదు. మేముగూడ నీవిషయము నిర్ణయించువారిలో నొకరమే గాని వీరభద్రవిజయము పఠించి పూర్వాభిప్రాయమును మార్చికొనఁ గలిగితిమి.

ఉ. "భాగవతప్రబంధ మతిభాసురతన్ రచియించి దక్షకృ
ద్యాగకథావిధానమున నల్పవచస్కుఁడ నైతి తన్నిమి
త్తాగమవక్త్రదోషపరిహారతకై యజనైకశైవశా
స్త్రాగమవీరభద్రవిజయంబు రచించెద వేడ్కతోడుతన్."

అనువీరభద్రవిజయములోనిపద్యముఁ జూచిన యప్రౌఢముగ నున్నవీరభద్రవిజయము భాగవతమున కావల రచింపఁబడినగ్రంథము కాదనియు దాని నితరులు రచించిరనియు స్థూలదృష్టికిఁ దోఁచును కానిదూరమాలోచించినచోఁ "బై పద్యము వీరభద్రవిజయలిఖితప్రతులలోఁ గానరాదు. ఆంధ్రసాహిత్యపరిషత్తులోఁ గల తాళపత్రగ్రంథములలోని వీరభద్రవిజయప్రతులందు ఆంధ్రపరిశోధకమహామండలిలోని లిఖితప్రతులయందు నీపద్యము లేదని విని యున్నారము. పోతరాజు వీరశైవమతమువదలి సర్వాద్వైతసమత్వము బోధించు నద్వైతములో నభినివేశము నార్జించి భాగవతము తెలిగించినపిమ్మట నెవరో యీపద్యమును బ్రక్షిప్తము గావించి యుందురు. వీరభద్రవిజయము పగులు కల్పించి పోతరాజునకుఁ గర్తృత నారోపింపఁబడినగ్రంథ మెప్పటికిఁ గాదు. అటుల నితరులు గావింపవలసినప్రసక్తియు లేదు. రచించినయితరులెవరో తెలియనపుడు రచింపఁదగినప్రసక్తి తెలుపుపద్యము ప్రక్షిప్తమని తేలినపుడు వీరభద్రవిజయము సవిమర్శదృష్టితోఁ బరిశీలింపక పరులు రచించి రనుట సాహసము.

వీరభద్రవిజయగ్రంథరచనప్రేరకుఁడు ఇవటూరు సోమనాథారాధ్యులవారు ఈయన సర్వవిద్యాపారంగతుఁడు. సర్వశాస్త్రవిదుఁడు. ఒక్కనాఁ డీయారాధ్యులు పోతయను జూచి యిట్లు పలికెను.

ఆ. వె. "పిన్నవాఁడ ననియుఁ బెక్కుసంస్కృతులను, విననివాఁడ ననియు వెఱపుమాని
మత్ప్రసాదదివ్యమహిమచే నెంతైన, కవిత చెప్ప లావు కలదు నీకు." 20

వ. "అదియునుంగాక నీకు వీరభద్రేశ్వరప్రసాదంబు గలదు గావున వాయుపురాణసారంబగు
నీకథావృత్తాంతం బంతయుఁ దెలుంగున రచింపు మని యాన తిచ్చె మద్గురునిమధుర
వాక్యంబులకు నత్యంతానురాగసంతుష్టుండ నై......" 21

దీనిచేఁ బోతరాజు మిగులబాల్యావస్థలోఁ గవిత రచింపసాగె ననియు నపుడువంశపరంపరాగతదేశికుఁ డగుఇవటూరిసోమనాథారాధ్యులవారు వీరభద్ర విజయము రచింపఁ బ్రేరేపించెననియు నతఁడు గురుకులవాస మొనరించి విద్య నభ్యసించినవాఁడు కాఁడు కావునను నంతకుమున్ను శైవుఁ డైనకతనను దనకవిత్వము శైవాచార్యానుగ్రహలబ్ధమనియు దాను ఇవటూరి సోమనాథదేవదివ్య శ్రీపాదపద్మారాధకుఁడననియు వీరభద్రప్రసాదము కలవాఁడ నని చెప్పికొనెను. బాల్యమునఁ గవిత వ్రాయదొరకొనుటచే నమాత్యాదివిశేషణము లుపయోగించి కొన మాని పోతయనామముమాత్ర ముపయోగించెను. వీరభద్రవిజయమును బట్టి పరిశీలించినను బోతరాజు గురుసన్నిధి విద్యఁ బఠించినవాఁడు కాఁ డనియు దైవప్రసాదము కలవాఁడనియు బాలకవి యనియుఁ దెలుసు. కవి స్తుతిలోఁ గూడ "నన్నయభట్టు, తిక్కనసోమయాజి, రంగనాథుఁడు, వేములవాడ భీముఁడు" అనువారినే స్మరించెను. వీరభద్రవిజయములోనివంశవర్ణనము భాగవతవంశవర్ణనము సరిపోవుచున్నది కాన భాగవతమున గవివంశవర్ణనము స్వీకరింపఁబడినది. దీనిని బట్టిచూచినను వీరభద్రవిజయము పోతరాజుబాల్యగ్రంథ మనుటకు మాకెట్టిసంశయము లేదు. పాలకుర్తి సోమనాథకవిస్థాపించిన వీరశైవపీఠస్థలములలో ఇవటూ రొకపీఠస్థలము. ఇందు బోధకులుగావచ్చువారలు సోమనాథనామము వహించుట సాజము. ఇది బమ్మెర ఒరంగల్లులకుఁ గొలఁది యామడలదూరమున నున్నటులఁ దెలియును గాన సోమనారాధ్యపోతరాజులకుఁ గలసంబంధముగూడ విశ్వాసయోగ్యంబు. పాలకుర్తి సోమనాథుఁడు శైవపీఠములు స్థాపించినయంశము విమర్శింప నెంచుచో పిడుపర్తి సోమనాథుని బసవపురాణపద్యకావ్యములోని కృత్యాదిపఠించిన స్పష్టము కాఁగలదు. ఇటులే పిడుపర్తిసోమనాథుఁడు పిడుపర్తిలోనిశైవపీఠమున కధ్యక్షుఁడు. ఇట్టిపీఠము ఒరంగల్లు మెదకుబీదరుమండలములలోఁ బెక్కులు కలవు.

వీరభద్రవిజయంబు ప్రథమగ్రంథమని యాగ్రంథమునఁ జెప్పఁబడియుంట గాక ధారాలోపము భావలోపములు వ్యాకరణదోషములు గూడ నావిషయమును నిర్ధారణము గావించుచున్నవి, కాని భాగవతమహావృక్షమునకు వీరభద్ర విజయ మంకుర మనఁదగినపోలికలు మాత్రము లేకపోలేదు. చూడుఁడు.

సీ. "వీణయుం నీవుదే వీణావినోదిని మృగనాభి నీవుదే మృగనిభాక్షి." వీరభద్రవిజయము.

సీ. "పున్నాగ కానవే పున్నాగవందితుఁ దిలకంబ కానవే తిలకనిటలు." భాగవతము.

సీ. "శృంగారములు చేయుఁ శృంగార మొల్లదు పూవులు దురుమదు పువ్వుఁబోఁడి
పరికింప నేరదు పలుక నేరదు భ్రాంతి చంచలత్వము గాంచు జంచలాక్షి
సరసుల క్రీడింప సరసిజానన పోదు మానంబు లోఁగొందు మానవిభవ
గంధంబు పూయదు గంధవారణయాన చెలియల పిలువదు చెలులచెలియ
తే. గీ. ముకుర మొప్పగఁ జూడదు ముకురయాన, తరుణి మఱియును సర్వకృత్యములు మఱచి
హరునితోడుత కొండాట మైలతాంగి, యుగ్రతపమును నైరింపకున్నఁ జూచి."

వీరభద్రవిజయము.

సీ. "మృగనాభి యలదదు మృగరాజమధ్యమ జలముల నాడదు జలజగంధి
ముకురంబుఁ జూడదు ముకురసన్నిభముఖి పువ్వులు దురుమదు పువ్వుఁబోఁడి
వనకేళిఁ గోరదు వనజాతలోచన హంసంబుఁ బెంపదు హంసగమన
లతలఁ బోషింపదు లతికాలలితదేహ తొడవులు తొడవదు తొడవుతొడవు
ఆ. వె. తిలక మిడదు నుదుట తిలకినీతిలకంబుఁ, గమలగృహము చొరదు కమలహస్త
గారవించి తన్ను కరుణ జైకొన వన,మాలి రాఁడు జాలిమాలి యనుచు."

భాగ-దశ-పూర్వ

వీరభద్రవిజయమునకు భాగవతమునకుఁ గొంతయో గొప్పయో పోల్కి లేకపోలేదు. వీరభద్రవిజయము మిగుల బాల్యావస్థలో వ్రాయఁబడిన గ్రంథము. భాగవతము ప్రౌఢదశలో వ్రాయఁబడినగ్రంథము. రెండు నేకకర్తృత్వము లే. ఇంతియగాక యీ రెండుకృతులకు నితరాంశములందు సంబంధము విరివిగాఁ గాన నగును. మఱియుఁ గూర్పుబింకమునందుఁ బ్రాసముల సంతరించునేర్పునందు విషయవిపులీకరణమునందుఁ గొంతకొంత వీరభద్రవిజయము భాగవతము ననుక రించుగాని యాయంత్యానియమసంఘటము, ఆరచనాప్రాగల్భ్యము వీరభద్రవిజ యమున లేనిమాట వాస్తవము.

నా రా య ణ శ త క ము.

పోతనామాత్యకృతమని నారాయణశతక మీమధ్య ప్రకటింపఁబడి యున్నది. శతకాంతమునఁ గలగద్యము వలన నది పోతరాజకృత మని వ్యక్త మగుచున్నది. ప్రాచీనలిఖితప్రతులలోఁ జాలప్రతులయందు దాగద్యము కానవచ్చుట లేదు. భాగవతమును బలుమారు అభిమానగ్రంథముగఁ బఠించిన యొకకవి యీశతకము రచించియుండునేమోయని పలువురభిప్రాయపడుచున్నారు. ఇందలి పద్యములు కొన్ని భాగవతమునందలి పద్యములతోఁ గొన్ని యెడలఁ బోలి యున్నవి. రచనాసౌష్ఠవమునఁగవితానైపుణ్యమున మాత్రము భాగవతపద్యము లంత ప్రౌఢముగాలేవు. సాధారణముగా శతకకర్తలు పద్యములోఁదమకులగోత్ర ములు చెప్పుకొనుటకలదు. ఇందట్టిప్రశంస పద్యములందు లేకపోవుటవలనను బెక్కు వ్రాఁతప్రతులలోఁ బోతనామాత్యకృత మనుగద్యము లేకపోవుటవలనను పోతనామాత్యుఁడే దీనిరచించెనని యిదమిత్థమని నిరూపింప వీలులేదు లక్షణ గ్రంథములలో నుదాహరింపఁబడినకతన నీశతకము ప్రాచీనకవికృతమనుటలో సంశయములేదు కాని శైలినిబట్టి పోతనకృతమనవీలులేదు. ఇందలిశైలి పోతనశైలి ననుకరించినటులున్నది. పద్యములలోఁ జాలినంత భావము లేదు గాన నింక నాధార ములు చిక్కువఱకు నీశతకమును పోతరాజకృతగ్రంథములలోఁ జేర్పకుండు టయ మంచిపని

భో గి నీ ద ం డ క ము.

ఇది పోతరాజు రచించినది కాదనువాద మొండు కలదు. శైలిఁ బట్టిచూ చిన నట్టిసంశయమున కెడము లేదు. కాని యందు సర్వజ్ఞ సింగభూపతిజననినామము

శపించుటయును వినిపించిన నమ్ముని దనదివ్యజ్ఞానంబున నమ్మానవేంద్రుండు పరి
క్షిన్నరేంద్రుం డని యెఱింగి కొడుకువలన సంతసింపక యిట్లనియె. 479

క. బెట్టిద మగుశాపమునకు, దట్టపుద్రోహంబు గాదు ధరణీకాంతుం
గట్టా యేల శపించితి, పట్టీ తక్షకవిషాగ్నిపా లగు మనుచున్. 480

ఆ తల్లికడుపులోన దగ్ధుఁడై బ్రహ్మఱఁ, గమలనాభుకరుణఁ గలిగినాఁడు
బలిమి గలిగి ప్రజలఁ బాలించుచున్నాఁడు, దిట్టపడుచ రాజుఁ దిట్టఁ దగునె.

ఉ. కాపరి లేనిగొఱ్ఱియలకైవడిఁ గంటకచోరకోటిచే
నేపరి యున్న దీభువన మీశుఁడు గృష్ణుఁడు లేమి నిట్టిచో
భూపరిపాలనంబు సమబుద్ధి నితం డొనరింపఁ జెల్లరే
యీపరిపాటిద్రోహమున కిట్లు శపింపఁగ నేల బాలకా. 482

సీ. పాపంబు నీచేతఁ బ్రాపించె మన కింక రాజు నశించిన రాజ్యమందు
బలవంతుఁ డగువాఁడు బలహీనుపశుదారహయసువర్ణాదుల నపహరించు
జారచోరాదులు సంచరింతురు ప్రజ కన్యోన్యకలహంబు లతిశయిల్లు
వైదికం బై యున్నవర్ణాశ్రమాచారధర్మ మించుక లేక తప్పిపోవు

ఆ. నంతమీఁద లోకు లర్థకామంబులఁ, దగిలి సంచరింప ధరణి నెల్ల
వర్ణసంకరములు వచ్చును మర్కట, సారమేయకులము మేరఁ బుత్ర. 483

ఉ. భారతవంశజుం బరమభాగవతున్ హయమేధయాజి నా
చారపరున్ మహానయవిశారదు రాజకులైకభూషణున్
నీరము గోరి నేఁడు మననేలకు వచ్చినయర్థి భక్తి స
త్కారము సేసి పంపఁ జనుఁ గాక శపింపఁగ నీకు ధర్మమే. 484

క. భూపతికి నిరపరాధము, శాపము దం డిచ్చె బుద్ధిచాపలమున మా
పాపఁడు వీఁ డొనరించిన, పాపము వొలఁగింపు కృష్ణ పరమేశ హరీ. 485

క. పొడిచినఁ దిట్టినఁ గొట్టినఁ, బడుచుండురు గాని పరమభాగవతులు దా
రొడఁబడరు మాఱు సేయఁగఁ, గొడుకా విభుఁ డెగ్గు సేయఁ గోరఁడు నీకున్.

క. చెలఁగరు కలఁగరు సాధులు, మిళితము లయి పరులవలన మేలుం గీడున్
నెలకొనిన నైన నాత్మకు, నొలయవు సుఖదుఃఖచయము లుగ్రము లగుచున్.

వ. అని యిట్లు శమీకమహామునీంద్రుండు గ్రమ్మఱింప శక్తి లేని కొడుకు సేసిన
పాపంబునకు సంతాపంబు నొంది తనశిష్యు నొకమునికుమారునిం బిలిచి యేత
ద్వృత్తాంతం బంతయు రాజున కెఱింగించి రమ్మని పంచె నంత నాయభిమన్యు
పుత్రుండు శమీకమునిశిష్యునివలన శాపవృత్తాంతంబు విని కామక్రోధాదివిష
యాసక్తుం డగుతనకుం దక్షకవిషాగ్ని విరక్తిబీజం బగు ననుచుం గరినగరం
బునకుం జని యేకాంతంబున 488

పరీక్షితుఁడు విప్రశాపం బెఱింగి ప్రాయోపవిష్టుం డగుట.

ఉ. ఏటికి వేఁట వోయితి మునీంద్రుఁడు గాఢసమాధి నుండఁగా
నేటికిఁ దద్భుజాగ్రమున నేసితి సర్పశవంబుఁ దెచ్చి నే
నేటికిఁ బాపసాహసము లీక్రియఁ జేసితి దైవయోగముల్
దాఁటఁగ రాదు వేగిరమ తథ్యము గీడు జనించు ఘోర మై. 489

ఉ. పామువిషాగ్ని కీలములఁ బ్రాణము లేఁగిన నేఁగుఁ గాక యీ
భూమియు రాజ్యభోగములుఁ బోయిన నిప్పుడ పోవుఁ గాక సౌ
దామనిఁ బోలుజీవనముఁ దథ్యముగాఁ దలపోసి యింక నే
నే మని మాఱు దిట్టుదు మునీంద్రకుమారకు దుర్నివారకున్. 490

ఆ. రాజ ననుచుఁ బోయి రాజ్యగర్వంబున, వనముకోఱకు వారివనము సొచ్చి
దండశూకశవముఁ దండ్రిపై వైచినఁ, బొలియఁ దిట్ట కేల పోవు సుతుఁడు.

క. గోవులకును బ్రాహ్మణులకు, దేవతలకు నెల్లప్రొద్దుఁ దెంపునఁ బీడల్
గావించుపాపమానస, మేవిధమునఁ బుట్ట కుండ నే వారింతున్. 492

వ. అని వితర్కించి. 493

క. దామోదరపదభక్తిం, గామాదుల గెల్చినాఁడు గావునఁ గరుణన్
భూమీశుఁ డలుగఁ డయ్యెను, సామర్థ్యము గలిగి దోషసంగిన్ శృంగిన్. 494

వ. అంత మునికుమారుండు శపించినవృత్తాంతంబు దక్షకుండు విని యెడరు వేచి యుండె నిటఁ దక్షకవ్యాళవిషానలజ్వాలాజాలంబునం దనకు సప్తమదినంబున మరణం బని యెఱింగినవాఁడు గావున భూపాలుండు భూలోకస్వర్గలోక భోగంబులు హేయంబు లని తలంచి రాజ్యంబు విసర్జించి నిరశనవ్రతదీక్షాచరణంబు సంకల్పించుకొని. 495

మ. తులసీసంయుతదైత్యజిత్పదరజస్తోమంబుకంటెన్ మహో
జ్జ్వల మై దిక్పతిసంఘసంయుతజగత్సౌభాగ్యసంధాయి యై
కలిదోషావలి నెల్లఁ బాపుదివిషద్గంగాప్రవాహంబులో
పలికిం బోయి మరిష్యమాణుఁ డగుచుం బ్రాయోపవేశంబునన్. 496

క. చిత్తము గోవిందపదా,యత్తముఁ గావించి మౌని యై తనలో నే
తత్తఱము లేక భూవర, సత్తముఁడు వసించె ముక్తసంగత్వమునన్. 497

వ. ఇట్లు పాండవపౌత్త్రుండు ముకుందచరణారవిందవందనానందకందాయమానమానసుం డై విష్ణుపదీతీరంబునం బ్రాయోపవేశంబున నుండుట విని సకలలోకపావనమూర్తులు మహానుభావులు నగుచుఁ దీర్థంబులకుం దీర్థత్వంబు లొసంగ సమర్థు లైనయత్త్రి విశ్వామిత్త్ర మైత్త్రేయ భృగు వసిష్ఠ పరాశర చ్యవన భరద్వాజ పరశురామ దేవల గౌతమ కశ్యప కవష కణ్వ కలశసంభవ వ్యాస పర్వత నారదప్రముఖు లైనబ్రహ్మర్షి దేవర్షి రాజర్షి పుంగవులును గాండర్షు

లయినయరుణాదులును మఱియు నానాగోత్రసంజాతు లైనమునులును శిష్య
ప్రశిష్యసమేతు లై చనుదెంచిన వారలకుఁ బ్రత్యుత్థానంబు సేసి పూజించి
దండప్రణామంబు లాచరించి కూర్చుండ నియోగించి. 498

క. క్రమ్మఱ నమ్మునివిభులకు, నమ్మనుజేంద్రుండు మ్రొక్కి హర్షాశ్రుతతుల్
గ్రమ్మఁగ ముకుళితకరుఁ డై, సమ్మతముగఁ జెప్పె నాత్మసంచారంబున్. 499

ఉ. ఓపిక లేక చచ్చినమహోరగముం గొని వచ్చి కోపి నై
తాపసుమూఁపుపై నిడినదారుణచిత్తుఁడ మత్తుఁడన్ మహా
పాపుఁడ మీరు పాపతృణపావకు లుత్తము లయ్యలార నా
పాపము వాయుమార్గముఁ గృపావరులార విధించి చెప్పరే 500

ఉ. భూసురపాదరేణువులు పుణ్యులఁ జేయు నరేంద్రులన్ ధరి
త్రీసురులార మీచరణరేణుకణంబులు మేను సోఁకి నా
చేసినపాప మంతయు నశించెఁ గృతార్థుఁడ నైతి నెద్ది యేఁ
జేసిన ముక్తిపద్ధతికిఁ జెచ్చెరఁ బోవఁగ వచ్చుఁ జెప్పరే. 501

క. భీకరతరసంసార, వ్యాకులతన్ విసిగి దేహవర్జనగతి నా
లోకించునాకుఁ దక్షక, కాకోదరవిషము ముక్తికారణ మయ్యెన్. 502

క. ఏపాపసహంకార, వ్యాపారములందు మునిఁగి వర్తింపంగా
నాపాలిటిహరి భూసుర, శాపవ్యాజమున ముక్తసంగుం జేసెన్. 503

మ. ఉరగాధీశవిషానలంబునకు మే నొప్పింతు శంకింప నీ
శ్వరసంకల్పము నేఁడు మానదు భవిష్యజ్జన్మజన్మంబులన్
హరిచింతారతియున్ హరిప్రణుతిభాషాకర్ణనాసక్తియున్
హరిపాదాంబుజసేవయుం గలుగ మీ రర్థిం బ్రసాదింపరే. 504

క. చూడుఁడు నాకల్యాణము, పాడుఁడు గోవిందుమీఁదిపాటలు దయతో
నాడుఁడు హరిభక్తులకథ, లేడహములలోన ముక్తి కేఁగఁగ నిచటన్. 505

క. అమ్మా నినుఁ జూచినవరుఁ, బొమ్మా యని ముక్తికడకుఁ బుత్తు వఁట కృపన్
లెమ్మా నీరూపముతో, రమ్మా నా కెదుర గంగ రమ్యతరంగా. 506

వ. అని తనకు మీఁద నయ్యెడిజన్మాంతరంబులందును హరిపాదభక్తిసౌజన్యంబులు
సంధిల్లుం గాత మని గంగాతరంగిణీదక్షిణకూలంబునం బూర్వాగ్రదర్భాసనం
బున నుత్తరాభిముఖుం డై యుపవేశించి జనమేజయుం రప్పించి రాజ్యభారంబు
సమర్పించి యత్నంబు సంసారబంధంబునకుం దప్పించి చిత్తంబు హరికి నొప్పించి
పరమభాగవతుం డైనపాండవపౌత్త్రుండు ప్రాయోపవిష్టుం డై యున్నసమ
యంబున. 507

క. ఒత్తిలి పొగడుచు సురలు వి,యత్తలమున నుండి మెచ్చి యలరులవానల్
మొత్తము లై కురిసిరి నృప, సత్తముపై భూరిభేరిశబ్దంబులతోన్. 505

వ. ఆసమయంబున సభాసీను లయినఋషు లి ట్లనిరి. 509

మ. క్షితినాథోత్తమ నీచరిత్రము మహాచిత్రంబు మీతాత లు
గ్రతపోధన్యులు విష్ణుపార్శ్వపదవిం గామించి రాజన్యశో
భితకోటీరమణిప్రభాన్వితమహాపీఠంబు వర్జింతు రు
న్నతులై నీవు మహోన్నతుండవు గదా నారాయణధ్యాయివై. 510

మ. వసుధాధీశ్వర నీవు మర్త్యతనువున్ వర్జించి నిశ్శోకమై
వ్యసనచ్ఛేదకమై రజోరహితమై వర్తించులోకంబు స
ర్వసమత్వంబునఁ జేరునంతకు భవద్వాక్యంబులన్ వించు నే
దెసకుం బోవక చూచు చుండెదము నీదివ్యప్రభావంబులన్. 511

వ. అని యిట్లు పక్షపాతశూన్యంబులును మహనీయమాధుర్యగాంభీర్యసౌజన్య
ధుర్యంబులును నైనభాషణంబు లాడుచు మూఁడులోకంబులకు నవ్వలి దైన
సత్యలోకంబునందు మూర్తిమంతంబులై నెగడుచున్న నిగమంబులచందంబునం
దేజరిల్లుచున్న ఋషులం జూచి భూవరుండు నారాయణకథాశ్రవణకుతూహ
లుండయి నమస్కరించి యి ట్లనియె 512

క. ఏడుదినంబుల ముక్తిం, గూడఁగ నేరీతి వచ్చు గురుసంసార
క్రీడన మేక్రియ నెడతెగుఁ, జూడుఁడు మాతండ్రులార శ్రుతివచనములన్.

శా. ప్రాప్తానందులు బ్రహ్మబోధనకళాపారీణు లాత్మప్రభా
లుప్తాజ్ఞానులు మీర లార్యులు దయాలుత్వాభిరాముల్ మనో
గుప్తంబుల్ సకలార్థజాలములు మీకుం గానవచ్చుం గదా
సప్తాహంబుల ముక్తి కేఁగెడుగతిం జర్చించి భాషింపరే. 514

వ. అని యుత్తరానందనుం డాడినవచనంబులకు మును లందఱుఁ బ్రత్యుత్తరంబు
విమర్శించునెడ దైవయోగంబున. 515

శుకమహర్షి పరీక్షిన్మహారాజునొద్ద కేతెంచుట.

సీ. ప్రతినిమేషముఁ బరబ్రహ్మంబు నీక్షించి మదిఁ జొక్కి వెలుపల మఱచువాఁడు
కమలంబుమీఁదిభృంగములకైవడి మోముపై నెఱసినకేశపటలివాఁడు
గెఱ వ్రాసి మాయ నంగీకరించినభంగి వసనంబుఁ గట్టక వచ్చువాఁడు
సంగి గాఁ డని వెంటఁ జాటుభూతములు నా బాలురహాసశబ్దములవాఁడు

తే. మహితపదజానుజంఘోరుమధ్యహస్త, బాహువక్షోగళాననఫాలకర్ణ
నాసికాగండమస్తకనయనయుగళుఁ, డైనయవధూతమూర్తివాఁ డరుగుదెంచె.

ఉ. ఈరని లోకులం గినిసి యెగ్గులు పల్కనివాఁడు గోరికల్
గోరనివాఁడు గూటువలఁ గూడనివాఁడు వృథా ప్రపంచముం
జేరనివాఁడు దైవగతిఁ జేరినలాభముఁ జూచి తుష్టుఁడై
నేరనివానిచందమున నేర్పులు సూపనివాఁడు వెండియున్. 517

ఆ. అమ్మహాత్ము షోడశాబ్దవయోరూప, గమనగుణవిలాసకౌశలములు
ముక్తికాంత చూచి మోహిత యగు నన, నితరకాంత లెల్ల నేమి సెప్ప. 518

ఆ. వెఱ్ఱితనము మాని విజ్ఞానమూర్తియై, బ్రహ్మభావమునను బర్యటింప
వెఱ్ఱి యంచు శుకుని వెంట నేతెంతురు, వెలఁదు లర్భకులును వెఱ్ఱు లగుచు.

వ. ఇట్లు వ్యాసనందనుం డైన శుకుం డరుగుదెంచిన నందలిమునీంద్రు లమ్మహానుభావుని ప్రభావంబు లెఱుంగుదురు గావున నిజాసనంబులు డిగ్గి ప్రత్యుత్థానంబు సేసిరి పాండవపౌత్రుండును నా యోగిజనశిఖామణికి నతిథిసత్కారంబులు గావించి దండప్రణామంబు సేసి పూజించె మఱియు గ్రహనక్షత్రతారకామధ్యంబునం దేజరిల్లు రాకాసుధాకరుండునుం బోలె బ్రహ్మర్షి దేవర్షి రాజర్షిమధ్యంబునం గూర్చుండి విరాజమానుం డైన శుకయోగీంద్రుం గనుంగొని. 520

ఉ. ఫాలము నేల మోపి భయభక్తులతోడ నమస్కరించి భూ
పాలకులోత్తముండు కరపద్మములన్ ముకుళించి నేఁడు నా
పాలిటిభాగ్య మెట్టిదియొ పావనమూర్తివి పుణ్యకీర్తి వీ
వేళకు నీవు వచ్చితివి వేదవిభూషణ దివ్యభూషణా. 521

మ. అవధూతోత్తమ వంటి నేఁడు నిను డాయం గంటి నీ వంటి వి
ప్రవరుం డేఁగినసంగతిన్ భసితమై పాపంబు నాబోఁటికిన్
భవదాలోకనభాషణార్చనపదప్రక్షాళనస్పర్శనా
దివిధానంబుల ముక్తి చేపడుట చింతింపంగ నాశ్చర్యమే. 522

క. హరిచేతను దనుజేంద్రులు, ధరఁ ద్రుంగెడుభంగి నీపదస్పర్శముచే
గురుపాతకసంఘంబులు, పొరిమాలుఁ గదయ్య యోగిభూషణ వింటే. 523

మ. ఎలమిన్ మేనమఱంది గాని సఖుఁడై యేమేటి మా తాతలన్
బలిమిం గాచి సముద్రముద్రితధరం బట్టంబు గట్టించె న
య్యలఘుం డీశుఁడు చక్రి రక్షకుఁడు గా కన్యుల విపద్రక్షకుల్
గల రే వేఁడెద భక్తి నా గుణనిధిం గారుణ్యవారాన్నిధిన్. 524

సీ. అవ్యక్తమార్గుండ వైన నీదర్శన మూఱడి పోదు నేఁ డభిమతేష్ట
సిద్ధి గావించుట సిద్ధంబు నే నెల్లి దేహంబు వర్జించు దేహధారి
కేమి చింతించిన నేమి జపించిన నేమి గావించిన నేమి వినిన
నేమి సేవించిన నెన్నఁడు సంసారపద్ధతిఁ బాసిన పదవి గలుగు

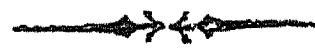
తే. నుండ వసరాదు గుఱుఁడవు యోగివిభుఁడ, వాక్రుఁ బిదుకునతఁడు యింతయంతసేపు
గాని యొకచెస నుండవు కరుణతోడఁ, జెప్పవే తండ్రి ముక్తికిఁ జేయు తెరువు.

వ. అని పరీక్షిన్నరేంద్రుండు బాదరాయణి నడిగె నని చెప్పి. 526

క. రాజీవపత్త్రలోచన, రాజేంద్రకిరీటఘటితరత్నమరీచి
భ్రాజితపాదాంభోరుహ, భూజనమందార నిత్యపుణ్యవిచారా. 527

మా. అనుపమగుణహారా హన్యమానారివీరా, జనవినుతవిహారా జానకీచిత్తచోరా
దనుజఘనసమీరా దానవశ్రీవిదారా, ఘనకలుషకఠోరా కంధిగర్వాపహారా.

గద్యము. ఇది శ్రీపరమేశ్వరకరుణాకలితకవితావిచిత్ర కేసనమంత్రిపుత్ర సహజపాండిత్య పోతనామాత్యప్రణీతంబైన శ్రీమహాభాగవతం బనుమహాపురాణంబునందు నైమిశారణ్యవర్ణనంబును శౌనకాదులప్రశ్నంబును సూతుండు నారాయణకథాసూచనంబు సేయుటయు వ్యాసచింతయు నారదాగమనంబును నారదునిపూర్వకల్పవృత్తాంతంబు బుత్రశోకాతుర యైనద్రుపదరాజనందన కర్జునుం డశ్వత్థామం దెచ్చి యొప్పగించి గర్వపరిహారంబు సేయించి విడిపించుటయు భీష్మనిర్యాణంబును ధర్మనందనురాజ్యాభిషేకంబును గోవిందునిద్వారకాగమనంబును విరాటకన్యకాగర్భవిద్యమానుం డైనయర్భకునశ్వత్థామబాణానలంబువలనం బాపి విష్ణుండు రక్షించుటయుఁ బరీక్షిజ్జన్మంబును గాంధారీధృతరాష్ట్రవిదురులనిర్గమంబును నారదుండు ధర్మజునకుఁ గాలసూచనంబు సేయుటయుఁ గృష్ణనిర్యాణంబు విని పాండవులు మహాపథంబునం జనుటయు నభిమన్యుపుత్రుండు దిగ్విజయంబు సేయుచు శూద్రరాజలక్షణలక్షితుం డగుకలిగర్వంబు సర్వంబు మాపి గోవృషాకారంబుల నున్నధరణీధర్మదేవతల నుద్ధరించుటయు శృంగిశాపభీతుం డై యుత్తరానందనుండు గంగాతీరంబునం బ్రాయోపవేశంబున నుండి శుకసందర్శనంబు సేసి మోక్షోపాయం బడుగుటయు ననుకథలు గలప్రథమస్కంధము.

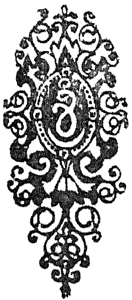
శ్రీ ర స్తు.

శ్రీకృష్ణాయ నమః.

శ్రీమదాంధ్ర భాగవతము.

ద్వితీయస్కంధము.

మద్భక్తచకోరక
సోమ వివేకాభిరామ సురవినుతగుణ
స్తోమ నిరలంకృతాసురణ
రామాసీమంతసీమ రాఘవరామా. 1

వ. మహనీయగుణగరిష్ఠు లగునమ్మునిశ్రేష్ఠులకు నిఖిలపురాణవ్యాఖ్యానవైఖరీసమేతుండైనసూతుం డిట్లనియె నట్లు పరీక్షిన్నరేంద్రునకు శుకయోగీంద్రుం డిట్లనియె.

శుకుండు పరీక్షితునకు ముక్తిమార్గంబు దెల్పుట.

సీ. క్షితిప నీప్రశ్నంబు శ్రేష్ఠతమం బగు నాత్మవిదుల్ మెత్తు రఖిలశుభద
మాకర్ణనీయంబు లయుతసంఖ్యలు గల వందు ముఖ్యం బిది యధికతరము
గృహములలోపల గృహమేధు లగునరు లాత్మతత్త్వము లేశ మైన నెఱుఁగ
రంగనారతుల నిద్రాసక్తిఁ జను రాత్రి పోవుఁ గుటుంబార్థబుద్ధి సహము

ఆ. పశుకళత్రపుత్రబాంధవదేహాది, సంఘ మెల్లఁ దమకు సత్య మనుచుఁ
గాంపురుషులు సేసి కడపటఁ జత్తురు, కనియుఁ గాన రంతకాలసరణి. 3

క. కావున సర్వాత్ముండు మహావిభుఁడు విష్ణుఁ డీశుఁ డాకర్ణింపన్
సేవింపను వర్ణింపను, భావింపను భవ్యుఁ డభయపదభాజికి నధిపా. 4

ఆ. జనుల కెల్లశుభము సాంఖ్యయోగము దాని, నలర ధర్మనిష్ఠ లన నయిన
నంతకాలమందు హరిచింత సేయుట, పుట్టువులకు ఫలము భూవరేంద్ర. 5

తే. అరసి నిర్గుణబ్రహ్మంబు నాశ్రయించి, విధినిషేధనివృత్తి సద్విమలమతులు
సేయుచుందురు హరిగుణచింతనములు, మానసంబుల నేప్రొద్దు మానవేంద్ర.

సీ. ద్వైపాయనుఁడు నాదుతండ్రి ద్వాపరవేళ బ్రహ్మసమ్మిత మైనభాగవతముఁ

బఠనంబు సేయించె బ్రహ్మతత్పరుఁడ నై యుత్తమశ్లోకలీలోత్సవమున
నాకృష్టచిత్తుండ నై పఠించితి నీవు హరిపాదభక్తుండ వగుటంజేసి
యెఱింగింతు వినవయ్య యీభాగవతమున విష్ణుసేవాబుద్ధి విస్తరిల్లు

ఆ. మోక్షకామునకును మోక్షంబు సిద్ధించు, భవభయంబు లెల్లఁ బాసి పోవు
యోగిసంఘమునకు నుత్తమవ్రతములు, వాసుదేవనామవర్ణనములు. 7

తరలము. హరి నెఱుంగక యింటిలో బహుహాయనంబులు మత్తుఁ డై
పొరలు చుండెడివెఱ్ఱి ముక్తికిఁ బోవ నేర్చునె వాఁడు సం
సరణముం బెడఁబాయఁ డెన్నఁడు సత్య మాహరినామసం
స్మరణ మొక్కముహూర్తమాత్రము చాలు ముక్తిద మా నృపా. 8

సీ. కౌరవేశ్వర తొల్లి ఖట్వాంగుఁ డనువిభుం డిల నేడుదీవుల నేలు చుండి
శక్రాదిదివిజులు సంగ్రామభూముల నుగ్రదానవులకు నోడి వచ్చి
తమకుఁ దో డడిగిన ధరనుండి దివి కేఁగి దానవవిభుల నందఱ వధింప
వర మిత్తు మనుచు దేవతలు సంభాషింప జీవితకాలంబు సెప్పుఁ డిదియ

ఆ. వరము నాకు నొండువర మొల్ల ననవుడు, నాయు వొకముహూర్తమంతదడవు
గల దటంచుఁ బలుక గగనయానమున నమ్మానవేశ్వరుండు మహికి వచ్చి. 9

క. గిరులం బోలెడికరులను, హరులం దనప్రాణదయిత లై మనియెడిసుం
దరులను హితవరులను బుధవరులను వర్జించి గాఢవైరాగ్యమునన్. 10

క. గోవిందనామకీర్తనఁ, గావించి భయంబు దక్కి ఖట్వాంగధరి
త్రీవిభుఁడు సూర గొనియెను, గైవల్యముఁ దొల్లి రెండుగడియలలోనన్ 11

వ. వినుము నీకు నేడుదివసంబులకుం గాని జీవితాంతంబు గాదు తావత్కాలంబు నకుం బారలౌకికసాధనభూతం బగుపరమకల్యాణంబు సంపాదింప వచ్చు నంతకాలంబు డగ్గఱినఁ బెగ్గడిలక దేహి దేహపుత్రకళత్రాదిసందోహంబువలనిమోహపాశంబు నిష్కామకరవాలంబున నిర్మూలనంబు సేసి గేహంబు వెడలి పుణ్యతీర్థజలావగాహంబు సేయుచు నేకాంతశుచిప్రదేశంబున విధివత్ప్రకారంబునం గుశాజినచేలంబులతోడం గల్పితాసనుండై మానసంబున నిఖిలజగత్పవిత్రీకరణసమర్థం బై యకారాదిత్రివర్ణకలితం బై బ్రహ్మబీజం బయినప్రణవంబు సంస్మరించుచు వాయువుల జయించి విషయంబులవెంట నంటి పాఱెడియింద్రియంబుల బుద్ధిసారథి యై మనోనామకంబు లైన పగ్గంబుల బిగ్గఁ బట్టి మ్రొగ్గం దిగిచి దట్టంబు లైన కర్మఘట్టంబుల నిట్టట్టు మెట్టెడిమనంబును శేముషీబలంబున నిరోధించి భగవదాకారంబుతోడ బంధించి నిర్విషయం బైనమనంబున భగవత్పాదాద్యవయవంబులం గ్రమంబున ధ్యానంబు సేయుచు రజస్తమోగుణంబులచేత నాక్షిప్తం బగుచిత్తంబు విమూఢం బైన ధారణావశంబునం దద్గుణంబులవలన నయ్యెడిమలంబులం బో నడిచి నిర్మలచిత్తంబునం బరమం

బైనవిష్ణుపదంబునకుం జను ధారణానియమంబు గలుగ సుఖాత్మకం బగువిష
యంబు నవలోకించుయోగికి భక్తిలక్షణం బైనయోగాశ్రయంబున వేగంబ
మోక్షంబు సిద్ధించు ననిన యోగీంద్రునకు నరేంద్రుం డిట్లనియె. 12

క. ధారణ యేక్రియ నిలుచును, ధారణ కేరూప మెద్ది ధారణ యనఁగా
ధారణ పురుషమనోమల, మేరీతి హరించు నాకు నెఱిఁగింపఁ గదే. 13

వ అనిన విని రాజునకు నవధూతవిభుం డిట్లనియె. 14

ఆ. పవనము నియమించి పరిహృతసంగుఁ డై, యింద్రియములవర్గ మెల్ల మాపి
హరివిశాలరూపమందుఁ జిత్తముఁ జేర్చి, నిలుప నలయు బుద్ధి నెఱపి బుధుఁడు.

వ. వినుము భగవంతుండైనహరి విరాడ్విగ్రహంబునందు భూతభవిష్యద్వర్తమా
నంబైనవిశ్వంబు విలోక్యమానం బగు ధరణీసలిలతేజస్సమీరణగగనాహంకార
మహత్తత్త్వంబు లనియెడిసప్తావరణంబులచేత నావృతం బగుమహాండకోశం
బైనశరీరంబునందు ధారణాశ్రయం బయినవైరాజపురుషుండు దేజరిల్లు నమ్మ
హాత్మునికిఁ బాదమూలంబు పాతాళంబు పార్ష్ణిభాగపాదాగ్రభాగంబులు రసాత
లంబు గుల్ఫంబులు మహాతలంబు జంఘలు తలాతలంబు జానుద్వయంబు సుతలం
బూరువులు వితలాతలంబులు జఘనంబు మహీతలంబు నాభివివరంబు నభ
స్తలంబు వక్షంబు గ్రహతారకాముఖజ్యోతిస్సమూహసమేతం బగునక్షత్ర
లోకంబు గ్రీవంబు మహర్లోకంబు ముఖంబు జనలోకంబు లలాటంబు తపోలో
కంబు శీర్షంబు సత్యలోకంబు బాహుదండంబు లింద్రాదులు కర్ణంబులు దిశలు
శ్రవణేంద్రియంబు శబ్దంబు నాసాపుటంబు లశ్వినీదేవతలు ఘ్రాణేంద్రియంబు
గంధంబు వదనంబు వహ్ని నేత్రంబు లంతరిక్షంబు చక్షురింద్రియంబు సూర్యుం
డు రేవగళ్లు ఱెప్పలు భ్రూయుగ్మవిజృంభణంబు బ్రహ్మపదంబు దాలువులు
జలంబులు జిహ్వేంద్రియంబు రసంబు వేదంబులు బ్రహ్మరంధ్రంబు దంష్ట్రలు
దండధరుండు దంతంబులు పుత్రాదిస్నేహకళలు నగవు జనోన్మాదకరంబు
లయినమాయావిశేషంబులు కటాక్షంబు లనంతసర్గంబులు పెదవులు వ్రీడా
లోభంబులు స్తనంబులు ధర్మమార్గంబులు వెన్ను అధర్మమార్గంబు మేఢ్రంబు
ప్రజాపతి వృషణంబులు మిత్రావరుణులు జఠరంబు సముద్రంబులు శల్యసం
ఘంబులు గిరులు నాడీనివహంబులు నదులు తనూరుహంబులు తరువులు నిశ్వా
సంబులు వాయువు ప్రాయంబు నిరవధికం బయినకాలంబు కర్మంబులు నానా
విధజంతునివహసంవృతసంసారంబులు శిరోజంబులు మేఘంబులు కట్టుపుట్టం
బులు సంధ్యలు హృదయంబు ప్రధానంబు సర్వవికారంబులకు నాశ్రయం
బైనమనంబు చంద్రుండు చిత్తంబు మహత్తత్త్వం బహంకారంబు రుద్రుం
డశ్వాశ్వతర్యుష్ట్రగజంబులు నఖంబులు కటిప్రదేశంబు పశుమృగాదులు

విచిత్రంబు లైనయాలాపనైపుణ్యంబులు పక్షులు బుద్ధి మనువు నివాసంబు పు
రుషుండు షడ్జాదు లైనస్వరవిశేషంబులు గంధర్వ విద్యాధర చారణాప్సర
స్సమూహంబులుస్మృతి ప్రహ్లాదుండు వీర్యంబు దైత్యదానవానీకం బై యుండు
మఱియు నమ్మహావిభునకు ముఖంబు బ్రాహ్మణులును భుజంబులు క్షత్త్రియులు
నూరులు వైశ్యులును జరణంబులు శూద్రులును నామంబులు నానావిధంబు
లైన వసురుద్రాది దేవతాభిధానంబులును ద్రవ్యంబులు హవిర్భాగంబులును
గర్మంబులు యజ్ఞప్రయోగంబులును నగు నిట్టి సర్వమయుం డైనపరమేశ్వరుని
విగ్రహంబు ముముక్షు వైనవాఁడు మనంబున ననుసంధానంబు సేయ వలయు
నని వక్కాణించి వెండియు ని ట్లనియె. 16

క. హరిమయము విశ్వ మంతయు, హరి విశ్వమయుండు సంశయము పని లే దా
హరిమయము గాని ద్రవ్యము, పరమాణువు లేదు వంశపావన వింటే. 17

సీ. కలలోన జీవుండు కౌతూహలంబునఁ బెక్కు దేహంబులఁ బేరు వడసి
యింద్రియంబులవెంట నెల్లవృత్తంబులు నీక్షించి మఱి తన్ను నెఱుఁగుకరణి
నఖిలాంతరాత్మకుఁ డగుపరమేశ్వరుఁ డఖిలజీవులహృదయముల నుండి
బుద్ధివృత్తుల నెల్ల బోధి యై వీక్షించు బద్ధుండు గాఁడు ప్రాభవమువలన
తే. సత్యుఁ డానందబహుళవిజ్ఞానమూర్తి, యతని సేవింప నగుఁ గాక యన్యసేవఁ
గలుగ నేరవు కైవల్యగౌరవములు, పాయ దెన్నఁడు సంసారబంధ మధిప. 18

మ. బహువర్షంబులు బ్రహ్మ దొల్లి జగ ముత్పాదింప విన్నాణి గా
క హరిప్రార్థనధారణావశమునం గాదే యమోఘోల్లస
న్మహనీయోజ్జ్వలబుద్ధి యై భువననిర్మాణప్రభావంబుతో
విహరించెన్ నరనాథ జంతునివహావిర్భావనిర్ణేత యై. 19

వ. విను మూఢుండు శబ్దమయ వేదమార్గం బైనకర్మఫలబోధనప్రకారంబున వ్యర్థం
బు లైనస్వర్గాదినామలోకసుఖంబుల నిచ్ఛగించుచు మాయామయమార్గంబున
వాసనామూలంబున నిద్రించువాఁడు గలలు గను తెఱంగునం బరిభ్రమించుచు
నిరవద్యసుఖలాభంబుం జెందఁడు తన్నిమిత్తంబున విద్వాంసుండు నామమాత్ర
సారంబు లగుభోగ్యంబులలోన నెంతట దేహనిర్వహణంబు సిద్ధించు నంతియ
కైకొనుచు నప్రమత్తుం డై సంసారంబు సుఖం బని నిశ్చయింపక యొండుమా
ర్గంబున సిద్ధి గల దని చూచి పరిభ్రమణంబు సేయు చుండు. 20

సీ. కమనీయభూమిభాగములు లేకున్నవే పడి యుండుటకు దూదిపఱుపు లేల
సహజంబు లగుకరాంజలులు లేకున్నవే భోజనభాజనపుంజ మేల
వల్కలాజినకుశావళులు లేకున్నవే కట్ట దుకూలసంఘంబు లేల
గొనకొని వసియింప గుహలు లేకున్నవే ప్రాసాదసౌధాదిపటల మేల
తే. ఫలరసాదులు గురియవే పాదపములు, స్వాదుజలముల నుండవే సకలనదులుఁ

బోసఁగ భిక్షము వెట్టరే పుణ్యసతులు, ధనమదాంధులకొలువేల తాపసులకు.

క. రక్షకులు లేనివారల, రక్షించెద ననుచుఁ జక్రి రాజై యుండన్
రక్షింపు మనుచు నొకనరు, నక్షముఁ బ్రార్థింప నేల యాత్మజ్ఞులకున్. 22

వ. అని యిట్లు స్వతస్సిద్ధుండును నాత్మయుఁ బ్రియుండును నిత్యుండును సత్యుం
డును భగవంతుండును నైనవాసుదేవుని భజియించి తదీయసేవానుభవానందం
బున సంసారహేతు వగునవిద్యవలన బుద్ధిమంతుండు విడువంబడుం గావున. 23

మ. హరిఁ జింతింపక మత్తుఁడై విషయచింతాయత్తుఁడై చిక్కి వా
సనముల్ ద్రోసెడువాఁడు కింకరగదాసంతాడితోరస్కుఁడై
ధరణీశోత్తమ దండభృన్నివసనద్వారోపకంఠోగ్రుఁడై
తరణీవహ్నిశిఖాపరంపరలచే దగ్ధుండు గా కుండునే. 24

క. మొత్తుదురు గదల మంటల, కెత్తుదు రడ్డంబు దేహ మింతింతలు గా
నొత్తుదు రసిపత్త్రికలను, హత్తుదురు కృతాంతభటులు హరివిరహితులన్. 25

వ. మఱియు హరిచరణకమలగంధరసాస్వాదనం బెఱుంగనివారలు నిజకర్మబం
ధంబుల దండధరమందిరద్వారదేహళీసమీపజాజ్వల్యమాన వైతరణీతరంగిణీ
దహనదారుణజ్వాలాజాలదందహ్యమానదేహులగ గూడి శిఖిశిఖానరకాహం
బులనొందుచుందురు మఱియు విజ్ఞానసంపన్నులై ప్రసన్నులు మాయా
పన్నులు గాక విజ్ఞానంబున దమతమ హృదయాంతరాళంబుల ప్రాదేశమాత్ర
దివ్యదేహుండును దిగిభరాజశుండాదండసదృశదీర్ఘచతుర్బాహుండును
కందర్పకోటిసమానసుందరుండును ధృతమందరుండును రాకావిరాజమాన
రాజమండల సన్నిభవదనుండును సౌభాగ్యసదనుండును ప్రభాతకాలభాస
మానభాస్కరబింబప్రతిమానవిరాజితపద్మరాగరత్న విరాజమానకిరీట
కుండలుండును శ్రీవత్సలక్షణలక్షితవక్షోభాగుండును సదీప్తకౌస్తుభరత్న
ఖచితకంఠికాలంకృతకంధరుండును నిరంతరపరిమళమిళితవనమాలికాబంధురుం
డును నానావిధగంభీరహారకేయూరకటకకంకణమేఖలాంగుళీయకవిభూ
షణవ్రాతసముజ్జ్వలుండును నిటలతటవిలంబమానవిమలస్నిగ్ధనీలకుంచితకుంత
లుండును దరుణచంద్రచంద్రికాధవళమందహాసుండును బరిపూర్ణకరుణావలోక
నభ్రూభంగసంసూచితసుభగసుతతానుగ్రహలీలావిలాసుండును మహాయోగి
రాజవిలసితహృదయకమలకర్ణికామధ్యసంస్థాపితవిలసితచరణకిసలయుండును
సంతతానందమయుండును సహస్రకోటిసూర్యసంఘాతసన్నిభుండును విభుండును
నైనపరమేశ్వరుని మనోధారణావశంబున నిలిపికొని తదీయగుల్ఫచరణజాను
జంఘాద్యవయవంబులం గ్రమంబున నొక్కొకటిని బ్రతిక్షణంబును ధ్యానంబు
సేయుచు నెంతకాలంబునకుఁ బరిపూర్ణనిశ్చలభక్తియోగంబు సిద్ధించు నంత
కాలంబునుం దదీయచింతాతత్పరులై యుండుదు రని మఱియు నిట్లనియె. 26

సీ. ఆసన్నమరణార్థి యైనయతీశుండు కాలదేశములను గాచికొనఁడు
తనువు విసర్జించుతలఁపు జనించిన భద్రాసనస్థుఁ డై ప్రాణపవను
మనసుచేత జయించి మానసవేగంబు బుద్ధిచే భంగించి బుద్ధిఁ దెచ్చి
క్షేత్రజ్ఞుతోఁ గూర్చి క్షేత్రజ్ఞు నాత్మలోపలఁ జేర్చి యాత్మను బ్రహ్మమందుఁ

తే. గలిపి యొక్కటి గావించి గారవమున, శాంతితోడ నిరూఢుఁ డై సకలకార్య
నివహ మెల్లను దిగనాడి నిత్యసుఖము,వలయుననిచూచునటమీఁద వసుమతీశ.

వ. వినుము పరమాత్మ యైనబ్రహ్మంబునందుఁ గాలదేవసత్త్వరజస్తమోగుణాహం
కారమహత్తత్త్వప్రధానంబులకుఁ బ్రభుత్వంబు లేదు కావునం బరమాత్మవ్యతి
రిక్తంబు లేదు దేహాదులయం దాత్మత్వంబు విసర్జించి యన్యసౌహార్దంబు
మాని పూజ్యం బయినహరిపదంబుం బ్రతిక్షణంబును హృదయంబున నాలింగ
నంబుసేసి వైష్ణవం బయినపరమపదంబు సర్వోత్తమం బని సత్పురుషులు
దెలియుదు రివ్విధంబున విజ్ఞానదృగ్వీర్యజ్వలనంబున నిర్దగ్ధవిషయవాసనుం డై
క్రమంబున నిరపేక్షత్వంబున. 28

సీ. అంఘ్రిమూలమున మూలాధారచక్రంబుఁ బీడించి ప్రాణంబు బిగియఁ బట్టి
నాభితలముఁ జేర్చి నయముతో మెల్లన హృత్సరోజముమీఁది కెగయఁ బట్టి
యటమీఁద నురమందు హత్తించి క్రమ్మఱఁ దాలుమూలమునకుఁ దఱిమి నిలిపి
మతముతో భ్రూయుగమధ్యంబు సేర్చి దృక్కర్ణనాసాస్యమార్గములు మూసి

ఆ. యిచ్చలేనియోగి యెలమి ముహూర్తార్థ, మింద్రియానుషంగ మింత లేక
ప్రాణములను వంచి బ్రహ్మరంధ్రము చించి, బ్రహ్మమందుఁ గలయుఁ బౌరవేంద్ర.

వ. మఱియు దేహత్యాగకాలంబున నింద్రియంబులతోడిసంగమంబు విడువని
వాఁడు వానితోడన గుణసముదాయరూపం బగుబ్రహ్మాండంబునందు ఖేచరసిద్ధ
విహారయోగ్యంబును నణిమాదికసకలైశ్వర్యసమేతంబును నైనపరమేష్ఠి
పదంబుఁ జేరు విద్యాతపోయోగసమాధిభజనంబు సేయుచుఁ బవనాంతర్గత
లింగశరీరు లైనయోగీశ్వరులకు బ్రహ్మాండబహిరంతరాళంబులు గతి యని
చెప్పుదు రేరికిం గర్మంబుల నట్టిగతిఁ బొంద శక్యంబు గాదు యోగి యగు
వాఁడు బ్రహ్మలోకంబునకు నాకాశపథంబునం బోవుచు సుషుమ్నానాడివెంట
నగ్ని నధిదేవతం జేసి జ్యోతిర్మయంబైన తేజంబున నిర్మలుం డై యెందునుం
దగులువడక తారామండలంబుమీఁద సూర్యాదిధ్రువాంతపదంబులఁ గ్రమ
క్రమంబున నతిక్రమించి హరిసంబంధం బయిన శింశుమారచక్రంబుఁ జేరి
యొంటరి యగుచుఁ బరమాణుభూతం బయిన లింగశరీరంబుతోడ బ్రహ్మవిదు
లకు నెల వైనమహర్లోకంబుఁ జొచ్చి మహాకల్పకాలంబు క్రీడించుచుఁ గల్పాం
తంబైన ననంతముఖానలజ్వాలాజాలదందహ్యమానం బగు లోకత్రయంబు
నీక్షించుచుఁ దన్నిమిత్తసంజాతానలదాహంబు సహింపం జాలక. 30

సీ. ఇలమీఁద మనువు లీరేడ్వురుఁ జనువేళ దివసమై యెచ్చోటఁ దిరుగుచుండు
మహనీయసిద్ధవిమానసంఘము లెందు దినకరప్రభములై తేజరిల్లు
శోకజరామృత్యుశోషణభయదుఃఖనివహంబు లెందు జనింప కుండు
విష్ణుపదధ్యానవిజ్ఞానరహితులశోకంబు లెందుండి చూడ వచ్చు

ఆ. పరమసిద్ధయోగిభాషణామృత మెందు, శ్రవణపర్వ మగుచు జరగుచుండు
నట్టిబ్రహ్మలోకమందు వసించును, రాజవర్య మరల రాఁడు వాఁడు. 31

వ. మఱియు నొక్కవిశేషంబు గలదు పుణ్యాతిరేకంబున బ్రహ్మలోకగతులైనవారు కల్పాంతరంబునం బుణ్యతారతమ్యంబుల నధికారవిశేషంబు నొందువార లగుదురు బ్రహ్మాదిదేవతాభజనంబునం జనువారు బ్రహ్మజీవితకాలంబెల్ల బ్రహ్మలోకంబున వసియించి ముక్తు లగుదురు నారాయణచరణకమలభక్తిపరాయణత్వంబునం జనినవారు నిజేచ్ఛావశంబున నిరర్గళగమనులై బ్రహ్మాండంబు భేదించి మహోన్నతవైష్ణవపదారూఢు లయి తేజరిల్లుదురు శర్వాధిష్ఠితం బైనప్రకృతియంశంబున మహత్తత్త్వం బగు మహత్తత్త్వాంశంబున సహంకారం బగు నహంకారాంశంబున శబ్దతన్మాత్రం బగు శబ్దతన్మాత్రాంశంబున గగనం బగు గగనాంశంబున స్పర్శతన్మాత్రం బగు స్పర్శతన్మాత్రాంశంబున సమీరణం బగు సమీరణాంశంబున రూపతన్మాత్రం బగు రూపతన్మాత్రాంశంబువలనఁ దేజం బగుఁ దేజోంశంబున రసతన్మాత్రం బగు రసతన్మాత్రాంశంబువలన జలం బగు జలాంశంబున గంధతన్మాత్రం బగు గంధతన్మాత్రాంశంబునఁ బృథివి యగు వానిమేళనంబునం జతుర్దశభువనాత్మకం బైనవిరాడ్రూపం బగు నారూపంబునకుఁ గోటియోజనవిశాలం బైనయండకటాహంబు ప్రథమావరణం బైనపృథ్వి యగు దీనిఁ బంచాశత్కోటివిశాలం బని కొందఱు పలుకుదు రయ్యావరణంబుమీఁద సలిలతేజస్సమీరగగనాహంకారమహత్తత్త్వంబులనియెడియావరణంబులు క్రమంబున నొండొంటికి దశగుణోత్తరాధికంబు లై యుండునట్టియెడిమీఁదఁ బ్రకృత్యావరణంబున మహావ్యాపకం బగు బ్రహ్మాండంబు భేదించి వైష్ణవపదారోహణంబు సేయువాఁడు నిర్భయుండై మెల్లన లింగదేహంబునఁ బృథివ్యాత్మకత్వంబు నొంది యట్టి పృథివ్యాత్మకత్వంబున ఘ్రాణంబున గంధంబును జలాత్మకత్వంబున రసనేంద్రియంబున రసంబును దేజోరూపకత్వంబున దర్శనంబున రూపంబును సమీరణాత్మకత్వంబున దేహంబున స్పర్శంబును గగనాత్మకత్వంబున శ్రవణంబున శబ్దంబును నతిక్రమించి భూతసూక్ష్మేంద్రియలయస్థానం బైనయహంకారావరణంబున సుప్రాప్తుండై యందు మనోమయంబును దేవమయంబును నైనసాత్త్వికాహంకారగమనంబున మహత్తత్త్వంబు సొచ్చి గుణత్రయంబున లయించి ప్రధానంబు నొంది ప్రధానాత్మకత్వంబున దేహంబును నుపాధిపరంపరావస్థానంబునం బ్రకృతిం బాసి యానందమయుండై యానందంబునం బరమాత్మరూపం బైనవాసుదేవబ్రహ్మంబు

నందుఁ గలయు నని చెప్పి వెండియు ని ట్లనియె.

ఆ. పరమభాగవతులు పాటించుపథ మిది, యీపథమున యోగి యేఁగెనేని
మగిడి రాఁడు వాఁడు మఱి సంశయము లేదు, కల్పశతము లైనఁ గౌరవేంద్ర.

వ. వినుము నీ వడిగినసద్యోముక్తియుఁ గ్రమముక్తియు ననియెడునీ రెండుమార్గంబులు వేదగీతలందు వివరింపం బడియె వీనిం దొల్లి భగవంతుం డైనవాసుదేవుండు బ్రహ్మచేత నారాధితుం డై చెప్పె సంసారప్రవిష్టుం డైనవానికిఁ దపోయోగాదులయిన మోక్షమార్గంబులు పెక్కులు గల వందు భక్తిమార్గంబుకంటె సులభంబు లేదు. 34

శుకుఁడు పరీక్షితునకు భక్తిమార్గంబె ముఖ్యం బని తెలుపుట.

మ. విను మంభోజభవుండు మున్ను మదిలో వేదంబు మూ్మాఱు నె
మ్మనమందుం దలపోసి యెంతయుఁ బరామర్శించి మోక్షంబు ద
క్కినమార్గంబునవెంట లే దనుచు భక్తిం జింత సేసెన్ జనా
ర్దను నాత్మాకృతి నిర్వికారుఁ డగుచుం దన్మార్గనిర్ణేత యై. 35

సీ. అఖలభూతములందు నాత్మరూపంబున నీశుండు హరి యుండు నెల్లప్రొద్దు
బుద్ధ్యాదిలక్షణంబులఁ గానఁబడును మహాత్మ్యవనీయుఁ డహర్నిశంబు
వందనీయుఁడు భక్తవత్సలుం డత్యంతనియతుఁ డై సతతంబు నియతబుద్ధి
నాత్మరూపకుఁ డగు హరికథామృతమును గర్ణపుటంబులఁ గాంక్ష దీరఁ

తే. గ్రోలుచుండెడుధన్యులు కుటిలబహుళ,విషయమలినీకృతాంగముల్ వేగవిడిచి
విష్ణుదేవునిచరణారవిందయుగము, కడకుఁ జనుదురు సిద్ధంబు కౌరవేంద్ర. 36

క. మానుషజన్మము నొందిన, మానవులకు లభ్యమానమరణులకు మహా
జ్ఞానులకుఁ జేయవలయుని, థానము నిగదింపఁబడియె ధరణీనాథా. 37

వ. వినుము బ్రహ్మవర్చసకాముఁ డైనవానికి వేదవిభుం డగుచతుర్ముఖుండును నింద్రియపాటవకామునకు నింద్రుండును బ్రజాకామునకు దక్షాదిప్రజాపతులును భోజనకామునకు నదితియు స్వర్గకామునకు నాదిత్యులును రాజ్యకామునకు విశ్వదేవతలును దేశప్రజాసాధనకామునకు సాధ్యులును శ్రీకామునకు దుర్గియుఁ దేజస్కామునకు నగ్నియు వసుకామునకు వసువులును వీర్యకామునకు వీర్యప్రదులగురుద్రులును నాయుష్కామునకు నాశ్వినదేవతలును బుష్టికామునకు భూమియుఁ బ్రతిష్ఠాకామునకు లోకమాత లైనగగనభూదేవతలును సౌందర్యకామునకు గంధర్వులును గామినీకామునకు నప్సరసయైన యూర్వశియు సర్వాధిపత్యకామునకు బ్రహ్మయుఁ గీర్తికామునకు యజ్ఞంబులును విత్తసంచయకామునకుం బ్రచేతసుండును విద్యాకామునకు నుమావల్లభుండును దాంపత్యప్రీతికామునకునుమాదేవియు ధర్మార్థకామునకు నుత్తమశ్లోకుం

దగువిష్ణువును సంతానకామునకుఁ బితృదేవతలును రక్షాకామునకు యక్షులును బలకామునకు మరుద్గణంబులును రాజత్వకామునకు మనురూపదేవతలును శత్రుమరణకామునకుఁ గోణపాలకుం డైన రాక్షసుండును భోగకామునకుం జంద్రుండును భజనీయుం డగుదురు మఱియును. 38

క. కామింపకయును సర్వముఁ, గామించియు నైన ముక్తిఁ గామించి తగన్
లో మించి పరమపురుషుని, నేమించి భజించుఁ దత్త్వనిపుణుం డధిపా. 39

మ. అమరేంద్రాదులఁ గొల్చుభంగి జనుఁ డాయబ్జాక్షు సేవింపఁగా
విమలజ్ఞానవిరక్తియుక్తు లొదవున్ వే యేల భూనాథ త
త్కమలాంఘ్రిశ్రితకథాసుధారససరిద్వీచీకల్లోలమాలాంతరి
భ్రమ మెవ్వారికి నైనఁ గర్ణయుగళీపర్వంబు గాకుండునే. 40

వ. అని యిట్లు రాజునకు శుకుండు సెప్పె ననిన విని శౌనకుండు సూతున కిట్లనియె.

క. పరతాత్పర్యముతో నిటు, భరతాన్వయవిభుఁడు శుకుని బలుకులు విని స
త్వరతాయుతుఁ డై శ్రేయస్కరతామతి నేమి యడిగెఁ గణుతింపఁ గదే. 42

క. ఎప్పుడు హరికథ లెయ్యవి, సెప్పెడినో యనుచు మాకు నుత్కోత్కంఠల్
గుప్పలుగొను చున్నవి రుచు, లుప్పతిలన్ నీమనోహరోక్తులు వినఁగన్. 43

వ. అనిన విని సూతుం డిట్లనియె. 44

క. తూలెడిపేఁకటితోడను, బాలురతో నాడుచుండి బాల్యమున మహీ
పాలుఁడు హరిచరణార్చన, హేలాలసుఁ డగుచునుండె నెంతయు నియతిన్.

వ. అట్టిపరమభాగవతుం డైనపాండవేయునకు వాసుదేవపరాయణుం డైనశుకుం
డి ట్లనియె. 46

సీ. వాసుదేవశ్లోకవార్త లాలించుచుఁ గాల మేపుణ్యునకుఁ గడపు చుండు
నతనియాయువుఁ దక్క నన్యులయాయువు నుదయాస్తమయములను గ్రకరుఁడు
వంచించి కొనిపోవు వాఁ డది యెఱుఁగక జీవింతు రక్కట జడ్డు సిద్ధ మనుచు
నంగనాపుత్రగేహారామవిత్తాటసంసారహేతుకసంగసుఖముఁ

తే. దగిలి వర్తింపఁ గాలంబుతెఱఁ గెఱింగి, దండధరకింకరులు వచ్చి తాడనములు
చేసి కొనిపోవఁ బుణ్యంబు సేయ నైతిఁ, బాపరతి నైతి నని యట్టు వలవరించు.

వ. అది గావున. 48

సీ. అలరుజొంపములతో నభ్రంలిహంబు లై బ్రదుకవే వనములఁ బాదపములు
ఖాదనమేహనాకాంక్షలఁ బశువులు జీవింపవే గ్రామసీమలందు
నియతిమై నుచ్ఛ్వాసనిశ్వాసపవనముల్ ప్రాపింపవే చర్మభస్త్రికలును
గ్రామసూకరశునకశ్రేణు లుత్సుకతఁ దిరుగవే దుర్యోనిసంభృత్తి

తే. నుష్ట్రఖరములు మోవవే యుడుపభరములఁ, బుండరీకాక్షు నెఱుఁగనిపురుషపశువు
లడవులందు నివాసములందుఁ బ్రాణ, విషయభరయుక్తితోనుంట విఫల మధిప.

సీ. విష్ణుకీర్తనముల వినని కర్ణంబులు గొండలబిలములు కువలయేశ
చక్రిపద్యంబులఁ జదువనిజిహ్వలు గప్పలజిహ్వలు కౌరవేంద్ర
శ్రీమనోనాథు నీక్షింపనికన్నులు కేకిపింఛాక్షులు కీర్తిదయిత
కమలాక్షుపూజకుఁ గానిహస్తంబులు శవముహస్తంబులు సత్యవచన
ఆ. హరిపదతులసీదళామోదరతి లేని, ముక్కు పందిముక్కు మునిచరిత్ర
గరుడగమనుభజనగతి లేనిపదములు, పాదపములపాదపటల మనఘ. 50

సీ. నారాయణునిదివ్యనామాక్షరములపైఁ గరఁగనిమనములు కఠినశిలలు
మురవైరికథలకు ముదితాశ్రురోమాంచమిళిత మై యుండనిమేను మొద్దు
చక్రికి మ్రొక్కనిజడునియౌదల నున్న కనకకిరీటంబు గట్టెమోపు
మాధవార్పితముగా మననిమానవుసిరి వనదుర్గచంద్రికావైభవంబు
ఆ. కైటభారిభజన గలిగి యుండనివాఁడు, గాలిలోన నుండి కదలుశవము
కమలనాభుపదముఁ గననివాని బ్రదుకు, పసిఁడికాయలోనిప్రాణిబ్రదుకు. 51

వ. అని యిట్లు పలికినవైయాసకివచనంబుల కౌత్తరేయుండు కందళితహృదయుం డై
నిర్మలమతివిశేషంబున. 52

ఆ. సుతుల హితుల విడిచి చుట్టాల విడిచి యి, ల్లాలి విడిచి బహుబలాళి విడిచి
రాజు హృదయ మిడియె రాజీవనయనుపై, ధనము విడిచి జడ్డుఁదనము విడిచి.

వ. ఇట్లు మృత్యుభయంబు నిరసించి ధర్మార్థకామంబులు సన్న్యసించి పురుషోత్తము
నందుఁ జిత్తంబు విన్యసించి హరిలీలాలక్షణంబు లుపన్యసించి మనుతలంపున
నరేంద్రుం డిట్లనియె. 54

క. సర్వాత్ము వాసుదేవుని, సర్వజ్ఞుఁడ వైన నీవు సంస్తుతి సేయన్
సర్వభ్రాంతులు వదలె మ, హోర్వీసురవర్య మానసోత్సవ మగుచున్. 55

సీ. ఈశుండు హరి విష్ణుఁ డీవిశ్వ మేరీతిఁ బుట్టించు రక్షించుఁ బొలియఁ జూచు
బహుశక్తియుతుఁ డగుభగవంతుఁ డవ్యయుఁ డాది నేశక్తుల నాశ్రయించి
బ్రహ్మశక్రాదిరూపముల వినోదించెఁ గ్రమముననో యేకకాలముననొ
ప్రకృతిగుణంబులఁ బట్టి గ్రహించుట నేకత్వమున నుండునీశ్వరుండు
ఆ. భిన్నమూర్తి యగుచుఁ బెక్కువిధంబుల, నేల యుండు నతని కేమి వచ్చె
నుండ కున్నఁ దాపసోత్తమ తెలుపవే, వేడ్క నాకు సర్వవేది వీవు. 56

వ. అనిన నయ్యుత్తరానందనువచనంబులకు నిరుత్తరుండు గాక సదుత్తరప్రదానకు
తూహలుం డై లోకోత్తరగుణోత్తముం డైన తాపసోత్తముండు దనచిత్తంబున.

మ. పరుఁ డై యీశ్వరుఁ డై మహామహిముఁ డై ప్రాదుర్భవస్థానసం
హరణక్రీడనుఁ డై త్రిశక్తియుతుఁ డై యంతర్గతజ్యోతి యై
పరమేష్ఠిప్రముఖామరాధిపులకుం బ్రాపింప రాకుండుదు
స్తరమార్గంబునఁ దేజరిల్లుహరికిం దత్త్వార్థి నై మ్రొక్కెదన్. 58

వ. మఱియు సజ్జనదురితసంహారకుండును దుర్జననివారకుండును సర్వరూపకుండును బరమహంసాశ్రమప్రవర్తమాన మునిజనహృదయకమలకర్ణికామధ్యప్రదీపకుండును సాత్వతశ్రేష్ఠుండును నిఖిలకల్యాణగుణగరిష్ఠుండును బరమభక్తియుక్తసులభుండును భక్తిహీనజనదుర్లభుండును నిరతిశయనిరుపమనిరవధికప్రకారుండును నిజస్వరూపబ్రహ్మవిహారుండును నైనయప్పరమేశ్వరునకు నమస్కరించెద. 59

ఉ. ఏవిభువందనార్చనము లేవిభుచింతయు నామకీర్తనం
బేవిభులీల లద్భుతము లెప్పుడు సంశ్రవణంబు సేయ దో
షావలిఁ బాసి లోకము శుభాయతవృత్తిఁ జెలంగు నండ్రు నే
నావిభు నాశ్రయించెద నఘౌఘనివర్తను భద్రకీర్తనున్. 60

ఉ ఏపరమేశుపాదయుగ మెప్పుడుఁ గోరి భజించి నేర్పరుల్
లోపలిబుద్ధితో నుభయలోకములందులజడ్డుఁ బాసి యే
తాపము లేక బ్రహ్మగతిఁ దారు గతశ్రము లై చరింతు రే
నాపరమేశు మ్రొక్కెద నఘౌఘనివర్తను భద్రకీర్తనున్. 61

చ. తపములఁ జేసి నైన మఱి దానము లెన్నియుఁ జేసి నైన నే
జపములఁ జేసి నైన ఫలసంచయ మెవ్వనిఁ జేర్ప కున్న హే
యపదము లై దురంతవిపదంచితరీతిగ నొప్పు చుండు న
య్యపరిమితుర్ భజించెద నఘౌఘనివర్తను భద్రకీర్తనున్. 62

మ. యవనవ్యాధపుళిందహూణకపకంకాభీరచండాలసం
భవులుం దక్కినపాపవర్తనులు నేభద్రాత్ము సేవించి భా
గవతశ్రేష్ఠుల డాసి శుద్ధతను లై కల్యాణు లై యుందురా
యవికారుం బ్రభవిష్ణు నాదుమదిలో నశ్రాంతముర్ మ్రొక్కెదన్. 63

మ. తపముల్ నేసిననో మనోనియతినో దానప్రతాపవృత్తినో
జపమంత్రంబులనో శ్రుతిస్మృతులనో సద్భక్తినో యెట్లు ల
బ్ధపదుం డౌ నని బ్రహ్మరుద్రముఖరుల్ భావింతు రెవ్వాని న
య్యపవర్గాధిపుఁ డాత్మమూర్తి సులభుం డౌఁ గాక నా కెప్పుడున్. 64

క. శ్రీపతియు యజ్ఞపతియుఁ బ్ర, జాపతియుర్ బుద్ధిపతియు జగదధిపతియుర్
భూపతియు యాదవశ్రే, ణీపతియుర్ గతియు నైననిపుణు భజింతున్. 65

మ. అణువో కాక కడుర్ మహావిభుఁడో యచ్ఛిన్నుఁడో ఛిన్నుఁడో
గుణియో నిర్గుణుఁడో యటంచు విబుధుల్ గుంఠీభవత్తత్త్వమా
ర్గణు లై యేవిభుపాదపద్మభజనోత్కర్షంబులం దత్త్వవీ
క్షణముం జేసెద రట్టివిష్ణుఁ బరముర్ సర్వాత్ము సేవించెదన్. 66

మ. జగదుత్పాదనబుద్ధి బ్రహ్మకు మదిర్ సంధింప నూహించి యే
భగవంతుండు సరస్వతిం బనుప నాపద్మాస్య దా నవ్విభుర్

మగనిం గా నియమించి తద్భువనసామ్రాజ్యస్థితిఁ సృష్టిపా
రగుఁ జేసెఁ మును బ్రహ్మ నట్టిగుణి నారంభింతు సేవింపఁగన్. 67
సీ. పూర్ణుఁ డయ్యును మహాభూతపంచకయోగమున మేను లనుపురములు సృజించి
పురములలో నుండి పురుషభావంబున దీపించు నెప్పుడు ధీరవృత్తిఁ
బంచభూతములను బదునొకొండింద్రియములఁ బ్రకాశింపించి భూరిమహిమ
షోడశాత్మకుఁ డన శోభిల్లి జీవత్వనృత్తవినోదంబు నెఱపు చుండు
తే. నట్టిభగవంతుఁ డవ్యయుం డచ్యుతుండు, మానసోదితవాక్పుష్పమాలికలను
మంజునవరసమకరందమహిమ లుట్ట, శిష్టహృద్భావలీలలఁ జేయుఁగాత. 68

ఉ. మానధనుల్ మహాత్ములు సమాధినిరూఢులు యన్ముఖాంబుజ
ధ్యానమరందపానమున నాత్మభయంబులఁ బాసి ముక్తులై
లూనత నొంద రట్టిమునిలోకశిఖామణికిఁ విశంకటా
జ్ఞానతమోనభోమణికి సాధుజనాగ్రణి కేను మ్రొక్కెదన్. 69
వ. అని యిట్లు గురువందనంబు నేసి శుకయోగీంద్రుండు రాజేంద్రున కిట్లనియె.
మ. అవిరోధంబున నీవు నన్నడుగునీయర్థంబు మున్ బ్రహ్మ మా
ధవుచేతన్ విని నారదుం డడిగినం దథ్యంబుగాఁ జెప్పె మా
నవలోకేశ్వర నారదుండు వెనుకన్ నాకుం బ్రసాదించె సం
శ్రవణీయంబు మహాద్భుతంబు వినుమా సందేహవిచ్ఛేది వై. 71

నారదుండు బ్రహ్మను బ్రపంచప్రకారంబు నడుగుట.

వ. నారదుండు బ్రహ్మ కి ట్లనియె. 72
మ. చతురాస్యుండవు వేల్పుఁబెద్దవు జగత్సర్గానుసంధాయి వీ
శ్రుతిసంఘాతము నీముఖాంబుజములన్ శోభిల్లు శబ్దార్థసం
యుత మై సర్వము నీకరామలక మై యుండుం గదా భారతీ
సతి యిల్లా లఁట నీకు నోజనక నాసందేహముం బాపవే. 73

శా. ప్రారంభాదివివేక మెవ్వఁ డొసఁగుం బ్రారంభసంపత్తికా
ధారం బెయ్యది యేమిహేతువు యదర్థం బేస్వరూపంబు సం
సారానుక్రమ మూర్ణనాభిపగిదిన్ సాగించెఁ దొక్కప్పుడుం
భారం బెన్నఁడు లేదు నీమనువు దుష్ప్రాపంబు వాణీశ్వరా. 74
శా. నాకుం జూడఁగ నీవు రాజ వను చున్నాఁడన్ యథార్థస్థితిన్
నీకంటెన్ ఘనుఁ డొక్కరాజు గలఁడో నీ వంతకున్ రాజవో
నీ కేలాభము రాఁ దలంచి జగముల్ నిర్మించె దీచేతనా
నీకం బెందు జనించు నుండు నడఁగున్ నిక్కంబు భాషింపుమా 75
మ. సదసత్సంగతి నామరూపగుణదృశ్యం బైనవిశ్వంబు నీ
హృదధీనంబు గదా ఘనుల్ సములు నీ కెవ్వారలున్ లేరు నీ

పద మత్యున్నత మిట్టినీవు తపముం బ్రావీణ్యయుక్తుండ వై
మది నేయీశ్వరుఁ గోరి చేసితివి తన్మార్గంబు సూచింపవే. 76

శా. అంభోజాసన నీకు నీశుఁడు గలం డం టేనిఁ దత్పక్షమం
దంభోజాతభవాండ మేవిభునిలీలాపాంగసంయుక్తిచే
సంభూతం బగు వర్తమాన మగు సంఛన్నం బగుం దద్విభున్
సంభాషింపఁగ వచ్చునే దలఁప నేచందంబువాఁ డాకృతిన్. 77

క. తోయజసంభవ నా కీ, తోయము వివరింపు చాలఁ దోఁచిన నే నా
తోయమువారికి నన్యుల, తోయములం జెంద కుండ ధ్రువ మెఱిఁగింతున్. 78

వ. దేవా భూతభవిష్యద్వర్తమానంబు లగువ్యవహారంబులకు నీవ వల్లభుండవు
నీయెఱుంగనియర్థం బొం డెద్దియు లేదు విశ్వప్రకారంబు వినిపింపు మనిన విని
వికసితముఖుం డై విరించి యి ట్లనియె. 79

క. రారా బుధులు విరక్తులు, గారా యీరీతి నడుగఁగా నేరరు వి
స్మేరావహము భవన్మత, మౌరా నావిభునిమర్మ మడిగితి వత్సా. 80

శా. నానాస్థావరజంగమప్రకరముల్ నాయంత నిర్మింప వి
జ్ఞానం బేమియు లేక తొట్రుపడ నిచ్చున్ నాకు సర్వానుసం
ధానారంభవిచక్షణత్వము మహోదారంబుగా నిచ్చె ము
న్నే నాయీశ్వరునాజ్ఞఁ గాక జగముల్ నిర్మింప శక్తుండనే. 81

మ. అనఘా విశ్వము నెల్ల దీప్తముగఁ జేయన్ నే సమర్థుండనే
యినచంద్రానలతారకాగ్రహగణం బేరీతి నారీతి నె
వ్వనిదీప్తిం బ్రతిదీప్తమయ్యె భువనవ్రాతంబు దద్దీప్తిచే
ననుదీప్తం బగు నట్టియీశ్వరున కే నశ్రాంతమున్ మ్రొక్కెదన్. 82

మ. విను మే నీశ్వరుదృష్టిమార్గమున నావేశింప శంకించి సి
గ్గున సంకోచము నొందుమాయవలనం గుంఠీభవత్ప్రజ్ఞచే
నను లోకేశ్వరుఁ డంచు మ్రొక్కుమతిహీనవ్రాతముం జూచి నే
ననిశంబున్ నగి ధిక్కరింతు హరిమాయాకృత్య మంచున్ సుతా. 83

వ. మఱియు దేహంబునకు ద్రవ్యంబు లైనమహాభూతంబులును జన్మనిమిత్తంబు
లైనకర్మంబులును గర్మక్షోభకం బైనకాలంబును గాలపరిణామహేతు వైనస్వ
భావంబును భోక్తయైనజీవుండును వాసుదేవుండ కానెఱుంగుము వాసుదేవవ్య
తిరిక్తంబు లేదు సిద్ధంబు నారాయణనియమ్యంబులు లోకంబులు దేవతలు
నారాయణశరీరసంభూతులు వేదయాగతపోయోగవిజ్ఞానంబులు నారాయణ
పరంబులు జ్ఞానసాధ్యం బగుఫలంబు నారాయణునధీనంబు కూటస్థుండును సర్వా
త్మకుండును సర్వద్రష్టయు నయినయీశ్వరునికటాక్షవిశేషంబున సృజియింపం
బడి ప్రేరితుండ నై సృజ్యం బైనప్రపంచంబు సృజించుచుండుదు నిర్గుణుం డైన

యీశ్వరునివలన రజస్సత్త్వతమోగుణంబులు ప్రభూతంబులై యుత్పత్తిస్థితి లయంబులకుం బాలుపడి కార్యకారణకర్తృత్వభావంబులందు ద్రవ్యంబులైన మహాభూతంబులును జ్ఞానమూర్తు లయిన దేవతలును గ్రియారూపంబు లయిన యింద్రియంబులును నాశ్రయంబులు గా నిత్యముక్తుం డయ్యును మాయాసమన్వితుం డైనజీవుని బంధించు జీవునకు నావరణంబు లయి యుపాధిభూతంబు లయినమూఁడులింగంబులు సేసి పరులకు లక్షితంబు గాక తనకు లక్షితం బైనతత్త్వంబు గలయీశ్వరుం డివ్విధంబునఁ గ్రీడించు చుండు. 84

క. ఆయీశుఁ డనంతుఁడు హరి, నాయకుఁ డీభువనములకు నాకుఁ నీకుఁ మాయకుఁ బ్రాణివ్రాతము, కీయెడలఁ లేద యీశ్వరేతరము సుతా. 85

వ. వినుము మాయావిదుం డైనయీశ్వరుండు దనమాయం జేసి దైవయోగంబునం బ్రాప్తంబు లయిన కాలజీవాదృష్టస్వభావంబులు వివిధంబులు సేయ నిశ్చయించి కైకొనియె నీశ్వరాధిష్ఠితం బైనమహత్తత్త్వంబువలన నగుకాలంబున గుణవ్యతికరంబును స్వభావంబునఁ బరిణామంబును జీవాదృష్టభూతం బయిన కర్మంబున జన్మంబును నయ్యె రజస్సత్త్వంబులచే నుపబృంహితంబై వికారంబు నొందినమహత్తత్త్వంబువలనం దమఃప్రధానం బై దివ్యజ్ఞానక్రియాత్మకం బగు నహంకారంబు గలిగె నదియు రూపాంతరంబు లొందుచు ద్రవ్యశక్తి యైనరాజసంబును గ్రియాశక్తి యైనతామసంబును జ్ఞానశక్తి యైనసాత్త్వికంబును నన మూఁడువిధంబు లయ్యె నందు భూతాదియైనతామసాహంకారంబువలన నభంబు కలిగె నభంబునకు సూక్ష్మరూపంబు భూతదృశ్యమునకు బోధకం బైన శబ్దంబు గుణం బగు నభంబువలన వాయువు గలిగె వాయువునకుం బరాన్వయంబున శబ్దంబు స్పర్శంబు నను రెండుగుణంబులు గలిగి యుండునది దేహంబులం దుండుటం జేసి ప్రాణరూపం బై యింద్రియమనశ్శరీరపాటవం బైనయోజస్సహోబలంబులకు హేతువై వర్తించు వాయువువలన రూపస్పర్శశబ్దంబు లని యెడుగుణంబులు మూఁటితోడఁ దేజంబు గలిగెఁ దేజంబువలన రసరూపస్పర్శశబ్దంబు లనియెడునాలుగుగుణంబులతోడ జలంబు గలిగె జలంబువలన గంధరసరూపస్పర్శశబ్దంబు లనియెడుగుణంబు లయిదింటితోడం బృథివి గలిగె వైకారికం బైనసాత్త్వికాహంకారంబువలనఁ జంద్రదైవతం బయినమనంబు గలిగె మఱియు దిక్కులును వాయువును నర్కుండును బ్రచేతసుండును నాశ్వినులును వహ్నియు నింద్రుండును నుపేంద్రుండును మిత్రుండును బ్రజాపతియునని యెడిదశదేవతలు గలిగిరి తైజసం బైనరాజసాహంకారంబువలన దిగ్దైవతంబైన శ్రవణేంద్రియంబును వాయుదైవతంబైనత్వగింద్రియంబునుసూర్యదైవతంబైన నయనేంద్రియంబును బ్రచేతోదైవతం బైనరసనేంద్రియంబును నశ్విదేవతంబైన ఘ్రాణేంద్రియంబును వహ్నిదైవతంబైనవాగింద్రియంబును నింద్రదైవతం బైన

హస్తేంద్రియంబును నుపేంద్రదైవతంబైనపాదేంద్రియంబును మిత్రదైవతంబైనగుదేంద్రియంబును బ్రజాపతిదైవతంబైనగుహ్యేంద్రియంబును ననియెడి దశేంద్రియంబులును బోధజనకాంతఃకరణైకభాగం బయినబుద్ధియుఁ గ్రియాజనకాంతఃకరణం బయినప్రాణంబునుం గలిగె నిట్టి శ్రోత్రాదు లగుదశేంద్రియంబులతోఁ గూడినభూతేంద్రియమనోగుణంబులు వేర్వేఱుగఁ బ్రహ్మాండశరీరనిర్మాణంబునం దసమర్థంబు లగు నపుడు గృహనిర్మాణంబునకుం బెక్కుపదార్థంబులు సంపాదించినం గాని చాలనిచందంబున భూతేంద్రియమనోగుణంబులవలన గృహంబుకైవడి భగవచ్ఛక్తిప్రేరితంబు లగుచు నేకీభవించిసమష్టివ్యష్ట్యాత్మకత్వంబు నంగీకరించి చేతనాచేతనంబులం గలబ్రహ్మాండంబు కల్పితం బయ్యె నట్టియండంబు వర్షాయుతసహస్రాంతంబుదనుక జలంబునం దుండెఁ గాలకర్మస్వభావంబులం దగులువడక సమస్తంబును జీవయుక్తంబుగఁ జేయు నీశ్వరుం డచేతనంబును సచేతనంబునుగ నొనర్చె నంతఁ గాలకర్మస్వభావప్రేరకుం డయినపరమేశ్వరుండు జీవరూపంబున మహావరణజలమధ్యస్థితం బయినబ్రహ్మాండంబులోను సొచ్చి సవిస్తారంబు గావించి యట్టియండంబు భేదించి నిర్గమించె నెట్లంటేని. 86

క. భువనాత్మకుఁ డాయీశుఁడు, భువనాకృతితోడ నుండు బ్రహ్మాండంబున్
వివరముతోఁ బదునాలుగు, వివరంబులుగా నొనర్చె విశదంబులుగన్. 87

మ. బహుపాదోరుభుజాననేక్షణశిరఃఘ్రాణశ్రవోయుక్తుఁడై
విహరించున్ బహుదేహి దేహగతుఁడై విద్వాంసు లూహించి త
ద్బహురూపావయవంబులన్ భువనసంపత్తిన్ విచారింతు రా
మహనీయాద్భుతమూర్తి యోగిజనహృన్మాన్యుండు మేధానిధీ. 88

వ. వినుము చతుర్దశలోకంబులందు మీఁదియేడులోకంబులు శ్రీమహావిష్ణువునకుం గటిప్రదేశంబుననుండి యూర్ధ్వదేహ మనియును గ్రిందియేడులోకంబులు జఘనంబుననుండి యధోదేహ మనియునుం బలుకుదురు ప్రపంచశరీరుం డగుభగవంతునిముఖంబువలన బ్రహ్మకులంబును బాహువులవలన క్షత్త్రియకులంబును నూరువులవలన వైశ్యకులంబును బాదంబులవలన శూద్రకులంబును జనియించె నని చెప్పుదురు భూలోకంబు గటిపర్యంతప్రదేశంబు భువర్లోకంబునాభి సువర్లోకంబుహృదయంబు మహర్లోకంబు వక్షంబు జనలోకంబు గ్రీవంబు తపోలోకంబు స్తనద్వయంబు సనాతనంబును బ్రహ్మనివాసంబును నైనసత్యలోకంబు శిరంబు గటిప్రదేశం బతలంబు దొడలు వితలంబు జానువులు సుతలంబు జంఘలు దలాతలంబు గుల్ఫంబులు మహాతలంబు పాదాగ్రంబులు రసాతలంబు పాదతలంబు పాతాళంబు నని లోకమయుంగా భావింతురు కొందఱు మఱియుం బాదతలంబువలన భూలోకంబును నాభివలన భువర్లోకంబులు శిరంబువలన

స్వర్లోకంబును గలిగె నని లోకకల్పనంబు నెన్నుదురు పురుషోత్తమునిముఖం బువలన సర్వజంతువాచాజాలంబుం దదధిష్ఠాత యగువహ్నియు నుదయించెఁ జర్మరక్తమాంసమేదశ్శల్యమజ్జాశుక్లంబులు సప్తధాతువు లందురు పక్షాంత రంబున రోమత్వఙ్మాంసాస్థిస్నాయుమజ్జాప్రాణంబులును సప్తధాతువు లని యం దు రందు రోమంబు లుష్ణిక్ఛందం బనియుఁ ద్వక్కు గాయత్రీఛందం బనియు మాంసంబు త్రిష్టుప్ఛందం బనియు స్నాయు వనుష్టుప్ఛందం బనియు నస్థి జగతీ ఛందం బనియు మజ్జ పంక్తిచ్ఛందం బనియుఁ బ్రాణంబు బృహతీఛందం బనియు నాదేశింతురు హవ్యకవ్యామృతాన్నంబులకు మధురాదిషడ్రసంబులకు రస నేంద్రియంబునకు రసాధీశ్వరుం డైనవరుణునికి హరిరసనేంద్రియంబు జన్మ స్థానంబు సర్వప్రాణాదులకు వాయువునకు విష్ణునాసికావివరంబు నివాసంబు సమీపదూరవ్యాపిగంధంబులకు నోషధులకు నశ్విదేవతలకు దిశాంబరునిఘ్రా ణేంద్రియంబు నివాసంబు దేవలోకసత్యలోకంబులకుఁ దేజంబునకు సూర్యునకు సకలచక్షువులకు లోకలోచనుని చక్షురింద్రియంబు స్థానంబు దిశలకు నాకా శంబునకు శ్రుతిభూతంబు లైనయంశంబులకు శబ్దంబునకు సర్వేశ్వరునికర్ణేం ద్రియంబు జన్మస్థానంబు వస్తుసారంబులకు వర్ణనీయసౌభాగ్యంబులకుఁ బరమ పురుషునిగాత్రంబు భాజనంబు స్పర్శంబునకు వాయువునకు సకలస్నిగ్ధత్వంబు లకు దివ్యదేహునిదేహేంద్రియంబు గేహంబు యూపప్రముఖయజ్ఞోపకరణంబు లగుతరుగుల్మలతాదులకుఁ బురుషోత్తమునిరోమంబులు మూలంబులు శిలా లోహంబులు సర్వమయునినఖంబులు మేఘజాలంబులు హృషీకేశునికేశంబులు మెఱుంగులు విశ్వేశ్వరునిశ్మశ్రువులు భూర్భువస్సువర్లోకరక్షకు లైనలోకపాల కులపరాక్రమంబులకు భూరాదిలోకంబుల క్షేమంబునకు శరణంబునకు నారా యణునివిక్రమంబు నికేతనంబు సర్వకామంబులకు నుత్తమంబు లైనవరంబులకుఁ దీర్ఘపాదునిపాదారవిందంబు లాస్పదంబులు జలంబులకు శుక్లంబునకుఁ బర్జన్యు నకుఁ బ్రజాపతిసర్గంబునకు సర్వేశ్వరునిమేఢ్రంబు సంభవనిలయంబు సంతానం బునకుఁ గామాదిపురుషార్థంబులకుఁ జిత్తసౌఖ్యరూపంబు లగునానందంబులకు శరీరసౌఖ్యంబునకు నచ్యుతునియుపస్థేంద్రియంబు స్థానంబు యమునికి మిత్రు నికి మలవిసర్గంబునకు భగవంతునిపాయ్వింద్రియంబు భవనంబు హింసకునిర్ఋ తికి మృత్యువునకు నిరయంబునకు నిఖిలరూపకునిగుదంబు నివాసంబు పరాభ వంబునకు నధర్మంబునకు నవిద్యకు నంధకారంబునకు ననంతునిపృష్ఠభాగంబు సదనంబు నదనదీనివహంబునకు నీశ్వరునినాడీసందోహంబు జన్మమందిరంబు పర్వతంబులకు నధోక్షజునిశల్యంబులు జనకస్థలంబులు ప్రధానంబునకు నన్న రసంబునకు సముద్రంబులకు భూతలయంబునకు బ్రహ్మాండగర్భునియుదరంబు నివేశంబు మనోవ్యాపారరూపం బగులింగశరీరంబునకు మహామహామునిహృద

యంబు సర్గభూమి యగు మఱియును. 89

ఆ. నీలకంధరునకు నీకు నాకు సనత్కు, మారముఖ్యసుతసమాజమునకు
ధర్మసత్త్వబుద్ధితత్త్వములకు నీశ్వ, రాత్మ వినుము పరమ మైననెలవు. 90

సీ. నరసురాసురపితృనాగకుంజరమృగగంధర్వయక్షరాక్షసమహీజ
సిద్ధవిద్యాధరజీమూతచారణగ్రహతారకాప్సరోగణవిహంగ
భూతతటిద్వసుపుంజంబులును నీవు ముక్కంటియును మహామునులు నేను
సలిలనభస్స్థలచరములు మొద లైనవివిధజీవులతోడివిశ్వ మెల్ల

ఆ. విష్ణుమయము పుత్త్ర వే యేల బ్రహ్మాండ, మతనిజేనలోన నడఁగి యుండు
బుద్ధి నెఱుఁగ రాదు భూతభవద్భవ్య, లోక మెల్ల విష్ణులోన నుండు. 91

క. మండలములోన భాస్కరుఁ, డుండి జగంబులకు దీప్తి నొసఁగెడిక్రియ బ్ర
హ్మాండములోపల నచ్యుతుఁ, డుండుచు బహిరంతరముల నొగి వెలిఁగించున్.

వెలిగందల నారయ కవిత్వప్రారంభము.

ఉ. అట్టియనంతశక్తి జగదాత్మునినాభిసరోజమందు నేఁ
బుట్టి యజింపఁగా మనసు పుట్టిన యజ్ఞపదార్థజాతముల్
నెట్టన కాన రామికి వినిర్మల మైనతదీయరూపముల్
గట్టిగ బుద్ధిలో నిలిపి కంటి నుపాయము నామనంబునన్. 93

సీ. పశుయజ్ఞవాటయూపస్తంభపాత్రమృద్ఘటశరావవసంతకాలములును
స్నేహౌషధీబహులోహచాతుర్హోత్రమతనామధేయసన్మంత్రములును
సంకల్పఋగ్యజుస్సామనియుక్తవషట్కారమంత్రానుచరణములును
దక్షిణల్ దేవతాధ్యానతదనుగతతంత్రవ్రతోద్దేశధరణిసురులు

తే. నర్పణంబులు బోధాయనాదికర్మ, సరణి మొద లగుయజ్ఞోపకరణసమితి [ను.
యంతయును నమ్మహాత్మునియవయవములు, గాఁగఁగల్పించె విధివత్ప్రకారమున

క. యజ్ఞాంగి యజ్ఞఫలదుఁడు, యజ్ఞేశుఁడు యజ్ఞకర్త యగుభగవంతున్
యజ్ఞపురుషుఁగా మానస, యజ్ఞముఁ గావించితిం దదర్పణబుద్ధిన్. 95

క. అప్పుడు బ్రహ్మలు దమలోఁ, దప్పక ననుఁ జూచి సముచితక్రియ లగుచో
నప్పరమేశున కభిమత, మొప్పఁగ నాసప్తతంతు వొగిఁ గావింపన్. 96

చ. మనువులు దేవదానవులు మానవనాథులు మర్త్యకోటి దా
రనయము వారివారికిఁ బ్రియం బగుదేవతలన్ భజించుచున్
ఘనతరనిష్ఠ యజ్ఞములఁ గైకొని చేసిరి తత్ఫలంబు ల
య్యనుపమమూర్తి యజ్ఞమయుఁ డైనరమావరునందుఁ జెందఁగన్. 97

క. సువ్యక్తతంత్రరూపకుఁ, డవ్యక్తుఁ డనంతుఁ డభవుఁ డచ్యుతుఁ డీశుం
డవ్యయుఁ డగుహరి సురగణ, సేవ్యుఁడు క్రతుఫలదుఁ డగుటఁ జేసిరి మఖముల్.

క. అగుణుం డగుపరమేశుఁడు, జగములఁ గల్పించుకొఱకుఁ జతురత మాయా
సగుణుం డగుఁ గావున హరి, భగవంతుం డనఁగఁ బరఁగె భవ్యచరిత్రా. 99

క. విశ్వాత్ముఁడు విశ్వేశుఁడు, విశ్వమయుం డఖిలనేత విష్ణుం డజుం డీ
విశ్వములోఁ దా నుండును, విశ్వము దనలోనఁ జాల వెలుఁగుచు నుండన్.

చ. అతనినియుక్తిఁ జెంది సచరాచరభూతసమేతసృష్టి నే
వితతముగా సృజింతుఁ బ్రభవిష్ణుఁడు విష్ణుఁడు ప్రోచుఁ బార్వతీ
పతి లయ మొందఁ జేయు హరి పంకరుహోదరుఁ డాదిమూర్తి య
చ్యుతుఁడు త్రిశక్తియుక్తుఁ డగుచుండును నింతకుఁ దాన మూల మై. 101

క. విను వత్స నీవు నన్నడిగినప్రశ్నకు నుత్తరంబు కేవలపరమం
బును బ్రహ్మం బీయఖిలం, బున కగు నాధారహేతుభూతము సుమ్మీ. 102

క. హరి భగవంతుఁ డనంతుఁడు, గరుణాంబుధి సృష్టికార్యకారణహేతు
స్ఫురణుం డవ్విభుకంటెం, బరుఁ డెవ్వఁడు లేఁడు తండ్రి పరికింపంగన్. 103

సీ. ఇది యంతయును నిక్కమే బొంక నుత్కంఠమతిఁ దద్గుణధ్యానమహిమఁ జేసి
పరికింప నే నేమి పలికిన నది యెల్ల సత్యంబ యగు బుధస్తుత్య వినుము
ధీయుక్త మామకేంద్రియములు మఱచియుఁ బొరయ వసత్యవిస్ఫురణ మెందు
నది గాక మత్తను వామ్నాయతుల్యంబు నమరేంద్రవందనీయంబు నయ్యెఁ

తే. దవిలి యేదేవదేవునిభవమహాబ్ధి, తారణంబును మంగళకారణంబు
నఖిలసంపత్కరంబు నై యలరుపాద, వనజమున కే నొనర్చెద వందనములు.

ఉ. ఆనలినాక్షునందనుఁడ నయ్యుఁ బ్రజాపతి నయ్యు యోగవి
ద్యానిపుణుండ నయ్యును బదంపడి మజ్జననప్రకారమే
యేను నెఱుంగ నవ్విభునియిద్ధమహత్త్వ మెఱుంగ నేర్తునే
కానఁబడున్ రమేశపరికల్పితవిశ్వము గొంతకొంతయున్. 105

మ. విను వేయేటికిఁ దాపసప్రవర యివ్విశ్వాత్ముఁ డీశుండు దాఁ
దనమాయామహిమాంతముం దెలియఁగాఁ దథ్యంబుగాఁ జాలఁ డ
న్నను నే నైనను మీర లైన సుర లైనన్ వామదేవుండు నై
నను నిక్కం బెఱుఁగంగఁ జాలుదుమె జ్ఞానప్రక్రియాయుక్తులన్. 106

వ. అమ్మహాత్ముం డైనపుండరీకాక్షుండు సర్వజ్ఞుం డంటేని 107

క. గగనము దనకడపలఁ దాఁ, దగ నెఱుఁగనికరణి విభుఁడు దా నెఱుఁగఁ డనన్
గగనప్రసవము లే దన, నగు నే సర్వజ్ఞతకును హాని దలంపన్. 108

చ. తలకొని యమ్మహాత్మకుఁడు దాల్చినయయ్యవతారకర్మముల్
వెలయఁగ నస్మదాదులము వేయివిధంబుల సన్నుతింతు మ
య్యలఘు ననంతునిం జిదచిదాత్మకు నాద్యు ననీశు నీశ్వరుం
దెలియఁగ నేర్తుమే తవిలి దివ్యచరిత్రున కేను మ్రొక్కెదన్. 109

మ. పరమాత్ముం డజుఁ డీజగంబుఁ బ్రతికల్పంబందుఁ గల్పించుఁ దాఁ
బరిరక్షించును ద్రుంచు నట్టియనఘుం బ్రహ్మాత్ము నిత్యుం జగ
ద్భరితుం గేవలు నద్వితీయుని విశుద్ధజ్ఞాను సర్వాత్ము నీ
శ్వరు నాద్యంతవిహీను నిర్గుణుని శశ్వన్మూర్తిఁ జింతించెదన్. 110

చ సరసగతిన్ మునీంద్రులు ప్రసన్నశరీరహృషీకమానస
స్ఫురణ గలప్పు డవ్విభునిభూరికళాకలితస్వరూపముం
దర మిడి చూతు రెప్పుడుఁ గుతర్కతమోహతిచేత నజ్ఞతం
బొరసినయప్పు డవ్విభునిమూర్తిఁ గనుంగొన లేరు నారదా. 111

వ. అని వెండియు నిట్లను ననఘా యమ్మహనీయతేజోనిధి మొదలియవతారంబు సహస్రశీర్షాదియుక్తం బయి ప్రకృతిప్రవర్తకం బగునాదిపురుషరూపంబగు నందుఁ గాలస్వభావంబు లనుశక్తు లుదయించె నందుఁ గార్యకారణరూపం బయిన ప్రకృతి జనించెఁ బ్రకృతివలన మహత్తత్త్వంబును దానివలన నహంకారత్రయంబును బుట్టె నందు రాజసాహంకారంబువలన నింద్రియంబులును సాత్త్వికాహంకారంబువలన నింద్రియగుణప్రధానంబు లైనయధిదేవతలును దామసాహంకారంబువలన భూతకారణంబు లయినశబ్దస్పర్శరూపరసగంధతన్మాత్రంబులునుం బొడమెఁ బంచతన్మాత్రంబులవలన గగనానిలవహ్నిసలిలధరాదికం బైన భూతపంచకంబు గలిగె నందు జ్ఞానేంద్రియంబు లయినత్వక్చక్షుశ్శ్రోత్రజిహ్వాఘ్రాణంబులును గర్మేంద్రియంబు లైనవాక్పాణిపాదపాయూపస్థంబులును మనంబును జనియించె నన్నింటిసంఘాతంబునవిశ్వరూపుం డైనవిరాట్పురుషుండు పుట్టె నతనివలన స్వయంప్రకాశుం డయినస్వరాట్టు సంభవించె నందుఁ జరాచరరూపంబుల స్థావరజంగమాత్మకం బయినజగత్తు గలిగె నందు సత్త్వరజస్తమోగుణాత్మకుల మయినవిష్ణుండును హిరణ్యగర్భుండ నయిననేనును రుద్రుండునుం గలిగితి మందు సృష్టిజననకారణుం డయిన చతుర్ముఖుండు పుట్టె వానివలన దక్షాదు లగుప్రజాపతులు తొమ్మండ్రు గలిగి రందు భవత్ప్రముఖు లైనసనకసనందనాది యోగీంద్రులును నాకలోకనివాసు లయినవాసవాదులును ఖగలోకపాలకు లగుగరుడాదులును నృలోకపాలకు లగుమనుమాంధాతృప్రముఖులును దలలోకపాలకు లగునంతవాసుకిప్రభృతులును గంధర్వసిద్ధవిద్యాధరచారణసాధ్యరక్షోయక్షోరగనాగలోకపాలురును మఱియు ఋషులును బితృదేవతలును దైత్యదానవభూతప్రేతపిశాచకూష్మాండపశుమృగాదులును నుద్భవించి రిట్టిజగత్ప్రథమోద్భవంబు మహత్తత్త్వసృష్టి యనంబడు ద్వితీయం బండసంస్థితం బనం దగుఁ దృతీయంబు సర్వభూతస్థం బన నొప్పు సందైశ్వర్యతేజోబలసంపన్ను లైనపురుషులు సర్వాత్ముం డైననారాయణుని యంశసంభవులు గా నెఱుంగు మప్పుండరీకాక్షునిలీలావతారంబులనంతంబులు తత్కర్మంబులు లెక్క

వెట్ట నెవ్వరికిని నలవి గా దయినను నాకుం దోఁచినంత నీ కెఱింగించెద వినుము.

శ్రీమన్నారాయణునిలీలావతారంబులయభివర్ణనము.

ఉ. అన్యకథానులాపము లహర్నిశముక్ వినునట్టిసత్క్రియా
శూన్యము లైనకర్ణముల సూరిజనస్తుత సర్వలోకస
మ్మాన్యము నై తనర్చుహరిమంగళదివ్యకథామృతంబు సౌ
జన్యతఁ గ్రోల వయ్య బుధసత్తమ యే వివరించి చెప్పెదన్. 113

వ. అని పలికి నారదుం జూచి మఱియు ని ట్లనియె. 114

మ. కనకాక్షుండు భుజావిజృంభణమునక్ క్ష్మాచక్రముం జాఁపఁ జు
ట్టినమాడ్కిం గొని పోవ యజ్ఞమయదంష్ట్రిస్వాకృతిం దాల్చి య
ద్దనుజాధీశ్వరుఁ దాఁకి యబ్ధినడుమక్ దంష్ట్రాహతిం ద్రుంప ధా
త్రిని గూలెం గులిశాహతిం బఱుమహాద్రిం బోలి యత్యుగ్రతన్. 115

వ. మఱియు సుయజ్ఞావతారంబు విను మని యి ట్లనియె. 116

సీ. ప్రకటరుచిం బ్రజాపతికిని స్వాయంభువునికూఁతు రాకూతి యనులతాంగి
కర్థి జన్మించి సుయజ్ఞుండు నా నొప్పు నతఁడు దక్షిణ యనునతివయందు
సుయమనామామరస్తోమంబుఁ బుట్టించి యింద్రుఁ డై వెలసి యుపేంద్రలీల
నఖిలలోకంబులయార్తి హరించిన నతనిమాతామహుం డైనమనువు

తే. దనమనంబునఁ దచ్చరిత్రమున కలరి, పరమపుణ్యుండు హరి యని పలికెఁ గాన
యంచితజ్ఞాననిధి యై సుయజ్ఞుఁ డెలమిఁ, దాపసోత్తమ హరియవతారమయ్యె.

వ. అని చెప్పి సాంఖ్యయోగప్రవర్తకాచార్యవర్యుం డగుకపిలునియవతారంబు
వినుమని యి ట్లనియె. 118

చ. ధృతమతి దేవహూతికిని దివ్యవిభుం డగుకర్దమప్రజా
పతికిఁ బ్రమోద మొప్ప నవభామలతోఁ గపిలాఖ్యఁ బుట్టి యే
గతి హరి పొందు నట్టిసుభగం బగుసాంఖ్యము దల్లి కిచ్చి దు
ష్కృతములు వాసి చూపె మునిసేవిత మై తనరారుమోక్షమున్. ము

వ. మఱియు దత్తాత్రేయావతారంబు వినుము. ఁ జాల

సీ. తాపసో [illegible] యమునడుమ
మస్ఖలిత వేదమార్గంబులను జిక్కు వడ కుండ శాఖ లేర్పడఁగఁ జేసి

తే. దివ్యు లర్థింప నా కర్థిఁ దెచ్చి యిచ్చి, మనువు నెక్కినపెన్నావ వనధినడుమ
మునుఁగ కుండంగ నరసినయనిమిషావ, తార మేరికి నుతియింపఁ దర మె వత్స.

వ. మఱియుఁ గూర్మావతారంబు వినుము. 143

మ. అమృతోత్పాదనయత్ను లై విబుధదైత్యానీకముల్ మందరా
గముఁ గవ్వంబుగఁ జేసి యబ్ధి దరువంగాఁ గవ్వపుంగొండ వా
ర్థి మునుంగక్ హరి గూర్మరూపమున నద్రిం దాల్చెఁ దత్పర్వత

నర్థిఁ జేయుచు సన యని పల్కుటయు నది కారణంబుగ సనాఖ్యలను గలస
నందన సనక సనత్కుమార సనత్సుజాతులు నల్వురు సంభవించి
మానసపుత్త్రు లై మహి నుతి కెక్కిరి పోయినకల్పాంతమున నశించి
తే. నట్టియాత్మీయతత్త్వంబు పుట్టఁ జేసి, సంప్రదాయకభంగిని జగతి నెల్లఁ
గలుగఁజేసిరి యవ్విష్ణుకళలఁ దనరి, నలువు రయ్యును నొక్కఁడ నయచరిత్ర.

వ. మఱియు నరనారాయణావతారంబు వినుము. 124

క. గణుతింపఁగ నరనారా, యణు లన ధర్మునకు నుదయ మందిరి దాక్షా
యణి గైనమూర్తివలనం, బ్రణుతగుణోత్తరులు పరమపావనమూర్తుల్. 125

క. అనఘులు బదరీవనమున, వినుతతపోవృత్తి నుండ విబుధాధిపుఁడుర్
మనమున నిజపదహానికి, ఘనముగఁ జింతించి దివిజకాంతామణులన్. 126

క. రావించి తపోవిఘ్నముఁ, గావింపుం డనుచు బనుపఁ గడు వేడుకతో
భావభవానీకిను లనఁ, గా వనితలు సనిరి బదరికాననమునకున్. 127

వ. అందు. 128

మ. నరనారాయణు లున్నచోటికి మనన్నారీసమూహంబు భా
స్వరలీలం జని రూపవిభ్రమకళాచాతుర్య మేపారఁగాఁ
బరిహాసోక్తుల నాటఁబాటలఁ జరింపం జూచి నిశ్చింతతన్
భరితధ్యానతపఃప్రభావనిరతిం బాటించి నిష్కాము లై. 129

క. క్రోధము దమతపములకును, బాధక మగు టెఱిఁగి దివిజభామలపై న
మ్మేధాత్మకు లొకయింతయుఁ, గ్రోధముఁ దేరైరి సత్త్వగుణసంగతు లై. 130

క. నారాయణుఁ డప్పుడు దన, యూరువు వెసఁ జీర నందు నుదయించెను బెం
పారంగ నూర్వశీముఖ, నారీజనకోటి దివిజనాథులు మెచ్చన్. 131

క. ఊరువులందు జనించిన, కారణమున నూర్వశి యన ఘనతను నెక్కెన్
వారలరూపవిలాసవి, హారములకు నోడి రంత నమరీజనముల్. 132

దశ
సనంద ...తం బాము నరనారాయణులతపోవిఘ్నంబు గావింపం బూని చేయువిలాసం
పాలకులగు ... మానసికసంకల్పమాత్రంబున సృష్టిస్థితిసంహారంబు లొనర్పం జాలునమ్మ
... బనికి రాక కృతఘ్నునకుం జేయుముపకృతులుం బోలె నిష్ఫలం
దలలోకపాలకు లగునన్ంతవాసుకిప్రభృతులును గంధర్వసిద్ధవిద్యాధర ... త్తమ
సాధ్యరక్షోయక్షోరగనాగలోకపాలురును మఱియు ఋషులును బితృదేవ
తలును దైత్యదానవభూతప్రేతపిశాచకూశ్మాండపశుమృగాదులును నుద్భవించి
రిట్టిజగత్ప్రథమోద్భవంబు మహత్తత్త్వసృష్టి యనంబడు ద్వితీయం బండసం
స్థితం బనం దగుఁ దృతీయంబు సర్వభూతస్థం బన నొప్పు నం దైశ్వర్యతేజోబల
సంపన్ను లైనపురుషులు సర్వాత్ము లైననారాయణుని యంశసంభవులు గా
నెఱుంగు మప్పుండరీకాక్షునిలీలావతారంబులనంతంబులు దత్కర్మంబులు లెక్క

నుదయించి మహిమఁ బెం పొంది బాల్యంబున జనకునికడ నుండి సవతితల్లి
దను నాడువాక్యాస్త్రతతిఁ గుంది మహితతపంబు గావించి కాయంబుతోడఁ
జని మింట ధ్రువపదస్థాయి యై యటమీఁద నర్థి వర్తించుభృగ్వాదిమునులు

తే. జతురగతిఁ గ్రింద వర్తించుసప్తఋషులుఁ
బెంపు దీపింపఁ దన్ను నుతింప వెలసి
ధ్రువుఁడు నా నొప్పి యవ్విష్ణుతుల్యుఁ డగుచు
నున్నపుణ్యాత్ముఁ డిప్పుడు నున్నవాఁడు. 136

వ. మఱియుఁ బృథునియవతారంబు వినుము. 137

ఉ. వేనుఁడు విప్రభాషణపవిప్రహతిచ్యుతభాగ్యపౌరుషుం
డై నిరయంబునం బడిన నాత్మతనూభవుఁ డై పృథుండు నాఁ
బూని జనించి తజ్జనకుఁ బున్నరకంబును బాపి మేదినిన్
ధేనువుఁ జేసి వస్తువితతిం బిదికెన్ హరిసత్కళాంశుఁ డై. 138

వ. అని మఱియు వృషభావతారంబు నెఱింగింతు విను మాగ్నీధ్రుం డనువానికి
నాభి యనువాఁ డుదయించె నతనికి మేరుదేవి యనునామాంతరంబు గలుదేవి
యందు హరి వృషభావతారంబు నొంది జడస్వభావం బైనయోగంబు దాల్చి
ప్రశాంతాంతఃకరణుండును బరిముక్తసంగుండును నై పరమహంసాభిగమ్యం
బయినపదం బిది యని మహర్షులు వలుకు చుండం జరించె మఱియు హయ
గ్రీవావతారంబు సెప్పెద వినుము. 139

చ. అనఘచరిత్ర మన్మఖమునందు జనించె హయాననాఖ్యతన్
వినుతసువర్ణవర్ణుఁడును వేదమయుం డఖిలాంతరాత్మకుం
డనుపమయజ్ఞపూరుషుఁడు నై భగవంతుఁడు దత్సమస్తపా
వన మగునాసికాశ్వసనవర్గములం దుదయించె వేదముల్. 140

వ. మఱియు మత్స్యావతారంబు వినుము. 141

సీ. ఘనుఁడు వైవస్వతమనువుకు దృష్టమై యరుదెంచునట్టియుగాంతసమయ
మందు విచిత్రమత్స్యావతారము దాల్చి యఖిలావనీమయం బగుచుఁ జాల
సర్వజీవులకు నాశ్రయభూతుఁ డగుచు నేకార్ణవం బైనతోయమునఁదుమ
మన్ముఖశ్లథవేదమార్గంబులను జిక్కు వడ కుండ శాఖ లేర్పడఁగఁ జేసి

తే. దివ్య లర్థింప నా కర్థిఁ దెచ్చి యిచ్చి, మనువు నెక్కినపెన్నావ వనధినడుమ
మునుఁగ కుండంగ నరసినయనిమిషావ, తార మేరికి నుతియింపఁ దరమె వత్స.

వ. మఱియుఁ గూర్మావతారంబు వినుము. 143

మ. అమృతోత్పాదనయత్ను లై విబుధదైత్యానీకముల్ మందరా
గముఁ గవ్వంబుగఁ జేసి యబ్ధి దరువంగాఁ గవ్వపుంగొండ వా
ర్ధి మునుంగన్ హరి కూర్మరూపమున నద్రిం దాల్చెఁ దత్పర్వత.

భ్రమణవ్యాజత వీఁపుఁదీఁట శమియింపం జేయఁగా నారదా. 144

వ. వెండియు నృసింహావతారంబు వినుము. 145

మ. సురలోకంబుఁ గలంచి దేవసమితిన్ స్రుక్కించి యుద్యద్గదా
ధరుఁడై వచ్చునిశాచరుం గని కనద్దంష్ట్రాకరాళాస్యవి
స్ఫురితభ్రూకుటితో నృసింహగతి రక్షోరాజవక్షంబు భీ
కరభాస్వన్నఖరాజిఁ ద్రుంచెఁ ద్రిజగత్కల్యాణసంధాయియై. 146

వ. ఇంక నాదిమూలావతారంబు సెప్పెద వినుము. 147

మ. కరినాథుండు జలగ్రహగ్రహణదుఃఖాక్రాంతుఁడై వేయివ
త్సరముల్ గుయ్యిడుచుండ వేల్పులకు విశ్వవ్యాప్తి లేకుండుటన్
హరి నీవే శరణంబు నాకనినఁ గుయ్యాలించి వేవేగ వా
శ్చరముం ద్రుంచి కరీంద్రుఁ గాచె మహితోత్సాహంబునం దాపసా. 148

వ. మఱియును వామనావతారంబు వినుము. 149

సీ. యజ్ఞేశ్వరుం డగుహరి విష్ణుఁ డదితిసంతానంబునకు నెల్లఁ దమ్ముఁ డయ్యుఁ
బెంపారుగుణములఁ బెద్దయై వామనమూర్తితో బలిచక్రవర్తిఁ జేరి
తద్భూమి మూఁడుపాదమ్ముల నడిగి పదత్రయంబునను జగత్త్రయంబు
వంచించి కొనియును వాసవునకు రాజ్యమొందింప నీశ్వరుం డయ్యు మొఱఁగి

తే. యర్థిరూపంబు గైకొనియడుగవలసె, ధార్మికులసొమ్ము వినయోచితముగఁ గాని
వెడఁగుఁదనమున నూరక విగ్రహించి, చలన మందింప రాదు నిశ్చయము పుత్ర.

చ. బలి నిజమౌళి నవ్వటునిపాదసరోరుహభవ్యతీర్థము
త్కలిక ధరించి తన్నును జగత్త్రయమున్ హరి కిచ్చి కర్తలన్
నిలిపె వసుంధరాస్థలిని నిర్జరలోకవిభుత్వహానికిం
దలఁకక శుక్రుమాటలకుఁ దారకి భూరివదాన్యశీలుఁడై. 151

వ. మఱియు నప్పరమేశ్వరుండు నారదా నీకు హంసావతారంబు నొంది యతిశయ
భక్తియోగంబున సంతుష్టాంతరంగుండ వగుచు నాత్మతత్త్వప్రదీపకం బగుభాగ
వతమహాపురాణం బుపదేశించె మన్వంతరావతారంబు నొంది స్వకీయతేజఃప్రభావం
బున నప్రతిహతంబైనచక్రంబు ధరియించి దుష్టులైనరాజుల దండిం
చుచు శిష్టప్రతిపాలనంబు సేయుచు నాత్మీయకీర్తిచంద్రికలు సత్యలోకంబున
వెలింగించె మఱియు ధన్వంతరి యన నవతరించి తననామస్మరణంబున భూజ
నంబులకు సకలరోగనివారణంబు సేయుచు నాయుర్వేదంబు గల్పించె నింకఁ
బరశురామావతారంబు వినుము. 152

మ. ధరణీకంటకులైన హైహయనరేంద్రవ్రాతమున్ భూరివి
స్ఫురితోదారకుఠారధారఁ గలనన్ ముయ్యేడుమాఱుల్ పొరిం
బోర మర్దించి సమస్తభూతలము విప్రుల్ వేఁడఁగా నిచ్చి తాఁ

జిరకీర్తి జమదగ్నిరాముఁ డన మించెం దాపసేంద్రోత్తమా. 153

వ. మఱియు శ్రీరామావతారంబు సెప్పెద వినుము. 154

సీ. తోయజహితవంశదుగ్ధపారావారరాకావిహారకైరవహితుండుఁ
గమనీయకౌసల్యాభృత్సుతాగర్భశుక్తిసంపుటలసన్మౌక్తికంబు
నిజపాదసేవకవ్రజదుఃఖసబిడాంధకారవిస్ఫురితపంకరుహాసఖుఁడు
దశరథేశ్వరకృతాధ్వరవాటికాప్రాంగణాకరదేవతానోకహంబుఁ

తే. జటులదానవగహనవైశ్వానరుండు, రావణాటోపశైలపురందరుండు
నగుచు లోకోపకారార్థ మవతరించె, రాముఁడై చక్రి లోకాభిరాముఁ డగుచు.

క. చిత్రముగ భరతలక్ష్మణ, శత్రుఘ్నుల కర్థి నగ్రజన్ముం డగుచున్
ధాత్రిన్ రాముఁడు వెలసెఁ బవిత్రుఁడు దుష్కృతలతాలవిత్రుం డగుచున్.

వ. అంత. 157

సీ. కిసలయఖండేందుబిసకుందపద్మాబ్జపదఘాలభుజరదపాణినేత్రఁ
గాహళకరభచక్రవియత్పులినశంఖజంఘోరుకుచమధ్యజఘనకంఠ
ముకురచందనబింబశుకగజశ్రీకారగండగంధోష్ఠవాగ్గమనకర్ణఁ
జంపకేందుస్వర్ణశఫరధనుర్నీలనాసాననాంగదృగ్భ్రూశిరోజ

తే. నలసుధావర్తకుంతలవాసనాభ, కలిత జనకావనీపాలకన్యకాల
లామఁ బరిణయమయ్యె లలాటనేత్ర, కార్ముకధ్వంస మొంకువ గాఁగ నతఁడు.

వ. అంత. 159

క. రాముఁడు మేచకజలద, శ్యాముఁడు సుగుణాభిరాము సద్విభవసు
త్రాముఁడు దుష్టనిశాటవి,రాముం బొమ్మనియెఁ బంక్తిరథుఁ డడవులకున్. 160

వ. ఇట్లు వంచిన. 161

చ. అరుదుగ లక్ష్మణుండు జనకాత్మజయుం దనతోడ నేఁగుదే
నరిగి రఘూత్తముండు ముదమారఁగఁ జొచ్చెఁ దరక్షు సింహ సూ
కర కరి పుండరీక కపి ఖడ్గ కురంగ వృకాహి భల్లకా
సర ముఖవన్యసత్త్వచయచండతరాటవి దండకాటవిన్. 162

క. ఆవనమున వసియించి నృ, పావననయశాలి యిచ్చె నభయములు జగ
త్పావనమునిసంతతికిఁ గృ,పావననిధి యైన రామభద్రుం డెలమిన్. 163

క. ఖరకరకులజలనిధిహిమ,కరుఁ డగురఘురామవిభుఁడు గఱకఱితోడన్
ఖరుని వధించెను ఘనభీ,కరశరముల నఖిలజనులుఁ గర మరు దందన్. 164

క. హరిసుతుఁ బరిచరుఁగాఁ గొని, హరిసుతుఁ దునుమాడి పనిచె హరిపురమునకున్
హరివిభునకు హరిమధ్యను, హరి రాజ్యపదంబు నిచ్చె హరివిక్రముఁడై. 165

వ. అంత సీతానిమిత్తంబునం ద్రిలోకకంటకుం డగుదశకంఠుం దునుమాడుటకు
నై కపిసేనాసమేతుం డయి చని ముందట నతిదుర్గమం బయినసముద్రంబు

వేర్చి తెరువు సూప కున్న నలిగి. 166

మ. వికటభ్రూకుటిఫాలభాగుఁ డగుచున్ వీరుండు క్రోధారుణాం
బకుఁ డై చూచినయంతమాత్రమున నప్పాథోధి సంతప్తతో
యకనక్రగ్రాహతిమింగిల ప్లవ ఝుళీ వ్యాళ ప్రవాళోర్మికా
బక కారండవ చక్ర ముఖ్యజలసత్త్వశ్రేణితో నింకినన్. 167

వ. అయ్యవసరంబున సముద్రుండు గరుణాసముద్రుం డగు శ్రీరామభద్రుని శరణం
బు సొచ్చినం గరుణించి యెప్పటియట్ల నిలిపి నలునిచే సేతువు బంధింపించి
తన్మార్గంబునం జని. 168

మ. పురముల్ మూఁడును నొక్కబాణమున నిర్మూలంబు గావించు శం
కరుచందంబున నేర్చె రాఘవుఁడు లంకాపట్టణం బిద్ధగో
పురశాలాంగణహర్మ్యరాజభవన ప్రోద్యత్ప్రతోళీకపా
టరథాశ్వద్విపశస్త్రమందిరనిశాటశ్రేణితోఁ బ్రేల్మిడిన్. 169

క. రావణు నఖిలజగద్విద్రావణుఁ బరిమార్చి నిలిపె రక్షోవిభుఁగా
రావణు ననుజన్ముని నై, రావణసితకీర్తి మెఱసి రాఘవుఁ డెలమిన్. 170

సీ. ధర్మసంరక్షకత్వప్రభావుం డయ్యు ధర్మవిధ్వంసకత్వమునఁ బొదలె
ఖరదండనాభిముఖ్యతఁ బొంద కుండియు ఖరదండనాభిముఖ్యతను మెఱసి
పుణ్యజనావనస్ఫూర్తిఁ బెంపొందియుఁ బుణ్యజనాంతకస్ఫురణఁ దనరి
సంతతాశ్రితవిభీషణుఁడు గా కుండియు సంతతాశ్రితవిభీషణత నొప్పి

తే. మించెఁ దనకీర్తిచేత వాసించె దిశలు, దమమె నుతియింప జగతి నెవ్వారికైనఁ
జారుతరమూర్తి నవనిశచక్రవర్తిఁ, బ్రకటగుణసాంద్రు దశరథరామచంద్రు.

వ. అట్టి శ్రీరామావతారంబు జగత్పావనంబును సత్కృతిప్రసాదకారణంబును నై
నుతికెక్కె నింకఁ గృష్ణావతారంబు వినరించెద వినుము. 172

సీ. తాపసోత్తమ విను దైత్యాంశములఁ బుట్టి నరనాథు లతులసేనాసమేతు
లగుచు ధర్మేతరు లై ధాత్రిఁ బెక్కుబాధల నలంచుటఁ జేసి ధరణి వగలఁ
బొందుచు వాపోవ భూభార ముడుపుట కై హరి పరుఁడు నారాయణుండు
నెచ్చెరఁ దనసితాసితకేశయుగమున బలరామకృష్ణరూపములఁ దనరి

తే. యదుకులంబున లీనమై నుదయ మయ్యె, భవ్యయశుఁ డగు వసుదేవుభార్యలైన
రోహిణియు దేవకియు ననురూపవతుల, యందు నున్మత్తదైత్యసంహారి యగుచు.

వ. ఇట్లు పుండరీకాక్షుం డగు నారాయణుండు సమస్తభూభారనివారణంబు సేయం
దన కేశద్వయంబ చాలు నని తన్మాత్రప్రభావంబు దెలుపుకొఱకును నిజకళాసం
భవు లైన రామకృష్ణుల దేహవర్ణంబులు శ్వేతకృష్ణంబు లని నిర్దేశించుకొఱకు
సితాసితకేశద్వయవ్యాజంబున రామకృష్ణాఖ్యల నలరి యవతరించె నందు
భగవంతుండును సాక్షాద్విష్ణుండును నైన కృష్ణుండు జనమార్గవర్తి యయ్యెను

నతిమానుషకర్మంబుల నాచరించుటం జేసి కేవలపరమేశ్వరుం డయ్యె నమ్మహాత్ముం డాచరించు కార్యంబులు లెక్కవెట్ట నెవ్వరికి నలవిగా దయినను నాకు గోచరించినయంత యెఱింగించెద వినుము. 174

క. నూతనగరళస్తని యగు, పూతనఁ బురిటింటిలోనఁ బొత్తులశిశు వై
చేతనముల హరియించి ప్రేతనగరమునకు ననిచెఁ గృష్ణుఁడు వెలుచన్. 175

క. వికటముగ నిజపదాహతిఁ, బ్రకటముగా మూఁడునెలలబాలకుఁ డై యా
శకటనిశాటుని నంతక, నికటస్థునిఁ జేసె భక్తనికరావనుఁ డై. 176

క. ముద్దులకొమరుని ప్రేతల, రద్దుల కై తల్లి ఱోల రజ్జునఁ గట్టం
బద్దులకు మిన్ను ముట్టిన, మద్దుల వడిఁ గూల్చె జనసమాజము వొగడన్. 177

మ. మదిఁ గృష్ణుండు యశోదబిడ్డఁ డని నమ్మం జాల యోగీంద్ర త
ద్వదనాంభోజములోఁ జరాచరసమస్తప్రాణిజాతాటవీ
నదనద్యద్రిపయోధియుక్త మగునానాలోకజాలంబు భా
స్వదనూనక్రియఁ జూపెఁ దల్లికి మహాశ్చర్యంబు వాటిల్లఁగన్. 178

చ. వరయమునానదీహ్రదనివాసకుఁ డై నిజవక్త్రనిర్గత
స్ఫురితవిషాంబుపానమున భూజనులన్ మృతిఁ బొందఁ జేయుభీ
కరగరళద్విజిహ్వుఁ డగుకాళియపన్నగు నాహ్రదంబుఁ జె
చ్చెర వెడలించి కాచె యదుసింహుఁడు గోపకగోగణంబులన్. 179

మ. తనయా గోపకు లొక్కరేయితఱి నిద్రం జెందఁ గార్చిచ్చు వ
చ్చినఁ గృష్ణా మము నగ్నిపీడితుల రక్షింపం దగుం గావవే
యనినం గన్నులు మీరు మోడ్వుఁ డిదె దావాగ్నిన్ వెస న్నార్తు నే
నన వా రట్ల యొనర్ప ద్రుంగె శిఖిఁ బద్మాక్షుండు లీలాగతిన్. 180

క. మందునిగతి యమునాంబువు, లందు నిసిం గ్రుంకి బద్ధుఁ డై చిక్కినయా
నందుని వరుణునిబంధన, మందు నివృత్తునిఁగఁ జేసె హరి సదయుం డై. 181

మ. హయసూనుం డగుదానవుండు నిజమాయన్ గోపరాజిన్ గుహా
శ్రయ యొనర్చి తత్పథము నీరంధ్రంబు గావించినన్
రయ మొప్పం గుటిలాసురాధమునిఁ బోరం ద్రుంచి గోపావళిన్
దయతోఁ గాచినకృష్ణుసన్మహిమ మేతన్మాత్రమే తాపసా. 182

క. దివిజేంద్రప్రీతిగ వల్లవజను లేఁటేఁటఁ జేయులాలితవసనో
త్సవము హరి మానిపిన గోపవరులు గావింపకున్న బలరిపుఁ డలుకన్. 183

తే. మంద గొందలమంద సమందవృష్టిఁ గ్రందుగొనఁ డంచు నింద్రుండు మందలింపఁ
జండపవనసముద్ధూతచటులవిలయ, సమయసంవర్తకాభీలజలధరములు. 184

శా. సప్తస్కంధశిఖాకలాపరుచిమత్సౌదామనీవల్లికా
దీప్తోదగ్రముహుస్తమఃపిహితధాత్రీభాగనీరంధ్రమై

సప్తాశ్వస్ఫురదిందుమండలనభస్సంఛాదితాశాంతర
వ్యాప్తాంభోదనిరర్గళస్ఫుటశిరోవారిపూరధారాళ మై. 185

వ. కురియు వానజల్లు సెల్లున రిమ్మలు గొని సొమ్మలువోయి గోకులం బాకులం బయి కృష్ణ కృష్ణ రక్షింపు రక్షింపు మని యార్తిం బొంది కుయ్యిడ నఖండకరుణా సముద్రుండును భక్తజనసురద్రుముండును నైనపుండరీకాక్షుండు. 186

శా. సప్తాబ్దంబులబాలుఁడై నిజభుజాస్తంభంబునన్ లీలమై
సప్తాహంబులు శైలరాజము లసచ్ఛత్రంబుగాఁ దాల్చి సం
గుప్తప్రాణులఁ జేసె మాధవుఁడు గోగోపాలకవ్రాతమున్
సప్తాంభోధిపరీతభూధరున కాశ్చర్యంబె చింతింపఁగన్. 187

సీ. సాంద్రశరచ్చంద్రచంద్రికాధవళితవిమలబృందావనవీథియందు
రాసకేళీమహోల్లాసుఁడై యుత్ఫుల్లజలజాక్షుఁ డొకనిశాసమయమునను
దనరారుమంద్రమధ్యమతారములనింపు దళుకొత్త రాగభేదములఁ జెలఁగి
ధైవతఋషభగాంధారనిషాదపంచమషడ్జమధ్యమస్వరము లోలిఁ

తే. గళలు జాతులు మూర్ఛనల్ గలుగ వేణు, నాళవినతాంగుళిన్యాసలాలనమున
మహితగతిఁ బాడె నవ్యక్తమధురముగను, బంకజాక్షుండు దారువు లంకురింప.

మ. హరివేణార్ద్రతమంజులస్వననినాదాహూత లై గోపసుం
దరు లేతేర ధనాధిపానుచరగంధర్వుండు గొంపోవఁ ద
త్తరుణుల్ గుయ్యిడ శంఖచూడునిభుజాదర్పంబు మాయించి శాఁ
బరిరక్షించినయట్టికృష్ణుని నుతింపన్ శక్యమే యేరికిన్. 189

చ. నరక ముర ప్రలంబ యవన ద్విప ముష్టిక మల్ల కంస శం
బర శిశుపాల పంచజన పౌండ్రక పల్వల దంతవక్త్ర వా
నర ఖర సాల్వ వత్స బక నాగ విదూరథ రుక్మి కేశి ద
ర్దుర వృష ధేనుకప్రముఖదుష్టనిశాటులఁ ద్రుంచె సాత్త్వికుఁడన్. 190

వ. మఱియును. 191

మ. బలభీమార్జునముఖ్యచాపధరరూపవ్యాజతం ద్రుంపుచున్
ఖలులన్ దుష్టధరాతలేశ్వరుల సంగ్రామైకపారీణదో
ర్బలకేళిం దునుమాడి సర్వధరణీభారంబు మాయించి సా
ధులరక్షించినయట్టికృష్ణుని ననంతుం గొల్తు నెల్లప్పుడున్. 192

వ. అట్టిలోకోత్కృష్టం బైనకృష్ణునియవతారమాహాత్మ్యం బెఱింగించితి నింక వ్యాసావతారంబు వినుము. 193

చ. ప్రతియుగమందు సంకుచితభావులు నల్పతరాయువుల్ సుదు
ర్గతికులు నైనమర్త్యుల కగమ్యములన్ స్వకృతంబులన్ సుశా
శ్వతములు నైనవేదతరుశాఖలు దా విభజించి నట్టిస

న్నుతుఁడు పరాశరప్రియతనూజుఁడు నా హరి పుట్టె నర్మిలిన్. 194

వ. మఱియు బుద్ధావతారంబు వినుము. 195

మ. అతిలోలాత్ములు సూనృతేతరులు భేదాచారసంశీలు రు
ద్ధతపాషండమతౌపధర్మ్యులు జగత్సంహారులై నట్టియా
దితిసంజాతు లధర్మవాసనల వర్తింపం దదాచారసం
హతి మాయించి హరించె దానవులఁ బద్మాక్షుండు బుద్ధాకృతిన్. 196

వ. మఱియుం గల్క్యవతారంబు వినుము. 197

మ. వనజాక్షుస్తవశూన్యులై మఱి వషట్స్వాహాస్వధావాక్యశో
భనరాహిత్యులు సూనృతేతరులునుం బాషండులునైన వి
ప్రనికాయంబును శూద్రభూపులుఁ గలిం బాటిల్లినం గల్కియై
జననం బంది యధర్మము న్నడచు సంస్థాపించు ధర్మం బిలన్. 198

వ. అని మఱియుఁ బితామహుండు నారదున కిట్లనియె మునీంద్రా పుండరీకాక్షుం డంగీకరించినలీలావతారకథావృత్తాంతంబు నేను నీకు నెఱింగించునింతకుమున్న హరి వరాహాద్యవతారంబు లంగీకరించి తత్ప్రయోజనంబులఁ దీర్చె మన్వంతరావతారంబు లంగీకరించినవియు నంగీకరింపంగలవియు నై యున్నయవి వర్తమానంబున ధన్వంతరిపరశురామావతారంబులు దాల్చియున్నవాఁడు భావికాలంబున శ్రీరామాద్యవతారంబుల నంగీకరింపఁ గలవాఁ డమ్మహాత్ముండు సృష్ట్యాదికార్యభేదంబులకొఱకు మాయాగుణావతారంబు లందు బహుశక్తిధారుణుండైనభగవంతుండు సర్గాదిని దపంబు నేనును ఋషిగణంబులును నవప్రజాపతులును నై యవతరించి విశ్వోత్పాదనంబు గావించుచుండు ధర్మంబును విష్ణుండును యజ్ఞంబులును మనువులును నింద్రాదిదేవగణంబులును ధాత్రీపతులును నయి యవతరించి జగంబుల రక్షించు చుండు నధర్మంబును రుద్రుండును మహోరగంబులును రాక్షసానీకంబులును నై యవతరించి విలయంబు నొందించుచుండు నిత్తెఱంగునం బరమేశ్వరుండును సర్వాత్మకుండును నైనహరి విశ్వోత్పత్తిస్థితిలయహేతుభూతుం డై విలసిల్లు ధరణీరేణువుల నయిన గణుతింప నలవియగుం గాని యమ్మహాత్మునిలీలావతారాద్భుతకర్మంబులు లెక్కవెట్ట నెవ్వరికి నశక్యం బై యుండు నీకు సంక్షేపరూపంబున నుపన్యసించితి సవిస్తరంబుగా నెఱింగింప నాకుం దరంబు గా దనిన నన్యులం జెప్ప నేల వినుము. 199

చ. అమరఁ ద్రివిక్రమస్ఫురణ నందినయమ్మహితాత్ముపాదవే
గమున హతంబులైనత్రిజగంబుల కావల వెల్గుసత్యలో
కము చలియించినం గరుణఁ గైకొని కాచి ధరించుపాదప
ద్మముతుది నున్నయప్రతిహతం బగుశక్తి గణింప శక్యమే. 200

మ. హరిమాయాబల మే నెఱుంగ నఁట శక్యంబే సనందాదిస

త్పురుషవ్రాతము లైన బుద్ధి నితరంబుల్ మాని సేవాధిక
స్ఫురణం దచ్చరితానురాగగుణవిస్ఫూర్తిన్ సహస్రాస్యసు
స్థిరతం బొల్పగు శేషుఁడుం దెలియఁ డన్నన్ జెప్ప నే లొండొరున్. 201

చ. ఇతరము మాని తన్ను మది నెంతయు నమ్మి భజించువారి నా
శ్రితజనసేవితాంఘ్రిసరసీరుహుఁ డైనసరోజనాభుఁ డం
చితదయతోడ నిష్కపటచిత్తమునం గరుణించునట్టివా
రతులదురంత మైన తనరునవ్విభుమాయఁ దరింతు రెప్పుడున్. 202

వ. మఱియును సంసారమగ్నులయి దివసంబులు ద్రోచియు నంతంబున శునక సృగాలభక్షణంబు లైనకాయంబులందు మమత్వంబు సేయక భగవదర్పణంబు సేసినపుణ్యాత్ములుం గొందఱు గల రెఱింగింతు వినుము నేను నీ బ్రహ్మత్వంబు నం జెందురాజసంబు విడిచి యమ్మహాత్మునిపాదారవిందంబుల భక్తినిష్ఠుండ నయి శరణాగతత్వంబున భజియించునప్పుడు దెలియుదు రాజసగుణుండ నై యున్న వేళం దెలియం జాలఁ గావున శాస్త్రంబులు ప్రపంచింపక కేవలభక్తిజ్ఞానయోగంబున సేవింతు మఱియు సనకాదు లగుమునులును భగవంతుం డైనరుద్రుండును దైత్యపతిసూనుప్రహ్లాదుండును స్వాయంభువమనువును సతనిపత్ని యగుశతరూపయుఁ దత్పుత్రు లగుప్రియవ్రతోత్తానపాదులునుం బ్రాచీనబర్హియు ఋభువును వేనజనకుం డగునంగుండును ధ్రువుండును వెండియు. 203

సీ. గాధి గయాసు రేక్ష్వాకు దిలీప మాంధాతృ భీష్మ శుక యయాతి సగర
రఘు ముచుకుం దైళ రంతిదే వోద్ధవ సారస్వ తోదంక భూరిషేణ
శ్రుతదేవ మారుతి శతధన్వ పిప్పల బలి విభీషణ శిబి పార్థ విదుర
లంబరీష పరాశ రాలర్క మిథిలేశ్వ రాను సౌభరి దేవ లాభిమన్యు

తే. లార్ష్టిషేణాదు లైనమహాత్ము లెలమిఁ, దవిలి యద్దేవు భక్తిఁ జిత్తముల నిల్పి
తత్పరాయణు లౌట దుర్దాంత మైన, విష్ణుమాయఁ దరింతురు విమలచరిత 204

మ. అనఘా వీరల నెన్న నేమిటికిఁ దిర్యగ్జంతుసంతానప
క్షినిశాటాటవికాఘజీవనినహస్త్రీశూద్రహూణాదు లై
నను నారాయణభక్తియోగమహితానందాత్ము లై రేని వా
రనయంబుం దరియింతు రవ్విభునిమాయావైభవాంభోనిధిన్. 205

వ. కావున. 206

క. శశ్వత్ప్రశాంతు నభయుని, విశ్వాత్ముఁ బ్రబోధమాత్రు విభు సంశుద్ధున్
శాశ్వతు సదసత్పూరుషు, నీశ్వరుఁ జిత్తమున నిలుపు మెపుడు మునీంద్రా. 207

వ. అట్లయిన నప్పుణ్యాత్ముల ననవద్యశీలుర నవిద్య లజ్జావనతవదన గాయి పొందం జాలక వైముఖ్యంబున దవ్వుదవ్వులం దలంగి పోవు మఱియును. 208

చ. హరిఁ బరమాత్ము నచ్యుతు ననంతునిఁ జిత్తములం దలంచి సు

స్థిరత విశోకసౌఖ్యములఁ జెందినధీనిధు లన్యకృత్యముం
ల్మఱచియుఁ జేయ నొల్లరు తలంచిన నట్టిద యౌ సురేంద్రుఁడుం
బరువడి నుయ్యి ద్రవ్వనె పిపాసితుఁ డై సలిలాభిలాషితన్. 209

ఉ. సర్వఫలప్రదాతయును సర్వశరణ్యుఁడు సర్వశక్తుఁడుర్
సర్వజగత్ప్రసిద్ధుఁడును సర్వగతుం డగుచక్రపాణి యీ
సర్వశరీరులుర్ విగమసంగతిఁ జెంది విశీర్యమాణు లై
పర్వినచో నభంబుగతి బ్రహ్మము దాఁ జెడ కుండు నెప్పుడున్. 210

ఉ. కారణకార్యహేతు వగుకంజదళాక్షునికంటె నన్య లె
వ్వారును లేరు తండ్రి భగవంతు ననంతుని విశ్వభావనో
దారుని సద్గుణావళు లుదాత్తమతిం గొనియాడ కుండినం
జేరవు చిత్తముల్ ప్రకృతిఁ జెందనినిర్గుణ మైనబ్రహ్మమున్. 211

మ. నిగమార్థప్రతిపాదకప్రకట మై నిర్వాణసందాయిగా
భగవంతుండు రచింప భాగవతకల్పక్ష్మాజ మై శాస్త్రరా
జి గరిష్ఠం బగునీపురాణకథ సంక్షేపంబునం జెప్పితిర్
జగతిర్ నీవు రచింపు దీని నతివిస్తారంబుగాఁ బుత్రకా. 212

చ. పురుషభవంబు నొందుట యపూర్వము జన్మములందు నందు భూ
సురకులమందుఁ బుట్టు టతిచోద్యము నిట్లగుటర్ మనుష్యుల
స్థిర మగుకార్యదుర్దశలచేత నశింపక విష్ణుసేవనా
పరతఁ దనర్చి నిత్య మగుభవ్యపథంబునఁ బొందు టొప్పదే. 213

మ. ఉపవాసవ్రతశౌచశీలమఖసంధ్యోపాసనాగ్నిక్రియా
జపదానాధ్యయనాదికర్మముల మోక్షప్రాప్తి సేకూర ద
చ్చపుభక్తిర్ హరిఁ బుండరీకనయనుర్ సర్వాతిశాయిర్ రమా
ధిపుఁ బాపఘ్నుఁ బరేశు నచ్యుతుని నర్థిం గొల్వ లేకుండినన్. 214

క. వనజాక్షుమహిమ నిత్యము, వినుతించుచు నొరులు వొగడ వినుచుర్ మదిలో
ననుమోదించుచు నుండెడు,జనములు దన్మోహవశతఁ జనరు నరేంద్రా. 215

క. అని వాణీశుఁడు నారద,మునివరునకుఁ జెప్పినట్టిముఖ్యకథాసూ
చన మతిభక్తిఁ బరీక్షి, జ్జనపాలునితోడ యోగిచంద్రుఁడు నుడివెన్. 216

పరీక్షితుఁడు శుకునిఁ బ్రపంచోద్భవాదికంబు నడుగుట.

సీ. విను శుకయోగికి మనుజేశుఁ డిట్లను మునినాథ దేవదర్శనము గలుగ
నారదమునికిఁ బంకేరుహభవుఁ డెఱింగించినతెఱఁగు సత్కృప దలిర్ప
గణుతింప సత్త్వాదిగుణశూన్యుఁ డగుహరి కమలాక్షులోకమంగళము లైన
కథలు నా కెఱిఁగింపు కైకొని నిస్సంగ మైననాహృదయాబ్జమందుఁ గృష్ణు

తే. భవ్యచరితుని నాద్యంతభావశూన్యుఁ, జిన్మయాకారు ననఘు లక్ష్మీసమేతు

నిలిపి యస్థిరవిభవంబు నిఖిలహేయ, భాజనం బైనయీకళేబరము విడుతు.

వ. అదియునుంగాక యెవ్వండేని శ్రద్ధాభక్తియుక్తుండై కృష్ణగుణకీర్తనంబులు వినుచుం బలుకుచుండు నట్టివానిహృదయపద్మంబునందుఁ గర్ణరంధ్రమార్గంబులం బ్రవేశించి కృష్ణుండు విశ్రమించి సలిలగతం బైనకలుషంబును శరత్కాలంబు నివారించుచందంబున నాత్మగతం బైనమాలిన్యంబు నపకర్షించుఁ గావున. 218

మ. భరితోదగ్రనిదాఘతప్తుఁ డగుసప్పాంథుం డరణ్యాదిసం
చరణక్లేశసముద్భవం బగుపిపాసం జెంది యాత్మీయమం
దిరముం జేరి గతశ్రముం డగుచు నెంచేనిం జనం బోనిభం
గి రమాధీశుపదారవిందయుగసంగీభూతుఁ డై మాను నే. 219

వ. అదియునుం గాక సకలభూతసంసర్గశూన్యం బైనయాత్మకు భూతసంసర్గం బేప్రకారంబునం గలిగె నది నిర్నిమిత్తత్వంబునం జేసియో కర్మంబునం జేసియో యాక్రమంబు నాకెఱింగింపుము. 220

సీ. ఎవ్వనినాభియం దెల్లలోకాంగసంస్థానకారణపంకజంబు వొడమె
నం దుదయించి సర్వావయవస్ఫూర్తిఁ దనరారుచునట్టిపితామహుండు
గడఁగి యెవ్వనియనుగ్రహమున నిఖిలభూతముల సృజించు సుత్కంఠతోడ
నట్టివిధాత యేయనువున సర్వేశురూపంబు గనుఁగొను రుచిరభంగి

తే. నాపరంజ్యోతి యైనపద్మాక్షునకును, సలిసజునకుఁ బ్రతీకవిన్యాసభావ
గతులవలనను భేదంబు గలదె చెపుము,యతిదయాసాంద్ర యోగికులాబ్ధిచంద్ర.

వ. మఱియును భూతేశ్వరుం డయినసర్వేశ్వరుం డుత్పత్తిస్థితిలయకారణం బైనతన మాయను విడిచి రమానాయకుండై యేయేప్రదేశంబుల శయనంబు సేసె నదియునుం గాక పురుషావయవంబులచేఁ బూర్వకాలంబున లోకపాలసమేతంబు లైనలోకంబు లేత్తెఱంగునం గల్పితంబు లయ్యె నదియునుం గాక మహాకల్పంబులును నవాంతరకల్పంబులును భూతభవిష్యద్వర్తమానకాలంబులును దేహాభిమాను లై జనియించినదేవపితృమనుష్యాదులకుం గలుగునాయుఃప్రమాణంబులును బృహదాత్మున్సూక్ష్మకాలానువర్తనంబును నేయేకర్మంబులం జేసి జీవు లేయే లోకంబుల నొందుదురు మఱియు నేయేకర్మంబులం జేసి దేవాదిశరీరంబులం బ్రాపింతు రట్టికర్మమార్గప్రకారంబును సత్త్వాదిగుణంబులపరిణామంబు లగు దేవాదిరూపంబులం గొంజీవులకు నేయేకర్మసముదాయం బెట్టు సేయం దగు నెవ్వనికినర్పింపందగు నవి యెవ్వనిచేత గ్రహింపంబడు భూపాతాళకకుబ్వ్యోమగ్రహనక్షత్రపర్వతంబులును సరిత్సముద్రంబులును ద్వీపంబులును నేప్రకారంబున సంభవించె నాయాస్థానంబులం గలవారిసంభవంబు లేలాగు వియద్బాహ్యాభ్యంతరంబులం గలుగుబ్రహ్మాండప్రమాణం బెంత మహాత్ములచరిత్రంబు లెట్టివి వర్ణాశ్రమనిశ్చయంబులును ననుగతంబు లై యాశ్చర్యావహంబు లగు

హరియవతారచరిత్రంబులును యుగంబులును యుగప్రమాణంబులును యుగ ధర్మంబులును బ్రతియుగంబునందును మనుష్యుల కేయేధర్మంబు లాచరణీ యంబు లట్టిసాధారణధర్మంబులును విశేషధర్మంబులును జాతివిశేషధర్మంబు లును రాజర్షిధర్మంబులును నాపత్కాలజీవనసాధనభూతంబు లగుధర్మంబు లును మహదాదితత్త్వంబులసంఖ్యయు సంఖ్యాలక్షణంబును నాతత్త్వంబులకు హేతుభూతలక్షణంబులును భగవత్సమారాధనవిధంబును నష్టాంగయోగ క్రమంబును యోగీశ్వరుల యణిమాద్యైశ్వర్యప్రకారంబును వారలయర్చి రాదిగతులును లింగశరీరభంగంబులును ఋగ్యజుస్సామవేదంబులును నుప వేదంబులైనయాయుర్వేదాదులును ధర్మశాస్త్రంబులును నితిహాసపురాణంబుల సంభవంబును సర్వభూతంబులయవాంతరప్రళయంబును మహాప్రళయంబును నిష్టాపూర్తంబులును యాగాదివైదికకర్మజాలంబులును వాపీకూపతటాకదేవాల యాదినిర్మాణంబులును నన్నదానం బారామప్రతిష్ఠ మొదలగు స్మార్తకర్మంబు లును గ్రామ్యంబు లైనయగ్నిహోత్రంబుల యనుష్ఠానప్రకారంబును జీవ సృష్టియు ధర్మార్థకామంబు లనియెడు త్రివర్గంబుల యాచరణప్రకారంబును మలినోపాధిక పాషండ సంభవంబును జీవాత్మబంధమోక్షప్రకారంబును స్వరూపావస్థానవిధంబును సర్వస్వతంత్రుం డైనయీశ్వరుం డాత్మమాయం జేసి సర్వకర్మసాక్షి యయ్యు నమ్మాయ నెడఁబాసి యుదాసీనగతిని విభుండై క్రీడించుతెఱంగును గ్రమంబునఁ బ్రపన్నుండ నైన నాకు నెఱింగింపుము బ్రాహ్మణశాపంబునం జేసి శోకవ్యాకులితచిత్తుండ వై యనశనవ్రతుండ వైననీవు వినుట యెట్లని సందేహింప వలవదు త్వదీయముఖారవిందవినిస్సృతనారా యణకథామృతపానకుతూహలి నైననాకు నింద్రియంబులు వశంబు లైయుండు నది గావున నే నడిగినప్రశ్నంబులకు నుత్తరంబులు సవిస్తరంబులుగా నాన తిచ్చి కృతార్థునిం జేయఁ బరమేష్ఠితుల్యుండ వగునీవ పూర్వసంప్రదాయాను రోధంబున నర్హుండ వగుదు వని విష్ణురాతుం డయినపరీక్షిన్నరేంద్రుండు బ్రహ్మరాతుం డైనశుకయోగి నడిగిన నతండు బ్రహ్మనారదసంవాదంబును నేక సంప్రదాయానుగతంబును గతానుగతికప్రకారంబును నై తొల్లి సర్వేశ్వ రుండు బ్రహ్మకల్పంబున బ్రహ్మకుపదేశించినభాగవతపురాణంబు వేదతుల్యంబు నీ కెఱింగింతు వినుమని చెప్పెనని సూతుండు శౌనకాదిమహామునులకుం జెప్పె నట్లు శుకయోగీంద్రుండు పరీక్షిన్నరేంద్రున కి ట్లనియె. 222

సీ. భూపాలకోత్తమ భూతహితుండు సుజ్ఞానస్వరూపకుఁ డైనయట్టి
ప్రాణికి దేహసంబంధ మెట్లగు నన్న మహి నొప్పునీశ్వరమాయ లేక
కలుగదు నిద్రలోఁ గలలోనఁ దోఁచిన దేహాబంధంబుల తెఱఁగువలెను
హరియోగమాయామహత్త్వంబునం బాంచభౌతికదేహసంబంధుఁ డగుచు

తే. నట్టిమాయాగుణంబుల నాత్మ యొంలి, బాల్యకౌమారయౌవనభావములను
నరసుపర్వాదిమూర్తులఁ బొరసి యేను,నాయ దిది యనుసంసారమాయఁ దగిలి.

వ. వర్తించుచు నిట్లున్నజీవునికి భగవద్భక్తియోగంబున ముక్తి సంభవించుట యెట్లన్న నెప్పుడేని జీవుండు ప్రకృతిపురుషాతీతం బయినబ్రహ్మస్వరూపంబు నందు మహితధ్యాననిష్ఠుం డగునప్పుడు విగతమోహుండై యహంకారమమకారాత్మకం బయినసంసరణంబు దొఱంగి ముక్తుం డయి యుండు మఱియు జీవేశ్వరులకు దేహసంబంధంబులు గానంబడుచుండు నట్టి దేహధారి యైన భగవంతునందలిభక్తిం జేసి జీవునకు ముక్తి యెత్తెఱంగునం గలుగు నని యడిగితివి జీవుం డవిద్యామహిమం జేసి కర్మానుగతం బయినమిథ్యారూపదేహసంబంధుండు భగవంతుండు నిజయోగమాయామహిమంబునం జేసి స్వేచ్ఛాపరికల్పితచిద్ఘనలీలావిగ్రహుండు గావున భగవంతుం డైనయీశ్వరుండు స్వభజనంబు ముక్తిసాధనజ్ఞానార్థంబు కల్పితం బని చతుర్ముఖునకుఁ దదీయనిష్కపటతపశ్చర్యాదిసేవితుం డయి నిజజ్ఞానానందఘనం బయినస్వరూపంబు సూపుచు నానతిచ్చె నది గావున జీవునికి భగవద్భక్తి మోక్షప్రదాయకం బగు నిందులకు నొక్కయితిహాసంబు గల దెఱింగింతు నాకర్ణింపుము దాన భవదీయసంశయనివృత్తి యయ్యెడు నని శుకయోగీంద్రుండు రాజేంద్రున కిట్లనియె. 224

నారాయణుండు బ్రహ్మతపంబునకు మెచ్చి వరంబు లిచ్చుట.

సీ. హరిపాదభక్తిరహస్యోపదేష్టయు నఖిలదేవతలకు నధివిభుండు
నైనవిధాత గల్పాదియందును నిజాశ్రయపద్మమున కధిష్ఠాన మరయ
నర్థించి జలముల నన్వేషణముసేసి నలినంబు మొదలు గానంగ లేక
విసివి క్రమ్మఱను దద్బిసరుహాసీనుఁ డై సృష్టినిర్మాణేచ్ఛఁ జిత్తమందుఁ

తే. జాల నూహించి తత్పరజ్ఞానమహిమ, సరణి మనమునఁ దోఁపక జడనుపడుచు
లోకజాలంబుఁ బుట్టింపలేక మోహి, తాత్ముఁ డై చింత నొందునయ్యవసరమున.

వ. జలమధ్యంబున నుండి యక్షరసమామ్నాయంబున స్పర్శంబులందు షోడశాక్షరంబును మఱియు నేకవింశాక్షరంబును నైనయియ్యక్షరద్వయంబువలన నగుచు మహామునిజనధనం బయినతప యనుశబ్దం బిరుమాఱుచ్చరింపంబడి వినంబడిన నట్టిశబ్దంబు వలికినయప్పురుషుని వీక్షింపం గోరి నలుదిక్కులకుం జని వెదకి యెందునుం గానక మరలి వచ్చి నిజస్థానం బైనపద్మంబునం దాసీనుం డై యొక్కింత చింతించి యట్టి శబ్దంబు దన్నుఁ దపంబు సేయు మని నియమించుటగాఁ దలంచి ప్రాణాయామపరాయణుం డై జ్ఞానేంద్రియకర్మేంద్రియంబుల జయించి యేకాగ్రచిత్తుం డై సకలలోకసంతాపహేతు వగుతపంబు వేయి దివ్యవత్సరంబులు గావింప నీశ్వరుండు ప్రసన్నుం డై పొడసూపిన నక్కమలసంభవుండు తత్క్షణంబ రాజసతామసమిశ్రసత్త్వగుణాతీతంబును శుద్ధసత్త్వ

గుణావాసంబును నకాలవిక్రమంబును సర్వలోకోన్నతంబును సకలసురగణ
స్తుత్యంబును లోభమోహాభయవిరహితంబును నపునరావృత్తిమార్గంబును
ననంతతేజోవిరాజితంబును నైనవైకుంఠపురంబుం బొడగని యందు. 226

సీ. సూర్యచంద్రానలస్ఫురణలఁ జొరనీక నిజదీధితిస్ఫూర్తి నివ్వటిల్ల
దివ్యమణిప్రభాదీపితసౌధవిమానగోపురహర్మ్యమండపములుఁ
బ్రసవగుచ్ఛస్వచ్ఛభరితకామితఫలసంతానపాదపసముదయములుఁ
గాంచనదండసంగతమారుతోద్ధూతతరళవిచిత్రకేతనచయములు
తే. వికచకైరవదళదరవిందగతమ, రందరసపానమోదితేందిందిరప్ర
భూతమంజులనినదప్రబుద్ధరాజ, హంసశోభితవరకమలాకరములు. 227

సీ. వల నొప్పఁగా 'న దైవం కేశవాత్పర' మ్మని పల్కు రాజకీరావళియును
మహిమ 'జగ ద్విష్ణుమయ మఖిల' మ్మని చదివెడుశారికాసముదయంబు
నే పారఁగా 'జితం తే పుండరీకాక్ష' యని లీలఁ బాడుపికావళియును
లలి మీఱఁగా 'మంగళం మధుసూదన' యనుచుఁ బల్కెడుమయూరావలియును
తే. దవిలి శ్రౌషడ్వషట్స్వధేత్యాదిశబ్ద,కలితముగ మ్రోయుమధుపనికాయములును
గలిగి యఖిలైకదివ్యమంగళవిలాస, మహిమఁ జెన్నొందు వైకుంఠమందిరంబు.

వ. మఱియుం బయోధరావళీవిభాసితనభంబునుం బోలె వెలుంగుచున్న యద్దివ్య
ధామంబునందు. 229

సీ. సలలితేందీవరశ్యామాయమానోజ్జ్వలాంగులు నవ్యపీతాంబరులును
ధవళారవిందసుందరపత్త్రనేత్రులు సుకుమారతనులు భాసురవినూత్న
రత్నవిభూషణగ్రైవేయకంకణహారకేయూరమంజీరధరులు
నిత్యయౌవనులు వినిర్మలచరితులు రోచిష్ణులును హరిరూపధరులు
తే. నగుసునందుండు నందుండు నర్హణుండుఁ
బ్రబలుఁడును నాది యగునిజపార్శ్వచరులు
మఱియు వైదూర్యవిద్రుమామలమృణాళ
తుల్యగాత్రులు దను భక్తితో భజింప 230

సీ. క్షాళితాఖిలకల్మషవ్రజామరనదీజనకకోమలపదాబ్జములవాని
నఖిలసంపత్కారణాపాంగలక్ష్మీవిలాసితవక్షస్స్థలంబువానిఁ
బద్మమిత్త్రామిత్త్రభాసురలోచననలినసుందరవదనములవాని
భువననిర్మాణనైపుణభవ్యనిజజన్మకారణనాభిపంకజమువాని
తే. నహిహితాహితశయనవాహములవాని, సేవితామరతాపసశ్రేణివాని
నఖిలలోకంబులకు గురుఁ డైనవానిఁ, గాంచెఁ బరమేష్ఠి గన్నులకఱవు దీఱ.

క. కమనీయరూపరేఖా, రమణీయతఁ జాల నొప్పురమణీమణి య

క్కమలాలయ దనమృదుకర, కమలంబుల విభునిపాదకమలము లొత్తెన్. 232

వ. వెండియు. 233

శా. శ్రీకాంతాతిలకంబు రత్నరుచి రాజిప్రేంఖితస్వర్ణడో
లాకేళిన్ విలసింపఁ దత్కుచభరాలంకృత్స్రగామోదలో
భాకీర్ణప్రచరన్మధువ్రతమనోజ్ఞాలోలనాదంబు ల
స్తోకానుస్వరలీల నొప్పఁగ నిజేశున్ వేడ్కతోఁ బాడఁగన్. 234

వ. అట్టినిత్యవిభూతియందు. 235

మ. సతతజ్ఞానరమాయశోబలమహైశ్వర్యాదియుక్తున్ జగ
త్పతి యజ్ఞేశు ననంతు నచ్యుతు దళత్పంకేరుహాక్షున్ శ్రియః
పతి నాద్యంతవికారదూరుఁ గరుణాపాథోనిధిన్ సాత్వతాం
పతి వర్ధిష్ణు సహిష్ణు విష్ణు గుణవిభ్రాజిష్ణు రోచిష్ణునిన్. 236

మ. దరహాసామృతపూరితాస్యు నిజభక్తత్రాణపారాయణు
న్నరుణాంభోరుహపత్త్రలోచనునిఁ బీతావాసుఁ ద్రైలోక్యసుం
దరు మంజీరకిరీటకుండలముఖోద్యద్భూషు యోగీశ్వరే
శ్వరు లక్ష్మీయుతవక్షుఁ జిన్మయు దయాసాంద్రుం జతుర్బాహునిన్. 237

వ. మఱియు ననర్ఘరత్నమయసింహాసనాసీనుండును సునందనందకుముదాదిసేవి
తుండును బ్రకృతిపురుషమహదహంకారంబు లనుచతుశ్శక్తులును గర్మేంద్రియ
జ్ఞానేంద్రియమనోమహాభూతంబు లనుషోడశశక్తులును బంచతన్మాత్రంబులునుం
బరివేష్టింపఁ గోట్యర్కప్రభాప్రభాసితుండును స్వేతరాలభ్యస్వాభావికసమ
స్తైశ్వర్యాతిశయుండును నై స్వస్వరూపంబునం గ్రీడించుసర్వేశ్వరుం డైన
పరమపురుషుం బురుషోత్తముం బుండరీకాక్షు నారాయణుం జూచి సాంద్రా
నందకందళిత హృదయారవిందుండును రోమాంచకంచుకితశరీరుండును నా
నందబాష్పధారాసిక్తకపోలుండును నగుచు. 238

క. వరపరమహంసగమ్య, స్ఫురణం దనరారుపరమపురుషునిపదపం
కరుహములకు నజుఁడు చతు, శ్శిరములు సోఁకంగ నతులు సేసిన హరియున్.

చ. ప్రియుఁ డగుబొడ్డుఁదమ్మితొలిబిడ్డఁడు వేలుపుఁబెద్ద భూతసం
చయములఁ జేయుకర్త నిజశాసనపాత్త్రుఁడు ధాత మ్రొక్కినన్
దయ దళుకొత్తఁ బల్కెఁ బ్రమదస్మితచారుముఖారవిందుఁ డై
నయమునఁ బాణిపంకజమునన్ హరి యాతని దేహ మంటుచున్. 240

వ. ఇట్లనియె. 241

ఆ. కపటమునుల కెంత కాలంబునకు నైన, సంతసింప నేను జలజగర్భ
చిరతపస్సమాధిఁ జెంది విసర్గేచ్ఛ, మెలఁగునిన్నుఁ బరిణమింతుఁ గాని. 242

తే. భద్ర మగుఁ గాక నీకు నోపద్మగర్భ, వరము నిపు డిత్తు నెఱిఁగింపు వాంఛితంబు

దేవదేవుఁడ నగునస్మదీయపాద, దర్శనం బవధి విపత్తిదశల కనఘ. 243

చ. సరసిజగర్భ నీయెడఁ బ్రసన్నత నొంది మదీయలోక మే
నిరవుగఁ జూపు టెల్లను సహేతుకభూరిదయాకటాక్షవి
స్ఫురణన కాని నీ దగుతపోవిభవంబునఁ గాదు నీతప
శ్చరణము నాదువాక్యముల సంగతిఁ గాదె సరోజసంభవా. 244

క. తప మనఁగ మత్స్వరూపము, తప మనుతరువునకు ఫలవితానము నే నా
తపమున కే జననస్థి, త్యుపసంహరణము లొనర్చు చుండుదుఁ దనయా. 245

క. కావున మద్భక్తికిఁ దప, మేవిధమున మూలధనము నిది నీమది రా
జీవభవ యెఱిఁగి తప మిటు, గావించుట విగతమోహకర్ముఁడ వింకన్. 246

క. అని యానతిచ్చి కమలజ, యెనయఁగ భవదీయమానసేప్సిత మే మై
నను నిత్తు వేఁడు మనినను, వనరుహసంభవుఁడు వికచవదనుం డగుచున్. 247

చ. హరివచనంబు లాత్మకుఁ బ్రియం బొనరింపఁ బయోజగర్భుఁ డో
పరమపదేశ యోగిజనభావన యీనిఖిలోర్వియందు నీ
యరయనియట్టియర్థ మొకఁ డైనను గల్గునె యైన నామదిఁ
బెరసినకోర్కి దేవ వినిపింతు దయామతిఁ జిత్తగింపవే. 248

వ. దేవా సర్వభూతాంతర్యామివై భగవంతుండ వైననీకు నమస్కరించి మదీయ
వాంఛితంబు విన్నవించెద నవధరింపు మవ్యక్తరూపంబు లై వెలుంగుభవదీయ
స్థూలసూక్ష్మరూపంబులును నానాశక్త్యుపబృంహితంబు లైన బ్రహ్మాదిరూపంబు
లును నీయంత నీవే ధరియించి జగదుత్పత్తిస్థితిలయంబులం దంతుకీటంబునుం
బోలెఁ గావించుచు నమోఘసంకల్పుండవై లీలావిభూతిం గ్రీడించుమహిమం
బు దెలియునట్టిపరిజ్ఞానంబుఁ గృపసేయుము భవదీయశాసనంబున జగన్నిర్మా
ణంబు గావించునపుడు బ్రహ్మాభిమానంబునం జేసి యవశ్యంబును మహాదహం
కారంబులు నామదిం బొడముం గావునఁ దత్పరిహారార్థంబు వేఁడెద నన్నుం
గరుణార్ద్రదృష్టి విలోకించి దయ సేయు మని విన్నవించిన నాలించి పుండరీకా
క్షుం డతని కిట్లనియె. 249

క. వారిజభవ శాస్త్రార్థవి, చారజ్ఞానమును భక్తిసమధికసాక్షా
త్కారము లనునీమూఁడు ను, దారత నీమనమునందు ధరియింప నగున్. 250

సీ. పరికింప మత్స్వరూపస్వభావములును మహిమావతారకర్మములుఁ దెలియఁ
దత్త్వవిజ్ఞానంబు దలకొని మత్ప్రసాదమునఁ గల్గెడి నీకుఁ గమలగర్భ
సృష్టిపూర్వమునఁ జర్చింప నే నొకరుండఁ గలిగి యుండుదు వీతకర్మి నగుచు
సమధికస్థూలసూక్ష్మస్వరూపములుఁ దత్కారణప్రకృతియుఁ దగ మదంశ
ఆ. మందు లీనమైన నద్వితీయుండ నై, యుందు నాకు నన్య మొకటి లేదు
సృష్టికాలమందు సృజ్యమానం బగు, జగము మత్స్వరూప మగును వత్స. 251

క. అరయఁగఁ గల్పప్రళయాం, తరమున నాద్యంతవిరహితక్రియతోడం
బరిపూర్ణనిత్యమహిమం, బరమాత్ముఁడ నై సరోజభవ యే నుందున్. 252

వ. అదియునుంగాక నీవునన్నడిగినయీజగన్నిర్మాణమాయాప్రకారం బెఱింగింతు లేనియర్థంబు శుక్తిరజతభ్రాంతియుం బోలె నేమిటిమహిమం దోఁచి క్రమ్మఱఁ దోఁపక మాను నదియె మదీయమాయావిశేషం బని యెఱుంగు మదియునుం గాక లేనియర్థంబు దృశ్యమానం బగుటకును గలయర్థంబు దర్శనగోచరంబుగా కుండుటకును ద్విచంద్రాదికంబును దమఃప్రభాసంబును దృష్టాంతంబులుగాఁ దెలియు మే ప్రకారంబున మహాభూతంబులు భౌతికంబు లయినఘటపటాదులందుఁ బ్రవేశించి యుండు నా ప్రకారంబున నేను నీభూతభౌతికంబు లయినసర్వకార్యంబులందు సత్త్వాదిరూపంబులం బ్రవేశించి యుండుదు భౌతికంబులు భూతంబులందుఁ గారణావస్థం బొందుచందంబున భూతభౌతికంబులు గారణావస్థం బొంది నాయందు నభివ్యక్తంబులై యుండవు సర్వదేశంబులయందును సర్వకాలంబులయందును నేది బాధితం బై యుండు నట్టిదియ పరబ్రహ్మస్వరూపంబు తత్త్వం బెఱుంగ నిచ్ఛించినమిముబోఁటివారలకు నీ చెప్పినమదీయతత్త్వాత్మకం బైన యర్థంబ యర్థం బని యెఱుంగు మీయర్థం బుత్కృష్టం బయినయది యేకాగ్రచిత్తుండ వై యాకర్ణించి భగవదీయచిత్తంబున ధరియించిన నీవు సర్గాదికర్మంబులందు మోహంబు నొంద కుండెదవు అని భగవంతుం డయినపరమేశ్వరుండు చతుర్ముఖున కానతిచ్చి నిజలోకంబుతో సంతర్ధానంబు నొందె నని చెప్పి శుకుండు వెండియు ని ట్లనియె. 253

సీ. అవనీశ బ్రహ్మ యి ట్లంతర్హితుం డైనఁ బుండరీకాక్షుని బుద్ధి నిలిపి
యానందమునఁ బొంది యంజలి గావించి తత్పరిగ్రహమునఁ దనదుబుద్ధిఁ
గైకొని పూర్వప్రకారంబునను సమస్తప్రపంచంబును దగ సృజించి
మఱియొకనాఁడు ధర్మప్రవర్తకుఁ డగు చఖిలప్రజాపతి స్వమనువుల
తే. గర్భుఁ డాత్మహితార్థమై కాక సకల, భువనహితబుద్ధి నున్నతస్ఫురణ మెఱసి
మానితం బైనయమనియమముల రెంటి, నాచరించెను సమ్మోదితాత్ముఁ డగుచు.

వ. అయ్యవసరంబున. 255

క. ఆనలినాసననందను, లైనసనందాదిమునుల కగ్రేసరుఁ డు
మానుగఁ బ్రియతముఁడును నగు, నానారదుఁ డేఁగుదెంచె నబ్జజుకడకున్. 256

క. చనుదెంచి తండ్రికిం బ్రియ, మొనరఁగ శుశ్రూషణంబు లొనరిచి యతఁడుం
దన దెసఁ బ్రసన్నుఁ డగుటయుఁ, గని భగవన్మాయ దెలియఁగా నుత్సుకుఁడై. 257

సీ. అవనీశ నీవు న న్నడిగినపగిది నాతఁడుఁ దండ్రి నడుగఁ బితామహుండు
భగవంతుఁ డాశ్రితపారిజాతము హరి కృపతోడఁ దన కెఱింగించినట్టి
లోకమంగళచతుశ్శ్లోకరూపంబున దశలక్షణంబులఁ దనరుభాగ

వతము నారదున కున్నతిఁ జెప్పె నాతఁడు చారుసరస్వతీతీరమునను
తే. హరిపదధ్యానపారీణుఁ డాత్మవేది, ప్రకటతేజస్వి యగు బాదరాయణునకుఁ
గోరి యెఱిఁగించెనమ్మహోదారుఁడెలమి,నాకు నెఱిఁగించె నెఱిఁగింతునీకు నేను.

వ. అదియునుం గాక యిపుడు విరాట్పురుషునివలన నీజగంబు లేవడువునఁ బొడమె నను నివి మొద లయినప్రశ్నంబులు గొన్ని న న్నడిగితి వేను నన్నింటికి నుత్తరం బగునట్లుగా నిమ్మహాభాగవతం బుపన్యసించెద నాకర్ణింపు మమ్మహాపురాణంబు చతుశ్శ్లోకరూపంబును దశలక్షణంబును నై సంకుచితమార్గంబున నొప్పు నందు దశలక్షణంబు లెవ్వి యనిన సర్గంబును విసర్గంబును స్థానంబును బోషణంబును నూతులును మన్వంతరంబులును నీశానుచరితంబులును నిరోధంబును ముక్తియు నాశ్రయంబును నన బదితెఱంగు లయ్యె దశమాశ్రయవిశుద్ధ్యర్థంబు దక్కినతొమ్మిదిలక్షణంబులుఁ జెప్పంబడె నవి యెట్టి వనిన. 259

తే. మహదహంకారపంచతన్మాత్రగగన, పవనశిఖితోయభూభూతపంచకేంద్రి
యప్రపంచంబు భగవంతునందుఁ గనుట,సర్గ మందురు దీనిని జనవరేణ్య. 260

క. సరసిజగర్భుండు విరా, ట్పురుషునివలనన్ జనించి భూరితరచరా
చరభూతసృష్టిఁ జేయుట, పరువడిని విసర్గ మండ్రు భరతకులేశా. 261

క. లోకద్రోహినరేంద్రా, నీకముఁ బరిమార్చి జగము నెఱి నిల్పినయా
వైకుంఠనాథువిజయం, బాకల్పస్థాన మయ్యె నవనీనాథా. 262

క. హరి సర్వేశుఁ డనంతుఁడు, నిరుపమశుభమూర్తి సేయునిజభక్తజనో
ద్ధరణము పోషణ మవనీ, వర నూతు లనంగఁ గర్మవాసన లరయన్. 263

తే. జలజనాభదయాకటాక్షప్రసాద, లబ్ధి నఖిలైకలోకపాలకవిభూతి
మహిమఁ బొందినవారిధర్మములు విస్తరమునఁబలుకుట మన్వంతరములుభూప.

క. వనజోదరునవతారక,థనముఁ దదీయానువృత్తిఁ దచ్చారిత్రం
బును విస్తరించి పలుకం, జనునవి యీశానుకథలు సౌజన్యనిధీ. 265

సీ. వసుమతీనాథ సర్వస్వామి యైనగోవిందుండు చిదచిదానందమూర్తి
సలలితస్వోపాధిశక్తిసమేతుఁ డై తనరారునాత్మీయధామమందు
ఫణిరాజమృదులతల్పంబుపై సుఖలీల యోగనిద్రారతి నున్నవేళ
నఖిలజీవులు నిజవ్యాపారశూన్యు లై యున్నతతేజంబు లురలుకొనఁగ
తే. జరగునయ్యవస్థావిశేషంబు లెల్ల, విదిత మగునట్లు వలుకుట యది నిరోధ
మన నిది యవాంతరప్రళయం బనంగఁ,బరఁగు నీక ముక్తిగతివినుపార్థివేంద్ర

సీ. జీవుండు భగవత్కృపావశంబునఁజేసి దేహధర్మంబు లై ధృతి ననేక
జన్మానుచరితదృశ్యము లైనయజ్జరామరణంబు లాత్మధర్మంబు లయిన
ఘనపుణ్యపాపనికాయనిర్మోచన స్థితి నొప్పి పూర్వసంచితము లైన
యపహతపాప్మవత్త్వాదృష్టతద్గుణవంతుఁ డై తగ భగవచ్ఛరీర

తే. భూతుఁడై పారతంత్ర్యాత్మబుద్ధి నొప్పి, దివ్యమాల్యానులేపనభవ్యగంధ
కలితమంగళదివ్యవిగ్రహవిశిష్టుఁడగుచు హరిరూప మొందుటె యనఘ ముక్తి.

వ. మఱియు నుత్పత్తిస్థితిలయంబు లెందగుచుఁ బ్రకాశింపఁబడునది యాశ్రయం బనంబడు నదియ పరమాత్మ బ్రహ్మశబ్దవాచ్యంబు నదియ ప్రత్యక్షానుభవంబున విదితంబు సేయుకొఱకు నాత్మ యాధ్యాత్మికాదివిభాగంబు సెప్పంబడియె నది యెట్లనిన నాత్మ యాధ్యాత్మికాధిదైవికాధిభౌతికంబులం ద్రివిధం బయ్యె నందు నాధ్యాత్మికంబు చక్షురాదిగోళకాంతర్వర్తి యై యెఱుంగంబడు చక్షురాది కరణాభిమాని యై ద్రష్ట యైనజీవుండ యాధిదైవికుం డనం బడుఁ జక్షురాద్యధిష్ఠానాభిమానదేవత యై సూర్యాదితేజోవిగ్రహుండు నగుచు నెవ్వనియందు నీయుభయవిభాగంబునుం గలుగు నతండ యాధిభౌతికుండును విరాడ్విగ్రహుండును నగుం గావున ద్రష్టయు దృక్కును దృశ్యంబు ననందగు నీమూఁటియందు నొకటి లేకున్న నొకటి గానరాదీ త్రితయంబు నెవ్వం డెఱుంగు నతండు సర్వలోకాశ్రయుండై యుండు నతండ పరమాత్మయును మహాత్ముండు లీలార్థంబై జగత్సర్జనంబు సేయుతలంపున బ్రహ్మాండంబు నిర్భేదించి తనకు సుఖస్థానంబు నపేక్షించి మొదల శుద్ధంబు లగుజలంబుల సృజియించె స్వతఃపరిశుద్ధుండు గావున స్వసృష్టంబై యేకార్ణవాకారంబైనజలరాశియందు శయనంబు సేయుటం జేసి 'శ్లో. ఆపో నారా ఇతి ప్రోక్తా ఆపో వై నరసూనవః, తా యదస్యాయనం పూర్వం తేన నారాయణః స్మృతః' యను ప్రమాణము చొప్పున నారాయణశబ్దవాచ్యుండు గావున నతని ప్రభావంబు వర్ణింప దుర్లభం బుపాదానభూతం బయిన ద్రవ్యంబును ద్రివిధం బయినకర్మంబును గళాకాష్ఠాద్యుపాధిభిన్నం బయిన కాలంబును జ్ఞానాదికం బగుజీవస్వభావంబును భోక్త యగుజీవుండును నెవ్వనియనుగ్రహంబునం జేసి వర్తించుచుండు నెవ్వనియుపేక్షం జేసి వర్తింపకుండు నట్టిప్రభావంబు గలసర్వేశ్వరుండు దా నేక మయ్యు ననేకంబుగాఁ దలంచి యోగతల్పంబునం బ్రబుద్ధుండై యుండి యటమీఁద స్వసంకల్పంబునం జేసి హిరణ్మయం బైనతనవిగ్రహంబు నధిదైవతంబును నధ్యాత్మికంబును నధిభూతంబును నను సంజ్ఞాయుతంబై త్రివిధంబుగా సృజియించె. 268

సీ. అట్టివిరాడ్విగ్రహాంతరాకాశంబువలన నోజస్సహోబలంబు లయ్యెఁ
బ్రాణంబు సూక్ష్మరూపక్రియాశక్తిచే జనియించి ముఖ్యాసు వనఁగఁ బరఁగె
వెలువడి చనుజీవి వెనుకొని ప్రాణముల్ సనుచుండు నిజనాథు ననుసరించు
భటులచందంబునఁ బాటిల్లు క్షుత్తును భూరితృష్ణయు మఱి ముఖమువలనఁ
తే. దాలుజిహ్వాదికంబు లుద్భవము నొందె
నందు నుదయించె నానావిధైకరసము

లెనయ నవి యెల్ల జిహ్వచే నెఱుఁగఁబడును
మొనసి పలుక నపేక్షించు ముఖమువలన. 269

వ. మఱియు వాగింద్రియంబు పుట్టె దానికి దేవత యగ్ని యా రెంటివలన భాష
ణంబు వొడమె నాయగ్నికి మహాజలవ్యాప్తం బగుజలంబున నిరోధంబు గలు
గుటం జేసి యాజలంబె ప్రతిబంధకంబయ్యె దోధూయమానం బైనమహావాయు
వువలన ఘ్రాణంబు పుట్టెం గావున వాయుదేవతాకం బైనఘ్రాణేంద్రియంబు
గంధగ్రహణసమర్థం బయ్యె నిరాలోకం బగునాత్మ నాత్మయందుఁ జూడం గోరి
తేజంబువలన నాదిత్యదేవతాకం బై రూపగ్రాహకం బైనయక్షియుగళంబు
పుట్టె ఋషిగణంబులచేత బోధితుం డగుచు భగవంతుండు దిగ్దేవతాకంబును
శబ్దగ్రాహకంబును నైనశ్రోత్రేంద్రియంబు పుట్టించె సర్జనంబు సేయుపురుషుని
వలన మృదుత్వకాఠిన్యంబులును లఘుత్వగురుత్వంబులును నుష్ణత్వశీతలత్వంబు
లునుం జేసెడుత్వగింద్రియాధిష్ఠానం బగుచర్మంబు పుట్టె బహిర్గతం బయిన
చర్మంబువలన రోమంబు లుదయించె వానికి మహీరుహంబు లధిదేవత లయ్యె
నందునధిగతస్పర్శగుణుండును నంతర్బహిఃప్రదేశంబులనావృతుండునునగువా
యువువలన బలవంతంబులును నింద్రదేవతాకంబులును నాదానసమర్థంబులుఁను
నానాకర్మకరణదక్షంబులును నగుహస్తంబు లుదయించె స్వేచ్ఛావిషయగతిస
మర్థుం డగునీశ్వరునివలన విష్ణుదేవతాకంబు లగుపాదంబు లుదయించెఁ బ్రజా
నందామృతార్థి యగుభగవంతునివలనఁ బ్రజాపతి దేవతాకంబై స్త్రీసంభోగాది
కామ్యసుఖంబులు గార్యంబులుగాఁ గలశిశ్నోపస్థంబు లుదయించె మిత్రుండధి
దైవతంబుగాఁగలిగిభుక్తాన్నాద్యసారాంశత్యాగోపయోగం బగుపాయువనెడి
గుదం బుద్భవించె వానికృత్యం బుభయమలమోచనంబు దేహంబుననుండి
దేహాంతరంబుఁ జేరం గోరి పూర్వకాయంబు విడుచుటకు సాధనం బగునాభి
ద్వారంబు సంభవించె నట్టినాభియ ప్రాణాపానబంధస్థానం బనంబడుఁ దద్బంధ
విశ్లేషంబె మృత్యువగు నదియ యూర్ధ్వాధోదేహభేదకంబనియును జెప్పంబడు
నన్నపానాదిధారణార్థంబుగ నాంత్రకుక్షినాడీనిచయంబులు గల్పింపంబడియె
వానికి నదులును సముద్రంబులును నధిదేవత లయ్యె వానివలనఁ దుష్టిపుష్టు లను
నుదరభరణరసపరిణామంబులుగలిగియుండు నాత్మీయమాయాచింతనం బొనర్చు
నపుడు కామసంకల్పాదిస్థానం బగుహృదయంబు గలిగె దానివలన మనంబును
జంద్రుండును గాముండును సంకల్పంబును నుదయించె నంతమీఁద జగత్సర్జ
నంబు సేయువిరాడ్విగ్రహంబున సప్తధాతువులును బృథివ్యప్తేజోమయంబు
లయినసప్తప్రాణంబులును వ్యోమాంబువాయువులచే నుత్పన్నంబులై గుణాత్మ
కంబు లైనయింద్రియంబులును నహంకారప్రభవంబు లైనగుణంబులును సర్వ
వికారస్వరూపం బగుమనస్సును విజ్ఞానరూపిణి యగుబుద్ధియును వివిధం బగు

నిది యంతయు సర్వేశ్వరునిస్థూలవిగ్రహంబునం బుట్టు మఱియును. 270

క. వరుసఁ బృథివ్యాద్యష్టా, వరణావృత మై సమగ్రవైభవములఁ బం
కరుహభవాండాతీత, స్ఫురణం జెలువొందు నతివిభూతి దలిర్పన్. 271

క. పొలుపగుసకలవిలక్షణ,ములు గలయాద్యంతశూన్యమును నిత్యమునై
లలి సూక్ష్మ మై మనోవా,క్కులకుం దలపోయఁగా నగోచర మగుచున్. 272

సీ. అలఘుతేజోమయం బైనరూపమునకు క్షితినాథ నాచేతఁ జెప్పఁబడిన
మానితస్థూలసూక్ష్మస్వరూపంబులు వలనొప్పఁ గలభగవత్స్వరూప
మమ్మహాత్మకునిమాయాబలంబునఁ జేసి దివ్యమునీంద్రులు దెలియలేరు
వసుధేశ వాచ్య మై వాచకంబై నామరూపముల్ క్రియలును రూఢిఁ దాల్చి

ఆ. యుండునట్టియీశ్వరుండు నారాయణుం, డఖిలధృతి జగన్నియంత యైన
చిన్మయాత్మకుండు సృజయించునీప్రజా,పతుల ఋషులఁ బిత్రువితతుల నెలమి.

వ. మఱియును. 274

సీ. సుర సిద్ధ సాధ్య కిన్నరవర చారణ గరుడ గంధర్వ రాక్షస పిశాచ
భూత వేతాళ కింపురుష కూశ్మాండ గుహ్యక డాకినీ యక్ష యాతుధాన
విద్యాధ రాప్సరో విషధర గ్రహ మాతృగణ వృక హరి ఘృష్టి ఖగ మృగాళి
భల్లూక రోహిత పశు వృక్ష యోనుల వివిధకర్మంబులు వెలయఁ బుట్ట

తే. జలనభోభూతలంబుల సంచరించు, జంతుచయముల సత్త్వరజస్తమోగు
ణములఁ దిర్యక్సురాసురనరధరాది, భావముల భిన్ను లగుదురు పౌరవేంద్ర.

మ. ఇరవొందన్ ద్రుహిణాత్మకుం డయి రమాధీశుండు విశ్వంబు ను
స్థిరతం జేసి సురాదిరూపుఁ డయి రక్షించున్ సమస్తప్రజో
త్కరసంహారము సేయునప్పుడు హరాంతర్యామి యై యంతయున్
హరియించుం బవనుండు మేఘముల మాయం జేయుచందంబునన్. 276

క. ఈపగిదిని విశ్వము సం, స్థాపించును మనుచు నడఁచు ధర్మాత్మకుఁ డై
దీపితతిర్యఙ్నరసుర,రూపంబులు దాన తాల్చి రూఢి దలిర్పన్. 277

సీ. హరియందు నాకాశ మాకాశమున వాయు వనిలంబువలన హుతాశనుండు
హవ్యవాహనునందు నంబువు లుదకంబువలన వసుంధర గలిగె ధాత్రి
వలన బహుప్రజావళి యుద్భవం బయ్యె నింతకు మూలమై యొనఁగునట్టి
నారాయణుఁడు చిదానందస్వరూపకుం డవ్యయుం డజుం డనంతుఁ డాద్యుం

తే. డాదిమధ్యాంతశూన్యుం డనాదినిధనుఁ, డతనివలనను సభూతమై నయట్టి
సృష్టిహేతుప్రకార మీశుండు చి తెలియఁజాల రెంతవారలును లైన జనవరేణ్య.

వ. అదియునుం గాక. 279

మ. ధరణీశోత్తమ భూతసృష్టి నిటు సంస్థాపించి రక్షించును
హరి కర్తృత్వము నొల్ల కాత్మగతమాయారోపితం జేసి తా

నిరవద్యుండు నిరంజనుండుఁ బరుఁడుఁ నిష్కించనుం డాఢ్యుఁడుఁ
నిరపేక్షుండును నిష్కళంకుఁ డగుచుఁ నిత్యత్వముం బొందెడిన్. 280

వ. బ్రహ్మసంబంధి యగునీకల్పప్రకారం బవాంతరకల్పంబుతోడ సంకుచిత ప్రకారంబున నెఱింగించితి నిట్టి ప్రాకృతవైకృతకల్పప్రకారంబులును దత్పరిమాణంబులును గాలకల్పలక్షణంబులును నవాంతరకల్పమన్వంతరాదిభేద విభాగస్వరూపంబును నతివిస్తారంబుగ నెఱింగింతు విను మదియునుం బద్మకల్పంబనం దగు నని భగవంతుం డైనశుకుండు పరీక్షిత్తునకుం జెప్పె నని సూతుండు మహర్షులకు నెఱింగించిన. 281

క. విని శౌనకుండు సూతుం, గనుఁగొని యి ట్లనియె సూత కరుణోపేతా
జననుతగుణసంఘాతా, ఘనపుణ్యసమేత విగతకలుషవ్రాతా. 282

వ. పరమభాగవతోత్తముం డైనవిదురుండుబంధుమిత్త్రజాతంబులవిడిచి సకలభువన పావనంబులును గీర్తనీయంబులును నైనతీర్థంబులను నగణ్యంబు లైనపుణ్య క్షేత్త్రంబులను దర్శించి క్రమ్మఱ వచ్చి కౌషారవి యగుమైత్త్రేయుం గని యతనివలన నధ్యాత్మబోధంబు వడసె నని వినంబడు నది యంతయు నెఱింగింపు మనిన నతం డి ట్లనియె. 283

క. వినుఁ డిపుడు మీరు నన్నడి,గిన తెఱఁగున శుకమునీంద్రగేయుఁ బరీక్షి
జ్జనపతి యడిగిన నతఁ డా,తని కెఱిఁగించినవిధంబుఁ దగ నెఱిఁగింతున్. 284

వ. సావధానుల రై వినుం డని. 285

ఉ. రామ గుణాభిరామ దినరాజకులాంబుధిసోమ తోయద
శ్యామ దశాననప్రబలసైన్యవిరామ సురారిగోత్రసు
త్రామ సుబాహుబాహుబలదర్పతమఃపటుతీవ్రధామ ని
ష్కామ కుభృల్లలామ గరకంఠసతీనుతనామ రాఘవా. 286

క. అమరేంద్రసుతవిదారణ, కమలాప్తతనూజరాజ్యకారణ భవసం
తమసదినేశ్వర రాజో,త్తమ దైవతసార్వభౌమ దశరథరామా. 287

మాలిని.—
నిరుపమగుణజాలా నిర్మలానందలోలా
దురితఘనసమీరా దుష్టదైత్యప్రహారా
శరధిమదవిశోషా చారుసద్భక్తపోషా
సరసిజదళనేత్రా సజ్జనస్తోత్రపాత్రా. 288

గద్యము. ఇది శ్రీపరమేశ్వరకరుణాకలితకవితావిచిత్ర కేసనమంత్రిపుత్త్ర సహజ పాండిత్యపోతనామాత్యప్రణీతం బైనశ్రీమహాభాగవతపురాణమునందుఁ బరీ క్షిత్తుతోడ శుకయోగి భాషించుటయు భాగవతపురాణ వైభవంబును ఖట్వాంగుమోక్షప్రకారంబును ధారణాయోగవిషయం బయినమహావిష్ణుని

శ్రీపాదాద్యవయవంబుల సర్వలోకంబులు నున్న తెఱంగును సత్పురుషవృత్తియు మోక్షవ్యతిరిక్తసర్వకామ్యఫలప్రదదేవతాభజనప్రకారంబును మోక్షప్రదుండు శ్రీహరి యనుటయు హరిభజనవిరహితు లైనజనులకు హేయతాపాదనంబును రాజప్రశ్నంబును శుకయోగి శ్రీహరిస్తోత్రంబు సేయుటయు వాసుదేవప్రసాదంబునం జతుర్ముఖుండు బ్రహ్మాధిపత్యంబు వడయుటయు శ్రీహరివలన బ్రహ్మరుద్రాదిలోకప్రపంచంబు పుట్టుటయు శ్రీమన్నారాయణదివ్యలీలావతారపరంపరా వైభవవృత్తాంతసూచనంబును భాగవతవైభవంబును బరీక్షిత్తు శుకయోగి నడిగిన ప్రపంచాదిప్రశ్నంబులును నందు శ్రీహరి ప్రధానకర్త యని తద్వృత్తాంతంబు సెప్పుటయు భగవద్భక్తివైభవంబును బ్రహ్మతపశ్చరణంబునకుం బ్రసన్నుం డై హరి వైకుంఠనగరంబు తోడం బ్రసన్నుం డయిన స్తోత్రంబు సేసి తత్ప్రసాదంబునం దన్మహిమంబు వినుటయు వాసుదేవుం డానతిచ్చినప్రకారంబున బ్రహ్మ నారదునికి భాగవతపురాణప్రధానదశలక్షణంబు లుపన్యసించుటయు నారాయణవైభవంబును జీవాదితత్త్వసృష్టియు శ్రీహరినిత్యవిభూత్యాదివర్ణనంబును గల్పప్రకారాదిసూచనంబును శౌనకుండు విదురమైత్రేయసంవాదంబు సెప్పుమని సూతు నడుగుటయు ననుకథలు గలద్వితీయస్కంధము.

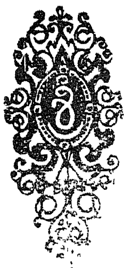

శ్రీ ర స్తు.
శ్రీకృష్ణాయ నమః.

శ్రీమదాంధ్ర భాగవతము.

తృ తీ య స్కం ధ ము.

మహితవినుతదివిజ
స్తోమ యశస్సీమ రాజసోమ సుమేరు
స్థేమ వినిర్జితభార్గవ
రామ దశాననవిరామ రఘుకులరామా. 1

వ. మహనీయగుణగరిష్ఠు లగునమ్మునిశ్రేష్ఠులకు నిఖిలపురాణవ్యాఖ్యానవైఖరీసమేతుం డైనసూతుం డిట్లనియె నట్లు ప్రాయోపవిష్టుం డైనపరీక్షిన్నరేంద్రునకు శుకయోగీంద్రుం డిట్లనియె. 2

విదురుండు తీర్థయాత్ర సేయుట.

ఉ. పాండునృపాలనందనులు బాహుబలంబున ధార్తరాష్ట్రులన్
ఖండనభూమిలో గెలిచి పాండురశారదచంద్రచంద్రికా
ఖండయశఃప్రసూనకలికాతతిఁ గౌరవరాజ్యలక్ష్మి నొం
డొండ యలంకరించుచు జయోన్నతి రాజ్యము సేయుచుండఁగన్. 3

క. మనుజేంద్ర విదురుఁ డంతకు, మును వనమున కేఁగి యచట మునిజనగేయున్
వినుతతపోధారేయున్, ఘను ననుపమగుణవిధేయుఁ గనె మైత్రేయున్. 4

క. కనుఁగొని తత్పాదంబులు, దనఫాలము సోఁక మ్రొక్కి తగ నిట్లనియెన్
మునివర సకలజగత్పావనచరితుఁడు కృష్ణుఁ డఖిలవంద్యుం డెలమిన్. 5

క. మండితతేజోనిధియై, పాండవహితమతిని దూతభావంబున వే
దండపురి కేఁగి కురుకుల, మండనుఁ డగు ధార్తరాష్ట్రుమందిరమునకున్. 6

తే. చనఁగ నొల్లక మద్గృహంబునకు భక్తవత్సలుం డగుకృష్ణుండు వచ్చుటేమి
కతము నాకదియెఱిఁగింపు కరుణతోడ, ననుచు విదురుండు మైత్రేయు నడిగె ననిన.

క. విని వెఱఁ గంది పరీక్షి, న్మనుజవరేణ్యుండు విమలమతి నిస్తంద్రున్
మునికులజలనిధిచంద్రున్, సునిశితహరిభక్తిసాంద్రు శుకయోగీంద్రున్. 8

క. కని యిట్లనె మైత్రేయుని, ననఘుం డగువిదురుఁ డేరహస్యము లడిగెన్
ముని యేమి సెప్పె నేపగిదిని దీర్థము లాడె నెచటఁ దిరుగుచు నుండెన్. 9

తే. ఇన్ని దెలియంగ నానతి యిచ్చి నన్ను, నర్థి రక్షింపవే విమలాంతరంగ
ఘనదయాపాంగ హరిపాదకమలభృంగ, మహితగుణసంగ పాపతమఃపతంగ.

చ. అనవుడు బాదరాయణి ధరాధిపుతో ననుఁ బూరువంశవ
ర్ధన విను కష్టుఁడైనధృతరాష్ట్రనృపాలుఁడు పెంపుతో సుయో
ధనముఖపుత్త్రులం గడు ముదంబునఁ బెంచుచు బాండురాజు ద
ప్పినపిదపం దదాత్మజులు వెల్కుఱి తన్నని చేర వచ్చినన్. 11

వ. ఇట్లు వచ్చినపాండవులయెడ నసూయానిమగ్నులై సుయోధనాదులు. 12

క. పెట్టిరి విషాన్న మంటం, గట్టిరి ఘనపాశములను గంగానదిలో
నెట్టిరి రాజ్యము వెడలం, గొట్టిరి ధర్మంబు విడిచి కుటిలాత్మకులై. 13

క. క్రూరాత్ము లగుచు లాక్షా,గారంబున వారు నిద్రఁ గైకొని యుండన్
దారుణశిఖి దరికొలిపిరి, మారణకర్మముల కప్రమత్తత వెలయన్. 14

తే. సూరిజనగేయ మగురాజసూయయజ్ఞ, విలసదవభృథసేకపవిత్రమైన
ద్రౌపదీచారువేణీభరంబు వట్టి, కొలువులోపలి కీడ్చిరి కుచ్చితమున. 15

క. కావున వారల కపకృతి, గావించని దొకదినంబు గలుగదు తనుజ
న్మావధి నిజనందనులను, వావిరి నయ్యంధనృపతి వల పనఁ డయ్యెన్. 16

తే. మాయజూదంబు వన్ని దుర్మార్గవృత్తిఁ
బుడమిఁ గొని యడవులకుఁ బో నడుప నచటఁ
దిరిగి వారలు సమయంబు దీర్చి యేఁగు
దెంచి తమయంశ మడిగినఁ బంచి యీక. 17

వ. ఉన్నయెడ. 18

చ. సకలనియంత యైనహరి సర్వశరణ్యుఁడు మాధవుండు నే
వకనవకల్పకంబు భగవంతుఁ డనంతుఁ డనంతశక్తి నా
దకధరుఁ డబ్జలోచనుఁడు ధర్మతనూభవుచే నియుక్తుఁడై
యకుటిలభక్తియోగమహితాత్మకుఁడై ధృతరాష్ట్రుపాలికిన్ 19

క. చని యచట భీష్మగురుత,త్తనయకృపాచార్యనిఖిలధాత్రీశతులున్
విని యనుమోదింపఁగ ని,ట్లనియెన్ ధృతరాష్ట్రుతోడ నవనీనాథా. 20

క. కౌరవపాండవు లిరువురు, నారయ నీ కొక్కరూప యవనీవర నీ
వేరీతి నైనఁ బాండుకు, మారులపా లొసఁగితేని మను నుభయంబున్. 21

క. అని ధర్మబోధమునఁ బలి,కినమాటలు సెవుల నిడమిఁ గృష్ణుఁడు విదురున్
ఘననీతిమంతుఁ బిలువం, బనిచినఁ జను దెంచెఁ గురుసభాస్థలమునకున్. 22

వ. చను దెంచి యచటిజనంబులచేత నుపస్థితం బయినకార్యంబు దెలిసినవాఁ డయి

ధృతరాష్ట్రు నుద్దేశించి యిట్లనియె. 23

మ. ధరణీనాయక పాండుభూవిభుఁడు నీతమ్ముండు దత్పుత్రులం
బరిరక్షించిన ధర్మవుం దగవునుం బాటిల్లు వంశంబు సు
స్థిరసౌఖ్యోన్నతిఁ జెందు శత్రుజయముం జేకూరు గోపాలశే
ఖరుచిత్తంబును వచ్చు నట్లగుట యౌఁ గౌరవ్యవంశాగ్రణీ. 24

ఆ. వారితండ్రిపాలు వారికి నొసఁగి నీ, పాలు సుతుల కెల్లఁ బంచి యిచ్చి
చలము విడిచి ధర్మ మలవడ నీబుద్ధిఁ, జొనుపవయ్య కులము మనుపవయ్య. 25

చ. వినుము నృపాల నాపలుకు వేయును నేల సమీరసూతి నీ
తనయులపేరు విన్నఁ బదతాడితదుష్టభుజంగమంబుచా
డ్పునఁ గన లొందు నింతయును మున్నును జెప్పితిఁ గాదె వానిచే
తన భవదీయపుత్రులకుఁ దప్పదు మృత్యువ దెన్నిభంగులన్. 26

వ. అదియునుం గాక. 27

క. నీపుత్రులశౌర్యంబును, జాపాచార్యాపగాత్మజాత కృప భుజా
టోపంబును గర్ణుదురా, లాపంబులు నిజముగాఁ దలంతె మనమునన్. 28

వ. అట్లని వినుము. 29

ఉ. ఏపరమేశుచే జగము లీసచరాచరకోటితో సము
ద్దీపిత మయ్యె నేవిభునిదివ్యకళాంశజు లబ్జగర్భగౌ
రీపతిముఖ్య దేవమునిబృందము లెవ్వఁ డనంతుఁ డచ్యుతుం
డాపురుషోత్తముండు గరుణాంబుధి గృష్ణుఁడు వో నరేశ్వరా. 30

ఉ. అట్టిజగన్నివాసుఁడు మురాసురభేది పరాపరుండు చే
పట్టి సఖుండు వియ్యమును బాంధవుఁడున్ గురుఁడున్ విభుండు నై
యిట్టుల మైనప్రేమమున నెప్పుడుఁ దోడ్పడు చుండు వారలన్
జుట్టనవ్రేల నెవ్వరికిఁ జూపఁగ వచ్చునె పార్థివోత్తమా. 31

ఉ. కావునఁ బాండునందనులఁ గాఱియ వెట్టక రాజ్యభాగమున్
వావిరి నిచ్చి రాజ్యమును వంశముఁ బుత్రుల బంధువర్గముం
గావుము గాక లోభి యగుకష్టసుయోధనుమాట వింటివే
భూవర నీయుపేక్ష నగుఁ బో కులనాశము బంధునాశమున్. 32

తే. ఒకనికై యిట్లు కుల మెల్ల నుక్కడంప
నెత్తికొనఁ జూచె దిది నీతియే నృపాల
వినుము నామాట నీసుయోధనుని విడిచి
కులము రాజ్యంబుఁ దేజంబు నిలుప వయ్య. 33

క. అని యిట్లు దఱిమి చెప్పిన, విని దుర్యోధనుఁడు రోషవివశుం డై తా
నినతనయ శకుని దుశ్శా, సనుల నిరీక్షించి తామసంబునఁ బలికెన్. 34

క. దాసీపుత్త్రుని మీర లు, దాసీనుం జేయ కిటకుఁ దగునె పిలువఁగా
నాసీనుం డై ప్రేలెడు, గాసిలి చెడి పోవ వెడలఁగా నడువుఁ డీకన్. 35

వ. అని యిట్లు దుర్యోధనుం డాడినదురాలాపంబులు వినకు మానస్తాపంబు సేయం గార్యంబు విచారించి ధైర్యం బవలంబించి యుండు వలుక నొల్లక శరశరాసనంబులు విడిచి క్రోధంబు నడంచి వనంబునకుం జని యందు. 36

సీ. విష్ణుస్వయంవ్యక్తవిమలభూములను బవిత్త్రంబు లగుహరిక్షేత్త్రములను
నెలకొని దేవతానిర్మితహరిదివ్యధామముల గంగాదిపుణ్యనదుల
సిద్ధపురాణప్రసిద్ధపుణ్యాశ్రమస్థలముల సుపవనస్థలము లందు
గంధమాదనముఖక్ష్మాభృత్తటంబుల మంజులగిరికుంజపుంజములను

తే. వికచకైరవపద్మహల్లకమరంద, పానపరవశమధుకరగానబుద్ధ
రాజహంసవిలాసవిరాజమాన, మగుచుఁ జెలువొందు సరసిజాకరముల. 37

క. మఱియును ఋష్యాశ్రమ వన, సరిదుపవన నవ పుళింద జనపద గిరిగ
హ్వర గోష్ఠ యజ్ఞశాలా, పుర దేవాయతన పుణ్యభూములయందున్. 38

క. కూరలుఁ గాయలు నీళ్ళా, హారముగాఁ గొనుచు నియమ మలవడఁగ నసం
స్కారశరీరుం డగుచు ను, దారత నవధూతవేషధరుఁ డై యనిశమ్. 39

క. హర్షము గదురఁగ భారత, వర్షమునం గలుగుపుణ్యవరతీర్థము లు
త్కర్షం జూచుచు విగతా, మర్షుం డై సంచరించె మనుజవరేణ్యా. 40

వ. ఇట్లు సంచరించుచుఁ బ్రభాసతీర్థమ్మునకు వచ్చునప్పుడు. 41

చ. అరుగుచు దైత్యభేదనదయాపరిలబ్ధసమస్తమేదినీ
భరణధురంధరుం డగుచుఁ బాండుసుతాగ్రజుఁ డొప్పుచుండ భూ
వర విదురుండుఁ దన్నికటవర్తితమూల రసాల మాధవీ
కురవక మాలతీ వకుళకుంజలసత్తటమందు నున్నెడన్. 42

చ. నరవర వేణుజానలవినష్టమహాటవిమాడ్కిఁ బాండుభూ
వర ధృతరాష్ట్రసూను లనివార్యనిరూఢవిరోధ మెత్తి యుం
డొరుల జయింపఁ గోరి కదనోర్విఁ గులక్షితిపాలముఖ్యు లం
దఱు మృతు లౌటయున్ విని ఘనంబుగ శోకనిమగ్నచిత్తుఁ డై. 43

ఉ. ఆయెడఁ గాలు దన్నికి రయంబున నేఁగి సరస్వతీనదీ
తోయములందుఁ గ్రుంకి మునితుల్యుఁడు వేచని యుం దనూనపా
త్తోయరుహాప్త భార్గవ పృథు త్రిత సోమ సుదాస శక్తిభృ
ద్వాయు యమాభిధానయుతవాహినులం దనురక్తిఁ గ్రుంకుచున్. 44

ఉ. వెండియుఁ బుణ్యభూములఁ బవిత్త్రసరిత్తులఁ జూచుచున్ రమా
మండనుఁ డుండుదివ్యరుచిమస్తకశిచాటుపాటనాళి
మండితసౌధగోపురవిమానము లున్నతభక్తిఁ జూచుచున్

నిండినవేడ్కఁ గృష్ణపదనీరజచింతనుఁడై క్రమంబునన్. 45

విదురుం డుద్ధవుం గని కృష్ణాదులవృత్తాంతం బడుగుట.

చ. చని చని తొంటిమత్స్యకురుజాంగలభూములతిక్రమించి చ
య్యన యమునానదిం గదిసి యచ్చట భాగవతుర్ సరోజలో
చనదృఢభక్తు సద్గుణవిశారదు శాంతుని దేవమంత్రిశి
ష్యుని మహితప్రసిద్ధుఁ బరిశోషితదోషుఁ బ్రబుద్ధు నుద్ధవున్. 46

క. కని యనురాగవికాసము, దనమనమునఁ దొంగలింపఁ దగ గాఢాలిం
గన మాచరించి నెయ్యం, బునఁ గుశలప్రశ్న నేసి ముదమునఁ బలికెన్. 47

క. హరిభక్తులు పుణ్యాత్ములు, దురితవిదూరులు విరోధిదుర్దమబలులుం
గురుకులతిలకులు గుంతీ, వరసూనులు గుశలులే యవారితభక్తిన్ 48

చ. హరి దననాభిపంకరుహమందు జనించినయట్టిభారతీ
శ్వరుఁ డతిభక్తి వేఁడ యదువంశమునన్ బలకృష్ణమూర్తులై
పరఁగ జనించి భూభరముఁ బాపినభవ్యులు రేవతీందిరా
వరు లట శూరసేనునినివాసమునన్ సుఖ మున్నవారలే. 49

చ. కురుకులు లాదరింపఁగ సఖుండును నాప్తుఁడు నై తనర్చి సో
దరతరుణీజనంబులను దత్సుతులం గడు గారవంబునం
గరుణ దలిర్ప నాత్మజులకంటెఁ బ్రియోన్నతిఁ బ్రోచువాఁడు సు
స్థిరమతి యున్నవాఁడె వసుదేవుఁడు వృష్ణికులప్రదీపకా. 50

శా. కందర్పాంశమునం దనూజుఁ బడయం గామించి భూదేవతా
బృందంబున్ భజియించి తత్కరుణ దీపింపం బ్రభావంబు పెం
పొందన్ రుక్మిణి గన్ననందనుఁడు ప్రద్యుమ్నుండు భాస్వచ్ఛమూ
సందోహంబులు దన్నుఁ గొల్వ మహితోత్సాహంబునన్ మించునే. 51

క. సరసిజలోచనకరుణా, పరిలబ్ధసమస్తధరణిపాలనమహిమం
బరమప్రీతి సుఖించునె, చిరవిభవోదారుఁ డుగ్రసేనుఁడు జగతిన్. 52

చ. లలితపతివ్రతామణి విలాసవతీతిలకంబు పార్వతీ
లలన గుమారుఁ గన్నటు సులక్షణ జాంబవతీలలామ ని
ర్మలగతిఁ గన్నపట్టి సుకుమారతనుండు విరోధిభంజనో
త్కలిక సుఖించునే గుణకదంబుఁడు సాంబుఁడు వృష్ణిపుంగవా. 53

క. హరిపదసేవకుఁ డరిభీ, కరుఁ డర్జునువలన మిగులఁ గార్ముకవిద్యల్
దిరముగఁ గఱచినసాత్యకి, వరసుఖవిభవముల నున్నవాఁడె ధరిత్రిన్. 54

మ. జలజాతాంకుశచక్రచాపకులిశచ్ఛత్త్రాదిరేఖాంకితో
జ్జ్వలగోవిందపదాబ్జలక్షితవిరాజన్మార్గధూళిచ్ఛటా
కలితాంగుండు విధూతకల్మషుఁడు నిష్కామైకధర్ముండు స

త్కులజాతుం డన నొప్పునట్టిఘనుఁ డక్రూరుండు భద్రాత్ముఁడే. 55

క. శ్రుతులును గ్రతుజాతము స్మృతిఁ దాల్చినయట్టి వేదమాతగతిన్ శ్రీ
పతిఁ దనగర్భంబున రక్షితుఁ జేసినగరిత దేవకీసతి సుఖమే. 56

వ. మఱియు మహాత్మా మహాత్మోపాసకు లగువారలకోర్కులు నిండింపం జాలిన భగవంతుండును శబ్దశాస్త్రంబునకుం గారణం బని యన్ను సకలవేదాధ్యయనంబు లగ్గింపం గలమేటి యగుటం జేసి మనోమయుండును సకలజీవచతుర్విధాంతఃకరణంబు లయినచిత్తాహంకారబుద్ధిమనంబులకుం గ్రమంబున వాసుదేవ సంకర్షణ ప్రద్యుమ్నానిరుద్ధు లధిదైవతంబు లగుచు వర్తించుచతుర్వ్యూహతత్త్వంబులకుం దుర్యంబైనతత్త్వంబున్నైనయనిరుద్ధుండునుండును సంతోషచిత్తుండగునే యని.

మ. ఇతరారాధన మాని కృష్ణుఁ గమలాధీశుం బయోజాసనా
ర్చితు భక్తిన్ నిజనాథుఁగా సతతముం సేవించుచుండుసాత్యుల్ జగ
న్నుతు లర్థిత్వవిదుల్ మహాభుజులు మాన్యుల్ ధర్మమార్గుల్ సము
న్నత సత్కీర్తిజమోదచేష్టగతు లానందాత్ములే యుద్ధవా. 58

తే. క్రోధమాత్సర్యధనుఁడు సుయోధనుండు
వాలుచు నెవ్వనిసభఁ జూచి కలుష మొదవి
మనములోన నసూయానిమగ్నుఁ డగుచు
నట్టిధర్మజుఁ డున్నాఁడె యనఘచరిత. 59

తే. ఘనగదాభ్యాసచిత్రసంగతుల మెఱసి, కురుకుమారుల భూరిసంగరములోన
హతులఁ గావించి పెలసినయట్టిజెట్టి, వాయుతనయుండు కుశలియై వఱలునయ్య.

చ. హరికరుణాతిరంగితకటాక్షనిరీక్షణలబ్ధశౌర్యవి
స్ఫురణఁ దనర్చు తన్ను నని బోయగితన్ గిరిశుండు మెచ్చి సన్
బరవస మొప్పఁగా గలిచి పాశుపతాస్త్రముఁ గొన్నశత్రుభీ
కరుఁడు ధనంజయుండు సుభగస్థితి మోదము నొందుచుండునే. 61

మ. తెఱఁగొప్పన్ జననీవియోగమునఁ గుంతీస్తన్యపానంబు సో
దరసంరక్షయుఁ గల్గి దేవవిభువక్త్రస్థామృతంబున్ ఖగే
శ్వరుఁ డర్థిం గయికొన్నమాడ్కిఁ గురువంశశ్రేణి నిర్జించి త
ద్ధరణీరాజ్యముఁ గొన్నమాద్రికొడుకుల్ ధన్యాత్ములే యుద్ధవా. 62

తే. పాండుభూమీశ్వరుండు సంప్రాప్తమరణుఁడైన శిశువులఁ బ్రోచుటకై నిజేశుఁ
గూడి చనకున్న యట్టియాకుంతిభోజ, తనయ జీవించునే నేఁడు మనుచరిత్ర.

వ. అని వెండియు. 64

మ. అనుజాతుం డగుపాండుభూవిభుఁడు నిర్యాణంబునం బోవ నా
తనిపుత్రుల్ దనుఁ జేర వచ్చినను మాధ్యస్థ్యంబుఁ బోఁ దట్టి యొ
గ్గొనరంచన్ ధృతరాష్ట్రభూమివిభుఁ డట్లూహింపఁగా నెగ్గు సే

సినవాఁడే యగుఁ గాక మేలు గలదే చింతింపఁగా నుద్ధవా. 65
క. అనుజుఁడు వీఁ డనకయ తన, తనయులు నను వెడల నడువఁ దా నూరకయుం
డినధృతరాష్ట్రుఁడు నరకం,బునఁ బడు నా దైనదుఃఖమున ననఘాత్మా. 66
వ. అదియునుం గాక పరమశాంతుండ వైననీమనంబున దుఃఖంబు గర్తవ్యంబు
గా దం టేని. 67
క. నరలోకవిడంబనమున, హరి పరమపరుండు మానవాకృతితో ని
ద్ధరఁ బుట్టి యాత్మమాయా, స్ఫురణ్ మోహింపఁజేయు భూజనకోటిన్. 68
ఉ. కావున నమ్మహాత్ముని వికారవిదూరుని సర్వమోహమా
యావిలమానసుండ నగునప్పుడు సంస్మృతి దుఃఖి నౌదు ని
ద్దేవునిసత్కృపామహిమఁ దేలినవేళ సుఖింతు నేన కా
దావిధిశంకరప్రభృతు లవ్విభుమాయఁ దరింప నేర్తురే. 69
వ. అయిన నమ్మహాత్మునికరుణాతరంగితాపాంగపరిలబ్ధవిజ్ఞానదీపాంకురనిరస్తసమస్త
దోషాంధకారుండ నగుటంజేసి మదీయచిత్తంబు హరిపరాయత్తం బయినకార
ణంబునను దత్త్వంబు సతతంబు నిరీక్షించుచు నుండుదు మఱియును. 70
సీ. అట్టిసరోజాక్షుఁ డాత్మీయపదభక్తు లడవుల నిడుమలఁ గుడుచు చుండ
దాత్యంబు సేయఁ గొందఱు విరోధులు హరి బద్ధునిఁ జేయ సన్నద్ధులైన
బలహీనుమాడ్కి మార్పడలేఁడ యసమర్థుఁ డని తలంచెదవేని నచ్యుతుండు
పరుల జయింప నోపక కాదు విద్యాభిజాత్యధనంబుల జగతిఁ బెక్కు
తే. బాధల నలంచుదుష్టభూపతుల నెల్ల, సైన్యయుక్తంబుగా నని సంహరించు
కొఱకు సభలోన నప్పుడాకురుకుమారు,లాడుదుర్భాషణములకునలుగఁడయ్యె.
మ. జననం బందుట లేనియీశ్వరుఁడు దా జన్మించుటెల్లన్ విరో
ధినిరాసార్థము వీతకర్ముఁ డగునద్దేవుండు గర్మప్రవ
ర్తనుఁ డౌటెల్లఁ జరాచరప్రకటభూతశ్రేణులం గర్మవ
ర్తనులం జేయఁ దలంచి కాక కలవే దైత్యారికిం గర్మముల్. 72
క. హరి నరులకెల్లఁ బూజ్యుఁడు, హరి లీలామనుజుఁడును గుణాతీతుఁడు నై
పరఁగినభవకర్మంబులఁ, బొరయం డఁట హరికిఁ గర్మములు లీల లగున్. 73
క. మదిఁ దనశాసన మిడి నిజ, పదములు సేవించులోకపాలాదులవెం
పొదవింప యదుకులంబున, నుదయించెను భువిని బలసహోదరుఁ డగుచున్.
తే. చలన మందక భూరిసంసరణతరణ, మైనసత్కీర్తి దిక్కుల నతిశయిల్లి[యును.
వఱలసమమతి యై యున్నవాఁడె కృష్ణుఁ,డనుచు విదురుఁడు యుద్ధవు నడుగుట
వ అట్టియెడ నయ్యుద్ధవుండు. 76
క. యదుకులనిధి యగుకృష్ణుని, పదజలజవియోగతాపభరమున మాటల్ [డెన్.
ప్రిదులక హృదయం బెరియఁగఁ, బెదవులు దడుపుచును వగలఁ బెంపఱియుం

క. అని చెప్పి బాదరాయణి, మనుజేంద్రునిఁ గలను జూచి మఱి యిట్లనియెన్
విను మొకనాఁ డీయుద్ధవుఁ, డనయము నైదేండ్లబాలుఁ డై యున్నతఱిన్. 78

వ. మున్ను కృష్ణునిం గూడి యాడుబాలకులలో నొక్కబాలునిఁ గృష్ణునింగా భావించి పరిచర్య సేయుచుండ గుణవతియైన తల్లి యగుతల్లి చనుదెంచి యాఁకొంటివి విడి యేల రా నన్న యని పిలిచిన జననీవాక్యంబులు గైకొనక యఖండతేజోనిధి యగుపుండరీకాక్షుపాదారవిందపరిచర్యాసేవానురక్తిం జేసి యున్నయుద్ధవుండు నేఁడు కృష్ణనియోగతాపంబున హరివార్త విడుమనకుఁ జెప్పంజాలక యొప్పఱి యుండుట యేమిచిత్రం బని కొండికను నిట్లనియె నంత నుద్ధవుండు సరోజాక్షపాదారవిందధ్యానసుధాజలనిధినిమగ్నమానసుండై సముత్కంఠం బూని యొక్కముహూర్తమాత్రంబునకు బాష్పజలపూరితలోచనుం డై గద్గదకంఠుం డగుచు. 79

క. ఘనముగ నెమ్మనమున మించినకృష్ణవియోగజనితతాపము సెకలొనఁగాఁ
గనుఁగవఁ బెడచే నొత్తుచుఁ, బెనుదాఁచినచింతభరితహృదయుఁడై విడువన్. 80

వ. కనుంగొని యిట్లనియె. 81

క. యముఁ డనుఘనకాలభుజంగముపొంగఁగ నేఁ డగచి కృష్ణుఁ గొని యదువంశో
త్తములచరిత్రలుఁ దక్కఁగ, లములు కేమని చెప్పఁగాఁ గలుగునే మనమున్. 82

సీ. మునిజనముఖపద్మములు వాడుచుఁ జూడఁగ ఖలజనలోచనోత్పలములు లలర
జారచోరులకోర్కె సఫలత నొందంగ దానవదర్పాంధతమస మడర
వరయోగిజనచక్రవాకంబు లడలంగఁ గలుషజనానురాగంబు వర్వ
భూరిదోషాగమస్ఫూర్తి వాటిల్లంగ సుజనధర్మక్రియ లుడిగి వడఁగ
తే. మానుషాకారసుచిరకోటి మందపఱిచి, యనఘు డేమరు నేఁడు గృష్ణాభిధాన
లోకబాంధవుఁ డుత్తమశ్లోకమూర్తి, మించుతేజముతో నస్తమించె నయ్య.

వ. మఱియును. 84

క. హాల కులిశ జలజ రేఖా, లలితశ్రీకృష్ణపాదలక్షిత భూమి
ర్మలగతి నొప్పెడుధరణీ, లలనామణి నేఁ డభాగ్యలక్షణ యయ్యెన్. 85

క. యాదవులవలన రాజ్య, శ్రీ దొలఁగెను ధర్మగతి నశించెను భువి మ
ర్యాదలు దప్పె నధర్మో, త్పాదనమున నైశ్యభరము దప్పినపిమ్మటన్. 86

వ. మఱియు లలితనికషణనిరాజమానమణిగణాకీర్ణసౌధమూర్ధవిశేషవిడంబితవిమలసలిలంబులందుఁ బ్రతిఫలితసంపూర్ణచంద్రమండలంబుఁ జూచి నిరీక్షించి జలచరబుద్ధిం జేసి తజ్జలవిలోలమీనంబు లనూనస్నేహంబునఁ బెనఁగుచుండుటం బునఁ గృష్ణానుచరు లైనయదువృష్ణికుమారు లక్ష్మహీయమూర్తిం దమకు నగ్రసరుం డని కాని లీలామానుషవిగ్రహుం డైనసమాత్ముఁ డనినెఱుంగక హరిమాయాజనితం బగునసద్భావంబునం జేసి భోజనశయనాసనానుగమనంబులం జేరి సహా

దరాదిభావంబులం గూడి చరియింతు రద్దేవునిమాయాపయోనిధినిమగ్నులుగా కుండ నబ్జభవాదులకైనం దీఱదు సర్వగుణగరిష్ఠులును సత్పురుషశ్రేష్ఠులును నగుపరమభాగవతులకుం దక్కం దక్కినవారలకుం జెప్పనేల యదియునుం గాక యభిజనవిద్యాధనబలగర్వమదాంధీభూతచేతస్కులైనశిశుపాలాదిభూపాలకులమ్మహాత్మునిం బరతత్త్వం బని యెఱుంగక నిందించుదుర్భాషలు దలంచి మనస్తాపంబు నొందు చుండుదు నని వెండియు. 87

మ. అవితృప్తేక్షణధీసమాహితతపోవ్యాసంగులైనట్టి భా
గవతశ్రేష్ఠుల కాత్మమూర్తి నిఖిలైకజ్యోతిమైఁ జూపి శో
కవిశోకంబులు నిర్దహించి కమలాకాంతుండు శాంతుండు మా
నవరూపం బగుదేహముం వదలి యంతర్థానుఁ డయ్యెం జుమీ. 88

సీ. మానవైకవికాసమాన మై తనకును విస్మయజనక మై వెలయునట్టి
యాత్మీయయోగమాయాశక్తిఁ జేపట్టి చూపుచు నత్యంతసుభగ మగుచు
భూషణంబులకును భూషణం బై వివేకముల కెల్లను బరకాష్ఠ యగుచు
సకలకల్యాణసంస్థాన మై సత్య మై తేజరిల్లెడునట్టిదివ్యమూర్తి
తే. తాన తనమూర్తి నిజశక్తిఁ దగ ధరించి,యమతనూభవురాజసూయాధ్వరంబు
నందు నెవ్వనిశుభమూర్తి నర్థితోడ, నిండువేడుకఁ జూచి వర్ణించుచుండు. 89

క. ప్రకటముగఁ గమలభవసృష్టికిఁ గారణ మిమ్మహాత్ముఁడే యనుచును ను
త్సుకులై తన్మూర్తిని దప్పక చూచిరి గాదె తత్సభాజను లెల్లన్. 90

వ. మఱియు శాంతోగ్రరూపధరుం డైనసర్వేశ్వరుండు శాంతరూపుండు గావునఁ బరకృతాపరాధనిపీడ్యమానమానసుం డయ్యు ననుకంపాయత్తచిత్తుం డై వర్తించుపరాపరుండును బ్రకృతికార్యంబైనమహత్తత్త్వరూపుండును జననవిరహితుం డయ్యును దారువులవలన ననలంబు దోఁచుచందంబున జననంబునొందుచుండు నట్టిసరోజనాభుని హాస రాస లీలానురాగ విలోకనప్రతిలబ్ధమానలైన గోపకామినులు తన్మూర్తిదర్శనానుషక్తమనీషలం గలిగి వర్తించి రదియునుం గాక. 91

చ. దివిజులకోర్కిఁ దీర్ప వసుదేవునియింట జనించి కంసదా
నవుఁడు వధించునన్భయమునం జని నందునియింట నుంటకుం
యవనజరాసుతాదులకు నాజి నెదుర్పడ లేక సజ్జన
స్తవ మథురాపురిం విడిచి దాఁగుటకుం మదిఁ జింత నొందుదున్. 92

వ. అదియునుం గాక. 93

సీ. కడఁగి పెక్కుడుమలఁ గుడుచుచుఁ జిత్తముల్ గలఁగఁగ బంధనాగారములను
వనరినదేవకీవసుదేవులను డాయఁ జనుదెంచి భక్తి వందన మొనర్చి
తలిదండ్రులార యేఁ గలుగంగ మీరలు కంసుచే నలజడిఁ గ్రాఁగుచుండ

గడఁగి శత్రునిఁ జంపఁగా లేక చూచుచు నున్న నాతప్పుఁ బ్రసన్నులగుచుఁ
తే. గావుఁ డని యానతిచ్చిన దేవదేవు, నద్భుతావహమధుర వాక్యములఁ దలఁచి
తలఁచి నాచిత్తమునఁ బెద్దగలఁగుచుందుఁ, బృథులపాతకభూమిభృద్భిదురవిదుర.
క. విమలమతిఁ దలఁప నెవ్వని, బొమముడిమాత్రమున నిఖలభూదేవీభా
రము వాయు నట్టిహరిపద, కమలమరందంబుఁ గ్రోలుఘనుఁ డెవ్వాఁడో. 95
క. మందప్రజ్ఞుఁడ నై గో, విందుని మురదైత్యహరుని విష్ణునిఁ బరమా
నందుని నందతనూజుని, మందాధరుఁ జిత్తమందు మఱతునె యెందున్. 96
చ. అదియును గాక మీరు నృపు లందఱుఁ జూడఁగ ధర్మసూతిచేం
పొదవినరాజసూయసవనోత్సవమందును జన్మ మాదిగాఁ
బదపడి యొగ్గొనచ్చిశిశుపాలుఁడు యోగిజనంబు లిట్టి న
ట్టిదని యెఱుంగ నోపని కడిందిపదంబును నొందె నే కదా. 97
చ. కురునృపపాండునందను లకుంఠితకేళిఁ జమూసమేతు లై
యరిగి రణోర్వి నెవ్వనిముఖాంబుజహాసస్మృత మంత్ర లోచనో
త్కరములఁ గ్రోలి పార్థవిశిఖప్రకరక్షతపూతగాత్రు లై
గురుతరమోక్షధామమునకుం జని సౌఖ్యము నొందిరో తుదిన్. 98
సీ. అట్టిసరోజాక్షుఁ డాద్యంతశూన్యుండు సుభగుండు త్రైలోక్యసుందరుండు
కమనీయసాగరకన్యకాకుచకుంకుమాంకితవిపులబాహాంతరుండు
సకలదిక్పాలభాస్వత్కిరీటన్యస్తపద్మరాగారుణపాదపీఠుఁ
డజుఁ డనంతుఁడు సమతాధిక్యవిరహితుం డిద్ధమూర్తిత్రయాధీశ్వరుండు
తే. నైనహరి యుగ్రసేనుని నఖిలరాజ్య, రుచిరసింహాసనమునఁ గూర్చుండఁ బెట్టి
భృత్యభావంబు నొంది సంప్రీతి నతని, ననుపునేఁగుట కపుడు నామనముగుందు.
వ. అని వెండియు నిట్లనియె ననఘా పరాత్పరుండును యోగీశ్వరేశ్వరుండునునగు
కృష్ణుండు భగవద్భక్తుండును బరమభాగవతోత్తముండును నైనయుగ్రసేనుని
సేవించుట యాశ్చర్యంబు కాదు తన్ను హరియింపం దలంచి కుచంబుల విషంబు
ధరియించి స్తన్యపానంబు సేయించిన దుష్టచేతన యైనపూతనకుం జన్నిచ్చి
పెంచినయశోదాదేవికి నైన నందరానిపదంబుఁ గారుణ్యాయత్తచిత్తుం డై
యొసంగెననిన నిజపదధ్యానపరాయణు లగువారల ననుసరించి సేవించుట
సెప్ప నేలయనిన నుద్ధవునికి విదురుం డిట్లనియె భక్తవత్సలుండును గారుణ్య
జలనిధియు నై భాగవతజనుల ననుగ్రహించుపుండరీకాక్షుండు నిజదాస
లోకంబున కొసంగుపరమపదంబు నుగ్రకర్ము లైనరాక్షసుల కెట్లొసంగె
నత్తెఱం గెఱింగింపుమనిన విదురునకు నుద్ధవుం డిట్లనియె. 100
మ. దనుజానీక మనేకవారములు దోర్దర్పంబు సంధిల్లఁగా
వినతాసూనుభుజావరోహుఁ డగునవ్విష్ణుఁ డా సునాభాస్త్రుఁ దా

రనిలో మార్కొని పోకు పోకు హరి దైత్యారాతి యంచుం దదా
ననముం జూచుచుఁ గాలి మోక్షపదము న్బ్రాపించు రత్యున్నతిన్. 101

క. ధీరజనోత్తమ నవసిత, సారసలోచనుఁడు కృష్ణుజననంబును ద
చ్చారిత్రము నెఱిఁగించు ను, దారత నీ విపుడు వినుము తద్విధ మెల్లన్. 102

చ. ధరణిభరంబు వాపుటకుఁ దామరసాసనుప్రార్థనన్ రమా
వరుఁ డలకంసబంధననివాసమునన్ వసుదేవదేవకీ
వరులకు నుద్భవింప బలవంతుఁడు కంసుఁడు హింస సేయు న
న్వెఱపున నర్ధరాత్రి సుతునిం గొని యవ్వసుదేవుఁ డిమ్ములన్. 103

క. నందునిమందకుఁ జని త, త్సుందరితల్పమునఁ బరుఁ సూడక యుండన్
నందనుని నునిచి యానక, దుందుభి మరలంగ నేఁగెఁ దొల్లిటిపురికిన్. 104

క. హరి యేకాదశసంవ, త్సరములు నందవ్రజమునఁ దను హరి యని యె
వ్వరు నెఱుఁగ కుండ నాహల, ధరుతోఁ గ్రీడించుచుండెఁ దద్దయుఁ బ్రీతిన్.

క. గోపాలవరుల కైనను, నాపోవఁగఁ దనసమంచితాకార మొగిం
జూపని శ్రీపతి వేడుక, గోపాలురఁ గూడి కాచె గోవత్సములన్. 106

వ. అయ్యవసరంబునం గృష్ణుండు లీలావినోదంబులు దోఁడి గోపాలబాలురకుం
జూపం దలంచి. 107

చ. వరయమునానదీసలిలవర్ధితసౌరభయుక్తపుష్పమే
దురమకరందపానపరితుష్టమధువ్రతయూథమాధవీ
కురవక కుంద చందన నికుంజములందు మయూర శారికా
పరభృత రాజకీర మృదుభాషలభంగిఁ జెలంగి పల్కుచున్. 108

ఉ. శ్రీరమణీమనోవిభుఁడు సింహకిశోరముఁ బోలి లీలఁ గౌ
మారదశన్ రమావిమలమందిరముం బురుడించుగోతతిన్
వారక మేపుచుండెఁ దనవంశరవస్ఫుటమాధురీసుధా
సారము చేత గోపజనసంఘములన్ ముదమందఁ జేయుచున్. 109

వ. మఱియును. 110

మ. చిరకేళీరతి బాలకుల్ తృణములన్ సింహాదిరూపంబులం
గర మొప్పన్ విరచించి వాని మరలన్ ఖండించు చందంబునం
గరుణాతీతులఁ గామరూపు లగునక్కంసప్రయుక్తఘపా
చరులం గృష్ణుఁడు సంగరస్థలములం జక్కాడె లీలాగతిన్. 111

చ. వరయమునానదీజలనివాసమహోరగవిస్తృతాస్యవి
స్ఫురితవిషానలప్రభలసోఁకునఁ గ్రాఁగినగోపగోధనో
త్కరముల నెల్లఁ గాచి భుజగప్రవరున్ వెడలంగఁ దోలి త
త్సరిదమలాంబుపానమున సంతస మందఁగఁ జేసె గోతతిన్. 112

మ. దివిజాధీశుఁ గుఱించి వానకొఱకై దీపింప నందాదివ
ల్లవు లేఁటేఁట ననూనసంపదల నుల్లాసంబునం జేయును
త్సవముం గృష్ణుఁడు మాన్పి గోపగణముల్ సంప్రీతి నొందన్ శచీ
ధవుగర్వం బడఁపంగ నవ్యయముగాఁ దాఁ జేసె గోయాగమున్. 113

చ. హరిహయుఁ డంత రోషవివశావిలమానసుఁడై సరోరుహో
దరుమహిమంబు వెలుంగక మదం బడరంగ వలాహకాదిభీ
కరఘనపంక్తిఁ బంపిన నఖండశిలామయభూరివర్షముల్
గురిసె ననూనగర్జనల గోకుల మాకుల మౌచుఁ గుందఁగన్. 114

ఉ. ఆతఱి మంద గొందలము నందఁగ వల్లవులెల్లఁ గృష్ణ యీ
చేతను లెల్ల నిట్టిజడిఁ జిందఱవందఱలై కలంగుచుం
గాతరులైరి నీవు కృపఁ గావుము కావు మనాథనాథ ని
ర్ధూతకళంక భక్తపరితోషణభూషణ పాపశోషణా. 115

మ. అని యిబ్భంగి విపన్నులై పలుకఁ గుయ్యాలించి కృష్ణుండు స
జ్జనవర్ధిష్ణుఁడు గోపగోనివహరక్షాదక్షుఁడై దేవతా
జను లగ్గింపఁ గరాంబుజాతమున సచ్ఛత్త్రంబుగాఁ దాల్చె బో
రన గోవర్ధనశైలముం దటచరద్రమ్యామరీజాలమున్. 116

వ. వెండియు. 117

సీ. శరదాగమారంభసంపూర్ణపూర్ణిమాచంద్రసాంద్రాతపోజ్జ్వలిత మగుచు
వెలయుబృందాటవీవీథియం దొకనాఁడు రాసకేళీవిహారోల్లసుఁ డగుచు
రుచిరసౌభాగ్యతారుణ్యమనోరమస్ఫూర్తిఁ జెన్నొందినమూర్తి దనర
సలలితముఖచంద్రచంద్రికల్ గోపికానయనోత్పలముల కానంద మొసఁగ
తే. భవ్యచాతుర్యభంగిఁ ద్రిభంగి యగుచు, నబ్జనాభుఁడు సమ్మోహ మతిశయిల్ల
లీలఁ బూరించువరమురళీనినాద, మర్థి వీతేర విని మోహితాత్మ లగుచు. 118

చ. పతులు మఱందులున్ సుతులు బావలు నత్తలు మామలున్ సము
న్నతి వలదన్న మానక మనంబునఁ గృష్ణపదాబ్జసేవనా
న్వితరతి గోపకామినులు వే చనుదేర దయాపయోధి శో
భితగతి రాసకేళి సలిపెం దరుణీనవపుష్పచాపుఁడై. 119

ఉ. రాముఁడు దాను గూడి మధురాపురికిం జని యందు వైభవో
ద్దామనృపాసనంబున ముదంబున నున్న దురాత్ముఁ గంసు దు
ష్టామరశత్రుఁ ద్రుంచి ముద మారఁగఁ దల్లిని దండ్రి సంచిత
శ్రీమహితాత్ములై తనరఁ జేసె సరోరుహనాభుఁ డున్నతిన్. 120

మ. నలువొప్పంగ షడంగయుక్తమహితామ్నాయంబుఁ జౌషష్టివి
ద్యలు సాందీపనిచే నెఱింగెఁ జెలువొందన్ విన్నమాత్రంబులన్

పలనే లోకగురుండు దాన తనకుఁ భావింప నన్యుల్ గురు
ల్గలరే లోకవిడంబనార్థ మగు లీలల్ గావె యస్మేటికిన్. 121

ఉ. మించి ప్రభాసతీర్థమున మృత్యువశంబునఁ బొంది పోయి యా
పంచజనోదరస్థుఁ డగుబాలకు దేశికునందనుం బ్రభో
దంచితలీలఁ దెచ్చి గురుదక్షిణగా నతిభక్తియుక్తి న
ర్పించె గురుండు చిత్తమునఁ బెంపెసలార మురారి వెండియున్. 122

సీ. ఘనుఁడు విదర్భేశుఁ డన నొప్పు భీష్మకు వరసుతామణి నవవారిజాక్షిఁ
బద్మాసమానరూపశ్రీవిభాసితఁ గమనీయభూషణఁ గంబుకంఠిఁ
జతురస్వయంవరోత్సవసమాగతచైద్యసాల్వమాగధముఖ్యజనవరేణ్య
నికరసమావృతఁ బ్రకటసచ్చారిత్ర రుక్మిణి నసమాన రుక్మకాంతి

తే. నమరగుప్తామృతంబు విహంగవిభుఁడు, గొనినకైవడి మనుజేంద్రకోటిఁ దోలి
కమలనాభుండు నిజభుజాగర్వ మలరఁ, దెచ్చి వరియించె నతని నుతింపవశమె.

చ. పరువడిఁ బట్టి సప్తవృషభంబుల ముక్కులు గుట్టఁ దద్బల
స్ఫురణ సహింపఁ జాలక నృపుల్ దలపడ్డ జయించి నగ్నజి
ద్ధరణిపునందనన్ వికచతామరసాక్షిఁ బ్రమోదియై స్వయం
వరమునఁ బెండ్లి యాడె గుణవంతుఁ డనంతుఁ డనంతశక్తితోన్. 124

మ. ప్రతివీరక్షయకారి నాఁ బరఁగి సత్రాజిత్తనూజాహృదీ
ప్సితముం దీర్పఁ దలంచి నాకమునకుం బెంపారఁగా నేఁగి వ
ర్ణితశౌర్యోన్నతిఁ బారిజాత మిలకున్ లీలాగతిం దెచ్చె ను
ద్ధతి దేవేంద్రు జయించి కృష్ణుఁ డన నేతన్మాత్రుఁడే చూడఁగన్. 125

సీ. మానితాఖిలజగన్మయదేహమునఁ బొల్చుధరణిదేవికిఁ బ్రియతనయుఁ డైన
నరకదానవుని సునాభాఖ్యఁ జెన్నొందుఘనచక్రధారావిఖండితోత్త
మాంగునిఁ జేయ నయ్యవనీలలామంబు వేఁడినఁ దత్పుత్రు విపులరాజ్య
పదమున నిల్పి లోపలిమందిరంబులఁ జిరముగ నరకుండు సెఱలఁ బెట్టి

తే. నట్టికన్యలు నూఱుఁ బదాఱువేలు, నార్తబాంధవుఁ డైనపద్మాక్షుఁ జూచి
హర్షబాష్పాంబుధారాప్రవర్ష మొదవఁ, బంచశరబాణనిర్భిన్నభావ లగుచు.

చ. లలితతదీయసుందరవిలాసవిమోహిత లైనవారి నిం
పొలసినకోర్కిఁ దీర్చుటకు నొక్కముహూర్తమునన్ వరించి క
న్యల లలితావరోధభవనంబుల నందఱ కన్నిరూపు లై
కలసి సుఖస్థితిం దనిపెఁ గాంతల భక్తినితాంతచిత్తలన్. 127

క. చతురతతో నం దొక్కొక, యతివకుఁ బదురేసి సుతులఁ నాత్మసముల ను
న్నతభుజశక్తులఁ గాంచెను, వితతం బై కీర్తి దిశల వినుతికి నెక్కన్. 128

సీ. మధురాపురముఁ జతుర్విధబలౌఘములతో నావరించినకాల యవన సాల్వ

మగధభూపాలాదిమనుజేంద్రలోకంబు సైన్యయుక్తము గాఁగ సంహరించి
తనబాహుశక్తిఁ జిత్తముల నర్థించినభీమపార్థులకు నుద్దామవిజయ
మొసఁగి తద్వైరుల నుక్కడంగఁగఁ ద్రుంచి బాణ శంబర ముర పల్వలాది
తే. దనుజనాయకసేనావితానములను, హలధరాదిసమేతుఁడై హతులఁ జేసె
దంతవక్త్రాదిదైత్యులు దన్ను నెదుర, భండనములోన ద్రుంచెదోర్బలము మెఱసి.
వ. వెండియుం గృష్ణుండు కౌరవపాండవభండనంబునకుం దోడ్పడి రాజన్యు లన్యో
న్యమాత్సర్యోత్సాహసమేతులై సైనికపాదఘట్టనంబుల ధరాచక్రంబు కంపింప
ననన్యసామాన్యంబు లయినశంఖభేరీప్రముఖతూర్యఘోషంబులు నింగి మ్రింగఁ
దురంగమరింఖాసముద్ధూతధూళిపటలపరిచ్ఛన్నభానుమండలంబునుం గాఁ జను
దెంచి కురుక్షేత్రంబున మోహరించిన నుభయపక్షబలంబులం దునుమాడి
నిఖిలరాజ్యవైభవమదోన్మత్తుం డయినసుయోధనుండు నిఖిలరాజసమక్షంబునఁ
గర్ణ శకుని దుశ్శాసనాదులదుర్మంత్రంబున నిరంతరంబుఁ గుంతీనందనుల కెగ్గు
సేసినదోషంబునం జేసి సంగరరంగంబున భీముగదాఘాతంబునం దొడలు విఱిగి
పుడమిం బడి గతాయుశ్శ్రీవిభవుండై యుండఁ జూచినం గదా పరితుష్టచిత్తుండ
నగుదు నని యపరిమితబాహుబలోత్సాహులైనభీష్మ ద్రోణ భీమార్జునులచేత
నఖిలధరాధిపతుల నష్టాదశాక్షౌహిణీబలంబులతోడం దునిమించి మఱియు
స్వసమానబలు లయినయదువీరుల జయింప నెంతవారలకైనం దీరదు మధుపాన
మదవిఘూర్ణితతామ్రవిలోచను లై ప్రవర్తించుయాదవుల కన్యోన్యవైరంబులు
గల్పించి పోరించి యితరేతరకరాఘాతంబుల హతులై తన్నుఁ గలసినంగాని
భూభారం బుడుగ దని చిత్తంబునం దలంచినంత ధర్మనందనుచే నిస్సపత్నం
బగురాజ్యంబు పూజ్యంబుగాఁ జేయించుచు మర్త్యులకుం గర్తవ్యంబు లైన
ధర్మపథంబులు సూపుచు బంధుమిత్త్రులకెల్లఁ బరితోషంబు నొందించుచుం దత్ప
రోక్షంబున వారివంశం బుద్ధరింపం దలంచి యభిమన్యువలన నుత్తరయందు
గర్భంబు నిలిపి గురుతనయప్రయుక్తమహితబ్రహ్మాస్త్రపాతంబునం దద్గర్భదళ
నంబుగాకుండ నర్భకుని రక్షించి నిజపదారవిందసేవారతుం డైనధర్మసుతుచేఁ
గీర్తిప్రతాపంబులు నివ్వటిల్లం దురంగమేధంబులు మూఁడు సేయించి వెండియు.
సీ. వలనొప్ప లౌకికవైదికమార్గముల్ నడపుచు ద్వారకానగరమందు
నవిదితాత్మీయమాయాప్రభావమున నిస్సంగుఁడై యుండి సంసారిపగిదిఁ
జెంది కామంబులచేత విమోహితుం డై సుఖించుచు ముదితాత్ముఁ డగుచు
నంచితస్నిగ్ధస్మితావలోకముల సుధాపరిపూర్ణసల్లాపములను
తే. శ్రీనికేతన మైనశరీరమునను, బౌండునందనయదుకులప్రకరములను
లీలఁ గారుణ్యమొలయఁ బాలించుచుండె,నార్తరక్షాచణుండు నారాయణుండు.
సీ. సంపూర్ణపూర్ణిమాచంద్రచంద్రిక నొప్పు రమణీయశారదరాత్రులందు

సలలితకాంచనస్తంభసౌధోపరిచంద్రకాంతోపలస్థలములందు
మహితకరేణుకామధ్యదిగ్గజములగతిని సౌదామినీలతలనడిమి
నీలమేఘంబులలీల ముక్తాఫలలలితమధ్యస్థనీలములభాతి
తే. సతతయౌవనసుందరీయుతవిహారుఁ, డగుచు సతు లెంద అందఱ కన్నిరూప
ములను గ్రీడించెఁ బెక్కబ్దములు సెలంగి, నందనందనుఁ డభినవానందలీల.
వ. అంత నొక్కనాఁడు. 133
చ. మునివరులేఁగుదేర యదుభోజివరేణ్యులు గూడి ముట్టఁ బ
ల్కనఁ గన లొంది వారు దమకించి శపించినఁ గొన్నిమాసముల్
సనునెడ దైవయోగమున జాతరఁ బో సమకట్టి వేడుకల్
మనములఁ దొంగలింప గరిమన్ నిజయానము లెక్కి యాదవుల్. 134
ఉ కోరి ప్రభాసతీర్థమునకుం జని తన్నదిఁ గ్రుంకి నిర్మలో
దారత నందు దేవమునితర్పణముల్ పితృతర్పణంబులున్
వారనిభక్తిఁ జేసి నవవత్సలతోఁ బాలు పారుగోవులన్
భూరిసదక్షిణాకముగ భూసురకోటికి నిచ్చె వెండియున్. 135
క. అజిన పట రత్నకంబళ, రజత మహారజత తిల ధరావర కన్యా
గజ తురగ రథములను స, ద్ద్విజకోటికి నిచ్చెఁ బెంపు దీపింపంగన్. 136
వ. ఇట్లు సఫలంబు లయినభూదానంబు మొదలుగాఁ గలదానంబు లనూనంబులు
గా భగవదర్పణబుద్ధిం జేసి యనంతరంబ. 137
తే. ఎసఁగుమోదంబు సంధిల్ల నిష్టమైన, రసికమృదులాన్న మర్థిఁ బారణలు సేసి
మంజులాసవరసపానమత్తు లగుచు,గడఁగి యన్యోన్యహాస్యవాక్యములఁ గలఁగి.
వ. ఇట్లు దమలోన మదిరాపానమదవిఘూర్ణితతామ్రలోచను లయి మత్సరంబుల
నొండొరులం బొడిచి సమస్తయాదవులును వేణుజాతానలంబునఁ దద్వంశపరం
పరలు దహనంబు నొందుచందంబునం బొలిసి రది యంతయుం గనుంగొని
శ్రీకృష్ణుం డప్పుడు. 139
క. చతురతతో నిజమాయా, గతిఁ జూచి లసద్వీలోలకల్లోలసమం
చితవిమలకమలసార, స్వతజలముల విహితవిధులు సలిపినవాఁడై. 140
క. ఒకవృక్షమూలతలమున, నకలంకగుణాభిరాముఁ డాసీనుండై
యకుటిలమతి బదరీవని, కిఁక నీ వరుగు మని మొఱఁగి యేఁగిన నేనున్. 141
క. క్రమమున నిజకులసంహా, రము సేయఁ గడంగు టెఱిఁగి రమణీయశ్రీ
రమణుచరణాబ్జయుగవిర, హమునకు మది నోర్వలేక యనుగమనుఁడనై. 142
క. హరి నరయుచుఁ జని చని యొక, తరుమూలతలంబునందుఁ దనదేహరుచుల్
పరఁగఁగ నున్నమహాత్మునిఁ, బరునిఁ బ్రపన్నార్తిహరుని భక్తవిధేయున్. 143
వ. మఱియును. 144

సీ. అస్మత్ప్రియస్వామి నచ్యుతుఁ బరు సత్త్వగుణగరిష్ఠుని రజోగుణవిహీను
సురుచిరద్వారకాపురసమాశ్రయు ననాశ్రయు నీలనీరదశ్యామవర్ణు
దళదరవిందసుందరపత్త్రనేత్రు లక్ష్మీయుతుఁ బీతకౌశేయవాసు
విలసితవామాంకవిన్యస్తదక్షిణచరణారవిందు శశ్వత్ప్రకాశు

తే. ఘనచతుర్బాహు సుందరాకారు ధీరుఁ, జెన్ను గలలేఁతరావిపై వెన్ను మోపి
యున్నవీరాసనాసీను నన్నుఁ గన్న, తండ్రి నానందపరిపూర్ణు దనుజహరుని.

మత్తకోకిలము. కంటిఁ గంటి భవాబ్ధి దాఁటఁగఁ గంటి నాశ్రితరక్షకుం
గంటి యోగిజనంబు డెందముఁ గంటిఁ జుట్టముఁ గంటి ము
క్కంటికిం గనరానియొక్కటిఁ గంటిఁ దామరకంటిఁ జే
కొంటి ముక్తివిధానముం దలకొంటి సౌఖ్యము లందఁగన్. 146

వ. అయ్యవసరంబునం బరమభాగవతోత్తముండును మునిజనసత్తముండును ద్వైపాయనసఖుండును బరమతపోధనుండును నఘశూన్యుండును నఖిలజనమాన్యుండును బుధజనవిధేయుండును నగుమైత్రేయుండు తీర్థాచరణంబు సేయుచుం జనిచని. 147

మ. కనియెం దాపసపుంగవుం డఖిలలోకఖ్యాతవర్ధిష్ణు శో
భనభాస్వత్పరిపూర్ణయౌవనకళాభ్రాజిష్ణు యోగీంద్రహృ
ద్వనజాతైకచరిష్ణుఁ గౌస్తుభముఖోద్యద్భూషణాలంకరి
ష్ణు నిలింపాహితజిష్ణు విష్ణుఁ బ్రభవిష్ణుం గృష్ణు రోచిష్ణునిన్. 148

క. తదనంతరంబ హరిఁ దన, హృదయాబ్జమునందు ముకుళితేక్షణముల స
మ్మదమునఁ జూచుచు నానత, వదనుం డై యుండె ముదము వఱలఁగ ననఘా.

వ. అంత దగ్గఱ నేతెంచి యున్న మైత్రేయుండు వినుచు నుండ దరహాసచంద్రికాసుందరవదనారవిందుండును నానంద సుధానిష్యంద కంపళితహృదయుండును భక్తానురక్తదయాసక్తవిలోకనుండును నగుపుండరీకాక్షుండు నన్ను నిరీక్షించి యిట్లని యానతిచ్చెఁ బూర్వభవంబున వసుబ్రహ్మలు సేయుసత్త్రయాగంబున వసువై భవదీయహృదయంబున నితరపదార్థంబులు గోరక మదీయపాదారవింద సేవం గాంక్షించితివి గావునం దన్నిమిత్తంబున నేను నీహృదయంబున వసియించి సమస్తంబును గనుచుండుదు నాత్మారాముండ నైన నన్ను నెవ్వరేని సదసద్వివేకు లై యెఱుంగం జాలరు వారలకు నేను నగోచరుండ నై యుండుదు మత్పరిగ్రహంబు గలనీకు నీజన్మంబ కాని పునర్భవంబు నొందకుండుటకు భవదీయపూర్వజన్మకృత సుకృతవిశేషంబుకతంబున నియ్యాశ్రమంబున మత్పాదారవిందసందర్శనంబు గలిగె నదియునుం గాక పద్మకల్పంబునందు మన్నాభిపద్మమధ్యనిషణ్ణుం డయినపద్మసంభవునకు జన్మమరణాదిసంసృతినివర్తకంబును నవిరతానశ్వరసౌఖ్యప్రవర్తకంబును నగు మన్మహత్త్వంబుఁ దెలియ

జేయు నద్దివ్యజ్ఞానంబు నీకు నెఱింగింతు నని యమ్మహనీయతేజోనిధి యాన తిచ్చిన సుధాసమానసరసాలాపంబులు కర్ణకలాపంబు లై మనస్తాపంబులం బాపిన రోమాంచకంచుకితశరీరుండను నానందబాష్పధారాసిక్తకపోలుండను బరితోషసాగరాంతర్నిమగ్నమానసుండను నయి యంజలిపుటంబు నిటలతటంబున ఘటియించి యి ట్లంటి. 150

క. పురుషోత్తమ నీపదసర, సిరుహధ్యానామృతాభిషేకస్ఫురణం
గర మొప్పిననాచిత్త మి, తరవస్తువులందు వాంఛ దగులునె యెందున్. 151

చ. జననము లేనినీవు భవసంగతి నొందుట కేమికారణం
బనియును గాలసంహరుఁడ వై జగముల్ వెలయించునీవు పా
యనిరిపుభీతి కై సరిదుదంచితదుర్గము నాశ్రయించు టె
ట్లనియును దేవ నామనమునందుఁ దలంతు సరోజలోచనా. 152

వ. అదియునుం గాక. 153

క. శ్రీరమణీశ్వర నీ వా, త్మారాముఁడ వయ్యు లీలఁ దరుణీకోటిం
గోరి రమించితి వనియును, వారక యేఁ దలఁతు భక్తవత్సల కృష్ణా. 154

క. పరతత్త్వజ్ఞులు కరుణా, కర నిను సంసారి వనుచుఁ గడఁకఁ దలంపన్
అరసి ననుఁ గాచు టెల్లను, గర మరుదు తలంచి చూడఁ గమలాధీశా. 155

వ. దేవా నీ వఖండితవిజ్ఞానరూపాంతఃకరణుండ వయ్యును ముగ్ధభావంబునఁ బ్రమత్తునిచందంబున విమోహితుం డై వడిం బ్రవర్తించుచు నెందేని నొదిఁగి యుండుటం దలంచి నాడెందంబు గుందుచుండు నరవిందలోచన సురవందిత ముకుంద యిందిరాసుందరీరమణ సరస్వతీరమణునకుం గరుణించిన సుజ్ఞానంబు ధరించుశక్తి నాకుం గలదేని గృపసేయుము భవదీయశాసనంబు ధరియించి భూరిసంసారపారావారోత్తరణంబు సేయుదు నని విన్నవించి బహుభంగులం బ్రస్తుతించిన భగవంతుండును బ్రపన్నపారిజాతంబును నైనకృష్ణుండు పరతత్త్వనిర్ణయంబు నెఱింగించిన. 156

క. సరసిజలోచనకరుణా, పరిలబ్ధజ్ఞానకలితభావుఁడ నగుటం
బరతత్త్వవేది నై త, చ్చరణసరోజముల కెరఁగి సమ్మతితోడన్. 157

క. హరిపదజలరుహవిరహా, తురతన్ దుర్దాంతదుఃఖతోయధిఁ గడవన్
వెర వేది తిరుగవలసెను, సరసిజభవకల్పవిలయసమయముదాఁకన్. 158

వ. ఇట్లు దిరుగుచు. 159

మ. నరనారాయణతాపసాశ్రమపదౌన్నత్యంబునం బొల్చుభా
సురమందార రసాల సాల వకుళాశోకామ్ల పున్నాగ కే
సర జంబీర కదంబ నింబ కుట జాశ్వత్థ స్ఫురన్మల్లికా
కరవీర క్షితిజాభిరామ బదరీకాంతారసేవారతిన్. 160

క. చనుచున్న వాఁడ నని ప, ల్కినపలుకుల కులికి కళవళించుచు విదురుం
డనుపమశోకార్ణవమున, మునిఁగియు నిజయోగసత్త్వమునఁ దరియించెన్.
వ. ఇట్లు విదురుండు శోకపావకునిం దనవివేకజలంబుల నార్చి యుద్ధవుని కిట్లనియె.
మ. అనఘా యుద్ధవ నీకుఁ గృష్ణుఁ డసురేంద్రారాతి మన్నించి చె
ప్పినయధ్యాత్మరహస్యతత్త్వవిమలాభిజ్ఞానసారంబు బో
రన నన్నుం గరుణించి చెప్పినఁ గృతార్థత్వంబునం బొందెదన్
విను పుణ్యాత్ములు శిష్యసంఘముల నుర్విం బ్రోవరే వేఁడియున్. 163
క. భగవద్భక్తులు సుజనులు, దగ వెఱిఁగి పరోపకారతాత్పర్యవివే
కగరిష్ఠులై చరింతురు, జగతిం బొగ డొంది వృష్ణిసత్తమ యెందున్. 164
క. అనవుడు నుద్ధవుఁ డవ్విదు, రున కిట్లను ననఘ మునివరుఁడు సాత్త్వి
ష్ణునిభుం డగుమైత్రేయుఁడు, దనమనమున మనుజగతి వదలఁ దలఁచి తగన్.
క. హరి మురభేదిఁ బరాపరుఁ, గరుణాకరుఁ దలఁచునట్టిఘనుఁ డమ్మునికుం
జరుకడ కేఁగిన నాతఁడు, గర మర్థిం దెలుపు సాత్త్వికజ్ఞానంబున్. 166
వ. అని యుద్ధవుండు విదురుం గూడి చని చని. 167
ఉ. ముందటఁ గాంచె నంత బుధముఖ్యుఁడు హల్లకపుల్లపద్మని
ష్యందమరందపానవిలసన్మదభృంగఁ జలత్తరంగ మా
కంద లవంగ లుంగ లతికాచయసంగ సురాంగనాశ్రితా
నందితపుణ్యసంగ యమునన్ భవభంగ శుభాంగ నర్మిలిన్. 168
క. కని డాయ నేఁగి మోదం, బునఁ దత్సరిదమలపులినభూములఁ దగ నా
దినశేషము నివసించెను, వనజోదరపాదపద్మవశమానసుఁ డై. 169
క. మఱునాఁడు రేపకడ భా, సురపుణ్యుఁడు ఘనుఁడు మధునిషూదనచరణ
స్మరణక్రీడాకలితుఁడు, దరియించెం గలుషగహనదహనన్ యమునన్. 170
వ. ఇట్లుద్ధవుండు యమునానది నుత్తరించి బదరికాశ్రమంబునకుం జనియె ననిన
విని రాజేంద్రుండు యోగీంద్రున కిట్లనియె. 171
క. శౌరియు నతిరథవరులు మ, హారథసమరథులు యదుబలాధిపు లెల్లం
బోరి మృతిఁ బొంద నుద్ధవుఁ, డేరీతిన్ బ్రదికె నాకు నెఱిఁగింపు తగన్. 172
సీ. నావుడు రాజేంద్రునకు శుకయోగీంద్రుఁ డిట్లను మున్ను లోకేశుచేత
సంప్రార్థితుం డైనజలరుహనాభుండు వసుమతిపై యదువంశమందు
నుదయించి తనుఁ దాన మదిలోనఁ జింతించి తెలివొంది యాత్మీయకులవినాశ
మొనరించి తాను బంచోపనిషణ్మయ మగుదివ్యదేహంబునందుఁ జెందఁ
తే. దలఁచి విజ్ఞానతత్త్వంబు ధరణిమీఁదఁ, దాల్చి జనకోటి కెఱిఁగింపఁ దగినధీరుఁ
డుద్ధవుఁడు దక్కనితరు లే నోప రితఁడు, నిర్జితేంద్రియుఁ డాత్మసన్నిభుఁ డటంచు.
క. క్షితిపై నిలిపినకతమున, నతనికి మృతి దొరక దయ్యె నవనీశరమా

పతియభిమానము గలిగిన, యతిపుణ్యుఁడు సనియె బదరికాశ్రమమునకున్.
వ. అంత. 175
క. ఉద్ధవుఁ డరిగినపిదప స, మిద్ధపరిజ్ఞాను సుజనహితు మైత్రేయుం
వృద్ధజనసేవ్యుఁ దాపస, వృద్ధశ్రవుఁ జూడఁ గోరి విదురుఁడు గడఁకన్. 176
వ. యమునానది దాఁటి కతిపయప్రయాణంబులఁ బుణ్యనదులను హరిక్షేత్రంబులను దర్శించుచు నతిత్వరితగమనంబున. 177
క. చని చని ముందటఁ గనుఁగొనె, ఘనపాపతమఃపతంగఁ గరుణాపాంగం
గనదుత్తుంగతరంగం, జనవరనుతబహుళపుణ్యసంగం గంగన్. 178
క. అందు నరవిందసౌరభ, నందితపవమానధూతనటదూర్మిపరి
స్పందితకందళశీకర, సందోహలసత్ప్రవాహజలమజ్జనుఁడై. 179
సీ. ఘనసారరుచివాలుకాసముదంచితసైకతవేదికాస్థలమునందు
యమనియమాదియోగాంగక్రియానిష్ఠఁ బూని పద్మాసనాసీనుఁ డగుచు
హరిపాదసరసీరుహన్యస్తచిత్తుఁడై బాహ్యేంద్రియవ్యాప్తిఁ బాఱఁదోలి
సకలవిద్వజ్జనస్తవనీయసముచితాచారవ్రతోపవాసములఁ గ్రుస్సి
తే. యున్నపుణ్యాత్ము విగతవయోవికారు, వినుతసంచారు భువనపావనవిహారు
యోగిజనగేయు సత్తతిభాగధేయు, నాశ్రితవిధేయు మైత్రేయు నచటఁ గాంచె.

విదురమైత్రేయసంవాదము.

వ. ఇట్లు గనుంగొని యమ్మునీంద్రునిపాదంబులకుం బ్రణమిల్లి ముకుళితహస్తుండై యి ట్లనియె మునీంద్రా లోకంబున సకలజనంబులు మనంబుల ఘనంబు లగు సౌఖ్యంబు లందం దలంచి తత్ఫలప్రాప్తిహేతువులై నకర్మంబు లాచరించి దైవోపహతులై తత్కర్మంబులచేత నిష్ఫలారంభు లగుదురు కర్మంబులు బంధకంబులును దుఃఖహేతువులునుం గాని సౌఖ్యదాయకంబులై పాపనివృత్తిఁ జేయనోప వది యట్లుండె భూరిదుఃఖానుసారంబైనసంసారచక్రంబునందుఁ బరిభ్రమించుచుం గామవిమోహితులై పూర్వకర్మానుగతంబులైనశరీరంబులు దాల్చుచుం జచ్చుచు మరలం బుట్టుచు నెంతకాలంబునకుం బాపనివృత్తిఁ గానక మాతృయాతనవనకుతారులై జనియించి వర్తించుమూఢాత్ములం బశుప్రాయుల రక్షించుకొఱకుఁ గాదె నారాయణపరాయణులైన మీవంటిపుణ్యాత్ములు లోకంబునం జరియించుట యదియునుం గాక. 181
మ. అవివేకానుగతస్వకార్యజలవేలాకీర్ణమై మిత్రబం
ధువధూపుత్రజలగ్రహోగ్రయుతమై దుర్దాంతమైనట్టి దు
ర్భవపాథోధిఁ దరించువారు హరిసంబంధక్రియాలోలభా
గవతానుగ్రహనావ లేనియధముల్ కారుణ్యసంధాయకా. 182
క. మునినాథచంద్ర నను(ఁ గై, కొని కాచుతలంపు బుద్ధిఁ గూడినయేనిన్

వినుము మదీప్సిత మది నా, చనవునఁ గావింపవయ్య సజ్జనతిలకా. 183

వ. అని వెండియు విదురుండు మైత్రేయుం జూచి మునీంద్రా త్రిగుణాత్మకమాయా నియంత యగుభగవంతుండు స్వతంత్రుం డయ్యు నవతరించి యేయేయవతారంబుల నేయేకర్మంబు లాచరించె నదియు నిష్క్రియుం డగునీశుండు మొదలం బ్రపంచంబు నేవిధంబునం గల్పించె నేపగిదిం బాలించె మఱియు నీవిశ్వంబు నాత్మీయహృదయాకాశగతముం జేసి నివృత్తివృత్తి యగుచు యోగమాయ యం దెట్లు వసియించె బ్రహ్మాండంబునందు నేలీల వర్తించె నందు బ్రహ్మాది రూపంబులం బొంది బహుప్రకారంబుల నెట్లు క్రీడించె భూసురగోసురాదులఁ బరిరక్షించుటకై మత్స్యాద్యవతారంబులు ధరియించి యేయేప్రయోజనంబులం దీర్చెఁ బయోరుహగర్భాండకటాహాంతర్గతంబు లై లోకపాలసహితంబు లైనలోకంబులను లోకాలోకపర్వతంబులను బహిర్భాగంబులను నేయేతత్త్వభేదంబులను నెత్తెఱంగునం బుట్టించె నందుఁ బ్రతీతం బగుజీవకోటి యెవ్వానిం గొల్చి బ్రదుకు జనులకుఁ గర్మనామరూపభేదంబు లెట్లు నిర్దేశించె నింతయు సవిస్తరంబుగా వివరింపు ముత్తమశ్లోకమౌళిమండనుండును యోగేశ్వరేశ్వరుండు నునైనపుండరీకాక్షునిచరిత్రశ్రవణంబునంగానిజన్మమరణాదిసకలదుఃఖాకరంబులును దుష్కర్మప్రాప్తంబులును నగుభవబంధంబులు దెగవనివెండియు నిట్లనియె.

తరలము. సతతముఁ సరసీరుహోదరసత్కథామృతపూరముఁ
శ్రుతిపుటాంజలిచేత నిమ్ముల జుఱ్ఱియుం దనివోదు భా .
రతకథామిష మూని విష్ణుఁ బరాశరప్రియసూతి స
న్మతి నుతించినచోట సన్మునినాథ నామది నుబ్బుదున్. 185

క. ఇతరకథావర్ణనముల, నతిహేయత నొందెఁ జిత్త మనఘాత్మ రమా
పతిచరితామృతరతి సం, సృతివేదన లెల్లఁ బాయఁ జేయు మునీంద్రా. 186

తే. భూరివిజ్ఞాననిధు లగునారదాది, నిర్మలాత్ముల కయిన వర్ణింపరాని
హరికథామృతపానంబు నందు విసివి, యెల్లనను వాఁడెపో వెఱ్ఱిగొల్లఁ డనఘ.

వ. అదియునుం గాక. 188

సీ. అరవిందనాభునియపరావతార మై జనన మందినపరాశరసుతుండు
చతురవర్ణాశ్రమాచారధర్మంబులు కవణింప లోకవిడంబనంబు
లగుగ్రామ్యకథలు పె క్కర్థిఁ గల్పించుచు హరికథావర్ణన మందులోన
నించుకించుక గాని యేర్పడఁ జెప్పమి నంచితవిజ్ఞాన మాత్మ నిలువ

తే. కున్నఁ జింతించి మఱి నారదోపదిష్టుఁ, డగుచు హరివర్ణనామృత మాత్మఁ గ్రోలి
విమలసుజ్ఞాననిధి యన వినుతికెక్కి, ధన్యుఁ డయ్యెను లోకైకమాన్యుఁ డగుచు.

వ. కావున. 190

క. సరసిరుహోదరుమంగళ, చరితామృత మాత్మఁ గ్రోలుజనుఁ డితరకథా

గరళముఁ గ్రోలునె హరిసం, స్మరణము జీవులకు నఖిలసౌఖ్యద మనఘా. 191

క. శ్రీవనితాధిపనామక, థావిముఖుల కిహముఁ బరము దవ్వై పిదపం
బోవుదురు నరకమునకుᳫ, వావిరి నే వారిఁ జూచి వగతు మునీంద్రా. 192

క. ఏనరుఁ డే నొకనిమిషం, బైన వృథావాదగతిని హరిపదకమల
ధ్యానానందుఁడు గాఁడే, నానరునకు నాయు వల్ప మగు మునినాథా. 193

చ. మృదుగతిఁ బువ్వుఁదేనియ రమించుచుఁ బానము సేయఁ బాలుష
ట్పదమును బోలి యార్తజనబాంధవు విశ్వభవస్థితివ్యయా
స్పదమహితావతారుఁ డగుపంకరుహోదరు నిత్యమంగళ
ప్రదగుణకీర్తనామృతముఁ బాయక క్రోలెదఁ జెప్పవే దయన్. 194

క. అని విదురుఁడు మైత్రేయుం, డనుమునినాయకుని నడిగె నని వేదవ్యా
సునితనయుం డభిమన్యుని, తనయునకుం జెప్పి మఱియుఁ దగ ని ట్లనియెన్.

వ. ఇట్లు విదురుండు మైత్రేయు నడిగిన నతం డతనిం గని యతిమృదుమధురవచన రచనుం డై యి ట్లనియె ననఘా కృష్ణకథాశ్రవణతత్పరుండ వై నీవు న న్నడిగితివి గావున భద్రం బయ్యె నీవు భగవద్భక్తుండవు గావున హరికథాసక్తుండ వగుట విచిత్రంబుగా దదియునుం గాక మాండవ్యశాపంబున సాత్యవతేయు వలన భ్రాతృక్షేత్రంబున శూద్రయోనిం బుట్టినట్టి ప్రజాసంయమనుండ వగు యముండవు పరమజ్ఞానసంపన్నుండవు నారాయణునకుం బ్రియతముండవు గావునఁ గృష్ణుండు నిర్యాణకాలంబునం దనసన్నిధికిం జనిన నన్ను డాయం జీరి విజ్ఞానం బెల్ల నుపదేశించి నీకు నెఱింగింపు మని యానతిచ్చుటం జేసి యవశ్యంబును నీకు నెఱింగింతు దత్తావధానుండ వై వినుము. 196

క. వనజాక్షు యోగమాయా, జనితం బగువిశ్వజననసంస్థానవినా
శనముల తెఱఁ గెఱిఁగించుచు, ననఘా విష్ణునిమహత్త్వ మభివర్ణింతున్. 197

సీ. సకలజీవులకెల్లఁ బ్రకటదేహము నాత్మ నాథుండుఁ బరుఁడు నానావిధైక
మత్యుపలక్షణమహితుండు నగుభగవంతుండు సృష్టిపూర్వంబునందు
నాత్మీయమాయ లయంబు నొందిన విశ్వగర్భుఁ డై తాన యొక్కటి వెలుంగు
పరమాత్ముఁ డభవుం డుపద్రష్ట యయ్యు వస్త్వంతరపరిశూన్యుఁ డగుటఁ జేసి

తే. ద్రష్టగాకుండు మాయాప్రధానశక్తి,నతులచిచ్ఛక్తిగలవాఁడు నగుచుఁ దన్ను
లేనివానిఁగఁ జిత్తంబులోనఁ దలఁచి, ద్రష్ట యగుఁ దనభువననిర్మాణవాంఛ.

తే. బుద్ధిఁ దోఁచిన నమ్మహాపురుషవరుఁడు, కార్యకారణరూప మై ఘనత కెక్కి
భూరిమాయాభిధానవిస్ఫురితశక్తి, వినుతి కెక్కినయట్టియవిద్యయందు. 199

క. పురుషాకృతి నాత్మాంశ, స్ఫురణము గలశక్తి నిలిపి పురుషోత్తముఁ డీ
శ్వరుఁ డభవుం డజుఁడు నిజో, దరసంస్థితవిశ్వ మపుడు దగఁ బుట్టించెన్. 200

సీ. ధృతిఁ బూని కాలచోదితము నవ్యక్తంబుఁ బ్రకృతియు నను పేళ్లఁ బరఁగుమాయ

వలన మహత్తత్త్వ మెలమిఁ బుట్టించె మాయాంశకాలాదిగుణాత్మకంబు
నైనమహత్తత్త్వ మచ్యుతదృగ్గోచర మగుచు విశ్వనిర్మాణవాంఛ
నందుటఁ జేసి రూపాంతరంబునఁ బొందినట్టిమహత్తత్త్వమందు నోలిఁ

తే. గార్యకారణకర్త్రాత్మకత్వ మైన, మహితభూతేంద్రియకమనోమయమనంగఁ
దగునహంకారతత్త్వ ముత్పన్నమయ్యె, గోరి సత్త్వరజస్తమోగుణకమగుచు.

వ. వెండియు రూపాంతరంబులం బొందుచున్న సాత్త్వికాహంకారంబువలన మనం
బును వైకారికకార్యభూతంబు లైనదేవతాగణంబులును సంభవించె నింద్రి
యాధిష్ఠాత లైనవానివలన శబ్దంబు పూర్వంబునఁ బ్రకాశం బగుటం జేసి జ్ఞా
నేంద్రియంబు లయినత్వక్చక్షుశ్శ్రోత్రజిహ్వాఘ్రాణంబులును గర్మేంద్రియంబు
లయినవాక్పాణిపాదపాయూపస్థములును దైజసాహంకారంబున నుత్పన్నంబుల
య్యెఁ దామసాహంకారంబువలన శబ్దస్పర్శరూపరసగంధంబు లుదయించె నందు
శబ్దంబు నిజగుణం బయినశబ్దంబువలన నాకాశంబు బుట్టించె గగనంబు కాల
మాయాంశయోగంబునం బుండరీకాక్షునిరీక్షణంబున స్పర్శతన్మాత్రంబువలన
వాయువుం గలిగించెఁ బవనుండు నభోబలంబున రూపతన్మాత్రంబువలన లోక
లోచనం బైనతేజంబును త్పాదించెఁ దేజంబు కాలమాయాంశయోగంబున నుత్త
మశ్లోకునివిలోకనంబునఁ బవమానయుక్తం బగుచు రసతన్మాత్రంబువలన నంబు
వులం బుట్టించె సలిలంబు కాలమాయాంశయోగంబునం బరమేశ్వరానుగ్ర
హంబు గలిగి తేజోయుక్తం బైనగంధగుణంబువలనఁ బృథివిఁ గలిగించె నందు
గగనంబునకు శబ్దంబును వాయువునకు శబ్దస్పర్శంబులును దేజంబునకు శబ్ద
స్పర్శరూపంబులును సలిలంబునకు శబ్దస్పర్శరూపరసంబులును బృథివికి శబ్దస్పర్శ
రూపరసగంధంబులును గుణంబు లై యుండుఁ గాలమాయాంశలింగంబులు
గలిగి మహదాద్యభిమానంబును నొందినదేవతలు విష్ణుకళాకలితు లగుదు రట్టి
మహదాదితత్త్వంబు లైక్యంబు సాలమిం బ్రపంచంబులు కల్పింప సమర్థంబులు
గాక కృతాంజలు లై యోగేశ్వరేశ్వరుం డైననారాయణు నిట్లని స్తుతియించె.

దండకము. శ్రీనాథ నాథా జగన్నాథ నమ్రైకరక్షా విపక్షక్షమాభృత్సహస్రాక్ష
నీరేజపత్రేక్షణా దేవదేవా భవద్దాసవర్గోపతాపంబులం బాపఁగా నోపుదివ్యాత
పత్రంబునాఁ బొల్చుయుష్మత్పదాంభోజమూలంబు పుణ్యాలవాలంబుగాఁ బొంది
యోగీంద్రు లుద్దామసంసారతాపంబులం బోవఁగా మీఁటి వర్తింతు రోతండ్రి
యీశా సమస్తాఘనిర్ణాశ యీవిశ్వమం దెల్లజీవుల్ భవోదగ్రదుర్వారతాపత్ర
యాభీలదావాగ్ని చేఁ గ్రాఁగి దుఃఖాబ్ధిలోఁ దోఁగి యేకర్మముక్ ధర్మముం బొం
దఁగా లేక సంసారచక్రంబునందుం బరిభ్రామ్యమాణాత్ములై యుందు రమ్మూఢ
చేతస్కులం జెప్పఁగా నేల యో దేవ విజ్ఞానదీపాంకురం బైనమీపాదపంకేరుహ
చ్ఛాయఁ బ్రాపింతు మజ్ఞాతసన్మౌనిసంఘంబు లై కాంతికస్వాంతతం బేర్చి

దుర్దాంతపాపౌఘనిర్ణాశకాంబుప్రవాహాభ్రగంగానివాసంబు గా నొప్పునీపాద
యుగ్మంబు యుష్మన్ముఖాంభోజనీడోద్గతం బైన వేదాండజశ్రేణిచేతన్ గవేషించి
సంప్రాప్తులై యుండు రోనాథ వైరాగ్యశక్తిస్ఫుటజ్ఞానబోధాత్ము లైనట్టిధీరోత్త
ముల్ నిత్యనైర్మల్యభవ్యాంతరంగంబులం దే పరంజ్యోతిపాదాబ్జపీఠంబుఁ గీలించి
కైవల్యసంప్రాప్తులై రట్టినిర్వాణమూర్తిం బ్రశంసింతు మింద్రాదివంద్యా ముకుం
దా సమస్తంబుఁ గల్పింపఁ బాలింపఁ దూలింపఁగాఁ బెక్కుదివ్యావతారంబులం
బొందునీపాదపంకేరుహధ్యానపారీణసుస్వాంతులై యొప్పుభక్తాళికిన్ మోక్షదం
బైననీపాదకంజాతముల్ గొల్తు మీశా రమాధీశ పుత్రాంగనామిత్రసంబంధ
బంధంబులం జెంది నిత్యంబు దుష్టక్రియాలోలు రై దేహగేహంబులం దోలి
వర్తించుదుర్మానవశ్రేణులం దంతరాత్ముండ వై యుండియున్ దూరమై తోఁచు
నీపాదపద్మంబు లర్చింతు మోదేవ బాహ్యేంద్రియవ్యాప్తి సుద్వృత్తు లైనట్టి
మూఢాత్ము లధ్యాత్మతత్త్వప్రభావాఢ్యు లై నీపదాబ్జాతవిన్యాసలక్ష్మీకళావాస
ముం గన్న యయ్యుత్తమశ్లోకులం గానఁగాఁ జాల రప్పుణ్యు లాదుష్టులం జూడఁగా
నొల్ల రంభోధిరాట్కన్యకా కాంత వేదాంతశుద్ధాంతసిద్ధాంత మై యొప్పునీసత్కథా
సారచంచత్సుధాసారపూరంబులం గ్రోలి సౌఖ్యోన్నతిన్ సోలి ధీయుక్తులై వ్రాలి
తాపంబులం సోలి మోదంబులం దేలి సంపన్ను లై మన్న నిత్యప్రపన్నుల్ మహో
త్కంఠతం జేర్చి వైకుంఠధామంబు నల్పక్రియాలోలురై కాంతు రద్దివ్య
వాసైకసుప్రాప్తికిం గోరుచున్నార మోదేవ వైరాగ్యవిజ్ఞానబోధాత్మ యోగక్రి
యారూఢి నంతర్బహిర్వ్యాప్తిఁ జాలించి శుద్ధాంతరంగంబు గావించి హృత్పద్మ
వాసుండవై చిన్మయాకార మై యున్న నీయున్నతానంతతేజోవిలాసోల్లసన్మూర్తిఁ
జిత్తంబులం జేర్చి యానందలోలాత్మతం బొల్చు యోగీశ్వరశ్రేణికిం దావకీనా
నుకంపానులబ్ధస్ఫుటజ్ఞానముం గల్గుటం జేసి యాయాసముం జెంద రోదేవతా
చక్రవర్తీసదానందమూర్తీ జగద్గీతకీర్తీ లసద్భూతవర్తీ భవద్దాసులైనట్టిమమ్మున్
జగత్కల్పనాసక్తచిత్తుండ వై నీవు త్రైగుణ్యవిస్ఫూర్తిఁ బుట్టించినం బుట్టితే
కాక నీభవ్యలీలానుమేయంబుగా సృష్టినిర్మాణముం జేయ నే మెంతవా రౌదు
మీశక్తియుక్తిన్ భవత్పూజ గావింతు మట్లుండె నీసత్కళాజాతులైనట్టిమ మ్మే
న్నఁగా నేల యధ్యాత్మతత్త్వంబవన్నం బరంజ్యోతివన్నం బ్రపంచంబవన్నన్నధి
ష్ఠాత వన్నన్ సదాసాక్షి వన్నన్ గుణాతీత నీవే కదా పద్మపత్త్రాక్ష సత్త్వాదిత్రై
గుణ్యమూలంబు నా నొప్పుమాయాగుణం బందు నుద్యన్మహత్తత్త్వ మైనట్టినీ
వీర్యముం బెట్టుటం జేసి నీ వింతకుం గారణం బౌదు వాయాయికాలంబుల న్నీకు
సౌఖ్యంబు లే మెట్లు గావింతు మేరీతి నన్నంబు భక్షింతు మెబ్భంగి వర్తింతు
మే నిల్కడన్నుందు మీజీవలోకంబె యాధార మై యుండి భోగంబులం బొందు
చున్నన్న యిక్కార్యసంధాను లైనట్టిమాకుం జగత్కల్పనాశక్తికిన్ దేవ నీ

శక్తిఁ దోడ్పాటు గావించి విజ్ఞానముం జూపి కారుణ్యసంధాయి వై మమ్ము
రక్షింపు లక్ష్మీమనఃపల్వలక్రోడ యోగీంద్ర చేతస్సరోహంస దేవాదిదేవా నమస్తే
నమస్తే నమః. 203

సీ. అనినఁ బ్రసన్నుఁడై హరి మహదాదుల కన్యోన్యమిత్రత్వ మందకున్న
కతమున నిఖిలజగత్కల్పనాశక్తి వొడమ కుండుటఁ దనబుద్ధి నెఱిఁగి
కైకొని కాలవేగమున నుద్రేకంబు నొందినప్రకృతితోఁ బొంది నిజబ
లము నిల్పి తా నుపక్రముఁ డన సప్తవింశతితత్త్వములయందు సమత నొక్క
తే. పరి ప్రవేశించి యాతత్త్వభవ్యగుణము, నందు జ్యేష్ఠానురూపంబు లలరఁ జెంది
యొకటినొకటినిగలయక యుండివిశ్వ,రచన నెఱుఁగనియాతత్త్వనిచయమునకు.

వ. ఇట్లు విశ్వనిర్మాణనిపుణత్వంబు నెఱుంగం జూపుచు నన్నింటికి నన్యోన్యతం
గల్పించి తనయనుగ్రహంబునం బ్రేరితం బై కానంబడి క్రియాసామర్థ్యంబునం
జెన్నొందినతత్త్వవితానంబు దేవప్రేరితం బయిస్వకీయంబు లగునంశంబుల చేతం
బుట్టించినవిరాడ్విగ్రహం బై తత్త్వవితతి దమయందుఁ జెందినపుండరీకాక్షుని
కళాంశంబున నొకటి కొకటికి నైక్యంబు వాటిల్లి పరిణతం బై రూపాంతరంబు
నుం జెందె నేతత్త్వంబున నేనిఁ జరాచరలోకపుంజంబులు నిండియుండు నా
హిరణ్మయం బైన విరాడ్విగ్రహంబు నొందినపురుషుండు సర్వజీవసమేతుం డై
యుండె నంత. 205

క. జలములలోపల నిమ్ముల, జలరుహజాతాండమందు సాహస్రాబ్దం
బులు నిలిచెఁ గార్యరూపా, కలితం బగునవ్విరాట్పుగర్భము వరుసన్. 206
తే. దైవకర్మాత్మశక్తివితానములను, దగిలి తనచేతఁ దనుఁ దాన దైవశక్తి [మొంది.
యగుచు వెలుఁగొందుచును బ్రకారాంతరమునఁ, దనువువితతంబు గానిచైతన్య
తే. రూపసంసక్తిఁ జేసి నిరూఢకర్మ, శక్తియును వృత్తిభేదసంసక్తి దశవి
ధములు గలిగినప్రాణరూపమున నాత్మ, శక్తి బోధత్వ మగుచున్న శక్తికలిగి.
క. త్రివిధం బగుచును నాధ్యా,త్మ్యవిభేదంబులను బాపి మఱి యధిభూతా
త్మవిరాడ్రూప మ్మగు నిది, వివిధప్రాణులకు నాత్మవిధ మై మఱియున్ 209
క. జీవం బై పరమాత్మకుఁ, దావలమై యాదిమావతారం బగున
ద్దేవునిగర్భంబున భూ, తావలితోడం బ్రపంచ మర్థిం దోఁచెన్. 210
వ. ఇట్లు దోఁచినవిరాట్పురుషుం డాధ్యాత్మి కాధిదైవి కాధిభౌతికంబు లను భేదం
బులచేఁ బూర్వోక్తక్రమంబున వెలుఁగొందు ననుచు విదురునకు మైత్రేయుం
డెఱింగించె నని చెప్పి వెండియు నిట్లనియె. 211

చ. హరి పరమాత్ముఁ డీశుఁ డజుఁ డాఢ్యుఁ డనంతుఁ డనంతమూర్తి సా
గరతనయాహృదీశుఁడు వికారవిదూరుఁడు నిత్యమంగళా
కరుఁడు కృపాపయోనిధి యకల్మషచిత్తుఁడు సర్వశక్తి తా

మరసవిలోచనుండు బుధమాన్యచరిత్రపవిత్రుఁ డిమ్ములన్. 212

వ. ఇత్తెఱంగున నీశుం డగునధోక్షజుండు మహదాదితత్త్వంబులమనంబులఘనంబులగుతలంపులు దా నెఱిఁగి యట్టితత్త్వంబుల వివిధవృత్తిలాభంబునకై స్వకీయచిచ్ఛక్తిచే నిట్లు లోనర్తు నని చింతించి నిజకళాకలితం బగువిరాడ్విగ్రహంబునందు నగ్నిప్రముఖం బగుదేవతావళికెల్ల నివాసంబగుచుఁ గానంబడినవైరాజపురుషునియాస్యాద్యవయవంబుల వినిపింతు దత్తావధానుండవై వినుము.

సీ. నరనుత యాదివ్యపురుషోత్తమునిపృథగ్భావంబు నొంది ముఖంబువలన
భువనపాలకుఁ డైనపవమానసఖుఁ డంతరాత్ముఁ డీశ్వరునంశ మైనవాని
కనయంబు ననుకూల మగుచు నిజస్థానమునఁ బ్రవేశించిన ముఖమునందుఁ
బరఁగుజీవుండు శబ్దము నుచ్చరించుఁ బృథగ్భావములను నేత్రముల నినుఁడు

తే. చక్షురింద్రియయుక్తుఁ డై సరవిఁ జెంది, రూపవిజ్ఞానమహిమ నిరూఢి నొందు
మఱియుఁజర్మంబునను బవమానుఁడీశ్వ,రాంశమైతత్త్వగింద్రియమందుఁగూడి.

వ. నిజవాసంబు నాశ్రయించి జీవుండు స్పర్శేంద్రియగతుం డై పృథగ్భావంబయ్యె శ్రోత్రంబుల దిక్కు లచ్యుతకళాంశంబు లగుశ్రవణేంద్రియయుక్తంబు లై నిజస్థానంబునం బొందిన జీవుండు శబ్దజ్ఞానగతుం డగు వెండియుఁ దాలువు నిర్భిన్నం బయిన లోకపాలుం డగువరుణుం డందుఁ బ్రవేశించి రసనేంద్రియంబుచేఁ బ్రకాశించినం బ్రాణి రసంబులం గ్రహించెఁ బరమేశ్వరునినాసికేంద్రియంబు పృథగ్భావంబు నొంది యాశ్వినేయాధిష్ఠానం బై ఘ్రాణాంశంబు నొందిన జంతువు గంధగ్రహణసమర్థం బయ్యె వెండియు భిన్నం బయినచర్మంబును నోషధులును బరమపురుషాంశంబు లయినకేశంబులం గూడి నిజనివాసంబు నొందిన జీవుండు గండూయమానుం డగు భిన్నభూతం బైనమేఢ్రంబునం బ్రజాపతి రేతంబున నిజస్థానంబు నొందిన జీవుం డానందంబునం బొరయు భిన్నభావం బైనగుదంబున మిత్రుం డచ్యుతాంశంబును బొంది వాయువుంగూడి నిజాధిష్ఠానంబు నొందుడు జీవుండు విసర్గంబుఁ జెందు వేఱువేఱైనబాహువులం ద్రిదశాధీశ్వరుండయినపురందరుండుక్రయవిక్రయాదిశక్తియుక్తుం డగుచు నిజస్థానంబునొందిన జీవుండు వానిచేత జీవికం బొందు మఱియుఁ బాదంబులునిర్భిన్నంబు లయిన విష్ణుండు స్వావాసంబు గైకొని గతిశక్తిం బొందిన జీవుండు గమనాగమనార్హుం డయ్యె వెండియు భిన్నభావం బయినహృదయంబు మనంబుతోడం గలసి నిజాధిష్ఠానంబునం జంద్రుండు ప్రవేశించిన జీవుండు శరీరసంకల్పాదిరూపం బగువికారంబునుంబొందు భిన్నభావంబైనయహంకారంబున నహంకృతియుక్తుం డై రుద్రుండు నిజస్థానంబుగా వసియించు నాయహంకృతిచే శరీరికర్తవ్యంబులు నడపు బుద్ధి వాగీశ్వరావాసం బై హృదయంబుతోడం గలసి నిజాధిష్ఠానంబున బోధాంశంబుచే వెలింగిన శరీరి బోద్ధవ్యతం బొందు భిన్నం బైనచిత్తంబు

బ్రహ్మావాసం బై చేతనాంశంబు నొందినఁ బ్రాణి విజ్ఞానంబునుం బొందు నట్టి విరాట్పురుషునిశీర్షంబున స్వర్గంబును జరణంబుల వసుమతియు నాభియందు గగనంబునుం గలిగె సత్త్వాదిగుణపరిణామంబుల నమరు లై యూర్జితసత్త్వ గుణంబున నద్దేవతలు త్రిదివంబును బొందిరి రజోగుణంబున మనుజులును గవాదులును ధరణిం బొందిరి తామసంబున భూతాదు లైనరుద్రపారిషదులు ద్యావాపృథివ్యంతరం బగువియత్తలంబునుం బొందిరి ముఖంబువలన నామ్నా యంబు లుత్పన్నంబు లయ్యె వెండియు. 215

క. ధరణీదివిజులు శ్రుతులును, నరవర యమ్మేటిముఖమునం బొడముట భూ
సురుఁ డఖిలవర్ణములకున్, గురుఁడున్ ముఖ్యుండు నయ్యె గుణరత్ననిధీ. 216

క. ధర బ్రాహ్మణాదికము దస్కరబాధలఁ బొందకుండఁ గైకొని కావం
బురుషోత్తముబాహువులన్, నరనాథకులంబు వుట్టె నయతత్త్వనిధీ. 217

క. గణుతింపఁగఁ గృషిగోర, క్షణవాణిజ్యాదికర్మకలితంబుగ నా
గుణనిధియూరువులందుం, బ్రణుతింపఁగ వైశ్యజాతి ప్రభవం బయ్యెన్. 218

తే. తివిరి సేవకధర్ము లై దేవదేవు, పదములను శూద్రసంతతు లుదయ మైరి
వీరలందఱుఁ దమతమవిహితకర్మ, మలరఁ జేయుచు జనకుండు నాత్మగురుఁడు.

క. అగుసర్వేశుఁ బరాత్పరు, జగదేకప్రభునిపాదజలజాతంబుల్
దగిలి భజింతురు సతతము, నిగమోక్తిన్ భక్తియోగనిపుణాత్మకు లై. 220

తే. మహిమ దీపింపఁ గాలకర్మస్వభావ
శక్తిసంయుక్తుఁ డగుపరేశ్వరునిభూరి
యోగమాయావిజృంభణోద్యోగ మెవ్వఁ
డెఱిఁగి నుతియింపఁగా నోపు నిద్ధచరిత. 221

ఉ. అన్యకథానులాపము లహర్నిశముం బఠియించి చాల మా
లిన్యము నాత్మశోభనవిలీనత నొందుమదీయజిహ్వ సౌ
జన్యము నొందె నేఁడు హరిసద్గుణదివ్యకథామృతంబు స
న్మాన్యచరిత్రమై నెగడుమద్గురువాక్యపదంబుఁ జెందఁగన్. 222

మ. హరినామాంకితసత్కథామృతరసవ్యాలోలుఁ డై నట్టి స
త్పురుషశ్రేష్ఠుఁ డసత్కథాలవణవాఃపూరంబుఁ దాఁ గ్రోలునే
వరమందారమరందపానకుతుకస్వాంతద్విరేఫంబు స
త్వర మై పోవునె చేఁతివేములకుఁ దద్గంథానుమోదాత్మ మై. 223

క. హరిమహిమముఁ దన్నాభీ, సరసిజసంజాతుఁ డైనచతురాననుఁడుం
బరికించి యెఱుఁగఁ డన్న ని,తరమనుజులఁ జెప్ప నేల తత్త్వజ్ఞనిధీ. 224

తే. శ్రుతులు దమలోన వివరించి చూచి పుండ,రీకలోచను నుత్తమశ్లోకచరితు
నమరగణవంద్యమానపాదాబ్జయుగళు, వెదకి కనుఁగొన లేవండ్రువిమలమతులు.

క. హరియుం దనమాయాగతిఁ, బరికించియుఁ గానఁ డయ్యెఁ బరిమితి లేమిన్
మఱి మాయావిని మోహిని,చరితముఁ గనుఁగొందు రెట్లు చతురాస్యాదుల్.

క. ఆదివిజాధీశుఁడు మహా, దాదులు దిక్పతులుఁ బంకజాసనుఁడున్ గౌ
రిదయితుఁడు గనఁ జాలని, శ్రీదేవునిపదయుగంబుఁ జింతింతు మదిన్. 227

క. అని మైత్రేయుం డవ్విదు,రున కెఱిఁగించిన తెఱంగు రుచిరముగా న
ర్జునపౌత్రునకుఁ బరాశర, మునిమనుమం డెఱుఁగఁ జెప్పి ముదము దలిర్పన్.

వ. వెండియు ని ట్లనియె. 229

క. భూమీశ్వర మైత్రేయమ,హాముని విదురునకు నట్లు హరిగుణశుభలీ
లామాహాత్మ్యముఁ జెప్పిన, నామైత్రేయునకు విదురుఁ డనియెన్ మఱియున్.

క. అగుణుం డగునీశ్వరునకు, జగదవనోద్భవవినాశసత్కర్మములుం
దగులీల లైన నాతఁడు, సగుణుం డై యుండు టెట్లు సౌజన్యనిధీ. 231

సీ. అని యర్భకునిగతి యనుకొని మైత్రేయమునిఁ జూచి విదురుఁ డిట్లనియె మరల
బాలుఁడు క్రీడావిలోలమానసమున దీపించు లీలానురూపుఁ డగుచుఁ
గానిచోఁ గామానుగతుఁ డై రమించును నర్భకుఁ డర్థి వస్త్వంతరమున
నర్భకాంతరమున నైనను బాలకేళీసంగుఁ డగుచు నోలిని జరించు

తే. హరియు నెపుడు నివృత్తుఁ డత్యంతతృప్తుఁ
డగుట వర్తించు టెట్లు క్రీడాదులందు
మఱియుఁ ద్రిగుణాత్మకం బైనమాయఁ గూడి
యఖిలజగములఁ గల్పించె ననుట యెట్లు. 232

సీ. అమ్మాయ చేత నీయఖిలంబు సృజియించి పాలించి పొలియించి పరమపురుషుఁ
డనఘాత్మ దేశకాలావస్థలందును నితరులయందు నహీన మైన
జ్ఞానస్వభావంబుఁ బూని యాప్రకృతితో నెబ్భంగిఁ గలసెఁ దా నేకమయ్యుఁ
గోరి సమస్తశరీరంబులందును జీవరూపమున వసించి యున్న

తే. జీవునకు దుర్భగక్లేశసిద్ధి యెట్టి, కర్మమున సంభవించెను గడఁగి నాదు
చిత్త మజ్ఞానదుర్గమస్థితిఁ గలంగి, యధికఖేదంబు నొందెడు ననఘచరిత. 233

వ. అది గావున సూరిజనోత్తముండ వైననీవు మదీయమానసికసంశయంబులఁ దొ
లంగింప నర్హుండ వని విదురుండు మైత్రేయమహామునీంద్రునడిగె నని బాదరా
యణతనూభవుం డభిమన్యునందనున కి ట్లనియె. 234

క. సరసిరుహోదరుమంగళ, చరితామృతపానకుతుకసంగంబున ని
ర్భరుఁ డగువిదురునకు మునీ,శ్వరుఁ డగుమైత్రేయుఁ డనియె సజ్జనతిలకా. 235

చ. వినుము వితర్కవాదములు విష్ణుని ఫుల్లసరోజపత్త్రనే
త్రుని ఘనమాయ నెప్పుడు విరోధము సేయుఁ బరేశు నిత్యశో
భనయుతు బంధనాదికవిపద్దశలుం గృపణత్వ మెప్పుడే

ననయముఁ బొందలేవు విభుఁ డాద్యుఁ డనంతుఁడు నిత్యుఁ డౌటచేన్. 236

వ. మఱియును. 237

చ. పురుషుఁడు నిద్ర వోఁ గలలఁ బొందుసమస్తసుఖంబు లాత్మసం
హరణశిరోవిఖండనము లాదిగ జీవునికిం బ్రబోధమం
దరయగఁ దోఁచు చున్నగతి నాదిఁ బరేశుఁడు బంధనాదులం
బొరయక తక్కు నెట్లనుచు బుద్ధిని సంశయ మందె దేనియున్. 238

వ అవ్విధం బతనికిం గలుగ నేర దది యె ట్లంటేని. 239

చ. లలితవిలోలనిర్మలజలప్రతిబింబితపూర్ణచంద్రమం
డలము దదంబుచాలనవిడంబనహేతువు నొందియున్ వియ
త్తలమునఁ గంప మొందనివిధంబున సర్వశరీరధర్మముల్
గలిగి రమించునీశునకుఁ గల్గఁగ నేరవు కర్మబంధముల్. 240

వ. కావున జీవునకు నవిద్యామహిమం జేసి కర్మబంధనాదికంబు సంప్రాప్తం బగుం
గాని సర్వభూతాంతర్యామి యైనయీశ్వరునకుం బ్రాప్తంబు గానేర దని.

చ. నరునకు నాత్మదేహజగుణంబులఁ బాపఁగ నోపుఁ బంకజో
దరచరణారవిందమహితస్ఫుటభక్తియ యింద్రియంబు లీ
శ్వరవిషయంబు లైన మది సంచితనిశ్చలతత్త్వ మైనచో
సరసిజనేత్రుకీర్తనమె చాలు విపద్దశలన్ జయింపఁగన్. 242

చ. హరిచరణారవిందయుగళార్చనసన్నుతిభక్తియోగముల్
నిరతముఁ గల్గువారు భవనీరజగర్భుల కందరానిభా
సురపదమందుఁ జేరుదురు సూరిజనస్తవనీయ యట్టిస
త్పురుషులపూర్వజన్మఫలమున్ గణుతింపఁ దరంబె యేరికిన్. 243

వ. అని చెప్పిన విదురుండు మైత్రేయుం గనుంగొని ముకుళితహస్తుండును వినమిత మస్తకుండును నగుచుఁ దనమనంబున శ్రీహరిం దలంచుచు వినయవచనరచనుండై యిట్లనియె మునీంద్రా భవదీయవాక్యంబులచేత నామనంబున నారాయణుండు లోకైకనాథుం డెట్లయ్యెననియు శరీరధారియైనజీవునికిఁ గర్మబంధంబు లేరీతి సంభవించె ననియునుం బొడమిన సంశయంబు నేఁడు నివృత్తం బయ్యె నెట్లనిన లోకంబున కీశ్వరుండు హరి యనియు జీవుండు పరతంత్రుం డనియును దలంపుదు నారాయణభక్తిప్రభావంబు ప్రాణిగోచరం బైనయవిద్యకు నాశనకారణంబనం దనరుచుండు నారాయణుండు దనకు నాధారంబు లేక సమస్తంబునకుం దాన యాధారభూతుం డై విశ్వంబుం బొదివి యందుఁ దా నుండు తెఱం గెట్లు శరీరాభిమానంబును బొంది యెవ్వఁడుమూఢతముండై సంసారప్రవర్తకుం డగు నెవ్వండు భక్తిమార్గంబునఁ బరమాత్ముం డైనపుండరీకాక్షునిం జెందు వీర లిద్దఱును సంశయక్లేశంబులు లేమిం జేసి సుఖానందపరిపూర్ణులై యభివృద్ధి నొందు

వార లగుదు రెవ్వండు సుఖదుఃఖానుసంధానంబుచే లోకానుగతుం డగుచుం బ్రమోదవేదనంబుల నొందు నతండు దుఃఖాశ్రయుం డగు నారాయణభజనంబున సమస్తదుఃఖనివారణం బగు నని భవదీయచరణసేవానిమిత్తంబునం గంటిఁ బ్రపంచంబు ప్రతీతిమాత్రంబు గలిగి యున్న దయిన నందులకుఁ గారణంబు లేకుండుటం జేసి తెలియనివాఁడ నై వర్తింతు నని వెండియు. 244

క. లలి నామదిఁ దలఁపుదు సుమ,తులు గొనియాడంగఁ దగినతోయజనాభుం
డలవడ నల్పతపోనిర,తులతలపోఁతలకు మిగుల దుర్లభుఁ డనియున్. 245

సీ. ఇంద్రియంబులతోడ నెలమి నొప్పెడిమహదాదుల నితరేతరానుషంగ
ముగఁ జేసి వానియం దొగి విరాడ్దేహంబు పుట్టించి యందుఁ జేపట్టి తాను
వసియించు నాతఁడు వరుస సహస్రసంఖ్యాకంబు లగుమస్తకాంఘ్రిబాహు
కలితసత్పురుషునిఁ గా బ్రహ్మవాదులు వలుకుదు రావిరాట్ప్రభువునందు

తే. భువనజాలంబు లలజడిఁ బొరయకుండఁ
బ్రాణదశకంబు నింద్రియార్థములు నింద్రి
యాధిదైవతములుఁ గూడ ననఘ త్రివిధ
మగుచు విప్రాదివర్ణము లయ్యె నందు. 246

క. ఇలఁ బుత్రపౌత్రసంపద, గలిగినవంశములతోడఁ గడుఁ జోద్యముగా
లలిఁ బ్రజ లేగతిఁ గలిగిరి, కలిగినయాప్రజలచే జగము లెట్లుండెన్. 247

క. చతురత దీపింపఁ బ్రజా, పతులకుఁ బతి యనఁగ వెలయుపద్మాపతి యే
గతిఁ బుట్టించెను స్రష్టృ, ప్రతతులచే నవవిధప్రపంచము మఱియున్. 248

తే. వానిభేదంబులును మనువంశములును, మనుకులాధీశ్వరులును దన్మనుకులాను
చరితములు నేవిభూతి నేజాడ దీని,నింతయును బుట్టఁ జేసె నా కెఱుఁగఁ బలుకు.

క. సరవిం గ్రిందట మీఁదం, ధరణికిఁ గలలోకములను దత్తత్స్థితులన్
వరుసం బరిణామంబుల, నెఱిఁగింపఁ గదయ్య నాకు నిద్ధచరిత్రా. 250

క. సురతిర్యఙ్నరరాక్షస, గరుడోరగసిద్ధసాధ్యగంధర్వనభ
శ్చరముఖభవములు మునికుం,జర గర్భస్వేదజాండజముల తెఱంగున్. 251

క. త్రిగుణప్రధానకంబుగ, నగునవతారములఁ బూర్ణమై వెలసినయా
జగదుత్పత్తిస్థితిలయ, నిగమములవిధంబు వానినిలుకడలు దగన్. 252

క. చక్రాయుధుసౌందర్యప,రాక్రమముఖగుణములును ధరామరముఖవ
ర్ణక్రమములు నాశ్రమధ,ర్మక్రియలును శీలవృత్తమతభావములున్. 253

తే. యోగవిస్తారమహిమలు యోగములును
జ్ఞానమార్గంబులును బరిజ్ఞానసాధ
నములు నై యొప్పుసాంఖ్యయోగములు వికచ
జలజనయనకృతంబు లౌశాస్త్రములును. 254

సీ. పాషండధర్మంబుఁ బ్రతిలోమకులవిభాగములు జీవులగుణకర్మములును
బలుకులగతులును గలిగెడిధర్మమోక్షములయందలిపరస్పరవిరోధ
ములు లేనిసాధనమును భూమిపాలక నీతివార్తలు దండనీతిజాడ
యును బృథగ్భావంబులును విధానములును బితృమేధములును దత్పితృవిసర్గ
తే. గతులుఁ దారాగ్రహంబులుఁ గాలచక్ర,మున వసించిననిలుకడలును దపములు
దానములుఁ దత్ఫలంబులుఁ దనరుప్రబల, ధర్మములుఁ బ్రజలొనరించుకర్మములు
చ. వదలక భూజనావళికి వచ్చువిపద్దశ ధర్మమున్ సరో [ను
జదళనిభాక్షుఁ డేగతిని సంతస మందెడు నెట్టివారిమేల్
వదలక కాన వచ్చు గురులం బ్రియశిష్యులు గొల్వ వారు స
మ్మదమునఁ గోరునర్థములు మానుగ నెట్లెఱింగింతు రిమ్ములన్. 256
క. విలయాదిభేదముల న,య్యలఘునిఁ బరమేశు నెవ్వ రంచితభక్తిం
గొలుతు ర దెవ్వరిలో ను,త్కలికన్ సుఖయించు జీవతత్త్వము మఱియున్.
క. గోవిందునిరూపంబును, జీవబ్రహ్మలకు నైక్యసిద్ధియు నెటు లా
భావన నుపనిషదర్థం, బై వెలసెడిజ్ఞాన మెట్టి దార్యస్తుత్యా. 258
తే. ఉచిత మగునట్టిశిష్యప్రయోజనములు
సజ్జనులచేత విజ్ఞానసాధనములు
నేమి వలుకంగఁబడు వాని నెల్ల మఱియుఁ
బొలుచువైరాగ్యమునఁ దగుపురుషభక్తి. 259
తే. ఇన్నియుఁ దెలియ నానతి యిచ్చి నన్ను, నర్థి రక్షింపు యజ్ఞదానాదిపుణ్య
ఫలము వేదంబు సదివినఫలమునార్త,జనులఁ గాచినఫలముతో సమముగావు.
క. అని విదురుఁడు మైత్రేయుని, వినయంబునఁ దెలియ నడుగువిధమెల్లను వ్యా
సునిసుతుఁ డభిమన్యునినం,దనున కెఱింగించి మఱియుఁ దగ నిట్లనియెన్.261
చ. ఇలఁ గలమానవావళికినెల్ల నుతింప భజింప యోగ్యమై
వెలసినపూరువంశము పవిత్రము సేయఁగఁ బుట్టి సద్గుణా
కలితయశోగ్రప్రసూనలతికాతతికిం బ్రతివాసరంబుఁ బెం
పలరఁగఁ బ్రోదివెట్టుదు గదయ్య ముకుందకథామృతంబునన్. 262
తే.అల్పతర మైనసుఖముల నందుచున్న, జనులదుఃఖంబు మాన్పంగఁ జాలునట్టి
పుండరీకాక్షగుణకథాప్రోత మైన, వితతనిగమార్థ మగుభాగవతము నీకు.
వ. యెఱింగింతు విను మని యి ట్లనియె. 264
సీ. అమ్మహాభాగవతామ్నాయ మొకనాఁడు గైకొని పాతాళలోకమందు
నప్రతీకజ్ఞాని యై వాసుదేవాఖ్యఁ బొలుచుసంకర్షణమూర్తి దివ్య
పురుషుండు దనుఁ దాన బుద్ధిలోఁ జూచుచు నలలితధ్యానముకుళితనేత్రుఁ
డై సనందాభ్యుదయార్థంబు గను విచ్చి చూచిన వారు సంస్తుతు లొనర్ప

తే. నమర గంగావగాహను లై యహీంద్ర, కన్య లార్ద్రజటాబంధకలితలగుచు
భర్తృవాంఛానుబుద్ధి నప్పరమపురుషుఁ,గదియ నేతెంచితత్పాదకమలయుగ
క. సేవించి భక్తితో నా,నావిధపూజోపహారనతినుతులను నా [ము.
దేవునిహృదయము వడసిరి, యావేళ సనందనాదు లమ్మహితాత్మున్. 266
మ ఘనసాహస్రకిరీటరత్నవిలసత్కాంతప్రసిద్ధప్రభా
జనితోదగ్రరుచిప్రకాశితఫణాసాహస్రుఁడా దేవతా
వనరక్షాచణురూపకృత్యము లొగిన్ వాంఛం బ్రశంసించి వా
రనురాగస్ఖలితోక్తు లొప్ప నడుగన్ హర్షించి యాదేవుఁడున్. 267
తే భూరినిగమార్థసారవిచార మగుచుఁ, దనరునీభాగవతము సాదరతఁ బలికె
నలినభవసూతియైనసనత్కుమార,కునకు నెఱిఁగించె సాంఖ్యాయనునకు నతఁడు.
క. పరఁగ నతం డంతఁ బరా,శరునకు నుపదేశ మిచ్చె సన్మతి నతఁడున్
సురగురున కొసఁగె నాతఁడు, గర మనుదుగ నాకుఁ జెప్పెఁ గైకొని యేనున్.
క. నీ కిప్పుడు వివరించెద, నాకర్ణింపుము సరోరుహాక్షుం డగు సు
శ్లోకునిచరితామృతపరి, షేకుఁడ వై ముదము గదురఁ జెలఁగుము విదురా.
వ. ఇట్లు భగవత్ప్రోక్తంబును ఋషిసంప్రదాయానుగతంబును బురుషోత్తమ
స్తోత్రంబును బరమపవిత్రంబును భవలతాలవిత్రంబును నయినభాగవతకథా
ప్రపంచంబు శ్రద్ధాళుండవు భక్తుండవు నగునీకు నుపన్యసించెద వినుము 271
సీ. అనఘ యేకోదక మైయున్న వేళ నంతర్నిరుద్ధానలదారువితతి
భాతిఁ జిచ్ఛక్తిసమేతుఁ డై కపటనిద్రాలోలుఁ డగుచు నిమీలితాక్షుఁ
డై నారాయణుం డంబుమధ్యమున భాసురసుధాఫేనపాండురశరీర
రుచులు సహస్రశిరోరత్నరుచులతోఁ జెలిమి సేయఁగ నొప్పుశేషభోగ
తే తల్పమునఁ బవ్వళించి యనల్పతత్త్వ
దీప్తిఁ జెన్నొందఁగా నద్వితీయుఁ డగుచు
నభిరతుం డయ్యుఁ గోర్కులయందుఁ బాసి
ప్రవిమలాకృతి నానందభరితుఁ డగుచు. 272
తే. యోగమాయావిదూరుఁ డై యుగసహస్ర
కాలపర్యంత మఖిలలోకములు మ్రింగి
పేర్చి మఱి కాలశక్త్యుపబృంహితమున
సమత సృష్టిక్రియాకలాపములఁ దగిలి. 273
క. తనజఠరములోపల దాఁ, చినలోకనికాయముల సృజించుటకును సా
ధన మగుసూక్ష్మార్థము మన, సునఁ గని కాలానుగతరజోగుణ మంతన్. 274
సీ పుట్టించెఁ దద్గుణంబునఁ బరమేశ్వరునాభిదేశమునందు నలిననాళ
ముదయించె మఱి యప్పయోరుహముకుళంబు గర్మబోధిత మైనకాలమ్మునఁ

దనతేజమునఁ బ్రవృద్ధం బైనజలముచే జలజాప్తగతిఁ బ్రకాశంబు నొందఁ
జేసి లోకాశ్రయస్థితి సర్వగుణవిభాసితగతి నొప్పు రాజీవమందు
తే. నిజకళాకలితాంశంబు నిలిపి దాని,వలన నామ్నాయమయుఁడును వరగుణుండు
నాత్మయోనియు నైనతోయజభవుండు,సరవిఁ జతురాననుండునా జననమయ్యె.
తే. అతఁడు తత్పదకర్ణికయందు నిలిచి, వికచలోచనుఁ డై లోకవితతి దిశలు
నంబరంబును నిజచతురాననములఁ, గలయఁ బరికించి చూచుచుఁ గమలభవుఁడు.

చ. అలఘుయుగాంతకాలపవనాహతసంచలదూర్మిజాలసం
కలితజలప్రభూత మగుకంజముఁ దద్వనజాతకర్ణికా
తలమున నున్నతన్ను విశదక్రియఁ గల్గినలోకతత్త్వముం
నలిఁ దెలియంగ నోపక మనంబునఁ జాల విచార మొందుచున్. 277
వ. ఇట్లని వితర్కించె. 278

ఉ. ఈజలమందు నీకమల మేగతి నుద్భవ మయ్యె నొంటి యే
నీజలజాతపీఠమున నేగతి నుంటి మదాఖ్య యెద్ది నా
కీజననంబు నొందుటకు నెయ్యది హేతువు బుద్ధిఁ జూడ నే
యోజ నెఱుంగలే నని పయోరుహగర్భుఁడు విస్మితాత్ముఁ డై. 279
క. ఆవనజనాళమూలం, బావనములలోన నర్థి నరయుటకొఱకై
యావనజాతప్రభవుం, డావనరుహనాళవివరమం దభిముఖుఁ డై. 280
మ. అతిగంభీరవిశాలవారినిధితోయాంతర్నిమగ్నాంగుఁ డై
చతురాస్యుం డొగి దివ్యవత్సరసహస్రం బబ్జమూలంబు స
న్మతి నీక్షించియుఁ గాన లేక భగవన్మాయామహత్త్వంబు వి
స్మృతిఁ గావింప విభీతుఁ డై మరలఁ జేరెం దత్సరోజాతమున్. 231
తే. అట్లు గ్రమ్మఱఁ జేరి యయ్యబ్జపీఠ, మందు నష్టాంగయోగక్రియానురక్తిఁ
బవను బంధించి మహితతపస్సమాధి, నుండి శతవర్షములు సనుచుండ నంత.
ఆ. అట్టియోగజనిత మైనవిజ్ఞానంబు, గలిగి యుండి దానఁ గమలనయనుఁ
గాన లేక హృదయకమలకర్ణికయందు, నున్నవానిఁ దన్నుఁ గన్నవాని. 283
మ. కనియెన్ నిశ్చలభక్తియోగమహిమం గంజాతగర్భుండు శో
భనచారిత్రు జగత్పవిత్రు విలసత్పద్మాకళత్రున్ సుధా
శనముఖ్యస్తుతిపాత్రు దానవచమూజైత్రున్ దళత్పద్మనే
త్రు నవీనోజ్జ్వలనీలమేఘనిభగాత్రుం బక్షిరాట్పత్త్రునిన్. 284
వ. మఱియును. 285

చ. అలఘుఫణాతపత్రనిచయాగ్రసమంచితనూత్నరత్నని
ర్మలరుచిచే యుగాంతతిమిరంబు నడంచి యకల్మషోల్లస
జ్జలములఁ జేసి యందు నవసారసనాళసితైకభోగముం

గలిగిన శేషతల్పమును గైకొని యున్నమహాత్ము నొక్కనిన్. 286

సీ. వరపీతకౌశేయపరిధానకాంతి సంధ్యాంబుదరుచినిచయంబు గాఁగఁ
గమనీయనవహేమకలితకిరీటంబు రమణఁ గాంచనశిఖరంబు గాఁగఁ
మానితమౌక్తికమాలికారుచి సానుపతితనిర్ఝరపరంపరలు గాఁగఁ
జెలువొందునవతులసీదామకములు లాలితతటజౌషధీలతలు గాఁగఁ
తే. వరభుజంబులు నికటస్థవంశములుగఁ, బదము లంగణపాదపప్రచయములుగ
లలితగతి నొప్పుమరకతాచలవిడంబి, తాత్మదేహంబు గలుగుమహాత్ము హరిని.

వ మఱియు నపరిచ్ఛిన్నంబును నిరుపమానంబును నిఖిలలోకసంగ్రహంబును నతివిస్తారవర్తులాయామంబును నై వివిధవిచిత్రదివ్యమణిభూషణంబుల నాత్మీయనిర్మలద్యుతిచేతం బ్రకాశంబు నొందంజేయుదివ్యదేహంబు దనర వివిధంబు లగు కామంబు లభిలషించి విశుద్ధం బైన వేదోక్తమార్గంబున భజియించుపురుషశ్రేష్ఠులకుఁ గామధేనువనం దగినపాదపద్మయుగంబును నలికఫలకలలితరుచినిచయంబులకు నోటువడి కృపాపాత్రుండై చంద్రుండు బహురూపంబులఁబదసరోజంబుల నాశ్రయించెనన నొప్పుపదనఖంబులును గమలాభూకాంతలకు నుపధానరూపంబు లనం దగి నీలకదళికాస్తంభంబులడంబు విడంబించునూరుయుగళంబును గనకమణిమయ మేఖలాకలాపాభిరామంబుఁ గదంబకింజల్కశోభితపీతాంబరాలంకృతంబు నై విలసిల్లుకటిమండలంబును శృంగారవాహినీజలావర్తంబునాఁ బొలుపొందునాభివివరంబును జఠరస్థనిఖిలబ్రహ్మాండముహుర్ముహురుద్భవకృశీభూతం బనం దగుమధ్యభాగంబును మహితముక్తాఫలమాలికావిరచితరంగవల్లీవిరాజితంబు నవతులసీదామకిసలయతల్పంబుఁ గుసుమమాలికాలంకృతంబు ఘనసారకస్తూరికాచందనవిలిప్తంబుఁ గౌస్తుభరత్నదీప్తిప్రదీప్తంబు శ్రీవత్సలక్షణలక్షితంబునై యిందిరారమణికిఁ గేళీమందిరం బనం బొల్చువక్షస్స్థలంబును సుఖకేళీసమారంభపరిరంభణాంభోధిరాట్కన్యకాకరాంభోజకీలితకనకమణికంకణనికషంబు లనం బొలుపారురేఖాత్రయవిరాజమానం బైనకంధరంబును సుమహితానర్ఘదివ్యమణిప్రభావిభాసితకేయూరకంకణముద్రికాలంకృతంబు లయిన బాహువులును సకలలోకార్తినివారకదరహాసచంద్రికాధవళితంబు లైనకర్ణకుండలమండనమణిమరీచులు నర్తనంబులు సలుపం దనరి నిద్దంబు లగుచెక్కుటద్దంబులును బరిపక్వబింబఫలప్రవాళపల్లవారుణాధరంబును నఖిలభువనపరిపాలనంబునకు నేన చాలుదు నని వివాదించునయనయుగళంబునకు సీమాస్తంభంబుఁ జంపకప్రసూనరుచివిభాసంబునగునాసాదండంబును గమలకుముదంబులకుం బెంపు సంపాదించుచుఁ గరుణామృతతరంగితాపాంగంబులై కర్ణాంతవిశ్రాంతంబులై చెలువొందునేత్రంబులును సలలితశ్రీకారంబునకు నక్షరత్వంబు సార్థకంబయ్యె ననందగుకర్ణంబులును నిక్షుచాపచాపద్వయంబునాఁ జూపట్టుభ్రూయుగళంబును

నపరపక్షాష్టమీశశాంకశకలాస్పదఫాలఫలకంబును నీలగిరీంద్రశృంగసంగతబాలమార్తాండ మండల విడంబిత పద్మరాగమణిఖచితకాంచనకిరీటంబునం బొలుపారి సూర్యేందుపవనానలప్రకాశంబులకు నవకాశంబు సూపక త్రిలోకవ్యాపకసమర్థంబు లగు తేజోవిశేషంబులఁ జెలువొంది సంగరరంగంబుల దానవానీకంబుల హరింపంజాలుసుదర్శనాదిదివ్యసాధనంబులచే దురాసదం బగు దివ్యరూపంబునుం గలిగి మఱియును. 288

ఉ. హాటకకలాపపుష్పనిచయంబులఁ జంచదనర్ఘరత్నకే
యూరకరాంగుళీయకమహోజ్జ్వలబాహుసహస్రశాఖ లొ
ప్పారఁగఁ జూడ నొప్పి భువనాత్మకలీల నదృష్టమూలవి
స్ఫారితభోగివేష్టితవిభాసితచందనభూరుహాకృతిన్. 289

మ. విలసత్కుండలిరాజసఖ్యమున నుర్వీభృత్సమాఖ్యన్ సము
జ్జ్వలితోదారశిరోవిభూషణసహస్రస్వర్ణకూటంబులన్
సలిలావాసతఁ జారుకౌస్తుభవిరాజద్రత్నగర్భంబునన్
నలినాక్షుండు గనుంగొనంగఁ దగె మైనాకావనీభృద్గతిన్. 290

క. వితతార్థజ్ఞానజప, స్తుతిమకరందప్రహృష్టశ్రుతిజాతమధు
వ్రతగణపరివృతశోభా, గతకీర్తిప్రసవమాలికలు గలవానిన్. 291

వ. కనుంగొని చతురాననుండు. 292

సీ. అనఘు సర్వేశ్వరు నాద్యంతశూన్యుని ధన్యుని జగదేకమాన్యచరితుఁ
దన్నాభిసరసికోద్భవసరోజంబును నప్పుల ననిలుని నంబరమును
మానితభువననిర్మాణదృష్టిని బొడగనెఁ గాని యితరముఁ గాన లేక
యాత్మీయకర్మబీజాంకురంబును రజోగుణయుక్తుఁ డగుచు నకుంఠితప్ర
తే. జాభిసర్గాభిముఖత నవ్యక్తమార్గుఁ, డైనహరియందుఁ దనహృదయంబుఁ జేర్చి
యమ్మహాత్మునిఁ బరము ననంతు నభవు, నజు నమేయుని నిట్లని యభినుతించె.

సీ. నలినాక్ష మాయాగుణవ్యతికరమునఁ జేసి కార్యం బైనసృష్టిరూప
మునఁ బ్రకాశించునీఘనరూపవిభవంబు రూపింప దేహధారులకు దుర్వి
భావ్యంబు దలపోయ భగవంతుఁడవు నైనపద్మాక్ష నీస్వరూపంబుకంటె
నన్య మొక్కటి సత్య మై బోధకం బైనయది లేదు గాన నీయతులదివ్య
తే. మైనరూపంబు నాకుఁ బ్రత్యక్షమయ్యె, నదియుఁ గాక వివేకోదయమునఁ జేసి
వరద నీరూప మజ్ఞానగురుతమోని,వారకం బయ్యె నాకు శశ్వత్ప్రదీప. 294

క. ఘనసత్పురుషానుగ్రహ, మునకై యమితావతారమూలం బగుచుం
దనరెడినీరూపము శో,భన మగు భవదీయనాభిపద్మమువలనన్. 295

క. జననం బందిననాచే, ననయము మొదలనె గృహీత మయ్యె జగత్పా
వన నీదుసుస్వరూపము, ఘనరుచిరం బై స్వయంప్రకాశక మగుటన్. 296

వ. మఱియు జ్ఞానానందపరిపూర్ణమాత్రంబును ననావృతప్రకాశంబును భేదరహితంబును బ్రపంచజనకంబును బ్రపంచవిలక్షణంబును భూతేంద్రియాత్మకంబును నేకంబును నైనగూపంబు నొందియు నెందును బొడగాన నట్టినిన్ను నాశ్రయించెద నదియునుం గాక జగన్మంగళస్వరూపధరుండ వై నీయుపాసకుల మైన మామంగళంబులకొఱకు నిరంతరధ్యానంబుచేత నీదివ్యరూపంబునం గానంబడితి విట్టినీవు నిరయభాక్కు లై నిరీశ్వరవాదంబునంజేసి కుతర్కంబులు ప్రసంగించుభాగ్యరహితులచేత నాదృతుండవు గావు మఱియుం గొందఱు కృతార్థు లైనమహాత్ములు భవదీయచరణారవిందకోశగంధంబు వేదమారుతానీతం బగుటంజేసి తమతమకర్ణకుహరంబులచేత నాఘ్రాణించు చుండుదురు వారలహృదయకమలంబులయందు భక్తిపారతంత్ర్యంబున గృహీతపాదారవిందంబులు గలిగి ప్రకాశింతు వదియునుం గాక ప్రాణులకు ద్రవ్యాగారసుహృన్నిమిత్తం బయినభయంబును దన్నాశనిమిత్తం బయినశోకంబును ద్రవ్యాదిస్పృహయును దన్నిమిత్తం బయినపరిభవంబును మఱియు నందుఁ దృష్ణయు నది ప్రయాసంబున లబ్ధంబైన నార్తిమూలం బగు తదీయం బైనవృథాగ్రహంబును నీశ్రీపాదారవిందంబులందు వైముఖ్యం బెంతకాలంబు గలుగు నంతకాలంబును బ్రాప్తంబు లగుంగాని మాన వాత్మనాయకుండ వగునిన్ను నాశ్రయించిన భయనివృత్తిహేతు వైనమోక్షంబు గలుగు మఱియునుం గొందఱు సకలపాపనివర్తకం బయినత్వదీయనామస్మరణకీర్తనంబులందు విముఖులై కామ్యకర్మప్రావీణ్యంబునంజేసి నష్టమతు లై యింద్రియపరతంత్రు లై యమంగళంబు లైనకార్యంబులు సేయుచుందురు దానంజేసి వాతాదిత్రిధాతుమూలం బైన క్షుత్తృడాదిదుఃఖంబులచేతను శీతోష్ణవర్ష వాతాదిదుఃఖంబులచేతను నతిదీర్ఘం బైనకామాగ్నిచేతను నవిచ్ఛిన్నం బగుక్రోధంబుచేతనుం దప్యమాను లగుదురు వారలఁ గనిన నాచిత్తంబు గలంకం బొందు జీవుండు భవదీయమాయాపరిభ్రామ్యమాణుం డై యాత్మ వేఱని యెప్పుడు దెలియు నంతకాలంబు నిరర్థకంబై దుస్తరం బైనసంసారసాగరంబు దరియింపం జాల కుండు నమ్మునీంద్రులైనను భవదీయనామస్మరణంబు మఱచి యితరవిషయాసక్తు లై రేని వారలు దివంబులందు వృథాప్రయత్ను లై సంచరించుచు రాత్రులయందు నిద్రాసక్తులై స్వప్నగోచరంబు లయినబహువిధసంపదలకు నానందించుచు శరీరపరితాపాదిపీడలకు దుఃఖించుచుం బ్రతిహతంబు లైనయుద్యోగంబుల భూలోకంబున సంసారు లై వర్తింతురు నిష్కామధర్ములై నిన్ను భజియించుసత్పురుషుల కర్ణమార్గంబులం బ్రవేశించి భవదీయభక్తియోగపరిశోధితం బైనహృత్సరోజకర్ణికాపీఠంబున వసియింతు వదియునుం గాక. 297

మ. వరయోగీంద్రులు యోగమార్గముల భావంబందు నేనీమనో

హారరూపంబుఁ దలంచి యేగుణగణధ్యానంబు గావింతు ర
ప్పురుషశ్రేష్ఠపరిగ్రహంబునకు నై పొల్పారఁ దద్ధ్యానగో
చరమూర్తిన్ ధరియింతు గాదె పరమోత్సాహుండ వై మాధవా. 298

తే. అరయ నిష్కామధర్ము లై నట్టిభక్తు, లందు నీవు ప్రసన్నుండ వై నరీతి
హృదయములబద్ధకాములై యెనయుదేవ,గణములందుఁ బ్రసన్నతగలుగవీవు.

చ. అరయ సమస్తభూతహృదయంబులయందు వసించి యేక మై
పరఁగి సుహృత్క్రియానుగుణభాసితధర్ముఁడవుం బరాపరే
శ్వరుఁడవు నై తనర్చుచు నసజ్జనదుర్లభ మైనయట్టిసు
స్థిర మగుసర్వభూతదయచేఁ బొడగానఁగ వత్తు వచ్యుతా. 300

మ. క్రతుదానోగ్రతపస్సమాధిజపసత్కర్మాగ్నిహోత్రాఖిల
వ్రతచర్యాదుల నాదరింప వఖిలవ్యాపారపారాయణ
స్థితి నొప్పారెడినీపదాబ్జయుగళీసేవాభిపూజాసము
ర్పితధర్మం డగువానిభంగి నసురారీ దేవచూడామణీ. 301

తే. తవిలి శశ్వత్స్వరూపచైతన్యభూరి, మహిమచేత నపాస్తసమస్తభేద
మోహుఁడ వఖిలవిజ్ఞానమునకు నాశ్ర,యుండ వగునీకు మ్రొక్కెద నోరమేశ.

క. జననస్థితివిలయంబుల, కనయంబును హేతుభూత మగుమాయాలీ
లను జెంది నటన సలిపెడు,ననఘాత్మక నీకొనర్తు నభివందనముల్. 303

సీ. అనఘాత్మ మఱి భవదవతారగుణకర్మఘనవిడంబనహేతుకంబు లయిన
రమణీయ మగుదాశరథివసుదేవకుమారాదిదివ్యనామంబు లోలి
వెలయంగ మనుజులు వివశాత్ము లై యవసానకాలంబున సంస్మరించి
జన్మజన్మాంతరసంచితదురితంబుఁ బాసి కైవల్యసంప్రాప్తు లగుదు

తే. రట్టిదివ్యావతారంబు లవతరించు, నజుఁడ వగునీకు మ్రొక్కెద ననఘచరిత
చిరశుభాకార నిత్యలక్ష్మీవిహార, భక్తమందార దుర్భవభయవిదూర. 304

తరలము. జననవృద్ధివినాశహేతుకసంగతిం గలయేను నీ
వును,హరుండుఁ ద్రిశాఖ లై మనువుల్ మరీచిముఖామరుల్
దనర నం దుపశాఖ లై భవదాత్మ దీనికి మూలమై
యనయమున్ భువనద్రుమాకృతి వైననీ కిదె మ్రొక్కెదన్. 305

మ. పురుషాధీశ భవత్పదాబ్జయుగళీపూజాదికర్మక్రియా
పరతం జెందనిమూఢచిత్తునిఁ బళుప్రాయున్ మనుష్యాధమున్
జరయున్ నాశము నొందఁ జేయ నతిదక్షుం బైనకాలంబు త
ద్గురుకాలాత్ముఁడ వైననీకు మది సంతోషంబునన్ మ్రొక్కెదన్. 306

సీ. సర్వేశ కల్పాంతసంస్థిత మగుజలజాతమం దేను సంజనన మంది
భవదీయసుస్వరూపముఁ జూడ నర్థించి బహువత్సరములు దపంబు సేసి

క్రతుకర్మములు పెక్కు గావించియును నినుఁ బొడగానఁగా లేక బుద్ధి భీతిఁ
బొందిననాకు నిప్పుడును నిర్హేతుకకరుణచే నఖిలలోకైకవంద్య
తే. మానసతతప్రసన్నకోమలముఖాబ్జ, కలితభవదీయదివ్యమంగళవిలాస
మూర్తి దర్శింపఁగలిగె భక్తార్తిహరణ,కరణ తుభ్యం నమో యని మరలఁ బలుకు.
సీ. అమరతిర్యఙ్మనుష్యాదిచేతనయోనులందు నాత్మేచ్ఛచేఁ జెందినట్టి
కమనీయశుభమూర్తి గలవాఁడవై ధర్మసేతు వనంగఁ బ్రఖ్యాతి నొంది
విషయసుఖంబుల విడిచి సంతతనిజానందానుభవసమున్నతిఁ దనర్తు
వది గాన పురుషోత్తమాఖ్యఁ జెన్నొందుదు వట్టిని న్నెప్పుడు నభినుతింతు
తే. నర్థి భవదీయపాదంబు లాశ్రయింతు, మహితభక్తిని నీకు నమస్కరింతు
భక్తజనపోష పరితోష పరమపురుష, ప్రవిమలాకార సంసారభయవిదూర.
సీ. తలకొని పంచభూతప్రవర్తక మైనభూరిమాయాగుణస్ఫురణఁ జిక్కు
వడక లోకంబులు భవదీయజఠరంబులో నిల్పి ఘనసమాలోలచటుల
సర్వంకషోర్మిభీషణవార్ధినడుమను ఫణిరాజభోగతల్పంబునందు
యోగనిద్రారతి నుండంగ నొకకొంతకాలంబు సనఁగ మేల్కనినవేళ
తే. నలఘుభవదీయనాభితోయజమువలనఁ,గడఁగి ముల్లోకములు సోపకరణములుగఁ
బుట్టఁ జేసితి వతులవిభూతి మెఱసి, పుండరీకాక్ష సంతతభువనరక్ష. 309
క. నిగమస్తుత లక్ష్మీపతి, జగదంతర్యామి వగుచు సర్గము నెల్లం
దగుభవదైశ్వర్యంబున, నగణితసౌఖ్యానుభవము నందింతు గదే. 310
సీ. జలజాక్ష యెట్టివిజ్ఞానబలంబునఁ గల్పింతు వఖిలలోకంబు లోలి
నతజనప్రియుఁడవు నా కట్టిసుజ్ఞాన మర్థిమైఁ గృపసేయుమయ్య వరద
సృష్టినిర్మాణేచ్ఛఁ జెంది నాచిత్తంబు దత్కర్మకౌశలిఁ దగిలి యుండి
యును గర్మవైషమ్యమును బొందకతమున దురితంబుఁ బొరయక తొలఁగునట్టి
తే. వెరవు నాకెట్లు గలుగు నవ్విధముఁ దలఁచి,కర్మవర్తను నను భవత్కరుణ మెఱసి
తగఁ గృతార్థునిఁ జేయవే నిగమవినుత, సత్కృపామూర్తి యోదేవచక్రవర్తి.
చ. భవదుదరప్రభూత మగుపద్మమునందు వసించి యున్న నే
నవిరళతావకీనకలితాంశమునం దనరారువిశ్వముం
దవిలి రచించుచున్ బహువిధంబులఁ బల్కెడివేదజాలముల్
శివతర మై ఫలింపఁ గృపసేయుము భక్తఫలప్రదాయకా. 312
చ. అని యనుకంప దోఁప వినయంబునఁ జాఁగిలి మ్రొక్కి చారులో
చనసరసీరుహుం డగుచు సర్వజగత్పరికల్పనారతిం
దనరిననన్నుఁ బ్రోచుటకుఁ దా నిటు సన్నిధి యైనయీశ్వరుం
డనయము నాదుదుఃఖము దయామతిఁ బాపెడు మంచు నమ్రుఁ డై. 313
క. వనరుహసంజాతుఁడు నెమ్మనమున హర్షించె ననుచు మైత్రేయమహా

ముని ఘనుఁ డగువిదురునకుఁ, వినయంబున నెఱుఁగఁజెప్పి వెండియుఁ బలికెన్.

మ. వనజాతప్రభవుండు కేవలతపోవ్యాసంగుఁ డై పద్మలో
చను గోవిందు ననంతు నాథ్యుఁ దనవాక్చక్తిఁ నుతింపఁ సుధా
శనవంద్యుండు ప్రసన్నుఁ డై నిఖిలవిశ్వస్థాపనాలోకనం
బునఁ జూచెఁ విలయప్రభూతబహువారిపూరంబులఁ ద్రెళ్ళిడిన్. 315

తే. అట్లు వొడగని యార్తుఁ డై నట్టిపద్మ, భవునివాంఛిత మాత్మఁ దీర్పంగఁ దలఁచి
యతనిమోహనివారక మైనయట్టి, యమృతరసతుల్యమధురవాక్యముల ననియె.

చ. తలకొని నీయొనర్చుపని తప్పి మదిం దలపోయుదుఃఖముం
దలఁగుము నాదులీలకుఁ బ్రధానగుణం బగుసృష్టికల్పనం
బలవడఁ జేయు బుద్ధి హృదయంబునఁ జొన్పి తపస్సమాధిని
స్థల నతిభక్తులఁ ననుఁ బ్రసన్నునిఁ జేయుము చెందు కోరికల్. 317

క. నీవొనరించుతపోవి, ద్యావిభవవిలోకనీయ మగునీసృష్టిం
గావింపుము లోకంబుల, లో వెలిఁగెడినన్నుఁ గందు లోకస్తుత్యా. 318

క. నాలోనిజీవకోటులు, వాలాయము నీకుఁ గానవచ్చు నిపుడు నీ
వాలోకింపుము దారువి, లోలహుతాశనునికరణి లోకస్తుత్యా. 319

సీ. నలు వొంద నఖిలజీవులయందుఁ గలనన్నుఁ దెలిసి సేవింపుము నలినగర్భ
భవదీయదోషముల్ వాయును భూతేంద్రియాశ్రయవిరహిత మై విశుద్ధ
మైనజీవుని విమలాంతరాత్ముఁడ నైన నను నేకముగఁ జూచునరుఁడు మోక్ష
పదమార్గవర్తి యై భాసిల్లు బ్రహ్మాండమందును వివిధకర్మానురూప

తే. పద్ధతులఁ జేసి పెక్కురూపముల నొందు, జీవతతి రచియించునీచిత్తమెపుడు
మత్పదాంబుజయుగళంబుమరగియున్న, కతన రాజసగుణమునఁ గలుగదఘము.

క. విను మదియుఁ గాక ప్రాణుల, కనయము నెఱుఁగంగ రానియనఘుఁడఁ దేజో
ధనుఁడఁ బరేశుఁడ నీచే, తను గానంబడితి నిదె పితామహ కంటే. 321

వ. మఱియు భూతేంద్రియగుణాత్ముం డనియు జగన్మయుం డనియు నన్ను నీచిత్తం
బునందుఁ దలంపుము తామరసనాళవివరపథంబు వెంటం జని జలంబులలోనం
జూడం గోరినట్టిమదీయస్వరూపంబు. 322

క. నీ కిప్పుడు గానంబడె, నాకులకును సురగపతిపినాకుల కైనన్
వాకొనఁగం దలపోయను, రాకుండుమదీయరూపరమ్యత్వంబుల్. 323

క. కావున మచ్చారిత్రక, థావిలసిత మైనసుమహిత స్తవము జగ
త్పావనము విగతసంశయ, భావుఁడ వై బుద్ధి నిలుపు పంకజజన్మా. 324

క. సగుణుఁడ నై లీలార్థము, జగములఁ గల్పింపఁ దలఁచుచతురుని నన్నున్
సగుణునిఁ గా నుతియించితి, దగ సంతస మయ్యె నాకుఁ దామరసభవా. 325

క. ఈమంజుస్తవరాజము, నీమనమునఁ జింతఁ దక్కి నిలుపుము భక్తిన్

ధీమహిత నీమనంబునఁ, గామించినకోర్కు లెల్లఁ గలుగుం జుమ్మీ. 328
క. అనుదినమును ద్రిజగత్పావన మగునీమంగళ స్తవంబుఁ బఠింపన్
వినినను జనులకు నేఁ బోడ, గనఁబడుదు నవాప్తసకల కాముఁడ నగుచున్.
తే. వనతటాకోపనయనవివాహదేవ, భవననిర్మాణభూమ్యాదివివిధదాన
జపతపోవ్రతయోగయజ్ఞములఫలము, మామక స్తవఫలము సమంబు గాదు.
క. జీవావలిఁ గల్పించుచు, జీవావలిలోనఁ దగ వసించుచుఁ బ్రియవ
స్త్వావలిలోపలఁ బ్రియవ, స్త్వావలి యై యుండుదునన్ను ననిశముఁ బ్రీతిన్.329
క. తలఁపుము మత్ప్రీతికి నై, కలిగించితి నిన్ను భువనకారణ నాలో
పల నడఁగి యేక మై ని,శ్చలగతి వసియించి యున్న జగముల నెల్లన్. 330
తే తగ నహంకారమూలతత్త్వంబునొంది, నీవు పుట్టింపు మనుచు రాజీవభవుఁడు
వినఁగ నానతి యిచ్చి యవ్విష్ణుఁ డభవుఁ, డంత నంతర్హితుం డయ్యెననఘచరిత.
క. అని చెప్పిన మైత్రేయునిఁ, గనుఁగొని విదురుండు వలికెఁ గడుముద మొప్పన్
జననుత నలినదళాక్షుఁడు, సనినం బద్మజుఁడు దేహసంబంధమునన్. 332
క. మానససంబంధంబును, బూనినయాసర్గ మెట్లు పుట్టించె దయాం
భోనిధి వై నా కింతయు, మానుగ నెఱిఁగింపవయ్య మహితవిచారా. 333
వ. అనవుడు నమ్మునివరేణ్యుండు విదురున కిట్లనియెఁ బుండరీకాక్షువరదానప్రభావం
బునం బంకజాసనుండు శతదివ్యవత్సరంబులు భగవత్పరంబుగాఁ దపంబు గా
వించి తత్కాలవాయువుచేఁ గంపితం బగునిజనివాసం బయినపద్మంబును వా
యువును జలంబులను గనుంగొని యాత్మీయతపశ్శక్తిచేత నభివృద్ధిం బొందిన
విద్యాబలంబున వాయువు బంధించి తోయంబులతోడ నొక్కతోయంబ సమ
స్తంబునుం గ్రోలి యంత గగనవ్యాపి యగుజలజంబును గనుంగొని. 334
ఉ. వారిజసంభవుండు బుధవంద్యుఁడు చిత్తమునం దలంచె దై
త్యారిఁ బయోవిహారి సముదంచితహారి నతాఖిలామృతా
హారి రమాసతీహృదయహారి నుదారి విదూరభూరిసం
సారి భవప్రహారి విలసన్నుతసూరి నఘారి నయ్యెడన్. 335
తే. అట్లు దలఁచి సరోజజుం డంబుజమును, గగనతలమునఁ జూచి యాకమలకోశ
లీనమైయున్న లోకవితానములను, నొయ్యఁ బోడగనిహరిచే నియుక్తుఁడైన.
తే. వానిఁగాఁ దన్నుఁ దలఁచి యవ్వనరుహంబు
లోపలికిఁ బోయి ము న్నందులోన నున్న
ముజ్జగంబులఁ జూచి యిమ్ముల సృజించె
మఱి చతుర్దశభువనముల్ మహిమఁ జేసి. 337
క. పరఁగ సుధాశనతిర్య,ఙ్నర వివిధస్థావరాదినానాసృష్టి
స్ఫురణ నజుం డొనరించెం, బరువడి నిష్కామధర్మఫలరూపమునన్. 338

వ. ఇట్లు భువనంబులఁ బద్మజుండు గల్పించెనని మైత్రేయుండు విదురున కెఱింగించిన.

క. విదురుఁడు దురితావనిభృ,ద్భిదురుఁడు మునివరునిఁ జూచి ప్రియము మనమునం
గదురఁగ నిట్లని పలికె న,తిదురంతం బయినవిష్ణుదేవునిమహిమన్. 340

తే. అమరె భువనంబు లతనికాలాఖ్యతయును, గణుతిసేయు తదీయలక్షణము లర్థి
నాకు నెఱిఁగింపుమయ్య వివేకచరిత, యనినమైత్రేయుఁ డవ్విదురునకు ననియె.

సీ. ఆద్యంతశూన్యంబు నవ్యయం బై తగు తత్త్వ మింతకు నుపాదాన మగుట
గుణవిషయములు గైకొని కాలమును మహదాదిభూతములు దన్నాశ్రయింపఁ
గాలానురూపంబుఁ గైకొని యీశుండు దనలీలకై తనుఁ దా సృజించెఁ
గర మొప్ప నఖిలలోకములందుఁ దానుండుఁ దనలోన నఖిలంబుఁ దనరుచుండుఁ

తే. గాన విశ్వమ్మునకుఁ గార్యకారణములు, దాన యమ్మహాపురుషునితనువువలనఁ
బాసి విశ్వంబు వెలినై ప్రభాసమొందె,మానితాచార యీవర్తమానసృష్టి.

క. తెఱఁగొప్ప నఖిలవిశ్వముఁ, బురుషోత్తముమాయచేతఁ బుట్టుం బెరుఁగున్
విరతిం బొందుచు నుండుం, గర మర్థిన్ భూతభావికాలములందున్. 343

వ. అట్టిసర్గంబు నవవిధం బందుఁ బ్రాకృతవైకృతంబులు గాలద్రవ్యగుణంబు లను త్రివిధం బగుభేదంబుచేఁ బ్రతిసంక్రమంబు లగుచు నుండు నందు మహత్తత్త్వంబు ప్రథమసర్గం బది నారాయణసకాశంబున గుణవైషమ్యంబునం బొందు ద్రవ్యజ్ఞానక్రియాత్మకం బైనయహంకారతత్త్వంబు ద్వితీయసర్గంబు శబ్దస్పర్శరూపరసగంధంబు లనుపంచతన్మాత్రద్రవ్యశక్తియుక్తం బైనపృథివ్యాదిభూతసర్గంబు మూఁడవది యై యుండు జ్ఞానేంద్రియంబు లైనత్వక్చక్షుశ్శ్రోత్రజిహ్వాఘ్రాణంబులుఁ గర్మేంద్రియంబు లైనవాక్పాణిపాదపాయూపస్థములు ననుదశవిధేంద్రియజననంబు చతుర్థసర్గంబు సాత్త్వికాహంకారజనితం బైనసుమనోగణసర్గం బైదవసర్గం బై యొప్పునది మనోమయం బై యుండు జీవలోకంబునకు నబుద్ధికృతంబు లైనయావరణవిక్షేపంబులం జేయుతామససర్గం బాఱవదై యుండు నియ్యాఱు నీశ్వరునకు లీలార్థంబు లయినప్రాకృతసర్గంబు లయ్యె నింక వైకృతసర్గంబు లేడవది మొదలుగాఁ గలుగు నవి వినిపింతు వినుము పుష్పోత్పత్తిరహితంబులై ఫలించెడు నశ్వత్థోదుంబరపనసన్యగ్రోధాదు లైనవనస్పతులును బుష్పితంబు లై ఫలపాకాంతంబు లైనవ్రీహియవముద్గాద్యోషధులును నారోహణానపేక్షంబు లైన మాలతీమల్లికాదిలతలును ద్వక్సారంబు లైనవేణ్వాదులును గఠినీభూతమూలంబులును శిఖావిస్తృతంబులును నగులతావిశేషరూపంబు లైనవీరుధంబులును బుష్పవంతంబు లయి ఫలప్రాప్తంబు లగుచూతాదిద్రుమంబులును నవ్యక్తచైతన్యంబులు నూర్ధ్వస్రోతంబులు నంతస్స్పర్శంబులుఁ దమఃప్రాయంబులు నై స్థావరంబు లయినయీయాఱు నేడవసర్గం బయ్యె నెనిమిదవసర్గం బిరువదియెనిమిది భేదంబులు గలిగి శ్వస్తనాదిజ్ఞానశూన్యంబు లయి యాహారాదిజ్ఞానమాత్ర

నిష్ఠంబు లయి ఘ్రాణంబువలన నెఱుంగందగినవాని నెఱుంగుచు హృదయంబున దీర్ఘానుసంధానరహితంబులై వర్తించుద్విశఫంబులు గలవృషభమహిషాజకృష్ణసూకరోష్ట్రగవయ రురు మేష ముఖరనవకంబును నేకశఫంబు గలఖ రాశ్వాశ్వతర గౌర శరభ చమర్యాదిషట్కంబును బంచనఖంబులు గలశునక సృగాల వృకవ్యాఘ్రమార్జారశశ శల్యక సింహకపి గజకూర్మ గోధాముఖభూచరద్వాదశకంబును మకరాదిజలచరంబులును గంక గృధ్ర బక శ్యేనభాస భల్లూక బర్హి హంససారసచక్రవాక కాకోలూకాదిఖేచరంబులును మొదలుగాఁగలది తిర్యక్సర్గం బయ్యె నర్వాక్స్రోతం బై యేకవిధం బగుమానుషసర్గంబు రజోగుణప్రేరితంబై కర్మకరణదక్షంబై దుఃఖం బందును సుఖంబు గోరు నది దొమ్మిదవసర్గం బనందగు నీత్రివిధసర్గంబులు వైకృతసర్గంబు లనంబడు నింక దేవసర్గంబు విను మఱియు నెనిమిదెఱంగులు గలిగి యుండు నందు విబుధపితృసురాదులు మూఁడును గంధర్వాప్సరస లొకటియు యక్షరక్షస్సు లేకంబును భూతప్రేతపిశాచంబు లొకటియు సిద్ధచారణవిద్యాధరు లేకంబును గిన్నరకింపురుషు లొకటియునుంగా దేవసర్గం బయ్యె నిట్టిబ్రహ్మనిర్మితంబు లైనదశవిధసర్గంబులు నెఱింగించితి నింక మనువులం దదంతరంబుల నెఱింగించెదఁ గల్పాదులయందు నీప్రకారంబున స్వయంభూతుండును నమోఘసంకల్పుండును నగునప్పుండరీకాక్షుండు రజోగుణయుక్తుండై స్రష్ట యగుచు స్వస్వరూపం బయినవిశ్వంబు నాత్మీయసామర్థ్యంబునం గల్పించె నయ్యీశ్వరునిమాయావ్యాపారంబులచే నీసృష్టియందు నద్యావర్తంబులం బడి భ్రమించుచున్నమహీరుహంబులుంబోలెఁ బూర్వాపరభావంబు లెఱుంగం బడకుండు నీకల్పంబునం దుండుదేవాసురాదులు ప్రతిమన్వంతరంబునందును నిట్లు నామరూపంబులచే నిర్దేశింపంబడుదురు మఱియు నిం దొక్క విశేషం బెఱింగించెదఁ గౌమారసర్గం బనునది దేవసర్గాంతర్భూతం బయ్యును బ్రాకృతవైకృతోభయాత్మకం బై దేవత్వమనుష్యత్వరూపం బైనసనత్కుమారాదిసర్గం బనం బడె నమోఘసంకల్పుం డైనపుండరీకాక్షుండు దనుఁ దాన యిట్లు విశ్వభేదంబును గల్పించె నని మైత్రేయుండు విదురునకుం జెప్పి కాలలక్షణం బెఱింగించువాఁడై యి ట్లనియె. 344

సీ. భువిఁ దనకార్యాంశమునకు నంతము నన్యవస్తుయోగంబు నేవలన లేక
ఘటపటాదికజగత్కార్యంబునకు నిజసమవాయకారణత్వమునఁ బరఁగి
జాలసూర్యమరీచిసంగతగగనస్థమగుత్రసరేణుషడంశ మరయఁ
బరమాణు వయ్యెఁ దత్పరమాణువం దర్కగతియెంతదడవు తత్కాలమగును
తే. సూక్ష్మకాలంబు విను మది సూర్యమండ, లంబు ద్వాదశరాశ్యాత్మకం బనంగఁ
గలుగు జగమున నొకయేఁడు గడచిచనినఁ, గాలమెంతగు నదిమహాకాలమనఘ.

వ. అందుఁ బరమాణుద్వయం బొక్కయణు వగు నణుత్రితయం బొక్కత్రసరేణు

వగు నవి మూఁడు గూడ నొక్క త్రుటి యగు నా త్రుటిశతం బొక్క వేధ యనం బరఁగు నట్టి వేధలు మూఁడు గూడ నొక్క లవం బనం దగు నవి మూఁడైన నొక్క నిమేషం బనం జను నిమేషత్రయం బొక్క క్షణం బగు క్షణపంచకం బొక్క కాష్ఠ యనం దగు నవి పదియైన నొక్క లఘు వన నొప్పు నట్టి లఘుపంచదశకం బొక్క నాడి యనం బరఁగు నట్టి నాడికాద్వయం బొక్క ముహూర్తం బయ్యె నట్టి నాడికలాఱైన నేడైన మనుష్యులకు నొక్క ప్రహరం బగు నదియ యామం బనం జను దివసపరిమాణవిజ్ఞేయం బగు నాడికోన్మానలక్షణం బెఱింగింతు వినుము షట్పలతామ్రంబునం బాత్రంబు రచియించి చతుర్మాషసువర్ణంబునం జతురంగుళాయామశలాకంబుఁ గల్పించి దానం దత్పాత్రమూలంబున ఛిద్రంబుఁ గల్పించి తచ్ఛిద్రంబునం బ్రస్థమాత్రతోయంబు పరిపూర్ణంబు నొందు నంతకాలం బొక్క నాడిక యగు యామంబులు నాలుగు సన నొక్క పగ లగు రాత్రియు నిప్పగిది జరగు నట్టి యహర్నిశంబులు గూడ మర్త్యుల కొకదివసం బగు నవి పదునేనైన నొక్క పక్షం బగు శుక్లకృష్ణనామంబులం బరఁగిన యప్పక్షంబులు రెండుగూడ నొక్క మాసం బగు నది పితృదేవతలకు నొక్క దివసం బగు నట్టి మాసంబులు రెండైన నొక్క ఋతు వగు షణ్మాసంబు లరిగిన నొక్క యయనం బగు దక్షిణోత్తరనామంబులం బరఁగినట్టి యయనంబులు రెండు గూడి ద్వాదశమాసంబులైన నొక్క సంవత్సరం బగు నది దేవతలకు నొక్క దివసంబు నట్టి సంవత్సరశతంబు నరులకుం బరమాయువై యుండుఁ గాలాత్ముండును నీశ్వరుండును నైన సూర్యుండు గ్రహనక్షత్రతారాచక్రస్థుం డై పరమాణ్వాదిసంవత్సరాంతం బైన కాలంబునం జేసి ద్వాదశరాశ్యాత్మకం బైన జగంబున సౌరబార్హస్పత్యసావనచాంద్రనాక్షత్రమాన భేదంబులం గానంబడుచున్న వాఁడై సంవత్సరపరీవత్సరేడావత్సరానువత్సరవత్సరనామంబుల సృజ్యం బైన బీజాంకురంబుల శక్తిం గాలరూపం బైన స్వశక్తిచేత నభిముఖంబుగాఁ జేయుచుఁ బురుషులకు నాయురాదివ్యయంబులం జేసి విషయాసక్తి నివర్తింపం జేయుచుం గోరికలు గలవారికి యజ్ఞముఖంబులం జేసి గుణమయంబు లైన స్వర్గాదిఫలంబుల విస్తరింపం జేయుచు గగనంబునఁ బరువువెట్టు వత్సరపంచకప్రవర్తకుఁ డగు మార్తాండునకుం బూజ గావింపు మని మైత్రేయుండు పలికిన విదురుం డి ట్లనియె. 346

క. నరపితృసురపరమాయుగ, పరిమాణము లెఱుఁగ నాకుఁ బలికితివి మునీ
శ్వర యెఱిఁగింపు త్రిలోకో, పరిలోకవిలోకనైకపరు లగువారిన్. 347

ఉ. పూనిన యోగసిద్ధి దగఁ బొందిన నేత్రయుగంబునన్ బహి
ర్జ్ఞానము గల్గి యుండి భువనంబులఁ జూచుచు నుండువారికి
న్మానుగఁ గల్గుకాలగతి నా కెఱిఁగింపు మునీంద్ర నావుడు
న్మానయశాలి యవ్విదురు నాదర మొప్పఁగఁ జూచి యి ట్లనున్. 348

సీ. జననుత కృతయుగసంఖ్య నాలుగువేలు దివ్యవర్షములు దదీయసంధ్య
లెనుబదినూఱేండ్లు విను త్రేత వత్సరత్రిసహస్రము లగుఁ దదీయసంధ్య
లాఱునూఱేఁడులు నగు ద్వాపరము రెండువేలవత్సరములవెలయు సంధ్య
లోలి నన్నూఱేఁడు లొగిఁ గలియుగము సహస్రవర్షములు సంధ్యాంశమరయ
తే. రెండునూఱేఁడులును సిల్చి యుండుఁ జువ్వె
యనఘ సంధ్యాంశమధ్యంబునందు ధర్మ
మతిశయించును సంధ్యాంశమందు ధర్మ
మల్పమై కానఁబడు చుండు ననఘచరిత. 349

వ. మఱియు ధర్మదేవత కృతయుగంబున నాలుగుపాదంబులును త్రేతయందు మూఁడుపాదంబులును ద్వాపరంబునం బాదద్వయంబును గలియుగంబున నేకపాదంబును గలిగి సంచరించు నట్లగుటం జేసి. 350

క. పాదవిభేదంబున మర్త్యాదులును దఱుఁగు నధర్మ మాకొలఁదినె యు
త్పాదిల్లి వృద్ధిఁ బొందు ధరాదివిజులు పాపబుద్ధిరతు లగుదు రిలన్. 351

సీ. భూర్భువస్స్వర్లోకములకంటెఁ బొడువునఁ గడునొప్పుసత్యలోకంబునందు
నుండుబ్రహ్మకుఁజతుర్యుగసహస్రము లేఁగ దివమొక్కటియగురాత్రియునునిట్ల
చన ధాత నిద్రవో జగము లడంగు మేల్కనిచూడ మరల లోకములు పుట్టుఁ
ద ద్దినమ్మునఁ జతుర్దశమను లగుదు రం దొక్కొకమనువున కొనర దివ్య
తే. యుగములోలినిడెబ్బదియొక్కమాఱు, ననిన మనుకాలమయ్యె నమ్మనుకులంబు
సురలు మునులును సప్తర్షు లరయ భగవదంశమునఁబుట్టి పాలింతు రఖిలజగము.

క. హరి పితృ సుపర్వతిర్యఙ్నరరూపములన్ జనించి నయమున మన్వం
తరముల నిజసత్త్వంబునఁ బరిపాలించును జగంబుఁ బౌరుష మొప్పన్. 353

క. క్రమమునఁ ద్రైవర్గికసర్గము సెప్పంబడె సరోజగర్భుఁడు దివసాం
తమునఁ దమఃపిహితపరాక్రముఁడై శయనించు నిద్రఁ గైకొని యంతన్.

సీ. ఆరాత్రి భువనత్రయము దమఃపిహితమై భానుచంద్రులతో విలీనమైన
సర్వాత్ముఁ డగుహరి శక్తిరూపం బయి కడఁగి వెలుంగుసంకర్షణాగ్ని
భువనత్రయంబును దవిలి దహింప నయ్యనలకీలలఁ బొడమినమహోష్మ
మలమినఁ గమలి మహర్లోకవాసులు జనలోకమునకును జనుదు రపుడు
తే. విలయసమయసముత్కటవిపులచండ
వాతధూతోర్మిజాలదుర్వారవార్ధి
భువనములు ముంచు నమ్మూఁడు భువనములను
దత్పయోరాశిమీఁదఁ బద్మావిభుండు 355

ఉ. చారుపటీర హీర ఘనసార తుషార మరాళ చంద్రికా
పూర మృణాళ హార పరిపూర్ణసుధాకర కాశ మల్లికా

సారనిభాంగశోభితభుజంగమతల్పమునందు యోగని
ద్రారతిఁ జెంది యుండు జలరస్థితభూర్భువరాదిలోకుఁ డై. 356

క. జనలోకనివాసకు లర్థిని వినుతింపంగ నతులదివ్యప్రభ చేఁ
దనరుచు మీలితనిజలోచనుఁ డై వసియించు నతఁడు సముచితలీలన్. 357

వ. ఇవ్విధంబున. 358

సీ. కైకొని బహువిధకాలగత్యుపలక్షితము లై యహోరాత్రతతులు జరగ
శతవత్సరంబులు జనులకుఁ బరమాయు వైనరీతిని బంకజాసనునకుఁ
బరమాయు వగు శతాబ్దంబు లందుల సగ మరిగిన నదియ పరార్ధ మండ్రు
గాన పూర్వార్ధంబు గడచుటఁ జేసి ద్వితీయపరార్ధంబు దీని పేరు

తే గడఁగి పూర్వపరార్ధాదికాలమందు, బ్రహ్మకల్పాఖ్య నెంతయుఁ బరఁగు నందు
బ్రహ్మయుదయించుటం జేసి బ్రహ్మకల్ప, మనియు శబ్దాత్మక బ్రహ్మమనియు నెగడె.

క. విను మెన్నఁడు పంకజనాభునినాభీసరసియందు భువనాశ్రయ మై
తనరినపద్మము వొడవడు, నసఘా యది పద్మకల్ప మన విలసిల్లున్. 360

వ. పూర్వపరార్ధాదినిం గలిగినబ్రహ్మకల్పంబుఁ జెప్పితి నింక ద్వితీయపరార్ధంబు
మొదల నెన్నఁడేని హరి సూకరాకారంబు దాల్చె నది వరాహకల్పం బనం
దగు నట్టివరాహకల్పం బిపుడు వర్తమానం బగు చున్నది వెండియు. 361

సీ. దీపింపఁ గాలస్వరూపుఁ డై నట్టిపద్మాక్షుఁ డనంతుఁ డనాదిపురుషుఁ
డఖిలవిశ్వాత్మకుఁ డగునీశునకుఁ బరమాణ్వాదియుగపరార్ధాంత మగుచు
జరగునీకాలంబు చర్చింప నొక్కనిమేషకాలం బయి మెలఁగు చుండుఁ
గాని యీశ్వరునకుఁ గర్త గాఁ జాల దిక్కాలంబు విను మది గాక దేహ

తే. మందిరార్థాదికర్త్రాభిమానశీలు, రై నవానికి నాశ్రయం బగుటఁ జేసి
యరయ హరి తద్గుణవ్యతికరుఁడు గాన, కాల మష్మేటి కెన్నఁడుఁ గర్త గాదు.

వ. మఱియు షోడశవికారయుక్తం బై పృథివ్యాదిపంచభూతపరివృతం బయి దశా
వరణంబులు గలిగి పంచాశత్కోటివిస్తీర్ణం బై బ్రహ్మాండకోశంబు దనర్చుచుండు.

చ. హరి పరమాణురూపమున నందు వసించి విరాజమానుఁ డై
సరి వెలుఁగొందు నిమ్ముల నసంఖ్యము లైనమహాండకోశముల్
నెఱిఁ దనయందు డింద నవనీరజనేత్రుఁ డనంతుఁ డాద్యుఁ డ
క్షరుఁడు పరాపరుం డఖిలకారణకారణుఁ డప్రమేయుఁ డై. 364

క. నిరతిశయోజ్జ్వలతేజ, స్స్ఫురణం దనరారుపరమపురుషుని విష్ణుం
బురుషోత్తము వర్ణింపను, సరసిజభవభవుల కైన శక్యమె చెపుమా. 365

క. అని మైత్రేయుఁడు విదురుం, గనుఁగొని వెండియును బలికెఁ గాలాహ్వయుఁ డై
తనరినహరిమహిమల నే, వినిపించితి సృష్టిమహిమ విను మెఱిఁగింతున్. 366

వ. పరమేష్ఠి యీసృష్ట్యాది నహ మ్మనుదేహాభిమానబుద్ధిం గలమోహంబును నంగ

నాసంగమ ప్రక్ళందనాదిగ్రామ్యభోగేచ్ఛలు గలమహామోహంబును దత్ప్రతి ఘాతజాతం బైనక్రోధంబునందుఁ గలుగునంధతామిస్రంబును దన్నాశంబునం దహ మేవ మృతోఽస్మి యను తామిస్రంబును జిత్తవిభ్రమంబును ననునవిద్యా పంచకమిశ్రంబుగా సర్వభూతావలిం బుట్టించి యాత్మీయచిత్తంబునం బాప సృష్టిఁ గల్పించుటకుఁ బశ్చాత్తాపంబు నొంది భగవద్ధ్యానామృతపూతమాన సుండై యూర్ధ్వరేతస్కులును బరమపవిత్రులును నైనసనకసనందనసనత్కు మారసనత్సుజాతు లనుమునుల సత్త్వగరిష్ఠుల ధీరజనోత్తముల నార్యుల హరి ప్రపన్నులంగా దివ్యదృష్టిం గల్పించి వారలం జూచి మీమీయంశం బులం బ్రజలం బుట్టించి ప్రపంచంబు వృద్ధిఁ బొందింపుం డనిన వారలు తద్వచ నంబు లపహసించుచుఁ బద్మజుం గని మోక్షధర్ములును నారాయణపారాయణు లును నై ప్రపంచనిర్మాణంబునకుఁ బ్రతికూలవాక్యంబులు వలికిన నుదయించిన క్రోధంబు బుద్ధిచే నిగ్రహింపఁబడినను నరవిందసంభవునిభ్రూమధ్యంబువలనం గ్రోధస్వరూపంబున నీలలోహితుండు నిఖిలసురాగ్రజుండై యుదయించుచు నాక్రందనం బొనరించె నంత. 367

మ. జననం బందిననీలలోహితుఁడు గంజాతాసనుం జూచి యి
ట్లను నోదేవ మదాఖ్య లెట్టివి మదీయావాసముల్ వీఁక నా
కనయంబు న్నెఱిఁగింపవే యనుడు నయ్యంభోజగర్భుండు లా
లనముం దోఁపఁ గుమార నీజననవేళం రోదనం బిచ్చుటన్. 368

తే. రుద్రనామంబు నీకు నిరూఢ మయ్యెఁ, జంద్రసూర్యానలానిలసలిలగగన
పృథివిప్రాణతపోహృదింద్రియము లనఁగఁ,గలుగు నేకాదశస్థానములు వసింప.

వ. అని వెండియు మన్యు మను మహాకాల మహ చ్ఛివ ఋతధ్వ జోరురేతోభవ కాల వామదేవ ధృతవ్రతు లను నేకాదశనామంబులు గలిగి ధీ వృత్త్యశ నోమా నియు త్సర్పి రి లాంబి కేరావతీ సుధా దీక్షా నామపత్నీ సమేతుండ వై పూర్వనియుక్తంబు లయిన నామంబులం దత్తన్నివాసంబుల వసియించి ప్రజలం గల్పింపు మని నిర్దేశించిన భగవంతుం డగునీలలోహితుండు విశ్వ గురుం డైనపితామహునిచే నియుక్తుం డై సత్త్వాకృతిస్వభావంబుల నాత్మ సము లైనప్రజలం గల్పించె. 370

ఉ. రుద్రునిచేత నీగతి నిరూఢమతిం సృజియింపఁబడ్డయా
రుద్రగణంబు లోలి నవరుద్ధతవిశ్వము మ్రింగె నమ్మహో
పద్రవశాంతి కై యజుఁడు భర్గులఁ జూచి కుమారులార మీ
రౌద్రవిలోకనానలభరంబునఁ గ్రాఁగె సమస్తలోకముల్. 371

క. మీసృష్టి సాలు నింకం, ధీసత్తములార వినుఁడు ధృతి మీరు తపో
వ్యాసంగచిత్తు లై చనుఁ,డా సన్మంగళము లగు దృఢంబుగ మీకున్. 372

మ. భగవంతుం బురుషోత్తముం హరిఁ గృపాపాథోధి లక్ష్మీశ్వరున్
సుగుణభ్రాజితు నచ్యుతుం బరుఁ బరంజ్యోతిం బ్రభుం సర్వభూ
తగుహావాసు నధోక్షజుం శ్రితజనత్రాణైకపారీణు నం
జగదాత్ముం గనుచుండు రాయ్యలు దపశ్శక్తిన్ స్ఫుటజ్ఞానులై. 373

వ. అనిన విని. 374

ఉ. కైకొని యిట్లు పంకరుహగర్భనియంత్రితులైనరుద్రులు
ద్రేకముఁ దక్కి కానలకు ధీయుతులై తప మాచరింప న
స్తోకచరిత్రు నేఁగిరి చతుర్ముఖుఁ డంతఁ బ్రపంచకల్పనా
లోకనుఁ డై సృజించె జనలోకశరణ్యుల ధీవరేణ్యులన్. 375

తే. వినుము భగవద్బలాన్వితవినుతగుణులు, భువనసంతానహేతువిస్ఫురణకరులు
పద్మసంభవతుల్యప్రభావయుతులు, పదురు గొడుకులు పుట్టిరి భావ్యయశులు

సీ. అరవిందసంభవునంగుష్ఠమున దక్షుఁ డూరువువలనను నారదుండు [పు
నాభిఁబులహుఁడు గర్ణములఁబులస్త్యుండు త్వక్కునభృగువు హస్తమునఁగ్రతు
నాస్యంబువలన నయ్యంగిరసుఁడు ప్రాణమున వసిష్ఠుఁడు మనమున మరీచి
గన్నుల నత్రియుఁ గాఁ బుత్రదశకంబు గలిగిరి వెండియు నలినగర్భు

తే. దక్షిణస్తనమువలన ధర్ముఁ డొదవె, వెన్నువలనను నుదయించె విశ్వభయద
మైనమృత్యు వధర్మంబునంద కలిగె, నాత్మఁ గాముండు జననమునందె మఱియు.

సీ. భ్రూయుగళంబునఁ గ్రోధంబు నధరంబునందు లోభంబు నాస్యమున వాణి
యును మేఢ్రమందుఁ బయోధు లపానంబునందు నఘాశ్రయుఁ డైననిరృతి
లాలితచ్ఛాయవలన దేవహూతివిభుండు గర్దముఁడును బుట్టి రంత
నబ్జజుఁ డాత్మదేహమున జనించినభారతిఁ జూచి విభ్రాంతిఁ బొరసి

తే. పంచశరబాణనిర్భిన్నభావుఁ డగుచుఁ, గూఁతురని పాపమునకు సంకోచపడక
కవయఁ గోరినజనకునిఁ గని మరీచి, మొదలుగాఁ గలయమ్మునిముఖ్యు లెఱిఁగి.

వ. ఇట్లనిరి. 379

ఉ. చాలుఁ బురే సరోజభవ సత్పథవృత్తిఁ దొఱంగి కూఁతు ని
ట్లోలరి వై రమింప హృదయంబునఁ గోరుట ధర్మరీతియే
బేలరి వైతి నీతగవుఁ బెద్దతనంబును నేలపాలుగా
శీలము వోవఁ దట్టి యిటు సేసినవారలు మున్ను గల్గిరే. 380

ఉ. నీవు మహానుభావుఁడ వనింద్యచరిత్రుఁడ విట్టిచోట రా
జీవభవుండు దా విధినిషేధము లాత్మ నెఱుంగఁ డయ్యె నీ
భావభవప్రసూనశరబాధితుఁ డై తనకూఁతుఁ బొందెఁ బో
వావి దలంప లే కనుచు వారక లోకులు ప్రువ్వఁ దిట్టరే 381

క. పాపము దలఁపక నిమిషము, లోపలఁ జెడుసౌఖ్యమునకు లోనైతివె యిం

తే పో ధారుణిఁ 'గామ్యాన్ధోఽపి న పశ్యతి' యనంగఁ దొల్లియు వినమే 382

మ అని యిబ్భంగి మునీంద్రు లాడినకఠోరాలాపముల్ వీనుల
న్విని లజ్జావనతాననుం డగుచు నానీరేజగర్భుండు స
య్యన దేహంబు విసర్జనీయముగఁ జేయన్ దిక్కు లేతెంచి త
త్తనువుం గైకొనఁ బుట్టె దిక్కలిత మై తామిస్రనీహారముల్. 383

వ. అంత. 384

చ. ఉడుగక పంకజాతభవుఁ డొండొకదేహముఁ దాల్చి ధైర్యముల్
విడువక సృష్టిపూర్వసమవేతమునన్ సృజియించునేర్పు దాఁ
బొడమమి కాత్మలోనఁ దలపోయుచు నుండఁ జతుర్ముఖంబులన్
వెడలె ననూనరూపముల వేదము లంచితధర్మయుక్తితోన్. 385

తే. మఱియు మఖములు మహితకర్మములుఁ దంత్ర
ములును నడపల్లు నాశ్రమములుఁ దదీయ
ముఖచతుష్కమునందున బొడమె ననిన
విని మునీంద్రునిఁ జూచి యవ్విదురుఁ డనియె. 386

క. తోయజసంభవుఁ డత్తఱి, నేయేముఖమండలమున నేయేసృష్టిన్
ధీయుతుఁ డై సృజియించెను, బాయక యత్తెఱఁగుఁ దెలియఁబలుకుము నాకున్.

వ. అని యిట్లు విదురుం డడిగిన మైత్రేయుం డతనితో ని ట్లనియె ఋగ్యజుస్సామాథర్వంబు లనువేదంబులును హోతృకర్మంబు లయినయప్రగీతమంత్రస్తోత్రంబులగుశస్త్రంబులును నధ్వర్యుకర్మం బైనయిజ్యయు సంప్రగీతస్తోత్రం బయిన స్తుతియును నుద్గాతృప్రయోజ్యంబైనబుక్సముదాయరూపంబగుస్తోమంబును బ్రాయశ్చిత్తం బగుబ్రహ్మకర్మంబును నాయుర్వేదధనుర్వేదగాంధర్వవేదంబు లనునుపవేదంబులును విశ్వకర్మశాస్త్రం బగుస్థాపత్యంబును బ్రాగాదిముఖంబుల నుత్పన్నంబు లయ్యెఁ బంచమవేదం బగునితిహాసపురాణంబులు సర్వముఖంబులం గలిగె మఱియుఁ గర్మతంత్రంబులయినషోడశ్యుక్థ్యములును జయనాగ్నిష్టోమంబులును నాప్తోర్యామాతిరాత్రంబులును వాజపేయగోసవంబులును ధర్మపాదంబు లైనవిద్యాదానతపస్సత్యంబులును బ్రహ్మచర్యగృహస్థవానప్రస్థయత్యాశ్రమంబులును ననువీనికి నొక్కొక్కటికిం జతుర్విధంబు లైనవృత్తులును గలిగి యుండు నందు సావిత్రంబన బ్రహ్మచర్యం బది యుపనయనం బాదిగా దివసత్రయంబు గాయత్రి జపించుట యనుప్రాజాపత్యంబును వేదవ్రతచతుష్టయంబందుఁ బ్రతివ్రతంబును వ్రతులు సంవత్సరపర్యంతంబుగా నాచరింప నగుబ్రాహ్మంబును వేదగ్రహణాంతంబు నాచరింపం దగుబృహత్తును నైష్ఠికంబును నను బ్రహ్మచారివృత్తిచతుష్టయంబును ననిషిద్ధకృష్యాదివృత్తి యగువార్తయు యజనాదికర్మోపయుక్తం బైనయాచ్ఞాదిరూపధనసంచయంబును బరుల యాచింపకుండు నయా

చితం బగుశాలీనంబును క్షేత్రపతితకణిశకణసంగ్రహణరూపం బగు శిలోం ఛంబునుననుగృహస్థవృత్తులు నాలుగును నకృష్టపచ్యాహారు లగు వైఖాన సులును నూతనఫలంబు లబ్ధం బైనఁ బూర్వసంచితపదార్థత్యాగంబు గలవాల ఖిల్యులును బ్రాతఃకాలంబున నేదిక్కు విలోకింతు రద్దిక్కునకుం జని యచ్చట లభించుపదార్థంబుల భుజించి జీవించునౌదుంబరులును దమంత ఫలించి తరుపతితంబు లగుఫలంబులఁ దినుచుండు ఫేనపులును ననుచతుర్విధ వృత్తులు గలవానప్రస్థులును స్వాశ్రమవిహితకర్మంబులం బ్రధానుం డగు కుటీచకుండును గర్మం బుపసర్జనంబు నేసి జ్ఞానప్రధానుం డయినబహూ దుండును గేవలజ్ఞానాభ్యాసనిష్ఠుం డగుహంసుండును బ్రాప్తం బైనపరబ్రహ్మత త్త్వంబు గలనిష్క్రియుండును ననుసన్న్యాసిచతుర్విధవృత్తులును మోక్షఫల ప్రదం బై యాత్మానాత్మవివేకవిద్యారూపం బగునాన్వీక్షికియు స్వర్గాదిఫలప్ర దం బై కర్మవిద్యారూప మగుత్రయియు జీవనఫలప్రధానం బై కృష్యాదిరూపం బగువార్తయు నర్థసంపాదనైకప్రయోజనం బగుదండనీతియు మోక్షధర్మకా మార్థంబు లైనన్యాయవిద్యాచతుష్టయంబును భూర్భువస్సువ యనువ్యాహృ తులును బూర్వాదిముఖంబులవలన నుదయించె మఱియు నతనిహృదయాకా శంబువలనం బ్రణవంబును రోమంబులవలన నుష్ణిక్ఛందంబును ద్వగింద్రియంబు వలన గాయత్రీఛందంబును మాంసంబువలనఁ ద్రిష్టుప్ఛందంబును స్నాయువు వలన ననుష్టుప్ఛందంబును నస్థివలన జగతీచ్ఛందంబును మజ్జవలన పంక్తిచ్ఛం దంబును బ్రాణంబువలన బృహతీఛందంబును గకారాదిపంచవర్గాత్మకంబు లయినస్పర్శంబు లనుజీవుండును నకారాదిసర్వాత్మకం బైనదేహంబును నూష్మం బు లనుశషసహవర్ణచతుష్టయరూపంబు లగునింద్రియంబులును నంతస్థంబు లగుయరలవ యనువర్ణంబులు షడ్జాదిసప్తస్వరరూపంబు నాత్మబలంబు నయిన శబ్దబ్రహ్మంబును జతుర్ముఖునిలీలావిశేషంబున నుత్పన్నం బయ్యె వ్యక్తావ్యక్తం బై వైఖరీప్రణవాత్మకం బైనశబ్దబ్రహ్మంబువలనం బరమాత్మ యవ్యక్తాత్మకుం డగుటం జేసి పరిపూర్ణుండును వ్యక్తాత్మకుం డగుటం జేసి యింద్రాదిశక్త్యుపబృం హితుండును నై కానంబడుఁ బదంపడి యజుండు భూరివీర్యవంతు లయినఋషి గణంబులసంతతి యవిస్తృతం బని తలంచి పూర్వతనుపరిగ్రహంబు సాలించి యనిషిద్ధకామాసక్తం బైన దేహాంతరపరిగ్రహంబు నేసి నిత్యంబుఁ బ్రజాసృష్టి యందు వ్యాసక్తుండ నైనం బ్రజ లభివృద్ధినొందక యుండుట కేమి కారణంబగు నని యచ్చెరువొంది తద్వృద్ధి యగువిధం బాలోచించుచు దైవం బిచ్చట విఘా తుకంబు గాన తదానుకూల్యం బావశ్యకం బని దాని నెదురుచూచుచు యథో చితకృత్యకరణదక్షుం డగుచుండు చతుర్ముఖునిదేహంబు ద్వివిధం బయిన నట్టి రూపద్వయవిభాగంబు స్వరాట్టగుస్వాయంభువమనువును దన్మహిషి యగు

శతరూప యనుకన్యకయుం గా మిథునం బయి జనియించె నమ్మిథునంబువలనం బ్రియవ్రతోత్తానపాదు లనుపుత్త్రద్వయంబు నాకూతిదేవహూతిప్రసూతు లనుకన్యకాత్రయంబును గలిగి రందు నాకూతిని రుచికునకును దేవహూతిం గర్దమునకు బ్రసూతిం దక్షునకును నిచ్చె నీరలవలనఁ గలుగు ప్రజాసంతతుల చేత జగంబులు పరిపూర్ణంబు లయ్యె. 388

స్వాయంభువమనువు ప్రజావృద్ధి సేయుట.

క అని మైత్రేయుఁడు పలికిన, విని మనమున హర్ష మొదవ విదురుఁడు మునినా
థునిఁ జూచి పలికెఁ గ్రమ్మఱ, వనజోదరపాదభక్తివశమానసుఁ డై. 389

క. ఘనుఁడు స్వాయంభువునకుఁ బ్రియ, తనయుఁడు స్వాయంభువుండు దై తేయవిభే
దనసేవాచతురుండును, జనవినుతుం డాదిరాజసత్తముఁ డౌటన్. 390

క. అతనిచరిత్రం బవ్యాహతసుఖదము నిఖిలమంగళావహము సమం
చితముం గావున బుధసేవిత నా కెఱుఁగంగఁ బలుకవే మునితిలకా 391

క. అదియును గాక ముకుందుని, పదకమలమరందపానపరవశు లై పెం
పొదవినవారిచరిత్రము, సదమలమతి వినిన భవము సఫలము గాదే. 392

చ. అని విదురుండు పల్కిన దయాన్వితుఁ డై మునినాథచంద్రుఁ డి
ట్లను శ్రుతిశాస్త్రపాఠకలితాత్మకుఁ డైననరుండు పద్మలో
చనచరణారవిందయుగసంగము గల్గినసజ్జనుండు వాం
ఛినఫల మొందు భాగవతదివ్యకథాశ్రవణానురక్తిచేన్. 393

క. అని చెప్పి మునికులాగ్రణి, దనుజారికథాసుధాప్లుతస్వాంతుం డై
తనువునఁ బులకాంకురములు, మొనయఁగ నానందబాష్పములు జడి గురియన్.

సీ. వినిపింపఁదొడఁగె నాఘనుఁడు స్వాయంభువుఁ డంగనాయుక్తుఁడై యబ్జగర్భు
నకు మ్రొక్కి వినయవినమితోత్తమాంగుఁడై హస్తముల్ మొగిచియిట్లనియెఁబ్రీతి
జీవరాసులకు రాజీవసంభవ నీవ జననరక్షణవినాశముల కరయ
హేతుభూతుఁడవు మా కెద్ది యాచరణీయ మైనకర్మము దాని నానతిమ్ము

తే. ఎట్టికర్మంబు సేసిన నెసఁగు నీకు, నవహితం బై నసంతోష మాత్మ జుండు
జనకునకు భక్తిఁ బరిచర్య సలిపి కీర్తి, నంది నుతి కెక్కి వర్తించు నందు నిందు. 396

వ. కాన యెఱింగింపు మట్టిసత్కార్యంబు.

క. అని పలికిన స్వాయంభువ, మనుమృదుభాషలకు నలరి మనమునఁ గమలా
సనుఁ డనురాగము ముప్పిరిఁగొనఁ బ్రియతముఁ డైనసుతునకును నిట్లనియెన్.

చ. మునుకొని తండ్రియాజ్ఞఁ దల మోచి నిజోచితకృత్య మేమి వం
చినఁ దనశక్తియుక్తి నెడసేయక చేయుట పుండరీకలో
చనపదసేవ సేయుట ప్రజాపరిపాలనశాలి యౌటయుం
జనకునకుం సుతుండు పరిచర్య లొనర్చుట సువ్వె పుత్రకా. 398

వ. కావున. 399

మ. వివరింపన్ హరి యజ్ఞమూర్తిఁ బరముం విష్ణున్ హృషీకేశుఁ గే
శవుఁ బద్మాక్షుఁగుఱించి జన్నములు శశ్వద్భక్తిఁ గావింప మా
ధవుఁ డాత్మం బరితోషమొందు నతఁ డుద్యత్ప్రీతిఁ గైకొన్న లో
కవితానంబులు దుష్టి నొందు ననఘా కావింపుమా యజ్ఞముల్. 400

చ. అకుటిలభక్తిఁ గేశవసమర్పణబుద్ధిఁ గ్రతుక్రియల్ వొన
ర్పక విపరీతులై యముకరాసులు దంచి ఫలంబు నందఁ గా
నక చెడురీతి నూరక ధనవ్యయ మాటయ కాని మోక్షదా
యక మగుచున్న తత్ఫలము నందరు విష్ణుపరాఙ్ముఖక్రియుల్. 401

ఉ. కావున యజ్ఞముల్ హరి వికారవిదూరుఁగుఱించి చేయు నీ
భావము సూనృతవ్రత శుభస్థితిఁ జెందెడు నీకుమారులున్
నీవును నీధరాభరము నెమ్మి వహింపుము సజ్జనావలిం
బ్రోవుము ధర్మమార్గమునఁ బుత్రక దోషలతాలవిత్రకా. 402

క. అనవుడు నతనికి నతఁ డి, ట్లనియెన్ భవదీయ మైనయానతి యెట్లు
ట్లొనరించెద నాకును నా, తనయులకు వసించి యుండఁ దగునెల వెందున్.

శ్రీయజ్ఞవరాహావతారాభివర్ణనము.

తే. అరయ లేదు విధాత యీయఖిలజంతు, జాతములకెల్ల నాధారభూతమైన
ధరణి యిప్పుడు ఘనజలాంతర్నిమగ్న, మైనకతమునఁ జోటు లేదంటి దండ్రి.

క. కావున భూమ్యుద్ధరణము, గావించునుపాయ మిపుడు గైకొని నాకున్
దేవా నీ వెఱిఁగింపుము, నావుడుఁ బద్మజుఁడు దనమనంబునఁ దలఁచెన్. 405

మ. జలమధ్యంబున లీన మైనధరణీచక్రంబు నేనేర్పునన్
నిలుపన్ వచ్చును బూర్వమందు జగముల్ నిర్మించునాఁ డాది న
ప్పులఁ బుట్టించిన మీఁద నవ్వసుమతిం బుట్టించితిం బుత్ర య
ప్పులలోఁ గ్రుంకి రసాతలాంతరమునం బొందెం గదా పృథ్వియున్. 406

సీ. అఖిలజగత్కల్పనాటోపమునకుఁ బాల్పడిననాచేత నెబ్భంగి నిపుడు
దగిలి విశ్వంభరోద్ధరణంబు గావింప నగునని సర్వభూతాంతరాత్ముఁ
బురుషోత్తముని నవపుండరీకాక్షు లక్ష్మీపతిఁ దనమనస్థితునిఁ జేసి
తలపోయుచున్నఁ బద్మజునాసికావివరమ్మున యజ్ఞవరాహమూర్తి

తే. యర్థి నంగుష్ఠమాత్రదేహంబుతోడ, జననమంది వియత్తలస్థాయి యగుచు
క్షణములోపల భూరిగజప్రమాణ, మయ్యె నచ్చటిజనముల కద్భుతముగ. 407

సీ. అంతఁ బ్రజాసర్గమందు నియుక్తులైనట్టిమరీచ్యాదు లైనమునులు
మనుకుమారకులు నమ్మనుసహితంబుగ యజ్ఞవరాహంబు నర్థిఁ జూచి
[illegible]శ్చర్య మెట్లిందేనిఁ గలదె నాసారంధ్రనిర్గతస్తబ్ధరోమ

లోకంబు మనము విలోకింప నంగుష్ఠమాత్ర మై యీక్షణమాత్రలోన
తే. మహిమ దీపింప దంతిప్రమాణమును మ,హోన్నతం బై నగండశైలోపమంబు
నయ్యెననుచు వితర్కించి రజ్జభవుఁడు,హర్ష మిగురొత్త నిట్లని యపుడు దలఁచె.
క. నామనమునఁ గలదుగఖవి, రామముఁ గావించుకొఱకు రాజీవాక్షుం
డీమేర యజ్ఞపోత్రి, శ్రీమూర్తి వహించె నిది విచిత్రము దలఁపన్. 409
వ. అని వితర్కించుసమయంబున సూకరాకారుం డయినభగవంతుండు 410
తే. ప్రళయజీమూతసంఘాతభయదఘోరి, గర్జనాటోపభిన్నదిగ్ఘనగభీర
రావ మడరింపనపుడు రాజీవభవుఁడు, మునులు నానందమునుబొంది రనఘచరిత.
వ. అంత మాయామయవరాహఘుర్ఘురారావంబు బ్రహ్మాండకోటరపరిస్ఫోటనంబుఁ
గావింప విని జనస్తపస్సత్యలోకనివాసు లయినమునులు ఋగ్యజుస్సామమంత్రం
బుల వినుతించిరి యజ్ఞవరాహరూపధరుం డయినసర్వేశ్వరుండు సత్పురుష
పాలనదయాపరుండు గావున దిగ్గజేంద్రలీలావిలోలుం డై. 412
సీ. కఠినసటాచ్ఛటోత్కటజాతవాతనిర్ధూతజీమూతసంఘాత మగుచు
క్షురనిభసునిశితఖురపుటాహతచలత్ఫణిరాజదిగ్గజప్రచయ మగుచుఁ
జండదంష్ట్రోత్థవైశ్వానరార్చిస్స్రవద్ద్రజతహేమాద్రివిస్రంభ మగుచు
ఘోరగంభీరఘుర్ఘురభూరినిస్స్వనపంకిలాఖిలవార్ధిసంకులముగఁ
తే. బొరలుఁగెరలు నటించునంబరము దెరల, రొప్పు నుప్పర మెగయును గొప్పరించు
ముట్టె బిగియించుమునుముసమూరుకొనుచు, నడరుసంరక్షితక్షోణియజ్ఞఘోణి.
వ. మఱియు నయ్యజ్ఞవరాహంబు. 414
సీ. తివిరి చతుర్దశభువనంబులను దొంతు లొరగఁ గొమ్ములఁ జిమ్ము నొక్కమాటు
పుత్తడికొండ మూఁపురమునఁ గంట నొరసి రాపాడు నొక్కమాటు
ఖురముల సప్తసాగరముల రొంపిగా నుక్కించి మట్టాడు నొక్కమాటు
నాభీలవాలవాతాహతిచే మింటి నొరసి బ్రద్దలుసేయు నొక్కమాటు
తే గన్నుఁగోనలవిస్ఫులింగములుసెదర, నురుభయంకరగతిఁదోఁచు నొక్కమాటు
పరమయోగీంద్రజనసేవ్యభవ్యవిభవ, యోగ్యమై కానఁగానగునొక్కమాటు.
వ. ఇట్లు విహరించుచుఁ బ్రాతర్మధ్యందినతృతీయసవనరూపుం డయినయజ్ఞవరాహ
మూర్తి యగుసర్వేశ్వరుండు మహాప్రళయంబునందు యోగనిద్రావశుం డై
యుండునవసరంబున నుదకస్థం బైనభూమి రసాతలగతం బైనదాని నుద్ధరించు
టకు సముద్రోదరంబుఁ దఱియం జొచ్చువేగంబు సైరింపం జాలక సముద్రుం
డూర్ధ్వ లనుభుజంబు లెత్తి విశీర్ణహృదయుం డై యార్తునిపగిది యజ్ఞవరాహ
నన్ను రక్షింపు రక్షింపు మని యాక్రోశింప నిశితకరాళక్షురతీక్ష్ణంబు లైనఖురా
గ్రంబుల జలంబులు విచ్ఛిన్నంబులు గావించి యపారం బయినరసాతలంబుఁ
బ్రవేశించి భూమిం బొడగనునవసరంబున. 416

క. శరనిధిలోన మహోగ్రాసురకంటకుఁ డెదురఁ గాంచె సుఖమయగాత్రిన్
ఖురవిదళితకులగోత్రిన్, ధరణికళత్రిన్ గవేషధాత్రిన్ బోత్రిన్. 417
వ. ఇట్లు పొడగని దైత్యుండు రోషభీషణాకారుం డై. 418
మ. గద సారించి యసహ్యవిక్రమసమగ్రస్ఫూర్తిచే వ్రేయఁగా
నది దప్పించి వరాహమూర్తి నిజదంష్ట్రాగ్రాహతిం ద్రుంచెఁ బెం
పొదవం గ్రోధమదాతిరేకబలశౌర్యోదారవిస్తారసం
పదఁ బంచాస్యము సామజేంద్రుఁ జలమొప్పం ద్రుంచుచందంబునన్ 419
మ. దితిజాధీశుని నీగతిం దునిమి యుద్వృత్తిం దదీయాంగశో
ణితపంకాంకితగండభాగుఁ డగుచున్ విష్ణుండు దా నొప్పె వి
స్తృతసంధ్యాంబుదధాతుచిత్రితసముద్దీప్తక్ష్మాభృత్తటీ
క్షితి దంష్ట్రాగ్రమునన్ ధరించి జలరాశిం బాసి యేతేరఁగన్. 420
తే. బాలశీతాంశురేఖావిభాసమాన, ధవళదంష్ట్రాగ్రమున నున్నధరణి యొప్పె
హరికి నిత్యానపాయిని యైనలక్ష్మి, నెరయఁ బూసినకస్తూరినికర మనఁగ. 421

శ్రీయజ్ఞవరాహమూర్తిని బ్రహ్మాదులు స్తుతియించుట.

వ. అట్టి యజ్ఞపోత్రిమూర్తిం జూచి కమలాసనప్రముఖు లిట్లని స్తుతియించిరి.
సీ. దేవ జితం జితం తే పరమేశ్వర జితయజ్ఞభావన శ్రుతిశరీర
యనుచుఁ గారణసూకరాకారుఁ డగునీకు నతిభక్తి మ్రొక్కెదమయ్య వరద
భవదీయరోమకూపములందు లీనంబు లై యుండు నంబుధు లట్టియధ్వ
రాత్మక మై తనరారునీరూపంబు గానంగ రాదు దుష్కర్మపరుల
తే. కట్టినీకుఁ బ్రణామంబు లాచరింతు, మఖిలజగదేకకీర్తి దయానువర్తి
భవ్యచారిత్ర పంకజపత్త్రనేత్ర, చిరశుభాకార యిందిరాచిత్తచోర. 423
వ. అని వెండియు నిట్లు స్తుతియించిరి. 424
సీ. త్వక్కున నఖిలవేదములు రోమంబులయందును బర్హిస్సు లక్షులందు
నాజ్యంబు పాదంబులందుఁ జాతుర్హోత్రకలితంబు లగుయజ్ఞకర్మములును
స్రుక్కు తుండంబున స్రువము నాసికను నిడాపాత్ర ముదరకోటరమునందు
శ్రవణాస్యబిలములఁ జమసప్రాశిత్రముల్ గళమున నిష్టిత్రికంబు జిహ్వఁ
తే. దగుఁ బ్రవర్గ్యము నగ్నిహోత్రమును నీదు, చర్వణంబును సభ్యావసథ్యు లుత్త
మాంగమసువులుచయనములగుఁగిటీశ, యనుచునుతియించి రత్తఱి యజ్ఞవిభుని.
వ. వెండియు ముహుర్ముహుర్భగవదావిర్భావంబు దీక్షణీయేష్టియగు నీదుదంష్ట్రలు
ప్రాయణీయం బను దీక్షానంతరేష్టియు నుదయనీయం బను సమాప్తేష్టియు యుష్మ
ద్రేతంబు సోమంబును ద్వదీయావస్థానంబు ప్రాతస్సవనాదులు నీదుత్వఙ్మాంసాది
సప్తధాతువు లగ్నిష్టోమోక్థ్యషోడశీవాజపేయాతిరాత్రాప్తోర్యామంబు లను
సంస్థాభేదంబులును ద్వాదశాహాదిరూపంబు లైనబహుయాగసంఘాతరూపం

బులు నగుసకస్వస్త్రంబులు భవదీయశరీరసంధులు ససోమాసోమంబు లగు యజ్ఞక్రతువులు నీవ మఱియును నీవు యజనబంధనంబులచే నొప్పుచుందు వది యునుం గాక 426

క. హవరూపివి హవనేతవు, హవభోక్తవు నిఖిలహవఫలాధారుఁడవుఁ
హవరక్షకుఁడవు నగునీ, కవితతముగ నుతు లొనర్తుమయ్య ముకుందా. 427

తే. సత్త్వగుణమున సద్భక్తి సంభవించు, భక్తియుతముగఁ జిత్తంబు భవ్యమగును
హృదయపద్మంబునం దోలి నెఱుఁగఁబడిన, యట్టినీకు నమస్కారమయ్య వరద.

మ. అరవిందోదర తావకీనసితదంష్ట్రాగ్రావలగ్నక్షమా
ధరనద్యబ్ధినదాటవీయుతసమిద్ధక్ష్మాతలం బొప్పె భా
సురకాసారజలావతీర్ణమదవచ్ఛుండాలరాడ్దంతశే
ఖరసంసక్తసపంకపంకజము రేఖం బొల్చు దీపింపఁగన్. 429

వ. మఱియును. 430

మ. చతురామ్నాయవపుర్విశేషధరచంచత్సూకరాకార ని
సితదంష్ట్రాగ్రవిలగ్నమై ధరణి రాజిల్లెం గులాద్రీంద్రరా
జితశృంగోపరిలగ్నమేఘముగతిం జెల్వారె విద్వజ్జనాం
చితహృత్పల్వలలోల భూరమణ లక్ష్మీనాథ దేవోత్తమా. 431

సీ. సమధికస్థావరజంగమాత్మకమైనవసుమతీచక్ర మవక్రలీల
నుద్ధరింపుము కరుణోపేతచిత్తుండ వగుచు నస్మన్మాత యయ్యె ధరణి
మాత యీ యట్లని మదిఁ దలంచెదవేనిఁ జర్చింప మాకు విశ్వమున కీవు
జనకుఁడ వగుట యుష్మత్పత్ని భూదేవి యగుట మాకును దల్లి యయ్యె నిపుడు

తే. ధరకు నీతోడఁ గూడ వందన మొనర్తు,మరణియందును యాజ్ఞికుఁ డగ్ని నిలుపు
కరణి మీ తేజ మీ ధరాకాంతయందు, నిలుప ధరణి పవిత్రయై నెగడుఁ గాన.

చ. తలఁప రసాతలాంతరగతక్షితిఁ గ్రమ్మఱ నిల్పి నట్టినీ
కలితన మెన్న విస్మయము గాదు సమస్తజగత్తు లోలిమైఁ
గలుగఁగఁ జేయు టద్భుతము గాక మహోన్నతి నీవొనర్చు పెం
పలరినకార్యముల్ నడప నన్యులకుం దరమే రమేశ్వరా. 433

చ. సకలజగన్నియామకవిచక్షణలీలఁ దనర్చునట్టినం
దకధర తావకస్ఫురదుదారత మంత్రసమర్థుఁడైన యా
జ్ఞికుఁ డరణిన్ హుతాశనుని నిల్పినకైవడి మన్నివాస మా
టకుఁ దలపోసి యీక్షితి దృఢంబుగ నిల్పితివయ్య యీశ్వరా. 434

చ. సలలితవేదశాస్త్రమయసౌకరమూర్తిఁ దనర్చుచున్ రసా
తలమున నుండి వెల్వడునుదారత మేను విదుర్పఁ దత్సటో
చ్చలితము లైనబిందువుల సాధుతపోజనసత్యలోకవా

సులభమగు మేము దోఁగి పరిశుద్ధి వహించితిమయ్య మాధవా. 435

ఉ. విశ్వభవస్థితిప్రళయవేళలయందు వికారసత్త్వముల్
విశ్వము నీవయై నిఖిలవిశ్వము లోలి సృజింతు విందిరా
ధీశ్వర యీశ కేశవ త్రయీమయ దివ్యశరీర దేవ నీ
శాశ్వతలీల లిట్టి వని సన్నుతి సేయఁగ మాకు శక్యమే. 436

సీ. పంకజోదర నీ యపారకర్ముండవు భవదీయకర్మాబ్ధిపార మేద
నెఱిఁగెదనని మది నిచ్చగించినవాఁడు పరికింపఁగా మతిభ్రష్టు గాక
విజ్ఞానియే చూడ విశ్వంబు నీయోగమాయాపయోనిధి మగ్నమౌటఁ
దెలిసియుఁ దమబుద్ధిఁ దెలియనిమూఢుల నేమన నఖిలలోకేశ్వరేశ

తే. దాసజనకోటి కతిసౌఖ్యదాయకములు, వితతకరుణాసుధాతరంగితములైన
నీకటాక్షేక్షణములచే నెఱయ మమ్ముఁ, జూచి సుఖులను జేయవే సుభగచరిత.

క. అని బ్రహ్మవాదు లగుస, న్మునివర్యులు భక్తియోగమున వినమితులై
మనమున మోదము ముప్పిరి, గొనఁ బొగడిరి ఖురవిదళితగోత్రిం బోత్రిన్.

ఉ. అంతట లీలఁబోలె జగదాత్ముఁడు యజ్ఞవరాహమూర్తి య
త్యంతగభీరభీషణమహార్ణవతోయసమూహముల్ ఖురా
క్రాంతముఁ జేసి క్రమ్మఱ ధరాతల మంబులమీఁద నిల్పి వి
శ్రాంతి వహింపఁ జేసి గుణశాలి దిరోహితుఁ డయ్యె నయ్యెడన్. 439

ఉ. మంగళ మైనయీకథ సమంచితభక్తిఁ బఠింప విన్నవా
రిం గరుణార్ద్రదృష్టిఁ గని శ్రీహరి సాలఁ బ్రసన్నుఁ డౌను స
త్సంగతుఁ డైనవిష్ణుఁడు ప్రసన్నుఁడు దా నగునేని వారికిన్
మంగళముల్ లభించు ననుమానము లే దది గాక వెండియున్. 440

చ. హరి నిజదాసకోటికి గుహాశయుఁ డై రమియించు నట్టిస
త్పురుషుల కిష్టవస్తుపరిపూర్ణమనోరథసిద్ధి గల్గు సు
స్థిర మగు చున్నముక్తియును సిద్ధముగాఁ జెలువారు నన్న న
స్థిరతరతుచ్ఛసౌఖ్యములు సేకుఱుటల్ మఱి చెప్ప నేటికిన్. 441

ఉ. కాన సరోజలోచను జగత్స్తవనీయకథాసుధారసం
బానినయట్టిజిహ్వ యసదన్యకథాలవణోదకంబులం
బానము సేయఁ జూచునె సుపర్వమహీజమరందపానలా
భానుభవంబు నొందుమధుపప్రభు వేఁగునె వేపచెట్లకున్. 442

క. అని మైత్రేయమునీంద్రుం, డనఘుఁడు విదురునకుఁ జెప్పినట్టితెఱం గ
ర్జునపౌత్రునకున్ వ్యాసుని, తనయుఁడు వినిపించి మఱియుఁ దగ నిట్లనియెన్.

క. అని చెప్పిన మైత్రేయునిఁ, గనుఁగొని విదురుండు పల్కె ఘనతర మగునా
దనుజకులాంతకుచరితము, విని తనియదు నామనంబు విమలచరిత్రా. 444

చ. సవనవరాహమూర్తికథ సర్వము నీదయ వింటి వెండియున్
వివరముగా వినం బలుకవే గుణసాంద్ర మునీంద్రచంద్ర మా
ధవగుణకీర్తనామృతవితానముఁ గర్ణపుటాంజలిన్ వెసం
జవిఁ గొన కేల మాను జనసంతతికిన్ భవతాపవేదనల్ 445

వ. కావున. 446

సీ. శ్రీహరి యజ్ఞవరాహరూపముఁ దాల్చి మించి హిరణ్యాక్షుఁ ద్రుంచె ననుచు
నప్పుడు మునినాథ చెప్పితి నాతోడ నవ్వరాహంబు దంష్ట్రాగ్రమున
ధరణి నెబ్భంగిని ధరియించె హరికి హిరణ్యాక్షుతోడ వైరమున కేమి
కారణ మసుర నేగతి సంహరించెఁ దా నింతయు నెఱిఁగింపు మిద్ధచరిత

తే. యనిన మైత్రేయముని విదురునకు ననియె, హరికథాకర్ణనమునఁ బెంపారునీకు
జన్మఫలసిద్ధియగుటకు సందియంబు, వలదు హరిమాయ విధికైన వశమె తెలియ

క. అనఘాత్మ నన్ను నీ వడిగినయీకథ ధ్రువుఁడు విష్ణుకీర్తనపరతం
దనరిననారదు నడుగ న,తని కతఁ డెఱిఁగింప హరికథాశ్రవణమునన్. 448

తే. దండధరుఁ బెల్చ డాకాలఁ దన్ని ధ్రువుఁడు, నిందు నందును వాసికి నెక్కె నట్టి
విష్ణుసంకీర్తనం బరవిందభవుఁడు, దివిజులకుఁ జెప్పె నది నీకుఁ దేటపఱుతు.

వ. ఆకర్ణింపుము. 450

మైత్రేయమహాముని విదురునకు హిరణ్యాక్షహిరణ్యకశిపులవృత్తాంతం బెఱింగించుట

సీ. బలిసి దక్షప్రజాపతితనూభవ దితి సంతానరుచి మానసమునఁ బొడమ
నొకనాఁడు పుష్పసాయకశరనిర్భిన్నభావ యై విరహతాపమున వచ్చి
పతిసమాగమవాంఛ ప్రభవింప నిజనాథు సన్నిధి నిలిచి యస్ఖలితనియతి
నగ్నిజిహ్వుండును యజురధీశుండును నగువిష్ణుఁ దనచిత్తమందు నిలిపి

తే. తగఁ బయస్సున నగ్ని హోత్రంబు నేసి
కమలహితుఁ డస్తశైలసంగతుఁడు గాఁగ
హోమశాలాంగణమునఁ గూర్చున్నవిభునిఁ
గశ్యపునిఁ గాంచి విమలవాక్యముల ననియె. 451

చ. గజవిభుఁ డుద్ధతి న్ననఁటికంబములన్ విదళించులీలఁ జి
త్తజుఁడు ప్రసూనసాయకవితానముచేత మదీయచిత్తమున్
గజిబిజిసేసి పెన్వగలఁ గాఱియ వెట్టఁగ నాథ నీపదాం
బుజములఁ గాన వచ్చితిఁ బ్రభుత్వ మెలర్పఁగ నన్నుఁ గావవే. 452

వ. అదియునుం గాక నాతోడిసవతు లెల్లను భవత్కృపావిశేషంబున గర్భాధానం
బులు వడసి నిర్భరానందంబున నుండం జూచి శోకవ్యాకులితచిత్తనై యున్న
నన్ను రక్షించుట పరమధర్మంబు నీవు విద్వాంసుండవు నీయెఱుంగనియర్థంబు
గలదే నీవంటిమహానుభావు లయినసత్పురుషు లార్తులైనవారికోర్కులు వ్యర్థం

బులు గా కుండఁ దీర్చుట ధర్మం బని వెండియు ని ట్లనియె 453

క. పతిసమ్మానము వడసిన, సతులకు నభిమతపదార్థసంసిద్ధియు నూ
ర్జితయశముం గలిగి లోక, స్తుత మై చెలువారుచుండుఁ జువ్వె మహాత్మా. 454

క. తనధర్మపత్ని వలనను, మునుకొని తాఁ బుత్త్రరూపమున నుదయించున్
విను దీప మందు ముట్టిం,చినదీపము రెండు గావె శిఖ యొకటయ్యున్. 455

క. కావున నీయర్థమ యాత్మా వై పుత్త్ర యని వేదతతులం దోలిన్
వావిరిఁ బలుకఁగ వినవే, ధీవర ననుఁ గావు మధికదీనం గరుణన్. 456

చ వరకరుణామతిన్ దుహితృవత్సలతం దనరారునట్టిమ
ద్గురుఁ డొకనాఁడు మమ్ముఁ దనకూఁతుల నందఱఁ బిల్చి మీమనో
హరు నెఱిఁగింపుఁ డిత్తుఁ గమలాననలార య టన్న నందులోఁ
బురుషవరేణ్య యేము పదుమువ్వుర మర్మిలి నిన్ వరింపమే. 457

క. దితి యీగతిఁ గామవిమో,హితమతి బహువచనముల హృదీశునిఁ బలుకన్
ధృతిఁ గృపణఁ బతివ్రత నిజ, సతిఁ గని కశ్యపుఁడు పలికె సల్లాపమునన్ 458

వ నీవు సెప్పినయట్ల పురుషులకు నంగనలవలన ధర్మార్థకామంబులు సిద్ధించుఁ గర్ణధారుండు నావచేతం బయోధిఁ గడచుచందంబున గృహమేధి సర్వాశ్రమవాసుల నరసి రక్షించుచు నిజాశ్రమంబున వ్యసనార్ణవంబుఁ దరియింపం జేయుభార్య పురుషునందు నర్ధంబు భార్యయందు సకలగృహకార్యభారంబునుం జేర్చి పురుషుండు నిశ్చింతుం డై సుఖయించు చుండు మఱియు నితరాశ్రమదుర్జయంబు లైనయింద్రియశత్రువర్గంబుల భార్యాసమేతుం డైనగృహస్థుండు దుర్గాధిపతి యైనరాజు శత్రుసంఘంబుల జయించుచందంబున లీలామాత్రంబునం జయించు నిట్టికళత్రంబునకుం బ్రత్యుపకారంబు సేయ సకలగుణాభిరాము లగుసత్పురుషులు నూఱేండ్లకును జన్మాంతరంబులకు నైన సమర్థులు గా రనిన మముబోఁటివారలు సేయనోపుదురే యైనసీమనంబునంగలదుఃఖంబుదక్కుమని యిట్లనియె.

తే తరళలోచన నీవు సంతానవాంఛఁ, జేసి వచ్చితి వోఁ గులశీలవర్త
నములు గలభార్యమనమున నమరుకోర్కిఁ,దవిలి తీర్చుట పతికిఁ గర్తవ్యమరయ.

మ. తరుణీ యొక్కముహూర్తమందు మిది సంధ్యాకాల మిక్కాలమం
దరయన్ భూతగణావృతుం డగుచుఁ గామారాతి లీలన్ వృషే
శ్వరయానంబున సంచరించుట నభావ్యం బయ్యె నీయుగ్రవే
ళ రమింపంగ నిషిద్ధకర్మ మగు నేలా ధర్మమున్ వీడఁగన్. 461

మ అరవిందానన వీఁడె నీమఱఁది లీలాటోపరుద్రక్షమా
చరఝంఝానిలధూతపాంసుపటలచ్ఛన్నుండు ధూమ్రైకదు
ర్భరవిద్యోతితకీర్ణభీషణజటాబద్ధుండు భస్మావలి
ప్తరుచిస్ఫారసువర్ణవర్ణుఁ డగుచున్ భాసిల్లు నత్యుగ్రుఁ డై. 462

క. అనలసుధాకరరవిలో, చనముల వికసింపఁజేసి సమధికరోషం
బునఁ జూచుచున్న వాఁ డదె, వనితాబంధుత్వ మరయ వలవదు సుమ్మీ. 463
క. అతనికిఁ దలపోయ హితా, హితులును సమ్మాన్యులును విహీనులు నతిగ
ర్హితులును లేరీశుఁడు సమ, మతియును నిఖిలైకభూతమయుఁడైయుండున్.
క. కావున మద్భాగ్రిత భవ, ద్దేవరుఁ డని తరుణి నీమదిం జూడకు మా
దేవాదిదేవుఁ ద్రిజగ, త్పావను నిఖిలైకనేత భగవంతు హరున్. 465
వ. ఏమునుసత్పురుషులైన విజ్ఞానవంతులును భుక్తభోగంబై దూరతోన్యస్తంబైన
పుష్పమాలికయునుం బోలె నమ్మహాత్మునిచరణారవిందవందనాభిలాషిణి యైన
యవిద్యాదేవి ననుసరించి వర్తింతు మదియునుం గాక. 466
సీ. ఎవ్వనికరుణ బ్రహ్మేంద్రాదిదిక్పాలవరు లాత్మపదవైభవములఁ దనరి
రెవ్వనియాజ్ఞ వహించి వర్తించును విశ్వనేత్రి యగునవిద్య యెపుడు
నెవ్వనిమహిమంబు లిట్టి వట్టివి యని తర్కింప లేవు వేదంబు లయిన
నెవ్వని సేవింతు రెల్లవారును సమానాధికరహితుఁడై యలరు నెవ్వఁ
తే. డట్టిదేవునిఁ ద్రిపురసంహారకరుని, నస్థిమాలాధరుండు భిక్షాశనుండు
భూతిలిప్తాంగుఁడుగ్రప్రేతభూమి,వాసుఁడని హాస్యమొనరించువారుమఱియు.
క. ధరశునకభోగ్యమును నిహ,పరదూరము నైనతనువు పాథేయముగా
నెఱి నమ్మి వస్త్రమాల్యా, భరణంబు లలంకరించుపామరజనులున్. 468
క. ఘననిర్భాగ్యులుగా మదిఁ, గనుమని యీరీతిఁ బ్రియకుఁ గశ్యపుఁ డెఱిఁగిం
చిన దితి గ్రమ్మఱఁ బలికెను, మనసిజసాయకవిభిన్నమానస యగుచున్. 469
క. మునుకొని లజ్జావనతవ,దనయై ప్రాణేశుకొంగుఁ దాలిమి దూలం
బెనఁగొనియె వారకామిని, యనువున వినిషిద్ధకర్మమం దభిముఖయై. 470
వ. ఇట్లు నేసినభార్యానిర్బంధంబునకుం దొలంగ నేరక యీశ్వరునకు నమస్కారం
బొనరించి యేకాంతంబున నిజకాంతాసంగమంబు దీర్చి సంగమానంతరంబున
వార్చి స్నాతుండై ప్రాణాయామంబును జేసి విరజంబును సనాతనంబును నైన
బ్రహ్మగాయత్రి జపియించె నంత. 471
క. దితియును నిషిద్ధకర్మ, స్థితికై మదిలోన సిగ్గు చిట్టాడఁగ నా
నతవదన యగుచు నాపశు, పతివలనిభయంబు గల్గి పరమప్రీతిన్. 472
వ. కశ్యపుం గనుంగొని యిట్లనియె సమస్తభూతపతి యైనపరమేశ్వరుండు నాచేసిన
యపరాధంబు సహించి మద్గర్భపరిపాలనంబు నేయుంగాక రుద్రుండును మహా
త్ముండును స్వయంప్రకాశుండును నలంఘ్యుండును సకామజనఫలప్రాపకుండును
నిష్కామజనమోక్షప్రదుండునున్యస్తదండుండును ధృతదండుండును దుష్టశిక్ష
కుండును బరమాత్ముండునుజగదంతర్యామియు నిర్గుణుండును నిష్కాముండును
భక్తసులభుండును భగవంతుండును నగునప్పరమేశ్వరునకు నమస్కరించెద.

మఱియు షడ్గుణైశ్వర్యసంపన్నుండును జగద్భర్తయు మహానుగ్రహశీలుండును నిర్దయపరిపాల్యప్రధూరక్షకుండును సతీదేవీపతియు నైనయాసర్వేశ్వరుండు నన్ను రక్షించుం గాత మని సన్నుతించి. 473

క. అర్భకులు లేని దగుటను, గర్భము నిజనాథువలనఁ గమలానన కా
విర్భూత మైనఁ గర్మ వి,నిర్భరపరితోష మాత్మ నెలకొని యుండెన్. 474

వ. అంతఁ గశ్యపుండు దత్కాలసముచితసంధ్యావందనంబులు దీర్చి 475

క. ఆచెలికి గర్భచిహ్నము, లేచినఁ బరితోష మాత్మ నేపారక మా
రీచుండు నిజతలోదరిఁ, జూచి యకర్మమున కాత్మ స్రుక్కుచుఁ బలికెన్. 476

మ. సతి నీ వేగతి నింద కోడక మనోజాతేక్షుకోదండని
ర్గతనారాచపరంపరాహతవిశీర్ణస్వాంత వై పాపసం
గతి లజ్జాభయధర్మముల్ విడిచి దుష్కాలంబునందే రమిం
చితి బల్మిన్ వెలయాలికైవడిని దుశ్శీలక్రియాలోలతన్ 477

వ. అట్లగుటం జేసి. 478

క. సతి విను భూతగణప్రే,రితు లై రుద్రానుచరులు పృథుశక్తిసమ
న్వితు లుగ్రకర్ము లతిశౌ, ర్యతములు భద్రానుభద్రు లనునామములన్. 479

క. పరఁగినదర్పోద్ధతు లి, ద్దఱు గొడుకులు నీకుఁ బుట్టి ధరణికి వ్రేఁ గై
నిరతము బుధజనపీడా, పరులై వర్తింతు రాత్మబలగర్వమునన్. 480

తే. అట్టిదుష్కర్ములకును మహాత్ము లలిగి, విశ్వవిదుఁ డైనహరికిని విన్నవింప
నతఁడు కోపించి హరి కులిశాయుధమున,గిరుల నఱికినగతి వారి ధరణిఁగూల్చు.

క. అని కశ్యపుఁ డెఱిఁగించిన, విని దితి భయమంది చాల విహ్వలమతి యై
తనహృదయేశుముఖాబ్జముఁ, గనుఁగొని యిట్లనియె విగతకౌతుక యగుచున్.

చ ధర సుజనాపరాధు లగుతామసచిత్తుల కెందు నాయువున్
సిరియు నశించి పోవు మృతి సేకుఱు శత్రులచేత నింత యా
నరయఁగ నిక్కువంబు భవదాత్మజు లార్యుల కెగ్గు సేయ భూ
సురులక్రుద్ధగ్ని పా ల్పడక శోభన మా హరిచేతిపంచతన్. 483

చ. అనవుడుఁ గశ్యపుండు గమలానన కిట్లను నింతి నీవు చే
సినవిపరీతకర్మమునఁ జేకుఱె నిట్టియవస్థ దీనికిన్
మనమునఁ దాప మొందకుము మాధవపాదసరోజయుగ్మచిం
తనమునఁజేసియున్ నను ముదంబునఁ గొల్చుటఁ జేసియుం దగన్. 484

తే. రమణి నీసుతులందు హిరణ్యకశిపు, వలన నుదయించువారిలోపల ముకుంద
పదసరోజాతవిన్యస్తభావుఁ డైన, తనయుఁ డుదయింపఁ గలఁ డతిధార్మికుండు.

వ. మఱియును. 486

క. ఘనపుణ్యుం డన్వయపా,వనుఁ డగునప్పుణ్యతమునివరకీర్తిలతల్

వనజభవాండోదర మెల్లను నిండఁగఁ బర్వు బుధలలామ! యం డగుటన్. 487
తే. వామలోచన వినుము దుర్వర్ణ హేమ, మగ్నిపుటమునఁ బరిశుద్ధ మై వెలుంగు
నట్లు దుష్టాత్మసంభవుఁ డయ్యు వంశ,పావనుం డగు హరిపాదభక్తుఁ డగుట.
తే. అంచితాష్టాంగయోగక్రియాకలాపు, లైనయోగీశ్వరులు సమ్మహానుభావు
నతులశీలస్వభావవిజ్ఞానసరణిఁ, దాముఁ జరియింప నాత్మలఁ దలఁతు రెపుడు.
ఉ. ఆమహితాత్మకుండు సుగుణాంబుధి భాగవతోత్తముండు ల
క్ష్మీమహిళాధినాథుఁ దులసీదళదాముఁ బరేశు నాత్మహృ
త్తామరసంబునందుఁ బ్రమదంబున నిల్పి తదన్యవస్తువుం
దా మదిలో హసించు హరిదాస్యవిహారవినిశ్చితాత్ముఁ డై. 490
వ. అట్టి నీపౌత్రుండు. 491
సీ. మహిత దేహాద్యభిమానంబు దిగనాడి చిరతరాలంపటశీలుఁ డగుచుఁ
బరసమృద్ధికి నాత్మఁ బరితోషమందుచుఁ బరదుఃఖమునకుఁ దాపమును బొందు
నీవిశ్వ మంతయు నేవిభుమయ మని యెవ్వనికరుణచే నెఱుఁగ నయ్యె
నట్టియీశ్వరునిఁ దా నాత్మసాక్షిగ మోదమడరంగఁ జూచు ననన్యదృష్టి
తే. నతినిదాఘోగ్రసమయంబునందునిఖిల, జంతుసంతాపమడఁగించుచంద్రుమాడ్కి
నఖిలజగములదుఃఖంబు లపనయించు, రూఢి నాతఁ డజాతవిరోధి యగుచు.
వ. మఱియు హరిధ్యాననిష్ఠాగరిష్ఠుం డగు నమ్మహాభాగవతాగ్రగణ్యుండు. 493
క. విమలాంతరంగబహిరం,గములను స్వేచ్ఛానురూపకలితుం డగునా
కమలాధీశ్వరుకుండల, రమణీయముఖంబుఁ జూచుఁ బ్రమదం బెసఁగన్. 494
తే. మఱియు నీవిశ్వమాహరిమయముగాఁగ, మనములోపలఁదలఁచునమ్మనునిభుండు
మనుమహాత్ములలోననీమనుమఁడధికుఁ,డనఁగనుతికెక్కునంచుఁగశ్యపుఁడుపలుక.
క. విని తనతనయులు మధుసూ,దనుచే హతులగుదురనుచుఁ దనమనుమఁడు స
జ్జననుతభాగవతుం డగు, ననుచు మదిం జాలదుఃఖహర్షము లొందవన్. 496
వ. ఉండునంత నాదితియుఁ గశ్యపవీర్యసంభృతం బైనగర్భంబు దుర్భరతేజోభిరా
మంబును నన్యతేజోవిరామంబును దినదినప్రవర్ధమానంబును నై నివ్వటిల్ల
నిజోదరస్థితు లైనకుమారు లమరదమను లైవర్తింపఁగల రని చింతించుచు
గర్భంబు శతవర్షంబులు ధరియించి యున్నయనంతరంబ. 497
ఉ. ఆదితిగర్భమందు రుచిరాకృతితో నొకతేజ మన్యతే
జోదమలీల వెల్వడి వసుంధరయుక్ గగనంబు నిండి సం
ఛాదితపద్మబాంధవనిశాకరదీప్తులు గల్గి సూచికా
భేదమహోగ్రసంతమసభీషణ మైన భయాకులాత్ములై. 498
చ. అమరగణంబు లెల్లఁ గమలాసనుపాలికి నేఁగి తత్పదా
బ్జములకు మ్రొక్కి యంజలులు ఫాలములం గదియంగఁజేర్చి చి

_త్తముల భయంబు సంభ్రమముఁ దార్కొ-న నిట్లని విన్నవించి రో
యమరకులాగ్రగణ్య దురితార్ణవతారణ సృష్టికారణా. 499

ఉ. నీవు చరాచరప్రచయనేతవు ధాతవు సర్వలోకపా
లావళిమౌళిభూషణుఁడ వంచితమూర్తివి దేవదేవ వా
ణీవర యీయజాండమున నీవు నెఱుంగనియర్థ మున్న దే
భావమునం దలంపుము విపన్నుల మమ్ము భవత్ప్రపన్నులన్. 500

వ. దేవా కార్యరూపం బగుచేతనాచేతనాత్మకప్రపంచంబునకుఁ గారణుండ వైననీ చేత సమస్తభువనంబులును సృజియింపంబడియె నీవు సర్వభూతాత్మభావవిదుం డవు లోకనాథశిఖామణిభూతుండవు విజ్ఞానవీర్యుండ వవిద్యం జేసి యిట్టిస్రష్టృ రూపంబు నొందితి గృహీతరజోగుణుండవు నీయందుఁ బ్రపంచంబు లీనం బై యుండు సుపక్వయోగంబు నొంది నిష్కాము లై ధ్యానంబున నిన్నరయుచు నిర్జితశ్వాసేంద్రియాత్ము లై భవత్ప్రసాదంబు వడసినవారలకుం బరాభవంబు లెక్కడి వెవ్వనివాగ్జాలంబులచేఁ బాశబద్ధంబు లైనపశువులచందంబున నిఖిల జీవులు వర్తింతురట్టినీకు నమస్కరించెద మహారాత్రవిభాగాభావంబున లుప్త కర్మంబు లగులోకంబులకు నేమంబు గావింపుము శరణాగతుల మైనమమ్ము నతి శయకరుణారసపరిపూర్ణంబు లగుకటాక్షంబుల నీక్షించి రక్షింపుము కశ్యపు వీర్యంబు దితిగర్భంబుననుండి సకలదిగ్వలయంబు నాక్రమించి దారువందు వహ్నిచందంబున లీనం బై ప్రవృద్ధం బగుచున్నదని విన్నవించిన బృందారక సందోహంబులకు నానందంబు గందళింప నరవిందనందనుం డిట్లనియె. 501

సనకసనందనాదులు వైకుంఠమున కరుగుట.

క. గీర్వాణులార యుష్మ, త్పూర్వజు లాత్మీయసుతులు పుణ్యులు విచర
న్నిర్వాణులు సనకాదులు, సర్వంకషశేముషీవిచక్షణు లెందున్. 502

క. వారలు నిస్పృహు లగుచు న,వారణ భువనంబు లెల్ల వడిఁ గ్రుమ్మరుచున్
ధీరు లొకనాఁడు భక్తిన్, శ్రీరమణీశ్వరపదాబ్జసేవానిరతిన్. 503

చ. చని చని కాంచి రంత బుధసత్తము లంచితనిత్యదివ్యశో
భనవిభవాభిరామముఁ బ్రపన్నజనస్తవనీయనామమున్
జననవిరామమున్ సుజనసన్నుతభూమము భక్తలోకపా
లనగుణధామముం బురలలామముఁ జారువికుంఠధామమున్. 504

ఉ. ఆమహనీయపట్టణమునందు వసించెడువార లాత్మని
ష్కామఫలంబె సత్ఫలముగాఁ దలపోసి ముముక్షుధర్ము లై
శ్రీమహిళాధిపాంఘ్రిసరసీరుహపూజ లొనర్చుచున్ మహా
ద్దామతదీయరూపములఁ దాల్చి సుఖించుచు నుందు రెప్పుడున్. 505

చ. విగతరజస్తమోగుణుఁడు విశ్రుతచారుయశుండు శుద్ధస

త్త్వగుణుఁ డజుం డనాది భగవంతుఁ డనంతుఁ డనంతశక్తియుక్
నిగమచయాంతవేద్యుఁడు వినిశ్చలనిర్మలధర్మమూర్తియు
న్నగుహరి వేరఁ బెం పెసఁగు నన్నగరోపవనమ్ము లిమ్ములన్. 406

వ. మఱియుఁ గైవల్యంబు మూర్తీభవించిన తెఱంగునం బొలుపాఱుచు నైశ్శ్రేయస నామంబున నభిరామం బై సతతంబును సకలర్తుధర్మంబులు గలిగి యర్థిజనంబుల మనంబుల ఘనంబులుగ నీరికలెత్తినకోరికలు సారికలు గొన నొసంగుచు నితర తరురహితంబులును గామదోహనసహితంబులును బుష్పఫలభరితంబులును నై తనర్చుసంతానవనసంతానంబులు సముచిత వసంత సమయ సౌభాగ్య సంపదభి శోభితవాసంతికాకుసుమవిసరపరిమళమిళిత గళిత మకరందలలితామోదముదిత హృదయులై యఖండ తేజోనిధి యగుపుండరీకాక్షుచరిత్రంబులుగ్గడింపలేక ఖండి తజ్ఞానులయ్యును నిరతిశయవిషయసుఖానుభవ కారణంబగుట నిందిరాసుందరీ రమణచరణసేవావిరమణకారిరై యున్న దని తలంచి తద్గంధప్రాపకగంధవహు నిం దిరస్కరించి నారాయణభజనపరాయణు లై చరియించుసుందరీయుక్తు లైన వైమానికులును వైమానికమానసోత్సేకంబుగం బారావత హంస సారస శుక పిక చాతక తిత్తిరి మయూర రథాంగముఖ్య విహంగకోలాహలవిరామంబుగా నరవిందనయనకథాగానంబు లనూనంబులుగా మొరయ మదవదిందిందిర సందోహకలితపుష్పవల్లీమతల్లికలును నకుంఠితచరిత్రుం డైనవికుంఠనిలయుని కంఠంబునం దేజరిల్లువిలసితతులసీదామంబుం గనుంగొని యీతులసీదామంబు హరిమంగళగళవిలగ్నం బై యుండుసౌభాగ్యంబు వడయుట కేమితపంబు గావించెనో యనిబహూకరించుచందంబున నొప్పుచందనమందారకుందారవింద పున్నాగనాగవకుళాశోకకురవకోత్పలపారిజాతాదిప్రసూనమంజరులునుమంజ రీపుంజరంజితనికుంజంబులయందు నుత్తుంగపీనకుచభారాకంపితమధ్యంబులుఁ గటితటఘటితకనకమేఖలాకలాపనినదోపలాలితనీలదుకూలశోభితపృథునితంబ భరాలసయానహసితకలహంసమయూరగమనంబులు నసమశరకుసుమశరవిల సితంబు నపహసించునయనకమలంబులుం గలిగినసుందరీసందోహంబులు దగిలి కందర్పకేళీవిహారంబుల నానందంబునొందక ముకుందచరణారవిందసేవాపరి లబ్ధమరకతవైడూర్య హేమమయవిమానారూఢులై హరిదాసులు విహరించు పుణ్యప్రదేశంబులును నిందిరాసుందరి త్రైలోక్యసౌందర్యఖని యైనమనోహర మూర్తి ధరియించి రమణీయరణితమణినూపురచరణారవింద యై నిజహృద యేశ్వరుం డైనసర్వేశ్వరునిమందిరంబునం జాంచల్యదోషరాహిత్యంబుగ వర్తింపం గరకమలభ్రమణీకృతలీలాంబుజాత యై తననీడ కాంచనస్ఫటికమయ కుడ్యప్రదేశంబులం బ్రతిఫలింపశ్రీనికేతనుని నికేతనసమ్మార్జనకైంకర్యంబ పరమధర్మం బని తెలుపుచందంబునం జూపట్టుచు నిజవనంబునం దనరుసౌర

భాభి రామంబు లగుతులసీదళదామంబుల నాత్మనాయకునిచరణారవిందంబుల నర్పించుచు నొసలిమృగమదపు టసలున మసలుకొని తుంపెసలాడుకురులను లలితతిలప్రసూనరుచిరాభనాసం దనరుమోముఁదామర విమలసలిలంబులఁ బ్రతిబింబింప నిజమనోనాయకుచేతం జుంబితం బగుటగాఁ దలంచి లజ్జావనతవదనలై యుండం జేయుప్రవాళలతికాకులంబులై నకూలంబులు గలనడబావులును గలిగి పుణ్యంబునకు శరణ్యంబును ధర్మంబునకు నిర్మలస్థానంబును సుకృతమూలంబునకు నాలవాలంబును నయి పొలుపొందు చుండు. 507

చ. హరివిముఖాత్ము లన్యవిషయాదృతచిత్తులుఁ బాపవర్తులు
న్నిరయనిపాతహేతువును నింద్యచరిత్రము నైనదుష్కథా
నిరతిఁ జరించువారలును నేరరు పొందఁగ నిందిరామనో
హరచరణారవిందభజనాత్మకు లుండెడుగొంది నారయన్. 508

వ. వెండియు 509

చ. హరిఁ బరమేశు గేశవు ననంతు భజింపఁగ ధర్మతత్త్వధీ
పరిణతిసాధనం బగుస్వభావముఁ దాల్చినయట్టిమర్త్యు లా
సరసిజనేత్రు మాయను భృశంబుగ మోహితులై తదంఘ్రిపం
కరుహము లర్థిమైఁ గొలువఁ గానమిఁ బొందరు తత్పదంబునన్. 510

చ. మఱియు సరోరుహోదరునిమంగళదివ్యకథానులాపని
ర్భరపరితోషబాష్పకణబంధురచారుకపోలగద్గద
స్వరపులకీకృతాంగులగువారలు నిస్స్పృహచిత్తు లత్యహం
కరణవిదూరు లుందురు సుకర్ములయుండెడిపుణ్యభూములన్. 511

వ. అందు. 512

మ. వరవైకుంఠము సారసాకరము దివ్యస్వర్ణశాలాంకగో
పురహర్మ్యావృత మైనతద్భవన మంభోజంబు దన్మందిరాం
తరవిభ్రాజితభోగి గర్ణిక తదుద్యద్భోగపర్యంకమం
దిరవొందఁ వసియించుమాధవుఁడు దా నేపారుభృంగాకృతిన్. 513

వ. అంత. 514

మ. హరిచేఁ బాలిత మైన కాంచనవిమానారూఢ మైనట్టిస
త్పురుషానీకముచేఁ దనర్చి విభవాపూర్ణప్రభావోన్నతిం
గర మొప్పారుతదీయధామము జగత్కల్యాణమూర్తుల్ మునీ
శ్వరు లర్థిన్ నిజయోగశక్తిఁ బరితుష్టస్వాంతులై చెచ్చెరన్. 515

వ. డాయం జని. 516

చ. మరకతరత్నతోరణసమంచితకుడ్యకవాటదేహళీ
విరచితషట్పదాళిక లరవిందదళాక్షువిలోకనోత్సవా

దరమతి నన్యముం గనక దాఁటి యనంతరకక్ష్యయందు ని
ద్దఱను దదీయపాలుర నుదారసమానవయోవిశేషులన్. 517

సీ. కాంచననవరత్నకటకాంగుళీయకహారకేయూరమంజీరధరులఁ
గమనీయసౌరభాగతమత్తమధుకరకలితసద్వనమాలికావిరాజి
తోరస్థ్సలుల గదాయుతులను ఘనచతుర్బాహుల నున్నతోత్సాహమతుల
నాగూఢరోషానలారుణితాక్షుల భ్రూలతాకౌటిల్యఫాలతలుల
తే. వేత్రదండాభిరాముల వెలయునమ్ము
కుందశుద్ధాంతమందిరాళిందభూమి
నున్నయిద్దఱ సనకాదియోగివరులు
సూచుచును వృద్ధులయ్యు నాసుభగమతులు 518

క. ధీరతఁ బంచాబ్దములకు, మారకులై కానఁబడుచు మనమున శంకం
గూరక చతురాత్మకు లని, వారితగమనముల డాయ వచ్చిన నెదురన్. 519

క. శ్రీలలనేశ్వరదర్శన, లాలసులై యేఁగుబుధలలాముల నతిదు
శ్శీలతఁ దద్వచనప్రతి, కూలమతిం బోవ కుండఁ గుటిలాత్మకులై 520

క. వారించిన వారలు బ్రం, దారకు లీక్షించు చుండ దారుణపటురో
షారుణితాంబకులై రొద, వారించుచు వారు నచటివారును వినఁగన్. 521

వ. ఇట్లనిరి. 522

చ. పరము ననంతు భక్తపరిపాలు సుహృత్తము నిష్టు నీశ్వరే
శ్వరు భజియింపఁ గోరి యనివారణ నిం దరుదేర నిచ్చలుఁ గ్ర
భరితముదాత్ములై కొలునఁ బాయక తద్భజనాంతరాయత
త్పరమతి మాకు నిప్పు డరిపడ్డదురాత్ముల నేఁడు గంటిరే. 523

వ. అని మఱియు సనకసనందనాదు లిట్లనిరి మీమనంబులస్వామిహితార్థంబై నిష్ఠ
పటవర్తనుల మైనమాబోఁటులఁ గుహకవృత్తి గలయితరజనంబులు భగవత్సద
నంబుఁ బ్రవేశింతురో యనుశంకంజేసి కొందఱం బ్రవేశింపంజేయుటయుఁ గొం
దఱ వారించుటయు దౌవారికస్వభావం బని వారింపం దలంచితిరేనిఁ బ్రశాంత
దివ్యమంగళవిగ్రహుండును గతవిగ్రహుండును భగవంతుండును విశ్వగర్భుం
డును నైనయీశ్వరుండు ప్రాప్యంబును బ్రాపకంబును బ్రాప్తియు నను భేదశూ
న్యుండు గావునమహాకాశంబునందు ఘటపటాద్యాకాశంబులు వేఱు లేక యేకం
బై తోఁచుచందంబున విద్వాంసు లగువా రమ్మహాత్ముని సకలాత్మ భేదరహితునిం
గాఁ బొడగందు రదియునుం గాక లోకంబునందు రాజులు సాపరాధులై నకిం
కరజనంబుల నాజ్ఞాపించుచందంబున నీశ్వరుండు దండించునో యనుభయంబు
నంజేసి వారించితిమని తలంచితిరేని భూసురవేషధారుల మైనమాకును వైకుంఠ
నాయకుండు డైనసర్వేశ్వరునకును భేదంబు లేకుండుటంజేసి శంక నేయం బని

లే ది ట్లగుట గొఱెంగి మందబుద్ధులరై మమ్ము వారించినయనుచితకర్ములగు
మీరలు మదీయశాపార్హు లగుదురు గావున భూలోకంబునం గామక్రోధ
లోభంబులనుశత్రువులు బాధింపం బుట్టుం డని పలికిన. 524

క. వారలు విని తమమనముల, భూరిస్ఫుటచండకాండపూగంబులచే
వారింపరానిభూసుర, దారుణవాక్యముల కులికి తల్లడపడుచున్. 525

క. పరితాపంబును బొందుచు, సరసిజలోచనునిభటులు సనకాదిమునీ
శ్వరులపదాంబుజములకుం, గరమర్థిఁ మ్రొక్కి నిటలఘటితాంజలు లై. 526

వ. ఇ ట్లనిరి. 527

మ. వరయోగీశ్వరులార మమ్ము మది నొవ్వన్ మీర లి ట్లన్న ని
ష్ఠురవాక్యంబుల కింక మామనములన్ శోకింపఁగా రాదు స
త్పురుషశ్రేణిఁ బరాభవించినవృథాభూతాత్ములన్ మమ్ము మా
దురితం బింతకుఁ దెచ్చె మీఁద శుభముం దూకొందు మేమారయన్. 528

వ. అది యె ట్లంటి రేని. 529

ఉ. మీకరుణావలోకనసమేతులఁ గా మముఁ జేయఁ జిత్తముల్
దూకొనె నేని మాచనవుఁ ద్రోయక యీఁ దగు లోభమోహముల్
గైకొని పుట్టుచోట నవకంజదళాక్షునినామవిస్మృతిం
బైకొనకుండ దానన శుభం బగు మీఁదిమదీయజన్మముల్. 530

వ. అనుసమయంబున. 531

మ. హరి సర్వేశుఁ డనంతుఁ డాకలకలం బాలించి పద్మాలయా
సరసాలాపవినోదసౌఖ్యరచనల్ సాలించి శుద్ధాంతమం
దిరమాణిక్యసుదేహళుల్ గడచి యేతెంచెం బ్రసన్నార్తిసం
హరుఁ డై నిత్యవిభూతిశోభనకరుం డై మానితాకారుఁ డై. 532

వ మఱియును. 533

చ. శరనిధికన్యకామణియు సంభ్రమ మొప్పఁగఁ దోడ రా మనో
హరనిజలీలమైఁ బరమహంసమునీశ్వరవంద్యపాదపం
కరుహములన్ వినూత్నమణికాంచననూపురమంజుఘోషముల్
వరుసఁ జెలంగ నార్యజనవంద్యుఁడు యోగిజనైకసేవ్యుఁ డై. 534

చ. కరమణిహేమకంకణనికాయఝణంకృతు లుల్లసిల్ల న
చ్చర లిడుహంసపక్షసితచామరగంధవహోచ్చలత్సుధా
కరరుచిరాతపత్రసుభగప్రవిలంబితహారవల్లరీ
సరసగళత్తుషారకణజాలవిరాజిత మంగళాంగుఁ డై. 535

వ. మఱియును. 536

సీ. నిఖిలమునీంద్రవర్ణితసస్మితప్రసన్నాననాంబుజముచే నలరువాఁడు

విశ్రుతస్నేహార్ద్రవీక్షణనిజభక్తజనగుహాశయుఁ డనఁ దనరువాఁడు
మానితశ్యామాయమానవక్షమున నంచితవై జయంతి రాజిల్లువాఁడు
నతజనావనకృపామృతతరంగితము లై భాసిల్లులోచనాబ్జముల వాఁడు
తే. నఖిలయోగీంద్రజనసేవ్యుఁ డైనవాఁడు
సాధుజనముల రక్షింపఁ జాలువాఁడు
భువనచూడావిభూష య్యై భూరిమహిమ
మించువై కుంఠపురము భూషించువాఁడు. 537

సీ. కటివిరాజితపీతకౌశేయశాటితో వితతకాంచీగుణద్యుతి నటింప
నాలంబికంఠహారావళిప్రభలతోఁ గౌస్తుభరోచులు గ్రందుకొనఁగ
నిజకాంతిజితతటిద్విజకర్ణకుండలరుచులు గండద్యుతుల్ ప్రోదిసేయ
మహనీయనవరత్నమయకిరీటప్రభానిచయంబు దిక్కుల నిండఁ బర్వ
తే. వైనతేయాంసవిన్యస్తవామహస్త, కలితకేయూరవలయకంకణము లొప్ప
నన్యకరతలభ్రమణకృతానుమోద, సుందరాకారలీలారవింద మమర. 538

వ. మఱియుఁ జరణారవిందమంజుకింజల్కపుంజప్రభారంజితతులసీమరందబంధుర గంధానుబంధసుగంధిగంధవహాస్వాదకలితసేవాతత్పరు లై చను దెంచుయోగీంద్రులకు మానసానందకారియు బహిరంతఃకరణాంతఃకరణపరితోషప్రకీర్ణరోమాంచ రుచిదాయకంబును బ్రభావూర్తియుక్తంబును నగుమూర్తితోడ నిజసౌందర్య వరకళావినిర్జితశ్రీరమణీసౌందర్యభాసమానుం డగుచుఁ బాదచారియై యఖిల విశ్వగురుం డైనసర్వేశ్వరుండు వేంచేసె నప్పుడు. 539

చ స్థిరశుభలీల నట్లరుగుదెంచినయవ్విభువిద్రుమారుణా
ధరనవపల్లవస్ఫురదుదంచితకుందరుచిస్మితైకసుం
దరవదనారవిందము ముదంబునఁ దప్పక చూచి యమ్మునీ
శ్వరులు నిజాత్మలం దనివి సాలక వెండియుఁ జూచి రిమ్ములన్. 540

చ. సునిశితభక్తిఁ దన్ముఖముఁ జూచిన చూడ్కులు ద్రిప్ప లేకయుం
గనుఁగొని రెట్టకేలకు నకల్మషభక్తవిఘాతఖేదముల్
మునిజనచిత్తమోదములు ముక్తినివాసకవాటభేదముల్
వినుతవినూత్ననూపురితవేదము లమ్మహనీయుపాదముల్. 541

చ. కని నఖపద్మరాగమణికాంతివిభాసితపాదపద్మము
ల్కనములయందుఁ గీల్కొలిపి లబ్ధమనోరథయుక్తులై పునః
పునరభివందనంబులు విభూతి దలిర్ప నొనర్చి యోగమా
ర్గనిరతచిత్తులుఁ వెదకి కానఁగ లేనిమహానుభావునిన్. 542

క. మానసమున నిలిపిరి త,ద్ధ్యానాస్పదుఁ డైనవానిఁ దత్త్వజ్ఞులకుం
గాన నగువాని భక్తజ,నానందకరైకమూర్తి నలరినవానిన్. 543

వ. మఱియుం జక్షురింద్రియగ్రాహ్యం బగుదివ్యమంగళవిగ్రహంబు ధరియించి యున్న పురుషోత్తము నుదాత్తతేజోనిధిం జూచి సనకాదు లిట్లని స్తుతియించిరి

సనకాదులు నారాయణదేవుని స్తుతించుట

చ. వనజదళాక్ష భక్తజనవత్సల దేవ భవత్స్తుతుండు మ
జ్జనకుఁడు నైనపంకరుహజాతుఁడు మాకు రహస్యమొప్పఁ జె
ప్పినభవదీయమంగళగభీరపరిగ్రహవిగ్రహంబు మే
మనయముఁ జూడఁ గంటిమి కృతార్థులమై తగ మంటిమీశ్వరా. 545

సీ. దేవ దుర్జనులకు భావింప హృదయసంగతుఁడ వై యుండియుఁ గానఁబడవు
కడఁగి నీదివ్యమంగళవిగ్రహంబునఁ జేసి సమంచితాశ్రితుల నెల్ల
జేకొని సంప్రీతచిత్తులఁగాఁ జేయు దతిశయకారుణ్యమతిఁ దనర్చి
కమలాక్ష సర్వలోకప్రజాధిప భవదనుసరణాభిలాషానులాప
తే. విదితదృఢభక్తియోగప్రవీణు లగుచు, నర్థిమై వీతరాగు లైనట్టియోగి
జనమనఃపంకజాతనిషణ్ణమూర్తి, వని యెఱుంగుదురయ్య నిన్నాత్మవిదులు

క. యుక్తిం దలఁప భవద్వ్యతిరిక్తము లైనట్టియితరదృఢకర్మంబుల్
ముక్తిదము లయిన నీపద,భక్తులు దత్కర్మములను బాటింప రిలన్. 547

ఉ. కావునఁ గీర్తనీయగతకల్మషమంగళతీర్థకీర్తిసు
శ్రీవిభవప్రశస్తసుచరిత్రుఁడ వైనభవత్పదాబ్జసే
వావిమలాంతరంగబుధవర్గ మనర్గళభంగి నన్యముల్
భావమునం దలంచునె కృపాగుణభూషణ పాపశోషణా. 548

చ. పరమతపోవిధూతభవపాపుల మై చరియించుమాకు నేఁ
డరయ భవత్పదాశ్రితుల కల్గి శపించిన భూరిదుష్కృత
స్ఫురణ నసత్త్వహైకపరిభూతుల మై నిజధర్మహాని గా
నిరయము నొందఁగా వలసె నేరము వెట్టక మమ్ముఁ గావవే. 549

చ. కరమనురక్తి షట్పదము గమ్రసుగంధమరందవాంఛ చేఁ
దరమిడి శాతకంటకవృతస్ఫుటనవ్యతరప్రసూనమం
జరులను డాయుపోల్కిని భృశంబగువిఘ్నములన్ జయించి నీ
చరణసరోజముల్ గొలువ సమ్మతి వచ్చితిమయ్య కేశవా. 550

చ. అలరుభవత్పదాంబుజయుగార్పితమై పొలుపొందునట్టియీ
తులసి పవిత్ర మైనగతిఁ దోయజనాభ భవత్కథాసుధా
కలితము లైనవాక్కుల నకల్మషయుక్తిని విన్నఁ గర్ణముల్
విలసితలీలమై భువిఁ బవిత్రము లై విలసిల్లు మాధవా. 551

చ. మహితయశోవిలాసగుణమండన సర్వశరణ్య యింద్రియ
స్పృహులకుఁ గానరాక యతసీకుసుమద్యుతి నొప్పుచున్న నీ

సహజశరీర మిప్పుడు భృశంబుగఁ జూచి మదీయదృక్కు లిం
దహాహ కృతార్థతం బొరసె నచ్యుత మ్రొక్కెద మాదరింపవే. 552

క. అని సనకాదులు దత్పద,వనజములకు మ్రొక్కి భక్తివశమానసులై
వినిపించిన గోవిందుఁడు, మునివరులం జూచి పలికె ముదితాత్ముం డై. 553

వ. ఈయిరువురు జయవిజయాభిధానంబులు గలమదీయద్వారపాలకులు వీరు మిమ్ముం గైకొనక మదీయాజ్ఞాతిక్రమణు లయి చేసినయపరాధంబునకుఁ దగిన దండంబు గావించితి రది నాకు నభిమతం బయ్యె నదియునుం గాక భృత్యవర్గంబు సేయునపరాధంబు స్వామిదియ కాన యీతప్పునకు మాననీయుండ నైననన్ను మన్నించి ప్రసన్ను లగుదురు గాక యని వెండియు నిట్లనియె 554

చ. తనువునఁ బుట్టినట్టిబొడిదం బగుకిల్బిషమహాగదంబుచే
వనరి తదీయచర్మము వివర్ణత నొందినరీతి భృత్యులో
ప్పనిపని సేసినన్ విభులు బంధురచారుయశంబుఁ బేరుఁ బెం
పును జెడి పోయి దుర్యశముఁ బొందుచు నుందురు విష్టపంబులన్. 555

చ. అలవడ నాకు మీవలన నబ్బినతీర్థసుకీర్తనీయస
ల్లలితవినిర్మలామృతవిలాసయశోవిభవాభిరామ మై
వెలయువికుంఠనామ మపవిత్రమనశ్శ్వపచాధమాదిలో
కుల చెవి సోఁకఁ దత్క్షణమ కోరి పవిత్రులఁ జేయు వారలన్. 556

తే. అట్టినేను దలంప మీయట్టిసాధు,జనుల కపకార మర్థిఁ జేసిన మదీయ
బాహుసములైనఁ ద్రుంతు నుత్సాహలీల, నన్ను నితరుల మీ మ్రోల నెన్న నేల.

క. ధరణీసురోత్తమసేవా, పరిలబ్ధం బయినయట్టిపాతకనాశం
కరనిఖిలభువనపూత,స్ఫురితాంఘ్రిసరోజతోయములు గలనన్నున్. 558

క. అలఘుమతి విరక్తునిఁ గాఁ, దలఁపక నిజశుభకటాక్షదామకకలితా
ఖిలసంపద్విభవశ్రీ, లలనారత్నం బురస్థలంబును జెందెన్. 559

చ. క్రతువులు సేయుచో శిఖిముఖంబున వేలుచునట్టిఘృత
ప్లుతచరుభక్షణన్ ముదముఁ బొందదు నిస్పృహధర్మమార్గసు
గతుఁ డగుభూసురోత్తమముఖంబున వేడ్క భుజించునయ్యవి
స్తృతకబళంబునన్ మనము తృప్తి వహించినరీతి నిచ్చలున్. 560

సీ. సతతంబు నప్రతిహతయోగమాయావిభూతిచేఁ బ్రఖ్యాతిఁ బొందునేను
నేమహీసురులసమిద్ధనిర్మలపాదనలినరజోవితానములు భక్తి
హాటకనవరత్నకోటీరమునఁ దాల్తు నట్టినాచరణాంబుజాంబువులను
దవిలి ధరించి సద్యఃపవిత్రాత్ము లై రర్థిఁ జంద్రావతంసాదిదేవ

తే. చయము లెవ్వాఁడు బ్రాహ్మణజనులు దమకు
నపకృతుల్ సేసిరేని మా అలుగఁ డతఁడు

విప్రులను నన్నుఁ గాఁగ భావించు నతఁడు
ధర్మపద్ధతి నాప్రియతముఁడు వాఁడు. 561

ఉ. గోవితతిన్ ధరాదివిజకోటిని నిన్నును దీనవర్గమున్
వావిరి భేదబుద్ధిఁ గనువార లధోగతిఁ బొంద నందు నా
శ్రీవిషరోషవిస్ఫురణఁ జెంది కృతాంతభటుల్ మహోగ్రగృ
ధ్రావలివోలెఁ జంచువుల నంగము లుద్ధతిఁ జింతు రెప్పుడున్. 562

చ. ధరణిసురోత్తముల్ బహువిధంబులఁ దమ్ముఁ బరాభవించినన్
దరహసితాస్యులై యతిముదంబున నిచ్చలుఁ బూజ సేయుచున్
సరసవచోవిలాసముల సన్నుతి సేయుచుఁ దండ్రి నాత్మజుల్
గర మనురక్తిఁ బిల్చుగతిఁ గైకొని పిల్చినవారు నాసముల్. 563

క. వినుఁ డయ్యనఘచరిత్రుల, కనయముఁ బ్రియతముఁడ నగుచు నమ్ముడువోదున్
మును నన్ను భృగువు దన్నినఁ, గనలక పరితోషవృత్తిఁ గైకొంటిఁ గదే

సీ. పొలుచునామానసాంభోజాతభావంబు దెలియంగలేక యుద్వృత్తు లగుచుఁ
గడఁగి మీయానతిఁ గడచినఁ దద్దోషఫలము మీరలకు సంప్రాప్తమయ్యె
మునులార నాచిత్తమున నున్నరీతియు నిట్టిద భూమిపైఁ బుట్టి వీర
లచిరకాలమున నాయంతికంబున కోలి నరుదెంచునట్లుగా ననుమతింప

తే. వలయుననియమ్ముకుందుండు వలుకుటయును, వినిమనంబునసనకాదిమునివరేణ్యు
లమ్మహాత్మునిమృదులభాషామృతంబుఁ, దవిలి క్రోలియు రోషసందష్టులగుచు.

సీ. మునివరుల్ తమచిత్తములఁ దృప్తిఁ బొందక పంకజాతాక్షుఁడు వలికినట్టి
పరిమితగంభీరబహుళార్థదురవగాహములును విస్ఫురదమృతతుల్య
మాధుర్యసుగుణసమన్వితమ్ములు వినిర్గతశబ్దదోషనికాయములును
నైనవాక్యములకు నాత్మలఁ బరితోషమంది యిట్లనిరి నెయ్యమున మనల

తే. నొడయఁ డిప్పుడు నందించియో తలంప, నర్థి నిందించియో మత్కృతైకదండ
మునకు సంకోచమందియో యనుచు సంశ, యాత్ములగుచు వివేకించి యంతలోన.

క. నలినాక్షుఁడు దమదెసఁ గృప, గలిగినభావంబుఁ దెలిసి కౌతుకమొలయం
బులకీకృతాంగులై యుత్కలికన్ హర్షించి నిటలఘటితాంజలులై. 567

క. భరితనిజయోగమాయా,స్ఫురణం దనరారునతివిభూతియు బలమున్
బరమోత్కర్షముఁ గలయీ,శ్వరునకు నిట్లనిరి మునులు సద్వినయమునన్.

తే. పొలుపు దీపింప నిత్యవిభూతి నాయ,కుఁడవు భగవంతుఁడవు ననఘుఁడవు నీవు
మత్కృతం బిప్డు నీకభిమత మటంటి, వీశ భవదీయచారిత్ర మెఱుఁగఁదరమె

ఉ. దేవగణాలి కెల్లఁ బరదేవతలై తనరారునట్టివి
ప్రావలి కాత్మనాయకుఁడవై పెనుపొందిననీకు సీధరా
దేవత లెల్ల నెన్న నధిదేవతలై రఁట యెట్టిచోద్యమో

దేవ సమస్తపావన సుధీజనతావన విశ్వభావనా. 570

చ. కమలదళాక్ష నీవలనఁ గల్గినధర్మము దావకావతా
రముల సురక్షితం బగుఁ దిరం బగు నీశ్వర నిర్వికారత
త్త్వమున దనర్చుని న్నరయఁ దత్ఫలరూపముఁ దత్ప్రిధానగో
ప్యము నని పల్కుచుందురు కృపామయలోచన పాపమోచనా. 571

చ మహిఁ దలపోయ నెవ్వనిసమగ్రపరిగ్రహముక్ లభింప ని
స్పృహమతులై మునీశ్వరులు మృత్యుభయంబునఁ బాతు రట్టిస
న్మహితవివేకశాలి గుణమండన నీ కిల నన్యసత్పరి
గ్రహ మది యెట్టిచోద్యము జగత్పరిపాలన నిత్యఖేలనా. 572

సీ. సతతంబు నర్థార్థిజనశిరోలంకారపదరేణువులు గలపద్మ మనెడు
జలజకింజల్కనిష్యందమరందలోభాగతభ్రమరనాయకునిపగిది
ధన్యజనార్పితోదంచితతులసికాదామంబునకు నిజధామ మగుచు
భాసిల్లుభవదీయపాదారవిందముల్ విలసితభక్తి సేవించుచుండి

తే. కమలనయన కృపావలోకనములొలయ, నర్థిఁ బొడసూపుభాగవతానురక్తి
జేసి భవదీయమహిమంబు చిత్రమరయఁ, జిరశుభాకార యిందిరాచిత్తచోర.

మ చిరభాగ్యోదయ దేవదేవ లలిత శ్రీవత్సలక్ష్మాంగ యీ
వరవిప్రానుపదైకపుణ్యరజమే పర్ణింప నీమేని కా
భరణం బంటివి సర్వలోకులకు విప్రశ్రేణిమాహాత్మ్య మీ
వెఱుఁగం జెప్పుట కై ధరించితి గదా యెన్నం బవిత్రాకృతిన్. 574

వ. అదియునుం గాక. 575

సీ. ధర్మమూర్తివి జగత్కర్తవు నగునీవు ప్రోవంగఁ దగువారిఁ బ్రోవవేని
నవిరళవేదోక్త మగుధర్మమార్గ మసన్మార్గ మగుఁ గాన సత్త్వగుణవి
శిష్టుండ వగుచు నీజీవసంఘము నేమ మరసి రక్షింతు నీదైనశక్తి
చేతను ధర్మవిఘాతుల దండించునీకు నంచిత మైననిగమధర్మ

తే. మార్గనాశకవిధములు మదికి నింపు, గావు విప్రులయందు సత్కరుణ మెఱసి
ఘనతఁ బలికినవినయవాక్యములు నీకు,యుక్తమగుచుండు సతతంబు భక్తవరద.

వ. అట్లయినం బరులయెడ వినయంబులు వలికినఁ బ్రాభవహాని యగు నని తలం
చితివేని. 577

తే. విశ్వమునకెల్లఁ గర్తవు విశ్వనిధివి, విశ్వసంరక్షకుండ వై వెలయునీకుఁ
గడఁగిప్రాభవహాని యెక్కడిది దలఁప,వినయములు నీకు లీలలై వెలయుఁగాన.

తే. మునుల మగువమ్ము నతిమోదమునను నీవు, సత్కరించుటలెల్ల సజ్జనపరిగ్ర
హార్థమై యుండుఁ గాదె మహాత్మ యొకటి,విన్నవించెద మీ జయవిజయులకును.

తే. అలిగి యేము శపించితి మంతకంటెఁ బెడిద మగునాజ్ఞ సేయ నభీష్టమేనిఁ

జేయు మదిగాక సమధికశ్రీ దనర్పఁ, జేసి రక్షించెదేని రక్షింపు మీశ 580
వ. అట్లయిన మాకుం బ్రియం బగుం గావున ననపరాధులు నతినిర్మలాంతఃకరణు లు నైనపేరలకు నన్యతంబులు వలికితిమేని మమ్మయినం జిత్తంబుకొలంది నాజ్ఞా పింపు మని కరకమలంబులు మొగిచి కృతాంజలులై యున్నమునులం గరుణా ర్ద్ర దృష్టిం గనుంగొని. 581
క. అనఘుఁడు భగవంతుం డి, ట్లనియెన్ మునులార వీర లలరన్ భువికిం జని యచట నసురయోనిన్, జనియింతురు లోభమోహసంగతు లగుచున్.
క దేవజనావళి కుపహతిఁ, గావించుచు నిఖిలభువనకంటకవృత్తిన్ జీవించుచు నాయెడ సం,భావితవైరానుబంధభావులు నగుచున్ 583
క. ఆహవముఖమున నను నతి,సాహసమున నెదిరి పోరి చక్రనిశితధా రాహతిఁ దెగి వచ్చెద రు, త్సాహ మెలర్పంగ నాదుసన్నిధి కంతన్. 584
వ అదియునుం గాక 535
క. నను వైరంబున నైనను, మనమునఁ దలఁచుచును నాసమక్షమున మదా నన మీక్షించుచు నీల్గుట, ననఘాత్మకు లై వసింతు రస్మత్పదవిన్. 586
క. వినుఁ డిలమీఁద నిఁ కెన్నఁటి, కిని బుట్టువు లేదు వీరికిని మీరలు వ ల్కినయట్ల నాదుచిత్తము, నను దలఁతుం గాన మీమనంబుల నింకన్. 587
ఉ. దీనికిఁ జింతఁ దక్కుఁడు సుధీజనపుంగవు లన్నఁ బ్రీతు లై యానలినాసనాత్మజు లనంతునిభావము దా మెఱింగి పెం పూనిన వేడ్కఁ దేలి తెలివొందినచిత్తములన్ నుతించి రం భోనిధిశాయి నార్తజనపోషణభూషణుఁ బాపశోషణున్ 588
వ. మఱియును. 589
ఉ. ఆసన కాదు లంతఁ బులకాంకురముల్ ననలొత్త బాష్పధా రాసుభగాక్షు లై మునిశరణ్యావరేణ్యు నగణ్యు దేవతా గ్రేసరుదివ్యమంగళశరీరముఁ జారుతదీయధామమున్ భాసురలీలఁ జూచి నవపద్మదళాక్షునకున్ వినమ్రు లై. 590
క. తమపలికినభాషణములు, గమలోదరుభాషణములుగాఁ దలఁచుచు నె య్యమునన్ వైష్ణవలక్ష్మిం, బ్రమదంబునఁ బ్రస్తుతించి పరమేశ్వరు చేన్. 591
క. ఆమంత్రితు లై తగ నిజ,ధామములకుఁ జనిరి వారు దడయక లక్ష్మీ కాముఁడు జయవిజయుల నభి,రామంబుగఁ జూచి పలికె రయ మొప్పారన్.
క. మీ రసురయోనియం దని,వారితులై జనన మందవలసెను నే దు ర్వారబలాఢ్యుఁడ నయ్యును, వారింపఁగ నోప విప్రవచనము లెందున్. 593
క. అది గాన దనుజయోనిం, బదపడి జనియించి మద్విపక్షుల రై మీ మది నెపుడు నన్నె తలఁచుచు, వదలక నాచేతఁ జచ్చి వచ్చెద రిటకున్. 594

ఉ. పొండని యానతిచ్చి హరి ఫుల్లసరోరుహపత్త్రనేత్రుఁ డా
ఖండలముఖ్యదిగ్వరనికాయకిరీటలసన్మణిప్రభా
మండితపాదపీఠుఁడు రమారమణీమణి దోడ నేఁగుదే
నిండినవేడ్కఁ నేఁగె నిజనిర్మలపుణ్యనివాసభూమికిన్. 595

వ. అంత. 596

క నిజతేజోహాని గ జయ, విజయులు ధరఁ గూలి రపుడు విహ్వాలు లగుచుం
ద్రిజగముల సురవిమాన, వ్రజముల హాహారవంబు గ్రందుగఁ జెలఁగన్. 597

క. వారలె యాదితిగర్భా, గారంబున నున్న వారు గడఁగి తదీయో
దారఘనతేజ మిపు డని, హారణ మీ తేజ మెల్ల వమ్ముగఁ జేసెన్. 598

ఉ. ఇంతకు మూల మాహరి రమేశ్వరుఁ డర్థి నొనర్చు కార్యముల్
వింతలె సర్వభూతభవవృద్ధివినాశనహేతుభూతుఁ డా
ద్యంతవికారశూన్యుఁడు దయానిధి మీయెడ మేలు సేయు నీ
చింత దొఱంగి వేచనుఁడు చేకుఱు మీకు మనోరథార్థముల్. 599

క. అని వనజాసనుఁ డాడిన, విని తద్వృత్తాంత మెఱిఁగి విబుధులు నాకం
బున కేఁగిరి దితి నిజనా, థునిమాటలు దలఁచి యపరితోషముతోడన్. 600

జయవిజయులు దితియందు హిరణ్యాక్షహిరణ్యకశిపులై పుట్టుట.

తే. ఇాతిదనసుతుల్ సురలఁ గారింతు రనుచుఁ, దలఁచుచుండంగ నంతవత్సరశతంబు
సనఁగ నటమీఁదఁ గనియెఁ గశ్యపునిదేవి, యఖిలలోకైకకంటకులైనసుతుల.

వ. అయ్యవసరంబున. 602

తే. ధరణి గంపించెఁ గులపర్వతములు వడఁకె
జలధులు గలంగెఁ దారకావళులు డుల్లె
గగన మగలెను మ్రొగ్గె దిక్కరులు దిశల
మిడుఁగుఱు లెగసెఁ బిడుగులు పుడమిఁ బడియె 603

సీ. హోమానలంబులధూమంబు లడరెను బ్రతికూలవాయువుల్ బలసి వీచెఁ
దరువు లెల్లెడ విటతాటంబులై కూలె గ్రహతారకావళి కాంతి మాసె
బెరసి మొగిళ్లు నెత్తురువాన గురిసెను మెఱుఁగులు దెసల మిర్మిట్లు గొలిపె
స్వర్భానుఁ డొగి నపర్వమున భానునిఁ బట్టె గైకొని చిమ్మచీఁకట్లు పర్వె
తే. మొనసి కుక్కలు మొఱఁగెను మోరలెత్తి, పగలునక్కలువాపోయెఖగములార్త
రవములిచ్చెను దేవతాప్రతిమలొరగెఁ, గన్నులను నశ్రుకణములు గ్రందుకొనఁగ.

క. మొదవులు నెత్తురుఁ జీమును, బిదికెఁ గార్దభరవంబు భీషణ మయ్యెన్
మద ముడిగెఁ గరులకటములఁ, బొదివెఁ దురంగములవాలములనిప్పులొగిన్.

క. గుహలు రొదలిచ్చెఁ బాప, గ్రహమిత్రతఁ జెంది వక్రగతులను సౌమ్య
గ్రహములు వర్తించెను దుస్సహతేజోదితితనూజసంభవవేళన్. 606

మ భయదప్రక్రియ నట్లు దోఁచినమహోత్పాతంబు లీక్షించి సం
క్షయకాలంబని కాని సాధుహననోగ్రక్రూరదేవాహితో
దయసంక్షోభముగా నెఱుంగక సమస్తప్రాణిసంఘాతము
ల్భయమందెన్ సనకాదియోగిజనము ల్దక్కన్ బుధేంద్రోత్తమా. 607

వ. అట్లావిర్భవించినయనంతరంబ. 608

మ. కులశైలాభశరీరముల్ దనర రక్షోనాథు లత్యుగ్రదో
ర్బలమొప్పం బదఘట్టనన్ ధర చలింపన్ రత్నకేయూరకుం
డలకాంచీకటకాంగుళీయకకిరీటస్వర్ణమంజీరని
ర్మలకాంతుల్ దులకింప నాత్మరుచిచే మందీకృతార్కాంశులై. 609

వ. ఉన్నసమయంబునం గశ్యపుండు నిజతనూభవులం జూడం దలంచి దితిమందిరంబునకుఁ జనుదెంచి సుతులం గనుంగొని వారలకు నామకరణంబు సేయం దలంచి.

చ. దితిజఠరంబునందుఁ దన తేజము మున్నిడినట్టిపుత్త్రు న
ద్భుతచరితున్ హిరణ్యకశిపుం డను పేరఁ బ్రసూతివేళ నా
దితి మును గన్న పట్టి రవితేజునిఁ గాంచనలోచనుండు నా
హితమతిఁ బేరు వెట్టి చనియెన్ నిజనిర్మలపుణ్యభూమికిన్. 611

వ. అయ్యవసరంబున నతులతేజోవిరాజితుండైనహిరణ్యకశిపుండు హిరణ్యగర్భవరదానగర్వంబునను దుర్వారపరిపంథిగర్వనిర్వాపణాఖర్వభుజావిజృంభణంబునను నిఖిలలోకపాలాదుల జయించి స్వవశంబొనర్చి సంతుష్టాంతరంగుండై యెందునుం దనకు మృత్యుభయంబు లేక నిర్భయుండై సుఖంబుండెఁ దత్సోదరుండైనహిరణ్యాక్షుండు ప్రతిదివసంబుఁ జండవేదండశుండాదండమండితభుజాదండంబున గదాదండంబు ధరియించి తన్నెదిరి కదనంబు సేయం జాలినయరివీరునిం గానక భూలోకం బెల్లఁ గ్రుమ్మరి దివంబునకు దాడివెట్టి యందు సమరవిముఖు లయినబర్హిర్ముఖులం గనుంగొని వనజాసనవరప్రదానంబుఁ జింతించి హితులు సెలంగ నహితులు గలంగ మహితవైజయంతికాదామం బభిరామంబై వెలుంగం జరణంబుల మణినూపురంబులు మొరయ నిజదేహద్యుతి దిక్కులం బిక్కటిల్లం జనుదెంచువానిం గని భీతచిత్తు లయి దేవతాగణంబులు గరుడునిం గని పఱచునురగంబులుంబోలె నిజనివాసంబు లర్కనివాసంబులుఁ గాంచనావాసంబులుం గా నొనర్చి యెక్కడికేనిం జనిన. 612

ఉ. శౌర్యము వోవఁ దట్టి నిజసాధనముల్ దిగనాడి విక్రమా
దార్యపరాక్రమక్రమము దప్పఁగ భీతిలి పాఱి రక్కటా
కార్యముఁ దప్పి నాకు లని గైకొని యార్చి సుమేరుపర్వత
స్థైర్యుఁడు వార్ధిఁ జొచ్చె నతిదర్పితభూరిభుజావిజృంభియై 613

వ. ఇట్లు సొచ్చిన. 614

క. వరుణునిబలములు దనుజే,శ్వరు తేజముఁ దేఱి చూడఁ జాలక శౌర్య
స్ఫురణము సెడి యొండేనిని, బఱచెం దజ్జలధిమధ్యభాగమునందున్. 615
క. అమరారివిపులనిశ్శ్వా,సములం బ్రభవించినట్టిజలనిధికల్లో
లములను విపులగదాదం,డమునం బో నడిచె నతిదృఢం బగుశక్తిన్. 616
చ. మఱియును నమ్మహాజలధిమధ్యమునన్ సురవైరి పెక్కువ
త్సరములు గ్రీడ సల్పి రిపుసైన్యవిదారణశౌర్యఖేలనా
పరతఁ జరించి యవ్వరుణపాలిత మైనలసద్విభావరీ
పురమున కేఁగి యందుఁ బరిపూర్ణత నున్నపయోధినాథునిన్ 617
వ. మఱియును. 618
సీ. యాదోగణాధీశుఁ డగుచుఁ బాతాళభువనపరిపాలుఁ డై తనరుచున్న
వరుణునిఁ గనుఁగొని పరిహాసితోక్తుల నిట్లను విశ్వమం దెన్న గలుగు
సకలలోకైకపాలకులలో నతిబలాధికుఁ డని జగము నుతింపఁ దగిన
శూరుండ విపుడు నీపౌరుష మొప్పంగఁ గదనరంగమున నన్నెదిరి చూడు
తే. నీభుజావిక్రమంబును బ్రాభవంబు
నడఁతు నని పల్కుటయు విని యబ్ధివిభుఁడు
పగతుజయమును వృద్ధియు బలము నాత్మ
బలముఁ దలపోసి దనుజుతో బవరమునకు. 619
క. సమయము గాదని తనచి,త్తమునం గలరోషవహ్నిఁ దాలిమి యనుతో
యములం దగ నార్చుచు నుప, శమితోక్తులఁ బలికె దనుజసత్తముతోడన్.
చ. మనమున శాంతిఁ బూని నియమంబున సాగర ముజ్జగించి యే
ననయము నున్నవాఁడ నిపు డాహవకేళిఁ జరింప రాదు నీ
ఘనభుజవిక్రమస్ఫురితగాఢవిజృంభణముల్ జయింపఁ జా
లినప్రతివీరు లెవ్వరును లేరు ముకుందుఁడు దక్క నెక్కడన్. 621
చ గొనకొని యమ్మహాత్ముఁడు వికుంఠపురంబున నున్నవాఁడు దా
నని మొనఁ బెక్కుమాఱు లభియాతుల నోలి జయించి శక్తిపెం
పున నడిసన్నవీరుఁ డని భూజనకోటి నుతించు నందు వే
చను మతఁ డిచ్చు నీకు నని సర్వముఁ దీఱెడు నంతమీఁదటన్. 622
ఉ. నిందకు నోర్చి యాజిమొన నిల్వఁగ నోపక వీఁగి పాఱు నీ
పందల వెంటఁబడ్డ మగపంత మె సర్వశరణ్యుఁ డైనగో
విందుఁడు దీర్చు నీపని వివేకవిహీన చనంగ నోపుదే
నందుల కేఁగు మాతఁ డమరారులఁ బోర జయించు నిచ్చలున్. 623
వ. అదియునుం గాక 624
క. పురుషాకృతిఁ బ్రతియుగమునఁ, బురుషోత్తముఁ డవతరించి భూరిభుజావి

స్ఫురణఁ దుష్టనిశాటుల, హరియించుచు నుండు మునిగణార్చితపదుఁ డై.
ఉ. కావున నావిభుం దొడరి కయ్యము దయ్య మెఱుంగఁ జేసి ర
క్షోవర నీభుజాబలము సొంపఱి మేదినిఁ గూలి సారమే
యావలి కాశ్రయం బగుదు వచ్చటి కిప్పుడ యేఁగుదేని నీ
చేవయు లావు నేర్పడును జెప్పఁగ నేటికి మీఁదికార్యముల్. 626
చ. అని వరుణుండు వల్కిన దురాగ్రహ మెత్తి హిరణ్యలోచనుం
డనయము మానసంబున భయం బొకయింతయు లేక సంగరా
వని నెదిరింతు నేఁ డమరవర్ధను దుష్టవిమర్దనుఁ జనా
ర్దను ననుచుఁ వికుంఠనగరస్ఫుటసంచితమార్గవర్తి యై. 627
క. చనునవసరమున నారద, మునివరుఁ డెదు రేఁగుదెంచి ముదము దలిర్పన్
దనుజేంద్ర యెందుఁ బోయెద, వని యడిగిన నారదునకు నతఁ డిట్లనియెన్.
చ. సరసిరుహోదరుం దొడరి సంగర మే నొనరించి యిందిరా
వరుని ననంతుఁ ద్రుంచి సురవైరికులంబుల కెల్ల మోదవి
స్ఫురణ ఘటింపఁ జేయుటకుఁ బూని వికుంఠపురానువర్తి నై
యరిగెద నన్న నమ్మునికులాగ్రణి దానవనేత కి ట్లనున్. 629
చ. గురుభుజుఁ డమ్మహాత్ముఁడు వికుంఠపురంబున నేఁడు లేఁడు భూ
భరము వహింప నాదికిటిభావముఁ దాల్చి రసాతలంబునం
దిరవుగ నున్నవాఁ డచటి కేఁగఁగ నోపుదువేని నేఁగు మం
దరయఁగఁ గల్గు నీకు నసురాంతకుతోడి రణం బవశ్యమున్. 630

హిరణ్యాక్షుఁడు యజ్ఞవరాహం బగుహరి నెదిరించి పోరుట.

చ. అనవుడు దానవేంద్రుఁడు హుతాశనుకైవడి మండి పద్మలో
చను నెదిరించువేడుకలు సందడిగొల్ప ననల్పతేజుఁ డై
ఘనగదఁ గేలఁ బూని త్రిజగద్భయదాకృతిఁ దాల్చి వ్రేల్మిడిం
జనియె రసాతలంబునకుఁ జండభుజాబలదర్ప మేర్పడన్. 631
వ. చని జలమధ్యంబున. 632
క. దివిజారి యెదురఁ దగఁ గనె, నవిరళదంష్ట్రాభిరాము నమరలలాముం
గువలయభరణోద్దాముం, బవనమయస్తబ్ధరోము జలదశ్యామున్. 633
వ. అయ్యవసరంబున సూకరాకారుం డైనహరియు. 634
క. వనజరుచిసన్నిభము లగు, తనలోచనయుగళదీప్తిఁ దనరఁ దదాలో
కనముల దనుజాధీశుని, తనుకాంతి హరింపఁ జేసెఁ దత్క్షణమాత్రన్. 635
వ. మఱియు నయ్యాదివరాహం బవార్యశౌర్యంబున మాఱు లేనివిహారంబునం
జరియించునట్టియెడ. 636
సీ. తుదమొదళ్లకుఁ జిక్కఁ దునిసిపాఱఁగ మోరఁ గులశైలములఁ జిమ్ముఁ గొంతదడవు

బ్రహ్మాండభాండంబు పగిలి చిల్లులు వోవఁ గొమ్ములఁ దాటించుఁ గొంతదడవు
జలధు లేడును బంకసంకులం బై యింక ఖురముల మట్టాడుఁ గొంతదడవు
ఉడురాజుసూర్యుఁడునొక్కమూలకుఁబోవఁగుఱుచవాలమ్మడ్రిప్పుఁగొంతదడవు

తే. గునియుఁ గుప్పించు లంఘించుఁ గొప్పరించు
నెగయు ధరఁ ద్రవ్వు బొఱియఁగా నేపు రేఁగి
దానవేంద్రునిగుండెలు దల్లడిల్లఁ
బంది మెల్లన రణపరిపంథి యగుచు. 637

వ. మఱియును. 638

క. కనుఁగవ నిప్పులు రాలఁగ, సునిశితదంష్ట్రాగ్రయుతవసుంధరుఁ డగుచుం
దన కెదు రేతేఁ గని య, వ్వనచర మేరీతి నిపుడు వనచర మయ్యెన్. 639

క. అని యాశ్చర్యభయంబులు, దనమనమునఁ దొంగలింప దనుజాధిపుఁ డి
ట్లనియెఁ భీకరసూకర, తను వొంది చరించుదనుజదర్పాపహుతోన్. 640

క ఘనసూకర మూర్ధాత్మక, వనరుహసంభూతదత్తవరదానమునం
గనినరసాతలగతభువి, యనయంబును నాయధీన మై వర్తించున్. 641

క. గొనకొని నీ వీధరణిం, గొని పోకుము విడుము కాక కొన యేఁగెద వేఁ
గొనియెద నీప్రాణముఁ గై,కొను నావచనములు సలము కొన నేమిటికిన్. 642

క. మాయావి వగుచు నిప్పుడు, వాయక యీపుడమిఁ జోరభావంబున నీ
వీయెడఁ గొనిపోఁ జూతువె, యాయతభుజబలముచేత నడఁపక యనుచున్.

సీ. అవిరళయోగమాయాబలంబునఁ జేసి యల్పపౌరుషమున నలరునిన్ను
నర్థి సంస్థాపించి యస్మత్సుహృద్భృత్యకులుల కెల్లను మోద మొలయఁ జేయఁ
జెలువేది మద్గదాశీర్ణుఁడ వగునిన్నుఁ గనుఁగొని దేవతాగణము లెల్ల
నిర్మూలు లై చాల నెఱి నశించెదరన్న విని యజ్ఞపోత్రి యై వెలయుచున్న

తే. హరి సరోజాతభవముఖామరుల కెల్ల, వచ్చుదురవస్థ కాత్మలో వంతనొంది
నిశితదంష్ట్రాగ్రలసిత యై నెగడుధరణి, దేవితో నొప్పె నాదేవదేవుఁ డంత.

క. సురరిపువాక్యాంకుశముల, గురుకుపితస్వాంతుఁ డగుచుఁ గొమరారె వసుం
ధరతోడ భీతి నొందిన, కరిణిం గలకరికులేంద్రుకరణిం బెలుచన్. 645

తె. నిశితసితదంతరోచులు నింగిఁ బర్వఁ, గంధి వెడలి భయంకరాకారలీల
నరుగుభీషణముఖవరాహావతార, మొనరఁ దాల్చినపద్మలోచనునివెనుక. 646

క. కరివెనుకఁ దగులునక్రము, కరణిం జని దైత్యవిభుఁడు గదిసి యిటు లనున్
దురితపయోనిధితరికిం, గిరికిన్ ఖురదళితమేరుగిరికిన్ హరికిన్. 647

క. నిందకు లోఁయక లజ్జం, జెందక వంచనను రణము నేసి జయంబుం
బొందెద నని తలఁచుచు నిటు, పందగతిం బాఱ బంటుపంతమె నీకున్. 648

వ. అని యాక్షేపించినం బుండరీకాక్షుండు గోపోద్దీపితమానసుం డై. 649

క. తోయములమీఁద భూమి న,నాయాసత నిల్పి దాని కాధారముగాఁ
దోయజనాభుఁడు దనబల, మాయతమతిఁ బెట్టె సురలు హర్షము వొందన్.
తే. కుసుమములవృష్టి బోరనఁ గురిసె నంత
విభవ మొప్పార దేవదుందుభులు మొరసెఁ
గడఁక వీతెంచె గంధర్వగానరవము
నందితము లయ్యె నప్సరోనర్తనములు. 651
వ. అయ్యవసరంబున నయ్యజ్ఞవరాహమూర్తిధరుం డైనకమలలోచనుండు గనక
కుండలకేయూరగ్రైవేయకటకాంగుళీయకభూషణరోచులు నింగిఁ బర్వ సమర
సన్నద్ధుం డై. 652
చ. ఘనగదఁ గేలఁ బూని మణికాంచననవ్యవిచిత్రవర్మ మిఁ
పొనరఁగఁ దాల్చి దానవనియుక్తదురుక్తినిశాతబాణముల్
దనఘనమర్మముల్ గలఁప దానవహంత నితాంతశౌర్యుఁ డై
కనలుచు వచ్చునద్దనుజుఁ గన్గొని రోషవిభీషణాకృతిన్ 653
వ. ఇట్లనియె. 654
మ. వినరా యోరి యమంగళాచరణ యుద్వృత్తిన్ ననున్ నీమది
న్ననయంబున్ వనగోచరం బగుమృగం బంచుం దలం తౌర నే
నెనయన్ వన్యమృగంబ యాదు బలి యై యేతెంచునీబోఁటియో
శునకశ్రేణి వధింతు నేఁ డని మొనన్ సోఁకోర్చి వర్తించినన్. 655
క. బలిమి గలదేని నాతోఁ, గలనను నెదిరించి పోరఁ గడఁగుము నీకో
ర్కులు నేఁడు దీర్తు నూరక, తలపోయ వికత్థనంబు దగదు దురాత్మా. 656
చ. విను మది గాక సంగరవివేకవిశారదు లైనయట్టిస
జ్జనములు మృత్యుపాశములఁ జాల నిబద్ధులు నయ్యు నీవలెన్
గొనకొని యాత్మసంస్తుతులకున్ ముద మందిరె యేల యీవిక
త్థనములు బంటుపంతములె దైత్యకులాధమ యెన్నిచూడఁగన్. 657
మ. ధృతిఁ బాతాళమునందు నీ వనెడిసందీప్తాగ్రనిక్షేప మే
నతిదర్పంబునఁ గొందుఁ జూడు మిదె దేవారాతి నన్నెన్నె దా
గతలజ్జుం డన దాఁగి యుండి రణముం గావింతు యుష్మద్గదా
వితతద్రావితు నన్ను నేఁ డెదురుమా వే తీర్తు నీకోరికల్. 658
ఉ. ఎన్నఁ బదాతియూథముల కెల్ల విభుండవు పోటుబంటవై
నన్ను రణోర్విఁ నేఁ డెదిరినన్ భవదీయబలంబు నాయువున్
మిన్నక కొందుఁ జూడు మిది మేరగ మేదిని వీతదైత్య మై
వన్నెకు నెక్కఁ జేసెద నవార్యపరాక్రమవిక్రమంబునన్ 659
చ. నను నెదురంగఁ జాలినఘనం బగుశౌర్యము ధైర్యమున్ బలం

బును గలవేని నిల్వు రణభూమిని నీహితు లైనవారికిం
గనుఁగవ బాష్పపూరములు గ్రమ్మఁగ మాన్పఁగ నోపుదేనిఁ జ
య్యనఁ జనఁ బొమ్ము దానవకులాధమ యూరక రజ్జు లేటికిన్. 660

క. నను నిట సంస్థాపించెద, నని పలికితి వంతవాఁడ వౌదువు నీకుఁ
నెనరైనచుట్టములఁ బొడ, గని రా యిదె యమునిపురికిఁ గాఁపురమరుగన్.

మ. అని యిబ్భంగి సరోరుహాక్షుఁడు హిరణ్యాక్షుఁ విడంబించి ప
ల్కినహాసోక్తుల కుల్కి రోషమదసంగీభూతచేతస్కుఁ డై
కనుఁగ్రేవఁ మిడుఁగుర్లు సాలఁ బొడమంగాఁ గిన్క మైఁ దోఁకఁ ద్రొ
క్కినకృష్ణోరగరాజుమాడ్కి మదిలోఁ గీడ్పాటు వాటిల్లఁగన్. 662

క. చలితేంద్రియుఁ డై నిట్టూర్పులు నిగిడించుచును బొమలు ముడివడ రోషా
కులమానసుఁ డై గదఁ గొని, జలజాక్షున కెదురు నడచె సాహస మొప్పన్.

వ. అత్తఱి హిరణ్యాక్షుం డతిభయంకరాకారుం డై. 664

మ. గద సారించి మిదాసురేంద్రుఁడు సముగ్రక్రోధుఁ డై మాధవుఁ
గుదియఁ వ్రేసిన వ్రేటు గైకొనక రక్షోహంత శౌర్యోన్నతిఁ
గద గేలఁ ధరియించి దానిఁ దునుకల్ గావించినఁ దైత్యుఁ డు
న్మదుఁ డై యొండుగదఁ రమావిభుని భీమప్రక్రియఁ వ్రేసినన్. 665

చ. అది దనుఁ దాఁకకుండ దనుజారి గదారణకోవిదక్రియా
స్పదకరలాఘవక్రమముఁ బైకొని చూపి విరోధివేరురం
బదరఁగ వ్రేయ వాఁడు వివశాకులభావము నొంది యంతలో
మదిఁ దెలివొంది వ్రేసె రిపుమానవిమర్దను నాజనార్దనున్. 666

వ. ఇట్లు దలపడి యన్యోన్యజయకాంక్షల నితరేతరతుంగతరంగతాడితంబు లగు దక్షిణోత్తరసముద్రంబులరౌద్రంబునఁ బరస్పరశుండాదండఘట్టితమదాంధగంధసింధురయుగంబుచందంబున రోషభీషణాటోపంబులం దలపడు బెబ్బులుల గబ్బున నతిదర్పాతిరేకంబున నెదిర్చి ఱంకెలు వైచుమదవృషభంబులరభసంబున నసహ్యాసింహపరాక్రమంబున విక్రమించి పోరునెడ హిరణ్యాక్షుండు సవ్యమండలభ్రమణంబునం బరివేష్టించినం బుండరీకాక్షుండు దక్షిణమండలభ్రమణంబునం దిరిగి విపక్షువక్షం బశనిసంకాశం బగుగదాదండంబునం బగిల్చిన వాఁడు దెప్పిఱి తెలివొంది లేచి దనుజపరిపంధిఫాలంబు నొప్పించె నప్పుడమ్మేటివీరులు శోణితసిక్తాంగు లై పుష్పితాశోకంబులం బుపడించుచుం బాయుచు డాయుచు వ్రేయుచు రోయుచు నొండొరులరుధిరంబు లాఘ్రాణించుచుఁ దిరస్కారపరిహాసోక్తుల సిచ్చుచుఁ బోరుసమయంబున నమ్మహాబలులసమరంబుఁ జూచువేడ్కఁ బద్మసంభవుండు నిఖిలమునీంద్రసిద్ధసాధ్యదేవగణంబులతోడఁ జనుదెంచి ధరిత్రీనిమిత్తంబుననసురపరునితోడంబోరుయజ్ఞవరాహునకిట్లనియె.

ఉ. అంచితదివ్యమూర్తి పరమాత్మక యీకలుషాత్ముఁ డైనన
క్తంచరుఁ డస్మదీయవరగర్వమునన్ భువనంబు లెల్లఁ గా
రించు మదించి యిట్టివిపరీతచరిత్రునిఁ ద్రుంప కిట్లుపే
క్షించుట గాదు వీని బలిసేయు వసుంధరకున్ శుభం బగున్. 668

క. బాలుఁడు గరమున నుగ్ర, వ్యాళము ధరియించి యాడుపడుపున రక్షో
పాలునిఁ ద్రుంపక యూరక, పాలార్చుట నీతియే శుభప్రద యింకన్. 669

వ. అదియునుం గాక 670

మ. అనఘా యీయభిజిన్ముహూర్తమున దేవారాతి మర్దింపవే
ననయంబున్ మఱి దైత్యవేళ యగుసంధ్యాకాల మేతెంచినన్
ఘనమాయాబలశాలి యైనదనుజున్ ఖండింపఁగా రాదు గా
వున నీవేళన త్రుంపు సజ్జనహితప్రోద్యోగరక్తుండ వై. 671

క. అని సరసిజగర్భుఁడు వ,ల్కినవచనము లర్థి విని నిలింపులు గుంపుల్
గొని చూడ సస్మితానన, వనజము నెలవొంద నసురవరు కభిముఖుఁ డై. 672

తే. పుండరీకాక్షుఁ డయ్యును భూరిరోష, నిరతిఁ దరుణారుణాంభోజనేత్రుఁడగుచు
ఘనగదాదండ మెత్తి రాక్షసునిహనువు,నుగ్రగతి మొత్తె వాఁడును నోసరించె.

క. పరువడి దితిసుతుఁ డతిభీ, కరగదఁ జేఁ బూని చిత్రగతులను బద్మో
దరు డాసి చేతిగద సాఁ,గరమునఁ బడ నడిచె బాహుగర్వ మెలర్పన్. 674

వ. అంత. 675

తే. హరి నిరాయుధుఁ డైన సురారి సమర, ధర్మమాత్మను దలఁచి యుద్ధంబుఁ దక్కి
నిలిచి చూచుచునుండెను నింగి యమర, వరులహాహారవంబుల భరితమయ్యె.

క. సరసిజనేత్రుఁడు దనుజే,శ్వరుసంగరధర్మమునకు సమధికశౌర్య
స్ఫురణకుఁ దనచిత్తంబునఁ, గర మాశ్చర్యంబు నొంది కడఁక దలిర్పన్. 677

మ. కుతలోద్ధర్త మనంబునం దలఁచె రక్షోరాడ్వధార్థంబుగా
దితిసంతానకులాటవీమహితసందీప్తప్రభాశుక్రమున్
సతతోద్యజ్జయశబ్దసన్ముఖరభాస్వచ్చక్రమున్ సంతతా
శ్రితనిర్వక్రముఁ బాలితప్రకటధాత్రీచక్రముం జక్రమున్. 678

వ. అదియునుం బ్రచండమార్తాండమండలప్రభాపటలచటుల విద్యోతమానంబును
బటునటజ్జ్వాలికాప్తసమస్తకుపితారాతిబలాఖర్వ దుర్వారబాహాగర్వాంధ
కారంబును నసహ్యకహకహనినదాధరీకృతసాగరఘోరంబును సకలదేవతాగణ
జేగీయమానంబును ననంతతేజోవిరాజితంబునునిజప్రభాపటలపూరితబ్రహ్మాండ
కటాహంబును నై రయంబునం జనుదెంచి దనుజారిదక్షిణకరసరోజంబు నలంక
రించిన నాశుభాంగుండు రథాంగపాణి యై దివంబున నమరగణంబులు జయ
జయశబ్దంబులు వలుక నసురవిభున కెదురు నడచిన. 679

క. పొడగని దనుజుఁడు పెదవులు దడుపుచుఁ బొలివోనిబంటుతనమున బీరం
బుడుగక భీషణగదఁ గొని, యడిచెన్ మఖమయవరాహు నమితోత్సాహున్.

క. త్రిదశారి దన్ను వ్రేసిన, గదఁ బదమునఁ బోవఁ దన్ని కమలాక్షుఁడు పెం
పొదవఁగ మనమున మోదము, గదురఁగ లేనగవు వదనకమలముఁ బొదువన్.

వ. ఇవ్విధంబున గదఁ బోవం దన్ని యసురవిభునితో ని ట్లనియె. 682

చ. ఘనగదఁ గేలఁ బూని భుజగర్వ మెలర్పఁగ నన్ను సంగరా
వని నెదిరింతు రార యనివారణ దైత్యకులేశ్వరాధమా
యనవుడు వాఁడు నుబ్బి గద నంబుజనాభుని వ్రేసె వ్రేసినం
దనుజవిభేది వట్టికొనెఁ దార్క్ష్యుఁ డహీంద్రునిఁ బట్టుకైవడిన్. 683

క. దితిజుఁడు దనబల మప్రతి, హతతేజం డగుపరోరుహాక్షునిశౌర్యో
న్నతిమీఁదఁ బెట్ట కుండుట,మఱి నెఱిఁగియుఁ బెనఁగె దురభిమానము పేర్మిన్.

వ. అంత. 685

సీ. కాలానలజ్వలజ్జ్వాలావిలోలకరాళ మై పెంపొందుశూల మంది
సురవైరి యజ్ఞసూకరరూపధరుఁ డైనవనజనాభునిమీఁద వైవ నదియు
సద్ద్విజోత్తముమీఁదఁ జపలతఁ గావించు నభిచారకర్మంబునట్ల బెండు
పడి పఱతేఁ గని పద్మోదరుఁడు దానిఁ జక్రధారాహతిఁ జండవిక్ర

తే. మమున నడుమన వడిఁ ద్రుంచెఁ నమరభర్తమహితదంభోళిచే గరుత్మంతుపక్ష
మతిరయంబునఁ ద్రుంచినగతిఁ జెలంగి, సురలు మోదింప నసురులు సొంపు డింప.

వ. అయ్యవసరంబున నయ్యసుర దనశూలంబు చక్రంబుచేత నిహతం బగుటం గని.

క. దితిజుఁడు రోషోద్ధతుఁ డై, యతినిష్ఠురముష్టిఁ బొడిచె హరి నాలోకో
న్నతుఁ డొప్పెఁ గుసుమమాలా, హతి దిగ్గజరాజుఁబోలె నతిదర్పితుఁ డై 688

మ. హరిమీఁదన్ దితిసంభవుండు ఘనమాయాకోట్లు పుట్టించినన్
ధరణీచక్రము భూరిపాంసుపటలధ్వాంతంబునం గప్పె భీ
కరపాషాణపురీషమూత్రఘనదుర్గంధాస్థిరక్తావళుల్
గురిసెన్ మేఘము లభ్రవీధిని మహాక్షోభక్రియాలోల మై. 689

వ. మఱియును. 690

చ. తవిలి విముక్తకేశపరిధానను లుగ్రకరాళదంతతా
లువులును రక్తలోచనములుం గలభూతపిశాచడాకినీ
నివహము లంతరిక్షమున నిల్చి నిజాయుధపాణు లై మహా
రవముగ యక్షదైత్యచతురంగబలంబులఁ గూడి తోఁచినన్. 691

వ. అంత. 692

క. త్రిసవనపాదుం డగునా, బిసరుహనేత్రుండు లోకభీకర మగునా
యసురాధిపుమాయావిని, రసనకరం బైనశస్త్రరాజముఁ బనిచెన్. 693

క. ఆచక్రభానుదీప్తి ధ, రాచక్రమునందు నిండి రయమున నమ్మా
యాచక్రము నడఁగించెను, నీచక్రముఁ దైనయామినీచరు నెదురన్. 694

వ. అంత నిక్కడ. 695

క. దితి దనవిభువాక్యంబుల, గతి దప్పద యనుచుఁ దలఁపఁగాఁ జన్నుల శో
ణితధార లొలికె రక్షః, పతి యగుకనకాక్షుపతనభావము దోఁపన్. 696

వ. అయ్యవసరంబున నసురవిభుండు దనచేసినమాయాశతంబులు గృతఘ్నునకుం గావించినయుపకారంబులుంబోలె హరిమీఁదఁ బనిసేయక విఫలంబు లయినం బొలివోవనిబంటుతనంబునఁ బుండరీకాక్షుఁ జేరం జనుదెంచి బాహాయుగళంబు సాఁచి పూఁచి పొడిచి రక్షోవైరివక్షంబుఁ బీడించిన నయ్యధోక్షజుండు దప్పించుకొని తలంగినం జెలంగి దైత్యుండు నిష్ఠురం బగుముష్టిం బొడిచిన నసురాంతకుండు మిసిమింతుండు గాక రోషభీషణాకారంబున వాసవుండు వృత్రాసురుం దెగటార్చినచందంబున వజ్రవజ్రసన్నిభం బగువఱచేతం గఱకుటసురకటితటంబుఁ జటులగతి వ్రేసిన నాహిరణ్యాక్షుండు దిర్దిరం దిరిగి యుదస్తలోచనుం డై సోలి యొట్టకేలకు నెదుర నిలువంబడె నంత. 697

క. దిట చెడి లోఁబడె దైత్యుఁడు, సటికిఁ దంష్ట్రావిభిన్నశత్రుమహోర
స్తటికిఁ ఖరఖురపుటికిం, గటితటహాతకమలజాండఘుటికిం గిటికిన్. 698

వ. ఇట్లు లోఁబడిన. 699

మ. దివి నింద్రాదులు సంతసింప హరి మొత్తెం గర్ణమూలంబునం
బవిసంకాశకఠోరహస్తమున శుంభల్లీలమై దాన దా
నవలోకేశుఁ డుదస్తనేత్రుఁ డగుచుం దైన్యంబు వాటిల్లఁ గా
భువిమీఁదం బడి కూలె మారుతహతోన్మూలావనీజాకృతిన్. 700

క. బుడబుడ నెత్తురు గ్రక్కుచు, వెడరూపము దాల్చి గ్రుడ్డు వెలి కుఱుక నిలం
బడి పండ్లు గీటుకొనుచును, విడిచెం బ్రాణములు దైత్యవీరుం డంతన్. 701

తే. పడినదనుజేశ్వరునిఁ జూచి పద్మసంభ, వాదిదివిజులు వెఱఁగంది రాత్మలందు
నితఁడు వొందుట యెట్లొకో యీయవస్థ, నని తలంచుచు మఱియు నిట్లనిరి [వరుస.

మ. వరయోగీంద్రులు యోగమార్గముల నెవ్వానిం మనోవీథి సు
స్థిరతం లింగశరీరభంగమునకై చింతింతు రాపంకజో
దరుపాణ్యాహతిఁ దన్ముఖాంబుజముం దర్శించుచుం జచ్చె దు
ర్భరితోత్తంసుఁడు దైత్యవల్లభుని సౌభాగ్యంబు దా నెట్టిదో. 703

చ. సమమతి వీరు దైత్యకులశాసనుపారిషదుల్ మునీంద్రశా
పమున నికృష్టజన్మమునఁ బైకొని పుట్టియు నేఁడు విష్ణుచే
సమయుటఁ జేసి మీఁద నగుజన్మమునం జలజాక్షునిత్యవా
సమున వసింతు రెన్నఁటికిఁ జావును బుట్టువు లేవు వీరికిన్. 704

క అని వెలుఁగు నొంది పావన,తను వొందినయట్టివికచతామరసాక్షు
న్ననిమిషమునియోగిజనా, వనదక్షుల్ దనుజకరటివరహర్యక్షున్ 705

వ. కనుంగొని. 706

చ. వనజదళాక్షు యీజగతివారలమర్త్యము లీ వెఱింగి యీ
సునఁ బగఁబట్టునీదివిజసూదనుఁ జంపితి గాన యింక శో
భన మగునంచు హస్తములు ఫాలములం గదియించి యందఱుల్
వినమితు లై నుతించిరి వివేకవిశాలునిఁ బుణ్యశీలునిన్. 707

వ. అంత. 708

చ సవనవరాహమూర్తి సురశాత్రవుఁ ద్రుంచినమీఁద భారతీ
ధవముఖదేవతామునికదంబము దన్ను నుతించునట్టిసం
స్తవమున కాత్మలోనఁ బ్రమదంబునఁ బొంది సమగ్రమంగళో
త్సవము దలిర్ప నందఱఁ బ్రసాదవిలోకన మొప్పఁ జూచుచున్. 709

చ. అరిగె వికుంఠధామమున కమ్మహితోత్సవసూచకంబు గా
మొరసె సుపర్వదుందుభు లమోఘము లై ధరణీతలంబునం
గురిసెఁ బ్రసూనవృష్టి శిఖికుండము లెల్లెడఁ దేజరిల్లె భా
స్కరశశిమండలంబులు నిజద్యుతితో వెలుఁగొందె నత్తఱిన్. 710

క. అని యీపుణ్యచరిత్రము, వనరుహసంభవుఁడు త్రిదివవాసులకుం జె
ప్పినయది మైత్రేయుఁడు విదు,రున కెఱిఁగించినవిధంబు రూఢము గాఁగన్.

క. శుకయోగి పరీక్షిత్తున, కకుటిలమతి నెఱుఁగఁ జెప్పె నని సూతుఁడు శౌ
నకముఖ్యు లైనమునివరు,లకుఁ దెలియఁగఁ జెప్పె మఱియు లాలన మొప్పన్.

వ. ఇవ్విధంబున మైత్రేయుండు సెప్పిన విని విదురుండు సంతసిల్లె నని. 713

క. అనఘం బగునీచరితము, వినినఁ బఠించిన లభించు విశ్రుతకీర్తుల్
వనజోదరుపదభక్తియు, మనుకొని యిహపరసుసౌఖ్యములు జనములకున్.

వ. అని చెప్పి వెండియు సూతుండు మహర్షుల కిట్లనియె నట్లు పరీక్షిన్నరేంద్రుండు శుకయోగీంద్రుం గనుంగొని మునీంద్రా హిరణ్యాక్షవధానంతరంబున వసుంధర సుస్థితిం బొందినవిధంబును స్వాయంభువమనువుఁ బుట్టించినయనంతరంబున విరించి దిర్యగ్జాతిజంతుసృష్టినిమిత్తంబు లైనమార్గంబు లెన్ని సృజించె మహాభాగవతోత్తముం డయినవిదురుండు గృష్ణున కపకారంబు దలంచినపాపవర్తను లగుధృతరాష్ట్రపుత్రులం బాసి జనకుం డగుకృష్ణద్వైపాయనునకు సముం డగుచుఁ దనమనోవాక్కాయకర్మంబులు గృష్ణునందు చేర్చి భాగవతజనోపాసకుం డై పుణ్యతీర్థసేవాసమాలబ్ధయశో విగతకల్మషుం డగుచు మైత్రేయమహాముని నేమిప్రశ్నంబు లడిగె నవి యెల్లం దెలియ నాన తిమ్మనిన రాజేంద్రునకు శుకయోగీంద్రుం డి ట్లనియె. 715

సీ. విమలాత్ముఁ డైనయవ్విదురుండు మైత్రేయమునివరుఁ జూచి యిట్లనియెఁ బ్రీతిఁ
జతురాత్మ సకలప్రజాపతి యైనట్టి జలజగర్భుఁడు ప్రజాసర్గమందు
మును ప్రజాపతులను బుట్టించి వెండియుఁ జిత్తమం దేమి సృజింపఁ దలఁచె
మును సృజించినయట్టిమును లమ్మరీచ్యాదు లబ్జజునాదేశ మాత్మ నిలిపి
తే. యర్థి నెట్లు సృజించిరి యఖిలజగము, మెఱసి మఱి వారు భార్యాసమేతులగుచు
నేమి సృజియించి రదిగాక కామినులను, బాసి యేమి సృజించి రాభద్రయశులు.
క. అందఱుఁ దమలో నైక్యముఁ, జెందినచో నేమి దగ సృజించిరి కరుణా
కందళితహృదయ యిన్నియుఁ, బొందుగ నెఱిఁగింపు మయ్య బుధనుత నాకున్.

చతుర్ముఖుం డొనర్చు యక్షాదిదేవతాగణసృష్టి దెలుపుట.

సీ. అనిన మునీంద్రుఁ డిట్లనియె జీవాదృష్టపరుఁడు మాయాయుక్తపురుషవరుఁడుఁ
గాలాత్మకుఁడు ననుకారణంబున నిర్వికారుఁ డైనట్టిజగన్నివాసుఁ
డాది జాతక్షోభుఁ డయ్యె నమ్మేటివలనను గుణత్రయంబును జనించె
నాగుణత్రయమునం దయ్యె మహత్తత్త్వ మది రజోగుణహేతు వైనదాని
తే. యం దహంకార మొగిఁ ద్రిగుణాత్మకమునఁ
బొడమె మఱి దానివలనఁ బ్రభూతమయ్యెఁ
బంచతన్మాత్రలందు సంభవము నొందె
భూతపంచక మీసృష్టిహేతు వగుచు. 718
వ. అవియును దమలోనఁ బ్రత్యేకంబ భువననిర్మాణకర్మంబునకు సమర్థంబులు గాక
యన్నింటిసంఘాతంబునఁ బాంచభౌతికం బైనహిరణ్మయాండంబు సృజియించె
నదియును జలాంతర్వర్తి యై వృద్ధిఁ బొందుచుండె నంత. 719
సీ. నారాయణాఖ్య నున్నతి నొప్పుబ్రహ్మాంబు సాహస్రదివ్యవర్షంబు లోలి
వసియించి యుండె నావాసుదేవునినాభియందు సహస్రసూర్యప్రదీప్తిఁ
దనరుచు సకలజీవనికాయయుత మగుపంకజాతంబు సంభవము నొందెఁ
బరఁగంగ నందులో భగవదధిష్ఠితుం డై స్వరాట్టగుచతురాననుండు
తే. జనన మందెను దత్పద్మసంభవుండు, నామరూపగుణాదిసంజ్ఞాసమేతుఁ
డగుచు నిర్మాణ మొనరించె నఖిలజగము, వనజజుండు నిజచ్ఛాయవలన మఱియు.
సీ. తామిస్రమును నంధతామిస్రమును దమమును మోహనము మహామోహనంబు
ననుపంచమోహరూపాత్మక మైనయవిద్యఁ బుట్టించి యవ్వేళఁ దనకుఁ
నది తమోమయదేహ మని ధాత రోసి తత్తనువు విసర్జించె ధాతృముక్త
దేహంబు సతతక్షుత్తృష్ణల కావాసమును రాత్రిమయము నయ్యెను దలంప
తే. నందులో యక్షరక్షస్సులన జనింప, వారి కప్పుడు క్షుత్తృషల్ వఱలఁ గొంద
ఱాచతుర్ముఖు భక్షింత మనిరి కొంద, ఱతని రక్షింత మని తగ నాడి రంత.
వ. ఇట్లు వలుకుచు భక్షించువార లయి ధాతసన్నిధికిం జనిన నతండు భయవిహ్వ

లుం డై యేను మీజనకుండను మీరలు మత్పుత్రులరు నన్ను హింసింపకుం డనుచు మా మా జక్షత రక్షత యనుశబ్దంబులు పలుకం దన్నిమిత్తంబున వారలకుం గ్రమంబున యక్షరక్షోనామంబులు ప్రకటంబు లయ్యె నెండియుం బ్రభావిభాసితం బైనయొక్కకాయంబు ధరియించి సత్త్వగుణగరిష్ఠులుం బ్రభావంతులు నగుసుపర్వులం బ్రముఖులం గా సృజియించి తత్ప్రభావయగాత్ర విసర్జనంబు నేసిన నది యహోరూపంబై దేవతావళికి నాశ్రయంబయ్యె మఱియు జఘనంబువలన నతిలోలుపు లైనయసురులం బుట్టింప వార లతికాముకు లగుటం జేసి యయ్యజునిం జేరి మిథునకర్మం బపేక్షించిన విరించి నగుచు నిర్లజ్జు లయినయసురులు దనవెంటం దగులం బఱచి ప్రపన్నార్తిహరుండును భక్తజనానురూపసందర్శనుండును నైననారాయణుం జేరి తత్పాదంబులకుం బ్రణమిల్లి యి ట్లనియె.

క. రక్షింపుము రక్షింపు ము, పేక్షింపక వినుతనిఖిలబృందారక వి
శ్వక్షేమంకర విను మిటు, దక్షత నియాజ్ఞ నేను దల నిడి వరుసన్. 723

తే. ఈప్రజాసృష్టి కల్పనం జే నొనర్ప, నందుఁ బాపాత్ము లైనయియ్యసురు లిపుడు
నను రమింపఁగ డాయ వచ్చినఁ గలంగి, యిటకు వచ్చితి ననుఁ గావు మిద్ధచరిత.

వ. అదియునుం గాక లోకంబువారలకుం గ్లేశంబు లొనరింపం గ్లేశంబునం బొందినవారలక్లేశంబు లపనయింపను నీవ కాక యితరులు గలరే యని స్తుతియించినఁ బద్మజు కార్పణ్యం బెఱుంగ నవధరించి వివిక్తాధ్యాత్మదర్శనుం డగుచుఁ గమలసంభవ భవద్ఘోరతనుత్యాగంబు సేయు మని యానతిచ్చిన నతండు నట్ల చేసె నంత నదియును. 725

సీ. నవ్యకాంచనరణన్మణినూపురారావవిలసితపాదారవిందయుగళ
కాంచీకలాపసంకలితదుకూలవస్త్రస్ఫారపులిననితంబబింబ
రాజితాన్యోన్యకర్కశపీనకరికుంభపృథుకుచభారకంపితవలగ్న
మదిరారసాస్వాదమదవిఘూర్ణితచారుసితనవవికచరాజీవనయన

తే. యపరపక్షాష్టమీశశాంకాభనిటల, మదవదళికులరుచిరోపమానచికుర
లలితచంపకకుసుమవిలాసనాస, హాసలీలావలోకన యబ్జపాణి. 726

క. అనఁ దగి సంధ్యారూపంబున లలనారత్న మపుడు పుట్టిన దానిం
గనుఁగొని దానవు లుపగూ, హన మొగిఁ గావించి పలికి రందఱుఁ దమలోన్

క. ఈసౌకుమార్య మీపయు, సీసౌందర్యక్రమంబు నీధైర్యంబు
న్నీసౌభాగ్యవిశేషము, నేసతులకుఁ గలదు చూడ నిది చిత్ర మగున్. 728

చ. అని వెఱఁగంది యద్దనుజు లందఱు ని ట్లని రీతలోదరిం
గని మన మంతనుండియును గాముకవృత్తిఁ జరించు చుండఁగా
మనయెడ దీనిచిత్తమున మక్కువ లేమికి నేమి హేతువో
యని బహుభంగులం బలికి యాప్రమదాకృతి యైనసంధ్యతోన్. 729

వ. ఇట్లనిరి. 730

క. ఓకదళీస్తంభోరువ, యేకుల మేజాడ దాన వెవ్వరిసుత వి
ట్లేకాంతంబున నిచ్చట, నేకారణమునఁ జరించె దెఱిఁగింపు తగన్. 731

క. భవదీయచారురూప, ద్రవిణలసత్పుణ్యభూమిఁ దగుమోహమునం
దవిలినదుర్భరులను మముఁ, గవయవు పుష్పాస్త్రబాధ ఘనమయ్యెఁ గదే.

వ. మఱియుఁ దదీయసౌందర్యం బుగ్గడింప నలవి గాక చింతించుచు 733

సీ. గురుకుచభారసంకుచితావలగ్నంబు దనరారునాకాశతలము గాఁగ
లలితపల్లవపాణితలమునఁ జెన్నొందు చెండు పతత్పతంగుండు గాఁగ
సలలితనీలపేశలపృథుధమ్మిల్లబంధంబు ఘనతమఃపటలి గాఁగఁ
బ్రవిమలతరకాంతభావవిలోకనజాలంబు దారకాసమితి గాఁగఁ

తే. గడఁగి మైపూఁత సాంధ్యరాగంబు గాఁగ
నంగనాకృతి నొప్పుసంధ్యావధూటిఁ
గదిసి మనములమోహంబు గడలుకొనఁగ
నసురు లందఱుఁ గూడి యి ట్లనిరి మఱియు 734

క. వెలయఁగఁ బద్మం బేక, స్థలమున నే యొప్పఁ గాని త్వత్పదపద్మం
బిలబహుగతుల ననేక, స్థలములఁ దనరారుఁగాదె తరుణాబ్జముఖీ. 735

క. అని దనుజులు దమమనముల, ననురాగము లుప్పతిల్ల నందఱు నాసం
ధ్యను బట్టికొనిరి వనజా,సనుఁ డప్పుడు హృదయమందు సంతస మందెన్. 736

క. సరసిజభవుఁ డయ్యెడఁ దన, కర మాఘ్రాణింప నపుడు గంధర్వులు న
ప్సరసలుఁ బుట్టిరి ధాతయుఁ, బరువడి నాత్మీయతనువుఁ బాసిన నదియున్. 737

వ. చంద్రికారూపం బైనఁ దద్గాత్రంబు విశ్వావసుపురోగము లగుగంధర్వాప్సరోగణంబులు గైకొనిరి వెండియుం గమలగర్భుండు తంద్రోన్మాదజృంభికానిద్రారూపం బైనశరీరంబు దాల్చి పిశాచగుహ్యకసిద్ధభూతగణంబులం బుట్టించిన వారలు దిగంబరులు ముక్తకేశులు నయినం జూచి ధాత లోచనంబులు ముకుళించి తద్గాత్రంబు విసర్జనంబు గావించిన నది వారలు గైకొనిరి వెండియు నజుండు దన్ను నన్నవంతునిం గాఁ జింతించి యదృశ్యదేహుం డగుచుం బితృసాధ్యగణంబులం బుట్టించిన వారలు దమ్ముఁ బుట్టించినయదృశ్యశరీరంబునకుం గార్యం బగుదేవభాగంబుఁ గైకొనినం దత్కారణంబునం బితృసాధ్యగణంబుల నుద్దేశించి శ్రాద్ధంబుల హవ్యకవ్యంబు లాచరింతురు మఱియును. 738

సీ. సజ్జనస్తుత విను చతురతఁ బంకజాసనుఁడు దిరోధానశక్తివలన
నరసిద్ధవిబుధకిన్నరులను బుట్టించి తవిలి వారికిఁ దిరోధాననామ
ధేయ మైనట్టియాదేహంబు నిచ్చెను వెండియు భారతీవిభుఁడు దనకుఁ

బ్రతిబింబ మగుశరీరమునఁ గిన్నరులఁ గింపురుషులఁ బుట్టింపఁ బూని వారు

తే. ధాతృప్రతిబింబదేహముల్ దాల్చి వరుస, నిద్దఱిద్దఱు గవగూడి యింపులొదవ
బ్రహ్మపరమైనగీతముల్ పాడుచుండి, రంతఁ బంకజసంభవుఁ డాత్మలోన 739

క. తనసృష్టి వృద్ధి లేమికిఁ, గనలుచు శయనించి చింతఁ గరచరణాదుల్
గొనకొని కదలింపఁగ రాలినరోమము లుగ్రకుండలిప్రజ మయ్యెన్. 740

క. వనజజుఁడు దన్నుఁ గృతకృత్యునిఁగా భావించి యాత్మఁ దుష్టి వహింపన్
మనమున నిఖిలజగత్పావను లగుమనులం ద్రిలోకవరుల సృజించెన్. 741

సీ. పుట్టించి వారికిఁ బురుషరూపం బైనతనదేహ మిచ్చినఁ దగిలి వారు
గనుఁగొని మున్ను పుట్టినవారిఁ గూడి యావనజసంభవున కిట్లనిరి దేవ
యఖిలజగత్స్రష్ట వైననీచేతఁ గావింపఁగఁబడినయీవితతసుకృత
మాశ్చర్యకరము యజ్ఞాదిక్రియాకాండ మీమనుసర్గ మం దీక్ష్యమయ్యెఁ

తే. దద్దవిర్భాగములు మ కుఁ దవిలి జిహ్వ
లందు నాస్వాదనములు సేయంగఁ గలిగె
ననుచు మనముల హర్షంబు లతిశయిల్ల
వినుతి సేసిరి భారతీవిభుని మఱియు. 742

వ. వరతపోయోగవిద్యాసమాధియుక్తంబగుచుఋషివేషధరుండునుహృషీకాత్ముం డును నై ఋషిగణంబులం బుట్టించి సమాధియోగైశ్వర్యతపోవిద్యావిరక్తి యుక్తంబగునాత్మీయశరీరాంశంబు వారికిం గ్రమంబున నొక్కొక్కనికి నిచ్చెనని మైత్రేయుండుసెప్పినవిని విదురుండుపరమానందంబునం బొంది గోవిందుచరణార విందంబులు డెందంబునం దలంచి వెండియు మైత్రేయునిం జూచి యిట్లనియె.

సీ. వరగుణ స్వాయంభువమనువంశం బిలఁ బరమసమ్మతము దప్పుదు తలంపఁ
గొనకొని తద్వంశమున మిథునక్రియఁజేసి ప్రజావృద్ధిఁ జెప్పి తీవు
అదియును గాక స్వాయంభువమనువుకుఁ బూని ప్రియవ్రతోత్తానపాదు
లనునందనులు గల రంటివి వారు సప్తద్వీపవతియైనధాత్రి నెల్ల

తే. ధర్మమార్గంబు లేమియుఁ దప్పకుండ, ననఘు లై యెట్లు పాలించిరయ్య వారి
చరితమెల్లను సత్కృపానిరతబుద్ధి, నెఱుఁగ వినిపింపు నాకు మునీంద్రచంద్ర.

వ. అదియునుంగాక తన్మనుపుత్త్రియు యోగలక్షణసమేతయు నగుదేవహూతియను కన్యకారత్నంబును స్వాయంభువుండు గర్దమునకు నేవిధంబునం బెండ్లిచేసె నా దేవహూతియందు మహాయోగియయినకర్దముండు ప్రజల నేలాగునం బుట్టించె నదియునుం గాక కర్దముండు రుచి యనుకన్యను దక్షప్రజాపతి నిచ్చె నని చెప్పి తి వారుచియందు నమ్మహాత్ముం డీసృష్టి యేలాగునం బుట్టించె నవి యన్నియుం దెలియ నానతీయ వలయునని యడిగిన విదురునకు మైత్రేయుం డిట్లనియె.

కర్దముఁడు భగవదనుజ్ఞ వడసి దేవహూతిని బెండ్లియాడుట.

క. వినుమనఘ కృతయుగంబున, మునినాథుం డయినకర్దముఁడు ప్రజల సృజిం
పను వనజసంభవునిచేఁ, త నియుక్తుం డగుచు మది ముదము సంధిల్లన్. 746

తే. ధీరగుణుఁడు సరస్వతీతీరమందుఁ, దవిలి పదివేలదివ్యవత్సరము లోలిఁ
దపము సేయుచు నొకనాఁడు జపసమాధి,నుండి యేకాగ్రచిత్తుఁడై నిండువేడ్క.

క వరదుఁ బ్రసన్ను మనోరథ, వరదానసుశీలు నమరవంద్యు రమేశుం
దురితవిదూరు సుదర్శన, కరుఁ బూజించిన నతండు కరుణాకరుఁడై. 748

వ. అంతరిక్షంబునఁ బ్రత్యక్షం బైన. 749

సీ. తరణిసుధాకరకిరణసమంచితసరసీరుహోత్పలస్రగ్విలాసుఁ
గంకణనూపురగ్రైవేయముద్రికాహారకుండలకిరీటాభిరాముఁ
గమనీయసాగరకన్యకాకౌస్తుభమణిభూషణోద్భాసమానవక్షు
సలలితదరహాసచంద్రికాధవళితచారుదర్పణవిరాజత్కపోలు

తే. శంఖచక్రగదాపద్మచారుహస్తు, నలికులాలకరుచిభాస్వదలికఫలకుఁ
బీతకౌశేయవాసుఁ గృపాతరంగి, తస్మితేక్షణుఁ బంకజోదరుని హరిని. 750

వ. మఱియు శబ్దబ్రహ్మశరీరవంతుండును సదాత్మకుండును జ్ఞానైకవేద్యుండును నైన తేయాంసవిన్యస్తచరణారవిందుండును నయినగోవిందునిఁ గనుంగొని సంజాతహర్షలహరీపరవశుండును లబ్ధమనోరథుండును నగుచు సాష్టాంగదండప్రణామంబు లాచరించి తదనంతరంబ. 751

క. ముకుళితకరకమలుం డయి, యకుటిలసద్భక్తిపరవశాత్మకుఁ డగుచుం
వికచాంభోరుహలోచను,నకు నిట్లనియెం దదాననముఁ గనుఁగొనుచున్. 752

సీ. అబ్జాక్ష సకలభూతాంతరాత్ముఁడ వనఁ దనరు చుండెడినీదుదర్శనంబుఁ
దలకొని సుకృతసత్ఫలభరితంబు లైనట్టియనేకజన్మానుసరణ
ప్రకటయోగక్రియాభ్యాసనిరూఢు లైనట్టియోగీశ్వరు లాత్మఁ గోరి
యెంతురు యోగీశ్వరేశ్వర యే భవత్పాదారవిందసందర్శనంబు

తే. గంటి భవవార్ధిఁ గడవంగఁ గంటి మంటిఁ, గడఁగి నాలోచనంబులకలిమి నేఁడు
దవిలి సఫలత నొందె మాధవ ముకుంద, చిరదయాకార నిత్యలక్ష్మీవిహార. 753

వ. అదియునుం గాక దేవా భవదీయమాయావిమోహితులై హతమేధస్కులై సంసారపారావారోత్తారకంబు లైనభవదీయపాదారవిందంబులు దుచ్ఛవృత్తికాము లయి సేవించి నిరయగతు లైనవారిం దత్కామయోగ్యంబు లగు మనోరథంబుల నిత్తువట్టిసకాము లైనవారి నిందించు నేనును గృహమేధధేనువు నశేషమూలయుం ద్రివర్గకారణయు సమానశీలయు నయినభార్యం బరిణయంబుగా నపేక్షించి కల్పతరుమూలసదృశంబు లైనభవదీయపాదారవిందంబులు సేవించితి నయిన నొక్కవిశేషంబు గలదు విన్నవించెద నవధరింపుము బ్రహ్మ

త్మకుండ వయిననీదువచస్తంతునిబద్ధులై లోకులు కామహతులై రఁటయేనును
వారల ననుసరించినవాఁడనై కాలాత్మకుండ వైననీకు నభిమతం బగునట్లుగాఁ
గర్మమయం బైనభవదాజ్ఞాచక్రంబు ననుసరించుటకుఁ గాని మదీయకామంబు
కొఱకుఁగాదు భవదీయమాయావినిర్మితంబును గాలాత్మకభూరివేగసమాయు
క్తంబును నక్షరంబును నైనబ్రహ్మాంబునందు భ్రమణశీలంబును నధిమాససమేత
త్రయోదశమాసారంబును షష్ట్యుత్తరశతత్రయాహోరాత్రమయపర్వంబును
ఋతుషట్కసమాకలితనేమియుం జాతుర్మాస్యత్రయవిరాజితనాభియు నపరిమిత
క్షణలవాదిపరికల్పితపత్త్రశోభితంబునుం గాలాత్మకభూరివేగసమాయుక్తంబును
నైనకాలచక్రంబు సకలజీవనికరాయుర్గ్రసనతత్పరం బగుం గాని కామాభిభూత
జనానుగతపశుప్రాయు లగులోకుల విడిచి భవపరితాపనివారణకారణం బయిన
భవదీయచరణాతపత్త్రచ్ఛాయాసమాశ్రయు లై తావకీనగుణకథనసుధాస్వా
దనరుచిరలహరీనిరసితసకలదేహధర్ములైనభగవద్భక్తజనాయుర్హరణసమర్థంబు
గాకుండు నని వెండియు. 754

మ. అనఘా యొక్కఁడవయ్యు నాత్మకృతమాయాజాతసత్త్వాదిశ
క్తినికాయస్థితి నీజగజ్జననవృద్ధిక్షోభహేతుప్రభా
వనిరూఢిం దగు దూర్ణనాభిగతి విశ్వస్తుత్య సర్వేశ నీ
ఘనలీలామహిమార్ణవంబు గడవంగా వచ్చునే యేరికిన్. 755

వ. దేవా శబ్దాదివిషయసుఖకరం బగురూపంబు విస్తరింపం జేయు టెల్ల నస్మదను
గ్రహార్థంబు గాని నీకొఱకుం గాదాత్మీయమాయాపరివర్తితలోకతంత్రంబు
గలిగి మదీయమనోరథసుధాప్రవర్షి వైననీకు నమస్కరించెద. 756

మ. అని యిబ్భంగి నుతించినన్ విని సరోజాక్షుండు మోదంబునన్
వినతానందనకంధరోపరిచరద్విభ్రాజమానాంగుఁడై
యనురాగస్మితచంద్రికాకలితశోభాలోకుఁడై యమ్మునీం
ద్రునిఁ గారుణ్య మెలర్పఁ జూచి పలికెన్ రోచిష్ణుఁడై ప్రేల్మిడిన్. 757

క. మునివర యేకోరిక నీ, మనమునఁ గామించి నను సముచితభక్తిన్
నెనరునఁ బూజించితి నీ, కనయము నాకోర్కి సఫలమయ్యెడుఁ జుమ్మీ. 758

వ అని యానతిచ్చి ప్రజాపతిపుత్త్రుండును సమ్రాట్టును నైనస్వాయంభువమనువు
బ్రహ్మావర్తదేశంబునందు సప్తార్ణవమేఖలామండితమహీమండలంబుఁ బరిపాలిం
చుచున్నవాఁ డమ్మహాత్ముం డపరదివసంబున నిందులకు శతరూప యనుభార్యా
సమేతుం డై భర్తృకామ యగుకూఁతుం దోడ్కొని భవదీయసన్నిధికిం జను
దెంచి నీకు ననురూపవయశ్శీలసంకల్పగుణాకర యైనతనపుత్త్రిం బరిణయంబు
గావించి భవదీయమనోరథంబు సిద్ధించు ననుం జిత్తంబున సంస్మరించు
చుండు నమ్మనుకన్య నిను వరించి భవద్వీర్యంబువలన నతిసౌందర్యవతు లయిన

కన్యలం దొమ్మండ్రం గను నాకన్యకానవకంబునందు మునీంద్రులు పుత్రోత్పా
దనంబులు సేయం గలరు నీవు మదీయశాసనంబును ధరియించి మదర్పితాశేష
కర్ముండ వగుచు నైకాంతికస్వాంతంబున భూతాభయదానదయాచరితజ్ఞానివై
నాయందు జగంబులు గల వనియు నీయందు నేఁ గల ననియు నెఱింగి సేవిం
పుము చరమకాలంబున నను బొందఁ గలవు భవదీయవీర్యంబువలన నేను
నీభార్యాగర్భంబుఁ బ్రవేశించి మత్కళాంశంబునఁ బుత్త్రుండ నై సంభవించి
నీకుం దత్త్వసంహిత నుపన్యసింతు నని జనార్దనుండు గర్దమున కెఱింగించి
యతండు గనుంగొను చుండ నంతర్హితుం డై. 759

చ. అతులసరస్వతీసరిదుదంచితబాలరసాలసాలశో
భితతటతుంగరంగ మగుబిందుసరంబు వినిర్గమించి యం
చితగరుడాదిరోహణము సేసి తదీయగరుత్ప్రభూతరు
క్ప్రతతివిలక్షణక్రమవిరాజితసామము వించు మోది యై. 760

చ అరిగె వికుంఠధామమున కంత సకాముఁ డైనకర్దముం
డరయ విమోహి యై మనమునందలిముందటవచ్చుకోరికల్
పిరిగొనుచుండఁ దత్క్షణమ బిందుసరంబున కేఁగి యిందిరా
వరుఁ దలపోయుచుండె జనవంద్యుఁడు భక్తినితాంతచిత్తుఁ డై. 761

వ అంత స్వాయంభువుండు గనకరథారూఢుం డగుచు నిజభార్యాసమేతుం డై
భర్తృవాంఛాపర యైనపుత్త్రికం దోడ్కొనుచు నిజతనూజకుం దగినవరు
నన్వేషించుచు భువనంబునం గలయం గ్రుమ్మరి యెందునుం గానక వచ్చివచ్చి 762

ఉ. ముందటఁ గాంచె నంత బుధముఖ్యుఁడు విష్ణుఁడు గర్దమున్ దయా
నంద మెలర్పఁ జూడ నయనంబుల రాలినబాష్పముల్ ధరన్
బిందువు లై వెసం దొరఁగి పేర్చి సరస్వతిఁ జుట్టి పాఱుటన్
బిందుసరోవరం బనెడిపేరఁ దనర్చినపుణ్యతీర్థమున్. 763

ఉ అందుఁ దమాలసాలవకుళార్జుననింబకదంబపాటలీ
చందననారికేళఘనసారశిరీషలవంగలుంగమా
కందకుచందనక్రముకకాంచనబిల్వకపిత్థమల్లికా
కుందమధూకమంజులనికుంజములం దనరారి వెండియున్. 764

క. పరిపక్వఫలభరానత, తరుశాఖానికరనివసితస్ఫుటవిహగో
త్కరబహుకోలాహలరవ, భరితదిగంతములు గలిగి భవ్యంబగుచున్. 765

క. అతినిశితచంచుదళన, క్షతనిర్గతపక్వఫలరసాస్వాదనమో
దితరాజశుకవచోర్థ, శ్రుతిఘోషము సెలఁగ శ్రవణసుఖదం బగుచున్. 766

క. లలితసహకారపల్లవ, కలితాస్వాదనకషాయకంఠవిరాజ
త్కలకంఠపంచమస్వర, కలనాదము లుల్లసిల్లఁ గడు రమ్యము లై. 767

క. అతులతమాలమహీజ, ప్రతతిక్షణజాతజలదపరిశంకాంగీ
కృతతాండవఖేలనవిల, సితపింఛవిభాసిబాలశిఖిసేవ్యం బై. 768

క. కారండవ జలకుక్కుట, సారస బక చక్రవాక షట్పద హంసాం
భోరుహ కైరవ నవక,హ్లార విరాజితసరోరుహాకరయుత మై 769

క. కరి పుండరీక వృక కా,సర శశ భల్లూక హరిణ చమరీ హరి సూ
కర ఖడ్గ గవయ వలిముఖ, శరభ ప్రముఖోగ్రవన్యసత్త్వాశ్రయమై 770

వ. ఒప్పునప్పరమతాపసోత్తమునియాశ్రమంబుఁ గనుంగొని మితపరిజనంబులతోడం
జొచ్చి యందు. 771

సీ. అంచిత బ్రహ్మచర్యవ్రతయోగ్య మై విలసిల్లుఘనతపోవృత్తిచేత
దేహంబు రుచిరసందీప్తి మై చెలువొందఁ గడుఁ గృశీభూతాత్మ కాయుఁడయ్యు
నలినోదరాలాపనవసుధాపూరంబు శ్రోత్రాంజలులఁ ద్రావి చొక్కి యున్న
కతనఁ గృశీభూతకాయుండు గాక జటావల్కలాజినశ్రీ వెలుంగఁ

తే. గమలపత్రవిశాలనేత్రములు దనర, నలి నసంస్కారసంచితానర్ఘ్యనూత్న
రత్నమును బోలియున్నకర్దమునిఁజూచి,భక్తి నమ్మను వెరఁగెఁ దత్పాదములకు.

వ ఇట్లు వందనంబు గావించినం గర్దముండు దనగృహంబునకు విం దై చను దెంచిన
యమ్మనువు నాదరించి యర్ఘ్యపాద్యాదివిధులం బరితుష్టునిం గావించి పూర్వో
క్తం బైనభగవదాదేశంబు సంస్మరించి స్వాయంభువున కి ట్లనియె. 773

సీ. వరగుణాకర భగవద్భక్తియుక్తుఁడ వై నత్వదీయపర్యటన మెల్ల
శిష్టపరిగ్రహదుష్టనిగ్రహములకొఱకుఁ గదా పుణ్యపురుష మఱియు
వనజహితాహిత వహ్ని సమీర వైవస్వత వార్ధిప వాసవాత్మ
కుఁడవు హరిస్వరూపుఁడ వై ననీకును మానితభక్తి నమస్కరింతు

తే. ననఘ నీవిప్పుడే నేమి యఖిలలోక,జైత్రమగు హేమమణిమయస్యందనంబు
నెక్కి కోదండపాణివై యిద్ధసైన్య, పదవిఘట్టనచే భూమిభాగ మగల. 774

మ తరణిం బోలెఁ జరింపకున్న ఘననిద్రంబొంది యొందేని భూ
వర పద్మోదరకల్పితంబు లగునీవర్ణాశ్రమోదారవి
స్తరపాథోనిధిసేతుభూతమహిమాచారక్రియల్ దప్పి సం
కరమై చోరభయంబునన్ నిఖిలలోకంబుల్ నశించుం జుమీ. 775

వ. అని పలికి భవదాగమనంబునకు నిమిత్తం బెయ్యది యనవుడు సమాహితసకల
నిత్యకర్మానుష్ఠానుం డైనమునీంద్రునకు స్వాయంభువుం డి ట్లనియె 776

క. సరసిజగర్భుఁడు దనచే, విరచిత మైనట్టివేదవితతుల నెల్లన్
ధర వెలయించుట కై బుధ,వర మిమ్ముం దనముఖంబువలన సృజించెన్. 777

క. దురితస్వరూపపాట, చ్చరపీడం బొంద కుండ సకలక్షోణిం
బరిపాలించుట కై మము, నరవిందభవుండు భుజములందు సృజించెన్ 778

క. నెఱి నట్టిజలజభవునకుఁ, గర మంతఃకరణగాత్రకములై వరుసం
బరఁగినబ్రహ్మక్షత్త్రము, లరయ రమాధీశ్వరునకు నవనీయంబుల్. 779

వ కావున హరిస్వరూపుండ వై దుర్జనదుర్దర్శనుండ వయిననినుం గనుట మదీయ భాగ్యంబున సిద్ధించె భవత్పాదకంజకింజల్కపుంజరంజితం బైనమదీయమస్తకం బును పావకవచనసుధాపూరితంబు లైనశ్రవణంబులును మంగళాకరత్వంబున సాఫల్యంబునం బొందె నేను గృతార్థుండ నైతి దుహితృస్నేహపరిక్లిష్టాంతః కరణుండ నై సకలదేశభ్రమణఖిన్నుండ నయిననావిన్నపం బవధరింపు మని యి ట్లనియె 780

మ. వరయోగీశ్వర దేవహూతి యనునీవామాక్షి మత్పుత్త్రి దా
వరలావణ్యగుణాఢ్యులన్ వినియు నెవ్వారిన్ మదిం గోర కా
తుర యై నారదుపంపునన్ నిను వరింతు న్నంచు నేతెంచె నీ
తరుణీభిక్షఁ బరిగ్రహింపుము శుభోదాత్తక్రియాలోలతన్. 781

క. అమలినగృహమేధికకృ, త్యములకు ననురూపగుణవిరాజితశీల
క్రమములఁ దనరినతరుణిం, బ్రమదమున వరింపుమయ్య భవ్యచరిత్రా. 782

క. అనఘ విరక్తుల కైనం, దనయంత లభించుసౌఖ్యతతి వర్జింపం
జనదఁట కాముకులకు న, బ్బిన మానుదు రే లభించుప్రియసౌఖ్యంబుల్. 783

క వినుము ఫలారంభుఁడు కృప, ణుని నడిగినఁ దనయశంబునుం దగుమానం
బును జెడుఁ గావునఁ దగ నీ, వెనయ వివాహేచ్ఛఁ దగులు మెఱిఁగి యిచటికిన్.

క. చను దెంచితి మత్పార్థనఁ గైకొని మత్తనూజఁ దగ వరియింపుం
డన ముని స్వాయంభువునిం, గనుఁగొని మరలంగఁ బలికెఁ గడుమోదమునన్.

సీ. అనఘ నీచేత ననన్యదత్తముగఁ బ్రతిష్ఠితం బైనయీలీవఁబోఁడి
కమనీయరూపరేఖావిలాసంబుల మానితలక్ష్మీసమాన యగుచు
నొకనాఁటిరాత్రియం దుడురాజచంద్రికాధవళితనిజసౌధతలమునందు
మహితహిరణ్మయమంజీరశోభితచరణయై నిజసఖీసహిత యగుచు

తే గందుకక్రీడఁ జరియింప గగనమందు, వరవిమానస్థుఁ డగుచు విశ్వావసుండు
నాఁగఁ దనరినగంధర్వనాయకుండు, తరుణిఁ జూచి విమోహియై ధరణిఁబడియె.

తే. పుండరీకాక్షు నెఱుఁగనిపురుషపశువు, లీలలోదరిఁ బొడగాన రేమి సెప్ప
నట్టికొమరాలు భాగ్యోదయమునఁ దాన, వచ్చి కామింప నొల్లనివాఁడు గలఁడె.

క. ఈకన్యారత్నమునకు, నాకును గుణరూపవర్తనంబులయెడ నా
లోకింప సమమ కావునఁ, గైకొని వరియింతు విగతకల్మషవృత్తిన్. 788

క. విమలాత్మ దీనికొకసమ, యము గల దెఱిఁగింతు విను గుణాకర యగునీ
రమణికి నపత్యపర్యం, తము వర్తింపుదు గృహస్థధర్మక్రియలన్. 789

ఆ. అంతమీఁద విష్ణునాజ్ఞ యాఁదలఁ దాల్చి, శమదమాదియోగసరణిఁ బొంది

సన్న్యసించువాఁడ జలజనేత్రుని వాక్య, కారణమునఁ జేసి ధీరచరిత. 790

క. శ్రీవిభునివలన నీలో, కావళి యుదయించుఁ బెరుఁగు నడఁగును విను రా
జీవభవాదుల కతఁడే, ఘావర నిర్వాణ హేతుభూతుం డరయన్. 791

వ. అది గావున నమ్మహాత్మునియాజ్ఞోల్లంఘనంబు సేయ రా దని కర్దముండు పలికిన విని స్వాయంభువుండు నిజభార్య యైనశతరూపతలంపును బుత్రి యైనదేవహూతిచిత్తంబును నెఱింగినవాఁ డై మునిసమయంబున కియ్యకొని ప్రహృష్టహృదయుం డగుచు సమంచితగుణగణాఢ్యుం డయినకర్దమునకు దేవహూతిని విధ్యుక్తప్రకారంబున వివాహంబు సేయించెఁ దదనంతరంబ శతరూపయును బారిబర్హసంజ్ఞికంబు లైనవివాహోచితదివ్యాంబరాభరణంబులు దేవహూతికర్దముల కొసంగె నివ్విధంబున నిజకులాచారసరణిం బరిణయంబు గావించి విగతచింతాభరుం డై స్వాయంభువుండు దుహితృవియోగవ్యాకులితస్వాంతుం డై కూఁతుం గౌఁగిలించుకొని చుబుకంబుఁ బుడుకుచుఁ జెక్కిలి ముద్దుగొని శిరంబు మూర్కొని ప్రేమాతిరేకంబున బాష్పధారాసిక్తమస్తకం జేసి తల్లి పోయి వచ్చెద నని చెప్పి కర్దమునిచేత నామంత్రితుండై నిజభార్యాసమేతంబుగ రథం బెక్కి సపరివారుం డై. 792

చ. తరళతరంగవీచిసముదంచితబిందుసరస్సరస్వతీ
సరిదరవిందతుందిలలసత్తరుతీరనివాసస్మునీ
శ్వరనికరాశ్రమాకలితసంపదలం గనుఁగొంచు వేడ్కమ
ప్పిరిగొన నేఁగె నాత్మపుటభేదనవిస్ఫుటమార్గవర్తి యై. 793

వ. ఇట్లు సని చని బ్రహ్మావర్తదేశంబునందు. 794

సీ. ఎందేనిఁ దొల్లి లక్ష్మీశుండు యజ్ఞసూకరమూర్తిఁ గైకొని సరభసముగ
నొడలు జాడించినఁ బుడమిపై రాలిన రోమజాలంబులు రుచిరహరిత
వర్ణ మై పొలుపారువరకుశకాశమయంబును యజ్ఞక్రియాకలాప
యోగ్యంబు నై చాల నొప్పారి బర్హిస్సు సంభవించిన దాన సకలఋషులుఁ

తే. గ్రతువులొనరించి తద్విఘ్నకారులైన, యసురులను ద్రుంచిరట్లస్వాయంభువుండు
విష్ణుపరముగమఖముగావించి రుచిర, మేధ సెలువొంద వచ్చి యాత్మీయపురము.

క. డాయంజనఁ బురజనము లు, పాయనములు దెచ్చి యిచ్చి బహుగతుల నుతుల్
నేయఁగ మంగళతూర్యము, లాయతగతి మ్రోయఁ జొచ్చె నంతగపురమున్.

వ. ఇట్లు ప్రవేశించి తాపత్రయోపశమనం బగుభగవద్భక్తి వృద్ధిఁ బొందించుచుఁ బుత్రమిత్రకళత్రసుహృద్బాంధవసహితుం డై పరమానందంబున. 797

మ. అతిభక్తిం బ్రతివాసరంబును హరివ్యాసంగుఁ డై మాధవాం
కితగంధర్వవిపంచికాకలితసంగీతప్రబంధానుమో
దితుఁ డై యిష్టవిభూతులందు ననురక్తిం బొంద కేప్రొద్దు న

చ్యుతసేవైకపరాయణుం డగుచు నస్తోకప్రభావోన్నతిన్. 798
మ. హరిపాదాంబురుహద్వయార్పితతులస్యామోదముం గొంచుఁ ద
చ్చరితంబుల్ దలపోయుచుం బొగడుచుం జర్చించుచుఙ్ వించుఁ ద
త్పరిచర్యావ్యతిరిక్తసంసరణసద్ధర్మార్థకామంబులం
బరిభూతంబులు సేసి మోక్షపదసంప్రాప్తిక్రియారంభుఁ డై. 799
క. నిగమార్థగోచరుం డనఁ, దగుహరిచరితప్రసంగతత్పరచిత్తుం
డగునతనికి స్వాంతరగము, లగు యామము లొగి నయాతయామము లయ్యెన్.
సీ. వెండియు నమ్మేటివిష్ణుమంగళకథాకర్ణనధ్యానానుగాననుతులు
సలుపుచు స్వస్వప్నజాగ్రత్సుషుప్తులఁ దలఁగించి యాపుణ్యతముఁడు దాను
జక్రిదాసుఁడు గాన శారీరమానసదివ్యమానుషభౌతికవ్యథలను
దగులక సన్మునీంద్రశ్రేణికిం దగఁ దనరువర్ణాశ్రమధర్మగతులు
తే. దప్పకుండంగ నడపుచుఁ దగిలి సర్వ, భూతహితవృత్తి నతులవిఖ్యాతలీల
నేకసప్తతియుగము లస్తోకచరితుఁ, డగుచు వర్తించె సమ్మోద మతిశయిల్ల.
క. అని యమ్మనుచరితము విదురున కమ్మైత్రేయమునివరుఁడు దయతోడఙ్
వినిపించి కర్దమునికథ, దనరఁగ నెఱిఁగింతు నని ముదంబునఁ బలికెన్. 802

కర్దమప్రజాపతియోగప్రభావంబుచే విమానంబుగల్పించి భార్యతోఁగూడఁ దాను విహరించుట.

వ. ఇట్లు స్వాయంభువుండు దేవహూతిం గర్దమునికి వివాహంబు సేసి మరలి చనినం దదనంతరంబ దేవహూతియుఁ బతిభక్తిగలిగి భవునికి భవాని పరిచర్య సేయు తెఱంగునఁ బతియ తనకు నేడుగడయుంగా నెఱింగి యమ్మునీంద్రునిచిత్తవృత్తి కొలఁది దినదినంబునకు భక్తితాత్పర్యస్నేహంబులు రెట్టింపం బ్రియశుశ్రూషణంబులు గావించుచు ననూనతేజోవిరాజిత యగుచుఁ గామక్రోధదంభలోభాదిగుణవిరహిత యై శరీరశుద్ధి వహించి చతురసౌహార్దస్నేహంబులుగలిగి పతియ దైవంబుగా భావించి మృదుమధురవచనరచన యై పతిభక్తి యేమఱక వర్తింప దైవయోగంబు నైననుం దప్పింప సమర్థుం డైనకర్దముండు నిజసేవాయాసకృశీభూతదేహ యై యున్న దేవహూతిం గరుణాతరంగితాపాంగుం డై కనుంగొని మంజుభాషణంబుల ని ట్లనియె. 803

ఉ. మానితధర్మమార్గమహిమస్ఫుటభూరితపస్సమాధివి
ద్యానిభృతాత్మయోగసముపార్జితవిష్ణుకటాక్షలబ్ధశో
భానఘదివ్యభోగబహుభద్రవితానము లస్మదీయసే
వానిరతిఙ్ లభించు ననివారణ నిత్తును దివ్యదృష్టియున్. 804
తే. నెలఁత తద్దివ్యదృష్టి నన్నియును నీకుఁ, గానవచ్చు విలోకింపు కమలపత్త్ర
నయనుబొమముడిమాత్రన నాశమందు, నితరమగుతుచ్ఛభోగంబు లేమి సెప్ప.
సీ. అనుపమరాజ్యదర్పాంధచేతస్కు లై పాపవర్తను లైనపార్థివులకు

ధృతిఁ బొందరానియీదివ్యభోగంబులు నీదుపాతివ్రత్యనిష్ఠఁ జేసి
సంప్రాప్తములు నయ్యె సమత భోగింపుము కార్యసిద్ధియు నగుఁగాక నీకు
ననుటయు నతిపయు ననుపమయోగమాయావిచక్షణవిభుం డైనకర్ద

తే. మునిఁ గనుంగొని విగతాధియును నపాంగ,కలితలజ్జానతాస్యపంకజయు నగుచు
వినయసౌహార్దములఁ జేసి విహ్వలంబు, లయినపలుకులఁ బలికె నిట్లనియెఁ బ్రీతి.

వ. అనఘా యమోఘయోగమాయావిభుండవు సమర్థుండవు నయిననీయందు నీయ
నుపమదివ్యభోగంబులు గలుగుట నిక్కం బని యెఱుంగుదు భవత్సంగతి సన్ని
యు నాకుం గలుగు నయినను దేవా నీ వానతిచ్చినసంతానపర్యంతంబైన శరీర
సంగమసమయంబు చిత్తంబునం దలంచి భవదంగసంగమంబుఁ గృప నేసి మ
న్నింపును భవదీయసంయోగవాంఛాపరతంత్రీభూతం బయినయీదేహం బే
విధంబున మజ్జనభోజనపానసుఖంబులం బరితుష్టిం బొందు నట్టిమన్మనోరథంబుఁ
దీర్ప రతిరహస్యప్రకాశకం బగుకామశాస్త్రప్రకారం బుపశిక్షించి యందులకు
నుచితంబు లయిన వివిధాంబరాభరణమాల్యానులేపనమందిరారామప్రముఖ
నిఖిలవస్తువిస్తారంబు గావించి నన్నుం గరుణింపు మనిన నమ్మహాత్ముండు నిజ
యోగమాయాబలంబునం దత్క్షణంబ. 807

సీ. దివ్యమణిస్తంభదీప్తిఁ జెన్నొందుచు మరకతస్థలముల మహిమ దనర
వరవజ్రకుడ్యకవాటశోభితము లై విద్రుమదేహళీవీథు లమరఁ
గొమరొప్పు నవశాతకుంభకుంభములపై హరినీలశకలవిస్ఫురణ మెఱయఁ
దగఁ బద్మరాగంపుమొగడలఁ జెలువొందువైదూర్యవలభులు వన్నెఁ జూపఁ

తే. దరళతరధూతకేతుపతాక లొలయ, మంజుశింజత్సమంచితమధుపకలిత
సురుచిరాలంబమానప్రసూనరాజి, మాలికల నొప్పువివిధగృహాళి దనరి 808

క. మఱియును దుకూలచీనాం,బరకౌశేయాదివివిధపటపరివృతమం
దిరసుభగాకారం బై, యరుదార విచిత్రపట్టికాలంకృత మై 809

మ. లలితోద్యానవనాంతసంచరణలీలాలోలహంసాళికో
కిలపారావతచక్రవాకశుకకేకివ్యూహ మంచత్సము
త్కలికం గృత్రిమపక్షులన్ నిజవిహంగశ్రేణి యంచుం గుతూ
హలి యై పల్కుచు నాడుచుండుఁ బ్రతిశాఖారోహణవ్యాప్తులన్. 810

వ. వెండియు. 811

క. ఘనసౌధాంతరశయ్యా,సనకేళీగేహకృతకజగతీధరశో
భనచంద్రకాంతచారుభ,వనఫలభరితావనీజవంతము లగుచున్. 812

క. సకలర్తుశోభితంబును, సకలశుభావహము సకలసంపత్కరమున్
సకలోపభోగయోగ్యము, సకలేప్సితకామదంబు సదలంకృతమున్. 813

వ. అగుచు నొప్పుదివ్యవిమానంబుఁ గల్పించి తదీయసుషమావిశేషచిత్రంబులు

నిర్మించిన తానునుం దెలియం జాలనియద్భుతకర్మంబు లైన విమానంబు దేవ
హూతికిం జూపినం జూచి యమ్ముద్దియ సంతసింప కుండుట యెఱింగి సర్వభూ
తాంత రాశయాభిజ్ఞుండును సంతుష్టాంతరంగుండును నైనకర్దముం డి ట్లనియె.

తే. అతివ భగవత్కృతంబును నఖిలమంగ, ళాకరంబును నగునీజలాశయమునఁ
దవిలి గ్రుంకినజంతువితానములకుఁ, గామ్యఫలసిద్ధి సేకుఱుఁ గాన నీవు. 815

క. ఇజ్జలముల నతిభక్తిని, మజ్జన మొనరించి యీవిమానము వేడ్కన్
లజ్జావతి యెక్కవె యని, బుజ్జవ మొనరంగఁ గర్దముఁడు వల్కుటయున్. 816

వ. విని యాకువలయాక్షి పతిసేవాయాసమలినాంబరయు వేణీభూతశిరోజయు
ధూళిధూసరితాతికృశీభూతాంగయు శబలస్తనయు నై భర్తృనియోగంబున
సరస్వతీసలిలసంభూతజలచరాశ్రయం బగుబిందుసరోవరంబుఁ బ్రవేశించి తజ్జ
లంబులఁ గ్రుంకులిడుసమయంబునఁ దద్వాగపూరమధ్యంబున రుచిరసూక్ష్మాంశుక
ధారిణులుఁ గిశోరవయఃపరిపాకశోభితలు నుత్పలగంధులు నగుకన్యాసహస్రం
బులు దేవహూతిం గనుంగొని యి ట్లనిరి 817

క. తరుణీ సూచితభర్తా, చరణల మగుమేము నీకు సదమలభక్తిం
బరిచర్య సేయ నేర్తుము, కరుణాకలితేక్షణములఁ గనుఁగొను మమ్మున్. 818

సీ. అని పల్కి డాసి యయ్యతివకు నభ్యంజనోద్వర్తనములు పెంపొనరఁ జేసి
మలయజకర్పూరమహితవాసితహేమకలశోదకంబుల జలకమార్చి
ధవళవస్త్రంబులఁ దడి యొత్తి సర్వాంగధూపంబు లొసఁగి కస్తూరి యలఁది
మంజుశింజన్మణిమంజీరకింకిణికలరావకలితమేఖలలు రత్న

తే. ఖచితతాటంకముద్రికాకంకణాది, సముచితానర్ఘ్యహేమభూషణము లొసఁగి
భవ్యమాల్యానులేపనాంబరము లిచ్చి, షడ్రసోపేతవివిధాన్నసమితిఁ దనిపి.

వ. మఱియుం గనకపాత్రరచితంబు లయినకర్పూరనీరాజనంబుల నివాళించి రుచి
రాసనంబునఁ గూర్చుండఁ బెట్టి దర్పణంబు నేతి కిచ్చినం దత్ప్రతిఫలితనిజదే
హంబుఁ గనుంగొని కర్దముని మనంబునం దలంచిన నతండునుం గన్యకాసహస్రం
బును దక్షిణంబునఁ దనసన్నిధి నుండుటంజూచి నిజభర్తృయోగమాయాప్ర
భావంబునకు నద్భుతంబు నొందె నంతఁ గర్దముండునుం గృతస్నానయైనదేవ
హూతిం గనుంగొని వివాహంబునకు ముందట నేచందంబున దనరు చుండె
నాచందంబున జెన్నొందుచుండుటకు నానందభరితుం డై భార్యాసహితంబుగఁ
దత్కన్యకాసహస్రంబు గొలువ నిజవిమానారూఢుం డై తారాగణపరివృత
రోహిణీయుక్తుం డగుసుధాకరుండునుంబోలె నొప్పుచుం దదనంతరంబ. 820

చ. చిరశుభమూర్తి యమ్ముని యశేషదిగీశవిహారయోగ్యమున్
సురుచిరమందగంధవహశోభితమున్ నికటప్రధాతుని
ర్ఝరసరిదంబుశీతలతుషారము నై తనరారు మేరుకం

దరమున కేఁగి దేవవనితాయుతుఁ డైనకు బేరుచాడ్పునన్. 821

వ. మఱియును. 822

మ. అమరోద్యానవనప్రదేశములు నవ్యారామభూముల్ దళ
త్కుముదాంభోజవిభాసిమానసపసరఃకూలంబులుఁ మంజుకుం
జములుం జైత్రరథంబు విస్ఫురితవిస్రంభంబునం జూచె నె
య్యమునం గర్దమయోగి గామగవిమానారూఢుఁ డై చెచ్చెరన్. 823

వ. ఇవ్విధంబున సమస్తభూభాగంబును వాయువేగంబునం గలయం గ్రుమ్మరి నిఖిల
వైమానికలోకంబు నతిశయించి లోకంబులం జరించె మోక్షదాయకుండుఁ
దీర్ఘపాదుండు నగుపుండరీకాక్షుని సన్నుతించి సేవించుపుణ్యాత్ములకుం బొంద
రానిపదార్థంబులు గలవే యిల్లు కర్దముండు దేవహూతికి నిఖిలధరాచక్రం
బంతయుం జూపి మరల నిజనివాసంబునకుం జనుదెంచి కామకేళీవినోదాత్మిక
యై యున్నభార్య నుపలక్షించి రతిప్రసంగవ్యాసంగంబు గైకొని బహువిధం
బులయినయిష్టోపభోగంబుల బహువత్సరంబు లొక్కముహూర్తంబుగా
జరుపుచు నన్యోన్యసరసావలోకనంబుల సముచితాలింగనసంభాషణంబులం
గాలనిరూపణంబు సేయ నేరక శతవత్సరంబులు గడపి తదనంతరంబ 824

క. మునివరుఁ డొకనాఁ డిమ్ములఁ, దననిజదేహంబు నవవిధంబులు గావిం
చి నయంబునఁ దద్వీర్యము, దనసతిగర్భమున నవవిధంబుగ నిలిపెన్ 825

క. అది కారణంబుగాఁ బెం,పొదవినమునివలన దేవహూతియుఁ గూఁతుల్
ముదమునఁగనెఁ దొమ్మండ్రన్, ముదితయు మది సంతసించె మునివరుఁ డంతన్.

తే. సన్న్యసింపంగఁ గోరిన సతి యెఱింగి, యాత్మఁ బొడమినసంతాప మగ్గలింపఁ
జింత వాటిల్లఁ జెక్కిటఁ జేయి సేర్చి, పదములను నేల వ్రాయుచుఁ బలికెఁ బతికి.

సీ. అనఘ సంతానపర్యంతంబు ననుఁ గూడి వర్తింతుననుచుఁ బూర్వమునఁ బలికి
కూఁతుల నిచ్చితి కొమరార నిప్పు డీతరుణులు పతులను దమకుఁ దార
యరసి వర్తింతురో యని భీతి నొందెదఁ గావున నీపుత్రికలకుఁ దగిన
వరుల సంపాదించి పరిణయంబులు సేసి తత్త్వసంహిత నాకుఁ దవిలి తెలుపు

తే సుతునిఁ గృప సేసి ననుఁ గావు సుజనవినుత,యర్థి సంసారదుఃఖంబు నపనయింప
నర్హుఁడవు నీవు కావె మోహమున నింత, కాల మూరక పోయె నేగతియు లేక.

చ ఉపరతి పుట్టె నైహికసుఖోపగతానుభవంబులందు మున్
చపలతఁ గామభోగరతిసంగముఁ గోరి మహాత్మ నిన్ను న
చ్చపుఁదలఁ పొప్పఁగాఁ దెలియఁజాలక యే వరియించుటన్ భవ
త్కృప ఫలియించె ముక్తి నినుఁ గేవలభక్తి భజింపఁ గల్గదే 829

వ. అదియునుం గాక. 830

చ. సమమతి నొప్పుసత్పురుషసఖ్యము సద్గతికారణంబు నీ

చమతివిలోలదుష్పురుషసఖ్యము దుర్గతిహేతు వంచుఁ జి
త్తమునఁ దలంచి యోగిజనతానుత మిమ్ము భజింతుఁ బ్రాణిసం
గమమునఁ బుణ్యపాపములు గైకొని పొందవె యెట్టివారలన్. 831

క. అని యిట్లు వేదనాభర,మున మునుకుచుఁ బలుకఁ గర్దముఁడు మనుపుత్త్రిం
గనుఁగొని సరసిజనయనువ, చనములు మది సంస్మరించి సతి కిట్లనియెన్. 832

క. మనుసుత నీ వది దుఃఖం,బును బొందకు మచిరకాలమున భగవంతుం
డనఘుం డక్షరుఁడు జనా,ర్దనుఁడు భవద్గర్భమందుఁ దగ వసియించున్. 833

క. వరనియమవ్రతనిష్ఠా, చరణనియుక్తాంతరంగసమధిక వై సం
భరితతపోధనదాన, స్ఫురితశ్రద్ధానుభక్తిపూర్వను గాఁగన్. 834

మ. హరి నారాయణుపాదపద్మములు సమ్యగ్భక్తిఁ బూజింపు త
త్పురుషశ్రేష్ఠుఁడు మానసంబున భవత్పూజాసుసంప్రీతుఁ డై
కర మర్థిం దరుణీశిరోమణి భవద్గర్భస్థుఁ డై యుండి తాఁ
గరుణం జేయు భవన్మనోజనితశంకాగ్రంథివిచ్ఛేదమున్ 835

దేవహూతిగర్భంబున విష్ణుండు గపిలాచార్యుండు గాఁ బుట్టుట.

చ. అనవుడు దేవహూతి హృదయంబున సంతసమంది యమ్మునీం
ద్రునివచనక్రమంబునఁ బరుఁ భగవంతు ననంతుఁ బద్మలో
చను హరి విష్ణు నర్చనము సల్పుచు నుండఁగ గొన్నియబ్దముల్
సను నెడ దానవాంతకుఁడు సమ్మతిఁ గార్దమ మైనతేజమున్. 836

క. ధరియించి యమ్మునీంద్రుని, తరుణీగర్భంబువలన దనుజారి శమీ
తరుకోటరమున వైశ్వా,నరుఁ డుదయించినవిధంబునఁ జనియించెఁ. 837

సీ. అయ్యవసరమున నాకాశమున దేవతూర్యఘోషంబులు దుములమయ్యె
నందితదేవతాబృందంబు లందంద కురిసిరి మందారకుసుమవృష్టి
గంధర్వకిన్నరగానంబు వీతెంచె నప్సరోగణములయాట లొప్పె
వావిరి దిక్కులఁ గావిరి విరిసెను దవిలి వార్ధులకలంతలును మానె

తే. సాధుజనముల మనములు సంతసిల్లె, హోమవహ్నులు ప్రభలఁ జెన్నొందివెలిఁగెఁ
గుసుమఫలభారములనొప్పెఁ గుజము లెల్ల,సర్వసస్యాళి చెన్నొందె జగతిలోన.

వ. ఇట్టి మహోత్సవంబున దేవహూతికిం దత్త్వబోధంబుఁ గావించుకొఱకుఁ దదీ
యగర్భంబున నుదయించినపరబ్రహ్మస్వరూపుం డైననారాయణుని దర్శించు
కొఱకు మరీచిప్రముఖమునిగణసమేతుం డై చతుర్ముఖుండు సనుదెంచి యమ్మహా
త్ముని దర్శించి కర్దమదేవహూతులం గనుంగొని యిట్లనియె. 839

క. సుతచరితులార మీరలు, కృతకృత్యులు విష్ణుపూజఁ గేవలభక్తిన్
మతి నిష్కపటుల రై చే,సితిరి తదర్చనఫలంబు సేకుఱె మీకున్. 840

క. శ్రితభయహరణుఁడు మునిజన, నుతచరితుఁడు పరుఁడు మీమనోరథసిద్ధిన్

వితతంబుగఁ గావించుటఁ, జతురత మీాజన్మ మింక సఫలతఁ బొందెన్. 841
క. వినుఁడు సకాములు నై హరి, ననుపమభ క్తిఁ భజించునదె ము క్తికిఁ జా
లును మీాపుణ్యం బేమని, కొనియాడఁగవచ్చు నీతికోవిదులారా 842
వ. అని వెండియుం గర్దమునిం గనుంగొని యిట్లను భవదీయతనూభవలం బ్రకట
శీలవ్రతాచారసంపన్ను లైనమునివరేణ్యులకుం బెండ్లి సేయు మట్లయిన వారి
వలనం బ్రజాసృష్టి బహువిధంబుల వృద్ధిం బొందునని చెప్పి మఱియు నిట్లనియె.
చ అనఘ భవత్సుతుండు సముదంచితతేజుఁడు నైనయిష్మహా
త్మునిఁ బరమేశు నీశు నజితుం నళినాక్షు రమేశు నచ్యుతుం
ఘనుని ననంతు నాద్యు నవికారుని నక్షరుఁగాఁ దలంపు మీా
ఘనుఁడు సమస్తచేతననికాయహృదీప్సితదాయి గావునన్. 844
సీ మానితజ్ఞానవిజ్ఞానయోగంబులు ననునుపాయంబుల నొనరఁ జేసి
యలవుమైఁ గర్మజీవుల నుద్ధరించుటకొఱకు నమహితాత్మకుఁడు సముగ్ర
హాటకరుచిజటాజూటుండు నుత్ఫుల్ల పంకజనేత్రుండు పద్మవజ్ర
హలకులిశాంకుశలలితరేఖాంకితచరణతలుండును సత్త్వగుణుఁడు
తే. నగుచు నిప్పుడు సరసీరుహాక్షి నీదు, గర్భమం దుదయించును ఘనుఁడు నీకుఁ
దత్త్వబోధంబుఁ గావించుఁ దావకీన, హృదయసంగతసంశయ మెల్లఁ బాపు.
వ. మఱియును. 846
క. నుతికెక్కి సిద్ధగణసే, వితుఁ డై ఘనసాంఖ్యయోగవిలసితతత్త్వ
స్థితినిరతుఁ డగుచుఁ గపిలాఖ్యతఁ దనరి చరించు నీజగత్త్రయ మెల్లన్. 847
క. అని పలికి యమ్మరీచిం, గని యుద్వాహార్థ మునిచి కమలజుఁ డంతం
దననందను లగునారద, సనకాదులఁ గూడి యాత్మసదనము కరిగెన్. 848
వ. అంత నాకర్దముండు గమలసంభవచోదితుం డగుచు యథోచితంబుగా నాత్మీయ
దుహితల వివాహంబు సేయం దలంచి మరీచికిం గళ యనుకన్యకను నత్రికి నన
సూయను నంగిరసునకు శ్రద్ధను బులస్త్యునకు హవిర్భువును బులహునకు గతిని
గ్రతువునకుఁ గ్రియను భృగునకు ఖ్యాతిని వసిష్ఠునకు నరుంధతిని నథర్వునకు
శాంతినింగా నిజకులాచారపరణిం బరిణయంబు గావించిన వారును గృతదారపరి
గ్రహులును గర్దమకృతసంభావనాసంభావితులును నగుచు నతనిచేత ననుజ్ఞా
తులై జాయాసహితు లగుచు నిజాశ్రమభూములకుం జని రిట్లు వర్తింప యుగ
త్రయంబు సనుటయుం గర్దముండు దేవోత్తముం డగువిష్ణుండు దనమందిరం
బున నవతరించి వసించి యుంటం దనచిత్తంబున నెఱింగి వివిక్తస్థలంబునకుం
జని యచ్చటఁ గపిలునికి వందనం బాచరించి యి ట్లనియె. 849
సీ. చతురాత్మ విను స్వాత్మకృతము లైనట్టియమంగళభూతకర్మంబులనెడి
దావాగ్నిశిఖలచే దందహ్యమాను లైనట్టిజీవులు దుద ముట్టలేక

పాయక సంసారబద్ధు లై యుందురు తద్భవ హేతుభూతంబు లయిన
సకలదేవతలుఁ బ్రసన్నులు నగుదురు బహుజన్మపరిచితప్రాప్తయోగ

తే. చిరసమాధితపోనిష్ఠ చే వివిక్త, దేశముల యోగిజనములు ధృతుల నేమ
హానుభావు విలోకింతు రట్టిదివ్య, పురుషరత్నంబ నాయింటఁ బుట్టితీవు. 850

వ. మఱియు సంసారచక్రపరిభ్రామ్యమాణులగుచు గ్రామ్యుల మయినమావర్త
నంబులను గణింపక మదీయగృహంబునం బూర్వంబునం బ్రతిశ్రుతంబులైనభవ
దీయవాక్యంబులు దప్పకుండ ననుగ్రహింప నుదయించితని వెండియు నిట్లనియె.

క. తలపోయఁగ నప్రాకృత, బలయుక్తచతుర్భుజాదిభవదవతారం
బులు నీ కనురూపములై, పొలుపొందుం గాదె పరమపురుష మహాత్మా. 852

వ. అదియునుం గాక. 853

క. అనయము భవదీయాశ్రిత, జనసంరక్షణముకొఱకు సమ్మతితోఁ దా
ల్చినమానవరూపంబులు, ననురూపములయ్యెఁగాదె హరి నీ కెపుడున్. 854

క. సుమహితతత్త్వజ్ఞానా,ర్థము విద్వజ్జనగణంబు దవిలి నమస్కా
రము లోలిఁ జేయుపదపీ,ఠము గలనినుఁ బొగడవశమె తవణిల్లంగన్. 855

సీ. సమధికషడ్గుణైశ్వర్యకారణుఁడవు పరమేశ్వరుండవు ప్రకృతిపురుష
మహదహంకారతన్మాత్రతత్క్షోభక హేతుకాలాత్మవిఖ్యాతధృతివి
జగదాత్మకుఁడవు చిచ్ఛక్తివి నాత్మీయజఠరనిక్షిప్తవిశ్వప్రపంచ
మును గలసర్వజ్ఞమూర్తివి స్వచ్ఛందశక్తియుక్తుండవు సర్వసాక్షి

తే. వగుచుఁ గపిలాఖ్యఁ దనరారునట్టినీకు, ననఘ మ్రొక్కెదఁబుత్త్రుండ వగుచునీవు
నాకుఁ బుట్టినకతన ఋణత్రయంబు,వలనఁ బాసితి నిఁక భక్తవరద నేను. 856

తే. మానితవ్రతయోగసమాధినియతిఁ, జెంది భవదీయపాదారవిందయుగము
డెందమునఁ జేర్చిశోకంబులందుఁ దొలఁగి, సంచరించెద నంచితస్థలములందు.

క. అని యిట్లు విన్నవించిన, మునిపుంగవుఁ డైనకర్దమునివచనంబుల్
విని భగవంతుం డగున, య్యనఘుఁడు గపిలుండు పలికె నర్మిలి దోఁపన్. 858

సీ. నాచేతఁ బూర్వంబునం బ్రతిశ్రుత మైనవచనముల్ దప్పక వరమునీంద్ర
నీయింటఁ బుట్టితి నిర్హేతుకస్థితి భూరిదయాగుణంబున నవాప్త
సకలకాముఁడ నేను సన్మునివేషంబు ధరియించు టెల్ల నాకొఱకుఁ గాదు
విను మహాత్మకు లైనమునులకుఁ బరమాత్మగురుసద్వివేకంబు నరసి చూపు

తే. తత్త్వబోధంబుకొఱకును దాల్పఁబడిన, యంచితవ్యక్తమార్గ మైనట్టిదేహ
మని తలంపుము మత్పదధ్యానభక్తి, ధీపరాయణమహిమంబు దేజరిల్ల. 859

క. సమధికనిష్ఠం గృతయో,గమునఁ సన్న్యస్తసకలకర్ముఁడ వై మో
హముఁ బాసి భక్తిచే మో,క్షముకై భజియింపు నను వికారరహితుఁడై. 860

క. ననుఁ బరమేశుఁ బరంజ్యో,తిని ననఘు ననంతు దేవదేవు సకలభూ

తనికాయగుహాశయు నా,ద్యుని నజు నాద్యంతశూన్యు దురితవిదూరున్. 861

క. తిరముగ భవదీయాంతర,కరణసరోజాతకర్ణికాతలమున సు
స్థిరుఁ జేసి యింద్రియంబుల, నిరసించి మనోంబకమున నెఱిఁ గను మనఘా.

వ. అన్లేని. 863

క. తనరిన మోక్షము నొందెద, వని పలికినఁ గర్దముండు నమ్మునికులచం
ద్రుని వలగొని వందనములు, ఘనముగ నతభక్తిఁ జేసి కౌతుక మలరన్ 864

క. మునిగణసేవిత మగువన,మునకుం జని యందు మౌనమున నిస్సంగుం
డును వహ్నిరహితుఁ డనికే,తనుఁ డై యాత్మైకశరణతత్పరుఁ డగుచున్. 865

వ. పరబ్రహ్మంబుఁ జిత్తంబున నిల్పి యహంకారంబు విడిచి మమత్వంబు నిరసించి దయాగుణంబునం జేసి సకలభూతంబులందు సమత్వంబు భజియించి శాంతశేముషీగరిష్ఠుం డగుచు నిస్తరంగం బగువార్ధిచందంబున ధీరుం డై నిఖలప్రపంచంబును వాసుదేవమయంబుఁ గాఁ దలంచుచు భక్తియోగంబున భాగవతగతిం బొందె నని చెప్పి వెండియు మైత్రేయుండు విదురునిం గనుంగొని కర్దముండు వనంబునకుం జనినయనంతరంబ మాతృవత్సలుం డయినకపిలుండు బిందుసరంబున వసియించి యుండ దేవహూతి తత్త్వమార్గప్రదర్శకుం డయినసుతునిం గనుంగొని బ్రహ్మవచనంబులు దలంచుచు నిట్లనియె. 866

దేవహూతి పుత్రుం డైనకపిలునిచేఁ దత్త్వజ్ఞానంబు వడయుట.

క. అసదింద్రియఘర్షణమున, వసుమతి నిర్విణ్ణ నగుచు వనరెడినాకీ
యసదృశమోహతమోవిని,రసనం బనఘాత్మ యే వెరవున ఘటించున్. 867

క. పటుఘననీరంధ్రతమగ, పటలపరీవృతజగత్ప్రపంచమునకు నె
క్కటిలోచనమై మహితో,త్కటరుచి వెలుఁగుదువు భానుకైవడి ననఘా. 868

ఉ. భూరిమదీయమోహతమముం బెడఁబాప సమర్థులన్యు లె
వ్వారలు నీవ కాక నిరవద్య నిరంజన నిర్వికార సం
సారలతాలవిత్ర బుధసత్తమ సర్వశరణ్య ధర్మవి
స్తారక సర్వలోకశుభదాయక నిత్యవిభూతినాయకా. 869

చ. నిను శరణంబు సొచ్చెద ననింద్యతపోనిధి నన్నుఁ గావవే
యని తను దేవహూతి వినయంబున సన్నుతి సేసి వేఁడఁగా
ననుపమసత్కృపాకలితుఁ డై కపిలుం డనురాగ మొప్ప స
జ్జననిచయాపవర్గఫలసాధన మై తగుతల్లివాక్యమున్. 870

క. విని మందస్మితలలితా,ననకమలుం డగుచు నెమ్మనమునఁ బ్రమోదం
బనయంబుఁ గడలుకొన నిజ, జననికి నిట్లనియెఁ బరమశాంతుం డగుచున్.

క. విను జీవునిచిత్తము దా, ఘనభవబంధాపవర్గకారణ మది యే
చినఁ ద్రిగుణాసక్తం బయి, నను సంసృతిబంధకారణంబగు మఱియున్. 872

తే. అదియు నారాయణాసక్త మయ్యెనేని, మోక్షకారణమగునని మునికులాబ్ధి
చంద్రుఁడననొప్పుకపిలుండు జననితోడ, నర్థి వినఁజెప్పిమఱియు నిట్లనియెఁ బ్రీతి.

వ. మఱియుఁ జిత్తం బహంకారమమకారరూపాభిమానజాతంబులగు కామలోభాది
కలుషవ్రాతంబులచేత నెప్పుడు విముక్తంబై పరిశుద్ధంబగు నప్పుడు సుఖదుఃఖ
వివర్జితంబు నేకరూపంబు నై ప్రకృతికంటెఁ బరుండును బరమపురుషుండును
నిర్భేదుండును స్వయంజ్యోతియు సూక్ష్మస్వరూపుండును నితరవస్త్వంతరాపరి
చ్ఛిన్నుండును నుదాసీనుండును నైనపరమాత్మునిం దన్మయంబును హతౌజస్కం
బును నైనప్రపంచంబును జ్ఞానవైరాగ్యభక్తియుక్తంబగుమనంబుచేఁబొడగాంచి
యోగిజనులు పరతత్త్వసిద్ధికొఱకు నిఖిలాత్మకుం డైననారాయణునందు నియు
జ్యమానం బయినభక్తిభావంబువలన నుదయించినమార్గంబునకు నితరమార్గం
బులు సరిగా వండ్రు విద్వాంసులు సంగం బింద్రియార్థాద్యసద్విషయంబుగ
నొనరింపంబడి జీవునకు నశిథిలం బగుబంధంబునకుఁ గారణం బగుననియు నదియె
సద్విషయం బైన నంతఃకరణసంయమనహేతుభూతం బగుచు సాధుజనులకు
ననర్గళమోక్షద్వారం బగు ననియుఁ దెలియుదురు సహనశీలురు సమస్తశరీరధా
రులకు సుహృత్తులును బరమశాంతులును గారుణికులును నై పరిత్యక్తకర్మఫలస్వ
భావులును విసృష్టస్వజనబంధుజనులును నై మత్పాదాశ్రయులును మద్గుణధ్యాన
పారీణులును మత్కథాప్రసంగసంభరితశ్రవణానందులును నగుచు మదీయకథల
నొడువుచు వినుచు నుండుపరమభాగవతోత్తముల నాధ్యాత్మికాదితాపత్ర
యంబు దపింపఁ జేయం జాల దట్టిసర్వసంగవివర్జితు లగుపరమభాగవతజనుల
సంగం బపేక్షణీయం బది సకలదోషనివారకం బగు నట్టిసత్సంగంబున సర్వ
ప్రాణిహృత్కర్ణరసాయనంబు లగు మదీయకథాప్రసంగంబులు గలుగు మద్గుణా
కర్ణనంబునం జేసి శీఘ్రంబుగఁ గ్రమంబునం గైవల్యమార్గదంబు లగు శ్రద్ధాభక్తు
లుదయించు నదియునుం గాక యేపురుషుం డైన నేమి మద్విరచితజగత్కల్పనాది
విహారచింతచే నుదయించినభక్తిఁ జేసి యింద్రియసుఖంబులవలనను దృష్టశ్రు
తంబు లైనయైహికాముష్మికంబులవలనను విముక్తుండగుచుఁ జిత్తగ్రహణార్థంబు
ఋజువు లైనయోగమార్గంబులచే సంయుక్తుం డగు నట్టియోగి ప్రకృతిగుణ
సేవనంబుచేత వైరాగ్యగుణవిజృంభితం బైనజ్ఞానయోగంబుచేతను మద
ర్పితభక్తియోగంబుచేతను బ్రత్యగాత్మకుండ నైననన్ను నంతఃకరణనియుక్తు
నిం గావించు నని చెప్పిన విని దేవహూతి గపిలున కిట్లనియె. 874

క. ఏభక్తి భవద్గుణపర, మై భవపాపప్రణాశ మై ముక్తిశ్రీ
లాభము రయమునఁ జేయునొ, యాభక్తివిధంబుఁ దెలియ నానతియీవే.

వ. అదియునుం గాక భవదుదితం బయి యోగంబును దదంగంబులును దద్గతతత్త్వా
వబోధంబును సపాకల్యంబుగ మందబుద్ధి నైననాకు స్ఫుటంబుగాఁ దెలియ

నానతిమ్మనినఁ గపిలుం డిట్లనియె. 876

సీ. జనయిత్రి విను మఱి సకలపదార్థపరిజ్ఞానతత్త్వపారీణ మగుచు
నామ్నాయవిహితకర్మాచారములు గల్గి తివుటమై వర్తించు దేవగణము
పూని నైసర్గికం బైననిర్హేతుక మగుభగవత్సేవ మిగుల ముక్తి
కంటెఁ గరిష్ఠంబు గావున నదియు భుక్తాన్నంబు జీర్ణంబు నందఁ జేయు
తే. దీప్తజఠరాగ్నిగతి లింగదేహనాశకంబు గావించు నదియును గాక విష్ణు
భక్తివైభవములఁ దేటపఱుతు వినుము, షడ్గుణవ్రాత యోగలక్షణసమేత 877

చ. అమలినభక్తిఁ గొందఱు మహాత్ములు మచ్చరణారవిందయు
గ్మము హృదయంబునన్ నిలిపి కౌతుకులై యితరేతరానులా
పముల మదీయదివ్యతనుపౌరుషముల్ గొనియాడుచుండి మో
క్షము మదిఁ గోర నొల్ల రనిశంబు మదర్పితసర్వకర్ము లై. 878

సీ. పరికింపఁ గొందఱు భాగవతోత్తముల్ ఘనత కెక్కినపురాతనములైన
చారుప్రసన్నవక్త్రారుణాలోచనములు గల్గి వరదానకలితములుగఁ
దనరుమద్దివ్యావతారవైభవములు మదినొప్పఁ దమయోగమహిమఁ జేసి
యనుభవించుచుఁ దదీయాలాపములు సన్నుతించుచుఁ దివుటఁ దద్దివ్యవిలస
తే. దవయవోదారసుందరనవవిలాస, మందహాసమనోహరమధురవచన
రచనచే నపహృతమనఃప్రాణు లగుచు, నెలమినుందురు నిశ్శ్రేయసేచ్ఛ లేక.

మ. కణఁకన్ వారలు వెండి మోక్షనిరపేక్షస్వాంతు లై యుండి తా
మణిమాద్యష్టవిభూతిసేవితము నిత్యానందసుధాయియున్
గణనాతీతము నప్రమేయము సమగ్రశ్రీకమున్ సర్వల
క్షణయుక్తంబును నైనమోక్షపదవిం గైకొందు రత్యున్నతిన్. 880

వ. ఇట్లు పొంది. 881

క. తనరుదు రప్పుణ్యాత్ములు, జనయిత్రి మదీయకాలచక్రగ్రసనం
బును నొందక నిత్యంబగు, ననుపమసుఖవృత్తి నుందు రది యెట్లన్నన్. 882

మ. సముఁడై స్నేహముచే సుతత్వమును విశ్వాసంబుచేతన్ సఖి
త్వముఁ జాలన్ హితవృత్తిచేతను సుహృత్త్వంబున్ సుమంత్రోపదే
శముచేతన్ నిజదేశికుం డనఁగ నిచ్చల్ పూజ్యుఁ డౌ నిష్టదై
వము నై వారికిఁ గాలచక్రభయముల్ వారింపుదుం గావునన్ 883

వ. అని యిట్లు దెలుపుచు మఱియు నిట్లనియె. 884

చ. విను మది గాక యీభువి దివిం బలుమాఱుఁ జరించునాత్మ దా
ధనపశుపుత్రమిత్రనికేతతతి పెందగులంబు మాని న
న్ననఘుని విశ్వతోముఖు ననన్యగతిన్ భజియించెనేని వా
నిని ఘనమృత్యురూపభవనీరధి నేఁ దరియింపఁ జేయుదున్. 885

సీ. యాఢ్యుఁ బ్రధానపూరుషనాయకుండను భగవంతుఁడను జగత్ప్రభుఁడనైన
నాకంటె నన్యులఁ గైకొని తగిలినయాత్మలు భవభయం బందుదు రది
గావున నాయాజ్ఞఁ గడవంగ నోడుటఁ జేసి వాయువు వీచు శిఖి వెలుంగు
నినుఁడు దపించుఁ దా నింద్రుండు వర్షించు భయమంది మృత్యువు పరువువెట్టుఁ
తే. గాన విజ్ఞానవైరాగ్యకలిత మైన, భక్తియోగంబునం జేసి పరమపదము
కొఱకు నయ్యోగివరులుమచ్చరణభజను,లగుచుఁ జరియింపుదురు నిర్భయాత్ము [లగుచు.
క. గురుభక్తిం జిత్తము మత్పర మై విలసిల్లునంతపర్యంతము స
త్పురుషుల కిహలోకంబునఁ, జిరతరమోక్షోదయంబు సేకుఱుచుండున్. ౮౮౭

క. అని యిట్లు సన్మునీంద్రుఁడు, జననికి హరిభక్తియోగసంగతి నెల్లన్
వినిపించి వెండియును ని, ట్లనియెన్ సమ్మోదచిత్తుఁ డగుచుఁ గడంకన్. ౮౮౮

వ. అమ్మా యివ్విధంబున భక్తియోగప్రకారంబు సెప్పితి నింకఁ దత్త్వలక్షణంబు వేఱువేఱ యెఱింగింతు నేతత్త్వగుణంబుల నెఱింగి నరులు ప్రకృతిగుణంబుల వలన విముక్తు లగుదురు హృదయగ్రంథివిచ్ఛేదకంబు నాత్మదర్శనరూపంబు నగు నాజ్ఞానం బాత్మనిఃశ్రేయసకారణంబుగావున దాని నెఱింగింతు నందు నాత్మస్వరూపం బెట్టిదనిన ననాదియుఁ బురుషుండును సత్త్వాదిగుణశూన్యుండును బ్రకృతిగుణవిలక్షణుండును బ్రత్యక్స్వరూపుండును స్వయంప్రకాశుండును మఱియు నెవ్వనితోడ నీవిశ్వంబు సమన్వితం బగు నతండు గుణత్రయాత్మకత్వంబు నవ్యక్తంబును భగవత్సంబంధియునగు ప్రకృతియందు యదృచ్ఛచే లీలావశంబునం బ్రవేశించిన నాప్రకృతి గుణత్రయమయంబై స్వరూపం బయిన ప్రజాసర్గంబుఁ జేయం గనుంగొని యప్పుడు మోహితుం డయి విజ్ఞానతిరోధానంబునం జేసి గుణత్రయాత్మకం బయిన ప్రకృత్యధ్యాసంబున నన్యోన్యమేళనం బగుటయు నంతం బ్రకృతిగుణంబుఁ దనయందు నారోపించుకొని క్రియమాణంబు లగు కార్యంబులవలనం గర్తృత్వంబు గలిగి సంసారబద్ధుం డై పారతంత్ర్యంబు గలిగి యుండుఁ గర్తృత్వశూన్యుం డగునీశ్వరుండు సాక్షి యగుటం జేసి యాత్మకుం గార్యకారణకర్తృత్వంబులు ప్రకృత్యధీనంబు లనియు సుఖదుఃఖభోక్తృత్వంబులు ప్రకృతివిలక్షణుం డయినపురుషుని వనియు నెఱుంగుదు రని చెప్పిన విని దేవహూతి గపిలున కిట్లనియెఁ బురుషోత్తమా ప్రకృతిపురుషులు సదసదాత్మక ప్రపంచంబునకుఁ గారణభూతులు గావున వానిలక్షణంబు సదసద్వివేకపూర్వకంబుగా నానతిమ్మనిన భగవంతుం డైనకపిలుం డిట్లనియె. ౮౮౯

క. క్రమమునఁ ద్రిగుణము నవ్య,క్తము నిత్యము సదసదాత్మకము మఱియుఁ బ్రధా
నము ననఁగాఁ బ్రకృతివిశేషము లదియు విశిష్టమనిరి సద్విదు లెలమిన్. ౮౯౦

వ. అందుఁ బ్రకృతి చతుర్వింశతితత్త్వాత్మకం బై యుండు నది యె ట్లనినం బంచమహాభూతంబులును బంచతన్మాత్రలును జ్ఞానకర్మాత్మకంబు లయినవాక్చక్షు

శ్రోత్రజిహ్వాఘ్రాణంబులు వాక్పాణిపాదపాయూపస్థంబులు ననుదశేంద్రియంబులును మనోబుద్ధిచిత్తాహంకారంబు లనునంతఃకరణచతుష్టయంబును నను చతుర్వింశతితత్త్వాత్మకం బైనసగుణబ్రహ్మసంస్థానంబు సెప్పితి నిటమీఁదఁ గాలం బనుపంచవింశకతత్త్వంబు సెప్పెద నది గొందఱు పురుషశబ్దవాచ్యం బైన యీశ్వరునిపౌరుషంబు గాలశబ్దంబునఁ జెప్పంబడు నందు రందు నహంకారమోహితుం డై ప్రకృతి నొందుజీవుం డుభయంబుఁ జెందుఁ బ్రకృతిగుణసామ్యంబునం జేసి వర్తించి నిర్విశేషుం డగుభగవంతునిచేష్టావిశేషంబు దేనివలన నుత్పన్నం బగు నదియ కాలం బని చెప్పంబడు నదియు జీవరాశ్యంతర్గతం బగుటం జేసి పురుషుం డనియు వానిబహిర్భాగవ్యాప్తిం జేసి కాలంబనియుఁ జెప్పంబడు నాత్మమాయం జేసి తత్త్వాంతర్గతుం డయినజీవునివలన క్షుభితం బయి జగత్కారణం బగుప్రకృతియందుఁ బరమపురుషుండు దనవీర్యంబు వెట్టిననాప్రకృతి హిరణ్మయం బైన మహత్తత్త్వంబు పుట్టించె నంత సకలప్రపంచబీజభూతుండును లయవిక్షేపశూన్యుండును నగునీశ్వరుండు దనసూక్ష్మవిగ్రహంబునందు నాత్మగతం బైనమహదాదిప్రపంచంబుల వెలింగించుచు స్వతేజోవిపత్తిం జేసి యాత్మప్రస్వాపనంబు సేయునట్టితమంబును గ్రసించెనని చెప్పి వెండియు నిట్లనియె.

క. దివ్య మగువాసుదేవా, దివ్యూహచతుష్టయంబు త్రిజగములందున్
సేవ్యంబని చెప్పంబడు, భవ్యగుణా దాని నెఱుఁగఁ బలికెద నీకున్. 892

సీ. సత్త్వప్రధాన మై స్వచ్ఛ మై శాంత మై యూర్మిషట్కంబుల నోసరించి
సురుచిరషాడ్గుణ్యపరిపూర్ణ మై నిత్య మై భక్తజనసేవ్య మై తనర్చి
వలనొప్పుచుండు నవ్వాసుదేవవ్యూహ మంత మహత్తత్త్వమందు నోలి
రూఢిఁ గ్రియాశక్తిరూపంబు గల్గునహంకార ముత్పన్నమయ్యె నదియు

తే. సరవి వైకారికంబుఁ దైజసముఁ దామ
సంబు నా మూఁడుదెఱఁగుల జరగు నందుఁ
దనరు వైకారికము మనస్సునకు నింద్రి
యములకును గగనముఖభూతముల కరయ. 893

వ. అది దేవతారూపంబున నుండుఁ దైజసాహంకారంబు బుద్ధిప్రాణంబులుం గలిగి యుండుఁ దామసాహంకారం బింద్రియమేళనంబున నర్థమాత్రం బై యుండు మఱియును. 894

సీ. అట్టియహంకారమం దధిష్ఠించి సాహస్రఫణామండలాభిరాముఁ
డై తనరారుననంతుఁడు సంకర్షణుం డనఁ దగుపురుషుండు ఘనుఁడు
మహితభూతేంద్రియమానసమయుఁడు నై కర్తృత్వ కార్యత్వ కారణత్వ
ప్రకటశాంతత్వ ఘోరత్వ మూఢత్వాదిలక్షణలక్షితోల్లాసి యగుచు

తే. నుండు నమ్మేటి రెండవవ్యూహ మనఁగ, ఘనవికారంబుఁ బొందు వైకారికంబు

వలనవినుముమన స్తత్త్వ మెలమిఁబుట్టె, మఱియువైకారికంబునుమాతవినుము.

వ. అది యెట్లు లంటేని సామాన్యచింతయు విశేషచింతయు ననం దగుసంకల్పవికల్పంబులంజేసి కామసంభవం బనం బడు నెద్ది యనిరుద్ధాఖ్యం బయినవ్యూహం బదియ హృషీకంబులకు నధీశ్వరం బయి సకలయోగీంద్రసేవ్యం బగు శరదిందీవరశ్యామం బయి యుండు వెండియుం దైజసంబువలన బుద్ధితత్త్వంబు వుట్టె దానిలక్షణంబులు ద్రవ్యప్రకాశకం బైనజ్ఞానంబును నింద్రియానుగ్రహంబును సంశయంబును మిథ్యాజ్ఞానంబును నింద్రియనిశ్చయంబును స్మృతియు ననం దగి యుండు మఱియుఁ దైజసాహంకారంబువలన జ్ఞానేంద్రియకర్మేంద్రియంబులును క్రియాజ్ఞానసాధనంబులును గలిగియుండుఁ బ్రాణంబునకుం గ్రియాశక్తియు బుద్ధికి జ్ఞానశక్తియు నగుటంజేసి యింద్రియంబులకుఁ దైజసత్వంబు గలిగి యుండు భగవద్భక్తిప్రేరితం బయినతామసాహంకారంబువలన శబ్దతన్మాత్రంబు పుట్టె దానివలన నాకాశంబును నాకాశంబువలన శ్రోత్రేంద్రియంబును బుట్టె శ్రోత్రంబు శబ్దగ్రాహి యయ్యె శబ్దం బర్థంబునకు నాశ్రయంబై శ్రోతకు జ్ఞానజనకంబయ్యె మఱియు శబ్దతన్మాత్రంబువలన నాకాశంబయి యాయాకాశంబు భూతంబులకు బాహ్యాభ్యంతరంబుల నవకాశం బిచ్చుటయు నాత్మప్రాణేంద్రియాదులకు నాశ్రయం బగుటయు ననులక్షణంబులు గలిగియుండుఁ గాలగతిచే వికారంబు నొందు శబ్దతన్మాత్రలక్షణం బగునభంబువలన స్పర్శంబును స్పర్శంబువలన వాయువును వాయువుచే స్పర్శగ్రాహి యై త్వగింద్రియంబును బుట్టె మృదుత్వంబును గఠినత్వంబును శైత్యంబును నుష్ణత్వంబును ననునివి స్పర్శంబునకు స్పర్శత్వంబని చెప్పంబడు మఱియు వాయువునకుఁ జాలనంబును పరస్పరవిభాగకరణంబును దన్మేళనంబును ద్రవ్యశబ్దనేతృత్వంబును నగు నందు గంధవంతం బగుద్రవ్యంబును ఘ్రాణేంద్రియంబు నొందించుట ద్రవ్యనేతృత్వంబు దూరస్థం బగుశబ్దంబును శ్రోత్రేంద్రియగ్రాహ్య మగున ట్లొనరించుట శబ్దనేతృత్వంబు సర్వేంద్రియాత్మకత్వంబు ననునవి లక్షణంబులై యుండు దైవప్రేరితం బై స్పర్శతన్మాత్రగుణకం బగువాయువువలన రూపంబును దానివలనఁ దేజంబును బుట్టె రూపంబు నేత్రేంద్రియగ్రాహకం బయ్యె నేత్రగతం బయినరూపంబునకు నుపలంభకత్వంబును ద్రవ్యాకారసమత్వంబును ద్రవ్యంబునకు నుపసర్జనం బగుటయు ద్రవ్యపరిణామప్రతీతియు నివి రూపవృత్తు లనంబడుఁ దైజసంబునకు సాధారణంబు లగుధర్మంబులు ద్యోతం బనం బ్రకాశంబు పచనం బనఁ దండులాదులపాకంబు పిపాసానిమిత్తం బైన పానంబు క్షున్నిమిత్తం బైనయోదనంబు హిమమర్దనం బగుశోషణంబు ననునివి వృత్తు లైయుండు రూపతన్మాత్రంబువలన దైవచోదితం బై వికారంబు నొందు తేజస్సువలన రసతన్మాత్రంబు వుట్టె రసతన్మాత్రంబువలన జలంబు వుట్టె

జిహ్వ యనురసనేంద్రియంబు రసగ్రాహకం బయ్యె నారసం బేకం బై యుండియు భూతవికారంబునం జేసి కషాయ తిక్త కట్వామ్ల మధురాది భేదంబుల ననేకవిధం బయ్యె వెండియు సాంసర్గిక ద్రవ్యవికారంబునం జేసి యార్ద్రం బగుటయు ముద్ద గట్టుటయుఁ దృప్తిదాతృత్వంబును జీవనంబును దదైక్లబ్యనివర్తనంబును మృదూకరణంబును దాపనివారణంబును గూపగతం బయినజలంబుదివియ మఱియు నుద్గమించుటయు ననునివి జలవృత్తు లనంబడు రసతన్మాత్రంబువలనదైవచోదితం బై వికారంబునం బొందినజలంబువలన గంధతన్మాత్రంబు పుట్టె దానివలనం బృథ్వియుఁ గలిగె ఘ్రాణంబు గంధగ్రాహకం బయ్యె నందు గంధం బేకం బయ్యు వ్యంజనాదిగతంబయి హింగ్వాదినిమిత్తం బయినమిశ్రగంధంబును కరంభంబును గృంజనాదిగతం బైనపూతిగంధంబును ఘనసారాదినిమిత్తం బైనసుగంధంబును శతపత్త్రాదిగతం బగుశాంతగంధంబును లశునాదిగతం బైనయుగ్రగంధంబును బర్యుషితచిత్రాన్నాదిగతం బయినయామ్లగంధంబును ద్రవ్యావయవవైషమ్యంబునం జేసి యనేకవిధం బై యుండు నదియునుం గాక ప్రతిమాదిరూపంబులం జేసి సాకారతాపాదనం బగుభావనంబును జలాదివిలక్షణత్రయాంతరనిరపేక్షుంబైనస్థితియు జలాద్యాధారతయనుధారణంబును నాకాశాద్యవచ్ఛేదకత్వంబును సకలప్రాణిపుంస్త్వాభివ్యక్తీకరణంబును ననునివి పృథ్వీవృత్తు లనంబడు నని చెప్పి వెండియు నిట్లనియె నభోఽసాధారణశబ్దవిశేషగ్రాహకంబు శ్రోత్రంబును వాయ్వసాధారణగుణవిశేషగ్రాహకంబు స్పర్శంబును దేజోఽసాధారణగుణవిశేషగ్రాహకంబు చక్షురింద్రియంబును నంభోఽసాధారణగుణవిశేషగ్రాహకంబు రసనేంద్రియంబును భూమ్యసాధారణగుణవిశేషగ్రాహకంబు ఘ్రాణేంద్రియంబును నాకాశాదిగుణంబు లగుచు శబ్దాదికార్యంబు లగువాయ్వాదులందుఁ గారణాన్వయంబున నన్నిటికిం బృథ్వీసంబంధంబు గలుగుటం జేసి భూమియందు శబ్దస్పర్శరూపరసగంధంబులు గలుగుట మహదాదిపృథివ్యంతంబు లగునీయేడుతత్త్వంబులు పరస్పరమిళితంబు లై భోగాయతం బగు పురుషునిం గల్పింప సమర్థంబు లై యున్నం జూచి కాలాదృష్టసత్త్వాదులం గూడి జగత్కారణుండును త్రైగుణ్యవిశిష్టుండును నశేషనియామకుండును నిరంజనాకారుండును నగుసర్వేశ్వరుండందుఁ బ్రవేశించునంత నన్యోన్యక్షుభితంబులై మిళితంబు లై నమహదాదులవలన నధిష్ఠాతృచేతనరహితం బగునొకయండంబు పుట్టె నందు. 896

సీ. గురుశక్తితో విరాట్పురుషుండు సంభవంబయ్యె నయ్యండంబు నర్థిఁ బొదివి
యంబుముఖావరణంబు లొక్కొకటికి దశగుణితంబు లై తవిలి యావ
రణము లై యుండును గ్రమమున లోకంబులకు మేలుకట్లపోలికఁ దనర్చి
పంకజోదరునిరూపము విలసించును లోలత జలములోఁ దేలుచున్న

తే. హేమమయమైనయండంబులోమహాను,భావుఁ డభవుండు హరిదేవదేవుఁడఖిల
జేత నారాయణుఁడు ప్రవేశించి యపుడు, విష్ణుపదభేదనంబు గావించి యందు.

సీ. కరమొప్పఁగా విరాట్పురుషుండు వెలుఁగొందు నావిరాట్పురుషునియాననంబు
వలనను వాణియు వాణితో వహ్నియు నాసంబువలనఁ బ్రాణములఁ గూడి
ఘ్రాణేంద్రియంబయ్యె ఘ్రాణంబువలనను వాయువులును బ్రాణవాయువులును
నందు నక్షులు చక్షువందు సూర్యుండును నం దభిధ్యానంబు నర్థిఁ జేయఁ

తే. గర్ణములు జాత మయ్యెఁ దత్కర్ణసమితి
వలన శ్రోత్రేంద్రియంబు దిక్కులును గలిగెఁ
ద్వక్కుచే శ్మశ్రురోమవితానకములు
నోషధివ్రాతమును భవమొందె మఱియు 898

తే. దానివలనను మేఢ్రంబు గానఁబడియెఁ, బరఁగ రేతంబువలన నాపంబు వుట్టె
గుదమువలన నపానంబు నుదయమయ్యె, దానివలనను మృత్యువు దగ జనించె.

క. కరములవలనను బలమును, నిరవుగ నారెంటివలన నింద్రుఁడుఁ బాదాం
బురుహంబులవలన గతియు, నరుదుగ నారెంటివలన హరియును గలిగెన్. 900

క. ఘననాడీపుంజమువల,నను రక్తము దానివలన నదులును జఠరం
బున నాఁకలియును దప్పియు, ననయము నారెంటివలన నబ్ధులు వుట్టెన్. 901

క. విను హృదయమువలనను మన,మును మనమునఁ దుహినకరుఁడు బుద్ధియుఁ జిత్తం
బున బ్రహ్మయు క్షేత్రజ్ఞుం,డును గలిగిరి యవ్విరాజుఁడుం బూరుషతన్. 902

వ. మఱియు విరాట్పురుషునం దుదయించిన వ్యష్టిరూపంబు లగునాకాశాదిభూతం
బులును శబ్దంబు మొదలగుభూతతన్మాత్రంబులును వాగాదీంద్రియజాతంబును
దదధిదేవతలును దమంతన సమష్టిరూపుం డగుక్షేత్రజ్ఞుం బ్రవృత్తిప్రవర్తకుం
జేయనసమర్థంబు లయ్యె నెట్లనిన దేవాధిష్ఠితంబు లగునింద్రియంబులు దాము వే
ర్వేఱ యయ్యీశ్వరుం బ్రవృత్త్యున్ముఖుం జేయ నోపక క్రమంబునం దత్తదధి
ష్ఠానాదుల నొందె నందు నగ్ని వాగింద్రియంబుతోడ ముఖంబు నొంది ప్రవ
ర్తించిన విరాట్కార్యం బగువ్యష్టిశరీరజాతం బనుత్పన్నంబయ్యె నంత నాసయు
ఘ్రాణేంద్రియంబుతోడ వాయువుం గూడిన నట్టిద యయ్యె నాదిత్యుండు
చక్షురింద్రియంబుతోడ నేత్రంబుల నొందిన వృథాభూతం బయ్యె దిగ్దేవతాకం
బగుకర్ణంబు శ్రోత్రేంద్రియంబుతోఁ గూడిన విరాట్కార్యప్రేరణాయోగ్యం
బయ్యె నోషధులు రోమంబులం ద్వగింద్రియంబుఁ జెంద విఫలం బయ్యె
నద్దైవం బగుమేఢ్రంబు రేతంబు నొందినఁ దత్కార్యకరణాదక్షం బయ్యెఁ
బదంపడి గుదంబు మృత్యువుతోడ నపానేంద్రియంబుఁ జేరిన నది హైన్యం
బు నొందె విష్ణుదేవతాకంబు లగుచరణంబులు గతితోఁ గూడిన ననీశ్వ

ంబు లయ్యెఁ బ్రాణేంద్రియంబు లింద్రదైవతంబు లగుచు బలంబు నొంది న శక్తిహీనంబు లయ్యె మఱియు నాడులు సనదీకంబులై లోహితంబు నొందిన నిరర్థకంబు లయ్యె నుదరంబు సింధువులతోడం జేరి క్షుత్పిపాసలం బొందిన వ్యర్థం బయ్యె హృదయంబు మనంబుతోడం జంద్రు నొందిన నూరక యుండె బుద్ధి బ్రహ్మాధిదైవతం బై హృదయంబు నొందిన నిష్ఫలం బయ్యెఁ జిత్తం బభిమానంబుతో రుద్రునిం జెందిన విరాట్కార్యజాతం బనుద్భూతం బయ్యె నంతఁ జైతన్యం బగుక్షేత్రజ్ఞుండు హృదయాధిష్ఠానంబు నొంది చిత్తంబుతోడం బ్రవేశించిన విరాట్పురుషుండు సలిలకార్యభూతబ్రహ్మాండంబు నొంది ప్రవృత్త్యున్ముఖుఁడుండయ్యె సుప్తుం డగుపురుషునిం బ్రాణాదులుఁదమబలంబు చే భగవత్ప్రేరితంబు లగుచు నుత్థాపనాసమర్థంబు లగు చందంబున నగ్న్యాదులు స్వాధిష్ఠానభూతంబు లగునింద్రియంబులతోడ దేవాదిశరీరంబుల నొందియు నసక్తంబు లయ్యె నని మఱియు నవ్విరాట్పురుషుని ననవరతభక్తిం జేసి విరక్తులై యాత్మలయందు వివేకంబు గలమహాత్ములు చింతింపుదు రనియుఁ బ్రకృతి పురుషవివేకంబున మోక్షంబును బ్రకృతిసంబంధంబున సంసారంబును గలుగు ననియుఁ జెప్పి మఱియు నిట్లనియె. 903

సీ. జనసుత సత్త్వరజస్తమోగుణమయ మైనప్రాకృతకార్య మగుశరీర
గతుఁడయ్యుఁబురుషుండుగడఁగిప్రాకృతములునగు సుఖదుఃఖమోహములవలన
గర మనురక్తుండు గాఁడు వికారవిహీనుఁడుఁ ద్రిగుణరహితుఁడు నగుచు
బలసి నిర్మలజలప్రతిబింబితుం డైనదినకరుభంగి వర్తించునట్టి
తే. యాత్మప్రకృతిగుణంబులయందుఁ దగులు
వడి యహంకారమూఢుఁ డై తొడరి యేను
గడఁగి నిఖిలంబునకు నెల్లఁ గర్త నని ప్ర
సంగవశతను బ్రకృతిదోషములఁ బొంది. 904

క. సురతిర్యఙ్మనుజస్థా, వరరూపము లగుచుఁ గర్మవాసనచేతం
బర మైనమిశ్రయోనులఁ, దిరముగ జనియించి సంసృతిం గైకొని తాన్. 905

క. పూని చరించుచు విషయ, ధ్యానంబునఁ జేసి స్వాప్నికార్థాగమసం
ధానముతీతి నసత్పథ,మానసుఁ డగుచుఁ భ్రమించు మతిలోలుం డై. 906

వ. అట్లు గావున. 907

తే. పూని మోక్షార్థి యగువాఁడు దీనిఁ దీవ్ర,భక్తియోగంబుచేత విరక్తిఁ బొంది
మనము వశముగఁ జేసి యమనియమాది,యోగమార్గక్రియాభ్యాసయుక్తిఁ జేసి.

సీ. శ్రద్ధాగరిష్ఠుఁ డై సత్య మైనట్టిమద్భావంబు మత్పాదసేవనంబు
వర్ణితమత్కథాకర్ణనంబును సర్వభూతసమత్వ మజాతవైర
మును బ్రహ్మచర్యంబు ఘనమౌన మాదిగాఁ గలనిజధర్మసంగతులఁ జేసి

సంతుష్టుఁడును మితాశనుఁడు నేకాంతియు మననశీలుఁడు వీతమత్సరుండు
తే. నగుచు మిత్రత్వమునఁ గృపఁ దగిలి యాత్మ,కలితవిజ్ఞాని యై బంధకంబు లైన
ఘనశరీరపరిగ్రహోత్కంఠయందు, నాగ్రహము సేసి వర్తింపనగును మఱియు

వ. జీవేశ్వరతత్త్వజ్ఞానంబునం జేసి నివృత్తం బయినబుద్ధి దదవస్థానంబునుం గలిగి దూరీభూతేతరదర్శనుండై జీవాత్మజ్ఞానంబునం జేసి చక్షురింద్రియంబున సూర్యుని దర్శించుచందంబున నాత్మనాయకుం డయిన శ్రీమన్నారాయణుని దర్శించి నిరుపాధికం బై మిథ్యాభూతం బగునహంకారంబున సద్రూపంబు చేఁ బ్రకాశమానం బగుచుఁ బ్రధానకారణంబునకు నధిష్ఠానంబును గార్యంబునకుఁ జక్షువుం బోలెఁ బ్రకాశంబునుసమస్తకార్యకారణానుస్యూతంబునుబరిపూర్ణంబును సర్వవ్యాపకంబును నగుబ్రకాశంబును బొందునని చెప్పి వెండియు నిట్లనియె.

సీ. విను మాత్మవేత్తకు విష్ణుస్వరూపంబు నెఱుఁగంగఁబడు నది యె ట్లటన్న
గగనస్థుఁ డగుదినకరుకిరణచ్ఛాయ జలముల గృహకుడ్యజాలకముల
వలనఁ దోఁచినప్రతిఫలితంబు చేత నూహింపంగఁబడినయయ్యినునిపగిది
నర్థి మనోబుద్ధ్యహంకరణత్రయనాడీప్రకాశమునను నెఱుంగ
తే. వచ్చునాత్మస్వరూపంబు వలఁతి గాఁగఁ, జిత్తమునఁ దోఁచు నంచితశ్రీ దనర్చి
యమ్మహామూర్తిసర్వభూతాంతరాత్ముఁ.డగుటనాత్మజ్ఞులకుఁ గాననగునుమఱియు.

వ. జీవుండు సుషుప్త్యాద్యవస్థలయందుఁ బరమాత్మానుషక్తుం డైనభూతాదితత్త్వంబులు లీనంబు లై ప్రకృతియందు వాసనామాత్రంబు గలిగి యకార్యకరణంబులు గా కున్న సుషుప్తిసమయంబునం దాను నిస్తంద్రుం డగుచు నితరంబు చేతఁ గప్పంబడనివాఁ డై పరమాత్మానుభవంబు సేయుచుండు నని చెప్పిన విని దేవహూతి యి ట్లనియె 912

సీ. విమలాత్మ యీపృథివికిని గంధమునకు సలిలంబునకును రసంబునకును
నన్యోన్యమగు నవినాభావసంబంధ మైనసంగతిఁ బ్రకృత్యాత్మలకును
సతతంబు నన్యోన్యసంబంధ మైయుండుప్రకృతిదా నయ్యాత్మఁ బాయు టెట్లు
దలపోయ నొకమాటు తత్త్వబోధము చేత భవభయంబులనెల్లఁ బాయు టెట్లు
తే. చచ్చి క్రమ్మఱఁ బుట్టనిజాడ యేది, యన్నియుఁ దెలియ నానతియిచ్చి నన్నుఁ
గరుణ రక్షింపవే దేవగణసుసేవ్య,భక్తలోకానుగంతవ్య పరమపురుష. 913

వ. అనిన భగవంతుం డి ట్లనియె ననివృత్తం బయినస్వధర్మంబునకు నిర్మలాంతఃకరణంబునను సునిశ్చితం బైనమద్భక్తియోగంబునను సత్కథాశ్రవణసంపాదితం బైనవైరాగ్యంబునను దృష్టప్రకృతిపురుషయాథాత్మ్యం బగుజ్ఞానంబునను బలిష్ఠం బయి కామానభిష్వంగం బగువిరక్తివలనఁ దపోయుక్తం బయినయోగంబునను దీవ్రం బయినచిత్తైకాగ్రతం జేసి పురుషుని దగుప్రకృతి దందహ్యమానం బై తిరోధానంబును బొందు నదియునుం గాక యరణిగతం బైన

వహ్నిచే నరణి దహింపంబడుచందంబున జ్ఞానంబునను దత్త్వదర్శనంబుననుం జేసి నిరంతరంబు బలవంతంబును దృష్టదోషంబును నగుప్రకృతి జీవునిచేత భుక్తభోగ యై విడువంబడు నని చెప్పి. 914

క. విను ప్రకృతి నైజమహిమం,బునఁ దనలో నున్నయట్టిపురుషునకు మహే
శునకు నశుభవిస్ఫురణం, బనయముఁ గావింపఁజాల దది యె ట్లనినన్. 915

చ. పురుషుఁడు నిద్రవోఁ గలలఁ బొందుననర్థకముల్ ప్రబోధమం
దరయఁగ మిథ్య లై పురుషునందు ఘటింపని కైవడిం బరే
శ్వరునకు నాత్మనాథునకు సర్వశరీరికిఁ గర్మసాక్షికిం
బరువడిఁ బొంద వెన్నఁటికిఁ బ్రాకృతదోషము లంగనామణీ. 916

వ. అని వెండియు ని ట్లనియె. 917

సీ. అధ్యాత్మతత్పరుం డగువాఁడు పెక్కుజన్మంబులఁ బెక్కుకాలంబులందు
బ్రహ్మపదప్రాప్తిపర్యంతమును బుట్టు సర్వార్థవైరాగ్యశాలి యగుచుఁ
బూని నాభక్తులచే నుపదేశింపఁబడినవిజ్ఞానసంపత్తిచేతఁ
బరఁగఁ బ్రబుద్ధుఁడై బహువారములు భూరిమత్ప్రసాదప్రాప్తి మతిఁ దనర్చు
తే. నిజపరిజ్ఞానవిచ్ఛిన్ననిఖిలసంశ,యుండు నిర్ముక్తలింగదేహుండు నగుచు
ననఘయోగీంద్రహృద్ధ్యేయమగుమదీయ, దివ్యధామంబునొందు సందీప్తుఁడగుచు.

వ. మఱియు నణిమాద్యష్టైశ్వర్యంబులు మోక్షంబున కంతరాయంబులు గావున వానియందు విగతసంగుండును మదీయచరణసరోజస్థిత లలితాంతరంగుండును నగువాఁడు మృత్యుదేవత నపహసించి మోక్షంబు నొందు నని చెప్పి వెండియు యోగలక్షణప్రకారంబు వినిపింతు విను మని భగవంతుం డైనకపిలుండు నృపాత్మజ కి ట్లనియె. 919

క. ధీనిధులయ్యును యోగవి,ధానంబునఁ జేసి మనము దగ విమలం బై
మానిత మగుమత్పదముం, బూనుదు రాయోగధర్మముల నెఱిఁగింతున్. 920

వ. అది యెట్లనిన శక్తికొలఁది స్వధర్మాచరణంబును శాస్త్రవినిషిద్ధధర్మకర్మంబులు మానుటయు దైవికం బై వచ్చినయర్థంబువలన సంతోషించుటయు మహాభాగవతశ్రీపాదారవిందార్చనంబును గ్రామ్యధర్మనివృత్తియు మోక్షధర్మంబులయందు రతియు మితం బై శుద్ధం బయినయాహారంబు సేవయు విజనం బయి నిర్బాధకం బయినస్థానంబున నుండుటయు హింసారాహిత్యంబును సత్యంబును నస్తేయంబును దన కెంతయర్థం బుపయోగించు నంతయర్థంబ స్వీకరించుటయు బ్రహ్మచర్యంబును దపశ్శౌచంబులును స్వాధ్యాయపఠనంబును బరమపురుషుం డైనసర్వేశ్వరునియర్చనంబును మౌనంబును నాసనజయంబును దానం జేసి స్థైర్యంబును బ్రాణవాయుస్వవశీకరణంబును నింద్రియనిగ్రహరూపం బైనప్రత్యాహారం

బును మనంబుచే నింద్రియంబుల విషయంబులవలన మరలించి హృదయమందు నిలుపుటయు దేహగతం బైనమూలాధారాదిస్థానంబులలో నొక్కస్థానంబునందు హృదయగతం బయినమనస్సుతోడం గూడఁ బ్రాణధారణంబును వైకుంఠుం డైనసర్వేశ్వరుండు ప్రవర్తించినదివ్యలీలాచరిత్రధ్యానంబును మానసైకాగ్రీకరణంబును బరమాత్మ యగుపద్మనాభునిసమానాకారతయును నిదియునుం గాక తక్కినవ్రతదానాదులం జేసి మనోదుష్టంబయినయసన్మార్గంబును బరిహరించి జితప్రాణుం డై మెల్లన యోజించి శుచి యైనదేశంబునం బ్రతిష్ఠించి విజితాసనుం డై యభ్యస్తకుశాజినచేలోత్తరాసనం బైనయాసనంబు నేసి ఋజుకాయుం డై ప్రాణమార్గంబును గుంభకరేచకపూరకంబులం గోశశోధనంబు నేసి కుంభకపూరకంబులచేతం బ్రతికూలంబు గావించి చంచలం బయినచిత్తంబు సుస్థిరంబుగావించి తీవ్రం బయినయమంబునం బ్రతప్తం బయి విగతసమస్తదోషం బగుచామీకరంబుకరణివిరజంబు నేసి జితమారుతుం డగుయోగికిం గ్రమ్మఱం బ్రాణాయామం బనుపావకునిచేత వాతపిత్తశ్లేష్మంబు లనుదోషంబుల భస్మీకరణంబు నేసి ధారణంబుచేతఁ గిల్బిషంబులను బ్రత్యాహారంబుచేత సంసర్గంబులను దహనంబునేసి ధ్యానంబు చేత రాగంబుల సత్త్వాదిగుణంబులను నివారించి స్వనాసాగ్రావలోకనంబు నేయుచు. 921

సీ. దరదరవిందసుందరపత్త్రరుచిరాక్షు సలలితశ్రీవత్సకలితవక్షు
నీలనీరదనీలనీలోత్పలశ్యాము నలికులాకులమాలికాభిరాముఁ
గౌస్తుభరుచిరముక్తాహారయుతకంఠు యోగిమానసపంకజోపకంఠు
సతతప్రసన్నసుస్మితవదనాంభోజు దినకరకోటిసందీప్తతేజు
తే. సలలితానర్ఘ్యరత్నకుండలకిరీట, హారకంకణకటకకేయూరముద్రి
కాతులాకోటిభూషు భక్తప్రపోషుఁ, గింకిణీయుతమేఖలాకీర్ణజఘను. 922

వ. మఱియు. 923

సీ. కంజాతకింజల్కపుంజరంజితపీతకౌశేయవాసు జగన్నివాసు
శత్రుభీకరచక్రశంఖగదాపద్మవిహితచతుర్బాహు విగతమోహు
నుతభక్తలోకమనోనేత్రవర్ధిష్ణు లాలితసద్గుణాలంకరిష్ణు
వరకుమారకవయఃపరిపాకు సుశ్లోకు సుందరాకారు యశోవిహారు
తే. సకలలోకనమస్కృతచరణకమలు, భక్తలోకపరిగ్రహప్రకటశీలు
దర్శనీయమనోరథదాయిఁ గీర్త, నీయతీర్థయశోమహనీయమూర్తి. 924

వ. వెండియు. 925

క. అనుపమగుణసంపూర్ణుని, ననఘుని సుస్థితుని గతుని నాసీను శయా
నుని భక్తహృద్గుహాశయునుని సర్వేశ్వరు ననంతు నుతసచ్చరితున్. 926

మ. విమలం బై పరిశుద్ధ మై తగుమనోవిజ్ఞానతత్త్వప్రబో
ధమతిన్ నిల్పి తదీయమూర్తివిభవధ్యానంబుగావించి చి
త్తము సర్వాంగవిమర్శనక్రియలకుం దార్కొల్పి ప్రత్యంగమున్
సుమహాధ్యానము సేయఁగా వలయుఁ బో శుద్ధాంతరంగంబునన్. 927

వ. అది యెట్టి దనిన 928

సీ. హలకులిశాంకుశజలజధ్వజచ్ఛత్త్రలాలితలక్షణలక్షితములు
సలలితనఖచంద్రచంద్రికాసిద్ధాతభక్తమానసతమఃపటలములును
సురుచిరాంగుష్ఠనిష్ఠ్యూతగంగాతీర్థమండితహరజటామండలములు
నంచితధ్యానపారాయణజనభూరికలుషపర్వతదీప్తకులిశములును

తే. దాసలోకమనోరథదాయకములుఁ, జారుయోగిమనఃపద్మషట్పదములు
ననఁగఁ దనరినహరిచరణాబ్జములను, నిరుపమధ్యానమున మది నిలుపవలయు

చ. కమలజుమాత యై సురనికాయసమంచితసేవ్యమాన యై
కమలదళాభనేత్రములు గల్గి హృదీశ్వరభక్తి నొప్పున
క్కమల నిజాంకపీఠమునఁ గైకొని యొత్తుపరేశుజానుయు
గ్మము హృదయారవిందమున మక్కువఁ జేర్చి భజింపఁగాఁ దగున్. 930

ఉ. చారువిహంగవల్లభభుజంబులమీఁద విరాజమానసు
శ్రీరుచి నుల్లసిల్లి యతసీకుసుమద్యుతిఁ జాల నొప్పుపం
కేరుహనాభునూరువు లకిల్బిషభక్తి భజించి మానసాం
భోరుహమందు నిల్పఁ దగుఁ బో మునికోటికి నంగనామణీ. 931

క. పరిలంబితమృదుపీతాం, బరకాంచీగుణనినాదభరితం బగున
ప్పురుషోత్తమునితంబము, దరుణి భజియింప వలయుఁ దద్దయుఁ బ్రీతిన్. 932

క. విను భువనాధారత్వం,బునఁ దగి విధిజననహేతుభూతం బగున
వ్వనజాతము చేఁ గడు మిం,చినహరినాభీసరస్సుఁ జింతింపఁ దగున్. 933

తే. దివ్యమరకతరత్నసందీప్తలలిత, కుచములను మౌక్తికావళిరుచులఁ దనరి
యిందిరాదేవిసదన మై యెసకమెసఁగు,వక్షమాత్మను దలపోయవలయుజుమ్ము.

మ. నిరతంబున్ భజియించుసజ్జనమనోనేత్రాభిరామైకసు
స్థిరదివ్యప్రభ గల్గుకౌస్తుభరుచిశ్లిష్టంబు నై యొప్పునా
వరయోగీశ్వరవంద్యమానుఁ డగుసర్వస్వామి లక్ష్మీశుకం
ధర మాత్మం గదియించి తద్గుణగణధ్యానంబు సేయం దగున్ 935

క. ఘనమందరగిరిపరివ,ర్తననికషోజ్జ్వలితకనకరత్నాంగదముల్
దనరార లోకపాలకు,లను గలిగినబాహుశాఖలను దలఁపఁ దగున్. 936

వ. మఱియు విమతజనాసహ్యంబు లైనసహస్రారంబులు గలుగుసుదర్శనంబును
సరసిజోదరకరసరోరుహంబందు రాజహంసరుచిరం బయినపాంచజన్యంబును

నరాతిభటశోణితకర్దమలిప్తాంగంబై భగవత్ప్రీతికారిణి యగుకౌమోదకియును బంధురసుగంధగంధానుబంధమంథరగంధవహాహూయమానపుష్పంధయఝంకారనాదవిరాజితంబైన వైజయంతీవనమాలికయును జీవతత్త్వంబైనకౌస్తుభమణియును బ్రత్యేకంబ ధ్యానంబు సేయందగు వెండియు భక్తసంరక్షణార్థం బంగీకరించుదివ్యమంగళవిగ్రహంబున కనురూపంబును మకరకుండలమణినిచయమండితముకురోపమాననిర్మలగండమండలంబును సంతతశ్రీనివాసలోచనపంకజకలితంబును లాలితభ్రూలతాజుష్టంబును మధుకరసమానరుచిచికురవిరాజితంబును నైనముఖకమలంబు ధ్యానంబు గావింపవలయు మఱియు శరణాగతుల కభయప్రదంబు లగుచు నెగడు పాణిపంకేరుహంబుల మనంబునఁ దలఁపవలయు. 937

క. గురుఘోరరూపకం బై, పరఁగెడుతాపత్రయం బుపశమింపఁగ శ్రీ
హరిచేత నిస్సృష్టము లగు, కరుణాలోకములఁ దలఁపఁగాఁ దగు బుద్ధిన్. 938

క. ఘనరుచి గలమందస్మిత,మున కనుగుణ మగుప్రసాదమును జిత్తమున
న్ననిచియు ధ్యానము సేయం, జను యోగిజనాళి కెపుడు సౌజన్యనిధీ 939

తే. పూని నతశిరు లైనట్టిభూజనముల, శోకబాష్పాంబుజలధిసంశోషకంబు
నత్యుదారతమము హరిహాస మెపుడుఁ,దలఁపఁగావలె నాత్మలోఁ దవిలివినుము.

సీ. మునులకు మకరకేతనునకు మోహనం బైనస్వకీయమాయావిలాస
మున రచితం బైనభ్రూమండలంబును మునిమనగకుహరసమ్మోదమానుఁ
డగునీశ్వరునిమందహాసంబు నవపల్లవాధరకాంతిచే నరుణ మైన
మొల్లమొగ్గలకాంతి నుల్లసంబాడెడుదంతపంక్తిని మదిఁ దలఁపవలయు
తే. వెలయ నీరీతి నన్నియు వేఱువేఱ, సంచితధ్యాననిర్మలస్థానములుగ
మనములోఁగనుమని చెప్పిమఱియుఁబలికె,దేవహూతికిఁగపిలుండుదేటపడఁగ

సీ ఈప్రకారమున సర్వేశ్వరునందును బ్రతిలబ్ధభావసంపన్నుఁ డగుచుఁ
జిరతరసద్భక్తిచేఁ బ్రవృద్ధం బైనయతిమోదమునఁ బులకితశరీరుఁ
డగుచు మహోత్కంఠనానందబాష్పముల్ జడిగొనఁ బరితోషజలధిఁ గ్రుంకి
భగవత్స్వరూప మై భవగుణగ్రాహక మగుచు మత్సంబంధ మనుకరించి
తే. సుమహితధ్యానమునఁ బరంజ్యోతియందు
మనముఁ జాల నియోజించి మహిమఁ దనరు
మోక్షపద మాత్మలోన నపేక్ష సేయు
ననఘవర్తనుఁ డైనమహాత్ముఁ డెపుడు. 942

వ. అదిగావున ముక్తినపేక్షించుమహాత్ముఁ డగువానిచిత్తంబు విముక్తం బైన భగవద్వ్యతిరిక్తాశ్రయంబుగలిగి విషయాంతరశూన్యంబై విరక్తిం బొందుటం

జేసి పురుషుండు శరీరభావంబుల ననన్యభావం బగునిర్వాణపదంబు సూక్ష్మం
బగుతేజంబు దనకంటె నధికం బగుతేజంబుతోడిసమానాకారంబు నగుచం
దంబు నిచ్ఛగించు వెండియు. 943

సీ. పురుషుఁడు చరమ మై భువి నన్యవిషయనివృత్త మై తగ నివర్తించు చిత్త
వృత్త్యాదులను గల్గి వెలయంగ నాత్మీయ మగుమహిమ సునిష్ఠుఁ డై లభించు
సుఖదుఃఖముల మనస్సునఁ దలంపక యహంకారధర్మంబులుగాఁ దలంచి
యనయంబు సాక్షాత్కృతాత్మతత్త్వము గల్గునతఁడు జీవన్ముక్తుఁ డండ్రు ధీరు
తే. లతఁడు నేచందమున నుండు ననిన వినుము
తనశరీరంబు నిలుచుటయును జరించు
టయును గూర్చుండుటయు నిఁ కేమియు నెఱుంగ
కర్థి వర్తించు విను తల్లి యతఁడు మఱియు. 944

వ. మదిరాపానంబునం జేసి మత్తుం డగువాఁడు దనకుఁ బరిధానం బగునంబరంబు మఱచి వర్తించుచందంబునఁ దనశరీరంబు దైవాధీనం బని నశ్వరం బని తలంచి యాత్మతత్త్వనిష్ఠుం డై యుపేక్షించు నదియునుం గాక సమాధియోగంబునం జేసి సాక్షాత్కృతాత్మతత్త్వంబు గలవాఁ డయి స్వాప్నికశరీరంబు చందంబున యావత్కర్మఫలానుభవపర్యంతంబు పుత్త్రదారసమేతం బగుప్రపంచంబు ననుభవించి యటమీఁదఁ బుత్త్రదారాదిసంబంధంబువలనం బాసి వర్తించు 945

సీ. సుతదారమిత్త్రానుజులకంటె మర్త్యుండు భిన్నుఁ డై వర్తించుచున్నరీతి
విస్ఫులింగోల్ముకవిపులధూమములచే హవ్యవాహనుఁడు వే ఱయినరీతి
వలనొప్ప దేహంబువలన నీజీవాత్మ పరికింప భిన్నరూపమున నుండుఁ
దవిలి భూతేంద్రియాంతఃకరణంబుల భాసిల్లుచున్నయాప్రకృతిరూప
తే. బ్రహ్మమున కాత్మ దాఁ బృథగ్భావ మగుచు
ద్రష్ట యయి బ్రహ్మసంజ్ఞచేఁ దనరుచుండు
నఖిలభూరిప్రపంచంబులందుఁ దన్నుఁ
దవిలి తనయందు నఖిలభూతములఁ గనుచు. 946

వ. వెండియు. 947

సీ. పరున ననన్యభావంబులఁ జేసి భూతావళియందుఁ దదాత్మకత్వ
మునఁ జూచునాత్మీయఘనతరోపాదానములయందుఁ దవిలి యిమ్ముల వెలుంగు
నిట్టిదివ్యజ్యోతి యేకమయ్యును బహుభావంబులను దోఁచు ప్రకృతిగతుఁడు
నగుచున్నయాత్మయుఁ బొగడొందుదేవతిర్యఙ్మనుష్యస్థావరాదివివిధ
తే. యోనులనుభిన్నభావంబు నొందుటయును, జాలఁగల్గునిజగుణవైషమ్యమునను
భిన్నుఁడై వెల్గుఁగావునఁ బేర్చియదియు, దేహసంబంధి యగుచు వర్తించుచుండు.
క. భావింప సదసదాత్మక, మై వెలయుచు దుర్విభావ్య మగుచు స్వకీయం

బై వర్తించుచుఁ బ్రకృతిని, భావమునఁ దిరస్కరించు భవ్యస్ఫూర్తిన్. 949

వ. ఈయాత్మ నిజస్వరూపంబునం జేసి వర్తించు నని కపిలుం డెఱింగించిన విని దేవహూతి వెండియు ని ట్లనియె మహాత్మా మహదాదిభూతంబులకుం బ్రకృతిపురుషులకు గల్గినపరస్పరవిలక్షణంబులను దత్స్వరూపంబులను నెఱింగించితి వింక నీప్రకారంబున సాంఖ్యంబునందు నిరూపింపంబడునట్టిప్రకారంబును భక్తియోగమాహాత్మ్యంబును బురుషుండు భక్తియోగంబునం జేసి సర్వలోకవిరక్తుం డగునట్టియోగంబును బ్రాణిలోకంబునకు సంసారం బనేకవిధం బయి యుండుఁ గావునఁ బరాపరుండ వై కాలస్వరూపి వై ననీస్వరూపంబును నేనీవలనిభయంబునం జేసి జనులు పుణ్యకర్మంబులు సేయు చుండుదురు మిథ్యాభూతం బైన దేహంబునందు నాత్మాభిమానంబు సేయుచు మూఢుం డై కర్మంబులందు నాసక్తం బైనబుద్ధిం జేసి విభ్రాంతుం డగుచు సంసారస్వరూపం బగుమహాంధకారంబునందుఁ జిరకాలప్రసుప్తుం డైనజనునిఁ బ్రబోధించుకొఱకు యోగభాస్కరుండ వై యావిర్భవించిన పుణ్యాత్ముండవు గావున నాకు నిన్నియుం దెలియ సవిస్తరంబుగా నానతియ్యవలయుననిన దేవహూతికిఁ గపిలుం డిట్లనియె.

కపిలుండు దేవహూతికి భక్తియోగము దెలియఁజేయుట.

క. నలినాయతాక్షి విను జన, ములఫలసంకల్పభేదమునఁ జేసి మదిం
గలభక్తియోగమహిమం, బలవడఁగ ననేకవిధము లనఁ దగు నవియున్. 951

వ. వివరించెదఁ దామసరాజససాత్త్వికాదిభేదంబులం ద్రివిధం బై యుండు నందుఁ దామసభక్తిప్రకారం బెట్టి దనిన. 952

తే. సతతహింసాతిదంభమాత్సర్యరోష, తమములను జేయుచును భేదదర్శియగుచుఁ
బరఁగ నాయందుఁ గావించుభక్తిదలఁపఁ, దామసం బనఁదగు వాఁడు తామసుండు.

క. ఘనవిషయప్రావీణ్యము, లను సుమహైశ్వర్యయశములను బూజాద్య
ర్హుని నను నర్థి భజించుట, చను రాజసయోగ మనఁగ సౌజన్యనిధీ. 954

చ. అనుపమపాపకర్మపరిహారముకై భజనీయుఁ డైనశో
భనచరితుం డితం డనుచు భావమునం దలపోసి భక్తిచే
ననితరయోగ్యతన్ భగవదర్పణబుద్ధి నొనర్చి కర్మముల్
జనహితకారి యై నెగడ సాత్త్వికయోగ మనంగఁ జొప్పడున్. 955

చ. మనుసుత మద్గుణశ్రవణమాత్రలభించినయట్టిభక్తిచే
ననఘుఁడ సర్వశోభనగుణాశ్రయుఁడం బరమేశ్వరుండ నై
తనరిననన్నుఁ జెందినయుదాత్తమనోగతు లవ్యయంబు లై
వననిధిగామి యైనసురవాహినిఁ బోలె ఫలించు నిమ్ములన్. 956

క. హేయగుణరహితుఁ డనఁగల, నాయందులభక్తిలక్షణముఁ దెలిపితి నన్
బాయక నిర్హేతుకముగఁ, జేయు మదీయవ్రతైకచిరతరభక్తిన్. 957

వ. నిష్కాము లయినమదీయభక్తులకు నట్టిభక్తియోగంబుసాలోక్యసార్ష్టిసామీప్య
సారూప్యసాయుజ్యంబులకు సాధనంబై కావున మహాత్ములగువారు నిజమనో
రథఫలదాయకంబు లయినను మదీయసేవావిరహితంబు లయిన యితరకర్మంబు
లాచరింప నొల్లరు దీని నాత్యంతికభక్తియోగం బని చెప్పుదురు సత్త్వరజ
స్తమోగుణవిహీనుం డయిన జనుండు మత్సమానాకారంబుఁ బొందు నని
చెప్పి మఱియు ని ట్లనియె. 953

సీ. నిత్యనైమిత్తికనిజధర్మమున గురుశ్రద్ధాగరిష్ఠతఁ జతురపాంచ
రాత్రోక్తహరిసమారాధనక్రియలను నిష్కామనంబున నెఱి మదీయ
విగ్రహదర్శనవినుతిపూజావందనధ్యానసంశ్రవణములఁ గర్మ
సంగి గాకుండుట సజ్జనప్రకరాభిమానంబు నొందుట హీనులందుఁ
తే. జాల ననుకంపసేయుట సములయందు, మైత్రి నెఱపుట యమనియమక్రియాది
యైన యోగంబుచేత నాధ్యాత్మికాధి, భౌతికాదులఁ దెలియుట పలుకుటయును.
వ. మఱియును. 960
క. హరిగుణమంగళకీర్తన, పరుఁడై తగ నార్జవమున భగవత్పరులం
గర మనురక్తి భజించుట, నిరహంకారముగ నుంట నిశ్చలుఁ డగుటన్. 961
క. ఇవి మొదలు గాఁగఁ గలుగుభ,గవదుద్దేశస్వధర్మకలితుం డై వీ
నివలనఁ బరిశుద్ధగతిం, దవిలినమది గలుగుపుణ్యతముఁ డెయ్యేడలన్. 962
తే. గురుతరానేకకల్యాణగుణవిశిష్టుఁ, డనఁగ నొప్పినననుఁ బొందు నండ గొనక
పవనవశమునఁ బువ్వులపరిమళంబు, ఘ్రాణమున నావరించినకరణి మెఱసి. 963
చ. అనిశము సర్వభూతహృదయాంబుజవర్తి యనం దనర్చునీ
శు నను నవజ్ఞ సేసి మనుజుం డొగి మత్ప్రతిమార్చనావిడం
బనమున మూఢుఁ డై యుచితభక్తిని నన్ను భజింపఁడేని న
మ్మనుజుఁడు భస్మకుండమున మానక వేల్చినయట్టివాఁ డగున్. 964
సీ. అబ్జాక్షి నిఖిలభూతాంతరాత్ముఁడ నైననాయందు భూతగణంబునందు
నతిభేదదృష్టి మాయావులై సతతంబుఁ బాయక వైరానుబంధనిరతు
లగువారిమనముల దగులదు శాంతి యెన్నటికైన నేను నాకుటిలజనుల
మానక యెపుడు సామాన్యాధికద్రవ్యసమితిచే మత్పదార్చన మొనర్ప
తే. నర్థినాచిత్తమున ముదంబందకుందు,ననుచు నెఱిఁగించిమఱియునిట్లనియెఁగరుణఁ
గలితసద్గుణజటిలుఁ డకపిలుఁ డెలమిఁ, దల్లితోడ గుణవతీమతల్లితోడ. 965
సీ. తరళాక్షి విను మచేతన దేహములకంటెఁ జేతనదేహముల్ శ్రేష్ఠ మందుఁ
బ్రాణవంతంబులై స్పర్శనజ్ఞానంబు గలుగుచైతన్యవృక్షములకంటె
ఘనరసజ్ఞానసంకలితచేతను లుత్తములు రసజ్ఞానంబు గలుగువాని
కంటె గంధజ్ఞానకలితబృందంబులు గడుశ్రేష్ఠములు వానికంటె శబ్ద

తే. వేదు లగుదురు శ్రేష్ఠులై వెలయుశబ్ద, విదులకంటెను సద్రూపవేదులైన
వాయసాదులుశ్రేష్ఠముల్ వానికంటె,వరుసబహుపాదులుత్తముల్ వానికంటె.

క. తలఁపఁ జతుష్పదు లధికులు, బలకొని మఱి వానికంటెఁ బాదద్వయముం
గలమనుజు లఘులతము లి,మ్ముల వారలయందు వర్ణములు నాల్గరయన్. 967

వ అందు. 968

సీ. తలఁప బ్రాహ్మణు లుత్తములు వారికంటెను వేదవేత్తలు వేదవిదులకంటె
విలసితవేదార్థవిదులు వారలకంటె సమధికశాస్త్రసంశయము మాన్పు
మీమాంసకులు మఱి మీమాంసకులకంటె నిజధర్మవిజ్ఞాననిపుణు లరయ
వారికంటెను సంగవర్జితచిత్తులు దగ వారికంటె సద్ధర్మపరులు
తే. ధార్మికులకంటె నుత్తమోత్తములు వినుము
మత్సమర్పితసకలధర్మస్వభావ
మహిమములు గల్గి యితరధర్మములు విడిచి
సమతవర్తించునప్పుణ్యతముఁడు ఘనుఁడు. 969

వ. అట్టివాని. 970

క. కని సకలభూతగణములు, మనమున నానందజలధిమగ్నము లగుచున్
ఘనబహుమానపురస్సర, మనయముఁ బాటిల్ల వినుతు లర్థిం జేయున్. 971

వ. అంత నీశ్వరుండు జీవస్వరూపానుప్రవిష్టుం డై యుండు నట్టిభగవంతుం జూచి భక్తియోగంబుననేని యోగంబుననేనిఁ బురుషుండు పరమాత్మం బొందుఁ బ్రకృతిపురుషాత్మకంబును దద్వ్యతిరిక్తంబును నైనదైవంబు నై కర్మవిచేష్టితం బగుచు నుండు నదియ భగవద్రూపం బిట్టిభగవద్రూపంబు భేదాస్పదం బగుచు నద్భుతప్రభావంబు గలకాలం బనియుఁ జెప్పఁబడు నట్టికాలంబు మహదాది తత్త్వంబులకును మహత్తత్త్వాభిమాను లగు జీవులకును భయావహం బగుటం జేసి సకలభూతంబులకు నాశ్రయం బగుచు నంతర్గతంబై భూతంబులచేత భూతంబుల గ్రసించుచు యజ్ఞఫలప్రదాత గావున వశీకృతభూతుం డై ప్రభుత్వంబు భజియించి విష్ణుండు ప్రకాశించుచుండ నతనికి మిత్రుండును శత్రుండును బంధుండును లేఁ డట్టివిష్ణుండు సకలజనంబులయం దావేశించి యప్రమత్తుండై ప్రమత్తులయిన జనంబులకు సంహారకుండై యుండు నతనివలని భయంబునం జేసి వాయువు వీచు సూర్యుండు దపియించు నింద్రుండు వర్షించు నక్షత్రగణంబు వెలుంగుఁ జంద్రుండు ప్రకాశించుఁ దత్తత్కాలంబుల వృక్షలతాదు లోషధులతోడం గూడి పుష్పఫలభరితంబు లగు సరిత్తులు ప్రవహించు సముద్రంబులు మేరలు దప్పక యుండు నగ్ని ప్రజ్వలించు భూమిఁ గిరులతోఁ గూడ బరువునఁ గ్రుంగ వెఱచు నాకాశంబు సకలజనంబులకు నవకాశం బిచ్చు మహత్తత్త్వంబు జగత్తునకు నంకురస్వరూపంబు గావున సప్తావరణావృతం

బగులోకం బనుస్వదేహంబు విస్తరింపం జేయుగుణాభిమాను లగు బ్రహ్మాదులు సర్వేశ్వరునిచేత జగత్సర్గంబునందు నియోగింపంబడి ప్రతిదినంబు నయ్యయి సర్గంబుసేయ నప్రమత్తులై యుండుదురు పిత్రాదులు పుత్రోత్పత్తిం జేయు దురు కాలుండు మృత్యుసహాయుం డై మారకుం డై యుండుఁ జరాచరాత్మ కంబగు సకలప్రపంచంబు భగవదధీనంబై యుండు నని చెప్పి కపిలుండు వెండియు ని ట్లనియె. 972

క. నెఱి నిట్టినిఖిలలోకే,శ్వరునిపరాక్రమముఁ దెలియసామర్థ్యం బె వ్వరికిని గలుగదు మేఘము, గరువలివిక్రమముఁ దెలియఁగా లేనిగతిన్. 973

క. మగువా విను సుఖహేతుక, మగునర్థము దొరకమికి మహాదుఃఖమునం దగులుదు రిది యంతయు నా,భగవంతునియాజ్ఞఁ జేసి ప్రాణులు మఱియున్.

సీ. పూని యనిత్యంబు లైనగృహక్షేత్రపశుధనసుతవధూబాంధవాది వివిధవస్తువులను ధ్రువముగా మదినమ్మి వఱలుదుర్మతి యగువాఁడు జంతు సంఘాత మగుదేహసంబంధమున నిల్చి యర్థి నయ్యైయోనులందుఁ జొరఁగ ననుగమించును వానియందు విరక్తుండు గాక యుండును నరకస్థుఁ డైన

తే. దేహి యాత్మీయదేహంబు దివిరి వదల, లేక తన కది పరమసౌఖ్యాకరంబు గాఁగవర్తించునదియును గాక యతఁడు, దేవమాయావిమోహితభావుఁడగుచు.

క. ఘన మగుతనయవధూపశు, ధనగృహరక్షణమునందుఁ దత్తత్క్రియలఁ మనమునఁ దలపోయుచు దిన, దినముఁ దందహ్యమానదేహుం డగుచున్.

క. అతిమూఢహృదయుఁ డగుచు దు,రితకర్మారంభమునఁ జరించుచుఁ దరుణీ కృతగోప్యభాషణములను, సుతలాలనభాషణములఁ జొక్కుచు మఱియున్.

క. విను మింద్రియపరవశుఁ డై, మునుకొని తత్కూటధర్మములు గలదుఃఖం బనయము సుఖరూపంబుగ, మనమునఁ దలపోసి తదభిమానుం డగుచున్.

క. సతతముఁ దమతమసంపా,దిత మగునర్థములచేత ధృతిఁ బరులకుఁ గు త్సితమతి హింసలు సేయుచు, నతిమూఢమనస్కుఁ డగుచు నాత్మజనములన్.

తే. పూని రక్షించుచును వారి భుక్తశేష
మనుభవించుచు నంత జీవనము వోక
గడఁగి మఱిమఱి యపరార్థకాముఁ డగుచు
సత్త్వ మెడలి కుటుంబపోషణమునందు. 980

సీ. బలిమిసాలక మందభాగ్యుఁడై కుమతియై పూనియప్పుడు క్రియాహీనుఁడగుచుఁ దవిలి వృథా ప్రయత్నంబులు సేయుచు మూఢుఁడై కార్పణ్యమునఁ జరించు నట్టియకించనుఁ డగువానిఁ జూచి తద్దారసుతాదు లాత్మలను వీఁడు గడు నశక్తుఁడు ప్రోవఁగాఁ జాలఁ డితఁ డని సెగ్గింతు రర్థిఁ గృషీవలుండు

తే. బడుగు ముసలెద్దు రోసినపగిది నంత

నతఁడు నేవెంటలను సుఖం బంద లేక
తాను బోషించుజనులు దగ దనరఁ బ్రోవ
బ్రదుకు ముదిమియు మిక్కిలి బాధ పఱుప. 931

క. పెడరూపుఁ దాల్చి బాంధవు, లడలఁగ నిర్యాణమునకు నభిముఖుఁ డై యి
ల్వెడలఁగఁ జాలక శునకము, వడువునఁ గుడుచుచును మేను వడవడ వడఁకన్.

సీ. అతిరోగపీడితుం డై మంద మగుజఠరాగ్ని చే మిగుల నల్పాశి యగుచు
మెఱసి వాయువుచేత మీఁదికి నెగసినకన్నులు కఫమునఁ గప్పఁబడిన
నాళంబులను గంఠనాళంబునను ఘురఘుర మనిశబ్దంబు దొరయ బంధు
జనులమధ్యంబున శయనించి బహువిధములఁ దన్నుఁ బిలువంగఁ బలుక లేక
తే. చటులతరకాలపాశవశంగతాత్ముఁ, డగుచు బిడ్డలఁ బెండ్లాము నరసి ప్రోచు
చింత వికలము లైనహృషీకములను, గలిగి విజ్ఞానమును బాసి కష్టుఁ డగుచు.

వ. అంత మరణావస్థం బొందుసమయంబున నతిభయంకరాకారులు సరభసేక్షణులు నగుయమదూత లిద్దఱు దనముందఱ నిలిచినం జూచి త్రస్తహృదయుం డై శకృన్మూత్రంబులు విడుచుచు యమపాశంబులచే గళంబున బద్ధుం డై శరీరంబు వలన నిర్గమించి యాతనాశరీరంబు నవలంబించి బలాత్కారంబున దీర్ఘం బై దుర్గమం బగుమార్గంబును బొంది రాజభటులచే నీయమానుం డగుచు దండనంబున కభిముఖుం డై చనునపరాధిచందంబునఁ జను చుండి. 934

చ. అనయము మూర్ఛనొందు శునకావలిచేతను భక్ష్యమాణుఁ డై
యనుపమకాలకింకరభయంకరతర్జనగర్జనంబులన్
మనము గలంగ దేహము సమస్తము గంపము నొందఁగాఁ బురా
తనభవపాపకర్మసముదాయముఁ జిత్తములోఁ దలంచుచున్. 985

సీ. అనుపమక్షుత్తృష్ణ లంతర్వ్యథలఁ జేయ ఝంఝానిలజ్వాలజ్వాలనచండ
భానుప్రదీప్తితప్తం బైనవాలుకామార్గానుగతతప్యమానగాత్రుఁ
డై వీఁపుఁ గశలచే నడువంగ వికలాంగుఁ డగుచు మార్గమునందు నచటనచటఁ
జాల మూర్ఛిల్లు చాశ్రయశూన్య మగునీళ్ల మునుఁగుచు లేచుచు మొనసి పాప
తే. రూప మయినతమముచే నిరూఢుఁ డగుచు
వెలయఁ దొంబదితొమ్మిదివేలయోజ
నములదూరంబు గలయమనగరమునకుఁ
బూని యమభటుల్ గొంపోవఁ బోవునంత. 936

వ. ఇట్లు మహాపాపాత్ముం డైనవాఁడు ముహూర్తత్రయకాలంబునను సామాన్యదోషి యగువాఁడు ముహూర్తద్వయంబునను నేఁగి యాతనం బొందు నందు.

క. పట్టుదురు కొఱవులను వడిఁ, బెట్టుదు రసిపత్త్రికలను బెనుమంటలయం
దొట్టుదు రొడళ్లు నలియన్, వట్టుదు రప్పాపచిత్తు వత్తుం బెలుచన్. 938

ఉ. ముంతురు తప్తతోయముల మొత్తుదు రుగ్రగదాసిధారలం
ద్రెంతురు పొట్టప్రేవులు వధింతురు మీఁద నిభేంద్రపంక్తి ద్రొ
ప్పింతురు ఘోరభంగిఁ గఱపింతురు పాములచేత బిట్టు ద్రొ
బ్బింతురు మీఁద గుండ్లు దినిపింతురు దేహముఁ గోసి కండలన్. 989

వ మఱియుఁ గుటుంబపోషణంబునఁ గుక్షింభరుం డగుచు నధర్మపరుం డై భూత ద్రోహంబున నతిపాపుం డై నిరయంబునుం బొంది నిజధనంబులు గోలుపడి మొఱవెట్టునాపన్నునిచందంబునం బరస్పరసంబంధంబున గల్పింపంబడిన తమిస్రాంధతామిస్రరౌరవాదు లగు నరకంబులం బడి తీవ్రంబు లయిన బహుయాతనల ననుభవించి క్షీణపాపుం డై పునర్నరత్వంబునుం బొందు నని చెప్పి వెండియు ని ట్లనియె. 990

కపిలుండు దేవహూతికిఁ బిండోత్పత్తిక్రమంబుఁ దెలుపుట.

సీ. కైకొని మఱి పూర్వకర్మానుగుణమున శశ్వత్ప్రకాశకుం డీశ్వరుండు
ఘటకుండు గావునఁ గ్రమ్మఱ జీవుండు దేహసంబంధంబుఁ దివిరి తాల్ప
దొరకొని పురుషరేతోబిందుసంబంధి యై వధూగర్భంబునందుఁ జొచ్చి
కైకొని యొకరాత్రిఁ గలిలంబు పంచరాత్రముల బుద్బుదమును దశమదివస
తే మందుఁగర్కంధు వంతయానంతమీఁదఁ, బేశి యగునంతమీఁదటఁబేర్చియండ
కల్పమగునొక్కనెలమస్తకమునుమాస,యమళమైననుగరచరణములుఁబొడము.

వ. మఱియు మాసత్రయంబున నఖరోమాస్థిచర్మంబులు లింగచ్ఛిద్రంబులను గలిగి నాలవమాసంబున సప్తధాతువులును బంచమమాసంబున క్షుత్తృష్ణలును గలిగి షష్ఠమాసంబున మావిచేతం బొదువంబడి తల్లికుక్షిని దక్షిణభాగంబునం దిరుగుచు మాతృభుక్తాన్నపానంబులవలనఁ దృప్తిం బొందుచు నేధమానధాతువులు గల్గి జంతుసంకీర్ణం బగువిణ్మూత్రగర్తంబందుఁ దిరుగుచుఁ గ్రిమిభక్షిత శరీరుం డై మూర్ఛలం బొందుచుఁ దల్లి భక్షించిన కటుతిక్తోష్ణలవణక్షారామ్లాద్యుల్బణంబు లైన రసంబులచేతఁ బరితప్తాంగుం డగుచు జరాయువునఁ గప్పంబడి బహిఃప్రదేశంబునందు నాంత్రంబులచేత బద్ధుం డై కుక్షియందు శిరంబు మోపికొని భుగ్నం బైనపృష్ఠగ్రీవోదరుం డై స్వాంగచలనంబునందు నసమర్థుం డగుచుఁ బంజరంబునం దుండుశకుంతంబు చందంబున నుండి దైవకృతం బైన జ్ఞానంబునం బూర్వజన్మదుష్కృతంబులం దలంచుచు దీర్ఘోచ్ఛ్వాసంబు సేయుచు నేసుఖలేశంబునుం బొందక వర్తించు నంత నేడవనెలయందు లబ్ధజ్ఞానుం డై చేష్టలు గలిగి విట్క్రిమిసోదరుం డై యొక్కదిక్కున నుండక సంచరించుచుం బ్రసూతిమారుతంబులచేత నతివేపితుం డగుచు యాచమానుండు దేహాత్మదర్శియుఁ బునర్గర్భవాసంబునకు భీతుండు నగుచు బంధనభూతం బగు సప్తధాతువులచే బద్ధుం డై కృతాంజలిపుటుండు దీనవదనుండు నై జీవుండు

దా నెవ్వనిచే నుదరంబున వసియింప నియమింపంబడె నట్టి సర్వేశ్వరు ని ట్లని స్తుతియించు 992

గర్భస్థుం డగుజీవుండు భగవంతుని స్తుతించుట.

క. అనయమును భువనరక్షణ, మున కై స్వేచ్ఛానురూపమునఁ బుట్టెడివి
ష్ణుని భయవిరహిత మగుపద, వనజయుగం బర్థిఁ గొల్తు వారనిభక్తిన్. 993

వ. అదియునుం గాక పంచభూతవిరహితుం డయ్యుం బంచభూతవిరచితం బైన శరీరంబునందుఁ గప్పంబడి యింద్రియగుణార్థచిదాభాసజ్ఞానుం డైననేను. 994

సీ. ఎవ్వఁడు నిఖిలభూతేంద్రియమయ మగుమాయావలంబనమహితకర్మ
బద్ధుఁ డై వర్తించుపగిది దందహ్యమానం బగుజీవచిత్తంబునందు
నవికార మై శుద్ధ మై యఖండజ్ఞానమున నుండువానికి ముఖ్యచరితు
నకు నకుంఠితశౌర్యునకుఁ బరంజ్యోతికి సర్వజ్ఞునకుఁ గృపాశాంతమతికిఁ

తే. గడఁగియుఁ బ్రకృతిపురుషులకంటెఁ బరముఁ, డైనవానికి మ్రొక్కెద నస్మదీయ
దుర్భరోదగ్రభీకరగర్భనరక, వేదనలఁ జూచి శాంతిఁ గావించుకొఱకు. 995

సీ. అనవుడు సుతునకు జనని యిట్లనుఁ దగ మహితాత్మ యెవ్వనిమాయ చేత
ఘనమోహు లై గుణకర్మనిమిత్తసాంసారికమార్గసంచారములను
ధృతి సెడి యలసి యేదిక్కు నెఱుంగక హరిపదధ్యానంబు నాత్మ మఱచి
యుండువారలకు నేయుక్తియు నమ్మహాపురుషునను గ్రహబుద్ధి లేక

తే తద్గుణధ్యానతన్మూర్తిదర్శనములు, గోచరించుట యెట్లు నాకును బ్రబోధ
కలితముగఁ బల్కుమనవుడుఁ గపిలుఁ డనియె, నంబతోడను సుగుణకదంబతోడ.

వ. అట్టియీశ్వరుండు గాలత్రయంబునందును జంగమస్థావరాంతర్యామి యగుటం జేసి జీవకర్మమార్గంబులం బ్రవర్తించువారు తాపత్రయనివారణంబుకొఱకు భజియింతు రని చెప్పి మఱియు ని ట్లనియె. 997

క. జనయిత్రి గర్భమందును, ఘనక్రిమివిణ్మూత్రరక్తగర్తములోనన్
మునుఁగుచు జఠరాగ్నిని దిన,దినమును దంతప్యమానదేహుం డగుచున్ 998

ఆ. దీనవదనుఁ డగుచు దేహి యీదేహంబు, వలన నిర్గమింపఁ దలఁచి చనిన
నెలల నెన్నికొనుచు నెలకొని గర్భంబు, వలన వెడలఁ ద్రోయువారు గలరె.

వ అని తలంచుచు దీనరక్షకుం డయిన పుండరీకాక్షుండు దన్ను గర్భనరకంబువలన విముక్తునిం జేయ నమ్మహాత్మునికిఁ బ్రత్యుపకారంబు సేయ లేమికి నంజలిమాత్రంబు సేయందగునట్టిజీవుండ నైన నేను శమదమాదియుక్తం బైనశరీరంబునందువిజ్ఞాన దీపాంకురంబునం బురాణపురుషు నిరీక్షింతు నని మఱియు ని ట్లనియె. 1000

సీ. నెలకొని బహుదుఃఖములకు నాలయ మైనయీగర్భనరకము నేను వెడలఁ
జాల బహిఃప్రదేశమునకు వచ్చిన ననుపమదేశమాయావిమోహి
తాత్ముండ నై ఘోర మైనట్టిసంసారచక్రమందును బరిభ్రమణశీలి

నై యుండ వలయుఁ దా నది గాక గర్భంబునం దుండుశోకంబు నపనయించి
తే. యాత్మ కనయంబు సారథి యైనయట్టి, రుచిరవిజ్ఞానమునఁ దమోరూప మైన
భూరిసంసారసాగరోత్తారణంబు, సేసి యీయాత్మ నరసి రక్షించుకొందు. 1002

వ. మఱియును.

చ. పరఁగుచు నున్న దుర్వ్యసనభాజన మై ఘనదుఃఖమూల మై
యరయఁగఁ బెక్కుతూంట్లు గల దై క్రిమిసంభవ మైనయట్టిదు
స్తరబహుగర్భవాసములసంగతి మాన్పుటకై భజించెదన్
సరసిజనాభభూరిభవసాగరతారకపాదపద్మముల్. 1003

క. అని కృతనిశ్చయుఁ డయి యే, చినవిమలజ్ఞాని యగుచు జీవుఁడు గర్భం
బున వెడల నొల్లకుండం, జనియెడు నవమాసములను జననీ యంతన్. 1004

వ. దశమమాసంబున వాని నధోముఖుంగావించిన నుచ్ఛ్వాసనిశ్వాసంబులు లేక
ఘనదుఃఖభాజనుండు విగతజ్ఞానుండు రక్తదిగ్ధాంగుండునై విష్ఠాస్థక్రిమియుంబోలె
నేలం బడి యేడ్చుచు జ్ఞానహీనుం డై జడుండునుం బోలె నుండి యంత నిజ
భావానభిజ్ఞు లగునితరులవలన వృద్ధిం బొందుచు నభిమతార్థంబులం జెప్ప నేరక
యనేకకీటసంకులం బయినపర్యంకంబునందు శయానుం డై యవయవంబులు
గండూయమానంబు లైన గోఁక నేరక యాసనోత్థానగమనంబుల నశక్తుండై
తనశరీరచర్మంబు మశకమత్కుణమక్షికాదులు వాడునఁ గ్రిములచే వ్యథంబడు
క్రిమియుంబోలె దోధూయమానుం డై రోదనంబు సేయుచు విగతజ్ఞానుం డై
మెలంగుచు శైశవంబునం దత్తత్క్రియానుభవంబుఁ గావించి పౌగండవయస్సునఁ
దదనురూపంబు లగునధ్యయనాదిదుఃఖంబు లనుభవించి తదనంతరంబ యౌవ
నంబు ప్రాప్తంబైన నభిమతార్థఫలప్రాప్తికి సాహసపూర్వంబు లగువృథాగ్రహం
బులు సేయుచుఁ గాముకుండై పంచమహాభూతారబ్ధం బగుదేహంబందుఁ బెక్కు
మాఱు లహంకారమమకారంబులం జేయుచుఁ దదర్థంబు లైనకర్మంబు లాచరిం
చుచు సంసారబద్ధుం డగుచు దుష్పురుషసంగమంబున శిశ్నోదరపరాయణుం డై
వర్తించుచు నజ్ఞానంబునం జేసి వర్ధిష్యమాణరోషుం డగుచుఁ దత్ఫలంబు లగు
దుఃఖంబు లనుభవించుచుఁ గాముకుండై నిజనాశంబునకు హేతువు లగుకర్మం
బులం బ్రవర్తించు చుండు మఱియును. 1005

సీ. జనయిత్రి సత్యంబు శౌచంబు దయయును ధృతియు మానంబు బుద్ధియును సిగ్గు
క్షమయునుయశమును శమమునుదమమును మొదలుగాఁగలగుణంబులునశించు
జనుల కసత్సంగమున నని యెఱిఁగించి వెండియు నిట్లను వినుము మూఢ
హృదయులు శాంతివిహీనులు దేహాత్మబుద్ధులు నంగనామోహపాశ
తే. బద్ధకేళీమృగంబులపగిదిఁ గలిగి, పరవశస్వాంతముల శోచ్యభావు లైన
వారిసంగతి విడువంగవలయు నందు, నంగనాసంగమము దోష మండ్రు గాన.

వ. దీని కొక్కయితిహాసంబు గలదు దొల్లి యొక్కనాఁడు ప్రజాపతి దనకూఁతు
రయినభారతి మృగీరూపధారిణియై యుండఁ జూచి తదీయరూపరేఖావిలాసం
బులకు సోటువడి వివశీకృతాంతరంగుండును విగతత్రపుండును నై తానును
మృగరూపంబు నొంది తదనుధావనంబు హేయం బని తలంపక ప్రవర్తించెం
గావున నంగనాసంగమంబు వలన దస్మదీయనాభికమలసంజాతచతుర్ముఖనిర్మిత
మరీచ్యాద్యుద్భూతకశ్యపాదికల్పితదేవమనుష్యాదులందు మాయాబలంబునం
గామినీజనమధ్యంబున విఖండితమనస్కుండు గాకుండఁ బుండరీకాక్షుం డైన
నారాయణఋషికిం దక్క నన్యులకు నెవ్వరికిం దీర దని వెండియు ని ట్లనియె.

తే. కూఢి నామాయ గామినీరూపమునను
పురుషులకు నెల్ల మోహంబుఁ బొందఁ జేయుఁ
గాన పురుషులు సతులసంగంబు మాని
యోగవృత్తిఁ జరించుచు నుండవలయు. 1008

క ధీరతతో మత్పదసర, సీరుహసేవానురక్తిఁ జెందినవారల్
నారీసంగము నిరయ, ద్వారముగా మనములందుఁ దలఁపుదు రెందున్. 1009

క. హరిమాయావిరచిత మై, తరుణీరూపంబుఁ దాల్చి ధరఁ బర్విన బం
ధురతృణపరివృతకూపము, కరణి నదియు మృత్యురూపకంబగు మఱియున్.

చ. ధనపశుపుత్రమిత్రవనితాగృహకారణభూత మైనయీ
తనువున నున్న జీవుఁడు పదంపడి యట్టిశరీర మెత్తి తా
ననుగత మైనకర్మఫల మందక పోవఁగ రాదు మింటఁ బో
యిన భువిఁ దూఱినన్ దిశల కేఁగిన నెచ్చట నైన డాఁగినన్. 1011

వ. అట్టిపురుషరూపంబు నొందినజీవుండు నిరంతరస్త్రీసంగంబుచే విత్తాపత్యగృహా
దిప్రదం బగుస్త్రీత్వంబు నొందు నీక్రమంబున నంగనారూపుం డగుజీవుండు
మన్మాయచేఁ బురుషరూపంబు నొంది ధనాదిప్రదుం డగుభర్తను నాత్మబంధ
కారణం బగుమృత్యువునుగ నెఱుంగవలయు మఱియు జీవోపాధిభూతం బగు
లింగదేహంబుచే స్వావాసభూతలోకంబుననుండి లోకాంతరంబు నొందుచుం
బ్రారబ్ధకర్మఫలంబుల ననుభవించుచు మరలఁ గర్మాదులం దాసక్తుం డగుచు
మృగయుండు గానంబున ననుకూలసుఖప్రదుం డైనను మృగంబునకు మృత్యు
వగుచందంబున జీవుండు భూతేంద్రియమనోమయం బైనదేహంబు గలిగి
యుండు నట్టిదేహనిరోధంబు మరణంబు నావిర్భావంబె జన్మంబునుం గాన
సకలవస్తువిషయజ్ఞానంబు గలుగుటకు జీవునకు సాధనంబు చక్షురింద్రియం
బగు ద్రష్టృదర్శనీయయోగతాప్రకారంబున జీవునకు జన్మమరణంబులు లేవు
గావున భయకార్పణ్యంబులు విడిచి సంభ్రమంబు మాని జీవప్రకారంబు జ్ఞానం
బునం దెలిసి ధీరుం డై ముక్తసంగుం డగుచు యోగవైరాగ్యయుక్తం బైన

సమ్యగ్జ్ఞానంబున మాయావిరచితం బైనలోకంబున దేహాదులం దాసక్తి మాని
వర్తింప వలయు నని చెప్పి వెండియు నిట్లనియె. 1012

సీ. గృహమందు వర్తించుగృహమేధులగువారు మహితధర్మార్థకామములకొఱకు
సంప్రీతు లగుచుఁ దత్సాధనానుష్ఠాననిరతు లై వేదనిర్ణీతభూరి
భగవత్సుధర్మతద్భక్తిపరాఙ్ముఖు లై దేవగణముల ననుదినంబు
భజియించుచును భక్తిఁ బైతృకకర్మముల్ సేయుచు నెప్పుడు శిష్టచరితు
తే. లగుచుఁ దగ దేవపితృసువ్రతాఢ్యు లయిన
కామ్యచిత్తులు ధూమాదిగతులఁ జంద్ర
లోకమును జెంది పుణ్యంబు లుడుగ నయిన
మరలి వత్తురు భువికి జన్మంబు నొంద. 1013

వ. అదియునుం గాక. 1014

తే. ప్రవిమలానంతభోగితల్పంబునందు, యోగనిద్రాళు వై హరి యున్న వేళ
నఖిలలోకంబులును విలయంబునొందు,నట్టిసర్వేశ్వరునిఁగూర్చియలఘుమతులు.

మ. పరికింపన్ నిజభక్తియుక్తిగరిమం బాటిల్లుపంకేరుహో
దరవిన్యస్తసమస్తధర్మముల శాంతస్వాంతు లై సంగమం
బరివర్జించి విశుద్ధచిత్తు లగుచుం బంకేజపత్త్రేక్షణో
తరధర్మైకనివృత్తు లై సతతమున్ దైత్యారిఁ జింతించుచున్. 1016

సీ. మఱియు నహంకారమమకారశూన్యులై యర్థి వర్తించుచు నర్చిరాది
మార్గగతుండును మహనీయచరితుండు విశ్వతోముఖుఁడును విమలయశుఁడు
జగదుద్భవస్థానసంహారకారణుం డవ్యయుం డజుఁడుఁ బరాపరుండుఁ
బురుషోత్తముఁడు నగుపుండరీకాక్షుండు నైనసర్వేశ్వరునందుఁ బొంది
తే. మానితాపునరావృత్తిమార్గ మయిన, ప్రవిమలానందతేజోవిరాజమాన
దివ్యపదమున సుఖయించుధీరమతులు,మరలిరా రెన్నఁటికిని జన్మములఁ బొంద.

వ. మఱియుఁ బరమేశ్వరదృష్టిచే హిరణ్యగర్భు నుపాసించువారు సత్యలోకంబున
ద్విపరార్ధావసానం బగుప్రళయంబుదనుకఁ బరుం డగుచతురాననుం బరమాత్మ
రూపంబున ధ్యానంబు సేయుచు నుండి పృథివ్యప్తేజోవాయ్వాకాశమానసేం
ద్రియశబ్దాదిభూతాదులతోడం గూడ లోకంబును బ్రకృతియందు లీనంబు
సేయ సర్వేశ్వరుండు సకలసంహర్త యగుసమయంబున గతాభిమానంబులు
గలిగి బ్రహ్మలోకవాసు లగునాత్మలు బ్రహ్మతోడం గూడి పరమానంద
రూపుండును సర్వోత్కృష్టుండు నగుపురాణపురుషుం బొందుదురు గావున నీవు
సర్వభూతహృదయపద్మనివాసుండును శ్రుతానుభావుండును నిష్కళంకుం
డును నిరంజనుండును నిర్ద్వంద్వుండును నగుపురుషుని భావంబుచే శరణంబు
నొందుమని చెప్పి మఱియు నిట్లనియె. 1018

మ. సకలస్థావరజంగమప్రతతికిం జర్చింపఁ దా నాద్యుఁ డై
యకలంకశ్రుతిగర్భుఁడుం బరముఁడునై నట్టియీశుండు సే
వక యోగీంద్రకుమారసిద్ధమునిదేవశ్రేణి యోగప్రవ
ర్తకమై తన్ను భజింపఁ జూపు సగుణబ్రహ్మంబు లీలాగతిన్. 1019

సీ. అట్టిసర్వేశ్వరుం డయ్యయికాలంబులందును దద్గుణవ్యతికరమున
జనియించుచుండు నీచాడ్పున ఋషిదేవగణములు దమతమకర్మనిర్మి
తైశ్వర్యపారమేష్ఠ్యములందుఁ బురుషత్వమునఁ బొంది యధికారములువహించి
వర్తించి క్రమ్మఱ వత్తురు మఱి కొంద ఱారూఢకర్మానుసార మైన

తే. మనములను జాలఁ గలిగి ధర్మములయందు, శ్రద్ధతోఁ గూడి యప్రతిషిద్ధమైన
నిత్యనైమిత్తికాచారనిపుణు లగుచుఁ, దగి రజోగుణకలితచిత్తములు గలిగి.

వ. సకాములై యింద్రియజయంబు లేక పితృగణంబుల నెల్లప్పుడుఁ బూజించుచు గృహంబులయందు వర్తించి హరిపరాఙ్ముఖు లగువారు త్రైవర్గికపురుషులని చెప్పంబడుదురు. 1021

చ. వినుతగుణోత్తరుండు నురువిక్రముఁ డైనహరిన్ భజించి త
న్మననలసత్కథామృతము మానుగఁ గ్రోలుట మాని దుష్కథల్
విని ముద మందు చుందురు వివేకవిహీనత నూరఁబంది యా
త్మను మధురాజ్యభక్ష్యములు మాని పురీషము కేఁగుచాడ్పునన్. 1022

చ. అలవడ ధూమమార్గగతులై పితృలోకముఁ బొంది పుణ్యముం
బొలిసినవారు దొంటితమపుత్రులకుం దగఁ దాము పుట్టి వి
హ్వలమతి గర్భగోళపతనాదిపరేతధరాగతాంత మై
వెలసినకర్మ మిం దనుభవింతురు గావున నీవు భామినీ. 1023

క. విను సర్వభావములఁ బర,ముని ననఘు ననంతు నీశుఁ బురుషోత్తము స
న్మనమున భజియింపుము ముద,మునఁ బునరావృత్తి లేనిముక్తి లభించున్.

వ. అనిచెప్పి వెండియు నిట్లనియె భగవంతుం డగువాసుదేవునియందుం బ్రయుక్తం బగుభక్తియోగంబు బ్రహ్మసాక్షాత్కారసాధనంబు లగువైరాగ్యజ్ఞానంబులం జేయు నట్టిభగవద్భక్తియుక్తం బైనచిత్తం బింద్రియవృత్తులచే సమంబు లగు నర్థంబులందు వైషమ్యంబును బ్రియాప్రియంబులును లేక నిస్సంగంబు సమదర్శనంబు హేయోపాదేయవిరహితంబు నై యారూఢం బైనయాత్మపదంబు నాత్మచేఁ జూచు చుండుజ్ఞానపురుషుండును బరబ్రహ్మంబును బరమాత్ముండును నీశ్వరుండును నగుపరమపురుషుం డేకరూపంబు గలిగి యుండియు దృశ్యద్రష్టృకరణంబులచేతం బృథగ్భావంబును బొందు చుండు నిదియ యోగికి సమగ్రం బగు యోగంబునం జేసి ప్రాప్యం బగుఫలంబు గావున విషయవిముఖంబు లగు నింద్రియంబులచేత జ్ఞానరూపంబును హేయగుణరహితంబును నగుబ్రహ్మంబు

మనోవిభ్రాంతిం జేసి శబ్దాదిధర్మం బగునర్థరూపంబునం దోఁచు నది యెట్లు లర్థాకారంబునం దోఁచు నని యడిగితివేని నహంకారంబు గుణరూపంబునం జేసి త్రివిధంబును భూతరూపంబునం బంచవిధంబును నింద్రియరూపంబున నేకాదశవిధంబును నైయుండు జీవరూపుం డగువిరాట్పురుషుండు జీవవిగ్రహం బైన యండం బగుభోగంబునం దోఁచు చుండు దీని శ్రద్ధాయుక్తం బయినభక్తిచేత యోగాభ్యాసంబునం జేసి సమాహితమనస్కుం డై నిస్సంగత్వంబున విరక్తుం డైనవాఁడువోడగను చుండునది యంతయు బుధజనపూజనీయచరిత్రవు గావున నీకుం జెప్పితి సర్వయోగసంప్రాప్యుం డగునిర్గుణుండు భగవంతుం డని చెప్పిన జ్ఞానయోగంబును మదీయభక్తియోగంబును నను రెండు నొక్కటియ యింద్రియంబులు భిన్నరూపంబులు గావున నేకరూపం బయినయర్థం బనేకవిధంబు లగున ట్లేకం బగు బ్రహ్మం బనేకవిధంబులుగఁ దోఁచు మఱియును. 1025

సీ. అంబ నారాయణుం డఖిలశాస్త్రములను సమధికానుష్ఠితసవనతీర్థ
దర్శనజపతపోధ్యయనయోగక్రియాదానకర్మంబులఁ గానఁబడఁడ
యేచినమనము బాహ్యేంద్రియంబుల గెల్చి సకలకర్మత్యాగసరణి నొప్పి
తలఁకొని యాత్మతత్త్వజ్ఞానమున మించి యుడుగక వైరాగ్యయుక్తిఁ దనరి
తే. మహితఫలసంగరహితధర్మమునఁ దనరు
నట్టిపురుషుండు దలపోయ నఖిలహేయ
గుణములను బాసి కల్యాణగుణవిశిష్టుఁ
డైనహరి నొందుఁ బరమాత్ము ననఘుఁ డగుచు. 1026

వ. అది గావున నీకుం జతుర్విధభక్తియోగప్రకారంబుఁ దేటపడ నెఱింగించితి నదియునుం గాక కామరూప యగుమదీయగతి జంతువులయందు నుత్పత్తివినాశరూపంబుల నుండు నవిద్యాకర్మనిర్మితంబు లైనజీవునిగతు లనేకప్రకారంబు లై యుండు నదియు జీవాత్మ వానియందుం బ్రవర్తించి యాత్మగతి యిట్టి దని యెఱుంగక యుండు నని చెప్పి మఱియు ని ట్లనియె నిట్టియతిరహస్యం బగు సాంఖ్యయోగప్రకారంబు ఖలునకు నవినీతునకు జడునకు దురాచారునకు డాంబికునకు నింద్రియలోలునకుఁ బుత్రదారాగారాద్యత్యంతాసక్తచిత్తునకు భగవద్భక్తిహీనునకు విష్ణుదాసులయందు ద్వేషపడువానికి నుపదేశింప వలవదు శ్రద్ధాసంపన్నుండును భక్తుండును వినీతుండును ననసూయారహితుండును సర్వభూతమిత్రుండును శుశ్రూషాభిరతుండును బాహ్యార్థజాతవిరక్తుండును శాంతచిత్తుండును నిర్మత్సరుండును శుద్ధాత్ముండును మద్భక్తులయందుఁ బ్రేమ గలవాఁడును నన్యకాంతావిముఖుండును నిష్కాముండును నగునధికారికి నుపదేశింప నర్హం బగు నీయుపాఖ్యానం బెవ్వఁ డేనిఁ బతివ్రత యగు నుత్తమాంగన యేని శ్రద్ధాభక్తులు గలిగి మదర్పితచిత్తంబునఁ విసుఁ బతి

యించు నట్టిపుణ్యాత్ములు మదీయదివ్యస్వరూపంబు ప్రాపింతు రని చెప్పె నని
మైత్రేయుండు విదురునకు వెండియు నిట్లనియె నీప్రకారంబునం గర్దమదయిత
యైన దేవహూతి గపిలునివచనంబుల విని నిర్ముక్తమోహపటల యగుచు
సాష్టాంగదండప్రణామంబు లాచరించి తత్త్వవిషయాంకితసాంఖ్యజ్ఞానప్రవ
ర్తకం బగుస్తోత్రంబు నేయ నుపక్రమించి కపిలున కి ట్లనియె 1027

సీ. అనయంబు విను మింద్రియార్థమనోరయంబును భూతచయమయంబును నశేష
భూరిజగద్బీజభూతంబును గుణప్రవాహకారణమును వలను మెఱయు
నారాయణాభిఖ్య నాఁ గలభవదీయదివ్యమంగళమూర్తిఁ దేజరిల్లు
చారుభవద్గర్భసంజాతుఁ డగునట్టికమలగర్భుండు సాక్షాత్కరింప
తే. లేక మనమునఁ గనియె ననేకశక్తి, వర్గములు గల్గి సుగుణప్రవాహరూప
మంది విశ్వంబు దాల్చి సహస్రశక్తికలితుఁడై సర్వకార్యముల్ గలుగఁజేయు.
వ. అంత. 1029
తే. అతులభూరియుగాంతంబునందుఁ గపట, శిశువ వై యొంటి కుక్షినిక్షిప్తనిఖిల
భువననిలయుండ వై మహాంభోధినడుమఁ,జారువటపత్త్రతల్పసంస్థాయి వగుచు.
తే. లీల నాత్మీయపాదాంగుళీవినిర్గ, తామృతము గ్రోలినట్టిమహాత్మ నీవు
గడఁగి నాపూర్వభాగ్యంబుకతన నిపుడు,పూని నాగర్భమున నేఁడు పుట్టితయ్య.
వ. అట్టిపరమాత్ముండ వయిననీవు. 1032
సీ. వరుస విగ్రహపారవశ్యంబునను జేసి రఘురామ కృష్ణ వరాహ నార
సింహాదిమూర్తు లంచితలీల ధరియించి దుష్టనిగ్రహమును శిష్టపాల
నమును గావించుచు నయమున సద్ధర్మనిరతచిత్తులకు వర్ణింపఁ దగిన
చతురాత్మతత్త్వవిజ్ఞానప్రదుండ వై వర్తింతు వనఘ భవన్మహత్త్వ
తే. మజున కయినను వాక్రువ్వ నలవి గాదు, నిగమజాతంబు లయిన వర్ణింపలేవ
యెఱిఁగి సంస్తుతి నేయ నే నెంతదాన, వినుతగుణశీల మాటలు వేయు నేల.
వ. అదియునుం గాక. 1034
క. ధీమహిత భవన్మంగళ, నామస్మరణానుకీర్తనము గలహీనుల్
శ్రీమంతు లగుదు రగ్ని, ష్టోమాదిక్రుదాళికంటె శుద్ధులు దలఁపన్. 1035
వ. అదియునుం గాక. 1036
క. నీనామస్తుతి శ్వపచుం, డైనను జిహ్వాగ్రమందు ననుసంధింపన్
వానికి సరి భూసురుఁడుం, గా నేరఁడు చిత్ర మిది జగంబుల నరయన్. 1037
ఉ. ఈవిధ మాత్మలం దెలిసి యెప్పుడు సజ్జనసంఘముల్ జగ
త్పావన మైననీగుణకథామృత మాత్మలఁ గ్రోలి సర్వతీ
ర్థావళిఁ గ్రుంకినట్టిఫల మందుదు రంచు సమస్తవేదముల్
వావిరిఁ బల్కుఁ గావునను వారలు ధన్యులు మాన్యు లుత్తముల్. 1038

వ. అది గావునఁ బరబ్రహ్మంబవును బరమపురుషుండవును బ్రత్యఙ్మనోభావ్యుండ వును సమస్తజనపాపనివారకస్వయంప్రకాశుండవును వేదగర్భుండవును శ్రీమహావిష్ణుండవును నగునీకు వందనంబు లాచరించెద నని స్తుతియించినం బరమ పురుషుండును మాతృవత్సలుండును నగుకపిలుండు గరుణారసార్ద్రహృదయ కమలుండై జనని కి ట్లనియె. 1039

తే. తవిలి సుఖరూపమును మోక్షదాయకంబు,నై నయా యోగమార్గ మేనంబ నీకు
నెఱుఁగ వివరించి చెప్పితి నిది దృఢంబు, గాఁగ భక్తి ననుష్ఠింపు కమలనయన.

క. జీవన్ముక్తి లభించుం, గావున నేమఱక తలఁపు గైకొని దీనిన్
వావిరి నొల్లనివారికిఁ, దావల మగు మృత్యుభయము దవ్వగు సుఖమున్.

క. అని యిట్లు దేవహూతికి, మన మలరఁగఁ గపిలుఁ డాత్మమార్గం బెల్లన్
వినిపించి చనియె నని విదు,రునకున్ మైత్రేయమునివరుం డెఱిఁగించెన్ 1042

వ. అట్లు కపిలుం డేఁగినఁబిదప దేవహూతియుం బుత్త్రుండు సెప్పినయోగమార్గం బున విజ్ఞానంబు గలిగి యుండియుం బెనిమిటి యైనకర్దమునిం దనయుం డైన కపిలునిం బాసి నష్టవత్స యగుగోవుచందంబునం దల్లడిల్లుచుఁ గపిలమహా మునిం దలంచుచుం గర్దమతపస్సామర్థ్యంబున నైనయట్టి 1043

ఉ. మానితసౌరభప్రసవమంజులపక్వఫలప్రవాళభా
రానతచూతపోతవిటపాగ్రనికేతనరాజకీరస
మ్మానిసుఖానులాపపరిమండితకర్దమతాపసాశ్రమో
ద్యానవనప్రదేశకమలాకరతీరనికుంజపుంజముల్. 1044

వ. వెండియు. 1045

సీ. అంచితస్ఫటికమయస్తంభదీప్తిచేఁ గొమరారుమరకతకుడ్యములను
సజ్జాతివజ్రాలసజ్జాలరుచులచే భాసిల్లునీలసోపానములను
దీపించుచంద్రకాంతోపలవేదుల విద్రుమదేహళివిలసితముల
హాటకరత్నకవాటశోభితముల నలరిన సౌధశాలాంగణముల

తే. వరపయఃఫేనపటలపాండురకరీంద్ర, దంతనిర్మితఖట్వాతిధవళపట్ట
రచితశయ్యాళులను జతురంతయాన, కనకపీఠాదివస్తుసంఘములనెల్ల. 1046

వ. మఱియు వికచకమలకుముదసౌగంధికబంధురసుగంధానుబంధిగంధవహ శోభి తంబును నరవిందనిష్యందకందళిత మరందరసపాన మదవదిందిందిర సందోహ ఝుంకారసంకులంబును నై చెలువారుబావులు గలిగి పురందరసుందరీనందితం బైనకర్దమాశ్రమంబుఁ బరిత్యజించి కుటిలంబు లైనకుంతలంబులు జటిలంబులుగా ధరియించి సరస్వతీబిందుసరోవరంబులం ద్రిషవణస్నానంబు గావించుచు నుగ్ర తపోభారంబునం గృశీభూతశరీర యై నిజకుమారుండును బ్రసన్నవదనుండును గపిలనామధేయుండును నగునారాయణుని సమస్తన్యస్తచింతలచే ధ్యానంబు

సేయుచుఁ బ్రవాహరూపం బైనభక్తియోగంబునను నధికవైరాగ్యంబునను యు క్తానుష్ఠానజాతం బై బ్రహ్మాత్మోపాదకం బగుజ్ఞానంబునను విశుద్ధమనంబును గలిగి.

సీ. అనయంబునాత్మనాయకుఁడునువిశ్వతోముఖుఁ డనంతుఁడుఁ బరముఁడు నజుండు
జతురుండు నిజపరిజ్ఞానదీపాంకురమహిమనిరస్తసమస్తఘోర
మాయాంధకారుఁ డమేయుఁ డీశ్వరుఁ డగునాపరబ్రహ్మంబునం దవిరత
బద్ధతత్త్వజ్ఞానపరతచే నిర్ముక్తజీవభావమున విశిష్టయోగ

తే. భవ్యసంప్రాప్తనిర్మలబ్రహ్మభావ,ములను గలిగి సమాధిచే నెలమి దనరు
నపునరావృత్తి మగుత్రిగుణప్రధాన, తత్త్వముల నొప్పి సంతతోదారనియతి.

తే. కలలఁ దోఁచినవస్తుసంఘముల మేలు, కని కనుంగొనఁగా లేనిమనుజుపోల్కిఁ
బొలఁతి తనయాత్మ మఱచి యిమ్ములసధూమ,మైనపావకుగతి నుండె నంతలోన.

క. గురుయోగశక్తిచే నం,బరతలమున కెగసి సత్కృపామయుఁ డగునా
పరవాసుదేవుచరణాం,బుజహాయుగన్యస్తచిత్తమును గల దగుచున్. 1050

వ ఇట్లు కపిలోక్తమార్గంబున దేవహూతి శ్రీహరియందుఁ గలసె నయ్యంగనా రత్నంబు మోక్షంబునకుం జనినక్షేత్రంబు సిద్ధిపదం బనుపేరం బరఁగి ప్రసిద్ధి వహించె నంత నక్కడఁ గపిలుండు దల్లిచేత ననుజ్ఞాతుం డై సిద్ధచారణగంధర్వాప్సరోమునినివహసంస్తూయమానుం డగుచు సముద్రునిచేత దత్తార్ఘ్యపూజానికేతనంబులు వడసి సాంఖ్యాచార్యాభిష్టుతం బగుయోగంబు నవలంబించి లోకత్రయశాంతికొఱకు సమాహితుం డై స్వపిత్రాశ్రమంబు విడిచి యుదగ్భాగంబునకుం జనియె నని మైత్రేయమహాముని విదురున కిట్లనియెఁ దండ్రీ యీయుపాఖ్యానంబు నాకు గోచరించినరీతి నీకుం జెప్పితి నిది కపిల దేవహూతిసంవాదం బత్యంతపావనంబు గపిలప్రణీతంబు నయినయోగంబు దీనిం బరమభక్తియుక్తుం డై యెవ్వండు పఠించు నెవ్వండు విను నట్టిపుణ్యాత్ములు విగతపాపు లై గరుడధ్వజుం డయినపుండరీకాక్షుని శ్రీచరణారవిందంబులం బొందుదు రని మైత్రేయుండు విదురున కెఱింగించినవిధంబున శుకయోగీంద్రుండు పరీక్షిన్నరేంద్రునకుం జెప్పె నని సూతుండు శౌనకాదిమహామునులకు దీనికథావృత్తాంతంబు సెప్పిన విని ప్రహృష్టహృదయులై మునికులోత్తమా భవద్వాక్పూరం బగుభగవత్కథామృతంబు గ్రోలు చుండ మామనంబులు దనివోవ దింకను దరువాతివృత్తాంతంబులు మాకు విశదంబులుగ వినిపింప నీవ యర్హుండ వని యడుగుటయు. 1051

చ జనకసుతామనోవిమలసారసకోమలచంచరీక చం
దన శరదిందుకుంద హార తార మరాళ పటీర చంద్రికా
వినుతయశోవిశాల రఘువీర దరస్మితపద్మపత్రలో
చన నిటలాంబకప్రకటచాపవిఖండన వంశమండనా. 1052

తరలము.—

పరమపావన విశ్వభావన బాంధవప్రకరావనా
శరధిశోషణ సత్యభాషణ సత్కృపామయభూషణా
దురితతారణ సృష్టికారణ దుష్టలోకవిదారణా
ధరణిపాలన ధర్మశీలన దైత్యమర్దనఖేలనా. 1053

మాలిని.—

దివిజగణశరణ్యా దీపితానంతపుణ్యా
ప్రవిమలగుణజాలా భక్తలోకానుపాలా
భవతిమిరదినేశా భానుకోటిప్రకాశా
కువలయహితకారీ ఘోరదైత్యప్రహారీ. 1054

గద్యము. ఇది శ్రీపరమేశ్వరకరుణాకలితకవితావిచిత్ర కేసనమంత్రిపుత్ర సహజపాండిత్య పోతనామాత్యప్రణీతం బయిన శ్రీమహాభాగవతం బనుమహాపురాణంబునందు విదురనీతియు విదురునితీర్థాగమనంబును నుద్ధవసందర్శనంబును గౌరవయాదవకృష్ణాదినిర్యాణంబును గంగాద్వారంబున విదురుండు మైత్రేయునిం గనుటయు విదురమైత్రేయసంవాదంబును జగదుత్పత్తిలక్షణంబును మహదాదులసంభవప్రకారంబును మహదాదులు నారాయణు నభినందించుటయు విరాడ్విగ్రహప్రకారంబును శ్రీమహాభాగవతభక్తికారణం బగుపద్మసంభవుజన్మప్రకారంబును బ్రహ్మతపంబును బరమేష్ఠికిఁ బుండరీకాక్షుండు ప్రత్యక్షం బగుటయు బ్రహ్మకృతం బయినవిష్ణుస్తోత్రంబును గమలసంభవునిమానససర్గంబును బరమాణువులపుట్టువును భూర్భువస్సువరాదిలోకవిస్తారంబును గాలదివసమాసవత్సరాదినిర్ణయంబును నాయుగపరిమాణంబును జతుర్యుగపరిమాణంబును బద్మసంభవుసృష్టిభేదనంబును సనకాదులజన్మంబును స్వాయంభువమనువుజన్మంబును శ్రీహరివరాహావతారంబును భూమ్యుద్ధరణంబును సూకరాకారుండైనహరిని విధాతస్తుతియించుటయు దితికశ్యపసంవాదంబును గశ్యపుండు రుద్రునిం బ్రశంసించుటయుఁ గశ్యపువలన దితిగర్భంబు ధరియించుటయుఁ దత్ప్రభావంబునకు వెఱచి దేవతలు బ్రహ్మసన్నిధికిం జని దితిగర్భప్రకారంబు విన్నవించుటయు సనకాదులు వైకుంఠంబునకరుగుటయు నందు జయవిజయుల కలిగి సనకాదులు శపించుటయు శ్రీహరిదర్శనంబును బ్రాహ్మణప్రశంసయు సనకాదులు హరిని నుతించుటయు హిరణ్యకశిపుహిరణ్యాక్షులజన్మప్రకారంబును హిరణ్యాక్షునిదిగ్విజయంబును సవనవరాహహిరణ్యాక్షులయుద్ధంబును బ్రహ్మస్తవంబును హిరణ్యాక్షవధయు నమరగణంబులు శ్రీహరి నభినందించుటయు హరి వరాహావతారవిసర్జనంబు సేయుటయును దేవతిర్యఙ్మనుష్యాదులసంభవంబును గర్దమమహామునితపంబునకు సంతసించి శ్రీహరి ప్రత్యక్షం బగుటయుఁ

గర్దముండు స్వాయంభువమనుపుత్త్రి యైనదేవహూతిం బరిణయం బగుటయు దేవహూతిపరిచర్యలకు సంతసిల్లి కర్దముండు నిజయోగకల్పితం బగువిమానంబునందు నిలిచి సహస్రదాసీపరివృత యైనదేవహూతిం గూడి భారతాదివర్షంబులు గలయం గ్రుమ్మరుటయు దేవహూతి గర్దమునివలనఁ గన్యకానవకంబును గపిలునిం గనుటయుఁ దత్కన్యకావివాహంబును గర్దమునితపోయాత్రయుఁ గపిలదేవహూతిసంవాదంబును శబ్దాదిపంచతన్మాత్రలజన్మప్రకారంబును బ్రహ్మాండోత్పత్తియు విరాట్పురుషకర్మేంద్రియపరమాత్మప్రకారంబును బ్రకృతిపురుషవివేకంబును నారాయణునిసర్వాంగస్తోత్రంబును సాంఖ్యయోగంబును భక్తియోగంబును జీవునకైనగర్భసంభవప్రకారంబును జంద్రసూర్యమార్గంబును బితృమార్గంబును దేవహూతినిర్యాణంబును గపిలమహాముని దపంబునకుం జనుటయు ననుకథలు గలతృతీయస్కంధము. 1055

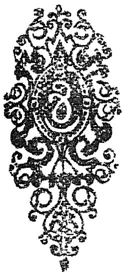
శ్రీ ర స్తు.

శ్రీకృష్ణాయ నమః.

శ్రీమదాంధ్ర భాగవతము.

చ తు ర్థ స్కం ధ ము.

విలసితధరణీతన
యావదనసరోజవాసరాధిప సితరా
జీవదళనయన నిఖిలధ
రావరనుతసుగుణధామ రాఘవరామా. 1

వ. మహనీయగుణగరిష్ఠు లగునమ్మునిశ్రేష్ఠులకు నిఖిలపురాణవ్యాఖ్యానవైఖరీసమేతుం డైనసూతుం డిట్లనియె నట్లు ప్రాయోపవిష్టుం డైనపరీక్షిన్నరేంద్రునకు శుకయోగింద్రుం డిట్లనియె. 2

సీ. జననాథ విను విదురునకును మైత్రేయమునినాథచంద్రుఁ డిట్లనియె మరల
స్వాయంభువున కర్థి శతరూపవలనను గూఁతులు మువ్వు రాకూతి దేవ
హూతి ప్రసూతులు నొనరఁ బ్రియవ్రతోత్తానపాదులు ననుతనయయుగము
జనియింప నం దగ్రసంభవ యైనయాకూతిని సుమహితభ్రాతృమతిని

తే. దనకు సంతానవిస్తరార్థంబుగాఁగఁ, బుత్రికాధర్మ మొంది యాపువ్వుఁబోఁడిఁ
బ్రకటమూర్తిరుచిప్రజాపతికి నిచ్చె, మనువు ముద మొంది శతరూప యనుమతింప.

వ. అట్లు వివాహం బైనరుచిప్రజాపతి బ్రహ్మవర్చస్వియుఁ బరిపూర్ణగుణుండును గావునఁ జిత్తైకాగ్రతం జేసి యాకూతియందు శ్రీవిష్ణుండు యజ్ఞరూపధరుం డగు పురుషుండుగను జగదీశ్వరి యగునాదిలక్ష్మి యమ్మహాత్మునకు నిత్యానపాయిని గావునఁ దదంశంబున దక్షిణ యనుకన్యకారత్నంబుగను మిథునంబు సంభవించె నందు స్వాయంభువుండు సంతుష్టాంతరంగుం డగుచుఁ బుత్రికాపుత్రుండును వితతతేజోధనుండును శ్రీవిష్ణుమూర్తిరూపుండును నగుయజ్ఞునిఁ దనగృహంబునకుఁ దెచ్చి యునిచె రుచియుఁ గామగమన యైనదక్షిణ యనుకన్యకాలలామంబును దనయొద్దన నిలిపె నంత సకలమంత్రాధిదేవత యగుశ్రీయజ్ఞుండు దనుఁ బతిఁగం గోరెడు దక్షిణ యనుకన్యకం బరిణయం బయ్యె వార లాదిమిథునంబు గావున నది నిషిద్ధంబుగా కుండె నని చెప్పి మైత్రేయుండు వెండియు నిట్లని యె

క. ధీమహిత యంత వారల, యామాఖ్యలు గలుగుదేవతావళి గడఁకన్
వేమఱు నభినందించుచు, నామిథునమువలనఁ బుట్టె నతిబలయుత మై. 5

వ. వారు తోషుండును బ్రతోషుండును సంతోషుండును భద్రుండును శాంతియు నిడస్పతియు నిధ్ముండును గవియు విభుండును వహ్నియు సుదేవుండును రోచనుండును ననం బన్నిద్దఱు సంభవించిరి వారలు స్వాయంభువాంతరంబునం దుషితు లనుదేవగణంబు లై వెలసిరి మఱియు మరీచిప్రముఖు లైన మునీశ్వరులును యజ్ఞుండును దేవేంద్రుండును మహాతేజస్సంపన్ను లయినప్రియవ్రతోత్తానపాదులునుం గలిగి పుత్త్రపౌత్త్రనప్తృవంశంబులచే వ్యాప్తం బయి యామన్వంతరంబు పాలితం బగుచు వర్తిల్లె మనువు ద్వితీయపుత్త్రి యైనదేవహూతిం గర్దమున కిచ్చి తద్వంశవిస్తారంబు గావించె నని మున్న యెఱింగించితి వెండియు నమ్మనువు మూఁడవచూలైనప్రసూతి యనుకన్యకను బ్రహ్మపుత్త్రుం డగుదక్షప్రజాపతికి నిచ్చె నాదక్షునకుఁ బ్రసూతివలన నుదయించినప్రజాపరంపరలచేత ముల్లోకంబులు విస్తృతంబు లయ్యె మఱియుఁ గర్దమపుత్త్రికాసముదయంబు బ్రహ్మర్షి భార్య లగుటం జేసి వారివలనం గలిగినసంతానపరంపరల వివరించెద. 6

కర్దమప్రజాపతిసంతతిని దెలుపుట.

సీ. ఘనుఁ డౌమరీచికిఁ గర్దమాత్మజ యగుకళ యనునంగనవలనఁ గశ్య
పుం డనుకొడుకును బూర్ణిమ యనునాఁడుబిడ్డయుఁ బుట్టిరి పేర్చి వారి
వలనఁ బుట్టినప్రజావళిపరంపరలచే భువనంబు నెల్ల నాపూర్ణ మగుచు
జరగెను బూర్ణిమ జన్మాంతరంబున హరిపదప్రక్షాళితాంబువులను
తే. గంగ యనుపేరఁ బుట్టి యక్కన్య దేవ,కుల్య యనుదానినొక్కతెఁ గూఁతునఖిల
విష్టపవ్యాపకుం డగువిరజుఁ డనెడి,తనయు నొక్కనిఁ గాంచె మోదంబుతోడ.

క. అనఘుం డత్రిమహాముని, యనసూయాదేవివలన నజహరిపురసూ
దనులకళాంశంబుల నం, దనులను మువ్వురను గాంచెఁ దద్దయుఁ బ్రీతిన్. 8

క. అనవుడు విదురుఁడు మైత్రే,యునిఁ గనుఁగొని పలికె మునిజనోత్తమ జగతీ
జననస్థితిలయకారణు, లన వెలసినపద్మగర్భహరిహరు లెలమిన్. 9

క. ఏమినిమిత్తం బత్రిమ,హాముని మందిరమునందు ననసూయకు ను
ద్దామగుణు లుదయ మై రన, నామైత్రేయుండు పలికె నవ్విదురునితోన్. 10

సీ. సుచరిత్ర విను విధిచోదితుం డై యత్రి దప మాచరింపఁ గాంతాసమేతుఁ
డయి ఋక్షనామకులాద్రితటంబున ఘుమఘుమారావసంకులవిలోల
కల్లోలజాలసంకలితనిర్వింధ్యానదీజలపరిపుష్టరాజితప్ర
సూనగుచ్ఛస్వచ్ఛమానితాశోకపలాశకాంతారస్థలమున నెలమి
తే. నరిగి యచ్చట నిర్ద్వంద్వుఁ డగుచుఁ బ్రాణ,నియమమున నేకపదమున నిలిచి గాలిఁ

దివుటఁ గ్రోలి కృశీభూతదేహుఁ డగుచుఁ, దపముఁ గావించె దివ్యవత్సరశతంబు.

వ. ఇట్లతిఘోరం బైనతపంబు సేయుచుఁ దనచిత్తంబున. 12

క. ఏవిభుఁడు జగదధీశ్వరుఁ, డావిభు శరణంబు సొత్తు నతఁ డాత్మసమం
బై వెలసినసంతతిని ద, యావరమతి నిచ్చుఁ గాక యని తలఁచునెడన్. 13

చ. మునుకొని యత్తపోధనునిమూర్ధజ మైనతపఃకృశాను చే
తను ద్రిజగంబులుం గరఁగి తప్తము లైనను జూచి పంకజా
సనమురశాసనత్రిపురశాసను లచ్చటి కేఁగి రప్సరో
జనసురసిద్ధసాధ్యమునిసన్నుతభూరియశోభిరాము లై. 14

వ. అట్లు మునీంద్రునాశ్రమంబు డాయం జనునవసరంబున. 15

చ. అనఘతపోభిరాముఁ డగునత్రిమునీంద్రుఁడు గాంచెఁ దప్తకాం
చనఘనచంద్రికారుచిరచారుశరీరుల హంసనాగసూ
దనవృషభేంద్రవాహుల సుదారకమండలుచక్రశూలసా
ధనుల విరించివిష్ణుపురదాహుల వాక్కమలాంబికేశులన్. 16

వ. మఱియుఁ గృపావలోకనమందహాససుందరవదనారవిందంబులు గలమహాత్ముల
సందర్శించి యమందానందకందళితహృదయారవిందుం డై సాష్టాంగదండ
ప్రణామంబు లాచరించి పుష్పాంజలి గావించి నిటలతటఘటితకరపుటుం డై దు
ర్నిరీక్షం బైనతత్తేజోవిశేషంబు దేఱి చూడం జాలక ముకుళితనేత్రుం డై
తత్పరాయత్తచిత్తుం డగుచు సర్వలోకగరిష్ఠంబు లైనమృదుమధురగంభీర
భాషణంబుల నిట్లని స్తుతియించె. 17

సీ. ప్రతికల్పమందు సర్వప్రపంచోద్భవస్థితివినాశంబులఁ జేయునట్టి
మహితమాయాగుణమయదేహములఁ బొల్చు నజవాసుదేవశివాభిధాన
ములు గల్గుమీపాదజలజాతములకు నే నతిభక్తి వందనం బాచరింతు
నఖిలచేతనమానసాగమ్య మన నొప్పుమూర్తులు గల్గుమీమువ్వురందుఁ
తే. బరఁగ నాచేతఁ బిలువంగఁబడినధీరుఁ, డెవ్వఁ డేనొక్కరునిఁ బిల్వ నిపుడు మీరు
మువ్వు రేతెంచుటకు నాదుబుద్ధి విస్మ, యంబు గదిరెడిఁ జెప్ప రే యనఘులార.

వ. అదియునుం గాక సంతానార్థంబు నానావిధపూజలు గావించి నాచిత్తంబున
ధరియించినమహాత్ముం డొక్కరుండ యనిన నమ్మువ్వురు విబుధశ్రేష్ఠులు నతనిం
గనుంగొని సుధామధురంబు లయినవాక్యంబుల నిట్లనిరి. 19

క. విను మేము ముగుర మయ్యును, ననుపమమతిఁ దలఁప నేక మై యుండుము నీ
మనమందు నేమి గోరితి, వనయము నాకోర్కి సఫల మయ్యెడుఁ జుమ్మీ. 20

క. మామువ్వురయంశంబుల, ధీమంతులు సుతులు పుట్టి త్రిభువనములలో
నీమంగళగుణకీర్తిన్, శ్రీమహితము సేయఁగలరు సిద్ధము సుమ్మీ. 21

క. అని మునిచంద్రుఁడు దనమన,మునఁ గామించినవరంబు బుధవరులు ముదం
బున నొసఁగి యతనిచేఁ బూ,జనములఁ బరితృప్తులగుచుఁ జనిరి యథేచ్ఛన్.

ఉ. ఆసుచరిత్రదంపతు లుదంచితలీలఁ గనుంగొనంగ న
బ్జాసనునంశమందు నమృతాంశుఁడు విష్ణుకళన్ సుయోగవి
ద్యాసుభగుండు దత్తుఁడు బురాంతకుభూరికళాంశమందు దు
ర్వాసుఁడు నై జనించి రనవద్యపవిత్రచరిత్రు లిమ్ములన్. 23

క. అంగిరసుఁ డనెడుమునికిఁ గు,లాంగన యగుశ్రద్ధయందు నంచితసౌంద
ర్యాంగులు గూఁతులు నలువురు, మంగళవతు లుదయమైరి మాన్యచరిత్రా.

క. వారు సినీవాలి యనఁ గు,హూరాకానుమతు లనఁగ నొప్పిరి మఱియుం
గోర సుతయుగము గలిగెను, స్వారోచిషమనువువేళ శస్త్రఖ్యాతిన్. 25

వ. వార లెవ్వ రనిన భగవంతుం డగుచుతథ్యుండును బ్రహ్మనిష్ఠుం డగుబృహస్ప తియు నసం బ్రసిద్ధి వహించిరి పులస్త్యుండు హవిర్భుక్కనునిజభార్యయందు నగస్త్యునిం బుట్టించె నాయగస్త్యుండు జన్మాంతరంబున జఠరాగ్నిరూపం బై ప్రవర్తించె వెండియు నాపులస్త్యుండు విశ్రవసునిం గలిగించె నావిశ్రవసునకు నిలబిల యనుభార్యవలనం గుబేరుండును గైకసి యనుదానివలన రావణ కుంభకర్ణవిభీషణులునుం బుట్టిరి పులహునకు గతి యనుభార్యవలన, గర్మ శ్రేష్ఠుండును వరీయాంసుండును సహిష్ణుండును ననుమువ్వురు గొడుకులు జని యించిరి మఱియుఁ గ్రతువునకుఁ గ్రియ యనుభార్యయందు బ్రహ్మతేజంబున జ్వలించుచున్నషష్టిసహస్రసంఖ్యలు గలవాలఖిల్యు లనుమహర్షులు గలిగిరి వసిష్ఠుండూర్జ యనుభార్యయందుఁ జిత్రకేతుండును సురోచియు విరజుండును మిత్రుండును నుల్బణుండును వసుభృద్ధ్యానుండును ద్యుమంతుండును నను సప్తఋషులను భార్యాంతరంబున శక్తిప్రముఖపుత్రులనుం బుట్టించె నథర్వుం డనువానికిఁ జిత్తి యనుభార్యయందు ధృతవ్రతుండు నశ్వశిరస్కుండు నయిన దధ్యంచుండు పుట్టె మహాత్ముం డగుభృగువు ఖ్యాతి యనుపత్నియందు ధాతయు విధాతయు ననుపుత్రద్వయంబును భగవత్పరాయణ యగుశ్రీ యనుకన్యకం బుట్టించె నాధాతృవిధాతృలు మేరు వనువానికూఁతు లయిన యాయతినియతు లనుభార్యలవలన మృకండప్రాణు లనుకొడుకులం బుట్టించి రందు మృకండునకు మార్కండేయుండును బ్రాణునకు వేదశిరుం డను మునియుం బుట్టిరి భృగువునకు నుశన యనుకన్యయందుఁ గవి యనువాఁడు పుట్టె నిట్లు కర్దమదుహిత లయినకన్యకానవకంబువలనం గలిగినసంతానపరం పరలచేత సమస్తలోకంబునుఁ బరిపూర్ణంబులయ్యె నట్టిసద్యగపాపహరంబును శ్రేష్ఠతమంబును నైనకర్దమదౌహిత్రసంతానప్రకారంబు శ్రద్ధాగరిష్ఠచిత్తుండ వగునీకుం జెప్పితి నింక దక్షప్రజాపతివంశం బెఱింగింతు వినుము. 26

దక్షప్రజాపతిసంతతిని దెలియఁజేయుట.

క. వనజజునివలన భవమం,దినయాదక్షప్రజాపతికి మనునిజనం
దన యగుప్రసూతిసతియం, దనఘా పదియాఱ్వు రుదయమందిరి కన్యల్. 27

వ. ఇట్లావిర్భవించినకన్యకలందు శ్రద్ధయు మైత్రియు దయయు శాంతియుఁదుష్టియుఁ బుష్టియుఁ బ్రియయు నున్నతియు బుద్ధియు మేధయుఁ దితిక్షయు హ్రీయు మూర్తియు ననునామంబులు గలపదుమువ్వురను ధర్మరాజున కిచ్చె నొక్కకన్యక నగ్నిదేవునకును నొక్కతెం బితృదేవతలకును నొక్కతె జన్మమరణాదినివర్తకుం డగు నభవునకుం బెండ్లి సేసె నంత నాధర్మునిపత్నులయందు శ్రద్ధవలన శ్రుతంబును మైత్రివలనఁ బ్రసాదంబును దయవలన నభయంబును శాంతివలన సుఖంబును దుష్టివలన ముదంబును బుష్టివలన స్మయంబును గ్రియవలన యోగంబును నున్నతివలన దర్పంబును బుద్ధివలన నర్థంబును మేధవలన స్మృతియుఁ దితిక్షవలన క్షేమంబును హ్రీవలనఁ బ్రశ్రయంబును మూర్తివలన సకలకల్యాణగుణోత్పత్తిస్థానభూతు లగునరనారాయణు లనుఋషు లిద్దఱును సంభవించిరి వారల జన్మకాలంబున. 28

సీ. గంధవాహుఁడు మందగతి ననుకూలుఁడై వీచె నల్దిక్కులు విశదమయ్యె
నఖిలలోకంబులు నానందమును బొందెఁ దుముల మై దేవదుందుభులు మ్రోసెఁ
గరమొప్ప జలధులకలఁక లడంగెను మించినగతిఁ బ్రవహించె నదులు
గంధర్వకిన్నరగానముల్ వీతెంచె నప్సరోజనము లాస్యములు సెలఁగె
తే. సురలు గురియించి రందంద విరులవాన, మునిజనంబులు సంతోషమునఁ జెలంగి
వినుతు లొనరించి రవ్వేళ విశ్వ మెల్లఁ, బరమమంగళ మై యొప్పె భవ్యచరిత.

వ. ఆసమయంబున బ్రహ్మాదిదేవత లమ్మహాత్ములకడకుఁ జనుదెంచి యిట్లని స్తుతియించిరి.

సీ. గగనస్థలిం దోఁచుగంధర్వనగరాదిరూపభేదములట్లు రూఢి మెఱసి
యేయాత్మయందేని నేపాఱుమాయచే నీవిశ్వ మటు రచియింపఁబడియె
నట్టియాత్మప్రకాశార్థ మై మునిరూపముల ధర్మగృహమునఁ బుట్టినట్టి
పరమపురుష నీకుఁ బ్రణమిల్లెద మదియుఁ గాక యాసృష్టి దుష్కర్మవృత్తి
తే. జరగనీకుండుకొఱకు నై సత్త్వగుణము,చే సృజించినమ మ్మిట్లు శ్రీనివాస
మైనసరసీరుహప్రభ నపహసించు, నీకృపాలోకనంబుల నెమ్మిఁ జూడు. 31

క. అని యిట్లు దేవగణములు, వినుతింపఁ గృపాకటాక్షవీక్షణములచేఁ
గని వారు గంధమాదన,మున కేఁగిరి తండ్రి ముదము ముప్పిరిగొనఁగన్. 32

క. ధరణీభర ముడుపుట కా, నరనారాయణులు భువి జనన మనయము నొం
దిరి యర్జునకృష్ణాఖ్యలఁ, గురుయదువంశముల సత్త్వగుణయుతు లగుచున్.

వ. మఱియు నగ్నిదేవునకు దక్షపుత్త్రి యైనస్వాహాదేవి యనుభార్యయందు హుతభోజను లగుపావకుండును బవమానుండును శుచియు ననుమువ్వురుగొడుకులు

గలిగిరి వారివలనం బంచచత్వారింశత్సంఖ్యలం గలయగ్ను లుత్పన్నంబు లయ్యె
నిట్లు పితృపితామహయుక్తంబుగా నేకోనపంచాశత్సంఖ్యలు గలయగ్నులు
బ్రహ్మవాదులచే యజ్ఞకర్మంబులం దగ్నిదేవతాకంబు లైనయిష్టులు దత్తన్నా
మంబులచేతఁ జేయంబడు చుండు నాయగ్ను లెవ్వ రనిన నగ్నిష్వాత్తులు బర్హి
షదులు సౌమ్యులుఁ బితలు నాజ్యపులు సాగ్నులు నిరగ్నులు నన నేడుదెఱంగు
లై యుండుదు దాక్షాయణి యగుస్వధ యనుధర్మపత్నియందు వారలవలన
వయునయు ధారిణియు ననునిద్దఱు కన్య లుదయించి జ్ఞానవిజ్ఞానపారగ లగుచు
బ్రహ్మనిష్ఠ లయి పరఁగిరి వెండియు. 34

ఈశ్వరునకును దక్షప్రజాపతికిని విరోధము సంభవించుట.

సీ. దక్షప్రజాపతితనయ యాభవునిభార్య యనఁగాఁ దగుసతి యనులతాంగి
సతతంబుఁ బతిభక్తి సలుపుచుండియుఁ దనూజాతలాభము నందఁజాల దయ్యె
భర్గుని దెసఁ జాలఁ బ్రతికూలుఁ డైనట్టితమతండ్రి మీఁదిరోషమునఁ జేసి
వలనేది తా ముగ్ధవలె నిజయోగమార్గంబున నాత్మదేహంబు విడిచె
తే. నని మునీంద్రుండు వినిపింప నమ్మహాత్ముఁ, డైనవిదురుండు మనమున నద్భుతంబు
గదురఁ దత్కథవినవేడ్క గడలుకొనఁగ, మునివరేణ్యునిఁ జూచి యిట్లనియె మఱియు.
సీ. చతురాత్మ దుహితృవత్సలుఁ డైనదక్షుండు దనకూఁతు సతి ననాదరము నేసి
యనయంబు నఖిలచరాచరగురుఁడు నిర్వైరుండు శాంతవిగ్రహుఁడు ఘనుఁడు
జగముల కెల్లను జర్చింప దేవుండు నంచితాత్మారాముఁ డలఘుమూర్తి
శీలవంతులలోన శ్రేష్ఠుండు నగునట్టిభవునందు విద్వేషపడుట కేమి
తే. కారణము సతి దా నేమికారణమున, విడువరానట్టిప్రాణముల్ విడిచె మఱియు
శ్వశురజామాతృవిద్వేషసరణి నాకుఁ, దెలియ నానతియిమ్ము సుధీవిధేయ. 36
క. అని యడిగిన నవ్విదురునిఁ, గనుఁగొని మైత్రేయుఁ డనియెఁ గౌతుక మొప్పన్
విను మనఘ తొల్లి బ్రహ్మలు, జననుతముగఁ జేయునట్టిసత్త్రయుఁ జూడన్. 37
చ. సరసిజగర్భయోగిజనశర్వసుపర్వమునీంద్రహవ్యభు
క్పరమఋషిప్రజాపతులు భక్తిమెయిం జనుదెంచి యుండ న
త్తరణిసమానతేజుఁ డగుదక్షుఁడు వచ్చినఁ దత్సదస్యు లా
దరమున లేచి రప్పుడు పితామహభర్గులు దక్క నందఱున్. 38
క. చనుదెంచినయాదక్షుఁడు, వనజజునకు మ్రొక్కి భక్తివశు లై సభ్యుల్
దన కిచ్చినపూజలు గైకొని యర్హాసనమునందుఁ గూర్చుండి తగన్. 39
తే. తన్నుఁ బొడగని సభ్యు లందఱును లేవ, నాసనము దిగనట్టిపురారివలను
గన్నుఁగవలను విస్ఫులింగములు సెదరఁ, జూచి యిట్లను రోషవిస్ఫురణ మెఱయ.
తే. వినుఁడు మీరలు రోదమాని విబుధమునిహు, తాశనాదిసురోత్తములార మోహ
మత్సరోక్తులు గావు నామాట లనుచు, వారి కందఱ కాపురవైరిఁ జూపి. 41

సీ. పరికింప నితఁడు దిక్పాలయశోహానికరుఁ డీక్రియాశూన్యపరుని చేతఁ
గర మొప్ప సజ్జనాచరితమార్గము దూషితం బయ్యె నెన్న గతత్రపుండు
మహితసావిత్రీసమానను సాధ్వి నస్మత్తనూజను మృగశాబనేత్ర
సకలభూమీసురజనసమక్షమున మర్కటలోచనుఁడు గరగ్రహణ మర్థిఁ
తే. జేసి తా శిష్యభావంబుఁ జెందు టాత్మఁ, దలఁచి ప్రత్యుద్గమాభివందనము లెలమి
నడపకుండిన మాననీ నన్నుఁ గన్న, నోరిమాటకుఁ దన కేమి గోరవోయె. 42

సీ. అనయంబు లుప్తక్రియాకలాపుఁడు మానహీనుఁడు మర్యాదలేనివాఁడు
మత్తప్రచారుఁ డున్మత్తప్రియుఁడు దిగంబరుఁడు భూతప్రేతపరివృతుండు
దామసప్రమథభూతములకు నాథుండు భూతిలిప్తుం డస్థిభూషణుండు
నష్టశౌచుండు నున్మదనాథుఁడును దుష్టహృదయుఁ డుగ్రుఁడును బరేతభూని
తే. కేతనుఁడు వితతస్రస్తకేశుఁ డశుచి, యయినయితనికి శివనాముఁ డనుప్రవాద
మెటులుగలిగె నశివుఁడగునితని నెఱిఁగి, యెఱిఁగి వేదంబు శూద్రునకిచ్చినటులు.

వ. ఇతనికి నస్మత్తనూజను విధిప్రేరితుండ నై యిచ్చితి. 44

క. అని యిట్టులు ప్రతికూలవ, చనములు దక్షుండు పలికి శపియింతును శ
ర్వుని నని జలములు గొని కర, మున నిలిచి యిటుల నె రోషమున ననఘాత్మా.

క. ఇతఁ డింద్రోపేంద్రపరీ, వృతుఁ డై మఖసమయమున హవిర్భాగము దే
వతలం గూడఁగ మహితని, యతిఁ బొందక యుండుఁ గాక యని శపియించెన్.

వ. ఇట్లు దక్షుండు పల్కినగర్హితవాక్యంబులు వినిందితంబు లగుం గాని యాథా
ర్థ్యంబున వాస్తవంబు లగుచు భగవంతుం డగురుద్రునందు ననిందితంబు లగు
స్తుతిరూపంబుల నొప్పెఁ దదనంతరంబ రుద్రునకు శాపం బిచ్చిన కారణంబున
దక్షుండు సదస్యముఖ్యులచే నకృత్యం బని నిషేధింపంబడి ప్రవృద్ధం బయిన
క్రోధంబుతోడ నిజనివాసంబునకుం జనియె నంత గిరిశానుచరాగ్రేసరుం డగు నంది
కేశ్వరుండు దక్షుండు నిటలాక్షుని శపియించినశాపంబు నతనిఁ బల్కినయగర్హా
వాక్యంబులును విని కోపారుణితలోచనుండై యిట్లను నీదక్షుండు మర్త్యశరీ
రంబు శ్రేష్ఠంబు గాఁ దలఁచి యప్రతిద్రోహి యైనభగవంతునందు భేదదర్శి
యై యపరాధంబుఁ గావించె నిట్టిమూఢాత్ముండు దత్త్వవిముఖుం డగు మఱి
యుం గూటధర్మంబు లయిననివాసంబుల గ్రామ్యసుఖకాంక్షలం జేసి సక్తుం డై
యర్థవాదంబు లయిన వేదంబులచే నష్టమనీషం గలిగి కర్మతంత్రంబు విస్తృ
తంబు సేయు వెండియు దేహాదికంబు లుపాదేయంబులుఁ గాఁ దలఁచుచు బుద్ధి
చేత నాత్మతత్త్వంబు మఱచి వర్తించుచుఁ బశుప్రాయుండై స్త్రీకాముండునగు
నిదియునుం గాక దక్షుం డచిరకాలంబున మేషముఖుం డగు నని మఱియు.

మ. అనయంబుం దనమానసంబున నవిద్యల్ ముఖ్యతత్త్వంబు గాఁ
గని గౌరీశుఁ దిరస్కరించినయసత్కర్మాత్ము నీదక్షుని

న్ననువర్తించినవాఁడు సంసరణకర్మారంభుఁ డై నిచ్చలుఁ
జననం బందుచుఁ జచ్చుచుఁ మరల నోజం బుట్టుచుఁ వర్తిలున్. 48

వ. అదియునుం గాక యీహరద్వేషు లైనద్విజు లర్థవాదబహుళంబు లైనవేద వాక్యంబులవలన మధుగంధసమం బైన చిత్తక్షోభంబుచేత విమోహితమనస్కు లయి కర్మాసక్తు లగుదురు మఱియును భక్ష్యాభక్ష్యవిచారశూన్యు లై దేహాదిపోషణంబుకొఱకు ధరియింపఁబడినవిద్యాతపోవ్రతంబులు గలవార లై ధన దేహేంద్రియంబులయందుఁ బ్రీతిం బొంది యాచకు లై విహరింతు రని నందికేశ్వరుండు బ్రాహ్మణజనంబుల శపియించినవచనంబులు విని భృగుమహాముని మరల శపియింపం బూని యి ట్లనియె. 49

తే. వసుధ నెవ్వారు ధూర్జటివ్రతులువారు, వారి కనుకూలు రగుదు రెవ్వారు వార
లట్టిసచ్ఛాస్త్రపరిపంథు లైనవారు, నవనిఁ బాషండు లయ్యెదరని శపించె. 50

సీ. సకలవర్ణాశ్రమాచారహేతువు లోకమునకు మంగళమార్గమును సనాత
నముఁ బూర్వఋషిసమ్మతముజనార్దనమూలమును నిత్యమును శుద్ధమును శివంబు
నార్యపథానుగం బగు వేదమును విప్రగణము నిందించిన కారణమున
నే శివదీక్షయందేని మధ్యమపూజ్యుఁ డై భూతపతి దైవ మగుచు నుండు
తే నందు మీరలు భస్మజటాస్థిధారణములఁ దగి మూఢబుద్ధులు నష్టశౌచు
లై నశింతురు పాషండు లగుచు ననుచు, శాప మొనరించె నాద్విజసత్తముండు.

వ. ఇ ట్లన్యోన్యంబును శాపంబులం బొందియు భగవదనుగ్రహంబు గలవార లగుటం జేసి నాశంబు నొంద రై రట్టియెడ విమనస్కుం డగుచు ననుచరసమేతుం డై భవుండు సనియె నంత. 52

సీ. అనఘాత్మ యేయజ్ఞమందు సర్వశ్రేష్ఠుఁ డగుహరి సంపూజ్యుఁ డై వెలుంగు
నట్టియజ్ఞంబు సమ్యగ్విధానమున సహస్రవత్సరములు నజుఁ డొనర్చెఁ
గర మొప్ప నమరగంగాయమునాసంగమావనిఁ గలుగుప్రయాగయందు
నవభృథస్నానంబు లతిభక్తిఁ గావించి గతకల్మషాత్ము లై ఘనత కెక్కి
తే. తగ నిజాశ్రమభూములఁ దలఁచి వార, లం దఱును వేడ్కతోఁ జనిరనుచు విదురు
నకును మైత్రేయుఁ డనుమునినాయకుండు, నెఱుఁగ వినిపించి వెండియు నిట్టు లనియె.

దక్షప్రజాపతియజ్ఞమునకు దాక్షాయణి పోఁ గోరుట.

వ. అంత శ్వశురుం డగుదక్షునకు జామాత యైనభర్గునకు నన్యోన్యవిరోధంబు వెరుఁగు చుండ నతిచిరం బగుకాలం బరిగె నంత దక్షుండు రుద్రవిహీనం బగు యాగంబు లేనిది యైనను శర్వుతోడిపూర్వవిరోధంబునను బరమేష్ఠికృతం బైన సకలప్రజాపతివిభుత్వగర్వంబుననుం జేసి బ్రహ్మనిష్ఠు లగునీశ్వరాదుల ధిక్కరించి యరుద్రకంబుగా వాజపేయసవనంబు గావించి తదనంతరంబ బృహస్పతిసవననామకం బైనమఖంబు సేయ నుపక్రమించిన నచ్చటికిం గ్రమంబున. 54

చ. కర మనురక్తి నమ్మఖము గన్గొను వేడుక దొంగలింపఁగాఁ
బరమముని ప్రజాపతిసుపర్వమహర్షి వరుల్ సభార్యులై
పరువడి వచ్చి యందఱు శుభస్థితి దీవన లిచ్చి దక్షుచేఁ
బొరిఁ బొరి నచ్చటన్ విహితపూజల నొందిరి సమ్మదంబునన్. 55

తే. దక్షతనయ సతీదేవి దవిలి యాత్మ, సదనముననుండి జనకునిసవనమహిమ
గగనచరులు నుతింప నాకలకలంబు, విని కుతూహలిని యయి విన్వీదిఁ జూడ.

వ. అయ్యవసరంబునఁ దదుత్సవదర్శనకుతూహలులై సర్వదిక్కులవారును జను
చుండి రాసమయంబున. 57

సీ. తనరారునవరత్నతాటంకరోచులు చెక్కుటద్దములతోఁ జెలిమిసేయ
మహనీయతపనీయమయపదకద్యుతు లంసభాగంబుల నావరింప
నంచితచీనిచీనాంబరప్రభలతో మేఖలాకాంతులు మేలమాడఁ
జంచలసారంగచారువిలోచనప్రభలు నల్దిక్కులఁ బ్రబ్బికొనఁగ

తే. మించువేడుక భర్తృసమేత లగుచు, మానితంబుగ దివ్యవిమానయాన
లగుచు నాకాశపథమున నరుగుచున్న, ఖచరగంధర్వకిన్నరాంగనలఁ జూచి.

క. సతి దనపతి యగునాపశు,పతిఁ జూచి సముత్సుకతను భాషించి ప్రజా
పతి మీమామ మఖము సు,వ్రతమతి నొనరించుచున్నవాఁడఁట వింటే. 59

క. కావున నయ్యజ్ఞమునకు, నీవిబుధగణంబు లర్థి నేఁగెద రిదిగో
దేవ మన మిప్పు డచటికిఁ, బోవలె నను వేడ్క నాకుఁ బుట్టెడు నభవా. 60

క. ఆయజ్ఞముఁ గనుఁగొనఁగాఁ, నాయనుజలు భక్తిఁ బ్రాణనాథులతోడం
బాయక వత్తురు మనముం, బోయిన నే వారి నచటఁ బొడగనఁ గల్గున్. 61

క. జనకునిమఖమున కర్థిం, జని నీతోఁ బారిబర్హసంజ్ఞికతఁ గడుం
దనరినభూషణములఁ గైకొన వేడ్క జనించె నీశ కుజనవినాశా. 62

క. నాతోడను స్నేహముగల, మాతను దత్సోదరీసమాజముఁ ఋషిసం
ఘాతకృతమఖసమంచిత, కేతువుఁ గన వేడ్క గగనకేశ జనించెన్. 63

వ. అదియునుంగాక దేవా మహాశ్చర్యకరంబై గుణత్రయాత్మకం బగుప్రపంచంబు
భవదీయమాయావినిర్మితం బగుటం జేసి నీకు నాశ్చర్యకరంబు గా దయినను
భవదీయతత్త్వం బెఱుంగం జాలక కామినీస్వభావంబు గలిగి కృపణురాల నైన
మదీయజన్మభూమిఁ గనుంగొన నిచ్చగించితి నని వెండియు ని ట్లనియె. 64

చ. ముదమునఁ దన్మఖోద్భవవిభూతిఁ గనుంగొన నన్యకామినుల్
పదువులు గట్టి భూషణవిభాసిత లై నిజనాథయుక్త లై
మదకలహంసపాండురసమంచితదివ్యవిమానయాన లై
యదె చనుచున్నవారు గను మభ్రపథంబున నీలకంధరా. 65

క. అనఘా విను లోకంబుల, జనకునిగేహమునఁ గలుగుసకలసుఖంబుల్

తనయులు సని సంప్రీతిం, గనుఁగొన కేరీతి నిలుచుఁ గాయము లభవా. 66
క. అనయముఁ బిలువక యుండం, జన ననుచిత మంటివేని జనకగురుసుహృ
జ్జననాయకగేహములకుఁ, జను చుందురు పిలువకున్న సజ్జను లభవా. 67
వ. అని మఱియు నిట్లనియె దేవా నాయందుఁ బ్రసన్నుండ వై మదీయమనోర
థంబు దీర్ప నర్హుండవు సమధికజ్ఞానంబు గలనీచేత నేను భవదీయదేహంబునం
దర్ధంబునం ధరియింపంబడితి నట్టినన్ను ననుగ్రహింప వలయు నని ప్రార్థించిన
మందస్మితవదనారవిందుం డగుచు జగత్స్రష్టలసమక్షంబున దక్షుండు తన్నాడిన
మర్మభేదంబు లైనకుహకవాక్యసాయకంబులం దలంచుచు నిట్లనియె. 68
సీ. కల్యాణి నీమాట గడునొప్పు బంధువుల్ పిలువకుండినను సంప్రీతిఁ జనుదు
రంటి విదియు లెస్స యైనను దేహాభిమానమదమున నమర్షమునను
గడఁగి యారోపితఘనకోపదృష్టులు గారేనిఁ బోఁ దగుఁ గాని వినుము
వినుతవిద్యాతపోవిత్తవయోరూపకులములు సుజనులకును గుణంబు
తే. లివియ కుజనులయెడ దోషహేతుకంబు, లై వివేకంబు సెఱుచు మహాత్ములైన
వారిమాహాత్మ్యమాత్మగర్వమునఁ జేసి, జడులు వొడగానఁజాలరు జలజనేత్ర.
క. విను మట్టికుటిలు లగుదుర్జనులగృహంబులకు బంధుసరణిని బోవం
జనదు వినీతుల కది గడు, ననుచిత మైనట్ల యుండు నది యెట్లనినన్. 70
ఆ. కుటిలబుద్ధు లయినకుజనులయిండ్లకు, నార్యు లేఁగ వా రనాదరమున
బొమలు ముడివడంగ భూరిరోషాక్షు లై, చూతు రదియుఁగాక సుదతి వినుము.
చ. సమదరిపుప్రయుక్తపటుసాయకజర్జరితాంగుఁ డయ్యు దుఃఖ
ఖమును దొఱంగి నిద్రఁ గనుఁ గాని కృశింపఁడు మానవుండు నో
యుమ విను మిష్టబాంధవదురుక్తులు మర్మము లంట నాఁటఁ జి
త్తమున నహర్నిశంబుఁ బరితాపము నొంది కృశించు నెప్పుడున్. 72
క. విను లోకోత్కృష్టుఁడు దక్షునికిఁ దనూభవలలోనఁ గూరిమిసుత వై
నను నాసంబంధంబున, జనకునిచేఁ బూజ వడయఁ జాలవు తరుణీ. 73
వ. అది యెట్లతనిచేత భవత్సంబంధంబునం జేసి పూజఁ బడయమికి నతనికి నీకు
విరోధంబునకు హేతు వెట్టి దని యంటి వేని. 74
మ. నిరహంకారనిరస్తపాపసుజనానిందోల్లసత్కీర్తిఁ గొం
దఱు కామించి యశక్తులై మనములన్ దందహ్యమానేంద్రియా
తుర లై యూరక మచ్చరింతురు మహాత్మం డీశ్వరుం డైనయా
హరితో బద్ధవిరోధముం దొడరుదైత్యశ్రేణిచందంబునన్. 75
వ. అదియునుం గాక నీవతనికిం బ్రత్యుత్థానాభివందనంబులు గావింపకుండుటం జేసి
యతండు తిరస్కృతుం డయ్యె నంటివేని లోకంబున జను లన్యోన్యంబును బ్ర
త్యుత్థానాభివందనంబులు గావింతు రదియ ప్రాజ్ఞు లయినవారు సర్వభూతాంత

ర్యామి యైనపరమపురుషుండు నిత్యపరిపూర్ణుండు గావునఁ గాయికవ్యాపారం
బయుక్తం బని తదుద్దేశంబుగా మనంబునందె నమస్కారాదికంబులు గావింతురు
గాని దేహాభిమానంబులు గలుగుపురుషులందుఁ గావింపరు గాన నేనును వాసు
దేవశబ్దవాచ్యుండు శుద్ధసత్త్వమయుండు నంతఃకరణంబునందు నావరణవిరహి
తుండు నయి ప్రకాశించువాసుదేవునకు నాహృదయంబున నెల్లప్పుడు నమస్క
రించుచుండుదు నిట్లనపరాధి నైన నన్నుఁ బూర్వంబున బ్రహ్మలు సేయుసత్త్రంబు
నందు దురుక్తులం జేసి పరాభవించి మద్వేషి యైనదక్షుండు భవజ్జనకుం డైన
నతఁడును దదనువర్తు లయినవారలును జూడఁదగరు కావున మద్వచనాతి
క్రమంబునం జేసి యరిగితి వేని నచట నీకుఁ బరాభవంబు సంప్రాప్తం బగు లో
కంబున బంధుజనంబులవలనఁ బూజ వడయక తిరస్కారంబు వొందుట చచ్చు
టయ కాదే యని పలికి మఱియు నభవుండు పొమ్మని యనుజ్ఞయిచ్చిన నచ్చట
నవమానంబునం జేసి యశుభం బగు ననియు నిచ్చటఁ బొమ్మనక నివారించిన
మనోవేదన యగు ననియు మనంబునం దలపోయుచు నూర కుండె నంత. 76

సీ. సతి సుహృద్దర్శనేచ్ఛాప్రతికూలదుఃఖస్వాంత యగుచు నంగములు వడఁక
నందంద తొరఁగెడు నశ్రుపూరంబులుఁ గండభాగంబులఁ గడలుకొనఁగ
నున్నతస్తనమండలోపరిహారముల్ వేఁడినిట్టూర్పుల వెచ్చఁ గంద
నతిశోకరోషాకులాత్యంతదోధూయమాన మై హృదయంబు మలఁగుచుండ

తే. మఱియుఁ గుపితాత్మ యైస్వసమానరహితు, నాత్మదేహంబు సగ మిచ్చినట్టిభవుని
విడిచిమూఢాత్మ యగుచు నవ్వేలఁది సనియె, జనకుఁ జూచెడువేడుక సందడింప.

వ. ఇట్లతిశీఘ్రగమనంబున. 78

సీ. మానిని చనుచుండ మణిమన్మదాదిసహస్రసంఖ్యాతరుద్రానుచరులు
యక్షులు నిర్భయు లై వృషభేంద్రుని మున్నిడికొనుచు నమ్ముదిత దాల్చు
కందుకాంబుజశారికాతాళవృంతదర్పణధవళాతపత్త్రప్రసూన
మాలికాసౌవర్ణమణివిభూషణఘనసారకస్తూరికాచందనాది

తే. వస్తువులు గొంచు నేఁగి శర్వాణిఁ గదిసి, శంఖదుందుభివేణునిస్వనము లొప్ప
మానితం బైనవృషభేంద్రయానఁ జేసి, యజ్ఞభూమార్గు లై యర్థి నరిగి యరిగి.

వ. ముందట. 80

చ. మనమున మోదమందుచు నుమాతరుణీమణి గాంచెఁ జారుమృ
త్కనకకుశాజినాయసనికాయవినిర్మితపాత్రసీమము
న్ననుపమవేదఘోషసుమహత్పశుబంధనకర్మభూమమున్
మునివిబుధాభిరామము సముజ్జ్వలహోమము యాగధామమున్. 81

వ. ఇట్లు గనుంగొని యజ్ఞశాలం బ్రవేశించిన. 82

క. చనుదెంచినయమ్మగువను, జననియు సోదరులుఁ దక్క సభఁ గలజను లె

ల్లను దక్షువలనిభయమున, ననయము నపు డాదరింప రైరి మహాత్మా. 83

క. నెఱిఁ దల్లియుఁ బినతల్లులుఁ, బరిరంభణ మాచరింపఁ బరితోషాశ్రుల్
దొరఁగఁగ డగ్గుత్తికతో, సరసిజముఖి నేమ మరయ సతి దా నంతన్. 84

క. జనకుం డవమానించుట,యును సోదరు లర్థిఁ దనకు నుచితక్రియఁ జే
సినపూజల నందక శో,భన మరసిన మాఱుమాట వలుకక యుండెన్. 85

వ. ఇట్లు దండ్రిచే నాదరింపంబడని దై విభుం డైనయీశ్వరునందు నాహ్వానక్రియా
శూన్యత్వరూపం బైనతిరస్కారంబును నరుద్రభాగం బైనయజ్ఞంబునుం గనుం
గొని నిజరోషానలంబున లోకంబులు భస్మంబు సేయం బూనిన తెఱంగున నుద్రే
కించి రుద్రవిద్వేషియుఁ గ్రతుకర్మాభ్యాసగర్విష్ఠుండునగుదక్షుని వధియింతు మ
నుచు లేచినభూతగణంబుల నివారించి రోషవ్యక్తభాషణంబుల ని ట్లనియె లో
కంబున శరీరధారు లైనజీవులకుఁ బ్రియాత్మకుం డైనయీశ్వరునకుఁ బ్రియా
ప్రియులును నధికులును లే రట్టిసకలకారణుండును నిర్మత్సరుండును నైనరుద్రు
నందు నీవు దక్క నెవ్వండు ప్రతికూలం బాచరించు నదియునుం గాక మిము
బోఁటివారలు పరులవలనిగుణంబులందు దుర్గుణంబులన యాపాదింతురు మఱి
యుం గొందఱు మధ్యస్థు లైనవారలు పరులదుర్గుణంబులయందు దోషంబుల
నాపాదింపరు గొందఱు సాధువర్తనంబు గలవారలు పరులదోషంబుల నైన
గుణంబులఁగా ననుగ్రహింతురు మఱియుం గొంద ఱుత్తమోత్తములు పరుల
యందు దోషంబుల నాపాదింపక తుచ్ఛగుణంబులు గలిగినను సద్గుణంబులుగాఁ
గైకొందు రట్టిమహాత్ములయందు నీవు పాపబుద్ధి గల్పించితి వని వెండియు
ని ట్లను మహాత్ము లగువారలపాదధూళిచే నిరస్తప్రభావు లై జడస్వభావంబు
గలదేహంబు నాత్మ యని పల్కుకుజను లగువారు మహాత్ముల నిందించుట కా
ర్యంబు గా దదియు వారి కనుచితం బగు నని వెండియు ని ట్లనియె. 86

సీ. అనయంబు శివ యనునక్షరద్వయ మర్థి వాక్కునఁ బలుక భావమునఁ దలఁప
సర్వజీవులపాపసంఘముల్ సెడు నట్టి మహితాత్మునందు నమంగళుండ
వగునీవు విద్వేషి వగుట కాశ్చర్యంబు నందెద వినుము నీ వదియుఁ గాక
చర్చింప నెవ్వనిచరణపద్మంబుల నరసి బ్రహ్మానంద మనుమరంద

తే. మతులభక్తిని దమహృదయంబు లనెడి, తుమ్మెదలచేతఁ గ్రోలి సంతుష్టచిత్తు
లగుదు రత్యంతవిజ్ఞాను లట్టిదేవు, నందు ద్రోహంబు సేసి తేమందు నిన్ను.

క. మఱియును న్మహితాత్ముని, చరణసరోజాతయుగము సకలజగంబుల్
నెఱిఁ గొలువఁ గోరుకోర్కులు, దరమిడి వర్షించు నతనిఁ దగునే తెగడన్.

చ. పరఁగఁ జితాస్థిభస్మనృకపాలజటాధరుఁడుం బరేతభూ
చరుఁడు పిశాచయుక్తుఁ డని శర్వు నమంగళుఁ గాఁ దలంప రె
వ్వరు నొకఁ డీవు దక్క మఱి వాక్పతిముఖ్యులు నమ్మహాత్మున

చ్చరణసరోజరేణువులు సమ్మతిఁ దాల్తురు మస్తకంబులన్. 89

చ. నెలకొని ధర్మపాలనవినిర్మలు భర్గుఁ దిరస్కరించున
క్కలుషునిజిహ్వఁ గోయఁ దగుఁ గా కటు సేయఁగ నోపఁడేనిఁ దాఁ
బొలియుట యొప్పు రెంటికిఁ బ్రభుత్వము సాలమిఁ గర్ణరంధ్రముల్
బలువుగ మూసికొంచుఁ జనఁ బాడి యటందురు ధర్మవర్తనుల్. 90

వ. అది గావున. 91

మ. జనుఁ డజ్ఞానమునన్ భుజించినజుగుప్సం బైనయన్నంబు స
య్యన వెళ్లించి పవిత్రుఁ డైనగతి దుష్టాత్ముండ వై యీశ్వరున్
ఘను నిందించిననీతనూభవ నసం గా నోర్వ నీ హేయభా
జన మైనట్టిశరీరమున్ విడిచి భాస్వచ్ఛుద్ధిఁ బాటిల్లెదన్ 92

వ. అదియునుం గాక దేవతల కాకాశగమనంబును మనుష్యులకు భూతలగమనంబును స్వాభావికంబు లయినట్లు ప్రవృత్తినివృత్తిలక్షణకర్మంబులు రాగవైరాగ్యాధికారంబులుగా వేదంబులు విధించుటం జేసి రాగయుక్తు లై కర్మతంత్రులయినసంసారులకు వైరాగ్యయుక్తు లయి యాత్మారాములయినయోగిజనులకు విధినిషేధరూపంబు లయినవైదికకర్మంబులు గలుగుటయు లే కుండుటయు నైజంబు లగుటం జేసి స్వధర్మనిష్ఠుం డగువాని నిందింపం జన దాయుభయకర్మశూన్యుండు బ్రహ్మభూతుండు నయినసదాశివునిఁ గ్రియాశూన్యుం డని నిందించుట పాపం బగుఁ దండ్రీ సంకల్పమాత్రప్రభవంబు లగుటం జేసి మహాయోగిజనసేవ్యంబు లయినయస్మదీయంబు లగునణిమాద్యష్టైశ్వర్యంబులు నీకు సంభవింపవు భవదీయంబు లగునైశ్వర్యంబులు ధూమమార్గప్రవృత్తు లై యాగాన్నభోక్తలైనవారిచేత యజ్ఞశాలయందె చాల నుతింపంబడియుండుఁగాన నీమనంబున నే నధికసంపన్నుండ ననియుఁ జితాభస్మాస్థిధారణుం డైనరుద్రుండు దరిద్రుం డనియును గర్వింపం జన దని వెండియు నిట్లనియె 93

ఉ. నీలగళాపరాధి యగునీకుఁ దనూభవ నౌట చాలదా
చాలుఁ గుమర్త్య నీదుతనుజాత నన్ మది సిగ్గు పుట్టెడిన్
ఏల ధరన్ మహాత్ములకు నెగ్గొనరించెడివారిజన్మముల్
గాలుపనే తలంప జనకా కుటిలాత్మక యెన్ని చూడఁగన్. 94

చ. వరవృషకేతనుండు భగవంతుఁడు నైనహరుండు నన్ను నా
దరపరిహాసవాక్యముల దక్షతనూభవ యంచుఁ బిల్వ నేఁ
బురపురఁ బొక్కుచున్ ముదముఁ బొందక నర్మవచస్స్మితంబులం
దొఱఁగుదు నీతనూజ ననుదుఃఖముకంటెను జచ్చు టొప్పగున్. 95

వ. అని యిట్లు యజ్ఞసభామధ్యంబునం బ్రతికూలుం డగుదక్షు నుద్దేశించి పలికి కామక్రోధాదిశత్రువిఘాతిని యగుసతీదేవి యుదఙ్ముఖి యయి జలంబుల నాచమ

నంబు సేసి శుచి యై మౌనంబు ధరియించి జితాసన యై భూమియం దాసీన
యగుచు యోగమార్గంబునం జేసి శరీరత్యాగంబు సేయం దలంచి. 96

సీ. వరుసఁ బ్రాణాపానవాయునిరోధంబు గావించి వాని నేకముగ నాభి
తలమునఁ గూర్చి యంతట నుదానముదాఁక నెగయించి బుద్ధితో హృదయపద్మ
మున నిల్పి వాని మెల్లన కంఠమార్గమునను మఱి భ్రూమధ్యమున వసింపఁ
జేసి శివాంఘ్రిరాజీవచింతనముచే నాథునిఁ దక్క నన్యంబుఁ జూడ

తే. కమ్మహాత్మునియంకపీఠమ్మునందు, నాదరంబున నుండుదేహంబు దక్షు
వలనిదోషంబునను విడువంగఁదలఁచి, తాల్చెఁ దనువున ననిలాగ్నిధారణములు.

వ. ఇట్లు ధరియించి గతకల్మషం బైనదేహంబు గలసతీదేవి నిజయోగసమాధిజని
తం బయినవహ్నిచేఁ దక్షణంబ దగ్ధ యయ్యె నంత. 98

క. అది గనుఁగొని హాహాధ్వని, వొదలఁగ నిట్లనిరి మానవులుఁ ద్రిదశులు నీ
మదిరాక్షి యకట దేహము, వదలెఁ గదా దక్షుతోడివైరముకతనన్. 99

వ. మఱియు ని ట్లనిరి. 100

సీ. సకలచరాచరజనకుఁ డై నట్టియీదక్షుండు దనకూర్మితనయ మాన
వతి పూజనీయ యీసతి దనచే నవమానంబునొంది సమక్షమందుఁ
గాయంబుఁ దొఱఁగంగఁ గనుఁగొనుచున్నవాఁ డిట్టిదురాత్ముఁ డెందేనిఁ గలఁడె
యనుచుఁ జిత్తంబుల నాశ్చర్యములఁ బొంది రదియునుఁ గాక యి ట్లనిరి యిట్టి

తే. దుష్టచిత్తుండు బ్రహ్మబంధుండునయిన, యీతఁ డనయంబుఁ దానపఖ్యాతిఁబొందు
నిందఁబడిమీఁదదుర్గతిఁజెందుఁగాక, యనుచుజనములు వలుకునయ్యవసరమున.

క. దేహము విడిచినసతిఁ గని, బాహాబల మొప్ప రుద్రపార్షదులును ద
ద్ద్రోహిం ద్రుంచుట కై యు, త్సాహంబున లేచి రసిగదాపాణులు నై. 102

క. ఆరవ మపు డీక్షించి మ, హారోషముతోడ భృగుమహాముని క్రతుసం
హారకమారక మగునభి, చారకహోమం బొనర్చె సరభసవృత్తిన్. 103

వ. ఇట్లు దక్షిణాగ్నియందు వేల్చిన నందుఁ దపం బొనర్చి సోమలోకంబున
నుండు సహస్రసంఖ్యలు గలఋభునామధేయు లైనదేవత లుదయించి బ్రహ్మ
తేజంబునం జేసి దివ్యవిమాను లై యుల్ముకంబులు సాధనంబులు గా ధరియించి
రుద్రపార్షదులయినప్రమథగుహ్యకగణంబులఁ బాఱందోలినవారును బరాజితు
లైరి తదనంతరంబ నారదువలన నభవుండు దండ్రిచే నసత్కృతు రా లగుటం
జేసి భవాని పంచత్వంబు నొందుటయుం బ్రమథగణంబులు ఋభునామకదేవ
తలచేఁ బరాజితు లగుటయు విని. 104

శా. ఆద్యుం డుగ్రుఁడు నీలకంఠుఁ డిభదైత్యారాతి దష్టోష్ఠుఁ డై
మాద్యద్భూరిమృగేంద్రఘోషమున భీమప్రక్రియన్ నవ్వుచున్
విద్యుద్వహ్నిశిఖాసముచ్చయరుచిన్ వెల్గొందుచంచజ్జటన్

సద్యగ్రక్రోధముతోడఁ బుచ్చి వయిచెఁ క్ష్మాచక్రమధ్యంబునన్. 105
వ. ఇట్లు వెఱికి వైచినరుద్రునిజటయందు. 106

శివుఁడు వీరభద్రునిచే దక్షయజ్ఞంబు ధ్వంసంబు సేయించుట.

సీ. అభ్రంలిహోదభ్రవిభ్రమాభ్రభ్రమకృన్నీలదీర్ఘశరీర మమరఁ
బ్రజ్వలజ్జ్వలనదీప్తజ్వాలికాజాలజాజ్వల్యమానకేశములు మెఱయఁ
జండదిగ్వేదండశుండాభదోర్దండసాహస్రధృతహేతిసంఘ మొప్ప
వీక్షణత్రయలోకవీక్షణద్యుతి లోకవీక్షణతతిదుర్నిరీక్షముగను
తే. గ్రకచకఠినకరాళదంష్ట్రలు వెలుంగ, ఘనకపాలాస్థివనమాలికలును దనర
నఖిలలోకభయంకరుఁ డగుచు వీర,భద్రుఁ డుదయించె మాఱటరుద్రుఁ డగుచు.
తే. వీరభద్రుండు విహతవిద్వేషిభద్రుఁ,డగుచుఁ దన వేయి చేతులు మొగిచి వినయ
మెసఁగ నేనేమి సేయుదు నెఱుఁగ నాకు,నానతిమ్మన నతని కయ్యభవుఁ డనియె.
చ. గురుభుజశౌర్య భూరిరణకోవిద మద్భటకోటి కెల్ల నీ
వరయ వరూధినీవరుఁడ వై చని యజ్ఞము గూడ దక్షునిన్
బరువడిఁ ద్రుంపు మీ వచట బ్రాహ్మణతేజ మజేయ మంటివే
నరిది మదంశసంభవుఁడ వై తగు నీకు నసాధ్య మెయ్యెడన్ 109
వ. అని కుపితచిత్తుం డై యాజ్ఞాపించిన నట్ల కాక యని. 110
చ. అనఘుఁడు రుద్రుఁ జేరి ముదమారఁ బ్రదక్షిణ మాచరించి వీ
డ్కోని యనివార్యవేగమునఁ గుంభిని గ్రక్కదలన్ ఝుళంఝుళ
ధ్వని మణినూపురంబులు పదంబుల మ్రోయఁగ భీషణప్రభల్
దనరఁ గృతాంతకాంతకశితస్ఫుటశూలముఁ బూని చెచ్చెరన్. 111
చ. సరభసవృత్తి న ట్లరుగుసైన్యపదాహతపాదధూళిధూ
సరితకుబేరదిక్తటము సభ్యులు దక్షుఁడుఁ జూచి యెట్టిభీ
కరతమ మంచనం దమము గాదు రజఃపటలం బటంచు ని
వ్వెఱపడి పల్కి రాత్మల వివేకవిహీనతఁ బొంది వెండియున్. 112
సీ. ఈధూళి పుట్టుట కెయ్యది హేతునో విలయసమీరమా పొలయదిపుడు
ప్రాచీనబర్హి ధరాపతి మహితోగ్రశాసనుఁ డిపుడు రాజ్యంబు సేయఁ
జోరసంఘములకో రారాదు మఱి గోగణాళిరాకకు సమయంబు గాదు
కావున నిప్పుడు కల్పావసానంబు గాఁ బోలుఁ గా దటు గాక యున్న
తే. నిట్టియాత్పాతికరజ మెందేనిఁ గలదె,యనుచు మనముల భయమందిరచటిజనులు
సురలు దక్షుఁడు నంతఁ బ్రసూతిముఖ్య,లయిన భూసురకాంత లిట్లనిరి మఱియు.
క. తనకూఁతులు సూడఁగ నిజ, తనయను సతి ననపరాధఁ దగవఱి యిట్లై
గ్గొనరించినయాదక్షుని, ఘనపాపవిపాక మిదియుఁ గాఁ దగు ననుచున్. 114
వ. అని వెండియు నిట్లనిరి కుపితాత్ముం డై నదక్షుండు దనకూఁతుతో విరోధంబు

సాలక జగత్సంహార కారణుం డయినరుద్రునిం గ్రోధింపం జేసె నమ్మహాత్ముం
డెంతటివాం డన్నం బ్రళయ కాలంబున. 115

సీ. సుమహితనిశితత్రిశూలాగ్రసంప్రోతనిఖిలదిక్కరిరాజనివహుం డగుచుం
జటులోగ్రనిష్ఠురస్తనితగంభీరాట్టహాసనిర్భిన్నాఖిలాశుం డగుచు
భూరికరాళవిస్ఫారదంష్ట్రాహతిపతితతారాగణప్రచయుం డగుచు
వివిధహేతివ్రాతవిపులప్రభాపుంజమండితచండదోర్దండుం డగుచు
తే. వికటరోషభయంకరభ్రుకుటిదుర్నిరీక్షదుస్సహతేజోమహిమ దనర్చి
ఘనవికీర్ణజటాబంధకలితుం డగుచు, నఖిలసంహారకారణుం డయి నటించు. 116

తే. అట్టిదేవునిం ద్రిపురసంహారకరునిం, జంద్రశేఖరు సద్గుణసాంద్రు నభవు
మనము రోషింపంజేసిన మంగళములం, బొంద వచ్చునె పద్మగర్భునకు నైన.

వ. అని యివ్విధంబున భయవిహ్వలలోచను లై పలుకు చున్న సమయంబున మహా
త్ముం డైనదక్షునకు భయావహంబు లై సహస్రసంఖ్యాతంబు లైనమహోత్పా
తంబులు భూనభోంతరంబులం గానంబడు చుండె నాసమయంబున రుద్రాను
చరులు నానావిధాయుధంబులు ధరియించి కపిలపీతవర్ణంబులు గలిగి వామనా
కారులు మకరోదరాననులు నై యజ్ఞశాలాప్రదేశంబునం బరువులు వెట్టుచుం
గదియంజను దెంచి దక్షాధ్వరవాటంబులు వికటాటంబులు సేయుచుం గొందఱు
ప్రాగ్వంశంబును గొందఱు పత్నీశాలయుం గొందఱు సదస్యశాలయుం గొంద
ఱాగ్నీధ్రశాలయుం గొందఱు యజమానశాలయుం గొందఱు మహానసగృహం
బును విధ్వంసంబులు గావించిరి మఱియుం గొందఱు యజ్ఞపాత్రంబుల నగ్ను
లనుం జెఱిచిరి వెండియుం గొందఱు హోమాగ్ను లార్చిరి పదంపడి కొందఱు
హోమకుండంబులయందు మూత్రంబులు విడిచిరి గొంద ఱుత్తరవేదికామేఖ
లలు ద్రెంచిరి గొందఱు మునుల బాధించిరి గొందఱు తత్పత్నుల వెఱపించిరి
మఱికొందఱు దేవతానిరోధంబు గావించి రంత మణిమంతుండు భృగువును
వీరభద్రుండు దక్షునిం జండీశుండు పూషుని భగుని నందీశ్వరుండును బట్టి
రివ్విధంబున సదస్యదేవర్త్విజ్నికాయంబుల శిలల నువ్వియు జానువులం బొడి
చియు నఱచేతుల నడిచియు గుల్ఫంబులం బొడిచియు వివిధబాధలు వఱచిన
వారు కాందిశీకు లై యెక్కడెక్కడేనిం జనిరి మఱియును. 118

క. మును దక్షుం డభవుం బలుకంగం, గను గీంటినభగునిం బట్టి కన్నులు పెకలిం
చెను నందీశ్వరుం డచ్చటి, జనములు హాహారవంబు సందడి గొలుపన్. 119

తే. కుపితుండై వాండు భవుని దక్షుండు శపింపం,బరిహసించినపూషుని పండ్లు డుల్లం
గొట్టె బలభద్రుం డాకళింగునిరదంబు, లెలమి డులిచినపగిదిం జండీశ్వరుండు.

క. తగవేది దక్షుం డాసభ, నగచాపుం దిరస్కరించునాం డట శ్మశ్రుల్
నగుచుం జూపుట నాభృగు, పగకై శ్మశ్రువులు వీరభద్రుండు వెఱికెన్. 121

సీ. అతులదర్పోద్ధతుం డై వీరభద్రుండు గైకొని దక్షువక్షంబుఁ ద్రొక్కి
ఘనసితధారాసిఁ గొని మేను వొడిచియు మంత్రసమన్వితమహితశస్త్ర
జాలావినిర్భిన్న చర్మంబు గలదక్షుఁ జంపఁగా లేక విస్మయము నొంది
తద్వధోపాయంబు దనచిత్తమునఁ జూచి కంఠనిష్పీడనగతిఁ దలంచి
తే. మస్తకముఁ ద్రుంచి యంచితామర్షణమున, దక్షిణానలమున వేల్చెఁ దదనుచరులు
హర్షమునఁ బొంద నచట బ్రాహ్మణజనంబు, లాత్మలను జాలదుఃఖంబు లందుచుండ.
వ. ఇట్లు వీరభద్రుండు దక్షునియాగంబు విధ్వంసంబు గావించి నిజనివాసం బైన
కైలాసంబునకుఁ జనియె నయ్యవసరంబున. 123

దేవతలు వీరభద్రాదులచేఁ బరాజితు లై బ్రహ్మతో విన్నవించుట.

చ. హరభటకోటిచేత నిశితాసి గదా కరవాల శూల ము
ద్గర ముస లాదిసాధనవిదారితజర్జరితాఖిలాంగు లై
సురలు భయాకులాత్ము లగుచున్ సరసీరుహజాతుఁ జేరి త
చ్చరణసరోరుహంబులకు సమ్మతిఁ జాఁగిలి మ్రొక్కి నమ్రు లై. 124
క. తము ధూర్జటిసైనికు లగు, ప్రమథులు దయమాని పెలుచ బాధించుట స
ర్వముఁ జెప్పి రనుచు మైత్రే,యమునీంద్రుఁడు విదురుతోడ ననియెన్ మఱియున్.
తే. ఇంతయును మున్న మనమున నెఱిఁగి యున్న
కతన విశ్వాత్మకుండును గమలలోచ
నుండు నన నొప్పునారాయణుండు నజుఁడు
జూడ రా రైరి మున్న దక్షునిమఖంబు. 126
వ. అని చెప్పి సుర లిట్లు విన్నవించినఁ జతుర్ముఖుండు వారల కి ట్లనియె. 127
క. ఘనతేజోనిధి పురుషుం, డనయంబుఁ గృతాపరాధుఁ డయినను దా మ
ల్లన ప్రతికారముఁ గావిం,చినజనులకు లోకమందు సేమము గలదే. 128
వ. అని మఱియు ని ట్లనియె. 129
క. క్రతుభాగార్హుం డగుపశు,పతి నీశ్వరు నభవు శర్వు భర్గుని దూరీ
కృతయజ్ఞభాగుఁ జేసిన, యతిదోషులు దుష్టమతులు నగుమీ రింకన్. 130
సీ. పూని యేదేవునిబొమముడిమాత్రన లోకపాలకులును లోకములును
నాశ మొందుదు రట్టియీశుండు ఘనదురుక్త్యస్త్రనికాయవిద్ధాంతరంగుఁ
డును బ్రియావిరహితుండును నైనవాఁ డమ్మహాత్మునిఁ ద్రిపురసంహారకరుని
మఖపునస్సంధానమతి నపేక్షించుమీరలు సేరి శుద్ధాంతరంగు లగుచు
తే. భక్తినిష్ఠలఁ దత్పాదపద్మయుగళి, ఘనపరిగ్రహపూర్వంబు గాఁగ నతని
శరణ మొందుఁ డతండు ప్రసన్నుఁ డయినఁ, బివిరి మీకోర్కి సిద్ధించు దివిజులార.
వ. అని మఱియు ని ట్లనియె నద్దేవుని డాయం జన వెఱతు మని తలంపకుం డతనిఁ
జేరునుపాయం బెఱింగింపు మంటి రేని నేను నింద్రుండును మునులును మీర

లును మఱియు దేహధారు లెవ్వరేని నమ్మహాత్మునిరూపంబు నతనిబలపరాక్ర
మంబులకొలఁదియు నెఱుంగంజాల మతండు స్వతంత్రుండుగావునఁ దదుపాయం
బెఱింగింప నెవ్వఁడు సమర్థుం డగు నయిన నిపుడు భక్తపరాధీనుండును శరణా
గతరక్షకుండును నగునీశునిఁ జేరం బోవుద మని పలికి పద్మసంభవుండును దేవ
పితృగణప్రజాపతులం గూడి కైలాసాభిముఖుండై చని చని 132

ఉ. భాసురలీలఁ గాంచిరి సుపర్వులు భక్తజనైకమానసో
ల్లాసముఁ గిన్నరీజనవిలాసము నిత్యవిభూతిమంగళా
వాసము సిద్ధగుహ్యకనివాసము రాజతభూవికాసికై
లాసముఁ గాంతినిర్జితకులక్షితిభృత్సుమహద్విలాసమున్. 133

సీ. ధాతువిచిత్రితోదాత్తరత్నప్రభాసంగతోజ్జ్వలతుంగశృంగములును
గిన్నరగంధర్వకింపురుషాప్సరోజననికరాకీర్ణసానువులును
మానితనిఖిలవైమానికమిథునసద్విహరణైకశుభప్రదేశములును
గమనీయనవమల్లికాసుమనోవల్లికామతల్లీలసత్కందరములు

తే. నమరసిద్ధాంగనాశోభితాశ్రమములు, విబుధజనయోగ్యసంపన్నివేశములును
గలిగి బహువిధపుణ్యభోగములనొప్పు, వినుతసుకృతములకుదండ వెండికొండ.

వ. అది మఱియును మందార పారిజాత సరల తమాల సాల తాల తక్కోల కోవి
దార శిరీ షార్జున చూత కదంబ నీప నాగ పున్నాగ చంపక పాట లాశోక
వకుళ కుంద కురవక కన కామ్ర శతపత్త్ర కింశు కైలాలవంగ మాలతీ మధూక
మల్లికా పనస మాధవీ కుట జోదుంబ రాశ్వత్థ ప్లక్ష వట హింగుళ భూర్జ
పూగ జంబూ ఖర్జూ రామ్రాతక ప్రియాళు నారికే ళేంగుద వేణు కీచక ముఖర
తరుశోభితంబును గలకంఠ కాలకంఠ కలవింక రాజకీర మత్తమధుకర నానా
విహంగకోలాహలనినద బధిరీభూతరోదోంతరాళంబును సింహ తరక్షు శల్య
గవయ శరభ శాఖామృగ వరాహ వ్యాఘ్ర కుర్కుర రురు మహిష వృకసారంగ
ప్రముఖవన్యసత్త్వసమాశ్రయవిరాజితంబును గదళీషండమండిత కమల కహ్లార
కైరవ కలిత పులినతల లలిత కమలాకర విహరమాణ కలహంస కారండవ
సారస చక్రవాక బక జలకుక్కుటాది జలవిహంగకుల కూజిత సంకులంబును
సలిలకేళీవిహరమాణ సతీరమణీరమణీయ కుచమండలవిలిప్తమృగమద మిళిత
హరిచందన గంధసుగంధి జలపూరిత గంగాతరంగిణీ సమావృతంబును నైన
కైలాసపర్వతంబు వొడగని యరవిందసంభవపురందరాదిదేవగణంబు లత్యద్భు
తానందంబులం బొంది ముందటఁ దారహీర హేమమయవిమానసంకులంబును
బుణ్యజనమానినీశోభితంబును నైన యలకాపురంబుఁ గడచి తత్పురబాహ్య
ప్రదేశంబునం దీర్ఘపాదుం డైన పుండరీకాక్షుపాదారవిందరజఃపావనంబును రతి
కేళీవ్యాసంగపరిశ్రమనివారక సలిలకేళీవిలోల దేవకామినీపీనవక్షోజవిలిప్తకుం

కుమ పంక సంగత పిశంగ వర్ణ వారిపూరవిలసితంబును నైనం దాలకనందా భిధానంబులు గలనదీద్వితయంబు దాఁటి తత్పురోభాగంబున వనగజసంఘృష్ట మలయజపరిమిళితమలయపవనాస్వాదనము హర్షు హరుస్మదితమానసపుణ్యజన కామినీకదంబంబును వైదూర్యసోపానసమంచితకనకోత్పలవాపీవిభాసితంబును గింపురుషసంచారయోగ్యంబును నగుసౌగంధికవనసమీపంబునందు. 135

బ్రహ్మాదులు దక్షిణామూర్తిరూపుం డగుపీశ్వరుని స్తుతియించుట.

సీ. ఉజ్జ్వలం బయి శతయోజనంబులపొడ వొగిఁ బంచసప్తతియోజనముల
పఱపును గల్గి యేపట్టునఁ దఱుఁగనినీడ శోభిల్ల నిర్ణిత మగుచుఁ
బర్ణశాఖాసమాకీర్ణ మై మాణిక్యములఁ బోలఁ గలఫలములఁ దనర్చి
కమనీయసిద్ధయోగక్రియామయమయి యనఘముముక్షుజనాశ్రయమును
తే. భూరిసంసారతాపనివారకమును, నగుచుఁ దరురాజ మనఁగఁ బెం పగ్గలించి
భక్తజనులకునిచ్చలుఁ బ్రమద మెసఁగ, వలయుసంపద లందునావటము వటము.
వ. ఆవృక్షమూలతలంబున. 137
సీ. ఇద్ధసనందాదిసిద్ధసంసేవితు శాంతవిగ్రహుని వాత్సల్యగుణునిఁ
గమనీయలోకమంగళదాయకుని శివు విశ్వబంధుని జగద్వినుతయశుని
గుహ్యకసాధ్యరక్షోయక్షనాథకుబేరసేవితుని దుర్వారబలుని
నుదితవిద్యాతపోయోగయుక్తుని బాలచంద్రభూషణుని మునీంద్రనుతునిఁ
తే. దాపసాభీష్టకరు భస్మదండలింగ, ఘనజటాజినధరుని భక్తప్రసన్ను
వితతసంధ్యాభ్రరుచివిడంబితవినూత్న, రక్తవర్ణుసనాతను బ్రహ్మమయుని. 138
వ. మఱియును. 139
సీ. అంచితవామపాదాంభోరుహము దక్షిణోరుతలంబున నొయ్య నునిచి
సవ్యజానువుమీఁద భవ్యబాహువు సాఁచి వలపలిముంజేత సలలితాక్ష
మాలిక ధరియించి మహనీయతర్కముద్రాయుక్తుఁ డగుచుఁ జిత్తంబులోన
నవ్యయం బయినబ్రహ్మానందకలితసమాధినిష్ఠుఁడు వీతమత్సరుండు
తే. యోగపట్టాభిరాముఁ డై యుచితవృత్తి, రోషసంగతిఁ బాసి కూర్చున్నజముని
యనువునను దర్భరచితబ్రుస్యాసనమున, నున్నమునిముఖ్యునంచితయోగనిరతు.
క. అలఘుని నభవుని యోగీంద్రులు వినుచుండంగ నారదునితోఁ బ్రియభా
షలు జరపు చున్నరుద్రుని, సలలితపన్నగవిభూషు సజ్జనపోషున్. 141
క. కని లోకపాలురును ముని, జనులును సద్భక్తి నతనిచరణంబులకుఁ
వినతు లయి రప్పు డబ్జాసనుఁ గని యయ్యభవుఁ డధికసంభ్రమ మొప్పన్.
క. అనఘ మహాత్ముం డగువామనుఁ డాకశ్యపున కొగి నమస్కారము సే
సినగతి నజునకు నభివం, దన మొగిఁ గావించె హరుఁడు దద్దయుఁ బ్రీతిన్. 143
తే. అంత రుద్రానువర్తు లైనట్టిసిద్ధ, గణమహర్షి జనంబులు గని పయోజ

గర్భునకు మ్రొక్కెదంత నాకమలభవుఁడు, శర్వుఁగనిపల్కె మందహాసంబుతోడ.
తే. జగములకు నెల్ల యోనిబీజంబు లైన, శక్తిశివకారణుండ వై జగతి నిర్వి
కారబ్రహ్మంబ వగుచున్నఁ గడఁగి విశ్వనాథుఁగా నెఱిఁగెద నామనమున భవ.
తే. సమత నది గాక తావకాంశంబు లైన, శక్తిశివరూపములఁ గ్రీడసలుపు దూర్ణ
నాభిగతి విశ్వజననవినాశవృద్ధి, హేతుభూతుండ వగుచుందు వీశ రుద్ర. 146
సీ. అనఘ లోకంబులయందు వర్ణాశ్రమసేతువు లనఁగఁ బ్రఖ్యాతి నొంది
బలసి మహాజనపరిగృహీతంబు లై యఖిలధర్మార్థదాయకము లైన
వేదంబులను మఱి వృద్ధి నొందించుటకొఱకు నై నీవ దక్షుని నిమిత్త
మాత్రునిఁ జేసి యమ్మఖముఁ గావించితి వటు గాన శుభమూర్తి వైన నీవు
తే. గడఁగి జనముల మంగళకర్త లయిన, వారి ముక్తి నమంగళాచారు లయిన
వారి నరకంబు నొందింతు భూరిమహిమ, భక్తజనపోష రాజితఫణివిభూష.
వ. అట్లగుటం దత్కర్మంబు లొకానొకనికి విపర్యాసంబు నొందుటకుఁ గారణం బెయ్యది యో భవదీయరోషంబు హేతు వని తలంచితి నేనిఁ ద్వదీయపాదార విందవిహితచిత్తులై సమస్తభూతంబులయందు నినుం గనుంగొనుచు భూతం బుల నాత్మకు వేఱుఁగాఁ జూడక వర్తించుమహాత్ములయందును నజ్ఞులైనవారియందుం బోలె రోషంబు దఱుచు వొరయ దఁట నీకుఁ గ్రోధంబు గలదే యని. 148
సీ. మఱి భేదబుద్ధిఁ గర్మప్రవర్తనముల మదయుతులయి దుష్టహృదయులగుచుఁ
బరవిభవాసహ్యభవమనోవ్యాధులఁ దగిలి మర్మాత్మభేదకము లయిన
బహుదురుక్తులచేతఁ బరులఁ బీడించుచు నుండుమూఢులను దైవోపహతులఁ
గాఁ దలపోసి యక్కపటచిత్తులకు నీవంటిసత్పురుషుఁ డేవలన నైన
తే. హింసఁ గావింపకుండు సమిద్ధచరిత, నీలలోహిత మహితగుణాలవాల
లోకపాలనకలిత గంగాకలాప, హర జగన్నుతచారిత్ర యదియుఁ గాక. 149
సీ. అమర సమస్తదేశములందు నఖిలకాలములందుఁ దలఁపఁ దుర్లంఘ్యమహిముఁ
డగుపద్మనాభుమాయామోహితాత్మకు లై భేదదర్శను లైనవారి
వలనను ద్రోహంబు గలిగిన నైనను నది దైవకృత మని యన్యదుఃఖ
ముల కోర్వలేక సత్పురుషుండు నయ్యును గాని హింసింపఁడు గాన నీవు
తే. నచ్యుతునిమాయ మోహమునందకుంటఁ, జేసి సర్వజ్ఞుఁడవు మాయచేత మోహి
తాత్ములై కర్మవర్తను లయినవారి,వలన ద్రోహంబు గలిగిన వలయుఁ బ్రోవ.
వ. అది గావున యజ్ఞభాగార్హుండ వయిననీకు సవనభాగంబు సమర్పింపనికతన నీ చేత విధ్వస్తం బయి పరిసమాప్తి నొందనిదక్షాధ్వరంబు మరల నుద్ధరించి దక్షునిఁ బునర్జీవితుం జేయుము భగునినేత్రంబులును భృగుమునిశ్మశ్రువులును బూషునిదంతంబులును గృపసేయుము భగ్నాంగు లయినదేవఋత్విజ్ఞికాయం బులకు నారోగ్యంబు గావింపు మీమఖావశిష్టంబు యజ్ఞపరిపూర్తిహేతుభూతం

బయినభవదీయభాగం బగుం గాక. 151

శివుఁడు బ్రహ్మాదులచేఁ బ్రార్థితుం డై దక్షాదుల ననుగ్రహించుట.

చ. అని చతురాననుండు వినయంబున వేఁడిన నిందుమౌళి స
య్యనఁ బరితుష్టిఁ బొంది దరహాసము మోమునఁ దొంగలింప ని
ట్లను హరిమాయచేత ననయంబును బామరు లైనవారు సే
సినయపరాధదోషములు చిత్తములో గణియింప నెన్నఁడున్. 152

వ. అట్లయ్యును 153

క. బలియుర దండించుట దుర్బలజనరక్షణము ధర్మపద్ధతి యగుటం
గలుషాత్ములయపరాధము, కొలఁదిని దండించుచుందు గొనకొని యేనున్.

వ. అని దగ్ధశీర్షుం డయినదక్షుం డజముఖుం డగు భగుండు బర్హిస్సంబంధభాగంబులు గలిగి మిత్రనామధేయచక్షుస్సునం బొడగాంచుఁ బూషుండు పిష్టభుక్కగుచు యజమానదంతంబులచే భక్షించు దేవతలు యజ్ఞావశిష్టంబు నాకొసంగుటం జేసి సర్వావయవపూర్ణు లై వర్తింతురు ఖండితాంగు లైనఋత్విగాదిజనంబు లశ్విదేవతలబాహువులచేతను బూషునిహస్తంబులచేతను లబ్ధబాహుహస్తు లై జీవింతురు భృగువు బస్తశ్మశ్రువులు గలిగి వర్తించు నని శివుం డానతిచ్చిన సమస్తభూతంబులును సంతుష్టాంతరంగంబు లై తండ్రీ తండ్రీయని సాధువాదంబుల నభినందించి రంత నాశంభునియామంత్రణంబు వడసి సునాసీరప్రముఖులగు దేవతలు ఋషులతోడం గూడి రా నజుండును రుద్రునిం బురస్కరించుకొని దక్షాధ్వరవాటంబునకుం జనియె నంత. 155

క. శర్వనియోగక్రమమున, సర్వావయవములఁ గలిగి సన్మునిఋత్వి
గ్గీర్వాణముఖ్యు లొప్పిరి, పూర్వతనుశ్రీల నార్యభూషణ యంతన్. 156

క. విను దక్షు నంత మేషముఖునిఁ జేసిన నిద్ర మేలుకొని లేచినపో
ల్కిని నిలిచె దక్షుఁ డభవుఁడు,గనుఁగొను చుండంగ నాత్మఁ గౌతుక మొప్పన్.

వ. ఇట్లు లేచి నిలిచి ముందఱ నున్నశివునిం గనుంగొనినమాత్రన శరత్కాలంబున నకల్మషం బైనసరస్సునుంబోలెఁ బూర్వరుద్రవిద్వేషజనితంబు లైనకల్మషంబులం బాసి నిర్మలుం డై యభవుని నుతియింపం దొడంగి మృతిఁ బొందినసతీతనయం దలంచి యనురాగోత్కంఠల బాష్పపూరితలోచనుండును గద్గదకంఠుండును నై పలుకం జాలక యెట్టకేలకు దుఃఖంబు సంస్తంభించికొని ప్రేమాతిరేకవిహ్వలుం డగుచు సర్వేశ్వరుం డగుహరున కి ట్లనియె. 158

క. విను నీ కపరాధుఁడ నగు, నను దండించు టిది దండనము గాదు మది
న్నను రక్షించుట గా మన,మునఁ దలఁతును దేవ యభవ పురహర రుద్రా.

సీ. అనఘాత్మ తగ నీవు నబ్జనాభుండును బరికింప బ్రాహ్మణాభాసు లయిన
వారలయెడల నెవ్వలన నుపేక్షింప రఁట దృఢవ్రతచర్యులైనవారి

యెడ నీ కుపేక్ష యెక్కడిది సర్గాదిని నామ్నాయసంప్రదాయప్రవర్త
నము నెఱింగించుట కమరవిద్యాతపోవ్రతపరాయణు లైనబ్రాహ్మణులను

తే. వరుసఁ బుట్టించితివి గాన వారి నెపుడు, గేల దండంబుఁ బూని గోపాలకుండు
బలసి గోవుల రక్షించుపగిది నీవు, నరసి రక్షించుచుండుఁగదయ్య రుద్ర. 160

సీ. తలపోయ నవిదితతత్త్వవిజ్ఞానుండ నైననా చేత సభాంతరమున
నతిదురుక్త్యంబకక్షతుఁడవయ్యును మత్కృతాపరాధము హృదయంబునందు
దలఁపక సుజననిందాదోషమున నధోగతిఁ బొందుచున్నదుష్కర్ము నన్ను
గరుణఁ గాచిననీకుఁ గడఁగి ప్రత్యుపకార మెఱిఁగి కావింప నే నెంతవాఁడ

తే. నుతచరిత్ర భవత్పరానుగ్రహాను,రూపకార్యంబుచేత నిరూఢ మైన
తుష్టి నీచిత్తమందు నొందుదువు గాక, క్షుద్రసంహార కరుణాసముద్ర రుద్ర.

వ. అని యిట్లు రుద్రక్షమాపణంబు గావించి పద్మసంభవుచేత ననుజ్ఞాతుం డై దక్షుం డుపాధ్యాయఋత్విగ్గణసమేతుం డగుచుఁ గ్రతుకర్మంబు నిర్వర్తించు సమయంబున బ్రాహ్మణజనంబులు యజ్ఞంబులు నిర్విఘ్నంబు లై సాఁగుటకుఁ బ్రమథాదివీరసంసర్గకృతదోషనివృత్త్యర్థంబుగా విష్ణుదేవతాకంబును ద్రికపాలపురోడాశద్రవ్యంబును నైనకర్మంబుఁ గావింప నధ్వర్యుకృత్యప్రవిష్టుం డగుభృగుపుతోడం గూడి నిర్మలాంతఃకరణుం డగుచు దక్షుఁడు ద్రవ్యత్యాగంబుఁ గావింపఁ బ్రసన్నుం డై సర్వేశ్వరుండు. 162

సీ. మానితశ్యామాయమానశరీరదీధితులు నల్దిక్కుల దీటుకొనఁగఁ
గాంచనమేఖలా కాంతులతోడఁ గౌశేయచేలద్యుతుల్ సెలిమి సేయ
లక్ష్మీసమాయుక్తలలితవక్షంబున వైజయంతీప్రభల్ వన్నె సూప
హాటకరత్నకిరీటకోటిప్రభల్ బాలార్కరుచులతో మేలమాడ

తే. లలితనీలాభ్రరుచిఁ గుంతలములు దనరఁ, బ్రవిమలాత్మీయదేహజప్రభ సరోజ
భవభవామరముఖ్యుల ప్రభలు మాప,నఖిలలోకైకగురుఁడునారాయణుండు.

చ. సలలితశంఖ చక్ర జలజాత గదా శర చాప ఖడ్గ ని
ర్మలరుచుల్ సువర్ణరుచిమన్మణికంకణముద్రికాప్రభా
వలులును దేజరిల్ల భుజవర్గ మనర్గళకాంతియుక్త మై
విలసితకర్ణికారపృథివీరుహముం బురుడింపఁ బట్టుగన్. 164

క. సరసోదారసమంచిత, దరహాసవిలోకనముల దగ లోకములం
బరితోషము నొందించుచుఁ, బరమోత్సవ మొప్ప విశ్వబంధుం డగుచున్. 165

చ. మఱియును రాజహంసరుచిమద్భ్రమణీకృతతాలవృంతచా
మరములు వీవఁగా దివిజమానిను లచ్ఛసుధామరీచివి
స్ఫురణసితాతపత్రరుచిపుంజము దిక్కులఁ బిక్కటిల్లఁగాఁ
గరివరదుండు వచ్చె సుభగస్తుతివర్ణసుపర్ణయానుఁ డై. 166

చ. ఘనరుచి నట్లు వచ్చినవికారవిదూరు ముకుందుఁ జూచి బో
రన నరవిందనందనపురందరచంద్రకళాధరామృతా
శనముఖు లర్థి లేచి యతిసంభ్రమ మొప్ప 'నమో నమో దయా
వననిధయే' యటంచు ననివారణ మ్రొక్కిరి భక్తియుక్తులై. 167

వ. అట్లు కృతప్రణాము లైనయనంతరంబ. 168

ఉ. ఆనలినాయతాక్షునియనంతపరాక్రమదుర్నిరీక్షతే
జోనిహతస్వదీప్తు లగుచుఁ నుతి సేయ నశక్తులై భయ
గ్లాని వహించి బాష్పములు గ్రమ్మఁగ గద్గదకంఠులై తనుల్
మ్రానుపడంగ నవ్విభునిమన్ననఁ గైకొని యెట్టకేలకున్. 169

దక్షాదులు విష్ణువును స్తుతించుట.

వ. నిటలతటఘటితకరపుటులై యమ్మహాత్మునియపారమహిమం బెఱింగి నుతియింప శక్తులు గాక యుండియుఁ గృతానుగ్రహవిగ్రహుం డగుటం జేసి తమతమ మతులకు గోచరించినకొలంది నుతియింపఁ దొడంగి రందు గృహీతంబు లగు పూజాద్యుపచారంబులు గలిగి బ్రహ్మాదులకు జనకుండును సునందనందాదిపరమ భాగవతజనసేవితుండును యజ్ఞేశ్వరుండును నగుభగవంతుని శరణ్యునిం గాఁ దలంచి దక్షుం డిట్లనియె దేవా నీవు స్వస్వరూపంబునం దున్న యప్పు డుపర తంబులు గాని రాగాద్యఖిలబుద్ధ్యవస్థలచే విముక్తుండవును నద్వితీయుండవును జిద్రూపకుండవును భయరహితుండవును నై మాయం దిరస్కరించి మఱియు నామాయ ననుసరించుచు లీలామానుషరూపంబుల నంగీకరించి స్వతంత్రుండ వయ్యును మాయాపరతంత్రుండ వై రాగాదియుక్తుండునుం బోలె రామకృ ష్ణాద్యవతారంబులఁ గానంబడు చుందువు గావున నీలోకంబులకు నీవ యీ శ్వరుండ వనియు నితరు లైనబ్రహ్మరుద్రాదులు భవన్మాయావిభూతులగుటం జేసి లోకంబులకు నీశ్వరులు గా రనియును భేదదృష్టి గలనన్ను రక్షింపు మీవిశ్వ కారణు లైనఫాలలోచనుండును బ్రహ్మయు దిక్పాలురును సకలచరాచరజంతు వులును నీవ భవద్వ్యతిరిక్తంబు జగంబున లే దని విన్నవించినం దదనంతరంబ ఋత్విగ్జనంబు లి ట్లనిరి. 170

సీ. వామదేవునిశాపవశమునఁ జేసి కర్మానువర్తులము మే మైనకతన
బలసి వేదప్రతిపాద్యధర్మోపలక్ష్యం బైనయట్టిమఖంబునందు
దీపింప నింద్రాదిదేవతాకలితరూపవ్యాజమునఁ బొంది పరఁగునిన్ను
యజ్ఞస్వరూపుండ వని కాని కేవల నిర్గుణుండవు నిత్యనిర్మలుఁడవు

తే. నరయ ననవద్యమూర్తివి నైననీదు, లలితతత్త్వస్వరూపంబుఁ దెలియఁజాల
మయ్య మాధవ గోవింద హరి ముకుంద, చిన్మయాకార నిత్యలక్ష్మీవిహార. 171

వ. సదస్యు లి ట్లనిరి. 172

సీ. శోకదావాగ్నిశిఖాకులితంబు పృథుక్లేశఘనదుర్గదుర్గమంబు
దండధరక్రూరకుండలిశ్లిష్టంబు పాపకర్మవ్యాఘ్రపరివృతంబు
గురుసుఖదుఃఖకాకోలపూరితగర్త మగుచు ననాశ్రయ మైనయట్టి
సంసారమార్గసంచారులై మృగతృష్ణికలఁ బోలువిషయసంఘము నహమ్మ
తే. మేతిహేతుక దేహనికేతనములు, నయి మహాభారవహు లైనయట్టిమూఢ
జనము లేనాఁట మీపదాబ్జములు గానఁ, జాలువారలు భక్తప్రసన్న దేవ. 173

వ. రుద్రుం డి ట్లనియె. 174
చ. వరద నిరీహ యోగిజనవర్గసుపూజిత నీపదాబ్జముల్
నిరతము నంతరంగమున నిల్పి భవత్సదనుగ్రహాదిక
స్ఫురణఁ దనర్చునన్ను నతిమూఢు లవిద్యులు ము న్నమంగళా
వరణుఁ డటంచుఁ బల్కిన భవన్మతి నే గణియింప నచ్యుతా. 175

వ. భృగుం డి ట్లనియె. 176
మ. అరవిందోదర తావకీనఘనమాయామోహితస్వాంతు లై
పరమం బైనభవన్మహామహిమముం బాటించి కానంగ నో
పరు బ్రహ్మాదిశరీరు లజ్ఞు లయి యోపద్మాక్ష భక్తార్తిసం
హరణాలోకన నన్నుఁ గావఁ దగు నిత్యానందసంధాయి వై. 177

వ. బ్రహ్మ యి ట్లనియె. 178
సీ. తవిలి పదార్థభేదగ్రాహకము లైనచక్షురింద్రియముల సరవిఁ జూడఁ
గలుగునీరూపంబు గడఁగి మాయామయంబగు నసద్వ్యతిరిక్త మగుచు మఱియు
జ్ఞానార్థకారణసత్త్వాదిగుణముల కాశ్రయభూత మై యలరుచున్న
నిరుపమాకారంబు నీకు విలక్షణ మై యుండు ననుచు నే నాత్మఁ దలఁతు
తే. నిర్వికార నిరంజన నిష్కళంక, నిరతిశయ నిష్క్రియారంభ నిర్మలాత్మ
విశ్వసంబోధ్య నిరవద్య వేదవేద్య, ప్రవిమలానంద సంసారభయవిదూర. 179
వ. ఇంద్రుం డి ట్లనియె. 180
మ. దితిసంతానవినాశసాధనసముద్దీప్తాష్టబాహాసమ
న్వితమై యోగిమనోనురాగపద మై వెల్గొందునీదేహ మా
యత మైనట్టిప్రపంచముం బలెను మిథ్యాభూతముం గామి శా
శ్వతముం గా మదిలోఁ దలంతు హరి దేవా దైవచూడామణీ. 181

వ. ఋత్విక్పత్ను లి ట్లనిరి. 182
చ. కడఁగి భవత్పదార్చనకుఁ గా నిటు దక్షునిచే రచింపఁగాఁ
బడి శితికంఠరోషమున భస్మము నొంది పరేతభూమి యై
చెడి కడుశాంతమేధమునఁ జెన్నఱి యున్నమఖంబుఁ జూడు మే
ర్పడ జలజాభనేత్రములఁ బావన మై విలసిల్లు నచ్యుతా. 183

వ. ఋషు లి ట్లనిరి. 184

మ. అనఘా మాధవ నీవ మావలెనె కర్మారంభివై యుండియున్
విను తత్కర్మఫలంబు వొంద వితరుల్ విశ్వంబునన్ భూతికై
యనయంబున్ భజియించునిందిర గరం బర్థిన్ నినుం జేరఁ గై
కొన వే మందుము నీచరిత్రమునకున్ గోవింద పద్మోదరా. 185

వ. సిద్ధు లి ట్లనిరి. 186

చ. హరి భవదుఃఖభీషణదవానలదగ్ధతృషార్త మన్మనో
ద్విరదము శోభనంబును బవిత్రము నైనభవత్కథాసుధా
సరిదవగాహనంబునను సంసృతితాపము వాసి క్రమ్మఱం
దిరుగదు బ్రహ్మముం గనినధీరునిభంగిఁ బయోరుహోదరా. 187

వ. యజమాని యగుప్రసూతి యి ట్లనియె. 188

చ. కరచరణాదికాంగములు గల్గియు మస్తము లేని మొండెముం
బరువడి నొప్ప కున్నగతిఁ బంకజలోచన నీవు లేనియ
ధ్వరము ప్రయాజులం గలిగి తద్దయు నొప్పక యున్న దీయెడన్
హరి యిటు నీదురాక శుభ మయ్యె రమాధిప మమ్ముఁ గావవే. 189

వ. లోకపాలకు లి ట్లనిరి. 190

సీ. దేవాదిదేవ యీదృశ్యరూపం బగుసుమహితవిశ్వంబుఁ జూచుప్రత్య
గాత్మభూతుండ వైనట్టినీవు నసత్ప్రకాశరూపంబు లై గలుగుమామ
కేంద్రియంబులచేత నీశ్వర నీమాయ నొందించి పంచభూతోపలక్షి
తం బగుదేహివిధంబునఁ గానంగఁబడుదువు గాని యేర్పడినశుద్ధ
తే. సత్త్వగుణయుక్త మైనభాస్వత్స్వరూప,ధరుఁడవై కానఁబడవుగా పరమపురుష
యవ్యయానంద గోవింద యట్లుగాన,యెనయ మాజీవనము లింక నేమిసెలవు.

వ. యోగీశ్వరు లి ట్లనిరి. 192

సీ. విశ్వాత్మ నీయందు వేఱుగా జీవులఁ గనఁ డెవ్వఁ డట వానికంటెఁ బ్రియుఁడు
నీకు లేఁ డయినను నిఖిలవిశ్వోద్భవస్థితివిలయంబులకతన దైవ
సంగతి నిర్భిన్నసత్త్వాదిగుణవిశిష్టాత్మీయమాయచే నజభవాది
వివిధభేదము లొందుదువు స్వస్వరూపంబునం దుండుదువు వినిహతవిమోహి
తే. వగుచు నుండువు గద ని న్ననన్యభక్తి,భృత్యభావంబు దాల్చి సంప్రీతిఁ గొల్చు
మమ్ము రక్షింపవే కృపామయ రమేశ, పుండరీకాక్ష సంతతభువనరక్ష. 193

వ. శబ్దబ్రహ్మ యి ట్లనియె. 194

చ. హరి భవదీయతత్త్వము సమంచితభక్తి నెఱుంగ నేను నా
సరసిజసంభవాదులును జాలము సత్త్వగుణాశ్రయుండవున్
బరుఁడవు నిర్గుణుండవును బ్రహ్మము నై తగునీకు నెప్డు నిం

దఱిముఁ జతుర్విధార్థఫలదాయక మ్రొక్కెద మాదరింపవే. 195

వ. అగ్నిదేవుం డిట్లనియె. 196

మ. హవరక్షాచరణుండ వై నెగడు దీ వయ్యగ్నిహోత్రాదిపం
చవిధంబుల్ వఱలె మంత్రపంచకసుసృష్టం బై తగం బొల్చునా
హవరూపం బగునీకు మ్రొక్కెదను నీయాజ్ఞన్ భువిన్ హవ్యముల్
సవనవ్రాతములన్ వహింతు హరి యుష్మత్తేజముం బూనుచున్. 197

వ. దేవత లిట్లనిరి. 198

మ. మును కల్పాంతమునందుఁ గుక్షి నఖిలంబుల్ దాఁచి యేకాకి వై
జనలోకోపరిలోకవాసులును యుష్మత్తత్త్వమార్గంబు చిం
తనముం జేయఁ బయోధియందు నహిరాట్తల్పంబునం బవ్వళిం
చిననీరూపము నేఁడు సూపితివి లక్ష్మీనాథ దేవోత్తమా. 199

వ. గంధర్వు లిట్లనిరి. 200

మ. హరపంకేజభవామరాదులు మరీచ్యాదిప్రజానాథు లో
యరవిందాక్ష రమాహృదీశ భవదీయాంశాంశసంభూతు లై
పరఁగం దావకలీలకై నెగడునీబ్రహ్మాండముల్ దేవ యీ
శ్వర నీ కే మతిభక్తి మ్రొక్కెదము దేవాధీశ రక్షింపుమా. 201

వ. విద్యాధరు లిట్లనిరి. 202

సీ. నలినాక్ష విను భవన్మాయావశంబున దేహంబు దాల్చి తద్దేహమందు
నాత్మ నహమ్మమేత్యభిమానమును బొంది పుత్రజాయాగృహక్షేత్రబంధు
ధనపశుముఖవస్తుతతులసంయోగవియోగదుఃఖంబుల నొందుచుండు
ధృతివిహీనుఁడు నసద్విషయాతిలాలసుఁ డతిదుష్టమతియు నైనట్టివాఁడు

తే. దవిలి భవదీయగుణసత్కథావిలోలుఁ, డయ్యె నేనిని నాత్తమోహంబువలనఁ
బాసి వర్తించు విజ్ఞానపరత గలిగి, చిరదయాకార యిందిరాచిత్తచోర. 203

వ. బ్రాహ్మణజనంబు లిట్లనిరి దేవా యీక్రతువును హవ్యంబును నగ్నియు మంత్రం
బులును సమిద్దర్భపాత్రంబులును సదస్యులును ఋత్విక్కులును దంపతులును
దేవతలును నగ్నిహోత్రంబులును స్వధయు సోమంబును నాజ్యంబును బశు
వును నీవ నీవు దొల్లి వేదమయసూకరాకారంబు ధరియించి దంష్ట్రాదండం
బున వారణేంద్రంబు నళినంబు ధరియించుచందంబున రసాతలగత యైనభూమి
నెత్తితి వట్టియోగిజనస్తుత్యుండవును యజ్ఞక్రతురూపకుండవును నైననీవు పరి
భ్రష్టకర్మల మై కాంక్షించుమాకుం బ్రసన్నుండ వగుము భవదీయనామకీర్తనం
బుల సకలయజ్ఞవిఘ్నంబులు నాశంబు నొందు నట్టినీకు నమస్కరింతుము. 204

క. అని తన్ను సకలజనములు, వినుతించిన హరి భవుండు విఘ్నము గావిం
చినయాఁదక్షునియజ్ఞము, ఘనముగఁ జెల్లించెఁ గొఱఁత గాకుండంగన్. 205

క. సకలాత్ముఁడు దా నగుటను, సకలహవిర్భోక్త యయ్యు జలజాక్షుండుం
బ్రకటస్వభావమున న,య్యకలంకుఁడు దృప్తిఁ బొంది యనె దక్షునితోన్. 206

వ. అనఘా యేనును బ్రహ్మయు శివుండును నీజగంబులకుఁ గారణభూతుల మందు నీశ్వరుండును నుపద్రష్టను స్వయంప్రకాశకుండను నై గుణమయం బయిన యాత్మీయమాయం బ్రవేశించి జననవృద్ధివిలయంబులకు హేతుభూతంబు లగు తత్తత్క్రియోచితంబు లైన బ్రహ్మరుద్రాదినామధేయంబుల నొందు చుండుదు నట్టియద్వితీయబ్రహ్మరూపకుండ నైననాయందు నజభవాదులను భూతగణంబులను మూఢుం డగువాఁడు వేఱుగాఁ జూచు మనుజుండు శరీరంబునకుఁ గరచరణాదులు వేఱుగాఁ దలంపనిచందంబున మద్భక్తుం డగువాఁడు నాయందు భూతజాలంబు భిన్నంబుగాఁ దలంపండు గావున మామువ్వురయందు నెవ్వండు వేఱు సేయ కుండు వాఁడు కృతార్థుం డని యానతిచ్చిన దక్షుండును. 207

క. విను విష్ణు దేవతాకం, బనఁగాఁద్రికపాలకలిత మగునాయాగం
బునఁ దగ నవ్విష్ణునిపద, వనజంబులు పూజ సేసి వారనిభక్తిన్. 208

వ. మఱియును. 209

సీ. అంగప్రధానక యాగంబులను జేసి యమరుల రుద్రుని నర్థిఁ బూజ
సేసి విశిష్టేష్టశిష్టభాగమున నుదవసానకర్మంబుఁ దవిలి తీర్చి
తాను బుత్విక్కులుఁ దగ సోమపులఁ గూడి యవభృథస్నానంబు లాచరించి
కడఁక నవాప్తసకలఫలకాముఁ డై తనరుదక్షునిఁ జూచి ధర్మబుద్ధి

తే. గలిగి సుఖవృత్తిఁ జీవింతు గాక యనుచుఁ
బలికి దివిజులు మునులును బ్రాహ్మణులును
జనిరి నిజమందిరములకు రాజలజనయన
భవులు వేంచేసి రాత్మీయభవనములకు. 210

వ. అంత దాక్షాయణి యయినసతీదేవి పూర్వకళేబరంబు విడిచి హిమవంతునకు మేనకయందు జనియించి విలయకాలంబునం బ్రసుప్తం బయినశక్తి సృష్టికాలంబున నీశ్వరునిఁ బొందుచందంబునఁ బూర్వదయితుం డగురుద్రుని వరియించె నని దక్షాధ్వరధ్వంసకుం డగురుద్రునిచరిత్రంబు బృహస్పతి శిష్యుం డయిన యుద్ధవునకు నెఱింగించె నతండు నాకుం జెప్పె నేను నీకుం జెప్పితి నని మైత్రేయుండు వెండియు విదురున కి ట్లనియె. 211

క. ఈయాఖ్యానముఁ జదివిన, ధీయుతులకు వినినయట్టిధీరుల కైశ్వ
ర్యాయుఃకీర్తులు గలుగును, బాయును దురితములు దొలఁగు భవబంధంబుల్.

వ. అని వెండియు ని ట్లనియె. 213

క. వినుసనకాదులు నారదుఁ,డునుహంసుఁడు నరుణియుఋభుఁడు యతియుఁగమలాసనజులు నైష్ఠికు లనికే,తను లగుటన్ సాఁగ వయ్యెఁ దద్వంశంబుల్. 214

వ. మఱియు నధర్మునకు మృష యనుభార్యయందు దంభుండును మాయ యను నంగనయుం బుట్టి రధర్మసంతానం బగుట వా రిరువురును మిథునం బై రి వారిని సంతానహీనుం డగునిరృతిం గైకొనియె వారలకు లోభుండును నికృతి యను సతియునుం గలిగి మిథునం బయి రామిథునంబునకుఁ గ్రోధుండు హింస యను నంగనయుం బుట్టి మిథునం బయి రామిథునంబునకుఁ గలియు దురుక్తి యనునతివయు జన్మించి దాంపత్యంబు గైకొని రాదంపతులకు భయమృత్యువు లను మిథునంబు గలిగె దానివలన యాతనయు నిరయంబునుం బుట్టిరి వీరలు సంసారహేతు వగునధర్మతరుశాఖ లయి నెగడిరి వీని శ్రేయస్కాముం డగుజనుం డీషన్మాత్రంబు ననువర్తింపం జన దివ్విధంబునం బ్రతిసర్గంబును సంగ్రహంబున వినిపించితి నిప్పుణ్యకథ నెవ్వండేని ముమ్మాటు వినిన నతండు నిష్పాపుం డగు నని చెప్పి మఱియు నిట్లనియె. 215

ధ్రువోపాఖ్యానము.

క. విను నిఖిలభువనపరిపా,లనమున కై చంద్రధరకళాకలితుం డై
వనజజునకు స్వాయంభువ,మను వపు డుదయించెఁ గీర్తిమంతుం డగుచున్.

తే. రూఢి నమ్మనువుకు శతరూపవలన, భూనుతు లగుప్రియవ్రతోత్తానపాదు
లనఁగ నిద్దఱు పుత్త్రు లై రందులోన, భవ్యచారిత్రుఁ డుత్తానపాదునకును. 217

క. వినుము సునీతియు సురుచియు, నను భార్యలు గలరు వారియందును ధ్రువునిం
గనినసునీతియు నప్రియ,యును సురుచియుఁ బ్రియయు నగుచు నున్నట్టియెడన్.

సీ. ఒకనాఁడు సుఖలీల నుత్తానపాదుండు నెఱిఁ బ్రియురా లైన సురుచిగన్న
కొడుకు నుత్తముఁ దనతొడలపై నిడికొని యుపలాలనము సేయుచున్న వేళ
నర్థిఁ దదారోహణాపేక్షితుం డైనధ్రువునిఁ గనుంగొని తివక యాద
రింప కుండుటకు గర్వించి యాసురుచియు సవతిబిడ్డం డైన ధ్రువునిఁ జూచి

తే. తండ్రితొడ నెక్కువేడుక దగిలె నేనిఁ, బూని నాగర్భమున నాఁడు పుట్టకన్య
గర్భమునఁబుట్టికోరఁనఁగల దె నేఁడు, జనకుతొడయెక్కుభాగ్యంబు సవతికొడుక.

క. అది గాన నీ వధోక్షజు, పదపద్మము లాశ్రయింపు పాయక హరి నా
యుదరమునఁ బుట్టఁజేయును, వదలక య ట్లయిన ముదము వడసెద వనఘా.

క. అని యీరీతి నసహ్యవ,చనములు పినతల్లి యపుడు జనకుఁడు వినఁగాఁ
దను నాడినదుర్భాషా,ఘనశరములు మనము నాఁటి కాఱియఁ బెట్టన్. 221

క. తను న ట్లుపేక్ష సేసిన, జనకునికడఁ బాసి దుఃఖజలనిధిలోనఁగన్
మునుఁగుచును దండతాడిత, ఘనభుజగముఁబోలె రోషకలితుం డగుచున్. 222

క. ఘనరోదనంబు సేయుచుఁ, గనుఁగవలను శోకబాష్పకణములు దొరఁగన్
జననికడ కేఁగుటయు నిజ,తనయునిఁ గని యాసునీతి దద్దయుఁ బ్రేమన్. 223

వ. తొడలపై నిడికొని. 224

క. కర మనురక్తిని మోము ని,విరి తద్వృత్తాంత మెల్ల వెలఁదులు నంతః
పురవాసులుఁ జెప్పిన విని, పఱపుగ నిట్టూర్పు లెసఁగ బాష్పాకుల యై. 225

తే. సవతియాడినమాటలు సారెఁదలఁచి,కొనుచుఁ బేర్చినదుఃఖాగ్నిఁ గుములుచుండె
దావపావకశిఖలచేఁ దగిలి కాంతి, వితతిఁ గందినమాధవీలతిక వోలె. 226

వ. అంత నాసునీతి బాలకునిం జూచి తండ్రీ దుఃఖింపకు మని యి ట్లనియె. 227

క. అనఘా యీదుఃఖమునకుఁ, బనిలే దన్యులకు నొలయ బలవంతం బై
తనపూర్వజన్మదుష్కృత, ఘనకర్మము వెంట నంటఁ గా నెవ్వలనన్. 228

వ. కావున. 229

క. పెనిమిటిచేతను బెండ్లా, మని కాదు నికృష్టదాసి యనియును బిలువం
గను జాలనిదుర్భగురా, లనఁ గలనాకుక్షి నుదయ మందినకతనన్. 230

క. నిను నాడినయాసురుచివ,చనములు సత్యంబు లగును సర్వశరణ్యుం
డనఁ గలహరిచరణంబులు, గను జనకునియంక మెక్కఁగా దలఁతేనిన్. 231

వ. కావునం బినతల్లి యైనయాసురుచియాదేశంబున నధోక్షజు నాశ్రయింపు మని
వెండియు ని ట్లనియె. 232

సీ. పరికింప నీవిశ్వపరిపాలనమునకై యర్థి గుణవ్యక్తిఁ దైనయట్టి
నారాయణునిపాదనలినముల్ సేవించి తగ బ్రహ్మ బ్రహ్మపదంబు నొందె
ఘనుఁడు మీతాత యామనువు సర్వాంతరయామిత్వ మగునేక మైనదృష్టిఁ
జేసి యాగముల యజించి తా భౌమసుఖములను దివ్యసుఖముల మోక్ష

తే. సుఖములనుబొందెనట్టియచ్యుతునిఁ బరుని, వితతయోగీంద్రనికరగవేష్యమాణ
చరణసరసిజయుగళు శశ్వత్ప్రకాశు, భక్తవత్సలు విశ్వసంపాద్యు హరిని. 233

వ. మఱియును. 234

క. కరసరసీజగృహీతాం,బురుహాయు నరవిందగర్భముఖగీర్వాణుల్
పరికింపం గలలక్ష్మీ, తరుణీమణిచేత వెదకఁ దగుపరమేశున్. 235

ధ్రువుఁడు నారదోపదేశంబు వడసి తపంబు సేయుట.

వ. నిజధర్మపరిశోభితం బైనయేకాగ్రచిత్తంబున నిలిపి సేవింపు మమ్మహాత్మునికంటె
నీదుఃఖం బపనయించువాఁడన్యుండొక్కరుండు గలండే యని పలికినఁబరమార్థ
ప్రాప్తిహేతుకంబు లైనతల్లివాక్యంబులు విని తన్నుఁ దాన నియమించుకొని
పురంబు వెడలి చనునవసరంబున నారదుండు దద్వృత్తాంతం బెఱింగి
యచ్చటికిం జనుదెంచి యతనిచికీర్షితంబు దెలిసి పాపనాశకరం బైనతనకర
తలంబున నాధ్రువుని శిరం బంటి మానభంగంబునకు సహింపనిక్షత్త్రియుల
ప్రభావం బద్భుతంబు గదా బాలకుం డయ్యుఁ బినతల్లి యాడినదురుక్తులు
చిత్తంబునం బెట్టి చనుచున్నవాఁ డని మనంబున నాశ్చర్యంబు నొంది యో
బాలక సకలసంపత్సమృద్ధం బగుమందిరంబు దెగడి యొంటి యెందు నేఁగెదవు

స్వజనకృతం బగునవమానంబుచే నిను సంతప్తుంగాఁ దలంచెద ననిన ధ్రువుం డి
ట్లనియె సపత్నీమాతృవాగిషుక్షతం బగువ్రణంబు భగవద్ధ్యానయోగరసాయ
నంబున మాపికొందు ననిన విని ధ్రువునికి నారదుం డిట్లనియె. 236

క. విను పుత్రక బాలుఁడ వై, యనయంబును గ్రీడలందు నాసక్తమనం
బునఁ దిరిగెడునిక్కాలం,బున నీ కవమానమానములు లే వెందున్. 237

తే. కాన మనమునఁ దద్వివేకంబు నీకుఁ, గలిగెనేనిని సంతోషకలితులయిన
పురుషు లాత్మీయకర్మవిస్ఫురణఁ జేసి, వితతసుఖదుఃఖము లనుభవింతు రెపుడు.

వ. కావున వివేకంబు గలపురుషుండు దనకుం బ్రాప్తంబు లగుసుఖదుఃఖంబులు
దైవవశంబులుగాఁ దలంచి తావన్మాత్రంబునం బరితుష్టుం డగు నీవును దల్లి
చెప్పినయోగమార్గప్రకారంబున సర్వేశ్వరానుగ్రహంబుఁ బొందెద నంటివేని.

సీ. అనఘాత్మ యోగీంద్రు లనయంబు ధరఁ బెక్కుజన్మంబులందు నిస్సంగమైన
మతిని బ్రయోగసమాధినిష్ఠలఁ జేసి యైనను దెలియ లే రతనిమార్గ
మదిగాన యతఁడు దురారాధ్యుఁ డగు నీకు నుడుగుము నిష్ఫలోద్యోగ మి
గాక నిశ్శ్రేయసకాముఁడ వగుదేనిఁ దండ్రి వర్తించు తత్కాలమందుఁ [బుడు

తే. బూని సుఖదుఃఖములు రెంటిలోన నెద్ధి, దైవవశమునఁ జేకుఱు దానఁ జేసి
డెందమునఁ జాలసంతుష్టి నొందువాఁడు,విమలవిజ్ఞానియన భువివెలయుచుండు.

వ. మఱియు గుణాఢ్యుం డగువానిం జూచి సంతోషించుచు నాభాసుం డగువానిం
జూచి కరుణించుచు సమానునియెడ మైత్రి సలుపుచు వర్తించు చున్నవాఁడు
తాపత్రయాదికంబులం దొఱంగు నని నారదుండు పలికిన విని ధ్రువుం డిట్లని
యె ననఘా యీశమంబు సుఖదుఃఖహతాత్ము లగుపురుషులకు దుర్గమం బని
కృపాయత్తుండ వైననీచేత వినంబడె నట్లయినం బరభయంకరం బగుక్షాత్త్ర
ధర్మంబు నొందినయవినీతుండ నగునేను సురుచిదురుక్తిబాణవినిర్భిన్నహృద
యుండ నగుట మదీయచిత్తంబున శాంతి నిలువదు కావునం ద్రిభువనోత్కృ
ష్టంబు ననన్యాధిష్ఠితంబు నగుపదంబును బొంద నిచ్ఛించిననాకు సాధుమార్గంబు
నెఱింగింపుము నీవు భగవంతుం డగునజునియూరువువలనజనించి వీణా
వాదనకుశలుండ వై జగద్ధితార్థంబు సూర్యుండునుంబోలె వర్తింతు వనిన విని.

క. నారదుఁ డిట్లను ననఘ కుమారక విను నిన్ను మోక్షమార్గంబునకుం
బ్రేరేచినవాఁ డిప్పుడు, ధీరజనోత్తముఁడు వాసుదేవుం డగుటన్. 242

వ. నీవు నమ్మహాత్ముని నజస్రధ్యానప్రణవచిత్తుండ వై భజియింపుము 243

క. పురుషుఁడు దవిలి చతుర్విధ, పురుషార్థశ్రేయ మాత్మఁ బొందెద ననినన్
ధరఁ దత్ప్రాప్తికి హేతువు, హరిపదయుగళంబు దక్క నన్యము గలదే. 244

వ. కావున. 245

క. వరయమునాతటమునఁ దగు, హరిసాన్నిధ్యంబు శుచియు నతిపుణ్యము నై

పరఁగినమధువనమునకును, సరసగుణా చనుము మేలు సమకుఱు నచటన్. 246

క. ఆయమునాతటినీశుభ, తోయములం గ్రుంకి నిష్ఠతో నచ్చట నా
రాయణునకును నమస్కృతు, లాయతమతిఁ జేసి సేయు యమనియమములన్.

వ. మఱియు బాలుండ వగుటం జేసి వేదాధ్యయనాద్యుచితకర్త్వానష్ఠాండ వయ్యు యనుచితంబు లగుకుశాజినంబులం జేసి స్వస్తికప్రముఖాసనంబులం గల్పించికొని త్రివృత్ప్రాణాయామంబులచేతం బ్రాణేంద్రియమనోమలంబు లనుచాంచల్య దోషంబుల హరించి స్థిరం బయినచిత్తంబున. 248

సీ. ఆశ్రితసత్ప్రసాదాభిముఖుండును నిద్ధప్రసన్నాననేక్షణుండు
సురుచిరనాసుండు సుభ్రూయుగుండును సుకపోలతలుఁడును సుందరుండు
హరినీలసంశోభితాంగుండుఁ దరుణుండు నరుణావలోకనోష్ఠాధరుండుఁ
గరుణాసముద్రుండుఁ బురుషార్థనిధియును బ్రణతాశ్రయుండు శోభనకరుండు

తే. లలితశ్రీవత్సలక్షణలక్షితుండు, సర్వలోకశరణ్యుండు సర్వసాక్షి
పురుషలక్షణయుక్తుండుఁ బుణ్యశాలి, యసితమేఘనిభశ్యాముఁ డవ్యయుండు.

వ. మఱియును. 250

సీ. హారకిరీటకేయూరకంకణఘనభూషణుం డాశ్రితపోషణుండు
లాలితకాంచీకలాపశోభితకటిమండలుం డంచితకుండలుండు
మహనీయకౌస్తుభమణిఘృణిచారుగ్రైవేయకుం డానందదాయకుండు
సలలితఘనశంఖచక్రగదాపద్మహస్తుండు భువనప్రశస్తుఁ డజుఁడు

తే. గమ్రసౌరభవనమాలికాధరుండు, హతవిమోహుండు నవ్యపీతాంబరుండు
లలితకాంచననూపురాలంకృతుండు, నిరతిశయసద్గుణుఁడు దర్శనీయతముఁడు.

క. సరసమనోలోచనము, త్కరుఁడును హృత్పద్మకర్ణికానివసితవి
స్ఫురదురునఖమణిశోభిత, చరణసరోజాతుఁ డతులశాంతుఁడు ఘనుఁడున్. 252

వ. అయినపురుషోత్తముం బూజించుచు హృదయగతుండును సానురాగవిలోక నుండును వరదశ్రేష్ఠుండును నగునారాయణు నేకాగ్రచిత్తంబున ధ్యానంబు సేయుచుఁ బరమనివృత్తిమార్గంబున ధ్యాతుం డైనపురుషోత్తమునిదివ్యమంగళ స్వరూపంబు చిత్తంబునం దగిలిన మరల మగుడ నేర దదియునుంగాక యేమంత్రం బేని సప్తవాసరంబులు పఠియించిన ఖేచరులం గనుంగొనుసామర్థ్యంబు గలుగు నట్టిప్రణవయుక్తం బగుద్వాదశాక్షరకలితంబును దేశకాలవిభాగవేది యగుబుధానుష్ఠితంబును నయినవాసుదేవమంత్రంబునం జేసి. 253

సీ. దూర్వాంకురంబుల దూర్వాంకురశ్యాము జలజంబులను జారుజలజనయనుఁ
దులసీదళంబులఁ దులసికాదాముని మాల్యంబులను సునైర్మల్యచరితుఁ
బత్త్రంబులను బక్షిపత్త్రునిఁ గడు వన్యమూలంబులను నాదిమూలఘనుని
నంచితభూర్జత్వగాదినిర్మితవివిధాంబరంబులను బీతాంబరధరుఁ

తే. దనరుభక్తిని మృచ్ఛిలాదారురచిత, రూపములయందుఁ గాని నిరూఢమైన
సలిలములయందుఁగాని సుస్థలములందుఁ, గాని పూజింపవలయు నక్కమలనాభు.

క. ధృతచిత్తుఁడు శాంతుండు ని,యతపరిభాషణుఁడు సుమహితాచారుఁడు వ
ర్ణితహరిమంగళగుణుఁడును,మితవన్యాశనుఁడు నగుచు మెలఁగఁగ వలయున్.

వ. ఉత్తమశ్లోకుం డగుపుండరీకాక్షుండు నిజమాయాస్వేచ్ఛావతారచరితంబుల చేత నచింత్యంబుగా నెద్ది సేయు నద్దియు హృదయగతంబుగా ధ్యానంబుసేయం దగు మఱియుఁ గార్యబుద్ధిం జేసి సేయంబడుపూజావిశేషంబులు వాసుదేవమం త్రంబున సర్వేశ్వరునికి సమర్పింపవలయు నిట్లు మనోవాక్కాయకర్మంబులచేత మనోగతం బగునట్లుగా భక్తియుక్తంబు లయినపూజలచేతఁ బూజింపంబడి సర్వేశ్వరుండు మాయాభిభూతులుగాక సేవించుపురుషులకు ధర్మాదిపురుషార్థం బులలోన నభిమతార్థంబు నిచ్చు విరక్తుం డగువాఁడు నిరంతరభావం బయిన భక్తియోగంబునం జేసి మోక్షంబుకొఱకు భజియించు నని చెప్పిన విని ధ్రువుండు నారదునకుం బ్రదక్షిణపూర్వకంబుగా నమస్కరించి మహర్షిజన సేవ్యం బై సకలసిద్ధుల నొసంగుచు భగవత్పాదసరోజాలంకృతం బైనమధువనం బునకుం జనియె నంత. 256

తే. పద్మభవసూనుఁ డుత్తానపాదుకడకు, నరిగి యారాజుచే వివిధార్చనముల
నందిసంప్రీతుఁడై యున్నతాసనమున,నెలమిఁ గూర్చుండి యాతనివలనుసూచి.

వ. ఇట్లనియె. 258

క. భూనాయక నీ విపుడా, మ్లానాస్యుఁడ వగుచుఁ జాల మదిలోఁ జింతం
బూనుట కేమికతం బన, నానారదుతోడ నాతఁ డనియెన్ మరలన్. 259

క. మునివర వివేకశాలియు, ననఘుఁడు నై దేండ్లబాలుఁ డస్మత్ప్రియనం
దనుఁ డదయుఁడ నగునాచే,తను బరిభవ మొంది చనియెఁ దల్లియుఁ దానున్.

మ. చని యుగ్రాటవిఁ జొచ్చి యచ్చటఁ బరిశ్రాంతుండు క్షుత్పీడితుం
డును సంమ్లానముఖాంబుజుండు ననఘుండున్ బాలకుం డైనమ
త్తనయున్ ఘోరవృకాహిభల్లముఖసత్త్వశ్రేణి భక్షించెనో
యని దుఃఖించెద నాదుచిత్తమున నార్యస్తుత్య యిట్లాటకున్. 261

తే. అట్టియుత్తమబాలు నాయంకపీఠ, మందుఁ గూర్చుండ నీక నిరాకరించి
యంగనాసక్తచిత్తుండ నైనయట్టి, నాదుదౌరాత్మ్యమిది మునినాథచంద్ర. 262

ఉ. నా విని నారదుండు నరనాథున కిట్లను నీకుమారుఁ డా
దేవకిరీటరత్నరుచిదీపితపాదసరోజుఁ డైన రా
జీవదళాక్షరక్షితుఁ డశేషజగత్పరికీర్తనీయకీ
ర్తి విభవప్రశస్తసుచరిత్రుఁడు వానికి దుఃఖ మేటికిన్. 263

ఉ. కావున నమ్మహాత్ముఁడు సుకర్మముచేత సమస్తలోకపా

లావళి కందరానిసముదంచితనిత్యపదంబునం బ్రభు
త్త్రి విలసిల్లఁ జెందుఁ దులసీదళదాము భజించి యాజగ
త్పావనుఁ డైననీసుతుప్రభావ మెఱుంగవు నీవు భూవరా. 264

వ. అదియునుం గాక. 265

క. నీకీర్తియు జగములయం, దాకల్పము నొందఁజేయు నంచితగుణర
త్నాకరుఁ డిట కేతెంచును, శోకింపకు మతనిఁగూర్చి సుభగచరిత్రా. 266

క. అని నారదుండు వలికిన, విని మనమున విశ్వసించి విభుఁడును బ్రియనం
దనుఁ జింతించుచు నాదరమునఁ జూడండయ్యె రాజ్యమును బూజ్యముగన్.

వ. అంత నక్కడ నాధ్రువుండు. 268

క. చని ముందటఁ గనుఁగొనె మధు, వనమును మునిదేవయోగివర్ణితగుణపా
వనమును దుర్భవజలదప, వనమును నిఖిలైకపుణ్యావరభవనంబున్. 269

వ. అట్లు గని డాయం జని యమునానదిం గృతస్నానుం డై నియతుండును సమా
హితచిత్తుండును నై సర్వేశ్వరుని ధ్యానంబు సేయుచుం ద్రిరాత్రత్రిరాత్రం
బుల కొక్కమాఱు కృతకపిత్థబదరీఫలపారణుం డగుచు దేహస్థితి ననుసరించి
యొక్కమాసంబు హరిం బూజించి యంతనుండి యాఱేసిదినంబుల కొక్కపరి
కృతజీర్ణతృణపర్ణాహారుం డగుచు రెండవమాసంబున విష్ణుసమారాధనంబు
సేసి యంతనుండి నవరాత్రంబుల కొకమాఱుదకభక్షణంబు సేయుచు మూఁ
డవమాసంబున మాధవు నర్చించి యంతనుండి ద్వాదశదినంబుల కొకమాఱు
వాయుభక్షణుం డగుచు జితశ్వాసుండై నాలవమాసంబునం బుండరీకాక్షుని
భజియించి యంతనుండి మనంబున నలయక నిరుచ్ఛ్వాసుండై యేకపదంబున
నిలిచి పరమాత్మం జింతించుచు నచేతనం బైనస్థాణువుంబోలె నైదవమాసం
బును జరపె నంత. 270

సీ. సకలభూతేంద్రియాశయ మగుహృదయంబునందు విషయములఁ జెందనీక
మహదాదితత్త్వసమాజములకును నాధారభూతమును బ్రధానపూరు
షేశ్వరుఁ డైనట్టిశాశ్వతబ్రహ్మంబుఁ దన దైనహృదయపద్మమున నిలిపి
హరిరూపమునకంటె నన్యంబు నెఱుఁగక చిత్త మవ్విభునందుఁ జేర్చియున్న

తే. కతన ముల్లోకములు సాలఁ గంపమొందె
వెండియును జేర్చి యయ్యర్భకుండు ధరణి
నొక్కపాదంబు చేర్చి నిల్చున్నవేళఁ
జేర్చి యబ్బాలునంగుష్ఠపీడఁ జేసి. 271

తే. వసుమతీతల మర్ధము వంగఁ జొచ్చె, భూరిమదదుర్నివారణవారణేంద్ర
మెడమఁ గుడినొరగఁగ నడుగడుగునకును, జలన మొందుచు నడఁగెడుకలముఁ
[బోలె.

చ. అతఁడు ననన్యదృష్టిని జరాచరదేహశరీరధారణా

స్థితి గలయీశునందుఁ దనజీవితముఁ ఘటియింపఁజేసి యే
కతఁ గనఁ దన్నిరోధమునఁ గైకొని కంపము నొందె నీశ్వరుం
డతఁడు చలింప నిజ్జగము లన్నియుఁ జంచల మయ్యె భూవరా. 273

క. ఆలోకభయంకర మగు, నాలోకమహావిపద్దశాలోకను లై
యాలోకపాలు రందఱు, నాలోకశరణ్యుఁ గాన నరిగిరి భీతిన్. 274

వ. అ ట్లరిగి నారాయణునుద్దేశించి కృతప్రణాములై కరంబులు ముకుళించికొని యి ట్లనిరి. 275

చ. హరి పరమాత్మ కేశవ చరాచరభూతశరీరధారి వై
పరఁగుదు వీవు నిట్టులుగఁ బ్రాణనిరోధ మెఱుంగ మెందు ముం
దిరవుగ దేవదేవ జగదీశ్వర సర్వశరణ్య నీపదాం
బురుహము లర్థిమై శరణు వొందెద మార్తి హరించి కావవే. 276

వ. అని దేవతలు విన్నవించిన నీశ్వరుండు వారల కి ట్లనియె నుత్తానపాదుం డను వానితనయుండు విశ్వరూపుఁడ నయిననాయందుఁ దనచిత్తం బైక్యంబుసేసితపంబు గావించు చుండ దానంజేసి భవదీయప్రాణనిరోధం బయ్యె నట్టిదురత్యయం బైనతపంబు నివర్తింపంజేసెద వెఱవక మీమీనివాసంబులకుం జనుండనియానతిచ్చిన నాదేవతలు నిర్భయాత్ములై యీశ్వరునకుం బ్రణామంబు లాచరించి త్రివిష్టపంబునకుం జనిరి తదనంతరంబ. 277

సీ. హరి యీశ్వరుండు విహంగకులేశ్వరయానుఁడై నిజభృత్యుఁడైనధ్రువునిఁ
గనుఁగొను వేడుక జనియింప నామధువనమున కప్పుడు సని ధ్రువుండు
పరువడి యోగవిపాకతీవ్రం బైనబుద్ధిచే నిజమనోంబురుహముకుళ
మందుఁ దటిత్ప్రభాయతమూర్తి యటఁ దిరోధానంబునను నొంది తత్క్షణంబ

తే. తనపురోభాగమందు నిల్చినను బూర్వ
సమధికజ్ఞాననయనగోచరసమగ్ర
మూర్తిఁ గనుఁగొని సంభ్రమమునను సమ్మ
దాశ్రువులు రాలఁ బులకీకృతాంగుఁ డగుచు. 278

సాక్షాత్కరించినభగవంతుని ధ్రువుండు స్తుతించుట.

తే. నయనముల విభుమూర్తిఁ బానంబుసేయు
పగిదిఁ దనముఖమునను జుంబనము సేయు
లీలఁ దగ భుజములను నాలింగనంబు
సేయుగతి దండవన్నమస్కృతు లొనర్చె 279

వ. ఇట్లు దండప్రణామంబు లాచరించి కృతాంజలి యై స్తోత్రంబుసేయ నిశ్చయించి స్తుతిక్రియాకరణసమర్థుండు గాకయున్నధ్రువునకును సమస్తభూతంబులకు నంతర్యామి యైనయీశ్వరుం డాతనితలం పెఱింగి వేదమయం బయినతనశంఖంబు

ధ్రువునికి శ్రీమన్నారాయణుండు సాక్షాత్కరించుట.

చేతనబ్బాలునికపోలతలంబంటినజీవేశ్వరనిర్ణయజ్ఞుండును భక్తిభావనిష్ఠుండును నగుధ్రువుండు నిఖిలలోకవిఖ్యాతకీర్తి గలయీశ్వరుని భగవత్ప్రీతిపాదితంబు లగుచు వేదాత్మకంబు లైనతనవాక్కుల ని ట్లని స్తుతియించె దేవా నిఖిలశక్తి ధరుండవు నంతఃప్రవిష్టుండవు నైననివు లీనంబు లైనమదీయవాక్యంబులం బ్రాణేంద్రియంబులం గరచరణశ్రవణత్వగాదులను జిచ్ఛక్తిచేఁ గృపం జేసి జీవింపం జేసినభగవంతుండవును బరమపురుషుండవును నైననీకునమస్కరింతు నీ వొక్క రుండ వయ్యు మహదాద్యం బైన యీయశేషవిశ్వంబు మాయాఖ్యం బయిన యాత్మీయశక్తిచేతం గల్పించి యందుం బ్రవేశించి యింద్రియంబులందు వసించుచుఁ దత్తద్దేవతారూపంబులచే నానాప్రకారంబుల దారువులం దున్నవహ్నిచందంబునం బ్రకాశింతు వదియునుం గాక. 280

చ. వరమతి నార్తబాంధవ భవద్ఘనబోధసమేతుఁ డై భవ
చ్చరణముఁ బొందినట్టివిధిసర్గము సుప్తజనుండు బోధమం
దరయఁగఁ జూచురీతిఁ గనునట్టిముముక్షుశరణ్య మైననీ
చరణములం గృతజ్ఞుఁ డగుసజ్జనుఁ డెట్లు దలంప కుండెడున్. 281

సీ. మహితాత్మ మఱి జన్మమరణప్రణాశన హేతుభూతుండవు నిద్ధకల్ప
తరువవు నగునిన్నుఁ దగ నెవ్వరే నేమి పూని నీమాయావిమోహితాత్మ
లగుచు ధర్మార్థకామాదులకొఱకుఁ దా మర్చించుచును ద్రిగుణాభ మైన
దేహోపభోగ్య మై దీపించుసుఖముల నెనయింగ మదిలోన నెంతు రట్టి
తే. విషయసంబంధజన్య మై వెలయుసుఖము, వారికి నిరయమందును వఱలు దేవ
భూరిసంసారతాపనివారగుణక, థామృతాపూర్ణ యీశ మాధవ ముకుంద.

మ. అరవిందోదర తావకీనచరణధ్యానానురాగోల్లస
చ్చరితాకర్ణనజాతభూరిసుఖముల్ స్వానందకబ్రహ్మమం
దరయన్ లేవఁట దండభృద్భటవిమానాకీర్ణు లై కూలునా
సురలోకస్థులఁ జెప్ప నేల సుజనస్తోమైకచింతామణీ. 283

చ. హరిభజనీయమార్గనియతాత్మకు లై భవదీయమూర్తిపై
వఱలినభక్తియుక్తు లగువారలసంగతిఁ గల్గఁ జేయు స
త్పురుషసుసంగతిన్ వ్యసనదుస్తరసాగర మప్రయత్నతన్
సరసభవత్కథామృతరసంబున మత్తుఁడ నై తరించెదన్. 284

చ. నిరతముఁ దావకీనభజనీయపదాబ్జసుగంధలుబ్ధు లె
వ్వరిమది వొందఁగాఁ గలుగు వారలు తత్ప్రియమర్త్యదేహమున్
అరయఁ దదీయదారతనయాదిసుహృద్గృహబంధువర్గమున్
మఱతురు విశ్వతోముఖ రమాహృదయేశ ముకుంద మాధవా. 285

సీ. పరమాత్మ మర్త్యసుపర్వతిర్యక్సరీసృపద్విజగణాది

సంవ్యాప్తమును సదసద్విశేషంబును గైకొని మహదాదికారణంబు
నైనవిరాడ్విగ్రహంబు నే నెఱుఁగుదుఁ గాని తక్కినసుమంగళము నైన
సంతతసుమహితైశ్వర్యరూపంబును భూరిశబ్దాదివ్యాపారశూన్య
తే. మైన బ్రహ్మస్వరూప మే నాత్మ నెఱుఁగఁ, బ్రవిమలాకార సంసారభయవిదూర
పరమమునిగేయ సంతతభాగధేయ, నలిననేత్ర రమాలలనాకళత్ర. 236

సీ. సర్వేశ కల్పాంతసమయంబునందు నీయఖిలప్రపంచంబు నాహరించి
యనయంబు శేషసహాయుండ వై శేషపర్యంకతలమునఁ బవ్వళించి
యోగనిద్రారతి నుండి నాభీసింధుజస్వర్ణలోకకంజాతగర్భ
మందుఁ జతుర్ముఖు నమరఁ బుట్టించుచు రుచి నొప్పు బ్రహ్మస్వరూపి వైన
తే. నీకు మ్రొక్కెద నత్యంతనియమ మొప్ప, భవ్యచారిత్ర పంకజపత్రనేత్ర
చిరశుభాకార నిత్యలక్ష్మీవిహార, యవ్యయానంద గోవింద హరి ముకుంద. 237

వ. అట్లు యోగనిద్రాపరవశుండ వయ్యును జీవులకంటె నత్యంతవిలక్షణుండ వై యుండుదు వదియె ట్లనిన బుద్ధ్యవస్థాభేదంబున నఖండితం బయి స్వశక్తిం జేసి చూచులోకపాలననిమిత్తంబు యజ్ఞాధిష్ఠాతవు గావున నీవు నిత్యముక్తుండవును బరిశుద్ధుండవును సర్వజ్ఞుండవును నాత్మవును గూటస్థుండవును నాదిపురుషుండవును భగవంతుండవునుగుణత్రయాధీశ్వరుండవును నైవర్తింతువు భాగ్యహీనుం డైనజీవునియందు నీగుణంబులు గలుగవె సర్వేశ్వరునం దేమి విరుద్ధగతు లై వివిధశక్తియుక్తంబు లైనయవిద్యాదులానుపూర్వ్యంబునం జేసి ప్రలీనంబులగుచుండు నట్టివిశ్వకారణంబు నేకంబు ననంతంబు నాద్యంబు నానందమాత్రంబు నవికారంబు నగుబ్రహ్మంబునకు నమస్కరించెద మఱియు దేవా నీవ సర్వవిధఫలం బని చింతించునిష్కాము లయినవారికి రాజ్యాదికామితంబులలోనఁ బరమార్థం బయినఫలంబు సర్వార్థరూపుండ వైనభవదీయపాదపద్మ సేవనంబ యిట్లు నిశ్చితంబ యైనను సకాము లైనదీనులను గోవు వత్సంబును స్తన్యపానంబు సేయించుచు వృకాదిభయంబువలన రక్షించుచందంబునం గామప్రదుండ వై సంసారభయంబువలనం బాపుదు వని యిట్లు సత్యసంకల్పుండును సుజ్ఞానియు నయినధ్రువునిచేత వినుతింపంబడి భృత్యానురక్తుం డైనభగవంతుండు సంతుష్టాంతరంగుం డై యి ట్లనియె. 288

క. ధీరవ్రత రాజన్యకుమారక నీహృదయమందు మసలినకార్యం
బారూఢిగా నెఱుంగుదు, నారయ నది వొంద రాని దైనను నిత్తున్. 289

వ. అది యెట్టిదనిన నెందేని మేధియందుఁ బరిభ్రామ్యమాణగోచక్రంబునుంబోలె గ్రహనక్షత్రతారాగణజ్యోతిశ్చక్రంబు నక్షత్రరూపంబులయినధర్మాగ్నికశ్యపశక్రులును సప్తర్షులును దారకాసమేతు లై ప్రదక్షిణంబు దిరుగుచుండుదు రట్టిదురాపంబును ననన్యాధిష్ఠితంబును లోకత్రయప్రళయకాలంబునందు నశ్వ

రంబు గాక ప్రకాశమానంబును నయినధ్రువక్షితి యనుపదంబు ముందట నిరు వదియాఱువేలేండ్లు సనం బ్రాపింతువు తత్పదప్రాప్తిపర్యంతంబు భవదీయజనకుండు వనవాసగతుం డై నం దద్రాజ్యంబు పూజ్యంబుగా ధర్మమార్గంబున జితేంద్రియుండవై చేయుదువు భవదనుజుం డగునుత్తముండు మృగయార్థంబు వనంబునకుం జని మృతుం డగుం దదన్వేషణార్థంబు తదాహితచిత్త యై తన్మాతయు వనంబునకుం జని యందు దావదహననిమగ్న యగు వెండియు 290

సీ. అనఘాత్మ మఱి నీవు యజ్ఞరూపుం డనఁ దగునన్ను సంపూర్ణదక్షిణంబు
లగుమఖంబులచేత నర్చించి సత్యంబు లగునిహసౌఖ్యంబు లనుభవించి
యంత్యకాలమున న న్నాత్మఁ దలంచుచు మఱి సర్వలోకనమస్కృతమును
మహిఁ బునరావృత్తిరహితంబు సప్తర్షిమండలోన్నత మగుమామకీన

తే. పదము దగఁ బొందఁ గలవని పరమపురుషుఁ
డతనియభిలషితార్థంబు లర్థి నిచ్చి
యతఁడు గనుఁగొను చుండంగ నాత్మపురికి
గరుడగమనుఁడు వేంచేసెఁ గౌతుకమున. 291

తే. అంత ధ్రువుఁడునుఁ బంకేరుహాక్షుపాద, కమలసేవోపపాదితఘనమనోర
థములఁ దనరియుఁ దనదుచిత్తంబులోనఁ, దుష్టిఁ బొందక చనియె విశిష్టచరిత.

క. అని మైత్రేయుఁడు ధ్రువుఁ డ, ట్లనయము హరిచేఁ గృతార్థుఁ డైనవిధం బె
ల్లను వినిపించిన విదురుఁడు, విని మునివరుఁ జూచి పలికె వినయం బెసఁగన్.

క. మునినాయక విను కాముక, జనదుష్ప్రాపంబు విష్ణుచరణాంబురుహా
ర్చనమునిజనసంప్రాప్యము, నన గలపంకేరుహాక్షునవ్యయపదమున్. 294

వ. పెక్కుజన్మంబులం గాని పొంద రానిపదంబు దా నొక్కజన్మంబున నే పొంది యుం దనమనంబునం దప్రాప్తమనోరథుండ నని పురుషార్థవేది యైనధ్రువుం డెట్లు దలంచె ననిన మైత్రేయుం డి ట్లనియె. 295

తే. అనఘ పినతల్లి దన్నుఁ బల్కినదురుక్తి
బాణవిద్ధాత్ముఁ డగుచుఁ దద్భాషణములు
చిత్తమందుఁ దలంచుటఁ జేసి ముక్తి
గోరమికి నాత్మలో వగఁ గూరుచుండె. 296

వ. అంత నాధ్రువుండు. 297

చ. అనఘ జితేంద్రియుల్ సుమహితాత్ములు నై నసనందనాదు లెం
దనయము నైకజన్మసముపార్జితయోగసమాధిఁ జేసి యె
వ్వనిచరణారవిందములు వారనిభక్తి నెఱుంగు చుందు రా
ఘనుఁ బరమేశు నీశు నవికారు నమేయు నజయ్యు నాద్యునిన్. 298

వ. ఏను షణ్మాసంబులు భజియించి తత్పాదపద్మచ్ఛాయం బ్రాపించియు భేదదర్శ

నుండ నైతి నక్కటా యిట్టిభాగ్యహీనుండ నైనయేను భవనాశకుం డైనయ
తనిం బొడగనియు నశ్వరంబు లైనకామ్యంబు లడిగితి నిట్టిదౌరాత్మ్యం బెం
దేనిం గలదే తమపదంబులకంటె నున్నతపదంబు నొందుదునో యని సహింపం
జాలనియీదేవతలచేత మదీయమతి గలుషితం బయ్యెం గాక నాఁడు నారదుం
డాడినమాట తథ్యంబయ్యె నతనివాక్యంబు లంగీకరింపక యే నసత్తముండ
నై స్వప్నావస్థలం బొందినవాఁడు దైవికం బైనమాయం జెంది భిన్నదర్శనుం
డగుచుండంబున నద్వితీయుండ నైనను భ్రాత యనుశత్రువుచేఁ బ్రాప్తం బైన
దుఃఖంబు నొంది జగదాత్మకుండును సుప్రసాదుండును భవనాశకుండును నైన
యీశ్వరు నారాధించి తత్ప్రసాదంబు వడసియు నాయుర్విహీనుం డైనరోగికిం
బ్రయోగించునౌషధంబుంబోలె నిరర్థకంబు లై నశ్వరంబు లైనయీకామితం
బులు గోరితి నని వెండియు. 299

మ. ధనహీనుండు నృపాలుఁ జేరి మిగులన్ ధాటిన్ ఫలీకార మి
ష్మని యర్థించినరీతి ముక్తిఫలదుం డైనట్టిపంకేజలో
చనుఁడే చాలఁ బ్రసన్నుఁ డైన నతనిన్ సాంసారికం బర్థిఁ గో
రిననావంటివిమూఢమానసులుఁ ధాత్రిం గల్గిరే యెవ్వరున్. 300

ధ్రువుండు మరల దనపురంబునకు వచ్చుట.

సీ. అని యిట్లు చింతించె ననుచు నమ్మైత్రేయముని విదురునకు నిట్లనియెఁ దండ్రి
కమనీయహరిపాదకమలరజోభిసంస్కృతశరీరులును యాదృచ్ఛికముగ
సంప్రాప్త మగుదాన సంతుష్టచిత్తు లై వఱలుచు నుండుమీవంటివారు
దగ భగవత్పాదదాస్యంబు దక్కంగ నితరపదార్థంబు లెడఁదలందు
తే. మఱచియును గోర నొల్లరు మనుచరిత్ర, తవిలి యిట్లు హరిప్రసాదంబు నొంది
మరలి వచ్చుచు నున్నకుమారువార్తఁ, జారుచే విని యుత్తానచరణుఁ డపుడు.

వ. మనమ్మున నిట్లని తలంచె. 302

క. చచ్చినవారలు క్రమ్మఱ, వచ్చుటయే కాక యిట్టివార్తలు గలవే
నిచ్చలు నమంగళుఁడ నగు, నిచ్చట మఱి నాకు శుభము లేల ఘటించున్.
క. అని విశ్వసింప కుండియు, మనమున నానారదుఁడు గుమారుఁడు వేగం
బున రాఁగలఁ డనుచును బలికినపలుకులు దలఁచి నమ్మి కృతకృత్యుం డై.
క. తనసుతునిరాక సెప్పిన, ఘనునకు ధనములును మౌక్తికపుహారములున్
మనమలర నిచ్చి తనయునిఁ, గనుఁగొనుసంతోష మాత్మఁ గడలుకొనంగన్.
సీ. వలను మీఱినసైంధవంబులఁ బూన్చినకనకరథంబు నుత్కంఠ నెక్కి
బ్రాహ్మణకులవృద్ధబంధుజనామాత్యపరివృతుం డగుచు విస్ఫురణ మెఱసి
బ్రహ్మనిర్ఘోషతూర్యస్వనశంఖకాహళవేణురవము లంగంద చెలఁగ
శిబిక లెక్కియు విభూషిత లై సునీతసురుచు లుత్తముండు నారూఢి నడవ

తే. గరిమ దీపింప నతిశీఘ్రగమన మొప్ప, నాత్మనగరంబు వెలువడి యరుగుచుండి
బలసి నగరోపవనసమీపంబునందు, వచ్చు ధ్రువుఁ గని మేదినీశ్వరుఁడు నంత.

చ. అరదము డిగ్గి ప్రేమ దొలఁకాడ ససంభ్రముఁ డై రమామనో
హరుచరణారవిందయుగళార్చననిర్దళితాఖిలాఘు నీ
శ్వరకరుణావలోకనసుజాతసమగ్రమనోరథుం సుతుం
గరమనురక్తి డాసి పులకల్ ననలొత్తఁ బ్రమోదితాత్ముఁ డై. 307

తే. బిగియఁ గౌఁగిటఁ జేర్చి నెమ్మొగము నివిరి, శిరము మూర్కొని చుబుకంబు సేతఁ బుణికి
యవ్యయానందబాష్పధారాభిషిక్తుఁ, జేసి యాశీర్వదింప నాచిరయశుండు 308

క. జనకునియాశీర్వచనము, లనయముఁ గైకొని ప్రమోది యై తత్పదముల్
దనఫాలతలము సోఁకఁగ, వినతులు గావించి భక్తివిహ్వలుఁ డగుచున్ 309

తే. అంత నాసజ్జనాగ్రణి యైనధ్రువుఁడు, దల్లులకు భక్తి వినతులు దగ నొనర్చి
సురుచికిని మ్రొక్క నర్భకుఁ జూచి యెత్తి, నగుమొగంబున నాలింగనంబు సేసి.

సీ. కరమొప్ప నానందగద్గదస్వరమున జీవింపు మనుచు నాశీర్వదించె
భగవంతుఁ డెవ్వనిపై మైత్రి వాటించు సత్కృపానిరతిఁ బ్రసన్నుఁ డగుచు
నతనికిఁ దమయంత ననుకూలమై యుండు సర్వభూతంబులు సమతఁ బేర్చి
మహిఁ దలపోయ నిమ్నప్రదేశములకు ననయంబుఁ జేరుతోయములపగిదిఁ

తే. గాన ఘను నమ్మహాత్ముని గారవించె, సురుచి పూర్వంబు దలఁపక సుజనచరిత
విష్ణుభక్తులు ధరను బవిత్రులగుట, వారి కలుగరు ధరణి నెవ్వారు మఱియు.

వ. కావున నుత్తముండును ధ్రువుండును బ్రేమవిహ్వలు లగుచు నన్యోన్యాలింగితులై పులకాంకురాలంకృతశరీరులై యానందబాష్పముల నొప్పి రంత సునీతియుఁ దనప్రాణంబులకంటెఁ బ్రియుం డైనసుతు నుపగూహనంబు సేసి తదవయవస్పర్శనంబు చేత నానందంబు నొంది విగతశోక యయ్యె నప్పుడు సంతోషబాష్పధారాసిక్తంబు లై చనుఁబాలునుం గురిసె నంత. 312

సీ. ఉన్నతసంతోష ముప్పతిల్లఁగఁ బౌరజనము లాధ్రువుతల్లి నెనయఁ జూచి
తోడరినభవదీయదుఃఖనాశకుఁ డైన యిట్టితనూజుఁ డెందేనిఁ బెద్ద
కాలంబు క్రిందటఁ గడఁగి నష్టుం డైనవాఁ డిప్డు నీభాగ్యవశముచేతఁ
బ్రతిలబ్ధుఁ డయ్యెను నితఁడు భూమండల మెల్లను రక్షించు నిద్ధమహిమఁ

తే. గమలలోచనుఁ జింతించుఘనులు లోక
దుర్జయం బైనయట్టిమృత్యువును గెల్తు
రట్టిప్రణతార్తిహరుఁ డైనయబ్జనాభుఁ
డర్థి నీచేతఁ బూజితుం డగుట నిజము. 313

వ. అని ప్రశంసించి రట్లు పౌరజనంబులచేత నుపలాల్యమానుండును సంస్తూయమానుండును నగుచు నుత్తానపాదుం డుత్తమసమేతంబుగా ధ్రువుని గజారూఢు

నిం జేసి ప్రహృష్టాంతరంగుం డగుచుఁ బురాభిముఖుం డై చనుదెంచి. 314

సీ. స్వర్ణపరిచ్ఛదస్వచ్ఛకుడ్యద్వారలాలితగోపురాట్టాలకంబు
ఫలపుష్పమంజరీకలితరంభాస్తంభపూగపోతాదివిభూషితంబు
ఘనసారకస్తూరికాగంధజలబంధురాసిక్తవిపణిమార్గాంచితంబు
మానితనవరత్నమయరంగవల్లీవిరాజితప్రతిగృహప్రాంగణంబు
తే. శుభనదీజలకుంభసంశోభితంబు, తండులస్వర్ణలాజాక్షతప్రసూన
ఫలబలివ్రాతకలితవిభ్రాజితంబు, నగుచు సర్వతోలంకృత మైనపురము. 315

వ. ప్రవేశించి రాజమార్గంబునఁ జనుదెంచునప్పుడు 316

మ. హరిమధ్యల్ పురకామినీతతులు సౌధాగ్రంబులందుండి భా
స్వరసిద్ధార్థఫలాక్షతప్రసవదూర్వావ్రాతదధ్యంబువుల్
గరవల్లీమణిహేమకంకణఝణత్కారంబు శోభిల్లఁ జ
ల్లిరి యాభాగవతోత్తమోత్తముని పై లీలాప్రమేయంబుగన్. 317

వ. ఇట్లు వాత్సల్యంబునం జల్లుచు సత్యవాక్యంబుల దీవించుచు సువర్ణపాత్రరచిత మణిదీపనీరాజనంబుల నివాళింపం బౌరజానపదమిత్రామాత్యబంధుజనపరివృతుం డై చనుదెంచి. 318

సీ కాంచనమయమరకతకుడ్యమణిజాలసంచయరాజితసౌధములను
వరసుధాఫేనపాండురరుక్మపరికరోదాత్తపరిచ్ఛదతల్పములను
సురతరుశోభితశుకపికమిథునాళిగానవిభాసితోద్యానములను
సుమహితవైదూర్యసోపానవిమలశోభితజలపూర్ణవాపీచయముల
తే. వికచకహ్లారదరదరవిందకైర, వప్రదీపితబకచక్రవాక రాజ
హంససారసకారండవాదిజలవి,హంగనినదాభిరామపద్మాకరముల. 319

వ. మఱియును. 320

తే. చారుబహువిధవస్తువిస్తార మొప్ప, నంగనాయుక్త మగుచుఁ బెంపగ్గలించి
యర్థిఁ దనకారుజనకుగృహంబు సొచ్చె, నెలమిఁ ద్రిదివంబుసొచ్చు దేవేంద్రుపగిది.

వ. ఇట్లు ప్రవేశించిన రాజర్షి యైనయుత్తానపాదుండు సుతునియాశ్చర్యకరం బైన ప్రభావంబు వినియుం జూచియు మనంబున విస్మయంబు నొంది ప్రజానురక్తుండును బ్రజాసమ్మతుండును నవయౌవనపరిపూర్ణుండును నైనధ్రువుని రాజ్యాభిషిక్తుం జేసి వృద్ధవయస్కుం డై నతన్నుఁ దాన యెఱింగి యాత్మగతిఁ బొంద నిశ్చయించి విరక్తుం డై వనంబునకుం జనియె నంత నాధ్రువుండు శింశుమారప్రజాపతికూఁతు రైనభ్రమి యనుదాని వివాహం బై దానివలనఁ గల్పవత్సరు లను నిద్దఱు గొడుకులం బడసి వెండియు వాయుపుత్రి యైనయిల యనుభార్యయందు నుత్కలనామకుం డైనకొడుకు నతిమనోహర యైనకన్యారత్నంబునుం గనియె

నంతఁ దద్భ్రాత యైనయుత్తముండు వివాహంబు లేకుండి మృగయార్థంబు వనంబున కరిగి హిమవంతంబున యక్షునిచేత హతుం డయ్యె నతనితల్లియుఁ దద్దుఃఖంబున వనంబున కేఁగి యందు గహనదహనంబున మృతిం బొందె ధ్రువుండు భ్రాతృమరణంబు విని కోపామర్ష శోకవ్యాకులితచిత్తుండై జైత్రంబగు రథం బెక్కి యుత్తరాభిముఖుం డై చని హిమవద్ద్రోణియందు భూతగణసేవితంబును గుహ్యకసంకులంబును నైనయలకాపురంబు వొడగని యమ్మహాబాహుండు.

ధ్రువుండు కుబేరానుచరు లైనగుహ్యకులతో యుద్ధము సేయుట.

మ. ఘనశౌర్యోన్నతితోడ సర్వకకుబాకాశంబులందుం బ్రతి
ధ్వను లోలిన్ నిగుడంగ శంఖము మహోద్యల్లీలఁ బూరింపఁ ద
న్నినదంబున్ విని యక్షకాంతలు భయాన్వితాత్మ లై యుగ్రసా
ధను లై యక్షభటుల్ పురిన్ వెడలి రుత్సాహంబు సంధిల్లఁగన్. 323

వ. ఇట్లు వెడలి యాధ్రువునిం దాఁకిన. 324

చ. కరము మహారథుండు భుజగర్వపరాక్రమశాలియున్ ధను
ర్ధరుఁడును శూరుఁ డౌధ్రువుఁడు దన్ను నెదిర్చినయక్షకోటిఁ జె
చ్చెరఁ బదుమూఁడువేల నొకచీరికిఁ గైకొన కొక్కపెట్ట భీ
కరముగ మూఁడుమూఁడు శితకాండములం దగు గ్రువ్వ నేసినన్. 325

ఉ. వారు లలాటముల్ వగిలి వారక సోలియుఁ జేటి యమ్మహో
దారుపరాక్రమప్రకటధైర్యముఁ దత్కరలాఘవంబుఁ బ
ల్మాఱు నుతించుచుం గుపితమానసు లై పదతాడితప్రదు
ష్టోరగకోటివోలెఁ జటులోగ్రభయంకరరోషమూర్తు లై. 326

ఉ. ఆరథికోత్తముం దొడరి యందఱు నొక్కటఁ జుట్టు ముట్టి పెం
పారఁగ బాణషట్కముల నంగములం బగులంగ నేసి వి
స్ఫారగదా శర క్షురిక పట్టిస తోమర శూల ఖడ్గముల్
సారథియుక్తుఁ డైనరథిసత్తముపైఁ గురియించి రేపునన్. 327

వ. అట్లు గురియించిన నతండు. 328

క. పెంపఱి యుండెను ధారా, సంపాతచ్ఛన్న మైనశైలముభంగిన్
గుంపులుగొని యాకసమునఁ, గంపించుచు నపుడు సిద్ధగణములు వరుసన్. 329

క. హాహాకారము లెసఁగఁగ, నోహో యారీతి ధ్రువపయోరుహహితుఁ డు
త్సాహము సెడి యిటుదైత్యస,మూహార్ణవమందు నేఁడు మునిఁగెనె యకటా.

వ. అని చింతించుసమయంబున 331

క. తా మాతని గెలిచితి మని, యామనుజాశనులు వలుక నట నీహార
స్తోమము సమయించుమహో,ద్ధాముం డగుసూర్యుఁబోలి తద్దయుఁ దోఁచెన్.

వ. అట్లు దోఁచిన. 333

మ. అరిదుర్గక్షావహ మైన కార్ముకము శౌర్యస్ఫూర్తితోఁ దాల్చి భీ
కరబాణావళిఁ బింజపింజ గఱవంగా నేసి ఝంఝానిలుం
డురుమేఘావళిఁ బాఱఁదోలుగతి నత్యుగ్రాహితక్రూరబం
ధురశస్త్రావళి రూపుమాపె విలసద్దోర్లీల సంధిల్లఁగన్. 334

చ. మఱి యపు డమ్మహాత్ముఁ డసమానబలుండు మహోగ్రబాణముల్
గఱి గఱిఁ దాఁక నేసి భుజగర్వ మెలర్ప విరోధిమర్మముల్
పఱియలు సేసి యంగములు భంగము నొందఁగఁ జేసె వ్రేల్మిడిన్
గిఱికొని పర్వతంబుల నొగిం దెగఁగొట్టెడునింద్రు కైవడిన్. 335

వ. అయ్యవసరంబున. 336

చ. అలఘుచరిత్రుఁ డమ్మనుకులాగ్రణిచే వికలాంగు లైనవా
రల సకిరీటకుండలవిరాజితమస్తకకోటిచే సము
జ్జ్వలమణికంకణాంగదలసద్భుజవర్గముచేత సంగర
స్థల మతిరమ్య మై తనరె సంచితవీరమనోహరాకృతిన్. 337

వ. అంత హతశేషులు. 338

క. వరబలుఁ డగుమనుమనుమని, శరసంఛిన్నాంగు లగుచు సమరవిముఖు లై
హరిరాజముఁ గని పఱచెడు, కరిబృందముఁబోలెఁ జనిరి కళవళపడుచున్. 339

క. అప్పుడు రాక్షసమాయలు, గప్పిన ధ్రువుఁ డసురవరులకార్యం బెఱుఁగం
జొప్పడక వారిఁ బొడగన, దెప్పర మడుగుటయు సారథిం గని యంతన్. 340

క. తలపోయఁగ భువి మాయా,వులకృత్యం బెఱుఁగ నెవరు వోలుదు రనుచుం
బలుకుచుఁ దత్పురిఁ జొరఁగాఁ, దలఁపఁగ నది గాన రాక తద్దయు మానెన్.

వ. అట్లు పురంబున కరుగుట మాని చిత్రరథుం డైనయాధ్రువుండు సప్రయత్నుం
డయ్యును బరప్రతియోగశంకితుం డై యుండె నయ్యెడ మహాజలధిఘోషంబు
ననుకరించుశబ్దంబు వినంబడె నంత సకలదిక్తటంబుల వాయుజనితం బయినరజః
పటలంబు దోఁచెఁ దత్క్షణంబ యాకాశంబున విస్ఫురత్తటిత్ప్రభాకలితగర్జారవ
యుక్తమేఘంబు లమోఘంబు లై భయంకరాకారంబు లై తోఁచె నంత. 342

మ. అనయంబున్ ధ్రువుమీఁద దైత్యకృతమాయాజాల మట్లేచి బో
రన మస్తిష్కపురీషమూత్రఫలదుర్గంధాస్థిమేదశ్శరా
సన నిస్త్రింశ శరాసి తోమర గదా చక్ర త్రిశూలాదిసా
ధనభూభృద్భుజగావళిం గురిసె నుద్దండక్రియాలోలతన్. 343

వ. మఱియు మత్తగజసింహవ్యాఘ్రసమూహంబులును నూర్మిభయంకరంబై సర్వ
తఃప్లవనం బయినసముద్రంబును గానంబడియె వెండియుం గల్పాంతంబునందుం
బోలె భీషణం బైనమహాహ్రదంబునుం దోఁచె నివ్విధంబున నానావిధంబులు
ననేకంబులు నవిరళభయంకరంబులు నయినయసురమాయలు క్రూరప్రవర్తను

లగుయక్షులచేత సృజ్యమానంబు లై యడరె నాసమయంబున. 344

క. అనయంబును నయ్యక్షుల, ఘనమాయ నెఱింగి మునినికాయము వరుస
మనుమనుమని మను మను మని, మనమునఁ దలఁచుచును దత్సమక్షంబునకున్.

వ. చనుదెంచి యాధ్రువుం గని యిట్లనిరి. 346

సీ. అనఘాత్మ లోకు లెవ్వనిదివ్యనామంబు సమత నాకర్ణించి సంస్మరించి
దుస్తరం బైనమృత్యువు నైన సుఖవృత్తిఁ దరియింతు రట్టియీశ్వరుఁడు పరుఁడు
భగవంతుఁడును శార్ఙ్గపాణియు భక్తజనార్తిహరుండును నైనవిభుఁడు
భవదీయవిమతులఁ బరిమార్చుఁ గా కని పలికిన మునులసంభాషణములు

తే. విని కృతాచమనుండయి మావిభునిపాద
కమలముఁ దలంచి రిపుభయంకరమహోగ్ర
కలితనారాయణాస్త్రంబుఁ గార్ముకమునఁ
బూనఁ దడవఁ దదీయసంధానమునను. 347

తే. కడఁగి గుహ్యకమాయాంధకార మపుడు, వెరవుసెడి దవ్వుదవ్వుల విరిసిపోయె
విమల మైనవివేకోదయమునఁజేసి, సమయురాగాదికంబులసరణి నంత. 348

మ. వరనారాయణదేవతాస్త్రభవదుర్వారప్రభాహేమపుం
ఖరుచిస్ఫారమరాళరాజసితపక్షస్ఫారధారాపత
చ్ఛరసాహస్రము లోలి భీషణవిపక్షశ్రేణి పై వ్రాలె భీ
కరరావంబునఁ గానఁ జొచ్చు శిఖిసంఘాతంబుచందంబునన్. 349

వ. అ ట్లేసిన. 350

చ. ఖరనిశితప్రదీప్తఘనకాండపరంపరవృష్టిచేఁ బోరిం
బొరి వికలాంగు లై యడరి పుణ్యజనుల్ పృథుహేతిపాణు లై
గరుడునిఁ జూచి భూరిభుజగప్రకరంబు లెదిర్చి పేర్చి చె
చ్చెర నడ తెంచుచందమునఁ జిత్రరథుం బలు పూని తాఁకినన్. 351

ఉ. వారలఁ జండతీవ్రశరవర్గముచేత నికృత్తపాదజం
ఘోరుశిరోధరాంబకకరోదరకర్ణులఁ జేసి యోగి పం
కేరుహమిత్రమండలసకృద్భిద నెట్టిపదంబుఁ జెందు నా
భూరిపదంబునం బెలుచఁ బొందఁగఁ బంపె భుజావిజృంభి యై 352

వ. ఇవ్విధంబున నాచిత్రరథుం డగుధ్రువునిచేత నిహన్యమానులును నిరపరాధులు
ను నయినగుహ్యకులం జూచి యతనిపితామహుం డైనస్వాయంభువుండు ఋషి
గణపరివృతుం డై చనుదెంచి ధ్రువునిం జూచి యిట్లనియె వత్సా నిరపరాధు లైన
యీపుణ్యజనుల నెట్టిరోషంబున వధియించితి వట్టినిరయహేతు వైనరోషంబు
సాలు భ్రాతృవత్సల భ్రాతృవధాభితప్తుండ వై కావించునీయత్నంబుదుగుమని.

క. అనఘా మనుజులకున కీది, యనుచితకర్మంబ యొకనికై పెక్కండ్రి
ట్లని మొనఁ ద్రుంగిరి యిది నీ, కనయంబును వలవ దుడుగుమయ్య కుమారా.

వ. అదియునుం గాక దేహాభిమానంబునం బశుప్రాయు లై భూతహింస గావించుట
హృషీకేశానువర్తు లైనసాధువులకుం దగదు నీవు సర్వభూతంబుల నాత్మభా
వంబునఁ దలఁచి సర్వభూతావాసుండును దురారాధ్యుండును నైనవిష్ణునిపదం
బులఁ బూజించి తత్పరమపదంబును బొందితి వట్టిభగవంతునిహృదయంబున నను
ధ్యాతుండవు భాగవతులచిత్తంబులకును సమ్మతుండవు మఱియు సాధువర్త
నుండ వన నొప్పునీ వీపాపకర్మం బెట్లు సేయ సమకట్టితి వేపురుషుం డైన నేమి
మహాత్ములయందుఁ దితిక్షయు సములయందు మైత్రియు హీనులయందుఁ గృప
యు నితరంబు లగుసమస్తజంతువులయందు సమత్వంబును గలిగి వర్తించు
వానియందు సర్వాత్మకుం డైనభగవంతుండు ప్రసన్నుం డగు నతండు ప్రస
న్నుం డయిన వాఁడు ప్రకృతిగుణంబులం బాసి లింగశరీరభంగంబు గావించి
బ్రహ్మానందంబునుం బొందు నదియునుం గాక కార్యకారణసంఘాతరూపం బైన
విశ్వం బీశ్వరునందు నయస్కాంతసన్నిధానంబు గలిగినలోహంబుచందంబున
వర్తించు నందు సర్వేశ్వరుండు నిమిత్తమాత్రంబుగాఁ బరిభ్రమించు నట్టియీ
శ్వరునిమాయాగుణవ్యతికరంబున నారబ్ధంబు లైనపంచభూతంబులచేత యో
షిత్పురుషవ్యవాయంబువలన యోషిత్పురుషాదిరూపసంభూతి యగు నివ్విధం
బునఁ దత్సర్గంబుఁ దత్సంస్థానంబుఁ దల్లయంబు నగుచు నుండు నిట్లు దుర్విభా
వ్యం బైనకాలశక్తిం జేసి గుణక్షోభంబున విభజ్యమానవీర్యుండు ననంతుండు
ననాదియు నై జనంబులచేత జనంబులం బుట్టించుచుండుటం జేసి యాదికరుం
డును మృత్యుహేతువు లగుజనంబుల లయంబు నొందించుటం జేసి యంతకరుం
డును ననాది యగుటం జేసి యవ్యయుండును నైనభగవంతుండు జగత్కారణుం
డగుం గావున నీసృష్టిపాలనవిలయంబులకుం గర్తగానివానివడువున దానిఁ జేయు
చుండు నిట్లు మృత్యురూపుండును బరుండును సమవర్తియు నైనయీశ్వరునికి
స్వపక్షపరపక్షంబులు లేవు కర్మాధీనంబు లైనభూతసంఘంబులు రజంబులు మ
హావాయువు ననుసరించుచాడ్పున నస్వతంత్రంబు లగుచు నతని ననువర్తించు
నీశ్వరుండును జంతుచయాయురుపచయాపచయకరణంబులం దస్పృష్టుండును
నగు జీవుండు గర్మబద్ధుం డగుటం జేసి కర్మంబ వానికి నాయురుపచయాపచయం
బులం జేయుచుండు మఱియు సర్వజగత్కర్మసాక్షి యగుసర్వేశ్వరుని. 355

క. కొందఱు స్వభావ మందురు, కొందఱు కర్మం బటండ్రు కొందఱు కాలం
బందురు కొందఱు దైవం, బందురు కొంద ఱొగిఁ గామమండ్రు మహాత్మా.

వ. ఇట్టు లవ్యక్తరూపుండును నప్రమేయుండును నానాశక్త్యుదయహేతుభూతుం
డును నైనభగవంతుండు సేయుకార్యంబులు బ్రహ్మరుద్రాదు లెఱుంగ రఁట

యతనితత్త్వంబు నెవ్వ రెఱుంగ నోపుదు రది గావున బుత్త్రా యి ట్లుత్పత్తి స్థితిలయంబులకు దైవంబు కారణం బై యుండ నీధనదానుచరులు భవదీయ భ్రాతృహంత లగుదురే భూతాత్మకుండు భూతేశుండు భూతభావనుండు సర్వేశ్వరుండుఁ బరాపరుండు నగునీశుండ మాయాయుక్తుండై స్వశక్తిచే సృష్టిస్థితి లయంబులం జేయు నైన నహంకారంబునం జేసి గుణకర్మంబులచే నస్పృశ్యుం డగుచు వర్తించు నదియునుం గాక యీప్రజాపతులు విశ్వసృణ్నామంబుల నియంత్రితులై ముకుఁ బ్రాళ్లు వెట్టినపశువులుంబోలె నెవ్వనియాజ్ఞాధీనకృత్యులై వర్తింతు రట్టిదుష్టజనమృత్యువును సుజనామృతస్వరూపుండును సర్వాత్మకుండును జగత్పరాయణుండును నైనయీశ్వరుని సర్వప్రకారంబుల శరణంబుఁ బొందు మదియునుం గాక. 357

సీ. అనఘాత్మ నీవు పంచాబ్దవయస్కుండ వై పినతల్లి నిన్నాడినట్టి
మాటల నిర్భిన్నమర్ముండ వగుచును జనయిత్రి దిగనాడి వనము కేఁగి
తప మాచరించి యచ్యుతుభక్తి నీశ్వరుఁ బూజించి మహితవిభూతి మెఱసి
రమణఁ ద్రిలోకోత్తరం బైనపదమును బొందితి వది గాన భూరిభేద
తే. రూప మైనప్రపంచంబు రూఢి నేమ,హాత్మునందుఁ బ్రతీతమై యలరు నట్టి
యగుణుఁ డద్వితీయుండును నక్షరుండు,నైనయీశ్వరుఁ బరమాత్మునను దినంబు.

సీ. కైకొని శుద్ధంబు గతమత్సరంబును నమలంబు నగుహృదయంబునందు
సొలవ కన్వేషించుచును బ్రత్యగాత్ముండు భగవంతుఁడును బరబ్రహ్మమయుఁడు
నానందమాత్రుండు నవ్యయుఁ డుపపన్నసకలశక్తియుతుండు సగుణుఁ డజుఁడు
నయినసర్వేశ్వరునం దుత్తమం బైనసద్భక్తిఁ జేయుచు సమత నొప్పి
తే. రూఢి సోహమ్మమేతిప్రరూఢమగుచు, ఘనత కెక్కినవిద్యయఁ గ్రంథి నీవు
ద్రెంచి వైచితి కావున ధీవరేణ్య, సర్వశుభహాని యైనరోషంబు వలదు 359

క. విను రోషహృదయు చేతను, ననయము లోకము నశించు నౌషధములచే
ఘనరోగములు నశించిన, యనువున నది గాన రోష మడఁపు మహాత్మా. 360

తే. అనఘ నీదుసహోదరహంతలనుచుఁ, బెనఁచి యీపుణ్యజనులఁ జంపితి కడంగి
పరఁగ నిదియె సదాశివభ్రాత యైన, యర్థవిభునకు నపరాధ మయ్యెఁ గాన.

క నతినుతులచేత నీ విపు, డతనిఁ బ్రసన్నునిఁగఁ జేయుమని మనువు దయా
మతిఁ జెప్పి ధ్రువునిచే సత్కృతుఁడై నయ మొప్పఁ జనియె బుషియుక్తుండై.

వ. అంత. 363

తే. యక్షచారణసిద్ధవిద్యాధరాది, జనగణస్తూయమానుఁ డై ధనదుఁ డంతఁ
బుణ్యజనవైశసనివృత్తు భూరిరోష, రహితుఁ డై నట్టిధ్రువునిఁ జేరంగ వచ్చె.

సీ. చను దెంచి వెసఁగృతాంజలి యైనధ్రువుఁజూచి తీవుటనిట్లనియె క్షత్త్రియకుమార
తగ భవదీయపితామహాదేశంబునను దుస్త్యజం బైనఘనవిరోధ

ముడిగితి వటు గాన యొనరంగ విపుడు నీయందుఁ బ్రసన్నుండనైతి భూత
జననలయంబుల కనయంబుఁ గాలంబు కర్త యై వర్తించుఁ గాన యుష్మ
తే. దనుజుఁ జంపినవార లీయక్షవరులు, గారు తలపోయ నీయక్షగణము నిట్లు
నెఱి వధించినవాఁడవు నీవుగావు, వినుతగుణశీల మాటలు వేయునేల 365
వ అదియునుంగాక యేబుద్ధిం జేసి కర్మసంబంధదుఃఖాదికంబులు దేహాత్మానుసంధా
నంబునం జేసి సంభవించు నట్టియహంత్వ మ్మనునపారజ్ఞానంబు స్వప్నమందుం
బోలెఁ బురుషునకుం దోఁచు నది గావున సర్వభూతాత్మవిగ్రహుండును నధోక్ష
జుండును భవచ్ఛేదకుండును భజనీయపాదారవిందుండును ననంతామేయశక్తి
యుక్తుండును గుణమయి యగునాత్మమాయచే విరహితుండును నైనయీశ్వ
రుని సేవింపుము నీకు భద్రం బయ్యెడు భవదీయమనోగతం బైనవరంబుఁ
గోరుము నీ వంబుజనాభపాదారవిందసేవనంబుఁ దిరంబుగఁ జేయుదు వని
యెఱుంగుదు ననిన రాజరాజుచేత నట్లు మహామతియు భాగవతోత్తముండు
నైనధ్రువుండు ప్రేరింపంబడి యేహరిస్మరణంబుచేత నప్రయత్నంబున దురత్య
యం బైనయజ్ఞానంబుఁ దరియింతు రట్టిహరిస్మరణం బచలితం బగున ట్లొసంగు
మని యడిగిన నట్లకాక యని యంగీకరించి యంతం గుబేరుండు సంప్రీతచిత్తుం
డయి ధ్రువునికి శ్రీహరిస్మరణం బట్ల యనుగ్రహించి యంతర్ధానంబు నొందె
నంత ధ్రువుండు యక్షకిన్నరకింపురుషగణసంస్తూయమానవై భవుం డగుచు
నాత్మీయపురంబునకు మరలి చనుదెంచి 366
సీ. గణుతింప భూరిదక్షిణలచేఁ గడునొప్ప యజ్ఞముల్ సేయ నయ్యజ్ఞవిభుఁడు
ద్రవ్యక్రియాదేవతాఫలరూపసత్కర్మఫలప్రదాత యయి యొప్పు
పురుషోత్తముని నర్థిఁ బూజించి మఱియు సర్వోపాధివర్జితుఁ డుత్తముండు
సర్వాత్మకుఁడు నగుజలజాక్షునందుఁ దీవ్రం బై ప్రవాహరూపంబు నైన
తే. భక్తిసలుపుచు నఖిలప్రపంచమందు, నలరఁ దనయందు నున్న మహాత్ముహరిని
జిదచిదానందమయుని లక్ష్మీవరుఁ బరము,నీశ్వరేశ్వరుఁ బొడగనె నిద్ధచరిత.367
వ. ఇట్లు సుశీలసంపన్నుండును బ్రహ్మణ్యుండును ధర్మసేతురక్షకుండును దీనవత్స
లుండు నయి యవని పాలించుధ్రువుండు దన్నుఁ బ్రజలు దండ్రి యని తలంప
నిరువదియాఱువేలేండ్లు భోగంబులచేతం బుణ్యక్షయంబును నభోగంబులైన
యాగాదులచే నశుభక్షయంబునుం జేయుచు బహుకాలంబు దనుకఁద్రివర్గ
సాధనంబుగా రాజ్యంబు సేసి కొడుకునకుఁ బట్టంబుగట్టి యచలితేంద్రియుండై
యవిద్యారచితస్వప్నగంధర్వనగరోపమం బయినదేహాదికం బగువిశ్వంబు
భగవన్మాయారచితం బని యాత్మం దలంచుచు వెండియు. 368
చ. మనునిభుఁ డంత భృత్యజనమంత్రిపురోహితబంధుమిత్రనం
దనపశువిత్తరత్నవనితాగృహరమ్యవిహారశైలవా

రినిధిపరీతభూతలహరిద్విపముఖ్యపదార్థజాలముల్
ఘనమతిచే ననిత్యములు గాఁ దలపోసి విరక్తచిత్తుఁడై. 369

సీ. పురము వెల్వడి చని పుణ్యభూబదరికాఘనవిశాలానదీకలితమంగ
ళాంబుపూరంబుల ననురక్తిమైఁ గ్రుంకి కమనీయపరిశుద్ధకరణుఁ డగుచుఁ
బద్మాసనస్థుఁడై పవనుని బంధించి నెలకొని ముకుళితనేత్రుఁ డగుచు
హరిరూపవైభవధ్యానంబు సేయుచు భగవంతు నచ్యుతుఁ బద్మనేత్రు

తే. నందు సతతంబు నిశ్చలమైనయట్టి
భక్తిఁ బ్రవహింపఁ జేయుచుఁ బరమమోద
బాష్పధారాభిషిక్తుండు భవ్యయశుఁడుఁ
బులకితాంగుండు నగుచు నిమ్ములఁ దనర్చి. 370

వ. మఱియు విగతక్లేశుండును ముక్తలింగుండునునై ధ్రువుండు తన్నుఁ దా మఱచి యుండుసమయంబున దశదిక్కుల నుద్యద్రాకానిశానాయకుండునుంబోలె వెలింగించుచు నాకాశంబుననుండి యొక్కవిమానంబు సనుదేర నందు దేవశ్రేష్ఠులును జతుర్భుజులును రక్తాంబుజేక్షణులును శ్యామవర్ణులును గదాధరులును సువాసులును గిరీటహారాంగదకుండలధరులును గౌమారవయస్కులును నుత్తమశ్లోకకింకరులు నయినవారల నిద్దఱం గని సంభ్రమంబున లేచి మధుసూదనునామంబులు సంస్మరించుచు వారల భగవత్కింకరులం గాఁ దలంచి దండప్రణామంబు లాచరించినం గృష్ణపాదారవిందవిన్యస్తచిత్తుండుఁ గృతాంజలియు వినమితకంధరుండు నైన ధ్రువునిం గనుంగొని పుష్కరనాభభక్తు లైనసునందనందులు ప్రీతియుక్తులై మందస్మితు లగుచు ని ట్లనిరి. 371

ఉ. ఓనృప నీకు భద్ర మగు నొప్పగుచున్నమదీయవాక్యముల్
వీనులయందుఁ జొన్పుము వివేకముతో నయిదేండ్లనాఁడు మే
ధానిధి వై యొనర్చినయుదాత్తతపోవ్రతనిష్ఠచేతఁ దే
జోనయశాలి యైనమధుసూదనుఁ దృప్తి వహింపఁ జేయవే. 372

ఆ. అట్టిశార్ఙ్గపాణి యఖిలజగద్భర్త, దేవదేవుఁ డతులదివ్యమూర్తి
మమ్ముఁ బనుప మేము మాధవపదమున, కర్థి నిన్నుఁ గొనుచు నరుగుటకును.

వ. వచ్చితిమి యేపదంబు నేని సూరిజనంబులు సర్వోత్తమం బని పొందుదురు దేనిఁ జంద్రదివాకరగ్రహనక్షత్రతారాగణంబులు ప్రదక్షిణంబు గాఁ దిరుగు చుండు మఱియు నీదుపితరులచేతను నన్యులచేతను ననధిష్ఠితంబును జగద్వంద్యంబును భక్తజనాతిదుర్జయంబును నయినవిష్ణుపదంబుం బొందుదువు రమ్మిదె విమానశ్రేష్ఠం బుత్తమశ్లోకజనమౌళిమణి యైన శ్రీహరి పుత్తెంచె దీని నెక్క నర్హుండవనిన నురుక్రమప్రియుం డయినధ్రువుండు తన్మధురవాక్యంబులు విని కృతాభిషిక్తుం డయి యచ్చటిమునులకుఁ బ్రణమిల్లి తదాశీర్వాదంబులు గైకొని విమా

నంబునకుం బ్రదక్షిణార్చనంబులు గావించి హరిపార్షదు లైన సునందనందులకు
వందనం బాచరించి భగవద్రూపవిన్యస్తచతురంతఃకరణాదికుం డగుచు విమా
నాధిరోహణంబు గావించుటకు హిరణ్మయరూపంబు ధరియించె నప్పుడు 374

క. సురదుందుభిపణవానక, మురజాదులు మొరసె విరులమునురు గురిసెఁ గి
న్నరగంధర్వులపాటలు, భరితము లై చెలఁగె నపుడు భవ్యచరిత్రా. 375

వ. అట్టిసమయంబున ధ్రువుండు దుర్గమం బగు త్రివిష్టపంబునకు నేఁగువాఁ డగుచు
దీన యగుజననిం దిగనాడి యెట్లు వోవుదు నని చింతించువానిం బార్షదు లవ
లోకించి యగ్రభాగంబున విమానారూఢ యై యేఁగుచున్న జననిం జూపిన సం
తుష్టాంతరంగుం డగుచు. 376

క. జనని సునీతిని మును కనుఁగొని యవల విమాన మెక్కి కొనకొని విబుధుల్
దనమీఁదఁ బుష్పవర్షము, లనయముఁ గురియింప ధ్రువుఁడు హర్షముతోడన్.

క. చని చని వెస గ్రహమండల,మును త్రైలోక్యంబు సప్తమునిమండలముం
ఘనుఁ డుత్తరించి యవ్వలఁ, దన రెడుహరిపదము నొందెఁ దద్దయుఁ బ్రీతిన్.

వ. అది మఱియు నిజకాంతిచేతం ద్రిలోకంబులం బ్రకాశింపం జేయుచు నిర్దయా
గమ్యంబును శాంతులు సమదర్శనులు శుద్ధులు సర్వభూతానురంజనులు నచ్యుత
భక్తబాంధవులు నయినభద్రాచారులకు సుగమ్యంబును నయి గంభీరవేగంబు
ననిమిషంబు నగుజ్యోతిశ్చక్రంబు సమాహితం బై గోగణంబు మేధియందుం
బోలె నెందుఁ బరిభ్రమించుచుండు నట్టియచ్యుతపదంబునుం బొంది విష్ణు
పరాయణుం డైనధ్రువుండు త్రిలోకచూడామణి యై యొప్పుచుండె నప్పుడు
భగవంతుం డైననారదుండు ధ్రువునిమహిమం గనుంగొని ప్రచేతస్సత్త్రంబు
నందు వీణ వాయించుచు. 379

సీ. పతియె దైవంబుగా భావంబులోపలఁ దలఁచుసునీతినందనుతపఃప్ర
భావముక్రియ ధర్మభవ్యనిష్ఠలఁ బొందఁజాలరు బ్రహ్మర్షిజనము లనిన
క్షత్త్రియకుల నెన్నఁగా నేల యెవ్వఁడు పంచసంవత్సరప్రాయమునను
సురుచిదురుక్త్యుగ్రశరభిన్నహృదయుఁ డై మద్వాక్యహితబోధమతిఁ దనర్చి
తే. వనమునకు నేఁగి హరిభక్తివశత నొంది, యజితుఁ డగుహరి దనవశుఁ డై చరింపఁ
జేసి వెసఁ దత్పదంబును జెందె నట్టి,హరిపదంబును బొంద నెవ్వరికిఁ దరము. 380

క. అని పాడె ననుచు విదురున, కనఘుఁడు మైత్రేయుఁ డనియె నంచితభక్తిన్
వినుతోద్దామయశస్కుం, డనఁ గలయాధ్రువునిచరిత మార్యస్తుత్యా. 381

సీ. మహితసత్పురుషసమ్మతమును ధన్యంబు స్వర్గప్రదంబు యశస్కరంబు
నాయుష్కరంబుఁ బుణ్యప్రదాయకమును మంగళకర మఘమర్షణంబు
సౌమనస్యముఁ బ్రశంసాయోగ్యమును బాపహరమును ధ్రువపదప్రాపకంబు
నై యొప్పునీయుపాఖ్యానంబుఁ దగ నీకు నెఱిఁగించితిని దీని నెవ్వఁడేని

తే. దిపుడు శ్రద్ధాగరిష్ఠుఁ డై తీర్థపాద
చరణసరసీరుహద్వయాశ్రయుఁడు నైన
భవ్యచరితు దినాంతప్రభాతవేళ
నలఘుమతిఁ బూర్ణిమామావాస్యలందు మఱియు. 382

తే. ద్వాదశిని పద్మబాంధవవాసరమున, శ్రవణనక్షత్రమున దినక్షయమునందుఁ
బరఁగ సంక్రమణవ్యతీపాతలందు, సభల భక్తిని వినునట్టిసజ్జనులకు. 383

వ. క్లేశనాశంబును మహాప్రకాశంబును నైనభగవద్భక్తియు శీలాదిగుణంబులును గలుగు మఱియుఁ దేజస్కామునకుఁ దేజంబును మనస్కామునకు మనంబును నిష్కామునకుఁ దత్త్వవిజ్ఞానంబును గలుగు దీని వినిపించువారికి దేవతానుగ్రహంబు గలుగు నిట్టియుపాఖ్యానంబు నీ కెఱింగించితి నని మైత్రేయుండు విదురునకుఁ జెప్పినక్రమంబున శుకయోగి పరీక్షిత్తున కెఱింగించినతెఱంగు సూతుండు శౌనకాదులకు వినిపించి వెండియు ని ట్లనియె నట్లు సెప్పినమైత్రేయునిం గని విదురుం డి ట్లనియె 384

సీ. అనఘాత్మ నారదమునిపతి ధ్రువచరిత్రము ప్రచేతసులసత్త్రంబునందు
నర్థిమైఁ గీర్తించె నంటి ప్రచేతసు లన నెవ్వ రెవ్వరితనయు లెట్టి
వంశజుల్ సత్త్ర మెవ్వలనను జేసి రధ్వరమందు నిజకులధర్మశీలు
రగుప్రచేతసులచే యజియింపఁగాఁబడె యజ్ఞపూరుషుఁ డెట్టులచ్యుతాంఘ్రి
తే భక్తియుక్తుఁడు విదితసద్భాగవతుఁడు, దివిరి హరిపాదసేవావిధిప్రయుక్త
దేవదర్శనుఁ డగునట్టిదివ్యయోగి, నారదుం డెట్లు గొనియాడె శౌరికథలు. 385

క. నా కిపు డెఱిఁగింపుము సుశ్లోకునిచరితామృతంబు శ్రోత్రాంజలులం
బైకొని జుఱ్ఱియుఁ దనివిం, గైకొన కున్నది మనంబు గరుణోపేతా. 386

క. అని యడిగిన విదురునిఁ గనుఁగొని మైత్రేయుండు వలికె గొనకొని ధ్రువుఁడుర్వనమునకుఁ జనిన నాతని, తనయుం డగునుత్కలుండు దళితాఘుం డై. 387

సీ. చతురుఁ డాజన్మప్రశాంతుండు నిస్సంగుఁడును సమదర్శనుండును ఘనుండు
నై యాత్మయందు లోకావళి లోకంబులందు నాత్మను జూచు చనఘు మైన
యనుపమయోగక్రియాపావకాదగ్ధకర్మమలాశయకలనఁ బేర్చి
జడునికైవడిఁ జీకుచందంబునను మూఢుపగిది నున్మత్తునిభంగిఁ జెవిటి
తే వడువునను గానఁబడుచు సర్వజ్ఞుఁడై ప్ర,శాంతకీలహుతాశనుసరణిఁ బొల్చి
సతతశాంతంబు సంచితజ్ఞానమయము, నైనబ్రహ్మస్వరూపంబు నాత్మఁ దలఁచి.

క. తనకంటె నితర మొక టెఱుఁ,గనికతమున సార్వభౌమగశ్రీఁ బొందన్
మనమునఁ గోరక యుండుటఁ, గని కులవృద్ధులను మంత్రిగణములు నంతన్.

వ. అతని నున్మత్తునిం గాఁ దెలిసి తదనుజుం డైనవత్సరునికిఁ బట్టంబు గట్టి రావత్సరునికి సర్వార్థి యనుభార్యయందుఁ బుష్పార్ణుండును జంద్రకేతుండును నిషుం

డును నూర్జుండును వసువును జయుండును నన నార్వురుతనయులు గలిగి రందుంబుష్పార్ణుండనువానికిఁ బ్రభయు దోషయు నను నిద్దఱు భార్యలై రందుఁ బ్రభయనుదానికిం బ్రాతర్మధ్యందినసాయంబు లనుసుతత్రయంబును దోష యనుదానికిం బ్రదోషనిశీథవ్యుష్టు లనువారు ముగ్గురును బుట్టి రందు వ్యుష్టుఁ డనువానికిఁ బుష్కరిణి యనుపత్నియందు సర్వతేజుం డనుసుతుండు వుట్టె వానికి నాకూతి యనుమహిషివలనఁ జక్షుస్సంజ్ఞుం డయినమనువు జనియించె వానికి నడ్వల యనుభార్యయందుఁ బురువును గుత్సుండును ద్రితుండును ద్యుమ్నుండును సత్యవంతుండును ఋతుండును వ్రతుండును నగ్నిష్టోముం డును నతిరాత్రుండును సుద్యుమ్నుండును శిబియును నుల్ముకుండును నను పన్నిద్దఱు తనయులు గలిగి రందు నుల్ముకునికిఁ బుష్కరిణి యనుదానివలన నంగుండును సుమనసుండును ఖ్యాతియుఁ గ్రతువును నంగిరసుండును గయుండును ననునార్వురుగొడుకులు వుట్టి రందు నంగునికి సునీథ యనుధర్మ పత్నివలన వేనుం డనుపుత్రుం డుదయించిన. 390

మ. క్షితినాథోత్తముఁ డాత్మనందనునిదుశ్శీలంబు వీక్షించి దుర
ఖితుఁ డై యొంటిగఁ దత్పురికి వెడలి యేఁ గెక్కె వేగ మెందేనిఁ ద
ద్గతి వీక్షించి మునీశ్వరుల్ గుపితులై దంభోళిసంకాశవా
క్యతతిం జావ శపింప వాఁ డపుడు వీఁకం గూలె నమ్మేదినిన్. 391

సీ. కైకొని యపుడు లోకం బరాజక మైనఁ బ్రజలు దస్కరపీడఁ బల్లటిల్లఁ
గనుఁగొని దుఃఖించి మునులు గతాసుఁ డై పడినవేనునివలపలిభుజంబు
నర్థి మథింప నారాయణాంశంబున నాదిరాజన నొప్పునట్టిపృథుఁడు
జనియించె ననవుడు విని విదురుఁడు మునిఁ గనుఁగొని పలికె నోయనఘచరిత
తే. సాధువు సుశీలనిధియును సజ్జనుండు, నలఘుబ్రహ్మణ్యుఁడును నైనయట్టియంగ
ధరణివిభునకు దుష్టసంతాన మెట్లు, గలిగె నయ్యంగపతి యేమి కారణమున.

వ. విమనస్కుం డగుచుఁ బురంబు విడిచె ధర్మకోవిదు లైనమునులు దండవ్రత ధరుండును రాజు నగువేనునియందు నేపాపంబు నిరూపించి బ్రహ్మదండం బొన ర్చి రదియునుం గాక లోకంబున రాజులు లోకపాలతేజోధరులుఁ బ్రజాపాలనా సక్తులుఁ గావునఁ గల్మషంబు గలిగినం బ్రజలచేత నవజ్ఞార్హు లై యుండురుగా వున నావేనునిచరిత్రంబు శ్రద్ధాగరిష్ఠుండు భక్తుండు నైననాకుం బరాపరవిద గ్రేసరుండ వయినని వెతిఁగింప నర్హుండ వనిన మైత్రేయుం డతని కిట్లనియె.

అంగపుత్రుం డగు వేనుని చరిత్రము.

సీ. అనఘాత్మ రాజర్షి యైనట్టియయ్యంగమేదినీవిభుఁ డశ్వమేధమఖము
గావింప ఋత్విజ్నికాయంబుచేత నాహూతమయ్యును సురవ్రాత మందు
నాత్మహావిర్భాగ మంద రాకుండిన నప్పుడు ఋత్విక్కు లద్భుతంబు

నందుచు యజమానుఁ డైనయయ్యంగమహీవరుఁ జూచి రాజేంద్ర యిట్లు
తే. త్రిదశు లిదె పిల్వఁబడియును దివిరి యాత్మ
భాగములఁ బొంద రా రైరి భవ్యచరిత
యేమిహేతువో యిది మాకు నెఱుఁగఁబడదు
కనఁగ హోమంబు దుష్టంబు గాదు మఱియు. 394
వ. శ్రద్ధాయుక్తులై ధృతవ్రతులైనయాబ్రహ్మవాదులచేత సంప్రయుక్తంబులైన యీఛందస్సులు వీర్యవంతంబు లయి యున్నయవి యిందు దేవతాపరాధం బణుమాత్రంబైన నెఱుంగ మిట్టిచోటం గర్మసాక్షు లయినదేవతలు స్వకీయభాగంబు లంగీకరింప కుండుటకుఁ గతం బెయ్యదియో యనిన నయ్యంగుండు దుఃఖితస్వాంతుం డై తన్నిమిత్తంబు సదస్యుల నడుగం దలంచి వారలయనుమతిం బడసి మౌనంబు మాని యిట్లనియె. 395
ఆ. అనఘచరితులార యాహూతు లయ్యు సుపర్వగణము లాత్మభాగములను
స్వీకరింప రేను జేసినయపరాధ, మెట్టి దనిన వార లిట్లు లనిరి. 396
క. నరనాథా యిది యిప్పుడు, వొరసినదుష్కృతము గాదు పూర్వభవమునం
బరఁగినదురితం బిది యాదరమున నెఱిఁగింతు మింత ధన్యచరిత్రా. 397
క. నీ వింతవాఁడ వయ్యును, భూవర సంతానలాభమును బొందమి నా
దేవతలు యాగభాగము, లీవేళ భుజింప రైరి యిందుకు నీవున్. 398
తే. పుత్రకామేష్టిఁ గావించి పుత్త్రుఁ బడయు, మ ట్లొనర్చిన దేవత లాత్మభాగ
మర్థి నంగీకరింతు రయ్యజ్ఞపురుషు, హరి భజించిన సకలకార్యములుఁ గలుగు.
వ. అనిన నాతండు సంతానార్థంబు శిపివిష్టదేవతాకం బయినపురోడాశంబుచే హోమంబు గావించినం దదీయహోమకుండంబునందు హేమమాల్యాంబరాభరణుం డయినపురుషుండు హిరణ్మయపాత్రంబున స్నిగ్ధపాయసంబు గొనుచు నుదయించిన నప్పుడు విప్రానుమతంబున నారాజు దత్పాయసంబు నంజలిచే గ్రహించి సంతోషయుక్తుం డగుచు భార్య కొసంగె నంత. 400
చ. కమలదళాక్షి పాయసము గౌతుకి మొప్ప భుజించి భర్తృసం
గమమునఁ జేసి తత్క్షణమ గర్భముఁ దాల్చి కుమారుఁ గాంచె న
క్కొమరుఁడు నంత మాతృజనకుం డగుమృత్యువుఁ బోలి తా నధ
ర్మమునఁ జరించు చుండె గుణమండన వేనుఁ డనంగ నిచ్చలున్. 401
చ. ఎనయఁగ బాల్యమందుఁ దనయీడుకుమారులఁ గ్రీడఁబోలె నె
మ్మనమున భీతి లేక కృప మాలి పశుప్రకరంబు నొంచుచో
ల్కని నరికట్టి చంపుచును గిల్బిషలుబ్ధకవృత్తిమై శరా
సనశరముల్ ధరించి మృగజాతి నసాధుగతిన్ వధించుచున్. 402
వ. ఇట్లు మాతామహదోషంబునం బాపప్రవర్తనుండై చరియించుకొడుకుం జూచి

యంగుండు వివిధశాసనంబుల దండించియు నతనిదుశ్చేష్టితంబులు మానుపం జాలక దుఃఖితాత్ముం డై మనంబున. 403

క. అనయము నిట్టికుపుత్త్రునిఁ, గని పరితాపంబుఁ బొందుకంటెను ధరలో
ననపత్యుం డగు టొప్పును, వనజాక్షు భజించునట్టివాఁ డగువాఁడున్. 404

వ అని వెండియు ని ట్లనియె. 405

సీ జనులకు దుష్పుత్త్రకునిచేత నపకీర్తియు నధర్మమును సర్వజనవిరోధ
మును మనోవ్యథయును ననయంబుఁ బ్రాపించు నట్టికుపుత్త్రమోహంబు విడువఁ
జాలక బహుమానసంగతిఁ గను నెవ్వఁ డతనిగేహంబు దుఃఖాలయంబు
నగునని మఱియు ని ట్లను మనుజుండు శోకస్థాన మగుపుత్త్రకతనఁ జేసి
తే యనుపమక్లేశభాజనం బయినగృహము
విడుచుఁ గావున నిట్టివివేకహీనుఁ
డగుకుపుత్త్రు సుపుత్త్రుఁగా నాత్మఁ దలఁతు
ననుచు నారాజు బహుదుఃఖితాత్ముఁ డగుచు. 406

క. తగుసుమహైశ్వర్యోదయ, మగుగృహమును బ్రజల నిద్ర నందినభార్యన్
దిగవిడిచి యెక్కడేనిని, జగతీశుఁడు సనె నిశీథసమయమునందున్. 407

వ. అంతఁ దద్వృత్తాంతం బంతయు సుహృద్బాంధవపురోహితామాత్యప్రభృతు లయినప్రజ లెఱింగి దుఃఖించుచున్నసమయంబున భూమియం దెల్లయెడలఁ దదన్వేషణం బాచరించి గూఢుం డయినపరమపురుషునిం గాన లేనియోగి చందంబున నారాజుం బొడగాన లేక విఫలోద్యోగు లయి మగిడి పురంబునకు వచ్చిరి తదనంతరంబ. 408

సీ. సమధికబ్రహ్మనిష్ఠాతిగరిష్ఠు లౌభృగ్వాదిమౌనీంద్రబృంద మపుడు
లోకావనైకావలోకనోత్సుకు లైనజనులు స్వరక్షకజనవిభుండు
లేమిఁ బశుప్రాయు లై మెలంగుటఁ గని యంత వేనునిమాత యగుసునీథ
యనుమతి నఖిలప్రజావళి కప్రియుం డైన నవ్వేనుఁ బట్టాభిషిక్తుఁ
తే. జేసి రంతట మహితోగ్రశాసనుఁ డగు, వేనుఁ బట్టంబు గట్టుట విని సమస్త
తస్కరులు సర్పభీతిచేఁ దలఁగుమూష,కములకై వడి నడఁగిరి గహనములను.

వ. అంత నతండు. 410

చ. పరువడి నష్టలోకపరిపాలకముఖ్యవిభూతియుక్తుఁ డై
పరఁగి నృపాసనంబున విభాసితుఁ డౌట స్వభావసిద్ధ మై .
వఱలుమహావలేపమున వారక సంతతమాననీయస
త్పురుషులనెల్ల నెందుఁ బరిభూతులఁ జేయుచునుండె నిచ్చలున్. 411

చ. మఱియు నతండు భూగగనమార్గములం దొకవేళ నొక్కఁడే
యరదము నెక్కి క్రుమ్మరు నిరంకుశవృత్తిఁ జరించు మత్తసిం

ధురవిభుపోల్కి దత్పురుషదూషితవర్తన నొప్పుచుండె నీరం
తరసుజనాపరాధకృతితత్పరమానసుఁ డై క్రమంబునన్. 412
క. దివ్యులు వెఱఁగందఁగఁ బృథ్వివ్యోమములు లగల భేరి వ్రేయించె 'నయ
ష్టవ్య మదాతవ్య మహో,తవ్యం విప్రా' యనుచు నుదాత్తధ్వనులన్. 413
క. అని యిట్టులు భేరీరవ,మునఁజేసి సమస్తధర్మములు వారింపఁగా
మును లవినీతుం డగు వే,నునిదుశ్చరితంబు జనమనోభయ మగుటన్. 414
తే. కని కృపాయత్తు లగుచు ని ట్లనిరి యిట్టి
రాజచోరభయంబు లీభూజనులను
బలసి యిరువంకలను బాధపఱుపఁ జొచ్చె
దారువందుల వహ్నిచందమునఁ బెలుచ. 415
చ. అరయ నరాజకం బగుమహాభయముం దొలఁగింపఁగోరి యి
ట్లెఱుఁగక యీయనర్హుని మహీపతిఁ జేసినయట్టిదోషముం
బరువడిఁ జెందె దుగ్ధరసపానమునం బరివృద్ధి నొందున
య్యురగముభీతి పోషకుని నొందినరీతి ననర్థహేతు వై. 416
వ. అదియునుం గాక. 417
క. మునుకొని సునీథగర్భం,బున జనియించియు స్వభావమున దుర్జనుఁడై
యెనయఁ బ్రజాపాలనమున,కును బాల్పడి ప్రజల మన్నిగొనఁ జొచ్చెఁ గదే.
వ. అది గాన యీవేనుండు పూర్వంబున జ్ఞానసంపన్నులచేత రాజుగాఁ జేయం
బడియెఁ గావున నిట్టివాని మన మందఱమును గూడి ప్రార్థితము లోకరక్ష
ణార్థంబగుటఁ దద్దోషంబు మనల స్పృశింపదు సమీచీనోక్తులం జేసి వీని నను
నయింప వానిగ్రహింపకుండెనేని మున్న లోకధిక్కారాగ్నిసందగ్ధుం డగువీని
మనతేజోమహాగ్ని చేత భస్మీభూతుం జేయుద మని యాలోచించి గూఢ
మన్యు లగుచు వేనునిం గదియం జని యతని కి ట్లనిరి. 419
క నరపాలక నీ కాయువు, సిరియును బలమును యశంబుఁ జేకుఱు వృద్ధిం
బొరయుదు గా కనుచు మనో,హరముగ నాశీర్వదించి యతివినయమునన్ 420
వ ఇ ట్లనిరి నరేంద్రా యే మొక్కటి విన్నవించెద మవధరింపుము పురుషులకు
వాఙ్మనగకాయవృత్తులవలన నాచరించుధర్మంబు సమస్తలోకంబులను విశో
కంబులం జేయు నసంగు లయినవారికి మోక్షంబు నిచ్చు నట్టిధర్మంబు ప్రజలకు
క్షేమకారణంబు గావున నీయందుఁ జెడ కుండుం గాక యని పలికి మఱియు
ధర్మంబు నాశంబు నొందిన నైశ్వర్యంబుచే రాజు విడువంబడు నని చెప్పి
వెండియు నిట్లనిరి దుష్టచిత్తు లగునమాత్యులవలనను దస్కరులవలనను బ్రజలు
నాశంబునొందకుండ రక్షించుచు యథాన్యాయంబుగ వారలచేఁ గరంబు
గొనుచు నుండుమహీపతి యిహపరసౌఖ్యంబుల నందు నదియునుం గాక

యెవ్వనిరాష్ట్రంబున నేపురంబున యజ్ఞేశ్వరుం డయినపురుషోత్తముండు నిజ వర్ణాశ్రమోచితం బయినధర్మంబు గలవారిచేత యజింపంబడు నట్టినిజశాసన వర్తి యగురాజువలన సర్వభూతభావనుండును మహాభాగుండును భగవంతుం డును నగుసర్వేశ్వరుండు సంతుష్టుం డగు నట్టిసకలజగదీశ్వరుం డైనసర్వేశ్వ రుండు సంతోషించినరాష్ట్రాధిపతికి సర్వసౌఖ్యంబులుఁ బ్రాపించు లోకపాలకు లగువారు సర్వేశ్వరునికొఱకు బలిప్రదానంబులు సేయుదురు సమస్తలోక దేవతాయజ్ఞాదిసంగ్రహుండును వేదమయుండును ద్రవ్యమయుండును దపో మయుండును నగునారాయణుని విచిత్రంబు లైనయజ్ఞంబులచేత యజనంబు సేసిన నీకు నభయం బగుమోక్షంబునుం గలుగుం గావున నీరాజ్యంబున మఖంబులు సేయు మని యాజ్ఞాపింపుము నీదేశంబునఁ జేయంబడినయజ్ఞంబుల చేత హరికళాయుక్తంబు లగు దేవగణంబులు స్విష్టంబులై తుష్టంబు లగుచు భవదీయవాంఛితార్థంబుల నిత్తురు గావున దేవతాతిరస్కారంబు నీకు యుక్తంబు గాదు వేదచోదితంబు లగు ధర్మంబులం దాసక్తుండవు గ మ్మనిన వేనుం డి ట్లనియె. 421

క. మునులార మీర లిప్పుడు, నను నీగతిఁ బడుచుఁదనమునం బలికితి రై
నను నది యధర్మ మందుల, నెనయఁగ ధర్మ మనఁ గలదె యొచ్చట నైనన్.

వ. అదియునుం గాక. 423

చ. ఎనయఁగ జారకామిని నిజేశుని ముచ్చిలి జారపూరుషుం
దనపతిఁ గాఁ దలంచుగతిఁ దద్దయు మూఢమనస్కులై తన
ర్చిననరపాలరూపము ధరించినయీశ్వరు నన్నెఱుంగ క
న్యుని భజియింప మీ రిహపరోన్నతసౌఖ్యము లంద రెన్నఁడున్. 424

వ. అని మఱియు ని ట్లనియె యజ్ఞపురుషుం డన నెవ్వం డెవ్వనియందు మీకు భక్తిస్నేహంబు లుదయించె భర్తృస్నేహవిదూర లైనకుయోషిద్గణంబులు జారునందుఁ జేయుభక్తిచందంబునఁ బలికెద రదియునుం గాక. 425

క. హరి హర హిరణ్యగర్భ, స్వరధీశ్వర వహ్ని శమన జలధిపతి మరు
న్నరవాహన శశిభూ రవి, సురముఖ్యులు నృపశరీరసూచకు లగుటన్. 426

క. పరికించి నను భజింపుఁడు, ధరణీశుఁడు సర్వదేవతామయుఁ డగు మ
త్సర ముడుఁగుఁడు నాకంటెను,బురుషుఁడు మఱి యెవ్వఁ డగ్రపూజార్హుఁడిలన్.

వ. అది గాన మీరు నాయందు బలివిధానంబులు సేయుం డని పాపకర్ముండు నసత్ప్రవర్తకుండు నష్టమంగళుండు విపరీతజ్ఞానుండు నగువేనుండు పండితమాని యగుచుం బలికి మునులవచనంబులు నిరాకరించి యూరకున్న నమ్మునులు భగ్నమనోరథులై తమలో నిట్లని రీదారుణకర్ముం డయినపాతకుండు హతుండగుం గాక వీఁడు జీవించెనేని వీనిచేత నీజగంబులు భస్మంబులు గాఁగల విది నిశ్చితంబు దుర్వృత్తుం డగువీఁడు మహారాజసింహాసనంబున కర్హుండు గాఁడు వీఁడు

ము స్నే సర్వేశ్వరుననుగ్రహంబున నిట్టివిభూతియుక్తుం డయ్యె నట్టియజ్ఞపతి యైనశ్రీవిష్ణుని నిందించుచున్నవాఁడు గావున నిర్లజ్జుం డైనహరినిందకుని హననంబు సేయవలయు నని మును లుద్యోగించి యాత్మప్రకాశితం బైనక్రోధంబునం జేసి హుంకారమాత్రంబున నాయీశ్వరనిందాహతుం డగువేనునిం బొలియించి రంత 428

క. అరసి సునీథయు శోకా,తుర యై తనసుతుఁడు దనువుఁ దొఱఁగినఁ దదనం తరమునను యోగశక్తిం, బరువడి నిజతనయుతనువుఁ బరిపాలించెన్. 429

వ. అంత నొక్కనాఁడు. 430

సీ. మునివరేణ్యులు భక్తిదనర సరస్వతీసలిలంబులను గృతస్నాను లగుచు
మునుకొని తత్తీరమున నగ్నిహోత్రముల్ విలసిల్ల నియతిఁ గావించి యచటఁ
దవిలి సత్పురుషకథావినోదంబులు సలుపుచు నుండంగ సకలలోక
భయదంబు లగుమహోత్పాతముల్ దోఁచిన మసలి లోకంబు లమంగళము లు
తే. వొరయ కుండెడుఁగా కని బుద్ధిలోనఁ
దలఁచు చుండఁగఁ బెలుచ సుదగ్ర మగుచు
సర్వదిశలను బాంసువర్షంబు గురిసెఁ
దస్కరులు సర్వజనులవిత్తములు గొనిరి. 431

వ. ఇట్టిలోకోపద్రవం బెఱింగి జననాథుం డుపరతుం డగుటం జేసి జనపదంబు లరాజకంబు లై యన్యోన్యహింసల నొందుచుం దస్కరబాధితంబు లగుచు నుండుట యెఱింగియుఁ దన్నివారణంబునకు సమర్థులయ్యును జోరాదిబాధలం గనుంగొనుచు మునులు వారింపక యుండిరి మఱియు సమదర్శనుండు శాంతుండు మననశీలుండు నగుబ్రాహ్మణుండు దీనుల నుపేక్షించిన నతనితపంబు భిన్నభాండగతం బయినక్షీరంబుచందంబున క్షయించుం గావున నంగవసుధాధీశవంశోద్భవులు హరిపదాశ్రయు లగుటం జేసియు నమోఘుసత్త్వనిష్ఠు లగుటం జేసియు వీరలవంశంబు విచ్ఛిత్తి నొందింప ననర్హంబు గాన స్థాపనీయం బగు నని నిశ్చయించి మృతుం డైనవేనునికళేబరంబు డగ్గఱ వచ్చి తదూరుమథనంబు గావింప నందు. 432

సీ. ఘనకాకకృష్ణసంకాశవర్ణుండును హ్రస్వావయవుఁడు మహాహనుండు
హ్రస్వబాహుండును హ్రస్వపాదుండును నిమ్ననాసాగ్రుండు నెఱయురక్త
నయనుండుఁ దామ్రవర్ణశ్మశ్రుకేశుండు నతిదీనవదనుండు నై నయట్టి
యొక్కనిషాదకుం డుదయించి యేమిసేయుదు నని పలుకుచు నున్నఁ జూచి
తే. వరమునులు నిషీద యనుచుఁ బలుకుటయును
దాన వాఁడు నిషాదాభిధానుఁ డయ్యె
నతనివంశ్యులు గిరికాననాళి వేను

కల్మషముఁ దెల్పుచుండిరి కడఁక మఱియు. 433

క. కని వా రనపత్యుం డగు, మనుజేంద్రునిబాహు లంత మథియించిన నం
దనఘం బగునొకమిథునము, జనియించెను సకలజనులు సమ్మదమందన్. 434

వ. అందు లోకరక్షణార్థంబుగా నారాయణాంశంబున నొక్కపురుషుండును వా
రికి నిత్యానపాయిని యయి లక్ష్మీకళాకలిత యై గుణంబు లనుభూషణంబులకు
నలంకారప్రదాత్రియు నగుకామినియు జనియించె నందుఁ బృథుశ్రవుండును
పృథుయశుండు నగుట నతండు పృథుచక్రవర్తి యనుపేరం బ్రసిద్ధుం డయ్యె
నయ్యంగనయు నర్చి యనునామంబునం దనరుచు నతని వరియించె నాసమ
యంబున. 435

సీ. అందంద కురియించి రమరులు మునినాథవితతి మోదం బంద విరులవానఁ
బరమానురక్తి శుంభల్లీలఁ జూపట్టె సురపతివీట నచ్చరలయాట
కర్ణరసాయనక్రమమున వీతెంచెఁ బఱపైన తేటకిన్నరులపాట
యనిమిషకరహతం బై చాలఁ జెలఁగెను విభవోత్సవంబు దుందుభిరవంబు
తే. మునినుతి సెలంగె శిఖి గుండముల వెలింగె, నంత నచటికి సరసీరుహాసనుండు
గరుడగంధర్వకిన్నరగణముతోడ, నర్థిఁ జనుదెంచె సమ్మోద మతిశయిల్ల. 436

వ. అంత. 437

కవిరాజవిరాజితము. అరయఁగ వైన్యునిదక్షిణహస్తమునందె రమారమణీయమనో
హారలలితాయుధచిహ్నము లంఘ్రులయందు సమగ్రహలాంకుశభా
స్వరకులిశధ్వజచాపసరోరుహశంఖవిరాజితరేఖలు వి
స్ఫురగతి నొప్పఁ బితామహముఖ్యులు చూచి సవిస్మయు లైరి తగన్. 438

వ. ఇతండు నారాయణాంశసంభూతుండు నితనియంగన రమాంశసంభూతయుం గా
నోపు నని తలంచి యయ్యవసరంబున బ్రహ్మవాదు లగుబ్రాహ్మణోత్తము
లతనికి విధ్యుక్తప్రకారంబున రాజ్యాభిషేకంబు గావించిరి తదనంతరంబ. 439

క. సరిదంభోనిధిఖగమృగ, ధరణీసుర వర్ష్మపర్వతప్రముఖము లై
పరఁగినభూతశ్రేణులు, నరవరునకుఁ దగ నుపాయనము లిచ్చె నొగిన్. 440

తే. సమధికఖ్యాతి నాపృథుచక్రవర్తి, దేవి యగునర్చితోఁ గూడ దివ్యవస్త్ర
గంధమాల్యవిభూషణకలితుఁ డగుచు, బావకుఁడుఁబోలె సత్ప్రభాభాసియయ్యె.

సీ. రాజరాజాపృథురాజుకు హేమమయం బైనవీరవరాసనంబు
జలపతి జలకణస్రావకం బగుపూర్ణచంద్రసన్నిభసితచ్ఛత్రము మఱి
పవమానుఁ డమలశోభన మగువాలవ్యజనసమంచితసితచామరములు
ధర్ముండు నిర్మలోద్యత్కీర్తిమయ మగుమహనీయనవపుష్పమాలికయును
తే. జంభవైరి కిరీటంబు శమనుఁ డఖిల, జననియామకదండంబు జలజభవుఁడు
నిగమమయకవచంబు వాణీలలామ,స్వచ్ఛ మగునవ్యహార మొసఁగిరి మఱియు.

సీ. దామోదరుండు సుదర్శనచక్రంబు నవ్యాహతైశ్వర్య మబ్జపాణి
చంద్రార్ధధరుఁ డర్ధచంద్రరేఖాంకితకమనీయకోశపంకలితఖడ్గ
మంబిక శతచంద్ర మనుఫలకముఁ జంద్రుఁ డమృతమయశ్వేతహయచయంబుఁ
ద్వష్ట రూపాశ్రయోదాత్తరథంబును భానుండు ఘృణిమయబాణములును
తే. శిఖియు నజగోవిషాణసంచితమహాజ, గవమనం దగుచాపంబు నవనిదేవి
యోగమయ మైనపాదుకాయుగము గగన,చరులు గీతంబు లిచ్చిరి సంతసమున.
వ. వెండియుం బ్రతిదివసంబు నాకాశంబు పుష్పంబులు గురియింప మహర్షులు సత్యంబు లైనయాశీర్వచనంబులు సలుప సముద్రుండు శంఖంబును నదంబులు పర్వతంబులు నదులును రథమార్గంబు నొసంగెఁ దదనంతరంబ సూతమాగధ వందిజనంబులు దన్ను నుతియించినం బ్రతాపశాలి యగువైన్యుండు మంద స్మితసుందరవదనారవిందుం డై చతురవచనుం డగుచు మేఘగంభీరభాషణం బుల వారల కి ట్లనియె. 444
సీ. వందిమాగధసూతవరులార నాయందుఁ గమనీయగుణములు గలిగె నేని
నర్హంబు నుతిసేయ నవి లేవు నాయందు నది గాన మీనుతి వ్యర్థ మయ్యె
నిటమీఁద గుణముల నేపారి యుండిన నపుడు నుతించెద మంటి రేని
సభ్యనియుక్తు లై చతురత నుత్తమశ్లోకునిగుణము లస్తోకభూప్ర
తే. సిద్ధములు గాన సన్నుతి సేయుఁ డజుని, నతనిబహువిధభావంబు లభినుతింప
నలవి గాకయె యుండుదు రదియుఁగాక, చతురమతులార మాగధజనములార.
వ. మఱియు మహాత్ములగుణంబులు దనయందు సంభావితంబులు సేయ సామర్థ్యం బులు గలిగిన నందు మహాత్ములగుణంబులు ప్రసిద్ధంబులు గావునం దత్సమం బుగా నెట్లు నుతింప వచ్చు నెవ్వండే నొకండు శాస్త్రాభ్యాసంబునం దనకు విద్యాతపోయోగగుణంబులు గలుగు నని పలికిన వానిం జూచి సభ్యులు పరిహ సింతు రది కుమతి యగువాఁ డెఱుంగం డదియునుం గాక. 446
క. అతివిశ్రుతులు సులజ్జా,న్వితులు మహోదారు లధికనిర్మలు లాత్మ
స్తుతిపరనిందల దోషము, లతిహేయము లని తలంతు రాత్మల నెపుడున్. 447
క. వందిజనంబులు లోకము, లందు నవిదితవరకర్ము లగుభూపతులన్
నందించు టవశ్యం బై,నం దగదు నుతింప శిశుజనంబులపగిదిన్. 448
క. అని సూతవందిమాగధ, జను లానరనాయకునివచనములు వినియున్
మునిచోదితు లై క్రమ్మఱ, ననురాగము లుప్పతిల్ల నమ్మనుజేంద్రున్. 449
వ. అమృతోపమానంబు లయిన మధురవాక్యంబుల ని ట్లనిరి. 450
క. వేనాంగసంభవుండవు, శ్రీనాథకళాంశజుఁడవు చిరతరగుణస
మ్మానార్హుండ వతర్కి,త, మైనభవన్మహిమఁ బొగడ నలవియె మాకున్. 451
క. అని వెండియు ని ట్లని రై,నను నొకమార్గంబు గలదు నందింప భవ

ఘ్నచరితామృతపానంబునఁ జేసియు మునులవచనములఁ జేసి తగన్. 452

వ. శ్లాఘ్యంబు లైనభవదీయచరిత్రంబుల స్తుతియించెద మని యి ట్లనిరి. 453

సీ. ఈవైన్యుఁ డఖిలలోకావలి ధర్మానువర్తనముల నెప్ప వఱలఁ జేసి
ఘనధర్మమార్గవర్తనులలో ధన్యుఁ డై ధర్మసేతువుఁ బ్రీతిఁ దగిలి ప్రోచు
ధరను శాత్రవులను దండించు నష్టదిక్పాలకమూర్తిసంకలితుఁ డగుచు
నయ్యయికాలంబులందు భాషణదానములఁ బ్రజారంజనములఁ దనర్చు

తే. సవనసద్వృష్టికిరణాదిసక్తుఁ డగుట
నుభయలోకంబులకుఁ బ్రీతి నొదవఁ జేయు
న్యాయమార్గంబునను భూజనాళిధనముఁ
బుచ్చుకొను నిచ్చు సూర్యుఁడుఁబోలె నితఁడు. 454

వ. మఱియును. 455

సీ. సర్వభూతములకు సముఁడును బర్యతిక్రమమున లోకాపరాధములను
నతికాంతిసంయుక్తుఁడై సహించుచు నార్తులగువారియెడఁ గృపాయత్తుఁడగుచు
నరరూపధారి యాహరిమూర్తి గావున నింద్రుండు వర్షించి యెల్లప్రజల
రక్షించుగతిఁ దాను రక్షించు నమృతాంశుసన్నిభవదనాబ్జసస్మితాను

తే. రాగమిళితావలోకనరాజిఁ జేసి, సకలజనులకు సంప్రీతి సంభవింపఁ
జేయు సంతతమును గూఢచిత్తుఁ డగుచు, శత్రువరుల కసాధ్యుఁ డై సంచరించు.

వ. అనివెండియు బ్రవేశనిర్గమశూన్యమార్గనిరూఢ కార్యుండును నపరిమితమహాత్త్వాదిగుణగణైకధాముండును సముద్రునిభంగి గంభీరచిత్తుండును సుగుప్తవిత్తుండును వరుణుండునుంబోలె సంవృతాత్ముండును శాత్రవాసహ్యప్రతాపయుక్తుండును దురాసదుండును సమీపవర్తి యయ్యును దూరస్థునిభంగి వర్తించుచు వేనారణిజనితహుతాశనుండు గావునహుతాశనుచందంబుననన్యదుస్స్పర్శనుండును నై చారులవలన సకలప్రాణి బాహ్యాభ్యంతరకర్మంబులం దెలియుచు దేహధారులకు నాత్మభూతుం డై సూత్రాత్మకుం డైనవాయువుభంగి వర్తించుచు నాత్మస్తుతినిందలవలన నుదాసీనుం డగుచు ధర్మపథంబున వర్తించుచు నాత్మీయసుహృద్బంధువులవలనం దప్పుగలిగినను దండించుచు నాత్మశత్రువులనైన నదండ్యుల దండింపక ధర్మమార్గగతుం డగుచుఁ దనయాజ్ఞాచక్రం బప్రతిహతంబగుచు మానసాచలపర్యంతంబు వర్తింప సూర్యుండు నిజకిరణంబులచేత నెంతపర్యంతంబు భూమిం బ్రకాశింపంజేయు నంతపర్యంతంబు నిజగుణంబులచేత లోకంబుల రంజిల్లంజేయు నదియునుం గాక ప్రకృతిరంజకంబు లైనగుణంబులచేత దృఢవ్రతుండును సత్యసంధుండును బ్రహ్మణ్యుండును సర్వభూతశరణ్యుండును వృద్ధసేవకుండును మానప్రదుండును దీనవత్సలుండును బరవనితామాతృభావనుండును దనపత్ని నర్ధశరీరంబుగాఁ దలంచువాఁడును నగుచుం బ్రజల

యెడఁ దండ్రి వలెఁ బ్రీతి సేయుచు రక్షించు చుండు మఱియును. 457

సీ. తలపోయ బ్రహ్మవిద్యానిష్ఠజనముల కనయంబుఁ గింకరుం డైనవాఁడు
నఖిలశరీరగుఁ డాప్తసుహృజ్జనానందకరుఁ డన నలరువాఁడు
సంసారఘనకర్మసంగహీనులయందు సంగసంప్రీతుఁ డై జరగువాఁడు
దుర్మార్గమనుజసందోహంబునకు నుగ్రదండధరుం డనఁ దనరువాఁడు
తే. బ్రకృతిపురుషకావేశుఁ డై పరఁగువాఁడు
భగవదవతారయుక్తుఁ డై నెగడువాఁడు
నగుచు వర్తించు సమ్మోద మతిశయిల్ల
జారుతరమూర్తి యీరాజచక్రవర్తి. 458

వ. మఱియుం ద్ర్యధీశుండుఁ గూటస్థుండుఁ బరమాత్మయు బ్రహ్మకళారూపుండు నగు వాఁడును నై యుదయించెం గావున నితనియందు నవిద్యారచితం బైన భేదంబు నిరర్థం బగు నని పెద్ద లగువారలు చూతురు మఱియును. 459

సీ. ఉదయాద్రిపర్యంత మూర్వీతలం బేకవీరుఁ డై రక్షించి వెలయునీతఁ
డొకనాఁడు విజయయాత్రోత్సవం బేపార సన్నద్ధుఁ డై మణిస్యందనంబు
నెక్కి చాపముఁ బూని దిక్కుల సూర్యునిపగిదిని శత్రుభూపాలతమము
విరియింతు నని చాల వెలుఁ గొందుచును ధరాచక్రప్రదక్షిణశాలి యగుచుఁ
తే. దిరుగునెడ సర్వదిక్పాలవరసమేత, పార్థివోత్తమునికర ముపాయనంబు
లిచ్చి తనుఁ జక్రపాణిని నెనయునాది,ధరణివిభుఁ డని నుతియించి తలఁతు రెదల.

క. ఈనృపతి ధరాచక్రము, ధేనువుగాఁ జేసి పిదుకు ధృతి నఖిలపదా
ర్థానీకము విబుధులు సన్మానింపఁగఁ బ్రజకు జీవనప్రదుఁ డగుచున్. 461

చ. అమరవరేణ్యుఁ బోలి యనయంబు నితండును గోత్రభేదన
త్వమునఁ జెలంగుఁ దా నజగవప్రదరాసనశింజినీనినా
దమున విరోధిభూపతులు దల్లడ మంద నసహ్యసింహవి
క్రమమున సంచరించు నని కౌతుక మొప్పఁగఁ బల్కి రెండియున్. 462

వ. ఇట్లనిరి. 463

చ. సకలజగన్నుతుం డితఁడు చారుయశోనిధి యశ్వమేధముల్
ప్రకటముగా శతంబు దగఁ బావన మైనసరస్వతీతటీ
నికటధరిత్రిఁ జేయుతఱి నేర్పున నంతిమయాగమందుఁ గొం
జక మఖసాధనాశ్వమును జంభవిరోధి హరించు నుద్ధతిన్. 464

సీ. ఒకనాఁడు నిజమందిరోపాంతవనమునకుఁ జని యందు సద్గుణశాలి యైన
ఘనుని సనత్కుమారునిఁ గాంచి యమ్మునివరు బ్రహ్మతనయుఁగా నెఱిఁగి భక్తిఁ
బూజించి విజ్ఞానమును బొందు నచ్చట బ్రహ్మవేత్తలు మునిప్రవరువలన
మానితలబ్ధవిజ్ఞాను లై వర్తింతు రిమ్మహారాజు మహీతలంబు

తే. నందు విశ్రుతవిక్రముఁ డగుచు మిగులఁ, దనకథావళి భూప్రజాతతి నుతింప
నక్కడక్కడ వినుచు శౌర్యమున నఖిల,దిక్కులను గెల్చి వర్తించు ధీరయశుఁడు.

వ. ఇట్లు పాటితవిరోధిమనశ్శల్యుండు సురాసురజేగీయమాననిజవైభవుండు నై ధరాచక్రంబున కీతండు రా జయ్యెడి నని యివ్విధంబున స్తోత్రంబు నేసిన వందిమాగధసూతజనంబులం బృథుచక్రవర్తి పూజించి మఱియుం బ్రాహ్మణ భృత్యామాత్యపురోహితపౌరజానపదతైలికతాంబూలిక నియోజ్యప్రముఖాశేషజనంబులం దత్తదుచితక్రియలం బూజించె నని మైత్రేయుండు సెప్పిన విని విదురుం డి ట్లనియె. 466

పృథుచక్రవర్తి గోరూపిణి యగుభూమివలన నోషధులఁ బిదుకుట.

సీ. ఏమినిమిత్తమై భూమి గోరూపిణి యయ్యె దానికి వత్స మయ్యె నెద్ది
గొనకొని దోహనమునకు సర్వంబైనపాత్ర మెయ్యది దలఁపంగ దోగ్ధ
లైనయాపృథు వేపదార్థముల్ పిదికెను బరికింప నవని స్వభావమునను
విషమ మై యుండియు వెలయంగ నేరీతి సమగతిఁ జెందెను జంభవైరి
తే. క్రతుహయంబును గొని పోవఁ గార్య మెద్ది
ధీరనిధి యాతఁడు సనత్కుమారువలనఁ
గలితవిజ్ఞానుఁ డగుచు నేగతినిఁ బొందె
ననఘచారిత్ర మైత్రేయ యదియుఁ గాక. 467

వ. మఱియుఁ బరబ్రహ్మంబును భగవంతుండును బుణ్యశ్రవణకీర్తనుండును సర్వనియామకుండును నగుకృష్ణునియవతారాంతరాశ్రయం బగుదివ్యకథలను భగవంతుం డైనపుండరీకాక్షుండు పృథ్వవతారంబు ధరియించి గోరూపిణి యగుపృథివిం బిదికినది మొద లగుకథ లన్నియు నీకు నధోక్షజునకు దాసుండ నయిన నాకు నెఱింగింపు మనిన వాసుదేవకథాసంప్రీతచేతస్కుం డగువిదురుం బ్రశంసించి మైత్రేయుం డి ట్లనియె నట్లు బ్రాహ్మణజనంబులచేత రాజ్యంబునం దభిషిక్తుం డగుచు సకలప్రజాపాలననియుక్తుం డై పృథువు రాజ్యంబు సేయుచుండునంత నీరస యగుధరిత్రియం దన్నరహితు లగుచుం బ్రజలు క్షుత్పిడాక్షీణదేహు లై వైన్యునిం జూచి యి ట్లనిరి. 468

క. అరయఁగ నేము బుభుక్షా, పరిపీడం బడితి మయ్య పైకొని తరుకో
టరజనితవహ్నిచేతను, దరికొనువృక్షములుఁబోలె ధరణీనాథా. 469

క. శరణశరణ్యుఁడ వగునిను, శరణము వేఁడెదము మాకు సత్కృప నన్నం
బరసి కృప నేసి ప్రోవుము, నరనాయక యనుచుఁ బ్రజలు నతు లై పలుకన్.

క. విని దానికి సదుపాయము, జననాయకుఁ డాత్మఁ దలఁచి సక్రోధుం డై
ధనువున బాణముఁ దొడిగెను, ఘనరౌద్రుం డైనత్రిపురఘస్మరుపగిదిన్. 471

వ. ఇట్లు దొడిగిన. 472

క. మహీపతి నప్పుడు గనుఁగొని, మహి గోరూపమునఁ గంప్యమానయు నగుచుం
గుహకుం డగులుబ్ధకుఁ గని, గహనంబునఁ బాఱుహరిణికైవడిఁ బాఱెన్. 473

వ. ఇట్లు ధరణి పాఱిన నతండు కుపితారుణేక్షణుం డై వెంటం దగిలి దిక్కులను విదిక్కులను భూభాగనభోభాగంబుల నెక్కడఁ జనియె నక్కడికి వెనుతగిలి యుద్యతాయుధుం డై చను చుండ నవ్వైన్యునిం గని మృత్యుగ్రస్తు లగు ప్రజలచందంబున ననన్యశరణ్య యై యతిభయంబునం బరితప్యమానహృదయ యగుచు వైన్యా ధర్మవత్సలుండవును నాపన్నరక్షకుండవును మహాత్ముండవును సకలప్రాణిపరిపాలనావస్థితుండవును నయిననీ వీదీనయుం బాపరహితయుం గామినియు నగునన్ను వధియింపం బూని యేల వెనుతగులు చున్నవాఁడవు ధర్మతత్త్వం బెఱుంగువారు సతీజనంబులు గృతాపరాధ లైనం దీనవత్సలతం జేసి వధింప రని పలికి మఱియు నాధరణీదేవి పృథుచక్రవర్తి కి ట్లనియె. 474

క. జననాథచంద్ర యీభూ,జనకోటికి యానపాత్రసదృశస్థితితో
ఘనదృఢశరీర యగునే, ననయము నాధారభూత నగుచుఁ జరింతున్. 475

తే. ఇట్టినన్నుఁ గృపామతి యెడలి యిటు వి
పాటనము సేసి త్రుంచెదు ప్రజలు నీట
మునుఁగ కుండంగ నేరీతి ననఘచరిత
యరసి రక్షింతు వన నతం డవని కనియె. 476

వ. ధరిత్రీ మదీయాజ్ఞోల్లంఘనంబు సేయు చున్నదాన వదియునుం గాక నీవు యజ్ఞంబులందు హవిర్భాగంబుల ననుభవించుచు ధాన్యాదికంబుల విస్తరింపం జేయక గోరూపంబు ధరియించి యనయంబుఁ దృణభక్షణంబు సేయుచుఁ బాలం బిదుకక నీయంద యడంచికొంటివి నీయందున్న యోషధీబీజంబులు బ్రహ్మచేతం బూర్వంబునందె కల్పింపంబడినయవి వానిని నీదేహంబునంద యడంచికొని యిప్పు డీయక మూఢహృదయవు మందమతివియు నై యపరాధంబు సేసిన దురాత్మురాల వగునినునాబాణంబులచే జర్జరీభూతశరీరం జేసి వధియించి నీమేని మాంసంబునం జేసి క్షుద్బాధితులు దీనులు నగునీప్రజలయార్తి నివారించెదనీవు కామిని నంటివి స్త్రీపురుషనపుంసకులలో నెవ్వ రేని భూతదయ లేక స్వమాత్ర పోషకు లగుచు నిరనుక్రోశంబుగ భూతద్రోహులై వర్తింతుర వారిని రాజులు వధించినఁ వధంబు గాదు గాన దానఁ బాపంబు వొరయదు నీవు కామిని వైనను దుర్మదవు స్తబ్ధవు నగుచు నాయాగోరూపంబునం బాఱి పోవుచున్న నిన్నుఁ దిలలంతలఖండంబులు సేసి నాయోగమహిమం బ్రాణికోటి నుద్ధరించెద ననిపలికి రోషభీషణాకారంబు ధరియించి దండధరునివడువున వర్తించుపృథునిం జూచి వడంకుచు మేదిని ప్రాంజలి యై యి ట్లని నుతియింపం దొడంగె. 477

క. ఓనాథ పరమపురుషుఁడ, వై నిజమాయాగుణంబు లందినకతనన్

నానావిధదేహములం, బూనుదు సగుణుండ వగుచు బుధనుతచరితా. 478

వ. అట్టి నీవు. 479

క. నను సకలజీవతతికిని, మును నీ వాధారభూతముగ నిర్మింపఁగ
వినుమ నాయందుఁ జతుర్విధ,ఘనభూతవిసర్గ మర్థిఁ గైకొన వలసెన్. 480

వ. అట్లయి యుండ. 481

క. నను నుద్యతాయుధుఁడ వై, మనుజేంద్ర వధింపఁ బూని మసలెదు నీకం
చెను నన్యుని నెవ్వని నే, ఘనముగ శరణంబు సొత్తు గరుణాభరణా. 482

వ. అదియునుం గాక. 483

సీ. అనఘ స్వకీయంబు నై యతర్కితము నై మహిమ నొప్పినభవన్మాయచేత
సకలచరాచరసర్గంబు నిర్మించి ధర్మార్థపరుఁడ వై తనరు దీశ
నీవిక్రమము నవనీరజలోచన సకలలోకులకు దుర్జయము దలఁపఁ
దగు నట్టినీవు స్వతంత్రుఁడ వగుటను బ్రహ్మఁ బుట్టించి యాబ్రహ్మచేత
తే. సకలజగములఁ జేయింతు సమతఁ బేర్చి
యేక మయ్యు మహాత్మ యనేకవిధము
లగుచు వెలుఁగొందుచుందు వీయఖిలమందుఁ
జారుతరమూర్తి యోపృథుచక్రవర్తి. 484

వ. మఱియు మహాభూతేంద్రియాకారక చేతనాహంకారంబు లనుశక్తులం జేసి యీ
జగంబుల కుత్పత్తిస్థితిలయంబులఁ గావించుచు సముత్కటవిరుద్ధశక్తులు గల
పురుషునకు నమస్కరించెద నట్టిపరమపురుషుండ వయిననీవు నిజనిర్మితంబును
భూతేంద్రియాంతఃకరణాత్మకంబును నైనయీవిశ్వంబు సంస్థాపింపం బూని.

సీ. ఆదివరాహంబ వై యారసాతలగత నైననన్ను నక్కటికతోడ
నుద్ధరించితి వట్టియుదకాగ్రభాగంబునం దర్థి నున్న నే ననెడినావ
యందున్ననిఖిలప్రజావళి రక్షింపఁ గోరి యీపృథురూపధారి వైతి
నట్టిభూభరణుండ వైననీ విపుడు పయోనిమిత్తంబుగా నుగ్రచరుఁడ
తే వగుచు నన్ను వధించెద ననుచు బుద్ధిఁ,దలఁచుచున్నాఁడ విది విచిత్రంబుగాదె
విశ్వసంపాద్య నిరవద్య వేదవేద్య, భవ్యగుణసాంద్ర వైన్యభూపాలచంద్ర.

వ. కావున నీశ్వరగుణసర్గరూపం బైనమాయచే మోహితాంతఃకరణుల మైనమా
వంటివారలచేత హరిభక్తులచేష్టితం బెఱుంగఁబడ దన్న హరిచేష్టితం బెట్లె
ఱుంగంబడు నట్టిజితేంద్రియయశస్కరు లయినవారలకు నమస్కరింతు ననుచు
నివ్విధంబునం గోపప్రస్ఫురితాధరుం డైనపృథుని నభినుతించి ధైర్యం బవలం
బించి వెండియు ని ట్లనియె. 487

క విమలాత్మ నాకు నభయము, సమకూరెడునట్లు గాఁగ సన్మతి నీక్రో
ధము నుపశమించి కరుణిం,పుము నావిన్నపము వినుము పురుషనిధానా. 488

క. ధర విరులు గంద కుండఁగ, సరసగతిం బూవుఁదేనెఁ జవిగొనునిందిం
దిరవిభుకైవడి బుధుఁ డగు,పురుషుఁడు సారాంశ మాత్మఁ బూని గ్రహించున్.
సీ. వినవయ్య తత్త్వదర్శను లైనయట్టిసన్మునులచే నైహికాముష్మికంబు
లైనఫలప్రాప్తి కర్థిఁ గృష్యాద్యగ్నిహోత్రాద్యుపాయంబు లుర్విమీఁద
దృష్టంబులును నాచరితములు నగుచుఁ దా నెఱయ దగునుపాయ మెవ్వఁడాచ
రించును వాఁడు ప్రాపించుఁ దత్ఫలమును విద్వాంసుఁ డైనను వెలయ దీని
తే. నాదరింపక తనయంత నాచరించె, నేని నాయాసమే యగుఁ గాని తత్ఫ
లమును బొందఁడు బహుళకాలమున కైన, వినుతగుణశీల మాటలు వేయు నేల.
వ. అని మఱియు మహి యిట్లనియె 491
చ. జలరుహగర్భుచేత మును చాల సృజింపఁగఁ బడ్డ యోషధుల్
కలుషమతిన్ ధృతవ్రతులు గానియసజ్జనభుజ్యమాన మై
వెలయుటఁ జూచి యేనృపతివీరులు మాన్పమిఁ జోరబాధలం
బలుమఱుఁ బొంది యే నపరిపాలిత నై కృశియించి వెండియున్. 492
క. అనుపమమఖకర్మక్రియ, లనయము లే కుంట నే ననాదృత నగుచున్
జననాయక యీలోకము, ఘనచోరీభూత మగుటఁ గనుఁగొని యంతన్. 493
క. సవనాదిసిద్ధికొఱకై, తవిలి తదీయౌషధీవితతులను ధరణీ
ధవ యే నపుడు గ్రసించితి, నవియును నాయందు జీర్ణమయ్యెఁ గడంకన్. 494
క. విను వాని నొకయుపాయం,బునఁ గ్రమ్మఱఁ బడయ వచ్చు భూవరచంద్రా
విను మది యెఱిఁగించెద నీ,కును వత్సలురాల నగుట గుణతరచరితా. 495
క. అనయమునా కొకవత్సము, ననురూపసుదోహనమ్ము ననుమాపకదో
గ్ధను గల్పింపుమ యట్లయి, నను నీభూతముల కవనినాయక దానన్. 496
క. పరఁగ నభీప్సితములు బల, కరములు నగునన్న దుగ్ధకలితము లగుభా
సురకామంబులఁ బిదికెద, నరనాయకచంద్ర వినుము నావచనంబుల్. 497
చ. మనుజవరేణ్య యేను విషమస్థలి నై యిపు డున్న దాన నో
య్యన జలదాగమోదితపయఃప్రకరంబు తదాగమంబు వో
యినను దదంబువుల్ పుడమి నింకక యంతట నిల్చునట్లుగా
మనునిభ నన్ను నిప్పుడు సమస్థలి నై పెనుపొందఁ జేయవే 498
క. అని యివ్విధమున నాభూ,వనితామణి పలుకుమధురవచనంబులు దా
విని యనురాగము దనమన,మునఁ గడలుకొనంగ రాజముఖ్యుం డంతన్. 499
చ. మనువును దూడఁ జేసి కరమున్ నిజపాణితలంబు లీలదో
హనముగఁ జేసి యందు సకలౌషధులం బిదికెం గ్రమంబునం
దనరఁగఁ దద్విధంబునను దత్పృథువత్సల యైనభూమియం
దనయము వారువారును బ్రియం బగుకోర్కులు వొంది రున్నతిన్. 500

సీ. బలసి ఋషుల్ బృహస్పతి వత్సకంబుగా నర్థించి తమయింద్రియంబులందు
సంచితచ్ఛందోమయక్షీరమును దేవతలు సురరాజు వత్సంబు గాఁగఁ
గనకపాత్రమునందుఁ దనరునోజోబలవీర్యామృతంబు నై వెలయఁ బయసు
దైత్యదానవులు దైత్యశ్రేష్ఠుఁ డగుగుణశాలిఁ బ్రహ్లాదు వత్సంబుఁ జేసి
తే. ఘనసురాసవరూపదుగ్ధంబు వగుస, నప్సరోజనగంధర్వు లలరి యపుడు
దనర విశ్వావసువు వత్సమునుగఁ జేసి, పద్మమయనిర్మితం బైనపాత్రమందు 501

వ మాధుర్యసౌందర్యసహితగాంధర్వక్షీరంబును బితృదేవతలుసూర్యవత్సకంబుగా నామపాత్రంబునందుఁ గవ్యం బనుదుగ్ధంబును సిద్ధులు గపిలవత్సకంబుగా నాకాశపాత్రమందు సంకల్పనారూపాణిమాదిసిద్ధి యనుక్షీరంబును విద్యాధరాదులు తద్వత్సకంబును దత్పాత్రకంబునుంగా ఖేచరత్వాదివ్యాపారరూపక్షీరంబును గింపురుషాదులు మయవత్సకంబును నాత్మపాత్రంబునుం గా సంకల్పమాత్రప్రభవంబు నంతర్ధానాద్భుతాత్మసంబంధియు నగుమాయ యనుక్షీరంబును యక్షరక్షోభూతపిశాచంబులు భూతేశవత్సకంబుఁ గపాలపాత్రంబునుంగా రుధిరాసవం బనుక్షీరంబును నహిదందశూకసర్పనాగంబులు దక్షకవత్సంబును బిలపాత్రంబునుం గా విషరూపక్షీరంబును బశువులు గోవృషవత్సకంబు నరణ్యపాత్రంబునుం గాఁ దృణం బనుక్షీరంబును గ్రవ్యాదమృగంబులు మృగేంద్రవత్సకంబును నాత్మకళేబరపాత్రకంబునుం గాఁ గ్రవ్యం బనుదుగ్ధంబును విహంగంబులు సువర్ణవత్సకంబు నిజకాయపాత్రంబునుం గాఁ గీటకఫలాదికం బగుదుగ్ధంబును వనస్పతులు వటవత్సకంబు గా భిన్నరోహరూపపయస్సును గిరులు హిమవద్వత్సకంబును నిజసానుపాత్రకంబునుం గా నానాధాతువు లనుదుగ్ధంబునుం గా నివ్విధంబున సమస్తచరాచరవర్గంబు స్వముఖ్యవత్సకంబును స్వస్వపాత్రకంబునుం గా భిన్నరూపంబు లైనక్షీరంబుల బిదికె నని చెప్పి మఱియును. 502

క. క్రమమున నిటు పృథ్వ్యాదులు, దమతమకామితము లనఁగఁ దగుభిన్నక్షీ
రము దోహనవత్సకభే, దమునం దగఁ బిదికి రంత ధరణీధవుఁడున్. 503
తే సముచితానందమును బొంది సర్వకామ,దుఘయనందగుభూమినిదుహితఁగాఁగఁ
గోరి కైకొని నిజధనుష్కోటిచేత, భూరిగిరికూటములఁ జూర్ణములుగఁ జేసి.
తే. చండదోర్దండలీలభూమండలంబు, సమతలంబుగఁ జేసి శశ్వత్ప్రసిద్ధి
నొంది యవ్విభుఁ డీలోకమందు నెల్లఁ, బ్రజకుఁ దండ్రియు జీవనప్రదుఁడునగుచు.
తే. ఆక్కడక్కడఁ బూర్వంబునందు లేని, గ్రామపట్టణదుర్గఖర్వటపుళింద
ఖేటశబరాలయవ్రజవాటఘోష, వివిధనిలయము లర్థిఁ గావించె నంత. 506
క. వారును భయవిరహితులై, బోరనఁ దత్తన్నివాసములయందు సుఖ
శ్రీరుచి నొప్పుచు నుండిరి, వారక యాపృథునిఁ బొగడ వశమె ధరిత్రిన్. 507

సీ. అని చెప్పి మునినాథుఁ డైనమైత్రేయుఁ డవ్విదురున కిట్లను వేడ్కతోడ
ననఘాత్మ రాజర్షి యైన వైన్యుం డశ్వమేధశతంబు సన్మేధతోడఁ
గావింతు నని దీక్ష గైకొని వ్రతనిష్ఠఁ దివిరి బ్రహ్మావర్తదేశమందు
నలరు మనుక్షేత్రమందు సరస్వతీనదిప్రాంతఁ దా మహోన్నతి నొనర్చు
తే. సవనకర్మక్రియకు నతిశయవిశేష
ఫలము గలిగెడి నని బుద్ధిఁ దలఁచి యచట
వరుసఁ గావించు నతిశయాధ్వరమహోత్స
వము సహింపక యుండె నయ్యమరవిభుఁడు. 508

పృథుచక్రవర్తియశ్వమేధంబున నింద్రుం డశ్వము నపహరించుట.

సీ. అట్టియధ్వరకర్మమందు సాక్షాద్భగవంతుఁడు హరి రమేశ్వరుఁడు లోక
గురుఁడును సర్వాత్మకుండును విభుఁడును నీరజభవభవాన్వితుఁడు లోక
పాలకనిఖిలసుపర్వానుగుండును యజ్ఞాంగుఁ డఖిలాధ్వరాదివిభుఁడు
గంధర్వ ముని సిద్ధగణ సాధ్య విద్యాధ రాప్సరో దైత్య గుహ్యాళి దాన
తే. వాదిజేగీయమానుఁ డత్యలఘుయశుఁడు, ప్రకటనందసునందాదిపార్షదుండు
కపిలనారదసనకాదికప్రముఖ్య, మహితయోగీంద్రసంస్తూయమానుఁ డజుఁడు.

వ. మఱియుం బరమభాగవతసేవితుండును నారాయణాంశప్రభవుండును నైనపృథుచక్రవర్తికి భూమి హవిరాదిదోగ్ధ్రి యయ్యును సర్వకామదుఘ యై సమస్తపదార్థంబుల బిదుకుచుండె మఱియుఁ దరువులు ఘనతరాకారంబులు గలిగి మకరందస్రావులగుచు నిక్షుద్రాక్షాదిరసంబులును దధిక్షీరాజ్యతక్రపానకాదికంబులును వర్షింప నవియెల్ల నదులు వహించె సముద్రంబులు హీరాదిరత్నవిశేషంబుల నీనుచుండెఁ బర్వతంబులు భక్ష్యభోజ్యలేహ్యచోష్యంబు లనుచతుర్విధాన్నంబులు గురియుచుండె లోకపాలసమేతు లైనసకలజనంబులును పాయనంబులు దెచ్చి యిచ్చుచుండి రిట్టిపరిపూర్ణవిభవాభిరాముం డై యధోక్షజసేవాపరాయణుం డగుపృథుచక్రవర్తి యేకోనశతాశ్వమేధంబులు సన్మేధంబునం గావించి నూఱవయాగంబునందు యజ్ఞపతి యైనపుండరీకాక్షుని యజించుచుండం దదీయపరమోత్సవంబు సహింపంజాలక 510

క. అమరేంద్రుఁడు ఘనరోషోద్గముఁ డై పాపండవేషకలితతిరోభా
వమునం దన్మఖపశువుం, గ్రమ మేది హరించి చనియె గగనంబునకున్. 511
వ. అట్లు సనునప్పుడు. 512
క. అనఘుం డగునత్రిమహామునిచోదితుఁ డగుచుఁ బృథునిపుత్త్రుఁడు బాణా
సనతూణీరధరుం డై, యనిమిషపతివెనుకఁ జనియె నతిదర్పమునన్. 513
వ. అట్లు సని చని ముందట. 514
సీ. యజ్ఞసాధనపశుహారకుని వధియించుధర్మంబునందు సధర్మ మనెడి

బుద్ధిఁ బుట్టఁగఁ జేయ భూరిమాయావేషధారియై యరుగుసుత్రాముఁ గదిసి
నిలు నిలు మని యార్చి నిజగుణధ్వని సేసి ఘనజటాభస్మాస్థికలిత మయిన
మూర్తిఁ గనుంగొని మూర్తీభవించినధర్మంబ కా బుద్ధిఁ దలఁచి యమర
తే. నాయకునిమీఁద సాయకమేయఁజాల, కున్నఁ గనుఁగొని యత్రివిద్వన్నుతుండు
వైన్యజున కనె వాసవువలను సూపి, మనములోపల రోషంబు మల్లడింప. 515
క. విను మితఁడు యజ్ఞహంతయు, ననిమిషనికరాధముండు నగునింద్రుఁడు గా
వున నితని జయింపుము నీ, వని ముమ్మా అుచ్చరింప నవైన్యజుఁడున్. 516
మ. వినువీదిం జనుదేవవల్లభునిపై వీరుండు క్రోధాంతరం
గనిరూఢిన్ మృగరాట్కిశోరము మహాగంధద్విపేంద్రంబుమీఁ
దను లంఘించువిధంబునం బడిన నాతం డశ్వచౌర్యైకసా
ధనరూపంబుఁ దదశ్వమున్ విడిచి యంతర్ధానముం బొందినన్. 517
క. వీరుఁడు పృథుభూపాలకు, మారుఁడు నిజయజ్ఞపశువు మరలం గొని దు
ర్వారబలుఁ డగుచు జనకుని, భూరిసవనరాజపుణ్యభూమికి వచ్చెన్. 518
వ. అయ్యవసరంబున నచ్చట నున్న పరమర్షిపుంగవు లతనియద్భుతకర్మంబు గనుం
గొని యాశ్చర్యంబు నొంది యతనికి జితాశ్వుం డనునన్వర్థనామంబు వెట్టి
యున్న సమయంబున. 519
చ. మఱియును దేవతాపతి తమఃపటలంబు జనింపఁజేసి యె
వ్వరుఁ దనుఁ గానకుండ ననివారణఁ గాంచనపాశబద్ధమై
సురుచిరయూపదారుపరిశోభిత మైనహయంబుఁ గొంచుఁ జె
చ్చెర వినువీది నేఁగఁగ ఋషిప్రవరుం డగునత్రి సెప్పినన్. 520
క. విని పృథుభూవరతనయుఁడు, ఘనబలమునఁ జని కపాలఖట్వాంగములో
లిని ధరియించి రయంబునఁ, జనునింద్రునిఁ గాంచి నొంపఁజాలక యంతన్.
ఉ. క్రమ్మఱ నత్రిచేఁ దెలుపఁ గాఁ బడి వైన్యతనూభవుండు రో
షమ్మునఁ ద్రొక్కఁ ద్రొక్కినభుజంగమపుంగవుఁ బోలి యుగ్రుఁడై
య మ్మరిబోసినం గని సురాధిపుఁ డెప్పటియట్లఁ బాతె న
శ్వమ్మును రూపమున్ విడిచి చాలఁ దిరోహితుఁడై రయంబునన్. 522
వ అట్లు సనినం బశువుం గొని మరలి యవ్వీరోత్తముండు పితృయజ్ఞశాలకుం
జనుదెంచె నంత. 523
సీ. హరిహయుం డధ్వరహయహరణార్థమై మించి కైకొని విసర్జించినట్టి
భూరియమంగళభూతమాయారూపములను ధరించిరి మూఢజనులు
పాషండచిహ్నములన్ పరఁగుట వారలు జగతిపై నగ్నవేషములు గలుగు
జైనులు భూరికాషాయవస్త్రంబులు ధరియించుబౌద్ధులుఁ దగ జటాస్థి
తే. భస్మధారులు నయినకాపాలికాదు, లనఁగ వెలసిరి లోకంబులందుఁ జాలఁ

దలఁప ధర్మోపమం బనఁదగునధర్మ, మందు నభిరతి వొడమినయజ్ఞజనులు. 524
వ. తదీయచిహ్నంబులు పారంపర్యంబుగా ధరియింపం దొడంగిరి తద్వృత్తాంతంబు భగవంతుం డయినపృథుచక్రవర్తి యెఱింగి కుపితుం డై యుద్యతకార్ముకుం డగుచు నింద్రునిమీఁద బాణంబు సేయ నుద్యమించిన ఋత్విక్కులు శక్రవధోద్యుక్తుండు నసహ్యరంహుండు నయినపృథుచక్రవర్తింగనుంగొని యిట్లనిరి.
క. జననాయక యజ్ఞములం, దనుపమవిధిచోదితంబు లనఁ దగుపశుబం
ధనహింసల కా కితరుల, ఘనదీక్షితునకు వధింపఁ గాదం డ్రు బుధుల్. 526
వ. కావున నీ విపు డింద్రవధోద్యోగం బుపసంహరింపుము భవదీయధర్మవిరోధి యైనయట్టియింద్రుని. 527
క. జనపాల వీర్యవంతము, లనఁ దగుమంత్రములచేత నాహ్వానము సే
సిన నతఁ డిచటికి వచ్చును, జనుదెంచినయమరవిభుని సరభసత దగన్. 528
క. ధృతి సెదరఁ బట్టి శిఖి కా, హుతిఁ గా వేల్చెదము దాన నుర్వీవర నీ
వితతమహోహతవీర్యో,న్నతుఁ డై చెడిపోవు నమరనాథుం డంతన్. 529
వ. అని పృథుని వారించి ఋత్విగ్జనంబులు గుపితస్వాంతులై హస్తంబుల స్రుక్స్రువంబులు ధరియించి వేల్చుసమయంబునం జతుర్ముఖుండు సనుదెంచి ఋత్విజులం గనుంగొని యి ట్లనియె యజ్ఞంబులందు యజింపంబడుదేవత లెవ్వనియంశంబు లెవ్వండు యజ్ఞనామకం బగుభగవదంశం బగు నట్టియింద్రుండు మీచేత వధార్హుండు గాఁ డితండు భగవదంశసంభవుం డగుట నీయజ్ఞకర్మవిధ్వంసనేచ్ఛుం డయి కావించుధర్మవ్యతికరంబులు సూచుచుండవలయునుం గాని ప్రతికారంబులు గర్తవ్యంబులు గా వీపృథుకీర్తి యగునీపృథునకు నేకోనశతంబగు నధ్వరప్రయోగఫలంబు సిద్ధించుం గాక యని పృథుచక్రవర్తి కిట్లనియె. 530
సీ. మనుజేంద్ర మోక్షధర్మము నెఱింగిననీకు సవనముల్ సేయుట సాలు మఱియు
నేవిధంబున నైన దేవేంద్రు మనమునఁ గైకొని రోషంబు గదురకుండ
వర్తింపవలయును వాసవుండును నీవుఁ బూని సుశ్లోకులు గాన మీకు
మంగళం బగుఁ గాక మానవనాథ నీచిత్తంబులోపలఁ జింతఁ దొఱఁగి
తే. మించి మద్వాక్యముల నాదరించి వినుము,దైవహతమగుయజ్ఞంబుఁ దగిలిచేయు
కొఱకు భవదీయచిత్తంబు గుంది రోష,కలుషితం బైన నజ్ఞానకలిత మగును.
వ భవదీయయజ్ఞహననార్థం బశ్వహరణుం డైనయింద్రుండు దేవతలలోన దురాగ్రహుం డగుటంజేసి యతనిచేత నిర్మింపంబడి చిత్తాకర్షకంబు లైనయీపాషండధర్మంబులచేత ధర్మవ్యతికరంబు గలుగుం గాన యీయజ్ఞంబు సాలింపుమని మఱియు ని ట్లనియె. 532
సీ అది గాక వినుము వేనాపచారంబునఁ బూని విలుప్తంబు లైనయట్టి
యలఘునానాసమయానుధర్మంబులఁ బరిపాలనము సేయఁ బరఁగి వేను

దేహంబువలనను దివిరి జనించి యున్నాఁడవు నారాయణాంశజుఁడవు
గావున నీనరకలితలోకంబునఁ బుట్టిన తెఱఁగు నీబుద్ధిఁ దలఁచి

తే. యెవరిచే నేమిటికి సృజియింపఁబడితి, వట్టియా బ్రహ్మసంకల్ప మవనినాథ
తప్ప కుండంగఁ బాలింపు ధర్మగతిని, జారుశుభమూర్తి యోపృథుచక్రవర్తి

వ. అని మఱియు నిట్లనియె నుపధర్మమాతయుం బ్రచండపాషండమార్గంబు నైన
యీయింద్రకృతం బగుమాయను జయింపు మని వనజసంభవుం డానతిచ్చినం
బృథుచక్రవర్తియుఁ దదాజ్ఞాపితుం డై దేవేంద్రునితోడ బద్ధసఖ్యుం డయ్యె
నంత నవభృథానంతరంబున. 534

చ. సురుచిరలబ్ధదక్షిణలసొంపునఁ బొంపిరి వోయి భూసురుల్
వరుసను బెక్కుదీవన లవారణ నిచ్చిరి సర్వదేవతల్
భరితముదంతరంగములఁ బాయనివేడ్క వరంబు లిచ్చి రా
నరవరుఁ డైనవైన్యునకు నందితకీర్తికిఁ బుణ్యమూర్తికిన్. 535

వ. అంత నచటిజనంబు లిట్లనిరి. 536

తే అనఘ నీచేత నాదృతు లైరి సర్వ,జనులు మఱి దానమానోపచారములను
బితృక దేవర్షి మానవ వితతి పూజ, నొంది యంచితమోదంబు నొందె నయ్య.

నారాయణుండు పృథుచక్రవర్తి ననుగ్రహించుట.

వ. అని పలుకుసమయంబున యజ్ఞభోక్తయు యజ్ఞవిభుండును భగవంతుండు నైన
సర్వేశ్వరుం డింద్రసమేతుం డై యచ్చటికిం జనుదెంచి యాపృథున కిట్లనియె.

క. జనవర భవదీయం బై, జననుత మగునశ్వమేధశతమున కిపు డీ
యనిమిషపతి భంగము సేసినకతన క్షమాపణంబు సేసెడిఁ గంటే. 539

వ. కావున నితని క్షమింపుము సత్పురుషు లగువారు దేహాభిమానులు గా కుండు
టం జేసి భూతంబులయెడ ద్రోహం బాచరింప రట్లగుటం జేసి నీవంటిమహాత్ములు
దేవమాయామోహితు లై పరోపతాపంబులు సేసి రేని దీర్ఘతరం బైనవృద్ధజన
సేవ వ్యర్థంబు గాదె యదియునుం గాక యీశరీరం బవిద్యాకామకర్మంబులచేత
నారబ్ధం బని తెలిసినభూతద్రోహి గానిపరమజ్ఞాని యీదేహంబునందు ననుష
క్తుండుగాకుండుట సహజంబన దేహోత్పాదితంబులైనగృహదారాదులయందు
మమత్వంబు లేకుండుటం జెప్ప నేల యిట్టిదేహంబునం దున్నయాత్మ యేకంబును
శుద్ధస్వరూపంబును స్వయంజ్యోతియు నిర్గుణంబును గుణాశ్రయంబును వ్యాప్య
వ్యాపకంబును నసంవృతంబును సాక్షిభూతంబును నిరాత్మంబును నగు దీని దే
హంబుకంటె వేఱుగా నెవ్వండు దెలియువాఁడు మత్పరుం డగుటం జేసి దేహ
ధారియైయుండియుఁ దద్గుణంబులం బొరయక వర్తించు మఱియు నెవ్వండేని స్వ
ధర్మాచారపరుండును నిష్కాముండును శ్రద్ధాయుక్తుండు నైన న్నెల్లప్పుడు భజి
యించు నట్టివానిమనంబు క్రమంబునఁ బ్రసన్నం బగునట్లు ప్రసన్నమనస్కుం

డును ద్రిగుణాతీతుండును సమ్యగ్దర్శనుండును నైనయతండు మదీయసమవస్థా
నరూపశాంతి నొందునవియ కైవల్యపదం బనంబడుఁ గూటస్థుండై నయీయాత్మ
యుదాసీనభూతంబైనను దీని ద్రవ్యజ్ఞానక్రియామనంబులకుసీశ్వరుం గా నెవ్వం
డు దెలియువాఁడు భవంబునొందకుండు నీసంసారంబు ద్రవ్యక్రియాకారక చేత
నాత్మకం బగుటం జేసి ప్రభిన్న దేహోపాధికంబుగావునఁ బ్రాప్తంబు లైనయాప
త్సంపదలయందు మత్పరు లైనమహాత్ములు వికారంబు నొందరు గావున నీవు
సుఖదుఃఖంబులయందు సమచిత్తుండవును సమానోత్తమమధ్యమాధముండ
వును జితేంద్రియాశయుండవు నై వినిష్పాదితాఖిలామాత్యాదిసంయుతుండ
వై యఖిలలోకరక్షణంబు సేయుమని పెంచియు నిట్లనియె. 540

సీ. పార్థివోత్తములకుఁ బ్రజల రక్షించుట పరమధర్మంబగు నరవరేణ్య
ధరణీశులకుఁ బ్రజాపరిపాలనంబునఁ బూని లోకులు సేయుపుణ్యమందు
షష్ఠాంశ మర్థిని సంప్రాప్త మగునట్లు ప్రజలఁ బ్రోవనిరాజు ప్రజలచేత
నపహృతసత్పుణ్యుఁ డై వారు గావించుఘనపాపఫలముఁ దా ననుభవించుఁ
తే. గాన నీవును విప్రవరానుమతము, సాంప్రదాయకవిధము నై జరగుధర్మ
మహిమఁ జేపట్టి యర్థకామములయందు, సమత నమ్మూఁటియందు నాసక్తిలేక.

వ. ఇవ్విధంబున. 542

క. జనులకు ననురక్తుండ వై, జననాయక నీవు ధరణి సమచిత్తుండ వై
యనయముఁ బరిపాలించిన, సనకాదులఁ గాంతు వాత్మసదనమునందున్. 543

సీ భూవర యోగతపోముఖంబులచేతఁ గైకొని సులభుండఁ గానియేను
సమచిత్తు లైనసజ్జనులచిత్తంబుల వర్తించు చుండెడివాఁడ నగుటఁ
జేసి తావకశమశీలవిమత్సరకీర్తనముల వశీకృతుండ నైతి
నే నీకు నొకవరం బిచ్చెద వేఁడుము నావుడు విని మేదినీవరుండు
తే. లోకగురుఁ డైనయప్పుండరీకనయనుఁ, డానతిచ్చినమృదులలితామృతోప
మానవాక్యము లాత్మీయమస్తకమునఁ, దాల్చి సమ్మోదితాత్ముఁడై ధరణివిభుఁడు.

క తనపాదములకు భక్తిన్, వినతుం డై యాత్మకర్మవితతికి లజ్జం
దనరుచు నున్నసురేంద్రునిఁ, గనుఁగొని సత్ప్రీతి మొదవఁ గౌఁగిటఁ జేర్చెన్.

వ ఇట్లు గౌఁగిటం జేర్చి గతద్వేషుం డైయున్న యనంతరంబ 546

మ. భగవంతుండును విశ్వరూపకుఁడు నై భాసిల్లునవ్విష్ణుఁ డా
జగతీనాథకృతార్చనావతులచే సంప్రీతచేతస్కుఁడున్ .
నిగృహీతాంఘ్రిసరోరుహద్వయుఁడు నై నిల్చెం బ్రయాణాభిము
ఖ్యగరిష్ఠాత్మకుఁ డయ్యు నాపృథునిపైఁ గారుణ్య మేపారఁగన్. 547

వ. ఇట్లు దనమీఁదియనుగ్రహంబునం జేసి విలంబితుం డగుటయు నయ్యాదిరాజ
న్యుం డైనపృథుచక్రవర్తి యమ్ముకుందదర్శనానందబాష్పజలబిందుసందోహ

కందళితనయనారవిందుం డై యవ్విభుమూర్తిం గనుంగొని కనుంగొన లేక గద్గ
దకంఠుం డై పలుక లేకయుండియు నెట్టకేలకుఁ దనహృదయంబున నద్దేవుని నుప
గూహనంబు గావించి తన్మూర్తి ధరియించి కన్నులం దొరఁగునానందబాష్పం
బులుదుడిచికొని విలోకనంబు సేయుచు నతృప్తదృగ్గోచరుండును గరుడస్కంధ
విన్యస్తహస్తుండును వసుధాతలస్థితపాదకమలుండును నై యొప్పునద్దివ్యపురు
షున కి ట్లనియె. 548

క. వరదా యీశ్వర నిను సత్పురుషుఁడు దేహాభిమానభోగములకు నీ
వర మెట్లు గోరు నిహసుఖ,వరములు నారకుల కైన వఱలవె చెపుమా. 549

చ. ఘన మగుదేవ యీవరమె కాదు మహాత్మక వాగ్వినిర్గతం
బనఁ దగుతావకీనచరణాంబుజచారుమరందరూప మై
తనరినకీర్తియుక్తి విని ముదంబును బొందఁగ లేనిమోక్ష మై
నను మదిఁ గోర నొల్ల నఘనాశ రమేశ సరోజలోచనా. 550

క. అది గాన పద్మలోచన, సదమలభవదీయఘనయశము వినుటకు నై
పదివేలచెవులు కృప ని, మ్మిది యే నాయభిమతంబు నిపుడు ముకుందా. 551

చ. అనఘ మహాత్మ వాగ్గళిత మైనభవత్పదపంకజాతసం
జనితసుధాకణానిలవశంబున విస్మృతతత్త్వమార్గవ
ర్తను లగుదుష్టయోనులకుఁ గ్రమ్మఱఁ దత్త్వముఁ జూపఁ జాలు ని
ట్లొనరుట దక్క నన్యవర మొల్లఁ బయోరుహపత్త్రలోచనా. 552

సీ. వినుతమంగళయశోవిభవ సర్వేశ్వర యిందిర గుణసంగ్రహేచ్ఛఁ జేసి
యే నీదుశివతరం బై నసత్కీర్తిని నర్థిమై వరియించె నట్టికీర్తి
చతురసత్పురుషసంగతము గల్గుచు నుండ ధృతి నెవ్వఁ డేని యాదృచ్ఛికతను
జేసియు నొకమాటు చెవులార విన్నవాఁ డనయంబును గుణజ్ఞుఁ డయ్యె నేని
తే. విరతి నేరీతిఁ బొందును ధరణిఁ బశువుఁ, దక్కఁ దక్కినతజ్జ్ఞుండు దనుజభేది
గాన యుత్సుకమతి నై నయేను లక్ష్మి, కరణి నిన్ను భజింతు నోపరమపురుష.

వ ఇట్లు భవదీయసేవాతత్పరుల మైనయిందిరయు నేను నేకపదార్థాభిలాషం జేసి
స్పర్ధమాను లగుచున్న మాయిద్దఱకును బర్యాయసేవం జేసి కలహంబు లేకుండ
ని మ్మట్లుగాక భవదీయచరణసరోరుహసేవాసక్తమనోవిస్తారుల మగుటం జేసి
యేన యేన మున్ను భజియింతు ననుతలంపులం గలహం బయినను గానిమ్ము
దేవా యని వెండియు ని ట్లనియె. 554

సీ. జగదీశ దేవ యుష్మత్పదకైంకర్యపరతఁ దనర్చుసాగరతనూజ
కృత్యంబునందు నకిల్బిషబుద్ధి నేఁ బ్రీతిఁ గోరుట జగన్మాత యైన
యారమాసతితోడ వైర మవశ్యంబుఁ గల్గు నై నను దయాకార నీవు
దీనవత్సలుఁడవు గాన స్వల్పంబును నధికంబు సేయుదు వట్లు గాన

తే. భవ్యచరిత నిజస్వరూపంబునందు, నభిరతుండ వైననీవు న న్నాదరించు
పగిది నిందిర నాదరింపవు మహాత్మ, భక్తజనలోకమందార భవవిదూర. 555

వ. ఇట్లగుటం జేసి సత్పురుషు లైనవారలు నిరస్తమాయాగుణసముదయంబు గల నిన్ను భజియింతురు వారలు భవత్పాదానుస్మరణరూపం బయినప్రయోజ నంబు దక్క నితరప్రయోజనంబుల నెఱుంగరు దేవా సేవకజనంబులను వరం బులు వేఁడు మని జగద్విమోహనంబు లైనవాక్యంబులు వలుకుదు వట్టిభవ దీయవాక్యతంత్రీనిబద్ధులు లోకులు గాకుండిరేని ఫలకాములై కర్మంబుల నెట్టు లాచరింతు రీశా భవదీయమాయావిమోహితు లై జను లేమికారణం బున నీకంటె నితరంబులఁ గోరుచుందు రి ట్లగుటం జేసి తండ్రి దనంతన బాల హితం బాచరించునట్లు మాకు నీవ హితాచరణం బాచరింప నర్హుండ వని పలి కిన నాదిరాజర్షి యైన పృథుచక్రవర్తియర్థవంతంబు లయినవచనంబులు విని విశ్వద్రష్ట యగునారాయణుండు సంతుష్టాంతరంగుండై యి ట్లనియె మహా రాజా దైవప్రేరితుండవై నాయెడ నిట్టిబుద్ధి గలుగుటం జేసి యచలాచలం బగు భక్తి వొడము దానిచే దుస్తరం బగుమదీయమాయం దరింతువు నీవు నాచే నాదిష్టం బగుకృత్యం బప్రమత్తుండ వగుచు నాచరించిన సకలశుభంబులం బొందుదువు మదీయభక్తజనంబులు స్వర్గాపవర్గనరకంబులం దుఃఖంబులుగా నవలోకింతురు గావున నీయధ్యవసాయంబు నట్టిదియ మఱియు మదీయాదేశం బున దుస్త్యజం బగురోషంబును ద్యజించి నాయెడ భక్తిసలిపితివిగాన యిదియె నాకుఁ బరమహర్షదం బగు నని యభినందించి యనుగ్రహించి యతండు గావించుపూజలు గయికొని గమనోన్ముఖుం డయ్యె నయ్యవసరంబున 556

సీ. నర సిద్ధ చారణ సుర ముని గంధర్వ కిన్నర పితృ సాధ్య పన్నగులును
నఖిలజనంబులు హరిపార్శ్వవర్తులు నానందమగ్నాంగు లగుచు వేడ్క
యజ్ఞేశచింతనుం డైనయాపృథువుచే సత్కారములఁ బొంది సమ్మదమునఁ
జనిరి నిజాధివాసములకు భగవంతుఁ డైననారాయణుం డచ్యుతుండు

తే. దగ నుపాధ్యాయసహితుఁ డై తనరుపృథుని
విమలమతు లయి చూచుచు నమరవరులు
దన్ను జయజయకలితశబ్దములఁ బొగడఁ
జనియె నప్పుడు వైకుంఠసదనమునకు. 557

వ. అంతఁ బృథుచక్రవర్తియు నింద్రియాగోచరుం డయ్యును దర్శితాత్ముండును దేవ దేవుండును నయిన వాసుదేవునకు నమస్కరించి నిజపురంబునకుం జను దెంచు సమయంబున మౌక్తిక కుసుమమాలికాదుకూలస్వర్ణతోరణాలంకృతంబును లలితసుగంధధూపవిలసితంబును రత్నమయరంగవల్లికావిరాజితంబును ఫల పుష్పలాజాక్షతదీపమాలికాస్తంభ పూగపోతాభి రామప్రతిగృహప్రాంగణం

బును మృగమదఘనసారచందనాగరువాళపూరసంసిక్తరథ్యావళివిభాసితంబును దరుపల్లవాభిశోభితంబును నైనపురంబుఁ బ్రవేశించి రాజమార్గంబునం జను దేర మండితరత్నకుండలమణిమరీచులు గండఫలకంబులం దాండవంబులు సలుపం బురకామినులు గనకపాత్రవిరచితంబు లయినయశేషమంగళనీరాజనంబుల నివాళింప శంఖదుందుభిప్రముఖతూర్యఘోషంబులును ఋత్విజ్నికాయాశీర్వచనంబులును జెలంగ వందిమాగధజనసంస్తూయమానుం డగుచు విగతగర్వుం డై యంతఃపురంబుం బ్రవేశించి యనంతరంబ. 558

సీ. సమధికమతిఁ బౌరజనజానపదులచేఁ దనరారువివిధపూజనము లొంది
రాజు సంతుష్టాంతరంగుండుఁ బ్రియవరప్రదుఁడు నై వారల బహువిధములఁ
బూజించె నివ్విధంబున మహత్తరము లైనట్టికర్మంబుల నాచరించు
చును నిరవద్యచేష్టుం డై మహత్తముఁ దన నొప్పునాపృథుమనుజవిభుఁడు
తే. మించి భూమండలంబుఁ బాలించి విశద, యశము సర్వధరాచక్రమందు నిలిపి
చారుశుభమూర్తి రాజన్యచక్రవర్తి, పరమమోదమునఁ బరమపదము నొందె.

క. అని మైత్రేయమహాముని, యనఘుఁడు విదురునకుఁ జెప్పె నని శుకుఁ డభిమ
న్యునిసుతునకుఁ జెప్పినతెఱఁ, గని సూతుఁడు సెప్పె శౌనకాదులతోడన్.

పృథుచక్రవర్తి సభాసదులకు సద్ధర్మముల నుపదేశించి బ్రాహ్మణప్రశంస సేయుట.

వ. అ ట్లెఱింగించి వెండియు ని ట్లనియె నివ్విధంబున నశేషగుణవిజృంభితంబును నిర్దోషంబును సత్పురుషసత్కృతంబును నగుపృథుచక్రవర్తియశంబును బ్రకటంబుగాఁ జేయం జాలుమైత్రేయునిం జూచి మహాభాగవతుం డైనవిదురుం డి ట్లనియె. 561

సీ. మునినాథ విను పృథుజనపాలచంద్రుండు సొబగొప్ప మేదినీసురులచేత
రాజ్యాభిషేకసంపూజ్యుఁ డై దేవతాగణముచే లబ్ధార్హగుణుఁడు నగుచు
వైష్ణవతేజంబు వల నొప్ప ధరియించి యర్థి నే యేకర్మ మాచరించె
నది నాకు నెఱిఁగింపు మనఘాత్మ భూమి యేరూఢిగ వాకృతిరూఢ యొవని
తే. విక్రమోద్దీప్తమై యొప్పి వెలయునట్టి, కర్మమున నిప్డు రాజన్యగణము బ్రదుకు
నట్టిపృథుకీర్తి ధరలోన నతివివేకి, దవిలి యెవ్వఁడు విన కుండు ధన్యచరిత.

క. నావుడు విని మైత్రేయుం, డావిదురునిఁ జూచి పలికె నతివినయమునం
బావనచరితుఁడు పృథుఁడు ధ, రావరనుతుఁ డలఘుయశుఁడు ప్రమదం బలరన్.

సీ. రంగదుత్తుంగతరంగగంగాయమునామధ్యమందు నున్నతి వసించి
కైకొని ప్రారబ్ధకర్మక్షయార్థమై యఖిలపుణ్యంబుల ననుభవించు
చును సర్వదేశంబులను దనయాజ్ఞ యప్రతిహతసత్ప్రతాపమునఁ జెల్లఁ
బూని సప్తద్వీపములకుఁ దా నొక్కండ వైష్ణవభూసురావలికిఁ దక్కఁ
తే. దక్కఁ గల్గినప్రజ కెల్ల దండధరునిఁ, బోలి వర్తించుచును గొంత కాల మరుగఁ

దవిలి యొకనాఁడు దీర్ఘసత్త్రంబు సేయ, నర్థిఁ గైకొని దీక్షితుం డయ్యె నందు.

తే. రాజఋషి దేవఋషి పితృబ్రహ్మఋషులు, జనవరుని చేత విహితపూజనములొంది
సమధికైశ్వర్యగతి నున్నసమయమునను, జిరశుభాకారుఁ డా రాజశేఖరుండు.

సీ. ఉన్నతోన్నతుఁడు సముత్తుంగభుజుఁడు సన్మహనీయతరశోభమానముఖుఁడుఁ
జారుసంఫుల్లకంజారుణేక్షణుఁడు సునాసాపుటుండు మందస్మితుఁడు
వక్రసూక్ష్మస్నిగ్ధవరనీలకేశుండుఁ గమనీయరుచికంబుకంధరుండు
సుభగవిశాలవక్షుండును ద్రివళిశోభితమధ్యభాగుండుఁ బృథునితంబ

తే. మండలుండు నావర్తసమాననాభి
వివరుఁడును గాంచనస్తంభవిలసదూరు
రాజితుండును నరుణచరణుఁడును ధృత
నవదుకూలోత్తరీయుఁ డున్నతయశుండు. 566

వ. మఱియు నియమనిమిత్తంబునం బరిత్యక్తభూషణుం డగుటం జేసి వ్యక్తాశేషగాత్ర
శ్రీకుండును గృష్ణాజినధరుండును శ్రీమంతుండును గుశహస్తుండును గృతో
చితుండును శిశిరస్నిగ్ధతారాక్షుండును నైనపృథుచక్రవర్తి సభామధ్యంబునం
దారాగణమధ్యవిభాసితుండును సకలజనాహ్లాదకరుండును నగుసుధాకరుండు
నుంబోలె వెలుంగుచు లేచి నిలుచుండి సదస్యసంతోషదాయకంబులును జిత్ర
పదవిరాజితంబులును బ్రసన్నంబులును బరిశుద్ధంబులును గంభీరార్థంబులును
నవ్యాకులంబులును నైనభాషణంబున నిట్లనియె. 567

క. వినుఁడీ సభ్యులు ధర్మము, నయము నెఱుఁగంగఁ గోరునట్టి జనుఁడు దాఁ
దనతలఁపునఁ గలయర్థముఁ, జను నెఱిఁగింపంగ ధీరసత్పురుషులకున్. 568

సీ. ఏను నీలోకవితానంబు నెల్లను శాసించి భూప్రజాసంతతులను
దత్తద్విహితవృత్తిదానంబులను జేసి రక్షింప వివిధమర్యాదఁ దప్పి
పో కుండ నిలుపుట కై కమలజుచే నియోగింపఁబడితి ని ట్లొనరి యుండ
నట్టిప్రజాపాలనాద్యనుష్ఠానవశంబునఁ బ్రాక్కర్మసాక్షి యీశుఁ

తే. డెట్టివానికి సంతుష్టి నెసఁగు చుండు, నట్టివానికి నేలోకమంద్రు బుధులు
గామదుఘములు నైనలోకములు నాకు, సరవిఁ గలుగు ననుష్ఠానపరుఁడ నగుట.

వ. ఇట్లు ప్రజలను ధర్మంబులయందు ననుశాసింపక యర్థకాముం డై వారివలన
నప్పనంబులు గొనెనేని వారలపాపంబు దనకుఁ బ్రాపింపం దేజోహీనుం డై
భూవిభుండు సెడుం గావునం బ్రజలు భూపతిహితార్థంబునకు స్వార్థంబునకు
ననూయారహితు లై వాసుదేవార్పణబుద్ధిం జేసి ధర్మంబు నెప్పుడు నాచరింప
వలయు నిదియ నన్ను ననుగ్రహించుట యదియునుం గాక పితృదేవర్షితుల్యు
లగుమీర లనుమోదించి కర్తయు ననుశాసకుండు ననుజ్ఞాతయు నయిననాకుఁ
బరలోకంబున నేఫలంబు గలుగు నట్టిఫలంబునకు సదృశం బైనకర్మం బాచరింప

వలయు న ట్లయిన సంతోషంబు నొందుదు ననిన వార లారాజేంద్రున కి ట్లనిరి.

క జననాయక ప్రజ లిర వొం,దినధర్మము లెల్ల వాసుదేవార్పణబు
ద్ధిని జేయ వలయు నంటివె, యనయంబును వాసుదేవుఁ డనఁ గలఁడె మహిన్.

సీ. అన విని వారికి మను జేశుఁ డను నర్హ్మాతములార వినుఁ డయ్యా తవిలి మీరు
యజ్ఞాధిపతి యైనయఖిలేశ్వరుఁడు గొన్నిమతములఁ గలఁడు ధీమంతులార
యట్లైన మీరలు నందుకు విప్రతిపత్తి గల్గుటను బ్రపన్న మరయఁ
గా దంటి రేని నాఘనునిచే రచిత మై కాంతిమంత మగుజగంబు గానఁ

తే. బడఁచు నున్నది యిట్టిప్రపంచరచిత
కర్మవైచిత్ర్య మమ్మేటి గలుగ కున్న
నమర నది తదుక్తులఁ బ్రపన్నములు గావు
కాన యవ్వాసుదేవుండు గలఁడు మఱియు. 572

వ. అదియునుం గాక యీజగద్వైచిత్ర్యంబు గర్త యైనయీశ్వరుండు లే కున్నం
గర్మవశంబునం జేసి యుపపన్నం బగు నంటి రేని 573

సీ. పూని ప్రియవ్రతోత్తానపాదధ్రువమనుల కస్మత్పితామహుఁ డనంగ
దగునంగమేదినీధవునకు మఱియును వినుతి కెక్కినపృథివీపతులకుఁ
బద్మసంభవ భవ ప్రహ్లాద బలిచక్రవర్తిప్రముఖభాగవతుల కర్థి
వర్గసుస్వర్గాపవర్గంబులకు ననుగతకారణుం డన ఘనత కెక్కి

తే. హీను లగుమృత్యుదౌహిత్రుఁ డైనవేన,ముఖదురాత్ములు ధర్మవిమోహితులును
దక్కఁ దక్కినవారికిఁ దాఁ బ్రసన్న,వరదుఁడై యిచ్చు నభిమతావళుల నతఁడు.

వ. ఇట్టి విద్వదనుభవంబున భువనహితుం డగు వాసుదేవుండు లేఁ డనుట యుప
పన్నంబు గా దదియునుం గాక. 575

ఉ. భూరితపోభిరామమునిపూజన మెవ్వనిపాదపద్మసే
వారతి వృద్ధిఁ బొంది యనివారణఁ బూర్వభవానుసారసం
సారమహోగ్రతాపము భృశంబుగఁ బాపఁగ నోపుఁ దత్పదాం
భోరుహజాతదేవనదిఁ బోలి యశేషమనోఘహారి యై. 576

వ. మఱియు. 577

చ. అనుపమభక్తి నెవ్వనిపదాంబుజమూలము మందిరంబు గా
ననయముఁ బొందె వాఁడు నిహతాఖిలభూరిమనోమలుండు స
ద్వినుతవిరక్తిబోధధృతి వీర్యవిశేషసమన్వితుండు దా
ననఁ దగి భూరిసంసృతి మహోత్తరదుఃఖము నందఁ డెన్నఁడున్. 578

క. నారాయణుండు జగదా,ధారుం డగునీశ్వరుండు దలఁప నతనికిఁ
లే రెందు సములు నధికులు, ధీరోత్తముఁ డతఁడు నద్వితీయుం డగుటన్. 579

వ. అదియునుం గాక. 580

ఉ. కర్మవశంబునన్ జగము గల్గుసు హెచ్చు నడంగు నన్న చోఁ
గర్మము బుద్ధిఁ జూడ జడకార్యము గాని ప్రపంచకల్పనా
కర్మమునందుఁ గర్త యనఁ గా విలసిల్లఁగఁ జాల దీజగ
త్కర్మక కార్య కారణము గావున నీశుఁడు విష్ణుఁ డారయన్. 581

వ. కావున మీర లవ్వాసుదేవుని నధికారానుసారంబున నిశ్చితార్థఫలసిద్ధి గలవారలై మనోవాక్కాయకర్మంబుల నిష్కపటవృత్తిం దగిలి వినుతినతపరిచర్యాపూర్వకంబుగాఁ గామదుఘంబు లయినయతనిపాదపంకజంబులు భజియింపుం డదియునుం గాక. 582

సీ. రూఢి నీశ్వరుఁడు స్వరూపంబునం జేసి పూని విశుద్ధవిజ్ఞానఘనుఁడు
నగుణుండు నయినఁ దా నరయనికర్మమార్గమునందు వ్రీహ్యాదిద్రవ్యములను
శుక్లాదిగుణము విస్ఫురదవఘాతాదిసత్క్రియలును మంత్రసంచయంబు
సంకల్పమును యాగసాధ్య మైనట్టియఖండోపకారంబు ఘనపదార్థ

తే. శక్తియుమఱి జ్యోతిష్టోమసవనముఖ్య, నామత బహువిశేషగుణతను మెఱయు
నట్టియధ్వరరూపమై యఖిలజగము, నందు ననిశంబుఁ బ్రఖ్యాతి నొందుచుండు.

వ. అదియునుం గాక దారుస్థితం బైనయనలంబు తద్దారుగుణంబు లయినదైర్ఘ్యవక్రత్వాదికంబుల ననుసరించుచందంబున నవ్యక్తంబు తత్క్షోభకం బయినకాలంబును వాసనయు నదృష్టంబు నను కారణంబులచేతం బుట్టినశరీరంబునందు విషయాకారం బయినబుద్ధి నొంది తద్విషయాభివ్యంగ్యం బైన యానందస్వరూపుం డగుచుఁ గ్రియాఫలంబునం బ్రసిద్ధి నొందు నని చెప్పి వెండియు నిట్లను మదీయజనంబు లిమ్మేదినీతలంబున దృఢవ్రతు లై యజ్ఞభుగీశ్వరుండును గురుండును నయినసర్వేశ్వరుని హరిని నిరంతరంబును స్వధర్మయోగంబునం బూజించుచున్న వారలు వారునన్నాశ్చర్యకరంబుగా ననుగ్రహించువారని హరిభక్తిరతులైనమహాత్ముల నుతియించి వెండియు నిట్లనియె. 584

మ. వరసంపద్విభవప్రతాపసుమహైశ్వర్యంబులం బొల్చునీ
ధరణీనాథులతేజ మంచితతపోదాంతిక్షమావిద్యలం
గర మొప్పారు ధరాసుపర్వహరిభక్తశ్రేణులం దెప్పుడున్
ధరలోనం బ్రభవింప కుండు నని యద్ధాత్రీవిభుం డిట్లనున్. 585

చ. అరయఁగ నేధ రామరపదాంబుజరేణువు లర్థిఁ దాల్చి య
ప్పరమపురాణపూరుషుఁడు బ్రాహ్మణదేవుఁడు నైనయట్టియీ
శ్వరుఁడు సదానపాయినిని సాగరకన్యను సర్వలోకవి
స్ఫురితపవిత్రకీర్తియును బొంది విభూతిఁ దనర్చెఁ గావునన్. 586

సీ. ఏవసుధామరసేవను జేసి యశేషగుణాన్వితస్థితిఁ దనర్చు
సర్వేశ్వరుఁడు మఱి సంతుష్టుఁ డగు నట్టిధరణీదివిజులఁ దద్ధర్మపరులు

నలఘువినీతులు నై యవశ్యంబును సేవింపరే ధరాదేవనిత్య
సేవ చేఁ బురుషుఁడు చిరతరజ్ఞానవిద్యాభ్యాసి గా కున్న నైన నతఁడు
తే. వేగమున నంతరంగంబు విశద మగుటఁ, జేసి కైవల్యపదమును జెందు నట్లు
గాన లోకులు భూదేవతానికరముఁ, దగిలి భజియింపవలయు నుదాత్తమతిని.
వ. మఱియు. 589

సీ. విజ్ఞానఘనుఁ డన వెలయునీశ్వరుఁడు తత్త్వజ్ఞానయుతు లైనవారిచేత
దీపింప నింద్రాదిదేవతోద్దేశంబునను భూమిసురముఖంబున హుతంబు
లగుహవిస్సులఁ దృప్తి నందినగతి నచేతన మైనయాహుతాశనముఖంబు
వలన వేల్చినహవిస్సులచేతఁ దృప్తుండు గా కుండుఁ గావున లోకమందు
తే. నగ్నిముఖమునకంటె ధరామరేంద్ర, ముఖము పరిశుద్ధమత్యంతముఖ్య మనఁగఁ
దనరునదిగాన భూసురార్చనము సకల, జనులుఁ గావింపఁదగు నార్యజనములార.
వ. అదియునుం గాక. 590

సీ. ఏవేదమందేని నీవిశ్వ మెల్లను దర్పణప్రతిబింబిత మగువస్తు
నివహంబుకైవడిఁ దివిరి ప్రకాశించు నట్టివిరజమును నవ్యయంబు
నగుచు సనాతనం బగువేద మేధరా దేవతాజన మనుదినముఁ దగిలి
మహితశ్రద్ధాతపోమంగళమౌనసంయమసమాధులఁ బొలుపారు చుండి
తే. యర్థి సదసద్విచారు లై యధికరింతు, రట్టివారల పదరజం బర్థిఁ దాల్చు
నలఘులకు సర్వపాపక్షయంబు నఖిల, సద్గుణావాప్తియును నగుఁ జతురులార.
వ. కావున నట్టివిప్రపాదసరోజరేణువు లేనును గిరీటంబున ధరియింతు నిట్లు బ్రాహ్మణ
భజనంబునం జేసి యవాప్తసకలగుణుండును శీలధనుండును గృతజ్ఞుండును శ్రద్ధా
యుక్తుండును నైనమహాత్ము నఖిలసంపదలుఁ బ్రాపించుం గావున గోబ్రాహ్మణ
కులంబును నతిచరసమేతుం డయినజనార్దనుండును నాయెడం బ్రసన్ను లయ్యె
దరు గాక యని పలుకు చున్నపృథుచక్రవర్తిం గనుంగొని పితృదేవద్విజసత్పు
రుషులు సంతుష్టాంతరంగు లై సాధువాదంబుల నభినందించి యి ట్లనిరి. 592
క. మనుజేంద్ర నీకతంబున, ననుపమఘనబ్రహ్మదండహతుఁ డత్యఘవ
ర్తనుఁడు నగునట్టివేనుం, డనయము నరకంబువలన నర్థిఁ దరించెన్. 593
వ. కావునం 'బుత్రేణ లోకాఞ్ జయతి' యనువేదవచనంబు నిశ్చయం బదియు
నుం గాక. 594

చ. పురుషవరేణ్య హేమకశిపుండు రమాలలనేశు నిందచే
నరకము నొందఁ గోరియు గుణజ్ఞుఁడు భాగవతుండు నైనయా
వరతనయప్రభావమున వాసికి నెక్కి విధూతపాపుఁ డై
నిరయముఁ బొందఁ డయ్యె నతినిర్మలకీర్తిఁ దనర్చెఁ గావునన్. 595
క. అని పలికి వీరవర్యుం, డనఁ దగుపృథుశాశ్వతంబు లగుహాయనముల్

దనరఁగ జీవింతువు గా, కని తగ నాశీర్వదించి యభిమత మొప్పన్. 596

వ. వెండియు నిట్లనిరి దేవా నీకు సకలలోకభర్త యగునారాయణునందు నిట్టిభక్తి వాడముటం జేసియు బ్రహ్మణ్యదేవుండు నుత్తమశ్లోకుండు నైనసర్వేశ్వరుని సత్కథాజాలంబు వ్యక్తంబు సేయు చున్ననీవు మాకు నాథుండ వగుటం జేసియు నేము ముకుందదాసుల మైతి మీభవదీయప్రజానుశాసనంబు ప్రజానురాగంబు గలకారుణ్యమూర్తు లైనమహాత్ములకు స్వభావంబులు గావున నాశ్చర్యంబు గాదు దైవసంజ్ఞితంబు లయినకర్మంబులచేత వినష్టజ్ఞానుల మై పరిభ్రమించు మాదగుతమగపారంబుఁ గంటి మేసర్వేశ్వరుండు బ్రాహ్మణజాతి నధిష్ఠించి క్షత్త్రియులను క్షత్త్రియజాతి నధిష్ఠించి బ్రాహ్మణులను నీయుభయంబు నధిష్ఠించి విశ్వంబును భరియించు నట్టివివృద్ధసత్త్వుండు సర్వరూపుండు మహాపురుషుండు నైనపృథునకు నీశ్వరబుద్ధిం జేసి యేము నమస్కరింతు మనుసమయంబున. 597

పృథుచక్రవర్తియొద్దకు సనకాదు లరుగుదెంచుట.

క. వినువీదినుండి మెల్లన, చనుదెంచిరి బాలసూర్యసంకాశతనుల్
జనవినుతసిద్ధవర్యులు, సనకాదులు శేముషీవిచక్షణు లంతన్. 598

వ. ఇట్లు సనుదెంచి. 599

క. అనఘాత్ము లతిథిరూపం,బున రా గృహమేధి ప్రాణములు నుద్గతిచేఁ
దనరినఁ బ్రత్యుద్గతివం,దనముల మరలం బ్రతిష్ఠితము లగు ననుచున్. 600

క. వినఁబడువచనన్యాయం,బున నుద్గతము లగుప్రాణములఁ గ్రమ్మఱఁ బొం
దను గోరువాఁడునుంబలె, ననుచరబుత్విక్సదస్యుఁ డై పృథుఁ డంతన్. 601

తే. ఇంద్రియేశుఁడు గంధాదికేష్టగుణముఁ, గూర్చి యుద్గమనక్రియఁ గోరి చేయు
పగిదిఁ బృథుచక్రవర్తిసంభ్రమముతోడ, మహితభక్తిని బ్రత్యుద్గమంబు సేసె.

క. ఘనగౌరవమున నమ్ముని, జనచిత్తవశీకృతుండు సభ్యుఁడుఁ బ్రియుఁడున్
వినయానతకంధరుఁ డై, జనవరుఁ డాపరమయోగిచంద్రుల నెలమిన్. 603

సీ. పూని యర్ఘ్యాసనాసీనులఁ గావించి కర మర్థి విధివత్ప్రకారమునను
బూజించి తత్పదాంభోరుహక్షాళనసలిలంబు లాత్మమస్తమునఁ దాల్చి
హాటకకలితసింహాసనాసీను లై విహితాగ్నులనుబోలి వెలుఁగు చున్న
శర్వాగ్రజన్ముల సనకాదులను జూచి యతులశ్రద్ధాసంయమాన్వితుండుఁ

తే. బరమసంప్రీతమతియు నై పలికె రాజు, గోరి యోమంగళాయనులార పూర్వ
భవమునం దెద్ది మంగళప్రదసుకర్మ, మేను జేసితి మిముఁ జూడ నిపుడు గలిగె. 605

వ. అని వెండియు.

క. భువి నెవ్వనియెడ విప్రులు, భవుఁడును విష్ణుండుఁ దదీయభక్తులును బ్రస
న్నవదను లగుదురు వానికి, భువి దివిని నసాధ్యకర్మములు లే వరయన్. 606

వ. అని మఱియు ననఘాత్ములారా లోకంబుల నీక్షించుచుం బర్యటనంబు సేయు

మిమ్ము సర్వదర్శనుం డయినయాత్మం గనుంగొనఁ జాలనిసర్వదృశ్యంబుచందం
బున నీలోకంబు గనుంగొనఁ జాలకుండు నట్టిమహాత్ముల రయినమీదర్శనంబునం
జేసి యేను ధన్యుండ నైతి నదియునుం గాక. 607

చ. అరయ ధరిత్రి నెవ్వనిగృహంబు మహాత్మజనోపయోగ్యవి
స్ఫురితతృణాంబుభృత్యగృహభూముల సారెఁ దనర్చు నట్టిమం
దిరపతి పేద యైన జగతిం గడు ధన్యుఁ డటం డ్రు గాన సు
స్థిరమతి మీరు వచ్చుట నశేషశుభంబుల నేను బొందెదన్. 608

వ. అదియునుం గాక. 609

చ. పరమతులార యెవ్వనినివాసముఁ దీర్థపదాంతరంగులై
పరఁగినయట్టిభాగవతపాదజలంబులు సోఁకవేని ద
త్పురుషుఁడు భూరిసంపదలఁ బొంపిరిపోయిన నైన వానిమం
దిర మురగప్రకీర్ణజగతీజముఁ బోలు నటం డ్రు కోవిదుల్. 610

వ. అని పలికి వెండియు నిట్లనియె 611

సీ. పరమపావనులార బాల్యంబునందుండి మానితశ్రద్ధాసమన్వితులును
గుణనిధుల్ ధైర్యయుక్తులు ముముక్షువులు నై యధికవ్రతంబుల నాచరింతు
రట్టిపుణ్యులు భవదాగమనంబు స్వాగత మయ్యె సత్కృపాకలితులార
యనివారితవ్యసనార్ణవం బయినట్టిభూరిదుర్లంఘ్యసంసారమందు
తే. మతివిహీనస్వకీయకర్మములఁ జేసి, యడరి మగ్నుల మై యింద్రియార్థములనె
తివిరిపురుషార్థములుగాఁగఁ దెలియుమాకుఁ, గుశలమున్న దెలోకైకకుశలులార.

వ. మీర లాత్మారాము లగుటం జేసి మీయందుఁ గుశలాకుశలరూపంబు లయిన
మతివృత్తులు సంభవింపవు గావునం గుశలప్రశ్నం బుపపన్నంబు గాదు నేను
గృతవిశ్వాసుండ నై సంతప్తు లయినవారలకు సుహృత్తు లైనమిమ్ము నాకు నీ
సంసారంబునందు నేమిట వేగంబె క్షేమంబు గలుగు నని యడిగెద నాత్మవం
తులకు నాత్మయు నాత్మభావనుండు నయినయీశ్వరుండు భక్తానుగ్రహంబు
కొఱకు నీలోకంబుల మీవంటిసిద్ధరూపంబున వర్తించు చుండు నని పలికిన య
తనిగంభీరార్థగౌరవంబులును శుభకరంబులును న్యాయసహితంబులును మితా
క్షరంబులును శ్రోత్రప్రియంబులును నయినవచనంబులు విని సంప్రీతచేతస్కుం
డును మందస్మితుండును నై సనత్కుమారుం డి ట్లనియె. 613

మ. ధరణీశోత్తమ సర్వభూతహితచేతస్కుండ వై ధర్మసు
స్థిరభాగ్యోదయశాలి వై యొసఁగునీచే సాధులోకోత్తరో
త్తరసంప్రశ్నము సేయఁగాఁ బడె మహాత్మా సాధులోకైకస
చ్చరితంబుం దలపోయ నిట్టిద కదా చర్చింప లోకత్రయిన్. 614

తే. ధరణి సజ్జనసంగంబు దలఁప నుభయ, సమ్మతం బగువారలు సలుపునట్టి

సరససంభాషణప్రశ్నసరణినిఖిల, జనములకు సుఖకర మగు జనవరేణ్య. 615

వ. అని యభినందించి మోక్షసాధనోపదేశకాముం డైనపృథుచక్రవర్తికి వెండియు నిట్లనియె. 616

సీ. ధరణీశ మధునిషూదనుం డైనయట్టినారాయణులలితపాదారవింద
వరగుణధ్యానధీపరిణతత్వంబున సకలాత్మమలవిమోచనము లైన
రతియును నిత్యవైరాగ్యంబు మొదలుగా లోకోత్తరుం డ వైననీకుం గలవు
సమ్యగ్విచారశాస్త్రములందు జనులకు నేమంబునకును నిశ్చితము లయిన

తే. యాత్మవ్యతిరిక్తవస్తువులందు వీత, రాగతం దలంప నిర్గుణబ్రహ్మ మయిన
యాత్మయందులరతియును ననంగ నివియ, హేతువులు బుద్ధిం జింతింప సిద్ధచరిత.

వ. కావున శ్రద్ధయు భగవద్ధర్మచర్యయుం దద్విశేషజిజ్ఞాసయు నాధ్యాత్మికయోగ నిష్ఠయు యోగీశ్వరోపాస్తియుం బుణ్యోపాశ్రయుండును బుణ్యశ్రవణుండును నైననారాయణకథాలాపంబులు నర్థేంద్రియారామము లైనవారలతోడిసంగతుల యందు విరక్తియు వారలకభిమతంబు లైనయర్థకామంబులందు ననాకాంక్షయు సర్వేశ్వరునిగుణకీర్తనామృతపానంబు దక్క నితరపదార్థంబులందు వైరాగ్యంబు నొంది యాత్మారామత గలిగి విజనస్థలంబులందులరుచి గలుగుటయును నహింసయు శమాదిప్రధానవృత్తియు నాత్మహితానుసంధానంబును భగవత్కథానుస్మరణంబును నకామ్యంబు లయినయమనియమంబులును నితరభక్తిమార్గాగర్హణంబును యోగక్షేమార్థక్రియారాహిత్యంబును శీతోష్ణాదిద్వంద్వసహిష్ణుతయు భాగవతకర్ణాలంకారభూతంబగుభగవద్గుణాభిధానంబును వీనిచేత విజృంభమాణం బయినభక్తియోగంబునం జేసి యనాత్మయందు ససంగంబును గార్యకారణరూపం బగునిర్గుణబ్రహ్మంబునందు రతియును నెప్పుడు గలుగు నప్పుడ సదాచార్యానుగ్రహవంతుం డయినపురుషుండు బ్రహ్మనిష్ఠులతోడం జెలిమి సేయుచు నీషణత్రయంబు వర్జించి ప్రకృతిం జేరక జ్ఞానవైరాగ్యవేగంబునం జేసి.

సీ. అనఘ సాక్షాత్కార మగుభక్తియోగాగ్నిం గడంగి జీవాధారకమును బంధ
భూతాత్మకంబు నై పొలుచుహృద్గ్రంథిని బూని స్వకారణభూతమయిన
యరణి దహించుహుతాశనుకైవడి నిర్దహించిన నిట్లు నెఱపి దగ్ధ
చిత్తుం డై ముక్తనిశ్శేషాత్మగుణుండు సద్ధర్ముండు నైనయతండు మిగుల

తే నర్థిబాహ్యంబు లయినఘటాదికములు, నాంతరము లైనసౌఖ్యదుఃఖాదికములు
ననువిభేదము లాత్మభేదనము లగుట, నయ్యుపాధివినాశంబు నందంగలండు 619

వ. అది యె ట్లనిన. 620

చ. పురుషుండు నిద్రవోం గలలం బొందినయాత్మసుఖైకహేతు వై
పరంగినరాజభృత్యజనభావగుణంబులు సంప్రబోధమం
దరయంగ మిథ్య యైనగతి నాంతరబాహ్యగుణప్రభేదముల్

పరువడిఁ గాన కుండు జనపాలనశీలన నిత్యఖేలనా. 621

వ. మఱియును ద్రష్ట యైనయాత్మయు దృశ్యం బయినయింద్రియార్థంబు నను వీనికి నహంకారంబు సంబంధహేతు వగుటం జేసి యది యంతరకరణంబునం గలుగు చుండు జాగ్రత్స్వప్నంబులయం దీభేదంబు గనుంగొను చుండు నిట్టియంతః కరణంబు లేనిది యగుసుషుప్తికాలంబునం బురుషుండు జలదర్పణాదినిమిత్తా భావం బగునప్పుడు బింబప్రతిబింబభేదంబు గనుంగొననిచందంబున దృశ్య భేదంబు గనుంగొన కుండుఁ గావున నంతఃకరణవిలయంబు నొందిన బాహ్యాం తరభేదంబు కన కుండుట నిశ్చయం బని వెండియు ని ట్లనియె 622

సీ. భువివిషయాకృష్టభూతంబు లయినయింద్రియముల చేతను దివిరి మనము
దగ విషయాసక్తిఁ దగిలి యాంతర మైనమహితవిచారసామర్థ్య మెల్ల
శరకుశాదిస్తంబజాలంబు హ్రదతోయములు గ్రోలుగతిఁ గ్రమంబున హరించు
నీరీతి నంతర్విచారసామర్థ్యంబు నపహృతం బయినఁ బూర్వాపరాను
తే. మేయసంధానురూపసంస్మృతి నశించు, నది నశించిన విజ్ఞాన మంతఁ దొలఁగు
నట్టివిజ్ఞాననాశంబు నార్యజనులు, స్వాత్మ కది సకలాపహ్నవం బటండ్రు. 623

వ. అదియునుం గాక 'యాత్మన స్తు కామాయ సర్వం ప్రియం భవతి' యను వేద వచనంబునం జేసి విషయంబులకుం బ్రియతమత్వం బైనయాత్మోపాధికంబు నొంది యాత్మాపహ్నవంబునం బాటిల్లుస్వార్థనాశం బెద్దిగలుగు దానికంటె లోకంబున నధికం బైనస్వార్థనాశంబు లే దది యెట్లనిన సర్వార్థనాశంబునకు స్థైర్యంబు నొందించునట్టి యర్థకామాభిధ్యానంబునం దద్ధేతుకం బైనస్వార్థనాశంబునం బరోక్షాపరోక్షరూపజ్ఞానంబునం జేసి నశించుం గావున నాత్మాపహ్నవంబున కంటె నధికతరం బైనసర్వార్థనాశంబు లే దని వెండియు నిట్లనియె. 624

సీ. అనఘ యీసంసార మతిశయంబునఁ దరియింపంగ మది నిశ్చయించువాఁడు
గైకొని ధర్మార్థకామమోక్షములకు నతివిఘాతుక మెద్ది యట్టిదాని
వలన సంగము సేయ వలవ దాధర్మాదులందుఁ ద్రివర్గంబు నంతకోగ్ర
భయయుతం బగుటను బరమమోక్షంబె ముఖ్యార్థ మై విలసిల్లునండ్రు బుధులు
తే. భువి గుణవ్యతికరమునఁ బుట్టినట్టి, యబ్జజాతాదులకు నస్మదాదులకును
గాలవిధ్వంసితాఖిలక్రమము గల్గుఁ, గలుగ దెన్నఁడు సేమంబు గాన వినుము.

వ. మోక్షంబె పరమపురుషార్థం బని చెప్పి వెండియు నిట్లనియె నరేంద్రా దేహేం ద్రియప్రాణబుద్ధ్యహంకార పరివృతంబు లయినయీస్థావరజంగమంబులహృద యంబులందు వ్యాపకుండుఁ బ్రత్యక్షభూతుండుఁ బ్రత్యగ్రూపుండు భగవం తుండు నయినయీశ్వరుం డంతర్యామిరూపంబునం బ్రకాశించు చుండు నిది నారాయణుని సద్రూపంబు గాఁ దెలియు మని వెండియు ని ట్లనియె. 626

ఉ. భూవర యేమహాపురుషభూషణునందుల నీసమస్తవి

శ్వావళి లీనమై సదసదాత్మకభావము నొంది భూరిమా
యావిభవంబులం దగి సమగ్రవివేకనిరోధిస్రగ్ఘనా
శీవిషబుద్ధి దోఁచుచు విశేషగతిన్ వెలుఁగొందు నెప్పుడున్. 627

చ. సుమహితనిత్యముక్తపరిశుద్ధవిబుద్ధసుతత్త్వుఁడై యురు
క్రముఁ డభిభూతసత్ప్రకృతకర్మకళంకుఁడు నైనయట్టియు
త్తమచరితుం గృపాకరు నుదాత్తగుణోన్నతు నీశ్వరేశుఁ జి
త్తమునఁ దలంపు మయ్య జనతాపరిరక్షణ దుష్టశిక్షణా 628

సీ. వసుమతీనాథ యెవ్వనిపాదపద్మపలాశవిలాసస ల్లలితభక్తి
సంస్మరణంబుచె సజ్జనప్రకరంబు ఘనకర్మసంచయగ్రథిత మగున
హంకార మనుహృదయగ్రంథిఁ జెఱుతురు వివరింప నిట్లు నిర్విషయమతులు
మహి నిరుద్ధేంద్రియమార్గులు నైనట్టియతులకుఁ జేరంగ నలవిగాని
తే. యట్టిపరమేశుఁ గేశవు నాదిపురుషు, వాసుదేవుని భువనపావనచరిత్రు
నర్థి శరణంబుగాఁ దత్పదాంబుజములు, భక్తిసేవింపు గుణసాంద్ర పార్థివేంద్ర.

మ. అరిషడ్వర్గమహోర్మినక్రనికరవ్యాకీర్ణసంసారసా
గర మబ్జోదరకీర్తనాతరణిసాంగత్యంబునం బాసి తా
మరుదారంగ నఘాపహప్రకటయోగాదిక్రియాయుక్తిచేఁ
దరియింపన్ మదిఁ గోరువారలకు దుర్దాంతం బగుంగావునన్. 630

మ. ధరణీశోత్తమ నీవు కేవలసముద్యద్భక్తిధీయుక్తిమై
వరగోవిందపదారవిందయుగభాస్వన్నావ సంధించి దు
స్తరభూరివ్యసనాకరోల్లసితదుర్దాంతోగ్రగంభీరసం
సరణాంభోధిఁ దరింపవయ్య పరమోత్సాహంబు దీపింపఁగన్. 631

క. అని యీగతిఁ బంకరుహా,సనసుతుఁడును బ్రహ్మబోధశాలియు నగునా
ఘనయోగివల్లభునిచే,తను దెలియఁగఁబడిన బ్రహ్మతత్త్వుం డగుచున్. 632

క. జనపతి మునిఁ బొగడి ముదం,బున నిట్లనుఁ బూర్వజన్మమున నే దీనా
వనుఁ డైనయీశ్వరునిచే,తను నిక్క మనుగ్రహింపఁ దగితి మునీంద్రా. 633

క. వినుఁ డట్టియనుగ్రహసా,ధనమున కై మీర లిపుడు దగ నిచ్చటికిం
జను దెంచితిరి దయాళురు, నసఘులు భాగవతవరులు నగునుత్తములున్. 634

సీ. నిరతంబు నాయందు నిష్పాదితము లగు దేహసమేతమదీయరాజ్య
సర్వసంపదలును సద్ద్విజదత్తముల్ గావునఁ బ్రాణకాంతావిభూతి
మందిరసుతరాజ్యమహాబలకోశపరిచ్ఛదంబుల నెల్ల ధృతిఁ దలంప
రాజుకు భృత్యుండు రాజకీయము లగుతాంబూలముఖపదార్థములఁ జేసి
తే. రక్షణసంతర్పణోపచారములు నడపు, గలిని వారల కవి నివేదితములయ్యెఁ
గాన మీ కుపచారమేగతి నొనర్తు, నతులగుణసాంద్ర యోగికులాబ్ధిచంద్ర.

వ. అది యెట్లు బ్రాహ్మణాధీనం బంటి రేని సేనాధిపత్య రాజ్యదండ నేతృత్వసర్వలో కాధిపత్యంబులు వేదశాస్త్రవేది యైనబ్రాహ్మణునక కాని యితరులకు యోగ్యంబులు గావు కావున బ్రాహ్మణులకు భోజనవసనదానంబులు స్వకీయంబు లై యుండు క్షత్త్రియాదులకు బ్రాహ్మణానుగ్రహంబున నన్నమాత్రంబు దక్కం దక్కినవస్తుస్వాతంత్ర్యంబు లేదు గావున మీకు గురుదక్షిణ యేమి సమర్పించువాఁడ నదియునుం గాక స్వాతంత్ర్యంబు గలిగిన నిట్టియధ్యాత్మవిచారులు వేదాంతవేదులు నైనభగవద్భక్తి నుపదేశించెడు మీవంటిపుణ్యాత్ములకుం బరిహాసాస్పదుండు దక్కఁ దక్కినవాఁ డెవ్వం డంజలిమాత్రంబు దక్కఁ దక్కిన ప్రత్యుపకారంబు సేయం దలంచు నది గావున దయాళువు లైనమీరలు స్వకృతోపచారంబులం జేసి సంతుష్టాంతరంగు లగుదురు గాక ని పలుకు చున్నయాదిరా జయినపృథుచక్రవర్తి చేతఁ బూజితు లై యాత్మయోగనిష్ఠు లైనసనకాదులతనిస్వభావంబుఁ బ్రశంసించుచు సమస్తజనంబులుఁ జూచు చుండ నాకాశగమనంబునం జని రయ్యవసరంబున. 636

పృథుచక్రవర్తి జ్ఞానవైరాగ్యవంతుం డై ముక్తి నొందుట.

ఆ. విను మహాత్మముఖ్యుఁ డన నొప్పువైన్యుఁ డే,కాగ్రచిత్తుఁ డగుచు నాత్మనిష్ఠుఁ
డైనయట్టితను నవాప్తకామునిఁ గాఁగ, బుద్ధిలోనఁ దలఁచె భూవరుండు. 637

వ. అంత. 638

సీ. కర్మంబులను యథాకాలదేశోచితబలవిత్తములు గాఁగఁ బరఁగుధర్మ
ములను బ్రహ్మార్పణబుద్ధిని జేసి కర్మాసక్తుఁ డగుచు సమాహితుండు
ప్రకృతికంటెను దన్నుఁ బర మైనయాత్మను గర్మసంచయసాక్షిఁ గాఁగ బుద్ధి
నర్థిఁ దలంచుచు నాచరించుచు నట్ల మెఱసి సామ్రాజ్యలక్ష్మిసమేత

తే. మందిరోద్యానవనభూములందు రాజ్య
గరిమ వర్తింపఁగా నహంకారరహితుఁ
డగుచుఁ దనచిత్తమున నింద్రియార్థములను
దగులకయ యుండె సన్మహోదారుఁ డగుచు. 639

వ. ఇట్లధ్యాత్మయోగనిష్ఠుం డై కర్మంబుల నాచరించుచు నర్చి యనుభార్య యందు విజితాశ్వుండు ధూమ్రకేశుండు హర్యశ్వుండు ద్రవిణుండు వృకుండు ననునాత్మసము లైనపుత్త్రుల నేవురం గనియె నంత. 640

క. జనవినుత భూమివలనను, ధనముల మర్యాదఁ గొనుచు దాననిమిత్తం
బునఁ గ్రమ్మఱఁ దా నిచ్చుచు, దిననాయకుఁ బోలి వసుమతీపతి యొప్పెన్. 641

వ. అతండు మఱియు నగ్నిచందంబునం దేజోదుర్ధర్షుండును మహేంద్రునిపగిది దుర్జయుండును ధరణికరణి సతతక్షమాయుక్తుండును స్వర్గంబునుం బోలె నభీష్టదుండునుబర్జన్యునిభాతిఁ గామితప్రవర్షణుండును సముద్రురీతి గాంభీర్యయుక్తుండును

మేరువుపోలికి సత్త్వవంతుండును ధర్మరాజుకైవడి ననుశాసకుండును మహేంద్రునివిధంబున నైశ్వర్యవంతుండును గుబేరునిమాడ్కి ధనవంతుండును వరుణుని సరణి గుప్తార్థుండును సర్వాత్మకుం డగువాయువుచెలువున బలౌజస్తేజోయుక్తుండును రుద్రునిపగిది నసహ్యతేజుండును గందర్పునియనువున సౌందర్యవంతుండును మృగరాజునోజ నధికశౌర్యోపేతుండును మనువునమవున వాత్సల్యయుక్తుండును నజునిచందంబునం బ్రభుత్వసమేతుండును బృహస్పతిగరిమ బ్రహ్మవాదియునర్వేశ్వరునిజాడ జితేంద్రియుండును నైవిష్వక్సేనానువర్తను లైన గోగురువిప్రజనంబులందు భక్తిగలిగి లజ్జావినయశీలంబులందును బరోపకారంబునందును నిరుపముం డై యివ్విధంబున సర్వలోకపాలకపృథగ్విధగుణంబుల నన్నింటినిం దా నొక్కరుండ ధరియించి. 642

క. అనఘాత్మక లోకత్రయ,మున సజ్జనకర్ణరంధ్రముల వినఁబడు నా
వినుతయశోమహనియుఁడు, జనవినుతుం డైనరామచంద్రునిమాడ్కిన్. 643

చ. సరసవచోర్థసత్పురుషసంఘుసముంచితగీయమానసు
స్థిరవరకీర్తిపూరము సుధీజనకర్ణములందు నించి తా
నిరుపమసౌమ్యభాషణమనీషలచేతఁ బ్రజానురక్తుఁ డై
ధరణిని రాజనామమునఁ దాఁ దగు రెండవచంద్రుఁడో యనన్. 644

వ. మఱియు నమ్మహాత్ముండు విజ్ఞానియు వర్ధితాశేషస్వానుసర్గుండును బ్రజాపాలకుండును స్థావరజంగమవృత్తిదాయకుండును సత్పురుషధర్మవర్తనుండును నిష్పాదితేశ్వరాదేశికుండును నైనపృథుం డొక్కనాఁడు దనవార్ధకంబు నీక్షించి నిజాత్మజ నాత్మజులయందు నిలిపి ప్రజలు చింతాతురచిత్తు లగుచుండ నిజభార్యాసమేతుం డై యప్రతిహతనియమంబున వైఖానససమ్మతం బైనయుగ్రతపంబునందుఁ బూర్వంబున దిగ్విజయప్రవృత్తుం డగుచందంబునం బ్రవృత్తుండై తపోవనంబునకుం జని యందు. 645

మత్తకోకిలము. కందమూలఫలాశి యై బహుకాల ముగ్రతపఃపరి
స్పందుఁడై యటమీఁదటం దృణపర్ణభక్షణ నేసి యా
చంద మేది జలాశి యై నృపసత్తముం డది మాని తా
మందగంధవహాశి యయ్యెఁ గ్రమంబునన్ దృఢచిత్తుఁ డై. 646

వ. ఇట్లు వర్తించుచు. 647

సీ. మెండుగా మిటమిట మండువేసవియందుఁ దప్తపంచాగ్నిమధ్యమున నిలిచి
మానక జడిగొన్నవానకాలంబునఁ బైఁ గోకవేయక బయట నిలిచి
జనులు హహాహా యనుచలివేళఁ గుత్తుకబంటితోయములలోపల వసించి
శిశిరంబు సాల నల్దిశలఁ బర్విన వేళ నెలయ భూశయనుఁ డై విశ్రమించి
తే. మహితనియతిఁ దితిక్షాసమన్వితుండు

నియతపరిభాషణుఁడు జితానిలుఁడు దాంతుఁ
డిద్ధమతి యీశ్వరార్పితబుద్ధి యనఘుఁ
డూర్ధ్వరేతస్కుఁడును నై క్రమోచితముగ. 648

వ. అతిఘోరం బయినతపం బాచరించె నివ్విధంబునం గ్రమానుసిద్ధం బయినతపంబున విధ్వస్తాశేషకర్మమలాశయుండును బ్రాణాయామంబులచే జితారిషడ్వర్గుండును ఛిన్నబంధనుండునునై పురుషశ్రేష్ఠుం డైనపృథుచక్రవర్తి భగవంతుం డైనసనత్కుమారుం డెఱింగించిన యోగమార్గంబునసర్వేశ్వరభజనంబు గావించె నిట్లు భగవద్ధర్మపరుండును సాధువర్తనుండును శ్రద్ధాసమన్వితుండును నైన పృథునకు నారాయణునందు భక్తి యనన్యవిషయం బై ప్రవృద్ధం బయ్యె నివ్విధంబున. 649

క. నరలోకోత్తర భగవ, త్పరిచర్యారాధనమునఁ దతశుద్ధాంతఃక
రణుం డగునాపృథునకు, సరసిరుహోదరకథానుసంస్మరణమునన్. 650

క. పరిపూర్ణం బగుభక్తిని, గర మనిశము సంశయాత్మకం బై చాలఁ
వఱలినహృదయగ్రంథిని, నిరసించువిరక్తియుతమనీష జనించెన్. 651

వ. దానం జేసి యతండు సంఛిన్నదేహాత్మజ్ఞానుండు నధిగతాత్మస్వరూపుండు నై గదాగ్రజుం డయినశ్రీకృష్ణునికథాసక్తినొంది సమస్తయోగసిద్ధులందు నిస్పృహుం డగుటను హృదయగ్రంథివిచ్ఛేదకం బయినజ్ఞానయోగంబును విడిచి యాత్మయందు నాత్మయోగంబుఁ గావించి బ్రహ్మభూతుం డయి నిజకళేబరంబు విడువ నిశ్చయించి. 652

సీ. కోరి మడమలచే గుదపీడనము సేసి పూని యుక్తాసనాసీనుఁ డగుచుఁ
దనరుమూలాధారముననుండి వాయువు నొయ్యన నెగయించి యొనర నాభి
కలితంబు గావించి క్రమమున హృద్వత్సకంఠశిరఃకోష్ఠకములఁ జేర్చి
కైకొని మూర్ధభాగములకు నెగయించి ప్రాణముల్ విడిచి యాపవనుఁ బవను
తే. నందు నాకాశ మాకాశమందుఁ దేజ, మందుఁ దేజంబు నుదకంబునందు నుదక
మర్థిఁ గాయంబు మేదినియందుఁ గలిపెఁ, బూని వానియథోచితస్థానములుగ.

వ. మఱియు భూమి నుదకంబునందును నుదకంబును దేజమందుఁ దేజంబును వాయువున వాయువు నాకాశంబునందు నాకాశంబును మనంబున మనంబు నింద్రియంబుల నింద్రియంబులఁ దన్మాత్రలఁ దన్మాత్రల భూతాది యైనయహంకారంబునందు నహంకారంబు మహత్తత్త్వంబునందును గూర్చి యట్టిసర్వకార్యహేతుభూతం బైనమహత్తత్త్వంబును జీవోపాధిభూతంబయినప్రకృతియందుఁ గలిపి జీవభూతుం డయినపృథుండు జ్ఞానవైరాగ్యంబులచేత బ్రహ్మనిష్ఠుం డై మాయోపాధిం బాసి ముక్తుం డయ్యె నని చెప్పి వెండియు ని ట్లనియె. 654

సీ. అంత నాపృథునిభార్యామణి యగునర్చి పుడమిపై వడి నడు గిడినఁ గందు

సుకుమారపాదాబ్జసుందరీరత్నంబు నతులపతివ్రత యగుటఁ జేసి
యాత్మేశకృతసువ్రతాచరణంబును సుమహితభక్తిశుశ్రూషణమును
నార్షేయ మగుదేహయాత్రయు నసుపీనిచేత మిక్కిలి కృశీభూతదేహ
తే. యయ్యుఁ బ్రియనాథకృతకరుణావలోక
కరతలస్పర్శనాదిసత్కారములను
నబల సుఖవృత్తిఁ జెంది యయ్యడవులందుఁ
గృశత మదిఁ దోఁప కుండఁ జరించునపుడు. 655
క. తనమనమున నేదుగిఖముఁ, ననయంబు నెఱుంగనట్టియర్చి నిజాధీ
శుని ప్రాణరహితదేహము, గనుఁగొని విలపించి విగతకౌతుక యగుచున్. 656
సీ. మానితమందరసానుప్రదేశంబునందుఁ జితారోప మర్థిఁ జేసి
లలితమహానదీసలిలసుస్నాత యై కలితమహోదారకర్మ యయిన
నాథున కుదకదానక్రియల్ గావించి యతిభక్తి సురలకు నతు లొనర్చి
వహ్నికి ముమ్మాటు వలగొని పతిపాదకమలయుగంబుఁ జిత్తమున నిలిపి
తే. వీరవరుఁ డైనపృథుపృథివీశ లేశు, నందు ననుగమనము సేయునట్టిసాధ్వి
నర్చిఁ గనుఁగొని దేవభార్యాసహస్ర, మాత్మనాథులఁ గూడి నెయ్యంబుతోడ.
క పరమోత్కంఠను నమ్మం,దరగిరిసానుప్రదేశతలమున వరుసం
గురియించిరి నవసురభిత, వరమందారప్రసూనవర్షము లంతన్. 658
క. తరమిడి యచ్చర లాడిరి, మొరయించిరి శంఖతూర్యములు దివిజులు వా
డిరి కిన్నరజనులు పర,స్పరనుతు లొనరించి రాసుపర్వాంగనలున్. 659
వ. మఱియు ని ట్లనిరి. 660
సీ. చర్చింప నిట్టియాశ్చర్య మెందేనిని గనుఁగొంటిరే యర్చి యనులతాంగి
ధన్యాత్మురాల్ గదా తనవిభుతోఁ గూడి యిందిరారమణి యజ్ఞేశుఁ గూడి
వెనుచను కైవడి ననుగమనము సేసె నియ్యమ నిజహృదయేశుఁ డయిన
ఘను వైన్యు నూర్ధ్వలోకమ్మును బొందును నేఁ డింతవట్టును నిశ్చితంబు
తే. పరమయోగీంద్రులకు దుర్విభావ్యమైన, దృఢసుకర్మమువలన నతిక్రమించి
వైన్యభూమీశువెనుచనివరుసనూర్ధ్వ,గామినియు నయ్యెనీయింతిఘనతనొంది.
వ. కాన పతివ్రతలకు నసాధ్యం బెందునుం గలదే యని మఱియును 662
క. పరికింపఁగ నేమనుజుఁడు, హరిపదమును బొందఁ జేయునట్టివివేక
స్ఫురణం దనర్చువానికిఁ, బరువడి నిలఁ బొందరానిపదముం గలదే. 663
తే. అట్టియపవర్గసాధన మైనమనుజ, భావ మొందియు విషయసంబద్ధుఁ డగుచు
వసుధ నెవ్వఁడువర్తించువాఁడు ధరణి,ననయమునిజాత్మవంచకుఁడనఁగఁబరఁగు.
క. అని వారలు ద న్నర్థిని, వినుతింపఁగ నర్చి యాత్మవిభుఁ డగుపృథుఁ డొం
దినయచ్యుతలోకంబున, ననుపమవిభవమును బొందె నని విదురునకున్. 665

క. మునివరుఁ డగుమైత్రేయుఁడు వినయంబున నెఱుఁగఁ జెప్పి వెండియుఁ దగ ని
ట్లను సన్మహానుభావుం, డనఘుఁడు భగవద్వరుండు నగుఁ బృథుఁ డనఘా. 666
క. ఏ నీ కిప్పుడు సెప్పితి, మానుగ నీపుణ్యకథను మహితశ్రద్ధా
ధీనుం డై విస్ఫురదవ, ధానుం డై యెవ్వఁడేని దనరినభక్తిన్. 667
క. వినినఁ బఠించిన వ్రాసిన, వినిపించిన వాఁడు పృథుఁడు విమలగతిం బొం
దినక్రియ హరిపద మొందెడు, ననయము నిర్ధూతపాపుఁ డగుచు మహాత్మా.
సీ. బ్రాహ్మణుఁ డంచితభక్తిఁ బఠించిన బ్రహ్మవర్చసము సంప్రాప్తమగును
క్షత్త్రియుం డర్థిమైఁ జదివిన విన్నను జగతీవిభుత్వంబు సంభవించు
వైశ్యుండు విని ధనవంతుఁ డై యొప్పును శూద్రుండు వినిన సుశ్లోకుఁ డగును
మఱియును భక్తి ముమ్మాటు పఠించిన విత్తవిహీనుండు విత్తపతియు
తే. నప్రసిద్ధుఁడు ప్రఖ్యాతయశుఁడుఁ బ్రజలు
లేనియధముఁడు వితతసంతానయుతుఁడు
మూర్ఖచిత్తుండు విజ్ఞానబోధమతియు
నగుచు నుతి కెక్కుదురు మహితాత్మ మఱియు. 669
వ. ఈలోకంబునం బురుషులకు స్వస్త్యయనంబును నమంగళనివారణంబును ధనప్ర
దంబును యశస్కరంబును నాయుష్కరంబును స్వర్గదాయకంబును గలిమలాప
హంబును నైనయీపుణ్యచరిత్రంబు చతుర్విధపురుషార్థకాము లైనవారికిఁ జతు
ర్విధపురుషార్థకారణం బగుం గావున వినం దగు సంగ్రామాభిముఖుం డైన రా
జీచరిత్రంబు ననుసంధించి విరోధి నెదిర్చిన నవ్విరోధి పృథునకుంబోలెఁ గప్పంబు
లిచ్చు ముక్తాన్యసంగుండును భగవద్భక్తుండును నైనవాఁడు పుణ్యంబును
వైన్యమాహాత్మ్యసూచకంబును నైనయీచరిత్రంబు వినుచుం బఠియించుచుం
గృతమతి యై దినదినంబును నాదరంబునం బ్రకటంబు సేయువాఁడు భవసింధు
పోతపాదుం డైనసర్వేశ్వరునియందు నచలం బయినభక్తిగలిగి పృథుచక్రవర్తి
పొందినవిష్ణుపదంబుం బొందు నని యిప్పుణ్యచరిత్రంబు మైత్రేయుండు విదురున
కెఱింగించి వెండియు ని ట్లనియె. 670
క. పృథునకు నర్చికిఁ బుట్టిన, పృథుకీర్తిధనుండు ఘనుఁడు పృథుతుల్యుం డై
పృథుశౌర్యధైర్యధుర్యుఁడు, పృథివిన్ విజితాశ్వుఁ డొప్పెఁ బృథివీపతి యై.
క. విను మంతర్ధానగతిం, దనరుసునాసీరువలనఁ దగ విజితాశ్వుం
డను మఱి యంతర్ధానుం, డను పేరఁ బ్రసిద్ధుఁడయ్యె నతిచతురుం డై. 672
సీ. స్థిరమతి రాజ్యాభిషిక్తుఁ డై యమ్మేటి సహమతి నయ్యనుజన్ము లైన
హర్యశ్వునకు సమాదరమునఁ దూర్పు దక్షిణదిశ దగ ధూమ్రకేశునకును
బరఁగంగ వృకునకుఁ బశ్చిమభాగంబు ద్రవిణున కర్థి నుత్తరపుదిశను
గోమ రొప్ప నలువురకును బంచి యిచ్చి స్వకాంత యైనట్టిశిఖండినికిని

తే. మనుజయోనిని జనియింపుఁ డనుచు మున్ను, పలికినట్టివసిష్ఠుశాపమునఁజేసి
పూని త్రేతాగ్ను లతనికిఁ బుత్రులగుచు, జనన మొందిరి సజ్జనస్తవ్యచరిత.
వ. వారలు పావకుండుఁ బవమానుండు శుచియు ననునామంబుల మనుష్యయోనిం
బుట్టియు నాత్మప్రభావంబునం గ్రమ్మఱ నగ్నులయి చనిరి తదనంతరంబ. 674
క. అతఁడు నభస్వతి యనియెడి, ద్వితీయపత్నివలనను హవిర్ధానుఁడు నా
సుతుఁ గని విజితాశ్వుం డా,నతవిమతుఁడు రాజ్యవర్తనము దలపోయన్ 675
క. విమలాత్మ కరాదానము, దమశుల్కాదికము గరము దారుణ మని ధై
ర్యమునన్ దీర్ఘమఖవ్యా,జమునం దద్వర్తనంబు సమమతి విడిచెన్. 676
వ. ఇట్లు విడిచి. 677
క. అతఁ డాత్మదర్శనుం డయి, చతురతఁ బరమాత్ము హంసు సర్వేశ్వరుఁ ద
త్క్రతువున యజించి కుశలా,ద్భుతయోగసమాధి ముక్తిఁ బొందె మహాత్మా.
వ. అంత విజితాశ్వుండు పరలోకగతుం డయిన హవిర్ధానుండు హవిర్ధాని యను
భార్యవలన బర్హిష్మదుండు గయుండు శుక్లుండుఁ గృష్ణుండు సత్యుండు జితవ్ర
తుండు ననుపుత్రుల నార్వురం గాంచె నందు బర్హిష్మదుండు 679
సీ. సంతతసవనదీక్షాశాలి యగుచు ధరాతలం బెల్లను గ్రతువులకును
విలసిల్లుయజనశాలలు వేలువేలు కల్పించి యజ్ఞములు గావించుచుండి
చిరకీర్తి యతఁడు ప్రాచీనాగ్రకుశలచే క్షితితలం బెల్ల నాస్తృతముఁ జేయ
వసుధ యెల్లను యజ్ఞవాటమై విలసిల్ల సత్క్రియాకాండనిష్ణాస్థుఁ డగుచు
తే. సుభగయోగసమాధినిష్ఠుఁడు ప్రజాప,తి యగుననితన్ను జనము నుతింపవెలయు
నట్టిఘనుఁడు హవిర్ధాని యఖిలజగతిఁ, బఱపి కుశలను బ్రాచీనబర్హి యయ్యె.
వ. మఱియు నతండు. 681
చ. అలవడ నేసతీమణి సమంచితలీల వివాహవేళ ను
త్కలికఁ బ్రదక్షిణంబు లిడఁగాఁ గని హవ్యవహుండు దొల్లి యి
మ్ముల శుకిఁ జూచి మోహమును బొందినరీతి విమోహి యయ్యె నా
లలితవినూత్నభూషణ యలంకృతచారుశుభాంగి వెండియున్. 682
చ. సురుచిరభంగి నాసతి కిశోరవయఃపరిపాక యై రణ
ద్వరమణిహేమనూపురరవంబు సెలంగఁగ నాడుచున్ దివా
కరరుచిరేఖ నొప్పెసఁగఁ గాంచి వినిర్జితు లైరి దేవకి
న్నరనరసిద్ధసాధ్యమునినాగనభశ్చరముఖ్యు లందఱున్. 683
వ. అట్టిసౌందర్యఖనియు సముద్రపుత్రియు నయినశతధృతి యనుకన్యం బ్రహ్మో
దేశంబునం బాణిగ్రహణంబు సేసె నాశతధృతివలనం బ్రాచీనబర్హికిఁ బదుగురు
గొడుకులు జనియించిరి వారలు తుల్యనామవ్రతులును ధర్మపారగులును
నయిన ప్రచేతసులువారు ప్రజాసర్గంబునందుఁ దండ్రిచేతనాజ్ఞాపితులయి తపంబు

గావింప వనంబునకుం జనుసమయంబునం దన్మార్గంబునఁ బ్రసన్నుం డగుచు దృశ్యమానుం డైనరుద్రునిచేత నేది యుపదేశింపంబడె దాని జపధ్యానపూజా నియమంబుల సేవించుచు దపస్వుతి గ్రైననారాయణుం బదివేలదివ్యసంవత్సరం బులు పూజించి రని చెప్పిన విని విదురుండు మైత్రేయున కిట్లనియె 684

సీ. తాపసోత్తమ ప్రచేతసులకు నావనమార్గంబునందు నాభర్గుతోడ
సంగ మెట్లయ్యెఁ బ్రసన్నుఁ డై హరుఁ డెద్ది తివుట వారల కుపదేశమిచ్చె
జీవరాసులకు నాశివుతోడిసంగంబు గడు దుర్లభం బీజగంబునందుఁ
జర్చింప నమ్మేటి సన్మునీంద్రులకును సంచితధ్యానగోచరుఁడు గాని [లోక
తే. పుడమిఁ బ్రత్యక్షమునఁ గానఁబడఁడుమఱియు, నంచితాత్మసదారాముఁడఖిల
రక్షణార్థంబుగా విరూపాక్షుఁ డాత్మ, శక్తితోఁ గూడి జగతిపై సంచరించు.

రుద్రుండు ప్రచేతసులకు యోగాదేశ మనుస్తోత్రముం జెప్పుట.

క. కావున భగవంతుండును, దేవాధీశుండు నయినదేవునిసంగం
బేవెరవున ఘటియించెనొ, యావిధ మంతయును దెలియ నానతి యీవే. 686
క. అనవుడు విదురున కమ్ముని, జననాయకుఁ డనియె నట్టిసాధుమనీషం
దనరు ప్రచేతసులును నిజ, జనకునిసద్భాషణములు సమ్మతితోడన్. 687
క. శిరమున వహించి పడమటి, కరిగెడిసమయమున నెదుర నంబుధికంబుం
బఱ పగునొకసరసి మనో,హరనిర్మలసలిలపూర్ణ యైనది మఱియున్. 688
సీ. రక్తోత్పలేందీవరప్రఫుల్లాంభోజకమనీయకహ్లారకలిత మగుచు
గంజాతకింజల్కపుంజవిక్షేపకమందగంధానిలానంద మగుచుఁ
రమణీయహంససారసచక్రవాకకారండవనినదాభిరామ మగుచు
వరమత్తమధుపసుస్వరమోదపల్లవాంకురితలతాతరుభరిత మగుచు
తే. సిద్ధచారణగంధర్వసేవ్య మగుచుఁ
బుణ్యముల కాలయం బయి పొలుపు మిగిలి
లలిత మై చూడ నొప్పుగులక్షణములఁ
బరఁగి శుచిలఘుమధురాంబుభవ్య మగుచు. 689
తే. సజ్జనునిహృదయముఁ బోలి స్వచ్ఛమగుచు,హరిపదాకృతి దివిజవిహార మగుచు
ఘనునిసిరిభంగి నర్హజీవనము నగుచు, మానవతివృత్తిగతిని నిమ్నంబు నగుచు.
తే. శశికరంబులఁబోలె విశదము లగుచు
హరికథలఁ బోలి కల్మషహరము లగుచు
వహ్నులునుబోలె భువనపావనము లగుచుఁ
బొగడఁ దగునీరములచేఁ బ్రపూర్ణ మగుచు. 691
వ. ఒప్పునట్టిసరోవరంబుఁ బొడగని యందు నొక్కదివ్యపురుషునిం గని రతండు.
మ. సమదశ్రీకమృదంగవేణుముఖభాస్వన్నాద మై దివ్యమా

ర్గమనోరంజక మై తనర్చువిలసద్గాంధర్వగానంబు నె
య్యము సంధిల్లఁగ వించుఁ దన్మహిమ కత్యాశ్చర్యముం బొంది వే
గమునం దత్కమలాకరంబు వెడలెం గౌతూహలోల్లాసి యై. 693

వ. ఇట్లు వెడలి వచ్చిన. 694

మ. కని రాతాపసపుంగవుల్ దివిజలోకశ్రేష్ఠునిం దప్తకాం
చనవర్ణుం సనకాదియోగిజనభాస్వద్ధ్యానమానుం ద్రిలో
చను భక్తానుగుణానుగుం సుమహితైశ్వర్యుం బ్రసాదాభిశో
భనవక్త్రుం నిహతాఘుకర్తృజనసంపద్భద్రు రుద్రునిన్. 695

క. అని వారలు దమమనముల, ననురాగము సచ్ఛితంబు ననయముం బొడమం
వినయము దోఁపఁగ దత్పద, వనజములకు మ్రొక్కి భక్తి వశగతు లగుచున్.

వ. భగవంతుండును నఖిలధర్మండును గృపాళుండును ధర్మవత్సలుండును నఖిల
పాపహరుండును నయినహరుండు ప్రీతుం డగుచుం బ్రసన్నాంతఃకరణులు ధర్మ
జ్ఞులు శీలసంపన్నులు సంప్రీతులు నయినవారల కిట్లనియె. 697

సీ. వినుఁడు నృపాలనందనులార మీమదిఁ గలతలం పెల్లను గానవచ్చె
మీకు భద్రం బగు మీయెడ నే ననుగ్రహబుద్ధిచే నిటు గానఁబడితిఁ
గైకొని యిపుడు సూక్ష్మముఁ ద్రిగుణాత్మకము నగునాప్రకృతికంటెను ధరణిని
బరఁగుజీవునికంటెఁ బరుఁ డైనవాసుదేవునిచరణాబ్జముల్ దనరుభక్తి

తే. నర్థి నెవ్వారు భజియింతు రట్టివారు
నాకుఁ బ్రియతముల్ వారికి నయచరిత్రు
లార యేను బ్రియుండ నై భూరిమహిమ
వెలయు చుండుదు నది గాక వినుఁడు మీరు. 698

వ. స్వధర్మనిరతుం డైనపురుషుం డనేకజన్మాంతరసుకృతవిశేషంబులం జతుర్ముఖ
త్వంబు నొంది తదనంతరంబునం బుణ్యాతిరేకంబున నన్నుం బొంది యధికా
రాంతంబున నేనును దేవతాగణంబులును నవ్యాకృతం బైనయేహరిపదంబును
బొందుదు మట్టిపదంబు భాగవతుండు దనంతనె పొందుం గావున మీరు భాగ
వతత్వంబు నొందుటంజేసి నాకుం బ్రియంబు ఘటియింపుఁడు భాగవతజనంబు
లకు నాకంటె నధికప్రియుండు లేఁడు గాన వివిక్తంబును జప్యంబును బవిత్రం
బును మంగళంబును నిశ్శ్రేయసకరంబును నైననావచనంబు నాకర్ణింపుఁడు
సర్గాదిని బ్రహ్మ నిజనందనుల కెఱింగించినశ్రీహరిస్తోత్రంబు మీకు నెఱింగింతు
వినుం డది యెట్టి దనిన. 699

క. వనజాసనుఁ డాత్మజు లగు, సనకాదులఁ జూచి పలికె సమ్మతితోడం
వినుఁడు కుమారకులారా, వనజోదరుమంగళస్తవం బెఱిఁగింతున్. 700

వ. అని హరినుద్దేశించి వారలు విన నిట్లనియె నోయీశా యాత్మవేదులైనవారలకు

భవదీయోత్కర్షంబు స్వానందలాభకరంబు గావున నట్టిస్వానందలాభంబు మాకుం గలుగవలయు నీవు పరిపూర్ణానందస్వరూపుండ విట్టిసర్వాత్మకుండ వైననీకు నమస్కరింతు నని వెండియు నిట్లనియె. 701

సీ. పఙ్కజనాభాయ సఙ్కర్షణాయ శాన్తాయ విశ్వప్రబోధాయ భూత
సూక్ష్మేన్ద్రియాత్మనే సూక్ష్మాయ వాసుదేవాయ పూర్ణాయ పుణ్యాయ నిర్వి
కారాయ కర్మవిస్తారకాయ క్షేత్రపాలాయ త్రైలోక్యపాలకాయ
సోమరూపాయ తేజోబలాఢ్యాయ స్వయంజ్యోతిషే దురన్తాయ కర్మ
తే. సాధనాయ పురాపురుషాయ యజ్ఞ, రేతసే జీవతృప్తాయ పృథ్వీరూప
కాయ లోకాయ నభసేఽన్తకాయ విశ్వ, యోనయే విష్ణవే జిష్ణవే నమోఽస్తు.

సీ. స్వర్గాపవర్గసుద్వారాయ సర్వరసాత్మనే పరమహంసాయ కర్మ
పాకాయ సద్ధితఫలరూపకాయ కృష్ణాయ ధర్మాత్మనే సర్వశక్తి
యుక్తాయ ఘనసాఙ్ఖ్యయోగీశ్వరాయ హిరణ్యవీర్యాయ రుద్రాయ శిష్ట
నాథాయ దుష్టవినాశాయ శూన్యప్రవృత్తాయ కర్మణే మృత్యవే వి
తే. రాట్ఛరీరాయ నిఖిలధర్మాయ వాగ్వి,భూతయే నివృత్తాయ సత్పుణ్యభూరి
వర్చసేఽఖిలధర్మదేవాయ చాత్మ,నేఽనిరుద్ధాయ నిభృతాత్మనే నమోఽస్తు.

తే. సర్వసత్త్వాయ దేవాయ సన్నియామ,కాయ బహిరన్తరాత్మనే కారణాత్మ
నే సమస్తార్థలిఙ్గాయ నిర్గుణాయ, వేధసే జితాత్మకసాధవే నమోఽస్తు. 704

వ. అని మఱియుఁ బ్రద్యుమ్నుండను నంతరాత్మవును సమస్తశేషకారణుండవును జాతుర్హోత్రరూపుండవును నంతకుండవును సర్వజ్ఞుండవును జ్ఞానక్రియారూపుండవును నంతగకరణవాసివియు నైననీకు నమస్కరింతు నని. 705

క. అనఘా దేవ భవత్పద, వనరుహసందర్శనేచ్ఛ వఱలినమాకుఁ
విను వైష్ణవసత్కృత మై, యెనయుభవద్దర్శనంబు నీవె మహాత్మా. 706

వ. అది యెట్టి దనిన. 707

క. అనఘ సకలేంద్రియగుణాం,జనమును భక్తప్రియంబు జలదశ్యామం
బును సౌందర్యసమగ్రము, ననుపమమును నిఖిలమంగళావహ మగుచున్. 708

వ. మఱియును. 709

సీ. అళికులోపమలసదలకశోభిత మగునమృతాంశురేఖానిభాననమును
సమకర్ణదివ్యభూషాప్రభాకలితంబు సుందరభ్రూనాసరుచిరంబు
సలలితకుందకుట్మలసన్నిభద్విజపూరితస్నిగ్ధకపోలయుగముఁ
బద్మపలాశశోభనలోచనంబును మందస్మితాపాంగసుందరమును
తే. సస్మితాలోకసతతప్రసన్నముఖముఁ, గంబుసుందరరుచిరమంగళగళంబు
హారమణికుండలప్రభాపూరకలిత, చారుమృగరాజసన్నిభస్కంధయుతము. 710

వ. వెండియు శంఖచక్రగదాపద్మకలితాయతబాహుచతుష్టయంబును వైజయంతీ

వనమాలికాకౌస్తుభమణిశ్రీవిరాజితంబును నిత్యానపాయిని యయినయిందిరా
సుందరీరత్నపరిస్పందంబునం దనరి తిరస్కృతనికషోపలం బైనవక్షస్స్థలంబును
నుచ్ఛ్వాసనిశ్శ్వాసంబులం జంచలంబు లైనవళీత్రయరుచిరప్రకాశమాన
దళోదరంబును బూర్వవినిర్గతనిఖిలవిశ్వంబునుం బ్రవిష్టంబుఁ జేయురీతి నొందు
సలిలావర్తసన్నిభగంభీరనాభివివరంబును బంకజకింజల్కవిభాసితదుకూలనిబద్ధ
కనకమేఖలాకలాపశోభితశ్యామపృథునితంబబింబంబును నీలకదళీస్తంభరుచిరో
రుయుగళంబును సమచారుజంఘంబును నిమ్నజానుయుగళంబును బద్మపత్త్ర
భాసురపాదద్వయంబును మదీయాంతరంగతమోనివారక నిర్మలచంద్రశకల
సన్నిభనఖంబును గిరీటకుండలగ్రైవేయహార కేయూర వలయముద్రికామణి
నూపురాదివివిధభూషణభూషితంబును నిరస్తసమస్తనతజనసాధ్వసంబును భక్త
జనమనోహరంబును సర్వమంగళాకరంబును నైనభగవద్దివ్యరూపంబుఁ దామస
జనసన్మార్గప్రదర్శకుండ వైననీవు మాకుఁ జూపి మమ్ముఁ గృతార్థులం జేయు
మని వెండియు ని ట్లనియె. 711

సీ. ఆత్మకుఁ బరిశుద్ధిఁ నర్థించువారికి ధ్యేయవస్తువు భవద్దివ్యమూర్తి
యంచితస్వర్గరాజ్యాభిషిక్తున కైన సమధికస్పృహణీయతముఁడ వీవు
సద్భక్తియుతభక్తజనసులభుండవు దుష్టాత్ములకుఁ గడు దుర్లభుండ
వాత్మదర్శనులకు నరయ గమ్యుండవు నై యర్థి విలసిల్లు దనఘచరిత
తే. యిట్టినిఖిలదురారాధ్య నీశు నిన్ను, నెఱయ సుజనుల కైన వర్ణింప రాదు
వఱల నెవ్వఁడు పూజించువాఁడు విడువఁ,జాలు నే పద్మదళనేత్ర సచ్చరిత్ర. 712

చ. ఎనసినభక్తియోగమున నే భవదీయపదాబ్జ మొందఁ గా
ననయముఁ గోరువాఁడు చటులాగ్రహభీషణవీర్యశౌర్యత
ర్జనములచే ననూనగతి సర్వజగంబులు సంహరించున
య్యనుపముఁ డైన కాలునిభయంబును బొందఁడు సుమ్ము కావునన్. 713

తే. ఇట్టినీపాదమూలంబు లెవ్వఁడేనిఁ, బొంగి ధన్యాత్ముఁ డౌ నట్టిపుణ్యుఁ డొందు
మనములోపలఁ గోరు నే మఱచి యైన, నవ్యయానంద గోవింద హరి ముకుంద.

క. హరి నీభక్తులతోడను, నిరుపమగతిఁ జెలిమి సేయునిమిషార్థముతో
సరి గాదు మోక్ష మనిన న,చిరశుభ మగుమర్త్యసుఖముఁ జెప్పఁగ నేలా.

క. దురితవినాశకపదపం,కరుహ భవత్కీర్తితీర్థకణచయబాహ్యాం
తరసేకధూతకల్మష, పురుషులు ధరమీఁదఁ దీర్థభూతులుగా రే. 716

వ. అట్టిభూతదయాసమేతులును రాగాదివిరహితచిత్తులును నార్జవాదిగుణయుక్తు
లును నయినభాగవతజనులసంగంబు మాకుం గలుగఁజేయు మిదియు మ
మ్మనుగ్రహించుట యని వెండియు ని ట్లనియె. 717

చ. సరసిజనాభ సత్పురుషసంగసముంచితభక్తియోగవి

స్ఫురణ ననుగ్రహింపఁబడి శుద్ధము నొందినవానిచిత్తమ
స్థిరబహిరంగమఁగనదు చెందదు భూరితమస్స్వరూపసం
సరణగుహాంతరంబు గనఁ జాలు భవన్మహనీయతత్త్వమున్. 718

వ. అది యెట్టి దనిన. 719

సీ. అరయంగ నేమిటియందు నీవిశ్వంబు విదితమై యుండు నీవిశ్వమందు
నేది ప్రకాశించు నెప్పుడు నట్టిస్వయంజ్యోతి నిత్యంబు నవ్యయంబు
నాకాశమునుబోలి యవిరళవ్యాపక మగునాత్మతత్త్వంబు నధికమహిమ
నమరుపరబ్రహ్మ మగు నని పల్కు యిట్లనియె నవిక్రియుం డైనవాఁడు

తే. నెవ్వఁ డాతఁడు దనయందు నెపుడు నాత్మ, కార్యకరణసమర్థంబు గానిభేద
బుద్ధిజనకంబు నాఁ దగుభూరిమాయఁ, జేసి విశ్వంబు సత్యంబు గా సృజించె.

ఆ. మరల మరలఁ బెక్కుమారు లీవిశ్వంబు, జననవృద్ధివిలయసంగతులను
నందఁజేయుచుండు నట్టియీశ్వరుఁడవై, తనరునిన్ను నాత్మతత్త్వముగను.

వ. తెలియుదు మని వెండియు నిట్లనియె యోగపరాయణు లగువారు శ్రద్ధాసమ
న్వితులై క్రియాకలాపంబుల నంతఃకరణోపలక్షితం బయినభవదీయరూపంబు
యజింతురు వారు వేదాగమతత్త్వజ్ఞానులు నీ వాద్యుండవును ననాదియునద్వితీ
యుండవునుమాయాశక్తియుక్తుండవునునై విలసిల్లుచుండుదువట్టిమాయాశక్తిచేత.

సీ. చతురాత్మ సత్త్వరజస్తమోగుణములు వరుస జనించెను వానివలన
మహదహంకారతన్మాత్రనభోమరుదనలజలావనిమునిసుపర్వ
భూతగణాత్మకస్ఫురణ నీవిశ్వంబు భిన్నరూపమున నుత్పన్నమయ్యె
దేవ యీగతి భవదీయమాయను జేసి రూఢిఁ జతుర్విధరూపమైన

తే పురము నాత్మాంశమునఁ జెందుపురుషుఁ డింద్రి
యములచే విషయసుఖము లనుభవించు
మహిని మధుమక్షికాకృతమధువుఁ బోలి
యతనిఁ బురవర్తి యగుజీవుఁ డండ్రు మఱియు. 723

వ. ఇట్టి జగత్స్రష్టకుండవై ననీవు. 724

క. భూతగణంబులచేతనె, భూతగణంబులను మేఘపుంజంబుల ని
ర్ధూతముగఁ జేయుననిలుని, భాతిని జరియింపఁ జేసి పౌరుష మొప్పన్. 725

తే. రూఢిఁ దత్తత్క్రియాలబ్ధరూపుఁడవును,సుమహితస్ఫురదమితతేజుఁడవుఁ జండ
వేగుఁడవు నయి ఘనభుజావిపులమహిమ, విశ్వసంహార మర్థిఁ గావింతు వీశ.

వ. అది యెట్లనిన. 727

క. ఇతికర్తవ్యవిచారక, మతిచేఁ దగ నెప్పుడుం బ్రమత్తంబును సం
చితవిషయలాలసము నూ,ర్జితలోభము నైనయట్టిసృష్టి గడంకన్. 728

తే. అప్రమత్తుండ వగుచుఁ బద్మాక్ష నీవు, మ్రింగుదువు చాల నాఁకట మ్రేఁగుచుండి

నాలుకలు గ్రోయుభూరిపన్నగము వాతఁబడినమెుకను భక్షించుపగిది ననఘ.

చ. అనిశము నస్మదీయగురుఁడైనసరోరుహసంభవుండు న
మ్మనువులు నాత్మసంశయము మాని భజించుభవత్పదాబ్జముల్
మనమున నిల్పి యుష్మదవమానమహావ్యథఁ జెందునట్టిప
జ్జనుఁడు పరిత్యజించునె భుజంగమతల్పక భక్తకల్పకా. 730

క. కావున నాకును సూరిజ, నావళికిని సర్వసంశయంబుల వాపం
గావను బ్రోవను దగుగతి, నీ పని వినుతించునట్టియీ స్తవ మెలమిన్. 731

వ. రుద్రుండు ప్రచేతసుల కెఱింగించి వెండియు నిట్లనియెఁ బ్రచేతసులారా యిట్టి యోగాదేశనామకం బైనయీస్తోత్రంబు బహువారావృత్తిచేఁ బఠించి మనంబున ధరియించి సమాహితచిత్తులై మీరందఱు నాదరంబున విశ్వాసయుక్తులును స్వధర్మాచారవంతులును భగవదర్పితాశయులునునై జపియించుచు సర్వభూతావస్థితుండు నాత్మారాముండు నైనసర్వేశ్వరుని నుతించుచు ధ్యానంబు సేయుచుఁ బూజించు చుండుఁడు తొల్లి యీస్తోత్రంబు భగవంతుం డైనపద్మసంభవుండు సిసృక్షు వగుచు నాత్మజుల మైనమాకును సృజియింప నిచ్చగించుభృగ్వాదులకును నెఱింగించె మేము నాభృగ్వాదులును బ్రజాసర్గంబునందు బ్రహ్మచోదితులమై యీస్తోత్రంబుసం జేసి విధ్వస్తసమస్తతమోగుణులమై వివిధప్రజాసర్గంబు గావించితిమి కావున నీస్తోత్రంబు నెల్లప్పుడు నేకాగ్రచిత్తుండును వాసుదేవపరాయణుండు నై యెవ్వండు జపియించు వాఁడు వేగంబె శ్రేయస్సును బొంది తదీయజ్ఞానప్లవంబున వ్యసనార్ణవరూపం బయిన సంసారంబును సుఖతరంబుగఁ దరియించు నట్టిమదుపదిష్టం బయినయీహరిస్తవంబు నెవ్వండు సదువుచు దురారాధ్యుం డైనశ్రీహరిం బూజించు వాఁడు మదుక్తస్తోత్రగానసంతుష్టుండును శ్రేయస్సులకు నేకాశ్రయభూతుండును నగుశ్రీమన్నారాయణునివలన సమస్తాభీష్టంబులం బొందు నెవ్వండేనిఁ బ్రభాతంబున లేచి ప్రాంజలియు శ్రద్ధాసమన్వితుండు నై యీమంగళస్తవరాజంబును వినిన వినిపించినం గర్మబంధముక్తుండగు నని మఱియు నిట్లనియె. 732

క. నరదేవతనయులారా, పురుషాధీశుండుఁ బరమపురుషుఁడు నగునీ
శ్వరుసుస్తోత్రము మీ కాదరమునఁ దెలిపితిని మీరుఁ దద్దయు భక్తిన్. 733

క. ఏకాగ్రచిత్తులును సుశ్లోకులు నై జపము సేయుచును ఘనతపముం
గైకొని చేసిన మీకును, జేకుఱు మహితేప్సితార్థసిద్ధి గడంకన్. 734

క. అని యీగతి నుపదేశం, బొనరించి సదాశివుండు నొగి వారలచే
తను బూజితుఁ డై వారలు, గన నంతర్ధానుఁడయ్యెఁ గౌతుక మొప్పన్. 735

వ. అంత. 736

తే. తివుట వారలు రుద్రోపదిష్ట మైన, యచ్యుత స్తవము జపించు చయుతసంఖ్య

వత్సరము లుగ్రతపము దుర్వారవారి, మధ్యమునఁ జేయుచున్న సమయము
నందు. 737

నారదుండు ప్రాచీనబర్హికి జ్ఞానమార్గమును దెలియఁజేయుట.

వ. ఘనకర్మాసక్తచిత్తుం డైయున్న ప్రాచీనబర్హికడకు నధ్యాత్మవేదియుం గృపా
ళువు నైననారదుండు సనుదెంచి యారాజునకు జ్ఞానబోధంబు సేయుకొఱకు
నతనితో ని ట్లనియె రాజా యీకర్మంబునం జేసి యెట్టిశ్రేయస్సు నభిలషించు
చున్నవాఁడ వట్టియనిష్టనిరసనంబు నభీష్టప్రాప్తికరంబు నయినశ్రేయం బీకర్మంబు
వలన లభింప దనినం బ్రాచీనబర్హి నారదున కి ట్లనియె. 738

సీ. అనఘ మునీంద్ర మహాభాగ యేను గర్మాపహతజ్ఞాని నగుచు మోక్ష
మెఱుఁగంగ లే నైతి నిట్టినా కిప్పుడు గడువిమలంబును గర్మబంధ
నాశకంబును నగుజ్ఞానోపదేశంబు గావింపు మతిదయాకార కూట
ధర్మంబు లగుగేహతతులందుఁ జెంది జాయాతనూజాతధనాదికములె
తే. భూరిపురుషార్థములుగాఁగ బుద్ధిఁదలఁచు,మతివిహీనుండు సంసారమార్గములను
దగఁబరిభ్రామ్యమాణుఁడై యొగి నిమోక్ష,పదమునొందంగఁజాలడు భవ్యచరిత.

క. అనవుడు నతనికి నతఁడును, ననఘా యీయధ్వరంబులందును గృపమా
లినినీచే విశసింపం, జని కూలినపశుల వేలసంఖ్యలఁ గనుమా. 740

వ. కావునం బశువ్రాతంబులు త్వదీయవైశసంబును స్మరించుచున్నవై లోహాయం
త్రమయశృంగంబులచేత నెప్పుడు నీవు పరలోకంబు నొందెద వప్పుడ నిన్ను
హింసింతు మని భవదీయమృతికి నెదురుచూచు చున్న విట్టిసంకటంబు నొందం
గలనీకు నిస్తారకం బయినయొక్కయితిహాసంబు గల దెఱింగింతు విను మని
యి ట్లనియె. 741

పురంజనోపాఖ్యానము.

సీ. భూమీశ వినవయ్య పూర్వకాలమున బురంజనుం డనునొక్కరాజు గలఁడు
అతనికి విజ్ఞాతుఁ డనుపేరఁ దగినవిజ్ఞాతచేష్టితుఁ డగుసఖుఁడు గలఁడు
ఆపురంజనుఁడు పురాన్వేషి యై ధరాచక్రంబుఁ గలయంగ సంచరించి
తన కనురూప మై పెనుపొందుపుర మెందు వీక్షింపఁ జాలక విమనుఁ డగుచు
తే. నేపురము లుర్విఁ బొడగనె నాపురములు
గామములఁ గోరుతనకు నక్కామములను
బొందుటకు వానిని నన ర్హములుగఁ దనమ
నమునఁ దలఁచి యొకానొకనాఁ డతండు. 742

వ. చను చున్నసమయంబున హిమవత్పర్వతదక్షిణసానువులందు. 743

సీ. వరనవద్వారకవాటగవాక్షతోరణదేహళిగోపురముల నొప్పి
ప్రాకారయంత్రవప్రప్రతోళీపరిఖాట్టాలకోపవనాళిఁ దనరి
సౌవర్ణరౌప్యాయసఘనశృంగంబుల రమణీయవివిధగేహముల మించి

రథ్యాసభాచత్వరధ్వజక్రీడాయతనసుచైత్యాపణతతిఁ దనర్చి

తే. మరకతస్ఫటికవిదూరమణివినూత్న, మౌక్తికాయుతఖచితహర్మ్యములు గలిగి
విద్రుమద్రుమవేదుల వెలయునొక్క, పురముఁ గనె భోగవతి కెనఁబోలుదాని.

వ. ఇట్లు గనుంగొని యనంతరంబ ముందటం బురబాహ్యాంతరంబున దివ్యద్రుమజలతాకుంజపుంజంబును సముదనదద్విహంగమత్తమధుకరకులకోలాహలసంకులలాశయశోభితంబును హిమనిర్ఘరబిందుసందోహపరిస్పందకందళిత మందమలయమరుదుచ్ఛలితప్రవాళవిటపవళినీతటంబును బాంధజనమనోకంజనాహ్వానబుద్ధి జనకకలహంసరాజకీరకోకిలాలాపవిరాజమానంబును మునివ్రతనానావిధవనమృగవ్రాతబాధారహితంబును నైనపురబాహ్యోద్యానవనంబునందు యాదృచ్ఛికంబుగ నేకైకశతనాయకం బైనయనుచరదశకంబును బంచమస్తకసర్పప్రతీహారుండును దోడరాఁ జనుదెంచుచున్న భర్తృన్వేషిణియుం గామరూపిణియు నవోఢయు నయినయట్టి 745

సీ. ఘనసమవిన్యస్తకర్ణకుండలరుచుల్ గండభాగంబుల నిండి పర్వ
దమ్మితేకులసిరిఁ దటమటింపఁగఁ జాలు మెఱుఁగుఁగన్నులు దలఁ దిరిగి రాఁగ
జఘనపుంకలితపిశంగినీచీద్యుతి కనకకాంచీరుచిఁ గరము పెనుపఁ
జరణసరోజభాసురచలన్నూపురఝుణఝుణధ్వని నర్మసరణిఁ జూప

తే. లలితయౌవనలక్ష్మీవిలాసభాసు, రోదయవ్యంజితప్రభాయుక్తపీన
సమనిరంతరకుచకుట్మలముల వ్రీడఁ, జెంది పయ్యెదఁ గప్పుబాలేందుముఖిని.

వ. మఱియును బాలయు సుదతియు గజగామినియు నయిన యొక్కప్రమదోత్తమంగాంచి 747

క. తరమిడి ప్రేమోద్గమ మై, మరువిండ్లం బోలుకనుబొమలు గలతరుణీ
సరసాపాంగవిలోకన, శరపరివిద్ధాంగుఁ డగుచు జనవిభుఁ డనియెన్. 748

క. ఎవ్వరిదానవు జనకుం, డెవ్వఁడు పే రేమి భృత్యులీపది యొకరిం
డెవ్వరు సతు లెవ్వరు మఱి, యివ్వనమున నుండఁ గార్య మెద్ది మృగాక్షీ 749

క. భవదీయపురస్సరుఁ డగు, పవనాశనుఁ డెవ్వఁ డతికృపామతి నాకున్
వివరింపు మనుచు వెండియు, ధవళేక్షణఁ జూచి ధరణిధవుఁ డిట్లనియెన్. 750

సీ. తరళాక్షి పతి యగుధర్మ నన్వేషింపఁ జరియించు హ్రీ యనుసతివొ కాక
రుద్రు నన్వేషించురుద్రాణివో కాక బ్రహ్మను వెదకుభారతివొ కాక
నారాయణుని భక్తిఁ గోరి యన్వేషించునిందిరవో కాక యెవ్వ రీవు
త్వత్పాదకామనత్వమునను సంప్రాప్తసకలకాముం డగుపరసు నెట్టి

తే. వాని వెదకెదు తరుణీ భవత్కరాగ్ర, పద్మకోశం బ దెక్కడఁ బతితమయ్యె
నాకు నెఱిఁగింపఁదగుఁదు వివేకచరిత, యనినృపాలుఁడు మఱియు నిట్లనియె సతికి.

క. కరమొప్పఁగ నీ విటు భూచర వగుటను హ్రీవి శివు శారదవును సా

గరకన్యవుఁ గా కుండుటఁ, దరుణీ పొడగంటి నని పదంపడి పలికెన్. 752

సీ. మొనసి యదభ్రకర్ముఁడ నైనవాచేత నిపుడు పాలిత మైనయీపురంబు
సరసిజోదరనిభుజాపాలితోదాత్తలలితవైకుంఠ మలంకరించు
నింఁదిరాసుందరిచందంబునను నీ వలంకరింపఁ గడంగు పంకజాక్షి
యదిగాక తావకీనాపాంగరుచిమోహితాంతరంగుండ నైనట్టినన్ను

తే. మహితసవ్రీడభావసన్మందహాస, చారువిభ్రమభ్రూలతాప్రేరితుఁడుగఁ
దనరుభగవంతుఁడగునట్టిమనసిజుండు,పడఁతి యుడుగక పీడింపఁదొడఁగె నిపుడు.

వ. కావున. 754

చ. తరుణి సుతారలోచనయుతంబును మంజుసుధాసమానభా
సురమృదువాక్యయుక్తమును శోభితకోమలలంబమానసుం
దరచికురాభిరామము నుదారము నైనభవన్ముఖాబ్జముక్
సురుచిరలీల నెత్తి ననుఁ జూడుము సిగ్గును జెంద నేటికిన్. 755

వ. అని యివ్విధంబున నధీరుం డై పలుకుపురంజనుం జూచి యాప్రమదోత్తమ
వీరమోహిత యై సస్మితానన యగుచు నానందంబు నొంది యి ట్లనియె. 756

క. పురుషవర నాకు నీకును, గురువును నామమును గులముఁ గోరి యెఱుఁగ నీ
పురమున నుండుదుఁ గాకీ, పురమును నిర్మించినట్టిపురుషు నెఱుంగన్. 757

క. వీరలు నాసఖు లీలల,నారత్నము లార్యవినుత నా చెలు లీవ్యా
ఘ్రోరగ మే నిద్రింపఁగ, ధీరత మేల్కాంచి పురము ధృతిఁ బాలించున్. 758

వ. వెండియు ని ట్లనియె. 759

సీ. మనుజనాయక నీవు మద్భాగ్యవశమున నిటకు నేతెంచితి విపుడు నీకు
మంగళం బగు నీవు మహితేంద్రియగ్రామభోగ్యంబు లగుకామపుంజములను
నర్థి సంపాదింతు వనఘాత్మ యీనవద్వారప్రయుక్త మై తనరుపురము
నీవు గైకొని యేలు నీకంటె దీనికి నధిపుఁ డన్యుండు లేఁ డనఘ యిందు

తే. మదుపనీతము లైనకామముల ననుభ,వింపఁగా సమాశత మధిష్ఠింపు మెలమిఁ
గోరినీకంటెఁ బ్రియులునెవ్వారునాకు,నరసిచూడఁగమనుజేంద్రయదియుఁగాక.

వ. మఱియు రతిజ్ఞానవిహీనుండు నకోవిదుండు నిహపరచింతాశూన్యుండుఁ బశుప్రా
యుండుఁ ద్వదన్యుండు నైనవాని నెవ్వనివరియింతు గృహస్థాశ్రమమందు ధర్మా
ర్థకామమోక్షప్రజానందంబులును యశంబును యతివేద్యంబులుగాని రజస్తమో
విహీనపుణ్యలోకంబులును గలుగుఁ బితృదేవర్షిమర్త్యభూతగణంబులకుం దనకు
నీలోకంబున గృహస్థాశ్రమంబు సర్వక్షేమార్థం బయినయాశ్రమం బండ్రు
గావున వదాన్యుండవు వీరవిఖ్యాతుండవుఁ బ్రియదర్శనుండవు స్వయంప్రాప్తుం
డవు నయి భోగిభోగసదృశభుజాదండంబులచే నొప్పుభవాదృశుం దగిలి
మాదృశ యగుకన్య వరియింప కుండునే యని వెండియు. 761

క. కరుణారసపరిపూర్ణ, స్ఫురితస్మితరుచివిలోకపుంజముచేతం
గరమర్థి దీనజనభయ, హరణుఁడ వై సంచరింపు మఖిలజగములన్. 762

క. అని యీగతిఁ బలికిన యా, వనజాక్షుఁ బురంజనుండు వరియించి ముదం
బున నన్యోన్యప్రీతిం, దనరుచుఁ దత్పురము సొచ్చి ధన్యుం డగుచున్. 763

చ. శతసమకాల మప్పురి నజస్రము భూరిసమస్తసౌఖ్యసం
గతులఁ దనర్చి వందిజనగాయకసద్వినుతోరుగానమో
దితమతి నొప్పి సుందరసతీజనసేవితుఁ డై నృపాలకో
చితలలితస్థలంబుల వసించుచుఁ గ్రీడలు సల్పుచుండఁగన్. 764

క. నరనాథుఁడు లోకభయంకరగతి వర్తించు గ్రీష్మకాలము దోఁపం
దరశైలహారిమనోహర, వరహ్రదినిసలిలమందు వసియించెఁ దగన్. 765

వ. ఇట్లు వసియించి కతిపయదినంబు లగుసమయంబున. 766

సీ. అవనీశ్వరోత్తమ యప్పురంబున నాలుపంకల నున్నగవాక్షులు వినుము
తూర్పుదిక్కునను నైదును దక్షిణోత్తరంబుల రెండుఁ బశ్చిమంబునను రెండుఁ
గాఁగ నాతొమ్మిదిగవాక్షుల నుపరదిక్కున నేడుఁ గ్రిందిదిక్కునను రెండు
నయి యుండు మఱి వానియందుఁ బృథగ్విధవిషయగత్యర్థమై వెలయునీశ్వ
తే. రుం డొకం డరయఁ గలండు రూఢిఁ దత్పురంబుఁ బాలించునట్టిపురంజనుండు
నాపురద్వారనవకంబు నందులోన, నర్థిఁ బ్రాగ్ద్వారపంచకమందు వరుస. 767

వ. ఖద్యోతయు నావిర్ముఖియు ననునామంబులు గలద్వారయుగంబున ద్యుమత్సఖుం డై విభ్రాజితాఖ్యజనపదంబును బొందు వెండియు నళినియు నాళినియు నను పేళ్లు గలవాకిళ్లు రెంటియందు నవధూతసఖుం డై సౌరభరూపంబు లయిన విషయంబులం బొందు మఱియు ముఖ్యానామకం బైన ప్రధానప్రాగ్ద్వారంబున రసజ్ఞవిపణాన్వితుం డై యాపణబహూదనంబు లనువిషయంబుల నొందుఁ బితృహూనామకం బయినదక్షిణద్వారంబున శ్రుతధరాన్వితుం డై దక్షిణపాంచాలం బనురాష్ట్రంబు నొందు దేవహూనామకం బయినయుత్తరపువాకిట శ్రుతధరాన్వితుం డై యుత్తరపాంచాలం బనురాష్ట్రంబు నొందు వెండియుం బడమటివాకిళ్లు రెంటియందు నాసురీనామకం బైనవాకిట దుర్మదసమేతుం డై గ్రామకనామకం బైనవిషయంబును నిర్ఋతనామకం బయినవాకిటియందు లుబ్ధకయుక్తుం డై వైశసం బనువిషయంబు నొందుచుండు వెండియుం బురంజనుం డప్పురంబునం బౌరజనంబులందు నిర్వాక్పేశస్కృదు లన నిద్దఱంధులు గలరు వారలచేత గమనకరణంబు లనుక్రియల నొందుచు నంతఃపురగతుం డగునప్పుడు విషూచీసమన్వితుం డై జాయాత్మజోద్భవంబు లైనమోహప్రసాదహర్షంబుల నొందుచుండు నవ్విధంబునం గర్మాసక్తుండుఁ గామాత్మకుండు నై బుద్ధి యను మహిషిచేత వంచితుం డయ్యె నక్కామినియు. 768

సీ. పానంబు సేసినఁ దానుఁ బానము సేయుఁ గుడిచినఁ దానును గుడుచు మఱియు
భక్షింపఁ దానును భక్షించు నడచిన నడచును నవ్విన నవ్వు నేడ్వ
నేడుచుఁ బాడినఁ బాడు విన్నను వినుఁ జూచినఁ జూచుఁ గూర్చున్న నుండు
దుఃఖింప దీనుఁ డై దుఃఖించు నిల్చిన నిలుచు నిద్రింపంగ నిద్ర వోవు
తే. ముట్టినను ముట్టు మూర్కొన్న మూరుకొనును
బలుకఁ బలుకును బవళింపఁ బవ్వళించు
హర్షమును బొంద నాత్మను హర్ష మొందు
మోదమును బొంద దానును మోద మందు. 769

వ. ఇవ్విధంబున నతండు మహిషీవిప్రలబ్ధుండును వంచితస్వభావుండును నై పారవ
శ్యంబునం జేసి యజ్ఞుండును నితరేచ్ఛావిరహితుండును నై క్రీడామృగంబుచా
డ్పున వర్తించుచు నాపురంబునఁ గాఁపురం బుండఁ గొన్ని దినంబుల కాపురంజ
నుం డొకానొకదినంబున ధనుర్ధరుం డై. 770

సీ. పంచాశ్వయుక్తంబుఁ బంచబంధనముఁ జక్రద్వితయమును యుగద్వయంబు
నాశువేగంబు నేకాక్షంబుఁ గూబరద్వయముఁ బతాకాత్రితయయుతంబు
నేకరశ్మియుతంబు నేకసారథికంబు సప్తవరూథంబు స్వర్ణభూష
మును బంచవిక్రమమును నేకనీడంబుఁ బ్రకటపంచప్రహరణము నయిన
తే. రథము గాంచనరచితవర్మము ధరించి, విలసదక్షయతూణీరకలితుఁ డగుచుఁ
గడఁక దీపింప నెక్కి యేకాదశప్ర, సంఖ్యసేనాసమేతుఁ డై సరభసముగ. 771

వ. పురంబు వెడలి పంచప్రస్థం బనువనంబునకుం జని యందు విడువ రానిమహిషిని
విడిచి మృగయాసక్తుం డై దృప్తుం డగుచు ధనుర్బాణంబులు ధరియించి సం
చరించుచు నాసురవర్తనంబునం దగిలి ఘోరాత్ముండు నదయుండు నై నిశాత
సాయకంబులచేత నమ్మృగవ్రాతంబులం బరిమార్చె రాజులకు మృగయావినో
దంబు విహితానుష్ఠానం బగు చుండ నాసురవృత్తి యెట్లయ్యె నని యంటి
వేని నది రాగప్రాప్తం బగుటను విహితంబు గాదు వినుము శ్రాద్ధాదులందే
ప్రఖ్యాతశ్రాద్ధదివసంబులయందే రాజైనవాఁడే మేధ్యంబు లయినపశువులనే
వనంబునందే యథోపయుక్తంబుగానే వధియింపం జను ననునియమమాత్రంబు
గలదు గావున జ్ఞాని యైనవిద్వాంసుం డాచరింపండు గాక యాచరించినం
గర్మానుష్ఠానజనితం బయినజ్ఞానంబునం జేసి యందుఁ బొరయం డట్లు గాక నియ
మోల్లంఘనంబునం గర్మాచరణుం డగువాఁ డభిమానంబు నొంది కర్మబద్ధుం డై
గుణప్రవాహపతితుండును నష్టప్రజ్ఞుండును నై యధోగతిం గూలు నిట్లగుటం
జేసి సాధుజనులకు సర్వప్రకారంబుల నాసురవృత్తి మానం దగు నని వెండియు
ని ట్లనియె నంతం బురంజనుం డవ్వనంబున. 772

క. పరచిత్రపక్షునిశిత, శరములచే శశ వరాహ చమరీ రురు కా

సర గవయ శల్య హారిణీ, కరి హరి వృక పుండరీక కపి ఖడ్గములన్. 773
వ. వధియించి మఱియును. 774
సీ. వరుస మేధ్యామేధ్యవనమృగంబుల ఘృణ సన మిస్సహక్రీడ సంహరించి
శ్రమయుక్తుం డై వేట సాలించి మరలి మందిరమున కర్థి నేతెంచి యందు
సముచితస్నానభోజనకృత్యములు దీర్చి యతిపరిశ్రాంతి శయానుం డగుచుం
బరిమళమిళితధూపవ్రాతవాసితసర్వాంగుం డగుచు స్రక్చందనములు
తే. వివిధభూషణచేలముల్ వెలయం దాల్చి
తుష్టుండును హృష్టుండును మఱి ధృష్టుం డై య
నన్యజాకృష్టచిత్తుండు నై రతిప్ర
సంగకౌతుక మాత్మను దొంగలింప. 775
వ. అంత స్వకీయప్రాణవల్లభ యగుమహిషియందు మనంబు నునిచిన నావరారోహాయు గృహమేధినియు నయినగృహిణిం గానక విమనస్కుం డై నిజాంతఃపురకామినులం గనుంగొని యి ట్లనియె. 776
క. రామాజనసంఘములారా మావనతీలలామ రామామణి నా
రామకృప వడసి మెలంగుదు,రా మానుగం గుశలమా పరామర్శింపన్. 777
ఉ. సారవివేకలార గృహసంపద లీయెడం బూర్వరీతిచే
నారయంగా రుచింపవు గృహస్థునకుం గృహమందు మాత గా
నీ రమణానుకూలరమణీమణియై తనరారుభార్య గా
నీ రుచి నొందకున్నం గన నేర్చునె తద్గృహమేధి సౌఖ్యముల్. 778
వ. అదియునుం గాక. 779
క. పోగ డొందుజనని గానీ, తగవున వర్తించునట్టిదయితయ కానీ
తగ నుండనిగృహమున నుం, టగుం జక్రవిహీనరథమునం దుం టరయన్. 780
వ. కావున. 781
చ. తలకొని నాకుం దాను సుపథంబునం బ్రజ్ఞ జనింపంజేసి సం
చలదురుదుర్భరవ్యసనసాగరమగ్నుండ నై ననన్ను ని
శ్చలమతి నుద్ధరించి యనిశంబును మత్ప్రియ యైనభార్య యే
వలనం జరించుచున్న దనివారణ నా కెఱింగింపరే దయన్. 782
క. అనవుడు విని యక్కాంతలు, జనపతి కి ట్లనిరి రాజసత్తమ యిదిగోం
దనకొంగైనను బఱపుగ, నొనరింపక నేలం బొరలుచున్నది వగలన్. 783
తే. ఏమికతమున నున్నదో యెఱుంగ మేము, నీవు సూడు మటన్న నాభూవరుండు
నేలం బడి పొరలెడుభార్యం బోలంజూచి,మనములో దుఃఖతాపంబు మల్లడింప. 785
వ. అంత.
ఆ. జలజనేత్ర ప్రణయసంజాతరోషభా,వమున నయినయట్టివక్రదృష్టి

జనవిభుండు సూచి యనునయకోవిదుఁ, డగుచు నప్పయోరుహాక్షిఁ జేరి. 786

క. బాలఁ తొకఁ దనయుత్సంగం,బుల నిడి తత్పాదయుగళిమును నంటుచు మం
జులమృదుభాషణముల నా, లలనామణిఁ జూచి పలికె లాలన మొప్పన్. 787

చ. రమణిరో భృత్యులందు నపరాధము గల్గిన నాయకుల్ స్వప
క్షముఁ దలపోసి యుగ్రతరశాసనముం దెగి చేయ రట్లు గా
క మనములో నికిన్కఁ దమకంబున నాజ్ఞ యొనర్చి రేని ని
క్కముగ ననుగ్రహించుటయ కాక తలంపఁగ నాజ్ఞ సేయుటే. 788

క. కమలానన బాంధవకృ,త్యముఁ దలఁపక రోషచిత్తుఁ డగుకుటిలాత్ముల్
సమదామర్షుఁడు నీతి, క్రమరహితుఁడు నైనబాలుఁ గా నెన్నఁదగున్. 789

వ. అని వెండియు నిట్లనియె సుదతీ హృదయేశ్వరి వైననీవు. 790

మ. సరసోదారసుధారసోపమవచశ్చాతుర్యసౌభాగ్య మై
హరినీలోపమకోమలాలకయుతం బై విభ్రమభ్రూలతా
పరిజుష్టస్మితసద్విలోకనము నై భాసిల్లుయుష్మన్ముఖాం
బురుహంబుల్ భవదీయదాసునకుఁ బూఁబోఁడి కృపం జూపవే. 791

క. విను వీరపత్ని నీయెడ, ననఘంబును బ్రాహ్మణులును హరిభక్తులుఁ ద
క్కను నితరు లెగ్గు సేసిన, వనితా శిక్షింతు నెంతవారల నయినన్. 792

క. ఈముల్లోకములందును, నామనమున రోష మొదవినల్ భయరహితుం
డై మదిలోఁ బరితోషము, తో మెలఁగెడువానిఁ గానఁ దోయజనేత్రా. 793

సీ. ఇందీవరేక్షణ యే నెందు భవదీయతిలకవిరహితము మలినయుతము
హర్షశూన్యంబు మనోప్రకాశకము నై యత్యమర్షయుతంబు నయినముఖము
గళితాశ్రుబిందుసంకలితసంచితశోభమానపీనస్తనమండలమును
రమణీయతాంబూలరాగవిహీన మైనట్టిసుపక్వబింబాధరంబుఁ

తే. గాఁగ నిట్లుంట కిపు డేమికతము నాకు, నర్థి నెఱిఁగింపవే మృగయాతిసక్తి
నబల నీ కెఱిఁగింపక యరిగినట్టి, తప్పు సైరించి కావంగఁ దగుదు నేను. 794

క. వనితాజనపరవశుఁ డై, మనసిజశరబాధ్యమానమానసుఁ డగువా
నిని దగఁ గర్తవ్యార్థము,లను భజియింపక తొలంగులలనలు గలరే. 795

వ. అనుచుం దదీయవిభ్రమవశంగతుం డై పలికిన విని. 796

క. కంజాతపత్త్రనేత్ర పు,రంజను దెస రోష ముడిగి రమణీయశ్రీ
మంజులమృదూక్తుల మనము, రంజించుచుఁ బలికె సదనురాగ మెలర్పన్. 797

వ. అంత. 798

సీ. అమ్మహాదేవి నెయ్యంబున మంగళస్నాత యై మృదులవస్త్రములు గట్టి
స్రక్చందనాదిభూషణములు ధరియించి కమనీయమోహనాకార యగుచుఁ
బతికడ నలఁచిన నతఁడు సంతుష్టాంతరంగుఁ డై యభ్యంతరమున నుండి

యన్యోన్యసరసగాఢాలింగనంబులు గావించి గోప్యవాక్యములచేత

తే. నతఁడు ప్రమదాపరిగ్రహవ్యసనమునను
గడఁక నపకృష్టఘనవివేకంబు గలిగి
పగలు రే యని ప్రొద్దు లేర్పఱుప రాక
యొనసి యాయుర్వ్యయంబు దా నెఱుఁగఁ డయ్యె. 799

వ. మఱియు నతం డున్నద్ధమనుండును మహామనుండును నర్ఘ్యశయ్యాశయానుండును మహిషీభుజోపధానుండును నై యజ్ఞానాభిభూతుం డగుటం జేసి స్వరూపభూతపరమపురుషార్థంబు నెఱుంగక నిజమహిషియె పరమపురుషార్థంబుగాఁ దలంచుచు రమించుచుం గామకశ్మలచిత్తుం డై నయతనికి నవయౌవనం బైన కాలంబు క్షణార్థంబునుం బోలె గతం బయ్యె నంత. 800

క. విశదయశోజలనిధి యా, శశిముఖి యగుభార్యవలన సమ్మతి నేకా
దశశతపుత్త్రుల రణకర్కశదేహులఁ గాంచి కౌతుకంబున మఱియున్ 801

క. గురుశీలౌదార్యగుణో, త్తరలను సల్లలితకుణాకదంబలఁ బ్రియలన్
వరకులపావనల దశో, త్తరశతదుహితలను గాంచెఁ దత్సతివలనన్. 802

వ. ఇట్లు పుత్త్రపుత్త్రికాజనంబులం గని యున్నంత. 803

క. విను మాతనియాయువులో, నను నర్ధం బరిగె నంత నరపతికులవ
ర్ధను లగుసుతులకుఁ బరిణయ, మొనరించెన్ సదృశలయిన యువిదలతోడన్.

క. నరనాథుఁ డాఁడుబిడ్డల, వరరూపవయోవిలాసవైభవములచేఁ
బరఁగిననిజతనయల సమ, వరులకు సంప్రీతితో వివాహము చేసెన్. 805

వ. అట్లు వివాహంబులు గావించి యున్నసమయంబున. 806

క. విను తత్సుతు లొక్కొకనికి, ననయముఁ బాంచాలదేశమందులఁ బౌరం
జనకులవర్ధను లగుచున్, జనియించిరి నూర్వు రేసి శౌర్యబలాఢ్యుల్. 807

ఆ. అనఘ యట్టిరిక్థహారులు గేహకో, శానుజీవయుతులు నయినయట్టి
నందనాదులందుఁ జెందినమమత ని, బద్ధుఁ డయ్యె నంతఁ బార్థివుండు. 808

చ. తిర మగునిష్ఠతో నతఁడు దీక్షితుఁ డై పశుమారకంబులన్
సరవి భయంకరంబు లగుసన్మఖముల్ దగఁ బెక్కు నేసి యా
దరమున నీవునుం బలెను దత్తదనూనఫలాప్తికాముఁ డై
సురపితృభూతసంఘము ననూయ దనర్ప భజించె భూవరా. 809

వ. ఇట్లాత్మహితంబు లైనకర్మంబులయం దనవహితుండును గుటుంబాసక్తమానసుండును నై యున్నయతనికి విరోధి యై ప్రియాంగనాజనంబులకు నప్రియం బగుకాలంబు సంభవించినం జండవేగవిఖ్యాతుం డనుగంధర్వాధీశుండు షష్ట్యుత్తరశతత్రయసంఖ్యాకు లైనగంధర్వులును నందఱు గంధర్వీజనంబులును సితాసితవర్ణంబులు గలిగి మిథునీభూతు లగుచు ననుగమింపం జను

దెంచి స్వపరిభ్రమణంబుచేతనే సర్వకామంబుల నిర్మితం బగునాపురంబు
నిరోధించిన నప్పుడా చండవేగానుచరు లైనగంధర్వు లాపురంజనుపురంబు వ్యా
కులత్వంబు నొందించుచు నపహరింప నుపక్రమించు సమయంబునఁ బురంజనపు
రాధ్యక్షుం డైనప్రజాగరుం డనువాఁడు వింశత్యుత్తరసప్తశతంబు లైనగంధర్వ
గంధర్వీజనంబుల నివారించి బలవంతుం డై సంవత్సరశతంబు యుద్ధంబు
గావించి యొక్కరుం డయ్యు నప్పెక్కండ్రతో నిట్లు పోరి క్షీణుం డైనం బురం
జనుండు దాన నిలిచి తత్పురంబున నల్పసుఖంబు లనుభవించుచుఁ బాంచాల
దేశంబులందు నిజపార్షదులచేత నానీతంబు లైనపదార్థంబుల నొందుచుం
గామినీజనసమేతుం డై భయపర్యాలోచనంబు సేయ నేరక రాష్ట్రపురబాంధవ
సమేతుం డై యార్తి నొంది చింతాక్రాంతుం డై యుండె నంత. 810

క. అనయంబుఁ గాలపుత్త్రిక, యనునొక కామిని వరేచ్ఛ నఖిలజగంబుం
దనయంతఁ గలయఁ దిరుగుచుఁ, జని చని యొకనాఁడు రాజసత్తమ వింటే.

సీ. అనఘాత్మ రాజర్షి యైనయయాతికుమారకుం డయినట్టిపూరుచేత
వరియింపఁగాఁ బడి వల నొప్ప నతనికి వర మిచ్చి దౌర్భాగ్యవశత నొంది
ప్రఖ్యాతి గనుట దుర్భగ యను పేరను బరఁగునకాంత నేపురుషవరుఁడు
వరియింపఁ డయ్యె నాతరుణియు నొకనాఁడు గర మొప్ప బ్రహ్మలోకముననుండి

తే. వసుధ కేతెంచి విను బృహద్వ్రతుఁడ నయిన
నన్ను వరియింపఁ గోరి మనమునఁ గామ
శరవిమోహిత యై వేఁడఁ గరము నేను
సమ్మతింపక యున్న రోషమున నలిగి. 812

వ. ఇట్లను మునీంద్రా మదీయాశావిముఖుండ వైననీకు నేకత్రావస్థానంబు లేక
యుండుం గాక యని శపించి విహతసంకల్ప యై మదుపదేశంబునం జని యవ
నేశ్వరుండును భయనామకుండును నయినవానిం గదిసి యిట్లనియె 813

క. అవనీపతి భయనామక, యవనకులాధీశ్వరుండ వగునినుఁ బతిఁ గాఁ
దవిలి వరింపఁగ వచ్చితి, సవినయముగ వినుము భూతసంకల్పమునన్. 814

వ. కలుగుమత్కామితంబు వృథ గాదు లోకంబున వేదంబులందు దేయగ్రాహ్య
రూపం బైనవస్తువు యాచ్యమానం బగు చుండ నెవ్వం డొసంగం డెవ్వం డిందు
దీయమానం బగు చుండం గోరం డట్టివీర లిద్దఱును జడస్వభావు లని సత్పు
రుషులు శోకంబు నొందుదురు గావున నిన్ను భజియించుచున్ననన్నుం గరు
ణార్ద్రచిత్తుండ వై భజియింపు మిట్టియార్తానుకంపయుఁ బురుషధర్మం బని పలి
కిన నక్కాలపుత్త్రికవచనంబులు విని యవనేశ్వరుండు దేవగుహ్యాచికీర్షు వగు
దానిం గనుంగొని మందస్మితవదనుం డగుచు ని ట్లనియె 815

క. విను తరుణి యాచ్యమానం, బనఁ దగునీలోకమందు నత్యశుభవు స

జ్జనముల కసమ్మతవు నగు, నిను నభినందింప కుంద్రు నెఱి నెవ్వారున్ 816

వ. కావున నేను జ్ఞానదృష్టింజేసి నీకుం బతినిరూపణంబు సేసెద నది యెట్లనిన మదీయసేనాసాహాయ్యంబు వడసి ప్రజానాశం బొనరించునట్టినీ వవ్యక్తగతి వై కర్మనిర్మితం బైనలోకంబు ననుభవింపు మీ ప్రజ్వారుం డనువాఁడు నాకు సహోదరుండు నీవు మదీయభగినివి మీ యిద్దఱం గూడి యీలోకంబునందు నవ్యక్తుండును భీమసైనికుండును నై యేను వర్తింతు ననిన నాభయనామకుం డయినయవనేశ్వరునిదిష్టకారు లైనసైనికులు ప్రజ్వారకాలకన్యాయుక్తులై భూమండలంబెల్లఁ దిరుగుచు నొక్కనాఁ డతివేగంబున భౌమభోగాఢ్యంబును జరత్పన్నగపాలితంబును నయినపురంజనుపురంబు నావరించి యున్నంత స్వాభిభూతుం డయినపురుషునకు నిస్సారత్వంబు గలిగించునట్టికాలకన్యక బలాత్కారంబున నాపురంజనుపురంబు ననుభవించె నట్లు కాలకన్యకోపభుజ్యమానం బైనపురంబు సర్వద్వారంబులందును సర్వతోధికంబుగా నయ్యవనులు ప్రవేశించి తత్పురంబు సమస్తంబును బీడింప నిట్లు పురంబు ప్రపీడ్యమానం బగు చుండ నభిమాని యైనపురంజనుండు. 817

సీ. అనఘ యెంతయు మమతాకులచిత్తుఁ డై బహువిధఘోరతాపములఁ బొందె
ఘనకుటుంబియుఁ గాలకన్యోపగూఢుండు నష్టసంపదుఁడు వినష్టమతియు
విషయాత్మకుండును వినిహతైశ్వర్యుండుఁ గృపణుండు సాల నకించనుండు
నగుపురంజనుఁడు శోకావిలభావుఁ డై గంధర్వయవనసంఘములచేత
తే. నోజ సెడి వికలత నొందు నైజపురముఁ
దవిలి ప్రతికూలురును ననాదరణయుతులు
నయినపుత్త్రులఁ బౌత్త్రుల ననుచరులను
సచివపౌరోహితుల నిజసతిని జూచి. 818

వ. మఱియుం గాలకన్యాగ్రస్తుం డయినతన్నును నరిదూషితంబు లైనపాంచాల బలంబులనుం జూచి యపారచింత నొంది తత్ప్రతీకారంబు సేయ నెఱుంగక కాలకన్యాపహృతవీర్యంబు లయినం గామంబుల నభిలషించు దీనుండును విగతాత్మగతికుండును స్నేహంబునం జేసి పుత్త్రదారోపలాలనపరుండును నై కాలకన్యోపమర్దితంబును గంధర్వయవనాక్రాంతంబును నైనపురంబు విడువ నిచ్చ లేకయు విడువ నుపక్రమించె నప్పుడు. 819

క. అనఘా భయనామాగ్రజుఁ, డనఁ గలప్రజ్వారుఁ డపుడ యరుదెంచి పురం
బును సకలంబును భయనా,మునికిం బ్రీతిగ దహించె మునుకొని యంతన్ 820

వ. అట్లు పురంబు దహ్యమానం బగుచుండఁ బౌరభృత్యవర్గాదిసమన్వితుండును గౌటుంబికుండును బుత్త్రాదిసమన్వితుండును యవనోపరుద్ధాలయుండును గాలకన్యాగ్రస్తుండును నయినపురంజనుం డప్పురంబునందుఁ బ్రజ్వారసంస్పృష్టం

ద్దై యనుతాపంబు నొంది తత్పురపాలనంబునందు సమర్థుండు గాక పురుకృ
చ్ఛ్రోపక్షేపథుం డయి యం దుండ నశక్తుం డయ్యె నంత. 821

క. దవశిఖయుతతరుకోటర, నివసితపన్నగముపగిది నిజపురి వెడలం
దివురుచు నతఁడు శిథిలదవ, యవ్వఁడును గంధర్వగణవిహతశౌర్యుండున్. 822

సీ. అయి చాల ఘురఘుర మనుశబ్దమడరంగ మనమునఁ జింతానిమగ్నుఁడగుచుఁ
గొడుకులఁ గోడండ్రఁ గూఁతుల నల్లుర మనుమల నాప్తుల ననుచరాళి
ననయంబు నల్పమాత్రావశిష్టం బైనగృహకోశనిగహపరిచ్ఛదముల
మసలునహంకారమమకారములఁ జేసి మతిహీనుఁ డగుచు నెమ్మనములోనఁ

తే. గడఁకఁదలఁచుచు విప్రయోగమునఁ దాను, గటకటా యిట్లు పరలోకగతుఁడ నైన
నిట్టిభార్య యనాథ యై యీకుమార, వరుల నేరీతిఁ బ్రోచునో యరసి యనుచు.

వ. మఱియు ని ట్లని తలంచు. 824

సీ. పడఁతి యేమును భుజింపక భుజింపదు నేను నిద్ర వోవక మఱి నిద్ర వోదు
నేను నీళ్లాడక నీళ్లాడ నొల్లదు పదరి యేఁ గోపింప భయము నొందు
భర్జించినను మాఱుపలుకక వా యోడు బుద్ధిహీనుఁడ నైన బుద్ధి సెప్పు
లలి మీఱ నిట్టికళత్రంబుతో నేను గడఁగి దేహాంతరగతుఁడ నైన

తే. ననయమును దాను బుత్రిణి యగుటఁ జేసి
యాత్మశోచిని యగుచు గృహస్థధర్మ
మాచరించుచు నుండునో యనుగమనము
నేయునో యని మనమునఁ జింత నొంది. 825

క. తనపుత్త్రులుఁ దనపౌత్త్రులు, ననయముఁ దాఁ జనినయెడ నిరాశ్రయు లగుచుం
వననిధిమధ్యంబున నవిసినకలముంబోలె నెట్లు జీవించెదరో. 826

క. అని యివ్విధమునఁ గృపణుని, యనువున ఘనదుఃఖవిహ్వాలానర్హుం డ
య్యును దుఃఖించుపురంజను, ననయముఁ గొనిపోవ నిశ్చితాత్ముం డగుచున్.

క. చను దెంచెను భయనాముం, డనువాఁ డప్పుడు పురంజనాఖ్యుఁడు పెలుచన్
వినుతాత్మ పశువుభంగిని, మనము గలఁగ యవననీయమానుం డయ్యెన్. 328

వ. అనుచరవర్గంబు భృశాతురులును దుఃఖితులు నై వెనుచనుచుండ నుపరుద్ధం
బగుభుజంగమం బప్పురంబు నెపుడు వాసె నప్పు డాపురంబు పురంజనుం బాసి
విశీర్ణం బై ప్రకృతిం బొందె బలవంతుం డయినయవనునిచేత బలాత్కారంబున
వికృష్యమాణుం డైనపురంజనుండు దమఃపిహితుం డై పూర్వసుహృత్తగు
సఖు నీశ్వరు నెఱుంగ కుండె నంతం బరలోకగతుం డైనపురంజనుం గదిసి
పూర్వంబున నదయుం డైనయతనిచేత హింసింపంబడినయజ్ఞపశువులు క్రోధో
ద్రేకంబునఁ గుఠారంబుల నతని నఱకె నివ్విధంబునఁ బ్రమదాసంగదోషదూషి
తుండును నపారతమోనిమగ్నుండును నష్టజ్ఞానుండును నయి పురంజనుం డనేక

కాలంబు పరలోకంబున నార్తి ననుభవించి తద్భార్యయైన ప్రమదోత్తమం
జిత్తంబున నశ్రాంతంబును దలంచుచుండం దదీయసంస్మరణంబునం జేసి తరు
వాతిజన్మంబున విదర్భరాజగృహంబునం బ్రమదోత్తమయై జన్మించె నంత. 829

సీ. అవనీశ వీర్యపణాత్తయైనట్టి వైదర్భిని మలయకేతనుఁ డనంగఁ
బరపురంజయుఁ డైనపాండ్యభూమీశుండు దారుణసంగరస్థలమునందు
శక్తి ననేకరాజన్యుల నిర్జించి పరిణయంబయ్యె నాగురుభుజుండు
నావిదర్భాత్మజయందు నసితేక్షణ యైనకూఁతును ద్రవిడాధినాథు

తే. లైనకొడుకుల నేడ్వుర నర్థిఁ గనియె, వారలకు నెల్ల నొక్కొక్కవరుస నర్బు
దార్బుదసుతులు సంజాతులైరి యతని, సుతధృతవ్రత నాయగస్త్యుఁడు వరించె.

క. అతఁ డాకన్యకవలనను, జతుషం డై యిధ్మవాహజనకుఁ డగుదృఢ
చ్యుతుఁడను మునీంద్రుఁ గనియెను, మతినంతవిరక్తుఁడగుచు మలయధ్వజుఁడున్.

తే. క్ష్మాతలంబెల్ల నిజతనూజాతులకును, బంచి యిచ్చి సరోజాక్షపాదపంక
జార్చనాయత్తుఁ డగుచుఁ గులాద్రి కరుగ, నంత మదిరాక్షి సతి యగునావిదర్భి.

తే. కడఁక గృహములు నఖిలభోగములు విడిచి
చంద్రు వెనుచనుచంద్రికచందమునను
భక్తి దళుకొత్తఁ బాండ్యభూపాలుఁ డయిన
మలయకేతను వెనుకొని మగువ సనియె. 833

వ. ఇట్లు ధర్మపత్ని వెంట రాఁ జని యందుఁ జంద్రవసాతామ్రపర్ణీవటోదక లను
నదులపుణ్యజలంబుల సుస్నాతుం డయి ప్రక్షాళితబాహ్యాభ్యంతరమలుండును
గందమూలఫలబీజపుష్పపర్ణతృణతోయాహారుండు నై కాయకర్శనం బైనతపం
బాచరించుచు శీతోష్ణవర్షవాతంబులు క్షుత్పిపాసలుఁ బ్రియాప్రియంబులు
సుఖదుఃఖంబులు నను ద్వంద్వంబుల సమదర్శనుం డై జయించి తపోవిద్యాయ
మనియమంబులం జేసి పక్వకషాయుం డై బ్రహ్మంబునందు నిజాత్మ ననుసంధించి
విజితేంద్రియప్రాణచిత్తుం డై స్థాణువుంబోలె దివ్యవర్షశతంబు దపంబు నేసి
భగవంతుం డయినవాసుదేవునియందుఁ బ్రీతి వహించుచు నన్యం బెఱుంగక
వర్తించుచుఁ దన్ను స్వప్నమందు మమేదం శిరశ్ఛిన్న మితి యను ప్రతీతియం
దుంబోలె వ్యతిరిక్తునింగా వ్యాపకునింగా నంతఃకరణవృత్తిసాక్షినింగా నెఱింగి.

సీ. సాక్షాత్కృతుండును సర్వేశ్వరుండును భగవంతుఁడును గృపాపరుఁడు నైన
హరి యనులోకైకగురునిచే నుక్తమై సర్వతోముఖమును స్వప్రకాశి
తము నగుమహితబుద్ధజ్ఞానదీపప్రభాతతిచేఁ బరబ్రహ్మమందుఁ
దన్నును దనయందుఁ దగఁ బరబ్రహ్మంబు నెనయఁ గన్గొనుచు దగ్ధేంధనాగ్ని

తే. భంగి నేషణములఁ బెడబాసి భూరి, వ్యసనసాగరసంసృతివలనఁ జాల
నుపరతుం డయ్యె నామహితోన్నతుండు, నవనినాయక విను మప్పుడతనిభ

క. పతిదైవతశీల సమం,చితవేణీభూతచికుర చీరాంబర సు
వ్రతచర్యాక్షామాంగి వి,గతదోష విదర్భరాజకన్యక యచటన్. 836

తే. కమలలోచన సఖిలభోగములఁ దొఱఁగి, మలయకేతనుఁ బరమధర్మజ్ఞుఁ జేరి
నిరుపమైకపతివ్రతానియమ మొప్ప, సాధ్వి యై భక్తిఁ బరిచర్య సలుపుచుండె.

క. విమలమతి నిజేశుసమీ,పమునన్ సతి ధూమరహితపవమానసఖా
గ్రమున వెలుఁగొందుకీలవి,ధమునఁ బ్రకాశించుచుండెఁ దద్దయు వేడ్కన్.

క. సతి దనప్రాణేశ్వరుఁ డుప,రతుఁ డగుట మనంబులో నరయక యె పూర్వ
స్థితి నుపచారక్రియ లం,చితమతిఁ గావింపఁ దలఁచి చిరతరభక్తిన్. 839

క. అనుపమసుస్థిరనియమా,సనుఁ డగునిజనాథు డాయఁ జని పూర్వగతిన్
వినమిత యై సతి తత్పద, వనజము లర్చించునపుడు వరుపాదములన్. 840

క. విను మూష్మత లేకున్నను, గని యూథభ్రష్టహరిణి కైవడి సతి నె
మ్మనమున బెగడుచు దీనత, ననయంబును బంధురహిత యై శోకించెన్. 841

చ. అనయము నిట్లు శోకవిపులాశ్రుపయఃకణసిక్తమానిత
స్తనయుగ యై వియోగపరితాపమునన్ హృదయంబు మోఁద శో
భనలలితాధరోష్ఠనవపద్మము గందఁగ సుస్వరంబుగా
వనజదళాక్షి యేడ్చె ననివారణఁ దద్విపినాంతరంబునన్. 842

ఉ. హా నరనాథ హా సుమహితాత్మక హా గుణశాలి యింక నం
భోనిధిమేఖలాకలితభూమి యధార్మికరాజచోరపీ
డానిరతిం గృశింప నకటా తగునయ్య యుపేక్ష సేయ శో
భానయశాలి నీవు పరిపాలన సేయుదు లెమ్ము భూవరా. 843

చ. అని విలపించుచున్ సరసిజాక్షి నిజేశుపదారవిందముల్
దననిటలంబు సోఁకఁ బరితాపమునం బడి బిట్టు చాల రో
దన మొనరించుచుం దగిలి దారువులం జితిఁ జేర్చి యందులోఁ
బెను పగుతత్కళేబరముఁ బెట్టి శిఖిం దరికొల్పి యిమ్ములన్. 844

క. తా ననుగమనము సేయం, బూనుటయును నంతలోనఁ బూర్వసఖుఁడు వి
జ్ఞానస్వరూపకుండును, నైనధరాదివిజుఁ డొక్కఁ డబలం గనుచున్. 845

క. చనుదెంచి యత్తలోదరి, సునయోక్తుల ననునయించుచుం దగ ననియెన్
వనితా నీవెవ్వతె వె,వ్వనిదాన వితం డెవండు వగ చెద వేలా. 846

క. అని యడిగి వెండియును ని, ట్లనియెను నీసృష్టిపూర్వమందును నీవె
వ్వనితోడిసఖ్యసౌఖ్యము, లనవరతము ననుభవించి తట్టిసఖుండన్. 847

క. న న్నెఱుఁగుదేని మనమున, న న్నెఱుఁగక యున్న నైన నలినదళాక్షీ
నన్నుఁ బురాతనసఖుఁ గా, నెన్నం గలదాన వైన నెఱుఁగవె చెపుమా. 848

వ. కావున నీవును నేనునుం బూర్వంబునందు మానసనివాసుల మైనహంసల మై

యుండి గృహంబుఁ బాసి సహస్రవత్సరంబులు సఖుల మై వర్తించునంత నీవు నన్నుం బాసి భౌమభోగరతుండ వై పదంబు నిచ్ఛగించుచు మహీమండలంబు గలయం గ్రుమ్మరునప్పు డొక్కకామినీనిర్మితంబుం బంచారామంబు నవద్వారసమేతంబు నేకపాలకంబుఁ ద్రికోష్ఠంబు షట్కులంబుఁ బంచవిపణంబుఁ బంచప్రకృతియు స్త్రీనాయకంబు నైనయొక్కపురంబు పొడగంటి వది యెట్టిదనినం బంచారామంబు లనం బంచేంద్రియార్థంబులు నవద్వారంబు లన నాసికాదిద్వారంబు లేకపాలకం బనం బ్రాణపాలనంబు త్రికోష్ఠంబు లనం దేజోభిన్నంబులు షట్కులంబు లన నింద్రియసంగ్రహంబు విపణంబు లనఁ గర్మేంద్రియంబులు పంచప్రకృతి యనం బంచభూతంబులు ప్రకృతి యను కామిని యన బుద్ధి నిట్టిపురంబునం బ్రవిష్టుం డైన పురుషుం డంగనాపరతంత్రుఁడు నజ్ఞుండు నైన నీవ యప్పురంబునం గామినీసంస్పృష్టుండ వై రమియించుచుఁ దత్సంగమంబున నష్టస్మృతి వై వైదర్భిజనసంభావితసుఖాభావంబు లగుదుఃఖంబులచే నిట్టి పాపిష్ఠం బైనదశం బొందితివి గావున. 849

సీ. నీవు వైదర్భివి గావు వీరుఁ డితండు వివరింపఁగాఁ గాఁడు విభుఁడు నీకు
నొగి మున్ను పురమున నుపరుద్ధుఁ జేసినయాపురంజనపతి వరయఁ గావు
మఱియు నీ వన్యసీమంతిని యనియును జర్చింపఁగాఁ బూర్వజన్మమందుఁ
బురుషుండ వనియును బుద్ధిఁ దలంచుట యరయంగ నీయుభయము నసత్య

తే. మింకయును మామకీన మై యెసఁగుమాయఁ
జేసి కల్పిత మయ్యెఁ జర్చింప మనము
పూర్వమున హంసలమ యని పూని యెఱుఁగఁ
బలికితిఁ దెలియ మనలరూపంబుఁ జూడు. 850

వ. ఏనే నీవు గాని యన్యుండవు గావు నీవే నేఁ గాని యన్యుండం గా నిట్లని యెఱుంగుము విద్వాంసులు మనయిద్దఱయందు నంతరంబు నీక్షింపరు పురుషుండు దను నొక్కనినె యాదర్శచక్షువులందు భిన్నరూపునింగాఁ దలంచు చందంబున మనయిద్దఱకిని భేదంబు గలిగినయట్లు తోఁచు నని యివ్విధంబున నతం డతనిచేత నీవు పూర్వంబున మదీయసఖుండ వైనహంస వని తెలుపంబడి స్వస్థుం డై తద్వియోగనష్టం బైనజ్ఞానంబు గ్రమ్మఱం బొందె నని చెప్పి నారదుండు ప్రాచీనబర్హిం జూచి యీయధ్యాత్మతత్త్వంబు రాజకథామిషంబున నీకు నెఱింగించితి ననిన. 851

క. విని భూమీశుఁడు నారద,మునికను భవదీయవచనములు సూరులు ద
క్కను గర్మమోహితుల మై, వన రెడునే మెట్లు దెలియువారము చెపుమా.

వ. అనిన యోగీంద్రుండు రాజేంద్రున కిట్లనియె నరేంద్రా యేమికతంబున నాత్మ చేత నేకద్విత్రిచతుష్పాదంబును బహుపాదంబును నపాదంబు నగుచుఁ బురంజను

దేహంబు ప్రకటం బగుచుండు నాకతంబునం బురంజనుండును బురుషుం డయ్యె నట్టిపురుషునకు నామక్రియాగుణంబుల విజ్ఞాతుండు గాకుండుటం జేసి యవిజ్ఞాత శబ్దంబునం జెప్పంబడుసఖుం డీశ్వరుండు పురుషుండు సాకల్యంబునం జేసి దేహ పరిగ్రహంబు సేయ నిచ్ఛించునప్పుడు నవద్వారకలితంబును ద్విహస్తచరణయు క్తంబును నయనపురం బెది గల దదియ లెస్స యని తలంచి యప్పురంబను దేహంబునందుఁ బురుషుం డింద్రియంబులం జేసి యేబుద్ధి నధిష్ఠించి విషయంబుల ననుభవించు నహంకారమమకారంబులకు నేబుద్ధితత్త్వంబు గారణం బగు నట్టి బుద్ధి ప్రమదోత్తమ యనంబడు దానికి సఖులు జ్ఞానకర్మకారణంబు లైనయిం ద్రియగుణంబులు సఖీజనంబులు దదీయవృత్తులు పంచముఖోరగం బనం బంచ వృత్తి యైనప్రాణంబు నేకాదశమహాభటులన బృహద్బలుండు నుభయేంద్రియ నాయకుండు నైన మనంబు నవద్వారసమేతం బైన యప్పురంబు చుట్టివచ్చిన పాంచాలదేశంబు లనం బంచవిషయంబులు నవద్వారంబు లన నక్షినాసికా కర్ణముఖగుదశిశ్నంబులు నందు నక్షినాసాస్యంబు లైదునుం బ్రాగ్ద్వారపురస్కృ తంబులు దక్షిణోత్తరకర్ణంబులు దక్షిణోత్తరద్వారంబులు గుదశిశ్నంబులు పశ్చిమ ద్వారంబు లందు నేకస్థలనిర్మితంబు లయినఖద్యోతావిర్ముఖులు నేత్రంబులు విభ్రాజితం బన రూపంబు ద్యుమంతుం డనం జక్షురింద్రియంబు నళినీనాళిను లన నాసికాద్వారంబులు సౌరభం బనం గంధంబు నవధూత యన ఘ్రాణేంద్రి యంబు ముఖ్య యన నాస్యంబు విపణం బన వాక్కు రసజ్ఞుం డన రసం బాప ణం బన వ్యవహారంబు బహూదనం బన వివిధాన్నంబు పితృహూవన దక్షిణ కర్ణంబు దేవహూవన నుత్తరకర్ణంబు చండవేగుం డనం గాలోపలక్షకం బైనసంవ త్సరంబు గంధర్వు లన దివంబులు గంధర్వీజనంబు లన రాత్రులు పరివర్తనంబన నాయుర్హరణంబు గాలకన్యక యన జర యవనేశ్వరుం డన మృత్యు వతనిసైని కు లన నాధివ్యాధులు ప్రజ్వారుం డనం బ్రాణిహింసయందు శీఘ్రవేగంబు గలిగి శీతోష్ణభేదంబులం ద్వివిధం బైనజ్వరంబు దక్షిణపాంచాలం బనం బితృ లోకప్రాపకంబును బ్రవృత్తిరూపకంబు నైనశాస్త్రం బుత్తరపాంచాలం బన దేవలోకప్రాపకంబు నివృత్తిసంజ్ఞికంబు నయినశాస్త్రంబు శ్రుతధరుం డన శ్రో త్రంబు నాసురీనామకం బనం బశ్చాద్ద్వారం బైనమేఢ్రంబు గ్రామకం బన సురత సుఖంబు దుర్మదుం డన గుహ్యేంద్రియంబు నిరృతినామకం బైనపశ్చిమద్వా రం బన గుదంబు వైశసం బన నరకంబు లుబ్ధకుం డనం బాయువు నంధు లన హస్తపాదంబు లంతఃపురం బన హృదయంబు విషూచి యన మనం బని వెండి యు ని ట్లనియె. 853

సీ. అనఘాత్మ వినుము జాయాత్మజు లనుగుణాక్తం బగు మతి బుద్ధితత్త్వ మర్థి
వెలయ నేయెగతి వికృతి సేయంబడు నేయె తెఱంగుల నింద్రియములు

వికృతిని బొందు నావిధమునఁ దద్గుణాన్వితుఁడును వరుసఁ దద్వృత్తులకును
ఘనుఁడు నుపద్రష్టయును దగునాత్మయుఁ దద్వృత్తులును బలాత్కారమునను
తే. ననుకరింపంగ నర్థిఁ జేయంగఁబడుట
ననయమును నాత్మమహిషిని ననుసరించు
టయు నెఱుఁగఁ జెప్పి యిట్టు లనియెను మఱియు
జనవరేణ్యునితో యోగిసత్తముండు. 354
వ. మఱియు నరదం బన దేహంబు దురంగంబు లన నింద్రియంబు లీషాద్వయం బన
సంవత్సరంబునుం దత్కృతవయస్సును జక్రద్వయం బనం బుణ్యపాపకర్మ
ద్వయంబు వేణుత్రయం బన గుణత్రయంబు పంచబంధనం బనం బంచప్రాణం
బులు రశ్మి యన మనంబు సారథి యన బుద్ధి రథికోపవేశస్థానం బన హృద
యంబు కూబరంబు లన శోకమోహంబులు పంచప్రహరణంబు లనం బంచేంద్రి
యార్థప్రక్షేపంబు పంచవిక్రమం బనం గర్మేంద్రియంబులు సప్తవరూథంబు లన
ధాతువులు హైమోపస్కరం బన రజోగుణం బక్షయతూణీరం బన ననంతవా
సనాహంకారోపాధి యేకాదశచమూపతి యన నేకాదశేంద్రియం బై నమనం
బాసురీవృత్తి యనం బాహ్యవిక్రమంబు పంచేంద్రియంబులచేత మృగయా
వినోదంబుచందంబున హింసాదులం జేసి విషయంబు లనుభవించుటయ మృగ
యాచరణం బీవిధంబున నుండ జీవుఁడు దేహంబున స్వప్నసుషుప్తిజాగ్రదవస్థల
యందు నాధ్యాత్మికాధిదైవికాధిభౌతికంబు లైనబహువిధదుఃఖంబులం జేసి
క్లేశంబుల ననుభవించుచు నజ్ఞానావృతుం డయి వర్షశతంబు నిర్గుణుం డయ్యును
శ్రోత్రేంద్రియమనోధర్మంబులం దనయందు నధ్యవసించి కామలవంబుల
ధ్యానంబు సేయుచు నహంకారమమకారసహితంబుగాఁ గర్మాచరణంబు సేయు
చుండు. 855
క. పురుషుఁడు నిజప్రకాశతఁ, బరఁగియు నలఘుఁడు బరుండు భగవంతుండున్
గురుఁడును నగునయ్యాత్మను, బరువడి నెఱుఁగంగ లేక ప్రకృతిగుణములన్.
క. విను మెపుడు దగులు నప్పుడ, యొనరంగ గుణాభిమానియును గర్మవశుం
డనఁ దగునాపురుషుఁడు దా, ఘన మగుత్రైగుణ్యకర్మకలితుం డగుచున్. 857
సీ. ధృతి నొప్పుచున్న సాత్త్వికకర్మమునను బ్రకాశభూయిష్ఠలోకముల భూరి
రాజసప్రకటకర్మమున దుఃఖోదర్కలోలక్రియాయాసలోకములను
గైకొని తామసకర్మంబునను దమశ్శోకమోహోత్కటలోకములను
బొందుచుఁ బుంస్త్రీనపుంసకమూర్తుల దేవతిర్యఙ్మర్త్యభావములను
తే గలుగుఁ గర్మానుగుణములుగాఁగ జగతిఁ, బుట్టి చచ్చుచుఁ గ్రమ్మఱఁ బుట్టుచిట్లు
దివిరి కామాశయుం డైనదేహి యెప్డు, నున్నతానతపదముల నొందు చుండు. 859
వ. అని మఱియు ని ట్లనియె.

మ. ఎనయన్ క్షుత్పరిపీడఁ గుంది శునకం బింటింటికిం బోవఁ బూ
నినఁ దద్దైవిక మైనదండహతి గానీ కాక చౌర్యాన్న మై
నను గానీ తగఁ బొందుచందమున నెన్నన్ దైవయోగంబు పెం
పున నీజీవుఁడు దాఁ బ్రియాప్రియములం బొందుం ద్రిలోకంబులన్. 860

చ. గొనకొని యిట్టిదుఃఖములకుం బ్రతికారము మానవేంద్ర క
ల్గిన విను తత్ప్రతిక్రియ నకించనవృత్తిఁ జనుండు మస్తకం
బున నిడుమోపు మూఁపునను బూనినఁ దద్భరదుఃఖ మాత్మఁ బా
యనిగతి జీవుఁడుం ద్రివిధ మై తగుదుఃఖముఁ బాయఁ డెన్నఁడున్. 861

క. ఘనదుఃఖహేతుకర్మం,బును దత్ప్రతికారకర్మమును నివి మాయా
జననము లగుటను బురుషుఁడు, గనుఁ గలలోఁ దోఁచినట్టికలచందమునన్.

వ. సవాసనోచ్ఛేదకంబు గా దని వెండియు ని ట్లనియె. 863

సీ. నరనాథ వినుము స్వప్నంబుచందంబున నజ్ఞానవిలసితం బగుటఁ జేసి
తివిరి మిథ్యాభూతదేహాదికమునకు నరయ నివర్తనాయాస మేటి
కని యంటివేనిని నర్థంబు లేకున్న నర్థి సోపాధికం బైనమనము
వాంఛతో స్వప్నము వర్తింపఁ బురుషునిఁ బూని జాగ్రద్బోధచే నుపాధి

తే. చెడక స్వాప్నికసంసృతి విడువనట్లు, తత్త్వవిజ్ఞానమున నవిద్యానివృత్తి
దారదేహాదికనివృత్తి దగులకున్నఁ, దివుట సంసృతి దాని వర్తింప కుండు.

చ. ఘనపురుషార్థభూత మనఁగాఁ దగునాత్మకు నేనిమిత్త మై
యొనర ననర్థహేతువన నూల్కొనుసంసృతి సంభవించు న
ట్లనయముఁ దన్నిమిత్తపరిహారక మర్థి జగద్గురుండు నాఁ
దనరినవాసుదేవపదతామరసస్ఫుటభక్తి యారయన్. 865

క. పూనినతద్భక్తి సమీ,చీనగతిం దెలియ ననఘ చిరవైరాగ్య
జ్ఞానజనక మగుభక్తిని, దానము గోవిందవరకథాశ్రయమ యగున్. 866

వ. కావున నది తత్కథాకర్ణనగాననిరతుండు విశ్వాససంయుక్తుండు నైనవానికి
సంభవించు మఱియును. 867

క. ధర సాధులు విమలాంతః, కరణులు భగవద్గుణానుకథనశ్రవణ
స్ఫురితస్వాంతులు ననఘులు, వరధిషణులు నైనభాగవతజనులసభన్. 868

క. సరసోదారమహాత్మ్యము,ఖరితము లగుమధువిరోధికమనీయగుణో
త్కరసురుచిరచరితామృత, పరిపూరితవాహినులను బరమప్రీతిన్. 869

క. మనమలరఁగ శ్రోత్రాంజలు,లను బానము సేయుపుణ్యులకు క్షుత్తృష్ణా
ఘనభయశోకవిమోహము, లనయంబును సోఁకకుండు నవనీనాథా. 870

వ. కావున నిట్టిభాగవతసమావాసంబు లేక తనంతన భగవద్భాగవతగుణాభివర్ణన
కథానుచింతనాదులయందుం బ్రవర్తించిన నాలస్యాదిదోషంబు లొంది యాజీవ

లోకంబు సహజక్షుధాదికంబున నుపద్రుతం బై సర్వేశ్వరకథామృతవాహిని యందు రతిం జేయ దిది నిశ్చితం బని మఱియు ని ట్లనియె. 871

సీ. పద్మసంభవుఁడును భవుఁడును మనుకులసమితి దక్షాదిప్రజాపతులును
నైష్ఠికు లైనసనకముఖ్యమునులుఁ బులస్త్యుండు భృగువుఁ బులహుఁడుఁ గ్రతువు
నత్రి మరీచియు నంగిరసుండు నరుంధతీవిభుఁడును రూఢి మెఱయ
బహుపుణ్యు లే కడపల గాఁగఁ గలబ్రహ్మవాదులు నందఱు వాక్పతులును
తే. నెనయ నీశ్వరులై యుండియును సమగ్ర,మతిఁ దపోయోగవిద్యాసమాధివరవి
చారు లై యుండియును సర్వసాక్షి యైన,యీశ్వరుని వెదకియుఁ గాన రిద్ధచరిత.

వ అది యె ట్లంటేని. 873

మ. ఘనవిస్తార మపార మద్వయ మనంగా నొప్పువేదంబు దా
మనువర్తించుచు మంత్రయుక్తి వివిధం బై నట్టిదే వాఖ్యశో
భనసామర్థ్యముచేత నింద్రముఖరూపం బిష్టమై నంబుగాఁ
గని వేడ్కన్ భజియించువారలు గనంగా నేర్తురే యీశ్వరున్. 874

క. విను మాత్మభావితుం డన, నెనసినభగవంతుఁ డెప్పు డెవ్వనిఁ గరుణం
దనరుచు ననుగ్రహించును, మనుజేశ్వర యపుడ వాఁడు మహితాత్మకుఁ డై.

క. ధీరత నీలోకవ్యవ,హారంబును వైదికంబు ననఁ దగుకర్మా
చారములందు వినిష్ఠిత, మై రూఢిఁ దనర్చు బుద్ధి నర్థిన్ విడుచున్. 876

సీ కావున రాజేంద్ర నీవును బరమార్థరూపంబు లగుచుఁ బ్రరోచమాన
ములును గర్ణప్రియంబులును నస్పృష్టవస్తువులును నైనయీవివిధకర్మ
ములయందుఁ బురుషార్థబుద్ధి గావింపకు మతిఘనస్వాంతు లైనట్టివారు
పరఁగుజనార్దనప్రతిపాదకం బైనశ్రుతి గర్మపర మని జూపుచుండు
తే. వారు వేదజ్ఞు లనఁదగువారు గారు, రూఢి మఱి వారు నిత్యస్వరూపభూత
మైనయీయాత్మతత్త్వంబునలరు వేద, కలితతాత్పర్యమని యాత్మఁ దెలియ లేరు.

వ. కావునం బ్రాగగ్రంబు లైనదర్భలచేత సకలక్షితిమండలాస్తరణంబు గావించి యహంకారయుక్తుండవు నవినీతుండవు నై పెక్కుపశువులఁ జంపనే కాని కర్మస్వరూపంబును విద్యాస్వరూపంబును నెఱుంగ వాకిర్మవిద్యాస్వరూపంబు లెట్టి వనిన సర్వేశ్వరపరితోషకం బేది యదియ కర్మం బాసర్వేశ్వరునియందు నేమిట మతి సంభవించు నదియ విద్య యతండె దేహులకు నాత్మయు నీశ్వరుండు నగు చుండుఁ గావునఁ బురుషులకు క్షేమకరం బైనచూత్రయంబు దత్పాద మూలంబ యతండు ప్రియతముండును సేవ్యమానుండును నగు మండ నణుమాత్రం బయినదుఃఖంబు లేదట్టియాభగవత్స్వరూపం బెవ్వం డెఱుంగును వాఁడు విద్వాంసుండును గురుండును హరియు నని చెప్పి వెండియు ని ట్లనియె.

క. అవనీశ యీవిధంబున, భవదీయప్రశ్న మిట్లు పరిహృత మయ్యెం

దవిలి యిఁక నొక్కగోప్యము, వివరించెదఁ జిత్తగింపు విమలచరిత్రా. 879

సీ. లలి సుమనోవాటికలయందు నల్పప్రసూనమరందగంధానుమోద
సంచారియును మృగీసహితముఁ దన్నివేశితచిత్తమును మధువ్రతనినాద
మేదురశ్రవణానుమోదితమును బురోభాగచరన్నిజప్రాణహారి
దీపితవృకగణాధిష్ఠితమును లుబ్ధకక్రూరఘనసాయకప్రభిన్న
తే. పృష్ఠభాగంబునై తగ నెదను మృత్యు,భీతి వాటిల్ల నొండు దప్పింప వెరవు
గాన కడవిఁ జరించుమృగంబుపగిది, భూవరోత్తమ వినవయ్య పురుషుఁ డెపుడు.

వ. అంగనానివాసంబులయందు క్షుద్రతమం బగుకామ్యకర్మపరిపాకజనితం బైన జిహ్వోపస్థాది కామజనితసుఖలేశంబుల నన్వేషించుచుఁ గామినీయుక్తుండును దన్నివేశితమానసుండును నతిమనోహరవనితాజనాలాపశ్రవణ తత్పరచిత్తుండును బ్రత్యక్షంబున నాయుర్హరణకారణాహోరాత్రాదికాలవిశేషగణనాపరుండును గాక పరోక్షంబునం గృతాంతశరనిర్భిన్నగాత్రుండును నగుచు నీజీవుండు విహరించుచుండుం గావున నీవు నీజీవుని మృగచేష్టితునింగా విచారించి శ్రోత్రాదులం దున్నశబ్దాదులంబోలె బాహ్యవృత్తు లగుశ్రౌతస్మార్తాదిరూపకర్మంబులను హృదయంబునందు నియమించుచు నుజ్జనయూథవార్తాసహితం బైనగృహాశ్రమంబు విడువుము సకలజీవాశ్రయుం డైనయీశ్వరుని భజియింపు మిట్లు సర్వతోవిరక్తుండవు గ మ్మని నారదుండు పలికినం బ్రాచీనబర్హి యి ట్లనియె.

క. మునివర భగవంతుండవు, ననుపమవిజ్ఞాననిధివి ననఁదగు నీచే
తను వివరింపంగాఁ దగి, యెసఁగినయీయాత్మతత్త్వ మిట నాచేతన్. 882

వ. శ్రుతంబును విచారితంబును నయ్యెఁ గర్మనిష్ఠు లగునుపాధ్యాయు లైనవారలీయాత్మతత్త్వంబు నెఱుంగ రెఱింగిరేని నుపదేశింపరు కావునఁ దత్కృతం బయినమహాసంశయంబు నీచేత నివృత్తం బయ్యె నని వెండియు ని ట్లనియె.

సీ. అనఘాత్మ యేమిటియందు నీయింద్రియవృత్తులు దగఁ బ్రవర్తింపకుండు
టను జేసి ఋషులైన ఘనముగ మోహింతు రట్టియర్థమునందు నాత్మసంశ
యము గల్గుచున్నది యది యెట్టిదనినను బురుషుఁ డేయేదేహమునను జేసి
కర్మముల్ సేసి తత్కార్యంబు నీలోకమందునే విడిచి తా నన్యదేహ
తే. మర్థితో ఘటియించి లోకాంతరమును
బొంది తత్కర్మఫలమును బొందు ననుచు
బ్రకటముగ వేదవేత్తలు పలుకుచుందు
రన్న నది యెట్లు విన నుపపన్న మగును. 884

వ. అదియునుం గాక యాచరితం బైనకర్మంబు తత్క్షణంబ వినష్టం బగుటం జేసి దేహాంతరలోకాంతరభావి యయినఫలం బెట్లు సంభవించు ననిన ప్రాచీనబర్హికి నారదుం డిట్లనియె నరేంద్రా స్వప్నావస్థయందు లింగశరీరాధిష్ఠాత యైనజీవుండు

జాగ్రద్దేహాభిమానంబు విడిచి తాదృశంబ కాని యతాదృశంబ కాని యైన శరీరాంతరంబు నొంది మనంబునందు సంస్కారరూపంబున నాహితం బైన కర్మంబు ననుభవించుచందంబునం బురుషుం డెలింగశరీరంబునం జేసి కర్మంబు నాచరించు నాలింగశరీరంబున లోకాంతరంబున దేహవిభేదంబు నొందక తత్ఫలం బనుభవించు నదియునుంగాక దానప్రతిగ్రహాదులయందు స్థూలదేహంబు నకుం గర్తృత్వంబు గలదంటివేని నహంకారమమకారయుక్తుం డైనపురుషుండు మనంబునం జేసి యేయే దేహంబు పరిగ్రహించు నాయాదేహంబున సిద్ధం బైన కర్మం బాజీవుం డనుభవించు నట్లు గానున్నఁ గర్మంబు పునర్భవకారణం బగుట యుపపన్నంబు గాకుండుఁ గావున మనఃప్రధానం బైనలింగశరీరంబునకే కర్తృత్వం బుపపన్నం బగు నని వెండియు నిట్లనియె 885

క. క్షితి నుభయేంద్రియకర్మ, స్థితు లనుభవ మందఁబడినచిత్తమునఁ గిడిన్
ధృతిఁ జిత్తవృత్తులను లక్షిత మగుఁ దత్పూర్వదేహకృతకర్మంబుల్. 886

వ. అది యెట్లనిన నీదేహంబునం జేసి యేరూపంబు నేప్రకారంబున నెప్పు డెచ్చట నగు నది యననుభూతంబును నదృష్టంబును నశ్రుతంబును నై యుండు నట్టిది యొకానొకకాలంబున వాసనాశ్రయుం డయినపురుషునకుఁ దదనుభవాదియుక్తం బగుపూర్వదేహంబున ననుభూతంబును దృష్టంబును శ్రుతంబును నని విశ్వసింపు మీమనంబున ననుభూతార్థంబు గోచరింపఁ జాల దీమనంబె పురుషులకు శుభాశుభనిమిత్తంబు లైనపూర్వాపరదేహంబులం బ్రకాశింపం జేయుచుండు నీమనంబునందు నదృష్టంబు నశ్రుతంబు నైనయర్థంబు స్వప్నాదికమందుం దోఁచు నంటివేని నది దేశకాలక్రియాశ్రయం బని తలంపం దగు నీసమస్తవిషయంబులుఁ గ్రమానురోధంబున మనంబునం జేసి భోగ్యంబు లగు నని మఱియు నిట్లనియె. 887

చ. సుమహితశుద్ధసత్త్వగుణశోభితముల్ సరసీరుహోదరో
త్తమగుణచింతనాపరము ధన్యము నైనమనంబునందు భూ
రమణ సుధాంశునందు నుపరాగమునన్ దివిఁ దోఁచురాహుచం
దమునను గోచరం బగు నుదారత నీయఖిలప్రపంచమున్. 888

వ అని వెండియు నిట్లనియె లింగదేహమునకుఁ గర్తృత్వభోక్తృత్వంబులు స్థూలదేహద్వారకంబు లగుటం జేసి స్థూలదేహవినాశంబు గలుగన్ జీవునకుఁ గర్తృత్వభోక్తృత్వంబులు లేకుండుటం జేసి ముక్తి గలుగు నంటివేని నీస్థూలదేహసంబంధంబు జీవునియందు బుద్ధిమనోమోహార్థగుణవ్యూహరూపాదిలింగశరీరభంగపర్యంతంబు గలుగుచుండును సుషుప్తిమూర్ఛాదులయందు నిష్టవియోగాదిదుఃఖమందు నహంకారంబు గలిగి యుండు నది యింద్రియోపహతిం జేసి యమావాస్యయందలిచంద్రుండునుం బోలెఁ దరుణపురుషునకు

గర్భబాల్యావస్థలయందు నింద్రియపౌష్కల్యంబు లేకుండుటం జేసి యేకా
దశేంద్రియస్ఫురణసమర్థం బయినయహంకారంబు గర్భాదులకుఁ బ్రకాశిం
పనిచందంబునఁ దోఁప కుండుఁ గావున స్థూలదేహవిచ్ఛేదకంబు లేకుండుటం
జేసి వస్తుభూతార్థంబు లేకున్న నిసంసారంబు విషయంబులయం దాసక్తుం
డగుజీవునకు స్వాప్నికానర్థాగమనంబునుం బోలె నివర్తింప దీతీరునఁ
బంచతన్మాత్రాత్మకంబును ద్రిగుణాత్మకంబును షోడశవికారాత్మవిస్తృతంబును
నయినలింగశరీరంబు నధిష్ఠించి చేతనాయుక్తుం డైనజీవుం డని చెప్పంబడు
మఱియును. 889

సీ. తివిరి యప్పురుషుండు దేహంబునను జేసి యనయంబుఁ బెక్కు దేహాంతరముల
నంగీకరించుచు నవి విసర్జించుచు సుఖదుఃఖభయమోహశోకములను
బొలుపొందుతద్దేహములనె పొందుచు నుండు నది యెట్టులన్నను నగ్రభాగ
తృణ మూఁది మఱి పూర్వతృణపరిత్యాగంబుగావించుతృణజలూకయునుబోలె

ఆ. జీవుఁ డవనిఁ గొంత జీవించి మ్రియమాణుఁ, డగుచు నొండుదేహ మర్థిఁ జెంది
కాని పూర్వ మైనకాయంబు విడువఁడు, గాన మన మె జన్మకారణంబు. 890

తరలము. నరవరోత్తమ యట్లు గాన మనంబె జీవులకెల్ల సం
సరణకారణ మట్టికర్మవశంబునన్ సకలేంద్రియా
చరణుఁ డౌట నవిద్య గల్గును సంతతంబు నవిద్యచేఁ
బరఁగుటన్ బహుదేహకర్మనిబంధముల్ గలుగుం జుమీ 891

చ. విను మది గాన భూవర యవిద్య లయించుట కై రమాపతిన్
ఘనజననస్థితిప్రళయకారణభూతునిఁ బద్మపత్త్రలో
చనుఁ బరమేశు నీశ్వరుని సర్వజగంబుఁ దదాత్మకంబుగాఁ
గనుఁగొనుచుం దదీయపదకంజము లర్థి భజింపు మెప్పుడున్. 892

క. అని యీగతి భగవంతుం, డనఘుఁడు భాగవతముఖ్యుఁ డగునారదుఁ డా
ఘనునకు జీవేశ్వరగతి, ఘనకృప నెఱిఁగించి సిద్ధగతిఁ జనినయెడన్. 893

సీ. రాజర్షి యైనట్టిప్రాచీనబర్హి దాఁ దగఁ బ్రజాపాలనార్థంబు సుతుల
ధరకు నియోగించి తపము సేయుటకునై కపిలాశ్రమంబున కపుడు వోయి
యచ్చట నియతి నేకాగ్రచిత్తుండును ముక్తసంగుండును భూరిధైర్య
యుక్తుండు నగుచు సద్భక్తియోగంబున ననఘ గోవిందపదారవింద

తే. చింతనామృతపానవిశేషచిత్తుఁ, డగుచు విధిరుద్రముఖ్యుల కందరాని
యవ్యయానందమయపద మందు నప్పు,డనుచు మైత్రేయముని విదురునకుఁజెప్పి.

వ. వెండియు నిట్లనియె నిట్లు ముకుందయశంబునం జేసి భువనపావనంబు మనశ్శుద్ధి
కరంబు సర్వోత్కృష్టఫలప్రదాయకంబు దేవర్షివర్యముఖవినిస్స్రుతంబు నైన
యీయాధ్యాత్మపారోక్ష్యంబు నెవ్వండు పఠియించు నెవ్వఁడు విను నట్టివారు

లింగశరీరవిధూననంబు గావించి ముక్తసమస్తబంధు లయి విదేహకైవల్యంబు నొంది సంసారంబునందుఁ బరిభ్రమింప రనిన మైత్రేయునకు విదురుం డిట్లనియె. 895

క. మునినాథ ప్రచేతసు లా, ఘన మగురుద్రోపదిష్టకమలోదరకీ
ర్తనమున నేగతిఁ బొందిరి, వనజాక్షుఁడు సంతసింప వా రనఘాత్మా. 896

ప్రచేతసులతపంబునకు భగవంతుండు మెచ్చి వరంబు లిచ్చుట.

తే. కడఁగి మఱి వారు యాదృచ్ఛికతను జేసి, హరికి నిత్యప్రియుండగుహరునిఁగాంచి
యతనివలనియనుగ్రహమంది మోక్ష, మందిరని చెప్పి తది నిశ్చయంబు మఱియు.

క. హరిదర్శనపూర్వం బిహ, పరలోకములందు నానృపాలతనయు లం
దిరి యేఫలముల నందఱు, నిరతి నెఱిఁగింపుమన మునివరుఁడు పలికెన్. 898

క. విను జనకాదేశము మదమునఁ దాల్చి నృపాత్మజులు సముద్రోదరమం
దనుపమజపయజ్ఞంబున, నొనరఁ దపం బూని ముదము నొందుచు నుండన్.

క. పదివేలేఁడులు నిష్ఠను, వదలక తప మాచరింప వారల కర్థి
సదయాంతరంగుఁ డభయప్రదుఁడు సనాతనుఁడు నైనపద్మోదరుఁ డున్. 900

క. అనుపమశాంతము లగునిజ, తనురశ్ములచే నృపాలతనయతపోవే
దనలు శమింపఁగఁ జేయుచు, ననయముఁ బ్రత్యక్షమయ్యె నచ్యుతుఁ డంతన్.

సీ. ఘనమేరుశృంగసంగతనీలమేఘంబునెఱి గరుడస్కంధనివసితుండుఁ
గమనీయనిజదేహకాంతివిపాటితాభీలాఖిలాశాంతరాళతముఁడు
సుమహితాష్టాయుధసుమనోమునీశ్వరసేవకపరిజనసేవితుండు
మండితకాంచనకుండలరుచిరోపలాలితవదనకపోలతలుఁడుఁ

తే. జారునవరత్నదివ్యకోటీరధరుఁడుఁ, గౌస్తుభప్రవిలంబమంగళగళుండు
లలితపీతాంబరప్రభాలంకృతుండు, హారకేయూరవలయమంజీరయుతుఁడు.

క. లలితాయతాష్టభుజమం, డలమధ్యస్ఫురితరుచివిడంబితలక్ష్మీ
లలనాకాంతిస్పర్ధా, కలితలసద్వైజయంతికాశోభితుఁడున్. 903

క. సురగరుడయక్షకిన్నర, నిరుపమజేగీయమాననిఖిలాశాసం
భరితయశోమహనీయ, స్ఫురణుఁడు నగునప్పురాణపురుషుం డెలమిన్. 904

క. కరుణావలోకనంబుల, నిరవొంద నృపాలసుతుల నీక్షించి రమా
వరుఁ డంబుదగంభీరమ, ధురభాషలఁ బలికెఁ బ్రియము దూఁకొనుచుండన్.

తే. తాపసోత్తము లగుప్రచేతసులు వేడ్క, వినుఁడు మీరలు సౌహార్దమున నభిన్న
ధర్ము లగుట భవత్సౌహృదమున కేను, జాలఁ బరితోష మందితి సమత నేఁడు.

క. అనయమును మీమనోరథ, మొనరింతు నెఱుంగఁ బలుకుఁ డుత్తము లగుమి
మ్మనుదినము నెవ్వఁడు సుఖశీ, యనుఁ డై మదిలోనఁ దలఁచునానరుఁ డెపుడున్.

క. భ్రాతృజనసౌహృదంబును, భూతదయాగుణము విమలబుద్ధియు సుజన

ప్రీతియుఁ గల్గి సుఖించును, వీతసమస్తాఘుఁ డగుచు విశ్వములోనన్. 908

వ. మఱియు రుద్రగీతం బయినమదీయస్తవం బెవ్వ రనుదినంబును స్తోత్రంబు సేయు దురు వారల కభిమతవరంబులు శోభనకరం బగు ప్రజ్ఞయు నిత్తు మీరలు ముదన్వితులై జనకాదేశం బంగీకరించుటం జేసి మీకీర్తి లోకంబుల విస్తరిల్లు మీకు ననూనబ్రహ్మగుణుండు నాత్మసంతతిం జేసి లోకత్రయపరిపూర్ణగుణాక రుండు నైనపుత్త్రుండు సంభవింపం గలండు కండుమహామునితపోవినాశార్థంబు గా నింద్రునిచేతఁ బ్రేషిత యగుప్రమ్లోచ యనునప్సరస గర్భంబు దాల్చి య మ్మునీంద్రుని వీడ్కొని దివంబునకుం జనుసమయంబునం బ్రసూత యై తత్పు త్త్రిని వృక్షంబులందుఁ బెట్టి చనిన. 909

సీ. ఆశిశు వపుడు పేరాఁకలిచేఁ గుంది వావిచ్చి బిట్టు వాపోవు చుండ నాలించి యటకు రా జైనసోముఁడు వచ్చి వలనొప్ప నవసుధావర్షి యైన యాత్మీయతర్జని నర్థిఁ బానమ్ము సేయింపంగఁ బెరిఁగి యయ్యిందువదనఁ గన్య వరారోహఁ గడఁక మారిష యనుచెలువఁ బుణ్యుండు ప్రాచీనబర్హి

తే. యన్నృపునిచేఁ బ్రజావిసర్గావసరము
నందు వేడ్కఁ దదాదిష్టు లైనమీర
లందఱును నెయ్యమున వివాహంబు గండ
యని సరోరుహనయనుఁ డి ట్లనియె మఱియు. 910

వ. అనఘాత్ములారా యభిన్నధర్మశీలు రయినమీకు నందఱకు నాసుమధ్య యైన కన్య యభిన్నధర్మశీలయు భవదర్పితాశయయు నయినభార్య యగు మీర లప్రతిహతతేజస్కు లై దివ్యవర్షసహస్రంబులు భౌమదివ్యభోగంబులు మదను గ్రహు లై యనుభవించెద రంత నాయందులభక్తిం జేసి నిర్మలాంతఃకరణు లై యీభోగంబులు నిరయప్రాయంబులు గాఁ దలంచి మదీయస్థానంబు నొం దెద రని వెండియు ని ట్లనియె. 911

చ. అరయ గృహస్థు లయ్యును మదర్పితకర్ములు నస్మదీయసుం
దరచరితామృతశ్రవణతత్పరమానసయాతయాములున్
సరసగుణాఢ్యు లై తనరుసాధుల కీగృహముల్ దలంప దు
ష్కరభవబంధహేతువులు గావు నృపాత్మజులార యెన్నఁడున్. 912

వ. అది యె ట్లంటి రేని. 913

చ. అనుపమబ్రహ్మవాదు లగునంచితయోగిజనానుగీయమా
ననిజకథాసముత్సుకుఁ డనం దగునేను మదీయులం దనూ
తనముగ నుండుఁ గావున నుదారత వారికి నీగృహావళుల్
ఘనభవబంధహేతువులు గా విది యంతయు నిక్క మారయన్. 914

క. సరసుఁడ నగుననుఁ బొందిన, పురుషులు ఘనశోకమోహమోదంబులఁ బొం

దరు గావున నెనయఁగను ద్రిపురుషాధీశ్వరుఁడ బ్రహ్మభూతుఁడ నగుదున్.
వ. అని యిట్లు పలుకుచున్న పురుషార్థభాజనుం డగుజనార్దను దర్శించి తద్దర్శన విధ్వస్తరజస్తమోగుణు లయినప్రచేతసులు. 916
చ. కరసరసీరుహంబు లెసకం బెసఁగన్ ముకుళించి గద్గద
స్వరములఁ జేసి యి ట్లనిరి సర్వశరణ్యు నగణ్యు నిందిరా
వరు నజితున్ గుణాఢ్యు ననవద్యచరిత్రుఁ బవిత్రు నచ్యుతుం
బరుఁ బరమేశు నీశు భవబంధవిమోచనుఁ బద్మలోచనున్ 917
సీ. కేశవ సంతతక్లేశనాశనుఁడవు గురుసన్నుతోపాగగోచరుఁడవు
నిద్ధమనోరథ హేతుభూతోదారగుణనాముఁడవు సత్త్వగుణుఁడ వఖల
విశ్వోద్భవస్థితివిలయార్థ ధృతనిత్యవిపుల మాయాగుణవిగ్రహుఁడవు
మహితాఖిలేంద్రియమార్గనిరధిగతమార్గుఁడ వతిశాంతమానసుఁడవు
తే. తవిలి సంసారహారిమేధస్కుఁడవును, దేవదేవుఁడవును వాసుదేవుఁడవును
సర్వభూతనివాసివి సర్వసాక్షి, వైననీకు నమస్కార మయ్య కృష్ణ 918
వ. మఱియును. 919
ఉ. తోయరుహోదరాయ భవదుఃఖహరాయ నమో నమః పరే
శాయ సరోజకేసరపిశఙ్గవినిర్మలదివ్యభర్మవ
స్త్రాయ పయోజసన్నిభపదాయ సరోరుహమాలికాయ కృ
ష్ణాయ పరాపరాయ సుగుణాయ సురారిహరాయ వేధసే. 920
వ. అని వినుతించి. 921
చ. కమలదళాక్ష దుఃఖలయకారణ మై తగుతావకీనరూ
పము ననివార్యదుర్భరవిపద్దశ దుఃఖము నొందుమాకు నీ
సుమహితసత్కృపాగరిమఁ జూపుటకంటె ననుగ్రహంబు లో
కమునఁ దలంప నొం డొకటి గల్గునె భక్తఫలప్రదాయకా. 922
ఉ. భూరిశివేతరాపహవిభూతిసమేత మహాత్మ దీనర
క్షారతి నొప్పునీవు చిరకాలమునన్ సుఖవృత్తి వీరు మా
వార లటంచు బుద్ధి ననవద్య తలంచినయంతమాత్ర స
త్కారమె చాలు న ట్లగుట గా కిటు సన్నిధి వైతి వీశ్వరా. 923
చ. అరయఁగ క్షుద్రభూతహృదయంబులయందుల నంతరాత్మ వై
తిరముగ నుండునీవు భవదీయపదాంబురుహద్వయార్చనా
పరమతు లైనమాకును శుభప్రదభూరిమనోరథంబు లీ
వెఱుఁగవె భక్తలోకహృదయేప్సితదాయక ముక్తినాయకా. 924
సీ. అయినను విను సరోజాయతలోచన పరమోక్షమార్గప్రవర్తకుఁడవుఁ
బురుషార్థభూతవిస్తుఁడవు నగునీవు దగిలి ప్రసన్నుఁడ వగుట మాకు

నర్థి మనోభీష్ట మైనవరం బయ్యె నైనను నాథ పరాపరుండ
వైన ని న్నొకవరం బర్థింతు మనినను భువిఁ దావకీనవిభూతు లెన్న
తే. నంత మెఱుఁగంగ రామి ననంతుఁ డనుచుఁ
బలుకుదురు నిన్ను నది గాన పరమపురుష
యేవరం బని కోరుదు మేము దప్పి
గొన్న బాలకుఁ డబ్ధినీ ళ్లెన్ని గ్రోలు. 925
వ. అదియునుం గాక. 926
ఉ. పూని భవత్పదాంబురుహమూలనివాసుల మైన మేము మే
ధానిధి నీవిలోకనముఁ దక్కఁగ నన్యముఁ గోర నేర్తుమే
మానితపారిజాతకుసుమస్ఫుటనవ్యమరందలుబ్ధశో
భానయశాలి యైనమధుపంబు భజించునె యన్యపుష్పముల్. 927
చ. హరి భవదీయమాయ ననయంబును జెందిన నేము నిచ్చలుం
గర మనురక్తి నేది తుదగా భవకర్ముల మై ధరిత్రిపైఁ
దిరుగుదు మంతదాఁక భవదీయజనంబులతోడిసంగతిన్
గురుమతి జన్మజన్మములకున్ సమకూరఁగఁ జేయు మాధవా. 928
మ. కమలాధీశ్వర తావకీనవరభక్తవ్రాతసంసర్గలే
శముతోడన్ సరిగాఁ దలంప మెలమిన్ స్వర్గాపవర్గాదిసౌ
ఖ్యము లన్నన్ విను మానుషంబు లగునీకామంబునం జెప్ప నే
ల మునీంద్రస్తుతపాదపద్మ సుజనాలాపానుమోదాత్మకా. 929
వ. మఱియు భగవద్భక్తసంగంబులయందుఁ దృష్ణాప్రశమనంబు లైనమృష్టకథలు
చెప్పఁబడుటచేత భూతంబులయందు వైరంబును నుద్వేగంబును లేకుండు నని.
చ. వనముల ముక్తసంగు లగువారు నుతింపఁ దనర్తు వీవు గా
వున నిలఁ బుణ్యతీర్థములఁ బోలఁ బవిత్రము సేయఁ బూని య
ర్థిని బదచారు లై ధరఁ జరించుభవత్పదభక్తసంగమం
బనుపమభూరిసంసృతిభయస్థునిబుద్ధి రుచింప కుండునే 931
వ కావున. 932
చ. వనరుహపత్త్రలోచన భవత్సఖుఁ డైనసుధాంశుమౌళితో
డనిమిషమాత్రసంగతిఁ గడింది వ్రణంబును దుశ్చికిత్సము
న్ననఁ దగుజన్మరోగమున కర్మిలి వైద్యుఁడ వైననిన్ను నే
మనయముఁ జూడఁగంటిమి కృతార్థుల మై తగ మంటి మీశ్వరా. 933
వ. దేవా మదీయస్వాధ్యాయాధ్యయనంబులును గురుప్రసాదంబును విప్రవృద్ధాను
వర్తనంబును నార్యజననమస్కరణంబును సర్వభూతానసూయయునన్న విరహి
తంబుగా ననేకకాలం బుదకంబులయందు సుతప్తం బయినతపంబు సేయుటయు

నివి యన్నియును బురాణపురుషుండ వైనభవదీయపరితోషంబుకొఱకు నగుం
గాక యని విన్నవించెద మని వెండియు ని ట్లనిరి. 934

మ. మనుపద్మాసనధూర్జటిప్రముఖధీమంతుల్ తపోజ్ఞానస
త్త్వనిరూఢిం దగువారు నీమహిమమున్ వర్ణింపఁ బారం బెఱుం
గనివా రయ్యును నోపినంత వినుతుల్ గావింతు రట్లౌట నే
మును ని న్నర్థి నుతింతు మీశ వరదా బుద్ధ్యాదిమూలంబుగన్. 935

వ. అని మఱియు సముండవు నాదిపురుషుండవుఁ బరుండవు శుద్ధుండవు వాసుదేవుం
డవు సత్త్వమూర్తివియు భగవంతుండవు నైననీకు నమస్కరించెద మని యిట్లు
ప్రచేతసులచేత నుతింపంబడి శరణ్యావత్సలుం డగుహరి సంతుష్టాంతరంగుండై
వారలకోరినయట్ల వరంబు లిచ్చిన. 936

తరలము. అనయ మానృపనందనుల్ ముదమార నన్నుతిఁ జేయఁగా
మనములోఁ బరితోష మంది రమాహృదీశుఁడు భక్తపా
లనకరుండు తదీయదర్శనలాలసాత్మకు లాత్మలం
దనివి సాలక చూడ నాత్మపదంబు కేఁగె రయంబునన్. 937

వ తదనంతరంబ ప్రచేతసులు భగవదాజ్ఞ శిరంబుల ధరియించి సముద్రసలిల
నిర్గతు లయి. 938

క. భూరిసమున్నతి నాక, ద్వారనిరోధంబు గాఁగఁ దగఁ బెరిఁగినయా
భూరుహసంఛన్నాఖిల, ధారుణి నీక్షించి రాజతనయులు వరుసన్. 939

చ. ఘనకుపితాత్ములై విలయకాలభయంకరహవ్యవాహలో
చనుగతి నుగ్రులై ధరణిచక్రము నిర్వసుధారుహంబు గా
ననయముఁ జేయఁ బూనిన జనాధిపసూనులమోములందుఁ దా
మనలసమీరముల్ జనన మంది కుజంబులఁ గాల్పఁ జొచ్చినన్. 940

క. నలినభవుఁ డామహీజ, ప్రళయముఁ గని వచ్చి ధరణిపాలతనూజా
తుల మధురోక్తుల నుపశాంతులఁ గావించుచును నయము దూఁకొనఁ బలికెన్.

వ అట్లు పలికి వారల నుపశమితక్రోధులం జేసినయనంతరంబ. 942

సీ. అవశిష్టధరణీరుహంబులు భయ మంది తివిరి చతుర్ముఖాదేశమునను
మారిష యనుసతీమణిఁ దమకూఁతును నాప్రచేతసులకు నర్థి నిచ్చె
నానరపాలకసూనులు దతున కరయంగ ము న్నీశ్వరాపరాధ
మునఁ బ్రాప్త మైనట్టిజనపాలజన్మంబునకుఁ గారణం బైననలినయన

తే. నాదరంబునఁ గమలజునాజ్ఞఁ జేసి, కడఁక దీపింప విధివత్ప్రకారమునను
వరుస నందఱుఁ గూడి వివాహ మైరి, గడవ వచ్చునె దైవసంకల్ప మెందు. 943

క. కలదే జగతిం బదుప నృపుల కిల నొకభార్య యెందుఁ బొసఁగునె వినఁగా
నలినోదరుఘనమాయా, కలితాద్భుతములకు నతులు గావింపఁ దగున్. 944

వ. అంతఁ జాక్షుషమన్వంతరంబున దైవచోదితుం డై యిష్టప్రజాసర్గంబు గావించుచుఁ బ్రసిద్ధుం డైనదక్షుండు పూర్వదేహంబు గాలవిద్రుతం బగు చుండం బ్రచేతసులకు నమ్మారిష యనుభార్యయందు సంభవించి నిజకాంతిం జేసి సమస్త తేజోధనులతేజంబును బిహితంబుగాఁ జేయుచుఁ గర్మదాక్ష్యంబున దక్షుండను నామంబు వహించి బ్రహ్మచేతం బ్రజాసర్గరక్షయందు నియోగింపంబడి మరీచ్యాదులం దత్తద్వ్యాపారంబులందు నియోగించి యుండె నంత. 945

సీ. ఒనరఁ బ్రచేతసు లుత్పన్నవిజ్ఞాను లగుచు వేగంబ నారాయణోక్తిఁ
దలఁచుచు నాత్మనందనుకడ నిజభార్య నిడి వనవాసు లై కడఁగి మున్ను
జాబలి యనుమునీశ్వరుఁడు సిద్ధుం డైనభూరిపశ్చిమవార్ధితీరమునను
సర్వభూతాత్మవిజ్ఞానంబు గలయాత్మ ఘనవిమర్శకృతసంకల్పు లైరి
తే. యంత నచటికి సమ్మోద మతిశయిల్ల, నరసురాసురయక్షకిన్నరవరేణ్య
మానితోన్నతసంపూజ్యమానుఁ డైన, నారదుండు వివేకవిశారదుండు. 946

వ. చనుదెంచి నిర్జితప్రాణమనోవాగ్దర్శనులును జితాసనులుఁను శాంతులును నసమానవిగ్రహులును నిర్మలం బైనపరబ్రహ్మంబునందు నియోజితం బైనయంతఃకరణంబును గలవారును నైనరాజనందనులకడ నిలిచిన. 947

క. చనుదెంచిననారదమునిఁ, గనుఁగొని నృపసుతులు లేచి కౌతుక మొప్పన్
వినమితు లై సముచితపూ, జనములఁ బరితుష్టుఁ జేసి సద్వినయమునన్. 948

చ. అనఘ మునీంద్రచంద్ర భవదాగమనంబు సమస్తలోకశో
భన మగు నస్మదీయ మగుభాగ్యవశంబున నేఁడు విశ్వపా
వన నినుఁ జూడఁ గంటి మనివార్యభవద్భ్రమణంబు లోకలో
చనుగతివోలెఁ బ్రాణులకు సర్వభయాపహారంబు గావునన్. 949

వ. అని మఱియు నిట్లనిరి. 950

సీ. అనఘాత్మ భగవంతు లైనకేశవవామదేవులచే నుపదిష్టమైన
యాత్మతత్త్వంబు గృహస్థుల మగుమాకు ననయంబు విస్మృతంబయ్యె నట్టి
కలితతత్త్వార్థప్రకాశకంబును భూరిఘోరసంసారాబ్ధితారకంబు
నై కర మొప్పారునాత్మతత్త్వము నేఁడు చిరదయామతిఁ బ్రకాశింపఁజేయు
తే. మని ప్రచేతసు లర్థిఁ బల్కినఁ జెలంగి, భగవదాయత్తచిత్తుండు భవ్యగుణుఁడు
నఖిలలోకవిహారుండు నైనయట్టి, నారదుఁడు వల్కె నారాకుమారులకును.

సీ. చర్చింప నరుల కేజన్మకర్మాయుర్మనోవచనంబుల దేవదేవుఁ
డఖిలవిశ్వాత్మకుం డైనగోవిందుండు విలసిల్లుభక్తి సేవింపఁబడెడు
నవియ పో జన్మకర్మాయుర్మనోవచనములను ధరణి నెన్నంగఁ దగును
వనరుహనాభ సేవారహితము లైనజననోపనయనదీక్షాకృతంబు
తే. లైనజన్మంబు లేల దీర్ఘాయు వేల, వేదచోదిత యగుకర్మవితతి యేల

జపతపశ్శ్రుతవాగ్విలాసంబు లేల, మహితనానావధానసామర్థ్య మేల. 952

వ. మఱియు హరివిరహితం బైనయింద్రియపాటవంబును నిపుణ మైనబుద్ధియుఁ బ్రాణాయామాదియోగంబును దేహాదివ్యతిరిక్తాత్మజ్ఞానంబును సన్న్యాసాధ్యయనంబులును దక్షిణవ్రతవైరాగ్యాదిశ్రేయస్సాధనంబులును నేల సర్వేశ్వరుండును సమస్తశ్రేయస్స్వరూపుండును సమస్తశ్రేయోవధిభూతుండును సర్వభూతావాసుండును సర్వభూతాత్మప్రదుండును సర్వభూతప్రియుండును సర్వవ్యాపకుండునుం గావున. 953

మ. కమలాధీశ్వరుఁ బూజ సేయుట సమగ్రప్రీతిఁ బ్రాణోపహా
రము సర్వేంద్రియతృప్తిహేతువును సర్వస్కంధమూలాభిషే
కము శాఖాభుజపుష్టిదంబు నగు రేఖం సర్వదేవార్హణ
క్రమ మై యొప్పు ధరావరేణ్యసుతులారా బుద్ధి నూహించినన్. 954

వ. అదియునుం గాక. 955

క. వెను పగువర్షాకాలం,బున దిననాయకునివలనఁ బొడమినసలిలం
బనయముఁ గ్రమ్మఱ గ్రీష్మం,బున సూర్యునియందు డిందుపోలిక మఱియున్.

క. ధరణిఁ జరాచరభూతము, లరయఁగ జనియించి యందె యడఁగినపగిదిన్
హరిచేఁ బుట్టినవిశ్వము, హరియందె లయంబు నొందు నది యెట్లన్నన్. 957

మ. అరు దౌనభ్రతమఃప్రభల్ మును నభంబం దొప్పఁగాఁ దోఁచియున్
మరలం జూడఁగ నందె లేనిగతి బ్రహ్మంబందు నీశక్తులుం
బరికింపం ద్రిగుణప్రవాహమున నుత్పన్నంబు లై క్రమ్మఱన్
విరతిం బొందుచు నుండుఁ గావున హరిన్ విష్ణున్ భజింపం దగున్. 958

వ. మఱియును సమస్తదేహులకు నాత్మయు నిమిత్తభూతుండును నద్వితీయుండును శశ్వత్ప్రకాశుండును బ్రధానపురుషుండును స్వతేజోవిధ్వస్తగుణప్రవాహుండును మాయాసనబుద్ధిసుఖేచ్ఛాద్వేషాదివికల్పరహితుండును సగుణుండును దేహాత్మభ్రమనివృత్త్యుపలభ్యుండును నాదిమధ్యాంతరహితుండును నిత్యానందస్వరూపుండును సర్వజ్ఞుండును బరమేశ్వరుండును నైననారాయణు నభేదబుద్ధిం జేసి భజింపుఁ డతండు సర్వభూతదయయు నెంతమాత్రంబు సంభవించు నంత మాత్రంబున సంతుష్టుం డగుటయు సర్వేంద్రియోపశాంతియును నీగుణంబులు గలిగినయెడ సంతుష్టుం డగు నని వెండియు నిట్లనియె. 959

చ. చతురత నట్టియీశ్వరుఁడు సజ్జనలోకనిరస్తసర్వకా
మితవిమలాంతరంగమున మిశ్రితభావనఁ జేసి సన్నిధా
పితుఁ డగుచున్ దయాకరగభీరగుణంబులఁ జాల నొప్పి యా
శ్రితజనపారతంత్ర్యమును జేకొని పాయక యుండు నిచ్చలున్. 960

క. శ్రుతధనకులకర్మసము,న్నతమదములఁ జేసి సజ్జనప్రతతికి సం

తతమును నెగ్గొనరించుకు, మతు లర్థిం జేయుపూజ మతిఁ గొనఁ డెందున్.
వ. అది యెట్లనిన. 962
సీ. వలనొప్పఁ దను ననువర్తించునిందిరాకామినీమణిఁ దదాకాంక్షు లగుచు
ధృతి ననువర్తించు దేవేంద్రముఖ్యుల నే ననువర్తింప కెపుడు నాత్మ
నిత్యస్వతంత్రుని నిజభక్తవరదుని దీనవత్సలు గుణాధీశు నజునిఁ
బురుషోత్తముని జగద్భరితు సర్వేశ్వరు నారాయణునిఁ జిదానందమయుని
తే. నజితు నచ్యుతుఁ బుండరీకాయతాక్షుఁ, దవిల సేవింప కుండునే ధర రసజ్ఞుఁ
డైనపురుషుండు సమ్మోదితాత్ముఁ డగుచుఁ, జారుమతులార రాజకుమారులార.
వ. అని మఱియు నిట్లనియె భవదీయవంశధుర్యుండుఁ జిత్రరథుండు నగుధ్రువుండు
సపత్నీమాతృవాగ్బాణభిన్నహృదయుం డై పంచవర్షార్భకుం డగుచుఁ దపో
వనంబున కరుగునపుడు మార్గంబున నాచే నుపదిష్టం బైనక్రమంబున భగవం
తుం డగుపుండరీకాక్షు నారాధించి యితరులచే నొంద రానిసర్వోత్తమం బగు
పదంబు నొందెఁ గాన మీరును రుద్రోపదేశక్రమంబున సర్వభూతాంతర్యామి
యగునీశ్వరు భవచ్ఛేదంబునకై భజియింపుఁడు. 964
క. అని యివ్విధమున నారద, ముని రాజకుమారులకును ముదము దలిర్పన్
వనజోదరుసచ్చరితము, వినిపించి సరోజభవునివీటికిఁ జనియెన్. 965
వ. ఇట్లు నారదుండు సనినయనంతరంబ. 966
చ. నరవరనందనుల్ గడఁక నారదవక్త్రవినిర్గతంబు సుం
దరమును మంగళావహము ధన్యము లోకమలాపహంబు నై
పరఁగినవిష్ణుసద్యశము భక్తి నుఱంచి ముకుందచింతనా
నిరుపమభక్తిఁ జెంది హరినిత్యపదంబును బొంది రున్నతిన్. 967
వ. అని మైత్రేయుండు విదురున కిట్లనియె మహాత్మా నీవు నన్నడిగినప్రచేతోనారద
సంవాదరూపం బైనహరికీర్తనంబు మనుపుత్రుం డైనయుత్తానపాదునివంశప్రకా
రంబును జెప్పితి నని వెండియు నిట్లనియె నారదువలనం బ్రియవ్రతుం డాత్మ
విజ్ఞానంబు నొంది మహీమండలంబుఁ బరిపాలించి యనంతరంబునఁ బుత్రులకు
రాజ్యంబుఁ బంచి యిచ్చి పరలోకగతుం డయ్యె ననిన. 968
క. విని విదురుం డామునివరు, ఘనచరణము లాత్మమస్తకంబున మధుసూ
దనుచరణాంభోరుహములు, మనమునఁ దగఁ జాల్చి పలికె మైత్రేయునితోన్.
క. మునినాథచంద్ర కరుణా, వననిధి నీచేత భక్తవత్సలుఁ డగునా
వనజాక్షుతత్త్వ మెఱిఁగితి, నని తత్పదములకు వినతుఁ డై వినయమునన్.
క. ఆమునిచే నామంత్రితుఁ, డై మనమున బంధుదర్శనాకాంక్షితుఁ డై
ధీమహితుఁ డైనవిదురుఁడు, సామజపురమునకుఁ జనియె సమ్మద మొప్పన్. 971
క. అని శుకుఁడు పరీక్షిత్తున, కనుకంపం జెప్పె నీయుపాఖ్యానంబున్

వినువాఁడైశ్వర్యాయు, ర్ధనకీర్తిస్వస్తిగతులఁ దగఁ బ్రాపించున్. 972

క. అని శుకయోగి పరీక్షి, జ్జనపాలసుధాపయోధిచంద్రున కర్థిన్
వినిపించినకథ మోదం,బున సూతుఁడు శౌనకాదిమునులకుఁ జెప్పెన్. 973

చ. సరసవచోవిలాస గుణసాగర సాగరమేఖలామహీ
భరణధురంధర ప్రకటభవ్యభుజాభుజగేంద్ర రాజశే
ఖర ఖరదూషణప్రముఖగాఢతమఃపటలప్రచండభా
స్కర కరకంఠ కార్ముకవిఖండనఖేలన భక్తపాలనా. 974

క. శరవిదళితసారంగా, సరసదయాపాంగ భక్తజలధితరంగా
దురితధ్వాంతపతంగా, వరజనకసుతానుషంగ వననిధిభంగా. 975

మాలిని.—
సురవిమతవిదారీ సుందరీశంబరారీ, సరసవినుతసూరీ సర్వలోకోపకారీ
నిరుపమగుణహారీ నిర్మలానందకారీ, గురుసమరవిహారీ ఘోరదైత్యప్రహారీ.

గద్యము. ఇది శ్రీపరమేశ్వరకరుణాకలిత కవితావిచిత్ర కేసనమంత్రిపుత్ర సహజపాండిత్య పోతనామాత్య ప్రణీతం బయిన శ్రీమహాభాగవతం బనుమహాపురాణంబునందు స్వాయంభువమనువునకు నాకూతిదేవహూతిప్రసూతిప్రియవ్రతోత్తానపాదులు జన్మించుటయు నందు నాకూతిని రుచిప్రజాపతికి నిచ్చుటయు నారుచిప్రజాపతికి నాకూతిదేవియందు శ్రీవిష్ణుమూర్త్యంశజుం డైనయజ్ఞుండును లక్ష్మీకళాంశజ యగుదక్షిణ యనుకన్యకయు నుద్భవించుటయు మనుపుత్రి యైనదేవహూతిని గర్దమున కిచ్చుటయుఁ బ్రసూతిం దక్షప్రజాపతి కిచ్చుటయుఁ బ్రసూతిదక్షులవలనం బ్రజాపరంపరలు గలుగుటయు మఱియుం గర్దమప్రజాపతి పుత్రికాసముదయంబును క్షత్త్రబ్రహ్మర్షుల కిచ్చుటయుఁ గర్దమపుత్రి యైనకళవలన మరీచికిఁ గశ్యపుం డనుపుత్త్రుండును బూర్ణిమ యనుకూఁతురుం బుట్టుటయును బూర్ణిమవలన గంగయు విరజుం డనెడుకుమారుండును జన్మించుటయుఁ గశ్యపప్రజాపతివలన నయినప్రజాపరంపరలచే ముల్లోకంబు లాపూర్ణంబు లగుటయు నత్రిమహామునితపంబును నతనికి హరిహరబ్రహ్మలు ప్రత్యక్షంబగుటయు ననసూయాపాతివ్రత్యమాహాత్మ్యంబువలన ననసూయాత్రులకుం ద్రిమూర్త్యంశజు లయిన చంద్ర దత్తాత్రేయ దుర్వాసులజన్మంబును దక్షాత్మజలజన్మంబును భృగువువలన ఖ్యాతి యనునంగనకు శ్రీమహాలక్ష్మి జన్మించుటయును భృగుపౌత్రుం డయినమార్కండేయుజన్మంబును ధర్మునకు మూర్తివలన నరనారాయణులు సంభవించుటయును సత్త్రయాగంబునందు దక్షుండు శివుని నిందించుటయును దక్షాధ్వరధ్వంసంబును బ్రహ్మచేఁ బ్రార్థితుం డై శివుండు దక్షాదుల నను గ్రహించుటయును దక్షాదికృతశ్రీహరిస్తవంబును శ్రీహరి ప్రసన్నుం డై

దక్షునియజ్ఞంబు సఫలంబుగా ననుగ్రహించుటయును సతీదేవి హిమవంతునకు జనించి హరునకుం బ్రాపించుటయు నుత్తానపాదుని వృత్తాంతంబును ధ్రువోపాఖ్యానంబును ధ్రువుండు దండ్రిచేత నవమానితుండై నారదోపదేశంబున మధువనంబునకుం జని తపంబు సేయుటయును హరి ప్రసన్నుండై యతని మనోరథంబు లిచ్చుటయును నతండు మరలఁ బురంబునకు వచ్చుటయుఁ గుబేరానుచరు లైనయక్షులతోడియుద్ధంబును ధ్రువుండు యజ్ఞంబులు సేయుచు రాజ్యభోగంబులం దనిసి తనయు నుత్కలునిం బట్టంబు గట్టి హరియనుగ్రహంబున ధ్రువక్షితిని నిలుచుటయు నుత్కలుండు వత్సరుం డనుతనసుతునిఁ బట్టంబు గట్టి హరిం జేరుటయు వత్సరునివంశపరంపరయు నందు నంగునిసుతుం డయిన వేనుకళేబరంబున లక్ష్మీనారాయణులయంశంబున నర్చియుఁ బృథుండును జన్మించుటయుఁ బృథుండు భూమిం గామధేనువురీతి నఖిలవస్తువులుం బిదుక నియమించి సమస్థలిం జేసి యింద్రుండు వశవర్తి యై యుండ బహుయజ్ఞంబులు సేసిన నతనికి హరి ప్రత్యక్షం బగుటయు నధ్యాత్మప్రబోధంబును నింద్రునివలనఁ బాషండసంభవంబును నింద్రుని జయించిన విజితాశ్వుని నతనితమ్ములను బృథివీపాలనంబునకు నిలిపి పృథుండు నర్చియుం బరమపదప్రాప్తు లగుటయు వసిష్ఠుశాపంబునఁ ద్రేతాగ్నులు విజితాశ్వునికిఁ దనయు లై జనియించుటయుఁ బృథునిపౌత్త్రుం డయిన ప్రాచీనబర్హిరాజ్యంబును నతనియజ్ఞంబు లసంఖ్యాతంబు లైన నారదుండు మాన్పం దలంచి పురంజనుకథ నధ్యాత్మప్రపంచంబుగాఁ దెలుపుటయుఁ బ్రాచీనబర్హిసుతు లయిన ప్రచేతసులుపదువురకు శ్రీమహాదేవుండు ప్రత్యక్షంబై హరిస్తవం బుపదేశించుటయుఁ బ్రచేతసులతపంబునకు మెచ్చి హరి ప్రత్యక్షం బగుటయు వారికి మారిషవలన దక్షుండు పూర్వకాలంబున శివవిద్వేషప్రయుక్తశాపంబునం బుత్త్రుండై జనియించుటయును బ్రచేతసులు ముక్తికిం జనుటయును విదురుండు మైత్రేయుని వీడ్కొని హస్తిపురంబున కరుగుటయు ననుకథలుగల చతుర్థస్కంధము.

ఓం తత్సద్బ్రహ్మార్పణ మస్తు.

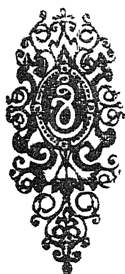
శ్రీ ర స్తు.

శ్రీకృష్ణాయ నమః.

శ్రీమదాంధ్ర భాగవతము.

పంచమస్కంధము, ప్రథమాశ్వాసము.

కర కరుణాసాగర
ప్రాకటలక్ష్మీకళత్ర భవ్యచరిత్రా
లోకాతీతగుణాశ్రయ
గోకులవిస్తార నందగోపకుమారా. 1

వ. సకలపురాణార్థజ్ఞానవిఖ్యాతుం డగుసూతుండు శౌనకాదిమహామునులకిట్లనియె

ప్రియవ్రతునిచరిత్రము.

క. భూనాథుఁ డుత్తరాత్మజుఁ, డైనపరీక్షిన్నరేంద్రుఁ డభిమన్యుసుతుం
డానంద మంది ఘనసుజ్ఞానుం డగుశుకునిఁ గాంచి సరసతఁ బలికెన్. 3

వ మునీంద్రా పరమభాగవతుండు నాత్మారాముండు నైనప్రియవ్రతుండు గృహంబునుండి యెట్లు రమించెఁ గర్మబంధంబు లయినపరాభవంబులు గలగృహంబులయందు ముక్తసంబంధు లైనపురుషులకు సంతోషంబు గానేర దుత్తమశ్లోకుం డైనపుండరీకాక్షునిపాదచ్ఛాయం జేసి నిర్వృతచిత్తు లైనమహాత్ములు కుటుంబంబునందు నిస్స్పృహత సేయుదురు గాన ప్రియవ్రతునికి సంసారంబునందుఁ దగులంబు గలుగు టెట్లు దారాగారసుతాదులందుఁ దగులంబు గలవానికి నెట్లు సిద్ధి గలుగు శ్రీహరియం దస్ఖలితమతి యెట్లు గలుగు నీసంశయంబుఁ దేటపఱుపు మని పరీక్షిన్నరేంద్రుఁ డడిగిన శుకయోగీంద్రుం డిట్లనియె 4

క. హరిచరణాంబుజమకరం, దరసావేశితమనఃప్రధానుం డగుస
త్పురుషుఁ డొకవేళ విఘ్నముఁ, బొరసిన దనపూర్వమార్గమును విడువఁ డిలన్.

క. ధరణీవల్లభ విను మా, నరవరుఁడు ప్రియవ్రతుండు నారదమునిప
చ్చరణోపసేవఁ జెందుచు, నరుదుగ నధ్యాత్మ సత్త్రయాగంబందున్. 6

సీ. దీక్షితుం డై ధరిత్రీపాలనముఁ దండ్రి పనిచిన సుజ్ఞానభంగ మనుచు
నంగీకరింపమి నంతయుఁ దెలిసి పద్మాసనుఁ డతనికి నతులరాజ్య
మందుల మిక్కిలియాసక్తిఁ బుట్టింతు ననుచును దనచిత్తమందుఁ దలఁచి

తారకాపరివృతతారాధిపునిమాడ్కి శ్రుతులతోఁ గూడి యచ్యుతవిభూతి
తే. హంసవాహనుఁ డగుచు నింద్రాదులెల్లఁ,గదిసి సేవింప బ్రహ్మలోకమునుండి
సన్మునీంద్రులు దన్నుఁ బ్రశంససేయ, నల్లనల్లన యుడువీధి నరుగుదెంచె. 7
వ. మఱియు నాయాయిమార్గంబులయందు సిద్ధసాధ్యగంధర్వచారణగరుడకింపురుషు లిరుదెసల స్తోత్రంబులు సేయుచుండ గంధమాదనద్రోణులం బ్రకాశంబు నొందించుచు జనుదెంచినపద్మాసనునకు నారదుండు స్వాయంభువప్రియవ్రతులతోఁ గూడి ముకుళితకరకమలుండై యెదురు చనుదెంచి సంస్తుతి స్తబకంబులం బూజించిరి విరించి సంతసించి ప్రియవ్రతునిం జూచి నవ్వుచు నిట్లనియె. 8
క. హరి నాముఖమున నీకును, గర మెఱిఁగింపంగఁ బనిచెఁ గావున నిదె సు
స్థిరమతి విను మంతయు శ్రీ, హరివాక్యముగా నెఱింగి యవనీనాథా. 9
ఆ. కోరి వేడ్క నీవు నారదుండును నేను, నందఱమును నీశ్వరాజ్ఞఁ బూని
యుఱుగ కెపుడుఁ జేయ నున్నవారము గాన, నతనియాజ్ఞఁ దప్ప నలవిగాదు.
వ. మఱియు శ్రీహరియాజ్ఞను జీవుండు దపోవిద్యలను యోగవీర్యజ్ఞానార్థధర్మంబులను దనచేత నొరులచేతం దప్పింప సమర్థుండు గాఁ డుత్పత్తిస్థితినాశంబులకు శోకమోహభయసుఖదుఃఖంబులకు నీశ్వరాధీనుండ కాని జీవుండు స్వతంత్రుండు గాఁడు శ్రీహరి వాగ్రూపంబు లయినశ్రుతులందు గుణత్రయం బను రజ్జువున బంధింపంబడినయస్మదాదులము ముకుఁద్రాటిచేఁ బశువు మనుష్యులకు వశం బయినచందంబున నీశ్వరాజ్ఞం బ్రవర్తించు చుందుము నరుండు సుఖదుఃఖానుభవంబులకు నీశ్వరాధీనుండు నేత్రంబులు గలవానిచేతఁ దివియంబడిన యంధుండునుంబోలె నీశ్వరుం డిచ్చినసుఖదుఃఖంబు లనుభవించుచున్నవారము స్వప్నంబునం గన్నపదార్థంబు మేల్కాంచి మిథ్యగాఁ దలఁచిన కరణి మోక్షార్థి యైనసుజ్ఞానవంతుండు ప్రారబ్ధసుఖదుఃఖంబు లనుభవించుచు దేహాంతరారంభకకర్మంబులం జేయనొల్లఁడు వనవాసియైనను జితేంద్రియుండు గాకుండెనేని గామాదిసహితుం డగుటం జేసి సంసారబంధంబులు సిద్ధించు గృహస్థాశ్రమంబందును జితేంద్రియుండై యాత్మజ్ఞానంబు గలపురుషునకు మోక్షంబు సిద్ధించు శత్రువుల గెలువ నిశ్చయించినపురుషుండు దుర్గం బాశ్రయించి శత్రువుల జయించినమాడ్కిని మోక్షార్థి యగు నీవును గృహాశ్రయుండ వగుచు శ్రీనారాయణచరణారవిందంబు లనుదుర్గం బాశ్రయించి యరిషడ్వర్గంబుల జయించి ముక్తసంగుండవై యీశ్వరకల్పితంబు లగుభోగంబుల ననుభవించి ముక్తిం జెందు మనినఁ బ్రియవ్రతుండు త్రిభువనగురుం డయినచతురాననువాక్యంబు లవనతమస్తకుండై బహుమానపూర్వకంబుగా నంగీకరించె నంత.
ఆ. సరసిజాసనుండు స్వాయంభువునిచేత, నధిక మైనపూజ లంది నార
దుండు నాప్రియవ్రతుండును జూడంగఁ, జనియెఁ దనదుపూర్వసదనమునకు.

ఆ. సత్యసంధుఁ డైనస్వాయంభువుం డను, మనువు బ్రహ్మచేత మన్ననఁ దగ
నంది యంత నారదానుమతంబునఁ, దనదుసుతుని రాజ్యమునను నిలిపె. 13

వ. ఇట్లు స్వాయంభువమనువు భూచక్రపరిపాలనంబునకుఁ బ్రియవ్రతునిఁ బట్టంబు
గట్టి విషమంబు లగువిషయంబులవలన విముక్తుం డై వనంబునకుం జనియెనంత.

మ. ధరణీవల్లభుఁ డాప్రియవ్రతుఁడు మోదం బందుచుం లీల నీ
శ్వరవాక్యంబునఁ గర్మతంత్రపరుఁ డై సంగంబులం బాపు శ్రీ
హరిపాదాంబుజచింతనం దగిలి నిత్యానందముం బొంది దు
ర్భరరాగాదులఁ బాఱఁ దోలి ప్రజలం బాలించె నత్యున్నతిన్. 15

వ. ఇట్లు ప్రియవ్రతుండు రాజ్యంబు సేయుచు విశ్వకర్మప్రజాపతిపుత్రిక యగు
బర్హిష్మతి యనుదానిం బత్నిఁగాఁ బడసి యాసతివలన శీలవృత్తగుణరూపవీ
ర్యౌదార్యంబులం దనకు సమాను లై నయాగ్నీధ్రేధ్మజిహ్వయజ్ఞబాహు మహా
వీరహిరణ్యరేతోఘృతపృష్ఠసవన మేధాతిథివీతిహోత్రకవు లనునామంబులు గల
పుత్రదశకంబును నూర్జస్వతి యనునొక్కకన్యకను గాంచె నందుఁ గవిమహా
వీరసవనులు మువ్వురు బాలకు లయ్యు నూర్ధ్వరేతస్కు లై బ్రహ్మవిద్యానిష్ణా
తు లై యుపశమనశీలు రగుచుం బారమహంస్యయోగం బాశ్రయించి సర్వ
జీవనికాయావాసుండు భవభీతజనశరణ్యుండు సర్వాంతర్యామియు భగవం
తుండు నగువాసుదేవునిచరణారవిందావిరతస్మరణానుగతపరమభక్తియోగాను
భావంబున విశోధితాంతఃకరణు లగుచు నీశ్వరతాదాత్మ్యంబు నొంది రంత 16

సీ. వసుధేశ యాప్రియవ్రతుఁ డొండుకాంతయం దధికుల మన్వంతరాధిపతుల
మఱియునుత్తముఁడుతామసుఁడురైవతుఁడనుసుతులనుబుట్టించెనుమహితులను
మున్ను జన్మించినమువ్వురుపుత్త్రులు నవ్యయపదవికి నరుగుటయును
నంతఁ బ్రియవ్రతుఁ డఖిలశాత్రవకోటిఁ దనబాహుబలముచేతను జయించి

తే. యతఁడు బర్హిష్మతీకాంతయందుఁ బ్రీతి, గలిగి యౌవనలీలావికాసహాస
హేలనాదులఁ జిత్తంబు గీలుకొల్పి, గతవివేకుఁడుఁబోలె భోగములఁ బొందె.

వ. ఇట్లు ప్రియవ్రతుం డేకాదశార్బుదపరివత్సరంబులు రాజ్యంబు సేసి యొక్క
నాఁడు మేరునగప్రదక్షిణంబు సేయుసూర్యునకు నపరభాగంబునం బ్రవర్తించు
నంధకారంబు నివర్తింపం బూని భగవదుపాసనాజనితాతిపురుషప్రభావుం డై
సవితృరథసదృశవేగంబు గలిగి తేజోమయం బైనరథంబు నారోహణంబు సేసి
రాత్రుల నెల్ల దివంబు లొనర్తు నని సప్తవారంబులు ద్వితీయతపనుండునుం
బోలె నరదంబు పఱపుటయు నారథనేమిమార్గంబులు సప్తసముద్రంబులును
నామధ్యభూసంధులు సప్తద్వీపంబులు నయ్యె నందు. 18

సీ. వరుస జంబూప్లక్షవరకుశక్రౌంచములు శాకశాల్మలులును పుష్కరము ననఁగ
నలరునాద్వీపంబులందు జంబూద్వీప మొనరంగ లక్షయోజనము లయ్యె

నటంయుత్తరోత్తరాయతసంఖ్యం దా ద్విగుణిత మయి యొండొంటి కతిశయిల్లు
క్షారేక్షురససురాజ్యక్షీరదధ్యుదకంబులు గలుగుసాగరము లేడు
తే. ద్వీపపరిమాణములు గల్గి విస్తరిల్లు, సంధిసంధిని బరిఖలచందమునను
గ్రమము దప్పక యొండొంటిం గలయకుండు, సకలజీవులకెల్లనాశ్చర్యముగను.
వ. అట్టిద్వీపంబులయందుం బరిపాలనంబునకుం బ్రియవ్రతుం డాత్మభవులు నాత్మ
సమానమానశీలురు నైన యాగ్నీధ్రేధ్మజిహ్వాయజ్ఞబాహుహిరణ్యరేతోఘృత
పృష్ఠమేధాతిథివీతిహోత్రుల నొక్కొకని నొక్కొక్కద్వీపంబునకుం బట్టంబు
గట్టి యూర్జస్వతి యనుకన్యకను భార్గవున కిచ్చిన నాభార్గవునకు నూర్జస్వతి
యందు దేవయాని యనుకన్యారత్నంబు జనించె నట్టిబలపరాక్రమవంతుం డైన
ప్రియవ్రతుండు విరక్తుం డై యొక్కనాఁడు నిజగురు వగునారదునిచరణాను
సేవానుపతితరాజ్యాదిప్రపంచసంసర్గంబుఁ దలంచి దుఃఖించి యి ట్లనియె 20
సీ. అక్కట యే నింద్రియములచేఁ గట్టంగఁబడియుండి యందులఁ బాయ లేక
యజ్ఞానవిరచితం బగుసర్వవిషయము లనునంధకూపంబులందు నడఁగి
తరుణుల కే వినోదమృగంబ నై యుండి యవి యెల్ల నే నొల్ల ననుచు రోసి
హరికృపచే నప్పు డబ్బినయాత్మవిద్యను గల్గి తనవెంట నరుగుదెంచు
తే. కొడుకులకునెల్ల రాజ్యము గుదువఁజేచి, తనదుపత్నులదిగనాడిధనమువిడిచి
హరివిహారంబు చిత్తంబునందు నిలిపి, పరఁగ నల్లన నారదపదవి కరిగె. 21
వ. ఇట్లు దనరథమార్గంబులు సప్తద్వీపసాగరంబులుగాఁ జేసి సూర్యునకుఁ బ్రతి
సూర్యుం డై సరిద్గిరివనాదులచేత భూతనిర్వృతికొఱకుఁ బ్రతిద్వీపంబునకు
నవధులు గల్పించి ద్వీపవర్షనిర్ణయంబులం బుట్టించి పాతాళభూస్వర్గాది
సుఖంబులు నరకసమానంబులుగాఁ దలంచి విరక్తిం బొంది నిరంతరభగవద్ధ్యాన
విమలీకృతాశయుం డగుచు హరిభక్తిప్రియుం డయినప్రియవ్రతుచరిత్రంబు
లీశ్వరునకుం దక్క నన్యుల కెఱుంగఁ దరంబు గా దతనిమహిమంబులు నేఁడు
నుం గొనియాడుదు రని శుకుండు మఱియు ని ట్లనియె. 22
క. హరిసేవ నాప్రియవ్రతుఁ, డరయఁగఁ గైవల్యపదవి నందుట యరుదే
ధరఁ జండాలుం డైనను, హరినామస్మరణఁ జెందు నవ్యయపదమున్. 23
వ. అని పలికి శుకుండు మఱియు ని ట్లనియె. 24
మ. జనకుం డిట్లు విరక్తుఁ డైనను దదాజ్ఞం జేసి యాగ్నీధ్రుఁ డే
పున ధర్మప్రతిపాలనుం డగుచు జంబూద్వీపము న్నేలుచుం
దనసత్పుత్రులమాడ్కి నెల్లప్రజలం దాత్పర్యచిత్తంబునన్
ఘనతం బ్రోచె ననేకకాల మిలఁ బ్రఖ్యాతంబుగా భూవరా. 25
వ. ఇ ట్లాగ్నీధ్రుండు రాజ్యంబు సేయుచు నొక్కనాఁడు పుత్రకాముం డై మంద
రాద్రిసమీపంబున నఖిలోపచారంబుల నేకాగ్రచిత్తుం డై యర్చించినం గమల

సంభవుండు సంతసిల్లి తనసమ్ముఖంబున సంగీతంబు సేయుపూర్వచిత్తి యను నప్సరోంగనం బంపుటయు నాయప్సరోంగన సను దెంచి రమణీయవివిధనిబిడ విటపివిటపసమాశ్లిష్టసమీపసువర్ణలతికారూఢస్థలవిహంగమ మిథునోచ్చార్య మాణషడ్జాదిస్వరంబులచే బోధ్యమానసలిలకుక్కుటకారండవబకకలహంసాది విచిత్రకూజితసంకులంబు లయిననిర్మలోదకకమలాకరంబులు గలతదాశ్రమ వనోపవనంబునందు విహరించుచు విలాసవిభ్రమగతివిశేషంబులం జలనంబు నొందుస్వర్ణచరణాభరణస్వనం బన్నరదేవకుమారుం డాలించి యోగసమాధిం జేసి ముకుళితనేత్రుం డై యుండి యల్లన కను విచ్చి చూచి తనసమీపంబున మధుకరాంగనయుంబోలెం బుష్పాఘ్రాణంబు సేయుచు దేవమానవులమనో నయనంబుల కాహ్లాదంబుఁ బుట్టించుచున్నగతి విహారవినయావలోకనసుస్వరావ యవంబుల మన్మథశరపరంపరల నొందించుచు ముఖకమలవిగళితామృతసమాన హాసభాషణామోదమదాంధంబు లయినమధుకరమిథునంబుల వంచించి శీఘ్ర గమనంబునం జలించుకుచకచమేఖలలు గలదేవిం గనుంగొని చిత్తచలనంబు నొంది మన్మథపరవశుం డై జడునిచందంబున నిట్లనియె. 26

క. సతి నీ వెవ్వతె వీప,ర్వతమున కేమేనిఁ గోరి వచ్చినవనదే
వతవో శారదవో రతి, పతి పంచినమాయవో తపస్సారమవో. 27

ఉ. అంగజుఁ డెక్కు డించినశరాసనముల్ ధరియించి యంత నా
యంగజు వేఁట మానవమృగావళిఁ జూచుచు నున్నదానవో
రం గగునీనిజాకృతి తెఱం గెఱుఁగంగ నిజంబు వల్కుమా
యంగన నిన్నుఁ గన్గొనినయంత ననంగుఁడు సందడించెడున్. 28

క. పొలుపగు చున్నవిలాసం,బుల నంగజబాణములను బోలెడినీచం
చలసత్కటాక్షవీక్షణ,ముల నెవ్వని నింతి చిత్తమునఁ గలఁచెదవే. 29

చ. చెదరఁగ వేదముల్ సదువుశిష్యులపైఁ దగఁ బుష్పవృష్టి స
మ్మదమున నంతలోఁ గురియుమాడ్కి ని మన్మథసామగానముల్
సదివెడుశిష్యులో యనఁగ షట్పదపంక్తులు సేరి మ్రోయఁగాఁ
బడపడి మీఁద రాలుఁ గచభారమునందుల జాఱుక్రొవ్విరుల్. 30

క. అందియలు డిండిమంబుల, చందమునం బాదపంకజంబులయందున్
అందంద మ్రోయుచును నా, డెందంబునఁ దగిలి సందడించెడిఁ దరుణీ. 31

క. పాయక కదంబపుష్ప, చ్ఛాయం గలవస్త్రకాంతి సల్లెడుఁ గంటే
యాయెడ నితంబరోచులు, గాయుచు నెడతెగక తటిమి కప్పెడుఁ దన్వీ. 32

క. నిరతము నీతనుమధ్యముఁ, గర మరుదుగ నరసి చూడఁ గానంబడ దీ
కరికుంభంబులఁ బోలెడి, గురుకుచముల నెట్లు నిలుపుకొంటి లతాంగీ. 33

క. పొంకము లగుకుచములపైఁ, గుంకుమపంకంబుఁ బూసికొని వాసనలం

గొంకక వెదచల్లెడునీ, బింకం బగుచన్నుదోయి పెంపో సొంపో. 34
శా. ఏలోకంబుననుండి వచ్చితివి నీ విచ్చోటికిన్ మున్ను నే
నేలోకంబునఁ జెప్పఁ జూప నెఱుఁగ న్నీసుందరాకారము
న్నీలాలిత్యము లీవినోదములు నీ కిట్లొప్పునే కామినీ
భూలోకంబున కెట్లు వచ్చితివి నాపుణ్యం బగణ్యంబుగన్. 35
క. హాసావలోకనంబుల, భాసిల్లెడునీముఖంబు పలుమఱు నిపుడే
యాసలు పుట్టింపఁగ నే, నాస గొనెద నిన్నుఁ జూచి యంబుజనేత్రా. 36
ఆ. కందులేనియిందుకళ మించి నెమ్మోము, కాంతియుక్త మగుచుఁ గానిపించెఁ
గాన విష్ణుకలయుఁ గాఁబోలు నని నామ,నంబునందుఁ దోఁచె నళిననేత్ర. 37
మ. పటుతాటంకరథాంగయుగ్మమునకుం బల్మాఱు భీతిల్లుచు
న్నటనం బందెడుగండుమీనములతో నాసన్నసీలాలకో
త్కటభృంగావళితో ద్విజావళి లసత్కాంతిన్ విడంబించుమా
అటకాసారముఁ బోలె నెమ్మొగము దా రంజిల్లు నత్యున్నతిన్. 38
చ. కరువలిఁ బాయువస్త్రమును గట్ట నెఱుంగవు చూడ్కి దిక్కులం
బరపుచుఁ జంచరీకములభాతిఁ జెలంగెడు కందరంబునం
బొరలెడుముక్తకేశభరముం దుఱుమంగఁ దలంప విప్పు డి
ట్లురుదుగ రత్నకందుకవిహారము సల్పెడుసంభ్రమంబునన్. 39
వ. మఱియు నిట్లనుఁ దపోధను లగువారలతపంబులను నీరూపంబున నపహ్నవించి
నదాన వీచక్కఁదనం బేమితపంబున సంపాదించితివి నాతోడం గూడి తపంబు
సేయుము సంసారంబు వృద్ధిఁ బొందం జేయుము పద్మాసనుండు నాకుం బ్రత్య
క్షం బై నిన్ను నిచ్చినవాఁడు గావున నిన్ను విడువం జాలను నీసఖీజనంబులు
నావాక్యంబులకు ననుకూలింతురు గాక నీవు చనుచోటికి నన్నుం దోడ్కొని
చను మని స్త్రీలకు ననుకూలంబుగాఁ బలుక నేర్చినయాగ్నీధ్రుండు పెక్కుభం
గులం బలికిన నాపూర్వచిత్తియు నతనియనునయవాక్యంబులకు సమ్మతించి వీర
శ్రేష్ఠుం డగునా రాజవర్యునిబుద్ధిరూపశీలౌదార్యవిద్యావయశ్శ్రీలచేఁ బరాధీన
చిత్త యగుచు జంబూద్వీపాధిపతి యగునా రాజశ్రేష్ఠునితోడం గూడి శత
సహస్రసంవత్సరంబులు భూస్వర్గభోగంబు లనుభవించె నంత నాగ్నీధ్రుం డా
పూర్వచిత్తివలన నాభి కింపురుష హరివర్షేలావృత రమ్యక హిరణ్మయ కురు
భద్రాశ్వ కేతుమాల సంజ్ఞలు గలకుమారులఁ బ్రతిసంవత్సరంబు నొక్కొక్క
నిఁగఁ దొమ్మండ్రం గాంచె నంత నాపూర్వచిత్తి యాయర్భకుల గృహంబున
విడిచి యాగ్నీధ్రుం బాసి బ్రహ్మలోకంబునకుం జనిన నాయాగ్నీధ్రపుత్త్రులు
మాతృసామర్థ్యంబునం జేసి స్వభావంబునన శరీరబలయుక్తు లగుచుఁ దండ్రి
చేత ననుజ్ఞాతు లై తమనామంబులఁ బ్రసిద్ధంబు లయినజంబూద్వీపవర్షంబులం

బాలించుచుండి రంత నాగ్నీధ్రుండు నాపూర్వచిత్తివలనం గామోపభోగం
బులం దృప్తిం బొందక పూర్వచిత్తిం దలంచుచు వేదోక్తంబు లగుకర్మం
బులం జేసి తత్సలోకం బగుబ్రహ్మలోకంబునకుం జనియె నిట్లు దండ్రి
పరలోకంబునకుఁ జనిన నాభిప్రముఖు లగునాగ్నీధ్రకుమారులు దొమ్మండ్రును
మేరుదేవియుఁ బ్రతిరూపయు నుగ్రదంష్ట్రయు లతయు రమ్యయు శ్యామయు
నారియు భద్రయు దేవియు నను నామంబులు గలమేరుపుత్త్రిక లగుతొమ్మండ్రు
కన్యకలను వివాహం బై రంత. 40

భగవంతుం డగునారాయణుండు ఋషభావతార మెత్తుట.

ఆ. నరవరేణ్యుఁ డైననాభి సంతానార్థ, మంగనయును దాను యజ్ఞపురుషుఁ
డయినవాసుదేవు నతులభక్తిశ్రద్ధ, లను జెలంగి పూజ లొనరఁ జేసి. 41

వ. మఱియుం బ్రవర్గ్యసంజ్ఞికంబు లగుధర్మంబులు శ్రద్ధావిశుద్ధద్రవ్యదేశకాల
మంత్రర్త్విగ్దక్షిణావిధానయోగంబులం బరమేశ్వరుని మెప్పించిన నెవ్వరికిం
బ్రసన్నుండు గానిపుండరీకాక్షుండు భక్తవత్సలుం డై సురుచిరావయవంబు
లతో యజనశీలం బయినయాతనిహృదయంబునందుఁ బాయనిరూపంబు గలిగి
మనోనయనానందకరావయవంబులుగలతనస్వరూపం బాతనికిఁ జూపందలంచి.

సీ. అంత నావిష్కృతకాంతచతుర్భుజంబులును బీతాంబరంబును వెలుంగ
శ్రీవత్సకౌస్తుభశ్రీరమాచిహ్నంబు లురమందు రమ్యమై యిరవుపడఁగ
శంఖచక్రగదాంబుజాతఖడ్గాదిదివ్యాయుధంబులు సేతులందు మెఱయ
నతులితనవరత్నహాటకాంకితనూత్నఘనకిరీటద్యుతుల్ గడలుకొనఁగఁ
తే. గర్ణకుండలకటిసూత్రకనకరత్న, హారకేయూరవరనూపురాదిభూష
ణముల భూషితుఁ డైనశ్రీనాయకుండు, దంపతులకప్పుడెదురఁ బ్రత్యక్షమయ్యె.
తే. ఇట్లు ప్రత్యక్షమగుపరమేశ్వరునకుఁ, బెన్నిధానంబుఁ గనుఁగొన్న పేదమాడ్కి
హర్షమున ఋత్విగాదికు లవనతాస్యు, లగుచు నభినుతి సేసి రిట్లనుచు నపుడు.
క. పరిపూర్ణుఁడ వై యుండియు, మఱవక మాపూజ లెల్ల మన్నింతువు నీ
చరణారవిందసేవయు, ధరఁ బెద్దలు వినిచినటులు దగఁ జేసెద మా. 45
క. ఏ మిపుడు సేయుసంస్తుతి, నీమహిమ నెఱింగి కాదు నిరతముఁ బెద్దల్
దా మెది యుపదేశించిరొ, యామతమునఁ బ్రస్తుతింతుమయ్య మహాత్మా. 46
వ. మఱియు నీవు సంసారాసక్తమతి గలిగినవారికి వశ్యుండవు గా వీశ్వరుండవును
బ్రకృతిపురుషవ్యతిరిక్తుండవును బరమపురుషుండవును నయిననిన్నుఁ బొందని
ప్రపంచాంతర్గతంబు లయిననామరూపంబులు గలయస్మదాదులచేత నిరూపింప
నశక్యం బగు సర్వజీవులం జెందినదురితసంఘంబుల నిరసించుస్వభావంబు గల
నీయుత్తమగుణంబులయందు నేకదేశంబుగాని సర్వగుణనిరూపణంబు సేయ
శక్యంబు గా నేరదు నీభక్తులు మిక్కిలిభక్తిం జేసి సంస్తుతించుగద్గదాక్షరంబు

లను సలిలశుద్ధపల్లవతులసీదళదూర్వాంకురంబులను సంపాదించినపూజను సంతసిల్లెడిసీకు బహువిధద్రవ్యసంపాదనంబు గలిగి విభవయుక్తంబు లయిన యశ్వమేధాదులును దృప్తికరంబులు గా నేరవు స్వభావంబున సర్వకాలంబు లందును సాక్షాత్కరించి యతిశయంబై వర్తించుచు నశేషపురుషార్థస్వరూపంబు బరమానందరూపంబు నైనవాఁడ వగుటంజేసి యజ్ఞాదులయందుఁ నీకుఁ దృప్తి లేక యున్న నస్మదాదులకోరికల నాపాదించుకొఱకు యజ్ఞాదుల నొనరింతు మని మఱియు ని ట్లనిరి. 47

క. బాలిశుల మగుచు మిక్కిలి, మే లెఱుఁగనిమమ్ము నీదుమించినదయచేఁ బాలించి యిత్తు వెప్పుడుఁ, జాలఁగ నిహపరములందు సకలసుఖములున్. 48

ఆ. ఇపుడు మేము నీకు నిష్టంబు లగుపూజ, లాచరింప కున్న నైన నధిక మయిననీకృపాకటాక్షవీక్షణములఁ, జక్కఁ జూచి తగఁ బ్రసన్నుఁడగుచు. 49

క. వర మీయఁ దలఁచి మమ్ముం, గరుణించితి గాక నిన్నుఁ గనుఁగొనుటకు నై యరసి నుతింపఁగ మాకుం, దర మగునే వరద నీరదశ్యామాంగా. 50

వ. మఱియు నిస్సంగు లై నిశితజ్ఞానంబునంజేసి దోషరహితు లై భగవత్స్వభావులు నాత్మారాములు నగుమునులకు స్తుతియింపఁ దగినగుణంబులు గలవాఁడ వగుచుండియుఁ బ్రసన్నుండవు స్ఖలనక్షుతపతనజృంభణాదిదురవస్థ లందును జ్వరమరణాదిదుర్దశలందును వివశుల మగుమాకుఁ గల్మషనాశకరంబు లయినభవద్దివ్యనామంబులు మావచనగోచరంబు లగుం గాక మఱియు నీరాజర్షి పుత్రకాముం డై నీతోడ సమానుం డయినకుమారునిం గోరి కామంబుల స్వర్గాపవర్గంబుల నీ నోపిననినుం బూజించి ధనకాముం డైనవాఁడు ధనవంతునింజేరి తుషమాత్రం బడిగినచందంబున మోక్షనాథుండ వైననీవలన సంతానంబు గోరుచున్నవాఁడు జయింప రానినీమాయచేత నెవ్వండు మోహంబు నొంది విషయాసక్తుండుగాక యుండు నర్థకాములము మదాంధులము నగుమేము నిన్ను నాహ్వానంబు నేసినయపరాధంబు సర్వాత్మకుండ వగుటంజేసి సామ్యంబుచే మన్నింపం దగుదువు మమ్ము దయఁ జూడు మని ప్రణమిల్లిన సర్వేశ్వరుండు వర్షాధిపతి యగునాభిచేతను ఋత్విక్కులచేతను వంద్యమానుం డై దయాకలితుం డగుచు ని ట్లనియె. 51

క. మునులార వేదవాక్యము, లను బ్రస్తుతి నేసి సర్వలక్షణముల నాకైన యగుపుత్రుని నిమ్మని, వినఁ బలికితి రిపుడు మిగుల వేడుకతోడన్. 52

క. నాకాదిలోకములలో, నాకున్ సరివచ్చునట్టినందను నెటు నాలోకింప లేరు గావున, నాకున్ సరి నేన కా మనమున నెఱుఁగుఁడీ. 53

వ. అదియునుం గాక భూసురోత్తములు నాముఖం బగుటంజేసి విప్రవాక్యంబుం దప్పింప రాదు మీరు నాయీడుకుమారు నడిగితిరి గావున నాభిపత్ని యగు

మేరుదేవియందు నేన పుత్త్రుండనై జనియించెద నని పలికి పరమేశ్వరుం డాగ్నీ ధ్రీయపత్ని యగు మేరుదేవి సూచుచుండ నాయజ్ఞంబున సంతర్ధానంబు నొంది యానాభిమీఁదిదయంజేసి దిగంబరులును దపస్వులును జ్ఞానులును నూర్ధ్వరేతస్కులును నగునైష్ఠికులకు యోగధర్మంబుల నెఱింగింపం దలంచి పుండరీకాక్షుండు నాభిపత్ని యగుమేరుదేవిగర్భాగారంబుఁ బ్రవేశించె నంత 54

ఆ. మేరుదేవియందు మేరుధీరుం డగు, హరి సమస్తలక్షణాన్వితుండు
శమదమాదిగుణవిశారదుం డుదయించె, సకలజనుల కపుడు సంతసముగ. 55

ఆ. ధవళకాంతియుక్తిఁ దనరుదేహంబును, మహితబలపరాక్రమంబు వీర్య
మును దలంచి చూచి జనకుండు పేరిడె,సుతుని ఋషభుఁడనుచు సొంపుతోడ.

క. ధరణీసురులును మంత్రులుఁ, బరివారము హితులుఁ బ్రజలు బాంధవులును సు
స్థిరమతి నాబాలకునిం, గర మనురాగమున రాజుఁ గాఁ జూచి రిలన్. 57

క. పురుహూతుఁ డతనిమహిమలు, పరగున విని చిత్తమునకు సహ్యము గామిం
బరికించి ఋషభుఁ డేలెడి, ధరణి ననావృష్టి మిగుల దట్టము సేసెన్. 58

ఆ. అది యెఱింగి ఋషభుఁ డంతట యోగమా,యాబలంబుకతన నఖిలరాజ్య
మందుఁ గురియఁజేసె నత్యంతసంపూర్ణ, వృష్టి దినదినంబు వృద్ధిఁ బొంద. 59

వ. ఇట్లు ఋషభుండు పురందరుండు సేయుదౌష్ట్యంబునకు నవ్వి యజనాభం బను తనమండలంబు సుభిక్షంబుగాఁ జేసి నాభియుం దనకోరినచందంబునం బుత్త్రుండు జనియించి వర్ధిల్లుటకు సంతసిల్లి తనచేత నంగీకరింపంబడునరలోకధర్మంబు గలపుండరీకాక్షునిమాయావిలసితంబునం జేసి బాలక నాతండ్రి యని మోహంబున నుపలాలించుచుఁ బ్రజానురాగంబున సర్వసమ్మతుం డయినపుత్త్రుని సమయసేతురక్షణంబునకుఁ బూజ్యం బయినరాజ్యంబునం దభిషిక్తుం జేసి భూసురులకుఁ బ్రధానవర్గంబునకు నప్పగించి మేరుదేవిం గూడి నరనారాయణస్థానం బయినబదరికాశ్రమంబునకుం జని యచ్చట మహాయోగసమాధిచే నరనారాయణాఖ్యుండుఁ బురుషోత్తముండు నగువాసుదేవు నారాధించి క్షీణదేహుం డై యానాభి హరితాదాత్మ్యంబు నొందె నంత 60

చ. సరసత నేనృపాలకునిజన్మమునందును భూసురోత్తముల్
సరసిజనాభునిం దగఁ బ్రసన్నతఁ బెట్టిన నంత మెచ్చి యీ
శ్వరుఁడు దనంత గర్భమున వచ్చి తనూభవుఁ డై జనించె నా
నరపతి నాభికిన్ సరి యనం దగునే నరనాథ యన్యులన్. 61

వ. అంత. 62

సీ. భూవరుఁ డగుఋషభుఁడు దనరాజ్యంబుఁ గర్మభూమిఁగ నాత్మఁ గాంచి జనుల కందఱకును బ్రియం బగునట్లు కర్మతంత్రం బెల్లఁ దెలుపంగఁ దలఁచి కర్మములు సేయుటకు గురువులయొద్ద వేదంబు సదివి వారలయనుజ్ఞను వహించి

శతమన్యుఁ డిచ్చినసతిజయంతీకన్యఁ బరిణయం బై యట్టిపడఁతివలన
తే. భరతుఁ డాదిగ సుతుల నూర్వురను గాంచె, నట్టిభరతునిపేరను నవనితలము
పురవరాశ్రమగిరితరుపూర్ణ మగుచు, నమరి భారతవర్షనామమున మించె. 63

వ. ఆమహాభారతవర్షంబునందుఁ దమతమపేరం బరఁగుభూములకుం గుశావర్తే లావర్త బ్రహ్మావర్తార్యావర్త మలయకేతు భద్రసేనేంద్రస్పృ గ్విదర్భ కీకటు లనుతొమ్మండ్రు కుమారులను దక్కం గలతొంబండ్రు పుత్త్రులకుఁ బ్రధానులం జేసె నంతం గవి హర్యంతరిక్ష ప్రబుద్ధ పిప్పలాయ నావిర్హోత్ర ద్రమీఢ చమస కరభాజను లనువారు దొమ్మండ్రును భాగవతధర్మప్రకాశకు లైరి భగవన్మహిమోపబృంహితంబు లగువారలచరిత్రంబులు ముంద రెఱింగించెదఁ దక్కినయెనుబదియిద్దఱుకుమారులు పితృదేశకరులు నతివినీతులు మహాశ్రోత్రియులు యజ్ఞశీలురుఁ గర్మనిష్ఠులు నయినబ్రాహ్మణోత్తము లైరి ఋషభుండు స్వతంత్రుం డై సంసారధర్మంబులం బొరయక కేవలానందానుభవుం డయినయీశ్వరుం డైయుండియుఁ బ్రాకృతుండునుంబోలెఁ గాలానుగతంబు లగుధర్మంబుల నాచరించుచు ధర్మప్రవర్తకులకు సముండును నుపశాంతుండును మైత్రుండును గారుణికుండును నై ధర్మార్థయశఃప్రజానందామృతావరోధంబుచే గృహస్థాశ్రమంబులం బ్రజల నియమించుచుఁ గొంతకాలంబు నీతిమార్గంబుదప్పక ప్రజాపాలనంబు సేయుచు వేదరహస్యంబు లగుసకలధర్మంబులును స్వవిదితంబు లైనను బ్రాహ్మణోపదేశపూర్వకంబుగా ద్రవ్యదేశకాలవయశ్శ్రద్ధర్త్విగ్వివిధోద్దేశోపచితంబులుగ నొక్కొక్కక్రతువును శతవారంబు యథావిధిగఁ జేసి సుఖం బుండె నంత.

క. జననర ఋషభునిరాజ్యంబున నైహికఫలముఁ గోరుపురుషుని నొకనిం
గనుఁగొనఁ నెఱుంగ మెన్నఁడు, నిజతేజం డతనిమహిమ లేమని చెప్పన్. 65

ఋషభుండు పుత్త్రులకు నీతి యుపదేశించుట.

సీ. ఆఋషభుఁడు రాజ్యంబు సేయుచునుండి యంతట నొక్కనాఁ డాత్మ యందుఁ
దలపోసి భూలోకఫల మపేక్షింపక మోహంబు దిగనాడి పుత్త్రులకును
దనరాజ్య మెల్ల నప్పనచేసి వెనువెంటఁ గొడుకులు మంత్రులుఁ గొలిచి రాఁగ
నల్లన యరిగి బ్రహ్మావర్తదేశంబునందుల నపుడు మహాత్ము లయిన
తే. యట్టిమునిజనసమ్ముఖంబందుఁ జేరి, దనదుపుత్త్రుల నందఱ దాయఁ బిలిచి
పరమపుణ్యుండు ఋషభుండు ప్రణయ మొప్ప, హర్ష మందుచు నప్పుడి ట్లనుచుఁ బలికె.
ఆ. తనయులార వినుఁడు ధరలోనఁ బుట్టిన, పురుషులకును శునకములకు లేని
కష్టములను దెచ్చుఁ గాన కామంబుల, వలన బుద్ధి సేయ వలదు మీరు. 67
చ. నరులకు నేతపంబున ననంతసుఖంబులు గల్గుచుండు శ్రీ
కరమతి నాతపంబుఁ దగఁ గైకొని చేసిన బ్రహ్మసౌఖ్యముం
దిరముగఁ గల్గు వృద్ధులను దీనులఁ బ్రోవుఁడు దుష్టవర్తనా

జరగుచు నుండు కాముకులసంగతిఁ బోకుఁడు మీఁద మేలగున్. 68

వ. మఱియు సంగనాసక్తు లగు కాముకులసంగంబు నిరయరూపం బయినసంసారం బగు మహాత్మసంగంబు మోక్షద్వారం బగు నట్టిమహాత్ము లెవ్వ రనిన శత్రుమిత్రవివేకంబు లేక సమచిత్తులును శాంతులును క్రోధరహితులును సకలభూతదయాపరులును సాధువులును నగువారలు మహాత్ము లనందగుదు రట్టిమహాత్ములు నాయందలిస్నేహంబె ప్రయోజనంబుగాఁ గలిగి యుండుటం జేసి విషయవార్తాప్రవృత్తు లగుకుజనులందుఁ దమదేహగృహమిత్రదారాత్మజాదులందుఁ బ్రీతి లేక యుండుదురు విషయాసక్తుఁ డయినవాఁడు వ్యర్థకర్మంబులం జేయు నట్టి దుష్కృతకర్మంబులం జేయువాఁ డెప్పుడును బాపకర్ముం డగుచుం గ్లేశదం బగు దేహంబు నొందు చుండుఁ గావునఁ బాపమూలంబు లయిన కామంబులు గోరకుఁ డీజ్ఞానం బెంతకాలంబు లేక యుండు నంతకాలంబు నాత్మతత్త్వం బెఱుంగంబడ దాతత్త్వం బెఱుంగ కుండుటం జేసి దేహికి దుఃఖం బధికం బై యుండు లింగదేహం బెంతదడ వుండు నంతదడవును మనంబు కర్మవశం బై జ్ఞానవంతంబు గాక యవిద్యం బాయ కుండు శరీరంబు గర్మమూలం బగుటవలనఁ గర్మంబులు సేయఁ జనదు వాసుదేవుం డగునాయందుఁ బ్రీతి యెంతదడవు లేక యుండు నంతదడవును దేహధర్మంబులు బాధించు విద్వాంసుం డైనను దేహేంద్రియాదులయందుఁ బ్రీతిసేసిన మిథునీభావసుఖప్రధానం బగుగృహస్థాశ్రమంబు నంగీకరించి స్వరూపస్మృతిశూన్యుం డై మూఢుం డగుచు నుండు సంసారతాపంబులఁ బొందుఁ బురుషుండు స్త్రీతోడంగూడి యేకీభావంబు నొందుట దనకు హృదయగ్రంథి యై యుండు నందు జనునకు గృహక్షేత్రసుతాప్తవిత్తంబు లందు నేను నాయది యనియెడిమోహంబు గలుగు నట్టిస్త్రీపురుషమిథునీభావంబుచే సంతానంబు గలుగు నాసంతానకారణంబున గృహక్షేత్రవిత్తాదులు సంపాదింపంబడు నందు మోహం బధికం బగుటం జేసి మోక్షమార్గంబు దవ్వగు నిట్లు సంసారంబునం దుండియు మనంబున నెప్పుడు ముక్తిచింతం జేయు నప్పుడు సంసారంబునుం బాయు మోక్షోపాయంబులు పరమగురుండ నైననాయందుల భక్తిసేయుటయు విగతతృష్ణయు ద్వంద్వతితిక్షయు సర్వలోకంబులందుల జంతువ్యసనావగతియు నీశ్వరవిషయజ్ఞానాపేక్షయుఁ దపంబును విగతేచ్ఛయు మత్కృతకర్మంబులు మత్కథలు వినుటయు నన్నె దైవంబు గా నెఱుంగుటయు నన్మద్గుణకీర్తనంబులును నిర్వైరత్వసామ్యోపశమంబులును దేహగేహంబులందు నాత్మబుద్ధిజిహాసయు నధ్యాత్మయోగంబును నేకాంతసేవయుఁ బ్రాణేంద్రియాత్మలగెలుచుటయుఁ గర్తవ్యాపరిత్యాగంబును సచ్ఛ్రద్ధయు బ్రహ్మచర్యంబును గర్తవ్యకృత్యంబులందులనప్రమత్తుండగుటయు వాఙ్నియమనంబును సర్వంబు నన్నె కాఁ దలంచుటయు జ్ఞానంబును విజ్ఞానవిజృంభితం బైన

యోగంబును ధృత్యుద్యమంబును సాత్త్వికంబును నాదిగాఁ గల తెఱంగులచేత
లింగదేహంబు జయించి దేహి కుశలుం డగుచు నుండ వలయు. 69

ఆ. అరయఁ గర్మరూప మగునవిద్యాజన్య, మైనహృదయబంధనాదిలతల
నప్రమత్తయోగ మనుమహాచ్ఛురిక చేఁ, ద్రెంపవలయు నంతఁ దెంపుతోడ.

ఆ. ఒనర నిట్లు యోగయుక్తుండు గురుఁ డైన, భూపుఁ డైన శిష్యపుత్త్రవరుల
యోగయుతులఁ జేయ నొప్పుగా వలయును, గర్మపరులఁ జేయఁ గాదు కాదు.

సీ. జను లెల్ల నర్థవాంఛలఁ జేసి యత్యంతమూఢు లై యైహికంబును మనంబు
లందును గోరుదు రల్పసౌఖ్యములకు నన్యోన్యవైరంబు లంది దుఃఖ [నెంత
ములఁ బొందుదురు గాన మునుకొనిగురుఁ డైనవాఁడు మాయామోహవశుఁడు
జడుఁడు నై నట్టియాజంతువునందును దయ గల్గి మిక్కిలి ధర్మబుద్ధిఁ

ఆ. గన్నులున్నవాఁడు గాననివానికిఁ, దెరువుఁ జూపినట్లు దెలియఁ బలికి
యతులమగుచు దివ్య మైనయామోక్షమార్గంబుఁ జూపవలయు రమణతోడ.

వ. మఱియుఁ బితృగురుజననీబంధుపతిదైవతంబులలో నెవ్వరైనను సంసారరూప
మృత్యురహితం బైనమోక్షమార్గంబుఁ జూప కుండి రేని వా రెవ్వరును హితు
లు గానేరరు నాదుశరీరంబు దుర్విభావ్యంబు నాదుమనంబు సత్త్వయుక్తం
బును ధర్మసమేతంబును బాపరహితంబు నగుటం జేసి పెద్దలు నన్ను ఋషభుం
డండ్రు గావున శుద్ధసత్త్వమయం బైననాశరీరంబునం బుట్టిన కుమారు లైనమీర
లందఱును సోదరుండును మహాత్ముండును నగ్రజుండును నైనభరతు నన్నె కాఁ
జూచి యక్లిష్టబుద్ధిచే భజింపుం డదియ నాకు శుశ్రూషణంబు ప్రజాపాలనంబు
సేయుట మీకును బరమధర్మం బని మఱియు నిట్లనియె. 73

సీ. భూతజాలములందు భూజముల్ వర్యముల్ భూరుహములకంటె భోగికులము
భోగిసంతతికన్న బోధనిష్ఠులు బోధమాన్యులకన్నను మనుజవరులు
వీరికన్నను సిద్ధవిబుధగంధర్వులు వారికన్నను సురల్ వారికన్న
నింద్రాదిదేవత లిందఱికన్నను దక్షాదిసన్మునుల్ దలఁప నెక్కు

తే. డంతకన్నను భర్గుఁ డాయభవుకన్నఁ, గమలభవుఁ డెక్కు డాతనికంటె విష్ణుఁ
డధికుఁ డాతఁడు విప్రుల నాదరించుఁ, గాన విప్రుండు దైవంబు మానవునకు.

క. భూసురులకు సరి దైవం, బీసచరాచరమునందు నెఱుఁగను నాకున్
భూసురులు గుడుచునప్పటి, యాసంతోషంబు దోఁప దగ్నులయందున్. 75

సీ. మంగళం బైనబ్రహ్మస్వరూపంబును వేదరూపంబు ననాదిరూప
మగుచున్ననాదుదేహము బ్రాహ్మణోత్తముల్ ధరియింతు రెప్పుడుఁ దత్త్వబుద్ధి
శమదమానుగ్రహ సత్యతపస్తితిక్షలు గల్గువిప్రుండు సద్గురుండు
గాన మిక్కిలి భక్తి గల్గి యకించను లైనభూసురుల దేహములవలన

తే. నందుచుండును నాదుదేహంబు గాఁగ, నెఱిఁగి వరులగువిప్రులనెల్ల భక్తిఁ

బూజసేయుటయేనన్నుఁబూజసేయుటనుచువినిపించిమఱియునిట్లనుచుండెఁబలికె

క. ఈతెఱఁగు దెలిసి భూసుర, జాతిం బూజించునట్టిజనుఁడును మాయా
తీతుం డై నిక్కంబుగ, భూతలమున మోక్షమార్గమును బొడగాంచున్. 77

వ. ఇట్లు సదాచారు లగుకుమారులకు లోకానుశాసనార్థం బాచారంబు లుపదేశించి మహాత్ముండును బరమసుహృత్తును నగుభగవంతుండు ఋషభాపదేశంబునం గర్మత్యాగంబు సేసి యుపశమశీలు రగుమునులకు భక్తిజ్ఞానవైరాగ్యలక్షణంబులు గలపారమహంస్యధర్మం బుపదేశింపఁ గలవాఁ డగుచుఁ బుత్త్రశతంబునం దగ్రజుండును బరమభాగవతుండును భగవజ్జనపరాయణుండును నగుభరతుని ధరణీపాలనంబునకుఁ బట్టంబు గట్టి తాను గృహామందె దేహమాత్త్రావలంబనంబు సేసి దిగంబరుం డై యున్మత్తాకారుం డగుచుం బ్రకీర్ణకేశుం డై యగ్నుల నాత్మారోపణంబు సేసి బ్రహ్మావర్తదేశంబును బాసి జడాంధబధిరమూకపిశాచోన్మాదులుం బోలె నవధూతవేషంబు నొంది జనులకు మాఱుపలుకక మౌనవ్రతంబునం బురగ్రామాకర జనపదారామ శిబిర వ్రజఘోషసార్థ గిరి వనాశ్రమాదులయందు వెంటఁ జనుదెంచుదుర్జన తర్జన తాడ నావమాన మేహననిష్ఠీవన పాషాణశకృద్రజఃప్రక్షేపణ పూతివాతదురుక్తులం బరిభూతుం డయ్యును గణనం బెట్టక వనమదేభంబు మక్షికాదికృతోపద్రవంబునుం బోలెఁ గైకొనక దేహాభిమానంబునం జిత్తచలనంబు నొందక యేకాకియై చరియించుచుండ నతిసుకుమారంబు లగుకరచరణోరస్స్థలంబులు విపులంబు లగుబాహ్వంసకంఠవదనాద్యవయవవిన్యాసంబులుం గలిగి ప్రకృతిసుందరం బగుచు స్వతస్స్నిగ్ధదరహాసరుచిరముఖారవిందం బై నవనళినదళంబులం బోలి శిశిరకనీనికలం జెలువొంది యరుణాయతంబు లగునయనంబులచే నొప్పి యన్యూనాధికంబు లగుకపోలకర్ణకంఠనాసాగండంబులచేఁ దేజరిల్లుచు నిగూఢస్మితవదన విభ్రమంబులం బ్రకాశించుతనదివ్యమంగళవిగ్రహంబుచేఁ బురసుందరులమనంబుల కత్యంతమోహంబు గలుగఁ జేయుచు. 78

ఆ. ధూళిచేత మిగుల ధూసరితంబు నై, జడలు గట్టి కడుఁ బిశంగవర్ణ
ము నగు కేశపాశమును వెలిఁగించుచు, నితరు లెవరుఁ దన్ను నెఱుఁగకుండ.

క. అవధూతవేషమున ని, ట్లవనిఁ మలినంబు లైనయవయవములతోఁ
దవిలి చరించుచు నుండును, భువి భూతాక్రాంతుఁ డయినపురుషునిమాడ్కిన్.

ఆ. జనుల కిట్లు యోగసంచార మెల్ల వి, రుద్ధ మనుచు నాత్మబుద్ధిఁ జూచి
యజగరంబుమాడ్కి నవనిపై నుండె బీ, భత్సకర్మమునకుఁ బాలుపడుచు. 81

వ. ఇట్లు బీభత్సరూపంబున వసుంధరం బడియుండి యన్నంబు భుజించుచు నీరు ద్రావుచు మూత్త్రపురీషంబులు విడుచుచు నవి శరీరంబుననంటం బొరలుచుండు మఱియుఁ దత్పురీషసౌగంధ్యయుక్తంబగువాయువు దశదిశలఁ దశయోజన

పర్యంతంబుఁ బరిమళింపం జేయుచుండ గోమృగకాకచర్యలం జరియించుచు
భగవదంశం బైనఋషభుండు మహానందంబు ననుభవించుచుఁ దనయందు
సర్వభూతాంతర్యామి యగువాసుదేవునిం బ్రత్యక్షంబుగాఁ గనుంగొనుచు
సిద్ధిం బొందిన వైహాయస మనోజవ పరకాయప్రవేశాంతర్ధాన దూరగ్రహణ
శ్రవణాదియోగసిద్ధులు దమంత వచ్చినం గైకొనక యుండె నని పలికిన శుక
యోగీంద్రునకుం బరీక్షిన్నరేంద్రుం డిట్లనియె. 82

క. మునివర యోగజ్ఞానం,బునఁ జెఱుపంబడ్డకర్మములు గలపెద్దల్
గనియుండెడి యైశ్వర్యం,బును ఋషభుండెఱిఁగి యేల పొందక యుండెన్. 83

వ. అనిన శుకుం డిట్లనియె. 84

మ. ధరణీవల్లభ నీదువాక్యములు తథ్యం బింతయుం దప్ప దె
ట్లరయన్ వన్యమృగంబు పట్టువడి తా నావేళ నాలుబ్ధకున్
ధర వంచించినమాడ్కి నింద్రియములన్ దండించి చిత్తంబు ని
ర్భరకామాదుల కాస యిచ్చుఁ గడుసంరంభంబుతోఁ గ్రమ్మఱన్. 85

క. చిరకాలతపము నైనను, హరియింపఁగ నోపుఁ జిత్త మని పెద్దలు న
మ్మరు జారులకున్ జారిణి, కరణిని నడరించు మనసు కామాదులకున్. 86

క. కామక్రోధాదికముల్, భూమీశ్వర కర్మబంధములు మఱియును జే
తోమూలము లగుటను దా, రీమహిలో మనసు నమ్మ రెప్పుడుఁ బెద్దల్. 87

సీ. అదిగాన యెన్నఁడు నైశ్వర్యములను జేపట్టఁ జూడఁడు లోకభవ్యులైన
వారలచే నభివందనంబులు వొంది వెలయంగ నవధూతవేషభాష
ణంబుల నెఱిఁగికొనఁగ రానిభగవత్స్వరూపంబు గలిగి యారూపమందుఁ
బరమయోగధ్యానపరులకు నెల్ల దేహత్యాగసమయంబు నంతలోనఁ

తే. జూపుచుండియు దేహంబుఁ బాపనిచ్ఛ,గించె నచ్చట దివ్యయోగీంద్రుఁ డాద్యుఁ
డతులదివ్యప్రకాశకుఁ డమరగురుఁడు, పరమపురుషుండు ఋషభుండు పార్థివేంద్ర.

వ. అంత విముక్తలింగుండును భగవంతుండును నగుఋషభుండు మనంబున దేహాభి
మానంబు విసర్జించి కులాలచక్రంబు గులాలునిచేత భ్రమియింపంబడి విసృష్టం
బయ్యు భ్రమించుగతిం బ్రాచీనసంస్కారవిశేషం బగునభిమానాభాసం
బున దేహచలనాదికంబుల నొప్పియుండియు యోగమాయావాసనచే యుక్తుం
డయ్యె మఱియు నాఋషభుం డొక్కదినంబునం గొంకణవంకపటకుటకంబులను
దక్షిణకర్ణాటకదేశంబులకు యదృచ్ఛం జని కుటకాచలోపవనంబున నిజాస్య
కృతశిలాకబళుం డగుచు నున్మత్తునిచందంబున వికీర్ణకేశుండు దిగంబరుండు నై
సంచరింప వాయువేగవిధూతరేణుసంఘర్షణసంజాతం బగునుగ్రదావానలంబు
తద్వనంబు దహింప నందు దగ్ధుం డయ్యె నంత నతనికృత్యంబులు తద్దేశవాసు
లగుజనంబులు సెప్ప నర్హన్నామకుం డగుతద్రాష్ట్రాధిపతి విని నిజధర్మంబులం

బరిత్యజించి స్వదేశస్థులతోడం గూడి దా నాయాచారంబుల నంగీకరించి యధర్మబహుళం బగుకలియుగంబున భవితవ్యతచే విమోహితుం డై మనుజుల నసమంజసం బగుపాషండమతాభినివేశులం జేసె మఱియును గలియుగంబునందు మనుజాధములు దేవమాయామోహితు లై శాస్త్రోక్తశౌచాచారంబులు విడిచి నిజేచ్ఛం జేసి దేవతాహేళనంబులు సేయుచు నస్నానానాచమనాశౌచకేశోల్లుంఛనాదికాపవిత్రవ్రతంబులం జేయుచు నధర్మబహుళం బగుకలియుగంబునం జెఱుపంబడ్డబుద్ధిధర్మంబులు గలిగి వేదబ్రాహ్మణయజ్ఞపురుషుల దూషించుచు లోకంబులం దమతమమతంబులకుం దామె సంతసిల్లుచు నవేదమూలం బగుస్వేచ్ఛం జేసి ప్రవర్తించి యంధపరంపరచే విశ్వాసంబు సేసి తమంతన యంధతమసంబునం బడుచు నుండుదు రీఋషభునియవతారంబు రజోవ్యాప్తు లగుపురుషులకు మోక్షమార్గంబు నుపదేశించుటకు నయ్యె నదియునుం గాక సప్తసముద్రపరివృతంబు లగునీభూద్వీపవర్షంబులందలిజనంబులు దివ్యావతారప్రతిపాదకంబు శుద్ధంబు నగునెవ్వనికృత్యంబులు గీర్తింతురు మఱియు నెవ్వని యంశంబున నతికీర్తిమంతుం డగుప్రియవ్రతుండు గలిగె నెందు జగదాద్యుం డగుపురాణపురుషుం డవతారంబు నొంది కర్మహేతుకంబు గాని మోక్షధర్మంబుం దెలిపె నెండియు నెవ్వండు యోగమాయాసిద్ధుల నసద్భూతంబు లగుటం జేసి నిరసించె నట్టిఋషభునితోడం దత్సిద్ధికృతప్రయత్ను లగునితరయోగీశ్వరులు మనోరథంబున నైన నెట్లు సరి యగుదు రిట్లు సకలవేదలోకదేవబ్రాహ్మణులకు గోవులకుం బరమగురుండు భగవంతుండు నగుఋషభునిచరిత్రంబు వినినవారలదుశ్చరితంబులు దొలంగు మంగళంబులు సిద్ధించు మిక్కిలి శ్రద్ధతో నెవ్వండు విను వినిపించు వానికి హరిభక్తి దృఢంబగు నట్టి హరిభక్తితాత్పర్యంబునం బెద్దలు భాగవతు లగుటం జేసి సంప్రాప్తసర్వపురుషార్థు లగుచు వివిధవృజినహేతుకం బగుసంసారతాపంబును బాసి యవిరతంబుఁ దద్భక్తియోగామృతస్నానంబు సేసి పరమపురుషార్థం బయినమోక్షంబును జెందుదు రని సప్తద్వీపంబులవారు నేఁడునుం గొనియాడు చుండుదురు.

ఆ. యాదవులకు మీకు నత్యంతకులగురు, వైనకృష్ణుఁ డెచట నైనఁ గలఁడు
కొలుచువారి కెల్ల సులభుఁ డై మోక్షంబు, నిచ్చుఁ జింతసేయ నేల నీకు. 90

సీ. నిత్యానుభూత మానిజరూపలాభనివృత్త మై తగుమహాతృష్ణ గలిగి
యతులితవిపులమాయారచితం బైనలాభంబునకుఁ దగులంబు లేని
మతి గల్గి లోకుల నతివేడ్కఁ గరుణించి యభయదానం బిచ్చి యందఱకిల
నవ్యయం బై దివ్య మై మహానంద మై యత్యంతసేవ్య మై యతుల మైన
తే. తనదులోకంబు సూపంగఁ దగినయట్టి
మోక్షమార్గంబు నెఱిఁగించి ముక్తదేహుఁ

డగుచుఁ దాదాత్మ్య మొందెఁ బ్రత్యక్షవిష్ణు
వైనఋషభుండు జనులకు నద్భుతముగ. 91

భరతోపాఖ్యానము.

మ. భరతుం డంత ధరాతలంబుఁ గడఁకం బాలించుచున్ ధారుణీ
శ్వరచంద్రుం డగువిశ్వరూపునకు ముం సంజాత యై యుండి ని
ర్భరకాంతిన్ విలసిల్లుపంచజని పేరం గల్గుకాంతామణిం
గర మర్థిన్ ధరఁ బెండ్లియాడె శుభలగ్నంబందు భూవల్లభా. 92

వ. అట్లు వివాహితుం డై యాపంచజనివలన నహంకారంబునం బంచతన్మాత్రలు జనించినతెఱంగున సుమతి రాష్ట్రభృత్సుదర్శ నాచరణ ధూమ్రకేతువు లను నేవురుపుత్రులం బుట్టించె నట ము న్నజనాభం బను పేరం బరఁగువర్షంబు భరతుండు పాలించుకతంబున భారతవర్షంబు నాఁ బరఁగె నంత. 93

క. భరతుఁడు నిజపిత యేలిన, కరణిని గర్మములు నెల్లఁ గైకొని ప్రజలన్
హరికృప నొందుచు నేలెను, ధరణీసురవరులు వొగడ ధరణీనాథా. 94

సీ. భగవంతుఁ డగుజగద్భరితు నల్పంబులు నధికంబు లైన పెక్కధ్వరముల
దర్శపూర్ణిమల చేఁ దగను జాతుర్మాస్యముల నగ్నిహోత్రమువలనఁ గడఁకఁ
బశుసోమములచేతఁ బలుమాఱుఁ బూజించి వేదోక్త మైనయావిమలకర్మ
ములఁగల్గుధర్మంబుఁబురుషోత్తమార్పణంబుగఁ జేయుచును మఖంబులనుమంత్ర

తే. ములను బలికెడునాదైవములను శ్రీశు
నవయవంబులు గాఁగ భూధవుఁడు ప్రేమ
ననుదినంబును బాయక ఘనత దలఁచి
యఖిలరాజ్యానుసంధానుఁ డగుచు నుండె. 95

క. ఈరీతిఁ గర్మసిద్ధుల, నారయ నత్యంతశుద్ధ మగుచిత్తముతో
నారాచపట్టి భరతుఁడు, ధారుణిఁ బాలించె నధికధర్మాన్వితుఁ డై. 96

వ. మఱియు నాభరతుండు శ్రీవత్సకౌస్తుభవనమాలాలంకృతుండును సుదర్శనాద్యాయుధోపలక్షితుండును నిజభక్తజనహృదయారవిందనివాసుండును బరమపురుషుండును నైన వాసుదేవునియందు నధికభక్తి ననుదినంబును జేయుచు నేఁబదిలక్షలవేలేండ్లు రాజ్యంబు సేసి పితృపితామహాద్యాయాతం బగునాధనంబును యథార్హంబుగఁ బుత్రులకుఁ బంచి యిచ్చి బహువిధసంపదలు గల గృహంబును బాసి పులహాశ్రమంబున కరిగె నంత. 97

సీ. ఏయాశ్రమంబున నిందిరాధీశ్వరుఁ డచ్చటివారల నాదరించి
ప్రత్యక్షమున నుండుఁ బాయక యెప్పుడు నట్టిరమ్యం బైనయాశ్రమమున
నిలచి సాలగ్రామములు గలగండకీనది యెందు నెంతయుఁ గదిసి యుండు
నచ్చోట నేకాకి యగుచును భరతుండు బహువిధనవపుష్పపల్లవముల

తే. నతులతులసీదళంబుల నంబువులను, గందమూలాదిఫలములఁ గంజములను
ఘనత నరిచి నిచ్చలుఁ దనివి లేక, సేవసేయుచునుండె నాశ్రీపు హరిని 98

వ. దానంజేసి విగతవిషయాభిలాషుండై శమదమాదిగుణంబులు గలిగి యథేచ్ఛం
జేసియొసఁగక పరమపురుషుని పరిచర్యాభక్తిభరంబున శిథిలీకృతహృదయగ్రంథి
గలిగి సంతోషాతిశయంబునం బులకితాంగుండు నానందబాష్పనిరుద్ధావలోక
నయనుఁడు నగుచు నిజస్వామి యైనహరిచరణారవిందానుధ్యానపరిచితభక్తి
యోగంబునం బరమానంద గంభీరహృదయం బనునమృతహ్రదంబున నిమగ్నుం
డగుచుఁ దా నపుడు పూజించుపూజ నెఱుంగక యిట్లు భగవద్వ్రతంబు ధరి
యించి యేణాజినవాసస్త్రిషవణస్నానంబుల నార్ద్రకుటిలకపిశవర్ణజటాకలాపం
బులు గలిగి మార్తాండాంతర్గతుం డయినపరమేశ్వరుని హిరణ్మయపురుషునిం
గాఁ దలంచుచు నిట్లనియె. 99

సీ. కర్మఫలంబులఁ గడఁక నిచ్చుచు మనోవ్యాపారమున నిట్టియఖిలలోక
ములఁ జేసి యాలోకములకు నంతర్యామియగుచుఁ బ్రవేశించి యంతమీఁద
నానందరూప మైనట్టి బ్రహ్మముఁ గోరుచున్న జీవునిఁ దనలోని యోగ
శక్తిచేఁ దగ ననిశంబుఁ బాలనసేయుచుండి యంతటను మార్తండమధ్య

ఆ. వర్తి యగుచు నిట్లు వఱలుచు జగముల, యందు నుండి ప్రకృతిఁ బొందకంత
నతులదివ్యమూర్తి యైనయానందరూపమును శరణ మొందె భరతవిభుఁడు. 100

వ. అంత నాభరతుం డొక్కనాఁ డామహానదిం గృతాభిషేకుండయి ముహూర్త
త్రయం బంతర్జలంబులందుఁ బ్రణవోచ్చారణంబు సేయుచుండుసమయంబున
నిర్భరగర్భిణియగునొక్కహరిణి జలార్థిని యై యొంటి జలాశయసమీపంబునకు
వచ్చి జలపానంబు సేయునెడ నాసమీపంబున మృగపతి గర్జించి లోకభయం
కరంబుగ నాదంబుసేయ నాహరిణి స్వభావంబున భీతయగుటం జేసి బెగ్గడిలి హరి
విలోకనవ్యాకులచిత్తయై దిగ్గన నదరి గగనంబునకు నెగిరి యపగతతృష యగుచు
నది నుల్లంఘించునెడ నధికభయంబునం జేసి యాగర్భంబు యోనిద్వారంబున
గళితం బై జలంబులం బడియె నాహరిణి యుల్లంఘనాదిభయంబునం జేసి తత్తీరం
బున నుండు గిరిదరిం బడి శరీరంబుఁ బాసె నంత నాహరిణపోతంబు జలంబులం
దేలుచున్న భరతుండు గను విచ్చి చూచి కరుణార్ద్రచిత్తుం డై మృతజనని
యగు నాహరిణపోతంబును దనయాశ్రమంబునకుం గొంపోయి మిక్కిలిప్రీతి
నేసి యుపలాలనంబు సేయుచుండఁ బోషణపాలనప్రీణనలాలనానుధ్యానంబుల
భరతునకు నాత్మనియమంబు లైనయష్టాంగయోగంబులును బరమపురుష
పూజాపరిచర్యాదులు నొక్కొక్కటిగఁ గ్రమక్రమంబునం గొన్నిదినంబులకు
సమస్తంబును నుత్పన్నం బయ్యె నంత. 101

క. ఘనతపము చలన మొందుట,యును భరతుం డెఱుఁగ కాత్మయోగంబునఁ జ

య్యును బాసె హరిణపోతముఁ, దనమదిలో నిల్పి ప్రీతి దప్పక పలికెన్ 102

ఉ. అక్కట తల్లిఁ బాసి హరిణార్భక మాప్తులు లేమిఁ జేసి యే
దిక్కును లేక యున్న నిటఁ దెచ్చితి నాయెడ నీమృగార్భకం
బెక్కుడుః ప్రేమ సేసి చరియించుచు నున్నది నాదుసన్నిధిన్
మక్కువ చేసి దీనిఁ గడుమన్ననలం దగఁ బ్రోతు నెంతయున్. 103

క. శరణని వచ్చినజంతువుఁ, గరుణం గను విచ్చి చూచి కాచినఁ బుణ్యం
బరయఁగ నధికం బని మును, కర మెఱిఁగించిరి మునీంద్రగణములు ప్రీతిన్.

వ. అని యిట్లు హరిణపోతంబు దనయాశ్రమంబున నత్యాసక్తిఁ జేసి యాసనశయ
నాటనస్నానసమిత్కుశకుసుమఫలపలాశమూలోదకాహరణ దేవపూజాజపా
దులయెడం దనయొద్దన యునిచికొనుచు వృకసాలావృకాదిక్రూరమృగంబుల
వలని భయంబున వనంబుల వెనువెంటఁ దిరుగుచు నధికప్రణయభరపరీతహృద
యుం డగుచు నతిస్నేహంబునం జేసి కొంతసేపు స్కంధంబుల వహించుచు మఱి
కొంతదడ పురంబున నుత్సంగంబున నుంచికొని లాలించుచు సంతసంబు నొందు
మఱియు నాభరతుండు నిత్యనైమిత్తికాదిక్రియాకలాపంబు నిర్వర్తించు
నెడ నంత నంత లేచి హరిణకుణకంబుఁ జూచుచుఁ గించిత్స్వస్థహృదయుం డై
దాని నాశీఃపరంపరల నభినందించుచుఁ జుంబనాదులం బ్రీతి సేయుచు నతిమో
హంబునం బెంచు చుండు నెడ. 105

చ. గురువులు వాఱి బిట్టుఱికి కొమ్ములఁ జిమ్ముచు నంత నంత డ
గ్గఱుచును గాలు ద్రవ్వుచు నఖంబుల గీఱుచు గాసిసేయుచు
న్నొఱగుచు ధారుణీశ్వరునియాగువులన్ శయనించి యంతలో
నఱకడ మెక్కుచుం బొదలి యాడుచు నాహరిణంబు లీలతోన్. 106

తే. గరిమ నీగతి మెల్లన కెరలు వొడిచి, చెలఁగి యాడంగ భరతుండుచిత్తమందు
సంతసిల్లుచునుండె నాశ్రమముఁ బాసి, హరిణడింభక మంతలో సురిఁగి చనిన.

వ. భరతుం డంతం దన్మృగశాబకంబు గానంబడమికి వ్యాకులితచిత్తుం డగుచు
నష్టధనుండునుంబోలె నతిదీనుం డై కరుణతోడం గూడి తద్విరహవిహ్వలమతి
యై దానిన తలంచుచు నతిశోకంబుతో మనంబున దుఃఖించి యి ట్లనియె. 108

తే. హరిణపోతంబ నీకు వనాంతమందుఁ
గ్రూరమృగబాధ లేకుండఁ గోరుచుండఁ
దలఁగి పోయితె యనుచుఁ జిత్తంబునందు
రాజవృషభుఁడు భరతుఁ డారాట మంది. 109

తే. తల్లి చచ్చినహరిణపోతంబు వచ్చి, పుణ్యహీనుండ నగునన్నుఁ బొంది పాసె
నేమి సేయుదు నే నింక నెట్లు గందుఁ, జేరి యేరీతిఁ గాంచి రక్షించుకొందు

క. కట్టా యీయాశ్రమమునఁ, బుట్టినతృణచయము మేసి పొదలినహరిణం

బిట్టట్టుపిరుగుచుండఁగ, బట్టి మృగేంద్రుండు గొట్టి బాధించెనొకో. 110

వ. ఇట్లు భానుండు హరిణకుణక క్షేమంబు గోరుచు నెప్పుడు వచ్చి నన్ను సంతోష పఱచు నా ప్రకారంబులైన తనగతులచేత నన్ను నెప్పు డానందంబు నొందించు ధ్యానసమాధి నున్నప్పుడు నన్నుఁ గొమ్ముల గోఁకుచు నుండునట్టివినోదంబు లెప్పుడు గనుఁగొందు దేవపూజాద్రవ్యంబులు ద్రొక్కి మూర్కొనినం గోపించూచినం గుమారుండునుంబోలె దూరంబునకుం జని నిలిచి మరల నేఁ బిలిచిన వెనుక నిలిచి యుండు నిట్టిమెలఁకువస్వభావంబులు గలుగుట యెట్టు లీభూమి యెంతతపంబు చేసినదియో యాహరిణపాదస్పర్శంబులం బవిత్రయైనగామి స్వర్గాపవర్గకాములైనమునులకు యజ్ఞార్హ యగు నట్టిహరిణ పోతంబు నెప్పుడు గనుఁగొందు నదియునుంగాక భగవంతుం డగుచంద్రుండు మృగపతిభయంబున మృతజననియు స్వాశ్రమపరిభ్రష్టంబు నైనమృగశాబకంబును గొనిపోయి పెంచుచున్నవాఁడో మున్ను పుత్రవియోగతాపంబునం జంద్రకిరణంబులం బాపుదు నిపుడు హరిణపోతంబు దనశరీరస్పర్శం జేసి చంద్రకిరణంబులకన్న నధికం బగుచుం బుత్రవియోగతాపంబు నివర్తింపం జేసె ననుచుం బెక్కుభంగుల హరిణనిమిత్తంబులైనమనోరథంబులచేతం బూర్వకర్మవశంబున యోగభ్రష్టుం డగుభరతుండు భగవదారాధనంబువలన విభ్రంశితుం డగుచు నితరజాతిం బుట్టినహరిణపోతంబుమీఁదిమోహం బగ్గలం బగుచుండ నుండెనని పలికి శుకయోగీంద్రుండు మఱియు నిట్లనియె 111

సీ. జననాథ మున్ను మోక్షవిరోధమని పాయఁగా రానిపుత్రాదికంబు నెల్లఁ
బాసి తపస్వియై భరతుండు హరిణశాబకపోషణంబునఁ బాలనమున
నతిలాలనప్రీణనానుషంగంబుల మూషకబిల మతిరోషమునను
సర్పంబు సొచ్చినచందంబునను యోగవిఘ్నంబు మిక్కిలి విస్తరిల్లెఁ

ఆ. గాన యెంత వానికైనను గాలంబు, గడవ రామి నట్లు గాక పోదు
పరమమునులకైనఁ బాయవు కర్మంబు, లోరు లనఁగ నెంత నరవరేణ్య. 112

వ. ఇట్లు భరతుండు మృగవియోగతాపంబు నొందు చుండునెడ నామృగశాబకంబు సను దెంచిన సంతసిల్లు చుండె నంత నొక్కనాఁడు. 113

మ. భరతుం డల్లన యంత్యకాలము వెసం బ్రాపింపఁగా నప్పు డా
హరిణంబుం గడుభక్తిఁ బుత్రుగతి నత్యాసక్తి వీక్షింప నా
హరిణంబుం దనయాత్మలో నిలిపి దేహం బంతటం బాసి తా
హరిణీగర్భమునన్ జనించి హరిణంబై యొప్పెఁ బూర్వస్మృతిన్. 114

వ. ఇట్లు భరతుండు హరిణీగర్భంబునం బుట్టియు భగవదారాధనసామర్థ్యంబునం దనమృగత్వకారణంబుఁ దెలిసి కడుం దాపంబు నొందుచు నిట్లనియె 115

ఉ. రాజులు ప్రస్తుతింప సురరాజసమానుఁడనై తనూజులన్

రాజులఁ జేసి తాపసులు రాజఋషీంద్రుఁ డటంచుఁ బల్కఁగాఁ
దేజము నొంది యాహరిణదేహమునందలి ప్రీతిఁ జేసి నా
యోజ సెడంగ నేఁ జెడితి యోగిజనంబులలోన జేల నై. 116

వ. ఇట్లు శ్రీహరిశ్రవణమననసంకీర్తనారాధనానుసరణాభియోగంబులం జేసి యశూన్యసకలయామం బగుకాలంబు గలనాకు హరిణపోతస్మరణంబుకతంబున యోగవిఘ్నంబు ప్రాప్తం బయ్యె మోక్షదూరుండ నైతి నని నిగూఢనిర్వేదుం డగుచుం దల్లిం బాసి క్రమ్మఱ నుపశమశీలమునిగణసేవితం బయి భగవత్క్షేత్రం బైన సాలతరునిబిడతమగ్రామసమీపపులస్త్యపులహాశ్రమంబునకుం గాలాంజనపర్వతంబువలనఁ జనుదెంచి యందు మృగదేహత్యాగావసానంబు గోరుచు సంగంబు విడిచి యేకాకి యగుచు శుష్కపర్ణతృణవీరుదాహారుం డై మృగత్వనిమిత్తం బగునానదీతీర్థంబునందు నవసానంబు గోరుచుఁ దత్తీర్థోదకక్లిన్నుం డగుచు నుండుశరీరంబు విడిచె నని శుకయోగీంద్రుండు పరీక్షిన్నరేంద్రునకు వినిపించి మఱియు ని ట్లనియె. 117

భరతుండు హరిణజన్మంబు విడిచి బ్రాహ్మణుం డై జనించుట.

సీ. హరిణదేహముఁ బాసి యంతనాంగిరసాహ్వయుండు శుద్ధుఁడుఁ బవిత్రుండు ఘనుఁడు
శమదమఘనతపస్స్వాధ్యాయనిరతుండు గుణగరిష్ఠుఁడు నీతికోవిదుండు
నైనబ్రాహ్మణునకు నాత్మజుం డై పుట్టి సంగంబువలనను జకితుఁ డగుచుఁ
గర్మబంధంబుల ఖండింపఁ జాలునీశ్వరుని నచ్యుతు నజు శ్రవణమనన
తే. ములను హరిచరణధ్యానములను విఘ్న, భయమునను జేసి మనమందుఁ బాయనీక
నిలిపి సంస్తుతి సేయుచు నిలిచియుండె, భరితయశుఁ డైనభరతుండు పార్థివేంద్ర.

వ. ఇట్లాంగిరసుండు ప్రథమభార్యయందుఁ బుత్రనవకంబును గనిష్ఠభార్యయందు స్త్రీపురుషుల నిద్దఱను గలుగం జేసిన నందుఁ బురుషుండు పరమభాగవతుండును రాజర్షిప్రవరుండును నుత్సృష్టమృగశరీరుండునుం జరమశరీరంబునం బ్రాప్తవిప్రశరీరుండును నగుభరతుం డయ్యెనతం డాజన్మంబున నన్యజనసంగంబు జన్మపరంపరలకుఁ గారణం బని యత్యంతభయంబు నొంది కర్మబంధవిధ్వంసన శ్రవణస్మరణాదుల శ్రీహరియనుగ్రహంబునం బూర్వజన్మపరంపరల సంస్మరించుచుఁ దనస్వరూపంబు నున్మత్తజడాంధబధిరరూపంబుల లోకులకుం జూపుచుండె నంత. 119

మ. జనకుం డాంగిరసుండు నాత్మజుని వాత్సల్యంబునం బెంచుచుం
దనరం జౌలముఖాగ్ర్యకర్మములచేతన్ సంస్కృతుం జేసి పా
యనిమోహంబున నిచ్చలుం గడఁకశౌచాచారముల్ సెప్పినన్
ఘనుఁ డాభాగవతుం డసమ్మతిని దత్కర్మంబులం గైకొనెన్. 120

వ. ఇట్లు బ్రాహ్మణకుమారుండు గర్మంబులయందు నిచ్చ లేక యుండియును బిత్ర

నియోగనిర్బంధంబునంబిత్రుసన్నిధియందె యసమీచీనంబుగా వ్యాహృతిప్రణ
వశిరస్సహితం బగునట్లు గాయత్త్రీమంత్రోపదేశంబు నొంది చైత్రాదిచతుర్మాసం
బుల సమవేతంబుగ వేదంబుల నధ్యయనంబు సేయు చుండె జనకుం డాత్మ
జుని శిష్టాచారంబుచే శిక్షింపవలయు ననులోకాచారంబు ననువర్తించి యాత్మ
భూతుం డగునాత్మజునందు నభినివేశితచిత్తుం డగుచు శౌచాచమనాధ్యయన
వ్రతనియమగుర్వనలశుశ్రూషణాదికంబు లనభియుక్తంబు లయినం బుత్త్రునిచే
నొనరింపించుచు నప్రాప్తమనోరథుం డయ్యె నంత. 121

క. ఈరీతిని గొడుకున కాచారంబులు గఱపి చింత సద్గృహమున సం
సారి యగుచుండి విప్రుఁడు, బోరన దేహంబుఁ బాసి పోయినమీఁదన్. 122

ఆ. తల్లి తండ్రితోడఁ దా నగ్నిఁ జొచ్చిన, నతనిమహిమ లెఱుఁగ కంతలోన
సవతితల్లికొడుకు లవినీతు లగుచును, శాస్త్రవిద్య లతనిఁ జదువనీక. 123

వ. ఇట్లు బ్రాహ్మణకుమారుని సవతితల్లికొడుకులు వేదవిద్యలవలనం బాసి గృహ
కర్మంబుల నతని నియమించిన. 124

క. ధరణీసురోత్తముఁడు దా, నరుదుగఁ దమవారు సెప్పినవి యెల్లను నే
మఱ కందుఁ బ్రీతి సేయక, నిరతము గృహకర్మ మట్లు నెఱపుచు నుండెన్. 125

వ. ఇట్లు గృహకర్మప్రవర్తనుం డగుచు నుండ మూఢు లగుద్విపాత్పశువులచే నున్మ
త్త జడ బధిర యని యాహూయమానుం డగునపుడు తదనురూపంబు లగు
సంభాషణంబుల నొనర్చుచుఁ బరేచ్ఛాయదృచ్ఛలం జేసి విష్టివేతనయాచ్ఞాదుల
వలన నియుక్తకర్మంబులం బ్రవర్తించుచు. 126

తే. అతులమృష్టాన్న మైనఁ గదన్న మైన
నెద్ది వెట్టిన జిహ్వకు హితముగానె
తలఁచి భక్షించుఁ గా కొండు దలఁచి మిగులఁ
బ్రీతి సేయఁడు రుచులందుఁ బెంపుతోడ. 127

వ. మఱియు నావిప్రుం డాత్మనిత్యానందసుఖలాభంబు గలిగి సుఖదుఃఖంబుల
యందు దేహాభిమానంబు సేయక శీతోష్ణవాతవర్షాతపంబులకు నోడి పైచీర
గప్పక వృషభంబునుంబోలెఁ బీనుండును గఠినాంగుండును నగుచు స్థండిల
శాయి యై రజఃపటలంబునం గప్పంబడినదివ్యమాణిక్యంబునుం బోలె ననభి
వ్యక్తబ్రహ్మవర్చసుం డై మలినాంబరపరీతకటితటుండు నతిమషీలిప్తయజ్ఞోపవీ
తుండు నగుటం జేసి యజ్ఞజనంబు లతండు బ్రాహ్మణాభాసుండు మందుండు నని
పలుక సంచరించు చుండం గర్మమూలంబునం బరులవలన నాహారంబు గొను
నపుడు దమవారునువ్యవసాయకర్మంబునందు నియమించిన క్షేత్రవిహితసమవిష
మన్యూనాధికంబుల నెఱుంగక ప్రవర్తిల్లుచు నూఁక తవుడు తెలికపిండి పొట్టు
మాఁడు ద్రబ్బెడ యాదిగాఁ గలద్రవ్యంబులయందు నమృతంబుపగిది రుచిసేసి

భక్షించుచుం జేనికావలి యుండునెడ నొక్కనాఁడు. 123

వృషలరాజభృత్యులు కాళికిబలికి భరతునిఁ గొంపోవుట.

క. పురిలోన వృషలపతి దా, నరుదుగ సంతానకాముఁ డై వేడుకతోఁ
బురుషుఁ డగుపశువుఁ గాళికిఁ, దఱుముక కొనిపోవఁ బశువు దలఁగిన భృత్యుల్.
ఆ. అరసి కాన లేక యారాత్రి వీరాస,నమునఁ జేనికాపు విమలబుద్ధి
నెసఁగు విప్రయోగి నీతనిఁ బొడగాంచి, పశువు మంచి దనుచుఁ బట్టి రతని.
క. ఆరీతిని భూసురవరు, నారయ నా కాళికాగృహమునకు భృత్యుల్
బోరనఁ గొని చని సల్పిరి, చారుతరాభ్యంజనాదిసంస్కారంబుల్. 131

వ. ఇట్లభ్యంజనాదికృత్యంబులు దీర్చి నూతనవసనంబు గట్ట నిచ్చి గంధపుష్పాభరణాక్షతాలంకృతునిం జేసి మృష్టాన్నంబులు భుజియింపం బెట్టి ధూపదీపమాల్యలాజకిసలయాంకురఫలోపహారాదులు సమర్పించి మహావాద్యఘోషంబులతోడ నాపురుషపశువుం గాళికాదేవిసమ్ముఖంబున నాసీనుం గావించి యావృషలపతి పురుషపశువురక్తంబున భద్రకాళి సంతోషపెట్టం దలంచి కాళికామంత్రాభిమంత్రితంబు నతికరాళంబు నైనఖడ్గం బంది నిజాభీష్టసిద్ధికి హింసింపం దలంచిన. 132

సీ. సర్వభూతములకు సఖుఁడును బ్రహ్మభూతాత్ముఁడు నిర్వైరుఁ డయినబ్రహ్మ
సుతుని తేజం బంతఁ జూడ దుస్సహ మైన భయమంది వడఁకుచు భద్రకాళి
క్రోధంబు ముమ్మడిగొనఁగ హుంకారంబు సలుపుచు నట్టహాసంబు నేసి
పాపాత్ములును దౌష్ట్యపరులును రాజసతామసకర్మసంధాను లగుచు
తే. విప్రవరు నట్లు హింసించువృషలపతిని,భృత్యవర్గంబుఁదోఁదలల్ పృథ్విఁ గూల్చి
యపుడు వృషలాధిపునిశిరమంది లీలఁ, బాడి యాడుచు నందంద క్రీడ సలిపె.
క. ధరలోన నెవ్వరేనిని, ధరణీసురవరుల కెగ్గు దగఁ దలఁచిన వా
రరయఁగఁ జెడుదురు నిక్కము, హరి ధరణీసురవరేణ్యులం దుండుటచేన్.

వ. మఱియును. 135

ఉ. అచ్చట విప్రసూనుఁడు భయం బొకయించుక లేక చంపఁగా
వచ్చినవారియందుఁ గరవాలమునందును గాళియందుఁ దా
నచ్యుతభావ ముంచి హృదయంబునఁ బద్మదళాక్షు నెంతయున్
మచ్చికతోడ నిల్పి యనుమానము నొందక యుండె నెంతయున్. 136

వ. మఱియు నావిప్రవరుండు చండికాగృహంబు వెలువడి క్రమ్మఱం జని కావలి యుండు నెడ. 137

సీ. అంతటఁ గొన్నిహాయనములు సన సింధుభూపాలనము సేయుభూవరుండు
ధీరత నిక్షుమతీతీరమున నున్నకపిలమహామునిఁ గాంచి తత్త్వ
విజ్ఞాన మెఱిఁగెడువేడ్కతోడుత శిబికారోహణము సేసి యరుగుచుండ

నాలోన నాశిబికావహు లాచేనఁ గాపున్న విప్రునిఁ గాంచి తెచ్చి
తే. శిబిక మోపింత మీతనిచేత ననుచుఁ, బట్టి మూఁపున బల్లకిఁ బెట్టి మోవు
మనుచు మోపించునంత ధరామరుండు, శిబికమూఁపున నిడి యందుఁ జింతలేక.
క. తనమనసుకోలఁది నప్పుడు, మునుకొని య ట్లప్రయత్నమున నడవఁగ నా
జనపతి నిమ్నోన్నత మై, చనుట యెఱిఁగి శిబిక మోచుజనులకు ననియెన్.
ఆ. మీర లిప్పు డిచటఁ జేరి మిక్కిలి ప్రయ, త్నంబుతోడఁ దగిలి నడచుచుండ
విషమమగుచు గమనవేగంబు నను బాధఁ,బెట్టుచున్న దనిన బెస్త లనిరి. 140
వ. దేవా యీవిషమగమనంబు మావలన నైనది గా దీతురీయవాహకుండు సుఖ
గమనంబుగా నడవ నేరండు వీనితోడ మేము నడవనేర మనిన రహూగణుం
డనునారా జుపాసితవృద్ధజనుం డైనను బలాత్కారంబునం బుట్టినకోపంబునం
గోపించి విమర్శ దప్పి నీఱు గప్పిననిప్పునుంబోలె నెఱుంగ రానిబ్రహ్మతేజంబు
గలబ్రాహ్మణునికిం గంటకంబుగా నిష్ఠురవాక్యంబుల ని ట్లనియె. 141
చ. అలసితి వెంతయుక్ ముసలి వాఁకట డస్సితి వెన్ను మిక్కిలిం
బలుచన యున్న దీశిబిక భారము దూరము మోసి తేగతిక్
నిలిచెదవంచు భూవరుఁడు నిష్ఠురముల్ దగఁ బల్క నాయెడం
బలుకక మోసె నాశిబిక బ్రాహ్మణవర్యుఁడు పార్థివేశ్వరా. 142
వ. అప్పు డావిప్రవరుండు దనకుం గడపటిశరీరం బయినకళేబరంబునందు నహం
కారమమకారంబులం బొంద నీక మిథ్యాజ్ఞానరహితుం డై బ్రహ్మభూతుం డై
మౌనవ్రతంబున నాశిబిక మోచుచున్న విషమగమనంబుఁ జూచి యతికుపితుం
డగుచు నాభూవరుండు వెండియు ని ట్లనియె 143
సీ. ఓరిదుర్మద విన రోరిజీవన్మృత నాయాజ్ఞఁ దప్పించి నడిచె దీవు
ఈవక్రమార్గంబు లిన్నియు విడిపించి నడపింతు నిన్ను సన్మార్గమందు
నని రాజగర్వాంధుఁ డగుచు గుణత్రయంబున వృద్ధిఁ బొందినభూవరుం డ
బద్ధప్రలాపముల్ వల్కుచుండినఁ జూచి శమదమాదులచేఁ బ్రశస్తుఁ డగుచు
తే. జగతి బ్రహ్మస్వరూప మై సకలభూత,ములకు నత్యంతహితుఁ డైనభూసురుండు
యోగివర్తన దెలియ లేకున్న రాజు,నంత వీక్షించి యల్ల ని ట్లనుచుఁ బలికె.

భరతుండు రహూగణునిమాటలకుఁ బ్రత్యుత్తరంబు లిచ్చుట.

వ. నరేంద్రా నీవు సెప్పునది సత్యంబు భారం బీశరీరంబునకే కాని నాకుం గలుగ
నేరదైనను స్థౌల్యకార్శ్యంబులు వ్యాధులు నాధులు క్షుత్తృష్ణలు నిచ్ఛావిరోధ
భయంబులు జరామరణంబులు రోషనిద్రాజాగరణంబులు నహంకారమమకార
మదశోషణాదులును దేహంబుతోడన జనియించుం గాని నాకుం గలుగ నేరవు
జీవన్మృతుండ నేన కాదాద్యంతంబులు గలుగుటం జేసి యందఱయందును గలిగి
యుండు స్వామిభృత్యసంబంధంబులు విధికృతంబు లగుచు వ్యవహారంబులం

జేసి శరీరంబులకుం గలుగుంగాని జీవునికి లేకయుండు నదియునుంగాక రాజాభిమానంబున నీవు నన్నాజ్ఞాపించెద వేనిం బ్రమత్తుండ వైననీకుం బూర్వస్వభావం బెట్లుండె నట్లు గాక యేనేమి సేయుదు నెఱింగింపు మున్మత్తమూకాంధజడు లుంబోలె సహజస్వభావంబునుం బొందిననాయందు నీశిక్ష యేమిలాభంబుఁ బొందింప నేర్చు నదియునుంగాక స్తబ్ధుండు మత్తుండు నైననాకు నీశిక్ష వ్యర్థం బగు నని పలికి యుపశమశీలుం డైనమునివరుండు పూర్వకర్మ శేషంబునం గల్గు భారవాహకత్వంబుం దలంగం ద్రోయుటకు భారంబు వహించి శిబిక మోచుచుం జనునెడ నారాజవల్లభుండు దత్త్వజ్ఞానా పేక్షితుండై చనియెడివాఁ డగుటం దనహృదయగ్రంధివిమోచకంబులును బహుయోగగ్రంథసమ్మతంబులును నగు బ్రాహ్మణవాక్యంబులు విని యాశిబిక దిగ్గన డిగ్గ నుఱికి యావిప్రునికి సాష్టాంగదండప్రణామంబు లాచరించి సర్వగర్వవర్జితుం డై ముకుళితహస్తుం డగుచు నిట్లనియె. 145

సీ. ధరణీసురులలోనఁ దలఁప నెవ్వఁడవు నీ వవధూతవేషి వై యవనియందు
నేమిటి కై చరియింపంగ వచ్చి తిచట నొక్కఁడవు నొంటి ననుట నేఁడు
ననుఁ గృతార్థునిఁ జేయ ననుకూలుఁడగుచున్న యట్టియాకపిలమహామునీంద్రుఁ
డవొ నీమహత్త్వంబు దవిలి విచారింప నెఱుఁగక చేసితిఁ గరుణఁ జూడు

తె. తప్పు సైరింపు నే యమదండమునకు, హరునిశూలంబునకును వజ్రాయుధమున
కనలచంద్రార్కధనదశస్త్రాస్త్రములకు, వెఱవ విప్రుని కే మది వెఱచినట్లు. 146

వ. మఱియు నిస్సంగుండ వయి జడుండునుంబోలె నీగూఢవిజ్ఞానంబు గలిగి చరియించుచు నున్నవాఁడవు నీవచనంబులు యోగశాస్త్రసమానంబు లై వాఙ్మానసంబులకు నభేద్యంబు లయి యున్న వే నవ్విష్ణుకళావతీర్ణుండు సాక్షాద్ధరియు నగుకపిలమహామునివలన బ్రహ్మవిద్య దెలియం గోరి చను చున్నవాఁడ నీవు లోకనిరీక్షణార్థం బవ్యక్తలింగుండ వై చరియించు చున్నకపిలమహామునీంద్రుండవు గాఁబోలుదువు మందుం డైనగృహస్థుండు యోగేశ్వరచరిత్రంబు లెట్టులెఱుంగ నేర్చుఁ గర్మవశంబున దృష్టం బై శ్రాంతి వహించుచు నడచుచునున్న యీయాశ్రమంబు నాకునుంబోలె నీకు నగు నని తోఁచు చున్న దది యెట్లనిన ఘటంబు లేక జలంబు దేనేరనితెఱంగున లేనిది గలుగ నేరదు గావునం బ్రమాణమూలం బయినలోకవ్యవహారంబు సత్పథంబున సమ్మతం బై యుండుటం జేసి నీ వాదువాక్యంబులు నాకు సమ్మతంబు గానేర వని సింధుదేశాధీశ్వరుండు వినిపించిన నావిప్రుండు లోకవ్యవహారంబునకు నిత్యత్వం బౌపాధికం బగుం గాని నిత్యంబు గా నేర దని దృష్టాంతనిదర్శనంబుగా నిట్లనియె. 147

సీ. పావకశిఖలచే భాండంబు దాఁ దప్త మగుఁ దప్తఘటముచే నందు నున్న
జలము తపించు నాజలముచేఁ దండులంబులు తప్తమొంది యప్పుడు విశిష్ట

మైనయన్నం బగు నాచందమునను దా దేహేంద్రియంబులఁ దెలివితోడ
నాశ్రయించుక యున్న యట్టిజీవునకు దేహంబునఁ బ్రాణేంద్రియాదికమున
ఆ. జరుగుచుండు నిట్లు సంసారఘటశిక్ష, రక్షకుండు నయినరాజు దుష్ట
కర్మములకుఁ బాసి కంజాక్షుపదసేవఁ, జేసె నేని భవముఁ జెందకుండు. 148
ఆ. అనుచు ధారుణీసురాత్మజుఁ డీరీతిఁ, బలుకుటయును రాజు పరిణమించి
వినయవాక్యములను వినుతించి క్రమ్మఱఁ, బుణ్యుఁ డైనసింధుభూవరుండు. 149
వ. మహాత్మా నేను రాజ ననియెడియభిమానమదాంధుండ నై మహాత్ములం దిరస్క
రించిన నన్నుఁ గరుణింపుము నీ వార్తబంధుండవు నీకృపాదృష్టిం జేసి మహా
త్ములనవమానంబు సేసినదురితంబువలన విముక్తుండ నయ్యెద విశ్వసుహృత్త
వైన నీకుం గోపంబు గలుగ నేర దసమర్థు లయినమాబోఁటివారలు మహా
జనావమానంబున శీఘ్రంబె నశింతురు గావున నీవు దయాళుండ వయి నన్ను
మన్నింపుమనిన నావిప్రుం డి ట్లనియె. 150
క. కడువేడ్క నీవు విద్వాంసుఁడ వై యుండియును మిగులఁ జోద్య మవిద్వాం
సుఁడుఁబోలెను బలికెద వి,ప్పుడు మేలనవచ్చుఁ గొంత పురుషులలోనన్.
ఆ. పరఁగఁ బెద్ద లీప్రపంచ మంతయుఁ దథ్య, మనరు నీవు తథ్య మనుచుఁ బలికి
తట్లు గాన నిన్ను నధికుండ వని పల్క, రాదు నాకుఁ జూడ రాజచంద్ర 152
సీ. యజ్ఞాదికములందు నామ్నాయములయందుఁ దలుచుగాఁ దత్త్వవాదంబు లేదు
స్వప్నంబునందులసౌఖ్య మాకారంబునందుల నిత్యమై యంత లేని
యట్టిచందమున వేదాంతవాక్యంబులు తత్త్వంబు నెఱింగించి తలఁగుఁగాని
నిత్యంబు లైయుండ నేరవు పురుషునిచిత్తంబు గుణములఁ జెంది యెంత
తే. కాల ముండును మఱి యంతకాలమందు, నరయ విజ్ఞానకర్మేంద్రియములచేత
మరగి ధర్మంబులను నధర్మంబులట్లు, దగిలి పుట్టించుచుండు నత్యంతమహిమ.
వ. మఱియు ధర్మాధర్మవాసనాయుక్తంబు విషయానురక్తంబు నైనచిత్తంబు గుణ
ప్రవాహంబులచేత వికాసంబు నొంది దేవతిర్యఙ్మనుష్యరూపంబు లయిన
దేహంబులం బుట్టించుచుఁ గాలప్రాప్తంబు లైనసుఖదుఃఖతదుభయఫలంబుల
ననుభవించుచు ననవరతంబు జీవునికిం బ్రత్యక్షం బగుచు స్థూలసూక్ష్మరూపం
బుల నుండు స్వాంతంబు గుణరహితం బైన ముక్తికారణం బగు ఘృతవర్తులు
గల దీపంబు సధూమశిఖలం బుట్టించు ఘృతవర్తులు నాశంబు నొందినస్వరూ
పంబు బొందు నీతెఱంగున మనంబు గుణకర్మానుబంధం బైనజన్మాదులం బుట్టిం
చు గుణకర్మంబులం బాసె నేనిం బరతత్త్వంబు నొందు జ్ఞానేంద్రియంబు లే
నును విషయంబులమీఁదఁ దోఁచు బుద్ధు లేనును నభిమానంబును నను నేకా
దశవృత్తులం గూడినమనంబు జీవునికి నసంఖ్యంబు లయినజన్మంబుల బొందించు
మనోవృత్తుల నతిక్రమించిన జీవుండు పరంజ్యోతి యైననారాయణస్వరూపంబు

గా నెఱుంగుము స్థావరజంగమంబు లయినజీవులకుం బవనుండు ప్రాణం బై
యున్న చందంబున నీశ్వరుండు సర్వభూతాంతర్యామి యగుచు జీవాత్మస్వరూ
పంబున నుండు జీవాత్ముండు జ్ఞానోదయంబునం జేసి మాయ నెంతకాలంబు
గెలువ కుండు నంతకాలంబు ముక్తసంగుండు గాఁ డరిషడ్వర్గంబును జయించి
పరతత్త్వంబు నెఱింగిన నీశ్వరుం డగుఁ జిత్తం బెంతకాలంబు విషయాసక్తం
బగునంతదడవు సంసారచక్రంబునందు సంచరించుం గావున మహావీరుం డైనను
దనకు శత్రు వైనమనంబు నప్రమత్తుండయి యిచ్ఛావిహారంబున జరగనీక
పరమగురుం డైనశ్రీహరిచరణోపాసనాస్త్రంబునం జిత్తంబు గెలిచినం బర
తత్త్వంబునొందు నని విప్రుండు పలికిన నతనిమహిమకు వెఱఁ గంది బ్రాహ్మణు
నకు నమస్కారంబు సేయుచు భూవరుం డి ట్లనియె. 154

ఉ. కారణవిగ్రహంబు నురుకాయము నీయవధూతవేషముం
భూరిధరామరత్వమును బూర్వసమాగమ మాత్మభావముం
జారువిహార మత్యతులశాంతిగుణంబును గూఢవర్తనం
బారయఁ గల్గునీకు ననయంబును మ్రొక్కెదఁ బెక్కుభంగులన్. 155

మ. జ్వరితార్తుం డగురోగి కౌషధ మతీష్టం బైనచందంబునం
ధరలో నాతపతప్తదేహి గడుశీతం బైనతోయంబునుం
గరిమం గోరినరీతి నెంతయు నహంకారాహిదష్టుండ నై
పరఁగం నాకును నీవచోమృతము దప్పం మందు వేఱున్న దే. 156

ఆ. విప్రవర్య నేను వేడ్కతో నాసంశయంబు లెల్ల నిన్ను నడిగి తెలియఁ
దలఁచి యున్న వాఁడఁ దప్పక యెఱిఁగింపు ముచితవృత్తిఁ దత్త్వయోగ మెల్ల.

వ. అని యడిగినయారాజునకు విప్రుం డి ట్లనియె. 158

తే. కానవచ్చినఫలములు కర్మమూలము లగుటను జేసి సంసారములను జిత్త
మెపుడువర్తించుచుండఁగా నెఱుఁగలేవు తత్త్వయోగంబుమిగులనిత్యంబటంచు.

వ. మఱియు నీవసుంధర నున్నచరణంబులకు నెక్కుడు జంఘ లామీఁద జానువు
లాపొడవున నూరువు లందులకు నుపరిప్రదేశంబున మధ్యం బటమీఁద నుర
ముందులకు నెక్కువ కంఠం బటమీఁద స్కంధం బందుల దారు వా దారువున
శిబిక శిబికయందు రాజ ననియెడియభిమానంబు గలిగి నీవున్న వాఁడవిట్టిశోచ్యు
లై కష్టదశం బొందినజనుల దయ లేక నిగ్రహించి నీవు ప్రజాపాలనంబు సేయు
చున్న వాఁడ ననుగర్వంబున మావంటిమహాత్ములసభలలోనం బూజ్యుండవుగా
కయున్న వాఁడ వీస్థావరజంగమంబులకు నివాసస్థానంబు వసుంధర యైనచందం
బున సత్క్రియలచేత నెఱుఁగం దగినజగత్కారణం బైనతత్త్వంబు నెఱింగిం
చెదఁ బరమాణుసముదయం బీధరిత్రి యైనచందంబున నవిద్యామనంబులచేతం
గల్పితం బయినకృశస్థూలబృహదణుసదసజ్జీవాజీవద్రవ్యస్వభావాశయ కాలనా

మబుద్ధిరూపం బైనమాయచే జగత్తు రెండవది యై కల్పింపంబడియె బాహ్యా
భ్యంతరంబులం గలిగి స్వప్రకాశంబై భగవచ్ఛబ్దవాచ్యంబును విశుద్ధంబును
బరమార్థంబును జ్ఞానరూపంబును నైనబ్రహ్మం బొకటియ సత్యంబు జగ
త్తసత్యంబగు నని పలికి మఱియును. 160

సీ. ధరలోన బ్రహ్మంబుఁ దపమున దానంబులను గృహధర్మంబులను జలాగ్ని
సోమసూర్యులచేత శ్రుతులచే నైనను బరమభాగవతులపాదసేవఁ
బొందినమాడ్కిని బొందంగ రాదని పలుకుదు రార్యులుఁ బరమమునులు
ఘనతపోబాహ్యసౌఖ్యములకు విముఖులు నై పుణ్యులు హరిగుణానువాద
తే. మోదితాత్ములు నగుబుధపాదసేవ, ననుదినంబును జేసిన నంతమీఁద
మోక్షమార్గంబునకును బద్ధాత్మునందుఁ, బట్టువడియుండు నెప్పుడుఁ బరఁగబుద్ధి.
వ. నరేంద్రా యేను బూర్వంబున భరతుం డనురాజను సర్వసంగపరిత్యాగంబు
నేసి భగవదారాధనంబు నేయుచు మృగంబుతోడిస్నేహంబుకతన మృగంబ నై
పుట్టియు నందును హరిభక్తి దప్ప కుండినకతంబున నిప్పుడు మనుష్యుండ నై
మనుష్యసంసర్గంబును బాసి యేకాకి నై చరియించు చున్నవాఁడ నరుండు
వృద్ధసంసేవం జేసి సంసారమోహంబును బాసి హరిధ్యానకథలచే లబ్ధజ్ఞానుండై
పుండరీకాక్షునిం బూజించుచుం బరలోకంబునుం బొందు నని పలికి విప్రుండు
మఱియు ని ట్లనియె. 162

సీ. ధరణీశ మాయచేతను దాఁటఁగా రానిపదమునఁ బెట్టంగఁబడ్డజీవుఁ
డెలమిమై గుణకర్మములఁ జేయుచును లాభ మాశించి తిరుగు బేహారిమాడ్కి
ఫల మపేక్షించుచుఁ బాయక జీవుండు సంసారగహనసంచారి యగుచు
ననవరతము నుండు నామహావనమందుఁ గామలోభాదితస్కరులు గూడి
తే. ధరణి విజితేంద్రియుఁడుగానినరునిఁబట్టి, ధర్మ మనియెడియామహాధనమునెల్ల
నరసి గొనిపోవుచుండుదు రనుదినంబుఁ, గాన సంసారమందు నాకాంక్షవలదు.
క. అరయఁగ సంసారాటవిఁ, దరలక యాపుత్రమిత్రదారాదు లనం
బరఁగుచు నుండెడువృకములు, పరువడి నరబస్తములను భక్షించు వడిన్. 164
తరలము. మలసి సంసృతిఘోరకాననమందిరంబుల నెల్లచోఁ
జెలఁగి గుల్మలతాతృణాదులచేత గహ్వర మైనని
శ్చలనికుంజములందు దుర్జనసంజ్ఞలం గలమక్షికం
బులనిరోధము దన్ను సోఁకినఁ బొందుచుండు విపద్దశన్. 165

ఆ. మఱియు నీగృహస్థమార్గంబునం దెల్ల, విషయములను బొంది విశ్వ మెల్లఁ
గడఁకతోడ నిట్లు గంధర్వనగరంబుఁ, గాఁ దలంచి మిగుల మోదమందు 166
ఆ. మఱచి కాననమునఁ గొఱవిదయ్యముఁగాంచి, యగ్నిఁగోరి వెంటనరుగుమాడ్కిఁ
గాంచనంబు గోరి కలవారియిండ్లపం, చలను దిరుగు నరుఁడు చలనమంది. 167

ఆ. బహుకుటుంబియగుచు బహుధనాపేక్ష చే, నెండమావులఁగని యేఁగుమృగము
కరణిఁ ద్రిమ్మఁజేసి పరువులు వాఱుచు, నొక్కచోట నిలువకుండు నెపుడు.

ఆ. మఱియు నొక్కచోట మత్తుఁడై పవనర,జోహతాక్షుఁ డగుచుఁ జూపుదప్పి
దిక్కెఱుంగ కొండుదిశ కేఁగుపురుషుని, కరణిఁ దిరుగు నరుఁడు నరవరేణ్య.

వ. మఱియు నొక్కచోట నులూకఝిల్లీస్వనంబులతోడ సమానంబు లయినశత్రు రాజతిరస్కారంబులకు దుఃఖపడుచు నొక్కచోట క్షుధార్దితుం డై యపుణ్య ఫలవృక్షంబుల నాశించుమాడ్కిఁ బాపకర్ములు ద్రవ్యహీనులు నగువారి నాశ్ర యించుచు నొక్కయెడం బిపాసాతురుం డై జలహీనం బయిననదికిఁ జనినరీతి నిహపరదూరు లైనపాషండుల సేవించుచు మఱియు నొక్కప్రదేశంబునందగ్ని చేతం దప్తుం డయినవాఁడుదావాగ్నిం జేరి వ్యథ నొందురీతి నన్నార్థియగుచు దాయాదులం జేరి దుఃఖించుచు మఱియు నొక్కచోటఁ బరబాధం జేసి మున్ను కానక రాజ్యాభిలాషం బ్రాణసఖు లైనపితృపుత్రభ్రాతృజ్యేష్ఠులనైనను వధి యించుచు మఱియు శూరులచేతం గొట్టువడి సర్వధనంబును బోనాడి చింతా పరవశుండై దుఃఖించుచు నున్నంత గంధర్వనగరప్రాయం బైనసంసారసుఖంబు ననుభవించి మోదించుచు మఱియును నగారోహణంబు నేయు నరుండు గంటకపాషాణాదులవలనం బాదపీడితుం డగుచు దుఃఖించుచందంబున గృహాశ్రమోచితమహానుష్ఠానంబునకు నుపక్రమించి వ్యసనకంటకశర్కరా పీడితుం డై దుఃఖించుచు నొక్కచోటఁ జఠరాగ్ని పీడితుం డై కుటుంబంబు మీఁద నాగ్రహించుచు వనంబున నజగరగృహీతుం డై నిగీర్ణుం డైనచందం బున రాత్రిగృహాటవియందు నిద్రాపరవశుం డై యెఱుంగక వర్తించుచు మఱి యును వనంబునఁ దృణచ్ఛన్నకూపపతితుం డగుచు సర్పదష్టుం డైన తెఱంగున సంసారియై దుర్జనులచేత వ్యథితహృదయుం డగుచు నంధుం డై యజ్ఞానాంధ కూపంబునం బడుచు నొక్కయెడ జుంటితేనియకు నై మక్షికాబాధ నత్యంత దుఃఖితుం డయినమాడ్కిని సంసారకాముం డై పరదారద్రవ్యాభిలాషి యగుచు భూపాలకులచేత నైనను గృహపతిచేత నైనను దాడితుం డయి నరకంబునం బడుచు యావనంబున సంపాదించినద్రవ్యంబులు పరులచేతం బోనాడినవిధంబున శీతవాతాద్యనేకప్రయాసలబ్ధం బైనధనంబు వోనాడి సంసారియతిచింతాక్రాంతుండై యుండు మఱియును వనంబునలుబ్ధకులు సంసృష్టం బయినయల్పామిషంబునకు నన్యోన్యవైషమ్యంబునం గలహించినవిధంబున సంసృష్టవ్యవహారి యై యల్పద్రవ్యంబులకుం బోరాడు చుండు నని భూపాలు నకు విప్రుండు సంసారాటవి తెఱం గెఱింగించి వెండియు ని ట్లనియె. 170

ఆ. అల్పధనుఁడు విశ్రమస్థానములఁ దృప్తిఁ, బొంద కొరులధనముఁ బొందఁగోరి
యరిగి వారివలన నవమానములఁబొంది, యధిక మైనదుఃఖ మనుభవించు. 171

ఆ. అంతఁ గొంద ఱల్ల నన్యోన్యవిత్తాది, వినిమయమునఁ గడుఁ బ్రవృద్ధమైన
వైరములను బొంది పోరాట వొందుదు, రాత్మచింత లేక యనుదినంబు. 172

సీ. సంసారమార్గసంచారుఁడై యధిక ప్రయాసంబునన గూర్చునర్థములను
విహరించుచును గొంద ఱిహలోకఫలములఁ గోరుచు మోక్షంబు గోరకంతఁ
జెడిపోవుచుందు రెప్పుడు గాని యందుకుఁ గడపటి యోగంబుఁ గాన లేరు
మానవంతులు నసమానశౌర్యులు నగువారు మిక్కిలి యైనవైరబుద్ధి

తే. నాహవంబున మడియుదు రంతె కాని, మోక్షమార్గంబు గానరు మూఢవృత్తి
ననుచు సంసారగహనవిహారమెల్లఁ, దెలిపి క్రమ్మఱ ననియె ధాత్రీసురుండు.

వ. మఱియుం గాలచక్రనియంత్రితుం డైనచక్రాయుధునిం గొల్వక కాకగృధ్రబక
సమాను లైనపాషండులతోడిసఖ్యంబునం జేసి వారలచేత వంచితుం డై బ్రా
హ్మణకులంబునం జేసి శ్రౌతస్మార్తకర్మానుష్ఠానపరుం డై విషయసుఖంబులందుఁ
దగులువడి కాలంబుతుద నెఱుంగక వృక్షంబులుంబోలె నైహికార్థంబుల
యందుఁ దృష్ణ గలిగి మైథుననిమిత్తంబు సుతదారాదులయందు స్నేహంబు
సేయుచుఁ బధికుండు మాతంగంబులయందు భయంబున దీర్ఘనిమ్నకూపంబు
నం బడినతెఱంగున సంసారమృత్యుగజభయంబున గిరికందరప్రాయం బయిన
యజ్ఞానతమంబునం బడుం గావున మాయచేత సంసారమార్గంబైన రాజభావంబు
విడిచి సర్వభూతమైత్రి గలిగి జితేంద్రియుండ వై జ్ఞానాసిచే మార్గంబు కడ
పలగను మని పలికిన భూపాలుం డిట్లనియె. 174

క. అక్కట మానుషజన్మము, పెక్కువ యై యుండు నెపుడ భేదమతిం బెం
పెక్కినయోగిసమాగమ, మక్కజమునఁ గలిగె నేని నఖిలాత్ములకున్. 175

క. ధరణీసురవర నీశ్రీ, చరణాంబుజయుగళరేణుసంస్పర్శము నా
దురితంబు లడఁచె నింతట, హరిభక్తియు నంత కంత కధికం బయ్యెన్. 176

వ. మఱియు విప్రవరులయందు యోగేశ్వరు లవధూతవేషంబునం జరియించు
చుందురు గావున విప్రులు పిన్న పెద్ద లనక యందఱకు నమస్కారం బని స్తుతి
యించిన నాయోగేశ్వరుండును సింధుపతికిఁ గరుణాన్వితుం డగుచుఁ దత్త్వజ్ఞా
నంబుపదేశించి యారాజుచేత వందితచరణుం డై పూర్ణార్ణవంబునుంబోలె
సంపూర్ణకరుణారసపూరపూరితస్వాంతుం డై వసుంధరం జరియించు చుండె
సింధుభూపతియును సుజనసమాగమంబున లబ్ధతత్త్వజ్ఞానుం డయి దేహాత్మ
భ్రమంబాసె నని పలికిన శుకయోగీంద్రునకుం బరీక్షిన్నరేంద్రుం డిట్లనియె.

చ. అరయఁగ మత్కీకంబు వినతాత్మజుఁ గూడఁగ లేనిరీతి యీ
భరతునిసచ్చరిత్రములు ప్రస్తుతి సేయఁగ నీవసుంధరన్
నరపతు లెల్ల నోపరు మనంబున నైనను నెంచ నింక నా
భరతునిపుణ్యవర్తనముఁ బ్రస్తుతి సేయఁగ నాకు శక్యమే. 178

వ. నరేంద్రా భరతుండు సుతదారరాజ్యాదులను బూర్వకాలంబునంద విడిచి భగవత్పరుం డగుచు యజ్ఞరూపంబును ధర్మస్వరూపంబును సాంఖ్యయోగంబును బ్రకృతిపురుషస్వరూపంబును నైననారాయణునకు నమస్కారం బనుచు మృగరూపంబును బాసె నట్టిభరతునిచరిత్రం బెవ్వరు సెప్పిన నెవ్వరు వినిన నట్టివారలం బుండరీకాక్షుండు రక్షించు నాయురభివృద్ధి యగు ధనధాన్యసమృద్ధియు నగు చుండ స్వర్గోపభోగంబులం బొందుదు రని. 179

మ. నరదేవాసురయక్షరాక్షసమునీంద్రస్తుత్య దివ్యాంబరా
భరణాలంకృత భక్తవత్సల కృపాపారీణ వైకుంఠమం
దిర బృందావనభాసురప్రియ ధరిత్రీనాథ గోవింద శ్రీ
కర పుణ్యాకర వాసుదేవ త్రిజగత్కల్యాణ గోపాలకా. 180

క. పరమపదవాస దుష్కృత, హర కరుణాకర మహాత్మ హతదితిసుత భా
సురగోపికామనోహర, సరసిజదళనేత్ర భక్తజననుతగాత్రా. 181

మాలిని.—

సరసహృదయవాసా చారులక్ష్మీవిలాసా
భరితశుభచరిత్రా భాస్కరాబ్జారినేత్రా
నిరుపమఘనగాత్రా నిర్మలజ్ఞానపాత్రా
గురుతరభవదూరా గోపికాచిత్తచోరా. 182

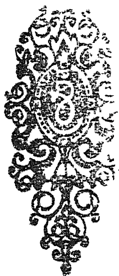
గద్యము. ఇది సకలసుకవిజనానందకర బొప్పనామాత్యపుత్ర గంగనార్యప్రణీతం బైన శ్రీమహాభాగవతపురాణంబునందుఁ బ్రియవ్రతునిసుజ్ఞానదీక్షయు బ్రహ్మదర్శనంబును నాగ్నీధ్రాదులజన్మంబును నుత్తమతామసరైవతులజన్మంబును బ్రియవ్రతుండు వనంబునకుం జనుటయు నాగ్నీధ్రుం డప్సరసం బరిగ్రహించుటయు వర్షాధిపతులజన్మంబును నాగ్నీధ్రుండు వనంబునకుం జనుటయును నాభిప్రముఖులరాజ్యంబును నాభియజ్ఞంబును ఋషభునిజన్మంబును ఋషభునిరాజ్యాభిషేకంబును భరతునిజన్మంబును ఋషభుండు దపంబునకుఁ జనుచు సుతులకు నతులజ్ఞానం బుపదేశించుటయు భరతునిపట్టాభిషేకంబును భరతుండు వనంబునకుఁ జనుటయు భరతుండు హరిణపోతంబునందలిప్రీతిం జేసి హరిణగర్భంబున జనియించుటయు మరల విప్రసుతుం డై జనియించుటయు విప్రుండు చండికాగృహంబున బ్రదికి వచ్చుటయు సింధుపతివిప్రసంవాదంబును ననుకథలు గలపంచమస్కంధంబునందుఁ బ్రథమాశ్వాసము.

శ్రీ ర స్తు.
శ్రీకృష్ణాయ నమః.

శ్రీమదాంధ్ర భాగవతము.

పంచమస్కంధము, ద్వితీయాశ్వాసము.

కాంతాహృదయప్రియ
లోకాలోకప్రచార లోకేశ్వర సు
శ్లోక భవభయనివారక
గోకులమందార నందగోపకుమారా. 1

వ. సకలపురాణార్థజ్ఞానవిఖ్యాతుం డయినసూతుం డి ట్లనియె. 2

క. మునులార బాదరాయణి, యనఘాత్మకుఁ డైనయుత్తరాత్మజునకు స
ద్వినయోక్తి భరతుచరితము, వినిపించుచు మఱియు నిట్లు వినిపించెఁ దగన్.

ఆ. పార్థివేంద్ర యట్లు భరతాత్మజుం డైన, సుమతి ధర్మవర్తనమునఁ దిరుగ
నది యెఱింగి దుష్టు లైనపాషండులు, దమమతంబు మిగులఁ దలఁచి పొగడి. 4

క. ధరణీవల్లభ నిన్నును, నిరతంబును బుద్ధదేవునిం గొలిచినయా
తెఱఁగునఁ గొలిచెదమని భా,సురమతి బోధించి రపుడు సుమతిం బ్రీతిన్. 5

వ. ఇట్లు పాషండబోధితుం డైనసుమతి ద్రువసేనయందు దేవతాజిత్తనుపుత్త్రుండు జనించె వానికి దేవద్యుమ్నుం డనుసత్పుత్త్రుం డాసురియం దుదయించె నమ్మహాత్మునకు ధేనుమతియందుఁ బరమేష్ఠి జనియించె నతనికి సువర్చలయందుఁ బ్రతీహుం డనువాఁడు సుతుం డయ్యె నప్పరమపురుషుండు సకలజనులకు బ్రహ్మోపదేశంబు సేసి తాను శుద్ధాత్ముం డై హరిస్మరణ సేయుచు యజ్ఞకరణనిపుణులగు ప్రతిహర్త ప్రస్తోత యుద్గాత యనుసత్పుత్త్రులం గాంచె నాప్రతిహర్తకు స్తుతియందు వ్యోమభూమనామకపుత్త్రద్వయం బుత్పన్నం బయ్యె నందు భూమునకు ఋషికుల్యయందు నుద్గీథుం డనుసుతుండు జనియించె నతనికి దేవకుల్యయందుఁ బ్రస్తోత గలిగె నాప్రస్తోతకు వరరుత్సయందు విభుం డను తనయుం డుద్భవించె నతనికి భారతియందుఁ బృథుషేణుం డుదయించె నతనికి నాకూతియందు నక్తుండు గలిగె నానక్తునకు రాజర్షిశ్రేష్ఠుం డగుగయుం డను మహాకీర్తిసంపన్నుం డుదయించె. 6

ఆ. అట్టిగయునివలన నఖిలజీవులఁ బ్రోవఁ, దలఁచి సాత్త్వికప్రధాన మయిన
యట్టిమేను దాల్చి యాత్మతత్త్వజ్ఞానుఁ, డగుచు నుండె హరి నిజాంశమునను.

వ. ఇట్టిమహనీయసుగుణాకరుం డగుగయునిగాథానువర్ణనంబు పురావిదు లగు మహాత్ములచే నీతెఱంగున నుతింపంబడు చున్నది సావధానమనస్కుండ వై యాలకింపు మని యి ట్లనియె. 8

సీ. ధర్మమార్గంబున ధారుణీజనులను బ్రేమతోఁ బోషణప్రేషణోప
లాలనశాసనలక్షణాదులచేతఁ బోషించుచును యజ్ఞములను యజ్ఞ
పురుషు నీశ్వరుఁ జిత్తమున నిల్పి సేవించి స్వాంతమం దున్న యీశ్వరునిఁ గాంచి
యఖిలజీవతతికి నానంద మొసఁగుచు నిరభిమానత మెయి ధరణి నేలె

ఆ. సత్యమందు మిగులు సత్సేవయందును, ధర్మమందు యజ్ఞకర్మమందు
గయుఁడు వసుధలోనఁ గంజాక్షుఁడే కాని,మానవుండు గాఁడు మానవేంద్ర.

వ. అట్టిమహాపురుషగుణగణపరిపూర్ణుం డగుగయునికి దక్షకన్యక లగుశ్రద్ధామైత్రీదయాదులు దమయంతన వచ్చి కోరిక లొసంగ నతనిప్రజలకు వసుంధర కామధేను వై పిదుక వేదంబులు సకలకామంబుల నిచ్చుచుండ సంగరంబున భంగంబు నొందినరాజు లప్పనంబు లొప్పనంబు సేయ విప్రులు ధర్మంబాఱవ పాలు పంచి యిడ నిరంతరసోమపానంబును శ్రద్ధాభక్తియోగంబులుఁగలిగి యొనర్చుయజ్ఞంబుల నింద్రాది దేవతలు దృప్తులై యజ్ఞఫలంబుల నొసంగ బ్రహ్మాది తృణగుల్మలతాపర్యంతంబు సకలలోకంబుల వారినిం దృప్తిం బొందించుచు శ్రీహరిం దృప్తిఁ బొందఁ జేయుచు గయుండు పెక్కుకాలంబు రాజ్యంబు సేసె నట్టిగయునికి జయంతియందుఁ జిత్రరథస్వాత్యవరోధను లనుమువ్వురు గొడుకులు పుట్టిరి నాచిత్రరథునికి నూర్ణయందు సమ్రాట్టును వానికి నుత్కళయందు మరీచియు నా మేటికి బిందుమతియందు బిందుమంతుండును నాబిందుమంతునకు సరఘయందు మధువును మధువునకు సుమనస యనుదానియందు వీరవ్రతుండును నావీరవ్రతునకు భోజయందు మన్యుప్రమన్యువు లనునిరువురును నందు మన్యువునకు సత్యయందు భువనుండును నతనికి దోషయందుఁ ద్వష్టయు నాత్వష్టకు విరోచనయందు విరజుం డనువాఁడును జనియించి రంత విషూచియందు. 10

క. ఆవిరజున కుదయించిరి, భూవినుత జితారిలోకపుత్రశతంబుఁ
ఆవల నొకకన్యకయును, నావేళ సమస్తజనులు హర్షం బందన్. 11

క. ఘనుఁడు ప్రియవ్రతువంశం, బునకుం దుద యై విరజుఁడు భూపతివంశం
బును దా నలంకరించెను, విను మింద్రావరజుఁ డయినవిష్ణునిమాడ్కిన్. 12

క. అని పలికిన శుకయోగిం, గనుఁగొని యభిమన్యుసుతుఁడు గడుమోదముతో
వనజదళాక్షునిమహిమలు, విని సంతస మంది యనియె వేడుక మఱియున్. 13

వ. మునీంద్రా సూర్యరశ్మి యెందాఁకం బ్రవర్తిల్లు నక్షత్రయుక్తం బైనచంద్రకిర
ణంబు లెంత మేరఁ దిరుగు నంతదూరంబు ప్రియవ్రతునిరథ నేమిఘట్టనల చేతసప్త
ద్వీపంబులును సప్తసముద్రంబులు నయ్యె నని పలికితి వాద్వీపసముద్రంబుల
పరిమాణంబులు సవిస్తరంబులుగా నెఱింగింపుము గుణమయంబును స్థూలరూ
పంబును నయిన శ్రీహరిశరీరం బగునీలోకంబునందు నిలిపినచిత్తం బగుణంబును
సూక్ష్మంబును నాత్మజ్యోతియు బ్రహ్మంబును నైనవాసుదేవునియందు నిల్చుం
గావున ద్వీపవర్షాదివిస్తారంబు వినిపింపు మనిన శుకయోగీంద్రుం డిట్లనియె. 14

క. ధరణీవల్లభ విను శ్రీ, హరిమాయాగుణవిభూతు లగుజలనిధులుం
బరఁగినదీవులు వర్షము, లరయంగాఁ గొలఁది వెట్ట నలవియె జగతిన్. 15

ఆ. తెలిసినంత నేను దెలిపెద సంక్షేపమునను జిత్తగించి వినుము దెలియ
ననుచుఁ జెప్పఁదొడఁగె నభిమన్యుసుతునకు, నింపుగాను శుకమునీంద్రుఁ డిట్లు.

శుకయోగి యుపదేశరూపమునఁ దెల్పు భూగోళనిర్ణయము.

వ. నరేంద్రా జంబూద్వీపంబు భూపద్మంబునకు మధ్యప్రదేశంబున లక్షయోజనం
బుల వెడల్పు నంతియనిడుపునుం గలిగి కమలపత్త్రంబునుంబోలె వర్తులాకారం
బయి నవసహస్రయోజనపరిమితాయామంబు గలనవవర్షంబులు నష్టమర్యా
దాగిరులునుం గలిగి విభక్తం బయి యుండు నందు మధ్యవర్షం బిలావృతవర్షం
బగు నందు మధ్యమప్రదేశంబున సువర్ణమయం బయి. 17

క. భూపద్మమునకు మేరువు, దీపించుచుఁ గర్ణికాకృతిని బెంపగుచుం
బ్రాపై కులగిరిరాజు గఁ, జూపట్టును సురగణాళి చోద్యం బందన్. 18

సీ. మఱియును నామేరుగిరి లక్షయోజనోన్నత మగుచుండి యానడిమిదళము
విదిత మై పదియాఱువేలయోజనములు నంతియ పాఁతు నై యతిశయిల్లు
నామీఁద విస్తార మరయ ముప్పదిరెండువేలయోజనముల వెలసి యుండు
నాగిరి కుత్తరంబందు నీలశ్వేతశృంగపర్వతములు నింగి ముట్టి

ఆ. యుండు రెండువేలయోజనంబులదాఁకఁ, బఱపు గలిగి పూర్వపశ్చిమాయ
తంబు దక్షిణోత్తరంబును విస్తార, మగుచు మిగుల రమ్య మై నరేంద్ర. 19

వ. ఇట్లు పూర్వపశ్చిమంబులు లవణసాగరాంతంబు లై యున్నసీమాపర్వతంబుల
యందు నీలశ్వేతశృంగవత్పర్వతంబులు నిడివిని యథాక్రమంబుగ దశమాంశ
న్యూనప్రమాణయోజనంబులు గలవిగా నుండు వీనిమధ్యప్రదేశంబున రమ్యక
హిరణ్మయకురువర్షంబు లనునామంబులు గలవర్షంబు లుండు వానివిస్తారం
బులు నవసహస్రయోజనంబులు గలిగి లవణసముద్రాంతంబు లై క్రమంబున
నీలాదిపర్వతదీర్ఘపరిమాణంబుల నుండు నిలావృతవర్షంబునకు దక్షిణంబున
నిషధహేమకూటహిమవత్పర్వతంబులనుసీమాపర్వతంబులును బూర్వపశ్చిమం
బులు నిడుపును దక్షిణోత్తరంబులు విశాలంబును నగుచు నానీలాదిపర్వతంబుల

తీరున నుండు నాగిరులమధ్యప్రదేశంబున హరివర్ష కింపురుషవర్ష భారతవర్షంబు లనునామంబులు గలవర్షంబు లుండు నాయిలావృతవర్షంబునకుఁ బశ్చిమంబున మాల్యవత్పర్వతంబున బూర్వభాగంబున గంధమాదనంబును సీమాపర్వతంబులు పూర్వపశ్చిమంబులు నిడుపును దక్షిణోత్తరంబులు విశాలంబును నగుచు నీలపర్వతనిషధపర్వతంబులం గదిసి ద్విసహస్రయోజనంబులవిస్తారంబై యుండుమాల్యవత్పర్వతంబు పశ్చిమసముద్రాంతంబై కేతుమాలవర్షంబును గంధమాదనపర్వతంబునకుఁ బూర్వభాగంబున సముద్రాంతంబగుచు భద్రాశ్వవర్షంబును మేరువునకుం దూర్పున మందరపర్వతంబును దక్షిణంబున మేరుమందరపర్వతంబులును బడమటిపార్శ్వంబులనుత్తరమునం గుముదపర్వతంబులు ననునామంబులుగలిగి యయుతయోజనోన్నతంబు లయి మేరునగం బనుమధ్యోన్నతమేధిస్తంభంబునకుం జతుర్ముఖంబుల హ్రస్వస్తంభములుం బోలె నుండు నాచతుస్స్తంభంబులయందును బర్వతశిఖరంబుల వెలుఁగొందు కేతువులునుంబోలెఁ జూతజంబూకదంబన్యగ్రోధంబు లనువృక్షరాజంబులు గ్రమంబున నొండొంటికి నేకాదశశతయోజనాయతంబును శతయోజనవిస్తారంబును గలిగియుండు మఱియు నాపర్వతశిఖరంబులం గ్రమంబునం బయోమధ్వీక్షురసమృష్టజలంబులు గలిగి శతయోజనవిస్తారంబు లయినసరోవరంబులు దేజరిల్లు నందు సుస్నాతు లగువారలకు యోగైశ్వర్యంబులు స్వభావంబునం గలుగు మఱియు నందనచైత్రరథవైభ్రాజికసర్వతోభద్రంబు లనునామంబులు గలదేవోద్యానంబు లాపర్వతశిఖరంబుల వెలుఁగొందు చుండు నందు దేవతాగణంబులు దేవాంగనలం గూడి గంధర్వులగీతనృత్యంబులు గనుంగొనుచు విహరింతు రంత. 20

ఉ. మందరపర్వతంబుతుది మామిడిపం డ్లమృతోపమాన మై
మందరశైలశృంగసుసమానము లై గిరిమీఁద వ్రాల మా
కందఫలామృతంబు గలఁగంబడి జాఱి మహాప్రవాహ మై
యం దరుణోదనామముల నద్భుత మై విలసిల్లు నెంతయున్. 21

చ. కడుమధురంబునన్ సురభిగంధముచే నరుణప్రకాశతన్
వడిగొని మందరాచలము వ్రంతలచెంతల జాఱి యంతలోఁ
దొడితొడి నాయిలావృతముఁ ద్రోచుచు వింతగఁ బూర్వవాహి యై
యడరుఁ దరంగసంతతుల నందఱ నచ్చటఁ జేయు ధన్యులన్. 22

ఆ. ఆనదీజలంబు లాడిన యచ్చటి, యంబికానుచరులయంగగంధ
మంది పవనుఁ డంత మనుజేశ పదియోజ, నములు సుట్టుఁ బరిమళముల నింపు.

ఆ. మేరుమందరములమీఁద జంబూఫలం, బులు మహాగజోపములుగ వ్రాలి
యవిసి యంతఁ దద్రసామృతం బల్లన, యమ్మహానగంబునందుఁ బొడమి. 24

క. అనుపమ మగుజంబూనది, యనుపేరను వెలసి లీల నరుగుచు నంతన్

ఘనత నిలావృతవర్షము, పనుపడఁ దడపుచును ధరణిఁ బ్రవహించుఁ దగన్.

ఉ. ఆనదినీటఁ దోఁగి పద నై యటు మృత్తనిలార్కసంగతిం
బూని కదుర్ విపాకమునఁ బొందుచు శుద్ధసువర్ణజాతిజాం
బూనదనామ మొంది సురముఖ్యుల కెల్లను భూషణార్థ మై
మానుగ వన్నె మించి కడు మంచిది యై విలసిల్లు నెంతయున్. 26

వ. మఱియు సుపార్శ్వనగాగ్రంబునందుఁ బంచవ్యామపరిణాహబంధురంబు లగు నైదుమధుధారాప్రవాహంబులు పంచముఖంబులు వెడలి సుపార్శ్వనగశృంగంబులం బడి యిలావృతవర్షంబుపశ్చిమభాగంబుఁ దడపుచుం బ్రవహించు నాతేనియ ననుభవించువారలముఖమారుతసుగంధంబు శతయోజనపర్యంతంబుఁ బరిమళించు. 27

సీ. కుముదపర్వతశిఖాగ్రమున నుత్పన్న మై కనుపట్టువటతరుస్కంధమునను
నుదయించు నట్టిపయోదధిఘృతమధుగుడవిశిష్టాన్నంబు లుడుగ కెపుడు
నంబరశయ్యాసనాభరణాదివస్తువులఁ గోరికలు దీర్చుచును గుముద
పర్వతాగ్రంబునఁ బడి యిలావృతవర్షమునజనులకు నెల్లభోగ్యములను

ఆ. వదల కొసఁగు వారివళిపలితంబులు, దలఁగు దుష్టగంధములును బాయు
మరణభయము ముదిమి పొరయ దెన్నఁడును శీతోష్ణబాధ నెందకుండు నధిప.

ఆ. దేవదానవులును దివ్యమునీంద్రగంధర్వు లాది గాఁగ దగిలి యాశ్ర
యించి యుండు రాగిరీంద్రమూలమునందు, హర్షమంది ఘనవిహారలీల. 29

వ. నరేంద్రా కురంగ కురర కుసుంభ వైకంకత త్రికూట శిశిర పతంగ రుచక నిషధ శితివాస కపిల శంఖాదు లయినపర్వతంబులు మేరుపర్వతకర్ణికకుఁ గేసరంబు లై పరివేష్టించి యుండు నామేరునగేంద్రంబునకుఁ బూర్వభాగంబున జఠర దేవకూటంబులును బశ్చిమంబునం బవనపారియాత్రంబులు ననుపర్వతంబులు నాలుగు నొండొంటికి దక్షిణోత్తరంబుల నష్టాదశసహస్రయోజనంబులనిడుపును బూర్వపశ్చిమంబుల ద్విసహస్రయోజనంబులవెడల్పును నగుచు దక్షిణంబునఁ గైలాసకరవీరంబులు నుత్తరంబునఁ ద్రిశృంగమకరంబు లనునామంబులు గలపర్వతంబులు నాలుగును బూర్వపశ్చిమంబుల నష్టాదశసహస్రయోజనంబులనిడుపును దక్షిణోత్తరంబుల ద్విసహస్రయోజనంబులవెడల్పు నగుచు నగ్నిపురుషునకుం బ్రదక్షిణం బగుచున్నపరిస్తరణంబులచందంబున మేరువునకుం బ్రదక్షిణంబుగా నష్టనగంబులు నిలిచి యుండు మేరుశిఖరంబున దశసహస్రయోజనంబులనిడుపు నంతియవిస్తారంబు నగుచు సువర్ణమయం బైన బ్రహ్మపురంబు దేజరిల్లుచుండు నాపట్టణంబునకు నష్టదిక్కులయందును లోకపాలురపురంబు లుండు. 30

క. పరమేష్ఠిపట్టణంబున, హరి మున్ను త్రివిక్రమణము లందక్ సర్వో

శ్వరచరణాగ్రనఖాహతిఁ, బరువడి నూర్ధ్వాండ మంతఁ బగిలె నరేంద్రా. 31

వ. ఇట్లు చరణనఖస్పర్శంజేసి భేదింపంబడ్డయూర్ధ్వకటాహవివరంబువలన నంతఃప్రవేశంబు సేయు చున్న బాహ్యజలధార శ్రీహరిపాదస్పర్శం జేయుచుఁ జను దెంచి సకలలోకంబులదురితంబులు వాపుచు భగవత్పాది యనుపేరం దేజరిల్లుచు దీర్ఘకాలంబు స్వర్గంబున విహరించుచు విష్ణుపదంబున నుత్తానపాద పుత్త్రుండును బరమభాగవతుండును నైనధ్రువుండు దనకులదేవత యైనశ్రీహరి పాదోదకంబుఁ బ్రతిదినంబును భక్తియోగంబున నిమీలితనేత్రుం డై యానంద బాష్పంబుల్ రోమాంచితగాత్రుం డై యత్యాదరంబున నేఁడును శిరంబున ధరియించు చున్నవాఁ డతనికి నధోభాగంబున నుండుమండలాధిపతు లైనసప్తర్షులును హరిపాదోదకప్రభావంబు నెఱింగి తాము పొందుతపస్సిద్ధి యాకాశగంగాజలంబుల స్నాతు లగుటయే యని సర్వభూతాంతర్యామి యగు నీశ్వరునియందు భక్తిసలిపి యితరపదార్థాపేక్ష సేయక మోక్షార్థిముక్తిమార్గంబు బహుమానంబు సేయుతెఱంగున బహుమానయుక్తంబుగాఁ దమజటాజూటంబులయందు నేఁడును ధరియించు చుండుదురు. 32

సీ. అంత నసంఖ్యంబు లైనదివ్యవిమానసంకులంబుల సువిశాల మైన
దేవమార్గంబున దిగి వచ్చి చంద్రమండలముఁ దోఁచుచు మేరునగశిఖాగ్ర
మునను నాబ్రహ్మదేవునిపట్టణమునకు వచ్చి యందులఁ జతుర్ద్వారములను
వరుసతో దీర్ఘప్రవాహంబు లగుచును బ్రవహించి యమలప్రభావములను

ఆ. నరుగు లవణసాగరాంతంబులుగ నాల్గు, మోములందు నాల్గునామములను
దన్నుఁ గన్నవారిఁ దనవారిఁ దోఁగిన, వారికెల్ల నమృతవారి యగుచు. 33

వ. ఇట్లు సీత యనుపేర వినుతి నొందినయమ్మహానదీప్రవాహంబు బ్రహ్మసదనపూర్వద్వారంబున వెడలి కేసరావలయంబుఁ దడుపుచు గంధమాదనాద్రికిం జని భద్రాశ్వవర్షంబుం బావనంబు సేయుచుఁ బూర్వలవణసాగరంబునం బ్రవేశించుఁ జక్షు వనుపేరం దేజరిల్లెడుదీర్ఘప్రవాహంబు పశ్చిమద్వారంబున వెడలి మాల్యవత్పర్వతంబు నుత్తరించి కేతుమాలవర్షంబుం బవిత్రంబు సేయుచుఁ బశ్చిమలవణార్ణవంబునం గలయు భద్ర యనుపేర వెలుఁగొందినయతులప్రవాహం బుత్తరద్వారంబున వెడలి కుముద నీల శ్వేతాఖ్యపర్వతశిఖరంబులం గ్రమంబునఁ బ్రవహించుచు శృంగనగరంబునకుం జని మానసోత్తరంబు లగు నుత్తరకురుభూములఁ బవిత్రంబు సేయుచు నుత్తరలవణసాగరంబుఁ జేరు నలకనంద యనం బ్రఖ్యాతి గాంచినయమ్మహానదీప్రవాహంబు బ్రహ్మసదనదక్షిణ ద్వారంబున వెడలి యత్యంతదుర్గమంబు లైనభూధరంబులఁ గడచి హేమకూటహిమకూటనగంబుల నుత్తరించి యతివేగంబునఁ గర్మక్షేత్రం బగుభారత వర్షంబుఁ బావనంబు సేయుచు దక్షిణలవణాంబుధిం గలయు నంత. 34

సీ. జగతిలో మేరు వాదిగఁ బర్వతములకుఁ బుత్రిక లైనట్టిపుణ్యతీర్థ
ములు వేలసంఖ్యలు గలవు జంబూద్వీపమందు భారతవర్ష మరయఁ గర్మ
భూమి దక్కినవర్షముల దివంబుననుండి భువికి వచ్చినవారు పుణ్యశేష
ములు భుజించుచు నుందురు భూస్వర్గ మనఁ దగునావర్షముల నుండునట్టివార
ఆ. లయుతసంఖ్యవత్సరాయువు లయుతమాతంగబలులు దేవతాసమాను
లతులవజ్రదేహు లధికప్రమోదితు, లప్రమత్తు లార్యు లనఘు లధిప. 35
వ. మఱియు సురతసుఖానందంబున మోక్షంబు నైనం గైకొనక సకృత్ప్రసూతు
లగుచు ననవరతంబును త్రేతాయుగకాలంబు గలిగి ప్రవర్తింతు రీయష్టవర్షం
బులయందు దేవతాగణంబులు దమభృత్యవర్గంబు లత్యుపచారంబులు సేయు
చుండ నెల్లఋతువులయందుం గిసలయకుసుమఫలభరితంబు లైనలతాదులశోభి
తంబులగువనంబులు గలవర్షనిధిగిరిద్రోణులయందును వికచవివిధనవకమలామో
దముదిత రాజహంస జలకుక్కుట కారండవ సారస చక్రవాకాదివినోదంబులు
గలిగి మత్తాళిఝంకృతిమనోహరంబు లై నానావిధంబు లైనకొలంకులయందు
ను దేవాంగనలకామోద్రేకజంబు లయినవిలాసహాసలీలావలోకనంబులం దివి
యంబడినమనోదృష్టులు గలిగి విచిత్రవినోదంబులం దగిలి యిచ్ఛావిహారంబులు
సలుపుచుండుదురు. 36
క. ఈనవవర్షంబులయం, దానారాయణుఁడు వచ్చి యనవరతము లో
కానుగ్రహమునకై సుజ్ఞానం బీఁ దలఁచి లీలఁ జరియించుఁ దగన్. 37
సీ. వసుధ నిలావృతవర్షాధిపతి యైనపురహరుం డావర్షమున వనంబు
నందు నుండుటకు నాయంబికాశాపవశంబున నావనస్థలములందు
నెవ్వరు వచ్చిన నింతు లై యుందు రావనమందుఁ బార్వతి యనుదినంబు
నంగనాజనసహస్రార్బుదంబులతోడ ససమలోచనుఁ గొల్చు నతులభక్తి
ఆ. నట్టిశివునిఁ గోరి యాయిలావృతవర్ష,మునఁ జరించుజనులు మోదమునను
గదిసి తత్ప్రకాశకము లైనమంత్రతంత్రములఁ బూజనేసి తలఁతు రెపుడు. 38
క. భద్రాశ్వవర్షమందుల, భద్రశ్రవుఁ డనెడిపేరఁ బరఁగుచుఁ దపనీ
యాద్రిసమధైర్యుఁ డగుచు సముద్రాంతం బైనజగతిఁ బొలుపుగ నేలున్. 39
క. ఆనరవరునకుఁ బ్రియతముఁ, డైనహయగ్రీవమూర్తి ననవరతంబున్
ధ్యానస్తోత్రజపానుష్ఠానాదులఁ బూజ నేసి సజ్జను లంతన్. 40
ఆ. తత్ప్రకాశకృత్ప్రధానమంత్రార్థసంసిద్ధిఁ జేసి ముక్తిఁ జెంది రప్పు
డట్టివర్షమందు నాహయగ్రీవునిఁ, దలఁచి కొలిచి మిగుల ధన్యు లగుచు. 41
సీ. హరివర్షపతి యైననరహరి ననిశంబు నందున్న జనులు మహాత్ము లయిన
దైత్యదానవకులోత్తములు ప్రహ్లాదాదివృద్ధులఁ గూడి సంప్రీతితోడ
సుస్నాతు లై భక్తిఁ జూచుచు నుందురు రమ్యదుకూలాంబరములు దాల్చి

తత్ప్రకాశకమంత్రతంత్రజపస్తోత్రపఠన సుధ్యానతపగప్రధాన
తే. మైనసత్పూజలను జేసి యచలబుద్ధి, శ్రీనృసింహునిఁ జేరి పూజించి యతని
కరుణ నొందుచు నతులప్రకాశు లగుచు, భుక్తిముక్తులఁగైకొందురు భూపవర్య.
వ. మఱియుఁ గేతుమాలవర్షంబునందు భగవంతుండు శ్రీదేవికి సంతోషంబు నొసంగుటకుఁ గామదేవరూపంబున నుండు నమ్మహాపురుషుని యస్త్రతేజః ప్రకాశంబునఁ బ్రజాపతిదుహిత లగు రాత్ర్యధిదేవతలగర్భంబులు సంవత్సరాంతంబున నిర్జీవంబులై స్రవించు నా కామదేవుండును దనగతి విలాసలీలావిలోకనసుందరభ్రూమండలసుభగవదనారవిందకాంతులం జేసి శ్రీరమాదేవిని రమింపం జేయు భగవన్మాయారూపిణి యగు శ్రీదేవియుఁ బ్రజాపతిపుత్రికలును బుత్రులునైన రాత్రులం బగళ్లం గూడి కామదేవుని స్తోత్రపఠనపూజాధ్యానాదులం బూజించుచుండు మఱియును. 43

క. విమలమతిఁ జిత్తగింపుము, రమణీయంబైన విమలరమ్యక మనువ
ర్షమునకు నధిదేవత దా, నమరంగా మత్స్యరూపుఁడగు హరి దలఁపన్. 44
ఆ. అట్టివర్షమునకు నధిపతియగుచున్న, మనువు పుత్త్రపౌత్రమంత్రివరులఁ
గూడి మత్స్యమైనకుంభినీధరుఁ జిత్త, మతులభక్తియుక్తి హత్తఁ గొలుచు. 45
ఆ. తత్ప్రకాశకృత్ప్రధానమంత్రస్తోత్ర, ములను ధర్మకర్మములను హోమ
ములను జనులు నేసి పుణ్యులై భుక్తిముక్తులను బొందుచుందు రెలమితోడ.
క. వినుము హిరణ్మయవర్షంబునకుం గూర్మావతారమును దాల్చినయా
వనజోదరుఁ డధిదేవత, యనఘుఁడు పితృపతి మహాత్ముఁ డర్యముఁడు నృపా. 47
క. ఆవర్షమందు నర్యముఁ, డావర్షజనంబుఁ గూడి హరిఁ జిత్తములో
భావించి సంస్తవంబులు, గావించుచు భుక్తి ముక్తి గాంతురు గడఁకన్. 48
క. ఉత్తరకురుభూములఁ దను, హత్తుకొని వరాహదేవుఁ డధిపతి యైనన్
సత్తుగ భూపతి యతనిం, జిత్తములో నిలిపి పూజ నేయుచు నుండున్. 49
క. ఆవర్షమందులను బ్రజ, లావిపులవరాహమూర్తి ననవరతంబున్
సేవించి కొలిచి సంస్తుతిఁ, గావించుచుఁ గాంతు రంతఁ గైవల్యంబున్. 50
క. అరయఁగ సీతాలక్ష్మణ, పరివృతుఁడై వచ్చి రామభద్రుఁడు గడిమిం
బరఁగు నధిదేవతగఁ గింపురుషమహావర్షమునకు భూపవరేణ్యా. 51
ఆ. అట్టిరామభద్రు నంజనీసుతుఁడు గిం, పురుషగణముఁ గూడి పూజ నేసి
తత్ప్రకాశకప్రధానమంత్రస్తోత్ర, పఠనములను దగ నుపాస్తి నేయు. 52
సీ. భారతవర్షాధిపతి యైనబదరికాశ్రమమున నున్న నారాయణుండు
భూనాథ యామహాత్ముని నారదాదులు భారతవర్షంబు ప్రజలఁ బ్రేమఁ
బాయక చేరి యుపాస్తి నేయుచు సాంఖ్యయోగంబు నుపదేశ ముచితవృత్తి
నంది యందఱును గృతార్థులై యట్టినారాయణదేవు నారాధనంబు

ఆ. నేసి యాత్మఁ జాలఁ జింతించి తత్ప్రకాశకము లయినమంత్రసంస్తవములఁ
బూజ నేసి ముక్తిఁ బొందుచు నుండుదు, రచల మైనభక్తి ననుదినంబు. 53

క. భారతవర్షమునందుల, సారాంశము లైనపుణ్యశైలంబులు గం
భీరప్రవాహములుఁ గల, వారయ నెఱిఁగింతు వాని నవనీనాథా. 54

వ. మలయపర్వతంబును మంగళప్రస్థంబును మైనాకంబును ద్రికూటంబును ఋషభపర్వతంబును గూటకంబును గొల్లంబును సహ్యపర్వతంబును వేదగిరియును ఋశ్యమూకపర్వతంబును శ్రీశైలంబును వేంకటాద్రియును మహేంద్రంబును వారిధరంబును వింధ్యపర్వతంబును శుక్తిమత్పర్వతంబును ఋక్షగిరియును బారియాత్రంబును ద్రోణపర్వతంబును జిత్రకూటంబును గోవర్ధనాద్రియును రైవతకంబును గుకుంభంబును నీలగిరియును గాకముఖంబును నింద్రకీలంబును రామగిరియును నాదిగాఁ గలపుణ్యపర్వతంబు లనేకంబులు గల వాపర్వతపుత్రికలైనచంద్రవటయుఁ దామ్రపర్ణియు నవటోదయుఁ గృతమాలయు వైహాయసియుఁ గావేరియు వేణియుఁ బయస్వినియుఁ బయోదయు శర్కరావర్తయుఁ దుంగభద్రయుఁ గృష్ణవేణియు భీమరథియు గోదావరియు నిర్వింధ్యయుఁ బయోష్ణియుఁ దాపియు రేవానదియు శిలానదియు సురనదియుఁ జర్మణ్వతియు వేదస్మృతియు ఋషికుల్యయుఁ ద్రిసమయుఁ గౌశికియు మందాకినియు యమునయు సరస్వతియు దృషద్వతియు గోమతియు సరయువును భోగవతియు సుషమయు శతద్రువును జంద్రభాగయు మరుద్వృధయు వితస్తయు నసిక్నియు విశ్వయు నను నీమహానదులును సింధుశోణంబు లనునదంబులు నిట్టిమహాప్రవాహంబు లీ భారతవర్షంబునఁ గల వందు సుస్నాతు లైనమానవులు ముక్తిం జెందుదురు మఱియు నీభారతవర్షంబున జన్మించినపురుషులు శుక్లలోహితకృష్ణవర్ణరూపంబులగు త్రివిధకర్మంబునం జేసి క్రమంబుగ దేవమనుష్యనరకగతు లను త్రివిధగతులం బొందుదురు వినుము రాగద్వేషాదిశూన్యుండు నవాఙ్మనసగోచరుండు ననాధారుండు నగు శ్రీవాసుదేవమూర్తియందుఁ జిత్తంబు నిలిపి భక్తియోగంబున నారాధించెడు మహాత్ము లవిద్యాగ్రంథిదహనంబు గావించుటం జేసి పరమభాగవతోత్తములు పొందెడు నుత్తమగతిం జెందుదురు కావున భారతవర్షంబు మిగుల నుత్తమం బని మహాపురుషు లిట్లు స్తుతించుచుండుదురు. 55

ఉ. భారతవర్షజంతువుల భాగ్యము లేమని చెప్పవచ్చునీ
భారతవర్షమందు హరి పల్మఱుఁ బుట్టుచు జీవకోటికిన్
ధీరతతోడఁ దత్త్వ ముపదేశము సేయుచుఁ జెల్మి సేయుచు
న్నారయ బాంధవాకృతిఁ గృతార్థులఁ జేయుచు నుండు నెంతయున్. 56

క. తనజన్మకర్మములనుం, గొనియాడెడివారి కెల్లఁ గోరిన వెల్లం
దనియఁగ నొసఁగుచు మోక్షం, బనయముఁ గృపసేయుఁ గృష్ణుఁ డవనీనాథా.

వ. ఇట్లు భారతవర్షంబునందులజనంబులకు నెద్దియు నసాధ్యంబు లేదు నారాయణ స్మరణంబు సకలదురితంబుల నడంచుఁ దన్నామస్మరణరహితంబు లైనయజ్ఞతపో దానాదుల దురితంబుల నడంప లేవు బ్రహ్మకల్పాంతంబు బ్రదికెడియితరస్థానం బునం బునర్జన్మభయంబున భీతిల్లుచు నుండుటకన్న భారతవర్షంబునందు క్షణ మాత్రంబు మనంబున సర్వసంగపరిత్యాగంబు నేసినపురుషశ్రేష్ఠునకు శ్రీమ న్నారాయణపదప్రాప్తి యతిసులభంబుగ సంభవించుం గావున నట్టియుత్తమం బగునీభారతవర్షంబె కోరుచుండుదురు మఱియు నెక్కడ వైకుంఠునికథావాస న లేకుండు నేదేశంబున సత్పురుషు లైనపరమభాగవతులు లేకుండుదు రేభూ మిని యజ్ఞేశ్వరునిమహోత్సవంబులు లేక యుండు నది సురేంద్రలోకం బైన నుండం దగదు జ్ఞానానుష్ఠానద్రవ్యకలాపంబులచేత మనుష్యజాతిం బొంది తపంబున ముక్తిం బొంద కుండెనేని మృగంబులమాడ్కి నతండు దనకుం దానె బంధనంబు నొందు భారతవర్షంబునందుఁ బ్రజలచేత శ్రద్ధాయుక్తంబుగా నను ష్ఠింపంబడినయజ్ఞంబులయందు వేల్వంబడుహవిస్సులను బెక్కునామంబులం బుండరీకాక్షుం డంది తనమీఁదిభక్తి యధికంబుగాఁ జేయు నట్టిభారతవర్షంబు నందలిప్రజలమీఁదం గరుణించి సర్వేశ్వరుం డిహపరసౌఖ్యంబుల నొసంగుచుం డు జంబూద్వీపంబున సగరాత్మజు లశ్వమేధాశ్వంబు నన్వేషింపం బూని భూ ఖననంబు సేయుటంజేసి స్వర్ణప్రస్థ చంద్రశు క్లావర్తన రమణక మందేహా రుణ పాంచజన్య సింహళ లంకాద్వీపంబు లన నెనిమిదియుపద్వీపంబులు గలిగె.

సీ. లక్షయోజనముల లవణాబ్ధిపరివృత మగుచు జంబూద్వీప మతిశయిల్లు
విను రెండులక్షలవిస్తృతముగను బ్లక్షద్వీప ముండు నాక్షారసాగ
రముఁ జుట్టి యందుల రమ్యమై యొప్పెడువృక్షంబు ప్లక్షంబు విదితముగను
దనరు నాద్వీపంబు దరునామమహిమచే మిగులఁ బ్లక్షం బన మించి రహిని

ఆ. నందు సంచరించునట్టివారల కగ్ని, దేవుఁ డమరు నాదిదేవతయుగ
నందులోన నాప్రియవ్రతపుత్త్రుండు, నిధ్మజిహ్వుఁ డగు మహీవరుండు. 59

వ. నరేంద్రా యాయిధ్మజిహ్వుం డాప్లక్షద్వీపంబు నేడువర్షంబులుగ విభజించి యందు నావర్షనామధారులుగా నుండుతనపుత్త్రు లగు శివ యశస్య సుభద్ర శాంత క్షేమాభ యామృతు లనియెడు నేడుగుర నేడువర్షంబుల కధిపతులంగా వించి తపంబునకుం జనియె నావర్షంబులయందు మణికూట వజ్రకూ టేంద్రసేన జ్యోతిష్మ ధూమ్రవర్ణ హిరణ్యగ్రీవ మేఘమాలంబు లనునామంబులు గలసప్తకుల పర్వతంబులును నరుణయు నృమణయు నాంగిరసియు సావిత్రియు సుప్రభాత యు ఋతంభరయు సత్యంభరయు నన సప్తమహానదులును నానదులయందు సుస్నాతు లగుచు గతపాపు లైనహంస పతం గోర్ధ్వాయన సత్యాంగు లనునా మంబులు గలచాతుర్వర్ణ్యంబును గలిగి యుండు నందుఁ బురుషులు సహస్ర

వత్సరజీవులును దేవతాసనములును దృష్టిమాత్రంబునం గ్లమస్వేదాదిరహితం బగునపత్యోత్పాదనంబు గలవార లగుచు వేదత్రయాత్మకుండును స్వర్గద్వార భూతుండును భగవత్స్వరూపియు నగుసూర్యుని వేదత్రయమ్మున సేవింపుదురు ప్లక్షద్వీపం బాదిగా మీఁదటిద్వీపపంచకంబునం దలిపురుషులకు నాయురింద్రియ పటుత్వంబులును దేజోబలంబులును దోడనె జనియించు చుండు. 60

ప్లక్షద్వీపము ద్విగుణిత, లక్షేక్షురసాబ్ధి సుట్టిరా విలసిల్లు
న్నిక్షురసోదద్విగుణం, బక్షయముగ శాల్మలీమహాద్వీప మిలన్. 61

అందు శాల్మలీవృక్షంబు ప్లక్షాయామం బై తేజరిల్లు నావృక్షరాజంబునకు నధోభాగంబునం బతత్త్రిరాజుగా నుండుగరుత్మంతుండు నిలుకడగా వసించు నాశాల్మలీవృక్షంబుపేర నాద్వీపంబు శాల్మలీద్వీపం బని విలసిల్లు నాద్వీప పతి యైనప్రియవ్రతాత్మజుం డగుయజ్ఞబాహువు దనపుత్త్రు లగుసురోచన సౌమనస్య రమణక దేవబర్హ పారిబర్హాప్యాయ నాభిజ్ఞాతు లనియెడు వారిపేర నేడువర్షంబుల నేర్పఱిచి యావర్షంబులయం దేడ్వురఁ గుమారుల నభిషిక్తులం జేసె నావర్షంబులయందు స్వరస శతశృంగ వామదేవ కుముద ముకుంద పుష్పవర్ష శతశ్రుతు లనుపర్వతసప్తకంబును ననుమతియు సినీవాలియు సరస్వతియుఁ గుహూవును రజనియు నందయు రాకయు ననుసప్తమహానదులును గల వందు శ్రుతధర విద్యాధర వసుంధ రేధ్మధర సంజ్ఞు లగునావర్షపురుషులు భగవత్స్వరూపుండు వేదమయుండు నాత్మస్వరూపుండు నగుసోముని వేదమంత్రంబులచే నారాధింపుదు రాద్వీపంబు లక్షచతుష్టయపరిమితయోజనవిస్తృతం బయినసురాసముద్రంబుచే నావృతం బై తేజరిల్లు నందు. 62

భూనాథ యాసురాంభోధికిఁ జుట్టుగా నుండుకుశద్వీప మర్వీమీఁదఁ
దోరమై తా ద్విచతుర్లక్షయోజనంబులను విస్తార మై పొలుపు మిగుల
నందుఁ గుశస్తంబ మనిశంబు దేవతాకల్పితం బైనట్టికాంతిచేత
దిక్కులు వెలిఁగించు ద్వీపంబునకుఁ దనపేరను సత్కీర్తి పెంపునేయు

తే. నట్టిదీవికి నధిపతి యగుప్రియవ్రతతనయుండు హిరణ్యరేతసుఁ డనం ద
నరెడిభూపతి తనసుతనామములను, వర్షములు సేసె నత్యంతహర్షమునను. 63

ఇట్లు హిరణ్యరేతసుండు వసుదాన దృఢరుచి నాభిగుప్త సత్యవ్రత విప్ర వామదేవు లనునామంబులు గలపుత్త్రులనామంబుల సప్తవర్షంబులం గావించి యాకుమారుల నందు నిలిపి తాను దపంబునకుం జనియె నావర్షంబునందు బభ్రు చతుశ్శృంగ కపిల చిత్రకూట దేవానీ కోర్ధ్వరోమ ద్రవిణంబు లనునామంబులు గలసప్తగిరులును రసకుల్యయు మధుకుల్యయు శ్రుతవిందయు మిత్రవిందయు దేవగర్భయు ఘృతచ్యుతయు మంత్రమాలయు ననుసప్తమహానదులును గల వానదీజలంబులఁ గృతమజ్జను లగుచు భగవంతుం డగుయజ్ఞపురుషునిఁ

గుశలకోవిదాభియుక్తకులకు లనుసంజ్ఞలుగలవరపురుషులారాధించు చుందురు.

సీ. ఆకుశద్వీపంబు నరికట్టుకొని యుండు నెనిమిదిలక్షలఘనఘృతాబ్ధి
యాఘృతసాగరం బవ్వల షోడశలక్షయోజనముల లలితమగుచు
నుండుఁ గ్రౌంచద్వీప ముర్వీశ యందు మధ్యప్రదేశంబున నట్టిదీవి
పేరుగాఁ దనపేరఁ బెద్దగాఁ జేసినక్రౌంచాద్రి గల దానగంబు మున్ను

ఆ. షణ్ముఖుండు దివ్యశరమున ఘననితంబంబు దూయ నేయఁ బాలవెల్లి
గరిమఁ దడుపుచుండు వరుణుండు రక్షింప, నందు మిగుల భయము నొందకుండె.

వ. నరేంద్రా యాక్రౌంచద్వీపపతి యగుఘృతపృష్ఠుండు దనకుమారులనాపేళ్లుగల
యామోద మధువహ మేఘపృష్ఠ సుధామ ఋషిజ్య లోహితార్ణ వన
స్పతు లనువర్షంబుల కభిషిక్తులం జేసి పరమకల్యాణగుణయుక్తుం డయినశ్రీ
హరిచరణారవిందంబుల సేవించుచుం దపంబునకుం జనియె నావర్షంబులయందు
శుక్ల వర్ధమాన భోజ నోపబర్హ ణానంద నందన సర్వతోభద్రంబు లనుసప్త
సీమాపర్వతంబులును నభయయు నమృతౌఘయు నార్యకయుఁ దీర్ఘవతియుఁ
దృప్తిరూపయుఁ బవిత్రవతియు శుక్లయు ననుసప్తనదులును గల వందులఁ బవి
త్రోదకంబు లనుభవించుచు గురు ఋషభ ద్రవిణక దేవక సంజ్ఞలు గలిగి వరుణ
దేవుని నుదకాంజలులం బూజించుచున్న చాతుర్వర్ణ్యంబు గలిగియుండు. 66

సీ. జగతీశ వినుము క్రౌంచద్వీపమును జుట్టి యుండు షోడశలక్షయోజనముల
విస్తార మై పాలవెల్లియందునను శాకద్వీప మతులప్రకాశ మొందు
దండిమై ముప్పదిరెండులక్షల యోజనములవిస్తార మై యమరి యుండు
నందులశాకవృక్షామోద మాద్వీపమును సుగంధంబునఁ బెనఁగఁజేసి

తే. యంతఁ దనపేర దీవి ప్రఖ్యాత మగుటఁ, జేసి యందుల మిగులఁ బ్రసిద్ధికెక్కె
నందు మేధాతిథియుఁ గర్తయగుచునుండెఁ, దవిలివేడుకఁదనదునందనులఁజూచి.

వ. మఱియు నాప్రియవ్రతపుత్త్రుం డయినమేధాతిథి దనపుత్త్రులపేరం గలపురో
జవ మనోజవ వేపమాన ధూమ్రానీక చిత్రరథ బహురూప విశ్వాచారంబు
లనుసంజ్ఞలు గలసప్తవర్షంబులయందు వారలకుఁ బట్టంబు గట్టి శ్రీహరిపాద
సేవ సేయుచుఁ దపోవనంబునకుం జనియె నాశాకద్వీపంబునందు నీశా నోరు
శృంగ బలభద్ర శతకేసర సహస్రస్రోతో దేవపాల మహానసనామంబులు
గలసీమాగిరులును నన ఘాయు ర్దోభయస్పృ ష్ట్యపరాజిత పంచపదీ సహ
స్రస్రుతి నిజధృతు లనుసప్తనదులును గల వానదీజలంబు లుపయోగించి యచ్చ
టివారలు ప్రాణాయామంబుసేసి విధ్వస్తరజస్తమోగుణు లయి పరమసమాధిని
వాయురూపం బైనభగవంతుని సేవింతురు ఋతవ్రత సత్యవ్రత దానవ్రత
సువ్రత నామంబులు గలచాతుర్వర్ణ్యం బందుఁ గలిగి యుండు. 68

సీ. అట్టిశాకద్వీప మరికట్టి తత్ప్రమాణంబున దధిసముద్రంబు వెలుఁగు

నందుకుఁ బరివృతం బయి పుష్కరద్వీప మిలఁ జతుష్షష్టిలక్షలవిశాల మమ్మహాద్వీపమం దయుతకాంచనపత్త్రములు గల్గి కమలగర్భునకు నాస నం బగుపంకేరుహం బుండు నాద్వీపమధ్యంబునను నొక్కమానసోత్త
ఆ. రం బనంగఁ బర్వతం బుండుఁ దనకుఁ బూర్వాపరముల నుండునట్టివర్ష ములకు రెంటి కట్లునిలిచినమర్యాద, నగ మనంగఁ జాలఁ బొగడ నెగడు. 69

వ. ఇట్లు దనకు లోపలి వెలుపలివర్షంబులు రెంటికి మర్యాదాచలంబునుంబోలె నున్న మానసోత్తరపర్వతం బయుతయోజనవిస్తారంబును నంతియయౌన్నత్యంబు నుం గలిగి యుండు నానగంబునకు నలుదిక్కులయందు నాలుగులోకపాలుర పురంబు లుండు నామానసోత్తరపర్వతంబుతుద సూర్యరథచక్రంబు సంవత్స రాత్మకం బయి యహోరాత్రంబులయందు మేరుప్రదక్షిణంబు సేయు నందు నాపుష్కరద్వీపాధిపతి యగువీతిహోత్రుండు రమణకధాతకనామంబులు గల పుత్త్రుల నిరువుర వర్షద్వయంబునం దభిషిక్తులం జేసి తాను బూర్వజు లేఁగిన తెఱంగున భగవత్కర్మశీలుం డగుచుఁ దపంబునకుం జనియె నంత. 70

క. మనుజేశ్వర యావర్షం, బున నప్పుడు సంచరించుపురుషులు పద్మా సనునిఁ దగఁ గార్మికారా,ధన సేయుదు రచలబుద్ధితాత్పర్యమునన్. 71

క. ధరణీవల్లభ విను పు,ష్కర మనుద్వీపమున లేరు చాతుర్వర్ణ్యల్ పరగఁగ భేదముఁ లేకే, సరసత సము లగుదు రందు సకలజనములున్. 72

వ. మఱియు పుష్కరద్వీపంబు చతుష్షష్టిలక్షయోజనవిస్తారం బై నశుద్ధోదకసముద్ర ముద్రితం బగు చుండు నవ్వల లోకాలోకపర్వతం బుండు శుద్ధోదకసముద్ర లోకాలోకపర్వతంబులనడుమ రెండుకోట్లయోజనవిస్తారం బయిననిర్జనభూమి దర్పణోదరసమానం బై దేవతావాసయోగ్యంబుగా నుండు నాభూమిం జేరిన పదార్థంబు మరలఁ బొంద నశక్యంబుగా నుండు నటమీఁద లోకాలోకపర్వతం బెనిమిదికోట్లయోజనంబులు సువర్ణభూమియు సూర్యాదిధ్రువాంతంబు లగు జ్యోతిర్గణంబులమధ్యంబున నుండుటం జేసి లోకాలోకపర్వతం బనం దగి యుం డుఁ బంచాశత్కోటియోజనవిస్తృతంబగుభూమండలమానంబునకుఁదురీయాం శ ప్రమాణంబు గలయాలోకాలోకపర్వతంబుమీఁద నఖిలజగద్గురు వగుబ్రహ్మ చేతఁ జతుర్దిశలయందు ఋషభ పుష్కర చూడ వామ నాపరాజిత సంజ్ఞలు గలదిగ్గజంబులు నాలుగును లోకరక్షణార్థంబు నిర్మితం బై యుండు మఱియును.

తనదువిభూతు లై తనరినయాదేవబృందతేజశ్శ్రైష్ఠ్యబృంహణార్థ
మై భగవంతుండు నాదిదేవుండును నైనజగద్గురుం డచ్యుతుండు
సరిలేనిధర్మవిజ్ఞానవైరాగ్యాదు లయినవిభూతుల నలరి యున్న
యట్టివిష్వక్సేనుఁ డాదిగాఁ గలుగుపార్షదులతోఁ గూడి ప్రశస్త మైన
తే. నిజవరాయుధదోర్దండనిత్యసత్త్వుఁ, డగుచు నాపర్వతంబుపై నఖిలలోక

రక్షణార్థంబుకల్పపర్యంతమతఁడు, యోగమాయావిరచితుఁడై యొప్పుచుండు.
వ. ఇట్లు వివిధమంత్రగోపనార్థం బానగాగ్రంబున నున్న భగవంతుండు దక్క
లోకాలోకపర్వతంబునకు నవ్వల నొరులకు సంచరింప నశక్యం బయియుండు
బ్రహ్మాండంబునకు సూర్యుండు మధ్యగతుండై యుండు నాసూర్యునకు నుభయ
పక్షంబులయందు నిరువదేనుకోట్లయోజనపరిమాణంబున నండకటాహం బుండు
నట్టిసూర్యునిచేత నాకాశదిక్స్వర్గాపవర్గంబులును నరకంబులును నిర్ణయింపం
బడు దేవతిర్యఙ్మనుష్య నాగపక్షితృణగుల్మలతాదిసర్వజీవులకును సూర్యుం
డాత్మ యగుచు నుండు. 75

క. కర మనురాగంబున నీ, ధరణీమండలముసంవిధానం బెల్ల
న్నెఱిఁగించితి నింతియ కా, దెఱిఁగించెద సర్గమాన మెల్ల నరేంద్రా. 76

భగణవిషయము.

ఆ. కమలజాండమధ్యగతుఁ డైనసూర్యుండు, భరిత మైన యాతపంబుచేత
మూఁడులోకములను మించి తపింపంగఁ, జేసి కాంతి నొందఁ జేయుచుండు.
వ. అట్టి భాస్కరుం డుత్తరాయణ దక్షిణాయన విషువు లనునామంబులు గల
మాంద్యతీవ్రసమానగతుల నారోహణావరోహణస్థానంబులయందు దీర్ఘహ్రస్వ
సమానంబులుగాఁ జేయు చుండు. 78
ఆ. మేషతులలయందు మిహిరుం డహోరాత్ర, మందుఁ దిరుగుసమవిహారములను
బరఁగఁగ వృషభాదిపంచమాసముల నొ, క్కొక్కగడియ రాత్రి దక్కి నడచు.
ఆ. మించి వృశ్చికాదిపంచమాసముల నొ, క్కొక్కగడియ రాత్రి నిక్కి నడచు
దివములందు నెల్ల దిగజాఱు నొక్కొక్క, గడియ నెలకుఁ దత్ప్రకారమునను.
వ. మఱియు నివ్విధంబున దివసంబు లుత్తరాయణదక్షిణాయనంబుల వృద్ధిక్షయం
బుల నొంద నొక్కయహోరాత్రంబున నేకపంచాశదుత్తరనవకోటియోజనం
బుల పరిమాణంబు గలమానసోత్తరపర్వతంబున సూర్యరథంబు దిరుగు చుండు
నామానసోత్తరపర్వతంబునందుఁ బూర్వన దేవధాని యనునింద్రపురంబును
దక్షిణంబున సంయమని యనుయమనగరంబును బశ్చిమంబున నిమ్లోచని యను
వరుణపట్టణంబును నుత్తరంబున విభావరియనుసోమునిపుటభేదనంబును దేజరిల్లు
చుండు నాపట్టణంబులయందు నుదయమధ్యాహ్నాస్తమయనిశీథంబు లనియెడు
కాలభేదంబులను భూతప్రవృత్తినివృత్తినిమిత్తం బచ్చుట జనులకుఁ బుట్టించు
చుండుసూర్యుం డెపు డింద్రనగరంబుననుండి గమనించు నదియాదిగాఁ బది
యేనుగడియలను రెండుకోట్లముప్పదియేడులక్షలడెబ్బదియైదువేలయోజనంబు
లు నడచు నివ్విధంబున నింద్రయమవరుణపురంబులమీఁదఁ జంద్రాదిగ్రహనక్ష
త్రంబులం గూడి సంచరించుచుఁ బండ్రెండంచులు నాఱుగమ్ములును మూఁడు
దొలులుం గలిగి సంవత్సరాత్మకం బయి యేకచక్రం బయిన సూర్యునిరథంబు

ముహూర్తమాత్రంబున ముప్పదినాలుగులక్షలు నెనమన్నూఱుయోజనంబులు సంచరించు. 31

సీ. ఇనురథంబున కున్నయిరుసొక్కటియ మేరుశిఖరంబునందును జేరియుండు నొనరం జక్రము మానసోత్తరపర్వతం బందులం దిరిగెడు నారథంబు నిరుసున నున్న రెండిరుసులు దగులంగం బవనపాశంబుల బద్ధమగుచు ధ్రువమండలంబునందుల నంటి యుండంగా సంచరించుచునుండు సంతతంబు

తే. నట్టియరదంబు ముప్పదియాఱులక్ష, లందు నంటినకాండియు నన్నియోజ నములవిస్తారమైతురంగములకంధ, రములందగులుచువెలుంగొందు రమణతోడ.

వ. ఆరథంబునకు గాయత్రీచ్ఛందం బాదిగా సప్తచ్ఛందంబులు నశ్వంబులై సంచరించు భాస్కరునకు నగ్రభాగంబున నరుణుండు నియుక్తుండై రథంబు గడపుచుండు వెండియు నంగుష్ఠపర్వమాత్రశరీరంబులు గలయఱువదివేలవాలఖిల్యాఖ్యు లగుఋషివరులు సూర్యునిముందట సౌరసూక్తంబుల స్తుతియింప మఱియు ననేకమునులును గంధర్వకిన్నరకింపురుషనాగాప్సరగపతంగాదులును నెలనెల వరుసక్రమంబున సేవింపం దొమ్మిదికోట్లునేంబదియొకలక్షయోజనంబులపరిమాణంబు గలభూమండలంబునం దొకక్షణంబున సూర్యుండు రెండువేలయేంభది యోజనంబులు సంచరించుచు నొకయహోరాత్రంబునందె యీభూమండలం బంతయు సంచరించు ననిన శుకయోగీంద్రునకుం బరీక్షిన్నరేంద్రుం డిట్లనియె.

క. మునివర మేరుధ్రువులకు, నొనరం బ్రదక్షిణము దిరుగుచుండెడునజుం డాయినుండభిముఖుండై రాసుల, కనుకూలత నేంగునంటి వది యెట్లొప్పున్.

క. అని పలికినభూవరునిం, గనుంగొని శుకయోగి మిగులం గరుణాన్వితుండై మనమున శ్రీహరిం దలంచుచు, వినుమని క్రమ్మఱంగ నిట్లు వినిపించెం దగన్.

వ. నరేంద్రా యతివేగంబునం దిరుగుచుండుకులాలచక్రంబునందుంజక్రభ్రమణంబునకు వెతైనగతి నొంది బంతి సాగితిరిగెడుపిపీలికాదులచందంబున నక్షత్రరాసులతోడం గూడినకాలచక్రంబు ధ్రువమేరువులం బ్రదక్షిణంబు దిరుగునపుడా కాలచక్రంబువెంట సంచరించుసూర్యాదిగ్రహంబులకు నక్షత్రాంతరంబులయందును రాశ్యంతరంబులయందును నునికిగలుగుటం జేసి సూర్యాదిగ్రహంబులకుం జక్రగతిస్వగతులవలన గతిద్వయంబుగలుగుచుండుమఱియునాసూర్యుండాదినారాయణమూర్తియగుచు లోకంబులయోగక్షేమంబులకు వేదత్రయాత్మకంబై కర్మసిద్ధినిమిత్తంబై దేవర్షిగణంబులచేత వేదాంతార్థంబున ననవరతంబు వితర్క్యమాణం బగుచున్న తనస్వరూపంబును ద్వాదశవిధంబులుగ విభజించి వసంతాదిఋతువుల నాయాకాలవిశేషంబులయందుం గలుగంజేయుచుండు నట్టిపరమపురుషునిమహిమ నీలోకంబున మహాత్ము లగుపురుషులు దమతమవర్ణాశ్రమాచారములచొప్పున వేదోక్తప్రకారంబుగా భక్త్యతిశయంబున

నారాధించుచు క్షేమంబు నొందుచుండు రట్టియాదినారాయణమూర్తి జ్యోతి
శ్చక్రాంతర్వర్తియై స్వకీయతేజఃపుంజదీపితాఖిలజ్యోతిర్గణంబులుగలవాఁడై
ద్వాదశరాసులయందు నొకసంవత్సరంబున సంచరించుచుండు నట్టియాదిపురు
షునిగమనవిశేషకాలంబును లోకు లయినఋతుమాసపక్షతిథ్యాదులచే వ్యవ
హరించుచుండుదురు మఱియు నప్పరమపురుషుం డా రాసులయందుషష్ఠాంశసంచా
రంబునొందినసమయంబును ఋతు వని వ్యవహరింపుదు రా రాసులయందు
నర్ధాంశసంచారమ్మున రాశిషట్కభోగం బొందినతఱి యయనం బని చెప్పుదురు
సమగ్రంబుగా రాసులయందు సంచార మొందినయెడల నట్టికాలంబును సంవత్స
రంబని నిర్ణయింపుదు రిట్టిసమగ్ర రాశిసంచారంబునందు శీఘ్రగతి మందగతి
సమగతు లనియెడుత్రివిధగతివిశేషంబులవలన నేర్పడెడునావత్సరంబును సంవ
త్సరంబు పరివత్సరం బిడావత్సరం బనువత్సరం బిద్వత్సరం బని పంచవిధం
బులఁ జెప్పుదురు చంద్రుండు నిట్టులుండు నాసూర్యమండలంబుమీఁద లక్ష
యోజనంబులనుండి సంవత్సరపక్షరాశినక్షత్రభుక్తులు గ్రహించుచు నగ్ర
చారియై శీఘ్రగతిం జరించునంత వృద్ధిక్షయరూపంబునం బితృగణంబులకుఁ
బూర్వపక్షాపరపక్షంబులచేత నహోరాత్రంబులఁ గలుగఁజేయుచు సకలజీవ
ప్రాణంబై యొక్కనక్షత్రంబు త్రింశన్ముహూర్తంబు లనుభవించుచు షోడశ
కళలు గలిగి మనోమయాన్నమయామృతమయదేహుండై దేవపితృమనుష్య
భూతపశుపక్షిసరీసృపవీరుత్ప్రభృతులకుఁ బ్రాణాప్యాయనశీలుం డగుటం జేసి
సర్వసముం డనం బడు. 86

క. చందురునకు మీఁదై యానందంబున లక్షయోజనంబులఁ దారల్
గ్రందుకొని మేరుశైలం, బందె ప్రదక్షిణము దిరుగు నభిజిద్యుతితోన్. 87

సీ. అటమీఁదఁ దారల కన్నిటి కుపరి యై రెండులక్షల శుక్రుఁ డుండి భాస్క
రునిముందఱం బెఱుఁ దను సామ్యమృదుశీఘ్రసంచారములను భాస్కరునిమాడ్కిఁ
జరియించుచుండును జనులకు ననుకూలుఁ డై వృష్టి నొసఁగుచు నంతనంతఁ
జతురత వృష్టివిష్కంభకగ్రహశాంతి నొనరించువారల కొసఁగు శుభము

తే. లుండు నామీఁద సౌమ్యుండు రెండులక్ష, లనుజరించుచు రవిమండలంబుఁ బాసి
కానఁబడనను జనులకు నుమ్మడాంబ, రాదభయములఁ బుట్టించు నతులమహిమ.

సీ. ధరణీతనూజుఁ డంతటమీఁద రెండులక్షలనుండి మూఁడుపక్షముల నొక్క
రాశి దాఁటుచు నుండుఁ గ్రమమున ద్వాదశరాసులు భుజియించు రంజనమున
వక్రించి యైన నవక్రత నైనను వఱచుగాఁ బీడలు నరుల కొసఁగు
నంగారకుని కంక కావల రెండులక్షలయోజనంబుల ఘనత మించి

ఆ. యొక్కరాశినుండి యొక్కొక్కవత్సరం, బనుభవించుచుండు నమరగురుఁడు
వక్రమందు నైన వసుధామరులకును, శుభము నొసఁగు నెపుడు నభినవముగ.

క. సురగురునకు మీఁదై భాస్కరసుతుఁ డిరులక్షలను జగములకుఁ బీడల్
జరపుచుఁ ద్రింశన్మాసము, లరుదుగ నొక్కొక్కరాశియందు వసించున్. 90
క. ప్రాకటముగ రవిసుతునకు, నేకాదశలక్షలను మహీసురులకు నీ
లోకులకు మేలు గోరుచు, జోకగ మునిసప్తకంబు సొంపు వసించున్. 91
క. మునిసప్తకమున కెగువం, దనరుచు నామీఁదఁ ద్రియుతదశలక్షలఁ బెం
పున శింశుమారచక్రం, బనఁగా నిన్నిటికి నుపరి యగుచుండు నృపా. 92
సీ. ఆశింశుమారాఖ్య మగుచక్రమున భాగవతుఁ డైనధ్రువుఁ డింద్రవహ్నికశ్య
పప్రజాపతియమప్రముఖులతోఁ గూడి బహుమానముగ విష్ణుపదముఁ జేరి
కణఁకనిచ్చలుఁ బ్రదక్షిణముగాఁ దిరుగుచుఁ జెలఁగియుండును గల్పజీవియగుచు
ననఘుఁ డుత్తానపాదాత్మజుఁ డార్యుఁడు నయినయాధ్రువునిమహత్త్వ మెల్లఁ
తే. దెలిసి వర్ణింప బ్రహ్మకు నలవి గాదు, నే నెఱింగినయంతయు నీకు మున్న
తెలియఁ బలికితిఁ గ్రమ్మఱఁ దలఁచికొనుము, జితరిపువ్రాత శ్రీపరీక్షిన్నరేంద్ర
వ. మఱియు నాధ్రువుండు గాలంబుచేత నిమిషమాత్రం బెడలేక సంచరించు జ్యోతిర్గ్రహనక్షత్రంబులకు నీశ్వరునిచేత ధాన్యాక్రమణంబునఁ బశువులకై యేర్పఱిచిన మేధిస్తంభంబుతెఱంగున మేటిగాఁగల్పింపంబడి ప్రకాశించుచుండు గగనంబునందు మేఘంబులును శ్యేనాదిపక్షులును వాయువశంబునం గర్మసారథులై చరించుతెఱంగున జ్యోతిర్గణంబులును బ్రకృతిపురుషసంయోగగృహీతాశులై కర్మనిమిత్తగతి గలిగి వసుంధరం బడకుండురు. 94
క. పొందుగ జ్యోతిర్గణముల, నందఱ నాశింశుమారమందుల నుండం
గొందఱు దఱచుగఁ జెప్పుచు, నుందురు వినిపింతు విను మనూనచరిత్రా. 95
క. తలక్రిందై వర్తువ యై, సలలిత మగుశింశుమారచక్రమునందున్
నెలకొని పుచ్ఛాగ్రంబున, నిలిచి ధ్రువుం డుండు నెపుడు నిర్మలచరితా. 96
వ. మఱియు నాశింశుమారచక్రపుచ్ఛంబునఁ బ్రజాపతియు నగ్నీంద్రధర్ములును బుచ్ఛమూలంబున ధాతృవిధాతలును గటిప్రదేశంబున ఋషిసప్తకంబును దక్షిణావర్తకుండలీభూతభూతశరీరంబునకు నుదగయననక్షత్రంబులును దక్షిణపార్శ్వంబున దక్షిణాయననక్షత్రంబులును బృష్ఠంబున దేవమార్గంబును నాకాశగంగయు నుత్తరభాగంబునఁ బునర్వసుపుష్యంబులు దక్షిణభాగంబున నార్ద్రాశ్లేషలును దక్షిణవామపాదంబుల నభిజిదుత్తరాషాఢలును దక్షిణవామనాసారంధ్రంబుల శ్రవణపూర్వాషాఢలును దక్షిణవామలోచనంబుల ధనిష్ఠామూలలును దక్షిణవామకర్ణంబుల మఘాద్యష్టనక్షత్రంబులును వామపార్శ్వంబున దక్షిణాయనంబును దక్షిణపార్శ్వంబునఁ గృత్తికాదినక్షత్రత్రయంబును నుత్తరాయణంబును వామదక్షిణస్కంధంబుల శతభిషజ్జ్యేష్ఠలును నుత్తరహనువున నగస్త్యుండును నధరహనువున యముండును ముఖంబున నంగారకుండును గుహ్యాం

బున శనైశ్చరుండును మేఢ్రంబున బృహస్పతియును వక్షంబున నాదిత్యుండును
నాభిని శుక్రుండును మనంబునఁ జంద్రుండును స్తనంబుల నాశ్వినులును బ్రాణా
పానంబుల బుధుండును గళంబున రాహువును సర్వాంగంబులఁ గేతుగ్రహం
బును రోమంబులఁ దారలును నుండు నది సర్వదేవతామయం బైనపుండరీ
కాక్షుని దివ్యదేహంబు ధ్రువునింగా నెఱుంగుము 97

సీ. ఇట్టిదివ్యశరీర మెవ్వఁడు ప్రతిదినంబందు సంధ్యాకాల మతులభక్తి
మనమందు నిలిపి యెమ్మెఱిక మిక్కిలి ప్రయత్నంబున నియతుఁడై తత్త్వబుద్ధి
మౌనవ్రతంబునఁ బూని వీక్షించుచు నీసంస్తవంబు దా నెంతో ప్రేమ
జపియించి కడుఁ బ్రశస్తమునుమునీంద్ర సేవ్యమును జ్యోతిస్స్వరూపమున వెలుఁగు
ఆ. విపులశింశుమారవిగ్రహంబునకు వందనము వందనంబు లనుచు నిలిచి
సన్నుతించెనేని సకలార్థసిద్ధులఁ, బొందు మీఁద ముక్తిఁ జెందు నధిప. 98

క. ఇనమండలంబునకుఁ గ్రిందను దశసాహస్రయోజనంబుల స్వర్భా
నునిమండలంబు గ్రహమై, ఘనముగ నపసవ్యమార్గగతి నుండు నృపా. 99

క. అనురాధముఁ డగురాహువు, బిసరుహసంభవునివరము పెంపున నెంతో
పస యగునమరత్వంబున, నసమానం బైనగ్రహవిహారముఁ బొందెన్. 100

సీ. జననాథ రాహువుజన్మకర్మంబులు వినిపింతు ముందఱ విస్తరించి
యయుతయోజనవిస్తృతార్కమండలము ద్విషట్సహస్రవిశాలచంద్రమండ
లముఁ బర్వకాలంబులను త్రయోదశసహస్రవిశాలమై మీఁద రాహు గప్పు
నది చూచి యుపరాగ మనుచును బలుకుదు రెల్లవారును స్వధర్మేచ్ఛులగుచు
ఆ. నంతలోన నినశశాంకమండలములఁ, గరుణఁ బ్రోవఁ దలఁచి హరిసుదర్శ
నంబు వచ్చు ననుభయంబున నైదాఱు,గడియలకును రాహు నడఁకి తొలఁగు.

క. నరవర యారాహువునకు, నరసత నాక్రింద సిద్ధచారణవిద్యా
ధరు లయుతయోజనంబులఁ, దిరముగ వసియించి లీలఁ దిరుగుదు రచటన్.

క. పరికింప సిద్ధవిద్యాధరులకుఁ బదివేలుక్రిందఁ దరలక యక్షుల్
మఱియును భూతప్రేతలు, చరియింతురు రాక్షసులు పిశాచులు గొలువన్.

ఆ. వారిక్రిందఁ దగిలి వాయువశంబున, మలయుచుండు మేఘమండలంబు
మేఘమండలంబు మీఁ దగుచుండు భూమండలంబు క్రింద నుండు నధిప 104

వ. అట్టిభూమండలంబుక్రింద యోజనాయుతాంతరంబున నండకటాహాయామంబు
గలిగి క్రమంబున నొండొంటికిం గ్రిం దగుచు నతల వితల సుతల రసాతల
తలాతల మహాతల పాతాలలోకంబు లుండు నట్టిబిలస్వర్గంబులయందు నుపరి
స్వర్గంబున కధికం బైనకామభోగంబుల నైశ్వర్యానందంబులను సుసమృద్ధ
వనోద్యానక్రీడావిహారస్థానంబుల ననుభవించుచు దైత్యదానవకాద్రవేయాది
దేవయోనులునిత్యప్రముదితానురక్తులగుచుఁ గళత్రాపత్యసుహృద్బంధుదాసీ

మఱియు మానసేంద్రియంబుల కానందకరంబు లైననానావిధజలవిహంగమ మిథునంబులు గలిగి నిర్మలజలపూరితంబు లై మత్స్యకులసంచారక్షుభితంబు లై నకుముదకువలయకహ్లారలోహితశతపత్త్రాదికంబులఁ దేజరిల్లెడుసరోవరంబులు గలయుద్యానవనంబులయందుఁ గృతనికేతను లై స్వర్గభూముల నతిశయించిన వివిధవిహారంబులు గలిగి యహోరాత్రాది కాలవిభాగభయంబులు లేక మహాప్రవరు లయిన శేషాదులశిరోమణిదీధితులచే నంధకారోపద్రవంబు లేక యెల్లప్పుడు దివసాయమానంబుగా నుండు నాలోకంబునందు నఖిలజనులు దివ్యౌషధిరసరసాయనంబుల ననవరతం బన్నపానంబులుగా సేవించుటం జేసి యచ్చటివారలకు నాధివ్యాధులును వలితపలితంబులును జరారోగంబులును శరీరవైవర్ణ్యంబులును స్వేదదౌర్గంధ్యంబులును గలుగక పరమకల్యాణమూర్తు లగుచు హరిచక్రభయంబు దక్క నన్యం బగుమృత్యుభయంబు నొందక యుందు రదియునుం గాక. 107

అట్టిపాతాళలోకంబునందు విష్ణు, చక్ర మెప్పుడేనిని బ్రవేశంబు నొందు నప్పుడెల్లను దైత్యకులాంగనలకు, గర్భసంపద లందంద కరఁగుచుండు. 108

అతలమునందు నమ్మయునియాత్మజుఁ డైనబలాసురుండు స
మ్మతిఁ జరియించు షణ్ణవతిమాయలఁ గూడి వినోద మందుచుం
గుతలములందు నేఁడు నొకకొందఱు నచ్చటిమాయఁ జెంది సం
తతముఁ జరించు చుండుదురు దప్పక మోహనిబద్ధచిత్తు లై. 109

అట్టిబలునియావలింతలను స్వైరిణులు కామినులు పుంశ్చలు లను స్త్రీగణంబులు జనియించి రాకామినీజనంబులు పాతాళంబుఁ బ్రవేశించినపురుషునికి హాటక రసం బనియెడుసిద్ధరసగుటిక నిచ్చి రససిద్ధునిం గావించి యతనియందు స్వవిలా సావలోకనానురాగస్మితసల్లాపోపగూహనాదుల నిచ్ఛావిహారంబులు సలుపు చుండ నాపురుషుండు మదాంధుం డై తానే సిద్ధుండ ననియును నాగాయుత

బలుఁ

చుండు.

సీ. హాటకేశ్వరుఁ డై నఁ

తనదుపార్షదభూతతతులతో

బార్వతీసంభోగపరుఁ డగుచుండఁ

నట్టిది హాటకి యనియెడినది యనిలాగ్ని

తే. నదియు హాటక మనుపేర నతిశయిల్లి, వన్నె మీఱ

నాసువర్ణంబు నాలోకమందు నున్న, జనుల కెల్లను వినుతభ

సీ. ఆక్రింద సుతలంబునందు మహాపుణ్యుఁ డగువిరోచనపుత్రుఁ డైనయ

బలిచక్రవర్తి యాపాకశాసనునకు ముద మొసంగఁగఁ గోరి యదితిగర్భ

మున వామనాకృతిఁ బుట్టి యంతటఁ ద్రివిక్రమరూపమునను లోకత్రయంబు

నాక్రమించినదానవారాతిచేత మున్దటన యీఁబడినయింద్రత్వ మిట్లు

ఆ గలుగువాఁడు పుణ్యకర్మసంధానుండు, హరిపదాంబుజార్చనాభిలాషుఁ

డగుచు శ్రీరమేశునారాధనము సేయు, చుండు నెపుడు నతిమహోత్సవమున.

వ. నరేంద్రా సకలభూతాంతర్యామియుఁ దీర్థభూతుండును నయినవాసుదేవుని యందుఁ జిత్తంబు గలిగి యిచ్చినభూదానంబునకు సాక్షాత్కరించిన మోక్షంబు ఫలం బగుం గాని పాతాళస్వర్గరాజ్యంబులు ఫలంబులు గానేర వయిన నెవ్వరికైన మోక్షంబు సాక్షాత్కృతంబు గాకుండుటం జేసి లోకప్రదర్శనార్థంబు పాతాళ స్వర్గరాజ్యంబుల నిచ్చె క్షుతపతనప్రస్ఖలనాదులందును వివశుం డై నయెడల నామస్మరణంబు సేయుపురుషుండు గర్మబంధంబువలన విముక్తుం డగుచు సుజ్ఞా నంబునం బొందు నట్టివాసుదేవుం డాత్మజ్ఞానప్రపోషణంబు సేయు మాయా మయంబు లైనభోగైశ్వర్యంబుల నెల్ల నెట్లొసంగు నన వలవదు భగవం తుండు యాజ్ఞ చేసి సకలసంపదలఁ జేకొని శరీరమాత్రావశిష్టునిం జేసి వారుణ పాశంబులం గట్టి విడిచినప్పుడు బలీంద్రుం డి ట్లనియె. 113

సీ. పరమేశ్వరునకు నెప్పటిపదార్థములందు దృష్ణ లేకుండుట దెలిసినాఁడ

నింద్రాదు లెల్ల నుపేంద్రునిఁ బ్రార్థించి యడిగిరి గాని శ్రీహరికిఁ గోరి

కలు లేవు మిక్కిలి గంభీర మగుమహాకాలస్వభావంబు గలుగుచుండు

నరయంగ మన్వంతరాధిపత్యమును లోకత్రయంబును నెంత గాన తలఁప

ఆ. మత్పితామహుండు మానవంతుండు ప్రహ్లాదవిభునిఁ జూచి హర్షమంది

యొద్ది యైన గోరు మిచ్చెద ననుటకు, నంతలోన నీశ్వరాజ్ఞఁ దెలిసి. 114

వ. ఇట్లు కృతార్థుం డై పిత్ర్యం బయినరాజ్యంబు నొల్లక పరమేశ్వరుదాస్యంబ కోరె నాప్రహ్లాదచరిత్రకథ నావసరమ్మున నీకు నీచక్రికిని నీకును విశేషంబుగా నే పురుషుండు భగవదనుగ్రహంబుఁ బొంద నోపునని పుండరీకాక్షుం డానతిచ్చిన

వాక్యంబులు వక్ష్యమాణగ్రంథంబున విస్తరించెద నాబలిచక్రవర్తి గృహద్వారంబున నఖిలలోకగురుం డయినశ్రీమన్నారాయణుండు గదాపాణియును నిజజనానుకంపితుండును శంఖచక్రాద్యాయుధధరుండును నగుచు నిప్పుడును దేజరిల్లుచుండు నట్టిబలిద్వారంబున లోకంబుల గెలువ నిచ్చగొన్నదశగ్రీవుం డుల్లంఘితశాసనుం డై ప్రవేశంబు గావింప నయ్యాదిపురుషుండా దనపాదాంగుష్ఠంబున యోజనాయుతాయుతంబులం బాఱం జిమ్మె వినుము. 115

క. ఆసుతలమునకుఁ గ్రిం దై, భాసిల్లుఁ దలాతలంబు ప్రభువందు మయుం
డాసురపురనిర్మాతగ, వాసిగ, బొగడొంది యేలు వసుధాధీశా. 116

చ. పురహరుచే రమేశ్వరుఁడు భూతహితార్థముగాఁ బురత్రయం
బరుదుగ నీఱు సేసె శరణాగతు నామయుఁ గాచి యెంతయుం
గరుణఁ దలాతలంబునకుఁ గర్తగ నిల్పిన నున్నవాఁడు శ్రీ
ధరునిసుదర్శనంబునకుఁ దప్పి విముక్తభయుండు గాఁ దగన్. 117

క. తలఁపఁగ నాక్రింద మహాతలమునఁ గద్రూవధూటితనయులు సర్పం
బులు గలవు పెక్కుశిరములు, నలరంగాఁ గ్రోధవశగణావలి యనఁగన్. 118

వ. మఱియును గుహక తక్షక కాళియ సుషేణాదిప్రధాను లయినవార లతులశరీరంబులు గలిగి యాదిపురుషునివాహనం బైనపతగరాజభయంబున ననవరతంబు నుద్వేజితు లగుచు స్వకళత్రాపత్యసుహృద్బాంధవసమేతు లయి యుండుదు రాక్రింద రసాతలంబున దైత్యులు దానవులు నగునివాతకవచ కాలకేయు లను హిరణ్యపురనివాసు లగుదేవతాశత్రువులు మహాసాహసులును దేజోధికులును నగుచు సకలలోకాధీశ్వరుం డైన శ్రీహరితేజంబునం బ్రతిహతు లై వల్మీకంబు నందు నడంగి యున్నసర్పంబులచందంబున నింద్రదూతి యగుసరమచేఁ జెప్పఁబడెడు మంత్రాత్మకవాక్యంబులకు భయంబు నొందుచుండుదురు. 119

క. ఇందుకులోద్భవ వినుమా, క్రిందటిపాతాళమునను గ్రీడించుచు నా
నందము నొందుచు నుండును, సందడిఁబడి నాగకులము చతురతతోడన్. 120

వ. ఇట్లు వాసుకిప్రముఖు లైనశంఖ కులిక మహాశంఖ శ్వేత ధనంజయ ధృతరాష్ట్ర శంఖచూడ కంబ ళాశ్వతర దేవదత్తాదు లయినమహానాగంబు లై దాఁ టేడు పది నూఱు వేయి శిఖరంబులు గలిగి ఫణామణికాంతులం జేసి పాతాళతిమిరంబును బాపు చుండుదురు. 121

సీ. పాతాళలోకంబుపాతున శేషుండు వెలయంగ ముప్పదివేలయోజ
నంబులవెడలుపునను దోఁకఁ జుట్టగాఁ జుట్టుక యుండు విష్ణునిమహోగ్ర
మైన శరీరంబు దా నై యనంతాఖ్యసంకర్షణుం డుండు సంతతంబు
నట్టియనంతనామాభిధానునిమస్తకమున సిద్ధార్థంబుకరణి ధరణి
ఆ. యంత నావిభుండు నఖిలలోకంబుల, సంహరింపఁ గోరి చండకోప

వశత సృజనఁజేయు వరుస నేకాదశ, రుద్రమూర్తు లనెడురౌద్రమతుల 122

ఆ. అట్టిరుద్రమూర్తు లతులత్రినేత్రులు, నఖిలశూలహస్తు లగుచు నుందు
రందు నున్నఫణికులాధిపుల్ శేషుని, పాదపంకజముల భక్తిఁ జేరి. 123

ఆ. నమ్రులగుచు ననుదినంబును మౌళిర,త్నములచేతఁ గడుముదంబు నొంది
కోరికలు దలిర్ప నీరాజనంబుల, నిచ్చుచుందు రెపుడు మచ్చికలను. 124

వ. మఱియు నాసంకర్షణమూర్తిం జేరి నాగకన్యకలు కోరికలు గలవార లగుచు నొప్పెడిశరీరవిలాసంబులం జేసి యగరుచందనకుంకుమపంకంబులను లేపనంబులు సేయుచు సంకర్షణమూర్తిదర్శనస్పర్శనాదుల నుద్బోధితమకరధ్వజావేశితచిత్తంబులు గలిగి చిఱునవ్వు లొలయ నధికాభిలాషంజేసి స్మితావలోకనంబుల సవ్రీడిత లై యవలోకించు చుండ ననంతగుణంబులు గలయనంతదేవుం డుపసంహరింపంబడినక్రోధంబు గలిగి లోకంబులకు క్షేమంబు గోరుచు సురాసురసిద్ధగంధర్వవిద్యాధరమునిగణంబు లనవరతంబు ధ్యానంబు సేయ సంతతసంతోషాతిశయంబున మ్రాఁగన్ను వెట్టుచు సలలితగీతవాద్యంబుల నానందంబు నొందుచుఁ దనపరిజనంబుల నతిస్నేహంబున నవలోకించుచు నవతులసీగంధపుష్పరసామోదిత మధుకరవ్రాతమధురగీతంబులు గలవైజయంతీవనమాలికల ధరియించుచు నీలాంబరధరుండును హలధరుండును నగుచు నితండు మహేంద్రుండో హరుండో యనుచు జనంబులు వలుకు చుండఁ గాంచనాంబరధరుం డై ముముక్షువులు ధ్యానంబులు సేయ నధ్యాత్మవిద్యాయుక్తం బయినయానందహృదయగ్రంధిని భేదించునట్టిశేషుని స్వాయంభువుం డగునారదుండు తుంబురుప్రభృతు లగుఋషిశ్రేష్ఠులతోఁ జేరుకొని కమలాసనునిసభాస్థానంబునందు నిట్లు స్తుతియించు చుండు. 125

సీ. ఓలిమై నెవ్వనిలీలావినోదముల్ జన్మసంరక్షణక్షయములకును
హేతువు లగుచుండు నెవ్వనిచూపుల జనియించె సత్త్వరజస్తమంబు
లెవ్వనిరూపంబు లేక మై బహువిధంబులను జగత్తులఁ బ్రోచుచుండు
నెవ్వనినామంబు లెఱుఁగక తలఁచినయంతన దురితంబు లడఁగుచుండు

తే. నట్టిసంకర్షణాఖ్యుండు నవ్యయుండు, నైనశేషుని వినుతి సేయంగఁ దరమె
తలఁప నెప్పుడు వాఙ్మనంబులకు నింక, మూఁడులోకంబులందును భూతతతికి.

ఆ. మఱియుఁ బెక్కుగతుల మాబోఁటివారలఁ, బ్రోవఁ దలఁచి శేషమూర్తిసాత్త్వి
కస్వభావ మొందెఁ గడఁకతో నట్టిశే,షునకు మ్రొక్కుచుందు ననుదినంబు.

వ. మఱియు నాశేషుని నెవ్వండేని నాకస్మికంబుగ నయినను నార్తుం డగుచు నయినను స్మరించినమాత్రన యఖిలపాపంబులం బాసి సకలశ్రేయస్సులం బొందు నట్టిశేషుని నేముముక్షువు లాశ్రయించి ధ్యానం బొనర్చి భవబంధనిర్ముక్తు లగుదు రతనిఫణంబులయందు భూగోళం బణుమాత్రం బగుచు

నుండు నతనిమహామహిమలు గణుతింప సహస్రజిహ్వలు గలపురుషుం డైన నోపండని పలుకుచుండు రాయనంతుండు పాతాళంబుననుండి సకలలోకహితార్థంబు భూమిని ధరియించునని లోకతిర్యఙ్మనుష్యగతులను లోకస్థితియును శుకయోగీంద్రుండు వినిపించి యింక నేమి వినిపింతు నెఱింగింపు మనినం బరీక్షిన్న రేంద్రుండు శుకయోగీంద్రున కిట్లనియె. 128

క. మునివర లోకచరిత్రం, బనుపమము మహావిచిత్ర మగునట్లుగ నా
కును వినిపించితి వంతయుఁ, బనుపడి నాచిత్తమందుఁ బాయక నిలిచెన్. 129

వ. అనిన శుకయోగీంద్రుం డిట్లనియె. 130

ఆ. జంతుజాలములకు శ్రద్ధలు త్రిగుణాత్మకములు, గాన వారికర్మగతుల
తారతమ్యములును దగలె యిన్నియు వివిధంబు లగుచు సంతతంబు నుండు.

వ. నరేంద్రా ప్రతిషిద్ధలక్షణం బగునధర్మం బాచరించునపుని శ్రద్ధ విపరీతంబుగాఁ బ్రవర్తిల్లు నట్టివానికిఁ గలిగెడికర్మఫలంబును విపరీతంబుగానె యుండుం గావున ననాద్యవిద్యాకామప్రవర్తనలవలనఁ బెక్కుతెఱంగులఁ గలిగెడుకర్మగతుల సంగ్రహంబుగ నెఱింగించెద ననిన శుకునితోఁ బరీక్షిన్న రేంద్రుం డిట్లనియె.

ఆ. మునివరేణ్య నరకములు ముజ్జగంబుల, యందొ యంతరాళమందొ వెలినొ
యదియుఁ గాక దేశమం దుండుభూవిశేషములయందొ తెలుపు సంతసమున.

వ. అనిన శుకయోగీంద్రుం డిట్లనియె. 134

శుకయోగి పరీక్షిత్తునకుఁ దెలిపెడినరకలోకవర్ణనము.

క. ఎడ తెగక ముజ్జగంబుల, కడపల నయ్యామ్యదిశను గదలక నిలుచుం
గడుఘోరములుగ నరకము, లడరంగా నంతరాళమందుల నధిపా. 135

వ. మఱియును దక్షిణంబున నగ్నిష్వాత్తాదిపితృగణంబులు దమగోత్రజులకు మేలు గలుగుటకొఱకు సత్యంబు లగునాశీర్వాదంబుల నొసంగు చుండుదు రచ్చోటి పితృపతి యగుశమనుండు దనలోకంబునకుం జను దెంచుజంతువులకర్మంబులకుం దగినఫలంబులనిచ్చి శిక్షించుచు నుండు నందుఁ దామిస్రంబును నంధతామిస్రంబును రౌరవంబును మహారౌరవంబును గుంభీపాకంబును గాలసూత్రంబును నసిపత్రవనంబునుసూకరముఖంబునునంధకూపంబును గ్రిమిభోజనంబును సందంశంబును దప్తోర్మియు వజ్రకంటకశాల్మలియు వైతరణియుఁ బూయోదంబును బ్రాణరోధంబును విశసనంబును లాలాభక్షంబును సారమేయాదనంబును నవీచిరయంబును రేతఃపానంబును నను నేకవింశతిమహానరకంబులును మఱియును క్షారకర్దమంబును రక్షోగణభోజనంబును శూలప్రోతంబును దందశూకంబును నవటనిరోధనంబును నపర్యావర్తనంబును సూచీముఖంబును ననసప్తవిధనరకంబులతోడం గూడ నష్టావింశతినరకంబులు గలవని కొందఱు నొడువుదు రందు.

క. పరపుత్రకళత్రంబులఁ, బరికింపక యపహసించుపాపాత్ముఁడు దు

ష్కరపాశబద్ధుం డై యమపురుషులచే నధికబాధఁ బొందుచు నుండున్. 137

వ. మఱియు నవ్విధంబున బాధితుం డగుచుఁ దామిస్రనరకంబునం బడి యనశ నాద్రిపాతన దండతాడన తర్జనాదిబాధలం జెంది కడుభయంబున మూర్ఛలం బొందు చుండు. 138

క. పరకాంత నెవ్వఁడేనిం, బురుషుం డుండంగ మొఱఁగి పొందిన యమకిం
కరు లతనిఁ బట్టి వడిఁ ద, త్తఱమునఁ బడ వైతు రంధతామిస్రమునన్. 139

వ. నరేంద్రా యెవ్వఁడేనిం గుటుంబపోషణార్థంబు పరులకు ద్రోహంబు సేయు నానరుండు రౌరవనరకంబునం బడు నెవ్వం డిహలోకంబునందు స్వేచ్ఛావిహా రంబున సంచరించుచుఁ బరోపద్రవపరాఙ్ముఖంబు లయియుండుపశుపక్షిమృగా దుల బాధించు నాయామృగంబులు రురురూపంబులఁ దాల్చి యట్టిపాపజనుల నానావిధయాతనల సాధించుటం జేసి రౌరవమహారౌరవనరకంబు లనం బడు నెవ్వండేని దేహపోషణార్థంబు మూషకాదుల బిలనిరోధంబు సేసి వధించు నానిష్కరుణుం డైనపురుషుని గుంభీపాకనరకంబులయందుఁ గలత ప్తతైలం బులం బెక్కుబాధలం బొందింతురు. 140

సీ. తల్లిదండ్రులకును ధరణీసురులకును సహితంబు సేసినయట్టివాఁడు
కాలసూత్రం బనుకడుఁదీవ్రనరకంబునందును నందంద యయుతయోజ
నాయతపాత్రాదులందుల సూర్యుఁ డామీఁద గ్రిందను వహ్ని మిగుల మండ
నత్యంతక్షుత్పిపాసాదులచేతను బాధితుం డగుచుండుఁ బాయ కెపుడుఁ

ఆ. బరువు వెట్టుచున్నఁ బడి యున్న నిలిచినఁ, గదలకున్నఁ జాల నొదిగియున్న
బాధఁ బొందుచుండుఁ బశురోమములలెక్క, వరుస నపరిమేయవత్సరములు.

వ. మఱియు వేదమార్గంబు విడిచి పాషండమార్గంబు లాదరించుపురుషుని నసిపత్ర వనంబునందు యమకింకరులు తఱట్లు నడుచుచుఁ బరిహసించుచుం దోలునెడ నాయసిపత్త్రంబు లిరుగెలంకుల శరీరంబుఁ ద్రెంచుచుండ నడుగడుగున బిట్టు మొఱవెట్టుచుండ బాధించు చుండుదురు. 142

క. దండింపఁ దగనివారల, దండించిన విప్రవరులతనువులు ముట్టం
దండించిన దుర్మతులం, దండింతురు కాలసూత్రనరకములందున్. 143

ఆ. మఱియు నట్టిదుష్టమానవుఁ గింకరుల్, విఱిచి చెఱకుఁగోల విఱిచినట్లు
బాధపెట్టుచుండఁ బడి మూర్ఛఁజెందుచు, మొఱలు వెట్టుచుండు భూపవర్య.

వ. నరేంద్రా యెవ్వండేని నీశ్వరకల్పితవృత్తి గలజంతువుల హింసించు నట్టివాని నంధకూపం బనునరకంబున బడవైచిన నందు నతండు దొల్లి తాను జేసినభూత ద్రోహంబున నచ్చట వివిధక్రూరపక్షిమృగపశుసర్పమశకమత్కుణమక్షికాదుల చేత హింసం బొందుచు మహాంధకారంబునందు నిద్రానుభవసుఖలేశంబును లేక కుశరీరంబునందులజీవుండునుంబోలె మృతప్రాయుం డైయుండు నంత. 145

క. తనకలిమి నెవ్వఁడేనిం, దనబాంధవవరులఁ గూడి తగఁ గుడువక తా
నును వాయసంబు భక్షించినమాడ్కిం దిన్నవాని శీఘ్రమె యచటన్. 146

క. క్రిమిభోజన మనియెడినరకమునం బడి క్రిములె కూడుగాఁ గుడుచుచుఁ దాఁ
గ్రిమి యగుచు లక్షపరిమాణము గలక్రిమిగుండమందు నాఁటుక యుండున్.

వ. మఱియు నీభూలోకంబున నెవ్వఁడేని నవిపన్నుండై చౌర్యవృత్తిచే బ్రాహ్మణాదులహిరణ్యరత్నాదిద్రవ్యంబు లపహరించు నట్టిపురుషుని నగ్నివర్ణంబు లగునయఃపిండంబుల నగ్నితప్తంబు లగుశూలంబుల నతనిశరీరంబునం దపియించుచుండుదురు మఱియును మదనాతురు లగుచు స్త్రీపురుషు లగమ్యాగమనంబు నేసిరేని నట్టివారిని యమలోకంబున నతితీక్ష్ణకశాతాడితులం జేసి యగ్నిమయంబు లయినయుక్కుప్రతిమల నాలింగనంబు సేయింతురు. 148

ఆ. సర్వజంతుజాలసంగమ మొందెడు, వానిఁ బట్టి కట్టి వజ్రదంష్ట్ర
కములు గలుగునట్టిఘనతరశాల్మలి, తరువులందుఁ జేర్చి దంతు రెపుడు. 149

ఆ. పార్థివేంద్ర నరుఁడు పాషండదర్మునుఁ, డగుచు ధర్మమార్గ మడఁచెనేని
వాఁడు నరకమందు వైతరణీనది, నుడుగ కెపుడుఁ బొరలి పడుచునుండు.

వ. మఱియు నట్టివైతరణీనదియందు జలగ్రాహంబులు దిగిచి భక్షింపం బ్రాణంబులు నిర్గమింపఁ దనపాపంబు లుచ్చరించుచు విణ్మూత్రపూయశోణితకేశనఖాస్థిమేదోమాంసవసావాహినియందుఁ దప్తుం డగుచు నుండు విప్రుండు శూద్రకామినులం బొంది శౌచాచారంబులం బాసి గతలజ్జుండై పశువుంబోలెఁ జరియించెనేని నతండు నరకంబునుం బొంది యందుఁ బూయవిణ్మూత్రలాలాశ్లేష్మపూర్ణార్ణవమందు ద్రొబ్బంబడి యతిబీభత్సితంబు లగునాద్రవ్యంబుల భుజియించుచుండు. 151

క. శునకములఁ బెంచి యెవ్వం, డనయంబును వేఁట సలిపి యాత్మార్థముగా
వనమృగములఁ జంపును నా, మనుజాధము నస్త్రములను మర్దింతు రొగన్. 152

ఆ. జృంభణమున నెవఁడు దంభార్థమై పశు, వులను జంపి జన్నములను జేయు
వానిఁ బట్టి యమునివారలు గోయుచు, నుందు రెపుడు మిగుల సందడించుచు.

వ. కామమోహితుండై యెవ్వండేనిఁ దనభార్యచేత రేతఃపానంబు సేయించు నాపాపాత్ముని రేతోహ్రదంబునం ద్రోచి యారేతంబునె పానంబు నేయింపుదురు రాజపుత్రులైనను జోరులైనను ధనికులగ్రామంబుపైఁ బడి యందు గృహదాహంబు నేయువారలను విషాదులవలన నస్యులఁ జంపెడువారలను వజ్రదంష్ట్రలు గలవింశత్యుత్తరసప్తశతశునకంబు లెడ తెగక తిగిచి భక్షించుచుండు.

సీ. లంచంబుఁ గొని సాక్షి వంచించి యనృతంబు వలికెడుపాపాత్ముఁ బట్టి కట్టి
యంత మాఁనకవీచి యనునరకమునందు శతయోజనోన్నతశైలశిఖం
మునఁ దలక్రిందుగా నునిచి యధోముఖంబుగఁ బడద్రొబ్బిన బొబ్బ లిడుచుఁ

గల్లోలములు లేనికమలాకరముఁబోలెఁ జదరమై యున్నపాషాణమందుఁ

తే. బడినయంతన దేహంబు పగిలి పెక్కు,తునుకలై పాసి యది గూడికొనుచునుండ
దండియాతనలతను బొందుచుండుఁగాని, చావు లేకుండు నాదుష్టజంతువునకు.

ఆ. సోమయాజిభార్యఁ గామించి పొందిన, వానిఁ గపటమద్యపానసోమ
పాన మనుదినంబు బానంబుసేయువి, ట్క్షత్త్రియులను బట్టి సంభ్రమమున. 156

ఆ. బోమ్మఁ ద్రొక్కి మోము జిమ్మపట్టఁగ మోఁది,యనలముఖమునందు నగ్నివర్ణ
ముగను గాఁచి వక్త్రమున నిండఁగా నుక్కు, నీరు వోతు రేచి నిష్ఠురముగ.

వ. మఱియు నీచవర్ణుండు నిష్ఠ సలుపుచుఁ దపోదానవిద్యాచారంబులఁ బెద్దలకవ
మానంబు సేయువాఁడు క్షారకర్దమం బనునరకంబునందు నధోముఖుం డగుచు
బాధలం బొందు స్త్రీపురుషు లెవ్వారేని శరీరరక్షణార్థంబు పశువుల మాన
వుల బలి యిచ్చిరేని వారల నిరయంబునందు యమకింకరులు సురియలం దునిమి
తద్రక్తంబు పానంబు సేయుచుం బాఱాడు చుందురు గ్రామారణ్యంబుల
యందు జంతువుల శూలప్రోతంబులం గావించి హింసించుచు హర్షించుచున్న
వారలను శూలసూత్రం బనునరకంబునందు శూలప్రోతులం జేసిన క్షుత్పిపా
సాపరవశు లగుచుండఁ గంకగృధ్రాదులు దీక్ష్ణతుండాగ్రంబులం దిగిచి భక్షిం
చుచుండు మఱియు ధూర్తస్వభావంబునం జంతుపీడనంబుఁ గావించెడుపాపా
త్ముల దందశూకం బనునరకంబునందు వైవ నైదు నేడుముఖంబులసర్పంబులు
గఱచుచుండు. 158

ఆ. ఎనయ దొడ్డిలోన నిండ్లలో నైనను, బశుపతంగహరిణపంక్తి నెల్లఁ
బట్టి హింససేయుపాపాత్ము విషవహ్ని, ధూమశిఖల ద్రొబ్బుదురు నృపాల. 159

క. తనయింటికి వచ్చినమనుజుని నతిథిం గ్రోధదృష్టిఁ జూచినవానిం
గనుఁగవల వజ్రదంష్ట్రలఁ, దనరినయాకంకగృధ్రతతి భక్షించున్. 160

మ. ధనవంతుం డగుమానవుండు గడఁకన్ ధర్మోపకారంబులన్
ఘనతం జేయక యుండెనేని యమలోకంబందు సూచీముఖం
బనునాదుర్గతిఁ బట్టి త్రోచి యిది గా పై యున్నభూతం బట
న్నును బాశంబులఁ బట్టి కట్టి వడితో నొప్పింతు రత్యుగ్రులై. 161

ఆ. నరవరేణ్య యిట్టినరకముల్ యమలోక, మందుఁ గలవు మఱి సహస్రసంఖ్య
లందు శమనదూత లనిశంబు బాధింతు, రవని ధర్మదూరు లయిననరుల. 162

ఆ. ధర్మవంతు లెల్లఁ దప్పక స్వర్గంబు, నందు భోగసమితిఁ బొందుచుందు
రెలమిఁ బుణ్యపాపముల శేషములవల్లఁ, బుట్టుచుందు రవనిఁ బుణ్యచరిత. 163

వ. నరేంద్రా మోక్షమార్గంబు మున్నె వినిపించితి నిప్పుడు నీకెఱింగించిన వెల్లను
బ్రహ్మాండకోశంబునం జతుర్దశకోశంబులు గలవని పురాణంబులు పలుకుచుండు
నట్టిబ్రహ్మాండంబు శ్రీమన్నారాయణుని స్థూలశరీరం బగుటం జేసి బ్రహ్మాండం

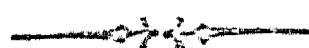
బెవ్వరు వర్ణింతు రెవ్వరు విందురు వారలకు సకల శ్రేయస్సులుం గలుగు నీశ్వరస్థూలశరీరంబుఁ దెలిసినవారికి శ్రద్ధాభక్తులంజేసి స్థూలదేహంబు నెఱుంగవచ్చు భూద్వీపవర్ష సరిదద్రినభస్సముద్రపాతాళదిఙ్నరకతారాగణ లోకసంస్థితం బయి సకలజీవనికాయ్యం బై యద్భుతం బైనశ్రీహరిస్థూల శరీరప్రకారంబు వినిపించితి ననిన. 164

చ. జలజభవాదిదేవమునిసన్నుతతీర్థపదాంబుజాత ని
ర్మలనవరత్ననూపురవిరాజిత కౌస్తుభభూషణాంగ యు
జ్జ్వలతులసీకురంగమదవాసనవాసితదివ్యదేహ శ్రీ
నిలయశరీర కృష్ణ ధరణీధర భానుశశాంకలోచనా. 165

క. శ్రీతరుణీహృదయస్థిత, పాతకహర సర్వలోకపావన భువనా
తీతగుణాశ్రయ యతివి,ఖ్యాతసురార్చితపదాబ్జ కంసవిదారీ. 166

మత్తకోకిలము —
దండితారిసమూహ భక్తనిధాన దానవిహార మా
ర్తాండమండలమధ్యసంస్థిత తత్త్వరూపగదాసికో
దండశంఖసుదర్శనాంక సుధాకరార్కసునేత్ర భూ
మండలోద్ధరణార్తపోషణ మత్తదైత్యనివారణా. 167

గద్యము. ఇది శ్రీసకలసుకవిజనానందకర బొప్పనామాత్యపుత్ర గంగనార్యప్రణీతం బైన శ్రీమద్భాగవతమహాపురాణంబునందు భరతాత్మజుం డైనసుమతికి రాజ్యాభిషేకంబును బాషండదర్శనంబును సుమతిపుత్రజన్మవిస్తారంబును గయుని చరిత్రంబును గయునిసంస్తుతియు భూద్వీపవర్షసరిదద్రినభస్సముద్రపాతాళదిఙ్నరకతారాగణసంస్థితియు ననుకథలు గలపంచమస్కంధంబునందు ద్వితీయాశ్వాసము.

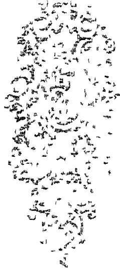

శ్రీకృష్ణాయ నమః.

శ్రీమదాంధ్ర భాగవతము.

షష్ఠ స్కంధము.

వత్సాంకితకౌస్తుభస్ఫురితలక్ష్మీచారువక్షస్స్థల
శ్రీవిభ్రాజితు నీలవర్ణు శుభు రాజీవాక్షుఁ గంజాతభూ
దేవేంద్రాదిసమస్తదేవమకుటోద్దీప్తోరురత్నప్రభా
వ్యావిద్ధాంఘ్రిసరోజు నచ్యుతుఁ గృపావాసుం బ్రశంసించెదన్. 1

ఇష్టదేవతాది ప్రార్థనము.

ఉ. నిండుమతిం దలంతుఁ గమనీయభుజంగమరాజమండలీ
మండనుఁ జంద్రఖండపరిమండితమస్తకుఁ దారమల్లికా
పాండురవర్ణుఁ జండతరభండను హేమగిరీంద్రచాపకో
దండు మహేశు గంధగజదానవభంజను భక్తరంజనున్. 2

ఉ. హంసతురంగముం బరమహంసము నంచితదేవతాకులో
త్తంసము నాగమాంతవిదితధ్రువపుణ్యరమావతంసముం
గంసజిఘాంసునంశమును గర్బ్బరసూత్రసమావృతాంసముఁ
హింస నడంచు బ్రహ్మము నహీనశుభంబులకై భజించెదన్. 3

ఉ. మోదకహస్తునిన్ సమదమూషకవాహను నేకదంతు లం
బోదరు నంబికాతనయు నూర్జితపుణ్యు గణేశు దేవతా
హ్లాదగరిష్ఠు దంతిముఖు నంచితభక్తఫలప్రదాయకున్
మోదముతోడ హస్తములు మోడ్చి భజించెద నిష్టసిద్ధికిన్. 4

ఉ. కల్లతనంబు గాక పొడగట్టినపూర్వపురీతి నేఁడు నా
యుల్లమునందు నుండుము సమున్నతతేజముతోడ భక్తిరం
జిల్లినచూపు గూడ విధిఁ జెందినప్రోడ బుధాళినీడ మా
తల్లి దయామతల్లి ప్రణతద్రుమకల్పకవల్లి భారతీ. 5

క. విలసత్కంకణరవరవ, కలితం బగునభయవరదకరముల బెరయం
జెలరేఁగి భక్తులకు నల, కలుముల దయసేయుజలధికన్యకఁ దలఁతున్. 6

క. కాళికి బహుసన్నుతలో, కాళికిఁ గమనీయవలయకరకీలితకం
కాళికిఁ దాపసమానస, కేళికి వందనము సేసి కీర్తింతు మదిన్. 7

వ. అని యిష్టదేవతాప్రార్థనంబు సేసి. 8

చ. పరమసమాధిధుర్యుఁ బటుపావనకర్మవిధేయు దేవతా
వరనరవంద్యు సద్విమలవాక్యు జనార్దనకీర్తనక్రియా
భరణసమర్థు వేదచయపారగు భవ్యుఁ ద్రికాలవేది భా
సురమతిఁ గొల్చుటొప్పు బుధశోభితుఁ బుణ్యుఁ బరాశరాత్మజున్. 9

క. వ్యాసుఁడు భగవత్పదసం, వాసుం డాగమపురాణవరవిష్ణుకథా
వాసుఁడు నిర్మలకవితా, భ్యాసునిపదపద్మయుగము భావింతు మదిన్. 10

సీ. వరకవితోద్రేకి వాల్మీకిఁ గొనియాడి భాగవతార్థవైభవముఁ బలుకు
శుకమంజులాలాపు శుకయోగిఁ బ్రార్థించి బాణమయూరులప్రతిభ నొడివి
భాసశౌమిల్లికభారవిమాఘులఘనసుధామధురవాక్యములఁ దలఁచి
కాళిదాసుఁ గవీంద్రకల్పవృక్షముఁ గొల్చి నన్నపాచార్యువర్ణనలఁ బొగడి

తే. వెలయఁ దిక్కనసోమయాజుల భజించి, యెఱ్ఱనామాత్యుభాస్కరు నిచ్చఁగొల్చి
సుకవిసోముని నాచనసోము నెఱిఁగి, కవిజనోనాథు శ్రీనాథు ఘనత మెచ్చి.

ఉ. ఎమ్మెలు సెప్ప నేల జగ మెన్నఁగఁ బన్నగరాజశాయికిన్
సొమ్ముగ వాక్యసంపదలు సూఱలు సేసినవాని భక్తిలో
నమ్మినవాని భాగవతనైష్ఠికుఁ డై తగువానిఁ జేర్మితో
బమ్మెరపోతరాజుఁ గవిపట్టపురాజుఁ దలంచి మ్రొక్కెదన్. 12

వ. అని సకలసుకవినికరంబులకు ముకుళితకరకమలుండ నై. 13

ఉ. ఎయ్యది కర్మబంధముల నెల్ల హరించు విభూతికారణం
బెయ్యది సన్మునీంద్రులకు నెల్లఁ గవిత్వసమాశ్రయంబు ము
న్నెయ్యది సర్వమంత్రముల నేలిన దెయ్యది మోక్షలక్ష్మిరూ
పెయ్యది దానిఁ బల్కెద సుహృద్యము భాగవతాఖ్యమంత్రమున్. 14

వ. అని శ్రీమహాభాగవతపురాణంబునందు షష్ఠస్కంధం బాంధ్రభాష రచియింపం
బూని యీకృతికిం బతిగా నెద్దేవుండు గలండని వితర్కించి నాకుం గవిత్వ
మహత్త్వంబు సంప్రాప్తం బగుకాలంబు దలంచి నారాయణుండె దైవం బని
యెఱింగి మనోరథంబు సఫలం బయ్యె నని యీకృతిఁ గృష్ణార్పణంబు చేసితి
నది యెట్లనిన నేను విద్యాభ్యాసంబునం దగిలి కొండొక నై యుండ నొక్క
నాఁడు దివంబున. 15

చ. కలితవిశేషవస్త్రములు గట్టి హిమాంబుసుగంధచందనం
బలఁది వినూత్నభూషణము లారఁగఁ దాల్చి వినోదలీల నిం
పులమృదుశయ్య నిద్రఁ దగఁ బొందినచోఁ గనుపట్టెఁ బల్మఱుం
దలమునఁ గమ్మునొమ్మెలుఁగుదండము రూపున నిల్చుపోలికన్. 16

సీ. ఉరవడిఁ బ్రాగ్వీధి నుదయించుమార్తాండకోటిబింబచ్ఛాయ గూడినట్లు

హరిహరబ్రహ్మలయాత్మలలో నుబ్బి కరుణ యొక్కట మూర్తి పెరసినట్లు
ఖరకరకరతీవ్రగతిని గరంగుచు హేమాద్రి చెంతఁ బెల్లెగసినట్లు
ఫణిరాజఫణరాజిమణిగణవిస్ఫూర్తి సుషిరంపువెలి దలచూపినట్టు
తే. లుట్టిపడ్డట్లు కళ్లెత్తి నూఁదినట్లు, తేజ మెసఁగంగ నామ్రోల దివ్యవాణి
పూని సాక్షాత్కరించి సంపూర్ణదృష్టిఁ, జూచి యిట్లని పలికె మంజులముగాను.

ఉ. ఆటలు పాటలుం జదువు లద్భుతముల్ విన నొప్పువాద్యముల్
సాటి దలంప రానిబలుసాములు మున్నగువిద్య లెల్ల నీ
కాటలుఁ బాట లయ్యె విను మన్నిటికిన్ మెఱుఁగిడ్డభంగి నా
చాటునఁ జాటుకారపదసాధుకవిత్వముఁ జెప్పు మింపుగన్. 18

వ. అని యానతిచ్చుజగన్మాతృకృపావలోకనసుశ్లోకుండ నై యే నొక్కశ్లోకంబు
నాక్షణంబ నుడివితి నది యెట్టి దనిన. 19

శ్లో. హంసాయ సత్త్వనిలయాయ సదాశ్రయాయ
నారాయణాయ నిఖిలాయ నిరాశ్రయాయ
సత్సంగ్రహాయ సగుణాయ సదీశ్వరాయ
సంపూర్ణపుణ్యపతయే హరయే నమస్తే. 20

వ. ఈశ్లోకం బద్దేవి యంగీకరించె నంత మేలుకాంచి యానందభరితుండ నై నాఁట
నుండి చంద్రానుగత యగుచంద్రికయుంబోలె నారాయణాంకితం బయినకవిత్వ
తత్త్వజ్ఞానంబు గోచరం బయ్యె దానికి ఫలంబుగా గోపికావల్లభుని నుల్లం
బున నిడుకొని. 21

ఆ. పలుకఁగలిగె మొదల భాగవతార్థంబు, భర్త కృష్ణుఁడయ్యె భాగ్యమొదవె
నమృతరసముఁ గోర నలరుచింతామణి, పాత్ర సంభవించుభంగి నిపుడు 22

ఆ. భాగవతము దేటపఱుప నెవ్వఁడు సాలు, శుకుఁడు దక్క నరునిసఖుఁడుదక్క
బుద్ధి దోఁచినంత బుధులచే విన్నంత, భక్తి నిగిడినంత పలుకువాఁడ. 23

ఉ. పుట్టిననాఁటనుండియును బుట్టద యెట్టియ దట్టు నైనఁ జే
పట్టి నుతింపఁ జిత్తము శుభం బగు మద్వరవాక్యసీమకుం
బట్టము గట్టినాఁడ హరిఁ బాయక తత్కథనామృతంబు నే
నుట్టిపడంగఁ జెప్పుదు బుధోత్తము లానుఁడు శ్రోత్రపద్ధతిన్. 24

వ. అని. 25

సీ. శ్రీవత్సగోత్రుండు శివభక్తియుక్తుఁ డాపస్తంబసూత్రుఁ డపారగుణుఁడు
నేర్పూరిశాసనుం డెఱ్ఱనప్రెగ్గడపుత్రుండు వీరన పుణ్యమూర్తి
కాత్మజుం డగునాదయామాత్యునకుఁ బోలమాంబకునందను లమితయశులు
కసువనామాత్యుండు ఘనుఁడు వీరనమంత్రి సింగధీమణియు నంచితగుణాఢ్యు
తే. లుద్భవించిరి తేజంబు లూర్జితముగ, సొరిది మూర్తిత్రయం బన శుభ్రకీర్తిఁ

బరఁగి రందులఁ గసువనప్రభువునకును, ముమ్మడమ్మనుసాధ్వియిమ్ములను వెలసె.

ఉ. ఆడదు భర్తమాట కెదు రాడదు వచ్చినవారి పీడఁగా
నాడదు పెక్కుభాష లెడనాడదు వాకిలి వెళ్లి కల్ల మా
ట్లాడదు మిన్న కేని సుగుణావళి కిందిర గాక సాటి యే
చేడియ లేదు చూరికులశేఖరుకస్వయముమ్మడమ్మకున్. 27

క. ఆకసువయమంత్రికిఁ బు,ణ్యాకల్పశుభాంగి ముమ్మడమ్మ మము న్న
వ్యాకులచిత్తుల నిరువుర, శ్రీకరగుణగణులఁ బుణ్యశీలురఁ గాంచెన్. 28

క. అంగజసమలావణ్యశు,భాంగులు హరిదివ్యపదయుగాంబుజవిలస
ద్భృంగాయమానచిత్తులు, సింగయ తెలగయలు మంత్రిశేఖరు లనఁగన్. 29

క. అం దగ్రజుండ శివపూ,జం దనరినవాఁడ విష్ణుచరితామృతని
ష్యందిపటువాగ్విలాసా,నందోచితమానసుండ నయకోవిదుఁడన్. 30

వ. కావునం గృష్ణపాదారవిందసుందర్శనాదర్శతలాయమానచిత్తుండ నయి. 31

ష ష్ఠ్యం త ము లు.

క. శ్రీపతికి మత్పతికి సుత, గోపతికిఁ ద్రిలోకపతికి గురుజనపదసం
తాపనివారణమతికిని, బ్రాపితసనకాదితతికి బహుతరధృతికిన్. 32

క. హరికి గురుకలుషకుంజర, హరికి బలాభీలహరికి నంతస్స్థితగ
హ్వరికి నరహరికి రక్షిత, కరికిఁ గరాగ్రస్థగిరికి ఘనతరకిరికిన్. 33

క. గుణికి సమాశ్రితచింతా,మణికి మహేంద్రాదిదివిజమండలచూడా
మణికిఁ బ్రకల్పితశయ్యా,ఫణికి నురోభాగకౌస్తుభప్రియమణికిన్. 34

క. కంసాసురసంహారున, కంసాంచితకర్ణకుండలాభరణునకు
హింసాపరపరమస్తక, మాంసకరాళితగదాభిమతహస్తునకున్. 35

క. వరయోగిమానసాంతగ,కరణసుధాంభోధిభావకల్లోలలస
త్పరతత్త్వశేషశాయికిఁ, జిరదాయికి సకలభక్తచింతామణికిన్. 36

వ. సమర్పితంబుగా నాయొనర్పం బూనినషష్ఠస్కంధంబునకుఁ గథాప్రారంభ
క్రమం బెట్టి దనిన హరిచరణస్మరణపరిణామవినోదు లయినశౌనకాదులకు నిఖిల
పురాణేతిహాసనిర్ణయవిఖ్యాతుం డైనసూతుం డిట్లనియె. 37

క. శ్రీరమణీరమణకథా, పారాయణచిత్తుఁ డగుచుఁ బలికెఁ బరీక్షి
ద్భూరమణుఁ డాదరంబున, సూరిజనానందసాంద్రు శుకయోగీంద్రున్. 38

సీ. షడ్గుణైశ్వర్యశాశ్వతమూర్తి వయినట్టిమునినాథ దయతోడ ముక్తిపదము
మున్నుగా నేమార్గమున వినిపించితి వారయ నపవర్గభూరిమహిమఁ
గ్రమయోగసంభవబ్రహ్మంబుతోఁ గూడ ననువొంద నగునని వినుతికెక్క
మఱియు సత్త్వరజస్తమగప్రభావంబులఁ గడిఁది యై యున్నట్టికర్మచయము

తే. నప్పటప్పటి కడఁగని యట్టిప్రకృతి, గలుగుపురుషునిభోగార్థఘటనదేహ

కారణారంభరూపమార్గంబు మొదలు, మూటిమూటికి నన్నియుఁ దేటపడఁగ.

వ. మఱియు ననేకపాపలక్షణంబు లగునానావిధనరకంబులును వాని కాద్యంతంబులును స్వాయంభువసంబంధి యగుమన్వంతరంబును బ్రియవ్రతోత్తానపాదుల వంశంబును దచ్చరిత్రంబును ద్వీపవర్షసముద్రాదినద్యుద్యానవనస్పతులును భూమండలసంస్థానంబును వానిపరిమాణంబును జ్యోతిశ్చక్రచలనప్రకారంబును విభుం డయినపరమేశ్వరుం డెవ్విధంబున నిర్మించె నావిధం బంతయు నెఱింగించినాఁడ విప్పుడు. 40

ఆ. కడిఁది వేదనలకుఁ గారణం బై యుండు, గుఱుతు లేనినరకకూపరాశి
పాలుగాక నరుఁడు బ్రదికెడుమార్గంబు, పరమపుణ్య తెలియఁబలుకవయ్య. 41

వ. అనినం బరీక్షిన్నరేంద్రునకు శుకయోగీంద్రుం డిట్లనియె. 42

క. కట్టా త్రికరణ మెఱుఁగక, పుట్టినదురితముల నపుడ పొలియింపనియా
కట్టిఁడి దేహం బుడిగినఁ, గొట్టాడును బిట్టు నరకకూపంబులలోన్. 43

ఉ. కావునఁ గాలకింకరవికారము గానకమున్న మృత్యుదు
ర్భావనఁ జిత్తముల్ వెడఁగుపాటును జెందకమున్న మేనిలో
జీవము వెల్లుచుండఁ దనచెల్వము దప్పకమున్న పన్నుగాఁ
బావనచిత్తుఁ డై యఘముఁ బాయు తెఱం గొనరింపఁగాఁ దగున్. 44

క. కాలం బెడ గని పాపము, మూలముఁ జెఱుపంగవలయు ముని రోగములం
దేలినదోషము నెఱుఁగుచు, వాలాయము దాని నడఁచువైద్యునిభంగిన్. 45

సీ. అనవుడు నాతని కనియె భూకాంతుండు కనుకలి వినుకలి గలిగినట్టి
పాపము దనకు నొప్పనిదని కని చాలఁ బరితప్తుఁ డయ్యుఁ గ్రమ్మఱ నొనర్చు
మూఢాత్మునకు దోషమోచనం బెయ్యది యారయ నెఱఁగింపు మదియుఁగాక
కలుష మొక్కొకచోటఁ గావించునొకచోటఁ గావింపకుండుఁ దత్కర్మ మెఱఁగి

ఆ. యిట్టిజనుఁడు పుణ్య మేరీతిఁ జేసిన, నది ఫలింప నేర దని తలంతు
సలిలమందు మేనిమలినంబు వోకుండ, గజము గ్రుంకువెట్టుగతియుఁబోలె. 46

వ. అనిన శుకుం డిట్లనియె. 47

క. కర్మము గర్మముచేతను, నిర్మూలము గాదు తెలియ నేరక తా నే
కర్మము నేసినఁ దత్ప్రతి, కర్మం బొనరింప వలయుఁ గలుషవిదూరా. 48

క. హితవు గలకుడుపు మఱి రుగ్వితతులఁ బొడమంగ నీనివిధమున నతిస
ద్వ్రతుఁ డైనవాఁడు నిర్మల, మతిచే నఘరాశి నెల్ల మట్టము సేయున్. 49

చ. తపమున బ్రహ్మచర్యమున దానమునన్ శమసద్దమంబులన్
జపమున సత్యశౌచముల సన్నియమాదియమంబులం గృపా
నిపుణులు ధర్మవర్తనులు నిక్కము హృత్తనువాక్యజంపుఁబా
పపుగుది ద్రుంతు రగ్ని శతపర్వవనంబుల నేర్చుకైవడిన్. 50

వ. అదియునుం గాక. 51

ఉ. కొందఱు పుణ్యవర్తనులు గోపకుమారపదారవిందజా
నందమరందపానకలనారతషట్పదచిత్తు లౌచు గో
విందపరాయణుల్ విమలవేషులు దోష మడంతు రాత్మలం
జెందినభక్తిచేత రవి చేకొని మంచు నడంచుకైవడిన్. 52

క. హరిభక్తిచేతఁ గొందఱు, పరిమార్తురు మొదలు ముట్ట పాపంబుల ని
ష్ఠురతరకిరముల సూర్యుం, డరుదుగఁ బెనుమంచుఁ బించ మడఁచినభంగిన్.

క. దంతిపురనాథ విను మొక, మంతన మెఱిఁగింతు శమదమంబులు నంహో
వంతు శుభవంతుఁ జేయవు, కంతునిగురుభక్తి ముక్తిఁ గలిగించుగతిన్. 54

సీ. హరికి నర్థముఁ బ్రాణ మర్పితంబుగఁ జేయువానికైవల్య మెవ్వనికి లేదు
వనజలోచనుభక్తవరుల సేవించినవానికైవల్య మెవ్వనికి లేదు
వైకుంఠనిర్మలవ్రతపరుం డైనట్టివానికైవల్య మెవ్వనికి లేదు
సరసిజోదరుకథాశ్రవణలోలుం డైన వానికైవల్య మెవ్వనికి లేదు

తే. లేదు తపముల బ్రహ్మచర్యాదినియతి, శమదమాదుల సత్యశౌచముల దాన
ధర్మమఖముల సుస్థిరస్థాన మైన, వైష్ణవజ్ఞానజనితనిర్వాణపదము 55

తే. అరయ నెన్నఁడుఁ జేటు లేనట్టిముక్తి, వర్త్మమీలోకమందు నెవ్వరికిఁ గలదు
సాధులును బుణ్యశీలురు సజ్జనులును, హరిపరాయణతత్పరు లయినఁ గాక. 56

క. అరుదుగ నరహరిభక్తిం, బొరయనియాపురుషుసుకృతపుంజంబులు వే
మఱుఁ బుణ్యుఁ జేయనేరవు, నరవర మధుఘటముఁ బెక్కునదులుంబోలెన్.

చ. సతతముఁ గృష్ణపాదజలజంబులయందు మనంబు నిల్పుసు
వ్రతులుఁ దదీయశుద్ధగుణరాగులుఁ గాలునియుగ్రపాశసం
హతుల ధరించుతత్సుభటకౌఘములం గలలోనఁ గాన రే
గతులను దుష్టకర్మములు గైకొని వారలఁ జెంద నేర్చునే. 58

వ. కావున నీయర్థంబునకుం బురాతనం బగునొక్కయితిహాసంబు గల దది విష్ణు
దూతయమదూతసంవాదం బనంబడు దాని నెఱింగింతు నాకర్ణింపుము. 59

అజామిళోపాఖ్యానము.

సీ. నరనాథ వినుము కన్యాకుబ్జపురమునఁ గలఁడు బ్రాహ్మణుఁ డజామిళుఁ డనంగఁ
బాతకుం డతులనిర్భాగ్యుం డవజ్ఞుండు నష్టసదాచారి కష్టరతుఁడు
జూదంబులందు దుర్వాదంబులందును శౌర్యంబునందు మచ్చరము గలిగి
తొ త్తాత్మపత్నిగా మత్తుఁ డై వరియించి కొడుకులఁ బదుగురఁ బడసి చాల

ఆ. మోహజలధిలోన మునిఁగి ముచ్చట దీఱ, బాలలాలనాదిలీలఁ దగిలి
పెద్దకాల మతఁడు పెంపార సుఖియించి, ఫలితమెల్ల వదలి పతితుఁ డయ్యె.

సీ. నిర్మలం బనఁ జాల నెఱయుచిత్తం బన నల్లనిపెంద్రుకల్ దెల్ల నయ్యెఁ

దగుమోహపాశబంధంబు జాఱినమాడ్కిఁ బొదలినయంగముల్ వదలి వ్రేలె
నింద్రియంబులకోర్కు లేక నొల్లనుభంగి సుడుగక తలపాలవడఁకఁ జొచ్చెఁ
దమకంబుప్రాయంబుఁ దగిలిపోయినమాడ్కి లోచనంబులచూడ్కి నీచమయ్యె

ఆ. వగరు పుట్టె నంతఁ బెగలె దంతంబులు, నుక్కిసయును దగ్గుఁ బిక్కటిల్లె
శిరసు నొవ్వఁదొడఁగెఁ జెదరె మనం బంతఁ, గడిఁది యైనముప్పుకాలమునకు.

ఆ. ఎనయ నతని కెనుబదెనిమిదివర్షంబు, లంత నరుగుటయును భ్రాంతుఁడగుచుఁ
గోరి పిన్నకొడుకు నారాయణాఖ్యుండు, బాలుఁ డగుట మిగుల భక్తిఁజేసి.

క. తనసతియుఁ దానుఁ గూరిమి, మనమునఁ బెనఁగొనఁగ నక్కుమారుని ననిశం
బును ముద్దుసేయుచుండెను, జనవర వాత్సల్య మాత్మ సందడిగొనఁగన్. 63

క. బాలుని ముగ్ధవచోబుజు, ఫాలుని నిజజనకబంధుపరిణామకళా
శీలుని లోలతఁ గనుఁగొని, యాలరి బ్రాహ్మణుఁడు నందితాత్ముం డగుచున్. 64

క. అత్యంతపానభోజన, కృత్యంబులఁ బొత్తు గలిగి క్రీడలఁ దత్సాం
గత్యంబు వదల కాగత, మృత్యువుఁ గన నేరఁ డయ్యె మిక్కిలి జడుఁ డై.

తే. తెలియ కీరీతి నతఁడు వర్తించుచుండ, భయద మగుమృత్యుకాలంబుప్రాప్తమైన
భూరివాత్సల్యవృత్తినప్పుత్త్రుఁదలఁచి,యాత్మఁ బ్రలపించెనారాయణాయటంచు.

వ. అప్పుడు. 67

క. కింకరుల ధర్మరాజవ,శంకరుల దురంతదురితసమధికజననా
శంకరుల సకలలోకభ,యంకరులం గనియె నింద్రియాకులుఁ డగుచున్. 68

క. ఘాతుకుల దండదండిత, పాతకుల మహోగ్రకర్మభరనిష్కరుణా
జాతకులఁ బ్రేతనాయక, దూతకసంతతుల నతఁడు దూరమునందున్. 69

మ. కనియెన్ బ్రాహ్మణుఁ డంత్యకాలమున వీక్షా రోషనిష్ఠ్యూతులన్
ఘనపీనోష్ఠవికారవక్త్రవిలసద్గర్వేక్షణోపేతులన్
జనసంత్రాసకరోద్యతాయతసుపాశశ్రేణికాహేతులన్
హననవ్యాప్తివిభీతులన్ మువుర నాత్మానేతలన్ దూతలన్ 70

వ. ఇట్లతివికృతతుండగండాభోగవిభాగవిషమవివృత్తనేత్రులు నతిపుష్టనిష్ఠురతను
యష్టిసంవేష్టితమహోర్ధ్వరోములు నభ్యస్తసమస్తజీవాపహరణకరణప్రశస్త
హస్తవిన్యస్తపాశధారులు నగుయమభటుల మువ్వురం గనుంగొని యజామి
ళుండు వికలేంద్రియుండును వికంపితప్రాణుండును వికృతలోచనుండును విహ్వ
లాత్మకుండును నై. 71

క. దూరమున నాడుబాలుఁడు, బోరనఁ దనచిత్తసీమఁ బొడగట్టిన నో
నారాయణ నారాయణ, నారాయణ యనుచు నాత్మనందను నొడివెన్. 72

చ. మరణపువేళ నద్దనుజమర్దనుసంస్మరణంబు సేయఁ ద
త్పరిసరవర్తులాత్మపరిపాలకునామము నాలకించి ని

ష్ఠురగతి నేఁగుదెంచి పాదసూపి యదల్చిరి కాలుదాసులన్
ఖరతరభాషులన్ వికటకల్పితవేషుల దీర్ఘరోషులన్. 73
క. దాసీభర్త నజామిళు, భూసురుఁ దత్తనుప్రవలన బోరన వెలికిం
దీసినయమభటులఁ దోలఁగఁ, ద్రోసిరి శ్రీవరునిపార్శ్వదూతలు కడిమిన్ 74

విష్ణుదూతయమదూతలసంవాదము.

వ. ఇట్లు విష్ణుదూతలవలన నిర్ధూతప్రయత్నులై యమదూత లిట్లనిరి. 75
క. ఎవ్వనివారలు మాతోఁ, జివ్వకుఁ గత మేమి యిట్లు చిక్కఁగ నానిం
ద్రొవ్వన విడిపించితి రిఁక, నవ్వలకో జనునిశాసనంబులు జగతిన్. 76
వ. అదియునుం గాక. 77
సీ. ఎవ్వారు మీరయ్య యీభవ్యరూపముల్ గన్నుల కద్భుతక్రమ మొనర్చె
దివిజులో భువిజులో దేవతాప్రవరులో సిద్ధులో సాధ్యులో చెప్పరయ్య
దళితపాండురపద్మదళదీర్ఘనేత్రులు వరపీతకౌశేయవాసు లరయ
గండమండలనటత్కుండలద్వయులును బటుకిరీటప్రభాభాసితులును
తే. భూరిపుష్కరమాలికాచారువక్షు, లమితకోమలనవయౌవనాధికులును
బాహుకేయూరమణిగణభ్రాజమాన, ఘనచతుర్భుజు లభ్రసంకాశరుచులు. 78
క. ధనువులు నిషంగచయములుఁ, గనదంబుజశంఖచక్రఖడ్గగదాసా
ధనములు ధరియించినమీ, తనువులు లోకముల కద్భుతం బొనరించెన్. 79
క. శాంతంబు లయినమీతను, కాంతులు జగములను దిశలఁ గలిగినబహుళ
ధ్వాంతములఁ బాఱఁ దోలుచు, సంతస మొనరించె నిపుడు సర్వంకషమై. 80
వ. ఇట్లఖిలలోకానందకరకమ్రాకారులు నఖిలవిభ్రాజమానతేజోదుర్నిరీక్ష్యమాణులును నిఖిలధర్మపాలురును నగుమీరు ధర్మపరిపాలుర మమ్ము నడ్డపెట్టం గతంబేమి యనిన వారు ధర్మరాజానుచరులు గా రనుతలంపున మందస్మితకందళితముఖారవిందు లయి గోవిందునికందువమందిరంబు కావలివారలు వారివాహగంభీరనిర్ఘోషపరిపోషణంబుల ని ట్లనిరి. 81
ఉ. మీరు పరేతనాయకుని మేలిమిదూత లటేని బల్కుఁడా
తోరపుఁబుణ్యలక్షణము దుష్కృతభావము దండకృత్యమున్
బీరముతోడ నీతని కభీష్టనివాసము నోలి దండ్యు లె
వ్వారలొ సర్వభూతములొ వా రొకకొందఱు పాపకర్ములో. 82
వ. అనిన యమభటు లిట్లనిరి 83
క. వేదప్రణిహితమే యను, మోదంబుగ ధర్మ మయ్యె మున్ను తదన్యం
బేది యగు నది యధర్మం, బాదియు హరిరూపు వేద మని వినుకతనన్. 84
సీ. ఎవ్వనిచేఁ దన యిరవొందు త్రిగుణస్వభావ మైనట్టియీప్రాణిచయము
లనుగుణనామక్రియారూపములచేత నేర్పడుగతిఁ దాన యెఱుఁగఁబడును

నర్యముం డనలంబు నాకాశమును బ్రభంజనుఁడు గోచయమును శశధరుండు
సంధ్యలు దివములు శర్వరీచయములుఁ గాలంబు వసుమతీజాలములును
తే. దేహధారికి సాక్షులై తెలుపుచుండ, దండనస్థానవిధము సద్ధర్మగతియుఁ
దగులుమీ రీక్రమానురోధనము నేసి, యఖిలకర్ములు దండార్హులరయ నెపుడు.
తే. కోరికర్మంబునడపెడువారి కెల్లఁ, గలితశుభములు నశుభముల్ గలుగుచుండు
నరయఁగా దేహి గుణసంగి యైనయపుడె, పూని కర్మంబు సేయక మానరాదు.
క. ప్రకృతమునఁ దానొనర్చిన, సుకృతము దుష్కృతము నెంత చూడఁగ నంతే
వికృతి గని యనుభవించును, నకృతమతిం దత్ఫలంబు నతినిపుణుండై. 87

వ. మఱియు వినుండు జన్మంబు శాంతఘోరమూఢగుణంబులచేత నైనను సుఖదుఃఖగుణంబులచేత నైనను ధార్మికాదిగుణంబులచేత నైనను సకలభూతంబులు త్రైవిధ్యంబు నేప్రకారంబునం బొందు నాప్రకారంబున జన్మాంతరంబునం బొందుచుండు దేవుం డైనయముండు సర్వజీవాంతర్యామియై ధర్మాధర్మయుక్తం బైనపూర్వరూపంబుల విశేషరూపంబులచేతం జూచుచుండి వాని కనురూపంబులఁ జింతించుచుండు నవిద్యోపాధి జీవుండు తమోగుణయుక్తుం డై ప్రాచీనకర్మంబులచేత నేర్పడినవర్తమానదేహంబు నేనని తలంచుచుండి నష్టజన్మస్మృతి గలవాఁడై పూర్వాపరంబు లెఱుంగం జాల కుండు మఱియుఁ గర్మేంద్రియంబులచేతఁ గర్మంబులం జేయుచుండి జ్ఞానేంద్రియంబులచేతఁ దమోవిషయంబు లైన శబ్దస్పర్శరూపరసగంధంబుల నెఱుంగుచుండి పదియాఱవది యైనమనంబుతోఁ గూడి పదియేడవవాఁ డగుచుండి షోడశోపాధ్యంతర్గతుండై యొక్కరుం డైన జీవుండు సర్వేంద్రియవిషయప్రతిసంధానంబుకొఱకు జ్ఞానేంద్రియకర్మేంద్రియమనోవిషయంబులఁ బొందుచుండి షోడశకళలు గలిగి లింగశరీరం బనం బరఁగి గుణత్రయకార్యం బనునిమిత్తంబున హర్షశోకభయంబుల నిచ్చుచున్నసంసారంబు ధరియించుచుండు విజితషడ్వర్గుం డైనదేహి కర్మంబు లొల్లనిబుద్ధి నెఱింగియు వినియుఁ గర్మంబులు సేయుచుండి తనసంచారకర్మంబునం జుట్టుకొన్నపసిరికాయపుపురుగుంబోలె నిర్గమోపాయం బెఱుంగక నాశంబు నొందుచుండు వర్తమానవసంతాదికాలంబు భూతభావివసంతాదికాలయోగ్యం బైనపుష్పఫలాదులు తత్కాలజ్ఞాపకంబు నెట్లు సేయునట్లు భూతభావిజన్మంబులకు ధర్మాధర్మంబులు నిదర్శనంబులు సేయుచుండు నొక్కనరుండు నొకక్షణంబును గర్మంబు సేయకుండువాఁడు లేఁడు పూర్వసంస్కారంబులు గలగుణంబులచేతఁ బురుషుం డవశుండు గావున బలిమిఁ గర్మంబు సేయింపం బడుచుండు నవ్యక్తనిమిత్తంబు నొంది తదనురూపంబు లైనస్థూలసూక్ష్మశరీరంబులు మాతాపితృసదృశంబు లగుచుండు నిట్టివిపర్యయంబు పురుషునికిఁ బ్రకృతిసంగమంబునం గలుగు

చుండు నాప్రకృతి పురాణపురుషుం డైనయప్పరమేశ్వరుని సేవించినం దలంగు
చుండు. 83

సీ. కావున నితఁడు సత్కర్మవర్తనమున భూదేవకులమునఁ బుట్టినాఁడు
దాంతుఁడై శాంతుఁడై ధర్మసంశీలుఁడై సకలవేదంబులఁ జదివినాఁడు
అనయంబు గురువుల నతిథులఁ బెద్దలఁ జేరి శుశ్రూషలఁ జేసినాఁడు
సర్వభూతములకు సమబుద్ధి యై చాల బహుమంత్రసిద్ధులఁ బడసినాఁడు
తే. సత్యభాషణనియమంబు జరపినాఁడు, నిత్యనైమిత్తికాదుల నెరపినాఁడు
దండిలోభాదిగుణములఁ దరపినాఁడు, మంచిగుణములు తనయందు మరపినాఁడు.

క. సతతాచారసమంచిత, మతి యై సుజ్ఞానమునకు మరగెడుతఱి నా
యతగతి నాతని కంగజ, మత మై నవయౌవనాగమం బెడసొచ్చెన్. 90

సీ. కడకంట యౌవనగర్వంబు వొడకట్టె మదిలోన నుద్రేకమదము దోఁట్టెఁ
గడు మేనఁ గామవికారంబు దలచూపె ముఖమునఁ జెఱువప్పు మొలకలెత్తె
నతిపుష్టి నిష్ఠురం బయ్యె దేహం బెల్లఁ గచభారమున నెఱికప్పు మెఱసెఁ
గటిభారమున నూరుకాండముల్ జిగిమీఱె బాహుశాఖలు దీర్ఘభంగిఁ దోఁచె
ఆ. నురము విపులమయ్యె నుల్లసద్వరకాంతి, పూర మంగకమునఁ బొందుపడియె
భూరితేజుఁ డయినభూసురాన్వయునకు, నభినవైకయౌవనాగమమున. 91

క. హృదయమునఁ బొడముయౌవన, మదము వెలిం దోఁచుభంగి మానితరుచిఁ ద
ద్వదనమున నూఁగుమీసలు, వొదలుచుఁ గప్పడరి చూడఁ బొంకం బయ్యెన్.
వ. మఱియును. 93

క. తమ్మివిరిమీఁద వ్రాలిన, తుమ్మెదపంక్తియునుబోలెఁ దోరపుసీలం
గ్రమ్ముకొని విప్రతనయుని, నెమ్మొగమునఁ గానఁబడియె నెఱిమీసంబుల్. 94

వ. అంత ననంగబ్రహ్మతంత్రంబునకు వసంతుం డొనర్చునంకురార్పణారంభంబునుం
బోలె లలితకిసలయవిసరప్రసార భాసుర బహుపాదపాదిపురోపవన పవనజవన
ప్రభావపరికంపిత విటవిటీజనహృదయ ప్రఫుల్లపల్లవభల్లంబును నమూన
ప్రసూననిర్భరగర్భావిర్భూత సురభిపరాగపటల పటఘటితనభోమండలంబును
నమందనిష్యంద మరందబిందుసందోహ కందళిత చిత్రమత్తమధుపసంకులఝం
కారముఖరితసకలదిశావలయంబును నిరంతరధారాళరసభరితపరిపక్వఫలాను
భవప్రభవసమ్మోదవాదశుకప్రముఖపతంగకోలాహలంబును నై మధుమాసంబు
సర్వజనమనోహరంబును నై నిఖిలవనపాదపంబుల నలంకరించె నయ్యవసరం
బున నజామిళుండు పితృనిర్దేశంబునం గుశసమిత్పుష్పఫలార్థంబు వనంబున
కరిగి తిరిగివచ్చుసమయంబున నొక్కలతాభవనంబున. 95

క. బద్ధానురాగ నై స్మర, యుద్ధంబున నలరుబుద్ధి నుపకామకళా
సిద్ధ యగువృషలితోఁ బ్రియ,వృద్ధిం దగఁ గూడి యున్నవిటునొరుఁ గాంచెన్.

క. భటునిఁ రతిశాస్త్రకళా, ర్భటునిఁ వరయౌవనానుభవమదవిభవో
ద్భటునిఁ సురతేచ్ఛాసం, ఘటునిఁ విగతాంబరోరుకటునిఁ విటునిన్. 97

శా. హాలాఘూర్ణితనేత్రతో మదనతంత్రారంభసంరంభతో
ఖేలాపాలనయోగ్యభూవిభవతోఁ గీర్ణాలకాజాలతో
హేలాలింగనభంగివేషవతితో నిచ్ఛావతీమూర్తితోఁ
గేళిం దేలుచు నున్నవానిఁ గనెఁ బుంఖీభూతరోమాంచుఁడై. 98

క. కలికి వరుమదనకదనపుఁ, బలుకులకలకలము బెడఁగువడు మేఖలము
వ్వలరవళిఁ దగిలి గతిగొనఁ, గలకంఠి రతంబు సలుపుగమకముఁ గనియెన్. 99

క. కవకవ నై పదనూపుర. రవరవ లాగుబ్బుకొన్న రతిపతిగతులం
జివచివ నై విటుచెవులకు, రవళిఁ రతిసల్పురతులరవరవ గనియెన్. 100

చ. కురు లళికంబుపై నెగయఁ గ్రొమ్ముడి వీడఁగ గుబ్బదోయిపై
సరములు చౌకళింపఁ గటిసంగతి మేఖల తాళగింప స
త్కరవరకంకణావళులు గర్జిలఁ గౌ నసియాడ మీఁదు గా
మరునివినోదముల్ సలిపె మానిని యౌవనగర్వరేఖతోన్. 101

క. మువ్వపుసుకుమారాంగిని, జవ్వని నుపగూహనాదిసముచితరతులఁ
నివ్వటిలుదానిఁ గని మది, నువ్విళ్లూరంగ మన్మథోద్దీపనుఁడై. 102

తరలము. బహుళదృక్పరిపాకమోహనిబద్ధుఁడౌచు మనంబులో
సహజకర్మము వేదశాస్త్రము సాత్త్వికంబుఁ దలంచి త
న్నిహితచిత్తము వట్టి పట్టఁగ నేరఁడయ్యె సదామనో
గహనమందు మరుండు పావకుఁడై వడిం జరియింపఁగాన్. 103

శా. ఆలీలావతిగండపాళికలపై హాసప్రసాదంబుపై
నాలోలాలకపంక్తిపై నళికపై నాకర్ణదృగ్భాతిపై
హేలాపాదికుచద్వయోరుకటిపై నిచ్చల్ పిసాళింపఁగా
జాలిం బొందుచు నాత్మఁ గుందుచు మనోజాతానలోపేతుఁడై. 104

తే. మఱి కులాచారవర్తన మాటుచేసి, పరఁగుపిత్రర్థములు దానిపాలుచేసి
సాధులక్షణగుణవృత్తిఁ జాలుచేసి, లోలలోచనపసఁ జెంది లోలుఁడయ్యె. 105

క. శ్యామను సుమాస్త్రఖేలన, కామను సుగుణాభిరామఁ గమనీయగుణ
స్తోమ నిజభామ నొల్లక, ధామమున నటించెఁ గ్రించుఁదనమున జడుఁడై. 106

ఉ. బంధులఁ దిట్టి సజ్జనుల బాధలఁ బెట్టి యనాథకోటిఁ బెం
బందెలు సుట్టి యీరములు వట్టి పథంబులు గొట్టి దిట్టయై
నిందల కోర్చి సాధులకు నిందితుఁడై గడియించువిత్తమా
సుందరి కిచ్చి మచ్చికలు సొం పెదఁ గూర్చి వసించెఁ దత్కృపన్. 107

సీ. సముచితశ్రుతిచర్చఁ జర్చింప నొల్లక సతికుచద్వయచర్చఁ జర్చసేయుఁ

దర్కకర్కశపాతతర్కంబు గాదని కలికితోఁ బ్రణయతర్కంబు సేయు
స్మృతిపదవాక్యసంగతి గాక తత్సతీపదవాక్యసంగతి పరఁగఁ జేయు
నాటకాలంకారనైపుణం బుడిగి తన్నాటకాలంకారపాటిఁ దిరుగుఁ

తే. బరఁగఁ జిరకాల మీరీతిఁ బాపనియతి, రమణ దాసీకుటుంబభారము వహించి
యదికుటుంబినిగాఁగఁ బాపాత్ముఁడగుచు, నశుచియునుదుష్టవర్తనుఁడై మెలంగె.

క. అటు గాన పాపకర్ముని, గుటిలుని సుజనార్తి ధూర్తుఁ గ్రూరుని నే మా
రటమునఁ గొని యేఁగెద మం, తట దండమువలన నితఁడు ధన్యత నొందున్.

వ. ఇట్లు వలుకు చున్న యమదూతల వారించి నయకోవిదు లైనభగవద్దూతలి ట్లనిరి. 110

క. అవురా ధర్మవివేక, ప్రవరులపస గానఁబడియెఁ బాపము పుణ్యో
ద్భవుల యదండ్యులదండన, వివరం బొనరింపఁబడియె విధి యెఱుఁగమి చేన్.

చ. సములును సాధులున్ విహితశాసనులున్ సుదయాళురున్ శుభో
త్తమగుణు లైనయట్టితలిదండ్రులు బిడ్డల కెగ్గు సేయు చోఁ
గ్రమమున వార లెవ్వరికిఁ గైకొని కుయ్యిడఁ జాలువారు సం
భ్రమమున మీమనంబులఁ దిరంబుగఁ జర్చ యొనర్చి చూడుఁడా. 112

ఆ. ఎఱుక గలుగునాతఁ డేది యొనర్చిన, నది యొనర్తు రితరు లైనవార
లతఁడు సత్య మిట్టి దని రేని లోకంబు, దత్ప్రవర్తనమునఁ దగిలి యుండు. 113

ఆ. నెమ్మిఁ దొడలమీఁద నిద్రించుచెలికాని, నమ్మఁదగినవాఁడు నయము విడిచి
ద్రోహబుద్ధిఁ జంపఁ దొడరునే యెం దైనఁ, బ్రీతి లేక ధర్మదూతలార. 114

ఆ. చిత్తమెల్ల నిచ్చి చెలితనంబున వచ్చి, నచ్చి కలయ మెచ్చి నమ్మువానిఁ
గరుణగలుగువాఁడు కడుసౌమ్యుఁ డగువాఁడు, చింతసేయ కెట్లు సెఱుప నేర్చు.

వ. అదియునుం గాక. 116

ఉ. ఈతఁడు కోటిసంఖ్యలను నెక్కుడుపుట్టువులందుఁ జెంది యా
యాతము లైనపాపనివహంబుల నన్నిఁటిఁ బాఱఁదోలి ప్ర
ఖ్యాతమతిన్ మహామరణకాలమునన్ హరిపుణ్యనామసం
భూతసుధామయాద్భుతవిభూతికరాక్షరసంగ్రహంబునన్. 117

సీ. బ్రహ్మహత్యానేకపాపాటవుల కగ్నికీలలు హరినామకీర్తనములు
గురుతల్పకల్మషక్రూరసర్పములకుఁ గేకులు హరినామకీర్తనములు
తపనీయచౌర్యసంతమసంబునకు సూర్యకిరణముల్ హరినామకీర్తనములు
మధుపానకిల్బిషమదనాగసమితికిఁ గేసరుల్ హరినామకీర్తనములు

తే. మహితయోగోగ్రనిత్యసమాధివిధుల, నలరుబ్రహ్మాదిసురులకు నందరాని
భూరినిర్వాణసామ్రాజ్యభోగభాగ్య, ఖేలనంబులు హరినామకీర్తనములు. 118

సీ. ముక్తికాంతైకాంతమోహనకృత్యముల్ గేలిమై హరినామకీర్తనములు

సత్యలోకానందసౌభాగ్యయుక్తముల్ గేలిమై హరినామకీర్తనములు
మహితనిర్వాణసామ్రాజ్యాభిషిక్తముల్ గెలిమై హరినామకీర్తనములు
బహుకాలజనితతపఃఫలసారముల్ గేలిమై హరినామకీర్తనములు

తే. పుణ్యమూలంబు లనపాయపోషకంబు, లభిమతార్థంబు లజ్ఞానహరణకరము
లాగమాంతోపలబ్ధంబు లమృతసేవ, లార్తశుభములు హరినామకీర్తనములు.

క. కామంబు పుణ్యమార్గ, స్థేమంబు మునీంద్రసాంద్రచేతస్సరసీ
ధామంబు విష్ణుసర్మల, నామంబుఁ దలంచువాఁడు నాథుఁడు గాఁడే. 120

క. డెందంబు పుత్త్రువలనం, జెందిన దని తలఁప వలదు శ్రీపతిపే రే
చందమున నైనఁ బలికిన, నందకధరుఁ డందుఁ గలఁడు నాథుం డగుచున్. 121

ఆ. బిడ్డపేరు పెట్టి పిలుచుట విశ్రామ, కేలి నైన మిగుల గేలి నయినఁ
బద్యగద్యగీతభావార్థముల నైనఁ, గమలనయనుఁ దలఁపఁ గలుషహరము. 122

ఉ. కూలినచోటఁ గొట్టుపడి కుందినచోట మహాజ్వరాదులం
బ్రేలినచోట సర్పముఖపీడల నందినచోట నార్తులై
తూలినచోట విష్ణు భవదూషనిఁ బేర్కొని రేని మీఁద న
క్కాలునియాతనావితతిఁ గానరు పూనరు దుఃఖభారముల్. 123

సీ. అతిపాపములకుఁ బ్రయత్నపూర్వకముగఁ దనుపాపముల కమితంబుగాఁగ
సన్మునివరులచే సంపాద్య మై యుండు నిర్మలం బగుపాపనిష్కృతములు
గ్రమరూపమున నుపశమనంబు లగుఁ గాని తత్పాపచయమును దలఁప లేవు
సర్వకర్మంబుల సంహార మొనరించి చిత్తంబునకుఁ దత్త్వసిద్ధి నొసఁగు

ఆ. నొనర నీశుసేవ యోగిమానససరో, వాసుసేవ హేమవాసుసేవ
వేదవేద్యుసేవ వేదాంతవిభుసేవ, పరమపురుషపాదపద్మసేవ. 124

క. హరి నెఱుఁగనియాబాలుఁడు, హరిభక్తులతోడఁ గూడి హరి యనువాఁడున్
సరి యై దోషము లడఁచును, గరువలితో నగ్ని దృణము గాల్చినభంగిన్. 125

ఉ. ఆరయ వీర్యవంత మగునౌషధ మెట్లు యదృచ్ఛఁ గొన్నఁ ద
చ్చారుగుణంబు రోగములఁ జయ్యనఁ బాపెడుమాడ్కిఁ బుణ్యవి
స్ఫారుని నంబుజోదరునిఁ బామరుఁ డజ్ఞుఁ డవజ్ఞఁ బల్కినన్
వారక తత్ప్రభావము ధ్రువంబుగ నాత్మగుణంబుఁ జూపదే. 126

క. ధృతి దప్పినతఱిని బురాకృతమునఁ గా కెట్లు దోఁచుఁ గేశవుఁడు మదిన్
మితి లేనిజగముఁ దాల్చిన, యతఁ డొక్కనిమనములోన నడఁగెడువాఁడే.

మ. నిరతం బై నిరవద్య మై నిఖిలచిన్నిర్మాణ మై నిత్య మై
నిరహంకారగుణాఢ్య మై నియమ మై నిర్దోష మైనట్టి శ్రీ
హరినామస్మరణామృతం బితఁడు ప్రత్యక్షంబు సేవించెఁ దా
మరణాంతంబున నిట్టిసజ్జనునిధర్మం బేల వ్యర్థం బగున్. 128

వ. అని యిట్లు భగవద్దూతలు భాగవతధర్మంబు నిర్ణయించి బ్రాహ్మణుని నతిఘో రం బయినయామ్యపాశబంధనిర్ముక్తునిం గావించి యమభటులవలనియుడుటు వాపి రంత నాయమదూత లాభగవద్దూతలసంభాషణప్రభావంబునఁ దమ మనంబుల శాంతి నొంది భగవత్తత్త్వజిజ్ఞాసు లయి చేయునది లేక నిరాకృతు లై యమలోకంబునకుం జని పితృపతికి సర్వంబును నెఱింగించి రంత. 129

క. అతఁడును బాశచ్యుతుఁ డై, గతభయుఁ డై ప్రకృతి నొంది కడునుత్సవసం
గతిఁ జూచి మ్రొక్కి మదిలో, నతులితముద మొదవి పొదలె హరిదాసులకున్.

ఆ. నిలిచి కేలుమొగిచి పలుక నుద్యోగించి, చెలఁగుచున్నలోనితలఁపు దెలిసి
చక్రధరునికూర్మిసహచరు లరిగి రదృశ్యు లగుచు దేవదేవుకడకు. 131

క. వేదత్రయసంపాద్యము, మోదంబు గుణాశ్రయంబు మొగి భగవద్ధ
ర్మాదేశం బగుతద్భట, వాదంబు నజామిళుండు వదలక వినుచున్. 132

క. శ్రీమన్నారాయణపద, తామరసధ్యానసలిలధౌతమహాఘ
స్తోముం డై సద్భక్తికి, ధామం బగుచుండెఁ దెలిసి తత్క్షణమాత్రన్. 133

క. బరవసమున నరికట్టిన, దురితంబులఁ దలఁచి తలఁచి తుదిఁ దాపమునన్
హరి నీశు నాశ్రయించుచుఁ, బరితాపము నొంది పలికె బ్రాహ్మణుఁ డంతన్.

సీ. వృషలియం దనురాగవృద్ధి బిడ్డలఁ గని కులము గోదావరిఁ గూలఁ ద్రోచి
రచ్చల కెక్కి పెఱరజ్జుఁ జేతల సరివారిలోపలఁ దలవంపు చేసి
కట్టెఁడిముదుక నై కర్మబంధంబులపుట్ట నై నిందలప్రోవ నగుచుఁ
దరుణులరోఁతలఁ దవిలి భోగించిన కడిఁదినాజన్మంబు గాలిపోయెఁ

ఆ. జదువు చట్టుపడియె శాస్త్రంబు మన్నయ్యె,బుద్ధి పురువు మేసెఁ బుణ్య మడఁగె
నీతి మట్టుపడియె నిర్మలజ్ఞానంబు, ముట్ట నుడిగె బోధ మూరిఁ బోయె. 135

క. చిక్కనిచక్కనిచన్నుల, మక్కువయిల్లాలి విడిచి మాయలు గలయీ
వెక్కసపుమద్యపానపు, డొక్కపసం దగిలి దుర్విటుఁడ నై చెడితిన్. 136

ఉ. అక్కట ఘోరదుష్కృతమహానలకీలలు నన్ను ముట్టి పే
రు క్కడఁగింప కిట్లు ధృతి నుండఁగ నిచ్చె నహో దురాత్మునిన్
గ్రక్కునఁ దల్లిదండ్రుల నకల్మషచిత్తులఁ బెద్దలన్ మ జే
దిక్కును లేనివారిఁ బలుత్రిక్కులఁ బెట్టుచుఁ బాఱఁ దోలితిన్. 137

క. అకృతజ్ఞుఁడ నై విడిచితిఁ, బ్రకృతిం గలబంధువులను బాల్యమున నన్న్
వికృతిఁ గన కుండఁ బెంచిన, సుకృతుల మజ్జనకవరుల శోభనకరులన్. 138

వ. అప్పుడు. 139

ఆ. పెక్కుపాతకముల భృశదారుణం బైన, దొడ్డనరకమందుఁ బడ్డనన్ను
నాపదలకుఁ బాపి యరకట్టి రక్షించి, రెట్టిధర్మపురుషు లెందువారొ. 140

శా. చోద్యం బై కలవోలె నీక్షణమునం జూడంగఁ బ్రత్యక్ష మై

వేద్యం బయ్యెను నన్ను నీడ్చినమహావీరుల్ భృశోదగ్రు లా
యుద్యోగంబులవారు పాశధరు లీయుత్సాహముల్ మాని సం
పాద్యానేకవికారరూపకుటిలప్రఖ్యాతు లెం దేఁగిరో. 141

ఉ. దారుణపాశబంధనవిధానములన్ నరకార్ణవంబులోఁ
గూరిననన్ను నేఁడు సెడకుండ నొనర్చినపుణ్యమూర్తు లం
భోరుహనేత్రు లుజ్జ్వలనభోమణితేజులు లోచనోత్సవుల్
చారుదయాసముచితవిచారులు నల్వురు నెందు నేఁగిరో. 142

మ. నను రక్షించినపుణ్యవంతులు గనన్నాళీకపత్రాక్షు లం
జనసంకాశులు శంఖచక్రధరు లాజానూరుబాహుల్ స్మితా
నను లాలంబితకర్ణవేష్టనసువర్ణచ్ఛాయదివ్యాంబరుల్
ఘనకారుణ్యరసైకపూర్ణులు సమగ్రస్ఫూర్తి నెం దేఁగిరో. 143

వ. పాతకుండ నగునాకు నవ్విబుధోత్తమదర్శనంబు పురాకృతం బగుమదీయపుణ్య
విశేషంబునం గాని పొంద శక్యంబు గాదు తత్సందర్శనం బాత్మకు నతిసుప్రస
న్నంబయి యొప్పె నట్లు గా కుండెనేనిఁ గలుషవర్తనంబున వృషలీభర్తనై
యుండి మృతిఁ బొందుచున్ననాదుజిహ్వకు శ్రీమన్నారాయణనామగ్రహ
ణంబు సంభవింప నేరదు మఱియును. 144

ఆ. పాతకుండ జడుఁడ బ్రహ్మఘాతుకుఁడను, మానలోభమోహమత్సరుండ
నాకు నెట్లు దొరకు నారాయణునిదివ్య, నామవిమలకీర్తనంబు మదికి. 145

సీ. దారుణమోహాంధకారపూరితుఁడను హరివిస్మయస్మరణార్హమతినె
పంచమహాతీవ్రపాతకోపేతుఁడ హరివిస్మయస్మరణార్హమతినె
కౌటిల్యకితవవికారపారీణుండ హరివిస్మయస్మరణార్హమతినె
యఖిలదుఃఖైకఘోరార్ణవమగ్నుండ హరివిస్మయస్మరణార్హమతినె

తే. నిందలకు నెల్ల నెలవైననిర్గుణుండ, మందభాగ్యుండ నే నేడ మధునిదారి
దివ్యగుణనామకీర్తన తెఱఁగ దేడ, పూర్వసుకృతంబు లేకెట్లు వొందఁగలుగు.

వ. అని వితర్కించి. 147

మ. యతచిత్తేంద్రియమారుతుండ నగుచున్ యత్నంబొనర్తున్ హరి
వ్రతసంపత్తికిఁ బుణ్యవృత్తికిఁ జిదావాసోన్ముఖాసక్తికిన్
యుతనిర్వాణపదానురక్తికి సుఖోద్యోగక్రియాశక్తికిన్
ధృతిలబ్ధోత్తమమూర్తికిన్ సకలధాత్రీధుర్యసద్భక్తికిన్. 148

క. విడిచితి భవబంధంబుల, నడఁచితి మాయావిమోహమైనతమంబు
న్విడిచితి నరివర్గంబుల, గడచితి నాజన్మదుఃఖకర్మార్ణవమున్. 149

క. యోషిద్రూపంబున నను, నేషణసుఖగహ్వరమున నెగమ్రింగి కడున్
ద్వేషమున గోతి సేసిన, దోషద యగునాత్మమాయఁ దొలఁగం గంటిన్. 150

వ. అని యిట్లు వైష్ణవజ్ఞానదీపం బాత్మస్నేహంబునం దోఁచిన నాబ్రాహ్మణుండు 151

మ. భగవద్ధర్మపరాయణోత్తములసంభాషైకమంత్రంబులన్
మిగులన్ జ్ఞానము పుట్టి మోహభవసమ్మిశ్రాత్మబంధంబులం
దెగ ఖండించి సబంధుమిత్రసుతపత్నీమోహవిభ్రాంతుఁడై
జగతీనాథు రమేశుఁ గృష్ణుని దమైశ్వర్యంబులం గోరుచున్. 152

క. హరిభక్తులతో మాటలు, ధర నెన్నఁడు జెడనిపుణ్యధనములమూటల్
వరముక్తికాంతతేటలు, నరిషడ్వర్గంబు సొరనియవు దగుకోటల్. 153

సీ. అనుచు నాబ్రాహ్మణుం డతితత్త్వవేది యై భవబంధములు నెల్లఁ బాఱఁదోలి
మొనసి గంగాద్వారమున కేఁగి యచ్చటఁ బ్రబ్బినదేవతాభవనమందు
నాసీనుఁడై యోగ మాశ్రయించి చెలంగు దేహేంద్రియాదుల కెసప్రవలనఁ
దనుఁ బాపుకొని పరతత్త్వంబుతోఁ గూర్చి మానుగా యోగసమాధిచేత

ఆ. గుణగణంబుఁ బాసి కోమ రొప్పినభగవ, దనుభవాత్మయందు నాత్మఁ గలిపి
రమణఁ దన్ను మొదల రక్షించినట్టియా, పురుషవరులఁ గాంచి పొసఁగ మ్రొక్కె.

వ. అట్లజామిళుండు యోగమార్గంబున దేహంబు విడిచి పుణ్యశరీరుం డై యగ్ర
భాగంబునం బ్రాగుపలబ్ధు లైనమహాపురుషకింకరులం గాంచి సముచితరోమాం
చితచలచ్ఛటాపింజరితస్వేదబిందుసందోహమిషనిష్యందమహానందవల్లికామతల్లి
కాంకురసంకులపరిశోభితతనుండును హర్షనికర్షమాణమానసోద్యోగ యోగ
ప్రభావోత్సాహవిస్మయమందస్మితకందళితముఖారవిందుండును నిఖిలజగజ్జేగీయ
మానాఖండశుభప్రదశుభాకారసందర్శనసమాసాదితకుతూహలమానసుండును
నై ప్రణామంబు లాచరించుచు భాగీరథీతీరంబునఁ గళేబరంబు విడిచి తత్క్షణంబ
హరిపార్శ్వవర్తు లైనదాసవరులస్వరూపంబుఁ దాల్చి యావిష్ణుసేవకులతోడం
గూడి దివ్యమణిగణఖచితంబై సువర్ణమయం బైనయసమానవిమానం బెక్కి
నిఖిలానందభోగభాగ్యానుభవాకుంఠితం బైనవైకుంఠనగరంబునకు శ్రీమన్నా
రాయణపదారవిందసేవాచరణపరిణామస్థితికిం జనియె నిట్లు విప్లావితసర్వధర్మం
డైనదాసీపతి గర్హితకర్మంబులచేతఁ బతితుండును హతవ్రతుండును నై నరకం
బునం గూలుచుండి భగవన్నామగ్రహణంబున సద్యోముక్తుం డయ్యెఁ గావున.

క. కర్మంబు లెల్లఁ బాయును, మర్మము దెలుపంగ లేదు మధురిపు పేరే
పేర్మిని నొడువుటకంటెను, దుర్మదమున జిత్త మెన్నిత్రోవలఁ జన్నన్. 156

ఉ. పాండవవంశపావన నృపాలక యీయితిహాస మెవ్వఁడే
నొండొకభక్తిలేక విను నోర్పు మెయిం బఠియించు నాతఁడు
ద్దండత ముక్తికామినికిఁ దానక మై దనుజారిలోకమం
దుండు మహావిభూతి యమదూతలచూడ్కి కగోచరాకృతిన్. 157

తే. అరయఁ బుత్త్రోపచారిత మైనవిష్ణు, నామ మవసానకాలంబునను భజించి

శార్ఙ్గినిలయంబుఁ జేరె నజామిళుండు, నిట్లు సద్భక్తిఁ బలికిన నేమి సెప్ప. 158
క. కోరినవారల కెల్లను, జేరువ కైవల్యపదము శ్రీవరుని మదిం
గోరనివారల కెల్లను, దూరము మోక్షాప్తి యెన్నిత్రోవల నైనన్. 159
వ. అనినం బరీక్షిన్నరేంద్రుం డిట్లనియె మునీంద్రా యాజ్ఞాభ్రష్టుండై యమధర్మ
రాజు శ్రీవిష్ణునిర్దేశకులచే విహతులైనభటులచేత వర్ణింపంబడిననారాయణుని
నామప్రభావం బాకర్ణించి వారల కే మనియె మఱియు నెన్నఁడేని యమదం
డంబు విఫలం బై పోయినతెఱంగు గల దేని విన వలయు నీసందేహంబుఁ బాప
మహాత్మా నీవు దక్కఁ దక్కినవారలు సమర్థులుగా రని తలంచు చున్నవాఁడఁ
జిత్తంబును బ్రసాదాయత్తంబుగా భవదీయవచనసుధాధారలం బ్రసాదింప
వలయు ననిన శుకుం డిట్లనియె. 160
క. శ్రీకృష్ణభటులచేత ని, రాకృతులై యామ్యభటులు యమునకు నాత్మ
స్వీకృతవిప్రకథాక్రమ, మీక్రియ ముఖఁ దెలిపి రదియు నెఱిఁగింతుఁ దగన్.
తే. చేరి త్రైవిధ్యమున మించుజీవతతికిఁ, గర్మఫలములఁ దెలిపెడుకారణంబు
లగుచు శిక్షించువారలీయవనిమీఁద, దేవ యెందఱు గలరయ్య తెలియవలయు.
క. దక్షిణదిశాధినాయక, శిక్ష దగం జేయువారు క్షితిఁ బెక్కండ్రే
నీక్షయమును నక్షయమును, సాక్షాత్తుగ నెందు రెండు సంపన్నమగున్. 163
తే. గట్ట మైనట్టికర్మబంధములనెల్ల, నాజ్ఞ వెట్టెడువారు పెక్కైనచోట
నకట శాస్తృత్వ ముపచార మయ్యెఁ గాదె, శూరులైనట్టిమండలేశులకుఁ బోలె.
ఉ. కావున నీవ యొక్కఁడవ కర్తవు మూఁడుజగంబులందు సం
భావితభూతకోటిఁ బరిపాకవశంబున శిక్ష సేయఁగా
నీవరశాసనం బఖిలనిర్ణయ మై తనరారు చుండ నేఁ
డీవలఁ గ్రమ్మఱింప మఱి యెవ్వఁడు శక్తుఁడు ధర్మపాలనా. 165
క. చండకరతనయ యొరులకు, దండధరత్వంబు గలదె తగ జగమున ను
ద్దండధరవృత్తి నొత్తిలి, దండింతువు నిన్ను దండధరుఁ డని పొగడన్. 166
సీ. ఇట్టినీదండంబ యీమూఁడుజగములఁ దెగువమై నేఁడు వర్తిల్లుచుండ
మనుజలోకంబున మహితాద్భుతాకారసిద్ధుల మిగులఁ బ్రసిద్ధులైన
వారు నల్వురు వేగ వచ్చి నిర్దేశంబు భంగించి మమ్మంత చెంగఁ దోలి
నీశాసనంబున నే మీడ్చికొని వచ్చుక్రూరచిత్తునిఁ బుచ్చికొని యదల్చి
తే. పాశబంధంబు లీసున బట్టిత్రెంచి, బలిమి మిగులంగ మమ్మును బాఱఁదోలి
యిచ్చఁ జనినారు వారు దా మెచటివార, లాదరమ్మున మాకు నేఁ డానతిమ్ము.
వ. అని రని మఱియు శుకుం డిట్లనియె నట్లు దూతలు పరితాపసమేతులై పలికిన
దండధరుండు పుండరీకాక్షునిచరణకమలంబులు దనమానసంబున సన్నిహితంబు
లుగఁ జేసికొని వందనం బాచరించి పరమభక్తిపరుండై వారల కిట్లనియె. 168

సీ. కలఁడు మదన్యుండు ఘనుఁ డొక్కఁ డతఁ డెందు వెలికి గానఁగ రాక విశ్వ మెల్ల
నతిలీల మై మహాద్భుతసమగ్రస్ఫూర్తి నుండుచు నోక నూ లున్న భంగి
దా మెనఁ బశువులు దగిలి యుండెడుమాడ్కి నాచుంకీర్తనస్థేమగతుల
విహరించు నెవ్వఁడు విలసితమత్పూజ లెవ్వనిపదముల నివ్వటిల్లుఁ
ఆ. గనుట మనుట చనుట గల్గు నెవ్వనిలీల, లందు లోక మెనని యందుఁ బొందు
నెన్నఁబడుచుఁ బుడమి నెవ్వనినామముల్, గర్మబంధనముల ఁ బెర్మి నడఁచు 169
తరలము. వినుఁడు నేను మహేంద్రుఁ డప్పతి వీతిహోత్రుఁడు రాక్షసుం
డనిలుఁ డర్కుఁడు చంద్రుఁడుం గమలాసనుండు మరుద్గణం
బును మహేశుఁడు రుద్రవర్గము భూరిసంయమిసిద్ధులుఁ
మొనసి కన్గొనఁ జాల రెవ్వనిమూర్తి విశ్రుతకీర్తిమై. 170
క. సత్త్వేతరగుణపాశవశత్త్వంబునఁ బొంద నీసు జలజాక్షుపదై
కత్త్వంబు గాన నోపరు, సత్త్వప్రాధాన్యు లితరజనములతరమే. 171
చ. అభవు నమేయు నవ్యయు ననంతు ననాకృతుఁ బూని మేనిలో
నుభయము నై వెలుంగుపురుషోత్తముఁ గానరు చిత్తకర్మవా
గ్విభవగరిష్ఠు లై వెదకి వీటఁడి ప్రాణులు సర్వవస్తువుల్
శుభగతిఁ జూడ నేర్చి తనుఁ జూడఁగ నేరనికంటిపోలికన్. 172
చ పరముని భక్తలోకపరిపాలనశీలుని దుష్టలోకసం
హరుని పతంగపుంగవవిహారుని కూరిమిదూత లామనో
హరులు సురేంద్రవందితులు నాహరిరూపగుణస్వభావు లై
తిరుగుచు నుందు రెల్లెడలఁ దిక్కులఁ దేజము పిక్కటిల్లఁగన్ 173
ఉ. లెక్కకు నెక్కు వై కపటు లేనిమహాద్భుత తేజ మెల్లెడం
బిక్కటిలం జరింతు రతిభీమబలాఢ్యులు విష్ణుదూత లా
చక్కనిధర్మశాంతు లతిసాహసవంతులు దేవపూజితుల్
ద్రిక్కటియర్ జగంబునను గేశవసేవకరక్షణార్థ మై. 174
క. నావలనను మీవలనను, దేవాసురగణమువలనఁ ద్రిజగంబులలో
సేవగలఁ బొంద కుండఁగఁ, గావం గలవారు పుడమిఁ గలవైష్ణవులన్. 175
క. భగవత్ప్రణిహితధర్మం, బగపడ దెవ్వారిమతికి ననిమిషగరుడో
రగసిద్ధసాధ్యనరసుర, ఖగతాపసయక్షదివిజఖచరుల కైనన్. 176
క. ఎన్నఁడుఁ దెలియఁగ నేరరు, పన్నగపతిశాయితత్త్వభావము మేనం
గన్నులవేల్పును డాపలఁ, జన్నమరినవేల్పు ముదుక చదువులవేల్పున్. 177
సీ. వరమహాద్భుత మైనవైష్ణవజ్ఞానంబుఁ దిరముగా నెవ్వరు దెలియఁగలరు
దేవాదిదేవుండు త్రిపురసంహరుఁ డొండెఁ గమలసంభవుఁ డొండెఁ గార్తికేయ
కపిలనారదులొండె గంగాత్మజుం డొండె మనువొండె బలియొండె జనకుఁ డొండెఁ

బ్రహ్మాదుఁడొండె నేర్పాటుగా శుకుఁడొండె భాసురతరమతి వ్యాసుఁడొండెఁ
తే. గాక యన్యులతరమె యీలోకమందు, నీసుబోధంబు సద్బోధ మీపదార్థ
మీసదానందచిన్మయ మీయగమ్య, మీవిశుద్ధంబు గుహ్యంబు నీశుభంబు
క. ఈపన్నిద్దఱు దక్కఁగ, నోపరు తక్కొరులు దెలియ నుపనిషదుచిత
శ్రీపతినామమహాద్భుత, దీపితభాగవతధర్మదివ్యక్రమమున్. 179
తే. ఏది జపియింప నమృతమై యొసఁగుచుండు, నేది సద్ధర్మపథమని యెఱుఁగఁదగిన
దదియె సద్భక్తియోగంబు నావహించు, మూర్తిమంతంబు దా హరికీర్తనంబు
తే. కంటిరే మీరు సుతులార కమలనేత్రు, భవ్య మగునామకీర్తనఫలము నేఁడు
దవిలి మృత్యుపాశబంధములవలన, జాణతనమున నూడె నజామిళుండు. 181
ఉ. ఏటికి జాలిఁ బొంద నరు లిక్క్రియఁ గృష్ణునికీర్తనంబు పా
పాటవులన్ దహింపఁ గల దౌటకు సందియ మేల యిప్పు డీ
తూఁటరి దోసకారి పెనుదోసి యజామిళుఁ డంత మొందుచుం
బాటిగ విష్ణునామసుతుఁ బల్కుచుఁ గేవలముక్తి కేఁగఁడే. 182
క. ఇంతయును దథ్యమని మది, నింతయుఁ దెలియంగలేరు హీనాత్ములు దు
ర్దాంతతరఘటితమాయా, క్రాంతాత్యంతప్రకాశ గౌరవజడులై. 183
మంగళమహాశ్రీవృత్తము —
ఈవిధమునన్ విబుధులేశతమచిత్తముల నేశతము లేక హరి నీశున్
భావమున నిల్పి తగుభాగవతయోగపరిపాకమున నొందుదురు వారిం
దేవలదు దండనగతిం జనదు మాకు గుఱితింప నఘముల్ దలఁగు మీఁదన్
శ్రీవరునిచక్రము విశేషగతిఁ గాచు సురసేవితులు ముక్తిఁ గడుఁ బెద్దల్ 184
ఉ. ఎవ్వరు సిద్ధసాధ్యఖచరేశలసత్పరిగీతగాథలం
దెవ్వరు ముక్తిభోగతల హేమమనోహరచంద్రశాలలం
దెవ్వరు శంఖచక్రగురుహేతిగదారుచిరోగ్రపాణు లా
మవ్వపురూపవంతు లసమానులు వో ధరలోనివైష్ణవుల్. 185
సీ. శ్రుత్యంతవిశ్రాంతమత్యనుక్రమణీయభగవత్ప్రసంగతుల్ భాగవతులు
సనకాదిమునియోగిజనసదానందైకపరమభాగ్యోదయుల్ భాగవతులు
కృష్ణపదధ్యానకేవలామృతపానపరిణామయుతులు శ్రీభాగవతులు
బహుపాతకానీకపరిభవప్రక్రియాపరుషోగ్రమూర్తులు భాగవతులు
తే. భావతత్త్వార్థవేదులు భాగవతులు, బ్రహ్మవాదానువాదులు భాగవతులు
సిరులు దనరంగ నెన్నఁడుఁ జేటులేని, పదవి నొప్పారువారు వో భాగవతులు.
క. అది గాన విష్ణుభక్తులఁ, గదియఁగఁ జన వలదు మీరు కరివరదులస
త్పదపద్మవినతివిముఖులఁ, దుది నంటఁగఁ గట్టి తెండు ధూర్తులు వారల్ 187
సీ. ఏకసక్కెమున కైన నిందిరారమణునిఁ బలుకంగ లేనిదుర్భాషితులను

గలలోన నైన శ్రీకాంతునిసత్పాదకమలముల్ సూడనికర్మదృశుల
నవ్వుచు నైనఁ గృష్ణప్రశంసకుఁ జెవిఁ దార్పనేరనిదుష్కథాశ్రవణుల
యాత్రోత్సవంబుల నైన నీశునిగుడిత్రోవఁ ద్రొక్కఁగ లేనిదుష్పదులను
ఆ. బరమభాగవతుల పాదధూళి సమస్త, తీర్థసార మనుచుఁ దెలియలేని
వారి వారివారి వారిఁ జేరినవారిఁ, దోలుతేఁ గట్టి తెండు దూతలార. 188
ఆ. ఎల్లపాపములకు నిష్కృతినయింటిలో, బద్ధతృష్ణు లగుచు బుద్ధి దలఁగి
పరమహంసకులము మఱి దప్పి వర్తించు, ధూర్తజనులఁ దెండు దూతలార.
ఆ. అరయఁ దనదుజిహ్వ హరిపేరు నుడువదు, చిత్త మతనిపాదచింతఁ జనదు
తలఁపఁ దమకు ముక్తి తంగేటిజున్నొకో, సకలవిష్ణుభక్తులకును బోలె 190
ఆ పద్మనయనుమీఁదిభక్తియోగం బెల్ల, ముక్తియోగమనుచు మొఱలెఱుంగు
వారి వారివారి వారిఁ జేరినవారి, త్రోవఁ దలఁపవలదు దూతలార. 191
వ. అని పలికె నని చెప్పి మఱియు శుకుం డిట్లనియె శ్రీకృష్ణనామకీర్తనంబు జగన్మంగళం బనియును జగన్మోహనంబనియును జగజ్జేగీయమానం బనియును నిఖిలపాపైకనిష్కృతి యనియును నిఖిలదుఃఖనివారణం బనియును నిఖిలదారిద్ర్యనిర్మూలనం బనియును నిఖిలమాయాగుణవిచ్ఛేదకం బనియును నుద్దామంబులగు హరివీర్యంబుల నాకర్ణించువారలచిత్తంబు లతినిర్మలంబు లగుభంగిం దక్కిన వ్రతాచరణంబులం గా వనియును శ్రీకృష్ణపదపద్మంబులు హృత్పద్మంబుల నిలుపువార లన్యపాపకర్మంబు లగునవిద్యావ్యసనంబులం బొరయ నేర రనియును నిజస్వామి యైనయమధర్మరాజుచేతఁ గీర్తింపంబడినభగవన్మహత్త్వంబు నాకర్ణించి విస్మితులై కాలకింకరులు నాఁటనుండియు వైష్ణవజనంబులం దేఱిచూడ వెఱతుర నరేంద్రా పరమగుహ్యం బగునీయితిహాసంబును బూర్వకాలంబున సకలవిజ్ఞానగోచరుం డైనకుంభసంభవుండు సకలదుఃఖవిలయంబును సకలపుణ్యనిలయంబును నైనమలయంబునఁ బురాణపురుషుం డైనపురుషోత్తము నారాధనంబు సేయుచుండి నా కెఱింగించె నని చెప్పిన విని విస్మయానందహృదయుం డై పరీక్షిజ్జనపాలుం డిట్లనియె. 192
క. స్వాయంభువమనువేళల, నోయయ్య సురాసురాండజోరగనరవ
ర్గాయతసర్గము దెలిపితి, పాయక యది విస్తరించి పలుకం గదవే. 193
క. ఉత్తరకొడుకు కిట్లడిగిన, నుత్తరమును నమ్మునీంద్రుఁ డుత్తమచేతో
వృత్తి ముదమంది పలికెను, దత్తరపాటుడిగి వినుఁడు తాపసవర్యుల్. 194
సీ. పూని ప్రచేతసుపుత్రులు పదుగురు ప్రాచీనబర్హిషప్రాఖ్య గలుగు
వారు మహాంభోధివలన వెల్వడి వచ్చి తగ వృక్షవృత మైనధరణిఁ జూచి
మేదినీజములపై మిక్కిలి కోపించి మదిలోన దీపితమన్యు లగుచు
వక్త్రంబులను మహావాయుసంయుత మైనయనలంబుఁ గల్పించి యవనిజములఁ

తే. బెల్లు వడఁ గాల్పఁ దొడఁగినఁ దల్లడిల్లి, వారికోపంబు వారించువాఁడ పోలెఁ
బలికెఁ జంద్రుండ యోమహాభాగులార, దీనమగువృక్షములమీఁదఁ దెగుటదగునె.

తే. మొదల వరిష్ఠు లగుమిమ్ము సదయహృదయు
లగుప్రజాపతు లనుచు సర్వాత్ముఁ డనియె
నట్టిమీరు ప్రజాసృష్టి కైనవార
లీవనస్పతితతుల దహింపఁదగునె. 196

సీ. ఆదికాలంబున నాప్రజాపతిపతి యైనలోకేశ్వరుం డచ్యుతుండు
పద్మనేత్రుఁడు వనస్పతుల నోషధిముఖ్యజాతంబు నిషము నూర్జంబుఁ గోరి
కల్పించె నందు ముఖ్యంబైనయన్నంబు నచరంబు లైనట్టి యుపదమెల్లఁ
బాదచారులకును బాల్వెట్టి యిసుగాళ్లు చేతులు గలిగినజీవతతికి
తే. పాణు లొగి లేనియాచతుష్పాత్తులెల్ల, నన్నముగఁ బూని కావించె నదియుఁగాక
యామహాభాగుఁ డచ్యుతుఁ డాదరమున, మీకు సనఘాఖ్యవిఖ్యాతి జోకపఱిచె.

క. నిజముగ దేవాధీశ్వరుఁ, డజుఁడు ప్రజాసర్గమునకు ననఘుల మిమ్ముం
సృజియించె నిట్టివారికిఁ, గుజదహనము సేయ నెట్లు గోరిక వొడమెన్. 198

చ. సతతమహత్త్వసత్త్వగుణసత్పురుషస్మృతిఁ బొందరయ్య మీ
పితరులునుం బితామహులుఁ బెద్దలు నెన్నఁడుఁ బొందనట్టిదు
ష్కృతమత మైనకోపమునఁ గిల్బిషభావము మానరయ్య సం
భృతకరుణావలోకమున భీతతరుప్రకరంబుఁ జూచుచున్. 199

ఉ. తప్పక యర్భకావళికిఁ దల్లియుఁ దండ్రియు నేత్రపంక్తికిం
ఱెప్పలు నాతికిం బతియు ఱేఁడు ప్రజావళి కెల్ల నర్థి కిం
పొప్పు గృహస్థు మూఢులకు నుత్తము లెన్న సమస్తబాంధవుల్
ముప్పునఁ గావ లేనికడుమూర్ఖులు గారు నిజాలచుట్టముల్. 200

సీ. అఖిలభూతముల దేహాంతస్థమగునాత్మ యీశుఁ డచ్యుతుఁ డని యెఱుఁగవలయు
నెఱిఁగి సర్వంబైనయీంచరాచరమును లోఁజూపులఁ దనివిగాఁ జూడవలయుఁ
జూచినచిద్రూపశుద్ధాత్ము లగుమిమ్ము నెరసినవేడ్కతో నిచ్చ మెచ్చు
మెచ్చిన సర్వాత్ము మీ రెఱింగినచోటఁ గోపగుణంబులఁ బాపవలయుఁ
ఆ. బాపి దగ్ధశేషపాదపజాలంబు, దియ్యమెసఁగ బ్రదుక నియ్యవలయు
ననఘులార మీర యస్మదీయప్రార్థ, నంబు పరఁగఁ జేకొనంగవలయు. 201

క. ఇదె వృక్షసముద్భవ యగు, మదిరేక్షణ నాప్సరసిఁ గుమారిక నిత్తుం
వదలక పత్నిఁగఁ జేకొని, ముదమందుఁడు పాదపముల మోసము వాయన్.

వ. అని యిట్లామంత్రణంబు సేసి మారిష యనుకన్యకను వారల కిచ్చి చంద్రుండు సనియె నప్పుడు. 203

క. వారలు పర్యాయంబున, నీరేజముఖిం వరించి నెఱి రమియింపన్

ధీరుఁడు ప్రాచేతసుఁ డై, వారక దక్షుండు పుట్టె వనజజసముఁ డై. 204

క. ఎవ్వనిసంతానంబులు, నివ్వటిలెన్ వసుధ నెల్ల నెఱి నాదక్షుం
డెవ్వాలన జగములన్నిటఁ, బ్రవ్వ జలముఁ నిలిపినట్లు ప్రజఁ బుట్టించెన్. 205

ఉ. వారని వేడ్కతో దుహితృవత్సలదక్షుఁడు దక్షుఁ డాత్మలోఁ
గోరి సృజించెఁ గొన్నిటి నకుంఠితవీర్యముచేతఁ గొన్నిటిన్
బోరన ఖేచరంబులను భూచరముఖ్యవనేచరంబులన్
నీరచరప్రజంబు రజనీచరజాలదివాచరంబులన్. 206

క. నరసురగరుడోరగకిన్నరదానవయక్షపక్షినగవృక్షములం
దరమిడి సృష్టి యొనర్చెను, దిరముగ దక్షప్రజాపతి వితతకీర్తిన్. 207

క. బహువిధముల బహుముఖముల,బహురూపము లైనప్రజలబహులోకములన్
బహుళముగఁ జేసి మదిలో,బహుమానము నొందఁ డయ్యెఁ బ్రఖ్యాతముగన్.

తే. ఆప్రజాసర్గబృంహితం బయినజగము
దక్షుఁ డీక్షించి మదిలోనఁ దాప మొంది
మఱియు జననంబు నొందించుమతము రోసి
పరమపురుషుని నాశ్రయింపంగఁ దలఁచె. 209

వ. ఇట్లు దక్షప్రజాపతి ప్రజాసర్గంబు చాలక చింతించి మంతనంబున లక్ష్మీకాంతుని
సంతుష్టస్వాంతుం జేయువాఁ డై. 210

క. మోదం బై పరిదూషిత, ఖేదం బై శాబరీద్ధకిలికించితదృ
గ్భేదం బై బహుసౌఖ్యా, పాదం బై యొప్పువింధ్యపాదంబునకున్. 211

వ. ఇట్లు వింధ్యపాదంబున కరిగి యం దఘమర్షణం బనుతీర్థంబు సర్వదురితహరం
బయి యొప్పుదాని ననుసవనంబు సేవించి యతిఘోరం బైనతపంబు సేయుచు
హరిం బ్రసన్నుం జేసి హంసగుహ్యం బను స్తవరాజంబున నిట్లని స్తుతియించె.

దక్షకృతహంసగుహ్యస్తవరాజము.

తే. పరమునికి వందన మొనర్తుఁ బరిభవించి
మున్న వితథానుభూతికి మ్రొక్కికొందు
మెఱయ గుణములఁ దేలునిమిత్తమాత్ర
బంధు వైనట్టివానికిఁ బ్రణతు లిడుదు. 213

ఆ. తవిలి గుణులచేతఁ దత్త్వబుద్ధులచేత, నిగిడి కానరాని నెలవువాని
మొదలఁ దాన కలిగి ముక్తిమానావధి, రూప మైనవాని ప్రాపుఁ గందు. 214

ఆ. ఎల్లతనువులందు నిరవొంది తనతోడఁ, బొందు సేసినట్టిపొందు కానిఁ
బొందు వొందలేఁడు పురుషుండు గుణము నా, గుణనిబోలునట్టిగుణి భజింతు.

ఉ. పూని మనంబునుం దనువు భూతములున్ మఱి యింద్రియంబులుం
బ్రాణములున్ వివేకగతిఁ బాయక యన్యము దమ్ము నెమ్మెయిం

గానఁగనేర వాగుణనికాయములం బరికించునట్టి ని
ర్వాణుగతుఁ సమస్తహితు నాదిమపూరుషు నాశ్రయించెదన్. 216

వ. మఱియు ననేకవిధనామరూపనిరూప్యం బగుమనంబునకు దృష్టస్మృతులనాశంబు వలనఁ గలిగెడునుపరామం బగుసమాధియందుఁ గేవలజ్ఞానస్వరూపంబునఁ దోఁచునిర్మలప్రతీతిస్థానం బైనహంసస్వరూపికి నమస్కరింతుఁ దారువందు నతిగూఢం బైనవీతిహోత్రుని బుద్ధిచేతం బ్రకాశంబు నొందించుభంగి బుద్ధిమంతులు హృదంతరంబున సన్నివేశుం డయినపరమపురుషుని నాత్మశక్తిత్రయంబుచేతం దేజరిల్లఁజేయుదు రట్టిదేవుండు సకలమాయావిచ్ఛేదకంబయిన నిర్వాణసుఖానుభవంబునం గూడి యుచ్చరింపం గొలంది గానిశక్తి గలవిశ్వరూపుండు నాకుం బ్రసన్నుం డగుం గాక వాగ్బుద్ధీంద్రియమానసంబులచేతం జెప్పను నిట్టి దని నిరూపింపను నలవి గాక యెవ్వనిగుణరూపంబులు వర్తించు నెవ్వండు నిర్గుణుండు సర్వంబు నెవ్వనివలన నుత్పన్నం బగు నెవ్వనివలన స్థితిం బొందు నెవ్వనివలన లయం బగు నట్టిపరాపరంబులకుం బరమం బై యనన్యం బై ప్రాక్ప్రసిద్ధంబై సర్వవ్యాపకంబై యాదికారణం బైయున్నబ్రహ్మంబు నాశ్రయింతు నెవ్వనిప్రభావంబు మాటలాడెడువారలకు వాదంబు సేయువారలకు వివాదసంవాదస్థలంబు లగుచు నప్పటప్పటికి మోహంబు నొందించు చుండు నట్టియనంతగుణంబులు గలమహాత్మునకుం బ్రణామంబు సేయుదు నస్తి నాస్తి యను వస్తుద్వయనిష్ఠలం గలిగి యొక్కటన యుండి విరుద్ధధర్మంబులుగఁ గనంబడునుపాసనాశాస్త్రసాంఖ్యశాస్త్రంబులకు సమంబై వీక్షింపఁ దగినపరమంబు నాకు ననుకూలం బగుం గాక యెవ్వఁడు జగదనుగ్రహంబుకొఱకు జన్మకర్మంబులచేత నామరూపంబు లెఱుంగంబడ కుండియు నానారూపంబులు గలిగి తేజరిల్లు నట్టియనంతుం డయినభగవంతుండు ప్రసన్నుం డగుం గాక యెవ్వండు జనులకుఁ బురాకృతజ్ఞానపదంబులచేత నంతర్గతుం డై మేదినిం గలుగుగంధాది గుణంబుల నాశ్రయించినవాయువుభంగి మెలంగు చుండు నాపరమేశ్వరుండు మదీయమనోరథంబు సఫలంబు సేయుం గాక యనుచు భక్తిపరవశుం డయి యుక్తివిశేషంబున స్తుతియించు చున్న దక్షునికి భక్తవత్సలుం డైనశ్రీవత్సలాంఛనుండు ప్రాదుర్భావంబు నొందె నప్పుడు. 217

సీ. భర్మాచలేంద్రప్రపాతద్వయంబునఁ గలిగిననీలంపుగను లనంగ
మొనసి తార్క్ష్యునియిరుమూఁపుపై నిడినట్టిపదములకాంతులు పరిఢవిల్లఁ
జండదిఙ్మండలశుండాలకరములకైవడి నెనిమిదికరము లమరఁ
జక్రకోదండాసిశంఖనందకపాశచర్మగదాదుల సరవిఁ బూని

ఆ. నల్లమేను మెఱయ నగుమొగం బలరంగఁ, జల్లచూపు విబుధసమితిఁ బ్రోవఁ
బసిఁడికాసెఁ బూని బహుభూషణకిరీట, కుండలములకాంతి మెండుకొనఁగ.

సీ. కుండలమణిదీప్తి గండస్థలంబులఁ బూర్ణేందురాగంబుఁ బొందుపఱుప
దివ్యకిరీటప్రదీప్త లంబరరమాసతికిఁ గౌసుంభవస్త్రంబు గాఁగ
వక్షస్థ్సలంబుపై వనమాలికాశ్రీలు శ్రీవత్సకౌస్తుభశ్రీల నొఱయ
నీలాద్రిఁ బెనఁగొని నిలిచినవిద్యుల్లతలభాతిఁ గనకాంగదములు మెఱయ
ఆ. నఖిలలోకమోహనాకారయుక్తుఁ డై, నారదాదిమునులు సేరి కొలువఁ
గదిసి సురలు వొగడ గంధర్వకిన్నర, సిద్ధగానరవము చెవుల నలర. 219
క. సర్వేశుఁడు సర్వాత్ముఁడు, సర్వగతుం డచ్యుతుండు సర్వమయుం డై
సర్వంబుఁ జేరి కొలువఁగ, సర్వగుఁ డై దక్షునకుఁ బ్రసన్నుండయ్యెన్ 220
వ. ఇట్లు ప్రసన్నుం డయినసర్వేశ్వరుని సర్వంకషంబును మహైశ్వర్యధుర్యంబును నయి తేజరిల్లుదివ్యరూపంబుఁ గాంచి భయంబును హర్షంబును విస్మయంబును జిత్తంబున ముప్పిరిగొని చొప్పు దప్పింపం దెప్పిఱి కప్పరపాటునం బుడమిపై నిడుసాఁగిలం బడి దండప్రణామంబు లాచరించి కరకమలంబులు మొగిడ్చి సెలయేఱులతోట్టునఁ గొట్టువడి యిట్టట్టుఁ బట్టుసాలక నిట్టవొడిచి మున్నీరు దన్ని నిలిచినపెన్నీరునుంబోలె సర్వాంగంబులుం దొంగలింపఁ జిత్తంబు నాత్మాయత్తంబుసేసి పిక్కటిల్లినసంతోషంబుచేత భగవంతుంబలుకను నత్యంతమంగళసందోహాపాదకంబు లైనతన్నామంబు లుగ్గడింపను నతినిర్మలంబు లయినతదీయకర్మంబులు దడవను విబుధహర్షకరంబు లైనతత్పౌరుషంబులు వొగడను నాత్మీయమనోరథంబు వాక్రువ్వను నోపక ప్రజాకాముం డయి యూరకున్న ప్రజాపతిం జూచి సర్వజీవదయాపరుండును సర్వసత్త్వహృదంతరస్థుండును సర్వజ్ఞుండునుం గావున నతనిభావంబు దెలిసి జగన్నాథుం డార్తపోషణంబు లైన భాషణంబుల ని ట్లనియె. 221
క. మెచ్చితిఁ బ్రాచేతస తప, మిచ్చట ఫలసిద్ధి యయ్యె ని ట్లతిభక్తిన్
హెచ్చుగుమద్వరవిభవము, నచ్చుపడం బొంద నెవ్వఁ డర్హుఁడు జగతిన్. 222
ఆ. తపము సాలు నింకఁ దగ భూతతతికి వి,భూతు లొనరుఁ గాక పొందుపడఁగ
నిదియ సుమ్ము మాకు నిచ్చలోఁ గలకోర్కి,పొసఁగ నీదువలనఁ బొందుపడియె.
వ. వినుము బ్రహ్మయు భర్గుండును బ్రజాపతులును మనువులును నింద్రులును నిఖిలభూతంబులకు భూతిహేతువు లయినమద్భూతివిభవంబులు మఱియు నాకు యమనియమాదిసహితసంధ్యావందనాదిరూపం బగుతపంబు హృదయంబు సాంగజపవద్ధ్యానరూపం బగువిద్య శరీరంబు ధ్యానాదివిషయపుం వ్యాపారంబుగా నుండుభావనాదిశబ్దవాచ్యం బగుక్రియ యాకృతి క్రతుజాతంబు లంగంబులు ధర్మం బాత్మ దేవతలు ప్రాణంబులు నిగమంబు మత్స్వరూపంబు జగదుత్పత్తికి నాదియందు నే నొక్కండన తేజరిల్లుచుంటి బహిరంతరంబులవే ఱొక్కటి లేక సుషుప్త్యవస్థయందు సర్వంబు లీనం బగుటం జేసి సంజ్ఞామా

త్రుండును నవ్యక్తుండునుగా నుండుజీవునిభంగి నొక్కండన యుండుదు నసంతుండ నై యనంతగుణంబులు గలమాయాగుణంబువలన గుణవిగ్రహం బగు బ్రహ్మాండంబును నయోనిజుండు స్వాయంభువు నగుబ్రహ్మయును నుదయించిరి మదీయవీర్యోపబృంహితుం డయి మహాదేవుం డగునాబ్రహ్మ యసమర్థుండునుం బోలె నకృతార్థ మ్మన్యమానమనస్కుం డయి సృజింప నుద్యమించుతఱిఁ దపం బాచరింపు మని నాచేత బోధితుం డై ఘోరం బైనతపం బాచరించి తొలుత సృష్టికర్తృత్వంబు వహించినమిమ్ము సృజియించె నంతఁ బంచజనప్రజాపతితనూజ యగుయసిక్ని యను పేరిట వినుతి నొంది యున్నయిక్కన్యకను నీ కిచ్చితి దీనిం బత్నిఁ గాఁ గైకొని మిథునవ్యవాయధర్మంబు గలవాఁడ వై మిథునవ్యవాయ ధర్మంబు గలయీనాతియందుఁ బ్రజాసర్గంబు నతివిపులంబుగఁ గావింపం గలవాఁడవు మఱియు నీకుఁ బిదప నీక్రమంబున నిఖిలప్రజలును మన్మాయామోహితు లయి మిథునవ్యవాయధర్మంబునఁ బ్రజావృద్ధి నొందించి మదారాధనపరులై యుండఁ గలవా రని పలికి విశ్వభావనుం డైనహరి స్వాప్నోపలబ్ధార్థంబునుం బోలె నంతర్ధానంబు నొందె నప్పుడు దక్షుండు విష్ణుమాయోపబృంహితుండై పాంచజని యగునసిక్నియందు హర్యశ్వసంజ్ఞల వినుతిఁ జెంది యున్న యయుతసంఖ్యాపరిగణితు లైనపుత్రులం గాంచె నప్పు డాధర్మశీలు రైనదాక్షాయణులు పితృనిర్దేశంబునం బ్రజాసర్గంబుకొఱకుఁ దపంబు సేయువారై పశ్చిమ దిశకుం జని యచ్చట సింధుసముద్రసంగమంబున సమస్తదేవమునిసిద్ధగణసేవితం బై యుపస్పర్శనమాత్రంబున నిర్ధూతకల్మషులను నిర్మలచిత్తులనుం జేయుచున్న నారాయణసరస్సనం బరఁగుతీర్థరాజంబున నవగాహనంబు సేసి నిర్మలాంతరంగు లై పరమహంసధర్మంబునందు నుత్పన్నమతు లై ప్రజాసర్గంబుకొఱకుఁ దండ్రియనుమతంబున నుగ్రతపంబు సేయుచుండ వారికడకు నారదుండు వచ్చి యి ట్లనియె. 224

సీ. మీ రతిమూఢులు మీఁదటిగతి గాన రెన్నంగఁ బసిబిడ్డ లన్నలార
పుడమి దా నింతని కడఁ బరికింపరు ప్రజలఁ బుట్టింప నే ప్రతిభ గలదు
అ ట్లైన నొక్కమహాత్ముఁడు పురుషుండు బహురూపములు గలభామ యొకతె
పుంశ్చలి గర్తంబుఁ బురణింప నుభయప్రవాహంబు గలనది వఱలఁ గదల

ఆ. నంచయొకటి యిరువదైదింటిమహిమలఁ, గలిగి యుండు తెరువు గానరాక
వజ్రనిబిడ మగుచు వరుసఁ దనంతన, తిరుగుఁ గాష్ఠబిలము దేటపడఁగ. 225

క. వినుఁ డందుల ననురూపము, ననువొందఁగ నెఱుఁగ కాత్మ నాత్మగురూక్తిం
గొనసాగించెద మనుమి, మ్మన నేమియు లేదు మూఢులని తెలిసి తగన్.

వ. అని నారదుండు బోధించిన హర్యశ్వులు సహజబుద్ధిచేత నారదవాక్యంబులఁ దమలో ని ట్లని వితర్కించిరి. 227

తే. పొరిడి క్షేత్రజ్ఞుఁడన నతిసూక్ష్మబుద్ధి, నరయ నజ్ఞానబంధనం బగుచు లింగ
దేహ మన నెద్ది గలదది దెలియకున్నఁ, గలదె మోక్షంబు దుష్కర్మగతులచేత.
తే. కలఁడు జగదేకసన్నుతకారణుండు, స్వామి భగవంతుఁ డభవుండు స్వాశ్రయుండు
పరముఁ డాతనిఁ జూడక బ్రహ్మకైనఁ, గలుగునే ముక్తిపదము దుష్కర్మగతుల.
ఆ. పురుషుఁ డెట్టులేనిఁ బూని బిలస్వర్గ, గతుఁడుఁబోలె వర్తకంబు మాను
నట్టిబ్రహ్మ మెఱుఁగనయ్యకు స్వర్గోర్ధ్వగ, కర్మగతుల నేమి గానఁబడును 230
శా. తన్నిష్ఠాగతి లేనివానికి నసత్కర్మప్రచారంబుచే
మున్నే మయ్యెడి నాత్మబుద్ధి గుణసమ్మోహంబునం దోఁచుచున్
వన్నెల్ వెట్టుక వింతబాగులతఁ జేర్ వర్తించుదౌర్గుణ్యసం
పన్నస్త్రీయునుబోలె నెల్లగతులం బ్రఖ్యాత మై యుండఁగన్. 231
సీ. అనువొంద సృష్టి నవ్యయముగఁ జేయుచుఁ బ్రచురప్రవాహసంపతితమైన
నెఱయఁ గూలం బనునిర్గమస్థానంబునందు వేగము గలక్రిందునూయ
గదలి యహంకారగతివశంబునఁ జాల వివశుఁడై బోధకు విపరి నైన
వానికి నీరీతి వలవంత కర్మప్రచారంబులను మీఁదఁ జక్కనైన
ఆ జన్మమరణముఖ్యజాడ్యంబుతోఁ బాసి, నిఖిలసౌఖ్యపదవి నెఱసి కమ్ర
మార్గమైనయట్టిమహనీయధామంబుఁ, జిత్త మార నెట్లు సేరఁ గలఁడు. 232
తే. దానిసంసర్గగుణములు దప్పి నడచు, కుచ్ఛితపుభార్యఁ జేకొన్నకుమతివోలెఁ
దివిరి సుఖదుఃఖములఁ గూడి తిరిగి జీవ, రూప మెఱుఁగనివానికిఁ బ్రాపుగలదె.
మత్తకోకిలము. పంచవింశతితత్త్వరాశి కపారదర్పణమయ్యుఁ దాఁ
గొంచె మే పురుషుండు తత్త్వముఁ గోరి పట్టఁగ నేర కే
మంచుఁ గించు దలంచువాఁడు కదధ్వకర్మము సేయఁగా
మంచిలోకము వాని కేటికి మానుగా సమకూరెడిన్. 234
క. బంధానుమోక్షణక్రమ, సంధానైశ్వర్యధుర్యశాస్త్రసమగ్ర
గ్రంథంబు మాను చిద్రూ, పాంధునకును గర్మగతుల నగునే శుభముల్. 235
మత్తకోకిలము. చూడ నీజగమంతయున్ వెసఁ జుట్టిపట్టుక లీల నే
జోడు లేక రయంబునం గుడిసుట్టునట్టిస్వతంత్రముం
గూడి యుండినకాలచక్రముఁ గోరి చూడనివాని కే
జాడఁ గల్గును గర్మసంగతిఁ జారుమోక్షపదం బిలన్. 236
ఆ. జన్మహేతు వైనజనకునిర్దేశంబు, తనకుఁ జేయరాని దనుచుఁ దెలిసి
గుణమయప్రవృత్తిఘోరాధ్వనిర్ద్వంద్వస, నిరతుఁడగుచుఁ జేయ నేరఁడతఁడు. 238
వ. అని తమలో వితర్కించి యాకుమారు లప్పుడు.
సీ. వినవయ్య భూపాల మునివరేణ్యునిమాటలనువొందఁ దలపోసి వినయమలర
వలగొని యతనికి వందనంబు లొనర్చి తిరిగి యెన్నఁడు రానితెరువు వట్టి

చయ్యన నేఁగిరి సహజసత్త్వబ్రహ్మమయ మైనపంకజనయనుపాద
పద్మమరందంబు పానంబు సేయుచు మత్తిల్లి నిలిచినమానసాలి
ఆ. పరిణమింప విష్ణుఁ బాడుచుఁ దత్కీర్తి, నరణి మ్రోయుమహతి సంఘటించి
నారదుండు గుణవిశారదుం డెందేనిఁ, జనియెఁ దన్ను జగము సన్నుతింప 239
క. అప్పుడు దక్షుఁడు దనయులుఁ, దప్పి మహాపథము గనుటఁ దగ నారదుఁడే
చెప్పినఁ గప్పినశోకము, ముప్పిరిగొని చిత్తవృత్తి మూరింబోవన్. 240
చ. అడలుచునున్న వచ్చి కమలాసనుఁ డూఱడిలంగఁ బల్కి మున్
పడసినలీలఁ బుత్రుల నపారగుణాఢ్యులఁ గాంచుచున్న నా
పడఁతుకయందుఁ బల్వురను బన్నుగఁ దా శబళాశ్వసంజ్ఞులన్
బెడఁ గగువారిఁ బుణ్యములఁ బేర్చినవారి సహస్రసంఖ్యులన్ 241
క. పుట్టించిన జనకునిమదిఁ, బుట్టినతలఁ పెఱిఁగి వారు పూనికఁ బ్రజలం
బుట్టించువ్రతముఁ గైకొని, గట్టిగఁ దప మాచరింపఁగాఁ జనిరి వెసన్. 242
వ. ఇట్లు శబళాశ్వులు ప్రజాసర్గంబుకొఱకుఁ దండ్రిపంపునం దపంబు సేయువారై
యేతీర్థంబు తీర్థరాజం బై సకలతీర్థఫలంబుల నాలోకనమాత్రంబున ననుగ్ర
హించుచు సకలపాపంబుల నిగ్రహించు నేతీర్థప్రభావంబున నగ్రజన్ములు ఫల
సిద్ధిం బొందుదు రట్టినారాయణసర స్సనుపుణ్యతీర్థంబునకుం జని తదుపస్పర్శ
మాత్రంబున నిర్ధూతమలాశయులై. 243
శా. బ్రహ్మేంద్రాదులు నంద నేరనిపరబ్రహ్మంబుఁ జింతించుచున్
బ్రహ్మానందముఁ బొంది జిహ్వికలపై బ్రహ్మణ్యమంత్రంబులన్
బ్రహ్మలోకనవాంఛతో నిలుపుచున్ బ్రహ్మం బితం డంచు మున్
బ్రహ్మజ్ఞానగురున్ హరిం దపమునం బాటించి రబ్బాలకుల్. 244
సీ. ఏకపాదాంగుష్ఠ మిలమీఁద నవరించి నిశ్చలకాయు లై నిక్కి నిలిచి
కరములు గీలించి నరవి మీఁదికి నెత్తి గుఱుతుగాఁ బెనుబయల్ గుట్టి పట్టి
నిడివిగాఁ గ్రూర మై నిగిడినచూడ్కులఁ గడుఁదీవ్రభానునిఁ బొడిచి పట్టి
వడిఁ గొంతకాలంబు వాయువు భక్షించి యంతనుండియు నిరాహారు లగుచు
ఆ. సకలలోకములకు సంహారకరమును, బేర్చి దేవతలకు భీతికరముఁ
గాఁగ ఘోరతపముఁ గావింపఁ దొడఁగిరి, మహితచిత్తు లక్కుమారవరులు.

నారదుఁడు శబళాశ్వులకు నివృత్తిమార్గంబు నుపదేశించుట.

వ. ఇట్లతిభయంకరం బైనతపంబు సేయుచు నెడతెగక భగవన్మంత్రంబులు నొడు
వుచుఁ బ్రజాసర్గకాములై యున్నయచ్చిన్ని బాలురకడకు నారదుండు సనుదెంచి
పూర్వవిధంబునం బలుకుచు నిట్లనియె భ్రాతృవత్సలు లైయున్న మీరలు వేదాం
తసారం బొలుకుచున్న నావచనంబు లాదరించి తోఁబుట్టువులు సనినమార్గం
బునఁ జనుం డెవ్వరేనిం దమయగ్రజులు సన్నమార్గంబునం దామునుం దప్పక

వర్తింతు రేని నట్టివారిని విశేషధర్మం బెఱింగినవా రండ్రు సతతంబును బుణ్య
బంధువు లైనదేవతలం గూడి సుఖం బుండుం డని పల్కి నారదుండు సనియె
వారలును సర్వకర్మంబులయందు నిర్మోహితు లై పరమపదంబునకు నాస్పదంబు
లయినదేవర్షివాక్యంబుల నాశ్రయించి. 246

ఉ. అప్పుడు లజ్జతోడ శబళాశ్వులు పూర్వజు లేఁగినట్టియా
చొప్పున నెన్నఁడుం దిరిగి చూడనిత్రోవ విశేషపద్ధతిం
దప్పక పోయి రయ్య గుణధాములు నేఁడును మళ్ల రేమి నేఁ
జెప్పెదఁ గాక రాక కడసేరినరాత్రులఁ బోలి భూవరా. 247

క. దక్షున కాకాలంబున, నక్షీణ మై యుండెఁ బెక్కులాగుల నుత్పా
తక్షోభంబులు వానికి, దుఃఖవ్యథ నొంది యాపుత్రనాశంబున్. 248

క. నారదకృతమని యెఱిఁగి మ,హారోషముతోడ నేఁగి యాతనిఁ గని దుః
ఖారూఢచిత్తుఁ డై మది, నూఱడిలం దెరువు లేక యుగ్రుం డగుచున్. 249

ఆ. మోము జేవుఱింప నుడివడ బొమదోయి, చూపువెంట మంట సుడిగొనంగఁ
బెదవు లదరఁ బండ్లు పెటపెటఁ గొఱుకుచు, దక్షుఁ డాగ్రహించి తపసిఁ బలికె.

చ. నెఱయఁగ సాధురూపమున నీ వతిబాలుర కాత్మజాలికిం
గఱకున భిక్షుమార్గ మగుకందువ సెప్పితి వేల ధూర్త వై
మఱుఁగక యుండ వచ్చునె కుమారుల నీదురితంబు వొంద ని
న్నొఱలఁగఁ ద్రోతు నాదుసమదోగ్రమహోగ్రహశాపవహ్నులన్. 251

దక్షుండు నారదుని శపియించి ప్రజాసర్గం బొనరించుట

వ. అది యెట్లంటేని దేవర్షిపితృఋణంబులు దీర్పక కర్మవిచారంబు సేయనిబాలుర
మనంబులకు నైహికేచ్ఛలయందు నైరాశ్యంబు గలుగంజేసి నివృత్తిమార్గం
బుపదేశించి వారలను నుభయలోకములయందుఁ జెందఁ గలశ్రేయోహాని
నొనర్చితి విట్టిపాతకంబున భాగవతోత్తములలో లజ్జాహీనుండ వై యశోహా
నిం బొంది చరింపుదు గాక నిరపరాధు లై వైరంబు లేనినాపుత్రులపట్ల ద్రోహ
కృత్యం బొనర్చిననీవు దప్పఁ దక్కనభాగవతోత్తములు సకలభూతానుగ్రహ
పరవశులు గావున నిరంతరంబును లోకసంచారి వైననీకు నేలోకంబునను
నునికిపట్టు లేకుండుం గాక యని నిర్దయుండై శాపం బిచ్చె నంత నారదుండు
తత్ప్రతివిధవాక్యంబుల కలుగక యట్ల కా నిమ్మని సమ్మతించి చనియె నిట్టిశాంత
భావం బెవ్వనివలనం గలుగు నతండు సర్వాతీతుం డయినసర్వేశ్వరుం డనం
బడు మఱియు దక్షుండు దనమనోరథంబు విఫలం బగుటం జేసి యతిదుఃఖిత
మనస్కుండై పొగులుచున్నఁ బితామహుండు సనుదెంచి మఱియుఁ బ్రజా
సర్గోపాయం బుపదేశించిన నాప్రజాపతి ప్రియభామ యైనయసిక్నియందుఁ బితృ
వత్సల లైనపుత్రికల నఱువదుండ్రం బుట్టించి వారిలో ధర్మునకుం బదుపురను

కశ్యపునకుం బదుమువ్వురను జంద్రునకు నిరువదేడ్వురను భూతునకు నాంగిర సునకుఁ గృశాశ్వునకు నిద్ధజేసిచ్చొప్పున నార్వురను దార్ క్ష్యుం డనునామాంత రంబుఁ దాల్చినకశ్యపునకు మరలఁ గడమనలువురను నీక్రమంబున నిచ్చె వారి నామంబు లాకర్ణింపుము 252

ఆ. ఎట్టిపుణ్యవతులొ యీచేడియలు సెప్ప, సవతు లేనియట్టి సవతు లయ్యుఁ
గడుపు వడసి రెట్టికడుపునఁ బుట్టిరో, కిడేది త్రిజగ మెల్లఁ గడుపు గాఁగ. 253

వ. వార లెవ్వరనిన భానువులంబయుఁ గకుప్పుజామియు విశ్వయుసాధ్యయుమరుత్వ తియు వసువు ముహూర్తయు సంకల్పయునునం బదుగురుధర్మునకుంబత్నులై కొడు కులంబడసిరి వార లెవ్వరం టేని భానువునకు వేదఋషభుండుపుట్టె నతనికి నింద్ర సేనుండుదయించె లంబకు విద్యోతుండుగలిగె నతనికి స్తనయిత్నువు లనువారు పుట్టిరి కకుద్దేవికి సంకటుండు పుట్టె సంకటునకుం గీటకుండు పుట్టెఁ గీటకునకు దుర్గాభిమానిను లయినదేవతలు జన్మించిరి జామిదేవికి దుర్గభూముల కధిష్ఠాన దేవతలు జనియించిరి వారికి స్వర్గుండును నందియు జన్మించిరి విశ్వ యనుదా నికి విశ్వేదేవగణంబు జనియించె వార లపుత్రకు లనం బరఁగిరి సాధ్య యను దానికి సాధ్యగణంబులు పుట్టె వానికి నర్థసిద్ధి యనువాఁడు పుట్టె మరుత్వతి యను దానికి మరుత్వంతుండు జయంతుం డనువార లుదయించి రందు జయంతుండు వాసుదేవాంశజుం డైనయుపేంద్రుం డనంబడి వినుతి నొందె ముహూర్త యను దానికి సకలభూతంబులకు నాయాకాలంబుం గలిగెడునాయాఫలాఫలంబుల నిచ్చుమౌహూర్తికు లనియెడుదేవగణంబులు పుట్టిరి సంకల్ప యనుదానికి సం కల్పుం డుదయించె నాసంకల్పునకుఁ గాముండు జనియించె వసు వనుదానికి ద్రోణుండును బ్రాణుండును ధ్రువుండును నర్కుండును నగ్నియు దోషుండును వస్తువును విభావసువును నన నెనమండ్రు వసువు లుదయంబు నొంది రందు ద్రోణునకు నభిమతి యనుభార్యయందు హర్ష శోకభయాదులు పుట్టిరి ప్రాణు నకు భార్య యైనయూర్జస్వతియందు సహుండును నాయువును బురోజవుం డును ననువారు గలిగిరి ధ్రువునకు భార్య యగుధరణియందు వివిధు లగుపుర లనువారు జనించి రర్కునికి భార్య యగువాసనయందుఁ దర్షాదు లుదయించి రగ్నికి భార్య యైనవసోర్ధారయందు ద్రవిణకాదులు పుట్టిరి మఱియుఁ గృత్తి కలకు స్కందుండు గలిగె నాస్కందునకు విశాఖాదు లుదయించిరి దోషు నకు శర్వరి యనుభార్యయందు హరికళ శింశుమారుం డుదయించె వస్తువునకు నాంగిరసయందు విశ్వకర్మ యనుశిల్పాచార్యుం డుదయం బందె నావిశ్వకర్మకు నాకృతి యనుసతియందుఁ జాక్షుషుం డనుమనువు జనియించె నామనువువలన విశ్వులు సాధ్యు లనువారలు పుట్టిరి విభావసునకు నుష యనుభార్యయందు వ్యుష్టియు రోచియు నాతపుండును జనించి రందు నా

తపునికిఁ బంచయామం డనుదివసాభిమానదేవత జనియించె శంకరాంశజుం డైనభూతునకు సురూప యనుభార్యయందుఁ గోట్లసంఖ్యలైనరుద్రగణంబు లుదయించిరి మఱియు రైవతుండు నజుండుభవుండు భీముండు వాముండు నుగ్రుండు వృషాకపియు నజైకపాత్తు నహిర్బుధ్న్యుండు బహురూపుండు మహాంతుండు ననువారలును రుద్రపారిషదులును నతిభయంకరు లయినప్రేతలును వినాయకులును బుట్టి రంగిరసుం డనుప్రజాపతికి స్వధ యనుభార్యయందుఁ బితృగణంబులు వుట్టిరి సతి యనుభార్యకు నథర్వవేదాభిమానదేవతలు వుట్టిరి కృశాశ్వునకు నర్చి యనుభార్యయందు ధూమ్రకేతుం డనుపుత్త్రుం డుదయించె వేదశిరునకు ధిషణ యనుభార్యయందు దేవలుండును వయునుండును మనువునుం బుట్టిరి తార్క్ష్యునకు వినత కద్రువ పతంగి యామిని యన నలువురు భార్యలందుఁ బతంగికిఁ బక్షులు వుట్టె యామినికి శలభంబులు వుట్టె వినతకు సాక్షాత్కరించినయజ్ఞాధిపతికి వాహనం బయినగరుడుండును సూర్యునకు సారథి యైనయనూరుండును జనియించిరి కద్రువకుఁ బెక్కుతెఱంగు లగుభుజంగమంబులు వుట్టెఁ జంద్రునకుఁ గృత్తికాదినక్షత్రంబులు భార్య లయినను వారలయందుఁ జంద్రుండు రోహిణియందుమాత్రము మోహితుం డగుటం జేసి దక్షశాపంబున క్షయరోగగ్రస్తుం డై సంతానంబు వడయ నేరఁ డయ్యె నంత దక్షప్రసాదంబున క్షయపీడితంబు లగుషోడశకళల మరలం బొందె మఱియును. 254

సీ. కామితప్రదుఁ డైనకశ్యపుకౌఁగిట ముచ్చట దీర్తు రేముద్దరాండ్రు
అఖిలలోకములకు నవ్వలై జగమెల్లఁ బూజింప నుందు రేపువ్వుఁబోండ్లు
బలియురై పుత్రులు పౌత్రులు త్రిజగంబు లేలంగఁ జూతు రేయిందుముఖులు
ముంగొంగుపసిఁడి యై మూల్లుపుణ్యంబుల విఱ్ఱవీఁగుదు రెట్టివింతరాండ్రు
తే. వారి కలగంపకడుపుల నేరుపఱుప, నరిది బిడ్డలఁ బడసిన బిసరుసతుల
నామములు నన్వయంబులు నీమనంబు, పూనఁ జెప్పుదు వినవయ్య మానవేంద్ర.

తరలము. అదితియుఁ దితి గాష్ఠయుఁ దను వయ్యరిష్టయుఁ దామ్రయు
న్నదనఁ గ్రోధవశాఖ్యయుఁ సురసాఖ్యయుఁ సురభిఁ మునిఁ
మొదలుగాఁ దిమియు న్నిళాఖ్య సుముఖ్య యాసరమాదిగా
ముదిత లెన్నఁగఁ గన్నసంతతి ముజ్జగంబుల భూవరా. 256

సీ. చాలంగఁ దిమికిని జలచరంబులు వుట్టె మఱి శ్వాపదులు సరమకును బ్రజలు
సురభికి మహిషాదిసురభులు జనియించెఁ దామ్రకు శ్యేనగృధ్రములు గలిగె
మునికి నప్సరసలమూఁకలు జనియించె నిళ గనె భూరుహములను గ్రోధవశ కుద్భవిల్లె దుర్వారసర్పంబులు నరి యాతుధానులు సురస కరయ
తే. నుప్పతిల్లిరి గంధర్వు లొక్కమొగిన,రిష్టకు సుతుల్ దనువునకుఁ ద్రిదశరిపులు
పదియు నెనమండ్రునై నట్టివిదితబలులు, వారినామాన్వయంబులఁ గోరి వినుము.

వ. ద్విమూర్ధుండును శంబరుండును నరిష్టుండును హయగ్రీవుండును విభావసుండును నయోముఖుండును శంకుశిరుండును స్వర్భానుండును గపిలుండును నరుణియుఁ బులోముండును వృషపర్వుండును నేకచక్రుండును ననుతాపకుండును ధూమ్రకేశుండును విరూపాక్షుండును దుర్జయుం డగువిప్రచిత్తియు ననువారలు వీరలలోన స్వర్భానునకు సుప్రభ యనుకన్యక పుట్టె దాని నముచి వివాహం బయ్యె వృషపర్వునకు శర్మిష్ఠ యనుకూఁతురు పుట్టె దాని నహుషపుత్రుం డైనయయాతి పెండ్లి యయ్యె వైశ్వానరునకు నుపదానవి హయశిరస పులోమ కాలక లనునలువురుపుత్రిక లుదయించి రందు నుపదానవి హిరణ్యాక్షునకుం బత్ని యయ్యె హయశిరసను గ్రతువు వివాహం బయ్యె పులోమకాలక లనునిరువురను గశ్యపప్రజాపతి చతుర్ముఖునివాక్యంబునఁ గైకొనియె నాయిరువురకును సమరకోవిదు లయినదానవులు పౌలోమకాలకేయులనం బుట్టిరి మఱియు నాయిరువురకు నఱువదివేలరాక్షసులు జన్మించిరి వారు యజ్ఞకర్మంబులకు విఘాతుకు లై వర్తింప వాని నింద్రునకుం బ్రియంబుగా నీపితామహుం డగునర్జునుండు వధించె మఱియు విప్రచిత్తి సింహిక యనుదానియందు రాహుప్రముఖంబుగాఁ గల కేతుశతంబును బడసె వారలు గ్రహత్వంబుఁ గైకొనిరి మఱియుం బురాణపురుషుం డైనశ్రీమన్నారాయణుండు దనయంశంబునఁ బరమభాగ్యవతి యయినయదితిగర్భంబున నుదయించె నాయదితివంశంబును విదితంబుగ వినిపించెద సావధానుండ వయి వినుము వివస్వంతుండును నర్యముండును బూషుండును ద్వష్టయు సవితయు భగుండును ధాతయు విధాతయు వరుణుండును మిత్రుండును శక్రుండును నురుక్రముండును ననుసుతులు జన్మించి రందు వివస్వంతునకు శ్రాద్ధదేవుం డనుమనువు సంజ్ఞాదేవియందు నుదయించె మఱియు యముండు యమియు నను నిరువురు మిథునంబుగా నుదయంబు నొందిరి వెండియు నాసంజ్ఞాదేవి బడబాస్వరూపంబు నొంది యశ్వీదేవతలం గనియె ఛాయాదేవియందు శనైశ్చరుండును సావర్ణి యనుమనువును దపతి యనుకన్యకయుం బుట్టె రాతపతిని సంవరణుండు వరియించె నర్యమునకు మాతృక యనుపత్నియందుఁ జర్షణు లుదయించిరి వారిమూలంబున మనుష్యజాతి యీలోకంబున స్థిరంబుగా నుండునట్లు బ్రహ్మదేవునిచేఁ గల్పింపంబడెఁ బూషుండు భర్గునిఁ జూచి దంతంబులు వివృతంబులుగా నగిన నతండు క్రోధించి దంతంబు లూడ నడిచిన నాఁటనుండియు భగ్నదంతుం డయి యనపత్యుం డయి పిష్టాదులు భక్షించుచుండెఁ ద్వష్టకు దైత్యసుజ యైనరచన యనుకన్యకకు నధికబలాఢ్యుం డగువిశ్వరూపుండు పుట్టె నంత నాదేవతలు బృహస్పతి గోపించి తలంగి పోయినం దమకు నావిశ్వరూపుని నాచార్యునింగా వరియించి రని చెప్పిన విని శుకయోగీంద్రునకుం బరీక్షిన్నరేంద్రుం డిట్లనియె.

సీ. అరయంగ యోగీంద్ర యద్భుతం బయ్యెడు సురలపై నేటికి సురగురుండు
గోపించె నీతండు గురుభావమున దేవతల కేమియాపదఁ దలఁగఁజేసె
నెఱిఁగింపు మనవుడు నింద్రుండు త్రిభువనైశ్వర్యమదంబున సత్పథంబు
గానక వసురుద్రగణములు నాదిత్యమరుదశ్విదేవాదిమండలములు

తే. సిద్ధచారణగంధర్వజిహ్మగాది, సురలు మునులును రంభాదిసుందరాంగు
లాడఁ బాడంగవినుతిసేయంగఁ గొలువ, నొక్కభద్రాసనంబుననుక్కుమీఱి.

సీ. నిండుపున్నమనాఁడు గండరించినచంద్రమండలశ్రీలతో మాఱుమలయు
భద్రవిద్యోతాతపత్రంబు గ్రాలుచు మిన్నేటితరఁగల మెలుపుగొలుపఁ
గళితదివ్యాంగనాకరతలచాతుర్య చామీకరశ్రేణి జాడపడఁగఁ
జింతామణిస్ఫుటకాంతరత్నానేకఘటితసింహాసనాగ్రంబునందు

తే. నూరుపీఠంబుపై శచి యుండ నుండి, వరుస దిక్పాలకాదిదేవతలు గొలువ
సాటి సెప్పంగ రానిరాజసముతోడ, నింద్రుఁ డొప్పారె వైభవసాంద్రుఁడగుచు

వ. అయ్యవసరంబున. 261

క. గురుతరధర్మక్రియ నయ, గురుఁడు మరున్మంత్రవిషయగురుఁడు వచశ్శ్రీ
గురుఁడు సమస్తామరగణ, గురుఁడు గురుం డరుగుదెంచెఁ గొల్వునకు నృపా.

చ. అమితతపఃప్రభావుఁ గరుణాత్ముని గీష్పతిఁ జూచి రాజ్యదు
ర్దమమదరేఖ నింద్రుఁడు వృథా తనగద్దియ లేవ కుండె నె
య్యమున నెదుర్కొనం జనక యాసన మీయక గౌరవోపచా
రములఁ బ్రసన్నుఁ జేయక తిరంబుగ దివ్యసభాంతరంబునన్. 263

క. అప్పుడు సురపతిగన్నులఁ, గప్పినసురరాజ్యమదవికారంబునకుం
జప్పుడు సేయక గృహమున, కప్పుణ్యుఁడు దిరిగి పోయె నతిఖిన్నుండై. 264

చ. ఎఱుఁగమిఁ జేసినట్టిగురుహేళన మంత నెఱింగి యింద్రుఁ డ
చ్చెరువడి భీతి నొంది యతిచింతితుఁడై తలపోసి పల్కె న
ప్పరమపవిత్రు లోకనుతభవ్యచరిత్రు విశేషపాదపం
కరుహముఁ బూజ సేయక యకర్మముఁ జేసితి నల్పబుద్ధినై. 265

క. త్రిభువనవిభవమదంబున, సభలో మద్గురువునకుఁ బ్రసన్నునకు లస
త్ప్రభువునకు నెగ్గు సేసితి, శుభములు దొలఁగంగ నే నసురభావమునన్. 266

ఆ. పారమేష్ఠ్య మయినపదవి నొందినభూపు, లెట్టివారికైన లేవ వలదు
విబుధు లిట్లు సెప్పువిధ మెన్న వారలు, ధర్మవేత్తలనుచుఁ దలఁపఁబడరు 267

ఆ. కుపథవర్తులగుచుఁ గుత్సితదుర్వచో, నిపుణులయినవారు నియతి దెలిసి
తొలఁగ లేక వారధోగతిఁ బడుదురు, తప్పు లేక రాతి తెప్పభంగి. 268

ఉ. కావున లోకవందితుఁడు గార్యవిచారునియింటి కేఁగి త
త్పావనపాదపద్మములపై మకుటంబు ఘటిల్ల మ్రొక్కి స

త్సేవ యొనర్చి చిత్తము వశించి ప్రసన్ను నొనర్తు నంచు న
ద్దేవవిభుండు వోయె నతితీవ్రగతిన్ గురుధామసీమకున్. 269

సీ. ఈరీతిఁ దనయింటి కేతెంచు దేవతాపతి రాక యాబృహస్పతి యెఱింగి
యధ్యాత్మమాయచే నడఁగి యదృశ్యుఁ డై పోయె నప్పుడు దేవపుంగవుండు
సకలంబుఁ బరికించి చూడఁ గానక గురుఁ జింతించి తలపోసి చిన్నవోయెఁ
బోయినవిధ మెల్ల దాయలు రాక్షసవీరులు వేగులవారివలనఁ

తే. దెలిసి మిక్కిలి తమలోనఁ దెలివినొంది, యందఱును గూడి భార్గవు నాశ్రయించి
తత్కృపాదృష్టిఁ దమశక్తి దట్ట మైన, దేవతలమీఁదిదాడికిఁ దెరువువెట్టి. 270

దానవులు దేవతలతో యుద్ధము సేసి దేవతల నోడించుట.

క. ధూర్తులు సమస్తకిల్బిష, మూర్తులు వరధర్మకర్మమోచితమార్గా
వర్తులు దుర్ణయనిర్మిత, కీర్తులు దానవులు సనిరి గీర్వాణులపై. 271

స్రగ్ధర. దండిం గోదండ కాండోద్ధతరథహయవేదండతండంబుతోడన్
దండెత్తెన్ మెండుగా నద్దనుజనికరముల్ దైవవర్గంబుమీఁదం
జండబ్రహ్మాండభేదోచ్చ్రయజయరవముల్ సర్వదిక్షోభ గా ను
ద్దండప్రఖ్యాతలీలం దలపడిరి సురల్ దర్పులై వారితోడన్. 272

చ. మదమున దేవదానవులు మచ్చరముల్ గడుఁ బిచ్చలింప సం
పదలను గోరి పోరునెడ భార్గవమంత్రకళావిశేషు లై
యదరులు వాఱునస్త్రముల నార్చి మహాసురు లేచి యేసి పెం
గుదులుగఁ గ్రువ్వ దేవతలు కొల్తల కోర్వక పాఱి రయ్యెడన్. 273

ఆ. దనుజవీరు లేయుదారుణదివ్యాస్త్ర, దళితదేహు లగుచుఁ దలలు వీడ
నోడి పాఱి రద్భుతోపేతబలు లైన, త్రిదశవరులు బిట్టు దిట్టినట్లు. 274

క. ఒకమొగము గాక దివిజులు, తికమక గొని వైరులెల్ల దీకొనఁ దమ్ముం
బికపిక లై నకనక లై, లుకలుకఁ బరువెత్తి రోడి లోఁగొనుభీతిన్. 275

చ. దనుజులగర్వరేఖయును దానవవీరులయంపజోకయున్
మనుజవిశేషభోజనులమచ్చరికంబు నిశాటకోటియే
చినబలశౌర్యమున్ దమకు సిగ్గును హాని మహాభయంబు ని
ర్గుణతను జేయునుమ్మలికఁ గొల్తల కోర్వక పాఱి రార్తు లై. 276

క. అమరులు విసృష్టదానవ, సమరులు శరభిన్నదేహసంతాపగుణ
భ్రమరులు దైత్యకిరాతక, చమరులు కమలజునికడకుఁ జనిరి భయార్తిన్. 277

ఉ. ధాతకు దేవతావిభవధాతకుఁ బుణ్యజనానురాగసం
ధాతకు సర్వలోకహితదాతకు వైదికధర్మమార్గని
ర్ణేతకు నుల్లసద్విభవనేతకు సర్వజగజ్జయాంగజ

భ్రాతకుఁ బుణ్యయోగిజనభావవిజేతకు మ్రొక్కి రయ్యెడన్. 278

క. ఆఖండలుండు మొదలుగ, లేఖానీకముల బ్రహ్మ లేనగవున ని
త్యాఖండసత్కృపారస, శేఖరవాక్యముల వారిసేదలు దేర్చెన్. 279

వ. ఇట్లు బ్రహ్మదేవుండు దేవేంద్రప్రముఖు లయినదేవతల కనుకంపాతిశయవిభవంబున నభయం బొసంగి యిట్లనియె. 280

ఉ. నెట్టన పాపకర్మమున నేరమిఁ జేసితి రేమి సెప్ప మీ
పుట్టిననాఁటనుండియును బుద్ధులు సెప్పి జగంబు లేలఁగాఁ
బట్టముఁ గట్టి పెంచినకృపానిధి బ్రహ్మకళావిధిజ్ఞుఁ జే
పట్టక గుట్టు జాఱి సిరిపట్టునఁ దొట్టినపాట్ల ప్రొవ్వనన్. 231

వ. బ్రహ్మిష్ఠుం డైనబ్రాహ్మణు నాచార్యుం గైకొనక గురుద్రోహంబు సేసితిరి తద్దోషం బిపుడు మీకుఁ జేసేత శత్రుకృతం బై యనుభవింపం జేసె నతిబలవంతు లయినమిమ్ము నతిక్షీణు లయినరాక్షసులు జయించుట దమయాచార్యుం డైనశుక్రు నారాధించి తన్మంత్రప్రభావంబునఁ బునర్లబ్ధవీర్యు లై యిప్పుడు మదీయం బయిననిలయంబు నాక్రమింపంగలవారు నై మదోద్రేకంబున నెదురు లేక వర్తిల్లుచున్నరక్షోనాయకులకుం ద్రిదివంబుఁ గొనుట తృణప్రాయం బభేద్యమంత్రబలంబు గలభార్గవునకు వారు శిష్యు లగుటంజేసి విప్రగోవింద గవేశ్వరానుగ్రహంబు గలవారలకుఁ దక్కం దక్కినరాజుల కరిష్టం బగుం గావున మీరిప్పుడు త్వష్ట యనుమనుపుత్త్రుం డగువిశ్వరూపుం డనుముని నిశ్చలతపోమహత్త్వసత్త్వస్వభావుం డతని నారాధించిన మీకు నభీష్టార్థంబుల నతండు సంఘటిల్లఁ జేయు నెట్టిదుర్దశల నైన నడంచు నని చెప్పిన దిక్పాలకాదులు డెందంబులు డిందుపడి కమలగర్భుని వీడ్కొని విశ్వరూపుకడకుం జని యిట్లనిరి. 282

తే. అన్న మేలగు నీకు నిన్నడుగఁ గోరి
వచ్చినారము భవదీయవనమునకును
దండ్రులకు నేఁడు సమయోచితంబు లైన
కోర్కు లొడఁగూడఁ జేసి చేకొనుము యశము. 283

క. సుతులకుఁ బితృశుశ్రూషణ, మతిపుణ్యము సేయుచుండు నాత్మజులు గుణో
న్నతి బ్రహ్మచారు లైనను, మతిలో గురుసేవకన్న మఱియుం గలదే 284

వ. అదియునుం గాక. 285

సీ. అరయ నాచార్యుండు పరతత్త్వరూపంబు దండ్రి దలంపఁగ ధాతరూపు
రూపింప భ్రాత మరుత్పతిరూపంబు దెలియంగఁ దల్లి భూదేవిరూపు
భగిని కరుణరూపు భావంబు ధర్మస్వరూపంబు దా నర్థిరూపు మొదల
నభ్యాగతుఁడు మున్న యగ్నిదేవునిరూపు సర్వభూతములుఁ గేశవునిరూపు

ఆ. గానఁ దండ్రి వేగ కడు నార్తు లగుపిత్రు, జనుల మైనమమ్ముఁ జల్లఁ జూచి
పరభయంబు వాపి నిరుపమం బగుతపో, మహిమచేత మెఱసి మనుపవయ్య.

వ. ఇప్పుడు బ్రహ్మనిష్ఠుండ వైనని న్నాచార్యునింగా వరియించి భవదీయ తేజోవిశే
షంబుచేత వైరివీరులం బరిమార్చెద మాత్మీయార్థం బయినయవిష్ఠపాదాభి
వందనంబు నిందితంబు గాదని వేదవాక్యంబు గలదు గావున నీకు నమస్క
రించుచున్న దేవతలం గైకొని పౌరోహిత్యంబు సేయుమనినం బ్రహసితవద
నుం డై యమ్మునీశ్వరుం డి ట్లనియె. 287

తే. బ్రహ్మతేజంబు వోయెడిప్రార్థనంబు, ధర్మగుణగర్హితం బని తా నెఱింగి
సొరిది ననుబోఁటితపసి యీసురలచేతఁ, బ్రకటమధురోక్తి నేటికిఁ బలుకఁబడియె

వ. విశేషించి. 289

క. గురుధనముఁ గూర్ప నేటికి, గురుశిష్యం దగిలి మంత్రకోవిదు లై స
ద్గురుధర్మనిరతు లేనిఁ, గురువులకును శిష్యవరులె కూర్చినధనముల్. 290

సీ. అరయ నకించను లైనట్టివారికిఁ దగుశిలోంఛనవృత్తి ధనము సుమ్ము
దానిచే నిర్వర్తితప్రియసాధుసత్క్రియ గలవార లై ప్రీతి నొంది
రది గాన సద్గర్హితాచార మైనయాచార్యత్వ మిపుడు మీశాసనమునఁ
గైకొంటి గురువులకామంబు ప్రాణార్థవంచనములు లేక వడి నొనర్తు

ఆ. ననుచు విశ్వరూపుఁ డనియెడిముని ప్రతి, జ్ఞోక్తిఁ బలికె వారి నూఱడించి
మహిత మైనతత్సమాధిచే గురుభావ, మమరఁ జేసె దేవసమితి కపుడు. 291

క. భార్గవవిద్యాగుప్త, స్వర్గశ్రీద్విగుణదనుజసమధికసంప
ద్వర్గముల విష్ణుమాయా, నర్గళగతిఁ దెచ్చి యింద్రునకు నిచ్చె నృపా. 292

క. ఏవిద్యచేత రక్షితుఁ, డై వజ్రి దురంబులోన నసురులఁ ద్రుంచెన్
భావింప నట్టివిద్యను, శ్రీవరమాయామతంబుఁ జెప్పెను హరికిన్. 293

ఉ. నావుడుఁ బాండవాన్వయుఁడు నమ్మినభక్తి జగన్నివాసు రా
జీవదళాక్షుఁ గృష్ణుఁ దనచిత్తమునన్ భజియించి పల్కె నో
దేవగణార్చితాంఘ్రియుగదివ్యమునీశ్వర విశ్వరూపుఁ డ
ప్పావన మైనవిద్య సురపాలున కేక్రియ నిచ్చెఁ జెప్పవే. 294

ఉ. ఎందును రక్షితుం డగుచు నింద్రుఁడు లీలయపోలె వైరిసే
నం దునుమాడి దేవతలు నమ్మి సుఖింపఁగ నిష్టసంపదం
జెంది సమస్తలోకములఁ జేకొని యేలె మునీంద్ర దాని నే
విందు సుఖంబుఁ గందు నీక వీనులు సంతస మందఁ బల్కవే. 295

శ్రీమన్నారాయణకవచప్రారంభము.

క. వరనారాయణకవచము, నరిభీకరవజ్రకవచ మాశ్రితసంప
త్పరిణామకర్త్సువచము, పురుహూతున కెట్లు మౌని బోధించెఁ దగన్. 296

వ. అనినం బరీక్షిజ్జనపాలునకు మునినాథుం డిట్లనియె. 297

సీ. వినవయ్య నరనాథ మునినాథుఁ డింద్రున కనువొంద నారాయణాఖ్య మైన
కవచంబు విజయసంకల్పంబు నప్రమేయస్వరూపంబు మహాఫలంబు
మంత్రగోప్యము హరిమాయావిశేషంబు సాంగతతోడ నెఱుంగఁజేసె
దాని నే వినిపింతుఁ బూని తదేకాగ్రచిత్తంబుతోడుతఁ జిత్తగింపు

తే. మొనర ధౌతాంఘ్రిపాణియైయుత్తరంబు, ముఖము గానుత్తమాసనమునవసించి
కృతనిజాంగకరన్యాస మతిశయిల్ల, మహితనారాయణాఖ్యపర్మము నొనర్చె.

వ. ఇట్లు నారాయణకవచంబు ఘటియించి పాదంబులను జానువులను నూరువులను
నుదరంబునను హృదయంబునను నురంబునను ముఖంబునను శిరంబునను
నిట్లష్టాంగంబులం బ్రణవపూర్వకం బైనయష్టాక్షరీమంత్రరాజంబు విన్యాసంబు
సేసి ద్వాదశాక్షరవిద్యచేతం గరన్యాసంబు సేసి మంత్రమూర్తియై భగవచ్ఛబ్ద
వాచ్యం బైనప్రణవాదియకారాంతమగుమహామంత్రంబుచేత నంగుళ్యంగుష్ఠ
పర్వసంధులయందు న్యసించి మఱియు హృదయంబున నోంకారంబు వికారంబు
మూర్ధంబున షకారంబు భ్రూమధ్యంబునందు ణకారంబు శిఖయందు వేకారంబు
నేత్రంబులయందు నకారంబు సర్వసంధులయందు మఱియు నస్త్రము నుద్దేశించి
మకారంబు నుపన్యసించె నేని మంత్రమూర్తి యగు మఱియును నస్త్రాయ
ఫట్టనుమంత్రంబున దిగ్బంధనంబు సేసి పరమేశ్వరునిం దనభావంబున నిల్పి
విద్యామూర్తియుఁ దపోమూర్తియు నగుషట్ఛక్తిసంయుతం బయిననారాయణ
కవచాఖ్య మైనమంత్రరాజంబు నిట్లని పఠియించె. 299

చ. గరుడునిమూఁపుపైఁ బదయుగంబు ఘటిల్లఁగ శంఖచక్రవ
ర్మరుచిరశార్ఙ్గఖడ్గశరరాజితపాశగదాధిసాధనో
త్కరనికరంబు లాత్మకరకంజములన్ ధరియించి భూతిసం
భరితమహాష్టబాహుఁడు కృపామతితో ననుఁ గాచుఁ గావుతన్. 300

ఆ. ప్రకటమకరవరుణపాశంబులందుల, జలములందు నెందుఁ బొలియకుండఁ
గాచుఁగాక నన్ను ఘనుఁ డొక్కఁ డైనట్టి, మత్స్యమూర్తి విద్యమానకీర్తి.

క. వటుఁడు సమాశ్రితమాయా, నటుఁడు బలిప్రబలశోభనప్రతిఘటనో
ద్భటుఁడు త్రివిక్రమదేవుఁడు, చటులస్థలమందు నన్ను సంరక్షించున్. 302

చ. అడవుల సంకటస్థలుల నాజిముఖంబుల నగ్నికీలలం
దెడరుల నెల్ల నాకు నుతి కెక్కఁగ దిక్కగుఁ గాక శ్రీనృసిం
హుఁడు సురశత్రుయూథపవధోగ్రుఁడు విస్ఫురితాట్టహాసవ
క్త్రుఁడు ఘనదంష్ట్రపావకవిధూతదిగంతయుఁ డప్రమేయుఁడై. 303

చ. అరయఁగ నెల్లలోకములు నంకిలి నొంద మహార్ణవంబులో
నొరగి నిమగ్న మైనధర నుద్ధతిఁ గొమ్మున నెత్తినట్టియా

కిరిపతి యగ్నికల్పుఁ డురుఖేలుఁడు నూర్జిత మేదినీమనో
హరుఁడు కృపావిధేయుఁడు సదాధ్వములన్నను గాచుఁ గావుతన్. 304

క. రాముఁడు రాజకులైకవి, రాముఁడు భృగుసత్కులాభిరాముఁడు సుగుణ
స్తోముఁడు నను రక్షించును, శ్రీమహితోన్నతుఁడు నద్రిశిఖరములందున్. 305

సీ. తాటక మర్దించి తపసిజన్నముఁ గాచి హరువిల్లు విఱిచి ధైర్యమున మెఱసి
ప్రబలులైనట్టివిరాధకబంధోగ్రఖరదూషణాది రాక్షసులఁ దునిమి
వానరవిభు నేలి వాలిఁ గూలఁగ నేసి జలరాశిగర్వంబుఁ జక్కఁ జేసి
సేతువు బంధించి చేరి రావణకుంభకర్ణాదివీరులఁ గడిమిఁ ద్రుంచి
తే. యలవిభీషణు లంకకు నధిపుఁ జేసి
భూమిసుతఁ గూడి సాకేతపురమునందు
రాజ్యసుఖములు గైకొన్న రామవిభుఁడు
వరుస నను బ్రోచుచుండుఁ బ్రవాసగతుల. 306

వ. మఱియు నఖిలప్రమాదంబులైనయభిచారకర్మంబువలన నారాయణుండును గర్వంబువలన నరుండును యోగభ్రంశంబువలన యోగనాథుం డయినదత్తాత్రేయుండును గర్మబంధంబులవలన గణేశుం డైనకపిలుండును గామదేవునివలన సనత్కుమారుండును మార్గంబుల దేవహేళనంబు సేయుటవలన శ్రీహయగ్రీవమూర్తియును దేవతానమస్కారతిరస్కారదేవపూజాచ్ఛిద్రంబులవలన నారదుండును నశేషనిరయంబులవలనఁ గూర్మంబును నపథ్యంబువలన భగవంతుం డైనధన్వంతరియును ద్వంద్వంబువలన నిర్జితాత్ముం డైనఋషభుండును జనాపవాదంబువలన నగ్నిదేవుండును జననమరణాదులంగలుగఁ జేయుకర్మంబులవలన బలభద్రుండును గాలంబువలన యముఁడును సర్పగణంబులవలన శేషుండును నప్రబోధంబువలన ద్వైపాయనుండును బాషండసమూహంబువలన బుద్ధదేవుండును శనైశ్చరునివలనఁ గల్కియు నై ధర్మరక్షణపరుం డయినమహావతారుండు నన్ను రక్షించుం గాతఁ బ్రాహ్ణమధ్యాహ్నపరాహ్ణసాయంకాలంబులను బ్రదోషార్ధరాత్రాపరరాత్రప్రత్యూషానుసంధ్యలను బ్రభాతంబునను గదాద్యాయుధంబుల ధరియించి కేశవనారాయణ గోవింద విష్ణు మధుసంహార త్రివిక్రమవామన హృషీకేశ పద్మనాభ శ్రీవత్సధామ సర్వేశ్వరేశ జనార్దన విశ్వేశ్వర కాలమూర్తులనునామరూపంబులు గలదేవుండు నన్ను రక్షించుం గాక ప్రళయకాలానలాతితీక్ష్ణసంభ్రమభ్రమణనిర్వక్రవిక్రమవక్రీకృతదనుజచక్రం బైనసుదర్శననామచక్రంబ మహావాయుప్రేరితుండై హుతాశనుండు నీరసతృణాటవులభస్మీభూతంబు సేయుభంగి భగవత్ప్రియుక్తంబవై మద్వైరిసైన్యంబుల దగ్ధంబు గావింపుము జగత్సంహారకాలపటుఘటితచటులమహోత్పాతగర్జారవతర్జనదశదిశాభివర్జితఘనఘనాంతర నిష్ఠ్యూత నిష్ఠుర కోటిశతకోటిసంస్పర్శస్ఫుర

ద్విస్ఫులింగనిర్గమానర్గళ భుగభుగాయమాన మూర్తివిస్ఫూర్తి నారాయణకరకమలవర్తి గదాయుధోత్తమ మదీయవైరి దండోపదండంబుల ఖండనంబునం జండగతిం బిండిపిండిగాఁ గూశ్మాండ వైనాయకయక్షరక్షోభూతగ్రహంబులు చూర్ణంబులుగాఁ గొండొకవినోదంబు సలుపుము దరేంద్రంబ వైనపాంచజన్యంబ సర్వలోకజిష్ణుం డైనశ్రీకృష్ణునినిఖిలపుణ్యైకసదనవదననిష్ఠ్యూతనిశ్శ్వాసాధర వేణుపరిపూరితంబవై యున్మత్తభూతప్రేతపిశాచ విప్రగ్రహాది క్రూరదుర్గ్రహంబులు విద్రావణంబులుగా నస్మత్పరవీరమండలంబులగుండియలతోఁ దదీయమానినీదుర్భరగర్భంబులు గర్భస్థార్భకనిర్భేదంబులుగా నవియ బ్రహ్మాండభాండభీకరం బయినభూరినాదంబున మోదింపు మతితీవ్రధారాదళితనిశాతకోటికఠోరకంఠకరాళరక్తధారాధౌత మలీమసవిసరంబ వైన నందకమహాసి శేఖరంబ జగదీశప్రేరితంబ వై మద్విద్విషమవ్యూహంబుల మొండు గండికండలుగఁ జెండి చెండాడుము నిష్కళంకనిరాతంక సాంద్రచంద్రమండలపరిమండిత సర్వాంగలక్షణవిచక్షణధర్మనిరతంబ వైనచర్మంబ దుర్మద మద్వైరిలోకభీకరాలోకంబులను సమాకులనిబిడనీరంధ్రనిష్ఠురతమఃపటలపటుఘటనంబులం గుటిలపఱుపుము నిఖిలపాపగ్రహంబులవలనను సకలనరమృగసర్పక్రోడభూతాదులవలనను నగుభయంబులు భగవన్నామరూపయానదివ్యాస్త్రంబులవలనం బొంద కుండుఁగాక బృహద్రథంతరాదిసామంబులచేత స్తోత్రంబుసేయంబడుచున్న ఖగేంద్రుండురక్షణదక్షుం డై నన్ను రక్షించుఁ గాక శ్రీహరినామరూపవాహనదివ్యాయుధపార్షదోత్తమప్రముఖంబు లస్మదీయబుద్ధీంద్రియమనఃప్రాణంబుల సంరక్షించు భగవంతుం డయిన శేషుండు సర్వోపద్రవంబుల నాశంబు సేయు జగదైక్యభావం బయినధ్యానంబు గలవానికి వికల్పరహితుం డై భూషణాయుధలింగాఖ్య లగు శక్తులం దనమాయచేత ధరియించి తేజరిల్లుచుండు లక్ష్మీకాంతుండు వికల్పవిగ్రహంబులవలన నన్ను రక్షించుఁ గాక లోకభయంకరాట్టహాసభాసుర వదనగహ్వరుం డగుచు సమస్తతేజోహరణధురీణ తేజఃపుంజసంజాతదివ్యనృసింహావతారుం డగునప్పరమేశ్వరుండు సర్వదిగ్భాగంబులవలన సమస్తబహిరంతరంబులవలన నన్ను రక్షించుచుండుఁ గాతమని నారాయణాత్మకకవచప్రభావం బితిహాసరూపంబున నింద్రుండు దెలిసికొని ధ్యానంబు సేసి తద్విద్యాధారణమహిమవలన నరాతుల నిర్జించెం గావున నెవ్వరేని నిర్మలాత్ము లగువార లేతద్విద్యాధారణు లై యనుదినంబును బఠియించిన నతిఘోరరణంబుల నత్యుత్కటసంకటంబులను సర్వగ్రహనిగ్రహకర్మమారణకర్మాదిదుష్కర్మజన్యక్లేశంబులను వదలి యవ్యాకులమనస్కులై విజయంబు నొందుదురు మఱియును సర్వరోగంబులకు నగమ్యశరీరు లై సుఖంబు నొందుదు రదియునుం గాక. 307

సీ. అతిభక్తిఁ గౌశికుం డను బ్రాహ్మణుఁడు దొల్లి యీవిద్య ధరియించి యొలమిమించి

మరుభూమియందు నిర్మలచిత్తుఁడై యోగధారణంబున బిట్టు తనువు విడిచె
దానిపై నొకఁడు గంధర్వవరేణ్యుండు చిత్రరథాఖ్యుఁ డజేయుఁ డొంటి
చదలఁ జనంగఁ దచ్ఛాయ తదస్థిపైఁ గదిసిన నాతఁడు గళవళించి

ఆ. యువిదపిండుతోడ నవవిమానముతోడఁ, దనదువిద్యతోడ ధరణిఁ ద్రెళ్లి
తివిచి లేవలేక తికమక గుడువంగ, వాలఖిల్యమౌని వానిఁ జూచి. 308

క. నారాయణకవచసమా, ధారణపుణ్యాస్థి దీని దగ్గఱ నీకుం
గూరెడినె విష్ణుభక్తుల, వారక చేరంగ నెట్టివారికిఁ దరమే. 309

ఇంద్రవజ్రము. సంధించి నీయంగకసంధు లెల్లన్, బంధించి తన్మంత్రబలంబు పేర్మి
న్నందంబు మాన్పింపఁ దదన్య మేది, సింధుప్రవాహోన్నతిచేతఁ దీరున్. 310

వ. కావున నీపుణ్యాశల్యంబులు భక్తియుక్తుండవై కొనిపోయి ప్రాఙ్ముఖంబునఁ
బ్రవహించెడుసరస్వతీజలంబుల నిక్షేపణంబు సేసి కృతస్నానుండవై యాచమ
నంబు సేసిన నీసర్వాంగబంధనంబు లుడుగు ననిన నతం డట్ల చేసి తనవిమానం
బెక్కి నిజస్థానంబున కరిగెం గావున. 311

క. అనుదినము దీని నెవ్వరు, వినిరేనిఁ బఠించిరేని విస్మయ మొదవన్
ఘనభూతజాల మెల్లను, మునుకొని వారలను గాంచి మ్రొక్కుచు నుండున్.

ఆ. విశ్వరూపువలన నైశ్వర్యకరమైన, యిట్టివిద్యఁ దాల్చి యింద్రుఁ డపుడు
మూఁడులోకములకు మూదలైనట్టిశ్రీ, ననుభవించి మించె నధికమహిమ. 313

సీ. భూపాల యీవిశ్వరూపున కరుదైనతలలు మూఁడనువొందఁ గలిగి యుండు
సొరిది సురాపాన సోమపానంబులు నన్నాద మనఁగను నమరవరుల
తోఁ గూడి భుజియించి తూకొని వారితో యజ్ఞభాగంబు ప్రత్యక్ష మొంది
కైకొనుచుండి దుష్కర్ముఁడై యాయజ్ఞభాగంబు రాక్షసప్రవరులకును

ఆ. దల్లిమీఁదఁ గలుగుతాత్పర్యవశమున, దివిజవరుల మొఱఁగి తెచ్చి యిచ్చు
నది యెఱింగి యింద్రుఁ డతిభీతచిత్తుఁడై, తనకుఁ గానియతనితలలు ద్రుంచె.

క. భూసురుఁ డనక మహాత్మా, గ్రేసరుఁ డన కతఁడు పూర్వకృతగర్మగతిన్
వేసరుఁ డనక మహేంద్రుఁడు, భూసురుతల లపుడు రోషమునఁ దెగనడిచెన్.

వ. ఇట్లయ్యింద్రుండు క్రోధంబు సహింపంజాలక విశ్వరూపుతలలు ఖడ్గంబునం దెగ
నడిచిన సోమపానంబు సేయుశిరంబు గపింజలం బయ్యె సురాపానంబు సేయు
శిరంబు గలవింకం బయ్యె నన్నంబు భక్షించుశిరంబు తిత్తిరి యయ్యె నిట్లు
త్రివిధపక్షిస్వరూపంబు దాల్చి బ్రహ్మహత్య యేతెంచి యింద్రునిఁ జుట్టుకొని
తమ్ముఁ బరిగ్రహింపు మని నిర్బంధింప నపు డింద్రుం డతిభీతచిత్తుండై త్రిలోక
నాయకుండైనన్ దానిం దప్పించుకొనంజాలక యంజలి యొగ్గి యమ్మహా
దోషంబుఁ గైకొని తద్దోషం బొక్కసంవత్సరం బనుభవించి యంతం బాపు
కొనువాఁడై భూజలవృక్షస్త్రీలం బ్రార్థించి యద్దురితంబు చతుర్విధంబులం

బుచ్చికొనుం డనిన భూమి తనయందుఁ జేయంబడినఖాతంబు తనంతన పూఁడు నట్టివరంబును జలంబు సర్వంబు దనయందుఁ బ్రక్షాళితం బైనం బావనం బగు నట్టివరంబును వృక్షంబులు ఛేదింపంబడి పునఃప్రరోహంబు గలుగువరంబును స్త్రీ లెల్లపుడుం దమకుఁ గామసుఖంబు గలుగునట్టివరంబును గోరిన నతం డట్ల కానొసంగిన నతనిదుష్కృతంబు ధరణి యిరిణవిధంబునను నుదకంబు బుద్బుద ఫేనరూపంబునను మహీరుహంబులు నిర్యాసభావంబునను నింతులు రజోవికా రంబునను నిట్లు చతుర్భాగంబులం బంచికొని రంత. 316

వృత్రాసురవృత్తాంతము.

మ. హతపుత్రుం డగువిశ్వరూపజనకుం డాత్వష్ట దుగ్ఘాయతో
ద్ధతరోషానలదహ్యమానుఁ డగుచుం దా నింద్రు పై మారణ
క్రతుహోమం బొనరింప నందుఁ బొడమెం గల్పాంతకాకారవి
శ్రుతకీలానలనిష్ఠురేక్షణగుణక్షుభ్యత్త్రిలోకోగ్రుఁ డై. 317

సీ. యుగముద్రుంగెడునాఁడుజగములువొలియించు నంతకుమూర్తిపై నింతయగుచు
బలుపును బొడువును బ్రతిదినంబును నొక్కశరపాత మంగంబు విరివి గొనుచుఁ
గడుదగ్ధశైలసంకాశదేహమునందుఁ గరము సంధ్యారాగకాంతి బెరయ
మునుగాఁకరాగిచేఁగనుమించుమించులఁగఱకుమీసలుఁగచాగ్రములు మెఱయఁ

తే. జండమధ్యాహ్నమార్తాండమండలోగ్ర, చటులనిష్ఠురలోచనాంచలవిధూత
దశదిశాభాగుఁ డుజ్జ్వలతరకరాళ, భిదురసునిశితదంష్ట్రోరువదనగుహుఁడు 318

ఉ. నింగికి నేలకుం బొడవు నిచ్చల మై శిఖలందు బర్వను
త్తుంగతరాగ్నిజాలములఁ దొట్రిలుచుక్ గ్రహపంక్తి జాఱ ని
స్సంగకరాళశాతఘనసద్ఘృణిమండలచండశూల ము
ప్పొంగుచుఁ గేల లీలఁ గొని భూమి చలింపఁగ పోలి యాడుచున్. 319

సీ. వదలక విరివిగా వదనంబుఁ దెఱచుచు నాకాశ మంతయు నప్పళించుఁ
గడనాల్క నిగిడించి గ్రహతారకంబుల నయ మెల్ల దిగజాఱ నాకి విడుచు
నలవోకయునుబోలె నట్టహాసము నేసి మెఱసి లోకము లెల్ల మ్రింగ జూచుఁ
దనరుదిగ్దంతిదంతములు సెక్కలు వాఱ నుగ్రదంష్ట్రలు ద్రిప్పు నుక్కు మిగిలి

తే. త్వష్టబలితంపుఁదపమునఁ బుట్టి నొంది, యఖిలలోకంబు లెల్లఁ దా నాక్రమించి
వృత్రనామాఖ్యదేవతాశత్రుఁ డగుచు, దారుణాకారుఁ డఖిలదుర్దముఁడు మెఱసె.

మత్తకోకిలము. అట్టివృత్రునిమీఁద దేవత లల్కతోఁ బెనుమూఁక లై
చుట్టి ముట్టి మహాస్త్రవిద్యలు సూపి యేపున నేయ నా
గొట్టువీరుఁడు వార లేసినక్రూరశస్త్రము లన్నియుం
జుట్టి పట్టుక మ్రింగి శూరత జోక నార్చె మహోగ్రుఁ డై. 321

క. భక్షితదివ్యాస్త్రుం డగు, రక్షోనాయకుని నమరరాజప్రముఖుల్

వీక్షింప వెఱచి పఱచిరి, రక్షకుఁ జింతించికొనుచు రయ మొప్పారన్. 322

వ. ఇట్లు సర్వసాధనంబులతోడ సాధుజనంబుల వృత్రాసురుండు మ్రింగిన నచ్చెరువడి చేయునది లేక తత్తేజోవిశేషవిభవంబునకు భయంబు నొంది కందినడెందంబున గుందుచుం బురందరప్రముఖు లార్తరక్షకుం డగుపుండరీకాక్షునకుం గుయ్యిడువార లై. 323

లయగ్రాహి. వీఁడు కడు దుర్దముఁడు వాఁడిమనకైదువులు
పోఁడి సెడఁగా మెసవి యీఁడు గన కున్నాఁ
డేడ బ్రదు కింకఁ బెనుఁగీడు వొడమెన్ మనకుఁ
దోడుపడ నొక్కరుఁడు లేఁడు హరి దక్కన్
వేఁడుదము శ్రీధరునిఁ గూడుదము సద్భటులఁ
బాడుదము గీతముల జాడపడు నంతన్
వీఁడు సెడుత్రోవ దయతోడ నెఱిఁగించు ఘనుఁ
డోడక సురాలయము పాడువడ దింకన్. 324

క. అని తలపోయుచుఁ దమలో, మునుకుచుఁ దికమకలు గొనుచు మురరిపుకడకుం
గునుకుచుఁ గునుకుచు నేఁగిరి, ఘనరాక్షసుఁ గన్నకన్నుఁగవ బెగ్గిలఁగన్. 325

వ. ఇట్లు భయార్తు లై యమర్త్యవ్రాతంబు సని చని ముందట నభంగభంగరంగదుత్తుంగడిండీరమండలసముద్దండాడంబరవిడంబితనారాయణనిరంతరకీర్తిలతాకుసుమగుచ్ఛస్వచ్ఛంబును ననవరతగోవిందచరణారవిందసేవాసమాకులకలితఫలితమహాపుణ్యఫలాయమాన సముద్దీపితావర్తవర్తితదక్షిణావర్తరుచిరశంఖమండలమండితంబును నతినిష్ఠురకఠినపాఠీనపృథురోమరాజీవశకులతిమితిమింగిలకర్కటకమఠకచ్ఛపమకరనక్రవక్రగ్రహగ్రహణఘుమఘుమాయమానదారుణగమనవిషమిత విషమతరంగఘట్టనఘట్టిత సముద్ధూత శీకరనికరనీరంధ్ర తారకితతారాపథంబునుమహోచ్ఛ్రాయశిలోచ్చయశిఖరాగ్రప్రవహితదుగ్ధనిర్ఝరసమ్మార్జితపురాణపురుషవిశుద్ధశుద్ధాంతవిహరణధురీణవసుధాధౌతధావళ్యధగద్ధగాయమానరమ్యహర్మ్యనిర్మాణకర్మంబును నతిపవిత్రగుణ విచిత్రనిజకళత్రప్రేమానందసందర్శితముకుంద పరిస్రవదంతరంగకరుణారస పరిమిళితభావబంధురవిద్రుమవల్లీమతల్లికాంకురశోభితంబును బ్రసిద్ధసిద్ధరసాంబువాహ సంగమసముత్థిత గంభీరఘోషపరిపూరితసకలరోదోంతరాళంబును సముద్రమేఖలాఖిలప్రదేశవిలసితనవీనదుకూలాయమానంబును హరిహరప్రముఖదేవతానిచయపరిలబ్ధామృతమహైశ్వర్యదానధౌరేయమహానిధానంబును వైకుంఠపురపౌరవారమనోహరకామ్యఫలఫలిత మందార పారిజాత సంతాన కల్పవృక్ష హరిచందనఘనవనానుకూలకూలంబును నై యొప్పుచుఁ గుబేరభాండాగారంబునుంబోలెఁ బద్మమహాపద్మశంఖమకరకచ్ఛపముకుందకుందనీలవరసమగ్రం బై విష్ణుకరకమలంబునుం

బోలె సుదర్శనావర్తప్రగల్భం బై కైలాసమహీధరంబునుంబోలె నమృతకళాస్థాన
శేఖరపదార్పణంబై యింద్రవైభవంబునుం బోలెం గల్పవృక్షకామధేనుచింతా
మణిజనితవిశేషం బై సుగ్రీవసైన్యంబునుంబోలె నపరిమితనిబిడహరిసంచారం
బై నారాయణోదరంబునుంబోలె నిఖిలభువనభారభరణసమర్థంబై శంకరుజటా
జూటంబునుంబోలె గంగాతరంగిణీసమాశ్రయంబై బ్రహ్మలోకంబునుంబోలెం
బరమహంసకులసేవ్యం బై పాతాళలోకంబునుంబోలె ననంతభోగిభోగ
యోగ్యంబై నందనవనంబునుంబోలె నైరావతమాధవీరంభాదిసంజననకారణం
బై సౌదామినీనికరంబునుంబోలె నభ్రంకషం బై విష్ణునామకీర్తనంబునుంబోలె
నిర్మలస్వభావంబై క్రతుశతగతుండునుంబోలె హరిపదభాజనం బై యొప్పు
చున్నదుగ్ధవారాశి డాసి శ్వేతద్వీపంబున వసియించి యందు సకలదిక్పాల
కాదిదేవతలు దేవదేవు నాశ్రయించి యిట్లని స్తుతియించి రంత. 326

సీ. పంచమహాభూతపరినిర్మితం బైనముజ్జగంబుల కెల్ల నొజ్జ యైన
బ్రహ్మయు నేమును బరఁగ నందఱుఁ గూడి యెవ్వనికై పూజ లిత్తు మెపుడు
నట్టిపర్వేశ్వరుం డాగమవినుతుండు సర్వాత్మకుఁడు మాకు శరణ మగుచు
అతిపూర్ణకాము నహంకారదూరుని సముని శాంతునిఁ గృపాస్పదుని గురుని

తే. మాని యన్యుని సేవింపఁ బూనునట్టి, కపటశీలుని నతిపాపకర్మబుద్ధి
శునకవాలంబు పట్టుక ఘనతరాబ్ధిఁ, దరియఁ జూచుట గాదె తాఁ దామసమున.

చ. ఉదకమయంబునై వసుధ నోడఁగఁ జేసి తనర్చుకొమ్మునన్
వదలక యంటఁ గట్టి మనువల్లభుఁ గాచినమత్స్యమూర్తి స
మ్మదమున మమ్ముఁ బ్రోచు ననుమానము మానఁగ వృత్రుచేతియా
పద దొలఁగించి నేఁడు సురపాలురపాలిటిభాగ్యదైవ మై 328

మత్తకోకిలము. రంతు సేయుచు వాతఘాతకరాళభంగురభంగదు
ర్దాంతసంతతసాగరోదకతల్ప మొంది వసించు బ
ల్మంతవానిని బొడ్డుఁదమ్మిని నాఁచి కాచిన నేర్పరిం
తంతవాఁ డనరానియొంటరి యాదరించు మముం గృపన్. 329

తే. దేవతల మైనమే మిట్టిదేవదేవు, సర్వలోకశరణ్యుని శరణు సొచ్చి
బలిత మైనట్టివీనియాపదలఁ బాసి, మీఁదటి శుభములఁ జేకొనువార మిపుడు.

వ. ఇట్లు స్తుతియించుచున్న దేవతలకు భక్తవత్సలుం డైనవైకుంఠుండు ప్రసన్నుం
డయ్యె నప్పుడు. 331

సీ. తగుశంఖచక్రగదాధరుం డగువాని శ్రీవత్సకౌస్తుభశ్రీలవానిఁ
గమనీయమాణిక్యఘనకిరీటమువాని దివ్యవిభూషణదీప్తివాని
మండితకేయూరకుండలంబులవాని సిరి యురస్థలమునఁ జెలఁగువానిఁ
దనుఁబోలు సేవకతండంబు గలవాని జిలుఁగైనపచ్చనివలువవానిఁ

ఆ. దెల్లదమ్మివిరులఁ దెగడుకన్నులవాని, నవసుధాద్రవంపునవ్వువానిఁ
గనిరి వేల్పుపిండు కప్పురపాటుతోఁ, గన్నులందు నున్నకఱవు దీఱ. 332

సీ. తనసేవకులలోనఁ దడఁబడురూపంబు శ్రీవత్సకౌస్తుభశ్రీలఁ దెలుప
వికచాబ్జములతోడ వీడ్వడుకన్నులకడలు దైవారెడుకరుణఁ దెలుప
నెల్లలోకములకు నిల్లైనభాగ్యంబుఁ గాఁపురం బుండెడు కమల దెలుప
మూఁడుమూర్తులకును మొదలైనతేజంబు ధాతఁ బుట్టించినతమ్మి దెలుప
ఆ. బుద్ధిఁ బోల్పరానిపుణ్యంబుఁ దత్పాద, కమలజనిత యైనగంగ దెలుప
నప్రమేయుఁ డభవుఁ డవ్యక్తుఁ డవ్యయుఁ, డాదిపురుషుఁ డఖిలమోది యొప్పె.

వ. ఇట్లు జగన్మోహనాకారుండైననారాయణునికృపావలోకనాహ్లాదస్వభావచరితులై సాష్టాంగదండప్రణామంబు లాచరించి ఫాలభాగపరికీలితకరకమలు లై యిట్లనిరి.

ఆ. దుర్గమంబు లయినస్వర్గాదిఫలములఁ, బుట్టఁ జేయఁ జాలునట్టిగుణము
గలిగి మెలఁగుచున్నఘనుఁడవైనట్టినీ, కరయ మ్రొక్కువార మాదిపురుష.

సీ. దండంబు యోగీంద్రమండలనుతునకు దండంబు శార్ఙ్గకోదండునకును
దండంబు మండితకుండలద్వయునకు దండంబు నిష్ఠురభండునకును
దండంబు మత్తవేదండరక్షకునకు దండంబు రాక్షసఖండనునకు
దండంబు పూర్ణేందుమండలముఖునకు దండంబు తేజఃప్రచండునకును
తే. దండ మద్భుతపుణ్యప్రధానునకును, దండ ముత్తమవైకుంఠధామునకును
దండ మాశ్రితరక్షణతత్పరునకు, దండ మురుభోగినాయకతల్పునకును. 336

ఉ. చిక్కిరి దేవతావరులు చిందఱవందఱ లైరి ఖేచరుల్
స్రుక్కిరి సాధ్యసంఘములు సోలిరి పన్నగు లాజిభూమిలో
మ్రక్కిరి దివ్యకోటి గడు మ్రగ్గిరి యక్షులు వృత్రుచేత నీ
చిక్కినవారి నైన దయ సేయుము నొవ్వక యుండ నోహరీ. 337

క. మొదలాఁటినరక్కసులకు, మొదలై మా కాపదలకు మూలం బగుచుం
దుద మొదలు లేనిరక్కసు, తుది చూపఁగదయ్య తుదకుఁ దుది యైనహరీ.

తే అకట దిక్కులకెల్ల దిక్కైనమాకు, నొక్కదిక్కును లేదు కా లూఁదనైన
దిక్కు గావయ్య నేఁడు మాదిక్కుఁ జూచి, దిక్కు లేకున్నవారలదిక్కు నీవ.

క. నీదిక్కు గానివారికి, నేదిక్కును లేదు వెదక నిహపరములకుఁ
మోదింపఁ దలఁచువారికి, నీదిక్కే దిక్కు సుమ్ము నీరజనాభా. 340

తే. అరయ మాతేజములతోడ నాయుధములు
మ్రింగి భువనత్రయంబును మ్రింగుచున్న
భీకరాకారు వృత్రునిఁ బీఁచ మడఁచి
యెల్లభంగుల మాభంగ మీఁగు మభవ. 341

ఆ. పరమపురుష దుఃఖభంజన పరమేశ, భక్తవరద కృష్ణ భవవిదూర
జలరుహాక్ష నిన్ను శరణంబు వేఁడెద, మభయమిచ్చి కావవయ్య మమ్ము 342

వ. మఱియును భగవన్నారాయణవాసుదేవ యాదిపురుష మహానుభావ పరమమంగళ పరమకల్యాణ దేవ పరమకారుణికు లయినపరమహంస లగుపరివ్రాజకులచేత నాచరితంబు లగుపరమసమాధిభేదంబులం బరిభావితపరిస్ఫుటం బయిన పరమహంసధర్మంబుచేత నుద్ఘాటితం బగుతమఃకవాటద్వారంబున నపావృతం బయిన యాత్మలోకంబున నుపలబ్ధమాత్రుండవై నిజసుఖానుభవుండవై యున్న నీ వాత్మసమవేతంబులై యపేక్షింపంబడనియాశరీరంబులకు నుత్పత్తిస్థితిలయకారణుండవై యుండుదువు గుణసర్గపతితుండవై యపరిమితగుణగణంబులు గల నీవు దేవదత్తునిమాడ్కిఁ బారతంత్ర్యంబున స్వకుశలాకుశలఫలంబుల ననుభవింతువు షడ్గుణైశ్వర్యసంపన్నుండవై ననీ వాత్మారామస్వభావుండవయి యపరిమితగుణగణంబులు గలిగి యీశ్వరాహ్వయానవగాహ్యమాహాత్మ్యంబందు నర్వాచీనవికల్పవితర్కవిచారప్రమాణాభాసంబు లగుకుతర్కశాస్త్రంబులఁ గర్కశంబు లయినప్రజ్ఞలు గలిగి దురవగ్రహవాదులైన విద్వాంసుల వివాదానవసరంబులయందు నుపరతంబు లగునస్తినాస్తిత్యాది వాక్యంబుల సమస్తమాయామయుండవై నిజమాయచేతఁ గానంబడక యుక్తిగోచరుండవై సమవిషమరూపంబులఁ బ్రవర్తింతువు దేవా రజ్జుఖండంబునందు సర్పభ్రాంతి గలుగున ట్లొండుద్రవ్యంబున ద్రవ్యాంతరభ్రాంతి గలుగుచుండు సర్వేశ్వర సర్వజగత్కారణరూపంబవైననీవు సర్వభూతప్రత్యగాత్మవగుటం జేసి సర్వగుణావభాసోపలక్షితుండవై కానంబడుచుందువు లోకేశ్వరా భవన్మహిమమహామృతసముద్రవిప్రుట్సకృత్పానమాత్రంబున సంతుష్టచిత్తులై నిరంతరసుఖంబున విస్మారితదృష్టశ్రుతవిషయసుఖలేశాభాసులైనపరమభాగవతులు భవచ్చరణకమలసేవాధర్మంబు విడువరు త్రిభువనాత్మభవన త్రివిక్రమ త్రినయన త్రిలోకమనోహరానుభావ భవదీయవైభవవిభూతిభేదంబులైనదనుజాదులకు ననుపక్రమసమయం బెఱింగి నిజమాయాబలంబున సురనర మృగ జలచరాదిరూపంబులు ధరియించి తదీయావతారంబుల ననురూపంబైనవిధంబున శిక్షింతువు భక్తవత్సలా భవన్ముఖకమలనిర్గతమధురవచనామృత కళావిశేషంబుల నిజదాసుల మైనమాహృదయతాపం బడంగింపుము జగదుత్పత్తిస్థితిలయకారణప్రధానదివ్యమాయావినోదవర్తివై సర్వజీవనికాయంబులకు బాహ్యాభ్యంతరంబులయందు బ్రహ్మప్రత్యగాత్మస్వరూపప్రధానరూపంబుల దేశకాలదేహావస్థానవిశేషంబులఁ దదుపాదానానుభవంబులు గలిగి సర్వప్రత్యయసాక్షివై సాక్షాత్పరబ్రహ్మస్వరూపుండవై యుండెడినీకు నేమని విన్నవించువారము జగదాశ్రయంబై వివిధవృజినసంసారపరిశ్రమోపశమనం బైనభవ

డతనిశల్యంబుల విశ్వకర్మనిర్మితం బై నిశితశతధారాసమావృతం బై వెలుంగు వజ్రాయుధంబు గైకొని భగవత్తేజోపబృంహితుం డయి యైరావతారూఢుం డై సకలదేవోత్తమగరుడగంధర్వఖచరకిన్నరకింపురుషసిద్ధవిద్యాధరపరిసేవితుం డై సకలమునిజనంబులు వినుతింపఁ ద్రిలోకహర్ష కారి యై భగవదనుగ్రహాసంప్రాప్తమహోత్సాహవికసితవదనారవిందుం డై వృత్రాసురుపై నడచె నప్పుడు.

ఉ. వృత్రుఁడు మానవాన్వయపవిత్రుఁడు లోకజిఘాంసకక్రియా
సూత్రుఁడు విగ్రహగ్రహణసుస్థిరవాక్యవివేకమానచా
రిత్రుఁడు దేవతోరగదరీకృతవక్త్రుఁడు రోషదూషితా
మిత్రుఁడు శత్రురాక గని మిక్కిలి యైనయుగాంతకాకృతిన్. 360

క. మెండు గలదనుజనాయక, మండలములు గొల్వ నడచె మహితోద్ధతి వే
దండములనడుమఁ జనునడ, గొండయునుంబోలె నిబిడకోపోద్ధతుఁ డై. 361

క. కాలగళుఁ డడరి కడువడిఁ, గాలునిపైఁ గవయుమాడ్కి ఖరతరరవసం
చాలితపూర్వదిగంతరుఁ, డై లీల మహేంద్రుమీఁద నతఁ డరిగె నృపా. 362

వ. ఇట్లు రుద్రగణంబులు మరుద్గణంబులు నాదిత్యగణంబులు నశ్విదేవతలుఁ బితృదేవతలు విశ్వేదేవులు వహ్ని యమ నైరృతి వరుణ వాయు కుబేరేశానాదులు సిద్ధసాధ్యకిన్నరకింపురుషగరుడగంధర్వఖేచరప్రముఖంబు లగునింద్రసైన్యంబులతోడ నముచియు శంబరుండును ననర్వుండును ద్విమూర్ధుండును వృషభుండును నంబరుండును హయగ్రీవుండును శంకుశిరుండును విప్రచిత్తియు నయోముఖుండును బులోముండును వృషపర్వుండును హేతియుఁ బ్రహేతియు నుత్కటుండును ధూమ్రకేశుండును విరూపాక్షుండును గపిలుండును విభావసుండును నిల్వలుండును బల్వలుండును దందశూకుండును వృషధ్వజుండును గాలనాభుండును మహానాభుండును భూతసంతాపనుండును వృకుండును సుమాలియు మాలియు మున్నగు దైతేయదానవయక్షరాక్షసాద్యసంఖ్యంబు లగువృత్రాసురుబలంబు లంతంతం దలపడి సమరంబు నేసి రప్పుడు. 363

చ. అసురులకున్ సురావలికి నయ్యె మహారణ మప్పు డొండొరుల్
ముసల గదాసి కుంత శర ముద్గరతోమర భిండిపాల ప
ట్టిస పటుశూల చక్రముల శేవలు సూపి యదల్చి యార్చుచున్
మసలక కప్పి రస్త్రముల మార్కొని మంటలు మింట నంటఁగన్. 364

క. ఒండొరులఁ గడవ నేసిన, కాండము లాకాశపథముఁ గప్పి మహోల్కా
దండంబు లొలసి నిష్ఠుర, భండనముఖ మొప్పెఁ జూడఁ బ్రళయోచిత మై.

చ. సురవరు లేయుబాణములు సూడ్కి కగోచర మై నభస్స్థలం
బఖిలముఁ గప్పి రేసి దివసాంతముఁ జేసినలీల నాసురే
శ్వరబలయూథవీరులును సాయకపంక్తులచేత వాని రూ

పఱ శితధూళిఁ జేసి పఱ పైనతమం బొనరించి రార్చుచున్. 366

చ. సమరమదాంధులై సురనిశాచరవీరులు సైనికాంఘ్రిసం
క్రమితమహీపరాగములు గ్రమ్మిన నుమ్మలికంపుఁజీకటుల్
దమకనుదోయి కడ్డముగఁ దార్కొనినం జలమూఁది పోరి రా
క్రమితనిజాంతరంగపరిఘట్టితరోషమహాగ్ని పెంపునన్. 367

క. అతిగళితరక్తధారా, క్షతములతోఁ గానఁబడిరి సైనికులు మహో
ద్ధతరోషవహ్నికీలలు, వితతంబై వెల్లగిల్లి వెడలెడిభంగిన్. 368

సీ. శవణించుశింజినీటంకారరవములు భటసింహనాదంబుఁ బరిఢవింప
భీషణోత్తమహయహేషావిఘోషంబు గరిబృంహితస్ఫూర్తిఁ గ్రందుకొలుప
సమరనిశ్శంకాంకశంఖనినాదంబు నేమిస్వనంబుల నిహ్నవింపఁ
దుములమై చెలఁగెడుదుందుభిధ్వానంబు లట్టహాసంబుల నాక్రమింప

తే. ఘటితశస్త్రాస్త్రనిష్ఠురఘట్టనోత్థ, ఖరకఠోరోరువిస్ఫులింగంబు లడరి
దివ్యకోటీరమణిఘృణి ధిక్కరింప, సమర మొనరించి రసురులు నమరవరులు.

వ. ఇట్లు ప్రళయసంరంభవిజృంభితసముత్తుంగరంగత్తరంగితభైరవారావనిష్ఠ్యూత నిష్ఠురమహార్ణవంబునుంబోలె యుగాంతసంక్రాంతఝంఝాపవనపరికంపితదీర్ఘ నిర్ఘాతనిబిడనిష్ఠురనీరదంబులుంబోలె నుభయసైన్యంబులుం గలసి సంకులసమరంబు సలుపుసమయంబున యుగాంతకృతాంతసకలప్రాణిసంహారకారణలీలయుం బోలెఁ బదాతిరాహుత్తగజారోహకరథికమహారథికవీరు లొండొరులు చండగతిం గాండంబులు పఱపుచు గదలం జదుపుచుఁ గత్తులఁ గత్తళంబులఁ జినుఁగం బొడుచుచు నడిదంబుల నడుచుచుఁ గుంతంబులం గ్రుచ్చుచుఁ గుఠారంబుల వ్రచ్చుచు ముసలంబుల మోఁదుచు ముద్గరంబులం బొఁదుచుఁ జక్రంబులం ద్రుంచుచు సబళంబుల నొంచుచు సురియల మెఱముచు శూలంబులఁ దుఱుముచు వాజుల కుఱికియు వాలంబుల నఱికియుఁ దొడలు తుండించియుఁ దొండంబులు ఖండించియు మెడ లెడయించియు మెకళ్లు గెడయించియు నడుములు ద్రుంచియు నాసికలు ద్రెంచియుఁ బదంబుల విఱిచియుఁ బార్శ్వంబులం జెఱిచియు గజంబులఁ బఱిపియు గాత్రంబుల నుఱిపియుఁ గుంభంబులఁ బగిలించియుఁ గొమ్ముల నగిలించియు హస్తంబులఁ ద్రెంచియు నంగంబులఁ జించియు రథంబుల నలియించియు రథికులం బొలియించియు సారథులం జంపియు సైంధవంబుల దంపియు శిరంబుల నొగిలించియు సీసకంబు లగిలించియు ఛత్త్రంబుల నుఱుమాడియుఁ జామరంబులం దుఱుమాడియు సైన్యంబులఁ జదిపియు సాహసుల మెదిపియు నడుములు ద్రుంచియు మఱియును బరస్పరగుణవిచ్ఛేదనంబును నన్యోన్యకోదండఖండన పటుత్వంబులు నుభయసైంధవధ్వజసారథిరథికరథవికలనంబును నొండొరుల పాదజానుజంఘాహస్తమస్తకనిర్దళనంబును రక్తమాంస

మేదఃపంకసంకలితసమరాంగణంబును నై యతిఘోరభంగిం బెనంగి రప్పుడు

చ. సమజయమున్ సమాపజయసామ్యపరిశ్రమమున్ సమోరువి
క్రమము సమాస్త్రశస్త్రబలగర్వము నై కడుఘోరభంగి నా
నముచివిరోధిసైన్యగణనాథులతోడ నిశాచరేశ్వరో
త్తములు దురంబు సేసి రొగిఁ దార్కొని వృత్రుబలంబు ప్రాపునన్. 371

వ. అప్పుడు. 372

లయగ్రాహి.—

మొత్తముగఁ బ్రాఱు పెనునెత్తురుమహానదులఁ దత్తఱముతోను ఱికిసుత్తుకలు మోవం
జిత్తముల నుబ్బి వెస నెత్తుకొను ఘాతముల నత్తుకొని శాకినులు జొత్తిలెడిమాంసం
బుత్తలముతో మెసఁగి నృత్తములు సేయుమదమత్తఘనఢాకినులు నృత్తగతిఁ బ్రేవుల్
బిత్తరములందిగిచి మెత్త మెదడుల్ మొనసి గుత్తగొనుచుండ భయవృత్తిఁ గలనొప్పెన్.

వ. ఇట్లు దేవదానవులు నర్మదాతీరంబునఁ గృతయుగంబునం దలపడి త్రేతాయుగంబు సొచ్చునంత కాలంబుఁ బోరు దారుణంబుగాఁ జేయుచుండ నంత వృత్రాసురభుజబలంబు పెంపునఁ దెంపు సేసి కంపింపక నిలింపులపై రక్కసులు గుంపులై సొంపుఁ బెంపుఁ జూపి మహావృక్షపాషాణగిరిశిఖరంబులు వర్షించిన. 374

మ. గిరిపాషాణమహీజముల్ గురియఁగా గీర్వాణు లన్నింటి ని
ష్ఠురనారాచపరంపరల్ వఱపుచుం జూర్ణంబుఁ గావింప ని
ర్భరలీలం దమ చేయు సత్త్వములు దోర్భంగంబు లై పోవఁగాఁ
దెరల న్రాక్షసయోధవీరులమదోద్రేకంబు సంఛిన్న మై. 375

క. ప్రచురముగ రాక్షసావళి, ఖచరులపై నేయునిబిడకాండావళి దు
ర్వచనుఁ డెడనాడుమాటలు, సుచరిత్రునియందుఁ బోలెఁ జొరవయ్యె నృపా.

వ. అప్పుడు. 377

వనమయూరము.—

అంత సుర లేయునిబిడాస్త్రములపాలై, పంతములుదక్కి హతపౌరుషముతో ని.
శ్చింతగతి రక్కసులు సిగ్గుడిగి భూమిం, గంతుగొని పాఱిరపకారపరు లార్వన్

క. కొండలఁ బోలెడురక్కసు, లొండొరులం గడవఁ బాఱి రుక్కఱి పటుకో
దండముఖసాధనంబులు, భండనమున వైచి దివిజపతు లార్వంగన్. 379

వ. ఇట్లు సమరతలంబు వాసి తన ప్రాపు మాసి తీసి పఱచు చుండు దండనాయకులం జూచి యకుటిలమతిం బకపక నగి వృత్రాసురుం డిట్లనియె. 380

ఉ. తుల్లకవృత్తి మీకగునె శూరుల కిమ్మెయిఁ గీర్తిభోగముల్
గొల్లగఁ జేయు చావు మదిఁ గోరినవారల కైనఁ గల్గునే
తల్లడ మంది యీసమరధర్మము మాని తలంగఁ బాడియే
మల్లుఁడు దుర్దమప్రధనమత్తుఁడు వృత్రునిప్రా పెఱుంగరే. 381

క. చావు ధ్రువ మైన ప్రాణికిఁ, జావులు రెండరసికొనుఁడు సమరమునందున్
భావింప యోగమందును, జావంగా లేని చెడుగు చావుం జావే. 382

వ. అని వాసుదేవ తేజోవిశేషవిశేషితుండై దవానలకీలంబోలె వెలుంగుచు వెఱచి వెన్నిచ్చి పాఱెడు నసురుల వెనుకొని తఱుముసురవీరులం జూచి హుంకరించి స్వర్గానుభవంబున నిచ్చ లేకుండెనేని మదవలోకనస్పర్శనమాత్రంబు ముందర నిలుతురుగాక యని యేచి కల్పాంతావల్గునఘనాటోపంబునుం బోలెఁ గఠోరకంఠహుంకారతర్జనంబులన్ గర్జిల్లుచుఁ బ్రళయకాలపవనపరిభావితమహాశిఖిశిఖావళులఁ దృణీకరించు కుటిలావలోకనంబుల నాలోకించుచుం గాలపరిపక్వలీలాలోలుం డయినశూలిపోలిక నాభీలమూర్తియై సకలజీవభారభరణదుర్భరభగ్నబ్రహ్మాండభాండమహాధ్వానంబుగా నాస్ఫోటించిన 383

ఉ. కూడె జగంబు లన్నియును గ్రుంకిరి సూర్యసుధాంశు లద్రులూ
టాడె నభస్స్థలం బగలె నంబుధు లింకె సుదుగ్రహాళి ప
ట్టూడె వడిన్ దిశల్ వగిలె నుర్వర గ్రుంగె నజాండభాండ మ
ల్లాడె విధాత బెగ్గడిలె నార్చుచు వృత్రుఁడు బొబ్బ వెట్టినన్. 384

లయగ్రాహి.—

కూలిరి వియచ్చరులు సోలిరి దిశాధిపులు వ్రాలిరమరవ్రజము దూలిరురగేంద్రుల్
ప్రేలిరి మరుత్తులెద జాలిగొని రాశ్వినులు కాలుడిగి రుద్రులవలీలఁ బడి రార్తిన్
వ్రేలిరి దినేశ్వరులు కీలెడలినట్లు సురజాలములు పెన్నిదురపాలగుచు ధారా
భీలగతితోడఁ దమకేలిధనువుల్ విడిచి నేలఁబడి మూర్ఛలను దేలిరి మహాత్మా.

వ. ఇట్లు కఠోరకంఠనాదం బొనర్చిన నశనిపాతంబునం గూలు ప్రాణిచయంబుభంగి నంగంబు లెఱుంగక రణరంగంబునం బడి బిట్టు మూర్ఛిల్లినదివిజరాజసైన్యంబుల వృత్రాసురుండు సంగరరంగదుర్గముండై మహీవలయంబు పదాహతంబుల గడగడ వడంక నిశితశూలంబుఁ గేల నంకించుచు మదించినభద్రమాతంగంబు కమలవనంబు సొచ్చి మట్టి మల్లాడువిధంబున నిమీలితాక్షుం డయి తనపదతలంబుల రూపంబులు మాయం జముకుచు వెక్కసంబుగఁ గ్రీడించువానిం గని వజ్రి వజ్రశతోపమనిష్ఠురగదాదండం బాభీలభంగిఁ బ్రలయకాలమార్తాండచండపరివేషఘోరంబుగాఁ ద్రిప్పి వైచిన. 386

మ. అది మింటం బెనుమంట లంటఁ బఱపై యాభీలవేగంబునం
గదియన్ వచ్చిన లీల వామకరసంక్రాంతంబు గావించె బె
ట్టిదుఁడై చేరి సురారి దానిఁ గొని కాఠిన్యోగ్రపాతంబులం
జదియన్ మోఁదె గజేంద్రమస్తకము నుత్సాహైకసాహాయ్యుఁడై. 387

ఆ. అగ్గజంబు కులిశహతిఁ గూలుకులమహీధ్రంబుఁ బోలె రక్తధార లురల
మస్తకంబు వగిలి మదమఱి జిరజిరఁ, దిరిగి భీతితోడఁ దొలఁగి పఱచె. 388

ఉత్సాహము గజము దెరలి దాని కొఱలి కంప మొంది పాఱఁగా
భజన నింద్రుఁ డంకుశమునఁ బట్టి బిట్టు నిల్పుచున్
నిజసుధారసైకపాననిర్ణయార్ద్రకరమునన్
బుజుత మీఱ నిమిరె నదియు రీతి మెఱసి క్రమ్మఱన్. 389

వ. ఇవ్విధంబున నైరావతంబును సేద దేర్చుచు నెదుర నిలుచున్న భిదురపాణిం గని తోఁబుట్టువుఁ జంపిన తెంపుఁ దలంచి మోహశోకంబున విపర్యాసంబుగా నవ్వుచు నాహవకామ్యార్థి యై వృత్రుం డిట్లనియె. 390

శా. నాకుం బెద్దయు నీకు సద్గురువు దీనవ్రాతరక్షున్ శుభా
లోకుం జంపితి విట్లు పాపమతి వై లోభంబుతో నియ్యెడన్
లోకుల్ నవ్వఁగ మద్భుజాపటిమకున్ లో నైతి వీశూలమం
దాకంపింపఁగ నిన్ను గ్రుచ్చి బుణముక్తాత్ముండ నై పేర్చెదన్. 391

క. ఎట్టితులు వయినఁగానీ, నెట్టన తన బ్రదుకుకొఱకు నీవలె గురువుం
జుట్టమును బుఃఖ్య బ్రాహ్మణుఁ, బట్టి వధింపంగఁ గలఁడె పశువుంబోలెన్. 392

చ. దయయును సత్యమున్ విడిచి ధర్మము మాని యశంబుఁ బాసి శ్రీ
జయములఁ బాఱఁ దోలి పురుషత్వము గానక లోకనిందితా
హ్వాయుఁ డగువానిచావునకు నార్యులు గుందుదురే సృగాలముల్
ప్రియమున నంటునే శవముఁ బ్రేలక చేరునె కంకగృధ్రముల్ 393

క. నిక్క మగుపాపములచేఁ, జిక్కితివి నిశాతశూలశిఖరాగ్రమునన్
మక్కించి నీదుమాంసము, నక్కలుఁ గుక్కలును జేరి నమల నొనర్తున్. 394

ఉ. దీకొని నీకు నేఁ డిచట దిక్కని వచ్చినవారు గల్గి రే
నేకమతిం బిశాచముల కెల్లను దృప్తిగ మన్నిశాతశూ
లైకమహాగ్నికీలల ననేకవిధంబుల సోమయాజి నై
మేఁకలఁ జేసి వ్రేల్చెద నమేయమదోద్ధతి వ్రాలి యియ్యనిన్. 395

క. కాక ననుఁ గులిశధారల, దీకొన నిర్జింపఁ గలిగితేనిని భూతో
ద్రేకంబు నేసి శూరుల, ప్రాకటపదపద్మధూళిభాగం బగుదున్. 396

సీ. సందేహ మేటికి జంభారి వేవేగ భిదురంబు వ్రేయు మాభీలభంగి
నతిలోభి నడిగినయర్థరాశియుఁబోలెఁ గడవ లేనిది వృథ గాదు సుమ్ము
మురమర్దనుని తేజమున నాదధీచివీర్యాతిశయంబున నధిక మయిన
యది గాన హరిచే నియంత్రితోన్నతుఁడ వై గెలువుము శత్రుని గీటడంచి
ఆ. యెందుఁ గలఁడు విష్ణుఁ డందు జయశ్రీలు, పొందుగాఁగ వచ్చి పొందుచుండుఁ
గాన భక్తవరదు కమలాక్షు సర్వేశు, పదములందు మనముఁ బదిలపఱుతు.

వ. ఇపుడు వజ్రధారలం ద్రెంపఁబడినవిషయభోగంబులు గలవాఁడ నయి శరీరంబు విడిచి భగవద్ధామంబు నొందెద నారాయణునిదాసుండ నైననాకు స్వర్గమర్త్య

పాతాళంబులం గలసంపద్భోగంబులు నిచ్ఛగింపంబడవు త్రైవర్గికాయాస రహితం బయినమహైశ్వర్యంబు ప్రసాదించుం గావున ననుపమేయం బయిన భగవత్ప్రసాదం బన్యులకగోచరం బద్దేవునిపాదైకమూలంబుగా నుండుదాసులకు దాసానుదాసుండ నగుచున్న వాఁడ నని యప్పరమేశ్వరు నుద్దేశించి. 398

చ. అరయఁగ భక్తపాలనము లైనభవద్గుణజాల మాత్మసం
స్మరణము సేయ వాక్కు నిను సన్నుతి సేయ శరీర మెల్ల గిం
కరపరివృత్తి సేయ మదిఁ గాంక్ష యొనర్చెదఁ గాని యొల్ల నే
నరిది ధ్రువోన్నతస్థలము నబ్జజుపట్టణ మింద్రభోగమున్. 399

ఉ. ఆఁకలి గొన్నక్రేపులు రయంబున నీఁకలు రానిపక్షులున్
దీకొని తల్లికిన్ మఱి విదేశగతుం డగుభర్త కంగజ
వ్యాకులచిత్త యైనజవరాలును దత్తఱ మందుభంగి నో
శ్రీకర పంకజాక్ష నినుఁ జేరఁగ నామది గోరెడుం గదే. 400

క. నాకును సఖ్యము పుణ్య, శ్లోకులతోఁ గాని తత్త్వశూన్యులు సంసా
రైకవిమోహులతోడం, గాకుండ నొనర్పుమయ్య కంజదళాక్షా. 401

మహాస్రగ్ధర. హరిపై సర్వాత్ముపై నత్యగణితగుణుపై నంతరంగంబు పర్వన్
సరి మే నుప్పొంగఁ జావున్ జయమును సరిగా సంతసం బందుచున్ భీ
కరుఁడై కాలాగ్నివోలెం గనలుచుఁ గవిసెన్ గర్వదుర్వారుఁడై దు
ర్భరలీలన్ భూమి కంపింపఁగ దిశ లద్రువన్ భండనోద్దండవృత్తిన్. 402

క. దొరఁకొని ప్రళయోదకమున, హరిపైఁ గైటభుఁడు గవియుహంకారమునన్
సురనాథుమీఁద వృత్రా,సురుఁడు మదోద్వృత్తి నడచె శూలాయుధుఁడై.

శా. కల్పాంతాగ్నియుఁబోలె నుల్క లెగయంగాఁ ద్రిప్పుచున్ దీన నో
యల్పా చావు మటంచు శూలము రయం బారంగఁ బై వైచినం
బోల్పం గోటిరవిప్రకాశత దివిం బోవంగ వీక్షించి యా
వేల్పుల్ పొంగఁగ వజ్రధారఁ దునిమెన్ విన్నాణ మొప్పారఁగన్. 404

ఆ. శూల మప్పు డతఁడు స్రుక్కక ఖండించి, వాని తోన కదిసి భుజముఁ ద్రుంచె
నసుర గనలి యేకహస్తుఁడై పరిఘుంబు,గొని మహేంద్రుఁ గిట్టి హనువు లడిచె.

వ. ఇట్లు ప్రళయకాలభీషణపరివేషపోషంబుగా రోషంబునం బరిఘుంబుఁ ద్రిప్పి కుప్పించి గజకుంభస్థలంబు భగ్నంబు సేసి యింద్రుహనుప్రదేశంబును నిష్ఠురాహతి నొప్పించిన. 406

క. గజము మద ముడిగి తిరుగుచు, గుజగుజ నైగీఁక పెట్టఁ గులిశము నేలన్
భజన చెడి విడిచె నింద్రుఁడు, గజిబిజితో బెగడె నసురకడిమి జగంబుల్. 407

క. గరుడుఁడు వాదివిననాగము, కరణిన్ వృత్రాసురేంద్రుకడిమికి లోనై
తిరుగుడు వడ్డహరిం గని, పురపుర నాహా యటంచుఁ బొగిలె జగంబుల్. 408

వ. అప్పుడు. 409

ఆ. గజముపాటు సూచి కడు దీనగతిఁ జూచి, పరికరంబు జాఱి పడుటఁ జూచి
యుద్ధధర్మ మెఱిఁగి యున్నశత్రునిఁ జూచి,సిగ్గుతోడ వజ్రి శిరము వాంచె.410

వ. ఇట్లు యుద్ధంబున శత్రుసన్నిధిం గరంబు జాఱి పడినవజ్రంబుఁ బుచ్చికొనక
నివ్వెఱపడి లజ్జించి యున్నపాకశాసనుం జూచి వృత్రుం డిట్లనియె 411

క. దురమునఁ గైదువు వదలిన, శర ణన్నను వైరిజనులఁ జంపరు వీరుల్
వెఱఁగంద నేల కులిశము, కర మరుదుగఁ బుచ్చికొనుము కాచితి నింద్రా.

సీ. వజ్రంబుఁ గైకొని వైరి నిర్జింపు మిట్టడలంగ వేళ గా దమరనాథ
యమరదేహాధీను లైనమూర్తుల కెల్ల నీశు లక్ష్మీశు సర్వేశుఁ బాసి
కడ తేఱ జయములు గల్గునె యెం దైనఁ దలపోసి చూడుమా తత్త్వబుద్ధి
నీలోకపాలకు లెవ్వనివశగతి వలఁ బడ్డపక్షులవర్తనమునఁ

తే. జిక్కి చేష్టలు సేయుచుఁ జింత గాంతు, రట్టిమృత్యుబలంబుల నాత్మజయము
తమది గాఁ గోరి యజ్ఞానతంత్రు లగుచుఁ, గమలలోచనులీలావికారములను.413

తే. మెఱయ యంత్రమయం బైనమృగముభంగి, దారునిర్మిత మైనట్టితరణిపోల్కి
శక్ర యెఱుఁగుము యీభూతజాల మెల్ల, దళితపంకేరుహాక్షుతంత్రంబు గాఁగ.

వ. మఱియు భూతంబులచేతను నింద్రియంబులచేతను నవశుం డైనపురుషుండు ప్రకృతిచేత వేఱు సేయఁబడినయాత్మం బరమేశ్వరానుగ్రహంబు వాసి సుఖియించుచుండు నవిద్వాంసుం డైనవాఁ డనవరతంబుఁ దన్ను స్వతంత్రుంగాఁ దలంచుచుండు భూతంబులవలన భూతంబులు పుట్టుచుండు నాభూతంబులు భూతంబులచేత భక్షింపంబడుచుండుఁ బురుషున కాయువు శ్రీయును గీర్తియు నైశ్వర్యంబును మొదలయినవి యనుభవింప నెంతకాలంబు ప్రాప్తం బంతకాలంబు నివసించుఁ బ్రాప్తంబుదీఱినఁ బురుషుండు జాలిం బొందిన నవి యుండకపోవుచుండుం గావున గుణంబును నవగుణంబునుఁ గీర్త్యపకీర్తులును జయాపజయంబులును సుఖదుఃఖంబులును జావు బ్రదుకులును సమంబులయి కలుగుచుండు నజ్ఞానియైనవానికి సత్త్వరజస్తమోగుణంబులు గలిగియుండునట్టివానికి గుణమయంబు లైనయింద్రియాదులె యాత్మ యని తోఁచుచుండుం గావున వాఁ డాగుణంబులచేత బద్ధుం డగు నాగుణంబులకు సాక్షిమాత్రం బగుశరీరంబు వే అని యెవ్వఁ డెఱుంగ నోపు వాఁ డాగుణంబులచేత బద్ధుండు గాఁడు గావున గుణంబులును గుణియును భోక్తయును భోగ్యంబును జయంబును నపజయంబును హర్తయును హార్యంబును నుత్పత్తిస్థితిలయకర్తయై సర్వోత్కృష్టుం డైన యప్పరమేశ్వరుండె కాని యన్యంబును లే దిప్పు డొక్కహస్తంబు నాయుధంబునుం బోయినను భవత్ప్రాణాపహరణంబునకు సమర్థుండ నగుచున్న నన్నుం జూడుమని వృత్రాసురుండు మఱియు నిట్లనియె. 415

తే. వాహనంబులు సారెలు వాఁడిశరము, లూర్జితాక్షము లసువులె యొడ్డనములు
గాఁగఁబోరెడునీద్యూతకర్మమందు, నెనఁగ జయమును నపజయ మెవ్వఁడెఱుఁగు.

చ. అనవుడు వృత్రుమాటలకు నద్భుతమంది సురేంద్రుఁ డెంతయుం
దనమదిఁ గుత్సితం బుడిగి దైవముగా నతనిం దలంచి కై
కొనియెఁ గరంబునన్ దిగువఁ గూలినవజ్రము నప్పు డాత్మలోఁ
దనరె జగంబు లన్నియు ముదంబునఁ బొందిరి ఖేచరావళుల్. 417

క. రాహుగ్రహవక్త్రగుహా, గేహాంతము వాసి వచ్చి కిరణావళి స
ద్బాహుళ్య మొప్ప వెలిఁగెడు, నాహరిదశ్వుండుఁబోలె హరి యొప్పె నృపా.

వ. ఇట్లు కరకలితవజ్రాయుధరుజ్మండలమండితదిఙ్మండలుం డయి జంభారి గంభీర
వాక్యంబుల విస్మయమందస్మితముఖారవిందుం డయి వృత్రున కిట్లనియె. 419

క. ఓదానవేంద్ర నీమతి, వేదాంతముఁబోలెఁ దత్త్వవిజ్ఞానకళా
మోదము నీ వతిభక్తుఁడ, వాదిమపురుషునకు హరికి నబ్జాక్షునకున్. 420

ఉ. లోకము లెల్ల నిండి తనలోనుగ సర్వముఁ జేసి ప్రాణులన్
దీకులఁ బెట్టి యెల్లెడలఁ దీపులు సూపెడివిష్ణుమాయ నేఁ
డేకమతిం దలంచి తిది యేల మహాసురరూపు మాని సు
శ్లోకుఁ బురాణపూరుషుని శోభనమూర్తి ధరింపు మింపునన్. 421

ఉ. ఏనియమంబు సల్పితివొ యెట్టిమహాతప మాచరించితో
పూని రజోగుణాభిరతిఁ బొందిననీమతి శాంతిదాంతిస
మ్మానసమానసానుభవముత్తమరాళుఁ డరోషభావస
మ్మానుఁ డమేయుఁ డాదనుజమర్దనుభక్తిఁ బొసంగె నెంతయున్. 422

క. నారాయణరూపామృత, పారావారమునఁ దేలుభక్తుఁడు దా భూ
దారకృతఖాతకోదక, పూరంబుల నేల తృప్తిఁ బొందు మహాత్మా. 423

వ. ఇట్లు వలుకుచున్నయింద్రు నుపలక్షించి వృత్రాసురుం డాయోధనదుర్మర్షణ
సంఘర్షమాణమానసుండై వైరిం బురికొల్పుకొని వామహస్తంబునం బరిఘంబుఁ
ద్రిప్పుచు నుప్పరంబునకుం గుప్పించుచు బ్రహ్మాండకర్పరంబు నిష్ఠురభైరవారావం
బునం బగిలించుచు సముత్తుంగమత్తమాతంగపుంగవంబు వృషభంబుపైఁ గవి
యుభంగి సురవృషభు పేరురం బుపలక్షించి భీషణాశనినిపాతవేగంబునం గొట్టిన
నింద్రుండు కులిశధారల నప్పరిఘంబుఁ దునిమి తోడన శేషఫణావిశేషభాసురం
బయినబాహుదండంబు ఖండించె నప్పుడు వృత్రుండు భిన్నబాహుద్వయమూ
లుండై రక్తధారలం దొఁగుచు వజ్రిచేతఁ బక్షహతంబై దివంబుననుండి జాఱు
చున్నకులపర్వతంబునుం బోలెఁ జూపట్టి ప్రళయకాలసంహారనిటలచ్ఛటచ్ఛటా
ర్భటకఠోరకీలాభీలాగ్నిసమానక్రూరకుటిలనిరీక్షణదుర్నిరీక్షుం డయి భూనభో
మండలంబులఁ గ్రిందిమీఁదిదౌడల హత్తించి నభోమండలంబునుంబోలెఁ దుది

మొద లెఱుంగ రాక వికృతంబుగా వక్త్రంబు దెఱచి మందరమథనమథ్యమాన విషధరజనితవిషవిషమజిహ్వాభీలం బగునాలుక నభంబు నాకుచుఁ గాలసంహార కారణుం డయినకాలునిభుజదండమండితం బగుదండంబునుం బోనిదంష్ట్రలచేత జగత్త్రయంబును మ్రింగెడువాఁడునుంబోలె నతిమాత్రమహాకాయుండయిపర్వ తంబులం దలంగ మీటుచు నడగొండయుంబోలెనభోభాగభూభాగంబుల నా క్రమించి యప్పుడు. 424

ఉ. కాలమునాఁటిమృత్యువుముఖంబునఁబోలెను విస్ఫులింగముల్
గ్రాలఁగ దేవసంఘములు గంపము నొంద జగంబు లెల్ల నా
హాలులితారవం బెసఁగ నభ్రగజంబును నాయుధంబుతో
నాలుకఁ జుట్టిపట్టి సురనాథుని మ్రింగె మహాద్భుతాకృతిన్. 425

ఆ. లోకమెల్ల నపుడు సీకాకుపడెఁ దమం, బడరె నుడుగణంబు లవనిఁ బడియె
సోనవాన గురిసె సూర్యచంద్రాగ్నుల, రశ్మ లడఁగె దిశలు రభసమయ్యె. 426

వ. అప్పుడు. 427

ఉ. కందఁడు భీతిఁ గుందఁడు ప్రకంపన మొందఁడు పెద్దనిద్దురం
జెందఁడు తత్తఱింపఁడు విశేషముఁ జొప్పడువైష్ణవీజయా
నందపరైకవిద్యను మనంబునఁ దాల్చుచు నుండెఁ గాని సం
క్రందనుఁ డానిశాచరునిగర్భములో హరిరక్షితాంగుఁడై. 428

వ. ఇట్లు కవచరూపశ్రీనారాయణకృపాపాలితుం డై యోగబలంబున బలభేది య తనియుదరంబు వజ్రాయుధంబున భేదించి యైరావణసహితుం డై వెడలియతని కంధరంబు దెగనడువ వజ్రంబుఁ బ్రయోగించిన నతినిష్ఠుర వేగంబున వృత్రహార ణార్థంబుగం దిరుగుచు సూర్యాదిగ్రహనక్షత్రంబులకు దక్షిణోత్తరగతిరూపం బయినసంవత్సరసంధియందు నహోరాత్రమధ్యంబున వృత్రుశిరంబు పర్వత శిఖరంబునుంబోలెఁ ద్రుంచి కూలం ద్రోచె నప్పుడు. 429

మ. మొరసెన్ దుందుభు లంబరంబునఁ గడున్ మోదించి గంధర్వులున్
సురలున్ సాధ్యులు సిద్ధులున్ మునివరుల్ సొంపార వృత్రఘ్ను భీ
కరతేజోవిభవప్రకాశకరవిఖ్యాతైకమంత్రంబులం
దిర మొప్పం బఠియించుచుం గురిసి రెంతేఁ గ్రొత్తపూసోనలన్. 430

ఆ. ఏమి సెప్ప నప్పు డింద్రారితనువున, నొక్కదివ్యతేజ ముబ్బి వెడలి
లోక మెల్లఁ జూడ లోకులు సూడ నీ,లోక మరసి విష్ణులోన సొచ్చె. 431

వ. ఇట్లు లోకభీకరుం డైన వృత్రాసురుండు గూలిన నఖిలలోకంబులుఁ బరితాపంబు లుడిగి సుస్థితిం బొందె దేవర్షి పితృగణంబులు దానవులతోడం గూడి యింద్రు నకుం జెప్పక తమతమస్థానంబులకుం జని రనిన విని పరీక్షిన్న రేంద్రుండు శుక యోగీంద్రున కి ట్లనియె. 432

ఆ. ఏమి కారణమున నింద్రుతోఁ బలుకక, సురలు వోయి రట్టిసురగణంబు
లెందుచేత సుఖముఁ జెందిరి వజ్రికిఁ, జేటు గలుగు టెట్లు సెప్పవయ్య. 433

వ. అనిన శుకుం డిట్లనియె వృత్రపరాక్రమచకితు లయిననిఖిలదేవతలును మహర్షి గణంబులును మున్ను వృత్రవధార్థం బింద్రునిం బ్రార్థించిన నతండు బ్రహ్మహత్యకుం జాలక తొల్లి విశ్వరూపునిం జంపినపాపంబు స్త్రీలయందును భూమి యందును జలంబులందును ద్రుమంబులందును విభజించి పెట్టితి నిపు డీహత్య యేరీతిం బాపుకొనువాఁడ నాకశక్యం బనిన మహర్షు లశ్వమేధయజ్ఞంబు సేయించి యజ్ఞపురుషుం డయినశ్రీనారాయణదేవుని సంతుష్టునిం జేసి యీహత్యం బాపం గలవారము స్వభావంబున బ్రాహ్మణ పితృ గో మాతృ సజ్జనహంత లైనవార లేదేవునిం గీర్తించి శుద్ధాత్ము లగుదు రద్దేవుని నశ్వమేధమహామఖంబున శ్రద్ధాన్వితుండ వై సేవించిన నీకు ఖలుం డైనయిద్ధురాత్ముని హింసించిన హత్య యేమి సేయం గల దని యొడంబఱిచిన నింద్రుండు వల్లె యని యవ్విధంబున మార్తునిం బరిమార్చి బ్రహ్మహత్యం బొంది యప్పాపంబు భరియింప నోపక దుర్దశం బొందె నప్పుడు. 434

సీ. పాపంబుఁ జండాలరూపంబు గలదాని ముదిమిచే నొడ లెల్లఁ గదలుదాని
క్షయకుష్ఠరోగసంచయకృతం బగుదాని నురురక్తపూరంబుఁ దొరఁగుదాని
నరసినవెంట్రుకల్ నెరసినతలదాని నటఁ బోకు పోకుండు మనెడుదానిఁ
గదురుకంపునఁ బ్రేవు లదరఁ జేసెడుదానిఁ దా నెందుఁ బాఱినఁ దఱుముదాని

ఆ. నాగుణంబు లెల్ల భోగింప కేరీతి, నరుగ నెంతవాఁడ వనెడుదాని
బిట్టు దిరిగి చూచి భీతిల్లి సిగ్గుతో, దేవనాయకుండు దెరలి పఱచె. 435

వ. ఇట్లతివికృతత్వంబుతో బ్రహ్మహత్య వెనుతగుల నింద్రుండు నభోభాగభూభాగ దిగ్భాగంబు లెల్లం దిరిగి చొరం దెరువు లేక దీర్ఘనిర్ఘాతాటోపనిశ్శ్వాసదూషితుం డై యీశాన్యభాగంబునకుం బఱచి యద్దెస నమేయపుణ్యాగణ్యం బయినమానస సరస్సునం బ్రవేశించి యం దొక్కకమలనాళంబు సొచ్చి యందుఁ దంతువులం గలసి రూపంబు లేక యలబ్ధభోగుం డై బ్రహ్మహత్యావిమోచనంబుఁ జింతించికొనుచు సహస్రవర్షంబు లుండె నాచండాలియు నది పరమేశ్వరదిగ్భాగం బగుటం జేసి యందుం జొరరాక కాచియుండె నంతకాలంబుఁ ద్రిదివంబున నహుషుండు విద్యాబల తపోబల యోగబలంబులం బాలించుచుండి సంపదైశ్వర్యమదాంధుం డై యింద్రపత్నిం గోరి యింద్రుండు వచ్చునందాఁక నాకుం బత్ని వి గ మ్మనిన నాశచీదేవి బృహస్పతిప్రేరితయై బ్రహ్మర్షివాహ్యశిబిక నెక్కి వచ్చి నన్ను భోగింపు మనిన నతం డట్లు చేసి కుంభసంభవశాపహతుం డై యజగరయోనియందుఁ బుట్టె నంత నింద్రుండు బ్రహ్మర్షిగణోపహూతుం డై త్రిదివంబునకు వచ్చె నంతగాలం బు నారాయణచరణారవిందధ్యానపరుం డై యుండుటం జేసియుఁ దద్దిశాధినాథుం

డైన శంకరుచేత రక్షింపఁబడ్డవాఁడై యుండుటం జేసియుఁ దద్ద్రోషబలంబు దఱిఁగి సహస్రాక్షుం బిడింప లే దయ్యె నప్పు డింద్రుండు నిజైశ్వర్యంబునుం బొంది బ్రహ్మర్షిపరివృతుం డై మహాపురుషారాధనంబు సేసి హయమేధాధ్వరంబునకు దీక్షఁ గైకొని బ్రహ్మవాదులచేత యజనంబు సేయింపఁబడుచున్న వాఁడయి సర్వదేవతామయుం డైన నారాయణుం బరితృప్తుం జేసి మంచు విరియించుమార్తాండునిచందంబునఁ ద్వాష్ట్రవధరూపపాపంబు నాశంబు నొందించి సకలదివిజయక్షగంధర్వసిద్ధమునిజనసంస్తూయమానుం డయి త్రిభువనైశ్వర్యభోగభాగ్యంబులం గయికొనియె నప్పుడు 436

చ. సతతమరీచిముఖ్యమునిసంఘముచేత యథోచితంబుగాఁ
గృతఘనవాజిమేధమునఁ గేశవు నీశుఁ బురాణపూరుషున్
హితు జగదీశు యజ్ఞపతి నిష్టఫలప్రదు నంతరంగసం
గతు భజియించి వజ్రి గతకల్మషుఁ డై నెగడెన్ మహీశ్వరా. 437

సీ. మఱియుఁ బుట్టింపంగ మనసు వెట్టినయట్టిక్రూరకర్మాంభోధికుంభజుండు
అంగారములు సేయ నాహుతిఁ గన నోపుబహుపాపకాననపావకుండు
కందక దిగ మ్రింగి గట్టునఁ ద్రేపంగఁ గల్మషగరళగంగాధరుండు
ఘనగుహాంతరములఁ గాలూననియ్యనికలుషదుస్తరతమోగ్రహవిభుండు

ఆ సకలముక్తిలోకసామ్రాజ్యసమధిక, సహజభోగభాగ్యసంగ్రహైక
కారణాప్రమేయకంజాక్షసర్వేశ, కేశవాదినామకీర్తనంబు. 438

సీ. అఖిలదుర్గతైకసంహారాదికారణం బఖిలార్థసంచయాహ్లాదకరము
విమలభక్త్యుద్రేకవిభవసందర్శనం బనుపమభక్తవర్ణనరతంబు
విబుధహర్షానేకవిజయసంయుక్తంబు గ్రస్తామరేంద్రమోక్షక్రమంబు
బ్రహ్మహత్యానేకపాపనిస్తరణంబు గమనీయసజ్జనకాంక్షితంబు

తే. నైనయీయితిహాసంబు నధికభక్తి, విననఁ జదివిన వ్రాసిన ననుదినంబు
నాయురారోగ్యవిజయభాగ్యాభివృద్ధి, కర్మనాశము సుగతియుఁ గల్గు ననఘ

సీ నావుడు యోగీంద్ర నామనం బీవృత్రు వివరంబు నీచేత విన్న మొదలు
కడు నద్భుతంబునఁ గళవళం బందెడుఁ గొఱలు రజస్తమోగుణములందు
వర్తించునీపాపవర్తికి నేరీతి మాధవపదభక్తి మది వసించె
సత్త్వస్వభావు లై సముద్ధు లై తపోనియమప్రయత్ను లై నిష్ఠచేత

తే. నిర్మలాత్మకు లైనట్టిధర్మపరుల, కమరులకుఁ బుణ్యమునులకు నంబుజాక్షు
భూరికైవల్యసంప్రాప్తిమూల మైన, భక్తి వీనికిఁ బోలె నేర్పాటు గాదు 440

సీ. భూస్థలిఁ గలరేణువులకన్న దట్టమై కడు నొప్పుజీవసంఘములు గలవు
ఆజీవములలోన నరయ ధర్మాయతమతి వసించినవారు మనుజజాతి
యీమనుష్యులలోనఁ గామంబుఁ బెడఁబాసి మోక్షార్థులగువారు మొదల నరిది

మోక్షమార్గం బాత్మమూలంబుగా నుండువారిలో ముక్తులు లేర తలఁచు.

తే. ముక్తులైనట్టివారిలో యుక్తిఁ దలఁపఁ, జాల దుర్లభుఁ డమితప్రశాంతిపరుఁడు
పరమసుజ్ఞాననిరతుండు భద్రగుణుఁడు, రమణ శ్రీవాసుదేవపరాయణుండు.

తే. సకలలోకాపకారి దుస్సంగతుండు, వృత్రుఁ డేక్రియ సుజ్ఞానవేది యయ్యె
సమరమునఁ బౌరుషంబుచే నమరవిభుని,నెట్లు మెప్పించె దీని నా కెఱుఁగఁజెపుము.

చిత్రకేతూపాఖ్యానము.

వ. అని పరీక్షిన్నరేంద్రుండు శుకయోగీంద్రు నడిగె నని సూతుండు శౌనకాదిమునులకుం జెప్పి మఱియు నిట్లనియె నట్లు గజపురవల్లభుండు సంప్రశ్నంబు సేసిన బాదరాయణి హరిస్మరణశ్రద్ధాపరుం డయి యిట్లనియెం దొల్లి కృష్ణద్వైపాయన నారద దేవల మహర్షులు నా కెఱింగించినయితిహాసంబు గలదు దాని నెఱింగించెద సావధానుండ వై యాకర్ణింపుము. 443

చ. అమితవిభూతిఁ జాల నమరాధిపుఁ బోలుచు శూరసేనదే
శములకు భర్తయై ప్రజలు సంతస మందఁగ సార్వభౌముఁ డై
క్షమ దమ కెల్లకాలమును గామదుహంబు గఁ జిత్రకేతునా
మమునఁ బ్రసిద్ధి కెక్కె గుణమండనుఁ డంచితకీర్తికాముఁ డై. 444

సీ. మానితతారుణ్యమదనతురంగులు కందర్పవిజయైకఖడ్గలతలు
మదనసమ్మోహనమంత్రాధిదేవతల్ పంచశిలీముఖుబం దెకత్తె
లసమాస్త్రుఁ డఖిలంబు నడకించుబొమ్మలు నాత్మసంభవునికట్టాయితములు
పుండ్రేక్షుకోదండుభూరితేజంబులు శంబరవిద్వేషిసాయకములు

తే. నాఁగఁ బొలుపారునొకకోటినలినముఖులు, దనకుఁ బత్నులు గాఁగ నత్యంతవిమల
కీర్తివైభవసన్మార్గవర్తి యగుచు, జగతిఁ బాలించుచుండె నాజనవిభుండు. 445

తే కలిమి వేవేలుభార్యలు గలిగియుండి, పరఁగ సంతతి యొక్కండుఁ బడయ లేక
చిత్తమునఁ జాలఁ బాయని చింత వొడమి, బడలఁ జొచ్చెను వేసవిమడుగుఁ బోలె.

ఉ. రూపము సత్ప్రతాపము మరుత్పతిభోగము యౌవనంబు సం
దీపితచారువర్తనము దిగ్విజయంబును సత్యముల్ జగ
ద్వ్యాపితకీర్తియుల్ సతులు వైభవముఖ్యము లెల్ల మాన్పఁగా
నోపక యుండె నానృపతి నొందినసంతతి లేనిదుఃఖమున్. 447

వ. ఇట్లు సంతతి లేక యతిదుఃఖమానసుం డయిన యానరేంద్రునిమందిరంబున కంగిరసుం డనుమహాముని వచ్చి యతనిచేత నతిథిసత్కారంబులు వడసి కుశలం బడిగి రాజ్యంబు భవదధీనంబ కదా పృథివ్యప్తేజోవాయ్వాకాశమహదహంకారంబు లనియెడియేడింటిచేత రక్షింపఁ బడ్డజీవుండునుంబోలె నమాత్యజనపద దుర్గద్రవిణసంచయదండమిత్రంబు లనెడిసప్తప్రకృతులచేత రక్షితుండవై ప్రకృతిపురుషులయందు భారంబు వెట్టి రాజ్యసుఖంబు లనుభవింతువు గదా మఱి

యు దారప్రజామాత్యభృత్యమంత్రి పౌరజానపదభూపాలురు నీకు వశవర్తులు గదా సర్వంబునుం గలిగి సార్వభౌముండ వైన నీవదనంబున విన్నఁదనంబు గలిగి యున్నయది కతం బేమి యనిన నామునిప్రవరునకు నతం డిట్లనియె మీతపో బలంబున మీకు నెఱుంగ రానియదియుం గలదే యని తలవంచి యూర కున్న నతనియభిప్రాయం బెఱింగి యాభగవంతుం డైనయంగిరసుండు దయాళుం డై పుత్రకామేష్టి వేల్చి యజ్ఞశేషం బతనియగ్రమహిషి యయినకృతద్యుతి కిచ్చి నీకుం బుత్రుండు గలిగెడి నతనివలన సుఖదుఃఖంబు లనుభవింపంగలవని చెప్పి యమ్మహాత్ముండు సనియె నాకృతద్యుతి యనుదేవి గర్భంబు ధరియించి నవమాసం బులు నిండినం గుమారునిం గనియె నాకాలంబున రాజును సమస్తభృత్యామా త్యజనంబులు బరమానందంబుఁ బొంది రపుడు చిత్రకేతుండు కృతస్నానుం డై సకలభూషణభూషితుండై సుతునకు జాతకర్మంబు నిర్వర్తించి బ్రాహ్మణులకు నపరిమితహిరణ్యరజతదానంబులును వస్త్రాభరణంబులును గ్రామంబులును గజం బులును వాహనంబులును ధేనువులును నాఱేసియర్బుదంబుల ద్రవ్యంబును దానంబు సేసి ప్రాణిసముదయంబునకుం బర్జన్యుండునుంబోలెఁ దక్కినవారలకు నిష్టకామంబులు వర్షించి పరమానందహృదయుండై యుండెఁ గుమారుండును మాతృపితృబంధుజనంబులకు సంతోషంబు సేయుచు దినదినప్రవర్ధమానుం డై పెరుఁగుచుండె నంతఁ బుత్రమోహంబునం గృతద్యుతియందు బద్ధానురాగుండై మహీధవుండు వర్తించుచుండం దక్కినభార్యలు సంతానసంతోషవికలలై యీ మోహంబునకుం గారణంబు పుత్రుండ యని యీర్ష్యంజేసి దారుణచిత్త లై కుమారునకు విషం బిడిన సుఖనిద్రితుండునుంబోలె బాలుండు మృతిఁ బొందె నప్పుడు వేగుటయు దాది బోధింపం జని యాకుమారునివికృతాకారంబుఁ జూచి విస్మయశోకభయార్త యై పుడమిం బడి యాక్రందించె నప్పుడు. 448

తరలము. పుడమి నిట్టకనిల్వునం బడి పొక్కుచుం గడు దీన యై
యడఁకు వేమియు లేనివాక్కుల నావు రంచు విలాపమం
దెడరు దోఁప భృశాతురోన్నతి నేడ్చినన్ విని భీతితోఁ
గడుపు బిట్టవియంగ భూపతికాంత గ్రక్కున నేఁగుచున్. 449

ఆ. బాలుఁ డొక్కరుండు పరిణామశీలుండు, వంశకర్త తపసివరమువలనఁ
బుట్టి మిన్న కట్లు పొలిసి యున్నట్టియా, కొడుకుఁ జూచి తల్లి యడలఁ జొచ్చె.

ఉ. కుంకుమరాగరమ్యకుచకుంభములం గడుఁ గజ్జలంబుతోఁ
బంకిల మైన బాష్పములపాల్పడ మజ్జన మాచరించుచుం
గంకణపాణిపల్లవయుగంబున వక్షము మోఁదికొంచు నా
పంకరుహాక్షి యేడ్చెఁ బరిభావితపంచమసుస్వరంబునన్. 451

క. ఆయార్తరవమునకు భూ, నాయకుఁడు భయంబు నొంది నయ ముడిగి సుతున్

డాయఁగ వేగంబునఁ జని, పాయనిమోహంబుతోడ బాలునిమీఁదన్ 452

స్రగ్విణి. వ్రాలి యోపుత్ర నీవార్త దంభోళియై, కూలఁగా వ్రేయ కీకొల్పిన న్నేటికిన్
జాలి నొందించె నాజాడ యిం కెట్టిదో, తూలు మీతల్లికిన్ దుఃఖ మెట్లాఱునో.

వ. అని తల మొల యెఱుంగక పలవించుచు భృత్యామాత్యబంధుజనంబులం గూడి యడలుచు నున్న యారాజుదుఃఖం బెఱింగి యంగిరసుండు నారదునితోడం గూడి చనుదెంచి మృతుం డైనపుత్త్రునిపదతలంబున మృతుండునుంబోలెఁ బడి యున్న యారాజుం గనుంగొని యి ట్లనియె. 454

సీ. నీకు వీఁ డెవ్వఁడు నీ వెవ్వనికి శోకసంతాప మందెదు సార్వభౌమ
పుత్త్రమిత్త్రాదులు పూర్వజన్మంబున నెవ్వనివారలో యెఱుఁగఁ గలవె
మొదల నదీవేగమున నాడ కాడకు సికతంబు గూడుచుఁ జెదరు చుండు
నారీతిఁ బ్రాణుల కతికాలగతిచేతఁ బుట్టుట చచ్చుట పొసఁగు చుండుఁ

ఆ. గాన భూతములకుఁ గలుగు భూతంబులు, మమతతోడ విష్ణుమాయఁ జేసి
దీని కడల నేల ధృతిఁ దూలఁగా నేల, బుద్ధిఁ దలఁప వలదె భూతసృష్టి. 455

వ. మఱియు నేము నీవును దక్కినవారలును బ్రవర్తమానకాలంబునం గలిగిన జన్మంబు నొంది మృత్యువువలన విరామంబు నొందం గలవార మై యిపుడ లేక పోవుదుము చావుపుట్టువులకు నిక్కవంబు లేదీశ్వరుండు దనమాయచేత భూతజాలంబులవలనం భూతంబులం బుట్టించు వాని నాభూతంబులచేతన రక్షించు వాని నాభూతంబులచేతస హరించు స్వాతంత్త్రంబు లేనితనసృష్టిచేత బాలుండునుంబోలె నపేక్ష లేక యుండు దేహి యైనపితృదేహంబుచేత దేహి యైనపుత్త్రదేహంబు మాతృదేహంబువలనం గలుగు చుండు నాప్రకారంబున బీజంబువలన బీజంబు పుట్టుచుండ దేహికినివి శాశ్వతంబై జరుగుచునుండుఁ బూర్వకాలంబున సామాన్యవిశేషంబులు సన్మాత్రం బైనవస్తువులం దేవిధంబునం గల్పింపంబడియె నాప్రకారంబున దేహంబునకు జీవునకు నన్యోన్యవిభాగంబు పూర్వకాలంబున నజ్ఞానకల్పితం బయ్యె జన్మఫలంబులను జూచు చున్నవారికి దహనక్రియల నగ్ని పెక్కురూపంబునం గానంబడుభంగి నొక్కం డైనజీవుండు పెక్కుభంగుల వెలుంగు చుండు నివి యన్నియు నాత్మజ్ఞానంబు సాలక దేహి దేహసంయోగంబు స్వప్నంబునందు భయావహం బైనప్రయోజనంబు నడపుచుండి మేల్కాంచి యాస్వప్నార్థం బైనప్రయోజనంబు దనది గాదని యెఱుంగుభంగి జీవుండే తానని జ్ఞానగోచరుం డైనవాఁ డెఱుంగుం గావున నన్నియును మనోమాత్రం బని తెలిసి మోహతమంబు వాసి భగవంతుం డైనవాసుదేవునియందుఁ జిత్తంబు వెట్టి నిర్మలాత్మకుండ వగుమని బోధించినఁ జిత్రకేతుండు లేచి వారలకి ట్లనియె.

సీ. యతివేషములు పూని యతిగూఢగతి నిందు నేతెంచినట్టిమీ రెవ్వరయ్య
కడఁగి నన్ బోలినగ్రామ్యబుద్ధుల నెల్ల బోధింప వచ్చినపుణ్యమతులొ

రమణిఁ గుమారనారదఋషభాదులో దేవలాసితు లనుధీరమతులో
వ్యాస వసిష్ఠ దుర్వాసో మృకండుజ గౌతమ శుక రామ కపిలమునులో
తే. యాజ్ఞవల్క్యుండుఁ దండియు నారుణియును,జ్యవన రోమశులాసురి జాతుకర్ణ
దత్త మైత్రేయ వరభరద్వాజ బోధ్య,పంచశిఖులో పరాశరప్రభృతిమునులో.
క. పేరలలో నెవ్వరు సుర, చారణగంధర్వసిద్ధసంఘంబులలో
వారలో యీసుజ్ఞానము, జెందించినవారి మిమ్ముఁ జెప్పుఁడు తెలియన్. 458
క. పొందుగ గ్రామ్యపశుత్వముఁ, బొంది మహాశోకతమముఁ బొందిననాకున్
ముందఱ దివ్యజ్ఞానముఁ, జెందించినవారి మిమ్ముఁ జెప్పుఁడు తెలియన్. 459
వ. అనిన నంగిరసుం డిట్లనియె నేను బుత్రకాంక్షి వైననీకుఁ బుత్రుం బ్రసాదించినయంగిరసుండ నితండు బ్రహ్మపుత్రుం డయిననారదభగవంతుండు దుస్తరంబైనపుత్రశోకంబున మగ్నుండ వైననిను ననుగ్రహించి పరమజ్ఞానం బుపదేశింప వచ్చితిమి నీదుఃఖం బెఱింగి పుత్రు నిచ్చితిమేనిఁ బుత్రవంతు లైనవారి తాపంబు నీచేత ననుభవింపంబడు నీప్రకారంబున లోకంబున సతులును గృహంబులును సంపదలును శబ్దాదు లయినవిషయంబులును రాజ్యవైభవంబును జంచలంబులు మఱియు రాజ్యంబును భూమియును బలంబును ధనంబును భృత్యామాత్యసుహృజ్జనంబులును మొద లైనవి శోక మోహ భయ పీడలం జేయుచుండుఁ గాని సుఖంబుల నీ నేరవు గంధర్వనగరంబునుం బోలె స్వప్నలబ్ధమనోరథంబునుంబోనియర్థంబుఁ బాసి కానంబడుచు మనోభవంబు లయినయర్థంబులం గూడి స్వార్థంబు లై కానంబడ నేరవు కర్మంబులచేత ధ్యానంబులు సేయు చుండుమనంబులు నానాకర్మంబు లగుచునుండు నీదేహిదేహంబు ద్రవ్యజ్ఞానక్రియాత్మకంబై దేహికి వివిధక్లేశసంతాపంబులం జేయుచుండుం గావున నీవు నిర్మలం బయినమనంబుచేత నాత్మగతి వెదకి ధ్రువం బయినపదవి నొందు మనియె నప్పుడు నారదుం డిట్లనియె నుపనిషద్గోప్యం బగు నే నిచ్చుమంత్రం బెవ్వండేని సప్తరాత్రంబులు పఠియించు నతండు సంకర్షణుం డైనభగవంతునిం జూచు నెవ్వనిపాదమూలంబు సర్వాశ్రయం బై యుండు నట్టిశ్రీమన్నారాయణుని పాదంబులు సేవించి యీమోహంబు వదలి యతిశీఘ్రంబున నుత్తమపదంబు నొందు మిప్పుడిక్కుమారునకును నీకును బ్రయోజనంబు గలదేనిం జూడు మని నారదుండు మృతబాలకునికళేబరంబుఁ జూచి యోజీవుండ నీకు శుభంబయ్యెడు మిందుఁ బ్రవేశించి మీతల్లిదండ్రుల బంధుజనులం జూచి వీరలదుఃఖంబు లార్చి యీకళేబరంబునందుఁ బ్రవేశించి యాయుశ్శేషంబు ననుభవించి పిత్రధీనం బైనరాజ్యాసనంబునం గూర్చుండు మనిన నబ్బాలుం డిట్లనియె. 460
తే. కర్మవశమున నెందు సుఖంబు లేక, దేవతిర్యఙ్నృయోనులఁ దిరుగునాకు
వెలయ నేజన్మమందునో వీరు తల్లి, దండ్రు లయినారు చెప్పవే తాపసేంద్ర.

తే. బాంధవజ్ఞాతిసుతులును బగతు రాత్మ, వరు లుదాసీనమధ్యస్థవర్గములును
సరవిఁగనుచుందురొక్కొక్కజన్మమునను, నెఱయఁబ్రాణికినొకవావినిజముగలదె.

తే. రత్నములు హేమములు ననురాగలీల
నలరునమ్మిక నీవల నావల నగు
భంగి నరులందు జీవుండు ప్రాప్తుఁ డగుచు
నెలమిఁ దిరుగుచు నుండుఁ దా నెందుఁ జెడఁడు. 463

సీ. ఒక్కఁ డై నిత్యుఁ డై యెక్కడఁ గడలేక సొరిది జన్మాదుల శూన్యుఁ డగుచు
సర్వంబునం దుండి సర్వంబుఁ దనయందు నుండంగ సర్వాశ్రయుం డనంగ
సూక్ష్మమై స్థూల మై సూక్ష్మాధికములకు సామ్య మై స్వప్రకాశమున వెలిఁగి
యఖిలంబుఁజూచుచు నఖిలప్రభావుఁడై యఖిలంబుఁ దనయందు నడఁచికొనుచు

తే. నాత్మమాయాగుణంబుల నాత్మమయము
గాఁగ విశ్వంబుఁ దనసృష్టి ఘనతఁ జెందఁ
జేయు చుండును సర్వసుజీవనుండు
రమణ విశ్వాత్ముఁ డయిననారాయణుండు. 464

క. సతు లెవ్వరు సుతు లెవ్వరు, పతు లెవ్వరు మిత్రశత్రుబంధుప్రియసం
గతు లెవ్వరు సర్వాత్మక, గతుఁ డై గుణసాక్షి యైనఘనుఁ డొక్కనికిన్. 465

చిత్రకేతుండు తపం బాచరించి భగవత్ప్రసాదంబు నొందుట.

వ. మఱియు సుఖదుఃఖంబులం బొందక సర్వోదాసీనుం డై పరమాత్మ యై యుండు నప్పరమేశ్వరరూపుండ నయిననాకును మీకు నెక్కడిసంబంధంబు మీకు దుఃఖంబునకుం బని లే దని పలికి యాజీవుండు వోయినం జిత్రకేతుండును బంధువులు నతివిస్మితచిత్తులై శోకంబులు విడిచి మోహంబులం బాసి యమునానదియందు నక్కుమారునకు నుత్తరకర్మంబులు నిర్వర్తించి చిత్రకేతుండు గాఢపంకంబునం బడి వెడలినయేనుంగునుం బోలె గృహాంధకూపంబునందుండి వెడలి కాళిందీనదికిం బోయి యందు విధిపూర్వకంబుగఁ గృతస్నానుండై మౌనంబుతోడ నారదునకు నమస్కరించిన నతండు ప్రసన్నుం డై భగవన్మంత్రంబు విధిపూర్వకంబుగా నతనికి నుపదేశించి యంగిరసుతోడం గూడి బ్రహ్మలోకంబునకుం జనియెఁ జిత్రకేతుండును నారదోపదేశమార్గంబున నిరాహారుండై సమాధి నియతుం డై నారాయణరూపం బయినయావిద్య నారాధించి సప్తరాత్రాంతంబున నప్రతిహతం బయినవిద్యాధరాధిపత్యంబును భాస్వద్రత్నదివ్యవిమానంబునుం బడసి నారాయణానుగ్రహంబునుం బొంది మనోగమనంబునం ద్రిజగంబులం జరియించు చుండఁ గొన్నిదినంబులకు నొక్కచోట. 466

సీ. తారహారపటీరధవళదేహమువాని రమణీయనీలాంబరంబువాని
మణికిరీటస్ఫురన్మస్తకంబులవానిఁ గంకణకేయూరకరమువానిఁ

గర్బురమయదీప్తకటిసూత్రములవానిఁ దరళయజ్ఞోపవీతములవాని
నతిసుప్రసన్నవక్త్రాంబుజంబులవానిఁ దరుణవివృత్తనేత్రములవాని
ఆ సిద్ధమండలంబు సేవింపఁ బుణ్యాప్ర, సిద్ధి వెలసినట్టి యిద్ధచరితుఁ
బద్మలోచనునకుఁ బాదపీఠం బైన, ఘనునిఁ బన్నగేంద్రుఁ గాంచె నతఁడు.

ఆ. కన్నమాత్ర నతఁడు కల్మషంబులఁ బాసి, విమలచిత్తుఁ డగుచు విశదభక్తి
నిట్టరోమములకుఁ బట్టగు చానంద, బాష్పనేత్రుఁ డగుచుఁ బ్రణుతి సేసె.
క. సంతోషాశ్రులచేత న, నంతునిఁ బరిషిక్తుఁ జేసి యతఁడు ప్రమోదం
బెంతయు నరికట్టిన నొక, కొంతయుఁ బలుకంగ లేక కొండొకవడికిన్. 469

చ. మది నొకయింతమాత్రన సమంబుగఁ జేయుచు బాహ్యవర్తనం
గదిసిన యింద్రియంబుల నొకంతకుఁ దెచ్చి మనంబు వాక్కునుం
గుదురుగఁ ద్రోచి తత్త్వమునఁ గూర్చుచు శాశ్వతవిగ్రహంబు నా
సదయుఁ బ్రశాంతు లోకగురు సన్నుతి సేయఁ దొడంగె నిమ్ములన్. 470
క. అజితుఁడ వై భక్తులచే, విజితుఁడ వైనాఁడ విపుడు వేడుక వారుం
విజితులు నీచేఁ గోర్కులు, భజియింపనివారు నిన్నుఁ బడయుదురె హరీ. 471
ఉ. నీవిభవంబు లీజగము నిండుట యుండుట నాశ మొందుటల్
నీవిమలాంశజాతములు నెమ్మి జగంబు సృజించువార లో
దేవ భవద్గుణాంబుధులతీరముఁ గానక యీశ బుద్ధితో
వావిరిఁ జర్చసేయుదురు వారికి వారలు దొడ్డవార లై. 472

క. పరమాణువు మొదలుగఁ గొని, పరమము దుదిగాఁగ మధ్యపరికీర్తనచే
స్థిరుఁడవు త్రయీవిదుఁడ వై, సరి సత్త్వాద్యంతమధ్యసదృశగతుఁడ వై. 473
తే. ఉర్వి మొదలైననేడు నొండొకటికంటె, దశగుణాధిక మై యుండుదానినండ
కోశమందురునాయండకోటియెవ్వఁ, డందునణుమాత్రమగుననంతాఖ్యుఁడతఁడు.

వ. మఱియు నొక్కచోట విషయతృష్ణాపరు లైననరపశువులు పరతత్త్వంబ వైన
నిన్ను మాని యైశ్వర్యకాము లై తక్కినదేవతల భజియింపుదురు వా రిచ్చు
సంపదలు రాజకులంబునుంబోలె వారలం గూడి నాశంబునం బొందు చుండు
విషయకాములేని నిన్ను సేవించినవారు వేఁచినవిత్తనంబునుంబోలె దేహాంతరో
త్పత్తి నొందకుండుదురు నిర్గుణుండ వై జ్ఞానవిజ్ఞానరూపంబు నొందియున్ననిన్ను
గుణసమేతునిం గా జ్ఞానులు భావింపుదురు నీభజనం బేయాపున నయిన మో
క్షంబు ప్రసాదించు జితమతి వైననీవు భాగవతధర్మం బేప్రకారంబున నిర్ణ
యించితి వాప్రకారంబున సర్వోత్కృష్టుండ వయిననిన్ను సనత్కుమారాదులు
మోక్షంబుకొఱకు సేవించు చున్నా రీభాగవతధర్మంబునందు జ్ఞానహీనుం
డొక్కండును లేఁ డన్యకామ్యధర్మంబునందు విషమబుద్ధిచేత నేను నీవు నాకు
నీకు నని వచియించు చున్నవాఁ డధర్మనిరతుం డై క్షయించు చుండు స్థావర

జంగమప్రాణిసమూహంబునందు సమంబైనభాగవతధర్మంబుల వర్తించుచున్న మనుజునికి భవద్దర్శనంబువలనఁ బాపంబు క్షయించుట యేమిచిత్రం బిపుడు భవత్పాదావలోకనంబున నిరస్తాశయమలుండ నైతి మూఢుండ నయిననాకుఁ బూర్వకాలంబున నారదుం డనుగ్రహించి భగవద్ధర్మంబు దయసేసె నది నేఁడు నాకు వరదుండ వైననీకతంబున దృష్టం బయ్యె ఖద్యోతంబులచేత సూర్యుండు గోచరుండు గానిమాడ్కి జగదాత్మకుండ వైననీమహత్త్వంబు మనుజులచేత నాచరింపంబడి ప్రసిద్ధం బైనదిగా దుత్పత్తిస్థితిలయకారణుండవై భగవంతుండ వైననీకు నమస్కరించెద నని మఱియును. 475

తే. అరయ బ్రహ్మాదు లెవ్వని ననునయించి, భక్తియుక్తుల మనమునఁ బ్రస్తుతింతు రవని యెవ్వనితలమీఁద నావగింజఁ, బోలు నావేయుశిరములభోగిఁ గొల్తు

క. ఈవిధమున వినుతింపఁగ, నావిద్యాధరులభర్త కనియె ననంతుం డోవిమలబుద్ధి నీదగు, ధీవిభవంబునకు మెచ్చితిం బ్రియ మారన్. 477

ఆ. అరయ నారదుండు నంగిరసుండును, దత్త్వ మొసఁగినారు దానికతన నన్నుఁ జూడఁగల్గె నాభక్తి మదిఁ గల్గె, నాపథంబు నీకు నమ్మఁ గలిగె. 478

సీ. పూని నారూపంబు భూతజాలంబులు భూతభావనుఁడ నేఁ బొందువడఁగ బ్రహ్మంబు మఱియు శబ్దబ్రహ్మమును శాశ్వతం బైనతనువులు దగిలె నాకు నఖిలలోకములందు ననుగతం బై యుండులోకంబు నాయందు జోకఁ జెందు నుభయంబు నాయందు నభిగతం బై యుండు నభిలీనమయ్యె నయ్యుభయమందు

తే. వెలయనిద్రించువాఁ డాత్మవిశ్వ మెల్లఁ, జూచి మేల్కాంచి తా నొక్కచోటివానిఁ గా వివేకించుమాడ్కి నీజీవితేశ, మాయ దిగనాడి పరమధర్మంబుఁ దెలియు.

ఆ. నిద్ర వోవువేళ నిరతుఁడై దేహి దా, నెట్టిగుణముచేత నింద్రియములఁ గడచినట్టిసుఖముఁ గను నట్టిబ్రహ్మంబుఁ, గడిమి మెఱయ నన్నుఁగా నెఱుంగు.

ఆ. స్వప్నమందు నెట్లు సంచార మొనరించు, మేలుకాంచి దృష్ట మోలి నెఱుఁగు నుభయ మెఱుఁగునట్టియుత్తమజ్ఞానంబు, తత్త్వ మట్టి దైనతలఁపు నేను. 481

సీ. అరయంగ నెవ్వని కలవి గానట్టియీసలలితమానుషజాతిఁ బుట్టి యాత్మతత్త్వజ్ఞానహేతుఁ డైనవానికిఁ గలుగునె యెందు సుఖం బొకింత వెలయఁ బ్రవృత్తినివృత్తిమార్గంబుల సుఖదుఃఖచయముల సొరిదిఁ దెలిసి పనిచెడిసంకల్పఫలమూలమునఁ బాఱి కడు సుఖదుఃఖమోక్షములకొఱకు

ఆ. దంపతిక్రియామతంబు వర్తింతురు, దాన మోక్ష మేల దక్కి యుండు నఖిలదుఃఖహేతు వయినయాకర్మంబు, నెఱిఁగి నన్నుఁ దలఁప రిచ్ఛలోన.

వ. మఱియు విజ్ఞానాభిమాను లయినమనుష్యులకు నతిసూక్ష్మం బయిన యాత్మగతి నిజస్థానత్రయలక్షణంబునఁ జతుర్థాంశంబు నెఱింగి యైహికాముష్మికవిషయంబులచేతను వివేకబలంబులచేతను నియుక్తుం డై జ్ఞానవిజ్ఞానసంతృప్తుం డైనపురు

ఘుండు నాకు భక్తుం డగు నీవిధంబులు గలవారలు యోగనైపుణబుద్ధిగలవారలు నైస్వార్థం బయినయాత్మచేతం బరమాత్మను దెలియుచుందురు నీవు నీక్రమంబున మద్భక్తిశ్రద్ధాపరుండ వై విజ్ఞానసంపన్నంబు లైనవాక్కులచేత నన్ను స్తోత్రంబు సేసి ముక్తుండ వైతి వని యాశేషభగవంతుండు విద్యాధరపతియైన చిత్రకేతుం బలికి యతని కదృశ్యుం డై పోయె నేదిక్కున సర్వాత్మకుం డై నయనంతుం డంతర్ధానంబునొందె నాదిక్కునకు విద్యాధరభర్త నమస్కరించి గగనచరుం డై చని లక్షలసంఖ్య లైనదివ్యవర్షంబు లవ్యాహతబలేంద్రియుం డై పరమయోగిపురుషులును దివ్యమునీంద్రులును సిద్ధచారణగంధర్వులును వినుతి సేయం గులద్రోణాదిశైలంబులను రమ్యప్రదేశంబులను సంకల్పసిద్ధప్రదేశంబులను వినోదించుచు శ్రీనారాయణదత్తం బగుదివ్యవిమానంబునందుఁ జరియించుచు నుండి. 483

శా. ఆడించున్ హరిదివ్యనాటకగుణవ్యాపారనృత్యంబులం
బాడించున్ జలజాతనేత్రబిరుదప్రఖ్యాతగీతంబులం
గూడించున్ సతతంబు జిహ్వాలతుదిన్ గోవిందనామావళుల్
క్రీడం గిన్నరయక్షకామినులచేఁ గృష్ణార్పితస్వాంతుఁడై. 484

సీ. వాసించు నాత్మఁ బో వైష్ణవజ్ఞానంబు నాశించు భాగవతార్చనంబు
భూషించు నేప్రొద్దుఁ బుండరీకాక్షుని భాషించు హరికథాప్రౌఢి మెఱసి
ఘోషించు హరినామగుణనికాయంబులు పోషించుఁ బరతత్త్వబోధ మరసి
సేవించు శ్రీకృష్ణసేవకనికరంబు సుఖమునఁ జేయు నీశునకు బలులు
తే. పాడుఁ బాడించు వైకుంఠభర్తనటన, రూపవర్తనగుణనామదీపితోరు
గీతజాతప్రబంధసంగీతవిధులఁ, గేశవప్రీతిగాఁ జిత్రకేతుఁ డపుడు. 485

చిత్రకేతుం డీశ్వరధిక్కారంబున గౌరిచే శాప మొందుట.

మ. హరిఁ గీర్తించుచు నల్లనల్ల మదిలో నబ్జాక్షు సేవించుచుం
బరమానందము నొందుచున్ జగములం బ్రఖ్యాతి వర్తించుచున్
సురరాజోపమమూర్తి యక్షగణముల్ సొంపార విద్యాధరా
ప్సరసల్ గొల్వఁగఁ బాడఁగా సితగిరిప్రాంతంబున న్నేఁగుచున్. 486

శా. ఆవిద్యాధరభర్త గాంచె హరనీహారామృతాహాసమున్
శ్రీవిభ్రాజితమున్ నిరస్తగిరిజాసేవాగతాయాసమున్
దేవానీకవికాసమున్ శుభమహాదేవాంఘ్రిసంవాసమున్
భూవిఖ్యాతవిలాసముం ద్రిభువనీపూతంబుఁ గైలాసమున్. 487

క. ఆరజతభూధరంబున, నీరేజభవామరాదినికరము గొల్వం
బేరోలగమున నుండిన, గౌరీయుతుఁ డయినహరునిఁ గనియె నరేంద్రా. 488

సీ. తననిజరూప మింతయు నున్కి దెలియక వాదంబు సేసెడువేదరవముఁ

గరుణావలోకనాకాంక్షితు లై యున్నబ్రహ్మాదిసనకసంప్రణుతిరవము
పారశివానందసల్లాపముల నొప్పుప్రమథగణాళియార్భటరవంబు
డమరుమృదంగాదిధమధమధ్వనితోడిపటుభృంగినాట్యవిస్ఫారరవము
తే. మానుగాఁ జామరలు వీచుమాతృకాది, కామినీజనమహితకంకణరవంబు
మెండుఁజెలఁగంగఁగన్నులపండువయ్యెఁ,గొండరాచూలి వెనిమిటినిండుకొల్వు.
వ. ఇట్లు బ్రహ్మాదిసురనికరసేవితుం డై యూరుపీఠంబున నున్నభవానిం గౌఁగిటం
జేర్చికొని యొడ్డోలగంబున నున్నపరమేశ్వరుం జూచి చిత్రకేతుండు పకపక
నగి యద్దేవి వినుచుండ నిట్లనియె. 490
సీ. కొమరొప్పఁగా లోకగురుఁడును గడలేనిధర్మస్వరూపంబుఁ దాన యగుచు
జడలు ధరించియు సరిలేనితపమునఁ బొడ వైనయీయోగిపుంగవులును
బ్రహ్మవాదులుఁ గొల్వ భాసిల్లుకొల్వులో మిథునరూపంబున మెలఁతతోడఁ
బ్రాకృతుండునుబోలె బద్ధానురాగుఁ డై లాలితుం డయ్యె నిర్లజ్జత నిట
ఆ. నకట ప్రకృతిపురుఁ డైనఁ దా నేకాంత, మందు సతులతోడ నలరుఁ గాని
యిట్లు ధర్మసభల నింతులతోఁ గూడి, పరిఢవింపలేఁడు భ్రాంతి నొంది. 491
క. అన విని సర్వేశ్వరుఁ డా, తని నేమియు ననక నవ్వెఁ దత్సభవారుం
గనుఁగొని యూరక యుండిరి, మనుజేశ్వర యీశుధైర్యమహిమెట్టిదియో.
వ. ఇట్లు దనపూర్వకర్మశేషంబున నింద్రియజయుండ నని పుట్టినయహంకారంబున
జగద్గురువుం బెక్కుప్రల్లదంబులాడుచున్నచిత్రకేతుంజూచి భవానియిట్లనియె.
క. మనుబోఁటిలజ్జ లుడిగిన, కుమతులకుం గర్త యగుచుఁ గోపింపంగా
నమితాజ్ఞానిపుణుం డగు, శమనుండా నేఁడు వీఁడు జగముల కెల్లన్. 494
క. భృగునారదకపిలాదులు, నిగమాంతజ్ఞులును యోగనిర్ణయనిపుణుల్
త్రిగుణాతీతు మహేశ్వరు, నగ రెన్నఁడు వారు ధర్మనయ మెఱుఁగరొకో.
సీ. ఎవ్వనిపదపద్మ మింద్రాదివిబుధులచూడాగ్రపంక్తులనీడఁ జూచు
నెవ్వనితత్త్వంబ దెనయంగ బ్రహ్మాదియోగిమానసపంక్తి నోలలాడు
నెవ్వనిరూపంబు నేర్పాటు గానక వేదంబు లందంద వాద మడుచు
నెవ్వనికారుణ్య మీలోకముల నెల్లఁ దనిపి యెంతయు ధన్యతములఁ జేయు
తే. నట్టిసర్వేశుఁ బాపసంహారు ధీరు, శాశ్వతైశ్వర్యు నాత్మసంసారు నీశు
నెగ్గు పల్కినపాపాత్ముఁ డెల్లభంగి, దండనార్హుండు గా కెట్లు దలఁగఁగలఁడు.
తే. నిఖిలలోకాశ్రయంబు సన్నిహితసుఖము, సకలభద్రైకమూలంబు సాధుసేవ్య
మైనకంజాతుపాదపద్మార్చనంబు, ననుసరింపంగ ఖలుఁడు వీఁ డర్హుఁ డగునె.497
వ. కావున నోరి దురాత్మక యీపాపంబునం బాపస్వరూపం బైనరాక్షసయోనిం
బుట్టు మని శపించి యింతనుండి మహాత్ములకు నవజ్ఞ సేయ కుండు మని పలికినఁ
జిత్రకేతుండు విమానంబు డిగ్గి వచ్చి యద్దేవికి దండప్రణామంబు లాచ

రించి కరకమలంబులు దోయిలించి యిట్లనియె నో జగన్మాతా భవచ్ఛాప వాక్యంబు లట్లకాఁ గొంటిఁ బ్రాచీనకర్మంబులం బ్రాప్తం బైన సంసారచక్రంబుచేత నజ్ఞానమోహితు లై తిరుగుచున్న జంతువులకు సుఖదుఃఖంబులు నైజంబు లై ప్రవర్తిల్లుచుండు నిందులకుఁ బరతంత్రు లైనవా రాత్మపరసుఖదుఃఖంబులకు నెవ్వరు కర్త లీగుణంబు నిమిత్త మై శాపానుగ్రహంబులును స్వర్గనరకంబులును సుఖదుఃఖంబులును సమంబులు భగవంతుం డొక్కండ తనమాయచేత జగంబులు సృజియించుచు వారివారికి బంధాదిరాగంబులు గలుగం జేయుచుఁ దాను వానికి లోనుగాక నిష్కళుం డై యుండు నీవిధంబునం బుట్టుచున్న నరునకుం బత్నీబంధుశత్రుమిత్రోదాసీనత్వంబు లెక్కడివి వారివారి కర్మవశంబునం బరమేశ్వరుండు కల్పించుచు సర్వసముం డై యుండు నప్పరమేశ్వరునకు సుఖదుఃఖంబులచేత రాగంబు లేదు రాగానుబంధం బైన రోషంబును లే దతనిమాయాగుణవిసర్గంబు జంతువులకు సుఖదుఃఖంబులను బంధమోక్షంబులను గల్పించుచుండుం గావున నీకు నమస్కరించుచున్న నన్ను ననుగ్రహింపుము శాపభయశంకితుండం గాను జగన్మాతవైన నిన్నుఁ బలికినదోషంబునకు శంకించుచున్నవాఁడ నని దండప్రణామంబు లాచరించి పార్వతీపరమేశ్వరులం బ్రసన్నులం జేసి తనవిమానం బెక్కి చనియె నప్పుడు పరమేశ్వరుండు బ్రహ్మాదిదేవర్షిదైత్యదానవప్రమథగణంబులు వినుచుండఁ బార్వతి కిట్లనియె నీకు నిప్పుడు దృష్టం బయ్యెఁ గదా నారాయణదాసదాసానుచరులనిస్పృహభావంబు హరితుల్యార్థదర్శను లై నిస్పృహు లైన భాగవతులకు స్వర్గాపవర్గనరకభేదభావంబులు లేవు ప్రాణులకు దేహసంయోగంబువలన నారాయణలీలం జేసి యుండి ద్వంద్వాదిసుఖదుఃఖంబు లాత్మయందు నజ్ఞానంబున భేదంబు సేయం బడియె నిట్టివిపర్యయంబు భగవంతుం డయిన వాసుదేవునిభక్తి గల వారిం జెందవు మఱియును. 498

ఉ. నేనుఁ గుమారనారదులు నీరజగర్భుఁడు దేవసంఘముల్
మానితయోగివర్యమునిమండల మిట్లగువార మందఱున్
దానవవిద్విడంశజనితంబుల మయ్యుఁ దదీయతత్త్వముం
గానఁగ నేర మీశు ఘనగర్వమునం దలపోసి చూచుచున్. 499

క. ఆతనికిం బ్రియుఁ డప్రియుఁ, డేతెఱఁగున లేఁడు నిఖిల మెల్లను దానై
భూతముల కాత్మ యగుటయు, భూతప్రియుఁ డొక్కఁ డాదిపురుషుఁడు తన్వీ.

ఆ. అరయఁ జిత్రకేతుఁ డతిశాంతుఁ డతిలోక, సముఁడు విష్ణుభక్తిసంగతుండు
నితని నేమి సెప్ప నీశుండ నగు నేను, నువిద యచ్యుతప్రియుండఁ జుమ్మి. 501

క. కావున భగవద్భక్తుల, భావమునకు విస్మయంబు పని లేదు మహా
ధీవిభవశాంతచిత్తులు, పావనపరతత్త్వనిపుణభవ్యులు వారల్. 502

వ. అనిన విని యద్రినందన విస్మయంబు మాని శాంతచిత్త యయ్యె నట్లు పరమ
భాగవతుం డయినచిత్రకేతుం డద్దేవికిం బ్రతిశాపం బియ్య సమర్థుం డయ్యును
మరల శపింపక యతిశాంతరూపంబున శాపంబు శిరంబున ధరియించె నిట్టిసాధు
లక్షణంబులు నారాయణపరాయణు లయినవారలకుం గాక యొరులకుం గలుగ
నేర్చునే యట్లు శాపహతుం డయినచిత్రకేతుండు త్వష్ట సేయుయజ్ఞంబున
దక్షిణాగ్నియందు దానవయోనిం బుట్టి వృత్రాసురుం డన విఖ్యాతుం డయి
భగవద్జ్ఞానపరిణతుం డయ్యెం గావున. 503

సీ. నరనాథ యీవృత్రునకు రాక్షసాకృతి గలిగినయీపూర్వకారణంబు
చిరపుణ్యుఁ డయినట్టిచిత్రకేతుమహానుభావంబు భక్తితోఁ బరఁగ విన్న
చదివినవారికి సకలదుష్కర్మముల్ శిథిలంబు లై కడుఁ జెదరిపోవు
సకలవైభవములు సమకూరుఁ దనయంతఁ దొల్కాడుకోర్కులతోడఁ గూడి
ఆ. నిర్మలాత్ములగుచు నిత్యసత్యజ్ఞాన, నిరతు లగుచు విగతదురితు లగుచు
బంధుమిత్రపుత్రపౌత్రాదులను గూడి, యనుభవించుచుందు రధికసుఖము.

సవితృవంశప్రవచనాదికథ.

సీ. వినవయ్య నరనాథ విశదంబుగాఁ ద్వష్టృవంశంబు సెప్పితి వానివెనుక
సవితృండు పృశ్నియు సావిత్రి వ్యాహృతి యనుభార్యలందు నింపారు వేడ్క
నగ్నిహోత్రంబుల నరయంగఁ బశుసోమపంచయజ్ఞంబులఁ బరఁగఁ గనియె
భగుఁడు సిద్ధిక యనుభార్యకు మహిమానుభవుల విభవులఁ దాఁబడసె మువురఁ
ఆ. దనయ నొకతెఁ గాంచెఁ దదనంతరమున నా, తరళనేత్ర సవ్రితస్వధామ
పుణ్యశీల సుగుణపూరితచారిత్ర, యఖిలలోకపూజ్య యాశిషాఖ్య. 505

వ. మఱియు ధాతకుఁ గలకుహూసినీవాలీరాకానుమతు లనియెడునలువురుభార్య
లలోఁ గుహూదేవి సాయమనుసుతునిం గాంచె సినీవాలి దర్శాఖ్యునిం బడసె
రాక ప్రాతరాఖ్యునిఁ గాంచె ననుమతి పూర్ణిమాఖ్యునిఁ గనె విధాత క్రియ
యనుభార్యయందు నగ్నిపురీష్యాదులం గనియె వరుణునకుఁ జర్షణీ యనుభార్య
యందుఁ బూర్వకాలంబున బ్రహ్మపుత్రుం డయినభృగువును వల్మీకంబునం జని
యించినవాల్మీకియు నుదయించిరి మిత్రావరుణులకు నూర్వసియందు రేతఉద్గమం
బైనదానిఁ గుంభంబునం బ్రవేశింపంజేయ నందు నగస్త్యుండును వసిష్ఠుండును
జనియించిరి ప్రత్యేకంబ మిత్రునకు రేవతియందు నుత్సర్గసంభవు లైనయరిష్ట
యుఁ బిప్పలుండును నను వారలు జనియించిరి శక్రునకుఁ బౌలోమియందు జయం
తఋషభవిదుషు లన ముగ్గురు పుట్టిరి వామనుం డయినయురుక్రమదేవునకుఁ
గీర్తి యనుభార్యయందు బృహచ్ఛ్లోకుండు పుట్టె నాబృహచ్ఛ్లోకునకు సౌభగా
దులు పుట్టిరి మఱియు మహానుభావుం డయినకశ్యపప్రజాపతికి నదితియందు
శ్రీమన్నారాయణుం డవతరించినప్రకారంబు వెనుక వివరించెద దితిసుతు లైన

దైతేయులవంశంబుసెప్పెద నేదైతేయవంశంబునందైనను బ్రహ్లాదబలులు పరమ భాగవతులై దైత్యదానవవందితులై వెలసిరి దితికొడుకులు హిరణ్యకశిపు హిరణ్యాక్షు లనఁ బ్రసిద్ధి నొంది రందు హిరణ్యకశిపునకు జంభాసురతనయయైన దత్తకుఁ బ్రహ్లాదానుహ్లాదసంహ్లాదహ్లాదులనునలుగురుగొడుకులునుసింహికయను కన్యకయు జన్మించి రాసింహికకు రాహువు జనియించె నారాహువుశిరంబమృత పానంబు సేయ హరి దనచక్రంబునం ద్రుంచె సంహ్లాదునకు గతి యనుభార్య యందుఁ బంచజనుండు పుట్టె హ్లాదునకు దమని యనుభార్యయందు వాతాపీల్వ లులు పుట్టిరి వారల నగస్త్యుండు భక్షించె ననుహ్లాదునకు సూర్మ్యయనుభార్య యందు బాష్కలమహిషులు గలిగిరి ప్రహ్లాదునకు దేవి యను భార్యయందు విరోచనుండు పుట్టె నతనికి బలి జన్మించె నాబలికి నశన యనుభార్యయందు బా ణుండు జ్యేష్ఠుండు గా నూర్వురు గొడుకులు పుట్టి రాబలిప్రభావంబు వెనుక వివరించెద బాణాసురుండు పరమేశ్వరు నారాధించి ప్రమథగణంబులకు ము ఖ్యుం డయ్యె మఱియు నాదితిసంతానంబు లగుమరుత్తు లేకోనపంచాశత్సంఖ్య గలవార లందఱు ననపత్యులై యింద్రునితోఁ గూడి దేవత్వంబు నొంది రనిన విని పరీక్షిన్నరేంద్రుండు శుకయోగీంద్రున కిట్లనియె. 506

ఆ. ఏమికారణమున నింద్రునికిని మరు, చ్చయము లాప్తు లగుచు శాంతి నొంది
రరయఁ దత్స్వభావు లగుచు వర్తించిరి, దీని వినఁగ వలయుఁ దెలుపవయ్య.

వ. అనిన శుకుం డిట్లనియె. 508

సీ. నరనాథ విను తననందను లందఱు నమరేంద్రుచే హతు లగుచు నుండఁ
గోపశోకంబులఁ గ్రుళ్లుచుఁ దనలోన మండుచు దితి చాల మఱుఁగఁదొడఁగె
భ్రాతృహంతకుఁ డతిపాతకుం డీయింద్రుఁ జంపక నా కేల సొంపు గలుగు
వీని భస్మము సేయువానిఁ గా నొకసుతుఁ బడసెద నని చాల భర్తఁ గోరి

ఆ. ప్రియము సేయఁ దొడఁగెఁ బెక్కుభావంబుల, భాషణముల నధికపోషణముల
భక్తియుక్తిచేతఁ బరిచర్యగతిచేత, నుతులచేత నతులరతులచేత. 509

చ. కలికికటాక్షవీక్షణవికారములన్ హృదయానురాగసం
కలితవిశేషవాఙ్మధురగర్జనలన్ లలితాననేందుమం
డలపరిశోభితామృతవిడంబితసస్మితసుప్రసన్నతా
ఫలరుచిరప్రదానముల భామిని భర్తమనంబు లోఁగొనెన్. 510

తే. అఖిలమెఱిఁగినకశ్యపునంతవాని, హితవు తలకెక్కురతులసంగతులచేత
నవశుఁ గావించె ప్రేల్మిడి నబ్జవదన, పతుల భ్రమియింప నేరనిసతులు గలరె.

క. ఏతలఁ పెఱుఁగక నిలిచిన, భూతంబులఁ జూచి ధాత పురుషులమనముల్
భీతి గొలుపంగ యువతి, వ్రాతంబు సృజించెఁ బతులు వారల కరుదే. 512

వ. ఇట్లు నిజసతిచేత నుపలాలితుండై కశ్యపప్రజాపతి యాసతికిం బరమప్రీతుండై

యిట్లనియె నో తన్వీ నీకుఁ బ్రసన్నుండ నైతి వరంబు గోరు మిచ్చెద నాథుండు ప్రసన్నుం డైన స్త్రీలకుం గోరిక సంభవించుట కేమి కొఱంత సతికిం బతియె దైవంబు సర్వభూతంబులమానసంబులకు వాసుదేవుండె భర్త నామరూప వికల్పితు లైనసకలదేవతామూర్తులచేతను బురుషులచేతను భర్తృరూపధరుం డయిన భగవంతుండు సేవింపంబడు చుండు విశేషించి స్త్రీలచేతఁ బతిరూపంబున భజియింపంబడుఁ గావునం బతివ్రత లైనసుందరులు శ్రేయస్కామలై యేక చిత్తంబున నాత్మేశ్వరుం డయిన యప్పరమేశ్వరుని భర్తృభావంబున సేవించు చుండుదు రేనును నీకిభావంబున వరదుండ నైతి దుశ్శీల లయినవనితలకుం బొందరానివరంబు నీ కిచ్చెద వేఁడు మనిన నాకశ్యపునకు దితి యిట్లనియె.

ఆ. వరము గోర నాకు వరదుండ వేనిని, నింద్రుఁ ద్రుంచునట్టియిద్ధబలుని
నమితతేజుఁ దనయు నమరత్వసంప్రాప్తు, నెందుఁ జెడనివాని నిమ్ము నాథ. 514

వ. అనవుడు. 515

క. ఉట్టిపడునట్టివర మీ, కట్టేఁడి న న్నెట్టు వేఁడెఁ గటకట యనుచుఁ
మిట్టిపడి యతఁడు మదిలోఁ, బుట్టినతల్లడముతోడఁ బొక్కుచు నుండెన్. 516

చ. ప్రకృతిని గర్మపాశమున బద్ధుఁడ నైతిఁ గ దయ్య నేఁడు నే
వికటసతీస్వభావమున వేదుఱుగొల్పినమాయ నింద్రియా
ధికమతి యైనవాఁడు దనతెంపునఁ జిత్తము వెచ్చపెట్టి పా
తకములఁ గూల కున్నె నను దైవము నవ్వదె లోలితాత్మునిన్. 517

సీ. ఖండశర్కరతోడఁ గలహించుపలుకులుఁ బద్మవిలాస మేర్పఱచుమోముఁ
దుహినాంశుకళలతోఁదులఁదూఁగుచెయ్వులుఁజెమటఁగ్రొన్నెత్తురుసేయుమేను
నిలు వెల్లఁ గరఁగించునేర్పులయింపులుఁ బువ్వుల కరుదైనప్రోది నేత
తమకంబు రెట్టించుతరితీపుతలఁపులు నెనసినమదిలోనియిచ్చగింత

ఆ. గలిగి కఱవ నున్న కాలాహిపోలికిఁ, జెలఁగు చున్న సతులచిత్తవృత్తిఁ
దెలియ వశమె యెంతధృతి గలవారికి, నాక కాదు నిఖిలలోకములకు. 518

ఆ కోరి సతుల కెల్లఁ గూర్చువా రెవ్వరు, పతుల నైన సుతుల హితుల నైన
బలిమిఁ జేసి యైనఁ బరహస్తమున నైన, హింస పఱతు రాత్మహితముకొఱకు.

వ. అని చింతించి దీనికి నేమని ప్రతివాక్యం బిచ్చువాఁడ మద్వచనం బెందునమో ఘుంబు త్రిలోకపరిపాలనశీలుం డయినభిదురపాణి వధార్హుండె యేను దీనికి నైనది యొకటి గల్పించెద నని దితిం జూచి యోతనుమధ్య నీకు నట్ల దేవ బాంధవుం డయినయింద్రహంత యగుపుత్రుండు గలిగెడు నొక్కసంవత్సరంబు వ్రతంబునం జరియింపుము దానిప్రకారం బెల్ల నేను జెప్పెద విను మెల్లజీవుల వలన హింసాభావంబు లేక యతిధ్వనివాక్యంబు లుడిగి కోపంబు మాని య నృతంబులు వలుకక నఖరోమచ్ఛేదనంబు సేయక యస్థికపాలాదు లైనయమం

గళంబుల నంటక నదీతటాకాదులన కాని ఘటోదకకూపోదకంబుల స్నా
నంబు సేయక దుర్జనసంభాషణంబు వర్జించి కట్టినకోకను ముడిచినపువ్వులను
గ్రమ్మఱ ధరియింపక భోజనంబులయందు నుచ్ఛిష్టాన్నంబును జండికానివేదితా
న్నంబును గేశశునకమార్జారకంకక్రిమిపిపీలికాదివిదూషితాన్నంబును సామి
షాన్నంబును వృషలాహృతాన్నంబును ననునీపంచవిధనిషిద్ధాన్నంబులువర్జించి
దోయిట నీళ్లు ద్రావక సంధ్యాకాలంబుల ముక్తకేశి గాక మితభాషిణి యై
యలంకారవిహీనగాక వెలుపలం దిరుగక పాదప్రక్షాళనంబు నేసికొనికానిశయ
నింపక యార్ద్రపాదయై పవ్వళింపక పశ్చిమశిరస్కయయ్యును నగ్నయయ్యును
సంధ్యాకాలంబుల నిద్రింపక నిత్యంబును ధౌతవస్త్రంబులు గట్టి శుచి యై సర్వ
మంగళసంయుక్త యై ప్రాతఃకాలంబునఁ దూర్పుమొగం బై లక్ష్మీనారాయణుల
నారాధించి యావాహనార్ఘ్యపాద్యోపస్పర్శనవాసఉపవీతభూషణపుష్పధూప
దీపోపచారాద్యుపచారంబుల నర్చించిహవిశ్శేషంబుద్వాదశాహుతుల వేల్పించి
ప్రణామంబు లాచరించి భగవన్మంత్రంబును దశవారంబు లనుసంధించి స్తోత్రం
బు సేసి గంధపుష్పాక్షతంబుల ముత్తైదువులం బూజించి పతిని సేవించి పుత్త్రుం
గుక్షిగతుం గా భావించి యివ్విధంబున మార్గశీర్ష శుద్ధప్రతిపదారంభంబుగా
నొక్కసంవత్సరంబు సలిపి యాద్వాదశమాసాంత్యదివసంబున విధ్యుక్తంబుగా
నుద్యాపనంబు సేయ వలయు నీ వీపుంసవనం బనియెడివ్రతంబు ద్వాదశమాస
పర్యంతం బేమఱక సల్పిన నీవు గోరినకుమారుండు గలిగెడు మనిన దితి యా
వ్రతంబుతోడనె గర్భంబు ధరియించి వ్రతంబు సలుపుచు నుండ నింద్రుండు
మాతృభిప్రాయం బెఱింగి యాయమ్మ నహరహంబును రహస్యంబున సేవించుచు
వ్రతంబునకుం దగినపుష్పఫలసమిత్కుశపత్త్రాంకురంబులు మొద లయినవస్తు
వితతిం ద్రికాలంబులం దెచ్చి యిచ్చుచుఁ బుండరీకంబు హరిణికిం బొంచియున్న
భంగి నాయమ్మవ్రతభంగంబునకై కాచి శుశ్రూష నేయుచు నాయమ్మధరియించిన
తేజోవిశేషంబునకు బెగ్గలించుచుఁ గృశించుచు నుండె నంత నొక్కనాఁడు.

సీ. వామాక్షి యనుదినవ్రతధారణోన్నతపరిచర్యవిధులచే బడలి యలసి
యొంటి సంధ్యావేళ నుచ్ఛిష్ట యై పదప్రక్షాళనాదులఁ బాసి మఱచి
తనకర్మమోహంబు దవిలి నిద్రింపంగ నింద్రుండు సయ్యన నెడరు గాంచి
యోగమాయాబలోద్యుక్తుఁ డై యాయింతియుదరంబుఁ జొరఁబడి యుగ్రుఁ [డగుచు
తే. దివిరి దేదీప్యమాన మై తేజరిల్లు
నర్భకుని వజ్రధారల నడిచె నేడు
దునుకలుగ వాఁడు దునిసియుఁ దునుక దునుక
చెడక యొక్కొక్కబాలుఁ డై చెలఁగు చున్న. 521

క. వా రేడ్వు రగుచుఁ గుయ్యిడ, నోరి యఱవ కనుచుఁ ద్రుంచె నొక్కొక్కని నా

శూరుం డేడ్గురఁ దునుకలు, గా రయమున వారు నెడక ఖండితు లయ్యున్.

క. ఖండము లన్నియు నందఱుఁ
జండాంశుసమప్రకాశశాశ్వతు లగుచున్
మెండుకొని నిల్చి యని రా
ఖండలునకుఁ గరుణ వుట్టుగతి మతిఁ దోఁపన్. 523

వ. అందఱు ముకుళితకరకమలు లై నీకుం దోడంబుట్టువులము మమ్ము హింసింపం బని లేదు నీకుంబారిషదులమై మరుద్గణములమై నిన్ను సేవించెదము మమ్ము రక్షింపు మనిన నారాయణప్రసాదంబునం జెడనిమరుద్గణంబులపలుకులకుం గృపాళుండై యింద్రుండు వారల సహోదరులంగాఁ గైకొని మఱి హింసింపక మానె నశ్వత్థామశరాగ్ని వలన నారాయణరక్షితుండ వయిననీవునుంబోలెఁ గులిశధారల శకలంబు లయినకుమారుం డన్నిరూపంబు లై సంవత్సరంబునకు నొక్కింత కడమగా హరిం బూజించినవారు గావున నింద్రుతోడం గూడ నేకోనపంచాశద్దేవత లయినమరుద్గణంబులు దితిగర్భంబు వెలువడి రంత దితి మేల్కాంచి యనలప్రకాశు లై యింద్రుతోడం గూడి వెలుంగు చున్నకుమారులం జూచి సంతోషింపక యింద్రుం జూచి నీకు మృత్యురూపం బయినపుత్రుం గోరి దుస్తరం బయినవ్రతంబు సలిపితి సంకల్పించినపుత్రుం డొక్కరుం డీసప్తసప్తసంఖ్య గలకుమారు లగుట కేమికతంబు నీ వెఱింగినభంగిన తథ్యంబు వలుకు మనిన నింద్రుం డి ట్లనియెఁ దల్లి భవద్వ్రతంబుఁ జింతించి సమయవిచ్ఛేదనంబున గర్భంబుఁ జొచ్చి పాపచిత్తుండ నై వజ్రధారల గర్భంబు విదళనంబు సేసిన నాశకలంబులు నెడక మహాశ్చర్యంబుగా నిర్విథంబునం గుమారు లైరి మహాపురుషపూజాసంసిద్ధి కార్యానుషంగి గా నుండునే భగవదారాధనంబు గోరికలఁ బాపి యెవ్వరు గావింతురు వా రిహపరంబుల సర్వార్థకుశలు లగుదు రమ్మహాపురుషవ్రతసముత్పన్న తేజంబు నడంప నెవ్వం డోపుఁ గావున దుర్మదంబున బాలిశస్వభావుండ నై దోషంబు సేసిననాదౌర్జన్యకర్మంబు సహింపఁ దల్లికన్న నెవ్వరు సమర్థులు పాపాత్ముండ నగునన్నుం గావుము నేను వీరలతోడివాఁడ నని నిష్కపటంబుగాఁ బ్రార్థించిన నద్దేవి యట్ల కాక యని శాంతచిత్త యయ్యె నింద్రుండును వారలం గూడి త్రిదివంబునకుం బోయి సోమపానహవిర్భాగంబులు వారలకుం బంచి పెట్టి కూడి సుఖం బుండె నని చెప్పి పరీక్షిన్నరేంద్రునకు శుకయోగీంద్రుండు వెండియు ని ట్లనియె. 524

క. హరి వరదుఁ డయినవ్రత మఁట, హరియంశజు లగుచు నెగడునమరులజన్మస్ఫురణం బఁట పఠియించిన, నరయఁగ నుసుదీర్ఘపాపహర మగు టరుదే 525

వ. అనివిష్ణుకథాశ్రవణకుతూహలాయమానమానసు లైనశౌనకాదిమహామునులకు సూతుండుసెప్పెనని శుకయోగీంద్రుండు పరీక్షిన్నరేంద్రునకుఁజెప్పెననుటయు.

క. రాజీవరాజపూజ్యా, శ్రీజితగోపీకటాక్షసేవాంతరవి
భ్రాజితమూర్తి మదోద్ధత, రాజకులోత్సాద రామరాజాఖ్యనిధీ. 527

తరలము. మురవిదారణ ముఖ్యకారణ మూలతత్త్వవిచారణా
దురితతారణ దుఃఖవారణ దుర్మదాసురమారణా
గిరివిహారణ కీర్తిపూరణ కీర్తనీయమహారణా
ధరణిధారణ ధర్మతారణ తాపసస్తుతిపారణా. 528

తోటకము. కరుణాకర శ్రీకర కంబుకరా, శరణాగతసంగతజాడ్యహరా
పరిరక్షితశిక్షితభక్తమురా, కరిరాజశుభప్రద కాంతిధరా. 529

గద్యము. ఇది శ్రీసకలసుకవిజనమిత్ర శ్రీవత్సగోత్రపవిత్ర కసువయామాత్యపుత్ర బుధజనప్రసంగానుషంగ సింగయనామధేయ ప్రణీతం బైన శ్రీమహాభాగవత పురాణంబునందు నజామిళోపాఖ్యానంబును బ్రచేతసులం జంద్రుం డామంత్రణంబు సేయుటయు దక్షోత్పత్తియుఁ బ్రజాసర్గంబును దక్షుండు శ్రీహరింగూర్చి తపంబు సేయుటయు నతనికిఁ బరమేశ్వరుండు ప్రత్యక్షం బగుటయు హర్యశ్వశబళాశ్వులజన్మంబును వారలకు నారదుండు బోధించుటయు నారదువచనప్రకారంబున వారు మోక్షంబునొందుటయుఁ దద్వృత్తాంతంబు నారదువలన విని దక్షుండు దుఃఖాక్రాంతుం డగుటయుఁ దదనంతరంబ బ్రహ్మవరంబున దక్షుండు శబళాశ్వసంజ్ఞుల సహస్రసంఖ్యాకు లగుపుత్రులం గాంచుటయును సృష్టినిర్మాణేచ్ఛానిమిత్తంబున దక్షుపంపున వార లగ్రజన్ములు సిద్ధిం బొందినతీర్థరాజం బైన నారాయణసరస్సునకుం జనుటయు వారికి నారదభగవంతుండు బ్రహ్మజ్ఞానంబు నుపదేశించుటయు వారు పూర్వజు లేఁగినప్రకారంబున మోక్షంబు నొందుటయుఁ దద్వృత్తాంతంబును దక్షుండు దివ్యజ్ఞానంబున నెఱింగి నారదోపదిష్టంబని తెలిసి నారదుని శపియించుటయు నారదుండు దక్షుశాపంబు బ్రతిగ్రహించుటయు దక్షునకు మరల బ్రహ్మవరంబున సృష్టివిస్తారంబుకొఱకుఁ గూఁతు లఱువండ్రు జనియించుటయు నందుఁ గశ్యపునకు నిచ్చినపదుమువ్వురవలన సకల లోకంబులు నిండుటయు దేవాసుర నర తిర్యఙ్మృగ ఖగాదులజన్మంబులును దేవేంద్రతిరస్కారంబున బృహస్పతి యధ్యాత్మమాయచేతం గాన రాకుండుటయుఁ దద్వృత్తాంతంబు రాక్షసులు విని శుక్రోపదిష్టు లై దేవతలపై నెత్తి వచ్చుటయు దేవాసురయుద్ధంబును నాచార్యతిరస్కారంబున దివిజరాజపలాయనంబును బలాయమాను లైన దేవతలు బ్రహ్మసన్నిధికిం జనుటయును బ్రహ్మవాక్యంబునఁ ద్వష్టృకుమారుం డయినవిశ్వరూపు నాచార్యునిం గా దేవతలు వరించుటయును విశ్వరూపుప్రసాదంబున నింద్రుండు నారాయణవర్మం బను మంత్రకవచంబు ధరియించి రాక్షసుల జయించుటయుఁ బరోక్షంబున రాక్షసులకు ననుకూలుం డయినవిశ్వరూపు నింద్రుండు వధించుటయు విశ్వరూప

వధానంతరంబున నింద్రునకు బ్రహ్మహత్య సంప్రాప్తం బయిన నింద్రుండు స్త్రీభూజలద్రుమంబులయందుఁ బంచి పెట్టుటయు విశ్వరూపుండు హతుం డగుటకుఁ ద్వష్ట కోపించి యింద్రవధార్థంబు మారణహోమంబు సేయ వృత్రాసురుండు జనించుటయు వృత్రాసురయుద్ధంబునఁ బరాజితులై యింద్రసహితులయిన దేవతలు శ్వేతద్వీపంబునకుం జనుటయు నందు శ్రీహరి ప్రసన్నుం డయి దధీచివలన భిదురంబు గైకొన నుపదేశించుటయు నింద్రుండు వజ్రాయుధంబున వృత్రుని సంహరించుటయు నింద్రుండు బ్రహ్మహత్యాపీడితుం డయి మానససరస్సు ప్రవేశించుటయును నహుషుండు శతాశ్వమేధంబులం జేసి యింద్రాధిపత్యంబు వడయుటయు నహుషుం డగస్త్యశాపంబున సురరాజ్యచ్యుతుం డై యజగరయోనిం బుట్టుటయు నింద్రాగమనంబును నశ్వమేధంబును నింద్రుండు మరలఁ ద్రిలోకాధిపత్యంబు వడయుటయును జిత్రకేతూపాఖ్యానంబును మరుద్గణంబులజన్మప్రకారంబును ననుకథలు గలషష్ఠస్కంధము.

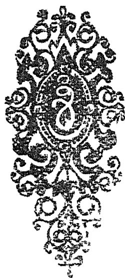
శ్రీ ర స్తు.

శ్రీకృష్ణాయ నమః.

శ్రీమదాంధ్ర భాగవతము.

స ప్త మ స్కం ధ ము.

శ్రీమద్విఖ్యాతిలతా
క్రామితరోదోంతరాళ కమనీయమహా
జీమూతతులితదేహా
శ్యామలరుచిజాల రామచంద్రనృపాలా. 1

వ. మహనీయగుణగరిష్ఠు లగునమ్మునిశ్రేష్ఠులకు నిఖిలపురాణవ్యాఖ్యానవైఖరీ సమేతుం డయినసూతుం డిట్లనియె నట్లు ప్రాయోపవిష్టుం డయినపరీక్షిన్న రేంద్రుండు శుకయోగీంద్రు నవలోకించి. 2

నారాయణునివైషమ్యాభావమును దెలుపుట.

సీ. సర్వభూతములకు సముఁడు నెచ్చెలి ప్రియుం డైనవైకుంఠుఁ డనంతుఁ డాఢ్యుఁ
డింద్రునికొఱకు దైత్యేంద్రుల నేటికి విషమునికైవడి వెదకి చంపె
నసురులఁ జంపంగ నమరులచేఁ దన కయ్యెడిలాభ మెంతైనఁ గలదె
నిర్వాణనాథుండు నిర్గుణుం డగుతన కసురులవలనిభయంబుఁ బగయుఁ

ఆ. గలుగనేర దట్టిఘనుఁడు దైత్యులఁ జంపి,సురలఁ గాచుచునికి చోద్యమనుచు
సంశయంబు నాకు జనియించె మునినాథ,ప్రజ్ఞ మెఱసి తెలియఁ బలుకవయ్య. 3

వ. అనిన శుకుం డిట్లనియె. 4

శా. నీసంప్రశ్నము వర్ణనీయము గదా నిక్కంబు రాజేంద్రుల
క్ష్మీసంభావ్యనిసచ్చరిత్రము మహాచిత్రంబు చింతింపఁ ద
ద్గాసాఖ్యానము లొప్పు విష్ణుచరణధ్యానప్రధానంబు లై
శ్రీసంధానము లై మునీశ్వరవచోజేగీయమానంబు లై. 5

క. చిత్రంబులు త్రైలోక్యప,విత్రంబులు భవలతాలవిత్రంబులు స
న్మిత్రంబులు మునిజనవన, చైత్రంబులు విష్ణుదేవుచారిత్రంబుల్. 6

వ. నరేంద్రా కృష్ణద్వైపాయనునకు నమస్కరించి హరికథనంబులు సెప్పెద వినుము వ్యక్తుండు గాక గుణంబులు లేక ప్రకృతిం జెందక భవంబుల నొందక పరమేశ్వరుండు దనమాయవలన నయినగుణంబుల నావేశించి బాధ్యబాధకత్వం

బుల నొందు నతండు గుణరహితుండు సత్త్వరజస్తమంబులు ప్రకృతిగుణంబు లాగుణంబులకు నొక్కొక్క కాలంబున హానివృద్ధులు గల వాయీశ్వరుండు సత్త్వంబున దేవఋషులను రజోగుణంబున నసురులను దమోగుణంబున యక్షరక్షోగణంబులను విభజించె సూర్యుండు పెక్కుడలం గానంబడియు నొక్కరుం డయిన తెఱంగున నద్వితీయుండును సర్వగతుం డయ్యును భిన్నుండు గాండు తత్త్వవిదు లయిన పెద్దలు దమలోనం బరమాత్మస్వరూపంబున నున్న యీశ్వరు నివ్విధంబున నెఱుంగుదురు జీవాత్మకుం బరుం డైనసర్వజ్ఞుండు దనమాయచేత విశ్వంబు సృజియింపం గోరి రజంబును గ్రీడింపం గోరి సత్త్వంబును నిద్రింపం గోరి తమంబును నుత్పాదించి చర మైనకాలంబును సృజియించు నాకాలంబున సర్వదర్శనుం డయినయీశ్వరుండును గాలాహ్వయుండును నై హరి సత్త్వగుణం బయినదేవానీకంబునకు వృద్ధియు రజస్తమోగుణు లయిన రాక్షసులకు హానియుం జేయు చుండు. 7

క. జననాయక యీయర్థము, ఘనయశుం డగుధర్మజునకుం గ్రతుకాలమునన్
మును నారదుండు సెప్పెను, వినిపించెద వినుము చెవులు విమలత నొందన్ 8

వ. మున్ను ధర్మరాజు సేయురాజసూయయాగంబున బాలుం డైనశిశుపాలుండు హరిని నిందించి నిశితనిర్వక్రచక్రధారాదళితమస్తకుం డయి తేజోరూపంబున వచ్చి హరిదేహంబు సొచ్చినం జూచి వెఱఁగుపడి ధర్మజుండు సభలో నున్న నారదునిం జూచి యి ట్లనియె. 9

ఆ. ఎట్టివారి కైన నేకాంతులకు నైన, వచ్చి పొరఁగ రానివాసుదేవ
తత్త్వమందుఁ జేదిధరణీశుఁ డపేతుఁ డై, యెట్లు సొచ్చె మునివరేణ్య నేఁడు. 10

ఉ. వేనుఁడు మాధవుం దెగడి విప్రులు దిట్టిన భగ్నుఁ డై తమో
లీనుఁడు గాఁడె తొల్లి మదలిప్తుఁడు చైద్యుఁడు పిన్ననాఁటనుం
డేనిని మాధవున్ విన సహింపఁడు భక్తి వహింపఁ డట్టివాఁ
డేనిబిడప్రభావమున నీపరమేశ్వరునందుఁ జొచ్చెనో. 11

మ. హరి సాధింతు హరిన్ గ్రసింతు హరిఁ బ్రాణాంతంబు నొందింతుఁ దా
హరికిన్ వైరి నటంచు వీఁడు పటురోషాయత్తుఁ డై యెప్పుడుం
దిరుగుం బ్రువ్వదు నోరు ప్రీలి పడ దాదేహంబు దాహంబుతో
నరకప్రాప్తియు నొందఁ డేక్రియ జగన్నాథుం బ్రవేశించెనో. 12

వ. అదియునుం గాక దంతవక్త్రుండును వీఁడును నిరంతరంబు గోవిందునింద సేయుదురు నిఖిలజనులు సందర్శింప నేఁడు వీనికి విష్ణుసాయుజ్యంబు గలుగుట కేమి హేతువు వినిపింపుము పవనచలితదీపశిఖయునుంబోలె నాహృదయంబు సంచలించు చున్న దనిన ధర్మనందనునకు నారదుం డి ట్లనియె దూషణభూషణతిరస్కారంబులు శరీరంబునకుం గాని కేవలాత్మకు లేవు శరీరాభిమానంబునం జేసి

దండవాక్పారుష్యంబులు హింస యై తోఁచుతెఱంగున నేను నాయది యని
యెడు వైషమ్యంబును భూతంబులకు శరీరంబునందు సంభవించు నభిమానంబు
బంధంబు నిరభిమానుం డై వధించినను వధంబు గాదు కర్తృత్వ మొల్లని
వానికి హింసయు సిద్ధింపదు సర్వభూతాత్మకుం డైనయీశ్వరునికి వైషమ్యంబు
లేదు గావున. 13

ఆ. అలుక నైనఁ జెలిమి నైనఁ గామంబున, నైన బాంధవమున నైన భీతి
నైనఁ దగిలి తలఁప నఖిలాత్ముఁ డగుహరిఁ, జేర వచ్చు వేఱు సేయఁ డతఁడు.

క. వైరానుబంధనంబునఁ, జేరినచందమున విష్ణుఁ జిరతరభక్తిం
జేరఁగ రా దని తోఁచును, నారాయణభక్తియుక్తి నాచిత్తమునన్. 15

క. కీటకముఁ దెచ్చి భ్రమరము, పాటవమున బంభ్రమింప భ్రాంతం బై త
త్కీటకము భ్రమరరూపముఁ, బాటించి వహించుఁ గాదె భయయోగమునన్.

వ. ఇవ్విధంబున. 17

శా. కామోత్కంఠత గోపికల్ భయమునం గంసుండు వైరక్రియా
సామగ్రిన్ శిశుపాలముఖ్యనృపతుల్ సంబంధు లై వృష్ణులుం
బ్రేమన్ మీరలు భక్తి నేము నిదె చక్రిం గంటి మెట్లైన ను
ద్దామధ్యానగరిష్ఠుఁ డైన హరిఁ జెందన్ వచ్చు ధాత్రీశ్వరా. 18

శ్రీహరిద్వారపాలకులకు సనకాదులవలన శాపంబు గల్గుట.

వ. మఱియుం బెక్కండ్రు కామద్వేషభయస్నేహసేవాతిరేకంబులఁ జిత్తంబు హరి
పరాయత్తంబుగాఁ జేసి తద్గతిం జెందిరి హరి నుద్దేశించి క్రోధాదు లైనయేనింటి
లోపల నొక్కటి యైన వెన్నునికి లేనినిమిత్తంబున నతండు వ్యర్థుం డయ్యె మీ
తల్లి చెలియలికొడుకు లయినశిశుపాలదంతవక్త్రులు దొల్లి విష్ణుమందిరద్వార
పాలకులు విప్రశాపంబునఁ బదభ్రష్టు లై భూతలంబునన్ జన్మించి రనిన విని
యుధిష్ఠిరుండు నారదున కి ట్లనియె. 19

మ. అలుగం గారణ మేమి విప్రులకు ము న్నావిప్రు లెవ్వారు ని
శ్చలు లేకాంతులు నిర్జితేంద్రియులు నిస్సంసారు లీశానువ
ర్తులు వైకుంఠపురీనివాసు లన విందున్ వారి కెబ్భంగి నీ
ఖలజన్మంబులు వచ్చె నారద వినం గౌతూహలం బయ్యెడిన్. 20

వ. అనిన నారదుం డి ట్లనియె నొక్కనాఁడు బ్రహ్మమానసపుత్త్రు లైనసనకసనంద
నాదులు దైవయోగంబున భువనత్రయంబునందును సంచరించుచు నైదాఱేండ్ల
ప్రాయంపుబాలకులభావంబున దిగంబరు లయి హరిమందిరంబునకు వచ్చి
చొచ్చునెడ మొగసాల నున్నపురుషు లిరువురు వారలం జూచి. 21

క. డింభకుల నవర్గళవి, స్రంభకుల రమాధినాథసల్లాపసుఖా
రంభకుల ముక్తమానస, దంభకులం జొరఁగ నీక తఱిమి రధీశా. 22

క. వారించినతమకంబున, వారించుక నిలువ లేక వడిఁ దిట్టిరి దా
వారికుల నసురయోని న, వారితులై పుట్టుఁ డనుచు వసుధాధీశా. 23

వ. మఱియు నాపిన్నపెద్దలు వారలం జూచి మీర లీయెడ నుండ నర్హులు గారు నారాయణచరణమూలంబు విడిచి రజస్తమోగుణు లైన రాక్షసయోనిం బుట్టుం డని శపియించిన వారు నాశాపవశంబునఁ బదభ్రష్టులై కూలుచు మొఱలిడిన నమ్మహాత్ములు దయాళువు లై క్రమ్మఱం గరుణించి మూఁడుజన్మంబులకు వైరంబున భగవత్సన్నిధానంబు గలిగెడు మని నిర్దేశించి చని రివ్విధంబున శాపహతు లై హరిపార్శ్వచరు లైనపురుషు లిరువురు హిరణ్యకశిపు హిరణ్యాక్షు లన దితికి జన్మించి రందుఁ గనిష్ఠుం డైనహిరణ్యాక్షుని హరి వరాహరూపంబున సంహరించె నగ్రజుం డయిన హిరణ్యకశిపుండు నరసింహమూర్తి యయినశ్రీహరిచేత విదళితుం డయ్యె నతనికొడుకు ప్రహ్లాదుండు దండ్రిచేత హింసితుం డయ్యును నారాయణపరాయణుం డై శాశ్వతుం డయ్యె రెండవభవంబునఁ గైకసీ యనురాక్షసికి రావణకుంభకర్ణు లయి సంభవించిన విశ్వంభరుండు రఘుకులంబున రాఘవుం డయి యవతరించి వారల వధియించె నమ్మహాత్మునిపరాక్రమంబులు మార్కండేయఋషివలన నెఱంగెదవు తృతీయజన్మంబుల మీతల్లిచెలియలికి శిశుపాలదంతవక్త్రు లన నుద్భవించి. 24

శా. వక్రత్వం బెటు లేక పాయనిమహావైరంబుతో నిత్యజా
తక్రోధస్మరణంబులన్ విదళితోద్యత్పాపసంఘాతు లై
చక్రచ్ఛిన్నశిరస్కులై మునివచశ్శాపావధిప్రాప్తులై
చక్రిం జెందిరి వారు పార్శ్వచరు లై సారూప్యభావంబునన్. 25

వ. అనిన విని ధర్మనందనుం డిట్లనియె. 26

క. బాలున్ హరిపదచింతా, శీలున్ సుగుణాలవాలు శ్రీమన్మేధా
జాలున్ సంతోషింపక, యేలా శిక్షించె రాక్షసేంద్రుం డనఘా. 27

క. పరిభూతవ్యథనంబులు, నిరుపమసంసారజలధినిర్మథనంబుల్
నరకేసరికథనంబులు, పరిరక్షితదేవయక్షఫణిమిథునంబుల్. 28

వ. మునీంద్రా వినిపింపు మనిన నారదుం డిట్లనియెఁ గమలోదరుచేతం దనసహోదరుండు హతుం డయ్యె నని విని హిరణ్యకశిపుండు రోషశోకదందహ్యమానమానసుం డయి ఘూర్ణిల్లుచు నాభీలదావదహనజ్వాలాకరాళంబు లయిన విలోకనజాలంబుల గగనంబునం బొగ లెగయ నిరీక్షించుచుఁ దటిల్లతాంకురసంకాశధగద్ధగితదంతసందష్టదశనచ్ఛదుండును నదభ్రభయంకరభ్రుకుటితఫాలభాగుండును నిరంతరాక్రాంతదురంతవైరవేగుండును నై మహాప్రభాజాలజటాలం బగుశూలంబుఁ గేల నందుకొని సభామండపంబున నిలువంబడి త్రిమస్తక త్రిలోచన శకుని శంబర శతబాహు నముచి హయగ్రీవ పులోమ విప్ర

చిత్తిప్రముఖు లైనదైత్యదానవుల నాలోకించి యి ట్లనియె. 29

శా. నాకుం దమ్ముఁడు మీకు నెచ్చెలి రణన్యాయైకదక్షుండు బా
హాకుంఠీకృతదేవయక్షుఁడు హిరణ్యాక్షుండు వానిన్ మహా
సౌకర్యాంగము దాల్చి దానవవధూసౌకర్యముల్ నీఱు గా
వైకుంఠుండు వధించి పోయె నఁట యీవార్తాస్థితిన్ వింటిరే. 30

చ. వనముల నుండుఁ జొచ్చు మునివర్గములోపల ఘోణి గాఁడు సం
జనన మెఱుంగ రెవ్వరును జాడ యొకింతయు లేదు తన్ను డా
సిన మఱి డాయు వెంటఁ బడి చిక్కక చిక్కఁడు వీని నొక్కకీ
లున మన మెల్ల లోఁబడక లోఁబడఁ బట్టుకొనంగ వచ్చునే. 31

సీ. భుజశక్తి నాతోడఁ బోరాడ శంకించి మున్నీట మునిఁగిన మునుఁగుఁ గాక
యలయించి పెనఁగునాయచలసంభ్రమమున కెఱఁగి వెన్నిచ్చిన నిచ్చుఁగాక
జగడంబు సైఁపక సౌకర్యకాంక్షి యై యిలక్రింద నీఁగిన నీఁగుఁ గాక
క్రోధించి యటు గాక కొంతపౌరుషమున హరిభంగి నడరిన నడరుఁ గాక

ఆ. కఠినశూలధారఁ గంఠంబు విదళించి, వానిశోణితమున వాఁడి మెఱసి
మత్సహోదరునకు మహిఁ దర్పణము సేసి, మెఱసి వత్తు మీకు మేలు దెత్తు.

క. ఖండితమూలద్రుమమున, నెండినవిటపములభంగి నితఁడు వడిన నా
ఖండలముఖ్యులు వడుదురు, భండనమున నితఁడు దమకుఁ బ్రాణము లగుటన్.

సీ. పొండు దానవులార భూసురక్షేత్రసంగత యైనభూమికి గములు గట్టి
మఖతపస్స్వాధ్యాయమౌనవ్రతస్థుల వెదకి ఖండింపుఁడు విష్ణుఁ డనఁగ
నన్యుఁ డొక్కఁడు లేఁడు యజ్ఞంబు వేసంబు నతఁడె భూదేవక్రియాదిమూల
మతఁడె దేవర్షిపిత్రాదిలోకములకు ధర్మాదులకు మహాధార మతఁడె

తే. యేస్థలంబుల గోభూసురేంద్ర వేద, వర్ణధర్మాశ్రమంబులు వరుస నుండు
నాస్థలంబుల కెల్ల మీ రరిగి చెఱచి, దగ్ధములు సేసిరండు మీదర్ప మొప్ప. 34

వ. అని యిట్లు నిర్దేశించిన దివిజమర్దనునిర్దేశంబులు శిరంబుల ధరియించి రక్క
సులు పెక్కండ్రు భూతలంబునకుం జని. 35

సీ. గ్రామ పుర క్షేత్ర ఖర్వట ఖేట ఘో షారామ నగ రాశ్రమాదికములు
గాల్చి కొలఁకులు గలఁచి ప్రాకార గోపుర సేతువులు ద్రవ్వి పుణ్యభూజ
చయములు ఖండించి సౌధ ప్రపా గేహ పర్ణశాలాదులు పాడు చేసి
సాధుగోబ్రాహ్మణసంఘంబులకు హింస గావించి వేదమార్గములు సెఱచి

ఆ. కుతల మెల్ల నిట్లు కోలాహలంబుగా, దైత్యు లాచరింపఁ దల్లడిల్లి
నష్టమూర్తు లగుచు నాకలోకము మాని, యడవులందుఁ జొచ్చి రమరవరులు.

వ. అంత హిరణ్యకశిపుండు దుఃఖితుం డై మృతుం డయినసోదరునకు నుదకప్రదా
నాది కార్యంబు లాచరించి యతనిబిడ్డల శకుని శంబర కాలనాభ మహోత్కచ

ప్రముఖుల నూఱడించి వారలతల్లితోఁ గూడ హిరణ్యాక్షునిభార్యల నందఱ
రావించి తమతల్లి యైనదితి నవలోకించి యిట్లనియె. 37

శా. నీరాగారనివిష్టపాంథులక్రియన్ నిక్కంబు సంసారసం
చారుల్ వత్తురు గూడి విత్తురు సదా సంగంబు లే దొక్కచో
శూరుల్ వోయెడిత్రోవఁ బోయెను భవత్పుత్రుండు దల్లీ మహా
శూరుం డాతఁడు తద్వియోగమునకున్ శోకింప నీ కేటికిన్. 38

సీ. సర్వజ్ఞుఁ డీశుండు సర్వాత్మకుఁ డవ్యయుం డమలుండు సత్యుఁ డనంతుఁ డాఢ్యుఁ
డాత్మరూపంబున నశ్రాంతమును దనమాయాప్రవర్తనమహిమవలన
గుణములఁ గల్పించి గుణసంగమంబున లింగశరీరంబు లీలఁ దాల్చి
కంపితజలములోఁ గదలెడిక్రియఁ దోఁచుపాదపంబులభంగి భ్రామ్యమాణ

ఆ. చక్షువుల ధరిత్రి చలిత యై కానంగఁ, బడినభంగి వికలభావరహితుఁ
డాత్మమయుఁడు కంపితాంతరంగంబునఁ, గదలినట్లు దోఁచుఁ గదలకుండు. 39

బాలవేషము దాల్చిన యముండు దెలిపెడు సుయజ్ఞోపాఖ్యానము.

వ. అవ్వా యివ్విధంబున లక్షణవంతుండు గానియీశ్వరుండు లక్షితుం డై కర్మ
సంసరణంబున యోగవియోగంబుల నొందు సంభవవినాశశోకవివేకావివేక
చింతాస్మరణంబులు వివిధంబు లీయర్థంబునకుఁ బెద్దలు ప్రేతబంధుయమసంవాదం
బనునితిహాసంబు నుదాహరింతురు వినుండు చెప్పెద నుశీనరదేశంబునందు
సుయజ్ఞుం డనురాజు గలం డతండు శత్రువులచేత యుద్ధంబున నిహతుం డయి
యున్న యెడ. 40

సీ. చిఱిఁగినబహురత్నచిత్రవర్మముతోడ రాలినభూషణరాజితోడ
భీకరబాణనిర్భిన్నవక్షముతోడఁ దఱుచుఁ గాఱెడుశోణితంబుతోడ
నిమిషహీనం బైననేత్రయుగ్మముతోడ భూరజోయుతముఖాంబుజముతోడఁ
గీర్ణమై జాఱినకేశబంధముతోడ రయరోషదంష్ట్రాధరంబుతోడ

ఆ. దునిసి పడినదీర్ఘదోర్దండములతోడ, జీవరహితుఁ డగునుశీనరేంద్రుఁ
జుట్టి బంధుజనులు సొరిది నుండఁగ భయా, క్రాంత లగుచు నతనికాంతలెల్ల.

శా. ప్రస్తాకంపితకేశబంధములతో సంఛిన్నహారాళితో
హస్తాబ్జంబులు సాఁచి మోఁదికొనుచున్ హా నాథ యంచున్ బహు
ప్రస్తావోక్తులతోడ నేడ్చిరి వగం బ్రాణేశుపాదాలపై
నస్తోకస్తనకుంకుమారుణవికీర్ణాస్రంబు వర్షించుచున్. 42

మ. అనఘా నిన్ను నుశీనరప్రజల కర్థానందసంధాయిఁగా
మును నిర్మించినబ్రహ్మ నిర్దయత నున్మూలించెనే వీరికిం
దనయశ్రేణిక మాకు దిక్కు గలదే ధాత్రీశ నీబోఁటికిం
జనునే పాసి చనంగ భ్రాతృజనులన్ సన్మిత్రులం బుత్రులన్. 43

మ. జనలోకేశ్వర నిన్నుఁ బాసిన నిమేషంబుల్ మహాబ్దంబు లై
చను లోకాంతరగామి వై మరల కీచందంబునన్ నీవు వో
యిన మే మెట్లు చరింతు మొల్లము గదా యీలోకవృత్తంబు నేఁ
డనలజ్వాలలఁ జొచ్చి వచ్చెదము నీయంఘ్రిద్వయిం జూడఁగన్. 44

వ. అని యిట్లు రాజభార్య లారాజశవంబు డగ్గఱి విలపింపం బ్రొద్దు గ్రుంకెడుసమయంబున వారలవిలాపంబులు విని బ్రాహ్మణబాలకుం డై యముండు సను దెంచి ప్రేతబంధువులం జూచి యిట్లనియె. 45

ఉ. మచ్చిగ వీరి కెల్ల బహుమాత్రముఁ జోద్యము దేహి పుట్టుచుం
జచ్చుచు నుండఁ జూచెదరు చావక మానెడువారిభంగి నీ
చచ్చినవాని కేడ్చెదరు చావున కొల్లక డాఁగ వచ్చునే
యెచ్చటఁ బుట్టె నచ్చటికి నేఁగుట నైజము ప్రాణికోటికిన్. 46

క జననీజనకులఁ బాసియు, ఘనవృకములబాధ వడక గడుఁ బిన్నల మై
మనియెద మెవ్వఁడు గర్భం, బున మును పోషించె వాఁడె పోషకుఁ డడవిన్.

క. ఎవ్వఁడు సృజించుఁ బ్రాణుల, నెవ్వఁడు రక్షించుఁ ద్రుంచు నెవ్వఁ డనంతుం
డెవ్వఁడు విభుఁ డెవ్వఁడు వాఁ, డివ్విధమున మనుచుఁ బెనుచు హేలారతుఁడై.

ఆ. ధనము వీధిఁ బడిన దైవవశంబున, నుండుఁ బోవు మూల నున్న నైన
నడవి రక్ష లేనియబలుండు వర్ధిల్లు, రక్షితుండు మందిరమునఁ జచ్చు. 49

క. కలుగును మఱి లేకుండును, గలభూతము లెల్లఁ గాలకర్మవశము లై
నిలఁబడుఁ బ్రకృతిం దద్గుణ,కలితుఁడు గాఁ డాత్మమయుఁ డగమ్యుఁడు దలఁపన్.

సీ. పాంచభౌతిక మైనభవనంబు దేహంబు పురుషుండు దీనిలోఁ బూర్వకర్మ
వశమున నొకవేళ వర్తించు దీపించుఁ దఱి యైన నొకవేళఁ దలఁగి పోవుఁ
జెడెనేని దేహంబు సెడుఁగాని పురుషుండు సెడఁ డాతనికి నింతసేటు లేదు
పురుషునికిని దేహపుంజంబునకు వేఱు గాని యేకత్వంబు గాన రాదు

ఆ. దారువుల వెలుంగుదహనుని కై వడిఁ, గాయములఁ జరించుగాలిభంగి
నాశలీన మైననభముచాడ్పున వేఱు, దెలియవలయు దేహిదేహములకు. 51

వ. అని మఱియు నిట్లనియె. 52

సీ. భూపాలకుఁడు నిద్రవోయెడి నొం డేమి విలపింప నేటికి వెఱ్ఱులార
యెవ్వఁడు భాషించు నెవ్వఁ డాకర్ణించు నట్టివాఁ డెన్నఁడో యరిగినాఁడు
ప్రాణభూతుం డైనపవనుఁ డాకర్ణింప భాషింప నేరఁడు ప్రాణిదేహ
ములకు వేఱై తానుముఖ్యుఁ డై యింద్రియవంతుఁడై జీవుండు వలను మెఱయఁ

ఆ. బ్రాభవమున భూతపంచకేంద్రియమనో, లింగదేహములను లీలఁ గూడు
విడుచు నన్యుఁ డొకఁడు విభుఁడు దీనికి మీరు,వాగుల నేల వగలఁ బొరల నేల.

క. ఎందాఁక నాత్మదేహము, నొందెడు నందాఁకఁ గర్మయోగము లటపైఁ

జెందవు మాయాయోగ, స్పందితులై రిత్త జాలిఁ బడ నేమిటికిన్. 54

మ. చెలులుం దల్లులుఁ దండ్రు లాత్మజులు సంసేవ్యుల్ సతుల్ చారుని
ర్మలగేహంబు లటంచుఁ గూర్తురు మహామాయాగుణభ్రాంతులై
కలలోఁ దోఁచినయర్థముల్ నిజములే కర్మానుబంధంబులం
గలుఁగుఁ గాక సంగము లేక మానుఁ బిదపం గర్మాంతకాలంబునన్ 55

వ. మఱియు మాయాగుణప్రపంచంబు నెఱింగెడుతత్త్వజ్ఞులు నిత్యానిత్యంబులం గూర్చి సుఖదుఃఖంబులం జెంద రజ్ఞులు గొందఱు యోగవియోగంబులకు సుఖదుఃఖంబుల నొందుదురు తొల్లి యొక్కమహాగహనంబున విహంగంబులకు నంతకభూతుం డైనయెఱుకు గలఁ డతం డొక్కనాఁడు ప్రభాతంబున లేచి వాటం బైనవేఁటతమకంబున. 56

క. వల లురులు జిగురుఁగండెలుఁ, జలిదియుఁ జిక్కంబు ధనువు శరములుఁ గొనుచుం
బులుఁగులఁ బట్టెడు వేఁడుక, నలుకుడు వెడలంగఁ గదలి యడవికిఁ జనియెన్.

వ. ఇట్లడవికిం జని తత్ప్రదేశంబునందు. 58

క. కట్టలుకఁ దడుకుచాటునఁ, బిట్టల నురిగోలఁ దిగిచి బిఱుసున ఱెక్కల్
వట్టి విఱిచి చిక్కములోఁ, బెట్టుచు విహరించె లోకభీకరలీలన్. 59

వ. మఱియు నానావిధంబు లగుశకుంతంబుల నంతంబు నొందించుచు సకలపక్షిసంహారసంరబ్ధకుం డైనలుబ్ధకుండు దనముందటఁ గాలచోదితం బై సంచరించుచున్న కుళింగపక్షిమిథునంబు గనుంగొని యందుఁ గుళింగి నురిం దిగిచి యొక్కచిక్కంబులో వైచినం జూచి దుఃఖించి కుళింగపక్షి యిట్లనియె. 60

చ. అడవుల మేఁత మేసి మన మన్యుల కెన్నఁడు నెగ్గు సేయ కి
క్కడ విహరింప నేఁ డకట కట్టిఁడిబ్రహ్మ కిరాతుచేతిలోఁ
బడు మని వ్రాసెనే నుదుటఁ బాపపుదైవముకంటి కింతయొ
క్కఁడు బరు వయ్యెనే బ్రదుకు గోమలి యే మన నేర్తుఁ జెల్లరే. 61

క. ఒకమాటు మనల నందఱఁ, బ్రకటించి కిరాతువలలఁ బడఁ జేయక ని
న్నొకతెన్ వలఁ బడఁ జేసిన, వికటీకృతదక్షమైనవిధి నే మందున్. 62

ఉ. ఱెక్కలు రావు పిల్లలకు ఱేపటనుండియు మేఁత గానమిం
బొక్కుచుఁ గూఁటిలో నెగసి పోవఁగ నేరవు మున్ను తల్లి యీ
దిక్కున నుండి వచ్చు నని త్రిప్పనిచూడ్కుల నిక్కి నిక్కి న
ల్దిక్కులుఁ జూచు చున్న వతిదీనత నెట్లు భరింతు నక్కటా. 63

వ. అని యివ్విధంబున. 64

క. కుంఠితనాదముతోడను, గంఠము శోషింప వగచుఖగమును వానినో
త్కంఠుం డైనకిరాతుఁ డ, కుంఠితగతి నేసె నొక్కకోలం గూలన్. 65

క. కాలము వచ్చిన శబరుని, కోలను ధరఁ గూలె ఖగము ఘోషముతోడం

గాలము డాసిన నేలం, గూలక పోవళమె యెట్టిగుణవంతులకున్. 66

ఉ. కావున మీరు చచ్చుతఱిఁ గానరు చచ్చి ధరిత్రిఁ బడ్డధా
త్రీవిభుదేహముం గడిసి దీనత నేడువ నేల పొందు చిం
తావతులార వత్సరశతంబుల కైన నిజేశుచక్కికిం
బోవుట దుర్లభంబు మృతిఁ బొందినవారలు చేర వత్తురే. 67

వ. అని యిట్లు కపటబాలకుండై క్రీడించు చున్న యమునియుపలాలనాలాపంబులు విని సుయజ్ఞునిబంధువులెల్ల వెఱఁగుపడి సర్వప్రపంచంబు నిత్యంబు గాదనితలంచి శోకింపక సుయజ్ఞునికి సాంపరాయికకృత్యంబులు నేసి చని రంత నంతకుం డంతర్హితుం డయ్యె నని చెప్పి హిరణ్యకశిపుండు దనతల్లిని దమ్మునిభార్యలంజూచి యిట్లనియె 68

క. పరు లెవ్వరు దా మెవ్వరు, పరికింపఁగ నేక మగుట భావింపరు త
త్పరమజ్ఞానము లేమిని, బరులును నే మనుచుఁ దోఁచుఁ బ్రాణుల కెల్లన్. 69

వ. అని తెలియం బలికిన హిరణ్యకశిపునివచనంబులు విని దితి కోడండ్రునుం దానును శోకంబు మాని తత్త్వవిలోకనంబు గలిగి లోకాంతరగతుం డైనకొడుకునకు వగవక చనిరి యని చెప్పి నారదుండు ధర్మనందనున కిట్లనియె. 70

క. అజరామరభావంబును, ద్రిజగద్రాజ్యంబు నప్రతిద్వంద్వము దో
ర్విజితాఖిలశాత్రవమును, గజరిపుబలమును హిరణ్యకశిపుఁడు గోరెన్. 71

వ. ఇట్లు గోరి మందరాచలద్రోణికిం జని యందుఁ గాలిపెనువ్రేల నేల నిలువంబడి యూర్ధ్వబాహుం డయి మిన్ను సూచుచు వాఁడిమయూఖంబులతోడి ప్రళయకాలభానుండునుంబోలె దీర్ఘసటారుణప్రభాజాలంబులతోడ నెవ్వరికిం దేఱి చూడ రాక పరమదారుణం బైనతపంబు సేయు చుండె నిర్జరులు నిజస్థానంబుల నుండి రంత. 72

మ. అదరెం గుంభిని సాద్రి యై కలఁగె నే డంభోనిధుల్ తారకల్
చెదరెన్ సగ్రహసంఘ లై దిశలు విచ్చిన్నాంత లై మండెఁ బె
ల్లదరెన్ గుండెలు జంతుసంహతికి నుగ్రాచారదైత్యేంద్రమూ
ర్ధదిశోద్ధూతసధూమహేతిపటలోదంచత్తపోవహ్ని చేన్. 73

వ. ఇట్లు త్రైలోక్యసంతాపకరం బైనదైత్యరాజతపోవిజృంభణంబు సైరింపక నిలింపులు నాకంబు విడిచి బ్రహ్మలోకంబునకుం జని లోకేశ్వరుం డయినబ్రహ్మకు వినతు లయి యిట్లని విన్నవించిరి. 74

క. దితికొడుకుతపమువేఁడిమి, నతితప్తుల మైతి మింక నలజడి నమరా
వతి నుండ వెఱతు మెయ్యది, గతి మాకును దేవదేవ కారుణ్యనిధీ. 75

శా. శంకాలేశము లేదు దేవ త్రిజగత్సంహారముల్ దేవతా
సంకోచంబును వేదశాస్త్రపదవీసంక్షేపముల్ లేక యే

వంకన్ లేక నటంచు దుస్సహతపోవ్యావృత్తి చిత్తంబులో
సంకల్పించె నిశాచరుండు ప్రతిసంస్కారంబు చింతింపవే. 76

శా. నీ వేరీతిం దపోబలంబున జగన్నిర్మాణముం జేసి యీ
దేవాధీశులకంటె నెక్కుడుసిరిం దీపించి తిబ్భంగిఁ దా
నీవిశ్వంబుఁ దపస్సమాధిమహిమన్ హింసించి వే యొక్కవి
శ్వావిర్భావకరత్వశక్తి మదిలో నర్థించినాఁ డీశ్వరా. 77

వ. అదియునుంగాక కాలాత్మకు లగుజీవాత్మల కనిత్యత్వంబు గలుగుటం జేసి తపోయోగసమాధిబలంబునం దనకు నిత్యత్వంబు సంపాదింతు నని తలంచినాఁ డని మఱియు ని ట్లనిరి. 78

మ. భవదీయం బగునున్నతోన్నతమహాబ్రహ్మైకపీఠంబు సం
స్తవనీయం బగుభూతియున్ విజయమున్ సౌఖ్యంబు సంతోషమున్
భువనశ్రేణికి నిచ్చుదైత్యునితపస్స్ఫూర్తిన్ నివారించి యో
భువనాధీశ్వర కావవే భువనముల్ పూర్ణప్రసాదంబునన్. 79

బ్రహ్మదేవుండు హిరణ్యకశిపునకు వరంబు లిచ్చుట.

వ. అని దేవతలు విన్నవించిన స్వయంభూతుండును భగవంతుండును నైనవలువొగంబుల వేల్పు ప్రోడ భృగుదక్షాదులతోడ మందరపర్వతంబునకు వచ్చి యందు నియమయుక్తుండును బీపీలికావృతమేదోమాంసచర్మరక్తుండును వల్మీకతృణవేణుపటలపరిచ్ఛన్నుండును మహాతపఃప్రభావసంపన్నుండును నై నీరంధ్రనిబిడనీరదనికరనివిష్టనీరజబంధుండునుంబోలెని వసించియున్న నిర్జరారాతిం జూచి వెఱఁగుపడి నగుచు ని ట్లనియె. 80

మత్తకోకిలము. ఓసురారికులేంద్ర నీక్రియ నుగ్రమైనతపంబు మున్
చేసి చూపినవారు లే రిఁకఁ జేయువారును లేరు నే
నీసమాధికి మెచ్చితిన్ విను నీయభీష్టము లిత్తు నా
యాస మేటికి లెమ్ము లెమ్ము మహాత్మ కోరుము కోరికల్. 81

శా. దంశవ్రాతములుం బిపీలికలు మేదగ్రక్రవ్యరక్తంబులన్
సంశీర్ణంబులు సేసి పట్టి తినఁగా శల్యావశిష్టుండ వై
వంశచ్ఛన్నతృణావళీయుతమహావల్మీకమం దింద్రియ
భ్రంశం బింతయు లేక నీకు నిలువం బ్రాణంబు లెట్లుండెనో. 82

ఉ. ఉత్సుకతన్ జలాన్నమున నొల్లక యీక్రియ నూఱుదివ్యసం
వత్సరముల్ శరీరమున వాయువులన్ నిలుపంగ వచ్చునే
యుత్సవ మయ్యె మాకు మము నుగ్రతపంబున గెల్చి తీవు నే
వత్సలతన్ నినుం గదియ వచ్చితిఁ గోరిక లెల్ల నిచ్చెదన్. 83

వ. అని పలికి వసమక్షికాపిపీలికాభక్షితం బైనసరఘోవిభునిదేహంబుమీఁదం గమం

దలుజలంబులు ప్రోక్షించిన నద్దానవేంద్రుండు కమలాసనకరకమలకమనీయ కనకమయ దివ్యామోఘకమండలు నిర్గత నిర్మల నీరధారాబిందుసందోహసంసిక్త సకలాంగుం డయి తపంబు చాలించి సాంద్రకీచకసంఘాతసంఛాదితవామలూరు మధ్యంబు వెలువడి మహాప్రభావబలసౌందర్యతారుణ్యసహితుండును వజ్రసంకాశదేహుండును దప్తసువర్ణవర్ణుండును నై నీరసేంధననికరనిర్గతవహ్నియునుం బోలె వెలుంగుచుం జనుదెంచి. 84

మ. దివిజానీకవిరోధి మ్రొక్కెఁ గని వాగ్దేవీమనోనేతకున్
సవిశేషోత్సవసంవిధాతకు సమస్తత్రాతకున్ సత్తపో
నివహాభీష్టవరప్రదాతకు జగన్నిర్మాతకున్ ధాతకున్
వివిధప్రాణిలలాటలేఖనమహావిద్యానుసంధాతకున్. 85

వ. ఇట్లు దైత్యేశ్వరుండు దివి నున్న హంసవాహనునకు ధరణీతలంబున దండప్రణామంబు లాచరించి సంతోషబాష్పసలిలసంవర్ధితపులకాంకురుం డై యంజలి నేసి కంజగర్భునిమీఁద దృష్టి యిడి గద్గదస్వరంబున నిట్లని వినుతించె. 86

సీ. కల్పాంతమున నంధకారసంవృత మైనజగము నెవ్వఁడు దనసంప్రకాశ
మున వెలిఁగించుచు మూఁడుభంగుల రజస్సత్త్వతమోగుణసహితుఁ డగుచుఁ
గల్పించు రక్షించుఁ గడపటఁ బ్రహరించు నెవ్వఁ డాద్యుఁడు సర్వహేతు వగుచు
శోభితుం డై స్వయంజ్యోతి యై యొక్కఁట విలసిల్లు నెవ్వఁడు విభుత మెఱసి

ఆ. సమయ మయిన మానసప్రాణబుద్ధీంద్రి, యములతోడ నెవ్వఁ డలఘుమహిమ
నడరు నట్టిసచ్చిదానందమయునకు, మహితభక్తి నే నమస్కరింతు. 87

వ. దేవా నీవు ముఖ్యప్రాణం బగుటం జేసి ప్రజాపతివి మనోబుద్ధిచిత్తేంద్రియంబులకు నధీశ్వరుండవు మహాభూతగణంబులకు నాధారభూతుండవు త్రయీతనువు నం గ్రతువులు విస్తరింతువు సకలవిద్యలు నీతనువు సర్వార్థసాధకులకు సాధనీయుండ వాత్మనిష్ఠాగరిష్ఠులకు ధ్యేయం బగునాత్మవు కాలమయుండ వై జనులకు నాయుర్నాశంబు సేయుదువు జ్ఞానవిజ్ఞానమూర్తి వాద్యంతరహితుండ వంతరాత్మవు మూఁడుమూర్తులకు మూలం బగుపరమాత్మవు జీవలోకంబునకు జీవాత్మవు సర్వంబును నీవ నీవు గానిది లేశంబును లేదు వ్యక్తుండవు గాక పరమాత్మ వై పురాణపురుషుండ వై యనంతుండ వైననీవు ప్రాణేంద్రియమనోబుద్ధిగుణంబుల నంగీకరించి పరమేష్ఠిపదవిశేషంబున నిలిచి స్థూలశరీరంబునం జేసి యింతయుం బ్రపంచింతువు భగవంతుండ వైననీకు మ్రొక్కెద నని మఱియు నిట్లనియె. 88

క. కోరినవారలకోర్కులు, నేరుపుతో నిచ్చి మనుప నీక్రియ నన్యుల్
నేరరు కరుణాకర నేఁ, గోరెద నీ విచ్చెదేనిఁ గోరిక లభవా. 89

శా. గాలిం గుంభిని నగ్ని నంబువుల నాకాశస్థలిన్ దిక్కులన్

రేలన్ ఘస్రములం దమగ్ర ప్రబలభూరి గ్రాహరక్షోమృగ
వ్యాళాదిత్యనరాదిజంతుకలహవ్యాప్తిన్ సమస్తాస్త్రశ
స్త్రాళిన్ మృత్యువు లేనిజీవనము లోకాధీశ యిప్పింపవే. 90

వ. అని మఱియు రణంబులందుఁ దన కెదురు లేనిశౌర్యంబును లోకపాలుర నతిక్రమించుమహిమయును భువనత్రయజయంబును హిరణ్యకశిపుండు గోరిన నతని తపంబునకు సంతోషించి దుర్లభంబు లయినవరంబు లన్నియు నిచ్చి కరుణించి విరించి యి ట్లనియె. 91

శా. అన్నా కశ్యపపుత్ర దుర్లభము లీయర్థంబు లెవ్వారికిన్
ము న్నెవ్వారలుఁ గోర రీవరములన్ మోదించితిన్ నీయెడన్
నన్నుం గోరిన వెల్ల నిచ్చితిఁ బ్రవీణత్వంబుతో బుద్ధిసం
పన్నత్వంబున నుండుమీ సుమతివై భద్రైకశీలుండవై. 92

వ. అని యి ట్లమోఘంబు లయినవరంబు లిచ్చి దితినందనుచేతం బూజితుం డై యరవిందసంభవుండు బృందారకసందోహవంద్యమానుం డగుచు నిజమందిరంబునకుం జనియె నివ్విధమ్మున నిలింపారాతి వరపరంపరలు సంపాదించుకొని. 93

క సోదరుఁ జంపినపగకై, యాదర మించుకయు లేక యసురేంద్రుఁడు కం
జోదరుపై వైరము దు, ర్మాదరతుం డగుచుఁ జేసె మనుజాధీశా. 94

సీ. ఒకనాఁడు గంధర్వయూథంబుఁ బరిమార్చు దివిజుల నొకనాఁడు దెరలఁదోలు
భుజగుల నొకనాఁడు భోగంబులకుఁ బాపు గ్రహముల నొకనాఁ ం గట్టివైచు
నొకనాఁడు యక్షుల నుగ్రత దండించు నొకనాఁడు విహగుల నొడిసిపట్టు
నొకనాఁడు సిద్ధుల నోడించి బంధించు మనుజుల నొకనాఁడు మద మడంచుఁ

తే. గడిమి నొకనాఁడు కిన్నరఖచరసాధ్య, చారణప్రేతభూతపిశాచవన్య
సత్త్వవిద్యాధరాదుల సంహరించు, దితితనూజుండు దుస్సహతేజుఁ డగుచు.

క. అట్టళ్లతోడఁ గోటలఁ, గట్టలుకం గూలఁ ద్రోచి క్రవ్యాదులతోఁ
జుట్టు విడిసి దిక్పాలుర, పట్టణములు గొనియె నతఁడు బలమున నధిపా. 96

క. కృశులై సంప్రాపితదు, ర్దశులై సర్వంకషోగ్రదైతేయాజ్ఞా
వశులై నిశలును దివసములు, దిశ లెల్లను గట్టు వడియె దీనత ననఘా. 97

వ. మఱియు నద్దానవేంద్రుండు విద్రుమసోపానంబులును మరకతమణిమయప్రదేశంబులును వైడూర్యరత్నస్తంభసముదయంబులును జంద్రకాసన్నిభస్ఫటికసంఘటితకుడ్యంబులును బద్మరాగపీఠకనకకవాటగేహాళీవిటంకవాతాయనంబులును విలంబమానముక్తాఫలదామవితానశోభితధవళపర్యంకంబులును వివిధవిచిత్రవిమానంబులును నిరంతరసురభికుసుమఫలభరితపాదపమహోద్యానంబులును హేమారవిందసౌగంధికబంధురసరోవరంబులును రమణీయరత్నప్రాసాదవిశేషంబులును మనోహరపరిమళశీతలమందమారుతంబులును మృదుమధుర

నినదకీరకోకిలకులకోలాహలంబులును గలిగి విశ్వకర్మనిర్మితం బై త్రైలోక్య
రాజ్యలక్ష్మీశోభితం బైనమహేంద్రభవనంబు సొచ్చి. 98

మ. దితిపుత్త్రుండు జగత్త్రయైకవిభుఁ డై దేవేంద్రసింహాసనో
ద్ధతుఁ డై యుండ హరాచ్యుతాంబుజభవుల్ దప్పంగ క్షేతిన్ సమా
గతు లై తక్కినయక్షకిన్నరమరుద్గంధర్వసిద్ధాదు లా
నతు లై కానిక లిచ్చి కొల్తు రతనిన్ నానాప్రకారంబులన్. 99

శా. ఏదిక్పాలురఁ జూచి నేఁ డలుగునో యేదేవు బంధించునో
యేదిగ్భాగముమీఁద దాడి చనునో యేప్రాణులం జంపునో
యీదైత్యేశ్వరుఁ డంచు నొండొరులు దా రింద్రాదు లాస్థానభూ
వేదిన్ మెల్లన నిక్కి చూతురు భయావిర్భూతరోమాంచు లై. 100

సీ. కోలాహలము మాని కొలువుఁడీ సురలార తలఁగి దీవింపుఁడీ తపసులార
ఫణు లెత్తకుఁడు నిక్కి పన్నగేంద్రములార ప్రణతులై చనుఁడి దిక్పాలులార
గానంబు సేయుఁడీ గంధర్వవరులార సందడిఁ బడకుఁడీ సాధ్యులార
యాడుఁడీ నృత్యంబు లప్సరోజనులార చేరిక మ్రొక్కుఁడీ సిద్ధులార

తే. శుద్ధకర్పూరవాసితసురభిమధుర, భవ్యనూతనమై రేయపానజనిత
సుఖవిలీనత నమరారి సొక్కినాఁడు, శాంతి లే దండ్రు నిచ్చలుఁ జారు లధిప.

శా. లీలోద్యానలతానివాసములలో లీలావతీయుక్తుఁ డై
హాలాపానవివర్ధమానమదలోలావృత్తతామ్రాక్షుఁ డై
కేళిం దేలఁగ నేనుఁ దుంబురుఁడు సంగీతప్రసంగంబులన్
వాలాయంబుఁ గరంగఁ జేయుదుము దేవద్వేషి నుర్వీశ్వరా. 102

క. యాగములు బుధులు ధరణీ, భాగములం జేయు చుండఁ బఱతెంచి హవి
ర్భాగములు దాన కైకొనుఁ, జాగింపఁడు దైత్యుఁ డమరసంఘుంబునకున్.

సీ. సకలమహాద్వీపసహితవిశ్వంభ రాస్థలిని దున్నక పండు సస్యచయము
కామధేన్వాదులకరణి నర్థులు గోరుకోర్కులు గగనంబు గురియు చుండు
వననిధు లేడును వాహినీసందోహములును వీచుల రత్నములు వహించు
నుర్వీరుహంబులు నొక్కకాలంబున నఖిలర్తుగుణముల నతిశయిల్లు

తే. నంబుసంపూరితద్రోణు లగుచు నొప్పుఁ, బర్వతంబులు సర్వదిక్పాలవివిధ
గుణములెల్లను దానకై కొనుచు దైత్య, విభుఁడు త్రైలోక్యరాజ్యసంవృద్ధినుండ.

వ. ఇట్లు సకలదిక్కులు నిర్జించి లోకైకనాయకుం డై తనయిచ్ఛాప్రకారంబున
నింద్రియసుఖంబు లనుభవించుచుం దనియక శాస్త్రమార్గంబు నతిక్రమించి
విరించివరజనితదుర్వారగర్వాతిరేకంబున సుపర్వారాతి యైశ్వర్యవంతుం డై
పెద్దకాలంబు రాజ్యంబు సేయునెడ. 105

ఉ. ఎన్నఁడు మాకు దిక్కు గల దెన్నఁడు దైత్యునిబాధ మాను మే

మెన్నఁడు వృద్ధిఁ బొందఁ గల మెవ్వరు రక్షకు లంచు దేవతా
కిన్నర సిద్ధ సాధ్య ముని ఖేచరనాయకు లాశ్రయించి రా
పన్నగతల్పు భూరిభవబంధవిమోచనుఁ బద్మలోచనున్. 106

వ. ఇట్లు దానవేంద్రునియుగ్రదండంబునకు వెఱచి యనన్యశరణ్యులై రహస్యంబున నందఱుం గూడికొని. 107

ఉ. ఎక్కడ నున్నవాఁడు జగదీశ్వరుఁ డాత్మమయుండు మాధవుం
డెక్కడి కేఁగె శాంతులు మునీశులు భిక్షులు రారు క్రమ్మఱం
దిక్కుల నెల్ల నెక్కుడు తుదిం జొరఁ దిక్కగు నట్టిదిక్కుకై
మ్రొక్కెద మేము హస్తయుగముల్ ముకుళించి మదీయరక్షకున్. 108

వ. అని మఱియు నాహారనిద్రలు మాని చిత్తంబులు పరాయత్తంబులు గా నీక సమాహితబుద్ధులై భగవంతుండును మహాపురుషుండును మహాత్ముండును విశుద్ధజ్ఞానానందమయుండును నైన హృషీకేశునకు నమస్కరించుచున్న నొక మేఘరవసమానగంభీరనినదంబున దిశలు మ్రోయించుచు సాధులకు నభయంబు గావించుచు దృశ్యమానుండు గాక పరమేశ్వరుం డైన హరి యిట్లనియె. 109

మ. భయముం జెందకుఁ డయ్య నిర్జరవరుల్ భద్రంబు మీ కయ్యెడున్
జయముల్ లాభము భూతసంతతికి మత్సందర్శనప్రాప్తి న
వ్యయ మై చేరు నెఱుంగుదున్ దితిసుతవ్యాపారభాషావిప
ర్యయముల్ కాలము గూడఁ జంపెదఁ జనుం డంచాఁక మీత్రోవలన్. 110

ఆ. శుద్ధసాధులందు సురలందు శ్రుతులందు, గోవులందు విప్రకోటియందు
ధర్మపదవియందుఁ దగిలి నాయందు వాఁ, డెన్నఁ డలుగు నాఁడె హింస నొందు.

క. కన్నకొడుకు శమదమసం, పన్నుఁడు నిర్వైరుఁ డనక ప్రహ్లాదుని వాఁ
డెన్నఁడు రోషంబున నా, పన్నత నొందించు నాఁడె పట్టి వధింతున్. 112

శా. వేదోదత్తవరప్రసాదగరిమన్ వీఁ డింతవాఁ డై మిమున్
బాధం బెట్టుచు నున్నవాఁ డని మదిన్ భావింతు భావించి నే
సాధింపం దఱి గాదు కావునఁ గడున్ సైరించితిన్ మీఁదటన్
సాధింతున్ సురలార నేఁడు చనుఁడా శంకింప మీ కేటికిన్. 113

వ. అని యిట్లు దనుజమర్దనుండు నిర్దేశించిన నిలింపులు గుంపులు గొని మ్రొక్కి రక్కసుండు మ్రగ్గుట నిక్కం బని తమతమదిక్కులకుం జనిరి హిరణ్యకశిపునకు విచిత్రచరిత్రులు నలువురు పుత్రు లుద్భవించి రందు. 114

ప్రహ్లాదచరిత్రము.

సీ. తనయందు నఖిలభూతములందు నొకభంగి సమహితత్వంబున జరగువాఁడు
పెద్దలఁ బొడగన్న భృత్యునికైవడిఁ జేరి నమస్కృతుల్ చేయువాఁడు
కన్నుదోయికి నన్యకాంత లడ్డం బైన మాతృభావము చేసి మరలువాఁడు

తల్లిదండ్రులభంగి ధర్మవత్సలతను దీనులఁ గావఁ జింతించువాఁడు
తే. సఖులయెడ సోదరస్థితి జరుపువాఁడు, దైవతము లంచు గురువులఁ దలఁచువాఁడు
లీలలందును బొంకులు లేనివాఁడు, లలితమర్యాదుఁ డైనప్రహ్లాదుఁ డధిప.
వ. మఱియును. 116
సీ. ఆకారజన్మవిద్యార్థవరిష్ఠుఁ డై గర్వసంస్తంభసంగతుఁడు గాఁడు
వివిధమహానేకవిషయసంపన్నుఁ డై పంచేంద్రియములచేఁ బట్టువడఁడు
భవ్యవయోబలప్రాభవోపేతుఁ డై కామరోషాదులఁ గ్రందుకొనఁడు
కామినీప్రముఖభోగము లెన్ని గలిగిన వ్యసనసంసక్తి నావంకఁ బోఁడు
ఆ. విశ్వమందుఁ గన్నవిన్నయర్థములందు, వస్తుదృష్టిఁ జేసి వాంఛ యిడఁడు
ధరణినాథ దైత్యతనయుండు హరిపర, తంత్రుఁ డై హతాన్యతంత్రుఁ డగుచు.
ఆ. సద్గుణంబు లెల్ల సంఘంబు లై వచ్చి, యసురరాజతనయునందు నిలిచి
పాసి చనవు విష్ణుఁ బాయనివిధమున, నేఁడుఁ దగిలి యుండు నిర్మలాత్మ. 118
మ. పగవారైనసురేంద్రులుం సభలలోఁ బ్రహ్లాదసంకాశులన్
సుగుణోపేతుల నెందు నే మెఱుఁగ మంచున్ వృత్తబంధంబులం
బొగడం జొత్తురు సత్కవీంద్రులక్రియన్ భూనాథ మీఁబోఁటిస
ద్భగవద్భక్తులు దైత్యరాజతనయుం బాటించి కీర్తింపరే. 119
క. గుణనిధి యగుప్రహ్లాదుని, గుణము లనేకములు గలవు గురుకాలమునన్
గణుతింప నశక్యంబులు, ఫణిపతికి బృహస్పతికిని భాషాపతికిన్. 120
వ. ఇట్లు సద్గుణగరిష్ఠుం డయినప్రహ్లాదుండు భగవంతుం డయినవాసుదేవుని
యందు సహజసంవర్ధమాననిరంతరధ్యానరతుం డై. 121
సీ. శ్రీవల్లభుఁడు దన్నుఁ జేరినయట్లైనఁ జెలికాండ్ర నెవ్వారిఁ జేర మఱచు
నసురారి దనమ్రోల నాడినయట్లైన నసురబాలురతోడ నాడ మఱచు
భక్తవత్సలుఁడు సంభాషించినట్లైనఁ బరభాషలకు మాఱుపలుక మఱచు
సురవంద్యుఁ దనలోనఁ జూచినయట్లైనఁ జొక్కి సమస్తంబుఁ జూడ మఱచు
తే. హరిపదాంభోజయుగచింతనామృతమున, నంతరంగంబు నిండినట్లైన నతఁడు
నిత్యపరిపూర్ణుఁ డగుచునన్నియును మఱచి, జడత లేకయునుండును జడునిభంగి.
శా. పానీయంబులు ద్రావుచుం గుడుచుచున్ భాషించుచున్ హాసలీ
లానిద్రాదులు సేయుచుం దిరుగుచున్ లక్షించుచున్ సంతత
శ్రీనారాయణపాదపద్మయుగళీచింతామృతాస్వాదసం
ధానుం డై మఱచెన్ సురారిసుతుఁ డేతద్విశ్వమున్ భూవరా. 123
సీ. వైకుంఠచింతావివర్జితచేష్టుఁ డై యొక్కఁడు నేడుచు నొక్కచోట .

నశ్రాంతహరిభావనారూఢచిత్తుఁ డై యుద్ధతుఁ డై పాడు నొక్కచోట
విష్ణుఁ డింతియ కాని వేఱొండు లేదని యెత్తిలి నగుచుండు నొక్కచోట
నలినాక్షుఁ డనునిధానముఁ గంటి నేనని యుబ్బి గంతులు వైచు నొక్కచోటఁ
ఆ. బలుకు నొక్కచోటఁ బరమేశుఁ గేశవుఁ, బ్రణయహర్ష జనితబాష్పసలిల
మిళితపులకుఁ డై నిమీలితనేత్రుఁ డై, యొక్కచోట నిలిచి యూరకుండు.

వ. ఇట్లు పూర్వజన్మపరమభాగవతసంసర్గసమాగతం బైన ముకుందచరణారవింద
సేవాతిరేకంబున నఖర్వనిర్వాణభావంబు విస్తరించుచు నప్పటప్పటికి దుర్జనసంసర్గ
నిమిత్తంబునం దనచిత్తం బన్యాయత్తంబు గానీక నిజాయత్తంబు సేయుచు
నప్రమత్తుండును సంసారనివృత్తుండును బుధజనవిధేయుండును మహాభాగధే
యుండును సుగుణమణిగణగరిష్ఠుండును బరమభాగవతశ్రేష్ఠుండును గర్మబంధ
లతాలవిత్రుండును బవిత్రుండును నైనపుత్రునియందు విరోధించి సురవిరోధి
యనుకంప లేక చంపం బంపెనని పలికిన నారదునకు ధర్మజుం డిట్లనియె 125

శా. పుత్రుల్ నేర్చిన నేరకున్న జనకుల్ పోషింతురెల్లప్పుడున్
మిత్రత్వంబున బుద్ధి సెప్పి దురితోన్మేషంబు వారింతురే
శత్రుత్వంబు దలంప రిట్టియెడ నాసౌజన్యరత్నాకరుం
బుత్రున్ లోకపవిత్రుఁ దండ్రి నెగులుం బొందింప నెట్లోర్చెనో. 126

క. బాలుఁ బ్రభావిశాలు హరిపాదపయోరుహచింతనక్రియా
లోలుఁ గృపాళు సాధుగురులోకపదానతఫాలు నిర్మల
శ్రీలు సమస్తసభ్యనుతశీలు విఖండితమోహవల్లికా
జాలు నదేల తండ్రి వడిఁ జంపఁగఁ బంపె మునీంద్ర చెప్పవే. 127

వ అనిన నారదుం డిట్లనియె. 128

శా. లభ్యం బైనసురాధిరాజపదమున్ లక్షింపఁ డశ్రాంతమున్
సభ్యత్వంబున నున్నవాఁ డబలుఁ డై జాడ్యంబుతో వీఁడు వి
ద్యాభ్యాసంబునఁ గాని తీవ్రమతి గాఁ డంచున్ విచారించి దై
త్యేభ్యుం డొక్కదినంబునం బ్రియసుతున్ వీక్షించి సోత్కంఠుఁ డై. 129

క. చదువనివాఁ డజ్ఞుం డగుఁ, జదివిన సదసద్వివేకచతురత గలుగుం
జదువఁగ వలయును జనులకుఁ, జదివించెద నార్యులొద్దఁ జదువుము తండ్రీ.

వ. అని పలికి యసురలోకపురోహితుండును భగవంతుండును నయినశుక్రాచార్యు
కొడుకులఁ బ్రచండవితర్కులఁ జండామర్కుల రావించి సత్కరించి యిట్లనియె.

శా. అంధప్రక్రియ నున్నవాఁడు పలుకం డస్మత్ప్రతాపక్రియా
గంధం బించుక లేదు మీరు గురువుల్ కారుణ్యచిత్తుల్ మనో
బంధుల్ మాన్యులు మాకుఁ బెద్దలు మముం బాటించి యీబాలకున్
గ్రంథంబుల్ చదివించి నీతికుశలుం గావించి రక్షింపరే. 132

వ. అని పలికి వారలకుఁ బ్రహ్లాదు నప్పగించి తోడ్కొని పొండనిన వారును
దనుజరాజకుమారునిం గొనిపోయి యతనికి సవయస్కు లగుసహశ్రోతల నసుర
కుమారులం గొందఱం గూర్చి. 133

ఉ. అంచితభక్తితోడ దనుజాధిపుగేహసమీపముం బ్రవే
శించి సురారిరాజసుతుఁ జేకొని శుక్రకుమారకుల్ పఠిం
పించిరి పాఠయోగ్యములు పెక్కులు శాస్త్రము లాకుమారుఁ డా
లించి పఠించె నన్నియుఁ జలింపనివైష్ణవభక్తిపూర్ణుఁ డై. 134

క. ఏపగిది వారు సెప్పిన, నాపగిదిం జదువుఁ గాని యట్టిట్టని యా
క్షేపింపఁడు తానన్నియు, రూపించిన మిథ్యలని నిరూఢమనీషన్ 135

శా. అంతం గొన్నిదినంబు లేఁగిన సురేంద్రారాతి శంకాన్విత
స్వాంతుం డై నిజనందనుం గురువు లేజాడం బఠింపించిరో
భ్రాంతుం డేమి పఠించెనో పిలిచి సంభాషించి విద్యాపరి
శ్రాంతిం జూచెదఁ గాక నేఁడని మహాసౌధాంతరాసీనుఁ డై. 136

ఉ. మోదముతోడ దైత్యకులముఖ్యుఁడు రమ్మని చీరఁ బంచెఁ బ్ర
హ్లాదకుమారకుం భవమహార్ణవతారకుఁ గామరోషలో
భాదివిరోధివర్గపరిహారకుఁ గేశవచింతనామృతా
స్వాదకఠోరకుం గలుషజాలమహోగ్రవనీకుఠారకున్. 137

వ. ఇట్లు చారులచేత నాహూయమానుం డై ప్రహ్లాదుండు చనుదెంచిన. 138

శా. ఉత్సాహప్రభుమంత్రశక్తియుత మే యుద్యోగ మారూఢసం
విత్సంపన్నుఁడ వైతివే చదివితే వేదంబులుం శాస్త్రముల్
వత్సా రమ్మని చేరఁ జీరి కొడుకుం వాత్సల్యసంపూర్ణుఁ డై
యుత్సంగాగ్రముఁ జేర్చి దానవవిభుం డుత్కంఠ దీపింపఁగన్. 139

క. అనుదినసంతోషణములు, జనితశ్రమతాపదుఃఖసంశోషణముల్.
తనయులసంభాషణములు, జనకులకుం గర్ణయుగళసద్భూషణముల్. 140

వ. అని మఱియుఁ బుత్రా నీ కెయ్యది భద్రం బై యున్నది సెప్పు మనినఁ గన్న
తండ్రికిఁ బ్రియనందనుం డి ట్లనియె. 141

ఉ. ఎల్లశరీరధారులకు నిల్లనుచీఁకటినూతిలోపలం
ద్రెళ్లక వీరు నే మనుమతిభ్రమణంబున భిన్ను లై ప్రవ
ర్తిల్లక సర్వము న్నతనిదివ్యకళామయ మంచు విష్ణునం
దుల్లముఁ జేర్చి తా రడవి నుండుట మేలు నిశాచరాగ్రణీ. 142

వ. అని కుమారుం డాడినప్రతిపక్షానురూపంబు లయిన సల్లాపంబులు విని దాన
వేంద్రుండు నగుచు ని ట్లనియె. 143

క. ఎట్టాడిన నట్టాడుదు, రిట్టిట్టని పలుక నెఱుఁగ రితరుల శిశువుల్

దట్టించి యెవ్వ రే మని, పట్టించిరో బాలకునకుఁ బరపక్షంబుల్. 144
శా. నాకుం జూడఁగఁ జోద్యమయ్యెడిఁ గదా నాతండ్రి యీబుద్ధి దా
నీకున్ లోపలఁ దోఁచెనో పరులు దుర్నీతుల్ పఠింపించిరో
యేకాంతంబున భార్గవుల్ పలికిరో యీదానవశ్రేణికిన్
వైకుంఠుండు కృతాపరాధుఁ డతనిన్ వర్ణింప నీ కేటికిన్. 145
మ. సురలం దోలుటయో సురాధిపతులన్ స్రుక్కించుటో సిద్ధులం
బరివేధించుటయో మునిప్రవరులన్ బాధించుటో యక్షకి
న్నరగంధర్వవిహంగనాగపతులన్ నాశంబు నొందించుటో
హరి యంచున్ గిరి యంచు నేల చెడ మోహాంధుండ వై పుత్రకా. 146
వ. అనినఁ దండ్రిమాటలకుఁ బురోహితు నిరీక్షించి ప్రహ్లాదుం డిట్లనియె మోహ నిర్మూలనంబు సేసి యెవ్వనియందుఁ దత్పరు లయి యెఱుక గలపురుషులకుం బరులు దా మనియెడుమాయాకృతం బయినయసద్గ్రాహ్యం బగుభేదంబు గానంబడ దట్టిపరమేశ్వరునకు నమస్కరించెద. 147
శా. అజ్ఞుల్ గొందఱు నేము దా మనుచు మాయం జెంది సర్వాత్మకుం
బ్రజ్ఞాలభ్యు దురన్వయక్రమములన్ భాషింపఁగా నేర రా
జిజ్ఞాసాపథమందు మూఢులు గదా చింతింప బ్రహ్మాదివే
దజ్ఞుల్ తత్పరమాత్ము విష్ణు నితరుల్ దర్శింపఁగా నేర్తురే. 148
తే. ఇనుము మయస్కాంతసన్నిధి నెట్లు భ్రాంత,మగు హృషీకేశుసన్నిధినావిధమునఁ
గరఁగుచున్న దిదైవయోగమునఁ జేసి,బ్రాహ్మణోత్తమ చిత్తంబు భ్రాంతమగుచు.
సీ. మందారమకరందమాధుర్యమునఁ దేలుమధుపంబు వోవునే మదనములకు
నిర్మలమందాకినీవీచికలఁ దూఁగురాయంచ చనునె తరంగిణులకు
లలితరసాలపల్లవఖాది యై చొక్కుకోయిల చేరునే కుటజములకుఁ
బూర్ణేందుచంద్రికాస్ఫురితచకోరకం బరుగునే సాంద్రనీహారములకు
తే. నంబుజోదరదివ్యపాదారవింద, చింతనామృతపానవిశేషమత్త
చిత్త మేరీతి నితరంబుఁ జేర నేర్చు, వినుతగుణశీల మాటలు వేయు నేల.
వ. అనిన విని రోషించి రాజసేవకుం డైనపురోహితుండు ప్రహ్లాదుం జూచి తిర
స్కరించి యి ట్లనియె. 151
ఉ. పంచశరద్వయస్కుఁడవు బాలుఁడ వించుక గాని లేవు భా
షించెదు తర్కవాక్యములు చెప్పినశాస్త్రములోనియర్థ మొ
క్కించుక యైనఁ జెప్ప వసురేంద్రునిముందట మాకు నోదలల్
వంచుకొనంగఁ జేసితివి వైరివిభూషణ వంశదూషణా. 152
చ. తనయుఁడు గాఁడు శాత్రవుఁడు దానవభర్తకు వీఁడు దైత్యచం
దనవనమందుఁ గంటకయుతక్షితిజాతముభంగిఁ బుట్టినాఁ

డనవరతంబు రాక్షసకులాంతకుఁ బ్రస్తుతి సేయుచుండు దం
డనమునఁ గాని శిక్షలకు డాయఁడు పట్టఁడు కొట్టఁ డుద్ధతిన్. 153

క. ఈపాపనిఁ జదివింతుము, నీపాదము లాన యింక నిపుణతతోడం
గోపింతుము దండింతుము, కోపింపకు మయ్య దనుజకుంజర వింటే. 154

వ. అని మఱియు నారాచపాపనికి వివిధోపాయంబులం బురోహితుండు వెఱపుఁ
జూపుచు రాజసన్నిధిం బాపి తోడుకొని పోయి యేకాంతంబున 155

క. భార్గవనందనుఁ డతనికి, మార్గము చెడకుండఁ జెక్కుమాఱులు నిచ్చల్
వర్గత్రితయము చెప్పెన, నర్గళ మగుమతివిశేష మమర నరేంద్రా. 156

వ. మఱియు గురుండు శిష్యునకు సామదానభేదదండోపాయంబు లన్నియు నెఱిం
గించి నీతికోవిదుం డయ్యె నని నమ్మి నిశ్చయించి తల్లికి నెఱింగించి తల్లిచేత
నలంకృతుం డయినకులదీపకు నవలోకించి. 157

ఉ. త్రిప్పకు మన్న మామతము దీర్ఘము లైన త్రివర్గపాఠముల్
దప్పకు మన్న నేఁడు మనదైత్యవరేణ్యునిమ్రోల నేము మున్
చెప్పిననీతి గాని మఱి చెప్పకు మన్న విరోధినీతులన్
విప్పకు మన్న దుష్ట మగువిష్ణుచరిత్రకథార్థజాలముల్. 158

వ. అని బుజ్జగించి దానవేశ్వరునిసన్నిధికిం దోడితెచ్చిన. 159

సీ. అడుగడ్గునకు మాధవానుచింతనసుధామాధుర్యమున మేను మఱచువాని
నంభోజగర్భాదు లభ్యసింపఁగ లేనిహరిభక్తి పుంభావ మైనవాని
మాతృగర్భము సొచ్చి మన్నది మొదలుగాఁ జిత్తమచ్యుతుమీఁదఁ జేర్చువాని
నంకించి తనలోన నఖిలప్రపంచంబు శ్రీవిష్ణుమయ మని చెలఁగువాని

తే. వినయకారుణ్యబుద్ధివివేకలక్ష, ణాదిగుణముల కాటపట్టయినవాని
శిష్యుబుధలోకసంభావ్యుఁ జీరిగురుఁడు, ముందఱికిఁద్రొబ్బి తండ్రికిమ్రొక్కుమనుచు

క. శిక్షించితి మన్యము లగు, పక్షంబులు మాని నీతిపారగుఁ డయ్యెన్
రక్షోవంశాధీశ్వర, వీక్షింపుము నీకుమారువిద్యాబలమున్. 161

వ. అని పలికిన శుక్రకుమారకువచనంబు లాకర్ణించి దానవేంద్రుండు దనకు దండ
ప్రణామంబు సేసి నిలుచున్నకొడుకును దీవించి బాహుదండంబు సాఁచి ది
గ్గనఁ డగ్గఱం దిగిచి గాఢాలింగనంబు సేసి తనతొడలమీఁద నిడుకొని చుంచు
దువ్వి చుబుకంబుఁ బుడికి చెక్కిలి ముద్దుగొని శిరంబు మూర్కొని ప్రేమాతి
రేకసంజనితబాష్పసలిలబిందుసందోహంబుల నతనివదనారవిందంబు దడుపుచు
మందమధురాలాపంబుల నిట్లనియె. 162

శా. చోద్యం బయ్యెడి నింతకాల మరిగెన్ శోధించి యే మేమి సం
వేద్యాంశంబులు సెప్పిరో గురువు లేపెంటం బఠింపించిరో

విద్యాసార మెఱుంగఁ గోరెద భవద్విజ్ఞాతశాస్త్రంబులోఁ
బద్యం బొక్కటి సెప్పి సార్థముగఁ దాత్పర్యంబు భాషింపుమా. 163

శా. నిన్నున్ మెచ్చరు నీతిపాఠమహిమన్ నీతోడిదైత్యార్భకుల్
గన్నా రన్నియుఁ జెప్ప నేర్తురు గదా గ్రంథార్థముల్ దక్షులై
యన్నా యెన్నఁడు నీవు నీతివిదుఁ డౌదంచున్ మహావాంఛతో
నున్నాఁడన్ ననుఁ గన్నతండ్రి భవదీయోత్కర్షముం జూపవే. 164

వ. అనినం గన్నతండ్రికిఁ బ్రియనందనుం డయిన ప్రహ్లాదుం డిట్లనియె. 165

క. చదివించిరి నను గురువులు, చదివితి ధర్మార్థముఖ్యశాస్త్రంబులు నేఁ
జదివినవి గలవు పెక్కులు, చదువులలో మర్మమెల్లఁ జదివితిఁ దండ్రీ. 166

మ. తనుహృద్భాషల సఖ్యమున్ శ్రవణమున్ దాసత్వమున్ వందనా
ర్చనముల్ సేవయు నాత్మలో నెఱుకయున్ సంకీర్తనల్ చింతనం
బను నీతొమ్మిదిభక్తిమార్గముల సర్వాత్మున్ హరిన్ నమ్మి స
జ్జనుఁడై యుండుట భద్రమంచుఁ దలఁతున్ సత్యంబు దైత్యోత్తమా. 167

శా. అంధేందూదయముల్ మహాబధిరశంఖారావముల్ మూకస
ద్గ్రంథాఖ్యాపనముల్ నపుంసకవధూకాంక్షల్ కృతఘ్నావలీ
బంధుత్వంబులు భస్మహవ్యములు లుబ్ధద్రవ్యముల్ క్రోడస
ద్గంధంబుల్ హరిభక్తివర్జితులరిక్తవ్యర్థసంసారముల్. 168

సీ. కమలాక్షు నర్చించు కరములు కరములు శ్రీనాథు వర్ణించు జిహ్వ జిహ్వ
సురరక్షకునిఁ జూచుచూడ్కులు చూడ్కులు శేషశాయికి మ్రొక్కుశిరము శి
విష్ణు నాకర్ణించువీనులు వీనులు మధువైరిఁ దవిలినమనము మనము [రము
భగవంతు వలగొనుపదములు పదములు పురుషోత్తమునిమీఁది బుద్ధి బుద్ధి
తే. దేవదేవునిఁ జింతించుదినము దినము, చక్రహస్తునిఁ బ్రకటించుచదువు చదువు
కుంభినీధవుఁ జెప్పెడిగురుఁడు గురుఁడు,తండ్రిహరిఁ జేరుమనియెడితండ్రి తండ్రి.

సీ. కంజాక్షునకుఁ గానికాయంబు కాయమే పవనగుంఫితచర్మభస్త్రి గాక
వైకుంఠుఁ బొగడనివక్త్రంబు వక్త్రమే ఢమఢమధ్వనితోడిఢక్క గాక
హరిపూజనము లేనిహస్తంబు హస్తమే తరుశాఖనిర్మితదర్వి గాక
కమలేశుఁ జూడనికన్నులు కన్నులే తనుకుడ్యజాలరంధ్రములు గాక
ఆ. చక్రిచింత లేనిజన్మంబు జన్మమే, తరళసలిలబుద్బుదంబు గాక
విష్ణుభక్తి లేనివిబుధుండు విబుధుఁడే, పాదయుగముతోడిపశువు గాక. 170

సీ. సంసారజీమూతసంఘంబు విచ్చునే చక్రిదాస్యప్రభంజనము లేక
తాపత్రయాభీలదావాగ్ని లాఱునే విష్ణుసేవామృతవృష్టి లేక
సర్వంకషాఘౌఘజలరాసు లింకునే హరిమనీషాబడబాగ్ని లేక
ఘనవిపద్గాఢాంధకారంబు లడఁగునే పద్మాక్షునుతిరవిప్రభలు లేక

తే. నిరుపమాపునరావృత్తినిష్కళంక, ముక్తినిధిఁ గానవచ్చునే ముఖ్యమైన
శార్ఙ్గకోదండచింతనాంజనము లేక, తామరసగర్భునకు నైన దానవేంద్ర. 171

వ. అని యివ్విధంబున వెఱపు మఱపు నెఱుంగక యులుకు సెడి పలికెడి కొడుకు నుడువులు చెవులకు ములుకులక్రియ నొదవినఁ గటము లదరఁ బెదవులం గఱచుచు నదరిపడి గురుసుతునిం గనుంగొని విమతకథనంబులు గఱపినాఁడ వని దానవేంద్రుం డి ట్లనియె. 172

చ. పటుతరనీతిశాస్త్రచయపారగుఁ జేసెద నంచు బాలు నీ
వటు గొనిపోయి వానికి ననర్థము లైనవిరోధిశాస్త్రముల్
కుటిలతఁ జెప్పినాఁడవు భృగుప్రవరుండ వటంచు నమ్మితిం
గటకట బ్రాహ్మణాకృతివి గాక యథార్థపుబ్రాహ్మణుండవే. 173

క. ధర్మేతరవర్తనులును, దుర్మంత్రులు నైనజనుల దురితము లొందున్
మర్మములు గలఁచి కల్మష, కర్మల రోగములు పొందుకైవడి విప్రా. 174

వ. అనిన రాజునకుఁ బురోహితుం డి ట్లనియె. 175

ఉ. తప్పులు లేవు మావలన దానవనాథ విరోధిశాస్త్రముల్
చెప్పము క్రూరు లై పరులు సెప్పరు మీచరణంబులాన సు
మ్మెప్పుడు మీకుమారునకు నింతయు నైజమనీష యెవ్వరుం
జెప్పెడిపాటి గాదు ప్రతిచింతఁ దలంపుము నేర్పుకైవడిన్ 176

క. మిత్రులము పురోహితులము, పాత్రుల మేమదియుఁ గాక భార్గవులము నీ
పుత్రుని నిటువలెఁ జేయఁగ, శత్రులమే దైత్యజలధిచంద్రమ వింటే. 177

వ. అనినగురునందనుం గోపింపక దైత్యవల్లభుండు గొడుకు నవలోకించి యిట్లనియె.

క. ఒజ్జలు సెప్పనియీమతి, మజ్జాతుఁడ వైననీకు మఱి యెవ్వరిచే
నుజ్జాత మయ్యె బాలక, తజ్జనులం జేరుకొనుము తగ నామ్రోలన్. 179

వ. అనినఁ దండ్రికిఁ బ్రహ్లాదుం డి ట్లనియె. 180

ఉ. అచ్చపుఁజీఁకటిం బడి గృహవ్రతు లై విషయప్రవిష్టు లై
చచ్చుచుఁ బుట్టుచున్ మరలఁ జర్వితచర్వణు లైనవారికిం
జెచ్చెరఁ బుట్టునే పరులు సెప్పిన నైన నిజేచ్ఛ నైన నే
మిచ్చిన నైనఁ గానలకు నేఁగిన నైన హరిప్రబోధముల్. 181

ఉ. కాననివాని నూఁతగొని కాననివాఁడు విశిష్టవస్తువుల్
గాననిభంగిఁ గర్మములు గైకొని కొందఱు కర్మబద్ధు లై
కానరు విష్ణుఁ గొంద ఱటఁ గందు రకించనవైష్ణవాంఘ్రిసం
స్థానరజోభిషిక్తు లగుసంహృతకర్ములు దానవేశ్వరా. 182

శా. శోధింపం బడె సర్వశాస్త్రములు రక్షోనాథ వే యేటికిన్
గాథల్ మాధవశేముషీతరణిసాంగత్యంబునం గాక దు

ర్మేధః దాఁటఁగ వచ్చునే సుతవధూమీనోగ్రవాంఛామద
క్రోధోల్లోలవిశాలసంసృతిమహాఘోరామితాంభోనిధిన్. 183

వ. అని పలికినకొడుకును ధిక్కరించి మక్కువ సేయక రక్కసులఱేఁడు దనతొడల పై నుండ నీక గొబ్బున దిగఁద్రొబ్బి నిబ్బరం బగుకోపంబు దీపింప వేఁడిచూపుల మింట మంట లెగయ మంత్రులం జూచి యిట్లనియె. 184

శా. క్రోడం బై పినతండ్రిఁ జంపె నని తాఁ గ్రోధించి చిత్తంబులో
వీడం జేయఁడు బంటుభంగి హరికిన్ విద్వేషికిన్ భక్తుఁ డై
యోడం డక్కట ప్రాణవాయువులు వీఁ డొప్పించుచున్నాఁడు నా
తోడన్ వైరము పట్టె నిట్టిజనకద్రోహిన్ మహిం గంటిరే. 185

వ. అని రాక్షసవీరుల నీక్షించి యిట్లనియె 186

హిరణ్యకశిపుండు ప్రహ్లాదుని వివిధోపాయంబుల హింసించుట.

శా. పంచాబ్దంబులవాఁడు తండ్రి నగునాపక్షంబు నిందించి య
త్కించిద్భీతియు లేక విష్ణు నహితుం గీర్తించు చున్నాఁడు వ
ద్దించుం జెప్పిన మానఁ డంగమునఁ బుత్రాకారతన్ వ్యాధి జ
న్మించెన్ వీని వధించి రండు దనుజుల్ మీమీపటుత్వంబులన్. 187

శా. అంగవ్రాతములోఁ జికిత్సకుఁడు దుష్టాంగంబు ఖండించి శే
షాంగశ్రేణికి రక్ష సేయుక్రియ నీయజ్ఞుం గులద్రోహి దు
స్సంగుం గేశవపక్షపాతి నధముం జంపించి వీరవ్రతో
త్తుంగఖ్యాతిఁ జరించెదం గులము నిర్దోషంబు గావించెదన్. 188

క. హంతవ్యుఁడు రక్షింపను, మంతవ్యుఁడు గాఁడు యమునిమందిరమునకున్
గంతవ్యుఁడు వధమున కుప, రంతవ్యుం డనక చంపి రం డీపడుచున్. 189

వ. అని దానవేంద్రుం డానతిచ్చిన వాఁడికోఱలు గలరక్కసులు పెక్కండ్రు శూల హస్తు లై వక్త్రంబులు దెఱచికొని యుబ్బి బొబ్బ లిడుచు ధూమసహితదావ దహనంబునుంబోలెఁ దామ్రసంకాశంబు లయినకేశంబులు మెఱయ భేదన వాదనచ్ఛేదనంబులు సేయుచు. 190

ఉ. బాలుఁడు రాచబిడ్డఁడు కృపాళుఁడు సాధుఁడు లోకమాన్యసం
శీలుఁడు వీఁ డవధ్యుఁ డని చిక్కక స్రుక్కక క్రూరచిత్తు లై
శూలములం దదంగముల సుస్థిరు లై ప్రహరించి రుగ్రవా
చాలత నందఱున్ దివిజశత్రుఁడు వద్దనఁ డయ్యె భూవరా. 191

చ. పలువురు దానవుల్ పొడువ బాలునిదేహము లేశమాత్రము
న్నొలియదు లోపలన్ రుధిర ముబ్బదు కందదు శల్యసంఘమున్
నలియదు దృష్టివైభవము నష్టము గాదు ముఖేందుకాంతియుం
బొలియదు నూతనశ్రమము పుట్టదు పట్టదు దీనభావమున్. 192

ఉ. తన్ను నిశాచరుల్ పొడువ దైత్యకుమారుఁడు మాటిమాటికిన్
పన్నగశాయి యోదనుజభంజన యోజగదీశ యోమహా
పన్నశరణ్య యోనిఖిలపావన యంచు నుతించుఁ గాని తాఁ
గన్నుల నీరు దేఁడు భయకంపసమేతుఁడు గాఁడు భూవరా. 193

ఉ. పాఱఁడు లేచి దిక్కులకు బాహువు లొడ్డఁడు బంధురాజిలోఁ
దూఱఁడు ఘోరకృత్య మని దూఱఁడు తండ్రిని మిత్రవర్గమున్
జీరఁడు మాతృసంఘము వసించుసువర్ణగృహంబులోనికిం
దాఱఁడు కావరే యనఁడు తాపము నొందఁడు కంటగింపఁడున్. 194

వ. ఇట్లు సర్వాత్మకం బై యిట్టి దట్టి దని నిర్దేశింప రానిపరబ్రహ్మంబు దాన యై యమ్మహావిష్ణునియందుఁ జిత్తంబుఁ జేర్చి తన్మయుం డయి పరమానందంబునం బొంది యున్న ప్రహ్లాదునియందు రాక్షసేంద్రుండు దనకింకరుల చేతం జేయించుచున్న మారణకర్మంబులు పాపకర్మునియందుఁ బ్రయుక్తంబు లైనసత్కారంబులుం బోలె విఫలంబు లగుటం జూచి 195

ఉ. శూలములన్ నిశాచరులు స్రుక్కక దేహము నిగ్రహింపఁగా
బాలుఁడు నేలపైఁ బడఁడు పాఱఁడు చావఁడు తండ్రి నైననా
పాలికి వచ్చి చక్రధరుపక్షము మానితి నంచుఁ బాదముల్
ఫాలము సోఁక మ్రొక్కఁ డనపాయత నొందుట కేమి హేతువో. 196

వ. అని శంకించుచు. 197

సీ. ఒకమాటు దిక్కుంభియూథంబుఁ దెప్పించి కెరలి డింభకునిఁ ద్రొక్కింపఁ బంపు
నొకమాటు విషభీకరోరగశ్రేణులఁ గడువడి నర్భకుఁ గఱవఁ బంపు
నొకమాటు హేతిసంఘోగ్రానలములోన విసరి కుమారుని వ్రేయఁ బంపు
నొకమాటు కూలంకషోల్లోలజలధిలో మొత్తించి శాబకు ముంపఁ బంపు
ఆ. విషముఁ బెట్టఁ బంపు విదళింపఁగాఁ బంపు, దొడ్డకొండచఱులఁ ద్రోయఁ బంపుఁ
బట్టి కట్టఁ బంపు బాధింపఁగా బంపు, బాలుఁ గినిసి దనుజపాలుఁ డధిప. 198

సీ. ఒకవేళ నభిచారహోమంబు సేయించు నొకవేళ నెండల నుండఁ బంచు
నొకవేళ వానల నుపహతి నొందించు నొకవేళ రంధ్రంబు లుక్కఁ బట్టు
నొకవేళఁ దనమాయ నొదవించి బెగడించు నొకవేళ మంచున నొంటి నిలుపు
నొకవేళఁ బెనుగాలి కున్ముఖుఁ గావించు నొకవేళఁ బాఁతించు నుర్వియందు
తే. నీరు నన్నంబు నిడ నీక నిగ్రహించుఁ
గశల నడిపించు ఉవ్వించు గండశిలల
గదల వ్రేయించు వేయించు ఘనశరములఁ
గొడుకు నొకవేళ నమరారి క్రోధి యగుచు. 199

వ. మఱియు ననేకమారణోపాయంబులఁ బాపరహితుం డైనపాపని రూపుమాప లేక యేకాంతంబున దురంతచింతాపరిశ్రాంతుం డయి రాక్షసేంద్రుండు దన

మనంబున. 200

ఉ. ముంచితి వార్ధులం గదల మొత్తితి శైలతటంబులందు ద్రో
బ్బించితి శస్త్రరాజిఁ బొడిపించితి మీఁద నిభేంద్రపంక్తి ద్రొ
ప్పించితి ధిక్కరించితి శపించితి ఘోరదవాగ్నులందుఁ ద్రో
యించితిఁ బెక్కుపాట్ల నలయించితిఁ జావఁ డి దేమి చిత్రమో. 201

చ. ఎఱుఁగఁడు జీవనౌషధము లెవ్వరు భర్తలు లేరు బాధలం
దరలఁడు నైజతేజమునఁ దథ్యము జాడ్యము లేదు మిక్కిలిన్
మెఱయుచు నున్నవాఁ డొకనిమేషము దైన్యము నొందఁ డింక నే
తెఱఁగునఁ ద్రుంతు వేసరితి దివ్యము వీనిప్రభావ మెట్టిదో. 202

వ. అదియునుం గాక తొల్లి శునశ్శేఫుం డనుమునికుమారుండు దండ్రిచేత యాగ
పశుత్వంబునకు దత్తుం డయి తండ్రి తనకు నపకారి యని తలంపక బ్రదికిన
చందంబున. 203

క. ఆగ్రహమున నేఁ జేసిన, నిగ్రహములు పరులతోడ నెఱి నొకనాఁడున్
విగ్రహము లనుచుఁ బలుకఁడ,నుగ్రహములుగా స్మరించు నొవ్వఁడు మదిలోన్.

వ. కావున వీఁడు మహాప్రభావసంపన్నుండు వీని కెందును భయంబు లేదు వీని
తోడివిరోధంబునం దనకు మృత్యువు సిద్ధించు నని నిర్ణయించి చిన్నవోయి
ఖిన్నుండై ప్రసన్నుండు గాక క్రిందు సూచుచు విషణ్ణుం డై చింతనంబు సేయు
చున్నరాజునకు మంతనంబునఁ జండామర్కు లి ట్లనిరి. 205

శా. శుభ్రఖ్యాతివి నీప్రతాపము మహాచోద్యంబు దైత్యేంద్ర రో
షభ్రూయుగ్మవిజృంభణంబున దిగీశవ్రాతముం బోరులన్
విభ్రాంతంబుగఁ జేసి యేలితి గదా విశ్వంబు వీఁ డెంత యీ
దభ్రోక్తుల్ గుణదోషహేతువులు చింతం బొంద నీ కేటికిన్. 206

శా. వక్రుం డైనజనుండు వృద్ధగురుసేవం జేసి మేధానయో
పక్రాంతిన్ విలసిల్లు మీఁదట వయఃపాకంబుతో బాలకున్
శక్రద్వేషణబద్ధుఁ జేయుచు మదిం జాలింపుమీ రోషమున్
శుక్రాచార్యులు వచ్చునంత కితఁడున్ సుశ్రీయుతుం డయ్యెడున్. 207

వ. అని గురుపుత్రులు పలికిన రాక్షసేశ్వరుండు గృహస్థు లైనరాజులకు నుపదేశింపఁ
దగినధర్మార్థకామంబులు ప్రహ్లాదునకు నుపదేశింపుం డని యనుజ్ఞ సేసిన వారు
నతనికిఁ ద్రివర్గంబు నుపదేశించిన నతండు రాగద్వేషంబులచేత విషయాసక్తు
లైనవారలకు గ్రాహ్యంబు లైనధర్మార్థకామంబులుఁ దనకు నగ్రాహ్యంబు లని
యును వ్యవహారప్రసిద్ధికొఱకైనభేదంబు గాని యాత్మభేదంబు లే దనియును
ననర్థంబులయం దర్థకల్పన సేయుట దిగ్భ్రమం బనియును నిశ్చయించి గురూప
దిష్టశాస్త్రంబులు మంచి వని తలంపక గురువులు దమగృహస్థకర్మానుష్ఠానంబు

లకుం బోయినసమయంబున. 208

క. ఆటలకుఁ దన్ను ర మ్మని, పాటించి నిశాటసుతులు భాషించిన దో
షాటకులేంద్రకుమారుఁడు, పాటవమున వారిఁ జేరి ప్రజ్ఞాన్వితుఁ డై. 209

క. చెప్పఁ డొకచదువు మంచిది, చెప్పెడిఁ దగులములు చెవులు చిందఱ గొనఁగా
నెప్పుడు మనయెడ నొజ్జలు, చెప్పెద నొకచదువు వినుఁడు చిత్తము లలరన్.

వ. అని రాజకుమారుండు గావునఁ గరుణించి సంగడికాండ్రతోడ నగియెడిచందం
బునఁ గ్రీడ లాడుచు సమానవయస్కు లైనదైత్యకుమారుల కెల్ల నేకాంతం
బున ని ట్లనియె. 211

ఉ. బాలకులార రండు మనప్రాయపుబాలురు గొంద ఱుర్విపైఁ
గూలుట గంటిరే గురుఁడు క్రూరుఁ డనర్థచయంబునందు దు
శ్శీలత నర్థకల్పనముఁ జేసెడి గ్రాహ్యము గాదు శాస్త్ర మే
మే లెఱిఁగించెదన్ వినిన మీకు నిరంతరభద్ర మయ్యెడిన్ 212

వ. వినుండు సకలజన్మంబులందును ధర్మార్థాచరణకారణం బయినమానుషజన్మంబు
దుర్లభం బందుఁ బురుషత్వంబు దుర్గమం బదియు శతవర్షపరిమితం బై నజీవిత
కాలంబున నియతం బై యుండు నందు సగ మంధకారబంధురం బయి రాత్రి
రూపంబున నిద్రాదివ్యవహారంబుల నిరర్థకం బయి చనుఁ జిక్కినపంచాశ
ద్వత్సరంబులందును బాల్యకైశోరవయోవిశేషంబుల వింశతిహాయనంబులుగడ
చుఁ గడమముప్పదియబ్దంబులు నింద్రియంబులచేతఁ బట్టుపడి దురవగాహంబు
లయినకామక్రోధలోభమోహమదమత్సరంబు లనుపాశంబులం గట్టువడి విడి
వడ సమర్థుండు గాక ప్రాణంబులకంటె మధురాయమాణ యైనతృష్ణకు లో నై
భృత్యతస్కరవణిక్కర్మంబులఁ బ్రాణహాని యైన నంగీకరించి పరార్థంబుల నర్థిం
చుచు రహస్యసంభోగ చాతుర్యసౌందర్యవిశేషంబుల ధైర్యవల్లికాలవిత్రంబు
లయినకళత్రంబులను మహనీయమంజులమధురాలాపంబులు గలిగి వశు లయిన
శిశువులను శీలవయోరూపధన్యలగుకన్యలనువినయవివేకవిద్యాలంకారులయిన
కుమారులను గామితఫలప్రదాత లగుభ్రాతలనుమమత్వప్రేమదైన్యజనకులయిన
జననీజనకులనుసకలసౌజన్యసింధువు లయినబంధువులనుధనకనకవస్తువాహన
సుందరంబు లయినమందిరంబులను సుకరంబు లైనపశుభృత్యనికరంబులను వంశ
పరంపరాయత్తంబు లయినవిత్తంబులను వర్జింప లేక సంసారంబు నిర్జించు
నుపాయంబుఁ గానక తంతువర్గంబున నిర్గమద్వారశూన్యం బయినమందిరంబుఁ
జేరిచిక్కువడివెడలెడిపాటవంబు చాలకతగులువడుకీటకంబుచందంబున గృహ
స్థుండు స్వయంకృతకర్మబద్ధుండై శిశ్నోదరాదిసుఖంబులఁ బ్రమత్తుం డయి నిజ
కుటుంబపోషణపారవశ్యంబున విరక్తిమార్గంబుఁ దెలియ నేరక స్వకీయపరకీయ
భిన్నభావంబున నంధకారంబునం బ్రవేశించుం గావునఁ గౌమారసమయంబున

మనీషాగరిష్ఠుండై పరమభాగవతధర్మంబు ననుష్ఠింప వలయు దుఃఖంబులు వాం
ఛితంబులు గాక చేకుఱుభంగి సుఖంబులును గాలానుసారంబులై లబ్ధంబు
లగుం గావున వృథాప్రయాసంబున నాయుర్వ్యయంబు సేయం జనదు హరి
భజనంబున మోక్షంబు సిద్ధించు విష్ణుండు సర్వభూతంబులకు నాత్మేశ్వరుండు
ప్రియుండు ముముక్షు వైన దేహికి దేహావసానపర్యంతంబు నారాయణచరణార
విందసేవనంబు కర్తవ్యంబు 213

సీ. కంటిరే మనవారు ఘనులు గృహస్థులై విభులైరి కొన్ని వేళ్ళతనము
భద్రార్థులై యుండి పాయరు సంసారపద్ధతి నూరక పట్టువడిరి
కలయోనులం దెల్ల గర్భాద్యవస్థలఁ బురుషుండు దేహియై పుట్టుచుండుఁ
దన్నెఱుంగఁడు కర్మతంత్రుఁడై కడపట ముట్టఁడు భవశతములకు నయిన
ఆ దీన శుభము లేదు దివ్యకీర్తియు లేదు, జగతిఁ బుట్టి పుట్టి వచ్చి చచ్చి
పొరల నేల మనకుఁ బుట్టని చావని, త్రోవ వెదకికొనుట దొడ్డబుద్ధి. 214

శా. హాలాపానవిజృంభమాణమదగర్వాతీతదేహోల్లస
ద్బాలాలోకనశృంఖలానిచయసంబద్ధాత్ముఁడై లేశముం
వేలానిస్సరణంబు గానక మహావిద్వాంసుఁడుం గామినీ
హేలాకృష్టకురంగశాబక మగుం హీనస్థితిం వింటిరే. 215

ఆ. విషయసక్తులైనవిబుధాహితులతోడి, మనికి వలదు ముక్తిమార్గవాంఛ
నాదిదేవు విష్ణు నాశ్రయింపుఁడు ముక్త, సంగజనులఁ గూడి శైశవమున. 216

వ. కావున విషయంబులఁ జిక్కువడినరక్కసులకు హరిభజనంబు శక్యంబు గాదు
రమ్య మయ్యును బహుతరప్రయాసగమ్య మని తలంచితిరేనిఁ జెప్పెద సర్వ
భూతాత్మకుండై సర్వదిక్కాలసిద్ధుండై బ్రహ్మ కడపలగాఁ గలచరాచరస్థూల
సూక్ష్మజీవసంఘంబులందును నభోవాయుకుంభినీసలిలతేజంబు లనియెడుమహా
భూతంబులయందును భూతవికారంబు లయినఘటపటాదులయందును గుణసా
మ్యం బయినప్రధానమందును గుణవ్యతికరం బైనమహత్తత్త్వాదియందును రజ
స్సత్త్వతమోగుణంబులయందును భగవంతుండవ్యయుండీశ్వరుండు పరమాత్మ
పరబ్రహ్మ మనియెడువాచకశబ్దంబులు గల్గి కేవలానుభవానందస్వరూపకుండు
నవికల్పితుండునని ర్దేశ్యుండు నయినపరమేశ్వరుండు త్రిగుణాత్మకంబైనతనదివ్య
మాయచేత నంతర్హితైశ్వర్యుండై వ్యాప్యవ్యాపకరూపంబులం జేసి దృశ్యుం
డును ద్రష్టయు భోగ్యుండును భోక్తయు నయి నిర్దేశింపం దగి వికల్పితుండై
యుండుఁ దత్కారణంబున నాసురభావంబు విడిచి సర్వభూతంబులందును
దయాసుహృద్భావంబులు కర్తవ్యంబులు దయాసుహృద్భావంబులు గల్గిన నధో
క్షజుండు సంతసించు ననంతుం డాద్యుండు హరి సంతసించిన నలభ్యం బెయ్యది
యు లేమి జనార్దన [illegible] మైతిమేని

మనకు దైవవశంబున నకాంక్షితంబు లై సిద్ధించు ధర్మార్థకామంబులు కాంక్షితం బై సిద్ధించు మోక్షం బన నేల త్రివర్గంబును నాత్మవిద్యయుం దర్కదండనీతి జీవికాదు లన్నియుఁ ద్రైగుణ్యవిషయంబు లయిన వేదంబులవలనం బ్రతిపాద్యంబులు నిస్త్రైగుణ్యలక్షణంబునం బరమపురుషుం డైనహరికి నాత్మసమర్పణంబు సేయుట మేలు పరమాత్మతత్త్వజ్ఞానోదయంబునం జేసి స్వపరభ్రాంతి సేయక పురుషుండు యోగావధూతత్వంబున నాత్మవికల్పభేదంబునం గలలోఁ గన్నవిశేషంబులభంగిం దథ్యం బనక మిథ్య యని తలంచు నని మఱియుఁ బ్రహ్లాదుం డిట్లనియె. 217

మ. నరుఁడుం దానుసు మైత్రితో మెలఁగుచున్ నారాయణుం డింతయున్
వరుసన్ నారదసంయమీశ్వరునకున్ వ్యాఖ్యానముం జేసె మున్
హరిభక్తాంఘ్రిపరాగశుద్ధతను లేకాంతుల్ మహాకించనుల్
పరతత్త్వజ్ఞులు గాని నేరరు మదిన్ భావింప నీజ్ఞానమున్. 218

వ. తొల్లి నేను దివ్యదృష్టి గలనారదమహామునివలన సవిశేషం బయినయీజ్ఞానంబును బరమభాగవతధర్మంబును వింటి ననిన వెఱఁగుపడి దైత్యబాలకు లద్దనుజరాజకుమారున కిట్లనిరి 219

ఉ. మంటిమి గూడి భార్గవకుమారకులొద్ద ననేకశాస్త్రముల్
వింటిమి లేఁడు సద్గురుఁడు వే ఱొకఁ డెన్నఁడు రాజశాల ము
క్కంటికి నైన రాదు చొరఁగా వెలికిం జన రాదు నీకు ని
ష్కంటకవృత్తి నెవ్వఁడు ప్రగల్భుఁడు సెప్పె గుణాఢ్య చెప్పుమా. 220

క. సేవింతుము నిన్నెప్పుడు, భావింతుము రాజవనుచు బహుమానములం
గావింతుము తెలియము నీ, కీవింతమతిప్రకాశ మేక్రియఁ గలిగెన్. 221

వ. అని యిట్లు దైత్యనందనులు దన్నడిగినఁ బరమభాగవతకులాలంకారుం డైన ప్రహ్లాదుండు నగి తనకుఁ బూర్వంబు వినంబడిననారదుమాటలు దలంచి యిట్లనియె. 222

శా. అత్యుగ్రతపంబు మందరముపై నర్థించి మాతండ్రి శు
ద్ధత్యంతం జని యుండఁ జీమగమిచేతన్ భోగిచందంబునన్
భక్షింపంబడెఁ బూర్వపాపములచేఁ బాపాత్మకుం డంచు మున్
రక్షస్సంఘముమీఁద నిర్జరులు సంరంభించి యుద్యుక్తు లై. 223

శా. ప్రస్థానోచితభేరిభాంకృతులతోఁ బాకారియుం దారు శౌ
ర్యస్థైర్యంబుల నేఁగుదెంచినఁ దదీయాటోపవిభ్రాంతు లై
స్వస్థేమల్ దిగనాడి పుత్త్రధనయోషామిత్త్రసంపత్కళా
ప్రస్థానంబులు డించి పాఱి రసురుల్ ప్రాణావనోద్యుక్తు లై. 224

మత్తకోకిలము. ప్రల్లదంబున వేల్పు లుద్ధతిఁ బాఱి రాజనివాసముం

గొల్లవెట్టి సమస్తవిత్తముఁ గ్రూరతం గొనిపోవఁగా
నిల్లు సొచ్చి విశంకుఁడై యమరేశ్వరుం డదలించి మా
తల్లిఁ దాఁ జెఱపట్టె సిగ్గునఁ దప్తయై విలపింపఁగాన్. 225

వ. ఇట్లు సురేంద్రుండు మాతల్లిం జెఱగొని పోవుచుండ నమ్ముగుద కురరి యను పులుఁగుక్రియ మొఱ లిడినఁ దెరువున దైవయోగంబున నారదుండు పొడగని యి ట్లనియె. 226

ఉ. స్వర్భువనాధినాథ సురసత్తమ వేల్పులలోన మిక్కిలిన్
నిర్భరపుణ్యమూర్తివి సునీతివి మానినిఁ బట్ట నేల యీ
గర్భిణి నాతురన్ విడువు కల్మషమానసురాలు గాదు నీ
దుర్భరరోషమున్ నిలుపు దుర్జయుఁ డైననిలింపవైరిపై. 227

వ. అనిన వేల్పుఁదపసికి వేయిగన్నులదొర యి ట్లనియె. 228

ఉ. అంతనిధాన మైనదివిజాధిపువీర్యము దీనికుక్షి న
త్యంతసమృద్ధి నొందెడి మహాత్మక కావునఁ దత్ప్రసూతిప
ర్యంతము బద్ధఁ జేసి జనితార్భకు వజ్రముధారఁ ద్రుంచి ని
శ్చింతుఁడ నై తుదిన్ విడుతు సిద్ధము దానవరాజవల్లభన్. 229

వ. అని పలికిన వేల్పుఱేనికిం దపసి యి ట్లనియె. 230

శా. నిర్భీకుండు ప్రశస్తభాగవతుఁడున్ నిర్వైరి జన్మాంతరా
విర్భూతాచ్యుతపాదభక్తిమహిమావిష్టుండు దైత్యాంగనా
గర్భస్థుం డగుబాలకుండు బహుసంగ్రామాద్యుపాయంబులన్
దుర్భావంబునఁ బొంది చావఁడు భవద్దోర్దర్పవిభ్రాంతుఁ డై. 231

వ. అని దేవముని నిర్దేశించిన నతనివచనంబులు మన్నించి తానును హరిభక్తుండు గావున దేవేంద్రుండు భక్తిబాంధవంబున మాయవ్వను విడిచి వలగొని సురలోకంబునకుం జనియె మునీంద్రుండును మజ్జననియందుఁ బుత్రికాభావంబు నేసి యూఱడించి నిజాశ్రమంబునకుం గొనిపోయి నీవు పతివ్రతవు నీయుదరంబునఁ బరమభాగవతుం డయినప్రాణి యున్నవాఁడు తపోమహత్త్వంబునం గృతార్థుం డై నీ పెనిమిటి రాఁగలం డందాఁక నీ విక్కడ నుండు మనిన సమ్మతించి.

శా. యోషారత్నము నాథదేవత విశాలోద్యోగ మాతల్లి ని
ర్వైషమ్యంబున నాథురాక మదిలో వాంఛించి నిర్దోష యై
యాపద్భీతియు లేక గర్భపరిరక్షేచ్ఛన్ విచారించి శు
శ్రూషల్ సేయుచు నుండె నారదునకున్ సువ్యక్తశీలంబునన్. 233

వ. ఇట్లు దనకుఁ బరిచర్య సేయుచున్న దైత్యరాజకుటుంబినికి నాశ్రితరక్షావిశారదుం డైననారదుండు నిజసామర్థ్యంబున నభయం బిచ్చి గర్భస్థుండ నైననన్ను నుద్దేశించి ధర్మతత్త్వంబును నిర్మలజ్ఞానంబును నుపదేశించిన నమ్ముద్దియ దద్దయుం

బెద్ద కాలంబునాఁటివినికి గావున నాఁడుది యగుటం జేసి పరిపాటి దప్పి సూటి
లేక మఱచె నారదుండు నాయెడఁ గృప గలనిమిత్తంబున. 234

క. వెల్లిగొని నాఁటనుండియు, నుల్లసితం బైనదైవయోగంబున శో
భిల్లెడు మునిమతమంతయు, నుల్లంబున మఱపు పుట్ట దొకనాఁ డైనన్. 235

ఆ. వినుఁడు నాదుపలుకు విశ్వసించితి రేని, సతుల కయిన బాలజనుల కయినఁ
దెలియవచ్చు మేలు దేహాద్యలంకార, దళననిపుణ మైనతపసిమతము. 236

వ. అని నారదోక్తప్రకారంబున బాలకులకుఁ బ్రహ్లాదుం డిట్లనియె నీశ్వరమూర్తి
యైనకాలంబునం జేసి వృక్షంబు గలుగు చుండ ఫలంబునకు జన్మసంస్థానవర్ధ
నాపక్షీణత్వపరిపాకనాశంబులు ప్రాప్తంబు లైనతెఱంగున దేహంబునకుం గాని
షడ్భావవికారంబు లాత్మకు లే వాత్మ నిత్యుండు క్షయరహితుండు శుద్ధుండు
క్షేత్రజ్ఞుండు గగనాదులకు నాశ్రయుండుఁ గ్రియాశూన్యుండు స్వప్రకాశుండు
సృష్టిహేతువు వ్యాపకుండు నిస్సంగుండుఁ బరిపూర్ణుండు నొక్కఁడు నని
వివేకసమర్థంబు లగునాత్మలక్షణంబులు పండ్రెండు నెఱుంగుచు దేహాదులందు
మోహజనకంబు లగునహంకారమమకారంబులు విడిచి పసిండిగనులు గలనేల
వున విభ్రాజమానకనకలేశంబు లైనపాషాణాదులందుఁ బుటంబు పెట్టి వహ్ని
యోగంబునఁ గరంగ నూఁది హేమకారకుండు పాటవంబున హాటకంబుఁ
బడయుభంగి నాత్మకృతకార్యకారణంబుల నెఱింగెడి నేర్పరి దేహంబునం దాత్మ
సిద్ధికొఱకు నయినయుపాయంబునం జేసి బ్రహ్మభావంబుఁ బడయు మూలప్రకృ
తియు మహదహంకారంబులును బంచతన్మాత్రంబులు నివి యెనిమిదియుం
బ్రకృతు లనియు రజస్సత్త్వతమంబులు మూఁడును బ్రకృతిగుణంబు లనియును
గర్మేంద్రియంబు లయినవాక్పాణిపాదపాయూపస్థంబులును జ్ఞానేంద్రియంబు
లైనశ్రవణనయనరసనాత్వగ్ఘ్రాణంబులును మనంబును మహీసలిలతేజోవాయు
గగనంబులును నివి పదాఱును వికారంబు లనియును గపిలాదిపూర్వాచార్యుల
చేతఁ జెప్పం బడియె సాక్షిత్వంబున నీయిరువదేడింటిని నాత్మ గూడి యుండుఁ
బెక్కింటికూటువ దేహ మదియు జంగమస్థావరరూపంబుల రెండువిధంబు
లయ్యె మూలప్రకృతి మొదలయినవర్గంబునకు వేఱై మణిగణంబులం జొచ్చి
యున్నసూత్రంబుచందంబున నాత్మ యిన్నింటియందునుం జొచ్చి దీపించు
నాత్మకు జన్మస్థితిలయంబులు గల వంచు మిథ్యాతత్పరులు గాక వివేకశుద్ధమైన
మనంబునం జేసి విచారించి దేహంబునం దాత్మ వెదకవలయు నాత్మకు నవస్థలు
గలయట్లుండుఁ గాని యవస్థలు లేవు జాగరణస్వప్నసుషుప్తు లనువృత్తు లెవ్వని
చేత గంధాశ్రయుండయినవాయువు నెఱింగెడుభంగిం ద్రిగుణాత్మకంబు లయి
కర్మజన్యంబు లయినబుద్ధిభేదంబుల నాత్మ నెఱుంగం దగు నని చెప్పె. 237

సీ. సంసార మిది బుద్ధిసాధ్యము గుణకర్మగణబద్ధ మజ్ఞానకారణంబు
కలవంటి దింతియ కాని నిక్కము గాదు సర్వార్థములు మనస్సంభవములు
స్వప్నజాగరములు సమములు గుణశూన్యుఁ డగుపరమునికి గుణాశ్రయమున
భవవినాశంబులు పాటిల్లిన ట్లుండుఁ బట్టి చూచిన లేవు బాలకార
తే. కడఁగి త్రిగుణాత్మకము లైనకర్మములకు,జనక మై వచ్చునజ్ఞానసముదయమును
ఘనతరజ్ఞానవహ్నిచేఁ గాల్చి పుచ్చి, కర్మవిరహితు లై హరిఁ గనుట మేలు.

వ. అది గావున గురుశుశ్రూషయు సర్వలాభసమర్పణంబును సాధుజనసంగమంబును నీశ్వరప్రతిమాసమారాధనంబును హరికథాతత్పరత్వంబును వాసుదేవుని యందలిప్రేమయు నారాయణగుణకర్మనామకీర్తనంబును వైకుంఠచరణకమల ధ్యానంబును విశ్వంభరమూర్తివిలోకనపూజనంబును మొదలయినవిజ్ఞాన వైరాగ్యలాభసాధనంబు లైనభాగవతధర్మంబులపై రతి గలిగి సర్వభూతంబుల యందు నీశ్వరుండు భగవంతుం డాత్మ గలం డని సమ్మానంబు సేయుచుఁ గామ క్రోధలోభమోహమదమత్సరంబులఁ గెలిచి యింద్రియవర్గంబును బంధించి భక్తి సేయుచుండ నీశ్వరుం డయినవిష్ణుదేవునియందలిగతి సిద్ధించు. 239

సీ. దనుజారిలీలావతారంబులందలిశౌర్యకర్మంబులు సద్గుణములు
విని భక్తుఁడగువాఁడు వేడ్కతోఁ బులకించి కన్నుల హర్షాశ్రుకణము లొలుక
గద్గదస్వరముతోఁ గమలాక్ష వైకుంఠ వరద నారాయణ వాసుదేవ
యనుచు నొత్తిలిపాడునాడు నాక్రోశించు నగుఁ జింతనము సేయు నతి యొనర్చు
తే. మరలుకొనియుండుఁ దనలోన మాటలాడు, వేల్పుసోఁకినపురుషునివృత్తిఁ దిరుగు
బంధములఁ బాసి యజ్ఞానపటలిఁ గాల్చి, విష్ణుఁ బ్రాపించుఁ దుది భక్తివివశుఁ డగుచు.

వ. కావున రాగాదియుక్తమనస్కుం డయినశరీరికి సంసారచక్రనివర్తకం బయిన హరిచింతనంబు బ్రహ్మమందలినిర్వాణసుఖం బెట్టి దట్టి దని బుధులు దెలియుదురు హరిభజనంబు దుర్గమంబు గాదు హరి సకలప్రాణిహృదయంబులయందు నంతర్యామి యై యాకాశంబుభంగి నుండు విషయార్జనంబుల నయ్యెడిది లేదు నిమిషభంగురప్రాణు లయినమర్త్యులకు మమతాస్పదంబులును జంచలంబులును నైన పుత్రమిత్రకళత్రపశుభృత్యబలబంధురాజ్యకోశమణిమందిరమంత్రి మాతంగమహీప్రముఖవిభవంబులు నిరర్థకంబులు యాగప్రముఖపుణ్యలబ్ధంబు లైనస్వర్గాదిలోకభోగంబులు పుణ్యానుభవక్షీణంబులు గాని నిత్యంబులు గావు నరుండు విద్వాంసుండ నని యభిమానించి కర్మంబు లాచరించి యమోఘంబు లయినవిపరీతఫలంబుల నొందుఁ గర్మంబులు గోరక చేయవలయుఁ గోరి చేసిన దుఃఖంబులు ప్రాపించుఁ బురుషుండు దేహంబుకొఱకు భోగంబుల నపేక్షించు దేహంబు నిత్యంబు గాదు తోడ రాదు మృతం బయినదేహమును శునకాదులు భక్షించు దేహి కర్మంబు లాచరించి కర్మబద్ధుం డయి క్రమ్మఱం గర్మానుకూలం

బయినదేహంబుఁ దాల్చు నజ్ఞానంబునం జేసి పురుషుండు కర్మదేహంబుల విస్తరించు నజ్ఞానతంత్రంబులు ధర్మార్థకామంబులు జ్ఞానలభ్యంబు మోక్షంబు మోక్షప్రదాత యగుహరి సకలభూతంబులకు నాత్మేశ్వరుండు ప్రియుండు దన చేత నయినమహాభూతంబులతోడ జీవసంజ్ఞితుం డయి యుండు నిష్కాములై హృదయగతుం డయినహరిని నిజభక్తిని భజింప వలయు 241

క. దానవదైత్యభుజంగమ, మానవగంధర్వసురసమాజములో ల
క్ష్మీనాథుచరణకమల, ధ్యానంబున నెవ్వఁ డయిన ధన్యత నొందున్. 242

క. చిక్కఁడు వ్రతములఁ గ్రతువులఁ, జిక్కఁడు దానముల శౌచశీలతపములం
జిక్కఁడు యుక్తిని భక్తిని, జిక్కినక్రియ నచ్యుతుండు సిద్ధము సుండీ. 243

క. చాలదు భూదేవత్వము, చాలదు దేవత్వ మధికశాంతత్వంబుం
జాలదు హరి మెప్పింప వి,శాలోద్యములార భక్తి చాలినభంగిన్. 244

ఆ. దనుజభుజగయక్షదైత్యమృగాభీర, సుందరీవిహంగశూద్రశబరు
లైనఁ బాపజీవు లైన ముక్తికిఁ బోదు, రఖిలజగము విష్ణుఁడనుచుఁ దలఁచి.

క. గురువులు దమకును లోఁబడు, తెరువులు సెప్పెదరు విష్ణుదివ్యపదవికిం
దెరువులు సెప్పరు చీఁకటిఁ, బరువులు పెట్టంగ నేల బాలకులారా. 246

క. తెం డెల్లపుస్తకంబులు, నిం డాచార్యునకు మరల నేకతమునకున్
రండు విశేషము సెప్పెదఁ, బొం డొల్లనివారు కర్మపుంజముపాలై. 247

క. ఆడుదము మనము హరి రతిఁ, బాడుద మే ప్రొద్దు విష్ణుభద్రయశంబుల్
వీడుదము దనుజసంగతిఁ, గూడుదము ముకుందభక్తికోటికి సూటిన్. 248

క. విత్తము సంసృతిపటలము, వృత్తము కామాదివైరివర్గంబుల నేఁ
డిత్తము చిత్తము హరికిని, జొత్తము నిర్వాణపదము శుభమగు మనకున్

వ. అని యిట్లు ప్రహ్లాదుండు రహస్యంబున నయ్యైవేళల రాక్షసకుమారులకు నపవర్గమార్గం బెఱింగించిన వారును గురుశిక్షితంబు లైనచదువులు చాలించి నారాయణభక్తి చిత్తంబులం గీలించి యుండుటం జూచి వారలయేకాంతభావంబు దెలిసి వెఱచి వచ్చి శుక్రనందనుండు శక్రవైరి కిట్లనియె. 250

శా. రక్షోబాలుర నెల్ల నీకొడుకు చేరం జీరి లోలోన నా
శిక్షామార్గము లెల్లఁ గల్ల లని యాక్షేపించి తా నందఱన్
మోక్షాయత్తులఁ జేసినాఁడు మనకున్ మోసంబు వాటిల్లె నీ
దక్షత్వంబునఁ జక్కఁ జేయ వలయున్ దైతేయవంశాగ్రణీ. 251

క. ఉల్లసితవిష్ణుకథనము, లెల్లప్పుడు మాకుఁ జెప్పఁ డీగురుఁ డని న
న్నుల్లంఘించి కుమారకు, లొల్లరు చదువంగ దానవోత్తమ వింటే. 252

క. ఉడుగఁడు మధురిపుకథనము, విడివడి జడుపగిదిఁ దిరుగు వికసనమున నే
నొడివిననొడువులు నొడువఁడు, దుడుకనిఁ జదివింప మాకు దుర్లభ మధిపా.

క. చొక్కపురక్కసికులమున, వెక్కురు జన్మించినాఁడు విష్ణునియందుఁ
నిక్కపుమక్కువ విడువం, డెక్కడిసుతుఁ గంటి రాక్షసేశ్వర వెట్టిన్. 254

వ. అని యిట్లు గురుసుతుండు చెప్పినఁ గొడుకువలనివిరోధవ్యవహారంబులు కర్ణ
రంధ్రంబుల ఖడ్గప్రహారంబు లయి సోఁకిన బిట్టు మిట్టిపడి పాదాహతం బైన
భుజంగంబుభంగిఁ బవనప్రేరితం బైనదవానలంబుచందంబున దండతాడితం
బయినకంఠీరవంబుకైవడి భీషణరోషరసావేశజాజ్వల్యమానచిత్తుండును బుత్ర
సంహారోద్యోగాయత్తుండును గంపమానగాత్రుండును నరుణీకృతనేత్రుండును
నై కొడుకును రప్పించి సమ్మానకృత్యంబులు దప్పించి నిర్దయుం డై యశని
సంకాశభాషణంబుల నదల్చుచు. 255

శా. సూనుఁ శాంతగుణప్రధాను నతిసంశుద్ధాంచితజ్ఞాను న
జ్ఞానారణ్యకృశాను నంజలిపుటీసంభ్రాజమానుఁ సదా
శ్రీనారాయణపాదపద్మయుగళీచింతామృతాస్వాదనా
ధీనుఁ ధిక్కరణంబు సేసి పలికెఁ దేవాహితుం డుగ్రతన్. 256

సీ. అస్మదీయం బగునాదేశమునఁ గాని మిక్కిలి రవి మింట మెఱయ వెఱచు
నన్నికాలములందు ననుకూలుఁ డై కాని విద్వేషి యై గాలి వీవ వెఱచు
మత్ప్రతాపానలమందీకృతార్చి యై విచ్చలవిడి నగ్ని వెలుఁగ వెఱచు
నతితీక్ష్ణ మైననా యాజ్ఞ నుల్లంఘించి శమనుండు ప్రాణులఁ జంప వెఱచు

తే. నింద్రుఁ డాదల నామ్రోల నెత్త వెఱచు, నమరకిన్నరగంధర్వయక్షవిహగ
నాగవిద్యాధరావలి నాకు వెఱచు, నేల వెఱవవు పలువ నీ కేది దిక్కు. 257

శా. ప్రజ్ఞావంతులు లోకపాలకులు శుంభద్వేషు లయ్యుఁ మదీ
యాజ్ఞాభంగము సేయ నోడుదురు రోషాపాంగదృష్టిఁ వివే
కజ్ఞానచ్యుత మై జగత్త్రితయముం గంపించు నీ విట్టిచో
నాజ్ఞోల్లంఘన మెట్లు సేసితివి సాహంకారతఁ దుర్మతీ. 258

శా. కంఠక్షోభము గాఁగ నొత్తిలి మహాగాఢంబుగా డింభ వై
కుంఠుం జెప్పెదు దుర్జయుం డనుచు వైకుంఠుండు వీరవ్రతో
త్కంఠాబంధురుఁ డేని నే నమరులఁ ఖండింప దండింపఁగాఁ
గుంఠీభూతుఁడు గాక రా వలదె మద్ఘోరాహవక్షోణికిన్. 259

శా. ఆచార్యోక్తము గాక బాలురకు మోక్షాసక్తిఁ బుట్టించి నీ
వాచాలత్వముఁ జూపి విష్ణు నహితుఁ వర్ణించి మద్దైత్యవం
శాచారంబులు నీఱు సేసితివి మూఢాత్ముం గులద్రోహి నిఁ
నీచుం జంపుట మేలు చంపి కులముఁ నిర్దోషముం జేసెదన్. 260

క. దిక్కులు గెలిచితి నన్నియు, దిక్కెవ్వఁడు రోరి నీకు దేవేంద్రాదుల్
దిక్కులరాజులు వే ఱొక, దిక్కెఱుఁగక కొలుతు రితఁడె దిక్కని నన్నున్.

క. బలవంతుఁడ నే జగముల, బలములతోఁ జనక వీరభావమున మహా
బలుల జయించితి నెవ్వని, బలమున నాడెదవు నాకుఁ బ్రతివీరుఁడ వై. 262

వ. అనినఁ దండ్రికి మెల్లన వినయంబునఁ గొడుకి ట్లనియె. 263

క. బలయుతులకు దుర్బలులకు, బల మెవ్వఁడు నీకు నాకు బ్రహ్మాదులకున్
బల మెవ్వఁడు ప్రాణులకును, బల మెవ్వం డట్టివిభుఁడు బల మసురేంద్రా. 264

క. దిక్కులు కాలముతో నే, దిక్కున లే కుండుఁ గలుగు దిక్కుల మొదలై
దిక్కు గలలేనివారికి, దిక్కయ్యెడువాఁడు నాకు దిక్కు మహాత్మా. 265

సీ. కాలరూపంబులఁ గ్రమవిశేషంబుల నలఘుగుణాశ్రయుం డయినవిభుఁడు
సత్త్వబలేంద్రియసహజప్రభావాత్ముఁ డై వినోదంబున నఖిలజగముఁ
గల్పించు రక్షించు ఖడించు నవ్యయుం డన్నిరూపములందు నతఁడు గలఁడు
చిత్తంబు సమముగాఁ జేయుము మార్గంబుఁ దప్పి వర్తించుచిత్తంబుకంటె

తే. వైరు లెవ్వరు చిత్తంబు వైరి గాక, చిత్తమును నీకు వశముగాఁ జేయవయ్య
మదయుతాసురభావంబు మానవయ్య, యయ్యనీమ్రోలమేలాడరయ్యజనులు.

ఉ. లోకము లన్నియున్ గడియలోన జయించినవాఁడ వింద్రియా
నీకముఁ జిత్తమున్ గెలువ నేరవు నిన్ను నిబద్ధుఁ జేయు నీ
భీకరశత్రు లార్వురఁ బ్రభిన్నులఁ జేసినఁ బ్రాణికోటిలో
నీకు విరోధి లేఁ డొకఁడు నేర్పునఁ జూడుము దానవేశ్వరా. 267

క. పాలింపుము శేముషి ను, న్మాలింపుము కర్మబంధముల సమదృష్టిం
జాలింపుము సంసారముఁ, గీలింపుము హృదయమందుఁ గేశవభక్తిన్. 268

వ. అనినఁ బరమభాగవతశేఖరునకు దోషాచరశేఖరుం డి ట్లనియె. 269

క. చంపినఁ జచ్చెద ననుచును, గంపింపక యోరిపలువ కఠినోక్తుల నన్
గుంపించెదు చావునకుం, దెంపరి వై పదరువానితెఱఁగునఁ గుమతీ 270

శా. నాతోడం బ్రతిభాష లాడెదు జగన్నాథుండు నాకంటె నీ
భూతశ్రేణికి రాజు లేఁ డొకఁడు సంపూర్ణప్రభావుండ మ
ద్భ్రాతం జంపిన మున్ను నే వెదకితిం బల్మాఱు నారాయణుం
డేతద్విశ్వములోన లేఁడు మఱి వాఁ డెం దుండురా దుర్మతీ. 271

క. ఎక్కడఁ గలఁ డేక్రియ నే, చక్కటి వర్తించు నెట్టిజాడను వచ్చుం
జక్కడుతు నిన్ను విష్ణునిఁ, బెక్కులు ప్రేలెదవు వానిభృత్యునిపగిదిన్. 272

వ. అనిన హరికింకరుండు శంకింపక హర్షపులకాంకురసంకలితవిగ్రహుండై యాగ్ర
హంబు లేక హృదయంబున హరిం దలంచి నమస్కరించి బాలవర్తనంబున
నర్తనంబు సేయుచు ని ట్లనియె. 273

మ. కలఁ డంభోధి గలండు గాలిఁ గలఁ డాకాశంబునం గుంభినిం
గలఁ డగ్నిన్ దిశలం బగళ్ల నిశలన్ ఖద్యోతచంద్రాత్మలం

గలఁ డోంకారమునం ద్రిమూర్తులఁ ద్రిలింగవ్యక్తులం దంతటం
గలఁ డీశుండు గలండు తండ్రి వెదకంగా నేల నీయాయెడన్. 274

క. ఇందుఁ గలఁ డందు లేఁ డని, సందేహము వలదు చక్రి సర్వోపగతుం
డెందెందు వెదకి చూచిన, నందందే కలఁడు దానవాగ్రణి వింటే. 275

వ. అని యివ్విధంబున. 276

మ. హరి సర్వాకృతులం గలం డనుచుఁ బ్రహ్లాదుండు భాషింప స
త్వరుఁడై యెందును లేఁడు లేఁ డని సుతున్ దైత్యుండు తర్జింప శ్రీ
నరసింహాకృతి నుండె నచ్యుతుఁడు నానాజంగమస్థావరో
త్కరగర్భంబుల నన్ని దేశముల నుద్దండప్రభావంబునన్. 277

వ. అయ్యవసరంబున దానవేంద్రుండు 278

క. డింభక సర్వస్థలముల, నంభోరుహనేత్రుఁ డుండు ననుచు మిగుల సం
రంభంబునఁ బలికెద వీ, స్తంభంబునఁ జూపఁ గలవె చక్రిన్ గ్రక్కన్. 279

క. స్తంభమునఁ జూపవేనిం, గుంభిని నీ శిరముఁ ద్రుంచి కూల్పఁగ రా
రంభమున వచ్చి హరి వి, స్రంభంబున నడ్డపడఁగ శక్తుం డగునే. 280

వ. అనిన భక్తవత్సలుని భటుం డిట్లనియె. 281

శా. అంభోజాసనుఁ డాది గాఁగఁ దృణపర్యంతంబు విశ్వాత్ముఁడై
సంభావంబున నుండు ప్రోడ విపుల స్తంభంబునం దుండఁడే
స్తంభాంతర్గతుఁ డయ్యు నుండుటకు నే సందేహమున్ లేదు ని
ర్దంభత్వంబున నేఁడు గానఁబడుఁ బ్రత్యక్షస్వరూపంబునన్. 282

వ. అనిన విని కరాళించి గ్రద్దన లేచి గద్దియ డిగ్గ నుఱికి యొఱఁ బెట్టిన ఖడ్గంబు పెఱికి కేలన మర్చి జళిపించుచు మహాభాగవతశిఖామణియైన ప్రహ్లాదుని ధిక్కరించుచు

మ. వినరా డింభక మూఢచిత్త గరిమన్ విష్ణుండు విశ్వాత్మకుం
డని భాషించెద వైన నిందుఁ గలఁడే యంచున్ మదోద్రేకియై
దనుజేంద్రుం డఱచేత వ్రేసెను మహోదగ్రప్రభాశుంభమున్
జనదృగ్భీషణదంభమున్ హరిజనుస్సంరంభమున్ స్తంభమున్. 284

శ్రీహరి నరసింహరూపంబున స్తంభంబునం దావిర్భవించుట.

వ. ఇట్లు దానవేంద్రుండు పరిగృహ్యమానవైరానుబంధజాజ్వల్యమాన రోషానలుండును రోషానలజంఘన్యమానవిజ్ఞానవినయుండును వినయగాంభీర్య ధైర్యజేగీయమానహృదయుండును హృదయచాంచల్యమానతామసుండును తామసగుణచంక్రమ్యమాణస్థైర్యుండును నై విస్రంభంబున హుంకరించి బాలుని ధిక్కరించి హరి నిందుఁ జూపు మని కనత్కనకమణిమయకంకణక్రేంకారశబ్ద పూర్వకంబుగా దిగ్దంతిదంతభేదనపాటవప్రశస్తం బగు హస్తంబున సభామండప స్తంభంబు వ్రేసిన వ్రేటుతోడన ఎలదశలను మిడుంగుఱులు చెదరం జిటిలి పెటిలి

పడి బంభజ్యమానం బగునమ్మహాస్తంభంబువలనఁ బ్రళయవేళాసంభూతసప్త స్కంధబంధురసమీరణసంఘటితఘోరజోఘుష్యమాణమహావలాహకవర్గనిర్గత నిబిడనిష్ఠురదుస్సహనిర్ఘాతసంఘనిర్ఘోషనికాశంబులైనఛటచ్ఛటస్ఫుటస్ఫుటధ్వని ప్రముఖభయంకరారావపుంజంబులు జంజన్యమానంబులయి యెగసి యాకాశ కుహరాంతరాళంబు నిరవకాశంబుసేసి నిండినం బట్టసాలకదోధూయమానహృ దయంబు లయినపరవశంబులైనపితామహమహేంద్రవరుణవాయుశిఖిప్రముఖ చరాచరజంతుజాలంబులతోడ బ్రహ్మాండకటాహంబు పగిలి పరిస్ఫోటితంబు గాఁ బ్రఫుల్లపద్మయుగళసంకాశ భాస్వర చక్ర చాప హల కులిశ జలచరరే ఖాంకితచారుచరణతలుండును జరణచంక్రమణఘనవినమితవిశ్వవిశ్వంభరాభార ధౌరేయ దిక్కుంభికుంభీనసకుంభినీధర కూర్మకులశేఖరుండును దుగ్ధజలధిజాత శుండాలశుండాదండమండితప్రకాండ ప్రచండమహోరుస్తంభయుగళుండును ఘణఘణాయమాన మణికింకిణీగణ ముఖరితమేఖలావలయ వలయితపీతాంబర శోభితకటిప్రదేశుండునునిర్జరనిమ్నగావర్తవర్తుల కమలాకరగంభీరనాభివివరుం డునుముష్టిపరిమేయవినుతతనుతరస్నిగ్ధమధ్యుండునుగులాచలసానుభాగసదృశ కిర్కశవిశాలవక్షుండును దుర్జనదనుజభటధైర్యలతికాలవిత్రాయమాణరక్షో రాజవక్షోభాగవిశంకటక్షేత్రవిలేఖనచుంచు లాంగలాయమానప్రతాపజ్వలన జ్వాలాయమానశరణాగతనయనచకోరచంద్రరేఖాయమాణవజ్రాయుధప్రతి మానభాసమాననిశాతనఖరతరముఖనఖరుండును శంఖచక్రగదాఖడ్గకుంతతో మరప్రముఖ నానాయుధమహిత మహోత్తుంగమహీధరశృంగసన్నిభవీరసాగర వేలాయమానమాలికావిరాజమాననిరర్గళానేకనతభుజార్గళుండును మంజుమం జీరమణిపుంజరంజిత మంజులహారకేయూర కంకణకిరీటమకరకుండలాది భూషణ భూషితుండును దివలీయుతశిఖశిఖరాభపరిణద్ధబంధురకంధరుండును బ్రకంపన కంపితపారిజాతపాదపపల్లవప్రతీకాశకోపావేశసంచలితాధరుండును శరత్కాల మేఘజాలమధ్యధగద్ధగాయమాన తటిల్లతాసమాన దేదీప్యమానదంష్ట్రాంకురుం డునుగల్పాంతకాలసకలభువనగ్రసనవిలసనవిజృంభమాణసప్తజిహ్వాజిహ్వాతులిత తరలతరాయమాణ విభ్రాజమాన జిహ్వుండును మేరుమందరమహాగుహాంత రాళవిస్తారవిపులవక్త్రనాసికావివరుండును నాసికావివరనిస్సరన్నిబిడనిశ్వాస నికరసంఘట్టనసంక్షోభితసంతప్యమానసప్తసాగరుండును బూర్వపర్వతవిద్యోత మానఖద్యోతమండలసదృక్షసముంచితలోచనుండును లోచనాంచలసముత్కీ ర్యమాణవిలోలకీలాభీలవిస్ఫులింగవితానరోరుధ్యమానతారకాగ్రహమండలుం డును శక్రచాపసురుచిరోదగ్రమహాభ్రూలతాబంధబంధురభయంకరవదనుండు ను ఘనతరగండశైలతుల్యకమనీయగండభాగుండును సంధ్యారాగరక్తధారా ధరమాలికాప్రతిమమహాభ్రుకుటితంతన్యమానపటుతరసటాజాలుండును సటా

జాలసంచాలనసంజాతవాతడోలాయమానవైమానికవిమానుండును నిష్కంపిత శంఖవర్ణమహార్ఘ్యకర్ణుండును మంథదండాయమానమందరవసుంధరాధర పరిభ్రమణవేగసముత్పద్యమాన వియన్మండలమండితసుధారాశికల్లోల శీకరాకార భాసురకేసరుండును బర్వాఖర్వశశికిరణమయూఖగౌరతనూరుహుండును నిజగర్జానినద నిర్దళిత కుముద సుప్రతీక వామ నైరావణ సార్వభౌమ ప్రముఖదిగిభ రాజకర్ణకోటరుండును ధవళధరాధరదీర్ఘదురవలోకనీయ దేహుండును దేహప్రభాపటలనిర్మథ్యమానపరిపంథి యాతుధాననికురుంబ గర్వాంధకారుండును బ్రహ్లాదహిరణ్యకశిపురంజనభంజననిమిత్తాంతరంగబహిరంగ జేగీయమాన కరుణావీరరససంయుతుండును మహాప్రభావుండును నయిన శ్రీనృసింహదేవుం డావిర్భవించినం గనుంగొని. 285

క. నరమూర్తి గాదు కేవల, హరిమూర్తియుఁ గాదు మానవాకారముఁ గే
సరియాకారము నున్నది, హరిమాయారచిత మగు యథార్థము చూడన్. 286

ఉ. తెంపున బాలుఁ డాడినసుధీరత సర్వగతత్వముం బ్రతి
ష్ఠింపఁ దలంచి యిందు నరసింహశరీరముఁ దాల్చి చక్రి శి
క్షింపఁగ వచ్చినాఁడు హరిచే మృతి యంచుఁ దలంతు నైన నా
సొంపును బెంపు నందఱును జూడఁ జరింతు హరింతు శత్రువున్. 287

నృసింహమూర్తి హిరణ్యకశిపుతోఁ బోరి వధించుట.

వ. అని మెత్తంబడనిచిత్తంబున గద యెత్తికొని తత్తఱంబున నార్చుచు నకుంఠిత కంఠీరవంబు డగ్గఱుగంధసింధురంబు చందంబున నక్తంచరకుంజరుండు నరసింహదేవున కెదురు నడచి తదీయదివ్యతేజోజాలసన్నికర్షంబునం జేసి దవానలంబు డగ్గఱినఖద్యోతంబునుం బోలెఁ గర్తవ్యాకర్తవ్యంబులు దెలియక నిర్గతప్రభుండయి యుండె నప్పుడు. 288

మ. ప్రకటం బై ప్రళయావసానమున మున్ బ్రహ్మాండభాండావరో
ధక మై యున్నతమిస్రమున్ జగము నుత్పాదించుచోఁ ద్రావి సా
త్త్వికతేజోనిధి యైనవిష్ణునెడ నుద్దీపించునే నష్ట మై
వికలం బై చెడుఁ గాక తామసులప్రావీణ్యంబు రాజోత్తమా. 289

వ. అంత నద్దానవేంద్రుండు మహోద్దండం బగుగదాదండంబు గిరగిరం ద్రిప్పి నరమృగేంద్రుని వ్రేసిన నతండు దర్పంబున సర్పంబు నొడిసిపట్టు సర్పపరిపంథి నేర్పున దితిపట్టిం బట్టికొనిన మిట్టిపడి దట్టించి బిట్టుకట్టలుక నయ్యసురవరుండు దృఢబలంబున నిట్టట్టు మిడిసి పట్టు దప్పించుకొని విడివడి దటవు దప్పక కుప్పించి యుప్పరం బెగసి విహంగకులరాజచరణనిర్గళితభుజంగంబు తెఱంగునం దలంగ నుఱికి తనభుజాటోపంబున నరకంఠీరవుండు కుంఠితుం డయ్యెడి నని తలంచి కలంగక చెలంగుచుఁ దన్ను నిబిడనీరదనికరంబులమాటున నిలింపులు

గుంపులు గొని డాఁగి మూఁగి క్రమ్మఱ నాత్మీయజీవనశంకాకళంకితులై మంతనంబులఁ జింతనంబులు సేయుచు నిరీక్షింప నక్షీణసమరదక్షతావిశేషం బుపలక్షించి ఖడ్గవర్మంబులు ధరియించి భూనభోభాగంబుల వివిధవిచిత్రలంఘనాలాఘవంబులం బరిభ్రమణభేదంబులం గరాళవదనుం డయి యంతరాళంబునఁ దిరుగుసాళువపుడేగచందంబున సంచరించిన సహింపక. 290

సీ. పంచాననోద్ధూతపావకజ్వాలలు భూనభోంతర మెల్లఁ బూరితముగ
దంష్ట్రాంకురాభీలధగధగాయితదీప్తి నసురేంద్రునేత్రము లంధములుగఁ
గంటకసన్నిభోత్కటకేసరాహతి నభ్రసంఘము భిన్నమై చలింపఁ
బ్రళయాభ్రచంచలాప్రతిమభాస్వరములై ఖరనఖరోచులు గ్రమ్ముదేర
తే. సటలు జళిపించి గర్జించి సంభ్రమించి, దృష్టి సారించి బొమలు బంధించి కెరలి
జిహ్వ యాడించి లంఘించి చేత నొడిసి, పట్టె నరసింహుఁ డాదితిపట్టి నధిప.

క. సరకు గొనక లీలాగతి, నురగేంద్రుఁడు మూషకంబు నొడిసినపగిదిన్
నరకేసరి దను నొడిసిన, సురవిమతుఁడు ప్రాణభీతి సుడివడియె నృపా. 292

క. సురరాజవైరి లోఁబడెఁ, బరిభావితసాధుభక్తపటలాంహునకున్
నరసింహునకు నుదంచ, త్ఖరతరజిహ్వునకు నుగ్రతరరంహునకున్. 293

వ. అంత. 294

మ. విహగేంద్రుం డహిఁ ద్రచ్చుకైవడి మహోద్వృత్తిన్ నృసింహుండు సా
గ్రహుఁడై యూరువులందుఁ జేర్చి నఖసంఘాతంబులన్ వ్రచ్చె దు
స్సహు దంభోళికఠోరదేహు నచలోత్సాహున్ మహాబాహు నిం
ద్రహుతాశాంతకభీకరున్ ఘనకరున్ దైత్యాన్వయశ్రీకరున్. 295

శా. చించున్ హృత్కమలంబు శోణితము వర్షించున్ ధరామండలిం
ద్రెంచుం గర్కశనాడికావళులు భేదించున్ మహావక్షముం
ద్రుంచున్ మాంసము సూక్ష్మఖండములుగా దుష్టాసురున్ వ్రచ్చి ద
ర్పించుం బ్రేవులు కంఠమాలికలు గల్పించున్ నఖోద్భాసియై. 296

సీ. వక్షఃకవాటంబు వ్రక్కలు సేయుచోఁ ఘనకుఠారంబులకరణి నొప్పు
గంభీరహృదయపంకజము భేదించుచోఁ గుద్దాలములభంగిఁ గొమరుమిగులు
ధమనీవితానంబు దవిలి ఖండించుచోఁ బటులవిత్రంబులపగిది మెఱయు
జఠరవిశాలాంత్రజాలంబుఁ ద్రెంచుచోఁ గ్రకచసంఘంబులగరిమఁ జూపు
తే. నంకగతుఁ డైనదైత్యుని నాగ్రహమున, శస్త్రచయముల నొంపక సంహరించి
యమరునరసింహునఖరంబు లతివిచిత్ర,సమరముఖరంబులై యుండె జనవరేణ్య.

క. స్ఫురితవిబుధజనముఖములు, పరివిదళితదనుజనివహపతితనుముఖముల్
గురురుచిజితశిఖిశిఖములు, నరహరిఖరనఖము లమరు నతజనసఖముల్ 298

వ. ఇట్లు కేవలపురుషరూపంబును మృగరూపంబునుం గానినరసింహరూపంబున

రేయునుం బవలునుం గానిసంధ్యాసమయంబున నంతరంగంబును బహిరంగం బునుం గానిసభాద్వారంబున గగనంబును భూమియునుం గానియూరుమధ్యం బునఁ బ్రాణసహితంబులును బ్రాణరహితంబులును గానినఖంబులం ద్రైలోక్య జనహృదయభల్లుం డయినదైత్యమల్లునివధియించి మహాదహనకీలాభీలదర్శనుం డును గరాళవదనుండును లేలిహానభీషణజిహ్వుండును శోణితపంకాంకితకేస రుండును నై ప్రేవులు కంఠమాలికలుగ ధరించి కుంభికుంభవిదళనంబు సేసి చను దెంచుపంచాననంబునుంబోలె దనుజకుంజరహృదయకమలవిదళనంబు సేసి తదీయ రక్తసిక్తంబు లైననఖంబులు సంధ్యారాగరక్తచంద్రరేఖలచెలువు వహింప సహింపక లేచి తనకట్టెదుర నాయుధంబు లెత్తుకొని తత్తఱంబున రణంబునకు నురవడించురక్కసులం బెక్కుసహస్రంబులం జక్రాదికనిశ్వక్రసాధ నంబుల నొక్కనిఁ జిక్క కుండం జక్కడిచె నివ్విధంబున 299

శా. రక్షోవీరుల నెల్లఁ ద్రుంచి రణసంరంభంబు చాలించి దృ
ష్టిక్షేపంబు భయంకరంబు గ సభాసింహాసనారూఢుఁ డై
యక్షీణాగ్రహుఁ డై నృసింహుఁడు కరాళాస్యంబుతో నొప్పెఁ దర్
వీక్షింపం బలికింప నోడి యితరుల్ విభ్రాంతు లై డాఁగఁగన్. 300

క. సురచారణవిద్యాధర, గరుడోరగయక్షసిద్ధగణములలో నొ
క్కరుఁ డైన డాయ వెఱచును, నరహరి నయ్యవసరమున నరలోకేశా. 301

క. తర్షంబుల నరసింహుని, హర్షంబులఁ జూచి నిర్జరాంగనలు మహో
త్కర్షంబులఁ గుసుమంబుల, వర్షంబులు గురిసి రుత్సవంబుల నధిపా. 302

వ. మఱియు నయ్యవసరంబున మింట ననేకదేవతావిమానంబులును గంధర్వ గానంబులును నప్సరోగణనర్తనసంవిధానంబులును దివ్యకాహళభేరీపటహమురజాదిధ్వానంబులును బ్రకాశమానంబు లయ్యె సునందకుముదాదు లయినహరి పార్శ్వచరులును మహేశ్వర విరించి మహేంద్రపురస్సరు లగుత్రిదశకిన్నర కింపురుష పన్నగ సిద్ధ సాధ్య గరుడ గంధర్వచారణ విద్యాధరాదులును బ్రజా పతులును నరకంఠీరవదర్శనోత్కంఠు లయి చనుదెంచి. 303

బ్రహ్మాదిదేవతలు శ్రీనృసింహదేవుని వేర్వేఱ స్తుతించుట.

క. కరకమలయుగళకలిత, శిరు లై డగ్గఱక భక్తిఁ జేసిరి బహుసం
సరణాబ్ధితరికి నఖరికి, నరభోజనహస్తిహరికి నరకేసరికిన్. 304

వ. ఆసమయంబున దేవత లందఱు వేఱువేఱ వినుతించి రందుఁ గమలాసనుం డి ట్లనియె. 305

మ. ఘనలీలాగుణచాతురిన్ భువనముల్ గల్పించి రక్షించి భే
దనముం జేయుదురంతశక్తికిఁ ననంతజ్యోతికిం జిత్రవీ
ర్యునికిన్ నిత్యపవిత్రకర్మునికి నే నుత్కంఠతో నవ్యయా

త్మునికిన్ వందన మాచరించెదఁ గృపాముఖ్యప్రసాదార్థి నై. 306
వ. రుద్రుం డి ట్లనియె. 307
చ. అమరవరేణ్య మీఁదట సహస్రయుగాంతమునాఁడు గాని కో
పమునకు వేళ గాదు సురబాధకుఁ డైనతమస్వినీచరున్
సమరమునన్ వధించితివి చాలుఁ దదాత్మజుఁ డైనవీఁడు స
ద్విమలుఁడు నీకు భక్తుఁడు పవిత్రుఁడు గావుము భక్తవత్సలా. 308
వ. ఇంద్రుఁ డి ట్లనియె. 309
సీ. ప్రాణిసంఘములహృత్పద్మమధ్యంబుల నివసించి భాసిల్లునీవ యెఱుఁగు
దింతకాలము దానవేశ్వరుచే బాధపడి చిక్కియున్న యాపన్నజనుల
రక్షించితివి మమ్ము రాక్షసేశ్వరుఁ జంపి క్రతుహవ్యములు మాకుఁ గలిగె మరల
మంటిమి నీసేవ మరగినవారలు కైవల్యవిభవంబు కాంక్ష సేయ
ఆ. రితరసుఖము లెల్ల నిచ్చగింపఁగ నేల, యస్థిరంబు లివి యనంతభక్తిఁ
గొలుచు నిమ్ము నిన్ను ఘోరదైత్యానీక, చిత్తభయదరంహా శ్రీనృసింహా. 310
వ. ఋషు లి ట్లనిరి. 311
మ. భవదీయాదరలీల లోకముల నుత్పాదించి రక్షింప నేఁ
డవి దైత్యేశునిచేత భేదితము లై హ్రస్వంబు లై యుండ నీ
యవినీతున్ నరసింహరూపమున సంహారంబు నొందించి వే
దవిధిం గ్రమ్మఱ నుద్ధరించితిగదా ధర్మానుసంధాయి వై. 312
వ. పితృదేవత లి ట్లనిరి. 313
శా. చండక్రోధముతోడ దైత్యుఁడు వడిన్ శ్రాద్ధంబులన్ మత్సుతుల్
పిండంబుల్ సతిలోదకంబులుగ నర్పింపంగ మా కీక యు
ద్దండత్వంబునఁ దాన కైకొను మహోదగ్రుండు వీఁ డిక్కడన్
ఖండింపంబడె నీనఖంబుల నుతుల్ గావింతు మాత్మేశ్వరా. 314
వ. సిద్ధు లి ట్లనిరి. 315
క. క్రుద్ధుం డై యణిమాదిక, సిద్ధులు గైకొనినదైత్యుఁ జీరితివి మహా
యోద్ధవు నీకృప మాకును, సిద్ధులు మరలంగఁ గలిగె శ్రీనరసింహా. 316
వ. విద్యాధరు లి ట్లనిరి. 317
క. దానవునిఁ జంపి యంత,ర్ధానాదికవిద్య లెల్ల దయతో మరలం
గా నిచ్చితివి విచిత్రము, నీనిరుపమవైభవంబు నిజము నృసింహా. 318
వ. భుజంగు లి ట్లనిరి. 319
క. రత్నములను మత్కాంతా, రత్నంబుల బుచ్చికొన్నరక్కసునురమున్
యత్నమున వ్రచ్చి వైచితి, పత్నులు రత్నములుఁ గలిగి బ్రదికితి మీశా. 320
వ. మనువు లి ట్లనిరి. 321

క. దుర్ణయుని దైత్యుఁ బోరిఁగొని, వర్ణాశ్రమధర్మ సేతువర్గము మరలం
బూర్ణము సేసితి వేమని, వర్ణింతుము కొలిచి బ్రదుకువారము దేవా. 322

వ. ప్రజాపతు లి ట్లనిరి. 323

మ. ప్రజలం జేయుటకై సృజించితి మముం బాటించి దైత్యాజ్ఞచేఁ
బ్రజలం జేయక యింత కాలము మహాభారంబుతో నుంటి మీ
కుజనుఁ డక్షముఁ జీరి చంపితివి సంకోచంబు లే కెల్లచోఁ
బ్రజలం జేయుచు నుండువారము జగద్భద్రాయమాణోదయా. 324

వ. గంధర్వు లి ట్లనిరి 325

క. ఆడుదుము రేయుఁ బగలుం, బాడుదుము నిశాటునొద్ద బాధించు దయం
జూడఁడు నీచే జమునిం, గూడె మహాపాతకునకుఁ గుశలము గలదే. 326

వ. చారణు లి ట్లనిరి. 327

క. భువనజనహృదయభల్లుఁడు, దివిజేంద్రవిరోధి నేఁడు దెగె నీచేతన్
భవరోగనివర్తక మగు, భవదంఘ్రియుగంబుఁ జేరి బ్రదికెద మీశా. 328

వ. యక్షు లి ట్లనిరి. 329

ఉ. భ్రంశము లేనినీభటుల భంగవిముక్తుల మమ్ము నెక్కొని
సంశయవృత్తి దిక్కులఁ బ్రచారము సేయుచు నుండు వీఁడు ని
స్త్రింశముతోడ వీనిఁ గడ తేర్చితి వాపద మాని నోచతు
ర్వింశతితత్త్వశాసక త్రివిష్టపముఖ్య జగన్నివాసకా. 330

వ. కింపురుషు లి ట్లనిరి 331

క. పురుషోత్తమ నేరము కిం, పురుషుల మల్పులము నిన్ను భూషింపఁగ దు
ష్పురుషుఁ డ సకలసుజనహృ,త్పరుషుం జంపితివి జగము బ్రదికె నధీశా. 332

వ. వైతాళికు లి ట్లనిరి. 333

క. త్రిభువనశత్రుఁడు పడియెను, సభలందును మఖములందు జగదీశ్వర నీ
శుభగీతములు పఠించుచు, నభయుల మై సంచరింతు మార్తశరణ్యా. 334

వ. కిన్నరు లి ట్లనిరి. 335

క. ధర్మము దలఁపఁగు లఘుతర, కర్మము సేయించు మమ్ముఁ గలుషాత్మకు దు
ష్కర్ముని జంపితి వున్నత, శర్ముల మై నీదుభక్తి సలిపెదము హరీ. 336

వ విష్ణుసేవకు లి ట్లనిరి. 337

ఉ సంచితవిప్రశాపమునఁ జండనిశాచరుఁ డైనవీని శి
క్షించుట కీడు గాదు కృప సేసితి వీశ్వర భక్తితోడ సే
వించుటకంటె వైరమున వేగమ చేరఁగ వచ్చు నిన్ను నీ
యంచితనారసింహతను వద్భుత మాపదఁ బాసి రందఱున్. 338

వ ఇట్లు బ్రహ్మరుద్రేంద్రసిద్ధసాధ్యపురస్సరు లైన దేవముఖ్యు లందఱు నెడ గలిగి

యనేకప్రకారంబుల వినుతించి రందు రోషవిజృంభమాణుం డయిననరసింహ దేవునిడగ్గఱం జేర వెఱచి లక్ష్మీదేవిం బిలిచి యిట్లనిరి. 339

క. హరికిం బట్టపుదేవివి, హరిసేవానిపుణమతివి హరిగతివి సదా
హరిరతివి నీవు సని నర, హరిరోషము డింపవమ్మ హరివరమధ్యా. 340

వ. అనిన నియ్యకొని మహోత్కంఠతోడ నాకలకంఠకంఠి నరకంఠీరవునియుప కంఠంబునకుం జని. 341

సీ. ప్రళయార్కబింబంబుపగిది నున్నది గాని నెమ్మోము పూర్ణేందునిభము గాదు
శిఖిశిఖాసంఘంబు చెలువు సూపెడుఁ గాని చూడ్కి ప్రసాదభాసురము గాదు
వీరరౌద్రాద్భుతావేశ మొప్పెడుఁ గాని భూరికృపారసస్ఫూర్తి గాదు
భయదదంష్ట్రాంకురప్రభలు గప్పెడుఁ గాని దరహాసితాంబుజాతంబు గాదు

తే. కఠినఖరనారసింహవిగ్రహము గాని, కామినీజనసులభవిగ్రహము గాదు
విన్నదియుఁ గాదు తొల్లి నేవిష్ణువలనఁ, గన్నదియుఁగాదుభీషణాకారమనుచు.

క. పలికెదనని గమకముఁ గొనుఁ, బలికినఁ గడు నలుగు విభుఁడు ప్రతివచనములం
బలుకఁడని నిలుచు శశిముఖి, బలువిడిహృదయమునఁజనవుభయమునుగదురన్.

వ. ఇట్లు నరహరిరూపంబు వారిజనివాసిని వీక్షించి శంకించి శాంతుం డైనవెనుక డగ్గఱెద నని చింతించు చున్న వారిజసంభవుం డద్దేవునిరోషంబు నివారింప నితరుల కలవి గా దని ప్రహ్లాదుం జీరి యిట్లనియె 344

క. తీండ్రమగు రోషమున మీ, తండ్రినిమిత్తమునఁ జక్రి దారుణమూర్తిన్
వేండ్రము విడువఁడు మెల్లన, తండ్రీ శీతలునిఁ జేసి దయ సేయఁ గదే. 34[illegible]

వ. అనిన నౌఁగాక యని మహాభాగవతశేఖరుండయినబాలకుండు కరకమలంబు ముకుళించి మందగమనంబున నమందవినయవివేకంబుల నరసింహదేవునిసన్నిధికిం జని సాష్టాంగదండప్రణామంబు నేసిన భక్తపరాధీనుం డగునయ్యీశ్వరుఁ డాలోకించి. 34[illegible]

ఉ. ప్రాభవ మొప్ప నుత్కటకృపామతి యై కదియంగఁ జీరి సం
శోభితదృష్టిసంఘములఁ జూచుచు బాలునిమౌళియందు లో
కాభినుతుండు పెట్టె నసురాంతకుఁ డుద్భటకాలసర్పభీ
తాభయదానశస్తము ననర్గళమంగళహేతుహస్తమున్. 347

వ. ఇట్లు హరికరస్పర్శనంబున భయవిరహితుండును బ్రహ్మజ్ఞానసహితుండును బులకితదేహుండును సముత్పన్న సంతోషబాష్పసలిల ధారాసమూహుండును బ్రేమాతిశయగద్గదభాషణుండును వినయవివేకభూషణుండును నేకాగ్రచిత్తుండును భక్తిపరాయత్తుండును నయి యద్దేవునిచరణకమలంబులు దనహృదయంబున నిలిపికొని కరకమలంబులు ముకుళించి యిట్లని వినుతించె. 3[illegible]

మ. అనఘుల్ సిద్ధులు సంయమీశ్వరులు బ్రహ్మాదుల్ సతాత్పర్యచి
త్తములన్ నిన్ను బహుప్రకారముల నిత్యంబున్ విచారించి పా
రము ముట్టన్ నుతి సేయ నోపరఁట నే రక్షస్తనూజుండ గ
ర్వమదోద్రిక్తుఁడ బాలుఁడన్ జడమతిన్ వర్ణింప శక్తుండనే. 349

మ. తపమున్ వంశముఁ దేజమున్ శ్రుతము సౌందర్యంబు నుద్యోగమున్
నిపుణత్వంబుఁ బ్రతాపపౌరుషములున్ నిష్ఠాబలప్రజ్ఞలున్
జపహోమంబులుఁ జాల వీశ్వర భవత్సంతుష్టికై దంతియూ
థపుచందంబున భక్తి సేయ వలయుం దాత్పర్యసంయుక్తుఁడై. 350

మ. అమలజ్ఞానసుదానధర్మరతిసత్యక్షాంతినిర్మత్సర
త్వములన్ యజ్ఞతపోనసూయలఁ గడున్ దర్పించుధాత్రీసురో
త్తముకంటెన్ శ్వపచుండు ముఖ్యుఁడు మనోర్థప్రాణవాక్కర్మముల్
సమతన్ నిన్ను నయించెనేని నిజవంశశ్రీకరుం డౌఁ దుదిన్. 351

సీ. అజ్ఞుండు సేసినయపరాధములను జేపట్టఁ డీశ్వరుఁడు కృపాళుఁ డగుటఁ
జేపట్టు నొకచోట సిద్ధమీశ్వరునకు నర్థంబు లేకుండు నతఁడు పూర్ణుఁ
డైన నర్థము లీశ్వరార్పణంబులు గాఁగఁ జేయుట ధర్మంబు సేసెనేని
నర్థంబుఁ జూచిన నళికలలామంబు ప్రతిబింబితం బగుపగిది మరల

తే. నర్థ(ం)ంబులు దోఁచుఁ గావున నధికబుద్ధి, భక్తి సేయఁగ వలయును భక్తి గాని
మెచ్చఁడర్థంబులోనఁ గెడుమేరలందుఁ, బరమకరుణుండు హరిభక్తిబాంధవుండు.

క. కావున నల్పుఁడ సంస్తుతిఁ, గావించెద వెఱపు లేక కలనేరుపునన్
నీవర్ణనమున ముక్తికిఁ, బోవు నవిద్యను జయించి పురుషుఁ డనంతా 353

సీ. సత్త్వాకరుఁడ వైన సర్వేశ నీయాజ్ఞ శిరముల నిడుకొని చేయువారు
బ్రహ్మాదు లమరులు భయ మందుచున్నారు నీభీషణాకృతి నేఁడు సూచి
రోషంబు మాను నీరుచిరవిగ్రహములు కల్యాణకరములు గాని భీతి
కరములు గావు లోకములకు వృశ్చికపన్నగంబులభంగి భయముఁ జేయు

తే. నసుర మర్దించితివి సాధుహర్ష మయ్యె, నవతరించినపని దీఱె నలుక యేల
కలుషహారివి సంతోషకారి వనుచు, నిన్నుఁ దలఁతురు లోకులు నిర్మలాత్మ.

మ. ఖరదంష్ట్రా భ్రుకుటీ కటానఖయు నుగ్రధ్వానయున్ రక్తకే
సరయున్ దీర్ఘతరాంత్రమాలికయు భాస్వన్నేత్రయు నైననీ
నరసింహాకృతిఁ జూచి నే వెఱవఁ బూర్ణక్రూరదుర్వారదు
ర్భరసంసారదవాగ్నికిన్ వెఱతు నీపాదాశ్రయుం జేయవే. 355

వ. దేవా సకలయోనులందును సుఖవియోగదుఃఖసంయోగసంజనితం బైనశోకా
నలంబున దందహ్యమానుండ నై దుఃఖనివారకంబు గాని దేహాద్యభిమానంబున

మోహితుండ నై పరిభ్రమించుచున్న యేను నాకుం బ్రియుండవు సఖుండవుఁ బరదేవతవు నైన నీ వగు బ్రహ్మగీతంబు లయిన లీలావతారకథావిశేషంబులఁ బఠియించుచు రాగాదినిర్ముక్తుండ నై దుఃఖపుంజంబులఁ దరియించి భవదీయచరణకమలస్మరణసేవానిపుణు లైన భక్తులం జేరియుండెద బాలునిఁ దల్లిదండ్రులును రోగిని వైద్యదత్తం బయిన యౌషధంబును సముద్రంబున మునింగెడివాని నావయును దక్కొరులు రక్షింప నేరని తెఱంగున సంసారతాపతంతప్యమానుండై నీచేత నుపేక్షితుం డయినవాని నుద్ధరింప నీవు దక్క నన్యుండు సమర్థుండు గాఁడు జగంబుల నెవ్వం డేమికృత్యంబు నెవ్వనిచేతం బ్రేరితుండై యెయ్యింద్రియంబులం జేసి యేమిటికొఱకు నెవ్వనికి సంబంధియై యేస్థలంబున నేసమయంబునం దేమిరూపంబున నేగుణంబున నపరం బైన జనకాదిభావంబు నుత్పాదించి పరం బయిన బ్రహ్మాదిభావంబున రూపాంతరంబు నొందించు నట్టివివిధప్రకారంబు లన్నియు నిత్యముక్తుండవు రక్షకుండవు నైన నీవ నీ యంశం బైన పురుషునికి నీ యనుగ్రహంబునఁ గాలంబుచేతం బ్రేరితయై కర్మమయంబును బలయుతంబును బ్రధానలింగంబును నైన మనంబును నీ మాయ సృజియించు నవిద్యార్పితవికారంబును వేదోక్తకర్మప్రధానంబును సంసారచక్రాత్మకం బైన యీ మనమున నిన్ను సేవింపక నియమించి తరియింప నొక్కండును సమర్థుండు లేఁడు విజ్ఞాననిర్జితబుద్ధిగుణుండవు నీవు నీవలన వశీకృతకార్యసాధనశక్తి యైన కాలంబు మాయతోడం గూడ షోడశవికారయుక్తం బయిన సంసారచక్రంబుఁ జేయుచుండు సంసారదావదహనతంతప్యమానుండ నగు నన్ను రక్షింపుము. 356

సీ. జనులు దిక్పాలురసంపదాయుర్విభవములు గోరుదు రవి భవ్యంబు లనుచు
నవి యంతయును రోషహాసజృంభిత మైన మాతండ్రి బొమముడి మహిమఁ జేసి
విహతంబు లగు నట్టి వీరుండు నీచేత నిమిషమాత్రంబున నేఁడు మడిసెఁ
గావున ధ్రువములు గావు బ్రహ్మాదుల శ్రీవిభవంబులు జీవితములుఁ

తే. గాలరూపకుఁ డగు నురుక్రముని చేత, విదళితము లగు నిలువవు వేయు నేల
యితర మేనొల్ల నీ మీఁది యెఱుక గొంత, గలిగియున్న ది గొలుతుఁ గింకరుఁడ నగుచు.

మత్తకోకిలము. ఎండమావులవంటి భద్రము లెల్ల సార్థము లంచు మ
ర్త్యుం డుదగ్ర రోగనిధాన దేహముతో విరక్తుఁడు గాక యు
ద్దండమన్మథవహ్ని నెప్పుడుఁ దప్తుఁ డై యొకనాఁడుఁ జే
రండు పారము దుష్టసౌఖ్యపరంపరాక్రమణంబునన్. 358

ఉ. శ్రీమహిళాముఖాంబురుహసేవితపాదసరోరుహాగ్రజ్వల కైన నీ మహో
ద్దామకరంబుచే నభయదానము సేయవు నేను బాలుఁడం
దామసవంశసంభవుఁడ దైత్యుఁడ నుగ్రరజోగుణుండ ని
స్సీమదయం గరాంబుజము శీర్షముఁ జేర్చుట చోద్య మీశ్వరా. 359

వ. మహాత్మా సుజను లయినబ్రహ్మాదులందును దుర్జను లైనమాయందును సేవానురూపంబుగం బక్షపాతంబులు లేక కల్పవృక్షంబుచందంబున ఫలప్రదానంబు సేయుదువు కందర్పసమేతం బగుసంసారకూపంబునం గూలుచున్న మూఢజనులం గూడి కూలెడినేను భవదీయభృత్యుం డగునారదుని యనుగ్రహంబునం జేసి నీకృపకుం బాత్రుండ నైతి నన్ను రక్షించి మజ్జనకు వధియించుట నాయందులం బక్షపాతంబు గాదు దుష్టదనుజసంహారంబును శిష్టభృత్యమునిజనరక్షాప్రకారంబును నీకు నైజగుణంబులు విశ్వంబు నీవ గుణాత్మకం బయిన విశ్వంబు సృజియించి యందుం బ్రవేశించి హేతుభూతగుణయుక్తుండవై రక్షకసంహారకాదినానారూపంబుల నుండుదువు సదసత్కారణకార్యాత్మకం బయిన విశ్వంబునకుం బరమకారణంబు నీవ నీమాయచేత వేఁడు దా ననియెడిబుద్ధివికల్పంబు దోఁచుం గాని నీకంటె నొం డెద్దియు లేదు బీజంబునందు వస్తుమాత్రభూతసౌక్ష్మ్యంబును వృక్షంబునందు నీలత్వాదివర్ణంబునుం గలుగు తెఱంగున్న విశ్వంబునకు నీయంద జన్మస్థితిప్రకాశనాశంబులుం గలుగు నీచేత నయిన విశ్వంబు నీయంద నిలుపుకొని తొల్లి ప్రళయకాలపారావారంబునం బన్నగేంద్రపర్యంకంబునం గ్రియారహితుండ వై నిజసుఖానుభవంబు సేయుచు నిద్రితుని భంగి యోగనిమీలితలోచనుండవై మెలంగుచుం గొంతకాలంబునకు నిజకాలశక్తిచేతం బ్రేరితంబు లై ప్రకృతిధర్మంబు లయినసత్త్వాదిగుణంబుల నంగీకరించి సమాధి చాలించి వెలుంగుచున్న నీనాభియందు వటబీజంబువలన నుద్భవించు వటంబు తెఱంగున నొక్కకమలంబు సంభవించె నిట్టికమలంబువలన నాల్గు మోములబ్రహ్మ జన్మించి దిశలు వీక్షించి కమలంబునకు నొం డయినరూపంబు లేకుండుటం జింతించి జలాంతరాళంబుం బ్రవేశించి జలంబులందు నూఱుదివ్యవత్సరంబులు వెదకి తనజన్మంబునకు నుపాదానకారణం బైననిన్ను దర్శింప సమర్థుండు గాక మగిడి కమలంబుకడకుం జని విస్మయంబు నొంది చిరకాలంబు నిర్భరతపంబు సేసి పృథివియందు గంధంబు గనుచందంబునం దనయందు నానాసహస్రవదన శిరో నయన నాసాకర్ణ వక్త్ర భుజ కర చరణుండును బహువిధాభరణుండును మాయాకలితుండును మహాలక్షణలక్షితుండును నిజప్రకాశదూరీకృతతముండును బురుషోత్తముండును నయిననిన్ను దర్శించెనయ్యవసరంబున.

ఘోటకవదనుఁడ వై మధు, కైటభులం ద్రుంచి నిగమగణముల నెల్లం
బాటించి యజున కిచ్చిన, కూటస్థుఁడ వీశ్వరుఁడవు కోవిదవంద్యా. 361

. ఇవ్విధంబున కృతత్రేతాద్వాపరంబు లనుమూఁడుయుగంబులందును దిర్యఙ్మానవమునిజలచరాకారంబుల నవతరించి లోకంబుల నుద్ధరించుచు ధరించుచు హరించుచు యుగానుకూలధర్మంబులం బ్రతిష్ఠించుచు నుండుదువు దేవా యవధరింపుము. 362

సీ. కామహర్షాదిసంకలిత మై చిత్తంబు భవదీయచింతనపదవి సొరదు
మధురాదిరసముల మరగి చొక్కుచు జిహ్వ సీవర్ణనమునకు నిగుడ నీదు
సుందరీముఖములఁ జూడఁ గోరు దృఁ జూడ్కి తావకాకృతులపైఁ దగులుపడదు
వివిధదుర్భాషలు వినఁ గోరువీనులు వినవు యుష్మత్కథావిరచనములు

తే. ఘ్రాణ మురవడిఁ దిరుగు దుర్గంధములకు
దవ్వులు గొలుపదు వైష్ణవధర్మములకు
నడఁగి యుండవు కర్మేంద్రియములు పురుషుఁ
గలఁచు సవతులు గృహమేధిఁ గలఁచునట్లు. 363

వ. ఇవ్విధంబున నిద్రియంబులచేతం జిక్కువడి స్వకీయపరకీయశరీరంబులందు మిత్రామిత్రభావంబులు సేయుచు జన్మమరణంబుల నొందుచు సంసారవైతరణీ నిమగ్నం బయినలోకంబు నుద్ధరించుట లోకసంభవస్థితిలయకారణుండ వైన నీకుం గర్తవ్యంబు భవదీయసేవకుల మయినమాయందుఁ బ్రియభక్తు లయిన వారల నుద్ధరింపుము. 364

మ. భగవద్దివ్యగుణానువర్తనసుధాప్రాప్తైకచిత్తుండ నై
బెగడన్ సంసరణోగ్రవైతరణికిన్ భిన్నాత్ము లై తావకీ
యగుణస్తోత్రపరాఙ్ముఖత్వమున మాయాసౌఖ్యభావంబులన్
సుగతిం గాననిమూఢులం గని మదిన్ శోకింతు సర్వేశ్వరా. 365

వ. దేవా మునీంద్రులు నిజవిముక్తికాము లయి విజనస్థలంబులం దపంబు లాచరింతురు కాముకత్వంబు నొల్లక యుండువారికి నీకంటె నొండు శరణంబు లేదు గావున నిన్ను సేవించెదఁ గొందఱు కాముకులు కరద్వయకండూతిచేతం దని యనిచందంబునఁ దుచ్ఛం బయి పశుపక్షిక్రిమికీటసామాన్యం బయినమైథునాదిగృహమేధిసుఖంబులం దనియక కడపట నతిదుఃఖవంతు లగుదురు నీప్రసాదంబు గలుగుగుణుండు నిష్కాముం డయి యుండు మౌనవ్రతజపతపశ్శ్రుతాధ్యయనంబులును నిజధర్మవ్యాఖ్యానవిజనస్థలనివాససమాధులును మోక్షహేతువు లగు నైన నివి పదియు నింద్రియజయంబు లేనివారికి భోగార్థంబు లయి విశ్రమించువారికి జీవనోపాయంబు లయి డాంబికులకు వార్తాకరంబు లయి యుండు సఫలంబులు గావు భక్తిలేక భవదీయజ్ఞానంబు లేదు రూపరహితుండ వైననీకు బీజాంకురంబులకై వడిఁ గారణకార్యంబు లయిన సదసద్రూపంబులు రెండును బ్రకాశమానంబు లగు నారెంటియందును భక్తియోగంబున బుద్ధిమంతులు మథనంబున దారువులందు వహ్నిం గనియెడు తెఱంగున నిన్నుఁ బొడగందురు పంచభూతతన్మాత్రంబులును బ్రాణేంద్రియంబులును మనోబుద్ధ్యహంకారచిత్తంబులును నీవ సగుణంబును నిర్గుణంబును నీవ గుణాభిమాను లయిన జన్మమరణంబుల నొందువిబుధు లాద్యంతంబులు గానక నిరుపాధికుండ వైన

ని న్నెఱుంగరు తత్త్వజ్ఞు లయినవిద్వాంసులు వేదాధ్యయనాదివ్యాపారం
బులు మాని వేదాంతప్రతిపాద్యుండ వగునిన్ను సమాధివిశేషంబుల నెఱింగి
సేవింతు రది గావున. 366

సీ. నీగృహాంగణభూమి నిటలంబు మోవంగ మోదించి నిత్యంబు మ్రొక్కఁడేని
నీమంగళస్తవనికరవర్ణంబులు పలుమాఱు నాలుకఁ బలుకఁడేని
నీయధీనములుగా నిఖిలకృత్యంబులు ప్రియభావమున సమర్పింపఁడేని
నీపదాంబుజముల నిర్మలహృదయుఁడై చింతించి మక్కువఁ జిక్కఁడేని
తే. నిన్నుఁ జెవులార వినఁడేని నీకు సేవ, సేయ రాఁడేని బ్రహ్మంబు జెందఁ గలఁడె
యోగి యైనఁ దపోవ్రతయోగి యైన, వేది యైన మహాతత్త్వవేది యైన 367

వ. కావున భవదీయదాస్యయోగంబు కృపసేయు మని ప్రణతుం డైనప్రహ్లాదుని
వర్ణనంబులకు మెచ్చి నిర్గుణుం డైనహరి రోషంబు విడిచి యిట్లనియె 368

శా. సంతోషించితి నీచరిత్రమునకున్ సద్భద్ర మౌఁ గాక నీ
యంతర్వాంఛితలాభ మెల్లఁ గరుణాయత్తుండ నై యిచ్చెదం
జింతం జెందకు భక్తకాముఁడ నే సిద్ధంబు దుర్లోక్యుఁడన్
జంతుశ్రేణికి నన్నుఁ జూచినఁ బునర్జన్మంబు లే దర్భకా. 369

ఆ. సకలభావములను సాధులు విద్వాంసు, లఖిలభద్రవిభుఁడ నైననన్నుఁ 370
గోర్కు లిమ్మటంచుఁ గోరుదు రిచ్చెదఁ, గోరు మెద్ది యైనఁ గుఱ్ఱ నీవు

వ. అని పరమేశ్వరుండు ప్రహ్లాదునియందుఁ గలసకామత్వంబుఁ దెలియుకొఱకు
వంచించి యిట్లానతిచ్చిన నతండు నిష్కాముం డైనయేకాంతి గావునఁ గా
మంబు భక్తియోగంబునకు నంతరాయం బని తలంచి యిట్లనియె నుత్పత్తి
మొదలు కామాద్యనుభవాసక్తి గలనాకు వరంబు లిచ్చెద నని వంచింప నేల
సంసారబీజంబునకు హృదయబంధకంబు లయినకామంబులకు వెఱచి ముము
క్షుండ నై నేమంబుకొఱకు నేమంబున నిన్నుం జేరితిఁ గామంబులును నింద్రి
యంబులును మనశ్శరీరధైర్యంబులును మనీషాప్రాణధర్మంబులును లజ్జాస్మరణ
లక్ష్మీసత్త్వతేజోవిశేషంబులును నశించు లోకంబులందు భృత్యు లర్థకాము
లయి రాజుల సేవింతురు రాజులుం బ్రయోజనంబు లర్థించి భృత్యులకు నర్థంబు
లొసంగుదు రవ్విధంబునం గాదు నాకుం గామంబు లేదు నీకుం బ్రయోజ
నంబు లే దయినను దేవా వరదుండ వయ్యెద వేనిఁ గామంబులు వృద్ధిఁ
బొందనివరంబు కృపసేయుము కామంబులు విడిచినపురుషుండు నీతోడ సమాన
విభవుం డగు నరసింహ పరమాత్మ పురుషోత్తమ యని ప్రణవపూర్వకంబుగా 371
నమస్కరించిన హరి యిట్లనియె

సీ. నీయట్టిసుజ్ఞాననిపుణు లేకాంతులు గోర్కులు నాయందుఁ గోర నొల్ల
రట్లైనఁ బ్రహ్లాద యసురేంద్రభర్తవై సాగి మన్వంతరసమయ మెల్ల

నిఖిలభోగంబులు నీవు భోగింపుము కల్యాణబుద్ధి నాకథలు వినుము
సకలభూతములందు సంపూర్ణుఁ డగునన్ను యజ్ఞేశు నీశ్వరు నాత్మ నిలిపి
ఆ. కర్మచయములెల్ల ఖండించి పూజన, మాచరింపు మీశ్వరార్పణముగ
భోగముల నశించుఁ బుణ్యంబు వ్రతములఁ, బాపసంచయములు పాయునిన్ను.
వ. మఱియు నటమీఁద గాలవేగంబునం గళేబరంబు విడిచి త్రైలోక్యవిరాజమానంబును దివిజరాజజేగీయమానంబును బరిపూరితదశదిశంబును నైన యశంబుతోడ ముక్తబంధుండ వై నన్ను డగ్గఱెదవు వినుము. 373
ఆ. నరుఁడు ప్రియముతోడ నాయవతారంబు, నీయుదారగీతనికరములను
మానసించునేని మఱి సంభవింపఁడు, కర్మబంధచయముఁ గడచి పోవు. 374
వ. అనినఁ బ్రహ్లాదుం డి ట్లనియె. 375
సీ. దంష్ట్రివై తొల్లి సోదరుని హిరణ్యాక్షు నీవు చంపుటఁజేసి నిగ్రహమున
మాతండ్రి రోషనిమగ్నుఁ డై సర్వలోకేశ్వరు బరము నిన్నెఱుంగ లేక
పరిపంథిపగిది నీభక్తుండ నగునాకు నపకారములు సేసె నతఁడు నేఁడు
నీశాంతదృష్టిచే నిర్మలత్వము నొందెఁ గావునఁ బాపసంఘంబువలనఁ
తే బాసి శుద్ధాత్మకుఁడు గాఁగ భవ్యగాత్ర, వరము వేఁడెద నా కిమ్ము వనజనేత్ర
భక్తసంఘాతముఖపద్మపద్మమిత్ర, భక్తకల్మషవల్లికాపటులవిత్ర 376
వ. అనిన భక్తవత్సలుం డి ట్లనియె. 377
మ. నిజభక్తుండవు నాకు నిన్నుఁ గనుటన్ నీతండ్రి త్రిసప్తపూ
ర్వజులం గూడి పవిత్రుఁ డై శుభగతిన్ వర్తించు విజ్ఞానదీ
పజితానేకభవాంధకారు లగుమద్భక్తుల్ వినోదించుదే
శజనుల్ దుర్జను లైన శుద్ధులు సుమీ సత్యంబు దైత్యోత్తమా. 378
సీ. ఘనసూక్ష్మభూతసంఘాతంబులోపల నెల్లవాంఛలు మాని యెవ్వ రయిన
నీచందమున నన్ను నెఱయ సేవించిన మద్భక్తు లగుదురు మత్పరులకు
గుఱి సేయ నీవ యోగ్యుఁడ వైతి విటమీఁద వేదచోదిత మైనవిధముతోడఁ
జిత్తంబు నామీఁదఁ జేర్చి మీతండ్రికిఁ బ్రేతకార్యములు సంప్రీతిఁ జేయు
తే. మతఁడు రణమున నేఁడు నాయంగమర్శనమున నిర్మలదేహుఁడై నవ్యమహిమ
నపగతాఖిలకల్మషుఁ డై తనర్చి, పుణ్యలోకంబులకు నేఁగుఁ బుణ్యచరిత. 379
వ. అని యిట్లు నరసింహదేవుం డానతిచ్చిన హిరణ్యకశిపునకుం బ్రహ్లాదుండు పరలోకక్రియలు సేసి భూసురోత్తములచేత నభిషిక్తుం డయ్యె నయ్యెడం బ్రసాదసంపూర్ణముఖుం డైన శ్రీనృసింహదేవునిం జూచి దేవతాప్రముఖసహితుం డైన బ్రహ్మదేవుం డి ట్లనియె. 380
సీ దేవదేవాఖిలదేవేశ భూతభావన వీఁడు నాచేత వరము వడసి
మత్సృష్టజనులచే మరణంబు నొందక మత్తుఁ డై సకలధర్మములుఁ జెఱచి

నేఁడు భాగ్యంబున నీచేత హతుఁడయ్యెఁ గల్యాణ మనురె లోకముల కెల్ల
బాలు నీతని మహాభాగవతశ్రేష్ఠుఁ బ్రదికించితివి మృత్యుభయముఁ బాపి
తే వరము కృప సేసితివి మేలు వారిజాక్ష, నీనృసింహావతారంబు నిష్ఠతోడఁ
దగిలి చింతించువారలు దండధరుని, బాధ నొందరు మృత్యువుబారిఁ బడరు.

వ. అనిన నరసింహదేవుం డిట్లనియె. 382

క. మన్నించి దేవశత్రుల, కెన్నఁడు నిటువంటివరము లీకుము పాపో
త్పన్నులకు వరము లిచ్చుట, పన్నగముల కమృత మిడుట పంకజగర్భా. 383

వ. అని యిట్లానతిచ్చి బ్రహ్మాదిదేవతాసమూహంబుచేఁ బూజితుం డై భగవంతుం
డైన శ్రీనృసింహదేవుండు తిరోహితుం డయ్యెఁ; బ్రహ్లాదుండును శూలికిఁ బ్రణమిల్లి
తమ్మిచూలికి వందనంబులు సేసి ప్రజాపతులకు మ్రొక్కి భగవత్కళ లైన
దేవతలకు నమస్కరించినం జూచి బ్రహ్మదేవుండు శుక్రాదిమునీంద్రసహితుం
డై దైత్యదానవరాజ్యంబునకుం బ్రహ్లాదుం బట్టంబు గట్టి యతనిచేతఁ బూజి
తుం డై దీవించె నంత నీశానాదినిఖిలదేవతలు వివిధంబు లగునాశీర్వాదం
బులచేత నాప్రహ్లాదునిఁ గృతార్థుం జేసి తమ్మిచూలిని ముందట నిడుకొని నిజ
స్థానంబులకుఁ జని రిట్లు విష్ణుదేవుండు నిజపార్శ్వచరు లిరువురు బ్రాహ్మణశాపం
బునం జేసి ప్రథమజన్మంబున దితిపుత్త్రు లైనహిరణ్యాక్ష హిరణ్యకశిపులను వరా
హనారసింహరూపంబుల నవతరించి వధియించె ద్వితీయభవంబున రాక్షస
జన్మంబు దాల్చినరావణకుంభకర్ణులను శ్రీరామరూపంబునసంహరించెఁ దృతీయ
జన్మంబున శిశుపాలదంతవక్త్రులను పేరులం బ్రసిద్ధి నొందినవారలను శ్రీకృష్ణ
రూపంబున ఖండించె నివ్విధంబున మూఁడుజన్మంబుల గాఢవైరానుబంధం
బున నిరంతరసంభావితధ్యాను లై వారలు నిఖిలకల్మషవిముక్తు లై హరిం గదిసి
రని చెప్పి నారదుం డిట్లనియె. 384

ఉ. శ్రీరమణీయ మైననరసింహవిహారము నింద్రశత్రుసం
హారముఁ బుణ్యభాగవతుఁ డైననిశాచరనాథపుత్రసం
చారము నెవ్వఁ డైన సువిచారత విన్నఁ బఠించినన్ శుభా
కారముతోడ నేభయముఁ గల్గనిలోకముఁ జెందు భూవరా. 385

మ. జలజాతప్రభవాదులున్ మనములోఁ జర్చించి భాషావళిం
బలుకన్ లేనిజనార్దనాహ్వయపరబ్రహ్మంబు నీయింటిలోఁ
జెలి యై మేనమఱంది యై సచివుఁ డై చిత్తప్రియుం డై మహా
ఫలసంధాయకుఁ డై చరించుటలు నీభాగ్యంబు రాజోత్తమా. 386

త్రిపురాసురసంహారము.

క. బహుమాయుఁ డైనమయుచే, విహతం బగుహరునియశము విఖ్యాతజయా
వహముగ నీభగవంతుఁడు, మహితాత్ముఁడు మున్నొనర్చె మనుజవరేణ్యా

వ. అనిన ధర్మనందనుం డి ట్లనియె. 388

క. ఏకర్మంబున విభుఁ డగు, శ్రీకంఠునియశము మయునిచే సుడివడియెన్
వైకుంఠుఁ డెవ్విధంబునఁ, గైకొని తత్కీర్తి చక్కఁగా నొనరించెన్. 389

వ. అనిన నారదుం డి ట్లనియె. 390

క. చక్రాయుధబలయుతు లగు, శక్రాదుల కోహటించి శ్రమమున నసురల్
సక్రోధంబుగ నరిగిరి, విక్రమములు మాని మయుని వెనుకకు నధిపా. 391

వ. ఇట్లు రక్కసులు దనవెనుకఁ జొచ్చిన మాయానిలయుండును దుర్ణయుండును నైనమయుండు దనయోగబలంబున నయోరజతసువర్ణమయంబు లై యెవ్వరికిని లక్షింప రానిగమనాగమనంబులును వితర్కింప రానికర్కశపరిచ్ఛదంబులును గలిగినత్రిపురంబుల నిర్మించి యిచ్చిన నక్తంచరు లందఱు నందుఁ బ్రవేశించి కామసంచారు లై పూర్వవైరంబుఁ దలంచి సనాయకంబు లయినలోకంబుల నస్తోకం బయిననిజబలాతిరేకంబున శోకంబు నొందించిన. 392

క. లోకాధినాథు లెల్లను, శోకాతుర లగుచు శరణు సొచ్చిరి దుష్టా
నీకవిదళనాకుంఠున్, శ్రీకంఠున్ భువనభరణచిత్తోత్కంఠున్. 393

వ. ఇట్లు సకలలోకేశ్వరుం డగుమహేశ్వరుం జేరి లోకపాలకులు ప్రణతు లై పూజించి కరకమలంబులు ముకుళించి 394

క. త్రిపురాలయు లగుదానవు, లపరాజితు లగుచు మాకు నశ్రాంతంబున్
వపురాదిపీడఁ జేసెద, రపరాధికులను వధింపు మగజాధీశా. 395

క దీనులము గాక యుష్మద,ధీనుల మై యుండుమేము దేవాహితదో
ర్లీనుల మైనారము బల, హీనుల మగుమమ్ముఁ గావు మీశాన శివా. 396

వ. అనిన భక్తవత్సలుం డగుపరమేశ్వరుండు శరణాగతు లైనగీర్వాణుల వెఱవకుం డని దుర్వారబలంబున బాణాసనంబుఁ గేల నందికొని యొక్కదివ్యబాణంబు సంధించి త్రిపురంబులపయి నేసిన మార్తాండమండలంబున వెలువడుమయూఖజాలంబులచందంబునఁ దద్బాణంబువలన దేదీప్యమానంబు లై యనేకబాణసహస్రంబులు సంభవించి భూనభోంతరాళంబులు నిండి మండి తెప్పలుగాఁ గుప్పలుగొని త్రిపురంబులపయిఁ గప్పె నప్పుడు తద్బాణపావకహేతిసందోహదందహ్యమాను లై గతాసు లైనత్రిపురపురనివాసులం దెచ్చి మహాయోగి యైనమయుండు సిద్ధరసకూపంబున వైచిన. 397

క. సిద్ధామృతరసమహిమను, శుద్ధమహావజ్రతుల్యశోభితతను లై
వృద్ధిం బొందిరి దానవు, లుద్ధతనిర్ఘాతపావకోపము లగుచున్. 398

క. కూపామృతరససంగతి, దీపితు లై నిలిచి యున్న దేవాహితులన్
రూపించి చింత నొందెడు, గోపధ్వజుఁ జూచి చక్రి కుహనాన్వితుఁ డై. 399

శా. ఉత్సాహంబున నొక్కపాఁడిమొద వై యూధంబు ఘ్రాణించుచున్

వత్సం బై తనవెంట బ్రహ్మ నడవన్ వైకుంఠుఁ డేతెంచి యు
ద్యత్సత్త్వంబునఁ గూపమధ్యరసముం ద్రావెన్ విలోకించుచుం
దత్సౌభాగ్యనిమగ్ను లై మఱచి రా దైత్యుల్ నివారింపఁగన్. 400

వ. ఇట్లు విష్ణుండు మోహనాకారంబున ధేను వయి వచ్చి త్రిపురమధ్యకూపామృతరసంబు ద్రావిన నెఱింగి శోకాకులచిత్తు లయినరసకూపపాలకులం జూచి మహాయోగి యైనమయుండు వెఱఁగుపడి దైవగతిం జింతించి శోకింపక యిట్లనియె.

ఆ. అమరు లైన దనుజు లైనను నరు లైన, నెంతనిపుణు లైన నెవ్వ రైన
దైవికార్థచయముఁ దప్పింపఁగా లేరు, వలదు దనుజులార వగవ మనకు 402

వ. అని పలికె నంత విష్ణుండు నైజంబు లైన ధర్మజ్ఞాన విద్యా తపో విరక్తిసమృద్ధి క్రియాశక్తివిశేషంబుల శంభునికిఁ బ్రాధాన్యంబు సమర్పించి రథసూతకేతువర్మ బాణాసనప్రముఖసంగ్రామసాధనంబులు సేసినం గైకొని 403

మ. శరి యై కార్ముకి యై మహాకవచి యై సన్నాహి యై వాహి యై
సరథుం డై సనియంత యై సబలుఁ డై సత్కేతనచ్ఛత్త్రిఁ డై
పరమేశుం డొకబాణమున్ విడిచెఁ దద్బాణానలజ్వాలలం
బురముల్ గాలె ఛటచ్ఛటధ్వని నభోభూమధ్యముల్ నిండఁగన్. 404

వ. ఇట్లు హరుండు దురవగాహంబు లైన త్రిపురంబుల నభిజిన్ముహూర్తంబున భస్మంబు సేసి కూల్చిన నమరగరుడగంధర్వసిద్ధసాధ్యయక్షవల్లభులు వీక్షించి జయజయశబ్దంబులు సేయుచుఁ గుసుమవర్షంబులు వర్షించిరి ప్రజలు హర్షించిరి బ్రహ్మాదులు కీర్తించి రప్సరసలు నర్తించిరి దివ్యకాహళదుందుభిరవంబులును మునిజనోత్సవంబులును బ్రచురంబు లయ్యె నిట్లు విశ్వజనీనం బగు త్రిపురాసురసంహారంబున నఖిలలోకులును సంతసిల్లియుండ నయ్యవసరంబున. 405

ఆ. తృణకణములభంగిఁ ద్రిపురంబుల దహించి, పరముఁ డవ్యయుండు భద్రయశుఁడు
శివుఁడు పద్మజాదిజేగీయమానుఁ డై, నిజనివాసమునకు నెమ్మిఁ జనియె. 406

వ. ఇట్లు నిజమాయావిశేషంబున మర్త్యలోకంబున విడంబించుచున్న విష్ణునిపరాక్రమవిధానంబులు మునిజనవంద్యమానంబు లై సకలలోకకల్యాణప్రదానంబు లై యుండు ననిన విని నారదునకు ధర్మనందనుం డి ట్లనియె. 407

నారదుండు ధర్మరాజునకు వర్ణాశ్రమధర్మంబులు దెలుపుట.

సీ. అనఘాత్మ సకలవర్ణాశ్రమాచారసమ్మతధర్మ మెయ్యది మానవులకు
నేధర్మమున నరుం డిద్ధవిజ్ఞానము భక్తియుఁ బ్రాపించుఁ బద్మజునకు
సాక్షాత్సుతుండవు సర్వజ్ఞుఁడవు నీకు నెఱుఁగరానిది ధర్మ మింత లేదు
నారాయణపరాయణస్వాంతు లనఘులు శాంతులు సదయులు సాధువృత్తి
ఆ. మెఱయుచున్న ఘనులు మీవంటివా రెద్ది, పరమధర్మ మనుచు భక్తిఁ దలఁతు
రట్టిధర్మరూప మఖిలంబు నెఱిఁగింపు, వినఁగ నిచ్చ గలదు విమలచరిత 403

వ. అనిన నారదుండు ధర్మరాజుం జూచి దాక్షాయణియందు నిజాంశంబున నవ
తరించి భువనశోభనంబుకొఱకు బదరికాశ్రమంబునం దపోనిరతుం డయియున్న
నారాయణునివలన సనాతనం బగుధర్మంబు వింటి నది సెప్పెద సకలవర్ణం
బులజనులకు సత్యంబును దయయును నుపవాసాదితపంబును శౌచంబును సైర
ణయు సదసద్వివేకంబును మనోనియమంబును బహిరింద్రియజయంబును హింస
లేమియు బ్రహ్మచర్యంబును దానంబును యథోచితజపంబును సంతోషం
బును మార్దవంబును సమదర్శనంబును మహాజనసేవయు గ్రామ్యంబు లయిన
కోరికలు మానుటయు నిష్ఫలక్రియలు విడుచుటయు మితభాషిత్వంబును
దేహంబు గానితన్ను వెదకికొనుటయు నన్నోదకంబులు ప్రాణులకుం బంచి
యిచ్చుటయు బ్రాణులందు దేవతాబుద్ధియు నాత్మబుద్ధిం జేయుటయు శ్రీనా
రాయణచరణస్మరణకీర్తనశ్రవణ సేవార్చననమస్కారదాస్యాత్మసమర్పణసఖ్యం
బు లనియెడిత్రింశల్లక్షణంబులు గలుగ వలయు నందు సత్కులాచారుం డయి
మంత్రవంతంబు లైనగర్భాధానాదిసంస్కారంబు లవిచ్ఛిన్నంబులుగాఁ గల
వాఁడు ద్విజుండు ద్విజునకుయజనయాజనాధ్యయనాధ్యాపనదానప్రతిగ్రహం
బులనుషట్కర్మంబులు విహితంబులు రాజునకుఁ బ్రతిగ్రహవ్యతిరిక్తంబు
లయినయజనాదికర్మంబు లయిదును బ్రజాపాలనంబును బ్రాహ్మణులు గానివారి
వలన దండశుల్కాదులు గొనుటయు విహితకర్మంబులు వైశ్యునికిఁ గృషి
వాణిజ్య గోరక్షణాదికర్మంబులును బ్రాహ్మణకులానుసరణంబును విహితంబులు
శూద్రునకు ద్విజశుశ్రూష సేయ వలయు. 409

సీ. విను కర్షణాదికవృత్తికంటెను మేలు యాచింప నొల్లనియట్టివృత్తి
ప్రాప్తంబుఁ గైకొని బ్రదుకుకంటెను లెస్స యనుదినంబును ధాన్యమడిగికొనుట
యాయవారముకంటె నధికకళ్యాణంబు పఱిగయెన్నుల ధాన్యభక్షణంబు
శిలవృత్తికంటెను శ్రేయ మాపణములఁ బడ్డగింజలు దిని బ్రదుకఁ గనుట

ఆ. యెడరుచోట నృపతి కీనాల్గువృత్తులుఁ, దగుఁ బ్రతిగ్రహంబు దగదు తలఁప
నాపదవసరముల నధముఁ డెక్కువజాతి, వృత్తి నున్న దోషవిధము గాదు.

వ వినుము శిలవృత్తియు నుంఛవృత్తియు ఋత మనియు నయాచితవృత్తి యమృత
మనియు నిత్యయాచ్ఞావృత్తి మృతమనియుఁ గర్షకవృత్తి ప్రమృత మనియు
నెన్నుదు రట్టివృత్తుల జీవించుట మేలు వాణిజ్యంబు సత్యానృత మనియు శ్వ
వృత్తి నీచసేవ యనియుఁ బలుకుదురు సర్వవేదమయుండు బ్రాహ్మణుండు సర్వ
దేవమయుండు క్షత్త్రియుండు బ్రాహ్మణక్షత్త్రియులకు నీచసేవనంబు కర్తవ్యంబు
గాదు. 411

క. దమమును శౌచముఁ దపమును, శమమును మార్దవముఁ గృపయు సత్యజ్ఞాన
క్షమలును హరిభక్తియు హా, ర్షము నిజలక్షణము లగ్రజాతికి నధిపా. 412

ఉ. శౌర్యము దానశీలముఁ బ్రసాదము నాత్మజయంబుఁ దేజముం
ధైర్యము దేవభక్తియును ధర్మము నర్థముఁ గామముం బుధా
చార్యముకుంద సేవలును సత్కృతియుం బరితోషణంబు స
ద్వీర్యము రక్షణంబుఁ బృథివీవర శేఖర రాజచిహ్నముల్. 413

క. ధర్మార్థకామవాంఛయు, నిర్మలగురుదేవవిప్రనివహార్చనముల్
నిర్మదభావముఁ బ్రమదము, శర్మకరత్వమును వైశ్యజనలక్షణముల్. 414

ఉ. స్తేయము లేనివృత్తియు శుచిత్వము సన్నుతియుం నిజేశులం
మాయలు లేక డాయుటయు మంత్రము సెప్పక పంచయజ్ఞముల్
సేయుటయుం ధరామరులసేవయు గోవులరక్షణంబు న
న్యాయము లేమియుం మనుజనాథ యెఱుంగుము శూద్రధర్మముల్. 415

సీ. నిలయము పాటించి నిర్మలదేహ యై శృంగార మేప్రొద్దుఁ జేయవలయు
సత్యప్రియాలాపచతుర యై ప్రాణేశుచిత్తంబు ప్రేమ రంజింప వలయు
దాక్షిణ్యసంతోషధర్మమేధాదుల దైవత మని ప్రియుఁ దలఁప వలయు
నాథుఁ డేపద్ధతి నడచు నాపద్ధతి నడచి సద్బంధుల నడప వలయు

ఆ. మార్దవమునఁ బతికి మజ్జనభోజన, శయనపానరతులు జరప వలయు
విభుఁడు పతితుఁ డైన వెలఁది పాతివ్రత్య,మహిమఁ బుణ్యుఁ జేసి మనుపవలయు.

క. తరుణి దనప్రాణవల్లభు, హరిభావముగా భజించి యతఁడును దానుం
సిరికైవడి వర్తించును, హరిలోకమునందు సంతతానందమునన్. 417

క. ఉపవాసంబులు వ్రతములుఁ, దపములు వేయేల భర్త దైవత మని ని
ష్కపటతఁ గొల్చినసాధ్వికి, నృపవర దుర్లభము లేదు నిఖిలజగములన్. 418

వ. మఱియు సంకరజాతు లయినరజక చర్మకారక నట బురుడ కైవర్తక మేద భిల్లు రగునంత్యజాతు లేద్వారకును జండాల పుల్కస మాతంగజాతులకును నాయాకులాగతంబు లయినవృత్తులఁ జౌర్యహింసాదులు వర్జించి సంచరింప వలయు మానవులకుఁ బ్రతియుగంబున నైసర్గికంబు లైనధర్మంబులు రెండు లోకంబులందును సుఖకరంబు లని వేదవిదు లైనపెద్దలు సెప్పుదురు కారుకారున దున్నెడుక్షేత్రంబు లావు సెడు నందుఁ జల్లినబీజంబులు నిస్తేజంబు లై యుండి లెస్సగ నంకురింపవు నిరంతరఘృతధారావర్షంబున దహనంబునకు దాహకత్వంబు లేక శాంతిం జెందు నందు వేల్చినహవ్యంబులు ఫలింపవు త ద్విధంబున ననవరత కామానుసంధానంబునఁ గామోన్ముఖం బైనచిత్తంబు కామం బులం దనిసి నిష్కామం బై విరక్తి నొందుం గావున సత్త్వస్వభావంబుతోడ నెప్పుడుఁ దప్పక నిజవంశానుగతవిహితధర్మంబున వర్తించు నరుండు మెల్లన స్వాభావికకర్మపరత్వంబు విడిచి ముక్తి నొందు జాతిమాత్రంబునఁ బురుషునికి వర్ణంబు నిర్దేశింపం బని లేదు శమదమాదివర్ణలక్షణావ్యవహారంబులఁ గన

వలయు నని మఱియు నారదుం డి ట్లనియె. 419

క. క్రమమున వర్ణంబులచి,హ్నము లెల్లను జెప్పఁబడియె నా శ్రమములధ
ర్మము లెఱిఁగించెద నన్నియు, సమదాహితహృదయశీల సదమలశీలా. 420

వ. వినుము బ్రహ్మచారి మౌంజీకౌపీనయజ్ఞోపవీతకృష్ణాజినపలాశదండకమండలు ధరుండును సంస్కారహీనశిరోరుహుండును దర్భహస్తుండును శ్రీలప్రశస్తుం డును మౌనియు నై త్రిసంధ్యంబును బ్రహ్మగాయత్రి జపియించుచు సాయం ప్రాతరవసరంబుల నర్కపావక గురుదేవతోపాసనంబులు సేయుచు గురుమంది రంబునకుం జని దాసునిచందంబున భక్తివినయసౌమనస్యంబులుగలిగి వేదంబులు చదువుచు నధ్యయనోపక్రమావసానంబుల గురుచరణంబులకు నమస్కరించుచు రేపుమాపును విహితగృహంబుల భిక్షించి భైక్షంబు గురువునకు నివేదించి యనుజ్ఞఁగొని మితభోజనంబు గావించుచు విహితకాలంబుల నుపవసించుచు నం గనలందు నంగనాసక్తులందుం బ్రయోజనమాత్రభాషణంబు లొనర్చుచు గురు పరాంగనలవలన నభ్యంగకేశప్రసాధనశరీరమర్దనమజ్జనరహస్యయోగంబులు వర్జించుచు గృహంబున నుండక జితేంద్రియత్వంబున సత్యభాషణుం డయి సంచరింప వలయు. 421

ఆ. పొలఁతి దావవహ్ని పురుషుఁ డాజ్యఘటంబు, కరఁగ కుండ రాదు కదిసెనేని
బ్రహ్మ యైనఁ గూఁతుఁ బట్టక మానఁడు, వడుగు కింతిపొత్తు వలదు వలదు.422

వ. వినుము స్వరూపసాక్షాత్కారంబున దేహి బహిరింద్రియాదికం బయినయింత యు నాభాసమాత్రంబుగా నిశ్చయించి యెందాఁక జీవుండు స్వతంత్రుం డయిన యీశ్వరుండు గాకుండు నంతదడవు నంగన యిది పురుషుండ నే ననియెడిబుద్ధి మానుట కర్తవ్యంబు గాదు బ్రహ్మచారి యతిగృహస్థులం దెవ్వఁ డైనఁ జిత్తంబు పరిపక్వంబు గాక యద్వైతానుసంధానంబు సేసిన మూఢుం డగుం గావున రహస్యంబునఁ బుత్రిక నైనం డాయ కుండ వలయు. 423

చ. శిరమున మేన సంస్కృతులు సేయక చందనభూషణాద్యలం
కరణము లెల్ల మాని ఋతుకాలములన్ నిజభార్యఁ బొందుచుం
దరుణులఁ జూడఁ బాఱక ధృతవ్రతుఁ డై మధుమాంసవర్జి యై
గురుతరవృత్తితో మెలఁగు కోవిదుఁ డొక్కగృహస్థు భూవరా. 424

వ. మఱియు ద్విజుండు గృహస్థుం డై గురువులవలన నుపనిషదంగసహితం బైన వేదత్రయంబును బఠియించి నిజాధికారానుసారంబుగ నర్థవిచారంబు సేసి తన బలంబుకొలంది గురువులకు నభీష్టంబు లొసంగి గృహంబున నొండె వనంబున నొండె నైష్ఠికత్వంబు నాశ్రయించి ప్రాణులతోడ జీవించుచు గురువునందు నగ్ని యందు నాత్మయందు సర్వభూతంబులందు నచ్యుతదర్శనంబు సేయుచు నింద్రియ వ్యసనాదిమగ్నుండు గాక యెఱుక గలిగి వర్తించుచుఁ బరబ్రహ్మంబు నొందు.

క. వినుము వనప్రస్థునకున్, మునికథితము లైననియమములు గల వాచా
ప్తున వనగతుఁడై మెలఁగెడి, ఘనుఁడు మహర్లోకమునకు గమనించు నృపా.

వ. అటమీఁద గృహస్థాశ్రమంబు విడిచి వనంబునకుం జని దున్నక పండెడినీవారాదికంబు లగ్నిపక్వంబు సేసి యొండె నామంబులు సేసి యొండె నర్కపక్వంబు లైనఫలాదు లొండె భక్షించుచు వన్యాహారంబుల నిత్యకృత్యంబు లయినచరుపురోడాశంబు లొనర్చుచుఁ బ్రతిదినంబును బూర్వసంచితంబులు పరిత్యజించి నూతనద్రవ్యంబులు సంగ్రహించుచు నగ్నికొఱకుఁ బర్ణశాల యైనను బర్వతకందరం బయిన నాశ్రయించుచు హిమ వాయు వహ్ని వర్షాతపంబులకు సహించుచు నఖశ్మశ్రుకేశతనూరుహంబులు ప్రసాధితంబులు సేయక జటిలుండై వసియించుచు దండాజినకమండలువల్కలపరిచ్ఛదంబులు ధరియించి పండ్రెం డైన నెనిమి దైన నాలు గైన రెం డైన నొకవత్సరం బయినను దపఃప్రయాసంబున బుద్ధినాశంబు గాకుండ ముని యై చరించుచు దైవవశంబున జరారోగంబులచేతఁ జిక్కి నిజధర్మానుష్ఠానసమర్థుండు గానిసమయంబున నిరశనవ్రతుం డయి యగ్నుల నాత్మారోపణంబులు సేసి సన్న్యసించి యాకాశంబునందు శరీరరంధ్రంబులును గాలియందు నిశ్శ్వాసంబును దేజంబులోపల నూష్మంబును జలంబుల రసంబును ధరణియందు శల్యమాంసప్రముఖంబులును వహ్నియందు వక్తవ్యంబుతోడ వాక్కును నింద్రునియందు శిల్పంబుతోడఁ గరంబులును విష్ణునియందు గతితోడఁ బదంబులును బ్రజాపతియందు రతితోడ నుపస్థంబును మృత్యువందు విసర్గంబుతోడఁ బాయువును దిక్కులందు శబ్దంబుతోడ శ్రోత్రంబును వాయువందు స్పర్శంబుతోడఁ ద్వక్కును సూర్యునియందు రూపంబుతోడఁ జక్షువులును సలిలంబులందుఁ బ్రచేతస్సహిత యయినజిహ్వయు క్షితియందు గంధసహితం బయినఘ్రాణంబును జంద్రునియందు మనోరథంబులతోడ మనంబును గవి యైనబ్రహ్మయందు బోధంబుతోడ బుద్ధియు రుద్రునియం దహంకారంబుతోడ మమత్వంబును క్షేత్రజ్ఞునియందు సత్త్వంబుతోడఁ జిత్తంబును బరంబునందు గుణంబులతోడ వైకారికంబును డించించి యటమీఁదఁ బృథివిని జలంబునందును జలంబును దేజంబునందును దేజంబును వాయువునందును వాయువును గగనంబునందును గగనంబును నహంకారతత్త్వంబునందు నునహంకారంబును మహత్తత్త్వంబునందును మహత్తత్త్వంబును బ్రకృతియందును బ్రకృతిని నక్షరుం డైనపరమాత్మయందును లయంబు నొందించి చిన్మాత్రావశేషితుం డయినక్షేత్రజ్ఞుని నక్షరత్వంబున నెఱింగి ద్వయరహితుం డై దగ్ధకాష్ఠుం డైనవహ్నిచందంబునఁ బరమాత్మ యైననిర్వికారపరబ్రహ్మంబునందు లీనుండు 427
గావలయు.

క. అనఘ వనప్రస్థుం డై, చని తద్ధర్మంబు లిట్లు సలుపుచు మఱియున్

మనె నేని సన్న్యసింపం, జను నటమీఁదటను ముక్తసంగత్వమునన్. 428

వ. ఇట్లువానప్రస్థాశ్రమంబుజరపి సన్న్యసించి దేహమాత్రావశిష్టుండును సర్వభూత నిరపేక్షుండును భిక్షుండును నిరాశ్రయుండును నాత్మారాముండును సర్వభూత సముండును శాంతుండును సమచిత్తుండును నారాయణపరాయణుండును నై కౌపీనం బనునాచ్ఛాదనమాత్రం బైనవస్త్రంబు ధరియించి దండాదివ్యతిరిక్తం బులు విసర్జించి యాత్మపరంబులు గాని శాస్త్రంబులు వర్జించి గ్రహనక్షత్రాది విద్యల నభ్యసింపక భేదవాదంబు లైనతర్కంబులు తర్కింపక యెందును బక్షీక రింపక శిష్యులకు గ్రంథంబులు వంచించి యుపన్యసింపక బహువిద్యల జీవింపక మత్తాదివ్యాపారంబుల నుల్లసిల్లక పెక్కుదినంబు లొక్కయెడ వసియింపక యూరూర నొక్కొక్కరాత్రి నిలుచుచుఁ గార్యకారణవ్యతిరిక్తం బైనపరమా త్మయందు విశ్వంబు దర్శించుచు సదసన్మయం బైనవిశ్వంబునందుఁ బరబ్రహ్మం బయినయాత్మ నవలోకించుచు జాగరణ స్వప్న సంధిసమయంబుల నాత్మనిరీ క్షణంబు సేయుచు నాత్మకు బంధమోక్షణంబులు మాయామాత్రంబులుగాని వస్తుప్రకారంబున లేవనియును దేహంబునకు జీవితంబు ధ్రువంబు గాదనియును మృత్యువు ధ్రువం బనియును నెఱుంగుచు భూతదేహంబులసంభవనాశంబులకు మూలం బయినకాలంబు బ్రతీక్షించుచు నివ్విధంబున జ్ఞానోత్పత్తిపర్యంతంబుఁ జరియించి యటమీఁద విజ్ఞానవిశేషంబు సంభవించినఁ బరమహంసుం డై దండాదిచిహ్నంబులు ధరియించి యుండెడి ధరియింపక యుండెడి బహిరంగవ్యక్త చిహ్నుండు గాక యంతరంగవ్యక్తం బైనయాత్మానుసంధానంబు గలిగి మనీషి యై బాహ్యానుసంధానభావంబున మనుష్యులకుఁ దనవలన నున్మత్త బాల మూకులతెఱంగుఁ జూపు చుండ వలయును. 429

ప్రహ్లాదాజగరసంవాదము.

క. మునివల్లభుఁ డజగరుఁ డను, సునయుండు హిరణ్యకశిపుసూనుండును ము
న్నొనరించినసంవాదము, విను మీయర్థంబునందు వెలయ నరేంద్రా 430

వ. తొల్లి భగవత్ప్రియుం డయినప్రహ్లాదుండు కతిపయామాత్యసమేతుం డయి లౌకికతత్త్వంబు నెఱింగెడికొఱకు లోకంబుల సంచరించుచు నొక్కనాఁడు కావేరీతీరంబున సహ్యపర్వతతటంబున ధూళిధూసరితంబు లయినకరచరణా ద్యవయవంబులతోడగూఢం బైననిర్మలతేజంబుతోఁ గర్మాకారవచోలింగవర్ణా శ్రమాదుల నెవ్వరికి నెఱుంగఁ బడక నేల నిద్రించుచు నజగరవ్రతధరుం డైన మునిం గని డాయంజని విధివత్ప్రకారంబున నర్చించి మునిచరణంబులకుశిరంబు మోపి మ్రొక్కి యతనిచరిత్రంబు దెలియ నిశ్చయించి యిట్లనియె. 431

సీ. భూమి నుద్యోగి యై భోగి యై యుండెడి
నరుని కైవడి మునినాథ నీవు

ఘనశరీరము దాల్చి కదలవు చిత్రము
ద్యమయుక్తునకుం గాని ధనము లేదు
ధనవంతునకుం గాని తగుభోగములు లేవు
భోగికిం గాని సంపూర్ణ మైన
తనువు లే దుద్యోగధనభోగములు లేక
నేల నూరక పడి నిద్ర వోవు

ఆ. నీకు నెట్లు గలిగె నిరుపమదేహంబు
సముండ వార్యుండవు విశారదుండవు
బుద్ధినిధివి జనులం బొగడవు దెగడవు
నిద్ర ప్రతిదినంబు నిలుప నేల. 432

వ. అని యిట్లు ప్రహ్లాదుం డడిగిన వికసితముఖుం డయి మునీంద్రుండు తదీయమధు
రాలాపసుధారసప్రవాహంబులు కర్ణంబులం బరిపూర్ణంబు లైన నతని నవలో
కించి యి ట్లనియె. 433

సీ. ఆంతరంగికదృష్టి నంతయు నెఱుంగుదు
వార్యసమ్మతుండ వీ వసురవర్య
విశ్వజంతువులప్రవృత్తినివృత్తిల
క్షణములు నీయెఱుంగనివి లేవు
భగవంతుం డగుహరి పాయక నీమనో
వీధి రాజిల్లుచు వెలుంగుచేని
క్రమమున బహుళాంధకారంబుం బరిమార్చుం
బరమసాత్త్వికుండవుం భద్రబుద్ధి

ఆ. వైననీవు నన్ను నడిగెదు గావున, విన్నధర్మ మెల్ల విస్తరింతు
నిన్ను జూడం గలిగె నీతోడిమాటల, నాత్మశుద్ధి గలిగె ననఘచరిత 434

వ. వినుము ప్రవాహాకారిణి యై విషయంబులచేతం బూరింప రానితృష్ణ చేతం బడి
కర్మంబులం బరిభ్రామ్యమాణుండ నైననేను నానావిధయోనులందుం బ్రవే
శించుచు వెడలుచు నెట్టకేలకు మనుష్యదేహంబు ధరియించి యందు ధర్మంబున
స్వర్గద్వారంబును నధర్మంబున శునకసూకరాదితిర్యగ్జంతుయోనిద్వారంబుల
నొంది క్రమ్మఱ మనుష్యుం డై పుట్టవలయు నని వివేకించి సుఖరక్షణదుఃఖ
మోక్షణంబులకొఱకు ధర్మంబు సేయుదంపతులవ్యవహారంబు గని సర్వక్రియా
నివృత్తి గలిగినజీవుండు స్వతంత్రుం డై ప్రకాశించు నని నిర్ణయించి భోగంబులు
మనోరథజాతమాత్రంబులు గాని శాశ్వతంబులు గా వని పరీక్షించి నివృత్తుండ
నై యుద్యోగంబు లేక నిద్రించుచుం బ్రారబ్ధభోగంబుల ననుభవించుచు
నుండుదు నివ్విధంబునం దనకు సుఖరూపం బైనపురుషార్థంబు దనయందుం

గలుగుట యెఱుంగక పురుషుండు శైవాలజాలనిరుద్ధంబు లైనశుద్ధజలంబుల విడిచి యెండమావులు జలంబు లని పాఱెడుమూఢునివడువున సత్యంబు గాని ద్వైతంబుఁ జొచ్చి ఘోరసంసారచక్రపరిభ్రాంతుం డై దైవతంత్రంబు లైన దేహాదులచేత నాత్మకు సుఖంబును దుఃఖనాశంబునుం గోరుచు నిరీశుం డైన వానిప్రారంభంబులు నిష్ఫలంబు లగు నదియునుం గాక మర్త్యునకు ధనంబు ప్రాప్తం బయిన నది దుఃఖకరంబు గాని సుఖకరంబు గాదు లోభవంతు లయిన ధనవంతులు నిద్రాహారంబులు లేక రాజచోర యాచక శత్రుమిత్రాదిసర్వస్థలంబు లందును శంకించుచు దానభోగంబులు మఱచి యుండుదురు ప్రాణార్థవంతులకు భయంబు నిత్యంబు శోకమోహభయక్రోధరాగశ్రమాదులు వాంఛామూలంబులు వాంఛ లేకుండ నలయును 435

మ. సరఘుల్ గూర్చినతేనె మానవులకుం సంప్రాప్త మైనట్లు లో
భరతుల్ గూర్చినవిత్తముల్ పరులకుం బ్రాపించుఁ బ్రాప్తాశినై
తిరుగం బోనిమహోరగంబు ప్రదుకుం దీర్ఘాంగ మై యుండియుం
జిరకాలంబును వానివర్తనముఁ లం జింతించి యేకాంతి నై 436

క. అజగరమును జుంటీఁగయు
నిజగురువులుగాఁ దలంచి నిశ్చింతుఁడ నై
విజనస్థలిఁ గర్మంబుల
గజిబిజి లేకున్నవాఁడ గౌరవవృత్తిన్. 437

సీ. అజినవల్కలదుకూలాంబరంబులు గట్టి యైనఁ గట్టక యైన నలరుచుందు
నాందోళికారథహయనాగముల నెక్కి యైన నెక్కక యైన నరుగుచుందుఁ
గర్పూరచందనకస్తూరికాలేప మైన భూరజ మైన నలఁదుచుందు
భర్మశయ్యల నైనఁ బర్ణశిలాతృణభస్మంబులం దైనఁ బండుచుందు
ఆ. మానయుక్త మైన మానహీనం బైనఁ, దీయ నైన మిగులఁ దిక్త మైనఁ
గుడుతు సగుణ మైన గుణవర్జితం బైన, నల్పమైనఁ జాల నధిక మైన. 438

క. లే దని యెవ్వరి నడుగను
రా దని చింతింపఁ బరులు రప్పించినచోఁ
గా దని యెద్దియు మానను
ఖేదము మోదమును లేక క్రీడింతు మదిన్. 439

క. నిందింపఁ బరుల నెన్నఁడు, వందింప ననేకపీడ వచ్చిన మది నా
క్రందింప విభవముల కా, నందింపఁ బ్రకామవర్తనంబున నధిపా. 440

వ. ఇట్లు గోరిక లేక యొక్కసమయంబున దిగంబరుఁడ నై పిశాచంబుచందంబున వర్తించుచుఁ బెక్కుదినంబులంగోలెఁ బెనుఁబాఁపవర్తనంబుఁ గైకొని నిమీలితలోచనత్వంబున నేకాంతభావంబున విష్ణునియందు వికల్పంబును భేదగ్రాహక

చిత్తవృత్తులఁ జిత్తంబు నర్థరూపపరిభ్రమంబు గలమనంబునందు మనంబును నహంకారంబునందు నహంకారంబును మాయయందు మాయను నాత్మానుభూతియందు లయంబు నొందించి సత్యంబు దర్శించుచు విరక్తినొంది స్వానుభవంబున నాత్మస్థితుండ వై యుండుదు నీవు భగవత్పరుండవు గావున రహస్యంబైనపరమహంసధర్మంబు స్వానుభవగోచరం బైన తెఱంగున నీకు హృద్గోచరం బగునట్లు సెప్పితి ననిన విని. 441

క. ఘను నజగరమునివల్లభు
దను జేంద్రుఁడు పూజసేసి తగ వీడ్కొని నె
మ్మనమున సంతోషించుచుఁ
జనియెఁ నిజగేహమునకు శశికులతిలకా. 442

వ. అనిన యుధిష్ఠిరుం డి ట్లనియె. 443

క. ననుబోఁటిజడగృహస్థుఁడు, మునివల్లభ యిట్టిపదవి మోదంబున నే
యనువునఁ జెందును వేగమ, వినిపింపుము నేఁడు నాకు విజ్ఞాననిధీ. 444

వ అనిన నారదుం డి ట్లనియె గృహస్థుం డయినవాఁడు వాసుదేవార్పణంబు గా గృహోచితక్రియ లనుసంధించుచు మహామునుల సేవించి వారలవలన నారాయణదివ్యావతారకథాశ్రవణంబు సేయుచు నయ్యైవిహితకాలంబుల శాంతజనులం గూడి మెలంగుచుఁ బుత్రమిత్రకళత్రాదిసంగంబులు గలలవంటి వని యెఱుంగుచు లోపల నాసక్తి లేక సక్తునికైవడి వెలుపలఁ బురుషకారంబు లొనర్చుచుఁ దగులంబు లేక విత్తంబు లిచ్చి జనక సుత సోదర సఖ జ్ఞాతిజనుల చిత్తంబులు సమ్మదాయత్తంబులు గావించుచు ధనధాన్యనిధానదైవలబ్ధంబుల వలన నభిమానంబుమాని యనుభవించుచు గృహక్షేత్రంబులఁ జొచ్చి యుదరపూరణమాత్రంబుల దొంగిలినవాని దండింపక భుజగ మృగ మూషక మర్కట మక్షికా ఖరోష్ట్రంబుల హింసింపక పుత్రులభంగి నీక్షించుచు దేశకాలదైవంబులకొలందిని ధర్మార్థకామంబులఁ బ్రవర్తించుచు శునకపతితచండాలాదులకైన భోజ్యపదార్థంబులు దగినభంగి నిచ్చుచు నిజవృత్తిలబ్ధంబు లగునన్నాదులచేత దేవ ఋషి పితృ భూత మానవుల సంతర్పించుచుఁ బంచమహాయజ్ఞావశేషంబుల నంతర్యామిపురుషయజనంబును నాత్మజీవనోపాయంబును సమర్థించుచు నుండవలయు. 445

ఆ. జనకగురుల నైనఁ జంపు నర్థమునకై
ప్రాణ మైన విడుచు భార్యకొఱకు
నట్టిభార్యఁ బురుషుఁ డతిథిశుశ్రూష సే
యించి గెలుచు నజితు నీశు నైన. 446

ఆ. పరముఁ డీశ్వరుండు బ్రాహ్మణముఖమున, నాహరించి తుష్టుఁ డయినభంగి

నగ్నిముఖమునందు హవ్యరాసులు గొని, యైనఁ దుష్టి నొందఁ డనఘచరిత.

వ. కావున గృహస్థుండు బ్రాహ్మణులందును దేవతలందును మర్త్యపశుప్రముఖ జాతులందును నంతర్యామియు బ్రాహ్మణాననుండును నైన క్షేత్రజ్ఞునందు నయ్యైకోరికలు సమర్పించి సంతర్పణంబు సేయ వలయు భాద్రపదంబునఁ గృష్ణపక్షంబులందును దక్షిణోత్తరాయణంబులందును రేయింబగలు సమ మైన కాలంబులందును వ్యతీపాతంబునందును దినక్షయంబులందును సూర్యచంద్రగ్రహణంబులందును శ్రవణద్వాదశియందును వైశాఖశుక్లతృతీయయందును గార్తికశుక్లనవమియందును హేమంతశిశిరంబులలోన నాలు గష్టకలందును మాఘశుక్లసప్తమియందును జన్మనక్షత్రంబులతోడం గూడినపున్నమలందును ద్వాదశితోడంగూడినయుత్తరాత్రయశ్రవణానూరాధలందునునుత్తరాత్రయ సహితంబు లయినయేకాదసులయందును జన్మనక్షత్రయుక్తదివసంబులందును మఱియుఁ బ్రశస్తకాలంబులందును జననీజనకబంధుజనులకు శ్రాద్ధంబులును జపహోమస్నానవ్రతంబులును దేవబ్రాహ్మణసమారాధనంబులును నాచరింప వలయు భార్యకుఁ బుంసవనాదికంబును నపత్యంబునకు జాతకర్మాదికంబును దనకు యజ్ఞదీక్షాదికంబును బ్రేతజనులకు దహనాదికంబును మృతదివసంబున సాంవత్సరికంబును జరప వలయు. 448

మ. విను మే దేశములన్ దయాగుణతపోవిద్యాన్వితం బైనవి
ప్రనికాయంబు వసించు నేస్థలములన్ భాగీరథీముఖ్యవా
హిను లుండున్ హరిపూజ లెయ్యెడల భూయిష్ఠప్రకారంబులం
దనరున్ భూవర యట్టిచోట్లుల దగున్ ధర్మంబులం జేయఁగన్. 449

క. హరియందు జగము లుండును
హరిరూపము సాధుపాత్రమం దుండు శివం
కర మగుపాత్రము గలిగిన
నరయఁగ నది పుణ్యదేశ మనఘచరిత్రా. 450

వ. మఱియుఁ గురుక్షేత్రంబును గయాశీర్షంబును బ్రయాగంబును బులహాశ్రమంబును నైమిశంబును ఫాల్గునంబును సేతువును బ్రభాసంబును గుశస్థలియును వారణాసియు మధురాపురియును బంపాబిందుసరోవరంబులును నారాయణాశ్రమంబును సీతారామాశ్రమంబును మహేంద్రమలయాదు లైన కులాచలంబులును హరిప్రతిమార్చనప్రదేశంబులును హరిసేవాపరు లైనపరమభాగవతులు వసించెడుపుణ్యక్షేత్రంబులును శుభకాముం డైనవాఁడు సేవింప వలయు. 451

ఆ. భూపవరేంద్ర యిట్టిపుణ్యప్రదేశంబు
లందు నరుఁడు సేయునట్టిధర్మ

మల్ప మైన నది సహస్రగుణాధిక
ఫలము నిచ్చు హరికృపావశమున. 452

వ. వినుము చరాచరం బయినవిశ్వ మంతయు విష్ణుమయం బగుటంజేసి పాత్రనిర్ణ యనిపుణు లైనవిద్వాంసులు నారాయణుండు ముఖ్యపాత్రం బని పలుకుదురు దేవఋషులును బ్రహ్మపుత్రు లైనసనకాదులును నుండ భవదీయరాజసూయం బున నగ్రపూజకు హరి సమ్మతుం డయ్యె ననేకజంతుసంఘాతసంకీర్ణం బైన బ్రహ్మాండపాదపంబునకు నారాయణుండు మూలంబు తన్నిమిత్తంబున నారా యణసంతర్పణంబు సకలజంతుసంతర్పణం బని యెఱుంగుము ఋషినరతిర్య గమరశరీరంబులు పురంబులు వానియందుఁ దారతమ్యంబులతోడ జీవరూపం బున భగవంతుం డయినహరి వర్తించుటంజేసి పురుషుం డనఁ బ్రసిద్ధుం డయ్యె నందుఁ దిర్యగ్జాతులకంటె నధికత్వంబు పురుషునియందు విలసిల్లుటంజేసి పురు షుండు పాత్రంబు పురుషులలోన హరితను వైన వేదంబును ధరించుచు సంతోష విద్యాతపోగరిష్ఠుం డైన బ్రాహ్మణుండు పాత్రంబు బ్రాహ్మణులలోన నాత్మజ్ఞాన పరిపూర్ణుం డయిన యోగి ముఖ్యపాత్రం బని పలుకుదురు పరస్పరపాత్రంబులకు సహింపనిమనుష్యులకుఁ బూజనార్థంబుగాఁ ద్రేతాయుగంబునందు హరిప్రతి మలు గల్పింపంబడియెఁ గొందఱు ప్రతిమార్చనంబు సేయుదురు పాత్రపురుష ద్వేషు లైనవారలకు నట్టి ప్రతిమార్చనంబు ముఖ్యార్థప్రదంబు గాదు మందాధికారులకుఁ బ్రతిమార్చనంబు పురుషార్థప్రదం బగును. 453

ఆ. అఖిలలోకములకు హరి దైవతము చూడ
హరికి దైవతము ధరాధినాథ
పదపరాగలేశపంక్తిచేఁ ద్రైలోక్య
పావనంబు సేయు బ్రాహ్మణుండు. 454

వ. అట్టి బ్రాహ్మణజనులందుఁ గర్మనిష్ఠులుఁ దపోనిష్ఠులు వేదశాస్త్రనిష్ఠులు జ్ఞాన యోగనిష్ఠులు నై కొందఱు వర్తింతురందు జ్ఞాననిష్ఠునికి ననంతఫలకామి యైన గృహస్థుండు పితృజనుల నుద్దేశించి కవ్యంబులును దేవతల నుద్దేశించి హవ్యం బులును బెట్టుట ముఖ్యంబు దైవకార్యంబునకు నిరువుర నైన నొకరి నైనఁ బితృకార్యంబునకు మువ్వుర నైన నొకరినైన భోజనంబు సేయింపవలయు ధన వంతున కైనను శ్రాద్ధవిస్తారంబు కర్తవ్యంబు కాదు దేశకాలప్రాప్తకందమూల ఫలాదికం బయినహరినైవేద్యంబున విధిచోదితప్రకారంబుగా శ్రద్ధతోడఁ బాత్రంబునందుఁ బెట్టినయన్నంబు కామదం బయి యక్షయఫలకారి యగు ధర్మ తత్త్వవేది యైనవాఁడు శ్రాద్ధంబులందు మాంసప్రదానంబు సేయక భక్షింపక చరింపవలయుఁ గందమూలాదిదానంబున నయ్యెడిఫలంబు పశుహింసనంబున సంభవింపదు ప్రాణిహింస సేయక వర్తించుటకంటె మిక్కిలి ధర్మంబు లేదు యజ్ఞ

విదు లైన ప్రౌఢలు నిష్కాము లయి బాహ్యకర్మంబులు విడిచి యాత్మజ్ఞాన దీపంబులందుఁ గర్మమయంబు లయినయజ్ఞంబుల నాచరింతురు. 455

క. పశువులఁ బొరిగొని మఖములు
విశదములుగఁ జేయుబుధుని వీక్షించి తమున్
విశసనము సేయునో యని
క్రశిమన్ బెగడొందు భూతగణము నరేంద్రా. 456

వ. అది గావున ధర్మవేది యయినవాఁడు దైవప్రాప్తంబు లయినకందమూలాదికంబులచేత నిత్యనైమిత్తికక్రియలఁ జేయ వలయు నిజధర్మబాధకం బయినధర్మంబును బరధర్మప్రేరితం బయినధర్మంబును నాభాసధర్మంబును బాషండధర్మంబును గపటధర్మంబును ధర్మజ్ఞుం డయినవాఁడు మాన వలయు నైసర్గికధర్మంబు దురితశాంతిసమర్థం బగు నిర్ధనుండు ధర్మార్థంబు యాత్ర సేయుచు నైనధనంబు గోర వలవదు జీవనోపాయంబునకు నిట్టట్టుఁ దిరుగక కార్పణ్యంబు లేక జీవించు మహాసర్పంబు తెఱంగున సంతోషంబున నాత్మారాముం డై యెద్దియుం గోరక బ్రదికెడిసుగుణునికిం గలసుఖంబు కామలోభంబుల దశదిశలం బరిధావనంబు సేయువానికి సిద్ధింపదు పాదరక్షలు గలవానికి శర్కరాకంటకాదులవలన భయంబు లేక మెలంగ నలవడుభంగిఁ గామంబులవలన నివృత్తిగలవానికి నెల్ల కాలంబును భద్రం బగు నుపస్థమునకును జిహ్వాదైన్యంబునకును బురుషుండు గృహపాలకశునకంబు కైవడి సంచరించుచు సంతుష్టి లేక చెడు సంతోషి గాని విప్రునివిద్యాతపోవిభవయశంబులు నిరర్థకంబు లగు నింద్రియలోలత్వంబున జ్ఞానంబు నశించు సకలభూలోకభోగంబులు భోగించియు దిగ్విజయంబు సేసియు బుభుక్షాపిపాసలవలనఁ గామపారంబును హింసవలనఁ గ్రోధపారంబును జేరుట దుర్లభంబు సంకల్పవర్జనంబునఁ గామంబును గామవర్జనంబునఁ గ్రోధంబును నర్థానర్థదర్శనంబున లోభంబును నద్వైతానుసంధానంబున భయంబును నాత్మానాత్మవివేకంబున శోకమోహంబులును సాత్త్వికసేవనంబున దంభంబును మౌనంబున యోగాంతరాయంబును శరీరవాంఛ లేమిని హింసయు హితాచరణంబున భూతజం బయిన దుఃఖంబును సమాధిబలంబున దైవికవ్యథయుఁ బ్రాణాయామాదికంబున మన్మథవ్యథయు సాత్త్వికాహారంబుల నిద్రయు సత్త్వగుణంబున రజస్తమంబులును నుపశమంబున సత్త్వంబును గురుభజనకుశలుఁ డై శీలంబున జయింపవలయు. 457

క. హరిమహిమ దనకుఁ జెప్పిన
గురువున్ నరుఁ డనుచుఁ దలఁచి కుంఠితభక్తిం
దిరుగుపురుషు శ్రమ మెల్లను
గరిశౌచము క్రియ నిరర్థకం బగు నధిపా. 458

ఉ. ఈవనజాతనేత్రుఁ బరమేశు మహాత్ముఁ బ్రధానపూరుషున్
దేవశరణ్యు సజ్జనవిధేయు ననంతుఁ బురాణయోగిసం
సేవితపాదపద్ముఁ దమచిత్తములన్ నరుఁ డంచు లోకు లి
చ్ఛావిధిఁ జూచు చుండుదురు సన్మతి లేక నరేంద్రచంద్రమా. 459

వ. వినుము షడింద్రియంబులలోన నొకటియందుఁ దత్పరులై యిచ్ఛాపూరణ విధానంబులఁ జరితార్థుల మైతిమను వారలు ధారణాభ్యాససమాధియోగంబుల సాధింప లేరు కృషిప్రముఖంబులు సంసారసాధనంబులు గాని మోక్షసాధనంబులు గావు కుటుంబసంగంబునఁ జిత్తవిక్షేపం బగుఁ జిత్తవిజయప్రయత్నంబున సన్న్యసించి సంగంబు వర్జించి మితం బయినభిక్షాన్నంబు భక్షించుచు శుద్ధవివిక్తసమప్రదేశంబున నొక్కచో నాసీనుం డై సుస్థిరత్వంబునఁ బ్రణవోచ్చారణంబు సేయుచు రేచకపూరకకుంభకంబులఁ బ్రాణాపానంబుల నిరోధించి కామహతం బయినచిత్తంబునఁ బరిభ్రమణంబు మాని కామవిసర్జనంబు సేసి మరలునంతకు నిజనాసాగ్రనిరీక్షణంబు సేయుచు నివ్విధంబున యోగాభ్యాసంబు సేయువానిచిత్తంబు కాష్ఠరహితం బయినవహ్ని తెఱంగున శాంతిం జెందుఁ గామాదులచేత వేధింపంబడక ప్రశాంతసమస్తవృత్తం బయినచిత్తంబు బ్రహ్మసుఖసమ్మర్శనంబున లీనం బై మఱియు నెగయ నేరదు. 460

మ. ధరణీదేవుఁడు సన్న్యసించి యతి యై ధర్మార్థకామంబులం
బరివర్జించి పునర్విలంబమునఁ దత్ప్రారంభి యౌ నేని లో
భరతిం గ్రక్కినకూడు మంచి దనుచున్ భక్షించి జీవించుదు
ర్నరుచందంబున హాస్యజీవనుఁ డగున్ నానాప్రకారంబులన్. 461

క. మలమునఁ గ్రిమియును బడుక్రియ
నిలఁబడునొడ లాత్మ గాదు హేయం బనుచుం
దలఁతురు తజ్జ్ఞులు పొగడుదు
రలసత నొడ లాత్మ యనుచు నజ్ఞు లిలేశా. 462

ఆ. వ్రతము మానఁ దగదు వడుగుఁగుఱ్ఱనికిని
గ్రియలు మానఁ దగదు గృహాగతునికిఁ
దపసి కూర నుండఁ దగదు సన్న్యాసికిఁ
దరుణితోడిపొత్తు దగదు తగదు. 463

సీ. రథము మే నెల్ల సారథి బుద్ధి యింద్రియ
గణము గుఱ్ఱములు పగ్గములు మనము
ప్రాణాదిదశవిధపవనంబు లిరుసు ధ
ర్మాధర్మగతులు రథాంగకములు

బహుళేతరం బైనబంధంబు చిత్తంబు
శబ్దాదికములు సంచారభూము
లభిమానసంయుతుం డయినజీవుఁడు రథి
ఘనతరప్రణవంబు కార్ముకంబు

తే. శుద్ధజీవుండు బాణంబు శుభద మైన
బ్రహ్మ మంచితలక్ష్యంబు పరులు రాగ
భయమదద్వేషశోకలోభప్రమోహ
మానమత్సరముఖములు మానవేంద్ర. 464

వ. ఇట్లు మనుష్యశరీరరూపం బయినరథంబు దనవశంబు సేసికొని మహాభాగవత చరణకమలసేవానిశితం బయినవిజ్ఞానఖడ్గంబు ధరియించి శ్రీమన్నారాయణకరుణావలోకనబలంబున రాగాదిశత్రునిర్మూలనంబు గావించి ప్రణవబాణాసనంబున శుద్ధజీవశరంబును సంధించి బ్రహ్మమనియెడుగుఱియందుఁ బడ వేసి యహంకారరథికుండు రథికత్వంబు మాని నిజానందంబున నుండ వలయు నట్టివిశేషంబు సంభవింపనిసమయంబున బహిర్ముఖంబు లయినయింద్రియఘోటకంబులు బుద్ధిసారథిసహితంబు లై స్వాభిమానరథికునిప్రమత్తత్వంబు దెలిసి ప్రవృత్తిమార్గంబు నొందించి విషయశత్రుమధ్యంబునం గూల్చిన. 465

ఆ. విషయశత్రు లెల్ల విక్రాంతితోడ సా,రథిసమేతుఁ డయినరథికుఁ బట్టి
యుగ్రతిమిరమృత్యుయుత మగుసంసార, కూపమధ్యమందుఁ గూల్తురధిప. 466

వ. వినుము వైదికకర్మంబు ప్రవృత్తంబును నివృత్తంబును నన రెండు దెఱంగులయ్యె నందుఁ బ్రవృత్తంబునఁ బునరావర్తనంబును నివృత్తంబున మోక్షంబును సిద్ధించుఁ బ్రవృత్తకర్మంబులోన నిష్టాపూర్తంబు లన రెండుమార్గంబులు గల వందు హింసాద్రవ్యమయకామ్యరూపంబు లయినదర్శ పూర్ణమాస పశు సుత వైశ్వదేవ బలిహరణప్రముఖంబు లైనయాగాదికంబు లిష్టంబులు దేవతాలయ వన కూప తటాకప్రముఖంబులు పూర్తంబులు ప్రవృత్తకర్మంబున దేహంబు విడిచి దేహాంతరారంభంబున దేహి హృదయాగ్రంబున వెలుంగు వానితోడ నింద్రియంబులుం గూడ భూతసూక్ష్మయుక్తుం డై ధూమ దక్షిణాయన కృష్ణపక్ష రాత్రి దర్శంబులవలన సోమలోకంబుఁ జేరి భోగావసానంబున విలీనదేహుం డై వృష్టిద్వారంబునఁ గ్రమంబున నోషధిలతాన్నశుక్లరూపంబులం బ్రాపించి భూమియందు జన్మించు నిది పునర్భవరూపం బయినపితృమార్గంబు నివృత్తకర్మనిష్ఠుం డయినవాఁడు జ్ఞానదీప్తంబు లయినయింద్రియంబులందుఁ గ్రియాయజ్ఞంబుల యజించి యింద్రియంబుల దర్శనాదిసంకల్పమూలం బయిన మనంబునందు వికారయుక్తం బయినమనంబును వాక్కునందు విద్యావిలక్షణ యయిన

వాక్కును వర్ణసముదాయంబునందు వర్ణసముదాయంబును నకారాదిస్వర త్రయాత్మకం బయిన యోంకారంబునందు నోంకారంబును బిందువందు బిందువును నాదంబునందు నాదంబును బ్రాణంబునందుఁ బ్రాణంబును బ్రహ్మమందు నిలుప వలయును దేవమార్గం బయినయుత్తరాయణ శుక్లపక్ష దివా ప్రాహ్ణ పూర్ణిమా రాకలవలన సూర్యద్వారంబున బ్రహ్మలోకంబునందుఁ జేరి భోగావసానంబున స్థూలోపాధి యైనవిశ్వుం డై సూక్ష్మంబునందు లయించి సూక్ష్మోపాధి యైనతైజసుం డై సూక్ష్మంబును గారణంబునందు లయించి కారణోపాధి యైన ప్రాజ్ఞుం డై కారణంబును సాక్షిస్వరూపంబునందు లయించి తుర్యుం డై సూక్ష్మలయంబునందు శుద్ధాత్ముం డై యివ్విధంబున ముక్తుం డగును. 467

ఆ. అమరనిర్మితంబు లై యొప్పుపితృదేవ
సరణు లెవ్వఁ డెఱుఁగు శాస్త్రదృష్టి
నట్టివాఁడు దేహి యై మోహమున నొందఁ
డతిశయించు బుద్ధి నవనినాథ. 468

వ. వినుము దేహాదులకుఁ గారణత్వంబున నాదియందును నవధికత్వంబున నంతమందును గలుగుచు బహిరంగంబున భోగ్యంబును నంతరంగంబున భోక్తయుఁ బరంబున నపరంబును జ్ఞానంబున జ్ఞేయంబును వచనంబున వాచ్యమును నప్రకాశంబునఁ బ్రకాశంబును నైనవస్తువునకు వేఱొండు లేదు ప్రతిబింబాదికంబు వస్తుత్వంబునం జేసి వికల్పితం బై తలంపంబడుభంగి నైంద్రియకం బైనసర్వంబును నర్థత్వంబున వికల్పితం బయి తోఁచుంగాని పరమార్థంబు గాదు దేహాదికంబులు మిథ్యాత్మకంబులు వానికి హేతువు లయినక్షితిప్రముఖంబులును మిథ్యాత్మకంబు లగుట సిద్ధంబు పరమాత్మకు నవిద్యచేత నెంతదడవు వికల్పంబు దోఁచు నంతదడవును భ్రమంబునుం దోఁచు నవిద్యానివృత్తియైన సర్వంబును మిథ్యయయి శాస్త్రవిధినిషేధంబులు గలలోపల మేలుగన్న తెఱం గగు భావాద్వైత క్రియాద్వైతద్రవ్యాద్వైతంబులు మూఁడు గల వందుఁ బటతంతున్యాయంబునఁ గార్యకారణంబులందు వస్తువొక్కటి యై యుండుననియెఱింగి యేకత్వాలోచనంబు సేసి వికల్పంబు లేదని భావించుట భావాద్వైతంబు మనోవాక్కాయకృతంబు లైనసర్వకర్మంబులను ఫలభేదంబు సేయక పరబ్రహ్మార్పణంబు సేయుటక్రియాద్వైతంబుపుత్రమిత్రకళత్రాదిసర్వప్రాణులకుందనకును దేహంబునకుం బంచభూతాత్మకత్వంబున భోక్తయొక్కండనుపరమార్థత్వంబున నర్థకామంబులయెడ నైక్యదృష్టిం జేయుట ద్రవ్యాద్వైతంబు నేర్పున నాత్మతత్త్వానుభవంబున నద్వైతత్రయంబును విలోకించి వస్తుభేదబుద్ధియుఁ గర్మభేదబుద్ధియు స్వకీయపరకీయబుద్ధియు స్వప్నంబులుగాఁ దలంచి ముని యైనవాఁడు మానవలయు. 469

క. వాదములు వేయు నేటికి
వేదోక్తవిధిం జరించువిబుధుఁడు గృహముం
దాదరమున నారాయణ
పాదంబులు గొలిచి ముక్తిపదమున కేఁగున్. 470

శా. భూపాలోత్తమ మీరు భక్తిగరిమస్ఫూర్తిన్ సరోజేక్షణ
శ్రీపాదాంబుజయుగ్మమున్ నియతులై సేవించి కాదే గృహ
వ్యాపత్సంఘములోనఁ జిక్కక సమస్తాశాంతనిర్జేతలై
యేపారంగ మఖంబు సేసితిరి దేవేంద్రప్రభావంబునన్. 471

నారదునిపూర్వజన్మవృత్తాంతము.

వ. వినుము పోయినమహాకల్పంబునందు గంధర్వులలోన నుపబర్హణుం డను పేర గంధర్వుండ నైననేను సౌందర్యమాధుర్యగాంభీర్యాదిగుణంబుల సుందరీజనులకుఁ బ్రియుండ నై క్రీడించుచు నొక్కనాఁడు విశ్వస్రష్టలైన బ్రహ్మలు దేవసత్త్రమని యొడియాగంబులోన నారాయణకథలు గానంబు సేయుటకై యప్సరోజనులను గంధర్వులనుం జీరిన. 472

ఆ. క్రతువులోని కేను గంధర్వగణముతోఁ
గలసి పోయి విష్ణుగాథ లచటఁ
గొన్ని పాడి సతులఁ గూడి మోహితుఁడ నై
తలఁగి చనితి నంత ధరణినాథ. 473

క. వారిజగంధులపొత్తున, వారిం గైకొనక తలఁగి వచ్చిన బుద్ధిన్
వా రెఱిఁగి శాప మిచ్చిరి, వారింపఁగ రానిరోషవశమున నధిపా. 474

ఆ. పంకజాక్షు నిచటఁ బాడక కామినీ
గణముఁ గూడి చనినకల్మషమున
దగ్ధకాంతి వగుచు ధరణీతలంబున
శూద్రజాతిసతికి సుతుఁడ వగుము. 475

వ. అని యిట్లు విశ్వస్రష్టలు శపించిన నొకబ్రాహ్మణదాసికిఁ బుత్త్రుండ నై జన్మించి యందు బ్రహ్మవాదు లయిన పెద్దలకు శుశ్రూష సేసినభాగ్యంబున నిమ్మహాకల్పంబునందు బ్రహ్మపుత్త్రుండ నై జన్మించితి. 476

ఆ. కౌశలమున మోక్షగతికి గృహస్థుఁ డే
ధర్మమాచరించి తగిలి పోవు
నట్టిధర్మ మెల్ల నతివిశదంబు గాఁ
బలుకఁబడియె నీకు భవ్యచరిత. 477

మ. అఖిలాంభోధులఁ దజాదిసర్వభువుఁడు బ్రహ్మాంబైనవిష్ణుండు నీ
సఖుఁడై ప్రియుఁడై నివాసగతుఁడై మర్త్యాకృతిన్ సేవ్యుఁడై
సుఖసంచారకుఁడై వినోదయితుఁడై సంబంధియై మంత్రియై
సుఖియై యున్నభవన్మహామహిమ లెంతో జోద్యంబు ధాత్రీశ్వరా. 478

వ. అని యిట్లు నారదుండు సెప్పిన వృత్తాంతం బంతయు విని ధర్మనందనుండు ప్రేమవిహ్వలుండై వాసుదేవుని బూజించె వాసుదేవధర్మనందనుల చేతఁ బూజితుండై నారదమునీంద్రుండు దేవమార్గంబునం జనియె నని శుకయోగీంద్రుండు రాజేంద్రునకుం జెప్పె నని సూతుండు శౌనకాదులకుం జెప్పిన 479

క. రాజీవసన్నిభలోచన, రాజీవభవాదిదేవరాజవినుత వి
భ్రాజితకీర్తిలతావృత, రాజీవభవాండభాండ రఘుకులతిలకా. 480

మాలిని —

ధరణిదుహితృరంతా ధర్మమార్గానుగంతా
నిరుపమగుణకాంతా నిర్జరారాతిహంతా
గురుబుధసుఖకర్తా కుంభినీచక్రభర్తా
సురభయపరిహర్తా సూరిచేతోవిహర్తా. 481

గద్యము. ఇది శ్రీపరమేశ్వర కరుణాకలిత కవితావిచిత్ర కేసనమంత్రిపుత్ర సహజపాండిత్య పోతనామాత్య ప్రణీతం బయిన శ్రీమహాభాగవతం బను మహాపురాణంబు నందు ధర్మరాజునకు నారదుండు హిరణ్యాక్షహిరణ్యకశిపుల పూర్వజన్మవృత్తాంతంబు సెప్పుటయు హిరణ్యకశిపుదితిసంవాదంబును సుయజ్ఞోపాఖ్యానంబును యమసల్లాపంబును బ్రహ్మవరలాభగర్వితుం డైన హిరణ్యకశిపుచరిత్రంబును బ్రహ్లాదవిద్యాభ్యాసకథయును బ్రహ్లాదహిరణ్యకశిపులసంవాదంబును బ్రహ్లాదునివచనంబు ప్రతిష్ఠింప హరి నరసింహరూపంబున నావిర్భవించి హిరణ్యకశిపుని సంహరించి ప్రహ్లాదున కభయం బిచ్చి నిఖిలదేవతానివహప్రహ్లాదాదిస్తూయమానుం డై తిరోహితుం డగుటయుఁ ద్రిపురాసురవృత్తాంతంబును సర్వేశ్వరుండు త్రిపురంబుల దహించుటయు వర్ణాశ్రమధర్మవివరణంబును బ్రహ్లాదాజగరసంవాదంబును స్వధర్మప్రవర్తనుం డగుగృహస్థుండు ముక్తుం డగు మార్గంబు నారదుండు ధర్మజునకుం దెలుపుటయు నారదునిపూర్వజన్మవృత్తాంతంబును సనుకథలు గల సప్తమస్కంధము. 482

సీ॥ పసులకాపరికన్నె-పడుచుల మజ్జల • మయ్యును పశుపసు-తాభిజాత్య
మమరిననీదు జా-త్యభిమానపుణ్యంబు • నందినవార మ-నన్యభావ
సంబంధమెన్నడు- సడలింపకుము భక్తి • జిన్నపేరుల నిన్ను- జీరగలము
గోవింద హరి! యని- కోపగింపక నజ్ఞ • తాపరాధంబులెం-తయు క్షమించి

గీ॥ ప్రాప్యమిడి మమ్మునెపుడు గా-పాడవలయు • నందనందన సంశ్రితా-నందకంద
యనుచు సంప్రార్థనమొనర్తు- వనవరతము • చెలులతోగూడి శ్రీవిష్ణు-చిత్తతనయ॥

సీ॥ తెల్లవారకముందె- దేవరవారి స • న్నిధి జేరి ప్రణమించి- నీరజాత
లలితభవత్పదం-బులకు నీరాజనం • బిడు ప్రయోజనము శ్రీ-కృష్ణ వినుము
పశుపకులంబున- బ్రభవించుమీ యంత • రంగదాస్యంబొన-రంగ జేయ
గోరెద మడికాడు-కూడదనక మమ్ము • నన్యార్థులనుగా నొ-నర్చికొమ్ము

గీ॥ వేరుకోరికలడచి గో-విందనీదు • దాస్యమున నిల్పుకొ మ్మిది- తప్పకుండ
నేడునే డు జన్మంబుల- నెప్పుడంచు • జెప్పితీవట శ్రీ విష్ణు-చిత్తతనయ॥ 29

సీ॥ ఓడలుగల్గు మ-హోదధి జిల్కి-న • మాధవు గేశవు- మహితభక్తి
సర్వాభరణమైన- చంద్రాస్యలర్చించి • స్తుతియించి కోర్కు-ల- జూరగొనిన
భామి కలంకార-భూతమౌ శ్రీవిల్లి • పుత్తూరులో విష్ణు-చిత్తతనయ
కృతమైన ద్రావిడ-కృతి భక్తిపఠియించి • హరి చతుర్భుజు డవ-శ్యంబొసంగు

గీ॥ సకలపురుషార్థములు కృపా-జలధియగుచు • గాన ముప్పదిపాట ల-ఖండభక్తి
దప్పక పఠింపవలె నంచు- జెప్పితీవు • చెలులతోగూడి శ్రీవిష్ణు-చిత్తతనయ॥ 30